

CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.

EDITIO EMENDATIORE ET COPIOSIOR,

CONSILIO

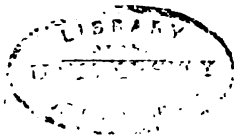
B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE
BORUSSICAE

CONTINUATA.

GEORGIUS PACHYMERES.
VOLUMEN PRIUS.

BONNAE
IMPENSIS E. D. WEBERI
MDCCCLXXXV.
1 8 3 5

GEORGII PACHYMERIS

DE MICHAELE ET ANDRONICO
PALAEOLOGIS

LIBRI TREDECIM.

RECOGNOVIT

IMMANUEL BEKKERUS.

VOLUMEN PRIUS.

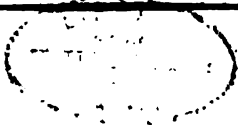

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCGXXXV.

P. POSSINI DEDICATIO.

SANCTAE MEMORIAE
URBANI VIII
SUMMI PONTIFICIS
GEORGIUS PACHYMERES
EIUS BENEFICIO REDIVIVUS
IMMORTALES GRATIAS.

Synagogae veteris pontificibus ~~saeculo~~ ^{littorae} memorant singulari privilegio ~~tributum~~, ut morte sua panderem reditum exulibus. plus posse novae legis et Christi ecclesiae pontifices feliciter experior hodie a Te, cuius gratia dudum mortui iam pridem et ipse mortuus lucem aspicio. propagasse me putaram vitam brevem in posthumae immortalitatis perennitatem, scribenda dum viverem historia mei temporis, et actis non indignis cognitu principatum duorum, quibus et nos aliquod nomenque decusque gesseramus, ex oculata notitia duplici volumine vulgandis: sed quam sint incertae spes et providentiae humanae sero deprehendi, post cineres demum sentiens ista duo a me longis elucubrata vigiliis, at parum faustis auspiciis opera pro arce Minervae quam eis desponderam, nihil nisi carcærem Latonae reperisse, ubi tenebrosis constricta vinculis famam secum meam oblivionis quodam tumulo conditam premerent. nempe illa Othomanica tempestas, quae deleto imperio Orientali, subiugata Constantinopoli, opes literatae Graeciae funesto naufragio submersit, meae quoque historiae exempla barbaricis fluctibus absorpsit pleraque, tabulis duntaxat truncis, et reliquiis exilibus in quaedam velut littora ac portus bibliothecarum eiectis. harum in Augustana congestum cumulum vidit olim Wolfius, sed velut filie evangelicus Levita in occurso Hiericuntini viatoris latronum iniuria saucit, cum esset secus locum et videret, pertransiit: quid enim aliud

fuit, omisso edendi vertendique officio, lemmatum ac titulum exscriptione facili defungi? aliquanto plus sacerdos fecit, eruditissimus Petavius, qui qua via veterum monumentorum scrutandorum descendebat, forte nactus narrationum mearum fragmenta nonnulla, qualia invenerat edidit Parisiensibus typis. verum et ipse praeterivit, merito detrectans interpretandi operam, in tam corrupto, quale nactus erat, exemplari utique perdendam. equidem (fatendum enim est) peiori longe oco eram quam vulneratus ab Hiericuntinum iter obsidentibus sicariis viator, ille siquidem utcumque confossus spirabat adhuc tamen, ego animam exhalaveram sensu plane cassus ac spiritu, non minus quam ille memoratus in libris Regum, quem qui humaturi exierant, instantium intruncolorum metu festinantes in sepulcrum Elisei coniecerunt, casu ipsi fortunato: etenim contactu ossium prophetae revixit mortuus. par mihi felicitas ex Te contigit. os tuum et caro tua, Eminentissimus FRANCISCUS Cardinalis BARBERINUS, me conclamatum depositum exanimem colligens tollens amplectens, tandem ut viverem effecit, tuis scilicet obsecutus votis et mandatis: Tu enim exemplum mei operis integrum accersitum e quodam angulo Graeciae illius fidei vivens commiseras, hortans instansque ut edendum aliquando curaret. in hoc ille nulli operae contentioni sumptui pepercit. misit egit movit multa longo tempore, quoad longanimitate atque efficaci perseverantia obstaculis perruptis optati compos, mihi derelicto atque abiecto verus beneficus Samaritanus sospitator extulit. ille humo me sublatum ac pulvere, isti a quo sum latinitate donatus interpreti velut stabulario commendatum, denariis multo ultra quam duobus descriptionis et excusionis ab amanuensibus ac chalcographis necessaria mihi vulgando opera redempta, tum caeteris omnibus in lacem emergendi subsidiis non munifice solum sed magnifice etiam instructum, in hunc literariae celebritatis meridiem protulit, ubi mea historia, tanquam illa Memnonis statua, insueti sibi solis percussa nunc primum radiis, erumpat in voces immortale Tuum ac Tuorum, SANCTISSIME PONTIFEX, in me ac rem literariam meritum orbe late toto praedicaturas.

PETRUS POSSINUS
L E C T O R I.

Quod nunc primum e Graeciae naufragiis emergit Georgius Pachymeres, historicus non minus alioqui luce dignus Latina quam multi eius aequales ac posterius iam pridem typis et literis divulgati nostratibus, non sola infelicitas sed culpa eius quaedam fecit. retrusus et antiquarius scriptor, quem loqui cum vulgo quidquam piget, praeterea perplexus et hiantis sententiae compositor, tot tenebris suas vigilias obvolvitur, ut eruditissimorum, quibus innotuit, interpretum a sui editione tentanda curas conatusque deterruerit; idem passus quod sepias aiunt atque torpedines, qui pisces quod rarius mensarum honore dignentur, caligini quam offundunt, torpori quem afflant, imputent, illa oculos, hoc manus et brachia piscantium a nisu eos e nativo gurgite tollendi soliti repellere.

II. Erat tamen haud dubium operae pretium in eius publicatione historiae, quae res magnas ac memorabiles per annos fere octoginta saeculi obscuri ac testium inopis gestas, si minus semper diserta, saltem prudenti diligenti morata et plerumque fidei narratione prosequatur; quae postremae quasi scenae Orientalis imperii sub domo Palaeologa ita principia exhibet, ut in iis causas tragicæ catastrophes, qua Turcis et Muhammedi Constantini regia succubuit, advertere prudens lector manifestas queat; quae plurima docet nusquam alibi notata; quae a Niceta et Acropolita ad Cantacuzenum, hiatum quendam explens publicae memoriae, viam quasi regiam insternit albis velut quadrigis historicae veritatis, qua nostra usque ad tempora nusquam haerente aut abrupta triumpho pompa invehatur; quae denique negotium omnis aevi maximum et cele-

berrimum, conciliationis ecclesiarum Graecae cum Latina, sic a primis originibus evolvit, sic a deliberationum arcanis verisque rationibus, per anfractus inde fucosarum artium hinc fidei sinceræ, ad suos exitus perducit, ut asserere non dubitem id argumentum ingens a nullo plus Graeco scriptore lucis accipere.

III. Non me fugit intercedi adversus haec speciosa et plausibili exceptione posse a merito querentibus Pachymerianam hanc historiam non raro Graecorum schismati favere, Latinorum res et iura deterere narrando, auctoris pronum in partem sequiorem multis modis studium ostendere. non nego, non excuso; et ita factum, et large in hoc peccatum a nostro confiteor. tamen contendo utilem publico et ipsi quinetiam in his laesae veritati atque orthodoxae fidei optabilem talis libri evulgationem esse. neque ad hoc evincendum utar praeiudiciis ecclesiae, historias Eusebii Caesariensis, Ariani a multis habiti; Socratis et Sozomeni, palam Novatianorum; Nicephori Callisti e faece licet interdum haurientis haeresum, et alias suspectorum pariter scriptorum, legi sinentis et probantis. aio, vel si omnes quos nominavi exterminarentur; peculiari nomine interesse Apostolicae sedis et Romanae communionis universae, subiici oculis et teri manibus cunctorum hoc Pachymeris opus, quoniam in eo sanitas doctrinae de processione Spiritus Sancti ex patre filioque, de primatu Papae et iure provocationis ad Romanam sedem ex quocumque patriarchatu; sincera caritas et vera sanctimonia Gregorii X aliorumque Romanorum per ea tempora pontificum; Ioannis Vecci Constantinopolitani patriarchae, partes Latinorum studiosissime amplexi, constantissime tuiti, eruditio maxima, liberrimum idemque perspicacissimum ingenium, veracitas intrepida, vita inculpata, mores sancti, divinis etiam illustrationibus probati, palam magnificeque praedicantur, idque ab oculato teste, et quod caput est, domo adversantium producto, ipsoque haud dissimulanter adversariis studente, ut quod dicit nobis favens, expressum evidentia veritatis, quod contrarium immiscet, educationis vitio inolitum, subornatum adulatione, ambitiosis spebus, obnoxiiis a vi tyrannica timoribus contra officii conscientiam extortum, merito debeat intelligi. ausim dicere: si to-

tus orthodoxus esset Pachymeres, minus inuaret. sunt veneno carentes et prorsus innoxii serpentes: sed ii theriacam non faciunt. viperis opus est exitiali succo turgidis, lethali dente infestis, unde salutare alexipharmacum possit existere. adeo malis interdum etiam et pestibus sua inest utilitas! habes cur non tolerabilis solum, sed etiam expetibilis schismatici scriptoris editio sit. caeterum etsi non magis periculum esse video ne Catholicus e Pachymeris lectione schisma discat, quam ne Christianus, deorum falsorum passim occurrente in libris Veterum Graecis Latinisque vulgo tritis mentione, in idololatriam pertrahatur, dedi tamen diligentem operam in Notis ad singula loca maculosa, ne calumniae ac mendacia impune auctori, fraudi lectori forent.

IV. Quod superest, editionis huius consilia causas facultates totamque rationem edisserenti operam mihi ne, quaeso, gravere, lector, brevem commodare. sanctae memoriae **URBANUS** pontifex eius nominis Octavus duo historica Pachymeris opera, totidem distinctis transmarinae ac perantiquae manus exarata voluminibus, in suo thesauro librario servabat, integra et haud paulo saniora quam quae Augustanus Wolfio visus codex habuit. prior tomus in libros tributus sex Michaëlis Palaeologi res gestas ante imperium et in imperio enarrat, alter libris septem magnam partem actorum longi principatus Andronici Senioris exhibet. utrumque illum a se perlectum commentarium, pro ea qua valebat Graecae linguae peritia doctissimus is pontifex, dignum qui Latine legeretur iudicabat; idque ut procuraret familiarissimo et fidissimo sibi capiti, Eminentissimo Cardinali **FRANCISCO BARBERINO** Fratris Filio, saepe impenseque commendavit. quam ad hoc ille per hos annos viginti, et quod excurrit, diligentiam adhibuerit, infinitum sit minute persequi. satis fuerit dixisse nihil in hoc genere quod utcumque tentari posset, ab eo unquam uspiamve praetermissum. obtulit, invitavit, rogavit, promissit, voce coram, scriptis literis, per amicos conventis viris doctis: nihil denique non egit, quo Pachymeri Latini alicunde interpretis suppeteret copia, missis etiam procul extra Italiam ipsis codicibus archetypis, quasi ut suam per se ipsi causam agerent et miserationem praesentes ac supplices moverent;

quos tali occasione multis annis in viri doctissimi iacuisse scri-
nii multi sciunt. successus fuit, qualem contitionum de regno
arborum sacer apologus memorat, ut nimirum vite, oliva,
ficu, cunctis pro se quaque plantis felicibus recusantibus, ad
rhamnum res devoveretur. licet eram mihi conscius suppel-
lectilis curtae, minoris facultatis, temporis diversissimis occu-
pationibus addictissimi, tamen cognitis desideriis viri summi
de me optime meriti, verecundiae meae vim facientibus et
imperatorum occupantibus partes, audere supra vires non du-
bitavi, eiusque onus negotii subire, in quo sustinendo defun-
gendoque vice otii ingenique omnis studium mihi esse debe-
ret atque obsequium.

V. Sic ad eum laborem aggrediens, in recensendo ver-
tendoque fundum habui Barberinum codicem, eum de quo
multa dixi, omnium opinor, qui extant usquam integerrimum
et optimum, in charta transmarina, vetustatis auctori Pachy-
meri aequalis, manus non speciosissimae quidem aut lectu fa-
cillimae, caeterum eruditae et exactae. duos consului alios in
dubiis, Vaticanum et Allatianum. priori a bibliotheca Ponti-
ficia, ubi asservatur, nomen feci. fuit is quondam V. C.
Aloysii Lollini episcopi Bellunensis, qui eum moriens cum
aliis mss, quae multa collegerat, Vaticanae bibliothecae le-
gavit. hunc ut inde domum auferrem, ibique ad conti-
nuum et liberiores usus multis mensibus tenerem S. D. N.
ALEXANDRI VII praestans benignitas concessit. tertium hu-
manissime suppeditavit e privato peculio librario Illustrissimus
Leo Allatius praefectus bibliothecae Vaticanae. praefert is an-
tiquitatem quadringentorum facile annorum chartae et scriptu-
rae specie ac *πλῆθ*, sed est *ἀκτέπαλος καὶ ἀνάλγης*, decem
circiter capitibus primis mutilus, finem item lacunis interpel-
latum et iniuriis aevi ac tempestatum corruptum habens.
Vaticanus longe recentioris est manus. in Barberino codice
pertusis casu quodam foliis duobus, in capitibus 5 et 6 libri I
hiatus totidem fuere, quos explere non potui ex Allatiano, qui
primis, ut dixi, capitibus decem caret, nec ex Vaticano, qui
non tam apographum historiae Pachymeris quam compendium
est, diversis pleraque verbis exprimens, non paucis praeter-
missis. recurri ergo ad exemplar asservatum in bibliotheca

regis Christianissimi Parisiensis, unde meo rogatu R. P. Philippus Labbe, quod opus erat ambabus lacunis coaequandis, diligenter excerpit et misit.

VI. Interpretationis non anxie addictae, sed et in paraphrasim aliquando redundantis haec peculiaris excusatio est in hoc omnium, qui Graece historias ediderunt, obscurissimo scriptore. lectorum alii Graece sciunt, alii (quae maior turba est) non item. neutrorum accommodatam rationibus putabam versionem scrupulose sedulam, balbutientem et illantam, quae ieiuna squalidis, intricata perplexis, ambigua confusioribus mutaret. nam Graece quidem docti, si quis cupido insit indolem noscendi Pachymerianae dictionis, longe id assequuntur facilius Graeco ipso contextu protinus visendo, quam male terso intuendo velut quodam speculo interpretamenti sesqui-barbari, latinitatem invitissimam per vana graecismi vestigia lutulento tramite raptantis. caeterorum qui una freti Latinae linguae peritia historiam hanc in manus sument, manifestum est non id votum aut destinatum esse, noctium et labyrinthorum ambagiosi scripti experimentum praesens capere, potius quam absconditae defossaeque illic fidei gestarum vere rerum liquido lucidoque testimonio doceri. studui ergo, quo his obsecundarem, indagatum magno plerumque labore meo huius scriptoris sensum quam clarissime proponere, adeoque, ubi res posceret, distincta e confusis, ex horridis nitida, plana e pravis, aperta ex aenigmaticis reddere.

VII. Erunt tamen (scio) quibus nec factum nec facti defensio probabitur. hi vero vel ostracismo me, licet, exterminent, modo testae causam adscribant: *proscriptum te volumus, quod tenebrosissimum scriptorem primo aspectu intelligibilem feceris. sed meliora Venusinus auguretur, e diverso respiciens.*

solventur risu tabulae, tu missus abibis.

enimvero si mentem scripti non assequitur, si affingit aliena, si non repraesentat quidquid subest, iure vapulet interpres: donec quidem latentia producit, involuta exerit, obruta eruit, dum nucleum, succum intimum, meram medullam sententiae abstrusae fracto extractam cortici, velut cibi cocti et conditi paratum legenti ferculum apponit, sinant isti morosi servi

suis commodis, et vereantur id damnare unde, nisi dissimulant, se quoque ipsos iuvare sentiunt, nec eo tamen haec trahi velim quasi nusquam offendisse me arroganter asseverem, aut ubi meruerim, culpari abnuam. unum deprecor, ne iudicium praecipitetur, neve ad primam naevi speciem veru ac nigrum theta plāgōsus censor expediat. cognoscere prius ne gravetur in Glossario et Notis, quae me ad sic interpretandum causae impulerint. vel absolvet, vel ignoscet, vel mitius forte castigabit perspecto quid in re sit. typographi menda ne impotentur mihi cur postulem, quod ipsa ultro aequitas largitur? ne multa graviusque intervenirent, cura est non mediocri certatum: ne ulla vel levia irreperent vitare ultra humanam facultatem fuit. index praecipuorum appensus ad calcem Observationum est, cuius admonitu manu adiuvet qui adverterit, et benefacti locum occupet. chronologicas controversias (nam erant et hic nodi eius generis digni vindice) in librum proprium seposuimus, cui ἐκλήσθη superiectum est *Specimen sapientiae Indorum veterum* *). liber tertio succedentium invicem translationum gradu ex Indico Persico Arabico Graecus factus, et velut tunc notissimus Constantinopoli, ab imperatore ibi apud hunc nostrum concionante laudatus, quaerendi sui necessitatem imposuit haud aliter intellecturis locum in quo memoratur. inventus in locuplete talium penu, museo Illustrissimi Allatii, eius benigna gratia visus a me Latineque redditus, eiusdem iudicio et hortatu editus hic integer est, non invenusta, ni fallor, peregrinitate placiturus. vale.

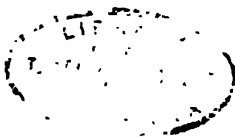
---

*) Eam libellum (*Hitopadesa* barbare vocatur) nec tum fuisse incognitum et deinde plurimas in linguas conversum vulgo legi ostendunt Careius (*Hitopadesa or salutary instruction in the original Sanscrit, printed at Serampore p. IV et X*) et Iacobus Grimmus (*Reinhart Fuchs p. CCLXXIII sqq.*). nihil igitur causae erat cur diutius adhaereret libro cum sua mole gravi tum a Possino benignius quam oportebat ornato.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ
ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥ. 1. προοίμιον τοῦ ἐξηγη-
 φώως, καὶ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων. 2. διὰ τί τὰ τῶν πρότερον
 βασιλευσάντων ἐνθάδε οὐ μνημονεύεται. 3. ὅπως οἱ παλαιοὶ καταγύ-
 ρουσι τὰς ἄκρας. 4. ὅπως τῶν ἐν ταῖς ἄκραις ἐπιμελοῦντο ἀνδρῶν καὶ
 πραγμάτων. 5. ὅπως ἀλύσεως κάλαϊ τῆς πόλεως κατ' Ἰταλῶν ἐξηγοῦ-
 ηται τὰ κατὰ τὴν ἀνατολήν. καὶ περὶ τοῦ Χαθηνοῦ. 6. ὅπως οἱ Πέρ-
 σαι κατέσχον τὰ Ῥωμαίωνος ὄρη. 7. ὅπως ἐπὶ βασιλείᾳ τοῦ Ἰωάν-
 νου ἐπὶ τῇ εἰς βασιλείᾳ κίστες ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ κατησφαλίζετο.
 8. ὅπως ὁ δεῦτερος Λάσκαρις πολλοὺς τῶν ἐν ἀξιώμασιν ὑπεροχῶν ἐτί-
 ρουσι ἀντικαθίστασι. 9. ὅπως ὁ Κότυς τὸν Παλαιολόγον παρασκευάζει
 ἀπομολῆσαι πρὸς Πέρσας. 10. ὅπως ὁ Παλαιολόγος ἐκνεύθει καὶ
 δεχθεὶς στέλλεται στρατηγὸς ἐν τοῖς κατὰ τὴν δύσιν. 11. ὅπως ἀπο-
 στέλλεται Χαθηνὸς ἀγαγεῖν αὐτὸν σιδηρόδετον. 12. ὅπως νοσῶν ὁ βα-

GEORGI PACHYMERIS
MICHAEL PALAEOLOGUS

S I V E

HISTORIA RERUM A MICHAELE PALAEOLOGO
ANTE IMPERIUM ET IN IMPERIO GESTARUM
INTERPRETE PETRO POSSINO S. I.

CAPITA LIBRI PRIMI. 1. prooemium. de auctore huius historiae,
 et qua fide is scripserit. 2. cur ommissa priorum principum acta. 3. ut
 arces a veteribus munitae fuerint. 4. ut curaverint praesidiarios arcium
 et res ipsorum. 5. ut recepta olim ex Italia urbe, debilitatae res Ori-
 entales fuerint; et de Chadeno. 6. ut Persae occuparint Romani limitis
 montes. 7. ut imperante Ioanne Michaelis Palaeologi fides brga impe-
 ratores firmata fuerit. 8. ut iunior Lascaris plures e magistratibus con-
 temptim amoverit, aliis suffectis. 9. ut Cotys Palaeologo peruenisset fu-
 gam ad Persas. 10. ut reversus et bene exceptus Palaeologus missus
 fuerit dux in Occidentem. 11. mittitur Chadonus ducturus Palaeologum
 catenis vincitum. 12. ut imperator aegrotans omnes venerabiliorum ac praes-

οιλεὺς πάντας ἐπὶ μαγείαις ὑπόπτενε. καὶ τὰ κατὰ τὴν Μάρθαν.
 13. θάνατος τοῦ βασιλέως Θεοδώρου, καὶ τὰ ἐν ζωῆς αὐτοῦ κα-
 τορθώματα. 14. ὅπως ἐπαιδευέτο ὁ Λάσκαρις παρὰ τοῦ πατρὸς Ἰωάν-
 νου εἰς βασιλείαν ἀναγόμενος. 15. ὅπως ὁ πρωτοβεστιάριος Μουζά-
 λων τοῦ μερικαῖσκον βασιλέως Ἰωάννου ἐπετρόπευεν. 16. δημηγορία
 τοῦ πρωτοβεστιάρου Μουζάλωνος. 17. ἀπολογία πρὸς τὴν δημηγο-
 ρίαν τοῦ Παλαιολόγου. 18. ἐπίθεις τοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν Μουζαλά-
 ων. 19. ὅπως παρὰ τοῦ στρατοῦ ἐτολμήθη ὁ φόρος τοῖς Μουζάλωσι.
 20. ὅπως τῶν μεγιστάνων διὰ ταῦτα τινες ὑπεχώρουν, οἱ δὲ διεφυλάτ-
 τοντο. 21. ὅπως ἐφιλονεύουν οἱ ἄρχοντες περὶ τὴν τοῦ βασιλέως κη-
 δεμονίαν. 22. ὅπως προετιμήθη εἰς τοῦτο τῶν ἄλλων ὁ Παλαιολόγος.
 23. ὅπως Παλαιολόγος ἐτιμήθη εἰς μέγαν δούκα. 24. ὅπως νοσήσας ὁ
 βασιλεὺς Ἰωάννης πολλὰ τοῖς κτήνησιν ἐχορήγησεν. 25. ὅπως ἐπικολαιῶς
 ὁ μέγας δούξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων ἀκτίμενος περιεποιεῖ ἑαυτῷ τὴν
 εὐνοίαν. 26. ὅπως ἐλθόντος τοῦ πατριάρχου πολλὴν ὁ μέγας δούξ
 ἐπαδείξατο τὴν ὑπόπτεσιν. 27. ὅπως κατεδημαγωγῶν τούς πλείστους
 οἱ περὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς λέγοντες, καὶ δεσπότης γέγονε. 28. ὅπως
 ὁ πατριάρχης συγγῆναι τοῖς ὑπὲρ τοῦ Παλαιολόγου λέγουσι. 29. ὅπως
 ὑποποιούμενος ὁ Παλαιολόγος τούς πολλοὺς ἀπήγει δι' αὐτῶν καὶ
 τοῦ μεγίστου. 30. ὅπως ὁ ἐν τῇ δύσει δεσπότης Μιχαὴλ κατεκήρθη
 τῶν πραγμάτων. 31. ὅπως τῆς Ἀχαιῶν ὁ Πρίγκιψ Ῥωμαίοις ἐάλω.
 32. ὅπως ὁ Μιχαὴλ δεσπότης νικᾷ Ῥωμαίους καὶ αἰρεῖ Καίσαρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ. 1. ὅπως ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος
 ἐν φρονεῖσιν ἦν περὶ τῆς ἀρχῆς. 2. ὅπως ἀνέβησαν τὸν Παλαιολόγον
 ἀρῶν αἰς ὑπέκειτο. 3. ὅπως ὤμνον καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις δουλείας ἔθ-
 κον Ῥωμαῖοι, καὶ ἐν πόλοις διορισμοῖς. 4. ὅπως ὤμνον ὁ Παλαιολό-
 γος ἐπὶ τῷ παιδί καὶ οἱ μεγιστάνες. 5. ὅπως ὁ Παλαιολόγος καταστὰς
 εἰς τὴν βασιλείαν ἐφιλοτιμεῖτο τὰ μέγιστα. 6. ὅπως τὰς ἀκρας ὠχρῶν

stigiarum suspectos habuerit; et de Martha. 13. mors Theodori Augu-
sti, et ipsius dum viveret res praeclare gestae. 14. ut Lascaris a patre
Ioanne ad imperium eruditus fuerit. 15. ut protovesiarius Muzalon
pueri principis Ioannis tutelam susceperit. 16. concio protovesiarii Mu-
salonis. 17. responsio Palaeologi ad concionem protovesiarii. 18. sedi-
tio exercitus in Muzalones. 19. ut Muzalones ab exercitu interfecti sint.
20. ut quidam magnatum propter haec recesserint, alii aliter sibi cave-
rint. 21. contentio inter principes de tutela principis pueri. 22. ut prae-
latus caeteris Palaeologus fuerit, demandata ei tutela imperatoris. 23. ut
Palaeologus magni ducis honore auctus fuerit. 24. ut aegrotans impera-
tor Ioannes multa pauperibus erogaverit. 25. ut magnus dux levi deli-
batione regiae pecuniae hominum sibi benevolentiam conciliaverit. 26. ut
venientem ad se patriarcham dux magnus summa demissione exceperit.
27. ut magnus dux ingenti amicorum ambitu despota renunciatus fuerit.
28. ut patriarcha faventium Palaeologo studia comprobaret. 29. ut decli-
nitus Palaeologus plerisque principum summum honorem edlanditus sit.
30. ut in Occidente despota Michael elatus in spem maiorem nova mo-
litus sit. 31. ut Achaiae princeps captus a Romanis sit. 32. ut Michael
despota Romanos vicerit et Caesarem ceperit.

CAPITA SECUNDI. 1. ut Arsenius patriarcha in solitudine fue-
 rit ob res imperii. 2. ut Palaeologum antistites solverint iuramentis et
 diris quibus tenebatur. 3. ut fidelitatis iuramentum utrique principi de
 novo praestiterint; et quibus de novo additis cautionibus. 4. ut Palaeo-
 logus et proceres imperatori puero iureiurando caverint. 5. ut Palaeo-
 logus evectus in imperium regia liberalitate cunctos demeruerit. 6. ut

καὶ μῆπως στεφθεῖς ὁ Παλαιολόγος. 7. ὅπως παρσιολογήσῃ τὰς συνθήκας τῆς στεφθορίας ὁ Παλαιολόγος. 8. ὅπως ἐστεφθεῖ ὁ Παλαιολόγος καὶ τὸ παιδίον παρεσθῆθῃ. 9. ὅπως στεφθεῖς ὁ Μιχαὴλ ἐπικουεῖτο τοὺς πολλοὺς καὶ λόγους καὶ πράξεις. 10. ὅπως ὑποστραφῆις εἰς Νύμφαιον μετὰ τοῦ παιδὸς πρέσβεις ἐδέχτο πανταγῶθεν. 11. ὅπως ὁ τοῦ βασιλέως ἀντάδελφος Ἰωάννης τὰ ἀξιώματα ἐλάμβανε. 12. ὅπως Μιχαὴλ ὁ δεσπότης στενοχωρηθεῖς πέμπει τὴν σύζυγον καὶ τὸν υἱὸν παρὰ τὸν βασιλέα. 13. ὅπως τοὺς μεγιστάνας ἀξιώμασιν ἐτίμα ὁ κρατῶν. 14. ὅπως διὰ σκοπῆς εἶχεν ὁ βασιλεὺς τὸ τὴν πόλιν εἶλεν, καὶ ὅπως Σηλυβρίαν εἶλεν. 15. ὅπως ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος τοῦ πατριαρχείου ὑπέκείσεται. 16. ὅπως ὁ τῆς Ἐφέσου Νικηφόρος πατριάρχης ἀπεκατέσθη. 17. ὅπως ὁ Σάρδεων καὶ ὁ Θεσσαλονίκης ἐπὶ τούτοις οὐ συνεφώνων τοῖς ἄλλοις. 18. ὅπως ὁ Σάρδεων κατὰ τὴν Σηλυβρίαν μαχαρὸς ἀπειράτο. 19. ὅπως πολλοὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δι' ὀλίγων θνήσκουσιν. 20. περὶ τῆς κατὰ τοῦ Γαλατᾶ φροφίου τοῦ βασιλέως προσβολῆς. 21. περὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ βασιλέως Βασίλειου Βουλγαροκτόνου. 22. ὅπως ὁ πατριαρχεὺς Νικηφόρος σὺν ἅμα βασιλεὶ καταλαμβάνει τὸ Νύμφαιον. 23. ὅπως ὁ βασιλεὺς τὸν νέον Ἰωάννην ἀπεκνεύσαστο. 24. τὰ κατὰ τὸν χαλυφᾶν καὶ τοὺς Πέρσας, ὅπως Τοχάρους ὑπετάγησαν. 25. ὅπως εἶχον οἱ πρὶν βασιλεῖς περὶ Τοχάρους ἀκουμένους. 26. περὶ τῶν κατὰ δύσιν· καὶ ὅπως Καῖσαρ προσέβαλεν ἐκ παρόδου τῇ πόλει. 27. ὅπως ἐάλω ἡ πόλις τοῖς Ῥωμαίοις. 28. περὶ τοῦ Πρωτασηκηθῆτος Σενναχηριβ, τί ἔπραξε διὰ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν. 29. ὅπως ἤκουσαι τῷ βασιλεὶ ἡ τῆς πόλεως ἄλωσις. 30. Δημηγορία βασιλέως ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς πόλεως. 31. ὅπως ὁ βασιλεὺς εἰσθῆν εἰς τὴν πόλιν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχόντων. 32. ὅπως προσυνέγκαστο βασιλεὺς παῖς τῶν Λατίνων φυλαῖς Ἰουδαίων. 33. ὅπως ἐτάχθησαν τὰ κατὰ τὴν πόλιν παρὰ βασιλέως. 34. ὅποιαι ἦσαν αἱ περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου τῶν ἀρχιερέων βουλαί. 35. ὅπως ὁ βασιλεὺς ἐκ ποδῶν

arces munierit nondum coronatus Palaeologus. 7. ut pacta conventa in coronatione transgressus sit Palaeologus. 8. ut Palaeologus coronatus, puer sero despectus fuerit. 9. ut coronatus Michael multitudinem delinierit verbis et factis. 10. ut Palaeologus reversus cum puero Nymphaeum undecimumque legatos exceperit. 11. ut imperator frater Ioannes ad dignitates sit promotus. 12. ut Michael despota in arcto positus coniugem et filium ad imperatorem miserit. 13. ut proceres dignitatibus imperator honoraverit. 14. ut imperator studium adhibuerit ad recuperandam urbem; et ut Selebriam ceperit. 15. ut patriarcha Arsenius patriarchatu cessarit. 16. ut Ephesi episcopus Nicephorus patriarcha sit factus. 17. ut Sardennis et Thessalonicensis episcopi non consenserint in subrogationem patriarchae. 18. ut Sardennis apud Selebriam in monachum sit detonsus. 19. ut multi ecclesiasticorum brevi tempore sint mortui. 20. de oppugnatione arcis Galatas per imperatorem. 21. de cadere imperatoris Basilii Bulgaroctoni. 22. ut patriarcha Nicephorus simul cum imperatore venerit Nymphaeum. 23. ut imperator puerum Ioannem exactoraverit. 24. de Chalypa et Persis, ut Tocharis sint subiecti. 25. ut se habuerint priores imperatores audita fama Tocharorum. 26. de rebus Occiduis; et ut Caesar obiter urbem tentaverit. 27. ut urbs capta sit a Romanis. 28. de primo a secretis Sennacherib, quid is egerit audito urbis captae nuncio. 29. ut audita sit ab imperatore urbis expugnatio. 30. concio imperatoris super expugnatione urbis. 31. ut imperator comitantibus principibus ingressus in urbem sit. 32. ut se generit imperator cum diversis Latinorum post ingressum in urbem. 33. ut res urbis ordinatae sint ab imperatore. 34. deliberatio antistitum de patriarcha Arsenio. 35. ut imperator puerum Ioannem amoverit; et

τὸν νόον Ἰωάννην ἔποιε. καὶ ὅπως κατοικίζοντο Ἴταλοι. 36. τὰ κατὰ τοὺς εἰς τὸν πάπαν καὶ τοὺς Ἴταλοὺς πρέσβεις τοῦ βασιλέως.

THE TERTIUS. 1. ὅπως ἐσκόπει ὁ βασιλεὺς τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον. 2. ὅπως μετακληθεῖς ὁ πατριάρχης εἰς τὴν πόλιν εἰσάγεται, καὶ στέφει αὐτὸς τὸν βασιλέα. 3. ὅπως ὁ βασιλεὺς διεκρεσβύετο πρὸς Τοχάρους κήδη ποιῶν, καὶ πρὸς Αἰθίοπας. 4. περὶ καμηλοπαρδάλεως, ὅποιόν ἐστι. 5. ὅπως ἀνξηθέντες Αἰθίοπες τὰ κατὰ Συρίαν διεκράξαντο. καὶ τὰ κατὰ τὸν Νόγαν. 6. ὅπως οἱ τρεῖς βασιλίδες ἀνδράσιν ἠρμόσθησαν καὶ ὅποιος. 7. τὰ κατὰ τὴν δεσποίναν Ἀλαμάναν Ἄναν. 8. τὰ κατὰ τὸν ἀδελφὸν Ἄνης τῆς δεσποίνης Μαφρῆ καὶ τὸν Κάρουλον. 9. ὅπως σάνισιν ἀνψούστο τὰ πρὸς τὴ θάλασση τείχη, καὶ διὰ τί. καὶ περὶ ἐτοιμασίας τοῦ βασιλέως. 10. ὅπως τὸν Ἰωάννην ὁ βασιλεὺς ἐκποδῶν ποιῶν ἐξετύφλω. 11. τὰ περὶ τοῦ Ὀλοβώλου Μανουήλ, καὶ τῆς τῶν λοιπῶν ὑποβλήψεως διὰ τὸν Ἰωάννην. 12. τὰ κατὰ τοὺς Ζυγηνοὺς, ὅπως ἀπεστατήσαν βασιλέως διὰ τὸν Ἰωάννην. 13. ἀκολογία τῶν Ζυγητῶν πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τοῦ ὄν ὡς Ἰωάννην ὑπεδέξαντο. 14. ὅπως διετέθη ὁ πατριάρχης μαθῶν τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως τὸν βασιλέα ἀφώρισεν. 15. ὅπως διὰ τῶν τριήρων ἠνδραγάθουν ὁ τοῦ στόλου τῆς Ῥωμαϊδοῦ λαός. 16. ὅπως οἱ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως τὰς τῶν δυτικῶν ἐνεχειρίσθησαν διοικήσεις. 17. τὰ κατὰ τὸν παρακοιμώμενος Μακρονητὸν Ἰωάννην. 18. πρεσβείαι πρὸς πάπαν, καὶ ὅπως ὁ βασιλεὺς τὰ περὶ τὸν Αἴμον διατεθαίκε, αὐτὸς ἐπιτάττων τοῖς στρατηγοῖς τῶν δυνάμεων οἴκοι καθήμενος. 19. ὅπως ὑπεροχόμενος ὁ βασιλεὺς τὸν πατριάρχην τὴν τοῦ ἀφορισμοῦ λύσιν ἐζήτη. 20. ὅπως συνήλθον ἐν ταυτῷ κατὰ συνθεσίας οἱ δέσποται Ἰωάννης τε καὶ Μιχαὴλ ὁ τῆς δύσεως. 21. ὅπως ὁ δεσπότης Ἰωάννης ἀπαλλαγῆς τῶν δυτικῶν τοῖς κατ' ἀνατολὴν ἐχθροῖς προσβάλλει. καὶ μερικὸς ἐκαινος τούτου. 22. ὅπως ἐνόσει ἀπολλύμενα τὰ κατὰ Μαρνανδῆνους, τὰ

ut Italis domicilium attributum fuerit. 36. de legatis ad papam et Italos ad imperatorem missis.

TERTII. 1. quid consilii ceperit imperator circa patriarcham Arsenium. 2. ut revocatus patriarcha in urbem sit, et illic rursus coronaverit imperatorem. 3. ut imperator legationem miserit ad Tocharos affinitatem cum iis contrahens, et ad Aethiopas. 4. de camelopardali, quale animal sit. 5. ut aucti viribus Aethiopes in Syria rem gesserint, et de Noga. 6. ut tres reginae traditae viris, et quibus fuerint. 7. de domina Anna Alamanna. 8. de fratre dominae Annae Manfredo, et de Carolo. 9. ut moenia urbis, qua mare spectant, suggestu tabularum aucta sint, et quam ob causam. tum de caetero imperatoris apparatu. 10. ut amotum ab imperii consortio Ioannem imperator excaecaverit. 11. de Holobolo Manuele, et de suspicionibus odiisque in reliquos Ioannis causa. 12. de Zygenis sive montanis; ut in imperatorem rebel- larint Ioannis causa. 13. allegata montanorum inter caes pro eo quem ut Ioannem acceptum apud se habebant. 14. ut affectus fuerit patriarcha audita excaecatione Ioannis; et ut imperatorem excommunicaverit. 15. ut navales Romanorum copias triremibus bene rem gesserint. 16. ut fratribus imperatoris Occiduae provinciae commissae fuerint. 17. de Ioanne Macreno Augusti cubiculi praefecto. 18. legationes ad papam, et ut imperator rem ad Haemum absens et domi residents bene gesserit. 19. ut patriarcha convento et suppliciter rogato imperator excommunicationis absolutionem petierit. 20. ut de pace convenerint inter se ambo despotas Ioannes et Michael in Occidente dominans. 21. ut despotas Ioannes perfunctus expeditione in Occiduos, cum hostibus in Oriente sit congressus; et laudum eius distinctio praedicatio. 22. ut pessimo in statu fuerint

Βουιλλείρια τὰ καὶ ἡ Παφλαγονία. 23. τὰ περὶ τοῦ φανέντος κομή-
του ἐκ βορρᾷ ἐπὶ μὲν ταῖς θέραις, καὶ τῆς ἐπὶ δύναι ἑκατομταίας τοῦ
βασιλέως. καὶ περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀρσένιου. 24. τὰ περὶ τοῦ Βί-
κου καὶ Ξιφιλίνου τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀρχόντων. 25. τὰ περὶ τοῦ
Σουλτᾶν Ἀγατίνου, καὶ τὰ περὶ τῶν Τοχαρίων. 26. ὅπως ὑπεδέξατο ὁ
πατριάρχης ἰδόντα τὸν βασιλέα, καὶ μεθ' ὅσου ἔλιγνον καὶ ἔγλιον.
27. κήδος ἐπὶ τῇ θύγατρὶ τῆς Εὐλογίας Ἀννῆ καὶ Νικηφόρῳ δεσπότη
πρὸς τοῦ δεσπότη Μιχαήλ. 28. περὶ τοῦ φημισθέντος ψευδοῦς διὰ
Τοχαρίων ἐπιδρομῆν κατὰ Νίκαιαν.

ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ. 1. δημηγορία βασιλέως πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς
περὶ τῶν κατ' αὐτόν. 2. ὅπως τὸν τοῦ Γαλιταίου Ἰωσήφ πρὸς τὸν πα-
τριάρχην ἀπέστειλεν ὁ κρατῶν, ζητῶν λύσιν τοῦ ἀφορισμοῦ. 3. ὅπως
λίβελλος κατηγορίας κατὰ τοῦ πατριάρχου ἰδόθη τῷ βασιλεὶ. 4. ὅπως
καὶ ὅπου ἐζητοῦντο τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον. 5. ὅπως ὁ πα-
τριάρχης πρὸς βασιλέα ἀφίκοιτο καὶ ὅπως παρὰ μικρὸν παρολογοθεσίη.
6. ὅπως συναχθέντων τῶν ἀρχιερέων τὸ τέλειον μήνυμα καὶ ἐπὶ τούτῳ
ἢ ἀπόφασις γέγονεν. 7. ὅπως ἀπελθόντες τρεῖς ἀρχιερεῖς ἐξ ἀποστολῆς
τῶν ἄλλων τῷ πατριάρχῃ τὰ τῆς καθαιρέσεως παρεδήλωσαν. 8. ὅπως
πέμψας ὁ βασιλεὺς ἔξαγει τὸν πατριάρχην τὸν πατριάρχην, καὶ τὰ
τότε συμβάντα. 9. ὅπως οἱ τῆς ἀνατολῆς πατριάρχαι, ὁ τῆς Ἀλεξαν-
δρείας καὶ Ἀντιοχείας, περὶ τὴν καθαιρέσιν τοῦ πατριάρχου διετίθησαν.
10. ὅπως ἤθλην ὁ πατριάρχης ἐπὶ τῆς τιμῆς ὡν ἀνακαλιεῖσθαι ὡς ἀρ-
χιερεῖα τὸν Σάβδεον. 11. δημηγορία τοῦ βασιλέως περὶ τῶν σχιζομή-
των. 12. ὅπως ψηφίζεται ὁ τῆς Ἀδριανῶς Γερμανὸς εἰς τὸ πατριαρ-
χείον, καὶ ὅσοις οὗτος. 13. ὅπως ἀνάγεται Γερμανὸς εἰς πατριαρ-
χείον, καὶ τί διαπραττεται. 14. ὅπως τὸν Ὀλόβιλον μεταγοργῶν ὁ
πατριάρχης εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ὄφρα κληρὸς ἤτορος ἐτίμα καὶ

plane perditae Maryandenorum Bucellariaeque et Paphlagonia. 23. de
cometa ex parte Boreali apparente mensibus aestivis, deque expeditione
imperatoris in Occidentem; denique de Arsenio patriarcha. 24. de Veoco
et Xiphilino primarias praefecturas in ecclesia gerentibus. 25. de Sul-
tane Asatino et de Tocharis. 26. ut exceperit patriarcha redeuntem im-
peratorem, quam acri reprehensione ac zelo. 27. affinitas inter impera-
torem et despotam Michaelis contracta, Anna Eulogiae filia sororis Au-
gusti, Nicephoro despotae Michaelis filio in uxorem data. 28. de vul-
gato Nicaeae falso nuncio invadentium eam urbem Tocharorum.

QUARTI. 1. oratio imperatoris ad episcopos de rebus suis. 2. ut
praepositum Galeas Iosephum ad patriarcham allegaverit imperator, pe-
tens absolutionem ab excommunicatione. 3. ut libellus accusationis contra
patriarcham datus sit imperatori. 4. quomodo et ubi quaesitum de pa-
triarcha Arsenio sit. 5. ut patriarcha ad imperatorem accesserit; et ut
parum abfuerit quin deciperetur. 6. ut congregatis patribus ultima or-
atio et post eam damnatio contigerit. 7. ut missi a synodo ad patriar-
cham duo episcopi suam ei damnationem significarunt. 8. ut mittens
imperator eduxerit patriarchali domo patriarcham; et quae tunc conti-
gerint. 9. ut Orientales patriarchae Alexandrinus et Antiochenus circa
patriarchae depositionem affecti fuerint. 10. ut Arsenius in patriarchae
dignitate adhuc constitutus restituere in integrum voluerit episcopum
Sardensem. 11. oratio imperatoris de schismate avulsi. 12. ut suffra-
giis electus sit in patriarcham Adrianopoleos episcopus Germanus; et
qualis hic fuerit. 13. ut euectus Germanus in patriarchalem sedem fue-
rit; et prima eius acta. 14. ut Holobolus patriarcha Germanus transi-
tatum in dei ecclesiam officio rhetoris honoraverit et magistrum consti-

διδάσκαλον καθίστα. 15. ὅπως ἐγληθέντος τῆς τοῦ παλατίου καθοσιώσεως, καὶ τὸν πατριάρχην εἰσήγον Ἀρσένιον. 16. ὅπως ἂ συγκραφεύς σὺν ἄρ' ἀρχιερεῶσιν εἰς ἐκκλῆσιον πέμπεται, καὶ περὶ ὧν αὐτοῖς συντίθη. 17. ὅπως ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύετο τὰ περὶ τῆς ἑαυτοῦ λύσεως, καὶ πρὸς τίνας. 18. ὅπως ὁ Ἰωσήφ τῷ Γερμανῷ συμβουλεύειεν ἀποθῆσθαι τὴν πατριαρχίαν. 19. περὶ Τακίνθου, ὅστις καὶ ὄθεν, καὶ τὸν περὶ αὐτόν. 20. ὅπως καὶ διὰ τοῦ Σάρδεων Καλαζᾶ ἐπιχειρεῖ ὁ βασιλεὺς τῷ πατριαρχοῦντι Γερμανῷ. 21. ὅπως ἐξῆλθε τοῦ πατριαρχείου ὁ Γερμανός. 22. περὶ τοῦ Ἀδριανουπόλεως Βασιλείου ἐκ' οὗν Βαρκλαάμ. 23. ὅπως εἰς πατριαρχὴν ψηφίζεται κατὰ τῶν ἀρχιερέων Ἰωσήφ. 24. ὅπως παραδοκιμηθέντος τοῦ Ἡρακλείας Πιναχᾶ, ὡς ὄντος τῆς χειροτονίας τοῦ Γερμανοῦ, ὁ Μιτυλήνης Γρηγόριος χειροτονεῖ τὸν Ἰωσήφ. 25. ὅπως ἐλύθη τὸ ἀφορισμὸς ὁ βασιλεὺς κατὰ τοῦ Ἰωσήφ. 26. περὶ πρὸ κήθους τοῦ τε Ταρχανειώτου Ἀνδρονίκου καὶ υἱοῦ τῆς τοῦ βασιλέως ἀδελφῆς Μάρθας, καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ δοτικοῦ Ἰωάννου. 27. ὅπως καὶ ὁπόσαις δυνάμει στρατηγούντος τοῦ δεσπότου, καὶ ἐπὶ τοῖς δοτικοῖς συγκαίς ἐπεχωρίζοντος, τὰ ἀνατολικά ἀπώλοντο. 28. περὶ τοῦ κατ' ἐκκλησίαν σχίσματος, καὶ περὶ τῶν Παντεποκτηνῶν μοναχῶν. 29. ὅπως ἀποστέλλεται εἰς Παιονίαν ματὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Λάσκαρι ὁ προκατριαρχεύσας Γερμανός, κἀκείθεν ἦγας σύμφων τῷ τῶν βασιλέως νῆφ, καὶ προσετέφθησαν. 30. τοῦ μεγάλου κοινοσταύλου τοῦ Ταρχανειώτου πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἰωάννην ἀπομόλῃσις. 31. ἐκστρατεία τοῦ δεσπότου Ἰωάννου συνάμα χιλιάσι στρατῶν πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ τὰ τῆς ἀνδραγαθίας τοῦ Ἰωάννου. 32. ὅπως κατὰ θάλασσαν ὁ πρωτοστράτης Φιλανθρωπηνὸς νικᾷ τοὺς Ἰταλοὺς κατὰ κράτος, συναρκοῦντος ἐξωθεν καὶ τοῦ δεσπότου Ἰωάννου.

ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ. 1. ὅπως μεταξὺ λύπης καὶ ἡδονῆς ἐγένετο ὁ κρητῶν διὰ τὰ συμβάντα ἐν τῇ ὕσει. 2. ὅπως σχεζομένων τῶν

tuerit. 15. ut accusati palatinerum quidam laesae maiestatis patriarcham Arsenium in eandem secum criminationem involverint. 16. ut auctor huius historiae una cum episcopis ad Arsenium missus sit; et quid iis contigerit. 17. ut modos quaesierit imperator suae absolutiois impetrandae, et a quo. 18. ut Iosephus Germano suaserit abdicationem patriarchatus. 19. de Hyacintho, quis et unde esset; ac de ipsi adherentibus. 20. ut per Sardensem Chalasam itorum imperator Germanum patriarcham tentaverit. 21. ut Germanus patriarchatu cesserit. 22. de episcopo Adrianopoleos Basilio sive Barlaam. 23. ut suffragii episcoporum in patriarcham electus fuerit Iosephus. 24. ut posthabito Heraclota Pinacha, quod is ordinatus fuisset a Germano, Mitylenensis Gregorius Iosephum ordinaverit. 25. ut solutus anathemate imperator fuerit a Iosepho. 26. de nuptiali foedere inter Tarchanotam Andronicum filium Marthae sororis imperatoris, et filiam Ioannis in Occidente dominantis. 27. ut Romanis maximis copiis, duce despota Ioanne, crebro in Occiduis tractus averis, Orientales perierint. 28. de ecclesiae schismate et Pantepoptenis monachis. 29. ut missus in Pannoniam cum magno duce Lascari espatriarcha Germanus inde sponsam imperatoris filio duxerit; utque novi sponsi coronati sunt. 30. magni conostauli Tarchanotae ad Ioannem ipsius socerum transfugium. 31. expeditio Ioannis despotaec cum multorum milium exercitu adversus Ioannem ducem; et de huius facinore insigni. 32. ut mari protostrator Philanthropenus Italos vicerit, adiuvante a terra despota Ioanne.

QUINTI. 1. ut medius inter moerorem et gaudium imperator fuerit eb ea quas in Occidente evenerant. 2. ut schismate per Orientem

κατ' ἀνατολὴν ὁ πατριάρχης διὰ τὰυτα τοῖς ἐκεῖ ἐπιδημαῖ. 3. ὅπως τῷ Βουλγάρῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ ἡ τῆς Εὐλογίας θύγάτηρ εἰς γάμον ἐξεδόθη. 4. τὰ περὶ τοῦ Νογᾶ καὶ Τοχάρων, ὅπως εἶχον τὸ κρίν. καὶ περὶ τοῦ πρώτου βασιλέως καὶ νομοθέτου αὐτῶν. 5. τὰ περὶ τοῦ Μυτιζῆ, καὶ ὅπως δέδωκε βασιλεῖ τὴν Μεσίμβρειαν. 6. περὶ τοῦ πρὸς τοὺς Σέρβους κήδους τοῦ βασιλέως, καὶ διὰ τὰυτα τῆς τοῦ πατριάρχου ἐπιδημίας ἐκείας. 7. τὰ περὶ τὸ Λυρράχιον, καὶ τοῦ σιαιμοῦ τοῦ ἐκεῖ ἐνακίφαντος. 8. τὰ κατὰ τὸν ῥῆγα Κάρολλον, καὶ ὅπως στόλον ἐξηγνύτο. 9. ὅπως πρέσβεις ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγγίαν ἀπέστειλεν. 10. ὅπως ἀνονομένον τοῦ στόλου τὰ κατὰ πόλιν ὁ βασιλεὺς παρεσκεύαζετο. 11. ὅπως σταθέντας πάπα τοῦ Γρηγορίου, ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν μετ' ἐκείνου εἰρήσῃν φκονομεῖτο. 12. ὅπως ὁ βασιλεὺς τοὺς τῆς ἐκκλησίας κατηνέγκασε διὰ τὴν εἰρήσῃν. 13. ὅπως ὁ Χουμνὸς Ἰωάννης κατηγόρει τοῦ χαρτοφύλακος Βέικου. 14. τὰ περὶ τοῦ τόμου ὃν ἀπέστειλε πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὁ βασιλεὺς. 15. ὅπως ὁ Βέικος εἰς φυλακὴν εἰργμένος, ὅμως βιαζόμενος κατετίθειτο. 16. ὅπως ὁ πατριάρχης γνωματεύσων ἐγγράφως ἄμυνε μὴ καταδέχεσθαι τὴν εἰρήσῃν. 17. περὶ τῶν ἀποκρισίων τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς τοῦ πατριάρχου ἀποχωρήσεως. 18. περὶ τῆς τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς κληρικοὺς ἀνάγκης. 19. ὅπως εἰς δύσνοιαν διαβαλλόμενοι οἱ κληρικοὶ ἠνοχλοῦντο. 20. τὸ κατὰ τὸν ῥήτορα τῆς ἐκκλησίας διήγημα, καὶ τοῦ συγγράφους σχετλήσας. 21. ὅπως οἱ πρέσβεις τοῦ βασιλέως κατὰ θάλασσαν ἐκινδύνευσαν. 22. ὅπως ὁ πάπας ἐμνημονεύετο, ἀργήσαντος τοῦ πατριάρχου. 23. περὶ τοῦ σχίσματος καθόλου τῆς ἐκκλησίας. 24. περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ χαρτοφύλακου Βέικου εἰς τὸ πατριαρχεῖον. 25. ὅπως μὴ φίρων ὁ βασιλεὺς τὴν παρὰ τοῦ πατριάρχου ἐνόχλησιν τὴν τρίτην ἔταττεν. 26. ὅπως καὶ αὐθις πρὸς τὸν πάπαν πρέσβεις ἐπέλλοντο. 27. ὅπως Ἰάκιος προσχωρήσας τῷ βασιλεῖ καθίσταται ἐπὶ τοῦ στόλου. 28. ἔτι τὰ κατὰ τὸν

invalescente, eo se patriarcha contulerit pacis conciliandae gratia. 3. ut regi Bulgarorum Constantino filia Eulogias Maria in uxorem data sit. 4. de Noga et Tocharis, originibusque gentis, deque primo eorum regis ac legislatoris. 5. de Mytze, et ut is imperatori Mesembream dederit. 6. de foedere imperatoris cum Serbia, deque projectione patriarchae in Serbiam ea de causa. 7. de Dyrhachio, et de terrae motu quo est illa civitas eversa. 8. de rege Carolo, ut is classem armaverit. 9. ut legatos imperator ad regem Franciae miserit. 10. ut ad famam venturae infestae classis in urbe imperator praeparaverit quae necessaria putabatur ei tuendae. 11. ut constituto papa Gregorio imperator cum eo tractari pacem procuraverit. 12. ut imperator ecclesiasticos urserit ad pacem. 13. ut Ioannes Chumnus accusaverit chartophylacem Ieccum. 14. de scripto quod misit ad ecclesiam imperator. 15. ut Veccus curcere detentus, et ibi nihilominus sollicitatus, attractus in partes fuerit. 16. ut patriarcha sua palam scripto edita sententia iuraverit se in pacem non consensurum. 17. de legatis imperatoris et recessu patriarchae. 18. ut imperator quam potuit vehementissime clericos urserit. 19. ut calumniam passi clerici quasi parum fideles imperatori essent, vexati eo nomine fuerint. 20. narratio supplicii atrocis irrogati rhetori, et de eo lamentatio historici. 21. ut legati imperatoris in mari periclitati fuerint. 22. ut papae commemoratio facta in sacro sit, cxauctorato patriarcha. 23. de schismate universam ecclesiam turbante. 24. de electione chartophylacis Vecci in patriarchalem dignitatem. 25. ut non ferens imperator molestiam, quam ei nimis crebrae patriarchae pro egentibus supplicationes facescebant, tertiam ipsi feriam ad admissionem assignaverit. 26. ut iterum ad papam legati sint missi. 27. ut Icarus ad imperatorem transfugiens classi praepositus fuerit. 28. rursus de expatriarcha

πατριάρχουσάντα Ἰωσήφ καὶ τὸν Βέκκον. 29. ἐπὶ τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἰωσήφ. 30. ὅπως τοὺς κατὰ τὴν πόλιν Γενουθίας ἐταπεινῶσιν ὁ βασιλεὺς.

THE EKTHE. 1. ὅπως καὶ ἐκ πόλεων τῶν αἰτιαῶν τὰ κατὰ τὸν Ἄμνον καὶ αὐτῆς παρεκινουῦντο. 2. ὅπως ἡ Μαρία κατεσοφίσαστο τὸν Σφεντίσθλαβον. 3. τὰ κατὰ τὸν Λαχανᾶν ἀρῆσθην· καὶ ὅπως τὸν Κωνσταντῖνον πεφόνευσεν. 4. ὅπως ὁ βασιλεὺς τῆ θυγατρὶ Εὐφρόνη τὸν Ἀσάν εἰς γάμον ἤρμοσεν. 5. ὅπως ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τούτῳ κέρμας ἐξήτει βουλὴν καὶ παρὰ τοῦ πατριάρχου. 6. ὅπως καὶ τὸν Μιχαὴλ ἐκ δόσεως ἐπελθόντα γαμβρὸν ἐποιήσαστο. 7. τὰ κατὰ τὴν Μαρίαν, καὶ ὅπως τῷ Λαχανᾶ συνψήχησε. 8. ὅπως Μαρία μὲν παρεδόθη βασιλεῖ, Ἀσάν δὲ Τερνοβιώταις παρεδέχθη. 9. ὅπως Ἀσάν ἐκ Τερνοβίου ἀπεχώρησεν. 10. ὅπως κατηγορεῖται κατεσκευάσθησαν κατὰ τοῦ πατριάρχου Βέκκον. 11. ὅπως βασιλεὺς ἐπειρᾶται ἐπὶ τοῖς σταυροπηγίοις. 12. τὰ συμβάντα τῷ πατριάρχει διὰ τὴν τῶν Κολύβων ἀποστολήν. 13. ὅπως παρητήσαστο τὸν θρόνον ὁ πατριάρχουσαν Ἰωάννης. 14. τὰ κατὰ τοὺς πρέσβεις τοῦ κάπα καὶ τὸν πατριάρχην Ἰωάννην. 15. κληρονομία βασιλέως πρὸς τοὺς τῆς ἐκκλησίας διὰ τὰς παραλόγους ἀπειθήσεις τῶν πρέσβιων. 16. ὅπως ἀπεστάλησαν οἱ πρέσβεις ἰδεῖν τοὺς ἀποκλείστους ἐν φυλακῇ. 17. ὅπως ἀνήχθη ὁ Ἰωάννης ἐς τὸ πατριάρχιον τὸ δευτέρον. 18. τὰ κατὰ τὸν Ἰγνάτιον καὶ Μελέτιον ὅπως εἰς τὸν κάπαν ἀπεστάλησαν. 19. κάλιν τὰ κατὰ τὸν Λαχανᾶν, καὶ ὅπως παρὰ τοῦ Νογᾶ πεφόνευσται. 20. ὅπως ἐκστρατεύει ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος εἰς ἀνατολήν. 21. ὅπως αἱ Τράλλεις ἀνακτισθεῖσαι ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐάλωσαν. 22. ὅπως ὁ Πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος εἰς τὰ κατὰ δύοσιν ἀποστέλλεται. 23. ὅπως ὁ Βέκκος γράφων δι' ἦν αἰτίαν καὶ περὶ τῶν δογμάτων εὖναι. 24. ὅπως εἰς τὸ δρος τοῦ ἁγίου Ἀβέση-

Josepho et de Vecco. 29. adhuc de Josepho quondam patriarcha. 30. ut Genuesium in propria ipsorum urbe degentium fastum depresserit imperator.

SEXTI. 1. ut et quibus de causis ad montem Haemum turbari pax coeperit. 2. ut Maria Sphentisthladum deceperit. 3. initia Lachanae, et ut is Constantinum interfecerit. 4. ut imperator filiae Irene Asanem coniugem dederit. 5. ut imperator de affinitate cogitata consilium a patriarcha per missos quaesierit. 6. ut Michaellem etiam ex Occidente ad se profectum imperator generum fecerit. 7. de Maria, ut Lachanae nupsit. 8. ut Maria quidem tradita imperatori, Asan autem intra Ternobum admissus fuerit. 9. ut Asan Ternobo recesserit. 10. ut accusationes adornatae sint contra patriarcham Veccum. 11. ut perlata promulgataque fuerit imperatoria novella de stauropogis sive locis sacris proprie patriarchae subiectis. 12. quid contigerit patriarchae ex missione Colyborum. 13. ut patriarcha Ioannes throno renuntiaverit. 14. de legatis papae et patriarcha Ioanne. 15. oratio qua imperator certo persuasa ecclesiasticis sua in proposito constantia, praemunivit eos ne turbarentur ad inconvenientes petitiones legatorum. 16. ut deducti sint legati ad custodias publicas, visuri eos qui illic clausi tenebantur. 17. ut Ioannes in patriarchales aedes inductus denuo sit. 18. de Ignatio et Meletio, ut ii ad papam missi fuerint. 19. rursus de Lachana, et ut is a Noga interfectus fuerit. 20. expeditio imperatoris Andronici in Orientem. 21. ut Tralles restauratae a Persis captae sint. 22. ut Porphyrogenitus Constantinus in tractus Occiduos misus sit. 23. ut Veccus scribere aggressus, ea occasione de dogmate controversiam moverit. 24. ut ad montem sancti Auseritii iverit patriarcha; et de actis impe-

τιον ἀπῆλθον ὁ πατριάρχης. καὶ περὶ τῶν τοῦ βασιλέως ἐπιστ. 25. περὶ τοῦ Καλοειδᾶ καὶ περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Λούκα. 26. τὰ κατὰ τὸν λογοθέτην τοῦ γενικοῦ Μουζάλανα. 27. ὅπως ἐκ δόσεως ἐπέστρεψεν ὁ Πορφυρογέννητος, καὶ τὰ κατὰ τὸν Κοτανίτζην. 28. θάνατος τῆς δεσποίνης Ἀννης καὶ τὰ τότε συμβάντα. 29. ἐστρατεία Μιχαὴλ βασιλέως πρὸς Σάγγαριν, καὶ τὰ γέγοντα ἐπιστ. 30. τὰ κατὰ τοὺς πρὸς τὸν πάπαν Μαρτίνον ἀποκριματίους. 31. περὶ τῶν διαθηκῶν τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ. 32. ὅπως συνέβη τὰ κατὰ Βελλάγραδα. 33. θρίαμβος τῶν ἐπιλαμπρῶν κατὰ τὰ Βελλάγραδα. 34. τὰ κατὰ τὸν ἄρχοντα τῶν Δαΐων Ἰωάννην, καὶ ὅπως αὐτὸν ὁ κρατὼν ἐπεγαμβροῦσεν. 35. ὅπως ὁ βασιλεὺς μετακάλισατο Τοχάρους κατὰ τοῦ σεβαστοκρατόρος Ἰωάννου. 36. ὅπως κινδυνεύων κατὰ Θάλασσαν ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἐξελθὼν ἐπέλευσεν.

ratoris illic. 25. de Caloide et de Ioanne Duca. 26. de logotheta generali Musalane. 27. ut ex Occidente redierit Porphyrogenitus; et de Cotanitzæ. 28. mors dominae Annae; et quae tunc contigerunt. 29. expeditio Michaelis imperatoris versus Sangarim, et ibi gesta. 30. de Apocrisiaris ad papam Martinum missis. 31. de testamento patriarchae Iosephi. 32. ut res ad Bellagrada gesta contigerit. 33. triumphus captivum ad Bellagrada. 34. de Lasorum principe Ioanne, ut eum imperator sibi generum fecerit. 35. ut imperator Tocharos accersiverit contra Ioannem Sebastocratorem. 36. ut in mari periclitatus imperator, deinde peritiam exscendit, sit mortuus.

A.

Γεώργιος Κωνσταντινουπόλιτης μὲν τὸ ἀνάκαθεν, ἐν Νικαίᾳ δὲ P 4 καὶ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς, ἐν Κωνσταντίνου δὲ καταστὰς αὐθις ὅτε Θεοῦ νύματι ὑπὸ Ῥωμαίων ἐγένετο, ἔτη γεγονῶς εἴκοσιν ἐνός δέοντος, τηρικήδε καὶ κλήρω σωθεὶς θείῳ καὶ ἀξιώμασιν 5 ἐκκλησιαστικοῖς διαπρέψας καὶ ἕως καὶ ἐς πρωτεκδικίου φθάσας τιμῆν, ἔτι δὲ καὶ ἐν ἀνακτόρων εἰς δικαιοφύλακτα τιμηθεὶς, τὰδε Β ξυνέγραψεν, οὐ λόγους λαβὼν ἄνωθεν ἀμαρτύρους, οὐδ' ἀκοῆ πιστεύων μόνον, ὥσπερ πολλάκις συμβαίνει τῷ βουλομένῳ γρά-

I.

Georgius Constantinopolitanus genere, ortus et enutritus Nicaeae, Constantinopolim rursus translatus, quando ea, sic deo annuente, sub Romanorum dominium rediit, annos tunc natus undeviginti, clero adscriptus ac primis ecclesiae dignitatibus ornatus, adeo ut usque ad protedici honorem eveheretur, in palatinis quoque officiis diceaphylacis magistratu honoratus, haec literis tradidit, non rumores longe petitos nulloque testimonio probatos excipiens, neque solum famae fidens, uti

φειν, ἦν τις λέγοι ἑωρακώς ἢ καὶ ἀκούσας αὐτός, πιστοῦς
 δ' ἀξιοίη τοὺς λόγους, εἰ μόνον λέγοι, λογιζέσθαι, ἀλλ' αὐτόπτης
 τὰ πλεῖστα οὕτως ξυμβάν γεγονώς, ἢ καὶ μαθῶν ἀκριβῶς παρ' ὧν
 τὸ πρῶτον ὠράθη πραχθέντα, πλην δ' οὐκ ἀμάφτυρα ἀλλὰ
 C καὶ πολλοῖς ἄλλοις συνηγορούμενα, ὡς ἂν μὴ ὁ ξέμπας χρόνος 5
 φύσιν ἔχων τὰ πολλὰ κρύπτειν συχναῖς κυκλικαῖς περιόδοις καὶ
 τὰδ' ἀφανίσῃ κατὰ μικρὸν ἐξίτηλα τῇ παραδρομῇ γιγνόμενα διὰ
 τὸ φανέντα κρύπτεσθαι πάντα ἀνάγκην εἶναι, ὡς πού τις τῶν
 σοφῶν ἔφη καὶ ἀληθῶς ἐγνωμάτευσεν. οὐ μὴν ὥστε καὶ τὸ ἀλη-
 θές περὶ ἐλάττονος τοῦ ψεύδους ποιήσασθαι περὶ τοιούτων λέ-
 γοντα· ἱστορίας γάρ, ὡς ἂν τις εἴποι, ψυχῇ ἢ ἀλήθεια, καὶ
 τὸ τῆς ἀληθείας χρεῖμα ἐπάναγκες ἱερόν, ὃ δὲ πρὸ ταύτης τὸ
 D ψεύδος ἄγων ἄντικρυς ἱερόσυλος. ἄλλως τε καὶ ἡμῖν ἥκιστα
 πρόθεσις τοῖς πραχθεῖσι μέγεθος ἐντιθέναι, ὡσανείπερ κινουμέ-
 νοις ἐκ μίσους ἢ μὴν εὐνοίας, ὡς ἂν πλέον ἢ εἰκὸς ἢ τὸ κακῶς 15
 ξυμβάν διασυρεῖη ἢ τὸ εὖ ξυμπεσὼν ἐμνηθεῖη, τοῦ λόγου τὰς
 ἀκοὰς γοητεύοντος. ἕπειδὴ γὰρ τὰ ὀπουδήπου πραχθέντα ἔστι
 μὲν καὶ διεξιέναι, οἷς δὴ καὶ λέγειν βουλομένοις ἔστιν, ἔστι δὲ
 καὶ εἶν ἄρρητα, μὴ ἀνάγκης ὑπόσεως, νικᾷ κατ' ἐμὴν γνώμην
 E τὸ σωπαῖν ἢ τὸ λέγειν ἄλλως ἢ ὡς ἐπραχθήσαν, καὶ κρεῖττον 20
 δῆπον τοῖς ἀκούουσι τὸ μὴ μαθηάνειν ὅλως ἢ τὸ μαθηάνειν ἄλλως
 ἢ ὡς ἢ ὄντως ἱστορία βούλεται, ὡς ἐκείθεν μὲν τῆς ἀπλῆς εἰσα-

saepe scribenti usuenit, dum nimis facile creditur omni qui dicat se
 audisse aut vidisse, verum qui per me ipse pleraque viderim sic conti-
 gisse ut refero, vel si ab aliis acceperim, diligenter excusserim a quibus
 primum ea sint visa dum fierent, ac nec sic unius testimonio credide-
 rim, sed multorum affirmationi concordi. scripsi autem, me tempus
 suapte natura involvens ac tegens multa, crebrisque suis circuitionibus
 obruens, haec quoque debeat fugientia ipso decursu. necesse quippe est,
 quae aliquando visa sunt, contegi tandem, ut doctus quidam asseruit
 ac vere pronuntiavit. sed neque par est de his rebus dicentem men-
 dacio minoris facere veritatem. historiae namque, uti quis dixerit, ani-
 ma veritas; et veritas ipsa revera res sacra est. is igitur qui pluris fa-
 cit mendacium, aperte sacrilegus est. at neque propositum nobis est ge-
 stis aliorum pondus addere, quasi vel odio vel benevolentia moveremur,
 ut et quod male accidit, plus aequo laceretur, et quod belle cecidit,
 impensius celebretur; historia legentibus imponente. quandoquidem enim
 quaecumque, ubi vis terrarum gesta sunt, licet quidem narrare argumenta
 dicendi quaerentibus, licet et omittere indicta, nulla necessitate scri-
 bere cogente, satius profecto sit, ut ego quidem arbitror, silentio praer-
 terire quam secus ac gesta sunt tradere. praestat enim legentibus nihil
 eorum scire contra ac vere acta sunt doceri. illinc enim inscientia
 quaedam, et simplex illa quidem, innascitur, nullam inurens turpitu-

γομένης εκείνης ἀγνοίας, ἐξ ἧς οὐ μῶμος προστρίβεται, ἐντεῦθεν δὲ τῆς διπλῆς, ὡς τὸ μὴ εἰδέναι συμβαίνει τὸν εἰδέναι οἰόμενον, οὗ δὴ καὶ χεῖρον οὐδέν. οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἐγκειρήκα ἂν τῇ γραφῇ, ἣν μοι μὴ ἐπήμει ἐλλείπει προϊόντος τοῦ 5 χρόνου τὰ χεῖρω καὶ ἔτι ζυμβαίνειν, ἐκ τῶν παρόντων καὶ τὰ P 5 ἰσαῦθις στοχαζομένων, ἢ μᾶλλον ἐκ τῶν συμβάντων λογιζομένην τὰ συμβησόμενα. πολλῶ γὰρ δήπου εἰς ἀποὴν ὠτίου θαυμασιώτερον ἐκ τοιαύτης, ἧς δὴ καὶ γεγεύμεθα, ἥσυχιας καὶ καταστάσεως εἰς τὰδε ζυμοφοῦς τὰ πράγματα προελθεῖν, ἢ τοιαῦτα φαι 10 νέντα καὶ οὕτως τῆς προτέρως εὐθαλείας δεινοῦ χειμῶνος ἐπισσφρήσαντος καταρρέουσιν εἰς τὸ ἀκμάζον κατανασθῆναι, ὥστε μὴ ὀπώραν εὐθαλεῖν, ἀλλ' οὐδὲ ζωτικῆς τὸ πνεῦμα παράπαν μετέχειν κινήσεως.

2. Τὸ γοῦν ἀνατρέχειν ἐπὶ τοὺς πρότερον ἢ καθ' ἡμᾶς B 15 ἄρξαντας, κἀντεῦθεν ἄρχεισθαι τὰ ἐκείνων ἐπιόντας, ὅπως ἀσφαλῶς καὶ μεθ' ὅτι πλείστης τῆς εὐβουλίας, ἧς οὐδὲν ἄμεινον, διώκουν τὰ πράγματα, τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν κατοχυροῦντες, καὶ ταῦτα περιγραφείσης εἰς μικρὸν ταύτης αὐτοῖς ἐπὶ τρισὶ καὶ μόναίς ἐπιπολαζούσαις ἀρχῆθεν ταῖς πόλεσι, Νικαῖα Πρῶσθη τε C 20 καὶ τρίτη Φιλαδέλφεια, τῆς πατρίδος ἐκπεσοῦσιν ἐξ ὧν αἰτιῶν ἴδμεν μαθόντες, οὗ μοι δοκεῖ, κἂν λέγειν θέλωμεν, ἀνυστὰ τῷ τε πολλὰ καὶ μεγάλα ζυμβῆναι μεταξὺ κρατούντων ἐκείνων καὶ

dinem: hinc duplex oboritur ignorantio, homine scire se putante quod omnino nescit; quo sane nihil pelus. verumenimvero nec ipse scribendi provinciam aggrededer, nisi futura ex praeteritis aestimans magnopere timerem difficiliora asperioraque imminere in posterum. multo enim videret auditu mirabilis est ex tanta, quam degustavimus, tranquillitate in hanc ultimam calamitatem decidisse res nostras, quam haec nunc ita composita quae cernimus, procella quadam nova ingruente, ex hac prosperitate deturbari in perturbationem adeo miseram, ut ex specie ac flore omni prioris felicitatis tempestas atrox ingruens vix tantum satis agrisque modo virentibus reliqui faciat, quanto esset opus, non dicam perducendis ad maturitatem fructibus, sed vel ad vitam intus vegetabilem, cum spe proditorum iterum quandoque germinum, aegro ac misero tuendam.

2. Caeterum non facile opinor fuerit, vel si maxime cuperemus, recurrere ad priora tempora, et ab eorum qui ante nostram aetatem rebus praefuerunt principatibus actisque repetendis huius quam modo meditauerim initium historicae ducere, exponendo ut secure consultissimaeque, qua nihil praestantius, prudentia rempublicam gubernaverint, imperium ea maxime cura munientes, utcumque angustis illud ipsam circumclusum finibus, trium videlicet dumtaxat reliquarum tum ipsis civitatum, Nicaeae Prusae et tertias Philadelphiae, in quas exclusi patris, his quas didicimus causis, confugere ibique se continere coacti fuerant. magna sane ac scriptio nec brevi digna imperantibus illis evenerunt: verum,

- πολλῆς εἰπεῖν μάλιστα δεόμενα ἀσχολλας, καὶ τῷ μηδ' ἡμᾶς ἐς
 τὰκριβὲς εἰδέναι τί καὶ ἐφ' οἷαις ταῖς αἰτίαις ξυνέπειεν ἕκαστα,
 D ἄλλως τε ὅτι καὶ ἄλλοις εἰπεῖν ἐπῆλθε περὶ ἐκείνων, οὐ πεπλα-
 τημένους, οἶμαι, καὶ ὥστε μὲν σφᾶς ἑαυτοῖς ἀσφαλῶς πιστεύειν
 ἐπεξιόντας καθ' ἕκαστον, ἀλλ' ἀκριβῶς καὶ ὡς εἰδότας ἐξ ὧν 5
 ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἦσαν καὶ περιῆσαν ἔτι εἰς τέλος πραχθέντων
 καὶ τὸ τοῦ χρόνου ~~π~~ηχάνημα ἄπρακτον ἦν, ἕμα πραττομένων
 καὶ ἅμα γραφῇ δεδομένων, ἀντιμαχομένου καὶ ἀντισκοποῦντος
 οἶον τοῦ Ἑρμοῦ τῇ Ἀητοῖ, ἣ καὶ μᾶλλον τὴν ἐκείνης πρόοδον
 E ἀνακόπτοντος. ταῦτ' ἄρα καὶ τὰ κατ' ἐκείνο συμβάντα τοῦ 10
 χρόνου λατέον ἡμῖν ὡς οὐκ ἀνυστὰ καὶ ἄλλως τοῦ προκειμένου
 σκοποῦ ἐξαγώνια. Ἐν δὲ καὶ μόνον τέως λεκτέον ἐστὶ, καὶ ἴσως
 οὐ περιττόν, ὅτι καὶ μόνον ἐκείνῳ τινες αἰτιῶνται καὶ τῆς τότε
 τῶν πραγμάτων ἀσφαλείας καὶ καταστάσεως καὶ τῆς νῦν ἀνα-
 P 6 τροπῆς καὶ συγχύσεως, πλὴν οὐ κατὰ ταῦτόν οὕτως ἔχον, ἀλλὰ 15
 παρὸν μὲν καὶ ὡς ἐχρῆν τελούμενον ἀσφαλείας, ἀπὸν δὲ καὶ ὡς
 οὐκ ἐχρῆν παρορῶμενον τῆς παρούσης συγχύσεως.
- B 3. Ἐκεῖνοι τοίνυν δυοῖν μέσον ἐχθροῖν ἐναπειλημμένοι,
 ἐξ ἑω μὲν Περσῶν ἐκ δύσεως δ' Ἰταλῶν οὐ μόνον τὸ πρὸς τῇ θα-
 λάσσει ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνώτατον κατασχόντων, καὶ εἰς στενὸν κο- 20

4. μὲν] μῆδὲ?

ut dixi, nobis perdifficilia narratu, tum quia rerum illius temporis haud-
 quaquam exacta certaue ad nos est memoria perlata, consiliorum prae-
 sertim ac causarum, ex quibus quidque tunc gestorum contigit suscipi;
 tum quod istud argumentum praeoccupatum ab aliis iam est, non mala,
 ut equidem arbitrator, fide in eo versatis, sed ex praesenti notitia even-
 tus in ipsorum oculis tum viventium patratos fideli prosecutis historia,
 quae res, prout gerebantur, ex visu et experientia statim in litteras
 mitteret, sic machinationes eludens temporis, conantis semper obumbrare
 veritatem, et suorum flexibus lapsuum involutam, quasi ne extet, ob-
 ruere, commissis invicem videlicet ac iacula contra infesta minantibus,
 ut Graeci aiunt, Mercurio et Latona, aut illo potius huius artes ac vim
 praeventente, ac quasi machinam rumpente. quare acta eius temporis
 indicta intentataque nobis relinquuntur, utique ad rem quam agimus
 non pertinentia. unum ex illa tantum praeterita memoria resumendum
 hic nobis non inutiliter, ni fallor, est, propterea quod illud tale est,
 cui soli quidam adscribendam putant et securitatem tranquillitatemque
 quae tunc fuit rerum, et perversionem ac confusionem quae nunc cer-
 nitur, una causa contrarios effectus non eodem statu ac modo produ-
 cente, sed tranquillitatem quidem operante quoad praesto fuit et prae-
 sens adhibita est, postquam vero (quod minime oportuit) neglecta eadem
 omissaque est, perturbationem inducente qua nunc laboratur.

3. Illi ergo duplici utrinque obsessi genere hostium, Persis quidem
 ab Oriente, ab Occasu Italis, non oram modo maritimam sed et supe-

μηδὲ ἀμφοτέρωθεν καταστάντες ὡς μηδ' ἐλευθέρως ἀναπνεῖν
 εἶσθαι, τῇ μὲν Ἰταλικὸν ἔχοντες συμμαχικὸν ἐπήεσαν Πέρσαις,
 τῇ δὲ Σκυθικὸν προσλαβόμενοι ἄρτι τότε φανέν τε καὶ προσλη-
 φθὲν ἀνώθουν τοὺς Ἰταλοὺς. σκοπὸς δ' ἦν ἐκείνοις ἀσφαλῆσαι
 5 τὸ μέσον κατοχυροῦν. καὶ τὸ μὲν πρὸς Θάλασσαν οὐκ εἶχον C
 ὀχυρώματι ἄλλῃ ἢ θαλάσση κατασφαλλέσθαι· οὐδὲ γὰρ ἦν,
 θαλασσοκρατούντων τῶν Ἰταλῶν καὶ προμαρτυροῦντων τὰ πρόσω,
 ἀσφαλῶς τὸ λοιπὸν διάξειν· τὸ δὲ πρὸς ἔω ὀχυροῦν εἶχον ἑρυ-
 10 μοῖς τε καὶ δυσβάτοις ὄρεων, εἰ προλάβοιεν. καὶ διὰ ταῦτα
 ἔπει οὐκ εἶχον ἅμα πρὸς ἑκάτερα μάχεσθαι, καὶ ὅτι τὰ μὲν πρὸς
 ἔω ὄρη μέχρι πολλοῦ ἀνέχοντα καὶ τὸ ἀσφαλῆς κατεγγυῶντα Ῥω- D
 μάλοις, Πέρσαις δὲ ὡς εἰπεῖν ἀμελούμενα, προσδοκίαν παρεῖχεν
 αὐτοῖς κατασχεῖν κἀντεῦθεν ἀσφάλειαν κατακτήσασθαι, τῷ δὲ
 τῆς θαλάττης μέρει οὐκ οἶοι τ' ἦσαν χρήσασθαι ὀχυρώματι πρὸ-
 15 τερον ἢ τοὺς Ἰταλοὺς ἐκβαλεῖν, διὰ τοῦτο πλέον μὲν ἐσπένδοντο
 Πέρσαις καὶ ἀνακωχὴν ἐδίδον τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς ἐκείνους,
 ἐτήσιοι τέλος τάξαντες, ὃ δὴ καὶ ἐδίδον οὐχὶ μικρόν, τοῖς δ'
 Ἰταλοῖς ὄλαις ἐπέειχον ὄρμαϊς. συχνοῖς δὲ πόνοις καὶ ἀκαταγωνί- E
 στοῖς πολέμοις ἐνδρῶντες ἐκείνους μὲν ἐξῴωσαν, καὶ ναυσὶν οἰ-
 20 κείαις παραπλέειν παρεσχηκότες τὴν Θάλασσαν ἱκανῆν τοῖς ἐκείσε

12. post ἀμελούμενα omisi ἦν.

riora occupantibus, et valde in angustum undecunquē contrahi, vix ut
 libere respirare sinerentur, aliquando quidem usi auxiliariis Italis Per-
 sas incursabant, aliquando Scythicis adiuti armis, quae non ita pridem
 apparere in his partibus et societate nobis iungi coepere, repellabant
 Italos. hoc autem in istis difficultatibus potissimum spectabant, ut quod
 hinc atque inde medium inter ipsos et hostes ipsorum erat, munitis et
 valido praesidio insessis arcibus firmaretur. ac maritimis quidem locis
 non aliud adiacere munimentum potuerunt quam ipsum mare; non enim
 licebat, dominantibus mari Italis et partem continentis praesidio tenenti-
 bus, ita illum munire limitem, ut nihil inde timeretur. confinium Ori-
 entalium alia natura erat. praetentis enim ab ea parte altis et praeruptis
 montibus, magna spes erat intercludendi hostibus transitus, si iuga et
 angustae fauces subiacentium vallium praeoccuparentur. quare cum pa-
 res non essent binis e diversa parte sustinendis hostibus, ut saltem in-
 terim pax a Persis esset, arcibus eos inde praesidiisque obiectis sum-
 movere decreverunt. nec nimis difficile id fuit, quod et longus ibi tra-
 ctus erat asperorum montium, et custodia vallium, per quas artus erat
 transitus, ferme ab Orientalibus alio intentis negligebatur. dilato ergo
 consilio muniendi oppida maritima in id tempus quo Italos continenti
 eiectos longe submovissent, in quo tunc potissimum laborabatur, quie-
 tem interea redemerunt a Persis pactione tributū annuū, quod ipsis non
 modicum pendebant; sicque toto in Italos impetu ruerunt, crebrisque
 laboribus ac bellis difficillimis insudantes eos tandem expulsos propriis

- τῶν Ῥωμαίων οἰκοῦσιν ἐδίδουσαν ἀσφάλειαν, ἵτα νῦτα στρέψαν-
 τες ἐκόντων ἀκόντων Περσῶν τοῖς ὄρεισιν ἐπεβάλοντο, συγχοῖς
 δὲ τοῖς πανταχόθεν ἐποίκοις καὶ ἰσχυροῖς κατασφραλισάμενοι
 ἔρμηνά τειχη καὶ οἶον δυσειχειρήτους θρηγκοὺς τῇ Ῥωμαίδι
 P 7 ταῦτα κατέστησαν. (4) οὐ μὴν δὲ καὶ ἀτημιέλτους τοὺς πρὸς 5
 τοῖς ὄρεισιν οἰκοῦντας εἶων, ὡς ἐτολίμους μεταναστατάτας, εἴ που
 ἀμνηγέη ὡς ἐναντίον προσβάλοισιν, μηδὲν ἔχοντας τὸ πείθον μέ-
 νειν καὶ παρὰ δύναμιν, εἴ ποί παρείκοι, πρὸς ἐκεῖνα ἀνδρῆζε-
 σθαι· ἀλλ' ἀτελείαις μὲν τοὺς πάντας, προνολαίς δ' ἐκ τούτων
 τοὺς ἐπιδοξότερους, καὶ οἷς τολμοῖεν τὸ φρόνημα, γράμμασιν 10
 B ἰσωροῦντο βασιλικῶς. καὶ δὴ τοῦ χρόνου προϊόντος ἠῆξανον
 ταῖς περιουσίαις, καὶ πλοῦτος ἐπέρρει σφίσι συχρός. παρ' ὅσον
 δ' ἐκείνοις ἐνευθηνεῖσθαι ξυνέβαινε τοῖς κατὰ τὸν βίον, παρὰ
 τοσοῦτον καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους ἐθάρρουν, καὶ πολλοῖς τοῖς
 ἐκείθεν ἐγρύφων, νυκτολοχοῦντες καὶ ὁσημέραι τὴν τῶν ἐναν- 15
 τίων περικόπτοντες καὶ τὰ πολλὰ ληϊζόμενοι. ἐξ ὧν συνέβαινε
 C αὐτοῖς μὲν ὁμοίαις τοῖς ἀντιπάλαις χωροῦσι προβεβλήσθαι τῶν ἐν-
 δοτέρων, τοὺς δ' ἔξαρτωμένους τὰς ἐλπίδας ἐκείνων ἐπὶ τῆς οἰ-
 κείας διατρέβειν ἀνέδην καὶ ταῖς οἰκείαις προσανέχειν φροντίσιν,
 τοὺς μέντοι ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς στρατηγίας ὄντας, τῶν ὀπισθεν 20

7. ὡς] οἶ?

10. τολμήη?

19. φροντίζειν P (i. e. ed. Pos-

siniana).

navibus trans mare deportarunt, magna sic stabilita tranquillitate Romanis illic degentibus. inde a Persis, vellent nolent, deficientes, muniendorum montium cura resumpta, multis et robustis undique convocatis advenis sedes in iis stabiles assignarunt, eademque custodiendas commiserunt munitissimas, quas extruxerant opere solidissimo, ac fere inexpugnabiles arces. quo modo Romanorum res optimo sane loco posuerunt. (4) caeterum istos sic obiectos hostibus et ad praesens, si Persae ingruerent, defectiois et transfugii periculum expositos, utpote nihil habentes quod in fide ac statione constantiam suaderet, haudquaquam imperatoris necessaria in tali periculo destituerunt providentia, sed tales effecerunt ut ipsis expediret, et omnino vellent, etiam supra vires Persis obistere. id consequerentur plena immunitate tributerum ac vestigalium limitem hunc incolentibus indulgenda, annuis quoque ex fisco pensionibus illustriores ipsorum honorando. unde procedente tempore aucta isti plurimum re familiari magnas plerique opes congesserunt. porro quo meliori ac commodiori loco res domesticae ipsorum ac fortunae erant, eo fortius alacrisque in hostes irruerant, illicti ad hoc ipsam frequentandum audaciusque tentandum gustu praedae non semel nocturnis insidiis abactae, assiduisque inde incursionibus hostem vexantes, eiusque sic infringentes impetum, vastantes quin etiam agros ac terras latoque populantes, manusque obvias caedentes, ac ipsa interiora Persidis latrociniis et excursionibus infesta sollicitaque reddentes, eademque opera Re-

ἀσφαλῶς ὡς οἶόν τε ἔχοντας, τὴν μάχην ἐτέρωσε τρέπειν καὶ μὴ αὐσαν ταῖς ἐπιθίσειν ἐρεθίζειν, καὶ φθάνειν κακῶς διατιθέντας ἐτέρους πρότερον ἢ ἀναμένειν πάσχειν ἐτέρωθεν τὰ θεινά. τὸ δὲ D σύμπαν ἦν κατορθούμενον τῶν ἀρῶν καλῶς ἔχουσῶν καὶ μηδ' 5 ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο τῶν ἐκεῖ καθυπεύχοντων ἀνδρῶν, εἴ τι καὶ ἀντιτείνειν τολμῶεν οἱ ἀντικείμενοι, καὶ ταῦτα καὶ τῆς ἀρχῆς ἐγγύθεν οὕσης, ἀνθεξούσης ἐτοίμου πρὸς ἕκαστον τὸ ἀντιστησόμενον. καὶ τὰ μὲν πρότερα τοιαῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα, οὐ μόνον αἷς ἐφρῆθη ἀτελείαις τε καὶ προνοαῖς ἀλλὰ γε καὶ καθημεριναῖς φιλο- E 10 τησίαις βασιλικαῖς τῶν τὰς ἄκρας οἰκούντων βρενδυομένων, καὶ οὐδὲν ὅτι μὴ πλοῦτου σημείων ἔχόντων, κἀντεῦθεν καὶ ἀρραθυμότερον μὲν φυλασσόντων, θυραλαεώτερον δ' ἐισβυλλόντων καὶ ἀντιχόντων τοῖς, εἴ πη ἰσχύσειεν, κακοποιούσι τὰ ἡμέτερα. (5) ἔξ ὅτου δ' ἡ Κωνσταντίνου πόλις Ῥωμαίοις ἐάλω καὶ ἦν με- P 8 15 ταναστρέφειν ἀνάγκη τῇ πατρίδι τὰ τέκνα, καὶ πρότερον τῶν ἄλλων οἷς ἦν τὸ κρετεῖν, ἐυνέβαινε μὲν ἕθεν ἐξουθενεῖν ἐκείνους τῇ διαστάσει τῶν βασιλέων, ἔδει δ' ἐκείνοις πάντως προνοίας, καὶ μᾶλλον ἐφ' ᾧ καὶ ἑαυτοὺς οὐδὲν ἤττον θεωροῖεν,

manis laeta domi et opulenta otia praebentes, secure deinceps ac sine hostili ullo metu familiaria curantibus. indidem duobus quorū Romanae militiae, quippe quos iam nihil retro vereri ac respicere cogeret, securitas et facultas aderat vim alie vendendi, ultroque, cum operae pretium erat, lacessendi hostes alios, praeventendique bella imminente, consiliaque suspectarum gentium mature praecoccupandi, saluberrimo auxilii genere, non expectante molerum exortum, et praecavere damna publica satius habente quam ulcisci aut saepe grassantia depellere. hi fructus erant insessarum validis istiusmodi praesidiis arcium. quae ne usquam desererentur retrocedentibus praesidiariis ob vim maiorem urgentium eos interdum acrius Persarum, satis providebatur collocatis opportune non procul ab illo limite Romanis castris, unde auxiliorum quantum esset opus, in tempore submiti laborantibus posset. hic status tum illic rerum fuit, imperatoribus, qui ea tempestate reipublicae praecarent, utilissimam istam limitaneorum militum alectritatem in hostes soventibus non modo immunitatibus et pensionibus quas dixi praestandis, sed et quotidianis extra ordinem largitionibus operam insigniorem et clariora quae ferrentur arcus obtinentium facinora regie remunerando. unde passim praesidiariorum istorum tantum animi creverant, ut minima pars ipsis effeui videretur tueri commissas arcas, quod ludibunde ac nullo negotio praestabant, nisi audacissime longissimeque incurssant hostiles terras, apparatusque Persarum, si procederent ad perfectam, rebus nostris perniciosos futuras, in exorsu protinus ipso primaque molitione disicerent. (5) ex quo autem recepta Constantinopolis a Romanis est, et reducere quemque filios in patriam oportuit, principes maxime, contigit praesidia finium Persicorum debilitari ab imperatorum in urbem reverentium distantiam; ex qua fiebat ut pensiones ad diem prius reddi solitae nequa-

Georgius Pachymeres I. 2

- εἰ μὴδ' ἄλλοθεν, ἀλλ' ὄν νῦν πολέμου τὸν σφῶν πλοῦτον
B ἔχουσιν. ἀλλὰ χρόνῳ ὕστερον τῆς βασιλείας μεταπεσοῦσης Χα-
 δηνός τις, ᾧ δὴ καὶ τὸ τῆς ἐπαρχίας ἀξίωμα ἐσαυθίς ἐπέθηκεν ὁ
 κρατῶν, τὰ πολλὰ παρ' ἐκείνῳ δυνάμενος ἐξ αἰτιῶν ὅσων οὐκέτι
 φηθησομένων (ἐκείθεν γὰρ καὶ ὁ παρῶν λόγος εἰς κατάστασιν τὴν 5
 πρέπουσαν ἀναχθήσεται), ἐκείνος τοίνυν συμφέρον δοκεῖν ἐθέλων
 συμβουλευεῖν τῷ βασιλεῖ (Παλαιολόγος δ' οὗτος ἦν Μιχαὴλ)
C βουλὴν εἰσάγει τήνδε καὶ λίαν ἐπισφαλῆ, ὡς τὸ πρῶγμα ἔδειξεν
 ὕστερον. καὶ δεχθεὶς ὡς δῆθεν συμφερόντως λέγων, πέμπεται
 καταπραῦσαι ἃ φθάσας βεβούλευται. καὶ δὴ ἐπιστάς ταχέως τοῖς 10
 τόποις (οὐ γὰρ ἦν πρὸς τὰ ἐπεσταλμένα βραδύνειν ὄλωσ αὐτὸν κα-
 ταρξάμενον), ἄνδρας βαθυπλοῦτους εὐρῶν καὶ κτήμασι καὶ
 θρήμμασι βριθόντας, στρατεύει τούτους ἐκ τῶν σφετέρων ἐκεί-
 νων καὶ οἷς ὁ ἐκάστου βίος συνεκεκρότητο, καὶ εἰς τεσσαράκοντα
 νομίσματα τῷ ἐνὶ συμποσώσας, καὶ τούτων τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν 15
D αὐτοῦ, τὸ λοιπὸν τοῦ τεθέντος τέλους, οὐκ ὀλίγον ὄν, τῷ βα-
 σιλικῷ ταμιεῖω εἰσκομίζεσθαι ἔταξεν. ὁ καὶ πραχθέν, πρῶτως
 παθόντων τῶν ἀνδρῶν ἃ οὐκ ἤλπισαν πώποτε, ἐπέκλασέ τε τὴν
 προθυμίαν βουλομένοις, καὶ καθυφέικεσαν τῆς δυνάμεως.
E (6) ἐντεῦθεν καὶ τοῖς τῶν Περσῶν μαχίμοις καὶ οἷς ἐν μαχαίρα 20
 τὸ ζῆν, τῶν ἄλλων ὑποκλιθέντων τοῖς Τοχάροις ἄρτι κατασχοῦσι
 τὴν τῆς Περσίδος ἀρχήν, συμφέρον ἐδόκει ἀφηνιάζουσι καταφεύ-

quam ea fide solverentur, qua tunc opus vel maxime fuerat ad excitandos militares animos, ut vellent atque auderent quantum iis locis, et temporibus publicae necessitates poscebant. tamen aliquatenus huic incommodo medebatur, quod illis abundabant opes propriae, quae belli nervos subministrarent, donec posteriori tempore, in deteriorem statum imperio prolapsa, Chadenus quidam, cui et praefecturae dignitatem deinde imperator contulit, multum in aula pollens ex causis paulo post memorandis (ab huius enim mentione nostra in suum finem historia procedet) consilium suggessit imperatori (fuit in Michaël Palaeologus) valde perniciosum eventu deprehensum, cum ipso utile putaret; eoque probato, executor ipse missus est qui suaserat. quare is celeriter in illas Orientalis limitis profectus arces, cum degentes in iis reperisset praedivites homines latifundiis agrorum, gregumque atque armentorum proventibus opulentos, militari censu habito initaque pecuniae cuiusque summa, stipendium singulis nummorum quadraginta constituit, quod reliquum erat, pretii non parvi, ex annuis illorum tractum vectigalibus, fisco deinceps praecipit reddi. hinc evenit primum ut praesidiarii, quae minime timerent passi, frangerentur animo et antiquam alacritatem bellandi perderent, moxque, ut fit, minutis copiis multo infirmiores redderentur. (6) posthaec viris fortibus inter Persas, quibus omnis vivendi spes et conditio in armis erat, caeteris inclinatis ad Tocharos, qui nuper imperium Persarum occupant, rebellantibus, visum opportunum est refugere

γειν πρὸς τὰ τῶν ὀρῶν δαυρότερα καὶ τὰ πλησίον κατατρέχοντας νόμῳ ληστῶν ἀποζῆν. ὁ καὶ γεγονὸς συνέστησαν κατ' αὐτοὺς P 9 πλείστοι, καὶ συγγάκις ἰσχυροὶ ἐπετίθεντο ἀσθενέσι γενομένοις τοῖς ἡμετέροις, καὶ περιόντες κατ' ὀλίγον ἀδυνατούτων ὑπέκειν 5 ἐποίουν. καὶ τάχα ἂν ἰσχωροῦντες ὁσημέραι τοῖς ἐναντίοις τῶν θριγκῶν παρεχώρησαν, εἰ μὴ γε ταχθεῖσαις ῥόγαις (τὰ γὰρ σφέτερα οὐκ εἶχον κατέχειν) μόγις ὑπέικον προσοικοῦντες ἀντέχειν. καὶ ἀντεῖχον τέως, τὰ πλείστα μὲν καὶ ἕξ ἑαυτῶν, ἦν δ' οὐ καὶ πολλῶν ἐπεισφρονῶντων τῶν ἐναντίων δῆλα τιθέντες τῷ ἡμέτερω B 10 στρατεύματι καὶ ἄπρακτον πολλάκις ζῆν ἐκείνων ἐπισύστασιν καθιστῶντες. καὶ ταῦτ' ἦσαν ἕως ἐδίδοντο ῥόγαι καιροῖς ὠρισμένοις κατὰ τὸ σῆνθες. πλήν φυλάσσεσθαι μόνον ἦν τὸ κακὸν ἐπιόν, καὶ μὴ προσχωρεῖν σφῶς ἔτι μηδὲ περιγίγνεσθαι, μηδ' αὐτοὺς ζητεῖν κακοῦν τὴν ἐκείνων καταστρέφοντας, ἀλλ' ἑαυ- 15 τοὺς συντηρεῖν ἐπὶ τῆς οἰκίας μένοντας, ὡς μαχουμένων μὲν ὅτε ἐκείνοι ἐπὶ μέσου τῆς ἡμέτερας τὸν πόλεμον ἐξενέγκαιεν, μὴ μαχουμένων δὲ εἰ μὴ ἐκείνοι θέλοιν πολεμεῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ C ταύτας οἱ ἄρχοντες ἐγλισχροῦντο, καὶ μόλις καὶ ὑπερήμερον καὶ παρὰ τὸ ἀρχαῖον μείον ἦν τὸ διδόμενον, ἐφ' ᾧπερ καὶ οἱ 20 κατὰ καιροῦς τῶν στρατευμάτων ἡγεμόνες μερίτας ἐκ κλεμμάτων ἑαυτοὺς εἰσηγον, ἀπώλετο μὲν ἡ πληθὺς ἐκείνων, τῶν μὲν ἕρ-

17. δὲ decret.

ad claustra castellaque montium, et inde vicina incursante raptu ac praedis victum quaerere. id consilium quo executioni mandarent, con-
venerunt plurimi, validaque identidem conflata manu infirmiores iam no-
stros sunt adorti, et paulatim circumveniende tenues opibus et prioris
parte haud modica potentiae destitutos facile coegerunt sibi cedere. et
arces quidem ipsas quo minus quotidianis valentiorum insulibus fracti
desererent hostibusque dederent, sola prohibuit stipendiorum ab impera-
tore solutio, eatenus satis certa fide facta. cum enim propria iam non
haberent quae defenderent, solo illo recte numerati stipendii vinculo ut-
cumque in officio continebantur, eatenus tantum ut contra oppugnantes e
vicino Persae propugnacula castellaque tuerentur; ac si quando maiori
ea vi Persae coeuntes adorirentur, necessaria e nostrorum castris auxi-
lia evocarent, quibus saepe in tempore adiuti conatus hostium reddide-
runt irritos. res eo loco fuerunt, quamdiu processerunt ex imperatoris
fisco statis pensionibus repraesentata stipendia de more. toto enim illo
tempore praesidiarii non quidem ut quondam longe submovebant Persae
et damna ipsis reponabant, excurrentes in terras eorum et illorum agros
regionesque vastantes; tamen, ut dixi, loca obtinebant ipsis credita, ca-
strisque ac vallo clausi fortiter obstabant oppugnantibus, cessantibus, et
negotium non facessentibus de caetero non molesti. at postquam parcus
deinde ac malignus coeperunt stipendia persolveri, et neque ad diem ne-

γον μαχαίρας γεγονότων, τῶν δὲ καὶ προσχωρησάντων τοῖς ἐναν-
 τίοις, ἄλλων δὲ καὶ ἀλλαγῶν που, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἐκεῖσε προσμέ-
 D νουσι φευκτὰ τὰ δεινὰ, μετοικησάντων καὶ ὡς εἶχον διαγαγόν-
 των τὸν βίον, κατὰ πολλὴν δὲ τοῦ κωλύσαντος ἰρημίαν κατέσχον
 αἱ ἐναντίοι τὰ δυχρώματα, ἐξ ὧν καὶ κατατρέχειν οἴοι τ' ἦσαν 5
 ὁσαῖς ἦν αὐτοῖς βουλομένοις, καὶ κακῶς ποιεῖν οὐχ ὅπως τοὺς
 προσχώρους (τοῦτο γὰρ εἶχον αὐτόθεν) ἀλλὰ καὶ ὧν ἐς μακρὰν
 ἀπέιχον. τοῖς δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατεύμασιν ἀσχολίαν παρεῖ-
 χον οὐ τὴν τυχοῦσαν, πρὸς ἐκείνους ἐφ' ὧν ἐπιχειρῆν ἐς ἀλ
 E ῥέπουσι, καὶ τῶν ἄλλων ἀφαιμένοις οὐκ ὀλίγησιν χρηζόντων ἐπικου- 10
 ρίας, καὶ μᾶλλον τῶν πρὸς θύσιν, αἱ δὲ καὶ κενωθέντων τῶν
 ἀνατολικῶν ἐκεῖσε τάξιων πρὸ τέλους ἢ ταῦτα γενέσθαι μὴ ὅτι
 γε τὰ εἴσα προσεῖλημίον, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὰ ἀπόρως εἶχον τῶν
 δυτικῶν ποτὲ μὲν ἐφ' ἡμῶς ποτὲ δ' ἐπ' ἐκείνους τρεπομένων,
 καὶ τῇ τῆς γνώμης ἀστασίᾳ τριβὴν ἐμποιοῦντων τοῖς ἀμφοτέροις, 15
 ὡς παρόντων μὲν τῶν στρατευμάτων χωρὶς ὑποκλίνειν ἀνάγκης,
 ἀνακωχῆς δὲ γενομένης ἐπὶ μικρὸν πρὸς θάτερα αὖθις ῥαδίως
 τρέπεσθαι, εἰ μόνον ἴοιεν μεθ' ὄπλων ἐπ' αὐτούς. οὕτω δ'
 P 10 ἐχόντων τῶν τῆς ἀνατολῆς καὶ οὕτω τῶν δυσχερῶν ἐπιόντων, ἐς
 ὃ τύχης ὕστερον τὰ κείθι πράγματα προῦβησαν ἐκῆθις ἐροῦμεν, 20
 προσθέντες καὶ τὰς αἰτίας· τέως δ' οὖν ἐπαναλαβόντες τὸν λό-
 γον, τὴν ἀρχὴν, ἐξ οὐπερ καὶ οὐ χεῖρον ἄρχεσθαι, μεταστή-
 σομεν.

6. ἐπερ P.

que pari ac prius summa pecuniae militibus numerabantur, quin etiam
 missi eo certis intervallis duces exercituum praedae ex hoste partae di-
 visores se constituerunt, parte videlicet maiori sibi ipsis excopta, Ro-
 manorum illum limitem tuentium multitudo varie dilapsa consumptaque
 est, plerisque caesis, multis qua vi qua coacta deditione hosti subiectis.
 sic demum arces in Persarum venerunt potestatem; ex quibus erumpen-
 tes agerent forrentque Romanum limitem quoties liberet, Romanisque
 exercitiis molestissimum negotium praebere, alia, praesertim in O-
 celdais partibus; quantumvis urgentia et ope vel maxime indigentia, ut
 his obsisterent, emittere coactis. quae erat misera et reipublicae da-
 mnosa factatio copiarum nostrarum, nunc a Persis, cum eos minuto nu-
 mero citra magnum periculum instantes cernerent, ad Romanos se con-
 vertentium, rursus cum redire illdem fortiores formidolosioresque vanta-
 rentur; eo respectantium totaque vi occurrentium, ista quadam incerti-
 tudine consiliorum ac desultoria vicissitudine belliandi magnam securim
 infingente successibus ac tranquillitati publicae. hoc statu Orientalium
 rerum, et in hunc modum ingruentibus adversis, quo tandem res nostras
 fortuna detrusisset, deinceps narrabitur expositis eventuum causis. adeo-
 que hinc sumpto exordio historiam suscipiabimur.

7. Ἦδη μὲν αὐτοκρατοῦντος μετὰ πατέρα τοῦ Λάσκαρι Θεοδώρου, ὃ ἐπὶ θυγατρὶ αὐτανεψίου ἐκείνου γαμβρὸς ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ τῷ τοῦ μεγάλου κοινοσταύλου διαπρέπων ἀξιώματι (τὸ δ' ἀξίωμα προνόμιον εἶχεν ἐκ παλαιοῦ εἰς χεῖρας ἔχειν 5 τὸν ἔχοντα τούτο ἄπαν τὸ ἐξ Ἴταλῶν στρατιωτικὸν καὶ ὑπήκοον) ὑποπτος μὲν εἰς βασιλείαν ἀεὶ ποτ' ἦν καὶ δῆλος, ἐξ ὧν ὑποκαθμένων εἶχε, νεωτερίσων εἰ καιροῦ λάβηται, τὰ πιστὰ δὲ δοὺς B τῷ τοῦ κρατοῦντος πατρὶ ἀσφαλῆσιν ὄρκοις, καὶ δὴ καὶ ἀρχιερατικαῖς ἐμπειρωθεὶς ἀφοριζούσαις τῶν πιστῶν ἐκείνον ἀραῖς, εἴ 10 που καὶ ἀποστατεῖν προαιροῖτο καὶ δυσσοεῖν ἔλωε τοῖς βασιλεύουσιν. καὶ ταῦτ' ἐπράττετο ὅτε τὴν τῶν θυσιῶν ἐμπειστημένους παρὰ τοῦ βασιλέως ἀρχὴν αἰτίαν ἔσχε τοῦ συνθήκας ποιεῖν δι' ἀπορρήτων πρὸς τὸν δεσπότην τῶν θυσιῶν Μιχαὴλ τὸν Ἄγγελον, C ἐφ' ᾧ κατεγγησθαι τὸν δεσπότην ἐκείνῳ τὴν ἰδίαν παιδα 15 πρὸς γάμον, αὐτὸν δὲ παραδοῦναι τὴν τοῦ βασιλέως χώραν, καὶ ὑπ' ἐκείνῳ γενόμενον συμπράττειν ὅς εἰκόε τὴν ἀρχὴν τῷ δεσπότη καὶ πενθερῷ. προσαγγεληθεὶς δ' ἐπὶ τούτῳ πρὸς βασιλεῦ πρὸς οὐκίτην, ᾧ δὴ καὶ τὰ τῆς βουλῆς, ὡς ἐκείνος κατηγορῶν ἔλεγε, D προσανετίθετο, ἀνήραυστό τε τὴν ταχίστην παραλυθεὶς τῆς 20 ἀρχῆς, καὶ τῇ φυλακῇ σιδηρόδετος ἐρριπτεῖτο. μὴ δῆλον δὲ γε-

6. ἦν] ὡν P.

17. κατ' οὐκίτην?

7. Imperante iam Theodoro Lascari post patrem, qui filiam nepotis eius ex fratre matrimonio sibi iunxerat, Michaël Palaeologus, magni conostauli dignitate conspicuus, et istius magistratus veteri iure ac privilegio Italicas omnes copias in potestate habens, semper obnoxius suspicionibus affectati regni, vota eius generis mente clam intima subdientia frustra ipso celante, cum ultro iudicii erumperent, manifestum argumentum praebuisse visus est ambitionis inhiantis novitatibus, et ad aliquid audendum prorupturae, si se ulla rei cum spe aliqua tentandae opportuna occasio praerberet. fidem ille tamen parenti imperatoris firmissimo iurjurando adstrinxerat; et se ultro subliciens pontificalium anathematum diris quam maxime horrendis, si unquam aut deficere aut omnino dissidere ab imperatoribus in animum induceret, persuasisse videbatur se constantem in officio futurum; cum Occidentis procrastinatione sibi ab imperatore credita, imitarum occulte pactonum cum Occidentis despota Michaële Angelo insimulatus est. nimirum inter eos convenisse ferebatur, ut despota filiam desponderet Palaeologo, hic vicissim, pro ea qua polleret apud imperatori subiectas gentes et apud exercitum auctoritate, ambitu et suffragatione sua viam ad imperium socero muniret. hac de re apud imperatorem per familiarem delatus (quem totius consilii, ut ipse accusando aiebat, participem fecerat) actutum comprehensus et redactus in ordinem catenisque constrictus carceri traditur. ac quamquam nullo satis evidenti extante tanti criminis indoleto, merito debitare-

- νέσθαι δυναμένον τοῦ κατηγορήματος, ἄδηλον ὃν εἶτ' ἀληθεύοι ὁ προσαγγέλλων, ὡς ἐκεῖνος ἰσχυρίζετο, εἶτε συκοφαντοίη, ὡς ὁ Παλαιολόγος ἀντεπιφέρων ἔτοιμος ἦν ὑπὲρ ἀληθείας μοιμα-
- E** χεῖν κατὰ τι κρατήσαν ἐπὶ τοῖς ἀδήλοις τῶν προσαγγελιῶν ἀρχαῖον ἔθος τοῖς βασιλεῦσιν, ὁμῶς τὴν ὑποψίαν οὐκ εἶχε διολι-5 σθαίνειν καὶ τὸ τῆς ἀπιστίας ἔγκλημα εἰς τέλος διαδιδράσκειν, ἀλλ' ἔφ' ἱκανὸν χρόνον τῇ φυλακῇ κατείχετο δέσμιος, καὶ ἡ ὑποψία προσῆν. ὡς δ' οὐκ ἦν ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλον τολμῶν καὶ
- P 11** πρᾶσβύειν τῷ βασιλεῖ, ὁ τηλικάδε πατριάρχων Μανουὴλ ἐπὶ μῆσι πλείστοις συνδιάγων κατὰ Λυδίαν τῷ βασιλεῖ, ἐπεὶ πρὸς 10 ἔξοδον ἦν καὶ δῆλος ἦν ὁ κρατῶν πρὸς χάριν τελεῖν τι τῷ ἱερεῖ προθυμούμενος, αὐτίκ' ἐκεῖνος ἀφείδεν ἄλλα τὴν ὑπὲρ τοῦ σιδηροδέτου πρᾶσβείαν εἰσήγε, καὶ ὡς συκοφαντούμενον ἰκέτευε κατοικτεῖν. "εἰ δ' οὐν ἄλλὰ μὴ παρὰ σοὶ καθαρῶς" ἔφη "τῆς ὑποψίας ἀφείται, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος τὸ πιστὸν δώσει πρὸς 15
- B** τοῦπιόν, τὰς τῆς ἐκκλησίας ἔφ' ἑαυτὸν ἐπιτιμήσεις καταδεξιόμενος, αἷς καὶ μάλα κατεμπεδούμενος καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ἀκατέργαστον τοῦ νοδὸς περὶ ἀποστασίας ἐνθύμιον οὐ προσήσεται, ἀλλὰ γε Χριστιανὸς ὢν τὴν τοῦ Θεοῦ δίκην φυλάσσεται, καὶ ἀδόλως ἐμμενεῖ τοῖς ὄρκοις εἰς τὴν πρὸς σέ πιστιν καὶ τὸ γένος τὸ σόν." 20 οὕτως εἰπόντα δυσωπεῖ τὴν δέησιν ὁ κρατῶν, καὶ ἐπινεύει πρὸς τὴν τοῦ κατακρίτου συμπάθειαν, εὐμενεῖ συνόλως ἐκείνῳ τῇ
- C** ἰδίαν γενέσθαι ψυχὴν κατεγγυησάμενος, εἰ καὶ ἐκεῖνος τὰ τῆς εἰσ-

tur verane delator ferret, ut ipse contendebat, an calumniaretur, uti contra pertendebat Palaeologus, paratum se exhibens ad suam innocentiam singularis certaminis experimento comprobendam, quae dubiarum accusationum purgandarum ratio antiquo imperatorum comprobata usu invaluit, tamen nec sic amoliri suspicionem aut plene diluere cogitatae defectionis crimen valens longo tempore vincitus detinebatur. cumque diu nullus esset qui pro tam suspecto reo imperatorem alloqui auderet, extitit tandem tunc patriarchatus honore praefulgens Manuel, qui cum iam plures menses in Lydia una cum imperatore fuisset atque in prociactu esset ad reditum, appareretque imperatorem ita in eum affectum ut non gravate concederet, si quid gratiae loco posceret, omnibus aliis omissis preces obtulit pro Palaeologo, et ut eius tanquam calumniam passi misereretur oravit. "quodsi, o imperator," aiebat, "suspicionem de illo non plene deponis, at ille quidem in posterum qualicumque ac quantumcumque voles fidel pignore tibi cavebit, seque censuris ecclesiae subiciet, quarum incurrendarum metu vel ipsam defectionis umbram aversaturus omnino sit. homo enim Christianus iudicium utique dei pertimescet, et eius comminatione sanctis firme stabit promissis; nec obligatam tali ceremonia tibi ac tuo generi fidem umquam in animum inducet fallere." haec loquentem illum imperator reveritus damnati carcere liberationem

ἔπειτα πρὸς αὐτὸν εὐνοίας, ὡς ὁ ἱερεὺς ὑπέσχετο, πιστὰ καταστήσει. καὶ δὴ περὶ τοῦ τὴν Ἀχυράουσι ὁ ἱερεὺς γεγονώς, σνμάμα καὶ πλείστοις ἀρχιερεῦσι, στέλλει πρὸς τὸν κρατοῦντα, οὕτως ἐκείνου πρὸς τὸν ἀρχιερέτην συνταξαμένου καὶ οὕτω τὰ 5 ἔσαντος, τινὰ τῶν αὐτοῦ οἰκείων καὶ ἱερωσύνῃ κοσμοῦμενον, ἔν ὁ κρατῶν δεξάμενος ἀνίησι μὲν παραυτικά τὸν κατεχόμενον τῶν δεσμιῶν, ἀπολύει δ' ἄσμένως πρὸς τὸν ἱεράρχην, ὀπαδοὺς αὐτῷ D συνεξαγαγών. ἅμα γοῦν ἐπέστη καὶ ἅμα παρὰ τῆς συνόδου τὰ εἰκότα ἐνωσιόσάμενος τὴν ἐκείνων ἐπιτήμησιν εἰς ἀσφαλῆ τῶν πρὸς 10 βασιλέα ἰδίων ὄρκων βεβαίωσιν δέχεται. καὶ πρὸς τὸν κρατοῦντα αὐθις ἐπανιὼν πολλῆς τῆς παρ' ἐκείνου εὐμενείας ἐτόγγαυεν. οὕτω τοιγαροῦν ἔχων καὶ οὕτω σπεύδων ἑαυτὸν φυλάττειν πάσης καχυποψίας ἀνώτερον, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ ἀξιώματος ἐπέβη μεγίστου, πολλῶ πλέον πρὸς τὸν μετ' αὐτὸν τὸ κράτος ἔχοντα ἀλώ- 15 ναι τῆς ὑποψίας διεφυλάττετο.

8. Ἄλλ' ἐπειδὴ θερμὸς ἦν ἐκεῖνος πρὸς πάντα, ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ καταφρονησαὶ δόξαν (ἡ γὰρ νόσος ἐπισηπεσοῦσα καὶ μᾶλ- P 12 λον τρέχουσα ἐπειθε δεινὰ ὑπιδέσθαι), παραλύει μὲν τοῦ ἀξιώματος εἰς πρωτοβεστιαροῦ τεταγμένον τιμὴν τὸν Ραοὺλ Ἀλέξιον, 20 ἀντιοῦσάγει δ' εἰς ταύτην τὸν ἐξ Ἀτραμυτίου Γεώργιον τὸν Μου-

annuit, pollicens insuper animo se in illum plane benevole futurum, si is quoque pro se, uti patriarcha spondebat, suum erga principem studium fidemque praestaret. hinc cum apud Achyraum patriarcham cum pluribus simul praesulibus aliis adesset, mittit ad imperatorem, prout ipse discedenti praescripserat, e familiaribus unum sacerdotie praeditum, quo imperator excepto auditoque solvit continuo Palaeologum vinculis et ad ipsum patriarcham perlibenter mittit, cum comitibus pariter liberatis. eo cum pervenisset, postquam auditur graves in synedo et accommodatas causae ac temporis admonitiones et comminationes patrum, obnoxie professus nihil recusare se canonicae animadversionis ac poenarum, si deinceps peccaret, novum fidelitatis inviolatae iuramentum proprie sibi dictata ab iis formula concepit. sicque ad principem reversus magna est eius benevolentia et significatione gratiae dignatus. hoc ille suarum statum rerum invigilabat sibi acriter, undique circumspiciens ac sollicitissime observans, quo se omni superiore prava suspitione servaret. in ea cura custodiaque perseverabat eo intentius, quo se in maximae apice dignitatis magis expositum invidiae imperantiumque offensionem cernebat, praesertim iunioris ipsorum et successoris in principatu designati; a cuius praesertim suspicaci animo sibi et timebat et quantum poterat cavebat.

8. At quoniam hic ingenio ardenti cum praecipis in alia cuncta ferrebat, tum facillimus erat ad opinandum sese contemni (morbus enim quo tenebatur et multum urgebatur, opportunum eum paratumque talibus credendis rebusque quas audiret aut cerneret in partem sequiorem interpretanda faciebat) Raulem Alexium protovestiarum dignitate ornatum privat magistrata, et eius in locum promovet Georgium Muzalonem Atra-

- ζέλινα, συνοικίας αὐτῶ καὶ τὴν ἐκ Καντακουζηνῶν Θεοδώραν, τοῦ Παλαιολόγου οὖσαν ἀδελφιδῆν, τὸν δὲ μετ' ἐκείνου Ἀνδρόνικον μέγαν δομέστικον, Κλοῖστᾶ τὴν τοῦ Ῥαυλ θυγατέρα οἱ συναρμόσας, τὸν δὲ τρίτον τῶν ἀδελφῶν προβάλλεται πρωθιερα-
B κάρην, ἄνδρας οὐκ ἐθνεϊας μὲν μετέχοντας τὸ παράπαν, εἰς 5-
 παιδοποιίλους δὲ ἀθνητοπορευομένῳ τεταγμένους αὐτῶ, δύο
 μέντοι γε τῶν μεγατέρων τῶν ἑμμάτων στερεῖ, ὧν ὁ μὲν εἰς
 υἱὸς ἦν τοῦ Στρατηγοπόλου Ἀλεξίου, ὁ Κωνσταντῖνος, ὃς
 ἤξιοῦτο καὶ κήδους (τὴν γὰρ ἀδελφιδῆν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου
 ἐκείνου διδόντος εἶχε) περιφανοῦς καὶ μάλα λαμπροῦ, ἄτερος δὲ 10
 Φιλῆς ἦν Θεόδωρος. καὶ κόλλ' ἄττα ἐκαινοτόμει, τὴν ὄφρὸν
 τῶν πρὸς αἵματος καθαιρῶν, καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἐντεῦθεν ἑαυτῶ,
C ὡς ᾤετο, προμηθεύμενος· οὐ γὰρ ἀναπνεῖν εἶα ἐκείνου ἢ νόσους,
 νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τὰ μὴ καλὰ φανταζόμενον.
 9. Τότε δὴ καὶ τοῦ Παλαιολόγου εἰς κεφαλὴν τεταγμένου 15
D Μισοθυνίας καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων ἐκείνου προστάξαντος, καὶ
 τὰ πολλὰ κατ' Ἰταλῶν πράττοντος, προσῆν τις τοῦ παλατίου,
 Κότυς ἐπώνυμον τῶ ἀνδρὶ, καὶ εἰς τὰ μάλιστα οἱ τῶν φίλων ὦν.
 καὶ δῆλος ἦν περὶ τοῦτω ἀγωνιῶν εἶξ ὧν πρὸς αὐτὸν διεξῆει, καὶ
 "εἰ μὴ φυγαδεῖα χρήσιμο" ἔλεγε, "ἡμερῶν ὀλίγων εἰς μέγα 20
 συμφορᾶς τὰ κατὰ σέ προβήσεται. ἀλλ' οὐδ' ἐμοὶ τοῦντεῦθεν

17. προσῆι? an παρῆν?

mytinnum, cui et Theoderam e Cantacuzenorum gente, Palaeologi neptem ex sorore, dedit coniugem. huius quoque fratrem minorem Andronicum magnum domesticam creat, collocata ipsi in matrimonio Cloista Raulis filia. tertium denique horum fratrem protibleracarium sive summum accipitricariae venationis et regii aucupii praefectum nominat, homines patri-
 ciae nobilitatis prorsus expertes, sibi vero puerili familiaritate motos ac commendatos, quod ipsi ab infantia inter honorarios ephobos apparuis-
 sent. duos quin etiam ex optimatibus oculis privavit; quorum alter si-
 nus fuit Alexii Strategopuli, viri perillustris ac in primis splendidi, Con-
 stantinus nomine, dignatus ab ipso affinitate regia, siquidem neptem im-
 peratoris Ioannis Nlo tradente uxorem habuit. alter Theodoros Philas
 erat. haec ille et alia multa nova exempla edebat in dies, intentus de-
 primendo supercilio principum regii sanguinis, inde securitatem sibi pru-
 dentis, ut quidem arbitrabatur, consilio parans. non enim respirare illum
 sinebat morbes die noctuque prava imaginantem.

9. Tum enimvero Palaeologo Mesothyniae praefecto, praepositoque
 ipsi optimatibus iussa imperatoris ac strenue contra Italos rem gerenti,
 adfuit e palatio quidam cognomento Cotys, ex intimis eius, vultu qui
 significaret eum non parum angere iis quae dicturas veniebat; quibus ex-
 positis "ac nisi te fuga proripis" adiunxit, "paucis diebus in magnam
 calamitatem res tuae prolabantur. sed, neque mihi tuta hic deinceps

ἀκίνδυνον μένειν, ἀλλ' αὐτομολητέον πρὸς Πέρσας καὶ ἀμφοτέ-
 ρους, εἴ σοι μέλει τῶν ὀφθαλμῶν." ταῦτα λέγει, καὶ πειθεὶ πλη-
 ροφορῶν φίλος ὢν τὸν αἰεὶ περὶ ἑαυτοῦ δεδιότα διὰ τὴν ὑποτρέ- E
 χουσαν τῆς ἀρχῆς ὑποψίαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν θεῖον τούτου εἰς
 5 μέγαν χαρτουλάριον τεταγμένον, Παλαιολόγον Μιχαὴλ καὶ αὐτὸν
 ἀκούοντα, ἀκίνδυνον εἶα ἢ ὑποψία, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐρω-
 τηθέντα ἀπλοϊκῶς φάναι λέγεται ὡς εἰ κηρεώσθηται τῷ πρὸς
 θεοῦ τὸ ἄρξαι, ἀνσπαιτικός ὁ καλούμενος· οὗ δὲ χάριν καὶ νιμο- P. 13
 σθηθεὶς οἶον παρὰ τοῦ κρατουῦντος, εἰ τοιοῦτος ὢν τοιοῦτοις με-
 10 θεωρεῖται τὸν νοῦν, τῇ φυλακῇ δίδεται δέσμιος. τότε τοῖνυν μα-
 θῶν καὶ ὡς εἰκὸς δεισας, εἰ μένων μὲν κινδυνεύει, θεινὸν ἤγειτο
 καὶ λίαν ἑλιπνόν, τὸ δ' αὐτομολεῖν αὐθις πρὸς ἄλλοτριους σιω-
 τήριον μὲν ἀλλ' ἐπιμωμον ἔκρινε. τίως δὲ δυοῖν νομιζόμενοι
 κακοῖν, τοῦ φόβου προστεθέντος, αἰρεῖται τοῦλλατον. καὶ δὴ B
 15 ἐκ πολλῶν, ὡς εἶχε, προμηθευσόμενος τὸ ἀφώρατον, παραλα-
 βὼν καὶ τινας τῶν οικείων καὶ τὸν ποταμὸν περαιωθεὶς Σάγγα-
 ρον, τὴν εὐθὺ Περσίδος ἀνὰ κράτος ἵεται καὶ τῷ σουλτᾶν προσ-
 χωρεῖ. ὁ δ' ἀσμένως δέχεται τοῦτον καὶ τιμᾷ τοῖς προσήκουσι.
 τίως δέ γε κἂν τῇ ἀλλοδαπῇ σημαίαις βασιλικαῖς παραταξάμενος
 20 οὐδ' ἐκείνοις κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ σουλτᾶν ἀριστεύει, τὸν βα-
 σιλῆα, εἴ που ἀκούσοι, ἐντεῦθεν ἐκμειλισσόμενος. εἶτα μετα- C
 μεληθεὶς, οἶον καὶ παλινδρομεῖν προαιρούμενος, τῷ τηρικᾶδε

mora est, verum transfugiendum ad Persas pariter utrique nostrum, si
 oculator cura tibi est." haec ille; quae facile persuasit amicus amico,
 sibi semper timentī propter clam grassantem de se suspitionem affectatū
 imperii. nam ne patrum quidem eius in magnum chartularium coopta-
 tum, qui et ipse Michaēl Palaeologus vocabatur, sine periculo esse pa-
 tiebatur suspicio. cum enim is interrogatus de imperio candide respon-
 disse diceretur, si cum divinitus deberetur, illum impune capessere qui
 vocaretur, eo dicto relato invisus exosusque imperatori, rem indignam
 nec ferendam arbitrato talem virum in eiusmodi cogitationes mentem at-
 tollere, custodiae vinculis traditur. quibus ille auditis, sibi quae non im-
 merito metuens, hinc quidem grave et perquam miserandum putabat cum
 tanto periculo remanere, inde vero ad externos transfugere salutare qui-
 dem, ad probrosam iudicabat. quare cum utrumque malum videretur,
 urgente ad eligendum alterum periculo praesenti, quod minus e duobus
 est visum optavit. itaque multa adhibita ad latendum attentione ac dil-
 gentia, adscitisque quibusdam e familiaribus, transiisse flumine Sangari
 recta in Persidem magnis contendit itineribus, Sultanemque convenit, qui
 hominem cum gaudio et quibus par erat honoribus excipit. hoc interim
 spatio apud externos sub regis vexillis cum hostibus Sultanis congressus
 fortissime se gerit, imperatorem inde, si furte audiret, sibi concilian-
 dum sut saltem deliniendum sperans, inde palam poenitens transfugit, ac

Ἰκονίον προσέρχεται, καὶ οἱ μεσίτη χρᾶται πρὸς βασιλέα, εἴ πως τὰ πιστὰ γράμμασι δόντος ἐκείνου, ἢ μὴν τὴν ὀργὴν καθαρῶς ἀνασχεῖν, αὐτῷ καὶ πάλιν ἐπανελθεῖν γένοιτο. τοῦ δὲ ἱεράρχου γράμμασι σχεδιάσαντος τὴν πρεσβείαν ὁ κρατῶν κατένευσε τὴν D συμπάθειαν, καὶ βασιλικαῖς συλλαβαῖς ἐπ' ἀσφαλεῖα τοῦ μὴ τι 5 παθεῖν ἀνῆκιστον ἐξ ὀργῆς ἐπάνεισιν. ὁ δὲ καὶ δέχεται τοῦτον πρόφρων ταπεινωθέντα, καὶ ἀγκαλλίζεται προσίοντα, καὶ ὁμολογοῦντα ὡς ἑαυτῷ σύνοιδε πταίσας ἀσύγγνωστα συμπαθεῖ, καὶ ἐπὶ τῆς προτέρας ἔχων τιμῆς. (10) ἐπεὶ δὲ τῆς κατὰ δύσιν E Ἐπιδάμου κατελιγμένης πρὸς τῶν ἡμετέρων ἠγγέλλετο τὸ συμ- 10 βάν, καὶ τοῖς ἐκείσε ἔδει μὲν ἀρχιερέως ἔδει δ' ἠγεμόνος καὶ στρατιωτῆδος τάξεως, ἀρχιερέως ἐπικηρυχθέντος τοῦ Χαλκούτζη, ὃς καὶ τὴν τοῦ μεγάλου σκευοφύλακος ἐπὶ τῆς μεγάλῃς ἐκκλησίας εἶχε τιμὴν, τούτῳ συνεκπέμπει κάκεινον ἠγεμονεύοντα τῶν ἐκεῖ, προστάξας συμπράττειν τὸ δόξαν καὶ ἄλλοις μὲν ἀρχηγοῖς τοῖς 15 ἐκεῖ, μάλιστα δὲ γε τῷ ἱερεῖ. ὡς Θεσσαλίας διὰ ταχέων ἐπέβησαν καὶ ἤδη πρὸς τὸ περαιουῶσθαι τὸν ποταμὸν Βαρδάριον P 14 ἦσαν, περαιούται μὲν ὁ ἠγεμὼν σὺν ταῖς τάξεσι πρότερον, εὗρισκει δὲ τὰ τῆδε συγκεχυμένα καὶ πρὸς ἀπιστίαν κλί- ναντα, ὃ τε καὶ ὁ τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ ἐκ νοθείας σκότιος παῖς 20 Μανουὴλ τυχὼν ἐκείσε σὺν ἱκανῷ στρατεύματι, καὶ συμπλακίς τῷ πολέμῳ, τὰ πρῶτα μὲν ὁμόσε χωρήσας τῷ ἠγεμόνι τῷ κοντῷ

9. δὲ] καὶ P.

16. αἰς] ὡς γούσν?

recurrere ad suos certos, ei qui tunc Iconiensi ecclesiae praeerat consilium communicat, illoque deprecatore utitur apud imperatorem, si forte impetrare posset regias literas, quibus sibi fides certa fieret irae imperatoris plane sedatae, sicque tutus ipsi et securus contingeret reditus. at praesule negotium urgente missis sine mora literis imperator annuit veniamque concessit, chirographo cavens homini, nihil asperum ab ira aut grave passurum. reversum benigne excipit, demittentem se et accedentem amplectitur, et fatenti nullam se mereri veniam parcit, eumque pristinae restituit dignitati. (10) quoniam vero de Epidamno in Occidente capta sermones et literae nostrorum perferebantur, ibique desiderabatur et praesul et dux et militaris acies, renuntiato praesule Chalcutze, qui magnae Constantinopolitanae ecclesiae praeerat sacrario, cum hoc missus una Palaeologus est, ut ducis ibi munere fungeretur, cui mandatum nominatim ut in decernendis rebus cum caeterorum qui isthic essent ducum, tum in primis praesulis consilio uteretur. hoc itinere celeriter transgressi Thessaliam, cum iam Bardarium flumen transmissuri essent, traiecit primum dux cum copiis, ubi omnia perturbata et ad defectionem inclinantia reperit, quando et Michaëlis despotas nothus et obscurus filius Manuël cum haud sane contemnendo exercitu forte eo veniens, conserto praelio, primum quidem aggressus ducem lancea pro-

συνωθεῖ καὶ ῥηπτεῖ, ἔπειτα δὲ συστάτος καὶ ἐπικαθεισθέντος τῷ Ἰσπυ παρ' ἐκείνου καιρίαν βύλλεται μὴ λαβῶν ἴσην. (11) ἀλλὰ B τοῦ Δυρραχίου πρὸς Θεσσαλονίκην ὑποστραφέντος διὰ τὴν σύγ-
 5 χυσιν, κάκεινον ὡς εἰκὸς διαπονουμένου ἐφ' ᾧ συσταλεῖ τὸ ἀν-
 5 θιστάμενον, φήμη προτρέχει τὸν τῶν βασιλικῶν ἵππων κόμητα Χαθηνὸν ὅσον οὐκ ἤδη καταλαμβάνειν Θεσσαλονίκην ἀγγέλλουσα, οὐκ ἄλλον χάριν ἢ τὸν Παλαιολόγον καθέξοντα ὡς βασιλεῖα δέ-
 σμιον ἐνεργεῖν. καὶ ὃς (ἔφθασε γὰρ διατρέψων ἐν Θεσσαλονικῇ C τῷ τηρικᾷδε) ἀκούσας τὸ φημιζόμενον δεινὰ ἐποίησε, καὶ στρέψων
 10 ἦν ἐπὶ λογισμῶν τί ποτε ἄρα τῷ βασιλεῖ δόξαν ὡς ἑαυτὸν οὐχ ὡς ἐπεμψεν ἐπανάγει, ἀλλὰ τιμῇ προπέμψας ἐπανελθεῖν ἀναγκά-
 ζειν θέλει μετ' αἰτίας, καὶ ὃν συμπαθείας ἤξιον διὰ γραμμάτων καὶ οὕτω καρτερώς ἀμνημονεῖν ἐψέκει τῶν πεπραγμένων ὡς καὶ ἡγεμονίας ἀξιοῦν μεγίστης, τοῦτον, τὺς συνθήκας ἀναλαμβάν-
 15 των, ὡς ἐφ' ὁμολογουμέναις καθοσιώσει κατακρίνει. ὅμως οὐκ D ἔχων ὅποι τῶν λογισμῶν καὶ τῶν ὁδῶν τράποιτο, ἐπὶ θεῶν κατα-
 φεύγειν ἔγνω. κοινοῦται τε τῷ Δυρραχίου τὰ κατὰ γνώμην, καὶ οἱ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἰκετείας συνάρασθαι δέεται. εὐθὺς τοί-
 νυν (ἐδόκει γὰρ αὐτόθεν καὶ τὸ πρῶγμα Θεοφιλές) ἐπὶ τῆς τοῦ
 20 Ἀκατονίου μονῆς ὑμολογεῖται παρακλήσις νυκτὸς ἀφ' ἑσπέρας, E τῆς ἐπιγενησομένης ἡμέρας ἐν νῷ θέντος τοῦ ἀρχιερέως τὴν ἱεράν

2. βαλὼν? an λαβόντος?

pellit et proicit, deinde cum is assurrexisset et equo insedisset, vulnus ab eo letale accepit, nec par reposuit. (11) verum Dyrrhachii praesule Thessalicam ob eas turbas reverso, eodemque, prout res proponebat, satagente ut mitterentur qui tumultuantibus obsisterent, rumor praecurrit imperatorii equitatus comitem Chadenum quamprimum perventurum Thessalicam, non aliam ob causam quam ut Palaeologum comprehensum vincitumque ad imperatorem duceret. at ille (versabatur enim et ipse tunc Thessalonicae) audito quod ferebatur, sane quam aegre ferebat, secumque ipse animo multa versabat, disquirens quae causa tam inopinati consilii fuisset imperatori, ut tam diverso modo de se statueret, et quem tam honorifice modo miserat, statim tam ignominiose revocaret, cuique regis literis venia paulo ante securitateque stabilita cum plena oblivione veterum delictorum gratiae non vulgaris locum apud se tribue-
 rat, dignatus ipsam honore maximo, eum nunc pactis conventis momento rescissis, velut criminis detestabilis compertum, repente damnaret. caeterum cum quid consilii caperet quoque se verteret non haberet, ad divi-
 nam petendam opem sibi confugiendum esse duxit; communicataque cum Dyrrhachiensi cura, eum ut sibi adesse divina pro se ope imploranda ne gravetur rogat. quo facile annuente (res enim per se pia deoque grata videbatur poti) in Acatonii monasterio a vespera nocturnae decan-
 tatae sunt preces: postera quippe die sacrum facere praesul decreverat.

τελέσαι μυσταγωγίαν. ὡς γοῦν ἐπέφωσκεν ἡ ἡμέρα καὶ τὰς νομίζομενας ὥρας διελθεῖν ἔμελλεν ὁ ἀρχιερεὺς ἐφ' ᾧ λειτουργήσῃ, σιγὴν μὲν ἐπισπῆκται τοῖς ἔξωθεν, αὐτὸς δὲ κατὰ μόνας ὠμίλει Θεῷ, καὶ τὰς συνήθεις καὶ προτελεστικὰς εὐχὰς μεθ' ὅτι πλείστης ἀπειδίθου τῆς ἡσυχίας. τότε δὴ τότε λέγεται ἀκοῦσαι 5 φωνῆς τῆς αὐτῆς ἐκείνον ἐκ τρίτου, οὐχ ἅμα ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ P 15 καιροῦ διαλείποντος. καὶ ἡ φωνὴ λέξεως οὐ συνήθους, οὕτε μὴν οὐχ ὅπως Ἑλληνική, ἀλλ' οὐδὲ τινι ἑτέρᾳ γλώσσῃ προσήκειν δοκοῦσα. ΜΑΡΙΟΥ γὰρ ἔλέγετο, καὶ πλέον οὐκ ἦν. ἐφ' ᾧ δὴ θαυμάσαντα τὸν ἀρχιερεῖα εὐθὺς προσελθεῖν τῷ Θεσσαλονίκῃς 10 (ὁ Δισύπατος ἦν Μανουὴλ) καὶ ἀπαγγεῖλαι ὅπως τε σταθεῖ ἐἰς τὴν μετ' ψαλμωδίας ἐντοχίαν Θεοῦ, καὶ ὅπως ἀπροόπτως ἀφίκοιτο ἡ φωνή, λογιζομένῳ περὶ ἧν λογιζέσθαι ἔφη. καὶ ἐφ' B ἱκανὸν τὴν λέξιν σκευάμενον, τὸ συμβᾶν ἐπὶ τὸ πάλαι ΒΒΚΛΛΣ λαβεῖν ἐπὶ λογισμῶν, καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς λέξεως ἀναπτύξαντα 15 ἀριθμήτως φάναί τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων τῷ Παλαιολόγῳ μνηστεύεσθαι. Μιχαὴλ γὰρ Ἄναξ Ῥωμαίων Παλαιολόγος Ὁξέως ὕμνηθήσεται, ὡς ἔλεγε, τὴν λέξιν δηλοῦν. εἰσι δ' αἰτινες λέγουσι μῆτε τὸν Δυρραχίου τοιαῦτα ἀκοῦσαι μῆτε τὸν Θεσσαλονίκῃς τοιαῦτα φοιβάσασθαι, ἀλλὰ σοφὸν ἐκείνον ὄντα, καὶ περὶ 20 C τοιαύτας βίβλους αἰ' δὴ καὶ βασιλείας ἐς τοῦπιόν διατυποῦσιν ἐπιτομητόν, φιλοπονώτερον ἐρευνῶντα περὶ τοιούτων ἔργων κῆναι.

4. ὅτι] ὄλον P.

19. τὸν] τοῦ P.

ut igitur illucescente die statas ac solemnes horas percurrere, divinam facturam rem, coepit, silentium indicit populo, solusque secum ipse deum intentissime allequens, quae ante sacrificium rite fundi consueverunt preces summa tranquillitate recitabat. tam enimvero vocem inaudiasse tertio eandem intermisso tempore dicitur. erat autem vox insueta plane, nullius affinis notae linguae, nedum Graecae. ΜΑΡΙΟΥ nimirum pronuntiarum audiebat, et nihil aliud. quod praesul admiratus, statim Thessalonicensem convenit (is erat Disypatus Manuel), ei que nuntiat agenti sibi cum deo per sacram psalmodiam, et ea mente versanti quae se cogitasse referebat, missam et clare prolatam quam retulimus vocem. eam cum ille diu attenteque considerasset, aliquid in ea simile suspicatus est ac deprehensum fuisset alias in vocabulo divinitus pariter edito ΒΒΚΛΣ; unde singulas eius ignoti nominis excutiens literas, planissime asserat Romanorum imperium Palaeologe promitti. has enim hisce literis designari voces: Michaël Augustus Romanorum Palaeologus Ocyus Vocabitur. sunt tamen qui dicant haec neque a Dyrrhachiensi audita neque a Thessalonicensi fuisse dicta, sed hunc ingenio atque arte rem totam commentum. erat nimirum Thessalonicensis mire deditus lectioni ac meditationi librorum qui artem profitentur divinandi futuras quorumdam eventiones ad imperia, totoque in isto qualicumque artificio praecedorandi eventura plu-

καὶ δὴ γνωρίσαι θέλοντα ταῦτα ᾧ γε καὶ ἡ τῆς βασιλείας κατη-
 γυᾶτο περιωπῆ, καὶ ἀναφέρειν ὄσον ἐκείνον τῆς λύπης, ἐπεὶ καὶ
 περὶ αὐτῆ τῆ ζωῆ ἐδεδόκει, τὸ μὲν ἐκ βιβλίων εἰδέναι λέγειν μὴ
 ἔχειν ἐκείνῳ πιστεύειν (οὐδὲ γὰρ ἀραρότως εἶχε ταῖς βίβλοις ἐκ'
 5 ἀδῆλοις ταῖς ἀποβύσεισι), τὸ δ' ἐκ Θεοῦ φανερώως ἀκοῦσαι, μὴ
 καὶ πολλὰκις τὸν λόγον πιστεῖν διαπιστεῖν δεδοικέναι, καὶ διὰ
 ταῦτα τῷ Δυρραχίῳ περὶ τῶν τοιούτων κοινολογησάμενον αὐτῷ
 μὲν ὑποτίθεσθαι λέγειν τῆς φωνῆς ἀκοῦσαι, ἐκείνον δ' ἀναπτύσ- D
 σειν προσποιοῖσθαι πρὸς ὅπερ καὶ βούλοισθε τὴν παρ' αὐτοῦ συν-
 10 τεθεῖσαν λέξιν. ἂ δὴ τῷ Παλαιολόγῳ πιστεύοντες καὶ ἀμφοτέρω
 ἐκείνον μὲν ἐκ' ἀγαθαῖς ἐλπίσιν εἶχον μετewρῶζεν, ἑαυτοῖς δέ,
 εἰ μὴ οὕτως ἀποβαίη, παραίτησιν ὑπελείποντο ὡς ἀμαρτοῦσι τῆς
 ἐξηγήσεως, ἄλλο τι τῆς φωνῆς τάχα δηλοῦσης ἢ ὡς ἐκείνοις ἐξή- E
 γητο. πλὴν ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ φθάνει καὶ ὁ τῶν βασιλικῶν ἱ-
 15 πων κόμητις ὁ δηλωθεὶς Χαδηνός, καὶ ἐπιβαίνει ἀπτέρῳ τάχει
 Θεσσαλονίκης, καὶ αὐτίκα τὸ πιστὸν τῆς φήμης ἔδειξα πράξαι,
 τὸν Παλαιολόγον ἐν ἀσφαλεῖ κατασχών. σιδηροῖς μέντοι οὐκ
 ἔγνων δεσμώειν τῷ πῶδε, ὡς δὴ οἱ καὶ προστεταγμένοι ἦν, οὐκ
 εἶδ' εἴτε τὸ τοῦ ἀνδρὸς αἰδοῦμενος εὐγενὲς εἶτε τι καὶ φίλας
 20 πρὸς ἐκείνον· τὸ γὰρ ὑπονοεῖν τι περὶ ἐκείνου τῶν ἀγαθῶν τὰ
 τῆς ὁρηγῆς οὐκ ἐδίδουν. τέως δ' ἀφοσιωσάμενος ἐκείνῳ τὰ τῆς

rimum exercitatus. ergo cum res istius generis curiosissime investigans
 nescio quid de imperatore Palaeologo comperisse sibi esset visus, aliud
 ista cum notitia opportune uti voluisse ad exhibilandum Palaeologum
 eundem tanto tunc oppressum animi moerore, ut de vita eius metueret-
 tur. non sperasse autem se ipsi persuasurum quod volebat, si ex libris
 id se habuisse affirmaret, quoniam ob multas praedictiones tales eventu
 frustratas haud erat verisimile huic eum tranquille ac secure acquie-
 rum. propterea fixisse manifeste sibi auditam missam a deo vocem; cui
 signo utpote rare et miro facilius crediturum Palaeologum putabat. inde
 re cum Dyrrhachii praesule communicata, illi penitus suasisse ut is vo-
 cem inaudite diceret: se prout liberet eandem a se confictam explicare
 simulaturum. quibus Palaeologo veluti ad aurem ab utrisque creditis,
 in magna spem hominem crexerunt, sibi que, si eventus ad extremum
 falleret, excusationem probabilem reliquerunt, quasi quos coniectura in-
 dixisset in errorem, non satis feliciter interpretatos vocem aliud re vera
 indicantem, prout eventa monstraret, quam quod ipsi suspicati tam fuis-
 sent. isterea dum haec geruntur, imperatorii equitatus dictus iam com-
 mes supervenit Chadenus, Thessalicamque ingreditur perceleriter, sta-
 timque quod communi fama atque omnium sermonibus vulgatum fuerat,
 re ipsa ostensa confirmavit. nam Palaeologum secura custodia tenuit,
 parcens tamen eum ferrea stringere compede, quamvis id haberet in
 mandatis. quod ille utrum tantae nobilitatis verecundia an amicitiae
 quodam instinctu fecerit, haud affirmaverim. vereror enim ut satis veri-

- P 16 τιμῆς ὡς οἶόν τε ἀσφαλῶς, μὴ καὶ ἐπὶ πολλῶν ἐντὸς ἀτιμῶτο τῆς πόλεως τοῖς σιδήροις πειδούμενος, νυκτὸς ἔξαισι. ἐπεὶ δ' ἱκανῶς τῆς πόλεως ἀπηλλαττέτην, ὁ μὲν γνωρίζει τὰ ὀρισθέντα, καὶ ὡς αὐτὸς ἐν προνοίᾳ τινὶ τῆς ἐκείνου χάριν τιμῆς καταπερρο- νῆκει τῶν ὀρισθέντων, οὐκ ἔς πλέον δὲ τὰ τῆς τόλμης (οὐ γὰρ ὁ ἀσφαλῶς ἀμποτέροις) προβαίνειν ἐβούλετο· ὁ δ' αὖθις καὶ χάριν ὑπὲρ τούτων πολλὴν λαικῶς εἰδοῖτι, ἔτοιμον παρείχεν ἑαυτὸν ἐκείνῳ τοῦ τὸ προστατόμενον ἐκτελεῖν. καὶ δὴ σιδήροις περιβα- λῶν, ὥστ' ἐκείνον καὶ ἐπὶ θάτερα τῶν πλευρῶν τῷ ἱππῷ ἐπικα-
 B θῆσθαι, οὕτω σὺν ἐκείνῳ τὴν ὁδὸν ἤνυσον καὶ ἀμφοτέροι. συν- 10 ἔβαινε δὲ καὶ τις τότε τὴν ὁδὸν ἀνυόντων, ὡς λέγεται, ἀγαθὸς ὄρνις καὶ οἶον προφοίβασμα τοῖς μικρὸν γενησομένοις ὕστερον. τὸ δ' ἦν, διήρχοντο μὲν, ὡς εἰκός, ὁ μὲν πρὸς τὸ μέλλον ἀ- λύων, ὁ δ' ἀναφέρων ὡς εἶχε τῆς λύπης ἐκείνον καὶ μεταβάλλειν πειρώμενος πρὸς τὸ ἐθθυμότερον· ἐπεὶ δὲ ποτε τῆς πολλῆς ἀνα- 15 πνεύσας ἐκείνος λύπης προσέτατε ψάλλειν καὶ ὁ παρασταῖη κατὰ
 C νοῦν ἐκείνῳ καλλιφωνεῖν (ἦν γὰρ, ὡς ἔοικεν, εἰδῆσιν καὶ ὁ φέ- ρων ἔχων πρὸς ταῦτα), ὡς ἄν, φησί, ἐντεῦθεν καὶ μικρὸν ἀνεθείμεν, τηνικάδ' ἐπήγει ἐκείνῳ παραντίκα ἐμμελῶς ψάλλειν “νῦν προφητικὴ πρόρρησις πληρωθῆναι ἐπιέγεται,” οὐκ ἀνειμέ- 20

similiter suspicari liceat ministrum irae tam atrocis tam humanos sensus atque affectus, dum saevum imperium exequitur, animo versare potuisse. tamen ille qualicumque ex causa sic eius dignitatis rationem habuit, non permittendo talem virum intra civitatem in oculis civium ferreis vincitum compedibus ignominiose traduci, ut simul satis provideret ne qua posset elabi. quare illum magno suorum ambiens comitatu nocte educit; ac ubi iam ambo aliquantum extra urbem processissent, mandata, quae acceperit quaeque honoris eius gratia omiserit, indicat, simul admonens non audere se amplius indulgere suo in eum affectui: id enim utrique periculosum fore. ad quae ille iis verbis respondit quae multum se ipsi eo nomine debere significarent, gratiasque agens plurimas, paratumque se continuo exhibuit ad subeundam omnem acerbitatem imperatorii mandati. quare mox volens ferreas induit compedes, inseditque equo pendentibus in latus alterum ambobus cruribus ferro devinctis. in hunc modum cum coepto uterque itinere pergerent, aliud quoque ipsis euntibus, ut fertur, oblatum est augurium prosperum et velut omen eorum quae paulo post erant eventura. tale autem id fuit. ibat Palaeologus praesentis, ut par erat, mali sensum frontis moestitia praeferens, consolari eum, prout poterat, et avocare a tristitia dolentem animum ad quamdam hilaritatem conante Chadeno. cuius officiosis eius generis hortatibus quasi ut cedere se Palaeologus monstraret, composito vultu ad quamdam speciem respirantis ab aegritudine animi, “quin tu” inquit (nam belle illum

ως ἄλλως καὶ ἀναβεβλημένως, ἀλλ' ἐνθουσιαστικῶς οἶον μάλα ὑπερφωνοῦντι καὶ ὑπὲρ δύναμιν. ἐφ' ᾧ δὴ καὶ τὸν δεσμώτην τότε μεταβαλεῖν πρὸς τὸ εὐθιμότερον καὶ ἡσθηαί δόξαι, ὡς μὲν ἦν δοκεῖν καὶ τῷ φαινομένῳ, τῇ μελωδίᾳ, τῇ δ' ἄληθειᾳ 5 καὶ ὡς οὐκ ἦν τὸν μελωδοῦντα ὑπονοεῖν, τῷ ἐπὶ τοῖς παροῦσι D δόξαντί οἱ χρησιῶ ὄρνισι. ἀλλ' οὕτω μὲν ἐφ' ἡμέραις τὴν ὁδὸν ἔξανυσάντων καὶ ὡς βασιλεῖα φθασάντων, ἐμφαγίσκεται μὲν ὅσον τάχος ὁ πεμφθεὶς τῷ κρατοῦντι καὶ ἀπαγγέλλει τὴν ἀφίξιν, τὸν δὲ μηδὲ τὸ παράπαν εἰσαχθέντα ἢ εἰρκτὴ ὡς κατάκριτον δέχεται. 10 ἦν δ' ἄλλως ὑπονοούμενον τοῦ ἐνευκαιρήσαντος τοῦ κρατοῦντος ἔξετάσει τάκεινου δοθῆσεσθαι μείζονι ἢ κατὰ τὸν τότε καιρόν. ἀλλὰ χρόνος ἐτριβετο μεταξὺ νοσοῦντος τοῦ αὐτοκράτορος, κα- E κείνον εἶχε δεσμώτην ἢ φυλακὴν, πλὴν οὐκ ὡς ἐφ' ὁμολογουμέ- ναις καθοσιώσεσιν. οὐ γὰρ ἦν ἔγκλημα τὸ παράπαν, εἰ μὴ γε 15 τὴν ὑποψίαν καὶ τὸ πολλοὺς ἐν ἀπορητήτοις ἐκφέρειν, πρὸς οὓς ἦν πιστεύειν ὑποφωνοῦντας τὸ μόρσιμον, ἔγκλημα θείη τις τῷ κατεχομένῳ. ἐδόκει δὲ τέως καὶ ἡ πρόφασις ἔγκλημα ἢ δ' ἦν — ἀλλ' ἀνακτέον τὸν λόγον, ἵν' εὐμαθέστερον τῶν προκειμέ- P 17 νων ἔχομεν.

10. τοῦ exrunxerim.

psallere aiebant) "aures et mentem mihi demulces modulando aliquo cuiusconque argumenti cantico, quod tibi cumque primum in buccam venerit?" tunc ille quendam subito cantilenam exorsus est, cuius hoc erat initium "nunc prophetica praedictio impleri festinat." exorsus est autem non sane remisse ac leniter, sed impetu paene fanatico vocem ultra omnem modum ac prope supra vires attollens, contentione summa; unde contigit recreari vincium atque hilarescere, non tantum (quod solum videri cuplebat) suavi vocis sono, sed potissimum recordatione per id carmen ingesta vaticinii sibi regnum olim polliciti, cuius fidem hoc casu inopinati cantus velut novo quodam divinae significationis auspicio confirmari tacite sibi blandiens gratulabatur. interim diebus aliquot confecto itinere, imperatorem primo statim accessu adit comes, nuntiatque adventum Palaeologi; quem admissione miqime dignatum carcer excipit uti iam damnatum, quamquam ipse, ut diximus, arcana ex divinis ostentis fiducia de se prosperiora mente versabat. dilata est autem eius causae accurata cognitio in tempus quo imperatori per valetudinem liceret ei rei attendere. diuturna haec fuit mora, pertinacius durante principis morbo, et vincio tamdiu in custodia perstante, non illo quidem veluti convicto criminis maioris: solis enim fere suspicionibus laborabat antiquis illis sed de novo eventilatis afflatu maligno delatorum, vultudine clam insusurrantium imperii praesagitiones de Palaeologo iactatas. ea erat vera detentionis eius causa, cui obtendebatur crimen affectati regni. verum altius repetenda narratio est, ut proposita res ad captum lectoris accommodatius tractetur.

- B** 12. Νόσος ἦν ἐνσκήψασα τῷ κρατοῦντι, καὶ ἡ νόσος δεινὴ· ἐπέληπτο γὰρ καταπίπτων συχνάκις. τὸ δ' ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐκ ζέσεως φυσικῆς ἐγκαρδίου. ἔθεν, οἶμαι, καὶ τὸ εὐφυὲς ἐκίεω καὶ ὑπὲρ τὸ προσήκον ἦν, οὐ στέγοντος τοῦ μορίου τὸ πάθος κἀντεῦθεν ἐκτρεπομένου τοῦ εἰκότος, ὡς μηδὲ χηραί-
C μους πολλάκις ἀναπέμπειν τῷ ἐγκεφάλῳ τὰς ἀναπνεύσεις, ἔθεν καὶ τὸ λογίζεσθαι. ἐν τούτῳ γὰρ καὶ φιλοσόφων ἔριν περὶ τοῦ
C φρονεῖν συμβιβάζειν τις ἔχοι· πηγή γὰρ λογισμῶν ἡ καρδία, πλὴν ἀναγομένων πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, ὡς ἐκεῖνος συμμετρίας ἢ
C μὴν ἀσυμμετρίας ἔχοι, οὕτως εἰδοποιεῖσθαι συμβαίνει τὸ ἀναγόμε-
D νον. τότε τοίνυν ἐπιπιπτούσης συχνάκις τῆς νόσου, οὐκ οἶδ' ὀπότεν, μῆριμα εἶναι τὸ πάθος ὃ πάσχων ἐκ μαγγανείας δαιμόνιον ἐπελάμβανε. καὶ οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἔξω, οἷς ἦν τὰ τοιαῦτα πιστεύειν, τὸ ἔγκλημα προσέτριβον τοῖς Μουζάλωσι, παρὰ λό-
D γον, καὶ ὡς οὐκ ἂν προσεδόκησαν, τῶν ἀξιωματῶν τυχοῦσι· τῷ 15
D μέντοι γε πάσχοντι πᾶς ἔμποτος ἦν, εἰ μόνον τις ἐπὶ μαγγανείας κατηγοροίη. ἔθεν καὶ κλειστοὶ καὶ τῶν τυχόντων συνελαμβάνοντο, εἴ κού τις γρούξειεν ἐγκαλῶν. καὶ ὁ μὲν δαίμων μαγγανείας ἄλλον ὑπὲρ ἑαυτοῦ πολλάκις ἢ τοῦ πλησίον προύβαλλε τοῦγκλημα, ὡς δίκας ληψόμενος ἀποδείξας· ἀναγόμενον δὲ πρὸς 20

5. αἰσῶς P.

12. Invaserat imperatorem morbus, et is quidem gravis, epilepsia, qua subinde apprehensus concidebat. origo eius verisimiliter imputabatur naturali effervescentiae cordis; quam et causam ei fuisse reor ruboris in vultu flagrantis*), haud sese videlicet capiente ardore principis illius membri, quin foras usque in os et genas erumpente interni aestus indicio se proderet. sed et fuligines ex isto incendio sursum in cerebrum perlatae rationis usum perturbabant. quod quemadmodum fiat, quantumvis philosophi rixentur inter sese, certum tamen experientiae suffragio est fontem recti iudicii cor esse, et prout exhalantur ex eo accommodati ad sanum temperamentum capitis aut ei adversarii vapores, ita delirare hominem aut sapere. tunc igitur istiusmodi caliginum incommodo in cerebrum appulsu subinde percussus seger laborare se vi saeva mali daemonis magorum artibus immissa iudicabat. ac vulgus quidem ad talia credulum crimen eius malefici impingebat Muzalonibus, quasi qui non contenti dignitatibus concessis ad maiores, quibus inhiabant, viam sibi eo scelerare sterneret. aegro autem suspectus quisvis erat, quem quomodocumque insimulari praestigiarum audiret. quare statim ad primos susurros vel temere deferentium obvii passim quique comprehendebantur. quo animo adverso qui aliquem oderant, certam eam inibant rationem eius male multandi, ut iam delatio magiae indicium esset irae iniustae poenas per

*) cf. Possin. Glossar. alter. v. Εὐφρης.

βασιλέα τὸ ἔγκλημα ἐκ τοῦ παραπίκα (οὐ γὰρ ἦν σωσπᾶν ἀπο- E
 σαντα), ὁ δὲ οὐχ ὑπὲρ ἄλλον του ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτοῦ συνόλους
 ἀγωνιῶν προσέταττεν ἐξετάζεσθαι. παρούσταισι δὲ τοῦ μὴ ψή-
 φους ἀπάσαις τὸν κρινόμενον αἰρεῖσθαι οὐ μαρτύρων παραγωγῆ,
 5 οὐ προτεινόμενοι ὄγκοι, οὐ βίαν τῶν πρὸ τοῦ ἐξετάσαις, οὐκ
 ἀλλ' ἄττα οἷς τὸ ψεῦδος ἐλέγχεται· ἀλλ' ἐν καὶ μόνον ἦν τὸ
 σωζόν τοὺς ἠλωκότας, εἰ μύδρον ἐκ πυρὸς ἤδη ζέοντα, ὃ δὴ P 18
 καὶ ἄγιον ἐπεφήμιζον, τολμῶση χειρὶ κήπαντες ἀναλάβοιεν καὶ
 τρὶς βηματίσκειαν ἔχοντες, πρότερον τριῶν ἡμέραις τοῦ ταῦτα
 10 γίνεσθαι νηστεια καθηγουμένοι καὶ προσευχῆ, ἐπισσημασμένοι
 καὶ τὴν χεῖρα κεκρυφάλῳ καὶ βούλλῃ, ὡς μήτις ἐπιχειροῖη ἀλεί-
 φων τισὶν ἐφ' ᾧ μὴ ψαῦσαι μηδὲ καῦσαι τὸ πῦρ. καὶ εἶδεν ὁ
 γράφων, ἡβῶν τῷ τότε, ὑποστάντας τινὰς τοιαῦτα, πλὴν ἀλω-
 βήτως ἀπαλλάξαντας, τὸ θαυμάσιον. τότε τοίνυν ὠριστο μὲν B
 15 καὶ ἄλλοις παρὰ τοῦ κρατοῦντος λαμβάνειν εἰς γάμον εὐ τοῦ γέ-
 νους ἐχοῦσας, κἂν ἐκείνοι πολλάκις ἐκ σπερμάτων ἦσαν οὐκ εὐ-
 γυνῶν· πλὴν τὸ σῶγενὲς ἐκείνοις πρὸς τοῦ κρατοῦντος ἔρρηπε,
 καὶ ὡς σφᾶς ἔδει σμινύνεσθαι ἀξιώμασιν, ἐν εὐεργεσίας μέρει
 καὶ ἄμφοτέροις τὸ κῆδος ὁ κρατῶν ἐτίθει, ὡστ' ἐκείνους μὲν ταῖς
 20 ματρῶναις, ὡς ὁ Ῥωμαῖος εἶποι, ὡς εἰκὸς μεγαλύνεσθαι, ἐκεί-
 νας δ' αὖθις συμμετέχειν τῶν ἀξιωματίων τοῖς ἀγομένους. προσ-
 τάττε τοίνυν οὐν τῶς ἄλλοις καὶ τινι τῶν εἰς κραιδοπούλους C
 ταχθέντων ἐκείνῳ τοῦ πατρὸς ζώντος, Βαλανειδιώτῃ τοῦ πικλήν,
 τὴν τῆς αὐταδέλφης τοῦ Παλαιολόγου Μαρίας, εἴτε καὶ Μάρ-

calumniam de inimice repentis. pericula autem ad imperatorem accusa-
 tione (non erat enim liberum ei disimulare quod eius generis auditum
 fuerat) statim is turbatus, et aestuans tamquam non in alium quam in
 sese qui deferobatur nexias artes intendisset, disquiri de re iubebat.
 elabendi autem e iudicio atque innocentiae probandae una erat ratio, non
 in calculis iudicum aut laudibus testium aut iurjurando dato aut vitis
 prius inculpate actae suffragio sita, sed in innocia pertractatione ferri
 candentis, quod sanctum vocabant. huius purgationis hic ritus erat.
 qui se ad illam offerret, triduo prius ieiunio et oratione se parabat,
 custoditus interim et mana velo involuta, cui sigillum esset regium im-
 pressum, ne quis eam unctionibus adversus ignis sensum roborantibus
 muniret. tum productus in medium audacter arripiebat ignitam globum
 nuda manu, et eam per tria conclavis spatia portabat. vidit qui haec
 scribit in aetatem iam tum puberem adules quosdam isti examini sub-
 lectos citra ullam defunctos noxam candentis metalli tactu, mirantibus
 qui aderant, illaesos integrosque recedere. eam autem per id tempus
 non raro solebat imperator viris haud nobilibus praemii loco vel gratiae
 nobilissimarum virginum comingia decernere, inter alia eius generis ex-
 empla cuidam adolescenti e regis ophethis, Balanidiotae nomine, Theo-
 Georgius Pachymeres I.

- ϑας, κόρην Θεοδώραν, ἣν τῷ Ταρχανειώτῃ μεγάλῳ δομειστικῷ
 ἐκείνῃ γεγέννηκεν, εἰς γάμον νόμιμον ἀγαγεῖσθαι. καὶ ἦν ὁ λόγος
 τοῦ βασιλέως αὐτοῖς βεβαία τις κατεργύησις, κἀντεῦθεν, ἐπεὶ
 καὶ πρὸς τὸν γάμον τὰ μέρη ἦσαν συγκάταινα, ὡς γυμβρὸς ἀνέ-
- D** ϑην τὴν τῆς κόρης οἰκίαν εἰσῆρχετο. ἀλλὰ παρερρῆν χρόνος 5
 ὄλιγος ὁ τὴν μνηστείαν ἐκείνην ἐπιμετρῶν, καὶ οὐκ οἶδ' ὅ τι πα-
 ϑῶν ὁ κρατῶν, πλὴν ἄλλ' ἢ ἔξουσία κρεῖσσον δικαίου, τῷ τοῦ
 Καβαλλαρίου νιῷ Βασιλεῖ εὐγενεῖ τε ὄντι ἐξεδίδου εὖ γένους
 ἔχουσαν τὴν ῥηθείσαν. ὁ δ' ἐν εὐεργεσίας μέρει δέχεται ἀσμέ-
 νως τὸ δωρηθῆν καὶ κατεπέλγει τοὺς γάμους. ταῖς μέντοι γε γυ- 10
 ναιξὶ πρὸς τὸ πρῶτον ῥεπούσαις συνάλλαγμα, προκατελημμέναις
 ἄτιμον ἔχούσαις τὸ μεταβαίνειν, ἀπόστοργος ὁ νυμφίος ἦν.
- E** τέως δὲ (ὁ γὰρ κρατῶν προσέταττεν) ἔκουσῶν ἀκουσῶν ἐκείνων
 τὰ νομιζόμενα ἐτελεῖτο καὶ περιφανῶς οἱ ὑμέναιοι ἤγοντο. ἀλλ'
 ὁ νυμφίος ἐφ' ἡμέραις οὐκ ἐπλήρου τῇ κόρῃ τὰ τῶν ἀνδρῶν. 15
 καὶ πυνθανομένου τοῦ βασιλέως ὅπως τοῦτο γένοιτο, ὁ δὲ πρῶ-
 τον μὲν ὑπεσκέαζε τὸν ἀπόλογον ὡς μὴ θῆλασ ἀνακαλύπτειν δῆ-
 ϑεν, εἰθ' ὡς καὶ δραστηκώτερον ἀνεκρίνετο, μαγαναίαν τὸ ἐμ-
 ποδῶν ἔλεγε. καὶ εὐθὺς ὑπόψια περὶ ἑαυτῷ τοῦ κρατοῦντος καὶ
- P 19** θυμὸς πολλὰ δεινός, καὶ οὐδὲν ὑφείναι δοκῶν εἰ μὴ ὁμολογοῖτο 20
 ἢ μαγαναία. εὐθὺς οὖν σάκκος ἀχυρμιᾶς, καὶ γυμνὴ συνάμα
 γαλαῖς ἢ εὐγενῆς γραῦς ἐντὸς συναπειληπσο, ὧν λύγοις ἔξωθεν

doram Marthae filiam sororis Palaeologi, e magno domestico Tarchaniota
 genitam, desponderi iussit. celebrata consensu partium mandato principis
 rite sponsalia sunt, et aliquanto inde spatio is iuvenis sponsi fiducia
 aedes puellae frequentaverat, cum ecce nescio qua repentina mutatione
 imperator, iure ac pactis absoluta potestate susque deque habere iussis,
 inopinatissime imperat Tarchaniotae magni domestici filiam viro nobili
 Basilio Caballaril filio nubere. in magnae loco gratiae id Basilius ha-
 buit, et pro se rem urgebat. feminis, matri filiaeque, caritate sponsi
 prioris illigatis, et indecorum arbitrantibus resiliire a conventis ac fidem
 fallere, negotium omnino non placebat; quare apud illas gratia carebat
 intrusus procer. tamen incumbente iteratis iussis in idem principe, ve-
 lentibus nolentibus matre filiaeque nuptiae palam ac splendide celebratae
 sunt. at multis inde diebus nuptialis coniugum congressus haudquaquam
 sequebatur. cuius rei forte cogitabat percontatus ex Basilio causam im-
 perator, ab eo primum eludebatur ambiguis responsis: tandem instans
 efficacius audivit nodum Veneris magico maleficio novis sponsis infectum.
 hac mentione praestigiarum in familiares suspiciones revolutus princeps,
 et se quoque ipsum infernis artibus appetitum autumans ab eodem indi-
 cati fascinij auctore, vehementer excaudit, extrema experiri quaeque
 certus ad artificem veneficem noscendum. saccus expeditur illico strame-
 titius, et in eum misera miserissima matrona nuda conicitur cum
 foetibus, qui videlicet acubus immisis per tertum tegetis compuncti un-

μυωπιζομένων ταῖς τῶν ὀνύχων ἀκμαῖς ἐπερονῶτο ἢ πύσχουσα,
 ἐφ' ᾧ ἀναγκαζομένην καὶ ἄκουσαν ἐξείπειν τὸ ἀπόρητον. ἀλλ'
 οὐκ ἦν πλέον παρ' ἐκείνης ἀκούειν ἢ τὸ μὴ συνειδέναι τι τοιοῦτον
 ἐαυτῇ πραξίᾳ, καὶ ὡς οὐκ οἶδ' εἰ ὁ νυμφίος μεμίσθται τῇ παιδί
 5 ἄλλω τῷ πρότερον κατηγγυημένη. ὁ μέντοι γὰρ βασιλεὺς εἴτε B
 πρὸς τὴν ὑπόψιαν καὶ ἔτι ἀμετάθετον ἔχων ὡς ἐκείνην μαγα-
 νείαις εἰδισμένην εἰκὸς καὶ κατ' αὐτοῦ τολμῆσαι τοιοῦτοῖς χρῆ-
 σασθαι, συνυποπιετομένου καὶ τὰδελφοῦ ἐπ' αὐτῇ τραφέντος
 καὶ στεργομένου, εἴτε μὴν καὶ εἰς ἔννοιαν ἐλθὼν μὴ πως τῶν
 10 πραχθέντων ὡς εἰκὸς ἀκουσθέντων ὁ Παλαιολόγος ὑβριοπαθήσας
 ὡς ἀδελφὸς πρὸς νεωτερισμὸν ἀποκλίνειν, οὕτως ἔχων ἐπέμψας
 καὶ τῆς ἡγεμονίας ἐκείνον παραλύσας ἀνάγει δέσμιον, τῷ μὲν δο-
 κεῖν περὶ τοῦ τῆς μαγανείας ἐγκλήματος ἀπολογησόμενον, τῇ C
 δ' ἀληθείᾳ πρόσχημα ἦν τὸ πραχθὲν δειλίας, τοῦ μὴ τι νεωτε-
 15 ρίσαι ἀκούσαντα. τὸ δ' ἦν δῆλον ἐκ τοῦ μὴ ὅπως μετ' ὀλίγον
 τῆς εἰροκτῆς ἐκείνον ἐσαῦθις ἀνακαλεῖσθαι καὶ συμπαθεῖν, ἀλλὰ
 καὶ περὶ ἐαυτῷ καὶ τοῖς αὐτοῦ πράγμασι δεδοκίκα διὰ τὴν νόσον
 ἀνάδοχον ἀξιοῦν εἶναι τῷ γένει, καὶ ἀπομνημονεύειν τὴν χάριν
 αὐτῷ ἐν τούτοις, ὅτι παθεῖν κακῶς ἄξιον ὄντα διὰ τὰ φθάσαντα
 20 οὐδὲν ἐκείνον ἐκ συμπαθείας ἀνήκεστον ἔδρασε.

13. Τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου πρὸς τὸ φθινοπωρινὸν ἀποκλίνον- D
 τος ἐπὶ τέτρασι παισὶ μεταλλάττει τὸ βιοῦν ὁ κρατῶν, τρισὶ μὲν
 θηλυταῖς, ἐνὶ δ' ἑνναίετι ἄρρειν παππωνυμοῦντι τῷ Ἰωάννῃ.

quibus vetulam discernerent. ea immani quaestione sperabatur elicienda
 mulieri vera confessio. nihil tamen aliud expressum nisi se haud con-
 sciam talis sceleris: caeterum virginem sponsi prioris necessitudine de-
 vinciam a secundo abhorrere. haec audiens non ultra saevire imperator
 voluit, sibi metuens ab exercitata, ut suspicabatur, diris incantationibus
 auu, ne vim maleficam in ipsum verteret, si amplius irritaretur; seu ve-
 ritus ne Palaeologus tam atrocem sororis iniuriam defectione ulciscere-
 tur. atque hoc quidem ut praeverteret, misso, ut diximus, Chadeno
 redactam in ordinem Palaeologum et vincium ad sese curavit adduci,
 specie quidem ut veneficii causam diceret, re vera, quod indicavi, ne
 is audita contumelia germanae ad rebellandum induceretur. id enim pa-
 tuit ex eo quod imperator eum paulo post eductum carcere non solum
 venia donavit et in integrum restituit, sed et suis rebus ob morbum ex
 quo periclitabatur, metuens, proprios ei liberos commendavit, gratiam in-
 eum suam memorans ea indulgentia testatam, qua ipsum ob vetera uti-
 que crimina poena dignum, benigno affectu miserans, nulli atroci et im-
 medicabili supplicio subiecisset.

13. Eodem porro anno in autumnum vergente moritur imperator,
 pupillos relinquens quatuor liberos, tres feminas et novennem unum ma-
 rum, avo cognominem Ioannem. nam filiae priores collocatae dudum

αἱ γὰρ πρῶται τῶν θυγατέρων, ἥ μὲν τῷ Βουλγαρίας ἄρχοντι
 Κωνσταντίνῳ τῷ Τεῖχῳ, ἥ δὲ τῷ τοῦ δυσικοῦ δεσπότης Μιχαὴλ
 παιδί Νικηφόρῳ, πρὸς γάμον ἐφθασαν ἐκδοθῆναι, ὃ δὲ καὶ
 E προσεήμνηε τι σημεῖον· ἥλιος γὰρ ἐκλελοιπὲν ἐφ' ὥραν τρίτην
 τῆς ἔκτης ἡμέρας, καὶ βαθρὸς σκότος τὸ πᾶν κατελήφει, ὥστε 5
 καὶ ὄστρα φανῆναι κατ' οὐρανοῦ, καὶ δὴ ἀρπάζεται καὶ πρὸ
 ὄρας ἀνὴρ βασιλικῶς μὲν καὶ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς, βασιλικῶς
 δ' ἀναχθεὶς καὶ παιδευθεὶς, κἂν εἰ τῷ πατρὶ οὐ προσεῖκε τὸ
 βαθρὸν τε καὶ συνετὸν πρὸς ὃ τι λέξοι καὶ πράξοι καὶ τὸ τῆς γνώ-
 μης στερεόν τε καὶ ἀμετάθετον, ἀλλ' οὖν ἐκ πάππου μὲν ἔχων 10
 P 20 τὸ ἐς πάντ' ἔδῃ καὶ μεγαλόφρον καὶ ἀρεϊκόν, ἐκ δὲ μητρὸς τὸ
 φιλοδωρότατον, ὡς ὄλαις χερσὶ τοῖς ὑπηκόοις τὰ χρήματα ἔξαν-
 τλεῖν καὶ ἔξαντλοῦντα οὐχ ὅπως ἀπᾶσθαι ἀλλὰ καὶ χαίρειν, φι-
 λολογώτατος δ' ἐς τὰ μάλιστα ὢν, καὶ πᾶσι μὲν λογικοῖς εὐερ-
 γητικῶς προσφερόμενος, οὐχ ἥτιον δὲ καὶ αὐτὸς λογικῆ παιδείᾳ 15
 προσεσχημῶς, οὐ μᾶλλον ἐκ μαθήσεως ἢ φύσεως τὴν περὶ τὸ
 γράφειν δύναμιν ἔχων, ὡς καὶ πολλὰ ἐπιρροῦσθην ἐκτιθέναί, εἰ
 μόνον δρηθήσειεν· ἔδει γάρ, καὶ σιωπᾶ τὰ πλεῖστα, ἥ περιπα-
 B νῆς ἁγίου ἐφεισετήκει μνήμη, οὐδὲν προσθέντα, ἥ ὅπως μακρὸν
 τῶν πραγμάτων ἀνεθέντα, ἐνὸς τῶν τοῦ κλήρου σχολαιώτερον 20
 τὸ προκαταρκτικὸν τοῦ ὄρθρου μονολογοῦντος ἐξάψαλμον κανόνα

B. δ δὲ] ὁ δὲ P.

fuerant in matrimonium, una quidem Constantino Techo Bulgarorum
 principi, altera vero Nicephoro/Michaelis despotae Occidentis filio.
 nec plane improvisus accidit hic casus, quippe praenuntiatius coelesti
 portento. etenim sol defecerat ad horam tertiam sextae diei, et densae
 tenebras cuncta comprehenderant, adeo ut apparent stellae per coe-
 lum. ita praeripitur acerba morte vir regie natus et nutritus, regie
 quoque educatus et edoctus, patri non ille quidem similis in profunda
 consummataque prudentia dictorum pariter et actorum, neque in immu-
 tabili constantia semel recte decretorum, caeterum ex avo habens cele-
 rem ad omnia, excelsum ac magnum belloque acrem animum, ex matre
 vero beneficentissimam naturam, quae ambabus manibus dona in subdi-
 tos effunderet, nullo moerore largissime, immo effundere gauderet. stu-
 diosissimus in primis literarum, et literatos amplecti beneficis solitus,
 meditationi quin etiam optimarum artium intentus, et non magis institu-
 tione quam indole magnam eleganter scribendi facultatem assecutus, ut
 multa diserte componeret quoties tanti duceret in id incumbere. cuius
 rei documentum (multa similia reticens) unicam proferam. ubi sole-
 mnes sancti cuiuspiam festum illuxerat, non alia adhibita praeparatione
 quam avocatione mentis a negotiis, uno modo clericorum sedatius di-
 stinctiusque pronuntians senarium psalmodum qui praemitti consueverant
 matutino cantui, elogium beati, quod vocant canonem, ex tempore pan-

πλακῆραι τῷ μνημονευμένῳ ἐς ὅτι μάλιστα ἄριστον, ὥστε καὶ
 καμπληθὲς ἐκινδύνευεν εὐεργετῆσθαι μὴ ὅτι τοὺς ψάλλοντας,
 ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τῶν ὕμνων ἀκρουμένους, κἄν τῶν προκοιτούν-
 των ἦν τις κἄν τῶν ὀπλοφόρων καὶ σωματοφυλακούντων τῷ βα-
 5 σιλεῖ, κἄν ἄλλως ὑπηρετοῖ τοῖς βασιλεῖσι, κἄν ἄλλως ἄλλοθεν
 ἐπελθῶν. πᾶσι γὰρ ἕξ ἴσου τὸ βασιλικὸν ἀνεξαντλήτως ἔχενεν C
 ἔλεος, στρατιώταις δὲ μᾶλλον καὶ οἷς ὁ λόγος τὸ σπούδασμα ἦν.
 οὐ γὰρ ἦν ἡμέρα, οὐ νύξ, οὐ καιρὸς δυσθυμίας, οὐχ ὥρα χα-
 ρᾶς, οὐχ ἀνατέλλων ἥλιος, οὐ δύόμενος, ὅτε τις εὐεργεσίας
 10 δίχα τὸν ἄνακτα, ἢ εὐ' ἐκείνος πάσγων ἢ ἄλλων τὰ ἴσα πασχόν-
 των, ὄραν ἢ καὶ ἀκούειν εἶχε. τοιοῦτος δὲ ὢν βαρὺς ἔδοξε τοῖς
 ἐν τέλει, ὅτι οὐ κατ' ἐγένεταν καὶ κῆδος βασιλικὸν ἀλλὰ ἀριστιν-
 δην τοὺς ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐκλεγόμενος τοῖς προσήκουσιν ἐσέ- D
 μνυνεν ἀξιώμασιν. οἷς δὲ συνέβαινε προσγενέσιν εἶναι καὶ οἷ
 15 πρὸς αἵματος, ἀρκεῖν ἔκρινε τὸ τοιοῦτον καὶ ἱκανὸν εἰς λόγον σε-
 μνώματος. τὸ δὲ ἦν, εἰ σκοποῖ τις, ἀρετὴν ὑπελλοτος ἄφ-
 χοντος καὶ παρακαλοῦντος πρὸς εὐδοκίμησιν τὸ ὑπήκοον. οὐ
 γὰρ βλακειὰς χάριν ἀλλ' ἀριστείας καὶ τοῦ καλῶς ἄγεσθαι τε
 πρὸς ἐκεῖνου καὶ ἄγειν ἄλλους τὰς βασιλικὰς φιλοτησίας ἔκρινεν

19. ἔλλως P.

gebat, cū cuius memoria celebrabatur laudes quam scitissime contextens
 ornatisimo praeceno; quod tam liberali largitione cumulabat, ut sparge-
 re passim in quosvis ac paene prolicere dona videretur. adeo non
 psallentes, non dantes operam canentibus, indomatos relinquebat. seu
 quis in excubitorum ordine, seu in satellitum et corporis custodum mu-
 nere, seu alio quopiam aulico ministerio imperatori appareret, sive etiam
 aliunde aliquis eo forte veniens tunc occurreret, in omnes ex aequo re-
 giam beneficentiam extendebat, milites praesertim et literarum studiosos.
 non enim nox, non dies, non tempus moestum, non hora laetior, non
 oriens sol, non occidens ipsum vacantem a beneficiendo reperiret. vi-
 deres audiresque circa eum semper aut qui munus acciperent, aut qui
 accepto recederent, qui non frustra peterent, qui nacti quod voluerant
 gratias agerent. atque hic tamen talis cum esset imperator, gravis erat
 primoribus procerum, idcirco quod in demandandis praefecturis non pa-
 tricij generis aut necessitudinis cum principali domo rationem haberet;
 sed quemque viritum ex propria praestantia verisque dotibus aestimans,
 admovebat rei gerendae ad quam aptus erat, ac meritis dignitatibus or-
 nabat. cognatis vero ac consanguineis suis censebat sufficere debere
 istum natalium honorem, et suam sortem ac claritudinem prosapiae
 abunde magnae dignitatis loco ducere. id autem et iudicium et factum
 erat, si quis recte consideraret, principis virtutem et promerentis, et pro-
 vocantis subditos ad studium omnis verae laudis. non enim auctoramenta
 inertiae, sed vel stadia vel praemia hereticae virtutis illustres esse ma-
 gistratas; quos ita et illis demum debere committi decernebat qui et se

διανέμεισθαι. καὶ τὸ φοβερὸν προσῆν, ὡς ἐτοίμως καὶ τὸν ἄλ-
E λως ἢ ὡς ἔδει ποιῶντα κολάζεσθαι καὶ τὸν κατορθοῦντα εὐεργε-
 τεῖσθαι. οὐ γὰρ μικρὸν τὸ τοῦ μεγιστάνος σφάλμα ἢ μὴν ἔμπα-
 λιν τὸ κατόρθωμα, ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἔκτομιον πάθει προσέοικεν
 ὡς τῇ τοῦ μορίου ἀφαιρέσει μέγαν ἔχοντος λόγον τῇ φύσει πάντα 5
 συμπαρασπᾶσθαι καὶ παρατρέπεσθαι, τὸ δὲ κατόρθωμα τῷ τοῦ
 κύκλου κέντρῳ, παμπόλλην ἀσφάλειαν τῇ περιφερείᾳ προσέ-
 μοιτι, εἰ κατὰ χώραν ἐκεῖνο μένει. καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν τῆν
P 21 ἀρχὴν διοικεῖν κατὰ τὸ προσῆκον, ὅστις ὑπὸ τοιῷδε πατρὶ,
 μηδ' ὄνομα βασιλείας ἔχων, ὧν ἔξ ἐκείνου καὶ μόνος, ὅμως ἀγε- 10
B λατεῖν ἀσφαλῶς προυδιδύσκετο; (14) ὃς ἐπεὶ ποτε καὶ χρυ-
 σοφορῶν ἐξῆι εἰς κυνήγιον, ὑπέστρεφε μὲν ἐκεῖνος ἐκεῖθεν, συν-
 ἦντα δὲ κατὰ τὸ προστυχὸν τῷ πατρὶ. καὶ δὴ προσκυνήσαντι οἱ
 μὴ βλέπειν ἐκεῖνος μηδὲ προσέχειν προσεποιεῖτο, καὶ προσιόντος
 ἡμίλει. ὃ δὴ καὶ συμβαῖνον ὀργῆς πρὸς αὐτὸν πατρόθεν ση- 15
C μείον, ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἦν, ἔδοξεν. ὄθεν ἀλύων καὶ ὅτι ἀμάρ-
 τοι διανοοῦμενος καὶ ζητῶν πρόσεισιν οὐ μάλα θαρρούντως τῷ
 πατρὶ κατ' ἰδίαν. ὃ δ' ἰδὼν εὐθέως καὶ ἀλαστήσας πρὸς ἐκεῖ-
 νον οἶον τῆς ἀμπεχόνης ἀκαιρίαν ὠνειδίξει, καὶ "τί καλὸν

praeclare ipsos in his gerere et alios commode salubriterque posse gu-
 bernare iudicentur. inerat eius moribus et terrificum quid, vultu ser-
 moneque declarantibus haud impune laturos qui aliter ac oporteret age-
 rent, uti et e contrario, qui prout par erat officio fungerentur, nequ-
 quam mercede carituros. ingentis enim utramvis in partem omnino mo-
 menti est hominis in civitate primarii recte aut secus factum, prava si-
 quidem vita et mala facinora nobilium par vitium reipublicae important
 ac virilium execitio humano corpori, quod iude universum debilitatur
 enerveque fit ac flaccidum. contra virtus et actio laudabilis principum
 virorum similis est centro circuli, quo recte constante ac situm immobi-
 liter obtinente proprium status orbis ac circumferentiae totius fixus ac
 firmus permanet. enimvero quidni sperari debuit tanta consiliorum sa-
 pientia usurum moderateque ac utiliter praefuturum rebus illum princi-
 pem, qui rudimentum imperandi sub tali tantoque iusti regiminis magi-
 stro, patre optimo, posuerit, a quo unicus licet et adultus filius in pri-
 vatae sortis humilitate relictus, exclususque consortio ac nomine imperii,
 accurate otioseque praeexercitatus est in omnibus meditamentis artis
 spissae ac multiplicis homines regendi. (14) huic aliquando venatam
 egresso cum veste auro texta, indeque domum redeunt, occurrit forte
 pater, et eum se demississime venerantem nec aspectu dignatus velut in-
 observatum praeteriit, moxque ab adeunte contemptum se avertit. ra-
 puit id frigus, nec male ratiocinatus, prudens filius in argumentum haud
 dubium paternae in se irae. unde postquam aestuasset aliquandiu et
 severe secum inquirrens causam offensionis frustra in sua conscientia
 quaesivisset, privatim patrem convenit sane sollicitus nec metu vacuus.
 quem ille statim iis intuens oculis qui quamdam indignationem prae se fer-
 rent, exprobravit illi cultus istius ac vestitus insolentiam tali occasione

συνειδῶς ἑαυτῷ δράσας Ῥωμαίους” ἔφη “τὰ ἐκείνων ἐκχείεις ἐν διατριβαῖς μηδὲν τὸ ἀναγκαῖον ἔχοίσεις; ἢ γὰρ οὐκ οἶδας” φησὶν “αἵματα εἶναι Ῥωμαίων τὰ χρυσόσημα ταῦτα καὶ Σηρικὰ, D οἷς ὑπὲρ ἐκείνων ἔδει χρῆσθαι ἐκείνων γε οὐσί; ζητεῖς δὲ μαθεῖν 5 καὶ ὑπὲρ ἐκείνων πότι; ὅτε δηλαδὴ ἐπιστάσι πρόσβιον ἔξ ἄλλοδαπῆς τὸν ἐκείνων πλοῦτον λαμπρευμονοῦντες δηλοῦν ἔχοιμεν. ὁ γὰρ βασιλέων πλοῦτος πλοῦτος τῶν ὑπηκόων λογίζεται, παρ’ ἣν E αἰτίαν καὶ τὸ εἰς δουλείαν καθυπείκειν ἑτέροις σφίσιον οὕτως ἔχουσι καὶ λίαν ἀπώμοτον. οἷς σὺ διακενῆς χρώμενος οὐ λογίζη 10 τὸ πλημμελὲς ὁπόσον.” οὕτω καὶ ἐπὶ τοιοῦτοις ὁ εἰς βασιλείαν ἀναχθισόμενος ἐπαιδεύετο.

15. Τότε δὲ θανόντος ἐκείνου, ἐπεὶ καὶ ὁ πρωτοβεστιά- P 22
ριος Μουζῶλων τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἀφήλικος βασιλέως ἔχειν ἠγγέλλετο παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως τὸν μοναχὸν ὑπελάθοντος,
15 τῷ μὲν μεираκίσκῳ ἐκείνῳ ἄνακτι Ἰωάννῃ οὐχ οἶῳ τ’ ὄντι διὰ τὴν ἡλικίαν τὸ ἀσφαλὲς περιποιεῖν ἑαυτῷ προνομίος ἔδει πάντως τοῦ μήτι παθεῖν ἀπροόπτως, πολλῶν ὄντων τῶν ἐπιβουλευόντων, κἄν τι μικρὸν κινήσει, εὐθὺς δρῦσειόντων τὰ μέγιστα. θεὸς καὶ B

intempestivi. “nam quid” ait “tibi conscius es perfecisse te in Romanorum commodum, ut inde tibi licentiam partam putes abutendi epibus illorum in tuas remissiones ad privatum dumtaxat tui animi fructum, non vero ad ullam pertinentes utilitatem publicam? an nescis istas auro insignes et sericas vestes sanguinem esse Romanorum; quibus idcirco in eorum tantum commoda utendum est, cum res ipsorum sint. quæres forte quando et quomodo illae in ipsorum bonum usurpentur. tunc videlicet quando admissa exterarum gentium legatione Romani populi opes ostentari in cultu et ornata principis publici honoris interest, divitiæ siquidem regum divitiæ subditorum reputantur. extra quam causam publica insignia maiestatis ad privatas etiam relaxationes adhibere, id vero sit dominum se monstrare, non principem. et quasi servitutum indicere civibus, qui cum liberos se putent et haberi velint, ista vestium odiosa superbia sese velut in mancipiorum ordinem redigi detestantes indignantesque conquerentur. num iam igitur intelligis, ista levitate tracti ad venatorum usum regii ornatus quantum flagitii consciveris?” istiusmodi monitis, hac institutione tam severa heres imperii a patre optimo ad moderatam et popularem principatus administrationem informabatur.

15. Hoc porro nunc mortuo, palam vulgatum est protovestiarium tutorem pueri principis a patre imperatore declaratum eo tempore quo morti proximus monachi habitum induit. sane succedenti in imperium huic puerulo Ioanni ea ætate, cui nec ad providendum sibi ratio neque ad se usendum vires suppeterent, opus omnino erat idoneo praesidio, ne quid improvisum pateretur. multorum quippe ipsi clam insidiantium infesta odia imminebant in occasionem ei nocendi; quos sane, si quis metus rerum vel levissimus existeret quo aliqua modo quidpiam novandi opportunitas daretur, avide illam captaturos et vel extrema quæque

τῷ κατὰ τὸν Ἔρμον τῆς Μαγνησίας φρουρίῳ ἐκέλευον φέροντες
 ἑγκατέστησαν, συχοῦς τοὺς οὐκ ἐπὶ βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις
 τάξαντες. οἱ δὲ μεγαστᾶνες, οἱ μὲν ἐν ταῖς τιμαῖς ἔτι μένοντες,
 οἱ δὲ καὶ τῶν ὀνηρῶν γῆς ἀκηδέας ἔμενον ἐξ ἀργῆς γωνιῶν ἐξάλ-
 μεινοι, τῶν μὲν πραγμάτων ἑλευθέρας εἶχον, τῆς δὲ γλώσσης ὡς
 C οὐκ ἠθροῦντες (οἱ γὰρ Μουζάλωνες ἐφειστήκεισαν) ἐβου-
 σσοδόμευον τὰς ἀργίας, καὶ πάντες προσεποιούοντο πρὸς ἐκείνους
 τὸ εὐπειθέως ὡς ὑπὸ βασιλεῖ δῆθεν τελούοντες τῷ μεираκλακῷ, εἰ
 καὶ ὁδᾶξ οἱ παθόντες παρὰ τοῦ πατρὸς, φαγόντος τοὺς τῆς ὀ-
 νηρῆς ὄμφακας καὶ κόνου πικρίας ἐκείνους ποτίσαντος, αἰμωδιῶν 10
 ὠρέγοντο τὸν υἱόν. πλὴν καὶ οὕτως ἔχοντες δυσμενείας οἱ μὲν
 τῷ ἐπιτροπευομένῳ καὶ νέῳ οἱ δὲ τοῖς ἐφειστηκόσι, παθόντες μὲν
 τι καὶ ἐξ ἐκείνων τὸ πρῶτον, οὐ μὴν δ' ἄλλ' οὐδ' ἡ ἡμεῖσις ἤρε-
 D μειν εἶα οὕτω παρὰ τὸ εἶδος τιμηθέντων μὴ δυσμεναίνοντας κα-
 κουργεῖν, τῷ πρὸς ἐκείνους τέως φόβῳ συγκατεκλίνοντο. τότε 15
 δ' ὁ πρῶτος τῶν Μουζάλωνων, ὃς καὶ τῷ τοῦ πρωτοβεστιαρίου
 τετμήτησθε ἀξιώματι, ὄρων τὸν φθόνον πολλὸν καὶ δεινὸν ὑφέρον-
 τα, καὶ ὡς βασιλεῖον παρὰ πολλῶν ὑποκτεύουτο, κἀντεῦθεν τὸν

strenue ansuros apparebat. quare illum in munitissimam arcem ad Her-
 mum Magnesia submovendam censuerunt, addito idoneo comitatu et so-
 lita regiae familiae ac palatini ministerii frequentia, studiosae delecta ex
 fide viris et ad invigilandum saluti pupilli principis gnavis et acribus.
 caeterum optimates, sive qui in usu honorum et functione magistratuum
 persistabant, sive qui varie dispersi indeque male animati erga exilii au-
 ctiores hac conversione rerum proeliantur ex angulis, libere iam agere
 illi quidem audebant, continebant tamen linguas, et metu invigilantium
 acriter et quasi e specula susurros omnes aure anxie captantium Meza-
 lonum taciti ringeantur, ira odioque penitus conditis et simulatione ob-
 sequii velatis. prae se forebant enim parete se ipsis velle ut vicem ge-
 rentibus imperatoris parvuli, cui etiam per ministros et vicarios impo-
 nantur libenter obtemperarent. haec in speciem ostentabantur, interim
 dum il praesertim qui nupero principatu passi adversa fuerant, mordis-
 cus in proposito contrario haerebant, ulciendū videlicet in filii caput
 acceptas a patre iniurias, ac vehementer optabant efficere ut Joanni filio
 dentes obstupescerent, ex eo quod Theodorus pater eius uvam acerbam
 irae immittis et ipse mandisset et expressum ex ea succi amari poculum
 ipsis propinasset. huius generis infestis sensibus atque affectibus arcano
 passim gliacantibus partim in adolescentulum principem paterna laboran-
 tem invidia, partim in potentes rerum, ut quisque ab iis alias se aliud
 quam quod optasset passum meminerat, primum iudicatu est haudqua-
 quam temperatam a conatu laedendi nocendique captibus exosis mal-
 titudinem iratam, nisi metus potentiae armatae consocium sibi exiguarum
 virium furorē privatum coerceret. neque hic tam suspectus et minax
 timor rerum quorsum tandem erumperet non verebatur Muzalonum natu
 maximo, protovestiarium emens dignitate. ergo is homo nec hebes nec
 incautus, perspecta non dubilis signis invidia contra se ingenti, cogno-

μέγαν κίνδυνον ὑφορούμενος, ἔγνω συνετὸς ὢν πείρα τὸ στρατεύ-
μα δοκιμάσαι, ἕμα δὲ καὶ τοὺς μεγιστᾶνας γνωρίσαι ὅπως ἔχουν
ἐκείνῳ διαθέσιως, πολλὰ πρότερον ὑποταγῆς καὶ δουλείας σύμ- E
βολα πρὸς τὸν ἀφῆλικα διασπότην σπουδάζων οἷς λέγει καὶ πράτ-
5 ται ἐνδείκνυσθαι. τότε τεινὴν συγκαλεσάμενος ὅσον ἦν τὸ τῆς
γερουσίας καὶ ὅσον τοῦ βασιλείου γένους ὅσον τε τῶν ἀρχόντων
καὶ ὅσον τῆς στρατιωτικῆς τάξεως, παρόντων ἔκεισε καὶ τῶν τοῦ
προπάππου τοῦ βασιλέως Λάσκαρι ἀνταδελφῶν, ἃς δὴ καὶ αὐτός P 23
τὸ πάλαι βασιλείας διέπρεπεν διαδῆματι καὶ τὰ τῆς Ῥωμαϊδος
10 πράγματα συγχυθέντα ὡς εἶχεν ἀνεκαλεῖτο, οὐδὲ τυφλῶν ἐκείθεν
ἀπόντων (ὁ Στρατηγόπουλος δ' οὗτοι ἦσαν καὶ ὁ Φιλῆς), καὶ
παντὸς ἄλλου μεγιστᾶνος συμπληροῦντος τὸν σύλλογον, ἐφ' ὑψη-
λοῦ στάς, ὡς ἂν ἕμα οἷ τε πρῶτοι ἀκούοιεν καὶ οἱ ἕστατοι,
ἔλαγε τάδε.

15 16. “Τὸ μὲν τὰ ἡμέτερα ἀρχῆθεν πρὸς ἡμᾶς ἀρτίως B
συντάττειν, εὐγενεῖς ἄνδρες καὶ σύντροφοι, περιττόν, οἶμαι,
δοκεῖ καὶ τοῦ παρόντος ἔξω καιροῦ· ἀνάγκη γὰρ ἐπιέγει ταῦτα
καρῆντας τοῦ κατὰ πόδας διεξιέναι. τίως δ' οὖν μόνον οὐ γεν-
τηθέντες ἐν τοῖς βασιλείοις ὑπὸ πατρὶ ὑπηρετοῦντι κάκεινῳ τοῖς

18. τοῦ] τὰ?

que tacitis suspitionibus multorum designari se ac reum agi affectati per
scaelus imperii, indeque quantum suo capiti periculum impenderet, pru-
denter aestimans, sapienti consilio decrevit experimentum capere volun-
tatis studiique militum erga se, explorareque quemadmodum in se affecti
optimates essent, igitur multis prius documentis palam exquisiti affectus
fidei ac venerationis erga impuberem Augustum editis dicto factoque, ex
quibus omnes intelligerent se ab omni cogitatione insidiandi capiti aut
maiestati eius esse quam alienissimum, convocavit quotquot aderant se-
natores principesque universos regii sanguinis, quantumque magistratum,
quantum ex militari ordine cogi ex propinquo potuit. convenerunt quo-
que in eum constam fratres proavi imperatoris, Lascaris, qui et ipse
olim magnam sibi laudem peperit imperii praeclare administrati, rem
Romanam ex afflicta et retro lapsa in multo meliorem revocans statim.
se caeci quidem abfuerunt Strategopulus et Philes, concurrentibus pro se
quoque magnatibus similiter cacteris. quibus cunctis consensu specioso
se venerabili conventum ornantibus apparuit stans in loco superiori pro-
vestiarius, unde conspici pariter ab omnibus et a primis non minus
quam ab ultimis audiri posset, statimque in hunc modum loqui coepit.

16. “Res nostras a principio apud vos hodierna oratione repetere,
viri nobiles aequales et sodales mei, superfluum opinor videretur et alle-
num ab hoc tempore, que aliud nobis obicitur necessarium dicendi ar-
gumentum, isti utique praevetendum. obiter solum inuam nos tantum-
non in palatio genitas a patre, ministro et ipso imperatorum, in ala

- C βασιλεῦσιν ἐτράφημεν, καὶ προσληφθέντες ἀνῆχθημεν παιδευόμενοι ὑπὸ τοῦ μακαρίτου βασιλέως ἡμῶν ὑψηγιμονεῦοντος τῷ πατρί. καὶ ὡς πιστῶς ὑπηρετοῖμεν προσκείμενοι, ἐφ' οἷς ἂν καὶ προστάσοι, ἀγάπην φόβῳ μιγνύντες, πάντες ἂν μαρτυρήσοιτε. οὐ γὰρ ἦν ἡμᾶς ἄλλο τι τρέπεσθαι ἢ καθυπουργεῖν ἀδό-5
 λως τῷ κυριεύοντι, κἂν ἴσως τὸ εὐδοκιμεῖν οὐκ ἦν ἐφ' οἷς προ-
 D θυμούμεθα· πιστὸν δὲ μετὰ προθυμίας, κἂν μὴ ἀνῆ τις, καὶ δύσουον νικᾶν εὐδοκίμησιν οἶδαμεν. τὸ δὲ καὶ τιμὰς λαβεῖν ἡμᾶς καὶ τῶν ἀξιωματίων παρ' ὃ προσεδοκῶμεν τὰ μέγιστα βασιλεύσαντος τοῦ δεσπότη, ἐκείνου θέλοντος ἦν. τί γὰρ ἡμῖν καὶ 10
 ἦν εἰς τὸ θαναμαστόν, ὥστε καὶ τιμηθῆναι τοσαῦτα; ὁμως ἐδοκεῖ τῷ βασιλεύοντι, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῶν ἀξιωματίων ἦμεν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ κακεντρεχῶς ὑπέρχεσθαι τὸν καιρὸν καὶ τὰ ἐς βλά-
 P 24 βην τιῶι πραγματεῦσθαι. οἶδεν εἰς τοῦτο τὸ ἡμέτερον συνειδός. οὔτε γὰρ τὸ τοιοῦτον ἤρξεν ἡμῖν τῆς τιμῆς, καὶ τὸ μετὰ ταῦτα 15
 κρατύνειν οὕτως αὐτῆν ἅπαν ἡγούμεθα τῶν ἀσχιστων· ἀνδρὶ γὰρ δυναμένῳ μέγα παρ' ἄρχοντι, εἰ τοὺς ἄλλους πτερνίζοι ὑποβάλλων τὰ μὴ καθήκοντα, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ δικαίως ἂν νεμεσήσειεν. ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ θωπεύειν ἀγεννέσι καὶ ἀνελευθέροις ὑποποιήσεσιν ὑποτρέχειν τὸν ἄρχοντα, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἐφέλκεσθαι 20

educatos esse, et in palatinum paedagogium adscitos sub imperatore, quem modo mortuum lugemus, rudimenta puerilis institutionis prima potuisse. in eius obsequio sub patre dominantis adolesimus; et qua ei fide servierimus incumbentes impetu affectuque toto in ea quae iubebat, amorem cum metu miscentes, testari potestis universi vos. numquam enim vel tantillum defleximus a recta fidelis obsequii via, nec aliud studuimus quam sine fraude ac fuce sincere obedire domino, etiam in his ubi forte, quod studio summo conabamur, ad finem illi placendi non pertingeret. sic enim statuebamus, fidem cum officiosa voluntate, licet successu destitutam, praeferri debere obsequio quod non studiose nec benevole auscipitur affectu, licet prospere ac cum agentis laude perpetretur. quod autem honores admisimus et dignitates expectatione nostra maiores, atque adeo maximas, imperante domino nostro, voluntati eius imputandum est. quid enim nos egimus tam egregium ut tantum honorari mereremur? tamen ita imperanti visum. et nos in dignitatibus sumus, non tamen ut astuta malignitate immineamus occasionibus nocendi, et in cuiusquam damnum potestate abutamur. testem in id damus conscientiam nostram. neque enim aut eiusmodi damnatae artes viam nobis ad crescendum munierunt; aut conducere putamus ad firmandam nobis possessionem honorum turpissimum istud genus astutiae. homini quippe apud principem potenti, si conetur supplantare alios, suggerens quod irritare adversus innoxios regnantem possit, nemo est qui non iusto succenseat et dira imprecetur. sed neque nos adulationibus vilibus et libere indignis assentationibus circumvenisse facilitatem principis, et ita in eius irrepsisse gratiam ut fores eius benevolentiae supra nos attraheremus

τὰς θύρας τῆς ἐκείνου εὐμενείας τοῖς ἐτέροις ἐπιζυγοῦντας, ἴδει- B
 ξαν αἱ πολλαὶ τῶν ἐκείνου πληγῶν ἐπιφοραὶ, ὥστε πολλάκις
 ἡμᾶς ἐγγίζειν τῷ θανάτῳ μαστιγουμένους. ὅπως δὲ καὶ πρὸς
 ἡμῶν ἔκυστον ἀγάπης εἶχομεν, καὶ ὡς τὴν ὑμετέραν παρ' ἐκείνῳ
 5 ἀποδοχὴν τοῦ παντὸς ἐτιμώμεθα, πολλοὺς ὄμαι γινώσκοντας
 ἔξεπεῖν. εἰ δὲ ποι καὶ μὴ ἀνύοιμεν ἱκετεύοντες, οὐ πρὸς ἡμᾶς
 οἶδα τοῦτο. πλὴν τὸ δύσκολον τοῦ καιροῦ περιβάλλειν μεγίσταις
 ὑποψίαις καὶ τοὺς μηδὲν δικαίως ἂν ἐγκληθῆσομένους, εἰ ὀρθῶς
 10 μένη καὶ τῶν μεγίστων, καὶ οἷς οὐκ ἦν παθεῖν ἐκ δικαίου, ἐκει- C
 νοὶς μὲν συμφορὰν ἡμῖν δὲ ὑποψίαν (οὐ γὰρ κακίαν εἴποιμεν)
 ἐκ τοῦ εἰκότος προσῆψε. πλὴν ἐκάστου κριτῆς τὸ θεῖον ὄμμα,
 ὃς οἶδε κακίαν κολάζειν μηδὲν ἐχόντων παραλογίζεσθαι. οὕτως
 ἡμεῖς ἐλεύθεροι τῶν τοιούτων, ἂν τισὶ συνέβη καὶ τὰ ἀνήκεστα.
 15 τὸ γὰρ ἐκείνου θάλημα περὶ τὴν παντὸς ἐμποδῶν ἵσταμένον, ᾧ δὴ
 προσίστασθαι μὴ καὶ κίνδυνος ἦν ἐξ ἀνάγκης, καὶ ἡ ἀκαιρία
 προσῆν· κρείσσων γὰρ βυσιλεύς, ὅτ' ὀργίζοιτο χεῖροσι. καὶ D
 ταῦτα μὲν ὥστε δεῖξαι μήτε τὰ ἀξιώματα σπουδάσαντας σχεῖν,

excludendis aliis, satis indicant inflictas nobis ab ipso liberis dictis of-
 fense multae nec leves plagae, ita ut ad mortis saepe viciniam flagella
 nos eius admoverint. caros autem nobis vos omnes esse, et ut vestram
 cuiusque introductionem in eius gratiam commodorum etiam nostrorum
 ac fortunae damno procuraverimus, multos puto dicturos, qui praecelere
 norint. quodsi quid ex cuiuspiam voto impetrare supplicando nequivi-
 mus, non id imputandum nobis, utique consilii sincerissimi in eiusmodi
 officiis studii, sed tribuendum difficultatibus temporum, suggerentibus
 menti principis acres suspiciones in quosdam omnino inculpato, si recte
 indicaretur. quis enim moris humani sciens non ita eventire solere so-
 lit? temporum, inquam, certis momentis confusa quaedam maligne per-
 plexitas summis etiam viris suspiciones iniquissimas aspergit, importat-
 que calamitates iis qui multari ex merito non potuerant; nobis autem
 familiaribus principis suspicionem verisimilem non veri tamen criminis
 imponit, quasi causis et auctoribus malorum quae praevertere nequivi-
 mus. caeterum huiusmodi omnium iudex sit divinus oculus, qui scit ma-
 litiam punire; nec ei fraus cuiusquam valet obrepere. itaque si quae
 contigerunt talia, nobis invitae et plane innoxiae contigerunt. et quae
 poenae innocentibus deinde irreparabiles sic inflictas sunt, sine consensu,
 sine culpa sunt nostra inflictas, sola et nobis ineluctabili regnantis vo-
 luntate. dicet aliquis, potuit talibus praesens obicere se medium et in-
 iuriae obstrare. potuit, sed patientibus inutiliter, sibi noxie: suam enim
 sic fortunam perderet, alienae non prodesset. vis contra maior et invi-
 cta necessitas ruebat, obstantia quaeque perruptura. praevalent enim
 rex, cum imbecillo irascitur. haec dicta sint, ut demonstraretur neque
 quod dignitates, non studio quaesitas, acceperimus, neque si quae ira-
 tus princeps saepe in quosdam optimatum infestaeque decreverit, crimini
 nobis iuste a quoquam verti posse. sed vel his causam praebuerit quis

- μήτε τῆς ἐπὶ τινας τῶν μεγιστάνων τοῦ βασιλέως ὑργῆς δικαίως ἔχειν ἡμᾶς αἰτιώσθαι τινας. ἀλλ' ἦν μὲν ἴσως καὶ πταισμά τι, ἦν δ' ἄλλοις καὶ οὐκ ἐν ἀγαθοῖς ὑποψία, ἦν δὲ καὶ βασιλέως ἐπὶ τισι θάλημα θυμῷ συγκροτούμενον. καὶ ἄλλος ἀγαθὸς ὢν ἀδόκιμος ἔδοξε καὶ πυρώραται, ἦμιστ' ἄξιος ὢν. ἦν οὖν ἐκείνων 5
- E καιρός, οὕτω δόξαν τῷ κρείττονι. ἀλλὰ νῦν, οἶμαι, ἔστι καὶ τῆς ἀνέσιως. ἰδοὺ γὰρ ὁ κρατῶν ἐκποδῶν, καὶ ὁ ἐξ ἐκείνου ἄξιος ἄρχειν μειράξ ἐστιν, ὡς ὕρατε, καὶ διὰ τοῦτο πολλῆς μὲν πιστοῖς οὖσι τῆς ἐπ' αὐτῷ δεῖ φροντίδος, συχνῆς δὲ τῆς ἐπιμελείας, ὡς ἂν καὶ πρὸς τοὺς ἐντὸς καὶ πρὸς τοὺς ἐκτὸς ἀγρυπνεῖν 10 ὀφείλουσι, μὴ πως λαθόν τι τῶν ἀνηκέστων γένηται. ὅπως δὲ καὶ καλῶς ἔχει καὶ δίκαιον πιστοτέραν τὴν ὑπηρεσίαν νῦν ἢ τὸ πρότερον συντηρεῖν τῷ δεσπόζοντι, οὐδὲν ὑποστειλάμενος λέξω.
- P 25 πρῶτον μὲν τὸ νέαις τῆς ἡλικίας φροντίσιν ἀτάλλειν καὶ μηδὲν ὑπορύττειν τὸν βασιλευόντα πρὸς τὰ παρὰ τῶν ἀρχομένων κρατ- 15 τόμιστα ἐφέλκοντός ἐστιν ἐφ' ἑαυτὸν εὐνοίαν, μηδὲν ὑπονοούντων πείσεσθαι, καὶ τοῦ φόβου ἀπόντος μὴ δειλιῶντι καὶ περὶ ἑαυτῶν ἔσοιμος ἰσέεται τὰ τῆς ἀγάπης ἐνδείκνυσθαι. τὸ γὰρ σπουδαῖον, ἐφ' ᾧ τις ὑπηρετοίη, ἢ φόβου ἢ μὴν ἀγάπης συνιστῶντων, καὶ ἡμῖν ἀνάγκης πάντως οὔσης ὑπηρετεῖν, ἀπόντος τοῦ φόβου τῇ 20

8. πολιτεῖς P.

lapsu quodam suo; alios tamquam non bonos falsa suspicio traduxerit; excesserit denique in aliquos ira consultrice non fideli usa voluntas principis. perque similes his causas evenerit ut qui bonus erat pro suspecto reiceretur, praeteriretur non minus dignus assumpto. sic tum erant tempora. sic tunc visum summam habenti potestatem. at praeterito illi iam tempori aliud successit plane diversum, tempus remissionis et securitatis. eoce qui tunc regnabat sublatus e medio est; ei successit ex illo genitus dignus imperio. puer est, ut videtis. propter hoc fidorum plurimum eget cura, frequentem et sollicita diligentiam. custodibus tam cari capitis intendenda vigilia est, tam in eos qui intus quam in eos qui foris sunt, ne quod ei alicunde malum immedicabile clam obrepat. causas porro, cur fas et aequum iuri et officio consentaneum sit fidelis ministerium obsequiumque constantius pariter et alacrius nunc quam antea umquam exhibere nos ac navare communi domino, nihil dissimulans dicam. primum illa simplicitas domini, puerili sinceritate, sine arte ac fuce quidvis agentis, nihil occultando, nihil clanculum aut arcane machinando, nihil suspiciose cogitando de iis quae subditi faciunt, quid aliud quam trahit et ineluctabili quadam pellacia rapit ad sese omnium benevolentiam, studia, tenerrimos affectus, utique erga omni iam ex parte amabilem principem, a quo nemo quidquam quod nolit passurum sese vel cogitando possit fingere. excluso autem metu omni restat pura caritas et libera, cuius solius generoso ac laudabili impulsu prosum est

ἀγύπη τὸ πᾶν περιστήσεται· παρούσης δὲ καθαρῆς τῆς ἀγάπης B
καὶ ἀθολώτου οὐκ ἔστιν ὅστις καθυψήσει τοῦ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν
ἐπιβάλλοντος ὥστε καὶ ἀμελεῖν. καὶ πρῶτον μὲν τοῦτο, δεύτε-
ρον δὲ καὶ ὅτι ὑπὸ νέῳ κυδισταμένῳ δεσπότῃ βασιλευόμενοι, ἔτι
5 καὶ μὴ ἀναγκαίαν οὖσαν τὴν εὐεργεσίαν τὴν ἀπ' ἐκείνου πρὸς τὸ
ὑπήκουον ὁ καιρὸς ἀναγκαίαν ποιεῖ, οὐχ ὅπως ἐκφύγοιμεν κακῶς·
παθεῖν μέλλοντες ζητήσαιμεν, ἀλλ' ὅπως εὖ παθεῖν ἡμῖν γένοιτο
ἐλπίζοιμεν προσδοκῶντες. ἐτοίμως δὲ καὶ ὄνπερ ἕκαστος θέλει,
εἰ μόνον ἄξιος κρινόιτο, τυχεῖν ἔστι, καὶ τὸ θαυμάσιον τῆς εὐεργε- C
10 αίας προσέσται. νέος γὰρ ὢν ὁ κρατῶν καὶ ὑπὸ κηδεμόσι τελῶν
τῇ μὲν σφειτέρᾳ βουλήσει, ἔθεν πολλάκις καὶ τὸ σπάλλεσθαι πρὸς
τὸ κρέπον ἔστιν, ἀρχοντικοῦ τύπου τοὺς λογισμοὺς ὑπερβυτιν-
τος, οὐχ ἕξει χώραν διδόναι. τοῖς δὲ κηδεμόσι ἔστι καὶ προσ-
ελθεῖν ἐκ τοῦ παραχρήμα, καὶ νῦν αἰ λήγοντα συνεχέστερον. τῶν
15 νῦν ἐλπίζειν ἐντεῦθεν ῥαδίως τυχεῖν ὡν ἔραται τις, πῶς οὐ μετὰ
ῥαστώνης ἀπάσης δουλειῶν τῷ βασιλεῖ; χωρὶς δὲ τούτων, καὶ D
σιωπῶ τὰ πλείστα, τότε μὲν γὰρ καὶ δόξας ἦν μὴ κατορθώσας
παρακρουσθῆ τις, ἄλλων τὴν βυσιλικὴν ὑποποιουμένων ὁρμήν

13. δὲ deerat.

14. τῶν νῦν] τῷ γούν?

ut studium quisque ostendat in principem, unde quod sibi metuat plane nihil est. sane obsequia civium in reges harum fere altera causarum movet, timor aut caritas. quare cum nunc constiterit timori nullum locum esse, sequitur id totum imputandum caritati. ubi autem adest vera et sincera caritas, fieri non potest ut quidquam diligeat recusos, quidemquam negligat eorum quos ad illius quem diligit obsequium pertineant. altera quae quod proposui suadet ratio, haec est. recens instituta principi beneficentia in subditos alio tempore libera, tali rerum articulo necessaria fit. non modo igitur metu vacamus, sed in spes optimas vocamur; nec tota nostra in securitate a malo felicitas sita est, quibus praeterea ostentetur expectanda copia bonorum. in promptu est quod quivis optat. velit modo, accedat: accipiet, si dignus iudicetur; votis quamvis avidis occurret largitas minime avari, quippe juvenis, principis, eiusdemque non proprio arbitrio res dispensantis. quod si esset, timori magis posset ne illi sua per se tractanti obreperet consuetus regum fastus ad spernendos subditos minusque curandas necessitates eorum. metueretur etiam ne non adiri posset, ne non illi vacaret attendere. nunc nihil oberit. habetis expositos ad vestros usus curatores eius; convenire licet quando et quoties libebit, instare quincentiam, iterare petitiones, quam crebro et quam assidue opus fuerit urgere. an non igitur iusta causa est facile ac prompta voluntate obsequendi principi, spes certa et fundata impetrandi et consequendi ab eo quae quisquamque concupierit? haec non essent, si res non gubernarentur per fidos et accessu facillimis expositos ministros. nam cogitate nuper, et conferte cum praesentibus. plurimas roticebo differentias, has tantum indicans. tunc metus erat ne qui etiam rectissime egisset, offenderet gratiaque exideret, aliis in eum principis iram concitantibus, his modis

τρόποις οἷς ἐκείνη πέφυκε κλέπτεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο οὐτ' ἦν σπουδάζειν ἐπὶ τὸ μείζον ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους πράττειν πειρᾶσθαι, τοῦ δυναμένου λέγειν πρὸς βασιλεῖα καὶ μαρτυρεῖν καθαρῶς οὐκ ὄντος, καὶ μάταιος ἦν ἡ σπουδὴ τῶ σπουδάζοντι παρα-
E λογιζομένῳ πολλάκις καὶ ζημιουμένῳ τὴν ἐφ' οἷς ἔπραξεν εὐδοκί- 5
 . μησιν. τῶν δ' ἄλλ' ἐπὶ τῶν κηδεμόνων τῶν πραγμάτων τελο-
 μένων καλῶς ἂν ἔχει τὴν ἐκάστου σπουδὴν φανερὰν εἶναι καὶ τοῖς ἀμείνοσιν ἀνταμείβεσθαι. διὸ καὶ σπουδαστέον ἡμῖν, ἐπεὶ οὐκ ἔστι τὸ τὸν βασιλεῖα δεδιέναι, τὸ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως φοβεῖσθαι, ὡς ἐντεῦθεν ἡ εὐ, εἰ σώζοιτ' ἐκεῖνος, ἢ κακῶς, εἰ μὴ σώζοιτ, 10 ἡμῖν ἐλπίζειν συμβαίνειν. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἐμοὺς συ-
P 26 γένος καὶ διαπρέπει τὰ ἀξιώματα, ὑπέρχεται μοι μετὰ παρηγορίας καὶ τῆς προσηκούσης ἐλευθερίας εἰπεῖν ὡς ἀληθῆ λέγοντι. ἐγὼ οὐτ' ἰδίαις καὶ αὐτοβούλοις προαιρέσεσιν οὔτε μὴν σκοπῶ τινὶ 15 καὶ μελέτῃ ταῖς τοῦ βασιλέως προσανέχειν ἐπιτροπαῖς ἤρημαι, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐπιστολὰς πληρῶν βασιλέως, ἔπειτα δέ. ἀλλ' οὐ βούλομαι λέγειν. πλην καὶ ὑμῶν θελότων, οὕτω καὶ μόνον προσανέχειν καὶ ἔτι ταῖς ἐπιτροπαῖς βούλομαι. εἰ δ' ὄν, **B** ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τὸν ἐπιτροπεύοντα ἐπιστάτε, ἐμοὶ δ' ἄρκεσει τὸ 20

20. ἐπιτροπεύσαντα P.

eaque arte quam ex observata natura eius atque indole fore intelligebant ad scopum intentum efficacem. hinc erat inutile contendere studium et conari plura quam alios, cum nemo esset qui posset hoc ipsum imperatori significare ac debitam virtuti testimonium reddere. vanus, inquam, erat labor impendere se publico et magna in rem principis moliri, cum saepe contingeret delusum et circumventum, qui sic egerat, pro laude ac gratia damna et contumeliam referre. nunc rebus ministrorum fidelium curae commissis, nullum recte factum latebit, cuiusque virtus agnoscetur, studium palam erit, labor compensabitur condignis praemiis. quare augendum studium est, contendenda industria in obsequium principis, et a quo nihil timeamus, ei cuncta timeamus. felices erimus si salvus sit: si quid illi acciderit, perierimus nos quoque. bona et mala nostra ex fortuna et prosperitate illius pendent. haec hactenus ad commilitones et sodales meos dixi: deinceps ad eos quorum eminent genus, quorum dignitates in republica praefulgent, haec dicenda iudicavi, cum ea libertate ac fiducia quam inspirat loquenti conscientia veritatis. ego non propria inclinatione privatisque consiliis ad tantum principis accessi, nec arte aut ambitu incubui ut ab eius patre tam arduo negotio praeficerer, sed primum eo presilui supremis mandatis imperatoris obsequens, deinde — sed revoco me, neque isto genere orationis uti valeo. id solum apud vos profiteor, ita me velle perseverare in hoc munere, si vos iubeatis. decernite igitur quod placeat. praeficite isti curae, si videtur, alium: eodem libenter, redigique me patiar in ordinem, loca

ἐπ' ἰσχύοις τάττισθαι. κἄν τις τὴν βασιλικὴν σωτηρίαν προ-
 πόντως πολυωροίῃ, καὶ ἰδιωτεύσας ἀγαπήσῃ, καὶ προσλιπαρήσῃ
 μὴ δοξάζεσθαι τὸν δεσπότην, εἰ λυπεῖν τινὰς ὑμῶν δοκοῖτ' ἂν τὸ
 ἐμὸν ἀξίωμα· κρείσσον γὰρ ὡς ἕνα τῶν στρατιωτῶν ἐξυπηρε-
 5 τοῦντα ἀσφαλῶς διάγειν ἢ φόβῳ καὶ ὑπονοίαις μετ' ἀξιώματος
 ζῆν. ἰδοὺ τοίνυν κατ' ἀγαθὴν πάντως πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ
 τὸ ὑπήκοον εὐπειθεῖ καὶ τὸ στρατιωτικὸν εὐτακτεῖ καὶ τὰ τῶν
 ἐχθρῶν ἡρεμεῖ. καὶ πολλοὶ τινες ὑμεῖς καὶ μεγάλοι, οἱ μὲν πρὸς C
 αἵματος τῷ κρατοῦντι, οἱ δὲ καὶ τοῖς ἀξιώμασι διαφρέποντες καὶ
 10 καδ' ὅ τι ἂν τις εἴποι καλὸν καὶ γενναῖον ὑπερτεροῦντας. καὶ
 ἀνάγκης οὔσης νεοκομῆσθαι τὸν βασιλέα, ἐκλεγείτω μὲν ὁ μὴ
 ἀπάδων, ἔσφομαι δὲ κἀγὼ καὶ τῷ κοινῷ ψηφίσματι θήσομαι. οὐ
 γὰρ ἰδίας συστάσεις ἀλλὰ τὴν τοῦ βασιλέως προύργου παντὸς
 ποιούμεθα. κἄν οὐ θελοῖ τις ἄλλων ψηφισμένων, οὐδὲν ἀν-
 15 σιεν ἂν μὴ θέλων ἐκείνος· ἡ γὰρ ὑμετέρα ὑπερτερήσει βούλησις. D
 οὕτως ἐγὼ δημοτικῶς ἔχω ὥστε καὶ μηδὲν ἐπὶ μηδενὶ ἀξιούμενος
 μέλλοι ἀγαπᾶν, καὶ θελόντων μὲν προφρόνων ὑμῶν ἐπὶ τῶν πρα-
 γμάτων μένειν αἰρεῖσθαι, μὴ θελόντων δὲ πάντ' ἔαν καὶ μηδὲν
 πελοπραγομεῖν. ἐθέλειν, κἄν ζημιῶμαι τὰ ἔσχατα. παρακαλῶ

7. τὸ decret ante str.

vel infimo contentus; vidensque a vobis delectum alium idoneum qui pu-
 pilli principis salutem, ut par est, invigilet, aequissimo animo privatas
 quietis sortem amplectar. agam quin etiam infimis precibus cum prin-
 cipe, ne moleste ferat recedere me ab eius cura, quod ea tanta tamque
 honorifica praefectura ornatam esse me quibusdam vestrum non probe-
 tur. praestabilis enim longe est in militis vel gregarii conditione ac
 fortuna reipublicae servire, quam metu et suspitionibus anxium in digni-
 tate vivere. en igitur per beneficam providentiam numinis et subditi
 dociles ad parendum sunt, et disciplinam milites servant, et quiescunt
 quiescereque nos sinunt hostes, et iste vester ordo amplissimorum prin-
 cipum abundat numero, quorum quidam imperatoris consanguinei, quidam
 primis sunt dignitatibus illustres, dotibusque omnis generis praeclaris,
 quae quaeque commendare vel maxime possint, summe conspicui. ex his
 eligatur qui, quod res poscit et necesse est, tutelam pueri principis ex-
 erceat. assentiar, accedam, et communibus calculis meum adiungam:
 non enim privatas rationes status fortunaeque nostrae, sed principis uti-
 litatem ac salutem ante omnia quaerimus et cunctis praeferrimus. qui
 electus a vobis fuerit, si deprecabitur honorem, frustra erit: vincet
 enim consensu vester eius modestiam, nec sua eum verecundia iudicis
 omnium vestrum ad extremum obniti patietur. me quod attinet, ita
 comparatus sum, ut nec, si vos iusseritis pergere in suspecto munere
 detrectem, etiam nullo addito honore vel auctoramento maiori; et si alio
 nutus vestri propenderit, statim sim acquieturus et tranquillo securus-
 que animo recessurus domum, nihil inquirens de causis quae vos ad sic
 de me statendum impulserint, etiamsi damna fortunarum et status in me

τοίνυν μηδὲν ὑποκρυπτομένους καὶ ἑμᾶς τάληθές ἐραῖν. τίς γὰρ ἢ τῆς δειλίας ἀνάγκη τοῦ μὴ παριστάμενον λέγειν; ὁ γὰρ ἀντι-
 E λέξων οὐκ ἔστι, καὶ φόβος οὐδεὶς, ἦν τις τὸ δοκοῦν λέγειν αἰρεῖ-
 ται. αὐτόθεν τοιγαροῦν καὶ βουλευέτω τις καὶ πραττέτω σὺν
 ἄλλοις τὸ χρησίμον, καὶ τὸ τινὶ παραστὰν εἰς γνώμην ἐπιπῆν 5
 ἀσφαλές, ὡς εὐμενῶς ἀκουσομένων κἂν ὁ τι λέξειε. δεσπότῃ
 γὰρ προσκρούειν ἴσως οὐκ ἀσφαλές, ἐξ ἴσου δὲ προσφερομένῳ
 τῷ λέγοντι τὸ τῆς παρησίας ἔχει καιρὸν, ὡς μέλλονος ὄν ἢ
 κατ' ἐκείνους τὸ κρίνειν. ἀλλὰ καὶ τούτου νῦν οὐχ ὑπόντος, ὁ
 λέξων ὁ τι καὶ βούλεται ἐκατέρωθεν ἔχει τὸ εἰς αὐτὸν ἀκίνδου- 10
 νον."

P 27 Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἄθρονον μὲν τὸ πλη-
 θος ξυμμυγῆ τὴν φωνὴν ἀφῆκαν, καὶ ὑπεραποδεχομένοις ἐώκε-
 σαν τῷ ὑπ' ἐκείνῳ μετὰ τὸν βασιλέα τετάχθαι, ἐμφανῆς τε ἦσαν 15
 ἐνασμενίζοντες μὲν τῷ κρατοῦντι, παρενέροντες δὲ κἀκείνῳ πλει-
 στούς καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἐπαίνους ὡς ἀξίῳ μὲν ἐκείνον σφῶν ἄρ-
 χην ἐθεράπευον τὸν καιρὸν οὐχ ἦττον, τὴν παρακινδύνουσαι δε-
 διώτες, ἢ τὰ κατὰ νοῦν ἔλεγον. τῶν δὲ γε μεγιστάνων ἄλλος

2. τοῦ] τό?

inde gravissima redundarent. oro igitur obsecroque vos ut et ipsi sine
 ullo furo quod vere sentitis offeratis. quae enim est timendi causa?
 aut quae obtendi possit excusatio idonea ignavae dissimulationis ab eo
 qui sententiam de republica rogetur in hoc amplissimo et gravissimo
 concilio? promatur libere quidquid in animo est. excipietur aequis au-
 ribus, nec erit qui mera contradicendi libidine oppugnet. nullus deni-
 que metus impendet, quo revocari aut retardari quisvis possit ab eo
 qualicumque preferendo, quod aut mentis iudicio senserit aut voluntatis
 arbitrio elegerit. agedem, statim ex nunc eatur in sententias, consulat
 quisque in medium, agatque quod vult, quod putat utile. securum et
 tutum est promere quidquid demum in mentem venerit. attentos, faci-
 les, ad quidvis audiendum paratos en nos omaes. ubi princeps in se-
 natu est, causa esse potest circumspicendi quid quis dicat: praema enim
 est dicenti apud dominum offensio, nec ea si quae contigerit vacans pe-
 riculo. quali non est expositus qui loquitur ad sibi pares. nullus hic
 principali eminens fastigio adstat dicendorum arbiter: similis conditio
 est omium, et commuae iudicium. quare hic liberae orationi et nihil
 metu reticenti, quamcumque in partem incuberit sententia, hic profe-
 cto, si usquam, locus est."

Haec protovestiarium locute conferta quidem multitudine nescio quid
 mixtum confusus exclamavit vocibus, quae declarare viderentur libenter
 se illi post imperatorem subilei, apparebat ea dici studio assentandi
 principi. congregabant et in protovestiarium liberaliter laudes, etiam in-
 vidiosas, dignam videlicet eum qui ipsis imperaret praedicantes. quae
 magis servientium temporis et liberae orationis pericula caventiam voces
 erant, quam quae veros animum sensus exprimerent. optimatam vero

ἄλλο τι πρὸς τὸ παρὸν ὑποφρονῶντες δῆλοι ἦσαν τῷ καιρῷ χαρι- B
ζόμενοι, σεμνολογοῦντες οἷον καὶ ἑαυτῶν ἐκείνον ὑπεριθέμενοι.
τῶν δὲ συμβάντων τοσοῦτον ἀπέχον ἐκείνον δοκεῖν αἰτιᾶσθαι,
ὥστε καὶ τῷ βασιλεῖ μόνῳ τὰς αἰτίας προσῆπτον, καὶ ὁμολογοῦν
5 οὐκ ἔξω τοῦ δικαίου παθεῖν, εἰ μὴ δι' ἓν ἄλλο ἢ τὸ ἐπὶ δεσπό-
την τελούντας τὴν σφῶν εἰς χεῖρας ζωὴν ἔχοντα, ἐκείνῳ καὶ μόν-
ον δοκοῦν ὑπευθύνους εἶναι καὶ τιμωρεῖσθαι. (17) ὃ δὲ γε D
Παλαιολόγος Μιχαὴλ καὶ μέγας κονοσταύλος τὸ τρικαῦτα, ἢ
καὶ ταῖς ἀληθείαις ὧν θεῖος ἐκ γυναικὸς ἐκείνου καὶ συμμετέχειν
10 ὥσπερ τοῦ γένους ἐκείνῳ οὕτω καὶ τῆς δόξης οἴομενος, ἢ μὴν
καὶ θωπευτικῶς πρὸς τὸν καιρὸν ὑπερχόμενος, μετὰ τὴν τῶν
ἄλλων ἀπολογίαν καὶ τὴν ἐμφαινομένην ὑπόπτωσιν παρρησιαστι-
κώτερον πρὸς τοὺς λόγους ἀπελογεῖτο· “καὶ τί ποτε ἄρα τοιαῦτα P 28
λέγειν παρέστη σοι πρὸς ἡμᾶς ἀρτίως, ὃ ταῖς ἀξίαις ὑπερέχων
15 καὶ τῶν ἄλλων κρίσει βασιλεῖω ὑπερφερόμενος; τί δέ σοι καὶ περὶ
ἡμῶν ἠκουσται ὡς ἐγκοτεῖν δῆθεν δοκούντων διοικούντι τὰ βασι-
λίως; τίς δέ σε καὶ αἰτιάσασαιτο δικαίως ὧν ὀργισθέντος τοῦ βασι-
λέως ξυνέβη οἱ παθεῖν; οὐδεὶς εἰς τόσον προεληλύθει ἀγνοίας
ὥστε καὶ βασιλέως ὀργὴν ἀγνοεῖν καὶ τὴν τοῦ καιροῦ μὴ εἰδέναι
20 πικρίαν, ὁπόση ἦν καὶ ὅπως ἐφῆται πᾶσι, καὶ μᾶλλον τοῖς B

alios aliud pro re praesenti submisit ac perfunctorie dixerunt, ita ut gratificati eos potentibus tunc rerum palam esset. laudabant protove-
stiarium, et sibi ipsis praeferebant: eorum vero quae gravia quibusdam
et publice invisa contigerant, tantum aberant ab eo criminando, ut cau-
sas omnium in imperatorem diserte conferrent, addentes quo quasi eum
excusarent, talia sese non plane iniuria passes, si non ob aliud, certe
quia impositum cervicibus tulerant dominium vitae ipsorum arbitrium ha-
bentem, cui quod tantum ita videretur, reos se fuisse ac iuste punitos.
(17) at Michaël Palaeologus magnus tunc conostaulus, vel vere favens
illi cuius uxoris avunculum se meminerat, et communionem generis in par-
ticipacionem quoque ipsius gloriae se venturum putans, vel quod et
ipse adulationis haud expers captandam duceret occasionem insinuandi
se in gratiam tunc praepollentium, post eas quas indicavimus responsio-
nes aliorum et significatam submissionem, altius et quasi liberius vocem
tollens sic ad concionem respondit, “qui tibi tandem” inquit “in
mentem venit hanc quam modo explicuisti ad nos orationem habere?
quasi non meritis et dignitate praecemineas iudicio imperatoris praepositus
cunctis, quae porro nos apud te falsa infamavit delatio, tamquam qui
videremur ei esse infensi qui vices imperatoris gereret? quis autem tibi
iuste culpam imputet eorum quae ab ira forte mortui principis ipsi pati
contigerit? nemo tam ignarus rerum est, cui nota non sit natura eius
qui prius ignoravit iracundior. quis etiam ignoret quanta fuerit acer-
bitas temporis illius, quae in omnes grassata est, et magis in propin-

πλησιάζουσι. και τίς γάρ, εἰ μὴ πόρρω τῶν ἡμετέρων ἔτυχεν ὦν κακὸν γένους ἀλλοδαπός. πλην ἐπει ζυμβαίνει δουλοῦσθαι ὄρκοις και συνθήκαις ἐπὶ πίστει συνισχημένους, οὐδὲν ἀπικρὸς και πύσχειν ἀνήκεστα δοκοῦν ἐκείνω, κἄν μηδεὶς ἐποτρύνῃ ἐπηρεάζων τῷ πεισομένω. ὅπου τοίνυν τῆς αἰτίας και ὁ δράσας ἀφεῖ-
C ται τοῖς τὰ τῆς μοναρχίας ἐπισταμένοις ἴδια, σχολῇ γ' ἂν ἄλλων ἄλλοι συκοφαντεῖν ὑπονοούμενοι και ἐξάπτειν τὰ τῆς ὀργῆς. γέ-
 γογε ταῦτα και παρήλαθε, και τὸ περὶ τοιούτων ἀρίτως διεξιέναι ὁμοιον ὡσπερ ἂν εἰ περὶ νεκρῶν ὕπως ἐντεῦθεν ἀπῆλθον ἐπολυ-
 πραγμονοῦμεν· ὡς γὰρ ἐκεῖ τὸ χρεῶν ἀναγκαῖον κἄν νόσος ἐνσκή-
 10 ψῃ κἄν μὴ, οὕτως ἐνταῦθα τὸ παθεῖν ἐγγὺς τοῦ χρεῶν, κἄν εἴεν οἱ λόγους ὑποβαλλόμενοι κἄν μὴ εἴεν. και τὸ τεταγμένον ἔπ' ἄλλω και δοῦλον ὄντα ὅσον εἰς λύπην παθεῖν δικαίως, το-
 σοῦτον εἰς παραμυθίαν τὸ ἀδίκως κἄν τὰ μέγιστα πύσχοι παθεῖν.
D πῶ τοίνυν καιρὸς τῶν τοιούτων ἡμῖν οὕτως ἔχουσι τῶν πραγμά-
 15 των μεμῆσθαι, και μηδὲν προσῆκον ἡμῖν ἔγκλημα περιάπτειν; τὸ δ' ἡμᾶς παρὰ τοῦ βασιλέως τιμᾶσθαι τοῖς μελῶσιν ἀξιώμα-
 σιν οὐ θέλημα μόνον ἦν βασιλέως και σχέσις περὶ ἡμᾶς ἄκυρος και ὀρμὴ τις ἄλογός τε και περιετῆ (μαίνοιτο ἂν τις εἰ οὕτως

1. εἰ P.

8. τοιούτων P.

12. τὸν P.

quiores. plane huius expertus fuit fore nemo, nisi forte remotissimus a nobis et ortu exterus. verum ab eo cui fidem sacramento et pactis conventis obligatam ut principi habemus, etiam intolerabilia ferenda sunt, si ei libuerit, utcumque nemo eum impellat aut malignis delationibus iritet in miserum, cui est infensus. ubi ergo ipse qui nocuit iniuriæ absoluitur, iure proprio regni cunctis noto, otiosum sane fuerit incensere alios suspicionibus calumniosarum suggestionum, quibus iram videlicet quasi non per se satis ardentem accenderint. fuerunt hæc, et transierunt; et in his modo sermone retractandis immorari simile fuerit ac si de mortuis cur decesserint anxia institueretur inquisitio. ut enim ibi fatalis necessitas, sive morbus ingruerit soticus sive non, causam absolvit, ita et hæc nos pati fatum fuit, sive afforent sive deforent maligni suggestores. caeterum homini sub aliena potestate constituto et suae conditione fortunæ mancipato servituti supremi domini, quantum dolorem auget inflicti mali culpæ conscientia, qua se id iuste promeritum agnoscit, tantum ad consolationem valet etiam pessime multatis innocentia, cuius ipsi testes sibi sunt, et certa inde nata persuasio sese iniuste pati quæ perferunt. quid ergo utique nobis vacat hoc reipublicæ statu eiusmodi transactarum iam rerum et obliterandarum meminisse, crimenque vobis affingere a quo estis alienissimi? nam quod ab imperatore dignitatibus estis amplissimis ornat, non id imputandum solum gratiæ et benevolæ in vos studio faventis Augusti, quasi in intempestivo in vos indulgens affectui et impetum ratione carentem, ac nimium sequens id fe-

ἵπνοοῖτο)· ἀλλὰ τὰ ὑμῖν προσόντα πλεονεκτήματα, καὶ τὸ
 ὑπὲρ τοῦς πολλοὺς εἶδέναι καὶ λέγειν καὶ πράττειν, καὶ ἡ πρὸς
 ἐκείνους ἄδολος πίστις καὶ καθαρὰ, καὶ τὸ τῶν βασιλείων πρα-
 γμάτων ὑπερπονεῖν, καὶ τᾶλλα οἷς ἂν ὁ ἀληθῆς ἀνὴρ σεμνύνοιτο **E**
 5 τοιαύτην ἔχων κατώστασιν, ταῦτα τὴν βασιλείως ἐπέειθε γνώμην
 καλῶς ἔχειν ὑμῖν καὶ τιμῶν τοῖς προσήκουσι. τί δὲ παρὰ τοῦτο
 καὶ τις ἠδίκηται; ὥσπερ ἂν οὐκ ἄλλως ἦν τοὺς ἄλλους τιμᾶσθαι,
 εἰ μὴ ἐν ἐσχάτῃ τάξει ὑμεῖς ἀττίοισθε. εἰ μὲν γὰρ οὕτως ἦν τὸ
 τοὺς ἄλλους τιμᾶσθαι ἐκ τοῦ ὑμᾶς παρορῶσθαι, καλῶς ἂν εἶχεν
 10 ὑμᾶς ἐν αἰτίαις εἶναι· ἐπεὶ δὲ ἦν ἅμα καὶ ὑμᾶς τιμᾶσθαι καὶ τοῖς
 ἄλλοις οὐδὲν ἦτιον τὰ τῶν ἀξιωματῶν ὡς εἰκὸς προσνέμεσθαι,
 καὶ τοὺς μὲν τὰ οἰκεία ἔχειν, τοὺς δὲ καὶ λαμβάνειν παρὰ βασι- **P 29**
 λέως τὰ σφίσι προσήκοντα, ποῦ δίκαιον, εἰ μὴ ἦν ἄμφω καὶ
 ἐνεχώρει, οὕτω δοκοῦν βασιλεῖ, ὅμως ὑμᾶς, δεξιῶς πειρωμέ-
 15 νους τῆς τύχης, αἰτίους τῆς ἐκείνων δυσπραγίας κρῖνεσθαι;
 παῦσαι τοίνυν τοιοῦτους λογισμοὺς στρέφων ἐν τῇ ψυχῇ, ἐξ ὧν
 συμβαίνει οὐκ ὀλίγα λυπεῖσθαι καὶ τοὺς ἀκούοντας, ὡς ἐγωγε
 πολλὰ ἂν εἰπεῖν ἔχων περὶ τοιούτων ἐν καὶ μόνον ἑρῶ, ὡς εἶπερ
 ἐπ' ἀλλοδαπῆς ἦτε τοιοῦτοι ὄντες, πολλὰ ἂν ἐδύλιμην ἂν ἐν **B**
 20 ἀκαρεῖ, εἶπερ οἷόν τε, τοῖς ἡμετέροις, οὕτω καὶ μᾶλλον ἔχουσιν,

14. περὶ κριμῆτος P.

cerit. insaniat profecto qui sic sentiat. sed quae insunt vobis eximiae,
 quibus supra caeteros excellitis, dotes, facultas intelligendi loquendi et
 agendi melius quam plerique, sincera in illum ac fuci expers fides, la-
 bores in administratione reipublicae assidui et magni, caeteraque, quae
 summum eius ordinis virum vel maxime commendunt, imperatorem in
 istam vos promovendi et ut par erat honorandi sententiam traxerunt.
 quid autem hoc, quaeso, cuiquam nocuit? quae vero non aliter potue-
 rint alii honorari, nisi vos in sortem ultimam detruderemini. nam sane,
 si ita res haberet ut aliis speratus optatusve honor ex vestri respectu
 et depressione penderet, possent cum aliqua specie imputare vobis ne-
 glectum proprium qui se praeteritos queruntur. cum vero nihil prohibe-
 rit quo minus et vos ornaremini et aliis contingerent merita aut
 concupitae dignitates, cum simul fieri potuerit ut et illi qui iam erant in
 honoribus possessa conservarent, et qui digni erant nihilominus apta
 ipsis ab imperatore acciperent, quomodo iustum sit contraria et se invi-
 cem excludentia fingere quae simul esse potuerunt? et quo iure aliqui
 repulsas si quas sunt passi, et si quae ipsis dolent exclusiones ab hono-
 ribus, favori imperatoris propenso in vos et vestrae propriae fortunae
 assignandas ut verae causae arbitrantur? desine igitur tales suspiciones
 animo versare, quibus, cum eas verbis exprimis, auditores non modice
 contristas. atque ego cum de his habeam multa quae possem dicere,
 unum modo addam: si vos, cum tales sitis, peregre in aliqua externa re-
 gione degeretis, votis optarem ardentibus transferri huc vos divinitus

ἐπιστῆναι, ἢ ἄλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ χρήμασι καὶ τρόποις ἑτέροις
 ζητεῖν τὴν ὑμετέραν πρὸς ἡμᾶς ἄφιξιν, καὶ ἀξιοῦν ἐπιστάντας
 τῶν ἡμετέρων ἀντιλαμβάνεσθαι. σὺ δέ, ὡσπερ ἂν ἀξιώτερος
 ἄλλος ἦν εἰς κηδεμονίαν βασιλικήν, τὴν ἡμετέραν βούλησιν ἀνα-
 μένεις. τίς τοίνυν ἱκανὸς ἀναλύειν ψῆφον βασιλειον; τίς δὲ 5
 C παρὰ σὲ τὸ ἐλέγγυον ἔχων φανεῖσθαι ἐπὶ μεγίστῃ τοιαύτῃ προσε-
 δρεῖα καὶ βασιλικοῖς πράγμασι; σὺ γὰρ καὶ ταῖς ἀξίαις προέχεις
 καὶ συνέσει ὡς οὐδὲν ἐλλείπων ὑπερτερεῖς. ἄρχε τοίνυν, καὶ
 προνοεῖ μὲν βασιλέως, προνοεῖ δὲ καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμο-
 νίας πραγμάτων. καὶ ἡμεῖς εὐπειθοῦντες ἐφόμεθα· οὐ γὰρ πάν- 10
 τες ἄρξομεν, οὐδὲ πάντες ἐπιτάττειν ἔχομεν· ἄναρχον γὰρ τὸ
 πολύαρχον. ἐπεὶ δ' ἓνα προέχειν μετὰ βασιλέα τῶν ἀναγκαίων
 ἐστὶ, τίς ἄλλος καὶ προάρχειν ἄξιός ἐστι μὴ ὁ ταῖς ἀξίαις ἵεραφει-
 D ρόμενος; τὸ γοῦν ἐμὸν ὅσον ἦν εἰπεῖν, εἴρηται δὴ δ' ἑτέρως
 δοκεῖ, καλὸν ἐξεῖπεῖν τέως· οὐ γὰρ θέος καλύσει, καὶ ἀκουσό- 15
 μεθα, ἂν ἄλλως τέως ἔχη τις λέγειν. ἀλλὰ μηδὲ τις τῶν πάν-
 των, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἐστὶ μανθάνειν, μᾶλλον δὲ καὶ εἰ
 ἂν ἀκούω λεγόντων, ἀμφιγνωμονήσοι πρὸς τὰ λεγόμενα.”

Ταῦτα τοῦ μεγάλου κονοσταύλου διεξιελθόντος, οἱ ἐν τέλει
 πάντες ὡς ἀπὸ μιᾶς ὡσπερ ὁρμῆς καὶ προθέσεως, ὡς δῆθεν μὴ 20

momento temporis et gubernationi rerum nostrarum, quo statu sunt ho-
 die, praeroni, nedum ut molestie ferrem vos ipsos impensis modisque
 aliis vestrum huc adventum procurare et dignari curam difficilem rei-
 publicae hoc tempore nostrae suscipere. tu vero iam scilicet, quasi di-
 gnior te alius sit cui rerum administratio tradatur, nutum, ut ais, ad
 id nostrum, et voluntatis significationem opperiris. quis autem nostrum
 sibi tantum arroget ut iudicium de te imperatoris irritum faciat? quem
 autem praeter te invenimus ad recte sustinendam istius supremi loci
 dignitatem resque imperii, ut dignum est, gerendas idoneis, et quibus
 confidi non temere possit, instructum opibus et dotibus; qui et meritis
 ac dignitate, idemque nihilo minus prudentia et aspiencia praecellit?
 perge igitur et gubernare imperium, et consulere atque invigilare prin-
 cipi Romanaeque rei ac negotiis publicis. nos obedienter obsequemur.
 non enim imperare omnes possumus. non omnes, inquam, regere ac
 praecipere convenit aut fas est: ubi enim omnes praesunt, nullus praes-
 est. quoniam ergo sub principe unum imperare necessarium est, qui
 alius isto loco dignior quam qui meritis et dignitate praeceminet. aperui
 sensum meum, et effudi quantum in animo habebam. dicat, si cui aliud
 videtur, nullus obstat metus, secure licet. omnes libenter audiemus,
 quisquis erit, cui quod praefendum putet in mentem veniat. verum
 nullus est omnium, prout res ipsae monstrant et quas audio multorum
 voces, qui non eadem nobiscum iudicet et plane assentiatur his quae
 iam dicta sunt.”

Haec cum magnus conostaulus perorasset, qui aderant in concilio
 viri primarii, uno velut omnes studio ac proposito prae se tulerunt,

πλέον ἔχοντες λέγειν, ἐμφανεῖς ἦσαν συντιθέμενοι τοῖς ῥηθῆσι, **E**
 μᾶλλον μὲν οὖν ὠχθησάν τε καὶ βαρυνομένοις ἐρύκεισαν παραχρη-
 μα, εἰ ἄλλο τι παρὰ τὰ λεχθέντα λέγειν ὑπονοοῖτό τις ἐκείσε
 παρών. ὅθεν καὶ προυλάμβανεν ἄλλος ἄλλον λέξων τὰ πρὸς χά-
 5 ριν, καὶ διέβων ὡς τὸ ὑπ' ἐκείνῳ τάττεσθαι τοῦ ἄρχην αὐτὸν
 ἐκείνον περὶ πλείονος ὕγοι. τὰ δ' ἦσαν σπῆψις καὶ κόμπος ἄλ-
 λως, ὡς ἔδειξε.

Τότε γοῦν τοῦ συλλόγου διαλυθέντος, τὰ πιστὰ λαβῶν
 ἐντεῦθεν ὁ πρωτοβεσιτάριος τοῦ καὶ ἐκόντων δῆθεν τῶν μεγιστά-
 10 νων βασιλέως καὶ τῶν πραγμάτων αὐτὸν καὶ μόνον ἐκείνον εἶναι **P 30**
 διαφερόντως τὸν φροντιστήν, ἀναλαβὼν τὴν πᾶσαν δύναμιν ἐπὶ
 Μαγνησίας ἐχώρει. καὶ δὴ τὰς φυλακὰς τὴν μὲν βασιλέως ἀν-
 δράσι πιστοῖς ἐγχειρίσας, τὴν δὲ τοῦ βασιλικοῦ ταμιείου ἐτέροις
 ὁμοίως πιστοῖς καὶ ἀξίοις, ἀπὸ πολλῶν τὸ ἐχέγγυον ἔχουσι, ἃν
 15 δὴ ὁ λογοθέτης τότε τῶν ἀγγελῶν ὁ Ἀγιοθεοδωρίτης ἐξηγεῖτο,
 αὐτὸς ἐπὶ ταῖς τῶν κοινῶν διοικήσεσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἐσπου-
 δαιοτριβεῖ. συνετάττοντο τοῖνυν προστάγματα πανταχοῦ πόλειων **B**
 τῆς Ῥωμαίων γῆς ἀποσταλησόμενα, καὶ κατ' ἄλλας μὲν χρείας
 ἐτέρας, τὸ δὲ πλείστον καὶ μέγιστον κατὰ τε δῆλῳσι τοῦ θανά-
 20 του τοῦ βασιλέως, ἅμα δὲ καὶ τῆς τοῦ νέου βασιλέως ἀναρρή-
 σεως, καὶ τοῦ εἰς ἐκείνον προστίθεσθαι χάριν συνθήκαις ὄρκων

quasi scilicet nihil haberent quod auditis adderent, sese dictis assentiri.
 quin potius significarunt grave sibi ac molestum fore, si quis illic prae-
 sentium suspicaretur diversum ipsos quidquam a modo propositis sentire
 aut dicturos fore. unde et praeoccupabant se invicem affectatis ad gra-
 tiam sermonibus passim assentabundi, ac pro se quisque certatim osten-
 tantes longe pluris sibi esse ac multo malle protovestiario sublici quam
 ipsos imperare. haec autem nihil aliud quam fucus et mendax osten-
 tatio erant, ut eventus demonstravit.

Tunc igitur soluto conventu plane persuasum protovestiario quod
 volebat est, velle nimirum et grātum habere optimates et res im-
 perit et tutelam principis suae unius curae arbitrioque permitti.
 quare securus iam et certa confirmatus fiducia universis secum copiis
 assumptis Magnesiam proficiscitur; ibique ad custodiam imperatoris
 certa fidiissimorum sibi militum cohorte praeposita, similiter aerarium
 regum servandum aliis concedidit aequae probatis ac multis variisque
 experimentis compertissimae sibi fidei viris, quorum dux erat agelarum
 sive gregum tunc logotheta Hagiotheodorites; quibus ita provisus, ipse
 cum reliquis caeterae gubernationi reipublicae attente ac studiose vaca-
 bat. scribebantur ergo edicta in omnes Romanae ditionis urbes mittenda,
 cum ad alia quae praesens poscebat usus, tum in primis, quod universe
 omnes spectans maximi momenti erat, ut significaretur mors imperatoris
 et pueri filii eius in locum eius successio; mandaretur ut omnes stude-
 rent a novo principe gratiam inire, obliganda ei fide consueto tali occa-
 sione sacramento. in eam sententiam conficiebantur magno simul labore

κατὰ τὸ σύνθηδες. καὶ ἐξετίθεντο μὲν τὰ προσταττόμενα παμ-
 C πληθελ, τὰς δὲ δι' ἐρυσθῶν βασιλικὰς ὑποσημαίνουσαι, ἐπεὶ οὐκ
 ἦν τὸν νέον βασιλέα χεῖρα κινεῖν καὶ ὑποσημαίνεσθαι, τῷ δηλω-
 θέντι λογοθέτῃ τῶν ἀγγελῶν ποιεῖν ἐνεδίδουσαν.

Ὁ μὲν οὖν πρωτοβεστιάριος πρὸς ταῖς περὶ τῶν ἄλλων 5
 φροντίσιν ἦν, καὶ ἀσχόλως εἶχεν, ἐλευθέρῳ χρώμενος ὡς μηδὲν
 D ὑπειδόμενος τῷ φρονήματι ἐφ' οἷς ἔπραττεν· (18) ἦν δὲ ἄρα
 ὁ πρὸς ἐκείνον φθόνος οὐδαίνων βαρῦς, καὶ δεινὸς ὑφείρπεν ἐκεί-
 νῳ μὴ τὸ σύνολον ἐπαίοντι. καὶ ἡ σκῆψις τῶν ἀπορρητῶν
 κατ' ἐκείνου τοῖς ὀργιζομένοις ὡς πιθανή· ἐδόκουν γὰρ καὶ ὑπὲρ 10
 βασιλέων ζηλοῦν, τοῦ μὲν ὅτι μαγγανείαις ταῖς παρ' ἐκείνων συ-
 E σκευασθείσαις νοσοίῃ καὶ ὡς κακῶς ἀπαλλάξειε πρόωρος, τοῦ
 δὲ ὅτι βασιλεῖα καὶ ὑφαρπάζειν τὴν ἀρχὴν μελετῆ καὶ μείζον ἢ
 καθ' αὐτὸν φρονεῖ, περιφρονῶν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν βασιλείαν
 εἰπροσώπως ὑποποιούμενος. τοῖς δὲ τῶν ξενικῶν Ἰταλοῖς, οὓς 15
 δὴ καὶ ὑπὸ χεῖρα εἶχεν ὁ μέγας κονοσταύλος, καὶ ἄλλα ἴδι' ἄττα
 ἦσαν τῆς κατ' ἐκείνων ὀρμῆς αἰτιάματι, ὡς παρὰ Μουζαλώνων,
 P 31 καὶ μᾶλλον ἐνὸς τοῦ πρώτου, στεροῦντο ζῶντος βασιλέως τῶν εἰς
 ῥόγας αὐτοῖς ἀποτεταγμένων, ὡς καταφρονοῖντο ἐφ' οἷς ἐδι-
 καιοῦν ἑαυτοὺς τετιμηθῆναι, ὡς τῆς πρὸς βασιλέα ἀποκλείοντο 20
 παρρησίας εἰσηγήσει ταῖς ἐκείνου, ὡς ἀτιμοῖντο τοῦ πρωτοβε-

1. προσταττόμενα P.

plurium scribarum diplomata numero quam maximo, quorum rubras sub-
 scriptiones, quae manu imperatoris fieri debebant, quoniam manum adhuc
 per aetatem puer imperator movere ad id nequibat, modo memorato lo-
 gothetae agelaram faciendae tradebantur.

Interim protovestiarius curandis aliis quae usus poscebat prae-
 sens secure ac libere vacabat, nullas suspicatus insidias in se com-
 parari negotiis publicis intentum. (18) tumescebat autem gravis
 atque atrox in eum invidia, clamque serpens eadem periculose gli-
 scebat, ipso nihil plane sentiente. et erat arcanae in ipsum irae
 causa infensis illi probabilis. videbatur enim ipsis, se zelo fidei
 agi erga imperatores patrem ac filium, quorum illum quidem putabant
 procurator huius magicis maleficiis morbo consumptum et dira immature
 morte sublatum, hunc vero miserabantur mox privandum imperio iniusta
 istius vi efferentis se improbe supra privatum modum, et haud dubie
 regno inhiantis, contemptaque Augusti pueri aetate imperium sibi hone-
 stis praetextibus parantis. auxiliariis porro Italici peculiari magni co-
 nostauli subiectis praefecturae, praeter alias quasdam, haec vehementio-
 res proprie erant odii in eum et meditati impetus causae, quod se a
 Muzalonibus, et praesertim ab hoc inter eos nato maximo, privatos me-
 minerant donativis et stipendiis ipsis ab adhuc vivente imperatore de-
 cretis, quod contemnerentur in iis quibus iuste se honorari debere con-
 tendebant, quod aditu et gratia imperatoris suggestionibus huius exclu-

στιαρίου προσταύσσοντος. τούτοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις τὸ ξανθὸν
 τε καὶ ἀριμάνιον γένος ἐρεθιζόμενοι ἔτοιμοι ἦσαν κατασφάττειν
 ἐκείνους, εἰ μόνον τις παρορμήσῃ. αἰτίαν δὲ ἔσχεν εἰς τοῦτο, B
 ὡς ὁ τῶν πολλῶν λόγος ἔχει, ὁ τούτων τῆς φάλαγγος ἑξηγουμέ-
 5 νος, ὃς καὶ πάλαι μὲν ὠρμημένους αὐτούς, τότε δ' ἔξαφθέντας
 πλέον ἀνεθένας τοῦ φόβου καὶ δρασειόντας τὰ ἀνήκεστα ἔξ ἑτοί-
 μου ἠρέθισε τὸν φόνον ἐπιτολμῆσαι καιρὸν ἔχοντας. καὶ ὁ λόγος
 ἐκ τῶν ὕστερον φέρει τὸ πιθανόν· οὐδὲ γὰρ ἂν ἐτόλμων, εἰ μὴ
 10 τινὰς προβιβάσεις εἶχον, ἄλλοιθναίς ὄντες καὶ τὸ πλέον ἐπήλυσες. C
 καὶ εἰ οὕτως εἶχον καὶ μόνως θαρρεῖν, ἀνάγκη παντὸς μᾶλλον
 τὸν ἄγοντα ὑποπτεύεσθαι. (19) τέως δ' οὖν ἡ ἐπὶ τῷ ἀποι- D
 χομένῳ ἐννάτη κειμένη παρῆν, καὶ ἔδει τὴν μνήμην ἄγειν ἐκείνω
 κατὰ τὸ σῆθηες. ἀνέρχονται τοίνυν εἰς τὴν τῶν Σωσάνδρων μο-
 νήν, ὅπου καὶ ὁ νεκρὸς τοῦ βασιλέως ἐχόμενα τοῦ πατρὸς τέθα-
 15 πτο, τῶν ἱερωμένων ὅσοι παρῆσαν ἐκείνῃ. ἀνέρχονται δὲ καὶ οἱ
 ἐν τέλει πάντες, χωρὶς δ' ἐκείνων καὶ τῶν γυναικῶν αἱ προύχου-
 σαι ματρῶναι, καὶ πᾶν ὅσον ἦν ὑπερηλικὸν τοῖς κρατοῦσι. τὸ
 μέντοι γε στρατιωτικὸν ἐκ προνοίας καὶ μᾶλλον κάτω περὶ τὸν E
 βασιλέα ἐγκαταλείπτο. ὡς γοῦν πανοικί καὶ οἱ Μουζύλωνες
 20 ἦσαν, ἰδίαν παρὰ τοὺς ἄλλους στοργὴν πρὸς τὸν θανόντα ἐπι-
 δεικνύμενοι, τότε τὸ στρατιωτικὸν, διαφερόντως δὲ τὸ Ἴταλικόν

derentur, quod protovestiarium iussu ignominia et contumeliis afficerentur.
 his et similibus rufum et bellicosum genus irritati, parati erant ad eos
 trucidandos, si quis vel paululum impelleret. iactatum etiam est ser-
 mone multorum ducem istius Italicae phalangis partem istius culpaе con-
 scivisse non parvam, quippe qui suos olim in hanc caedem pronos, tunc
 autem occasione accensus nova, metu solutos et gestientes dirum facinus
 patrare, re parata incitaverit ut erumpere quo destinaverant auderent.
 qui quidem rumor ex iis quae consecuta sunt verisimilis fit: neque enim
 ausi tantum essent, nisi freti auctoribus et instincti persuasionibus ido-
 neis, alienigenae et plerique advenae; quo statu homines si vel cogitent
 vim inferre, prorsus necesse sit suspicari agi utique ad id ipsos impul-
 sora quoquam. (19) tunc commodum nonus illuxerat a morte imperato-
 ris dies, quo eius memoria consuetis honorari ritibus debebat. conve-
 niunt igitur in Sosandrorum monasterium, ubi corpus imperatoris iuxta
 patrem sepultum fuerat, quantum erat ibi sacrorum hominum; conve-
 niunt et magistratus omnes, mulieres quoque primae dignitatis ac ma-
 tronae, tum quidquid in obsequio principum erat. at militares copiae
 de industria infra, quasi ad custodiam circa principem, sunt relictae.
 ut autem ipsae quoque Muzalones cum universis ipsorum familiis eodem
 ascenderant ostentandae studio quasi praecipuae cuiusdam ipsorum in de-
 functum caritatis, tunc exercitus, praesertim vero Italicae et auxiliares
 externae copiae, captata occasione, partim ultionis ab iis qui laeserant
 expectandae desiderio instinctae, partim conniventes audentibus quadam

τε καὶ ξενικόν, ἀρπάσαντες τὸν καιρόν, οἱ μὲν ἀμύνεσθαι τοὺς
 λυπήσαντας ὑπερόμενοι, οἱ δ' ἐφηρόμενοι τοῖς, εἰ δυνήθειεν
 ἐκείνοι, τολμηθησομένους (ταῖς γὰρ καινοτομίαις αἰεὶ ποτε χαί-
 ρουσι ἄνθρωποι, καὶ ῥᾶν τὶς ἰδὼν καινὸν κακὸν τελεσθὲν ἐφη-
 σθειή τοῖς παθοῦσιν ἢ ἀγαθὸν συνησθειή τοῖς ἀπολαύσασσι),
 P 32 συμμιγεῖς τῷ πλήθει γινόμενοι φωνὰς ἤφιλον δεινὰς κάτωθεν
 ἄνω καὶ μὴ φαινομένῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐπενεκάλουν κατὰ τῶν
 δῆθεν ἀπίστων, τοὺς Μουζάλωνας αἰνιττόμενοι, ζῆλον ὑπὲρ
 αὐτοῦ καὶ τοῦ γένους ἐνδεικνυμένοις ἰοικότες θερμόν. καὶ ἵνα
 μὴ φθάσειαν ἐκείνοι πρὸ τοῦ παθεῖν δράσαντες, δεδιότες δῆθεν¹⁰
 ἐπέσπευδον τὴν ἐπ' ἐκείνου τοῦ βασιλέως ἐγχώρησιν, καὶ
 αὐμ' ἐδήλουν ὡς εἴπερ ὁ βασιλεύων ἐφήσει· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐκεί-
 νοι καὶ οὕτως ἐπιδραμοῦνται καὶ καταπράζονται. ταῦτα λεγόν-
 B των ἅμα καὶ θορυβούντων, οἱ τὴν βασιλικὴν φυλακὴν ἐπιτε-
 τραμμένοι, δηλωθὲν κἀκείνοις τὸ τόλμημα, ἢ καὶ παρὰ τοῦτο¹⁵
 πρότερον, ἢ μὴν ἅμα τῷ θορυβεῖν ἐκείνους δεισαντες δῆθεν,
 ἐξάγουσιν εὐθύς τὸ παιδίον, κατὰ δυσωπίαν ἐλπίζομένην ὡς ἐκεί-
 νους ἐμφανεῖν ποιοῦντας ἐμφανῆ τὸν κρατοῦντα. ὡς δὲ φανέν-

5. τοῖς ante καθ. deerrat. 9. ἐνδ. καὶ ἰοικότες P. 17. τὸ] καὶ P.

dulcedine novitatis et curiositate spei mista mox videndi quis responde-
 ret successus ancipitibus aliorum coeptis, et an non forte aliquid ipsis
 utilio privatim e statim perturbandarum confusione rerum oriretur (ino-
 pinatis enim mutationibus fere semper delectantur homines; et facilius
 quis videns novum quoddam in aliquos malum ingruere malignum de
 aliena calamitate sentiat gaudium quam bono fruentibus collaetetur)
 tunc, inquam, militares utriusque generis copiae, partim furentes partim
 faventes furentibus, plebi nihilo mitius animatae passim mixtae, insans
 attollebant clamores ex imo et atriis palatii sursum et fenestras versus,
 ubi imperatorem, qui non apparebat, esse putabant, deposcentes ad
 poenam perfidos, quo nomine Muzalones innuebant, zelum in Augustum
 et genus eius ostentantes et egregie simulantes ardentem, ac significan-
 tes metu se malorum Augusto imminentiū impelli, nihilque studere aliud
 nisi praeoccupare destinata iam ab istis dira in principem facinora, da-
 reque operam ut nefarii latrones prius iuste patiantur ea quibus digni
 sunt, quam immaniter exequantur quae in principis et reipublicae per-
 niciem cogitant. hac benevola de salute imperatoris sollicitudine won-
 stranda id agebant, ut assensum eius in vim quam parabant elicerent,
 quasi cupientes cum bona eius venia quod decreverant perficere, simul
 subdiantes, si princeps remissior in indulgentia perstaret, se tamen
 procururos quo intenderent, et destinata perpetratos. talia illis voci-
 ferantibus, simul et tumultuantibus, ii quibus commissa principis casto-
 dia fuerat, sive a quopiam de re quae agebatur prius edocti, sive sibi
 ipsis in tanto tumultu metuentes, educunt puerum Augustum, prae se
 ferentes id se agere spe placandae seditionis aspectu et reverentia prin-
 cipis, componendique nutu eius in modestiam inquietos furores plebis

τος τοῦ νέου καὶ μελλῶν ἤρετο ἢ φωνῇ καὶ ἀτακτότερον ἔθορον-
 βον, χεῖρ κατανέειν οἱ ἀμφ' ἐκείνον διδάσκουσι. τὸ δ' ἦν
 ἅμα κροῦον καὶ πρὸς ἀμφοτέρα, ὅτι τε ἀναστέλλοι τὸν θόρονβον C
 καὶ ὅτι ἐκχωροῖ διδούς. καὶ τοῖς μὲν περὶ τὸν νέον ἄρχοντα
 5 ἱκανὸν εἰς ἀπολογίαν ἐς ἴσπερον πρὸς τοῦς ἄρχοντας ἢ τῆς χειρὸς
 κατάνευσις ὑπολέλειπτο, ὡς δῆθεν ἐπισχεῖν οἰκονομοῦσι τὸν θό-
 ρονβον, τοῖς δὲ καὶ λαν ἄρχοῦν ἐνομιζέτο πρὸς ἐκχώρησιν. εὐ-
 θὺς οὖν βοῇ ἤρθη ὡς ἐκχωροῦντος τοῦ βασιλέως, καὶ ἅμα ἐχέον-
 το παμπληθεῖ, καὶ ὡς τιμωρὸς τῆς βασιλικῆς σωτηρίας συνέθειν
 10 ἕκαστος, ὡς καὶ προσκινδυνεύσοι εἰ δέοι. καὶ ἀλλήλους τῷ θο- D
 ρίβῳ παρακρατοῦντες ἐπὶ τῆς μονῆς ἠπέγοντο τῶν Σωσάνδρων,
 τὰ ἔσχατα κατὰ τοῖς, ὡς αὐτοὶ ἔλεγον, δύσοντας τῷ βασιλεῖ
 κράτει πραξέιοτες. εἰσὶ δ' οἱ καὶ ἔμενον μὴ συναπιόντες, προ-
 μηθέστερον ποιῶντες ἢ τολμηρότερον, καὶ ἅμα εἰ ἐκποδῶν γε-
 15 νομένους τοῦς καθ' ὧν συνέθειον μάθοιεν, αὐθαδέστερον δρα-
 σέοντες ἐπὶ ταῖς σκηναῖς πρὸς τὸ ἐκφορεῖν τὰ κειμήλια· μὴ γὰρ
 εἶναι τὸν κωλύσοντα οὕτω τῶν κεκτημένων ἀπολωλότων. ὡς E
 γοῦν οἱ μὲν συνάμα καὶ τισι τῶν ἐν τέλει τῆς ὑμνωδίας τελομε-

effraenis. ut autem obiecto publicis conspectibus adolescentulo maior
 sublatiis est clamor et impotentius bacchabantur, suggerunt ei qui circa
 ipsum erant ut manu innueret. erat autem id signum anceps et in con-
 traria pariter ambiguum, cum et videri posset comprimere tumultum eo
 gestu voluisse, et interpretatione non inverisimili trahi posset idem in
 indicium concessae a principe in parum ipsi fidos aevienidi facultatis.
 neque id ignorasse videbantur qui principi aderant: sed sibi, si hoc pe-
 riculo innoxie defungerentur qui rebus praeerant, receptum in excusa-
 tione parabant tamquam ab ipsis eo tantum animo suasa illa protectione
 manus, ut seditio per eam comprimeretur. at tumultuantes satis clara
 sibi concessam eo gestu quod vellent agendi licentiam crediderunt. sta-
 tim igitur sublata vox est assentiri Augustum et auctorem fieri. tum
 vero pro se quisque procurrere, singulis viritum sese ultores iniuriarum
 et vindices salutis principis opinantibus, et velut in studio rei praecla-
 rae praevertere invicem festinatione mira certantibus, ac periculum prae-
 occupare quasi heroici facinoris perturbatissimo discursu et mutua ex-
 trusione ruentium impetu maximo versus monasterium Sosandrorum, fe-
 rocibus extremorum malorum minis iis inferendorum, quos invidiosis vo-
 cabulis infidorum Augustae potestati principisque hostium designabant.
 non tamen defuere qui subsisterent, continentes sese in illo effuso alio-
 rum cursu, vel quod cautius quam audacius agere consultum ducerent,
 vel quod simul etiam sperarent, post negotium a currentibus confectum
 sublatosque potentes rerum, quaestuosiore sibi relinquentiam operam
 irrumpendi in aedes ipsorum et pretiosissima inde quaeque exportandi;
 quas in opimas praedas utilius expromerent totam vim audacissimae rap-
 acitatis, nemine tum prohibitorio, quippe iam mortuis possessoris
 opera eorum quos in id praecurrere sinebant. cum ergo, dum hymnodia
 celebraretur, Muzalones cum primoribus optimatum intra templum sta-

νης ἐντὸς εἰστέκεισαν τοῦ ναοῦ, οἱ δὲ συνέθεον πανδημῆι θορυβούντες παρὰ τὸ σύνθητες καὶ ἤδη τοῖς ἐντὸς ἐμφανεῖς ἦσαν εὐθὺ τῆς μονῆς ἰόντες, τινὲς τῶν ἐκτὸς ὄντων ὑπηρετῶν τὸν ἐκείνων ὑποτοπάσαντες θόρυβον, μὴ τί που καὶ τῶν ἀπειρημένων δράσαιεν σχεδὸν αὐτόνομοι ὄντες, ἅμα δὲ καὶ τὸν νεωτερισμὸν ὑπο-5
 P 33 σπουδῇ τοῖς κυρτοῖς τὸ δηλωθὲν ἀπαγγέλλουσι, καὶ ὡς ἐπιζυγῶσαι τὰς τῆς μονῆς πύλας τοῖς ἐρχομένοις συμφέρει, μάλα θερμῶς εἰσηγοῦνται. οἱ δ' ἤμελουν ἀκούοντες (μηδὲ γὰρ ἔχειν συμβαλεῖν ὁπόθεν ἐπὶ σφετέρῳ κακῷ ἴοιεν οἱ συνθέντες), ἔρχεσθαι 10
 δὲ ἀκείνους εἰς τὰς κοινὰς ἐκείνας τελετὰς ὑπελάμβανον. ὡς δὲ καὶ αὐθις ἐξελθόντες ἐκείνοι πλησιασάντων καὶ μᾶλλον τὸ θορυβῶδες καὶ ἄτακτον ὑπενόουν, ἔτι μᾶλλον κατωρρώδουν καὶ μετὰ
 B σπουδῆς εἰσηγγέλον τὰ γιγνόμενα, καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἄλλοι ταχυδρομοῦντες, καὶ αὐθις ἄλλοι· οὐδὲ γὰρ ἦν ὅστις τότε βλέπων 15
 μὴ ἐπὶ κακῷ μεγίστῳ τὴν ἐκείνων ἄφιξιν ὑπενόει. ὅθεν καὶ πολλοὶ μὲν περὶ ἑαυτοῖς δεδιότες ἐκ τῶν οὐ καλῶν ἐκείνων ὑποψιῶν ἄλλος ἄλλαχού καταδύοντο· οἷς δ' ἔμελε τῶν Μουζαλώνων πλεόν τῶν ἄλλων, προσιόντες καὶ αὐθις ἀτάκτῳ ἤθει καὶ προσώ-
 C τῆς εἰσβολῆς τῶν ἀνδρῶν ὑπεμμινησάσκον, καὶ ἐφακτέον τὸ 20
 τῆς ἐλεγον προκαταλαβοῦσι τὴν ἐκείνων ὁρμὴν διὰ τῆς τῶν πυ-

rent, ruens, ut dictum est, tumultu insolito multitudo adventabat. et iam qui intus erant intelligere coeperant eam turbam recta in monasterium ferri, cum quidam e ministris Muzalonum foris opperientibus, veriti quo tempestas suspectae novitatis incumberet, et non sine causa metuentes ne armata et legum secunda seditio in foedum aliquod desineret facinus, pallido vultu periculum nuntiarunt iis qui ex interiori comitatu Muzalonum intra templum versabantur. hi rem statim ad dominos detulerunt, et studiose suggererunt e re videri templi valvas occludi ventientibus; idque ardore maximo urgebant ut statim curaretur. at illi audientes negligebant, nulla idonea coniectura fieri verisimile causati ad ullum ipsorum periculum istum cursum pertinere: nimirum opinabantur agi religione aut studio coonestandi principis turbam illam, et nihil aliud quam spectare aut frequentiore reddere funebrem Augusti mortui panegyrim cupere. ut autem qui haec nuntiaverant rursus egressi propius iam appulae multitudinis furentis fremitum e vicino terribiliorum hausere sensibus, eo plus cohorrescentes iterarunt indicium crescentis mali, nuntiantes, ut prius, quae recentius cognorant. quod mox confirmarunt cursu anhelo festinantes alii super alios. neque enim iam ulli, qui uteretur modo sensibus, dubium erat quin in tragicum exitum phanaticus iste accursus erumperet. quare multi sibi privatim metuentes admonitu indiciorum ingruentis mali alios alibi abscondebant sese. quibus autem maior quam caeteris Muzalonum cura erat, denuo trepido cursu vultuque turbato ipsos adibant, impetum armatorum irruentium indicantes, et magnopere suadebant, iuberent opponi furentibus portarum

λῶν ἐπιθέσει, μή πως καὶ φθάσωσιν εἰσελθόντες· μηδὲ γὰρ
 ἐπὶ καλῶ τιγὶ τὸν τοσοῦτον θόρυβον εἶναι, ἀλλ' εἷς τι λήξειν
 κακόν. οἱ δὲ τῶν φόβους λεγόντων οὐκ ἦσαν ὄλως· ἤγε γάρ,
 οἶμαι, τούτους τὸ μύρισμα, καὶ τὸ λεγόμενον ἀληθές, ὡς ἀφαι-
 5 ρεῖται τὰς φρένας ὧν ὑπολέσαι μέλλει τὸ θεῖον. οὐ μὴν δὲ
 ἀλλ' οὐδὲ τοῖς παροῦσι τῶν μεγιστάνων ἕμελε τὸ δρώμενον ἀκού-
 ουσιν, εἴτε κατὰ τινα πρόγνωσιν τῶν μελλόντων, εἴτε μὴν καὶ
 αὐτοῖς οὐ μέλον κἄν ὃ τι καὶ δράσειαν συναχθέντες. ἀλλ' ἐν D
 τοσοῦτῳ τὰς εἰσόδους προκαταλαμβάνουσι καὶ κρατοῦσιν οἱ
 10 ἐπιόντες, καὶ ἅμ' εἰσχομένων ἐντὸς κακοὶ θόρυβοι ἦσαν, καὶ
 οἷς ἔδρων τε καὶ ἠπέλουον πρότερον ἢ τὸν ναὸν εἰσελθεῖν δῆλοι
 ἦσαν φονῶντες. ἦν οὖν τῷ πρωτοβεστιαρίῳ γραμματικὸς οἰ-
 κειὸς, Θεοφύλακτος τοῦνομα καὶ ἐμὸς συγγενής, προσόμοιος τῷ
 κυρίῳ τὰ πάντα. ἐξεληθόντος γοῦν ἐπὶ τῷ μαθεῖν ἐκείνου σφά-
 15 λει τοδὲς ἐπιόντας ἢ ὁμοιότης, συναιρομένης καὶ τῆς ἀμπεχόνης B
 πενθίμου οὔσης ἐπ' ἴσης καὶ μικροῖς καὶ μεγάλοις διὰ τὸν βασι-
 λέως θάνατον, κἀκίβιον ὑποτοπᾶσαντες τὸν ζητούμενον εἶναι εὐ-
 θὺς ἀναιροῦσι κοπίσι μυρταῖς· οὐ γὰρ ἦν ὅστις καὶ τεθνηκότι τὸ
 ἔγχος οὐκ ἔβαπτεν ἐπ' ἐκείνῳ. ὡς δὲ ἐγὼ τινος ἤκουσα, ἀπερ-
 20 ρόφον ἐκ τῆς δεινῆς μανίας τοῦ αἵματος. πλὴν ἀλλ' εὐθὺς οὐκ
 ἠγνόουν σφαλέντες· τὸ γὰρ πέδιλον ὑποφανέν τοῦ ποδὸς μέλαν

obices et templum statim claudi iam iam intro irrupturis, si pateret: nam
 tantum tumultum nihil boni portendere. narrabantur ea surdus. persta-
 bant in summo periculo temere securi. agebat quippe illos fatalis puto
 caecitas in decretum ipsis infortunium. verum scilicet est quod dici so-
 let, quos perdere vult deus, iis ante omnia mentem eripere. sed nec
 qui aderant proceres, multum curare videbantur quorum spectarent quae
 audiebant fieri, vel quadam praenotione gerendorum, vel ad ipsos haud
 rati pertinere quod acturi erant qui concurrerant. interim aditus prae-
 occupant et praesidio muniunt qui iam pervenerant seditiosi; quorum
 infundente se saeva undique vi tota passim aede sacra tumultus ingens
 fuit. ex his quae et fecerant et minati erant priusquam templum ingre-
 derentur, palam erat caedem ipsos spirare. erat protovestiaris gramma-
 ticus familiaris Theophylactus nomine, meus consanguineus, domino per
 omnia similis. hunc prodeuntem, ut videret quid rei gereretur, conspic-
 cati seditiosi protovestiarium esse ipsum credere, fallente ipsos oris et
 staturae similitudine, et errorem confirmante pari tum genere vestitus; quod ut in luctu et exequiis principia, atrati omnes parvi aeque ac magni,
 pulla similis admodum formae veste utebantur. ergo hunc ipsam rati
 quem quaerebant, conficiunt innumerabilibus plagis: nemo enim erat qui
 in iam mortui corpore ferrum non tingeret. atque ut ego ex quodam ibi
 praesentium audivi, etiam sanguinem occisi vesana rabie suxerunt. cae-
 terum statim agnoverunt se deceptos: nam cum pedis calceum in mortuo
 nigrum observassent, per errorem se in illo saevisse intellexerunt. ac

- P 34 ὃν τῶν δεδρακότων φανεράν ἄγνοιαν κατηγορεῖ. καὶ παρατύχα μεθ' ὅτι πλείστης μανίας καὶ ταραχῆς ξιφῆρεις ἐμπίπτουσι τῷ ναῷ, καὶ παραχρηῖμα φανέντων τῶν φονῶντων ἐκείνων ὁ μὲν ἱερός ὕμνος κατασιγάξεται, ἄλλων ἀλλαχοῦ τῶν ψαλλόντων σκεδαννυμένων καὶ παραδνομένων γωνίαις καὶ τόποις οἷς ἤλιπζον 5 σῶζεσθαι. οἱ δὲ Μουζάλωνες, ὁ μὲν τοῖς ἀδύτοις προστρέχει καὶ ὑπὸ τὴν μουσικὴν τράπεζαν ὑπελθὼν ἐκείθεν ᾤετο σῶζεσθαι, ὁ δ' ὄπισθε τῆς τοῦ ναοῦ πύλης ἑαυτὸν συνωθήσας ἐφ' αὐτῷ
- B ἐφείλκε στεργῶς καὶ ὡς εἶχεν ὡς συνιζάνειν ἐν ἐπιπέδῳ οἱ τὴν θύραν, ὡς καὶ προσκολλᾶσθαι δοκεῖν ἠνευγημένην τῷ ἀντιθύρῳ 10 μηδενοῦς ἐμποδῶν ὄντος. ὁ δ' ἐκείνων γαμβρός (καὶ οὗτος γὰρ ὡσπερ τῆς εὐπραγίας τοῖς συγγενέσι μετεῖχεν, οὕτω καὶ κοινωνὸς ἔμελλε γενέσθαι τῆς δυσπραγίας) ἀλλαχοῦ περὶ που τὸ τῶν βασιλέων ἠρώων ὡς εἶχε παραδνόμενος λαθεῖν ἔσπενδεν. ὁ μέντοι γε
- C πρωτοβεστιάριος ἐν ταῖς ἀδύτοις καὶ αὐτὸς εἰσελθὼν τοῦ ναοῦ, 15 καὶ πρὸς τῇ κόγχῃ γενόμενος τῆς προθέσεως, ἐπὶ τι κιονῶδες ἰστάμενον ὑπανέρχεται, καὶ τῷ ἐκείσε σκοτάδει σὺν τοῖς ἀδύτοις θαρρεῖ. ἀλλ' οὐκ ἦν οἰστισινοῦν ἐκείνων διαδρᾶσαι τὸν κίνδυνον. πλείστοι γὰρ ὄντες οἱ ἐφορμῶντες τοὺς μὲν ἄλλους ἐποίουν φεύγειν, περὶ τῇ σφατέρᾳ ζῶῃ θέοντος ἐκάστου, ἀπενευῶσθαι δὲ 20 καὶ τοὺς ἐν τέλει συνέβαινε μηδὲν ἔχοντας πρᾶττειν. ἐκείνοι δὲ
- D ἐκ πολλοῦ τοῦ πρὸς τὸ θαρρεῖν περιόντος παρὰ βυκχόν τι καὶ μα-

4. δὲ deerat.

7. ὑφείλκε P.

confestim rabie ac strepitu quam maximis, armata strictis gladiis manu, in templum irrumpunt, ubi homicidis apparentibus statim sacer cantus conticuit, cantoribus aliis alio dispersis et varie in angulos, aut ubicumque posse latere speraverant, se abdentibus. at Muzalonum hic quidem in adyta confugit, et sub mysticam se condens mensam ibi putabat se salvum fore: alter insinuans se retro portam templi, eam super se maximo attraxit nisu et quam potuit valide adduxit, applicuitque muro adverso tam arcte ut plane cohaerentibus sine obice lateri valvis suspicio excluderetur latebrae illic humani corporis capacis. illorum vero gener (et hic enim, ut prosperitatis affinis participes fuerat, ita et consors calamitatis futurus erat) irrepens qua potuit in tenebrosas angustias circa monumentum Augustorum latere studuit. ceteram protovestiarius in adyta ingressus templi, cum observasset prope mensam altari collateralem vicinum conchae intercolumnium obscurum, in id se abstrusit, experturus an ibi posset vel loci religione vel tenebrarum beneficio servari. sed nihil horum ipsis ad vitandum periculum profuit. irrumpentibus enim in sacram aedem affluxu continuo plurimis, et inde late vulgato terrore passim aliis studio vitae tuendae fugam captantibus, abire a templo magistratus quoque ipsos contigit, nihil esse quod ibi agerent ratos. porro seditioai, crescente usu et successu sceleris audacia, furiosum plane in

νικῶν ἐφαλλόμενοι ἀκριβῶς ἠρεύνων, μηδὲν τῶν τοῦ ναοῦ κατα-
 λιπόντες ἀνεξερεύνητον. ὕθην καὶ ἄλλος ἄλλον εὐρών τε καὶ κα-
 τασχῶν ἀπηνῶς καὶ ὡς αὐτῷ δοκοῦν διεχράτο. οὐ μὴν δὲ οἱ
 ἄλλοι κατερραθύμουν, ἀλλ' ἐφ' ἐνὶ πολλοῖς τινες περιστάντες
 5 ἔββαλλον ἐπληττον ἠκίζοντο καὶ νεκρὸν τὸν ἄθλιον, ὡς καὶ εἰς
 πολλὰ τὸν ἕνα κατακεκόφθαι· οὕτως ὠπλιζεν αὐτοὺς ἡ κακία,
 καὶ ὁ θυμὸς μεμνηότας θήρας ἐδείκνυ. τὸν μέντοι γε πρωτοβε- E
 στιάριον Κάρουλος τις τῶν ἀδύτων κατατολήσας καὶ τὰ πολλὰ
 διερευνησάμενος ἐπεὶ οὐχ εὔρισκεν, ἀπειπὼν ἐμελλεν ὑποστρέφειν.
 10 ἀλλ' ἡ μοῖρα οὐδ' ἐκείνον εἶα τοῦ πάθους ἐκτός· τὴν γὰρ πρό-
 θεσιν εἰσιλθῶν καὶ τῆδε κάκεισε περιβλεψάμενος ἐπὶ γόνασι συνι-
 ζάνοντα κάτωθεν εἶδε τὸν οἰκτιστον, καὶ ἰδὼν ὄρμῃ καθαιρεῖν
 ἀπηνῶς. καὶ ὅς δυσωπεῖ τὸ οἰκεῖον αἷμα πολλοῦ τινὸς ἐξωνού-
 μενος. ὁ δὲ οὔτε πρὸς τὸ σχῆμα τῆς ἰκετείας ἀπέειδεν οὔτε μὴν
 15 ἐπεκλάσθη τοῖς ἐπηγγελμένοις, ἀλλ' εὐθύς κατασχῶν ἀναίρει
 ξιφιδίῳ. καὶ δῆλον γεγονὸς τὸ πραχθέν, οὐκ ἦν ὅστις ἀπῆν P 35
 ἐκείθεν, ἀλλ' ἕκαστος ἐπιστάς ὡς εἶχεν οὐτάζων καὶ μεθ' ὕβρεων
 ἠκίζε, καὶ ἐς τοσοῦτον μελείσει κατεδάσαντο ὥστε καὶ τοὺς ἐν-
 ταφιαστὰς ὕστερον σάκκῳ τὰ μέλη καταθέντας οὕτως ἐκφορῆσαι
 20 καὶ τάφῳ δοῦναι. ἐπεὶ δ' εἰς τέλος τοῖς ἀημέροις ἐκείνοις
 ἐπράχθη τὸ τόλμημα, σὺς τρόπον θήξαντες τοὺς ὀδόντας ὡς

modum bacchabundi cursabant scrutantes attentissime cuncta, nullamque
 templi partem non inspectam et exploratam curiosissime linquentes. unde
 factum ut alii alium repertum et correptum crudeliter quo vellet modo
 interficerent, aliis interim haud cessantibus: nam unumquemque compre-
 hensorum multi circumstantes pulsabant, caedebant, excarnificabant,
 etiam in ipsum saevire pergentes cadaver exanime, ita ut unum in multa
 dissectum fragmenta late spargeretur corpus. tanta istos vaesania urge-
 bat, eo provectos amentis irae, ut supra humanum modum ferina pror-
 suserat rabie ruerent. quaerens denique protovestiarium Carolus quidam pe-
 netrare ausus in adyta, et ibi multa nequidquam scrutatus, desperata in-
 ventione recedere parabat. sed fatum non sivit illum evadere immunem
 damni: nam resumpta repente Carolus scrutandi cura sacram mensam
 subiens, et huc illucque versans oculos, depressum anctus in genua mi-
 serimum deprehendit, nec distulit in eum trucidaturus irruere, frustra
 illo deprecante, et quantum vellet sui sanguinis offerente pretium, siqui-
 dem latro nec habitu supplicis flexus nec rigore animi magnitudine pro-
 missorum vel tantillum infracto, statim apprehensum pugione confecit.
 quod cum mox esset publicatum, nullus fuit qui eo non accederet ac
 supra stans caederet eumque contumelia conscinderet mortuum. adeoque
 illum membratim conciderunt, ut qui deinde sepelire voluerunt, necesse
 habuerint laceros et ab invicem discissos artus in saccum colligere, quo ad
 sepulturam efferre possent. postquam vero immanes sanguinarii voti se
 compotes perpetrato audacissimo scelere viderunt, tum vero stridere den-
 tibus instar aprorum freudentium, ut nemo etiam optimatum aut magi-

μηδὲ καὶ τοὺς ἐν τέλει καταπαδὶς ἐκείνων ἔχειν ἴστασθαι καὶ
B ἄλλοτε ἢ μὴν ἐρωτῶν τί παθόντες καὶ τίνος ὀρμησαντος τοιαῦτα
 πράττειεν, ἐπὶ τὰς σκηναὺς εὐθὺς ὤρμων τῶν φονευθέντων, καὶ
 ᾧ προστετύχει ἕκαστος μεθ' ὅτι γενναίου τοῦ παραστήματος,
 ὡς οὐδενὸς καινοῦ γεγονότος, ἔξεφόρου ἐπεγγελῶντες, καὶ τὸ 5
 ἐπὶ γλώσσης ἔγκλημα συχνάκις λεγόμενον ἦν, “οἱ ἐχθροὶ καὶ
 δύσνοι τοῖς βασιλεῦσιν, οἱ βασιλειῶντες, οἱ παντὶ τρόπῳ εἰ μὴ
 κεκώλυντο οἴοιτ' ἄρξαι, οἱ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀλιτήριοι, οἱ μαγ-
C γανέλαις μὲν τὸν πατέρα μεθ' ὑπουλόγητος ὑπελθόντες, φυλα-
 κῆς δὲ δόξῃ καὶ ἀσφαλείας τῷ νιῷ ἐφεδρεύοντες, ὡς δεδώκασιν 10
 ἀξίας καὶ ὡς ἔδει τὰς δίκας, ὡς εἰκότως διαπεπράχεται, καὶ ὡς
 εὐνοϊκῶς τοῦ λοιποῦ δουλεύσομεν τῷ δεσπότῃ τῶν ἐκείθεν ἀπαλ-
 λαγόντες κακῶν.” ταῦτ' ἔλεγον, καὶ λείαν Μυσῶν τὰ κείνων
 ἐποίουν, ἀμφοτέραις ἔξαντλοῦντες τὸν πλοῦτον ἐκ τῶν σκηνῶν.
 τούτων οὖν οὕτω τελεσθέντων, μηδενὸς οἴου τε δοκοῦντος μαρ- 15
D γῶντι πλήθει καὶ ἀναρχίᾳ ἐμποδῶν ἴστασθαι, τῶν μὲν ταῖς ἀλη-
 θεαῖς δεδιότων τῶν δὲ καὶ κατὰ προσποίησιν (σημεῖον δὲ· καὶ
 γὰρ τῆς τοῦ πρωτοβεστιαρίου συζύγου ἐκεῖ παρούσης καὶ δεινὰ
 ποιούσης καὶ λεγούσης ἐπὶ τοῖς τολμηθεῖσιν, ἐμβριθέστερον ὁ
 μέγας κονοσταυλὸς καὶ θεῖος αὐτόθεν ἐπέειχεν, ἐπιτάττων σιγῶν 20
 φοβουμένη μὴ καὶ αὐτὴ πάθοι, εἰ μὴ σιγῇ, τὰ ὅμοια), — ὡς
E γοῦν συνεχέθησαν ὑπαντες, καὶ κύριοι καὶ ὑπῆρέται ἐπ' ἴσης

stratum prope ipsis adstare sustineret, multo minus reprehendere, aut quid passi quoque instigante talia facerent rogare. subito deinde in aedes irruerunt interfectorum, ibique quidquid cuique quod placeret, occurrerat, tam secunda ludibundi ac ridentes efferebant audacia ac si nihil novi contigisset, in ore habentes ac crebro iterantes mortuorum crimen his expressum verbis: “hostes et proditores imperatorum, principatum affectantes, et quovis modo, nisi sic prohiberentur, ad tyrannidem perventuri, militaris ordinis oppressores detestabiles, magicarum artium clandestino maleficio in patrem Augustum grassati, filio pupillo specie custodiae et praestandae securitatis insidiantes, ut poenas dederunt prout oportuit dignas! ut iure ac merito quod decuit factum est! ut fideli ac devoto alacres animo, dira scelestorum liberati tyrannide, domino deinceps serviamus!” haec simul loquebantur, simul impune velut e Mysis praedam congerebant, agentes ferentesque res opimas e plena Muzalonum domo. haec in hunc modum sunt acta, nemine sibi tantum auctoritatis aut virium inesse putante, quanto esset opus ad reprimendum furorem effrenatae multitudinis, obstandique contumaciae legum et imperii victrici aliis revera timentibus, aliis simulantibus timorem. argumento sit quod protovestiarium uxorem illuc praesentem, et quae par erat videntem talia deplorantem ac loquentem, magnus conostaulus eius patris graviter increpita corripuit et silere iussit, metu ne pateretur viro similia, si verbis irritare furem pergeret. ergo cohibitis in directa domo pari timore

έχον τῶν φοβερῶν, ἐκάστου ζητοῦντος τὸ σώζεσθαι, ἀπαίρου-
σιν ἐκεῖθεν εὐθύς, ἐφ' ὃ τι καὶ παραγένοιτο μὴ φροντίσαντες,
καὶ σὺν οὐδενὶ κόσμῳ φεύγοντες. τῷ μὲν βασιλεῖ ἀσφαλῆ πλέον
ἢ πρότερον τὰ τῆς φυλακῆς ἐπιστῶσι, μὴ τι καὶ νεωτερισθῆ
5 πλέον.

Οὕτω συγχυθέντων ἀπάντων, ἕκαστος τὰ καθ' ἑαυτόν,
ὡς εἶχε, κατησφαλλετο. (20) καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Καρναν- P 36
την πρωτοβεστιαιρίτην τότε τυγχάνοντα, ἄνδρα γεραρὸν καὶ πολ-
λοῦ τιμῆς ἄξιον, φηγῆ ἔχρωντο πρὸς Πέρσας αὐτομολοῦντες,
10 οὐ βασιλεῖ ἐγκοινοῦντες, ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῖς δεδαικότες διὰ τὴν
τῶν πραγμάτων σύγχυσιν. εἴτε γὰρ αὐτοβούλως ὤρμων οἱ ἐπι-
θέμενοι μὴ τινος παρορμῶντος, ἔχιν καὶ πάλιν οὕτως ὁρμῶν B
μηδ' ὀτιοῦν κολασθέντας· εἴτε καὶ ἄλλοι σφᾶς ὁρμῶντας παρώ-
τρηναν, ἐκείνους καὶ κατ' αὐτῶν παροτρύνειν ἔχιν, κἀντεῦθεν
15 κινδυνεύειν μὴ προσδοκῶντας πολλούς, καὶ μᾶλλον τοὺς ἐπ'
ἔξουσίας ὄντας, οἷς ὁ φθόνος ὑπεῖρπε πολλὸς καὶ δεινός. οἱ μὲν
οὖν διὰ ταῦτα αὐτονοχέει εὐθὺ Περσίδος ἀνὰ κράτος ἤλαυνον,
ἄλλοι δ' ἀλλαχοῦ ἀνεχώρουν, κινδύνους ὑφορῶμενοι τοὺς μεγί- C
στους, ἄλλοι δὲ καὶ ὡς οἴοιτ' ἦσαν διεφυλάττοντο. ὁ μέντοι
20 γι μέγας κοινοσταυλὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἐπιστήσας, νέους ὄντας καὶ
συνετούς, ὧν ἄτερος μὲν Ἰωάννης ὁ δὲ δεῦτερος μετ' ἐκείνων
Κωνσταντῖνος ἐλέγοντο, ὀφθαλμοῖς οὐπω σεμννομένους, τὰς

3. μὲν] μέντοι?

22. ὁ Κωνσταντῖνος P.

cunctis aequè dominis et famulis, unoquoque in lucro ponente si salvus
evaderet, abscedunt inde tandem, nihil pensì habentes quo ferrentur, ac
quasi fugientes nullo ordine. principi quidem validiorem quam prius cus-
todiam apponunt, ne quid ex eo novae rei posset exurgere.

Sic confusis cunctis, unusquisque securitati ac salutì propriae quam
poterat diligentissime cavebat. (20) at Caryanites quidem tunc protove-
stiarites, vir aetate iam matura venerabilis meritique maximi, cum ne-
cessariis et familiaribus ipsa nocte recessit transfugiens ad Persas, non
quod imperatori succenseret, sed quod sibi metueret ob perturbationem
rerum. sive enim id per se nemine instigante seditiosì ausi erant, iure
timeri paria rursus eosdem attentaturos impune, summo discrimine ge-
rentium magistratus, in quos gravis incumberebat invidia: sive ipsos alii
impulerant, etiam iterum concitandam vim militarem ab iisdem in minime
opinantes multos iure formidari. alii similiter alio se receperunt, maxi-
ma quaeque rati domi manentibus impendere pericula. porro alii in at-
tenta sui ipsorum custodia perstabant. at magnus constantinus fratribus
(quorum natu maior Ioannes, minor Constantinus vocabatur) ad commu-
nem tutelam adhibitis idoneam cuique subiecit praesidiariorum manum.

- D πρεπούσας ἑαυτῷ φυλακὰς καθίστη. ἐντεῦθεν μὲν καὶ συνεχέ-
στερον ἐφοίτων πρὸς βασιλέα, καὶ διημέρευον σὺν ἐκείνῳ, οἱ
πλείους δὲ καὶ διενυκτέρευον. τὰ δὲ τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίας
καὶ πίστεως καὶ μᾶλλον φιλοτιμούμενοι πρὸς ἀλλήλους ἐνεδει-
P 37 κνύοντο ἐμφανῆ καὶ ὡς οὐκ ἄλλως γε μελλοῦσα. (21) ὅμως καὶ 5
πρὸς ἀλλήλους ἐφιλονεύουν καὶ ἐρίζουν ἀπῆρχοντο. ἡ δὲ φιλο-
νευία ἐκ φιλοτιμίας σφίσι ἐτύγχανεν· ἠμφισβήτητον γὰρ ἀλλή-
λοις τῆς περὶ τὸν βασιλέα φροντίδος, ἐκύστου τῶν ἐν ἀξιώματι
ὄντων μὴ φέροντος τοῖς ὁμοίοις ἐποτετάχθαι. ἦσαν γὰρ ἐνθεν
μὲν οἱ ἐκ Λασκαρίων Τζαμάντουροι, γῆρα τε καὶ συνέσει κε- 10
κοσμημένοι, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς τὸν νέον βασιλέα συγ-
B γενῶς ἔχειν καὶ παπρικῶς πολλὴν ἐνεποιεῖ τὴν τοῦ ταῦτα ζητεῖν
παρρησίαν· ἐνθεν δὲ οἱ ἐκ Τορρικίων τὸ γένος ἔλκοντες, ὧν ὁ
πρῶτος καὶ μέγας πριμικήριος ἦν. εἶγον γοῦν καὶ οὗτοι τὸ πρὸς
τὸ ἀμφιβαλλόμενον ἰσχυρὸν τὸ ἀπὸ πατρὸς οἰκεῖον καὶ ἀδελφικὸν 15
ἐν γράμματι πρὸς τὸν τοῦ νέου πάππον καὶ βασιλέα Ἰωάννην τὸν
Δούκαν. ἐκεῖθεν οἱ Στρατηγόπουλοι, ὧν τοῦ γένους ἐπίδοξος
C ὁ Ἀλέξιος, πολλὴν φέρων τὴν αἰδῶ ὡς εὐγερωσ ἀπὸ πάντων καὶ
πλείστα προσέτι κατωρθωκῶς· οὗ καὶ ὁ παῖς Κωνσταντῖνος
γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφιδῆ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐξ ἀριστείας φανείς 20

14. πριμικήριος P.

adolescentes hi prudentes erant, nondum ad officiorum promoti honorem, eoque, utpote alia vacui cura, apud imperatorem magis assidui, ac cum eo soliti non dies solum totos exigere sed etiam non raro pernoctare, de fide in illum ac caritate certantes inter se, nullamque occasionem praetermittentes declarandi quam maxime poterant sui erga principem studii praestantis. (21) verum omnes qui remanserant principes acris habebat aemulatio sollicitos invicemque commissos, unoquoque sibi ambiente nec ulli alii cedere parato curam peculiarem ac tutelam imperatoris adhuc pueri. erat ea singulorum nobilitas ac dignitas, et ex harum conscientia sui opinio, ut subici cuiquam eorum quibus se pares existimabant nemo unum aequo animo passurus videretur. hinc se offerebant et Lascaridum gente Tzamanturi, qui gravi senectute venerabiles et fama prudentiae conspicui, efficaciter sibi suffragari confidebant ad impetrandam procuratiorem papilli principis et communionem cum eo intimam sanguinis et auctoritatem quasi paternam a natura ipsis datam in natu minorem suae familiae alumnum. e diverso se ostentabant orti e Torniciorum genere, quorum primus magnus erat primicerius. his fiduciam auferendi prae omnibus ambitu caeteris honoris dabat patris ipsorum apud avum imperatoris Ioannem Ducam Augustum summa gratia familiaritate intima coniuncta. occurrebant aliunde Strategopuli, in quibus genere illustris Alexius, cuius omnes in canitie decora magnis rebus gestis virtutem ac famam reverebantur. huius filius Constantinus Gregorius, affinis imperatoris Ioannis ducta eius nepte ac claris factis inclytus, postea privatus

ὑστερον στερεΐται τῶν ὀφθαλμῶν, ἄρτι Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι
 μοναρχήσαντος. αἰτίαν δ' ἔσχεν ὡς καθυπερφηανέοιτο τοῦ
 κρατοῦντος, ἐπεροπτικῶς πρὸς ἐκείνον ἔχων νεωστὶ μετὰ τὸν
 πατέρα τῶν σκήπτρων ἐπιλημμένον. καὶ οἱ ἐκ τοῦ Ραούλ εὐ- D
 5 γενεῖς ἄλλοι, μετὰ πατέρα τὸν τοῦ ἀξιώματος ἐκπεσόντα, ὡς
 φθάσαντες εἶπομεν, ἔτι νεάζοντες, καὶ Παλαιολόγοι. σὺν οἷς
 καὶ Βατάτζαι καὶ οἱ τοῦ Φιλῆ, ὧν ὁ πατὴρ Θεόδωρος τετύφλωτο
 καὶ αὐτὸς σὺν τῷ Στρατηγοπόλῳ τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ χάριν αἰτίας,
 σὺν Καβαλλαρίοις τε οἱ Νοστόγγοι καὶ οἱ Καμύτζαι, σὺν τε καὶ E
 10 Ἀπρηνοῖς καὶ Ἀγγέλοις οἱ Λιβαδάριοι Ταρχανειῶται Φιλανθρω-
 πηνοὶ καὶ οἱ εὐγενεῖς Καντακουζηνοὶ, καὶ ὅσοι ἄλλοι οἷς ἡ γεμη-
 λογενῆς σειρά καὶ χρυσῆ συγκεκρότητα. ὁ μέντοι γε Νοστόγγος
 Γεώργιος καὶ προσεφιλοτιμῆτο· ἐκυδρόντο γὰρ τῶν ἄλλων εἰς
 κῆδος βασιλικὸν προτιμῶμενος. καὶ γὰρ ἔτι ζῶν ὁ κρατῶν ἀρ-
 15 μόζειν εἰς γάμον αὐτῷ τὴν παῖδα διὰ βουλής ἔχων πολλοῖς καὶ
 ἄλλοις ἐπιστενε τὴν βουλήν, κἂν ἐπλήρου καὶ τὸ συνάλλαγμα,
 εἰ μὴ γε θάνατος τῷ βασιλεῖ ἐπελθὼν ἐμποδῶν ἔστη τῇ πρᾶξι. P 38
 τότε δ' αὖθις ἐπιθαρροῦντα τοῖς ἔγνωσμένοις ὡς καὶ πάλιν τυ-
 χεῖν ἔσται οἱ τοῦ κῆδους μέγα φρονεῖν ἢ ἐλπίς ἐποίει, καὶ κατη-
 20 λαζονεύετο πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ μᾶλλον τὸν αὐτανέμιον, ὃς
 ἦν ὁ μέγας κονσταῦλος, διαφιλοτιμούμενος. ὄθεν κἂν τοῖς βα-
 σιλικῶς προαυλοῖς ἀνέδην ἐσκήνει, καὶ καθ' ἡδονὴν διατριβῆς

oculis fuerat Theodoro Lascari regnante, gravi arrogantiae poena qua
 superciliose despexisse imperatorem visus erat, cum is post patris mor-
 tem rerum habenas in manus sumere coepisset. accedebant et filii Raülis,
 alii patricii, qui post obitum Ioannis Augusti dignitatibus exciderant; alteri
 praeterea Palaeologi, et cum his Batatae et Philis filii, quorum parens
 Theodorus cum Strategopelo eandem ob causam excaecatus est, et cum
 Caballariis Nostongi ac Camytzae, et cum Aprenis atque Angelis Libe-
 darii, Tarchaniotae, Philanthropeni et nobiles Cantacuzeni; tum si qui
 alii, quibus illa magnifica series et quasi aurea nobilissimorum procerum
 corona constabat. Nostongus inter eos Georgius aemulationis communis
 modum peculiari ambitionis arrogantia superabat, eo maxime in super-
 biam elatus quod imperator adhuc vivens filiam illi collocare in matrimo-
 nio decreverat, et multos istius sui consilii particeps fecerat, et omnino
 mandaturus executioni rem eam fuerat, nisi morte fuisset praecoccupatus.
 porro tunc adhuc Georgius in ea perstans fiducia perficiendae huius affi-
 nitalis iam ante destinatae, ista ipsa spe in tumorem non modicum infla-
 batur, cum alios superbe despiciens, tum ipsum maxime nepotem ex so-
 rore magnam conestaulum impotentius aemulans. quare in atris impera-
 torii palatii vane ac impudenter sese iactabat, adeo ut non dubitaret
 pueribus Augusti ludis se immiscere, collusorem se principi obtrudens,
 et cum eo simul equitans in arundine, pariterque, ut solitum illis, pila
Georgius Pachymeres I.

- B** ἰππαζομένοις τοῖς ἄρχουσιν ἐπὶ κοντῶν συντριβῆ ἧ καὶ κατὰ παιγνιον σύνηθες σφίσι τῆς σφαίρας ἐκ μεγάλου τοῦ θάρρους συνιππάζετο καὶ συνέπαιζεν, ἐγγὺς ἰσταμέναις καὶ δρώσαις ταῖς βασίλισιν ἐπιδεικνύμενος.
- C** 22. Τίως γε μὴν, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἀνεπιτρόπευτον μένειν τὸν βασιλέα, ἐν ἀφήλιξι γνωριζόμενον καὶ ἀπαλὸν ἦτορ φέροντα, συνελθόντες ἅμα οἱ ἐν τέλει καὶ βουλευσάμενοι ὡς οὐκ ἀσφαλές δίχα τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ταύτης προσιτώτος (Ἀρσένιος δ' οὗτος ἦν) καθιστᾶν τὰ τοιαῦτα, πρὸς μὲν τὸν ἐξ Ἀντωρειανῶν πατριάρχην πέμπουσι τὴν ταχίστην μετακαλούμενοι Νικαίηθεν 10 τοῦτον, αὐτῶν δὲ καθ' ἑαυτοὺς ἐφ' ἡμέραις διασκεπτομένων,
- D** ἄλλον ἄλλου εἰς κηδεμονίαν τοῦ βασιλέως προκρίνοντος, τέλος ἐπὶ τῷ μεγάλῳ κοροσταύλῳ τῷ ῥηθέντι Παλαιολόγῳ ἡ κοινῇ βουλῇ καταστᾶ ὡς αὐτοῦ γε καὶ μόνου παρὰ τοὺς ἄλλους ἱκανοῦ πρὸς τοῦτο φανέντος· εἴπερ γὰρ ἄλλον, στρατηγικώτατον εἶναι 15 τὸν ἄνδρα, καὶ οἱ ἐκ παλαιοῦ αὐταρκες εἶναι τὸ εὐγενές, καὶ τρίτον τὸ πρὸς τὸν κρατοῦντα συγγενές ἅμα μὲν αὐτόθεν ἅμα δὲ καὶ ἐκ τῆς συζύγου (τῆς μὲν γὰρ δευτέρως αὐτανέψιος ἦν, τοῦ
- E** δὲ δευτέρου αὐτανεψίου υἱός) πολλὴν ἐμποιεῖν αὐτῷ τὴν εἰς τὸ κηδεμονικὸν τοῦ βασιλέως παρὰ τοὺς ἄλλους ἐκχώρησιν. ἀλλὰ 20 τὰ μὲν ἐκείνου πρὸς τὸ προτιμᾶσθαι τῶν ἄλλων δίκαια ταῦτ'.

ludens, et in similes eius aetatis remissiones sese ingerens familiaritate nimis audaci, sicque sese reginis sororibus imperatoris coram e propinquo spectantibus venditans vano gloriolae pruritu.

22. Verum enimvero cum diutius non posset parvulus imperator in tam imbecilla ac tenera aetate certi tutoris providentia destitutus relinqui, ad electionem apti ad id munus coeuntes magno numero praecipui quique magistratus atque aulae procures ante omnia decreverunt haudquaquam tutum videri tanta de re statuere sine cleri et ecclesiae consensu eiusque consilio ac nutu qui rebus ecclesiasticis tunc praecerat (is erat Arsenius). itaque per exautorianorum patriarcham illum ex urbe Nicaea curriculo accersunt. ipsi vero interim serio in deliberationem ingressi post multam et attentam disquisitionem disceptationesque varias, alio alium praeferente, tandem in eam sententiam maiori ex parte conveniunt quae curam imperatoris ac tutelam saepius memorato magno constantulo Palaeologo committendam censebat: videri enim illum unum praecunctis reliquis ad eam rem idoneum maxime utpote virum fortem et rei militaris experientissimum, cuique affatim suppeteret antiquae nobilitatis. accedebat tertio loco domestica sanguinis necessitudo cum imperatoribus avo et patre principis regnantis, ex utraque stirpe paterna maternaque. nam Augustae quidem pronepos, ex imperatoris vero pronepote natus erat. his vere firmamentis nitabatur Palaeologi spes, eaque allegabat potissimum qui eius electionem suadebat orator. verisimile tamen est haud plane his argumentis confisum cum, praeter ea quae palam ageban-

ἦσαν, καὶ ὁ ὑπὲρ ἐκείνων λέγων ταῦτα προυβάλλετο· παρέχει δὲ καὶ τὸ εἰκὸς ἐννοεῖν ὡς ἀκείνος τὸ πρῶγμα ποικίλως μετεχειρίζετο, οὐκ ὀλίγους κλέπτων ταῖς ἀγαθαῖς ὑποσχέσεισι, καὶ μᾶλλον οἷς ἐκπεσεῖν τῶν ἀξιομάτων συνέβη ἐκ τῆς τοῦ καιροῦ δυσκολίας 5 τὸ πρότερον. ὁ δὲ ὑπελθεῖν μὲν τὴν φροντίδα μηδὲν μελλήσας P 39 κατένευε, πένης ὢν καὶ μηδὲν ἔχων κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἀξιώματος φιλοτιμότερον διαζῆν· ὡς ἂν δὲ μὴ δοκῶν τῷ ἔξ ἐτοίμου λαμβάνειν χάριν τοῖς παρέχουσιν ἔχειν, μηδ' ὡς φορτίον ἐπιμιζόμενος πυρραιτῆσθαι, ἐζητεῖ μὲν καὶ τὴν τοῦ πατριάρχου ὅσον 10 οὕτω ἐπιστησομένου συναίνεσιν, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον, ἀλλ' ἴν' ἀσφαλέστερον τὸ γινόμενον καθιστῶτο. πλὴν ἀλλ' ἀντιδοθήναί οἱ καὶ τῆς ἐπὶ τῷ βασιλεῖ κηδεμονίας τὰ ὑψηλότερα τῶν B ἀξιομάτων προσαπαιτεῖ. (23) οἱ δὲ τῶν μὲν ἐκείνων βουλευ- C μάτων τὸ κῆρος οὐχ ἤττον καὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἤθελον εἶναι, 15 οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ σφᾶς ἀναγκάζεσθαι ἐφ' οἷς ἐδέδοκτο σφίσι μεταβουλεύεσθαι· τὸ δὲ προβιβασθῆναι τὸν τοῦ βασιλέως ἐπιτροπον εἰς βαθμὸν τοῦ ἀξιώματος μέλζονα εἰκὸς γε εἶναι διωμολόγουν, καὶ πως καὶ ἀμυγῆπη διὰ ταῦτα ἀπὸ τούτῳ συνεφώνουν D οἱ πλείστοι. καὶ εἰς μέγαν δοῦκαν ὁ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων

tur dicebanturque, admovisse clanculum arcanas artes corrogandis varia industria suffragiis studiisque velificari eius ambitioni valentium, qualium multos putatur amplis sibi promissionibus adiunxisse, praesertim ex iis qui nuperis aulae tempestatibus iacturam dignitatum fecerant. et superat causa cur occasionem non negligeret, sed curam intenderet omni cunctatione omissa in rem sibi, unice necessariam in statu praesentis fortunae, exhaustae atque inopis, egestate siquidem pecuniae summa laborabat, non habens omnino unde dignitatem tueretur, multo autem minus unde, quod naturaliter amabat, munifice ac splendide viveret. porro ne hinc quidem visus accipere nimis cupide oblatum honorem, obnoxium se ac gratiae debitorem deferentibus constitueret, inde vero formidare onus impositi officii quasi conscientia infirmitatis videretur, mediam inter illa extrema viam tenens, primum petitii patriarcham auctorem fieri decretae sibi dignitatis, ideoque conclusionem deliberationis ultimam in eius proximum, ut putabatur, adventum differri, non quod huius assensum omnino necessarium, sed quod eo accedente securius transigendam firmisque constituentem rem putaret. deinde rogavit ut sibi boni publici studio difficultis et gravis procurationis subeunti pondus, in pretium operae ac sollicitudinis regenda imperatoris pueritia exantlandae, annuere vellent excellentiores aulae dignitates. (23) quibus auditis congregati proceres morem illi gerendum in utroque quaesito censuerunt: nam et ad auctoritatem immutabilitatemque rerum a se decretarum conducere putabant ratas eas ab ecclesia haberi, absque eo tamen ut iterum in dubium ac deliberationem vocarentur; et aequum plerisque consentaneumque visum est tutorem gubernandas tenerae principis aetati praeponitum in sublimiorem, quam in quo haecenus stetisset, dignitatis gradum attolli. quare id pluribus suf-

ἐπίτροπος μετατίθεται, βασιλέως δῆθεν δίδοντας, καὶ τὸ λοιπὸν ὁ Παλαιολόγος μέγας δούξ καὶ τοῦ βασιλέως ἐπίτροπος φημιζόμενος πρὸς ταῖς φροντίσι τῶν κοινῶν ἦν, καὶ ἐξ ἐπιτάγματος ἀπαρατήτου συμπραττόντων καὶ τῶν ἐν τέλει διώκει ταῦτα. καὶ

E πῶς ἀμηγέλη διὰ ταῦτα κατ' ἀναγκαίας χρείας τῶν βασιλικῶν 5
 ταμειῶν προσήπειτο. ἦν γὰρ χρημάτων πλῆθος ἐναποτεθη-
 σαυρισμένον ἐν Μαγνησίᾳ, οὐ ῥαδίως ἀριθμητόν, συλλεγὲν καὶ
 ἀποτεθὲν παρ' Ἰωάννου τοῦ Λούκα καὶ βασιλέως. τὸ γὰρ παρὰ
 τοῦ παιδὸς ἐκείνου Θεοδώρου τοῦ Λύσκαρι συναγόμενον ἰδίως

P 40 ἄλλο τι χρῆμα, εἰς βασιλείας αὐταρχεῖς ὄγκον, ἐν τῷ κατὰ ἄνω 10
 Σκαμάνδρου φρουρῷ τῷ οὕτω πῶς Ἀστυτζῶ ὑποκοριζομένῳ
 ἀσφαλῶς ἐναπέκειτο. πλὴν οὐκ ἐκλογαὶ ταῦτα ἢ εἰσπραξις ἄδι-
 κος, οὐδ' ἀνθρώπων βίος καὶ πενήτων οὐχ ἦττον ἢ χρυσὸς αἵ-
 ματα, ἀλλὰ πλοῦτος ἐκ τε τῆς περὶ τὰ ἴδια προμηθείας καὶ ἐκ
 τῆς τῶν ἀλλοτρῶν κατὰ προσένεξιν εἰσφορᾶς συλλεγείς τε καὶ 15
 αὐξήθεις· τὸν μὲν γὰρ ἐκ γεωπονίας συνῆγον, τὸν δ' ἐξ ἄλλο-

B δαπῆς συνέλεγον. πλὴν οὐχ ὥστε καὶ ἀποτεθησαυρισθαι τὸν
 πάντα μηδενὸς μετέχοντος, ἀλλ' ἐξαιρουμένων τῶν ἀναγκαιῶν
 εἰς δόσεις καὶ ῥόγας καὶ δαπανήματα, καὶ μᾶλλον εἰς ἐπιφανῶν
 μὲν ἀνδρῶν φιλοτιμίας πενήτων δὲ χορηγίας, ὡς ἐκχεῖσθαι κατ' 20

12. ἢ decret.

fragilis iusserunt. magno igitur procerum consensu curator electus rei-
 publicae per teneram regnantis aetatem, concedente imperatore, magni
 ducis appellatione insignitur. itaque mox Palaeologus simul dux magnus,
 simul tutor principis acclamatus, de publici consilii sententia rem admi-
 nistrare publicam coepit, eaque occasione regium attigit aerarium. erat
 autem vis pecuniae condita in urbe Magnesia non facile numerabilis, col-
 lecta et ibi deposita a Ioanne Duca imperatore: nam quae alia proprie
 a Theodoro Lascari eius filio congregata pecunia fuerat tanto numero, ut
 ad quasvis imperii expensas posset sufficere, secure custodiebatur in arce
 ad Scamandrum sita, quae diminuto vocabulo Aastyrium, hoc est urbe-
 cula, vocatur. caeterum non ex corrasionibus et extorsionibus iniquis
 hae summae conflatae fuerant, neque eius generis erant hi thesauri quos
 raptim congestas in unum hominum vitas et pauperum sanguinem non im-
 merito quis dixerit, sed ex temperanti parsimonia natae copiae, fructus
 oeconomicae prudentiae perceptus ex preventibus agrorum aut iusta com-
 mutatione commercii e terris exteris, innoxio redituum genere, nihil ad-
 mixtum habens odiosae corrogationis ex alieno censu. nec porro ibi detinebatur
 avara custodia necessarios invidente usus egentibus, sed non
 parce profunde batur, cum erat opus, in donativa, stipendia, similesque
 sumptus, maxime in munificas largitiones, quibus vel insignibus viris
 magnorum laborum egegioremque facinorum merces numerabatur, vel
 inopi turbae suppeditabatur unde viveret, ut ex his quasi fontibus regiae
 misericordiae in felicitatem publicam perennia flumina redundarent. quod

ἀενάων ποταμῶν πλημμύρας τὸ βασιλικὸν ἔλεος, τὸ λοιπὸν τῶν
 χρημάτων τοῖς ταμείοις ἐντεθραύριστο. τὸ γὰρ ἐπὶ Κύρου
 καὶ Δαρείου τὸ πάλα λεγόμενον ἐπ' ἐκείνοις ἄντικρυς ἦν, καὶ ὁ C
 μὲν Ἰωάννης πατὴρ Ῥωμαίων, ὁ δ' αὖ Θεόδωρος δεσπότης ἐπω-
 5 νομάζοντο. εἰς τόσον καὶ γὰρ ὁ μὲν Ἰωάννης προμηθευτικῶς
 τοῖς ἅπασιν εἶχεν, ὥστε καὶ ἰδίαν πρόνοιαν τῆς βασιλικῆς ἔξου-
 σίας τὰ λεγόμενα ζευγηλατεῖα ἠγούμενος παρ' ἕκαστον κάστρον
 καὶ φρουρίον κώμιας ἐπὶ τούτοις καθίστη, ἐφ' ἧπερ ἐκ τῆς ἐκεί-
 10 νων ἐπικαρπίας καὶ εἰσφορῶς σιταρκοῖτο μὲν καὶ τὸ παρακείμε-
 πῦσιν ἔξαντλεῖν τὰς τῆς εὐεργεσίας ἀμάρας. ὁ δὲ γε Θεόδωρος
 εἰ καὶ δραστικώτερον ἐχρυσολόγει ἐκ κοινῶν συνδόσεων, ἀλλ' εἰς
 τὸ πολλαπλάσιον ἔξεκένου γνώμης ἀπλότητι, ἐξ ὧν ἀμπώτιδες
 15 τινες καὶ χαρῖβδεις ὡς ἐκεῖ τῆς θαλάσσης ἐνταῦθα τῶν χρημά-
 των ἐδείκνυντο· τὸ γὰρ ἀφαιρούμενον ἐπληροῦτο πάλιν ἐκ τοῦ
 ῥαδίως, καὶ ἦν ἡ τοῦ ὄντος ἀφαίρισις τοῦ προσγινομένου τοῖς B
 ἀφαιρεθεῖσι πρόσθεσις πλείων, ἐκάστου μείον μὲν συνδιδόντος
 διὰ τὴν κοινὴν εἰσπραξιν, πλεον δ' ἔχοντος ὅπερ ἀφήρηται ἐκ
 τοῦ πάντας ἐκ βασιλέως ἔχειν, κἀντεῦθεν καὶ ἐπιχορηγεῖν ὅτου
 20 θλόιτό τις ἐκ τοῦ προχείρου, κἀν τῷ δίδοναι μᾶλλον χαίρειν ἢ
 τῷ λαμβάνειν. καὶ τί γὰρ ὁ τοῦ Χριστοῦ νόμος ἄλλο βούλεται

vero istis supererat sumptibus, sedulo conservabatur. quod enim de
 Cyro Darioque dicebatur, hisce quoque omnino conveni principibus.
 ac Ioannes quidem Romanorum pater, Theodorus vero de iunctis vocabatur.
 tam provida namque cura Ioannes quidem cuncta gubernabat, ut
 nec indignum regio fastigio duceret ad procuracionem humilem descendere
 instrumenti etiam rustici ac iumentorum ad agriculturæ ministeria, vel
 aratra vel sarraca trahentium; cuius generis provisos ac praefectos per
 castra singula constituerat, attributis cuique arci eiusque praesidio certis
 pagis, unde sufficientis annonae copia non solum militibus suppeteret, sed
 ex abundanti etiam inde princeps haberet quod larga in multos benefi-
 centia profunderet. Theodorus porro etsi efficacior in auro ex communi
 collatione congregando, tamen idem erat prae simplicitate mentis haud
 satis cautae in eodem prodige dispergendo profusior, ut quod in mariti-
 mis aestibus Euriperum ac Charybdum, hic quoque quadam alterna reci-
 procatione effluentis refluentisque pecuniae cerneretur, exhausti per lar-
 gitiones aerarii damnis facili mox corrogatione repositis, immo quod expen-
 sum erat abundantius redeunte per modicas licet singulis, caeterum
 propter multitudinem conferentium in summas vel maximas excedentes
 contributiones subditorum; nec inde exhausta privata quorumcumque fa-
 cultate, utique quam late ad omnes promanantes et varie in domum ac
 fortunam quamque perenni quodam cursu profluentes principalis benefi-
 centiae alerent rivuli. prompta quippe praesto aderat omnium necessita-
 tibus larga benignitas principis libentius tribuentis quam acciperet: quid

ὁ δίδοναι πᾶσιν ἐπιτάττων αἰτοῦσιν ἢ ὥστε πάντας ἔχειν καὶ ἔξαπορεῖσθαι μηδένα, κοινῶν προκειμένου τοῦ νόμου, ὡς ἄλλοι παρεξόντος ἐτοίμου, εἶγε ἄλλος ἀπορήσει διδούς. τοῖς δὲ γε μικροψύχοις καὶ τὸ κατ' ἐγγύην χρέος εἰς πολλαπλάσιον πρόσσει, καὶ ἐγγυητῆς θεός, τὸ θανατάσιον. 5

- P 41 24. Βούλομαι τοίνυν καὶ ἄλλο τι διηγήσασθαι περὶ τούτων, παραιτοῦμαι δέ, ὅτι καὶ ὁ λόγος διὰ τὸ χρησίμου παραβέβασται. νόσος ἐπέσκηψε τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ ποτὲ ἀφαιρεθέντι τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς βοηθὸν σύζυγον, τὴν οὐκ οἶδ' ὅ τι καὶ πῶ τῶν θανατάσιων ὀνομάτων Εἰρήνην, καὶ ἡ νόσος ὡς χαλεπή· 10 ἐπιληπτο γὰρ διὰ τὸ γῆρας, οἶμαι. τῶν γοῦν λατρῶν ἀπορούτων ἐφ' ὅ τι καὶ τράποιντο, αὐτὸς ἐπὶ θεὸν καταφεύγει, καὶ τὸ B ἐκείνου πρὸς πάντας ἔλεος κατὰ τὸ δυνατόν ἐκμιμεῖται. ὦριστο τοίνυν, καὶ σάκκοις ὁ χρυσὸς ἐξαντλεῖται, καὶ ἀνὰ ἕξ καὶ τριάκοντα τῶν ἀκίβδηλων νομισμάτων ἐκάστῃ τῶν ὀπουδήποτε ἀπόρων δίδεται, χωρὶς τῶν εἰς θεῖους ναοὺς καὶ μονὰς καὶ θεοφιλεῖς ἄνδρας ἐξαντληθέντων, ἐπιμετρομένου τοῦ ἔλλους πλείστοις ἡμιόνων σάγμασιν. ἀλλ' ἐπιμετρεῖται τῷ ἔλλει τὸ τοῦ C θεοῦ ἔλεος, καὶ ῥαΐζει τῆς νόσου ὁ ἀσθενῶν, καὶ ἐπιγάννυται, ὡς εἰκός, τῷ ἔλλει. καὶ Ῥωμαίοις ἀπολογεῖσθαι θέλων ὡς 20 ἀμέλῳτα τὰ κοινὰ τοῦ τοσοῦτου προβάντος ἔλλον, αὐτὸν ἐκείνον

enim aliud Christi lex praescribit, dare cuius potenti praecipiens? cuius beatus fructus est abundare universos, egere neminem, compensante vicissitudine communiter utili mutuos defectus, dum praesto est qui refundat ex publico quantum ex privato quilibet contulit. a quo ne abhorreant commercio animi pusilli, fideiusorem, quod mirum est, se deus offert, pollicens se repensurum multiplicato fœnore quod datum fuerit.

24. Volo et aliud huius generis narrare; petoque veniam, si argumenti utilitate tractus digressionibus indulgeo. morbo correptus aliquando est imperator Ioannes recens viduatus praeclara in rebus bonis adiutrice coniuge, illa, inquam, admirabili Irene, cui pro merito laudanda verba desunt. erat autem morbus sane soticus et gravis, quippe casus inducebat epilepticis accessionibus similes, etsi forte hi debilitati aetatis iam provecetae iustus imputari potuissent. incertis medicis quo se verterent, aeger ad deum confugit, et eius largam in omnes misericordiam prout poterat imitatur. ergo eius mandato hauritur e thesauris aurum plenis saccis, et ad sex et triginta probae monetae nummi egenorum cuiuslibet ubicumque degentium divisi sunt, praeter ea quae in sacra dei templa, in monasteria et viros deo devotos sunt expensa, liberalitate ea per multos onustos mulos quo oportuit missa. haec Augusti misericordia divinam in eum attraxit. ergo is aegritudine primum facta leviori, deinde plane convalescit, gaudio eius et fructu animi, quantum fas erat ex tam evidenti experimento divinae misericordiae capere. tum purgare se apud Romanos volens, si forte quererentur effusa in pauperes liberalitate publi-

τὸν ἐλεήσαντα τῶν λεγομένων ἔφερε μάρτυρα πρὸς τὸν πατριάρ-
 χην Μανουὴλ λέγων ὡς οὐδὲν ἐξήντηται τῶν κοινῶν, ἀλλ' ἐκ
 προμηθείας κτήσαιο ταῦτα καὶ μελέτης ἰδίας, ἔξ ὧν γεωπονῶν
 οὐκ ἀνίει δι' εἰδημόνων ἀνδρῶν, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς δὴ
 5 τοῖς κτήμασι θρεμμάτων διαφόρων ἐπιμελούμενος. οὕτως ἦν αὐ-
 τοῖς τὸ θεοφίλης, καὶ οὕτω τὸ φιλοβρώμιον ἔγνωστο.

25. Τότε δὲ πολλοῦ τινὸς ἐν Μαγνησίᾳ τεθησαυρισμέ- D
 νου χρήματος, οὐκ ἔξδν ἦν τῷ μεγάλῳ δουκί τε καὶ ἐπιτρόπῳ
 ῥᾶστα λαμβάνειν καὶ χορηγεῖν ὅπου ἦν βουλομένῳ οἱ· ἐφυστή-
 10 κει γὰρ τὸ Κελτικὸν καὶ πελεκυφόρον, ἐφῆζον ἦν τις ἐπιχειροίη,
 καὶ φυλακὴ ἦν τοῖς ταμείοις, ὡς γνωστῶς δίδοσθαι ὅπου τὸ P 42
 ἀναγκαῖον τῆς χρείας ἀπήτει. ἐδίδοντο δὲ πολλὰκις καὶ τισιν
 ἐπιτάττοντος προφάσει χρείας οὐκ οὔσης. κἀντιῦθαι ἀρχὰς
 15 ἐπιλελῆσθαι. καὶ δικαίως ἂν ἀπολογησόμενος, εἰ μὴ τινι παρῆ-
 χεν αὐτὸς διὰ τὴν ἰνούσαν πενίαν, ὅμως ἀφορμὰς ἐδίδου λαμ-
 βάνειν τινάς, οὐ μᾶλλον κατὰ φιλοτιμίαν ἢ κατὰ πρόνοιαν τῶν
 μελλόντων, ὡς ἔδειξε. τὴν δ' ἐκείνου πενίαν εἰπόντος ἐκείνου B
 ποτέ παρῶν καὶ ἀκούσας ὁ γράφων εἰ μαρτυροίη, ψεύδους ἀλῶ-
 20 ναι οὐ δέδοικεν, ἐπεὶ κἀκείνῳ εἰς κἀχρημα δόξης ἦν ἡ πενία τότε

cum aerarium exhaustum, illum ipsum culus gratia sanatus fuerat deum
 testem allegavit, patriarchae Manuëli sancte affirmans nihil prorsus ex
 iis quae data fuerant, e thesauris reipublicae depromptum, sed ex pri-
 vata penu et ex partis ac collectis propria industria ac providentia, exer-
 cenda scilicet per gnavos et experientes colonos agrorum cultura, gregi-
 busque atque armentis per idoneos homines curandia. sic illi dei aman-
 tes, sic pariter rei Romanae studiosos se monstrabant.

25. Hoc porro de quo scribimus tempore cum magnus apud Magne-
 siam publicae pecuniae numerus esset depositus, non erat facile magno
 duci et tutori principis inde aliquid sumere erogandum in quos vellet:
 obstabat enim Celtarum securigerorum inexorabilis ei thesauro imposita
 custodia, haud sinens inde aliter quam cunctis praesentibus et coram in-
 tuentibus dispensari quidquam. iubebat tamen non raro quibusdam inde
 donari haud necessariis de causis; quae benignitas illi quasi fundamentum
 fuit popularis in eum benevolentiae. caeterum si quis eo nomine de ipso
 quereretur quasi non satis severo publicae pecuniae custode, ei se pur-
 gabat negans in proprios se usus quidquam inde sumere; in culus rei
 fidem suam domesticam ostendebat paupertatem. tamen quae sitis occasio-
 nibus identidem procurabat ut quidam inde acciperent, non magis id
 agens ambitionis instinctu quam sapienti provisione futurorum, prout rei
 exitus monstravit. de illius porro modo memorata paupertate, si quae
 audivit ex ipso quondam praesens huius historiae scriptor, hic pro testi-
 monio dixerit, non sane veretur ne coarguatur mendax, neve hoc illi ce-
 dat in dedecus quod Palaeologus gloriae sibi fore autumans de se iacta-
 bat, ostentans paupertatem suam sane tantam ut affirmaret etiam iam

λέγοντι. τρισὶ γὰρ μόνοις νομίσμασιν κατὰ τὰς κατ' οἶκον
 χρείας τὸ ποσὸν αὐτῶ, ὅτε βασιλεύοι, ὡς ἔλεγε, περιστάτο.
 καὶ τοῦ Ἄγγελον ἀδελφὸν ὄντα τῆς αὐτοῦ πενθερᾶς, ὃν μέγαν
 C αὐτὸς λαγχάνοι παρ' αὐτοῦ δίκας ὑπὲρ τῆς τῆς ἀδελφιδῆς προ-
 κὸς μαρτυρήσοντα. κάκεινος ἑγγὺς παραστάς ἐμαρτύρει, καὶ
 ἡμεῖς ἠκούομεν λέγοντος καὶ ὄρκον προστιθέντος τοῖς λεγομένοις.
 τότε τοιγαροῦν τοὺς πολλοὺς, καὶ μᾶλλον οἷς εὐγενὲς τὸ γένος,
 ὑποποιούμενος παρεῖχεν ἕξ εὐλόγου δῆθεν προφάσειως τῶν βασι-
 λικῶν χρημάτων ἀπόνασθαι, αὐτὸς τέως ὡς εἶχε συντηρῶν ἑαυ-
 D τὸν τῶν λημμάτων ἀνώτερον.

26. Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ ὁ πατριάρχης σὺν τε τοῖς ἐκκλι-
 τοῖς τοῦ κλήρου καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι παρεῖναι ἠκούετο· καὶ ὅς αὐ-
 E τῖκα μαθὼν πρὸ τῶν ἄλλων αὐτὸς ὑπαντᾷ μακρόθεν, τιμὴν τὴν
 μεγίστην ἀφοσιούμενος τῷ πατριάρχει καὶ παντὶ τῷ ἱερῷ πληρῶ- 15
 ματι, πεζῇ τε βαδίῳ καὶ τὰς τῆς ἡμιόνου τοῦ ἱερέως χαλινούς
 κατέχων, ἕως καὶ αὐτῶν ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων προηγούμενος
 καθιστᾷ. καὶ δὴ σκητὴν μὲν βασιλικὴν ἐκείνου χάριν ὑποστῆναι
 κελεύει, ἅμα μὲν καὶ κατὰ τὴν εἰς ἐκεῖνον τιμὴν, ὑποτρέχων ἐν
 πᾶσι καὶ θεραπεύων, ἅμα δὲ καὶ ἐς πρόφασιν ἀναγκαίαν τοῦ 20
 ἔχειν ἐκ τοῦ ῥήστου πλησιάζειν τῷ βασιλεῖ τοῦ καιροῦ διδόντος
 P 43 αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν πατριάρχην μηδεμιᾶς ὥρας τοῦ κρατοῦντος

8. οἷς] οἷς τὸ P.

imperans domestici sibi quot diebus usus omnes expensas tribus solis num-
 mis constare. et hoc iureiurando confirmavit, cum in quadam lite fratris
 suae socrus Angeli, quem ipse imperans magnum primicerium creavit, de
 dote suae neptis iudicio certantis, rogatus in testimonium adesse grava-
 tus non fuisset, et ea quae diximus proferre deo in testem vocato. tunc
 igitur multos, praesertim genere nobiles, variis ad id quae sitis praetexti-
 bus, et plausibiles in speciem praetendens causas donativis, e publico
 curavit honorari, ipse interim in egestate familiari permanens, superior
 cupiditate purasque omni avaro contactu manus servans.

26. Interim patriarcha cum electis ex clero et archiepiscopis adven-
 tare audiebatur; quod simul Palaeologus cognovit, ante omnes ipse lon-
 gissime processit obviam, nihil ad summam tum erga patriarcham tum
 erga sacrum collegium venerationem sibi reliqui faciens, quippe qui pe-
 dibus incedens, correptis manu muli quo patriarcha vehebatur habenis,
 cum usque intro palatium regum praeciens duxerit, tum ibi Augustalis
 fastigium in eius gratiam denitti iusserit, simul discursu per sese in
 omnem partem sollicito satagens in omnibus quae ad honorem faciebant
 antistitis praesentis, simul etiam necessarie fungens obsequio tarbae sub-
 movendae, ne quid obstatet quominus facile ad Augustum accederet pa-
 triarcha in ipso momento admissionis, ac nullo deinde tempore ab eo

ἀπολιμπάνεσθαι. συγκεχωρήκει δέ οἱ ἀσμένως πάντα ὡς οὐκ ἄλλως ἐπιτροπεύσων, εἰ μὴ αὐτὸς γε κελείοι καὶ ἐπινεύοι ἢ σύν-
 οδος. ὅθεν καὶ φέρων μὲν τὸν νέον εἰς χεῖρας τῷ πατριάρχῃ
 ποιεῖται οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις μέσον, τῆς βουλῆς δ' ἐκείνου ἐξαφ-
 5 τῆ τὰ παρόντα, καὶ πολλάκις ἄγει καὶ δείκνυσι τὰ κειμήλια,
 σιωπηλῶς τὴν ἔξουσίαν ἐμφαίνων ἐξημμένην ἐκείνου καὶ μόνου,
 κἂν αὐτὸς κελείοι, ἐκείθεν τοὺς ἄλλοὺς ἔξοντας. ἦν δὲ ἄρα οἱ B
 τὸ σοφὸν ἐκείνῳ μὲν ἐνδιδόναι τῶν ὄλων ἄρχειν, αὐτὸν δ' ὑπο-
 ποιούμενον τὸν ἐξάρχοντα λαμβάνειν οἷόν τ' εἶναι ὡς ἐπ' ἀναγ-
 10 καιοῖς παρῆξοντα· καὶ ἐπεὶ ἀνάγκη ἦν ἐκ τῶν κοινῶν τοῖς περὶ
 τὸν πατριάρχῃν οἰκονομεῖσθαι, καὶ μᾶλλον τοῖς ἀρχιερεῦσι, τὰ
 ἐπιτήδεια, αὐτὸς λαμβάνων ἰδίδου, καὶ προσεπιφιλοτιμεῖτο τὰ
 πλείονα, τὸ μὲν πρόδηλον ἐπ' ἀναγκαῖαι ταῖς προφάσεσι, τὸ C
 δὲ γε σπουδαζόμενον παρ' ἐκείνου σοφῶν ὀφθαλμοῦς ἐκτυφλώτ-
 15 τειν δώροις καὶ τὴν ἐκείνων ὑποποιεῖσθαι εὐνοίαν. ὃ καὶ γινόμε-
 νον καθ' ἐκύστην ῥοπήν εὐμενείας ἐνεποιεῖ μεγίστην παρ' ἐκεί-
 νων ἑαυτῷ δίδόντι, καὶ τὰ τῆς πρὸς ἕκαστον ἐκείνων τιμῆς τε
 καὶ ὑποπτώσεως ἦσαν ὡς ὀλίγον τὸ μεταξὺ διελθεῖν καὶ πάντας
 ἔχειν ἐκείνους ἐκ τῶν ῥένων καὶ ἄγειν δύνασθαι ὅπη βούλοιο.
 20 οὐδὲ γὰρ ἦν, οὐκ ἦν ἐκείνων ὅστις οὐ δεῖ εὐφῆμου μνήμης ἐκεί-

disiungeretur. iam prae se ferebat permittere se prorsus arbitrio patriar-
 chae electionem suam, neque aliter quam ipso iubente et annuente
 synodo tutoris officium subiturum. quod ut significaret, productum pue-
 rum principem tradit in manus patriarchae, medium inter ecclesiasticos
 proceres circumdantes undique, quasi ex eius et sacri collegii sententia
 et nutu pendere unico negotium promotionis suae volens. quam eandem
 in speciem saepe producebat ostentabatque insignia delatae sibi potesta-
 tis, sic tacite indicans agnoscere se provectionem sui in eam dignitatem
 ex solo patriarchae nutu iudicioque suspensam, ita ut, si iuberet, alii
 eam haberent. id vero ille sapienter omnino sic agebat, totum rei ar-
 bitrium patriarchae deferens, nec sibi alias quam obtemperandi partes
 relinquens, si e re publica censeret praeficere se tutelae principis, et in
 eum locum conscendere iussis suis cogeret. et quoniam suppeditari victus
 e publico debebat patriarchae ac familiaribus eius, praesertim archiepi-
 scopis, id manu ipse sua faciebat large ac plane munifice, in speciem qui-
 dem rem ex more debitam reddens, arcana vero destinatione animi occa-
 sionem eam captans excaecandi sapientum oculos ingestis donis et eorum
 sibi conciliandi amoris. iteratum enim quotidie id officium suggerendae
 anaoniae singulis orationibus momentum addebat novum benevolentiae
 ipsorum erga tam liberalem praebitorem. itaque tantum profecit illa di-
 ligentia honoris et demissa professione reverentiae erga sacras illas per-
 sonas, ut paucis diebus postquam ita cum illis agere coeperat, omnes
 illos sibi obnoxios haberet, possetque quasi naso tractos quocumque vel-
 let circumducere. nec sane iam erat illorum quisquam qui non per sese,
 nullius admonitu, ipsum absentem in patrum consensu loquens laudibus in

νον μὴ παρόντα ἐπὶ τοῦ κοινοῦ συνεδρίου ἐποίει, καὶ ὃς οὐκ ἤξιον ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τὸν Παλαιολόγον ἐπὶ τῶν κοινῶν εἶναι κατασταθέντα, πλὴν καὶ ἐπὶ μεγίσταις ἀξίαις καὶ βασιλευπάτορα φημιζόμενον. ταῦτα δ' ἦσαν αἱ νυκτεριναὶ πρὸς ἐκείνους πέμψεις καὶ σκέψεις καὶ πρὸς τὸ μέλλον ὑποσχέσεις μεγίσταις 5 συγκροτήσεσι. (27) τῷ γὰρ ὑπούλῳ τῆς γνώμης καὶ τῷ τῶν τρόπων θωπευτικῷ οὕτως ἐάλωσαν πάντες, ὡς ἐκκλησίας γενομένης ἐφ' ᾧ τοὺς ἱεράρχας συνάμα τοῖς ἐν τέλει περὶ τῆς ἀρχῆς
P 44 σκέπτεσθαι, καὶ ὁ καιρὸς ἐξήτει τὸν τῶν πραγμάτων ἀφηγηόμενον, τοὺς τοῦ ἱεροῦ καταλόγου πάντας ὑπὲρ ἐκείνου λέγειν καὶ 10 μὴ λαλοῦντος, ὡς οὐ χρῆ τὸν τῆς βασιλείας ἐπίτροπον, καὶ ταῦτα τοιοῦτον ὄντα, κατὰ τοὺς ἄλλους εἶναι, ἀλλ' ἐξηρημένον τῶν πολλῶν μεγίστῳ σεμνύνεσθαι καὶ βασιλικῷ ἀξιώματι. ἐπὶ τί γὰρ καὶ φρονιτῶν ὁσημέραι πονοιῆ καὶ φόβον ἐν ἑαυτῷ τὸν μέγιστον ἔλκοι, εἰ μὴ τι καὶ κερδαίνειν ἔχοι ὁ τὸσον ἄλλον ἀνα-
15 δεξάμενος; καὶ ἄλλως οὕτως αὐτῷ καὶ τὸ τῆς ἐπιταγῆς ἀνυστόν, B εἶπερ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ὦν ἐπιτάττει. καλὸν σεμνύνεσθαι δεσποτεία τὸν τοῦ βασιλέως ἐπίτροπον· οὕτω καὶ γὰρ αὐτὸς τηρήσει τὰ τῆς εὐνοίας ἀθρόωτα, πρὸς τὸν ἐκ γένους βασιλεύοντα ἀξίαν

9. καὶ] ἐπαι?

coelum ferret, et unum omnium dignissimum praedicaret Palaeologum qui praecesset rebus potestate quam amplissima, cuique praeter exquisitissimos quosque caeteros honores etiam appellatio patris principis merito tribueretur. hic ei constabat fructus nocturnarum ad ipsos misitationum et artificiosarum significationum obsequii, adiunctis amplissimis in posterum promissis. (27) nam ista callida utilium ad occultos ambitionis fines blanditiarum arte et pellacissima commoditate morum ita omnes capti sunt, ut cum conventus haberetur quo sacrorum praesides una cum reipublicae proceribus de imperio deliberarent, universi sacri praesules velut ex composito eum de se silentem certatim extollerent studiosissimis orationibus huius ferme sententiae, haud decere imperii tutorem, praesertim iis moribus iis dotibus praeditum, eadem teneri conditione qua vulgus hominum, sed eximium et eminentem supra plerosque maxima et regia venerationis publicae commendari dignitate. car enim tot se quotidie curis attereret, tantum angorem ex metu assiduo periculorum impendentium subiret, si nullum ipsi lucrum rediret ex tam tumultuosa procurratione in publicum suscepta commodum? praesertim cum ista quam ei optamus supra caeteros excellentia efficacitatem reipublicae utilem adiunctura sit mandatis imperiisque salubribus, absque maiori quam quae nunc est iubentis auctoritate facile impuneque negligendis. dignum prorsus aequumque est ornari domini appellatione tutorem imperatoris: sic enim ipse sincerum affectum paternae caritatis erga eum, cui sors nascendi ius imperii contulit, tuebitur, eam vicem officii mutuum debere se sentiens ei cuius causa et assensu isto se viderit honore auctum. quid

νομιζων ἀμοιβὴν τὸ ἀξίωμα. τί δὲ καὶ ξένον κεκλησθαι δεσπό-
 τη, ᾧ δὴ καὶ ὁ πρὸς μητρὸς πάππος δεσπότης ὦν κατ' Ἰταλῶν
 κατώρθου τὰ μέγιστα; ἢ γὰρ οὐκ οἶδαμεν τοῦτον ὡς Θεοφιλή,
 ὡς ζῆλον ἔχοντα τοῦ καλοῦ, ὡς φιλομόναχον καὶ τὰ τῆς ἐκκλη- C
 5σίας ἐκτόπως σέβοντα; μαρτυρεῖ τὸ προσὸν αὐτῷ ταπεινὸν καὶ
 δημοτικὸν καὶ ἰλαρὸν πρὸς ἅπαντας, τὸ δὲ γε φιλόδωρόν τε καὶ
 μεταδοτικὸν τὸ τῆς περιουσίας πενέστατον παραστήσει, ὥστε κα-
 λῶς ἂν ἔχοι καὶ συμφερόντως τοῖς πράγμασιν, εἰ πρὸς τῇ βασι-
 λεωπατορίᾳ καὶ ἀξίως τιμῶτο ὁ ἐπιτροπεύων τοῦ βασιλευόντος.
 10 ταῦτα τινῶν προτεινόντων, πολλοὶ μὲν τῶν ἀρχιερέων ὡς δικαίως
 δοκοῦσι τοῖς λόγοις συνήθουν, καὶ τῶν ἐν τέλει τισὶ συνεδέδοκτο·
 οἱ ἄλλοι δὲ διεφιλονείκουν καὶ τὰς γνώμας ἀλλήλοις σὺμενοῦν οὐ D
 συνέβαινον. οἱ μὲν γὰρ, καὶ μᾶλλον οἱ ἐκ τῶν Λασκαρίων
 Τζαμάντουροι, σὺν οἷς καὶ ὁ Νοστόγγος Γεώργιος, τὸ μὲν βα-
 15σιλεωπάτορα καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι μόλις μὲν ἀλλ' ὅμως καὶ
 μὴ θέλοντες ἐνεδίδουν, ἱκανὸν δ' εἶναι τῷ ἐπιτρόπῳ τὸ τῆς δου-
 κῆς μεγαλεῖον ἀξίας δυσχυρίζοντο. ὀφφικίῳ δὲ βασιλείας φέ-
 ροντι ὄνομα σεμνύνεσθαι τοῦτον καὶ τοιαύταις ἀξίαις τιμᾶσθαι
 κρείττοσιν ἢ κατ' αὐτόν, μὴ καὶ ἐπὶ τοῖς μεγιστοῖς τε καὶ τιμοῖς E
 20 παρὰ βᾶσις εἶη. εἶναι γὰρ βασιλίδυς ὥραλας γάμων, ἃς ἀνάγκη

porro extraordinarium et novum est eum dici despotam, cuius maternus
 avus eadem ista despotae insignis potestate praeclaris se facinoribus per-
 multis bello contra Italos inclytum fecerit? an nescimus quanta in sit
 caritas in deum, quam ardens studium rerum honestarum, quantus amor
 in monasticum ordinem, res denique omnes et personas ecclesiasticas
 quam impense veneretur? testis quae inest ipsi modestissima demissio, et
 popularitas hilaris ad omnes, benignitatis porro eius et profusionis in
 donando indicium idem effectusque est, summa paupertas rerum supra
 usum redundantium, quam sciens volensque in se ambit ac procurat li-
 beralissima largitioe honorum talium. quocirca et iustum et republicae
 utile fuerit, si praeter appellationem patris principis aliis insuper con-
 gruis tali dignitati titulis honoretur tutor imperatoris. haec proferentibus
 quibusdam multi e patribus ecclesiastici consensus praesidibus sacrarum
 applaudebant, ut iustus et rationi consentaneis prout ipsis videbatur:
 nonnulli quin etiam senatores et ex gerentibus primos magistratus con-
 sentiebant. alii contra tendebant, sententiis tamen inter sese discordi-
 bus. nam hi quidem, maxime Lascaridae Tzamanturi, cum quibus et
 Nostongus Georgius, vocari et esse Palaeologum patrem principis aegro
 licet ab subinviti concedebant, tamen illud tenebant mordicus praefrac-
 toque contendebant sufficere debere tutori imperatoris praestantissimam
 dignitatem ducis magai: officio vero regni et supremi domini nomen ha-
 bente insignire ipsum et istiusmodi honoribus privatum modum excedenti-
 bus efferre, quid minus, aiebant, quam in maximis et summi momenti
 rebus praevericari fuerit? esse enim regias virgines, sorores imperatoris,
 aetate iam nubili, quae honeste ac consentaneo natalibus earum collocari

γαμῆσθαι τοῖς προέχειν δοκοῦσιν· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐταῖς ἐξ αὐτῶν μέγα τὸ δίκαιον ἔχειν τοιοῦτοις μετὰ τῶν συζύγων σεμννεσθαι ἀξιώμασιν, αὐταδέλφαις βασιλέως οὖσαι καὶ βασιλίαιν ἐκ τριγωνίας ἢ καὶ τετραγωνίας μᾶλλον βασιλικῆς. οἱ ἀμφὶ τὸν Στρατηγόπουλον δὲ Ἀλέξιον καὶ οἱ τοῦ Φιλῆ, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ 5
 P 45 Τορνίκιοι καὶ οἱ τυφλοὶ μᾶλλον, οἱ δὲ καὶ παθόντες ἀμύνειν ἤθελον, σὺν δ' αὐτοῖς καὶ ὅσοι κατὰ συγγένειαν ἢ οὖσαν ἢ ἐπιζομένην τοῖς Παλαιολόγοις προσέκειντο, ἰσχυρῶς ἀντίσπων, δίκαιον εἶναι λέγοντες καὶ ἄλλως συμφέρον τὸν ἑγγὺς βασιλέως ὄντα καὶ πατρὸς ὄνομα φέροντα τιμᾶσθαι καὶ δεσποτεῖα. οὕτω γὰρ 10 εἶναι τὸ συγκειχωρηκὸς αὐτῷ παρὰ πάντων, καὶ οὕτω τὰ πράγματα διυθύνεσθαι. παιδὶ γὰρ μὴ οἴω τε φρονεῖν τίς ἂν καὶ προσέξει; εἰ δὲ καὶ ὁ ἀντ' ἐκείνου προστάσων ἰδιώτης εἴη, οὐδὲν τὸ πρὸς ἀνάγκην πείθον ἔσειται. μιμητέον τοίνυν τοὺς ἐπὶ τῶν
 B νεῶν. ἐκείνοι γὰρ καθ' αὐτοὺς τὸ ἐλεύθερον ἔχοντες καὶ αὐτό- 15 γγνωμον, κατὰ πλοῦν ἀναγκαῖον ἐμβάντες ἐπίτροπον ἐκλεξάμενοι ἐπιστάσι τοῖς σφῶν πράγμασιν, ᾧ δὲ καὶ πείθονται δουλωθέντες ἐκόντες, εἴ τι λέγοι· ὁ δὲ γ' ἀπειθῶν δίδωσι τὰς δίκας ἀξίας ὡς εἰς δεσπότην τὰ μέγιστα ἁμαρτῶν. πλὴν οὐ καθ' αὐτοὺς

non possent nisi viris excellenti dignitate conspicuis, quam dignitatem vel ex se iam habeant vel in talis matrimonii favorem accipiant. quare hisce servandos titulos istos, quos quidam cumulandos in unum iam abunde ornatum contenderent, ne occupatis cunctis gradibus sublimioris honoris regiae virgines, non ex patre solum sed avo etiam proavo et abavo regnantibus genitae, deprimi nuptiis nimis imparibus et misere in ordinem ex augusto fastigio redigi necesse habeant. e contrario Strategopulus Alexius et Philae filii, cumque his Tornicii, et maxime qui excaecati fuerant, utpote iniuriam passi, vindictae cupidi, pariterque cum istis quicumque cognatione atque affinitate praesenti aut sperata ad Palaeologos propendebant, magno nisu aliorum rem trahebant, aequum esse aientes et alioqui utile, virum proxime admotum imperatori, et patris erga eum et necessitudinem gerentem et nomen, honorari titulo despotae. cedi enim huic ab omnibus convenire, quae omnium praeter principem uni subiectio isto despotae signatur vocabulo. sic cursum publicae rei prosperum fore. puero enim ratione adhuc per aetatem uti non valenti quis obaudiendum putet? si vero qui eius vice imperat privatus sit, nemo erit qui non putet plane arbitrarium parere, nulla vi maioris auctoritatis obsequendi necessitatem imponente. imitandos igitur esse vectores in navi. illi enim utcumque singillatim liberi et sui quique iuris, quod omnibus expedire communiter sentiant ad finem cunctis aequae propositum fortunandi cursus in cuius aleam se dederunt, gubernatorem eligunt sibi que praeficiunt, cuius et iussis et nutibus obtemperant servitute voluntaria; qui vero contra eius praescripta fecerit, dignas dat poenas, ut qui maxime in dominum peccaverit. caeterum non eum sic instituant, ut eo provectus similis nihilominus deinceps cum caeteris sortis sit, sed ad ve-

καὶ ὡς ἕνα πάντων αὐτὸν καθιστᾶσιν, ἀλλὰ πρὸς τὸ σεμνότερον μετασχηματίζουσι, καὶ τῷ τῆς κατάστασεως μεγαλειότηρι τὸ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπ' αὐτοῦ φοβερὸν σχεδιάζουσιν. οὕτω καὶ C πόλις καὶ ἀρχὴ συσταθήσεται πᾶσα τοῦ ἐφρευτώτος ὑπὲρ τοὺς 5 πολλοὺς ὄντος. οἱ δὲ γε τυφλοὶ καὶ ἡλευθεροστόμου καὶ παρρησιαστικώτερον. “μὴ διὰ βρέφος ἔν” ἔλεγον “ἀρχὴ τοσαύτη καὶ τόσα πράγματα κινδυνεύσειαν, ἀλλὰ καταστατέον εἰς ἀρχὴν τὰ παρόντα, εἰ μέλλομεν σώζεσθαι. ἢ οὐκ οἶδαμεν ἐς ὅπουσον δυστυχίας ἢ τῶν Ῥωμαίων προῆλθεν ἀρχή, ὥστε καὶ ἀπελαθῆ- 10 ναι τῆς πατρίδος καὶ τὸ πᾶν ἀπολλέσαι μικροῖς περιγραφομένην D ὄρλοις, βασιλέων ὄντων καὶ ταῦτα; ἀλλ' ὁμως τῷ μὴ κατὰ τρόπον ἄρχεσθαι ἔξ εὐπλοίας ὅτι θυμαστῆς ἐναυάγησαν. εἰ γοῦν τῷ μὴ καλῶς ἐς τὸ ἀκριβὲς ἄρχεσθαι τόσα συνέβη τὰ δυσχερῆ, τὸ μὴ ὀλως ἄρχεσθαι πόσον εἰς κίνδυνον; ἡμῖν μὲν οὖν καλὸν 15 μὲν καὶ τὸ πρὸς τὴν βασιλείαν πιστὸν ἦγεται, καλὸν δὲ καὶ τὸ τοῖς ὄρκοις ἐμμένοντας σώζεσθαι· κἂν ἀπῆ τὸ σώζεσθαι, μάταιον τὸ πιστόν. κατὰ τί δὲ καὶ λυμανεῖται τῇ βασιλείᾳ, εἰ προσέσται τῷ φροντιστῇ τὸ ἀξίωμα; μᾶλλον μὲν οὖν καὶ συνολ- E σαι τὰ πλείστα. ὄνομα γὰρ τίμιον περιθήμενος ἐπ' αὐτῶν τῶν 20 πραγμάτων κρατυνεῖ μᾶλλον τὴν ἀρχὴν τῷ κρατοῦντι· ἐκ γὰρ πολλοῦ τοῦ περιόντος πρέσβεισι μὲν χρηματίσοι, λαοῖς δ' ὁμιλήσοι, ἐπιτάξοι δὲ στρατιώταις καὶ ἄρχουσι, καὶ οὐδὲν ὅ τι μὴ ὡς εἰκὸς καταστήσοι, δυσωπουμένων τὸ ἀξίωμα πάντων. εἰ δὲ τις

nerationem quodam illius habitu induunt insignioris auctoritatis; et ut eum universi vereantur, quodam ipsi velut impresso minaci caractere maiestatis assequuntur. sic et urbs, et imperium totum recte ordinabitur, si qui praestitit vere supra multitudinem emineat. fortior liberiorque erat caecorum oratio, “ne propter puerulum” aientium “tantum imperium toto quo res periclitentur. sed constituendus in veri formam imperii praesens rerum status, si salvi esse volumus. an ignoramus in quantam infelicitatem Romanum imperium prolapsa sit, adeo ut patria ipsa exterminaretur et rerum summam perderet angustis finibus circumscriptum? et haec acciderunt imperatoribus ibi dominantibus. sed quod ii recte non gubernarent, ex summa felicitate navigationis in miserum naufragium decidimus. si ergo tanta in nos calamitas incubuit ex eo quod non bene regeremur, quid non timendum nobis malorum fuerit, si omnino non regeremur? honesta sine dubio et laudanda res habetur fides in principatum: sed tum demum honesta cum salus in iurata fide perstantium inde consequitur. at si fructus fidei salus absuerit, stulta fides est. quid autem nocerit principatui, si eius curatori accesserit dignitas? quin potius inde iuvabitur plurimum. nomine quippe venerabili assumpto eius administrator magis firmabit imperium principii. sic enim incomparabiliter convenientius et efficacius legatos audiet, tractabit cum populis, militibus ac

τοῖς ἐξ ἴσου κἄν ἄρχοι προσφέροιο, οὐ πείσει ῥαδίως ὁ τι προστάσοι, μηδὲν ἐξ ὑπερέρας χειρὸς ἐπιτιμῶν τοῖς ἀνδισταμέ-
P 46 νοις. Ῥωμαίων δὲ πολιτείαν εἰ ἄλλως ἢ κατὰ μοναρχίαν διοικεῖν
ἐθλοῖο τις, θανατοῖομεν ἄν. ἀμῶλοιοι καὶ προηγεῖοθω μὲν,
κἄν ἀτελῆς ὁ κρατῶν εἴη, τὸ μοναρχεῖν· μενεῖ γὰρ καὶ οὕτω, 5
κἄν δοκοῖη, τὸ σύνθητες. ἀρισταρχήοεται δὲ κατ' ἀνάγκη τὸ
καθ' ἡμᾶς μαθὸν μοναρχεῖοθαι, ἄρξει δ' εἰς τῶν λοιπῶν δυνά-
μει προύχων καὶ ἀξιώματι, ὡς ἄν τῷ μὲν εἰς εἶναι τὸ μόναρχον
εἰκονίζοιο, τῷ δὲ σὸν πολλοῖς πρῶττειν ἀδυνατεῖν κινδυνεύων
τοῦ μονήρους χάριν νικῶη τῷ ἀξιώματι. οὕτωο ἐοτιν ἐπάναγκεις 10
B τὸν ἐκλελεγμένον εἰς ἐπιτροπεῖαν τῷ βασιλεῖ μέγα φέρειν καὶ τὸ
ἀξίωμα. κἄν ὁ ταχθεῖς ἐξ ἡμῶν εἴη, αὐτῷ προσέοται καὶ τοῦ-
το. εἰ δ' οὖν, ἄλλ' ἄλλοοο ζητεῖοθω, ὅτι μηδ' αὐτὸς ἀκλεῶς
τὰς ἐπὶ τούτῳ φροντίδαο εὐμαρῶς ὑπέρχεται. κἄν ἐκείνοοο καὶ
δίχα σεμνώματοοο καταδέχοιο τὴν ἐπὶ τοῖς πράγμαοιοο προσεδμεῖαν, 15
ἀλλ' οὖν ὁ τῆο ἀνάγκηοο λόγοοο οὕτωο ἀπαιτεῖ, καθῶοοο καὶ λέ-
C λεκται, τὴν ἐπιτροπεῖαν γίνεοθαι.”

2. ἐπιτιμῶν P.

3. εἰ] ἦ P.

magistratibus praescribet quod e re fuerit, nihil non denique recte constituet, verentibus dignitatem cunctis. si vero quis simul imperet, simul in pari cum subditis consistat gradu, nae is haud assequetur facile ut mandetur executioni quod iusserit; quippe cuius manus principali auctoritate nuda et quodammodo inermis vindicare contumaciam mandata spernentium nequeat. miremur autem si quis speraverit Romanam rempublicam alio quam monarchico gubernationis genere regi posse. igitur ante omnia sua summa conservetur auctoritas monarchiae, etsi qui eam interim administrat homo privatus sit: illo enim dum principali fungitur munere, convenienter ornato, manebit regno consueta sua species. populus autem obedienter parebit, uni obsequi solitus, uno praefecto caeteris, qui simul potestate praevaleat, simul praecellat dignitate. qui quidem eo quod unus sit monarchiae imaginem praefert: quod autem ex privatae conditione sortis illi deest auctoritatis et efficacitatis ad flectendos in sui obsequium plurimos, suppleatur accumulanda ei dignitate, cuius vi cuncta vincat obstantia. quae cum ita sint, prorsus necesse est electum in tutelam principis eminere subnixum excellentis titulo dignitatis; atque adeo etiam si qui ad id munus adhibitus fuerit ex nostro sit ordine, debet omnino sic ornari ut fiat idoneus officio recte gerendo. dicit aliquis, ergo alius quaeratur, si reperiri forte possit, qui curis et laboribus tutelae principis se parem existimet etiam sine iustius adiunctione dignitatis. ad id respondemus nos in hoc non personae consulere, sed praefecturam ipsam armare instrumento navandae operae necessario. quare non nos, sed res ipsa et natura negotii exigit quod diximus, nempe ut cum tutela principis summa dignitas iungatur.”

28. Τούτων ῥηθέντων τῶν λόγων, ἐπεὶ καὶ ὁ πρωτοθύ- D
της τὴν πλείστην ῥοπήν ἐδίδου τοῖς ὑπὲρ τοῦ Παλαιολόγου λέ-
γουσι, — προκατελιηπτο γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τούτῳ ὡς καλῶς ἄρ-
ξοιτε, προσπαθῶν ἐκ πολλοῦ, ἔτι δὲ καὶ τὸ μεῖζόν τι προῖξαι ἐκ
5 πολλῶν συνηπάξεται. καὶ δῆλον ἐξ ὧν ἀγγελθὲν αὐτῷ ἐν Νι-
καίᾳ ὡς τεθνήκει ὁ βασιλεὺς, οὐπω μαθόντων τῶν ἄλλων, ἐπί-
στευε μὲν τὸν λόγον τιπὶ τῶν αὐτοῦ καὶ οικειῶν (ὁ Γεμιστὸς
δ' οὗτος ἦν, ὃς καὶ μέχρι τοῦ μεγαλοκονομάτου κατηγνῆκε
κατὰ τὴν πόλιν ἐς ὕστερον), ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν πραγμάτων P 47
10 διοικήσεως ὁ λόγος ἐκείνοις ἦν, τὸν Παλαιολόγον ἐκείνος προ-
τιθεὶ πάντων. ἐπὶ τούτοις οὖν ὁ πατριάρχης προκατελιημμένος
ὦν εὐθύς συγκάταινος ἦν τοῖς ὑπὲρ τοῦ Παλαιολόγου λεγομένοις,
καὶ τὴν δεσποτείαν αὐτῷ ἐψηφίζετο. καὶ δὴ ὁ μὲν Παλαιολόγος
τὸν μέγαν δοῦκαν εἰς τὸν δεσπότην μετεσκευάζετο, ὃ δὲ βασιλεὺς
15 παρεῖχε συναιρομένου καὶ τοῦ πατριάρχου τὰ τῆς δεσποτείας καὶ
σύμβολα. ἀμέλει ὡς δεσπότης ἐπεβάλλετο μὲν ἀνέθην τοῖς πᾶ- B
σιν, ὑπεποιεῖτο δὲ τοὺς ἐν τέλει φιλοτιμίαις ἀπάσαις καὶ τοῖς ἐκ
τῶν κοινῶν χαρίσμασι. βεβαίως δὲ καὶ τὰς πρὸς ἐκείνους ὑπο-
σχέσεις παρεῖχεν δοκεῖν ἐς ὕστερον ἐξ ὧν ἐποίησεν τῷ τότε, καὶ φι-
20 λοτιμότερον προσεφέρετο. τοῖς δὲ γε τοῦ ἱεροῦ καταλόγου καὶ
ἐκ φιλοτιμοτέρας χειρὸς ἐχορήγει, καὶ κρύφα καὶ φανερώς, τὸ

28. Cum haec utrimque dicta essent, iis quae allegata pro Palaeologo fuerant magnum ab auctoritate patriarchae momentum accessit. praecipue in eis dudum fuerat affectu in ipsum, nato ex opinione quae eum iis dotibus et artibus ducebat praeditum quae ad bene imperandum sunt necessariae. quin et ad maius aliquid pro eo tentandum multis causis incitabatur. apparuit id ex sermone quodam eius arcano, qui nobis innotuit. perlato ad eum Nicaeae degentem nuntio de morte imperatoris, priusquam res in populum vulgaretur, communicavit eam cuidam e familiaribus suis Gemisto, qui postea usque ad magnum oeconomatum in urbe pervenit. cum ergo inter eos illa occasione de administratione reipublicae sermo esset exortus, patriarcha non dubitavit Palaeologum omnium ad eam rem aptissimum dicere. isto igitur antiquo in Palaeologum favore praecipue patriarcha suffragio statim suo comprobavit quae in eius gratiam dicta fuerant, et despotaee dignitatis ipsi tribuendam censuit. quare palaeologus ex magno duce factus est despota. et imperator adiuvante patriarcha ei dignitatis eius insignia contulit. despotaque exinde cum palam ipse se ferebat, tum vulgo universi agnoscebant. demerebatur autem optimates omni genere indulgentiae ac largitionibus e publico, simul praesentia beneficia promissis in posterum amplissimis cumulans; sicque arte ambitionis magna studia eorum sibi parabat. eandem quoque liberalitatis praelargae machinam ad ecclesiasticos proceres sibi adiungendos adhibebat, prodiga in eos manu profundens

C μὲν ὡς ἀνάγκης οὐσης ἐφ' ᾧ διαζῆν ἐκείνους, τὸ δὲ κρύβδην
 νυκτὸς πεμπομένων, καὶ τὸ μείζον ὑπορύττοντος καὶ ζητοῦντος,
 ὡς οὐκ αὐταρχεῖ ὄν ἐκείνῳ, εἰ συμβασιλεύει τῷ βασιλεῖ. προ-
 βάλλετο γὰρ κινδύνους καὶ φόβους ἐπηρητημένους αὐτῷ, καὶ τὰ
 τῶν Μουζαλώνων εἰσηγεν ὡς κἀκείνων οὕτως ἀπολωλότων ἐκ 5
 φθόνου, καὶ τὸ τῆς ὑποψίας δεινὸν ὑπέδεικνυ ὡς αὐτίκα κινδυ-
 νεύσων εἰ μὴ προσέχοι. ὃ δὲ φυλάττειν ἄλλον ἐπιτραπέις, αὐ-
 D τὸς πολλοὺς φυλαττόμενος, οὐκ ἔμμονον ἔξει τῷ φυλαττομένῳ
 τὴν ἀσχολίαν, περὶ ἑαυτῷ δεδοικῶς τὰ πλεῖστα. παντὶ δ' ἐγ-
 E χωρεῖν μᾶλλον ἢ φύλακι δεῖσθαι φύλακος. (29) ταῦτα καὶ τὰ 10
 τοιαῦτα προτείων πολὺς ἦν καὶ τὸ μείζον προσαπαιτῶν. ἀμέ-
 λει τοι καὶ ὕσους ὑπόπτως εἶχε καὶ πρὸς τὸ παρὸν δυσχεραίνοντις
 καὶ πρὸς τὸ μέλλον προσησομένους, ἰσχὴν ἐντεῦθεν λαβὼν καὶ
 κράτος ἔχων τὸ μέγιστον ἐκποδῶν ἐποίησεν, τοὺς μὲν ἰκουσίους
 P 48 ὑποχωροῦντας καὶ καθ' ἑαυτοὺς διάγοντας, τοὺς δὲ καὶ αὐτὸς 15
 καθειργνύς, καὶ ἄλλους μὲν ἀλλαχοῦ, τὸν δὲ Τζαμάντουρον εἰς
 Προῦσαν ἔξαποστείλας καὶ οἱ φυλικὴν ὡς κατακρίτω ἐγκαταστή-
 σας. οἱ δὲ γε προσκείμενοι τούτῳ καὶ λίαν ἐν ἑλίσιον ἦσαν χρη-

3. οὐκω] οὕτως P. 10. ἢ φυλακῆ P. 12. ὄσους ὑπόπτους?
 17. ἔξαποστειλάι P, et mox ἐγκαταστήσαι.

multa, tum palam tum occulte. nam praeterquam quae dari eis e publico solebant publice ac large conferebat; etiam noctu ad eosdem dona missitabat, insurrens interim ac blande insinuans nondum satis cautum securitati suae, neque prius in tuto se futurum quam imperii particeps et Augusti collega declaratus esset. hoc ut persuaderet, allegabat metum periculorum impendentium, et casum Muzalonum memorabat. se porro aiebat non minori quam cui illi succubissent invidiae obiectum, ideoque anxium in acri sollicitudine vivere, perniciem in momenta singula, si vel minimum de summa custodia remiserit, timentem. neque porro tot distentum suspicionibus satis posse commissa sibi cura custodiendi principis defungi, utique cum magnam attentionis ac vigiliae partem in sui necessariam cautionem derivare necesse habeat. miserum nimis esse aestuare assidue inter diversas officii publici et privatorum discriminum curas; unde illum qui electus ad hoc sit ut salutem tueatur principis, omnium undique telis et innumerabilibus insidiis expositum vel maxime ipsum praesidio et excubiis egere. quare praestabilis videri locum cedere cuilibet volenti quam in eo angore ac tormento vivere. (29) haec et eius generis multa proferens vehementer incumbere in petitionem supremi honoris. porro interim quos suspectos habebat, quibusque intelligebat displicere praesentia, cordi esse nova, in spes futurarum inquietas imminetibus, eos sane summa quam obtinebat potestate strenue utens amovit e medio, partim iniecto terrore efficiens ut sponte ad sua se reciperent et domi se tenerent, partim vi publica coercens. quo in genere cum alios alio amandavit, tum Tzamanturum relegatum Prusam ibi custodia teneri velut reum iussit. interim alacres in spebus optimis floren-

σταῖς καὶ ἀνέθην συνήργουν ἐς ὅτι μάλιστα. θάτερον δὲ τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννην τῷ τοῦ μεγάλου δομestικόν ἀξιῶματι, τοῦ βασιλέως διδόντος δῆθεν, περιφανῆ καθιστᾷ καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων μέγα δυνάμενον. τότε τοῖσιν καὶ μίλλοσι θερμανθέντες Β
 5 ἄλλοι, παρὰ τὸν πατριάρχην γενόμενοι καὶ τὴν σύνοδον οὐκ ἀνήσειν ἔφρασκον, εἰ μὴ γ' ὁ δεσπότης καὶ τοῦ μίλλου ἐπιλήψαιτο. αὐτὸν γὰρ εἶναι καὶ μόνον τὸν μετὰ τὸν ἐκ γένους βασι-
 10 λέα ἄξιον ἔρχειν καὶ σὺν ἐκείνῳ, καὶ δεῖν οὕτως ἔχουσι βασιλέως ἐντελοῦς ἐς ὃ τι καὶ πράξοι. τὸ μὲν οὖν ἀναμένειν τὴν τοῦ ἀφῆ-
 15 λικος ἡλικίαν, μὴ καὶ φθάσει τις κηδεμονίας δεόμενος ἐμποδίων C
 γεγωνῶς πρὶν ἢ ὁ εὖ πράξων ἐκείνον τελείαν λάβῃ τὴν ἡλικίαν· τὸ δ' ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὄντα τὸν κηδεμόνα μὴ ὡς βασιλέα πρῶττειν, μὴ καὶ ἀβέβαιος ἢ χυρὶς καὶ ἄστατος ᾗ. ταῦτ' ἔλεγον οἱ ἐν τέλει, καὶ τὸν πατριάρχην μαλακίζόμενον ἔπειθον·
 15 οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκείνος ἡμέλει τῶν καθηκόντων καὶ οἷς ὁ ἱερός μαλάσσειτο σύλλογος. ὠριστο μὲν οὖν ἡ ἡμέρα τῆς ἀναρρήσεως, ἡ δὲ ἦν ἡ τοῦ Ἐκατομβυῶνος νομηνία, τῆς τότε τρεχούσης D
 δευτέρας ἐπινημήσεως.

30. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὁ ἐν τῇ δύσει δεσπότης Μιχαὴλ, E

tesque volitabant qui fortunam sequebantur Palaeologi, clientes, amici ac quocumque nomine necessarii, parati semper ad nutum, impigreque curantes quidquid ad communes rationes expedire videretur. In his alterum fratrem Ioannem magni domestici amplissima dignitate ornari per imperatorem despota curavit, sic eum et illustri honore et maxima gerendarum rerum potestate instruens. quo facto iam maioribus incensi spebus Palaeologi fautores patriarcham et sacram synodum ambire, ac dicere nullam quietem rebus fore aut securitatem imperio, quoad despota in unam ad huc gradum provehatur altius. ipsum solum esse omnium qui, post principem praerogativa nascenti regnandi ius adeptum, dignissimus imperio sit; ideoque collegam ei adiungendum. egere profecto rempublicam maturo iam principe et ad per se agendum quod sit opus apto, nec expectari posse dum puerulus in virum adoleverit, ne Romana res praesenti vigentis imperatoris ope indigens vel maxime, tot cincta periculis, per tantam moram prius pereat corrumpaturque funditus, quam qui eam vindicaturus ab interitu sit, in florentem adoleverit aetatem. impositum autem curatorem negotiis non ut principem agere, sed precaria quadam et auctoritatis principalis egea functione, et infirmum et instabilem reipublicae solatium esse. talia cum optimates dicerent, persuaserunt patriarchae per se, ut diximus, emollito in Palaeologum. sed nec ipse cura res agebatur cessabat Palaeologus: quin satagebat in cunctis ad spei effectum facientibus, in primis ad sibi delinendos cleri ac sacerdotum antistitem animos. denique his artibus impetratum ut dies diceretur proclamando in collegam imperatorem Palaeologo. ea fuit neomenia Hecatombaeonis, seu kalendae Ianuariae, iudictione tunc currente secunda.

30. Dum haec geruntur, despota Occidentis Michael, Theodori, Georgius Pachymeres I.

ὁ τοῦ προβεβασιλευκότος Θεοδώρου ἀνεψιός, ἀκούσας τὰ κατ' ἀνυτολήν ὡς εἶχον, καὶ ὅτι ἐκποδὼν γεγονότος τοῦ Λύσκαρι ἐν μειρακυλλίοις μὲν ὁ ἔξ ἐκείνου Ἰωάννης τελεῖ, εἰς προνομήν δὲ ἡ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία κείται τῷ βουλομένῳ, ἀνάγει τὸν νοῦν πρὸς τὸν θεῖον Θεόδωρον, ὅπως κάκεινος εὐγενῆς ὢν καὶ τὰ 5
P 49 πρῶτα τῶν εὐγενῶν τῆς πρώτης ἐκείνης συγχίσιως συμπεισούσης Ῥωμαίοις ἑαυτὸν ἀναλαμβάνει, καὶ πλείστοις ὄσοις τοῖς κατ' Ἰταλῶν πολέμοις ἐνανδραγαθήσας τῆς βασιλείας ἐπειληπτο, στεφθεὶς παρὰ τοῦ Ἀχριδῶν Ἰακώβου, καὶ τὰ κατὰ δύσιν τοὺς Ἰταλοὺς ἀφελόμενος προσεκτίησατο, μέγας ἐπὶ τῶν πραγμάτων 10
B ἐν νῷ θήμενος, καὶ καταλαζονευσθεὶς τῶν πραγμάτων ἀρρώστως ἐχόντων, ἐπεὶ καὶ τὸ κατὰ πόλιν Ἰταλικὸν ἠσθένει τοῖς κατ' αὐτὸ πράγμασι, βουλήν βουλευέται ὡς λίαν νεανικὴν καὶ τῆς αὐτοῦ 15
 εὐγενείας ἀξίαν. ἡ δὲ βουλή, πλείστας ὄσας συναθροίσας δυνάμεις καὶ τῇ πόλει προσχῶν περικαθίσαι καὶ πειραθῆναι κατασχεῖν, καὶ οὕτω βασιλεὺς ἀναγορευθῆναι Ῥωμαίων· μὴ γὰρ εἶναι πρὸς αὐτὸν μηδὲν μήτε Λύσκαριν μήτ' ἄλλον ὄντιναοῦν
C αὐτάρκτη πρὸς βασιλείαν, εὐγενῆ τε ὄντα καὶ τῶν Ἀγγέλων· καὶ 20
 δὴ ἐπεὶ γαμβροὺς ἐπὶ θνηγατράσι εἶχε τὸν τε ῥῆγα Πουλλίς Μαφρέ, τὸν καὶ τῆς δεσποίνης τῶν Ῥωμαίων Ἄννης αὐτῷ δέλφον,

qui ibi imperaverat, fratris filius, audito rerum Orientalium statu, sublato videlicet e medio Lascari Ioannem eius filium esse adhuc infantulum, Romanum vero imperium cuius rapere volenti in praedam expositum iacere, mentem in spes amplas extulit proposito sibi exemplo Theodori patris. is nobilis atque adeo ex prima nobilitate, e priore illa Romanarum perturbatione rerum sumptis opportune animis, multis praeclaris editis facinoribus in plurimis contra Italos bellis, imperium arripuit, coronatus ab Achridensi Iacobo, et Occiduas provincias Italis ablatas imperio restituit, magnam iis rebus gestis famam adeptus, quoad adversa prolapsus forte et comprehensus ab Asane privatus est oculis. talia Michaël mente agitans, et in magna suarum virium fiducia contemnens infirmitatem quae tunc esse videbatur Romanarum rerum, cum ipsos Itales, qui urbem regiam tenebant, idoneis destitutos copiis animadverteret, rem aggreditur valde arduam et ipsius nobilitate dignam. constituit videlicet contractas quam possent plurimas copias ipsi protinus admovere Constantinopoli, eamque obsidere et occupare conari, tum si negotium succederet, efficere ut ibi Romanorum imperator ipse proclamaretur. neminem enim esse putabat qui plus ad id haberet vel meriti vel verisimilis spei, non Lascari, non alium quemlibet, utique quorum nulli vires sustinendo imperio idoneae adessent. quippe se et nobilem et ex Angelorum gente, affinitatibus quinetiam potentissimis subnixum. generos enim habebat ex Helena quidem filia Manfredum Apuliae regem, fratrem An-

ἢ πρὸς τῇ γῆρῳ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἠρόσατο. εἶχε μὲν οὖν
 ἐκεῖνον ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἐλένη γαμβρὸν ὁ δεσπότης, εἶχε δὲ καὶ
 ἄλλον ἐπὶ τῇ Ἄννῃ τὸν Πρήκιπα τῆς Ἀχαΐας Γουλιέλμον. πέμ-
 ψας παρὰ μὲν τοῦ Μαφρὲ τρισχιλίους οὓς αὐτοὶ λέγουσι καβαλ-
 5 λαρῖους λαμβάνει, ἀνδρείους ἐκ Γερμανῶν, τὸν δὲ γε Πρήκιπα D
 ὅλον εἶχε σὺν τοῖς στρατεύμασιν. εἶχε δὲ καὶ τὸν ἐκ νοθείας
 υἱὸν Ἰωάννην μετὰ τοῦ οἰκείου λαοῦ, τὰ μέγιστα συναϊρούμενον.
 ἐκεῖνος καὶ γὰρ ἦδη καθ' αὐτὸν τῇ τοῦ Ταρωνῶ θυγατρὶ συνῶν,
 λαὸν ἔξαιρτεον ἔχων, δυνατὸς ἦν καὶ μόνος στρατηγεῖν καὶ
 10 προσκτιῶσαι· τοὺς γὰρ τὸ παλαιὸν Ἕλληνας, οὓς Ἀχιλλεὺς ἦγε,
 Μεγαλοβλαχίτας καλῶν ἐπεφέρετο, ὥστε μηδ' ἔξω προβαίνειν
 εἶα Βερροῖας τὸν Παλαιολόγον μέγαν δομέστικον Ἰωάννην, τὸν
 Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον καὶ τρίτον τὸν Ραοὺλ Ἰωάννην, συ-
 χνὰς δυνάμεις περὶ αὐτοὺς ἔχοντας. τότε τοίνυν συναγαγὼν ὁ E
 15 δεσπότης τοὺς εἰρημένους, ἔχων καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἕς ὅτι κλει-
 στους, προσκροῦσαι μὲν τὰ πρῶτα τοῖς στρατηγοῖς καὶ συρρή-
 ξας, ὡς ᾤετο, προσβαλεῖν Θεσσαλονίκη καὶ τὰ κατὰ δίωσιν κα-
 ταδραμεῖν καὶ αὐτῆς δὴ πειραθῆναι Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ
 τοῦν ἑστρεφεῖν· εὐκαιρον γὰρ καὶ τοῦτό οἱ ξυπέπιπτεν ἕξ αἰτίας
 20 τῆς ὅτι καὶ ὁ Μαφρὲ παρὰ πατρὸς Φιερδερίχου ὡς κληρὸν τινα
 εἶχε τὸ τῆς ἐκκλησίας ὑποστατεῖν, ὥστε μὴ ξένον εἶναι τὸ Γερ- P 50

nse Augustae, quam Ioannes imperator iam senior uxorem duxerat, ex Anna vero altera filia principem Achaias Gulielmum. et a Manfredo quidem per missos ad eum certos homines impetraverat tria millia lecto- rum ex Germanis militum, virorum fortium, quos ipsi caballarios vocant; Principem vero cum universis eius copiis socium expeditionis ad se traxerat habebat et nothum filium Ioannem cum auxiliis non contempnen- dis populi cui praererat. hic ducta Taronsae filia dynasta gentis populosae, egregias sub signis habens copias et militaris artis eximie peritus, vel per se solum idoneus erat cuius rei magnae belle tentandae adina- gendisque ditioni suae terris ab alio possessis. ex ea quippe gente sibi subiecta confidatam exercitum ductabat, quae Graeci olim generis et no- minis Achille imperatore militavit: nunc Megaloblachitae vocabantur. et eius generis copiis succinctus tantum poterat, ut unus sufficeret coercen- dis, ne ultra Beroeam progredierentur, tribus adversariorum ducibus, Ioanni Palaeologo magno domestico, Strategopulo Alexio et Ioanni Raüll, quorum quemque numerosae stipabant copiae. his igitur tunc congre- gatis in usum omnibus despota, et eodem adiectis quot ex suis ipse ter- ris poterat cogere, cogitabat primum quidem acie deoertere cum adver- sariis ducibus, tum iis, ut sperabat, victis aggredi Thessalonicam et Oc- ciduas regiones incursionibus vastare, ipsamque adeo tentare Constanti- nopolim. cuius rei maiorem habebat ex eo facultatem, quod cum Man- fredus velut haereditariam a Friderico patre accepisset contumaciam et rebellionem in ecclesiam, Germani, quos despota auxilios miserat

μικροὺς τοῖς ἐν τῇ πόλει Ἰταλοῖς μάχεσθαι. καὶ γὰρ ὁ Πρίγκιψ καθ' ἑαυτὸν ἦν τὰ περὶ τὴν Ἀχαΐαν πῦσαν καὶ τὸν Μορῶν προσκεκληρωμένος. ἐπεὶ οὖν ἐς ταῦτόν αἱ δυνάμεις συνῆσαν καὶ ἤδη πρὸς πόλεμον ἠτοιμάζοντο (οὐδὲ γὰρ οὐδ' οἱ στρατηγὸὶ ἤρκειν εἶχον, τόσον συνηθροῦσθαι τὸ Ἰταλικὸν πυνθανόμενοι,⁵ ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐτέρωθεν εὐτρεπέλλοντο), ὡς γοῦν ἕσον οὐπω ὁμαιομήσαντες οἱ τοῦ δεσπότητος ἑμῆλλον προσβαλεῖν, ἡ μνηστο-
B μὲνη ἔρις ἐκείνη ἢ μεταξὺ τῶν τριῶν θειαινῶν τὸ μῆλον ῥήψασα πρὸς φιλονεικίαν τὴν περὶ κάλλους, ἐκείνη καὶ τούτοις ἐμπλεῖ.
C καὶ ἡ αἰτία παρὰ μικρὸν ἐμφορῆς. (31) λέγεται γὰρ τοὺς περὶ¹⁰ τὸν Πρίγκιπα μεγιστᾶνας, οὓς ἐκεῖνοι καθ' ἑαυτοὺς λέγουσι, τούτων τινὰς ἐποφθαλμίζειν κατ' ἔρωτας τῇ τοῦ δούκα Ἰωάννου συζύγῳ, ἣν καὶ τοῦ Ταριωνῆ θυγατέρα ὁ λόγος ἐδείκνυ. τοῦτο δ' ἦν ἕρα τῷ ἐκείνης ἀνδρὶ εἰς προσηνῆ τινὰ ἕβριν καὶ καταφρόνησιν, καὶ δὴ ἕβριοπαθῶν ἐκεῖνος ἐν τούτοις θεινὰ ἐποίησεν καὶ¹⁵ τοῖς ἕβρισουσιν ἀνταμύνεσθαι κατηπέλει. καὶ ἔρις ἦν ἀμφοτέρω-
Dθεν ἰσχυρὰ καὶ εἰς πόλεμον ἐκορῦσσετο, καὶ οἱ εἰς ὁμαιομίαν κληθέντες κατ' ἀλλήλων συνίσταντο. τότε λέγεται καὶ αὐτὸν τὸν Πρίγκιπα ὀρῶντα τὴν μάχην ἀγανακτεῖν, καὶ τοῖς μὲν σφι-

17. ἐκφεύσσειτο P.

bellis prius Italicis exercitatos, nihil sane turbabantur ad propositionem oppugnationis urbis, quippe ab Italis defensae, cui dudum generi hostium assueverant. nec invitae eodem concurrebat Princeps, cuius ditioni subiectae regiones, Achaia nimirum universa et Morea, viciniam Italorum in urbe dominantium formidabant. ubi ergo unum in locum tot simul copiae convenerunt, iamque sese ad praelium parabant (nam et ipsi pro se duces adversi, audito Italicarum tot copiarum conventu haud cessandum rati, ad pugnam ipsi quoque procincti e regione stabant), tali, inquam, articulo rerum ac temporis, cum tantum non acie instructi despotae milites signum conflictus expectarent, medium intervenit simile quiddam illi noctae ex fabulis discordiae, quae inter deos tres malum praestantis formae praemium iaciens tragica eos aemulatione commisit. sis enim et nunc foederati principes rixa, hic quoque non dissimili ex causa nata, distracti ab invicem sunt discidio fanesto. (31) sicut enim quendam e comitatu Principis proceres, quos caballarios illi vocant, cupiditatis adiecit oculos in ducis Ioannis conjugem, quam Tarosae fuisse filiam diximus, in manifestam viri eius contumeliam et praesentis contemptum; cuius ille haud dissimulans dolorem gravissime quaesit est, minatus etiam gravem ultionem auctoribus iniuriae, quibus ad ea superbe resonantibus certamen accensum est utrinque vehemens, iraque ignescens in bellum internecinum inflammabantur, mira brevis commutatione momenti, ut qui paulo ante socii communem aciem contra hostes ex adverso instructos confabant, se invicem infesti peterent. tunc Principem haec cernentem ferunt indignatam graviter suos quidem oburgare non su-

τέροις μὴ ἔχειν ἐπιπλήττειν, τῷ δὲ γε δοῦκα καὶ λίαν ἐπιμωκη-
 σάμενον χλευάσαι, καὶ τὰ εἰς γένος, ὡς νόθος, λίαν λαμπρῶς
 ὀνειδίσαι. καὶ ὡς οὗτος εἶη φάναι, τὸν Νικηφόρον διέξας, ὃ
 ἴμὸς ἀδελφός, σὸ δὲ σκότιος, μὴ οὐχ ὅπως ἐλεύθερος ἀλλὰ καὶ **Ε**
 5 δοῦλος αὐτοῦ. ταῦτα μετ' ἐμβροδείας ἐπόντος τοῦ Πρίγκιπος
 Ἀχιλλεύς ἦν ἄλλος ὁ Ἰωάννης μηνίσας. τότε θέλων δεῖξαι αὐ-
 τὸς ὦν τὸ πᾶν τοῦ στρατοῦ, καὶ οἷς ἂν προσέειτο, ἐκείνους
 νικῶντας, πέμψας δι' ἀπορρήτων νυκτὸς τοῖς στρατηγοῖς διαμη-
 νύεται ὡς αὐτὸς μετ' αὐτῶν ἔσται καὶ ὡς ἐπιθίσειτο τοῖς μετ'
 10 αὐτοῦ Ἰταλοῖς, βλαξὶ καὶ τρυφεροῖς οὔσιν, εἰ μόνον ἐκείνοι ὄρ- **Ρ** 51
 μῶεν. πλὴν καθιστῶν πρὸς ἐκείνους τοὺς ὄρκους, τὰ πιστὰ
 ἐτήρει τοῖς περὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Νικηφόρον,
 ὥστε ἀλωβήτους αὐτοὺς διατηρήσαντας τοῖς λοιποῖς Ἰταλοῖς οὔσι,
 καὶ διαφερόντως τοῖς τοῦ Πρίγκιπος, ὁμόσει χωρεῖν. ταῦτα συν-
 15 θιμένων ἐκείνων, καὶ ἀνταλλαζάντων εἰς τοὺς ὄρκους τὰ ἱερὰ
 περιάμματα, συρρήγνυται μάχη μεγίστη ξένθεν μὲν Ῥωμαίοις σὺν
 Πέρσαις καὶ Σκυθικῷ πλείστῳ, ἐκείθεν δὲ τοῖς τοῦ Πρίγκιπος **Β**
 Ἰταλοῖς· τὸν γὰρ πατέρα καὶ ἀδελφὸν σὺν τοῖς περὶ ἐκείνους **Β**
 20 σφίσι τὰ δεινὰ ἐπιστείλους ἀποναρκῶν πρὸς τὴν μάχην ἐποίησεν, καὶ
 οὐχ ὅπως τὸν πόλιμον ἀναβάλλωθαι ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πόδα ἀναχω-
 ρεῖν, αὐτὸς δὲ κατὰ νότον τοῖς Ἰταλοῖς προσεπιτιθέμενος δεινὰ
 ἐποίησεν. καὶ τότε ἔγνωσαν Ἰταλοὶ παραδεδωμένοι, καὶ ἀπεδί-

stituisse, duci autem ut tumultus auctori succensentem, cum contemptu meliose
 appellasse, exprobrando etiam luculenter ac palam dedecore natalium.
 cum enim is Nicephorum ostendens "frater meus" dixisset, "apage" ait
 Princeps voce sublata, oculo eum contemptore figens: "tu enim spurus
 nec liber tenebrio, vix eo iure aspiret ut servus eius sis." his verbis
 haud mitius quam ille vetus Agamemnonis conviciis novus Achilles Ioa-
 nes concitatus in iram non minus memorem et exitu noxiam excanduit.
 moxque ut demonstraret praecipuam se partem harum copiarum esse, ac
 quocumque inclinasset secum victoriam tracturum, missis arcanis noctu
 literis ad duces hostium significat se cum ipsis fore, et impetum cum
 suis facturum in Italorum multitudinem molliam imbelliumque, si eos illi
 adorirentur. cavet tamen, exacto in id ab eis iureiurando, patri suo
 despotae ac fratri Nicephoro, ut salvi uterque innoxique dimitterentur.
 in reliquis Italos, maximoque in milites Principis, omni vi belli saevire-
 tur. his inter eos conventis, et firmata utrimque iureiurando fide per
 commutationem sacrorum amuletorum, atrox pugna committitur, hinc qui-
 dem Romanis cum Persis et Scytharum manu magna irruentibus, stanti-
 bus contra Italos, qui sub Principe merebant. nam patri et fratri Ioa-
 nes peroraverat, grave si facerent periculum instans, ut non tantum
 abstinerent pugna, sed pedem etiam referrent atque in tutum se recipere-
 rent. ipse potro a tergo Italos adortus magnam eorum stragem dedit.
 tum demum sese Mali preditos ostenderunt; sparriusque in fugam passim nec

δρασκον. οὐ μὴν δὲ καὶ τὸν κίνδυνον ὑπεξέφυγον, ἀλλὰ πολλοὶ
C τῷ Σκυθικῷ στρατεύματι συγκαταλαμβανόμενοι, συγχῆσι τοῖς
 δίοτοις τιτρωσκόμενοι ἐπιπτον, ἄλλοι δὲ τοῖς Πέρσαις ἠλάσκοντο.
 καὶ τέλος αὐτὸς ὁ Πηρύκιος θάμνω τινὶ παρειαδῶς ἐκείθεν ἐθάρρει
 λαθεῖν, ἀλλ' οὐκ ἔγνω τὸ παράπαν· ἐπιστάντες γὰρ καὶ αὐτὸν 5
 ἀκλειῶς ἤρουν. καὶ μέγα τι ἄκοντι ἐν στενωπῷ κατόρθωμα τότε
 ἐπράττετο, ἐν ὀλίγῳ πόνῳ κέρδος νεανικόν. τότε τοῖσιν τὰ θαν-
 μαστὰ καὶ μεγάλα οἱ στρατηγοὶ ἀπενεγκάμενοι λάφυρα, ἐφ' οἷς
D καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τῆς Ἀχαιῶν Πηρύκιον, ἐπ' ἀνατολὴν συνάμα
 καὶ τῷ περὶ αὐτοὺς στρατεύματι ἤλαυνον, κατοχυρώσαντες ὡς 10
 οἶδόν τε πρότερον καὶ τοὺς κατὰ δύσιν τόπους, ὡς ἐπὶ πλείστον
 φυλάττειντο. ὡς γοῦν ἐπανῆκον μετὰ λαμπρῶν τῶν τροπαίων,
 κατειλήφει μὲν καὶ ἔτι ὁ Στρατηγόπουλος ἐν ἀκαταστασίᾳ τὰ
 πράγματα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ αὐτὸς τῷ Παλαιολόγῳ συναίρεται
 τῆς ὀρέξεως. τὸν μέντοιγε Πηρύκιον κατὰ τὸ παρειαδῶς μὲν τότε 15
E τῇ φυλακῇ ἐδίδοσαν· μετέπειτα δὲ ἀλούσης τῆς πόλεως (ὡς ἂν
 καθ' εἰρμὸν καὶ ταῦτα ῥηθῆι καὶ μὴ τὸ τῆς διηγῆσεως συνεχῆς
 διακόπτοιτο, εἰ καὶ ξυνέπεσον ὕστερον) τῆς γοῦν πόλεως ἀλού-
 σης, ἔτοιῖν παραδραμόντων δυοῖν, ὁ μὲν Πηρύκιος τὸν σοβαρὸν
 ἀχέον κλίνας τῷ βασιλεῖ καὶ ἄρτι πρῶτον βλέπειν ἐκείνον ἄνακτα 20
 Ῥωμανίας ἔλεγεν ἐπιλημμένον ὡς ἐχρῆν τοῦ θρόνου, καὶ γε
 ἑαυτὸν πελθεῖν καθυποκλίνεσθαι καὶ εἰς πόδας πίπτειν βασιλεῖ γε

sic periculum fugerunt, circumventi a Scythicis maxime copiis, quarum creberrimis confixi iaculis cadebant. alii a Persis capiebantur. ipse ad extremum Princeps saltum ingressus arbustis densum ibi tutas se inventurum latebras sperabat, frustra: nam detectus inglorie captus et ipse est. magna tunc res brevi momento ac facile peracta, exiguique laboris ingens nec prudentibus sperabile pretium constitit. sub hac Romani duces incredibili spoliis vi ditati, captivum Achaiae principem ducentes cum exercitu in Orientem reverterunt, munitis prius quantum fas fuit et necesse visum est, ut quam diutissime secure tenerentur, Occidui limitis locis. redux autem post illa splendida tropaea Strategopus cum sociis res haudquam adhuc in aula quietas reperit, ac perstudiose Palaeologo favens multum ad eius votorum effectum contulit. at Principem custodiam tum quidem tradiderunt. postea vero capta civitate (hic enim inquit res principis Achaiae una simul serie dicere, ne si suis quidque posterius gestum temporibus servetur, incommode abrupta hiet narratio) quando, inquam, urbs a Romanis recepta est, annis post haec duobus, flexit tandem superbam cervicem ea suorum Latinoorum clade fractus animus Principis, et tunc primum agnoscere sibi visus in Michaele veram speciem ac maiestatem imperatoris, eum Romaniae principem dixit, eundem professus est rite ac legitime thronum occupasse. denique affirmavit se iam minime dubitaturum procidere ad pedes eius, eique se subdicere ut iusto imperatori, in quo Augusti fastigii totum instar esset.

ὄντι τελείῳ. εἰ δὲ βούλοιοτο, καὶ λύτρα δίδόναι ὑπὲρ αὐτοῦ ὧν ἔχει τὰ κάλλιστα, ἢ εἰ μὴ γε ἀνὰ χεῖρας ἢ πόλις ἔκειτο, οὐκ ἂν ἤξιωντο τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ μηδενός· νῦν δὲ καὶ λαβεῖν ἀσμένως P 52 πιστεύειν καὶ ἔχοντας ἱκανῶς μεγαλύνεσθαι. ὁ μὲν Πρίγκιψ 5 ταῦτα, ἀξιῶν καὶ δοῦλος ἐς αἰὶ κελῆσθαι καὶ τι σημεῖον ἔχων ἐκ βασιλείας τῆς δουλείας σύμβολον· ὁ δὲ γε βασιλεὺς ἀκούσας μὲν καὶ τὰ λύτρα καὶ διαγνοὺς ἱκανὰ (πόλις γὰρ ἰδίῳ καὶ χώρας ἀπόμοιραν ἑαυτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἱκανὰς εἰς δεσποτίας σήμενωμα μέγα), ἀποβλέψας δὲ καὶ πρὸς τὴν εἰσέπειτα τοῦ Λα- 10 τίνου δουλείαν, ὡς ἐντεῦθεν καὶ μεγαλύνεσθαι τοὺς Ῥωμαίους B καὶ γε κερδαίνειν, ἔγνω σπείσασθαι τὰ πρὸς τοῦτον. ἐπὶ ῥήτοϊς γούν ἐκβάλλει τοῦτόν τε τῆς φυλακῆς καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὅσοι περιῆσαν ἐν φυλακαῖς προσταλαιπωρούμενοι, τιμῆ δὲ καὶ δεξιού- 15 χον αὐτὸν κατιστήσῃαι παιδὸς ἰδίου ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος κατὰ τινα πληροφορίαν μεγίστην. συνέθεντό τε μετὰ ταῦτα τοὺς ἄρκους φρικτούς, ὡς λέγουσι τινες, ὥστε καὶ φρέκτωρα ἀνά- C ψαντας ἕμα τοῖς λεχθαῖσιν εἰς ὄρκους καὶ ἀρὰς τὰς παλαμναιο- τάτας σβῆναι ποιῆσαι, ὃ δὴ καὶ εἰς ἀσφαλές τοῖς Ἰταλοῖς τῶν

12. ἀπὸν] αὐτοῦ P.

praeterea si tractari de sua liberatione vellet, pretia libertatis ei soluturum quae haberet optima. haec utcumque Romani, antequam urbem in manibus haberent contemnere forte potuissent, nunc tamen confidere se et illos ea libenter accepturos, et cum habuerint, non parum inde crevisse suam magnitudinem sensuros. addebat non recusare se, quin etiam ultro cupere, subici imperatori, et clientelae nexu perpetuae se suumque principatum ei obligare; velleque huius subiectionis signum ac symbolum sumere titulum officii ab eo impositi. his imperator auditis, et probato pretio rerum in redemptionem libertatis oblatarum a Principe (erant hae urbes et regiones, pars non modica principatus eius in Peloponneso, quantum qui possideret merito ferre titulum ac sustinere dignitatem despotae posset), simul etiam considerato quam amplum illi esset tantum inter Latinos dynastam clientem in posterum ac subditum habere, unde et decus Romanae rei et lucrum accresceret, optimum factu iudicavit accipere quae offerebantur, et foedus ostensis conditionibus icere. pactis igitur secundum dicta initis, educit Principem e carcere, et quotquot ex eius familiaribus superstites sunt reperti: nam aliquos diuturnae custodiae miseriae absumpserant. honoravitque illum et splendide tractavit, ut decebat; tantumque sibi admovit, ut suscipi ab eo ex sacro baptismo proprium filium vellet in signum et pignus certissimum reconciliatae fide optima gratiae. celebrata deinde conventio est mutuo iureiurando, horrificis etiam, ut aiunt, utrinque sancito ritibus: nam funale accensum praeferentes, ubi suum quisque caput, si a pacto resiliret, diris quam maxime formidolosis devovit, illud extinxerunt; cuiusmodi caeremonia putant Itali execrationibus seu excommunicationibus more ipso-

παρ' ἐκείνοις ἀφορισμῶν τελεῖται. ἦσαν δέ σφισιν αἱ συνθησαί, ἥ μὴν τὸν μὲν Πιργίκιον Ῥωμαίοις δοῦναι καὶ βασιλεῖ ἐξ αὐτῆς κατασχεῖν εἰς δεσποτείαν ἀναφαίρετον τὰ κατὰ Πελοπόννησον ταῦτα, Μονεμβασίαν Μαίτην Ἱεράκιον Μυζηθρῶν (Ἀνάπλιον δὲ D καὶ Ἄργος ἐν ἀμφιβόλοις ἐτίθει) καὶ ἄμια πᾶν τὸ περὶ τὴν Κιν-5 στέφαναν θέμα πολὺ γε ἐν τῷ μήκῳ καὶ πολλοῖς βρῦον τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ γε αὐτὸν ἐξ αἰεὶ δοῦλον κεκλήσθαι Ῥωμαίων καὶ βασιλέως, καὶ ὀφφίκιον ἐντεῦθεν εἰς δουλείας σημεῖον ἀποφερόμενον, τὸν δὲ γε βασιλεῖα σιμνύναντα τοῦτον τῷ τοῦ μεγάλου ἀξιωματι δομειστίκου μετὰ τιμῆς ἀποστεῖλαι συνάμα τοῖς ἀμφ' αὐτόν, 10 ὅσοι καὶ περιόντες ἦσαν. καὶ δὴ ἐπὶ τούτοις γεγονότων τῶν σπον- E δῶν αὐτὸν μὲν ἀπέστειλλε σὺν τιμαῖς προποίσαις, τοὺς δὲ γε λη- ψομένους τὰ λύτρα προσεπεπόμφει. καὶ γε ὁ Πιργίκιπ τὰ ἴδια κατελάμβανε, Πιργίκιπ Ἀχαΐας καὶ μέγας δομειστικός Ῥωματίας ἐπιφημιζόμενος, καὶ ἄμια τῷ ἐπιστῆναι μηδὲν μελλήσας ἀπεδί- 15 δου τὰ λύτρα ὡς προὔπλεσχετο. κἂν ἐνέμεινε καὶ ἐς τέλος ἐνοσπόν- δως ἔχων πρὸς Ῥωμαίους τῷ τῆς Ῥωμαϊδος κλειζόμενος ὀφφικίω, εἰ μὴ γε ὁ πάπας ἀκούσας, παροξυνθεὶς καὶ ταῦτα πρὸς τοῦ ῥηγός, καὶ αὐτοῦ γε προσδραμόντος καὶ ἱκετεύσαντος (οὐ γὰρ εἰς συνοίσον ἐδόκει οἱ τὸ διὰ τέλους σπένδασθαι πρὸς Ῥωμαίους), 20 P 53 τὰς συνθήκας ἐκείνας διέλυε καὶ τοὺς ὄρκους παρ' οὐδὲν ἐτίθει ὡς ἐν φυλακῇ καὶ ἀφύκτοις δεσμοῖς, καὶ μὴ ἔκουσῶς, ὡς ἐχρῆν,

rum in quospiam intortis efficacitatem et firmitatem adiungi maximam. porro conventionum inter eos istarum capita haec erant, Principem cedere Romanis et imperatori, iure quam optimo possidenda et in perpetuum eius dominium ex nunc transitura, haec in Peloponneso sita, Monembasiam, Malnam, Hieracium, Myzethram. Anaplum vero et Argos ut controversa et iuris dubii relicta in medio sunt, uti et tractus universus circa Cinsternam valde in longum patens et multis scatens bonis. Principem autem ipsum perpetuum fore Romanorum et imperatoris clientem, et in subjectionis signum officium inde sumptorum. vicissim ab imperatore Principem ornatum dignitate magni domestici honorifice dimittendum liberum, cum iis suorum qui tunc superstites reperirentur. in haec foedere facto dimisit Principem imperator eo quo par erat honore, missis simul cum illo qui pretia libertatis, de quibus convenerat, reciperent. rediit igitur domum Princeps, Achaiae principis et magni domestici Romaniae titulos referens; nec quidquam cunctatus post reditum cuncta quae promiserat redemptionis pretia exolvit. mansissetque perpetuo in fide pactorum, quippe auctoratus Romanis memorato magni domestici officio, nisi papa re audita, cum per se indignatus, tum in id ipsum impulsus precibus regis Apuliae, quorum neutrius rationibus accommodatum videbatur tantum suarum hactenus partium Principem stipendiarum Romanis permanere, pactum illud dissolvisset, iuramentaque irrita declarasset quasi extorta ineluctabili vi necessitatis ab homine diris vinculis constricto, ac per hoc non sui iuris, nec eius libertatis ac proprii arbi-

πράττοντος. ὕθεν καὶ εἰς τὸ μετέπειτα συνεχεῖς καὶ μεγάλοι σφίσι καὶ ἄμφοτέροις ἀνερρώρησι πόλεμοι. καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο τῆδε.

32. Ὁ μὲντοι δεσπότης Μιχαὴλ νῦν μὲν καὶ ἀπὸ τούτων 5 κολουθεῖς τῆς δυνάμεως (πλείστη γὰρ ἐχρᾶτο καὶ παρὰ τοῦ τῆς Ἀχαΐας πρίγκιπος τῆ συμμάχια), ἔτι δὲ καὶ παρὰ τῶν ἀμφὶ τὸν τότε σεβαστοκράτορα Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον μεθ' ὕστερον τὰ πολλὰ κακωθεῖς, ὡς καὶ ἐν στενωῷ καταστῆναι πύμπαν τῶν τε χωρῶν καὶ ταύτης τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως, πέμψας πρὸς 10 Μαφρέ τὸν τῆς Πουλίας ῥῆγα καὶ γ' ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν ἰαν- Β τοῦ, καὶ πλείστην συμμάχιαν λαβὼν, παραδίδωσι τὰς δυνάμεις τῷ νῦν αὐτοῦ Νικηφόρῳ συμπράττοντι κἀκείνῳ, ὃς καὶ συμβαλὼν περὶ τὴν Τρικόρυφον τοῖς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα, καὶ μάχην σφραῖζας δεινὴν, πλείστους τε πεσεῖν τῶν Νικαίων παρεσκεύασε, 15 πλείστους τε καὶ ἄλλους οὓς μὲν φονεύσους οὓς δὲ περισχῶν καὶ αὐτὸν αἰρεῖ Καίσαρα. ὡς δ' αὖθις σπονδῶν γενομένων ἐλύετο, C τότε μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν συμπράττει, περὶ ὧν αὐτίκα ῥηθῆσεται, ὕστερον δ' αὖθις τοῖς θυτικοῖς καὶ προσβάλλων αἰρεῖται πάλιν καὶ τότε παρὰ τοῦ δεσπότης Μιχαὴλ, καὶ ἀποστέλλεται 20 πρὸς τὸν ῥῆγα Πουλίας τὸν Μαφρέ, καὶ γε τῇ παρ' ἐκείνῳ δίδεται φυλακῇ, χρόνῳ δ' ὕστερον τῆς δεσποίνης Ἄννης ἀδελφῆς οὓσης Μαφρέ ἀνταμείβεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἰσαυθις ἱεροῦμεν.

6. τὸν docrat.

trii compote quae requirebantur ad hoc ut conventio rata validaque esset; unde consecutis inde temporibus continua et magna inter utrosque arserunt bella. et ea quidem sic se habuerunt.

32. At despota Michaël in praesens quidem ob euenta narrata minutus copiis, quae illi pleraeque accesserant societate principis Achaiae, praeterea a sebastocratore Ioanne Palaeologo plurimis postea damnis affectus, adeo ut multum in arto ipsi res essent cum provinciarum tum exercitus, missis ea de re legatis ad regem Apuliae Manfredum suum generum, et magnas ab eo auxiliares copias adeptus, eas tradidit suo filio Nicephoro, suas strenue in idem propositum et opes et operam conferenti. hic cum Caesare circa Tricoryphum acri praelio congressus maximam stragem Nicaeensium dedit, alios plurimos partim occidit partim cepit, ipsum denique captivum abduxit Caesarem; qui pace deinde facta liber dimissus ea quae mox referemus ad urbem gessit, et rursum cum Occidentalibus pugna inita captus iterum est a Michaelē despota, et ad regem Apuliae Manfredum missus ab eo custodiae traditus est, insecuto deinde tempore cum domina Anna sorore Manfredi permutatus. sed haec suis locis deinde referemus.

B.

- P 57' *Ἀρσενίῳ δὲ τῷ πατριάρχῃ νέων ἤρξε φροντίδων ἢ τῆς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ καταστάσεως τοῦ Παλαιολόγου ἀνάγκη, μεγάλη τις οὖσα καὶ ἀπαραίτητος. πλὴν γὰρ ὀλίγων, καὶ τούτων καιρὸν οὐκ ἔχόντων διὰ τὴν τῶν ἄλλων πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων βούλησιν ἐφ' ᾧ ἐπίσχοιεν, φανερώς οἱ ἄλλοι πάντες μιῦς βουλῆς ἦσαν καὶ γνώμης, ἀγαπητῶς ἔχοντες εἰ βασιλεύοιτο ὑπ' ἐκείνῳ.*
- B ἀρίστην γὰρ βασιλείαν εἶναι οὐ τὴν κληρωτὴν, ἣν ὀλίσθῳ τύχης τινὶ ἔστι λαγγάνειν καὶ τὸν ἀνάξιον, οὐδέ γε τὴν ἀπὸ γένους, εἰς ἣν παρεισφραγίζοντες πολλύκις λανθάνουσι καὶ οἱ κάκιστοι, οὓς δὴ καὶ ὑποδοκιμάσειεν ἂν ὁ ἀγαθὸς ἄρχων καὶ ἐν ὑψηκῶν ἐξι- 10 τάζεσθαι μοίρα, ἀλλὰ τὴν ἐξ ἀρετῆς καὶ δοκιμασίας ἀρίστης ὣν ἄρχειν μέλλει. αὕτη γὰρ καὶ λυσιτελῆς τοῖς πλήθεισιν, εἰδότες τῶν εἰς ἀρχὴν καταστάντων ἐπὶ τίνι καὶ προσεκλήθησαν.
- C ἰατρὸν γὰρ οὔτε τὸν ἐκ τύχης οὔτε τὸν ἐκ γένους εἰς τὸ ποιεῖν ὑγίαν τοῖς νοσοῦσιν ἀξιοχρεῶν εἰποιμεν· καὶ εἰ ἐκ γένους τὸν κυ- 15 βερνήσοντα ἐγκρινούμεν, καταποντιστὴν μᾶλλον ἢ κυβερνήτην ἐπιστήσομεν τῇ νηϊ. κινδυνεῖεν δ' οὕτω καὶ τὸν μᾶλλον καθάρσεως εἴτ' οὖν παιδεύσεως εἰς τὸ καλῶς βασιλεύειν δεόμενον ἀκά-

II.

At Arsenio patriarchae novarum sollicitudinum initium attulit magna et ineluctabilis necessitas imminens evehendi Palaeologum ad imperium. nam praeter paucos momentum non habentes, quod eorum suffragia multitudine contrariorum obruerentur, concordiam omnes studio in unam sententiam desideriumque conspirabant Palaeologo ut imperatori serviendi. vulgo ut optimam laudabant eam demum principatus formam, quae principis delectum non praerogativae generis addiceret, ac sic permetteret arbitrio sortis, cuius temerario iudicio velut caeco aleae casu non solum indignus interdum praeficeretur, sed in summum saepe locum irreperent pessimi homines, et omnino tales quos si satis exploraret gravis et accurata censura, vix in infimum subditorum gradum admitteret. tutissimum case illum igitur eligendi modum, quo vita eius et mores qui promovendus est, ipsorum quibus est praefuturus subiiciuntur examini: istam enim rationem et populi aequae utilem et ipsis principibus, utique per eam intelligentibus cur et ad quid officii vocentur. sane numquam dixerimus aptissimum fore illum aegro curando medicum, quem genus aut fortuna commendarint; et si ex genere gubernatorem navigantes adaciverimus, demersorem potius quam utilem rectorem imponemus navi. periculum porro esse ne qui sunt in regno nati omnium sint ineptissimi ad percipiendam instituta-

θαρτον εἶναι μάλιστα, ἕμα γεννηθέντα καὶ ἕμα τρυφαῖς καὶ
 σπατάλαις παραληφθέντα βασιλικαῖς, ὑπεδρευούσης μὲν κολα-
 κείας, ἐκποδῶν δ' οὐσης ἀληθείας, καὶ τῶν κακίστων ὡς καλ-
 5 λίστων ὑποκοριζομένων, ὡς ὁ παλαιὸς λόγος ἔχει, ὅτε καὶ τὸ ἐμ-
 5 μελὲς βήττειν ἀκούειν ἦν ἐκ κολάκων τῷ ἕμα μὲν ἄρχοντι ἕμα δὲ
 πάσχοντι, κἄν τις νοουθετῶν ὑπογορεύῃ, ὡς δίσκους καὶ κάκι-
 στος διεβάλλετο, ὡς τὴν παραίνεσιν πρόσταξις ἔχοντων. οἱ δὲ
 καὶ τὰ γινόμενα δυσχεραίνοντες οὐδὲν ἤττον κολακεύουσιν, ἀπο-
 σεμνύοντες πλεον τοῦ μετρίου τὸν ἄρχοντα, καὶ τὸν τυφον συν-
 10 αὔξουσιν. ἐκείνοι δὲ ὡσπερ ἐπὶ σκηπῆς διάφορα προσωπεία πε-
 8 ριπιδίμενοι, πρὸς τὸ ἀρίστως βασιλεύειν τὸ γένος ἐχέγγυον οἶον-
 ται, ὡσπερ ἐν ταῖς πρώταις τῶν σπερμάτων καταβολαῖς βασιλι-
 κῶν τινῶν δυνάμειον εἰς ἀρίστην ἡγεμονίαν ἐνουσῶν. ταῦτα λέ-
 γοντες ἐπέκειντο πλεον ἰδεῖν τὸν δεσπότην καὶ στεφηφόρον, καὶ
 15 ἦνυτον προσαναγκάζοντες συνεχῶς. ἦν γὰρ καὶ ὁ Παλαιολόγος P 58
 ἐντεῦθεν συγκροτηθεὶς τὰ αὐτὰ λέγων, καὶ ὡς εἰ μὴ ἄξιός τῆς
 ἡγεμονίας κριθεῖη καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ, αὐτὸς ἐντεῦθεν ἐκείνον ἀπο-
 ψηφίζεται. πλὴν καὶ πολλὰ τινα κατορθοῦν ὑπισχνεῖτο, τὴν

tione disciplinam atque artem recte administrandae reipublicae, quippe
 quos et deliciae, in quarum sinu nutriuntur, et assidue imperantium
 pestes, adulatorum greges, ita depravant ut nec sensum habere veritatis
 assentationibus exclusae, nec iudicium recti et aequi, aut formam capere
 moderati regiminis valeant, utique cum qui eorum et latera obsident et
 auribus insidiantur individui comites, ad gratiam loqui omnia parati, pes-
 sima quaeque, ut vetus verbum habet, pulcherrimarum rerum appella-
 tione cobonestent, usu subactis principum animis ad ista et toleranda et
 credenda, adeo ut etiam libenter audiant viles istius faecis hominum vo-
 ces, quibus modulatae etiam sibi videri aegrotantis principis tussim pue-
 tidissime garriunt. quibus si audeat intervenire quispiam sapiens, et quae
 vera et iusta sunt hiscere, continuo ut defectionem meditans et homo
 nequissimus traducitur, iis siquidem qui sic imperant omnis admonitionis
 loco absoluta et liberrima quidvis imperandi licentia est, cum interim ipsi
 quoque qui ea moleste ferunt, accinere assentantibus cogantur, et ultra
 omnem modum qualicumque principi encomia vel maxima dicere, quibus
 scilicet magis magisque tumidus eius animus inflatur. atque hoc genus
 principes, diversas sibi larvas velut in scena imponentes, ad optime im-
 perandum abunde putant sufficere generis regii claritatem, quasi nascenti-
 um in purpura primigenia ipsa semina vim quandam arcanam secum fer-
 rent, dotium ad praeclare imperandum necessariarum praebitricem. haec
 dicentes exardescabant in impatientem instantiam videndi praepositum ro-
 bus verum dominum et corona dignum, seque compotes votorum, utpote
 subjectos principi eius formae quam descriperant. is quoque ipse quem
 istis vocibus designabant, Palaeologus eadem illa loquebatur, addens
 etiam se, si forte imperaret et filium haberet non praeditum dotibus ar-
 tibusque ad bene regendam aptis, ultro abdicaturum redacturumque in
 ordiæm. his inserebat promissiones magnificas perficiendarum, si decla-

μὲν ἐκκλησίαν ἀνυψοῦν ὄσον, τοὺς δ' ἱερωμένους καὶ πλεόν τοῦ
 μετρίου τιμᾶν, ἀξίαις τε μεγίσταις καὶ τοὺς ἀξίους τῶν ἐν τέλει
 B προβιβάζειν, καὶ κρίσεις ὑπεραποδίχεσθαι δικαίας, καὶ τοὺς ἀρ-
 ρεπῶς κρινούστας ἐγκαθιστᾶν, ὧν καὶ μάλα καὶ πρῶτιστον τὸν
 Κακὸν Μιχαὴλ καὶ Συναγηρεῖμ ἐπικεκλημένον, εὐ τῶν λόγων καὶ 5
 τῶν νόμων ἔχοντα, ἐν τῷ δοῦναι οἱ καὶ πρωτοασσηκρηῖτις πάλαι
 σβεσθὲν ἀξίωμα, καὶ οἱ θέλειν ἀσηκρηῖτις ὑποτάξαι, ἐφ' ᾧ ἄδε-
 κάστως καὶ ἀνεριθεύτως κρῖνοιεν. ἔτι τε λόγον τιμῆσαι καὶ τοὺς
 ἐν λόγῳ περὶ πλείστον τῶν ἄλλων ποιεῖν. τὸ δὲ γε στρατιωτι-
 C. κὸν ὑπεραγαπᾶν, καὶ τὰς ἐκείνων προτοίας, κῆν ἐν πολέμῳ πῆ- 10
 πτοιεν κῆν ἀποθνήσκοιεν, γονικὰς ἐγκαθηστᾶν τοῖς παισὶ, κῆν
 τισιν αἱ γυναῖκες κατὰ γαστροὺς ἔχοιεν τὸ κνοφορούμενον. εἰσ-
 πράξεων δ' ἰσθίων μὴδ' ὄνομα εἶναι, μὴδὲ χώρον διδόναι δια-
 βολαῖς, ἀρροῦντος μὲν τοῦ ἐπὶ ταύταις μονομαχίον, ἀρροῦντος
 δὲ καὶ τοῦ σιδήρου, ὡς ἐπηρημένον καὶ κινδύνου μεγίστου, εἴ 15
 τις τουμψή τῶν δυναμένων καὶ ἐν ἀρχαῖς ὑπέχεν τὸν μύδρον κα-
 D ταναγκάζειν. τὰ δὲ τῆς πολιτείας οὕτως ἀφόβως ἐν εἰρήνῃ δια-
 τηρεῖσθαι, ὥστε καὶ τοὺς ἀποροῦντας καὶ ἱκανῶς τῆς περισουσίας

6. καὶ] τὸ?

raretur imperator, laudatarum et cunctis expetitarum rerum. ecclesiam
 quidem sese in altissimum fastigium evecturum, sacros vero ministros ho-
 noratarum exquisitissime. praetera magistratus et praefecturae non nisi
 dignis ex primo ordine tributurum. iudiciorum curam suscepturum, ut
 iuste ac sine calumnia fierent, aequique tenaces et inflexibiles ad gratiam
 ei rei viros praefecturum. cuius rei iam nunc specimen et quasi pignus
 dedit in quodam notissimo tunc et omnium primo iudice, perdocto illo
 quidem et consultissimo iuris, sed iniustitia infami, unde illum malum
 Michaëlem et Senacheribum vulgo vocitabant. quem specie honoris in
 posterum coërcuit: extinctam enim prius dignitatem primi a secretis re-
 suscitant ei tradidit, subiiciens sic illi assessores multos probos viros a
 secretis, hoc est arcanis suffragiis iudicatos, et sic citra personarum
 acceptionem sine ullius respectu ac verecundia, quod iustum esset decre-
 torum. pollicebatur etiam sese literatos eximie cultorum praelaturumque
 cunctis. ad haec eximiam erga militarem ordinem caritatem promittebat,
 stipendiis ad diem numerandis, donativis representandis, eorum vero
 qui in bello cecidissent et in obsequio reipublicae vitam profudissent li-
 beris, si quos reliquissent, debita patri praemia reddendo; in eoque tam
 diligentem fore, ut si cuius occisi militis uxor praegrans superasset, foetus
 in ea concepti providentiam gereret, eique servari mortui parentis
 honoraria curaret. iniustarum porro exactionum ne nomen quidem audiri
 passurum. nec locum daturum calumniis; unde iam nemo ad earum de-
 pulsionem singulari certamine decertaret, nemo contactu ferri candentis
 innocentiam probaret, satis gnaro unoquoque magistratum magnum mali
 gravissimi sibi periculum impendere, si vel tantum consiveret, ut quisvis
 delatus ad experimentum massae candentis adigeretur. spondebat quin-
 etiam summam securitatem pacis publicae, per quam etiam tennes et prius

ἔχοντας ἐπιδεικνυμένους τὰ ὑπάρχοντα κυδρῶσθαι καὶ τὸ παρὰ-
 παν μὴ διδέναι. ἐπὶ πᾶσιν ὑπικαίειν τῆς ἐκκλησίας, καὶ μη-
 τέρα ταύτην ὡς εἰκὸς ἡγεῖσθαι, καὶ πᾶν τὸ εἰς κατάστασιν αὐτῆς
 πραγματεύεσθαι. ταῦτα δὲ προσετίθει, ὅτι καὶ ἐν ὑπονοήσιν ὁ
 5 προβασιλεύων ἦν τοῦ καταφρονεῖν τῶν ἐκείνης προνομίων καὶ
 βασιλικῶς κατεπαίρεσθαι, ὥστε καὶ ἐπὶ πολλοῖς τὸν πατριάρχην
 λυπεῖσθαι καὶ τὴν τοῦ λαοῦ προστασίαν ἀποπροσοποιεῖσθαι, μη- E
 δὲν κἄν δικαίως ὑπὲρ τινῶν λέγει εἰσακουόμενον. ἦν οὖν τότε
 τῷ πατριάρχῃ, καὶ οἷς τῶν ἀρχιερέων τὸ εἰς τὸ μέλλον προμηθές
 10 ἦν, διττοὶ τινεὶ λογισμοὶ πρὸς ἀμφοτέρω κραύοντες καὶ ἐκατέρω-
 θεν ἰσχυροί. ὅτι γὰρ πρὸς τὴν τῆς βασιλείας ἐντέλειαν ἀποβλέ-
 ψαιεν, καὶ τὸ παρ' ἀμφοῖν βασιλείων, τοῦ μὲν νεοκομομένου
 τοῦ δ' ἐνεργούντος, ἄρχεσθαι ὡς καλὸν ὁμοῦ καὶ τῷ ὑψηλῷ
 σωτήριον κατενόουν. πρὸς δὲ καὶ τὰ μέλλοντα προσγενήσεσθαι,
 15 ἅμα μὲν ἐξ ὧν τὴν ἰκανὴν πληροφορίαν ἐπὶ τάνδρῳ εἶχον ἐκ πλει- P 59
 στον, ἅμα δὲ καὶ ἐξ ὧν τότε ὑπισχνουμένου κατήκονον, ὑπερ-
 ἀποδεχομένοις ἐψέκσαν τὰ κατὰ βουλήν προαχθῆσόμενα. ὅτι δ' αὖ
 πάλιν πρὸς τε τὸ τοῦ ἐνδὸς ἀφιλονεικητόν τε καὶ ἀνερίθρευτον καὶ

egentes iam tantum abundarent, ut nec ipsis deforet facultas ostentan-
 darum opum et se familiamque domestica copia honestandi, omni prorsus
 metu vacuis. super omnia ebedientissimum sese, ut par est, ecclesiae
 praebiturum, et matris illam loco ducturum, nihilque non moliturum quod
 ad eius statum pacemque servandam videretur conducibile. in quo ut
 abundantius religionem ostentaret, incitabatur spe comparationis a populo
 incitandae factorum suorum eius generis cum contrariis exemplis impe-
 ratoris nuper defuncti, de quo sciebat invaluisse suspensionem haud magni
 eum facere ecclesiae auctoritatem, efferreque se in eam fastu regio. unde
 et contigerat eo regnante multas offensiones et dolendi causas patriar-
 chae offerri, adeo ut is iam non auderet suscipere patrocinium populi,
 nec deprecatorem se ingerere in periculis miserorum, quoniam non spe-
 raret se auditum iri, quantumvis aequa diceret. tunc porro patriarcha
 et si ex antistitibus qui futuri providentiam habebant, cogitationibus in-
 vicem adversis et valide utrimque in contraria incurtentibus distrahe-
 bantur. quando enim bonum imperii statum reputabant, praeclearum ipsis
 et populo salutare videbatur, administrari rempublicam nomine atque au-
 ctoritate simul iunctis principum duorum, alterius pupilli et in perfectam
 aetatem debita cura educandi, alterius per se valentis resque opera con-
 silioque propriis gerentis. rursus cum extendeabant animum in provisio-
 nem rerum futurarum, hinc quidem occurrebat quantum expectari boni
 posset ex imperio Palaelogi, de cuius et sapientia et bonitate et forti-
 tudine plene sibi persuasi videbantur; esque momento haud dubie pro-
 pendeabant in eam partem, quae tali tamque probato et parato impera-
 tori, tam fructu et optabilia tum promittenti tum idoneo praestare, cer-
 tam et perpetuam collati iam honoris possessionem optabant. iidem tamen
 ubi deinde reputabant secum quam tranquilla, concors, a dissidiis et fac-
 tionibus secunda seimctaque sit singularitas imperantis, e contrario quam

τὸ ἐπὶ δυσὶ στασιαστικόν τε καὶ μάχμιον ἐννοήσαιεν, τὰς θ' ἐκατέρωθεν ἐπιβουλὰς καὶ τὰς ὑποψίας ἐνὸς ἐπὶ θάτερον, καὶ τέλος τὸν ἐφ' ἐνὶ κίνδυνον παρὰ τοῦ κρατήσαντος, διεφώνουν καὶ ἀπη-
B γόρευον. εἶναι γὰρ τὴν βασιλείαν καὶ ἄλλως χρῆμα μὲν ὀρεκτὸν καὶ τοῦ παντὸς ἄξιον, ὑποπτικὸν δ' ἄλλως, ὥστε καὶ μὴ οὖσαν ὅσων κακίαν εἰδωλοποιῆσαι διὰ τὴν ὑποψίαν καὶ οὖσαν μετεῖναι παρασκευάζειν τὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ὡς οὕτω μόνως ἀσφαλῶς βασιλεύσοντα, ἂν καὶ τὰ μὴ ὄντα μετῆ. ὧ δέ τις πρὸς ταῦτα καὶ ὑποστέλλοιτ' ἄν, τῷ μὴ τισιν ἄδικος δόξαι τῇ μοναρχίᾳ ἐπιθήμε-
C νος, σοφὸν τινα λόγον καὶ παλαιὸν ἐκ τραγωδίας εἶναι τὸν ἔξαι-10 ροῦντα τὸν ἐπὶ τῇ δόξῃ τῆς ἀδικίας μῶμον, λέγοντα, εἴπερ ἀδικεῖν θέοι, ὑπὲρ τυραννίδος κάλλιστον ἀδικεῖν. ταῦτ' ἐκείνοις λογιζομένοις θέος ἐπήμι· καὶ παρὰ ταῦτα μὲν πλησίον ἦσαν τοῦ πρῶττειν, τούτων δὲ προσκρουόντων τοὺς λογισμοὺς ἀργοὶ πρὸς τὸ δρᾶν ἦσαν, κἄν ὅσοι καὶ ὠρμων λέγειν. νικᾷ δ' ὁμως τὸ 15
D μόρσιμον. καὶ τοῦ μὲν τὴν ἀρχὴν ἐγγχειρίζειν ἐκείνω οἱ πλείστοι

13. ἐποίει P.

infida, instabilis, ad rixarum seditionum et civilium tumultuum praesens periculum exposita sit duorum in uno imperio societas, quae utrinque insidiae, quae suspiciones, quae machinationes uniuscuiusque in aemulum, ad extremum quae clades quamque tragicus exitus maneat imbecilliozem, postquam potentiori aut feliciori succubuerit, haec, inquam, cogitantes revocabant damnabantque vota illa sua et consilia priora, toti videlicet defixi in imagine miseriarum imperii discordis. existimari quippe vulgo imperium rem in primis expetibilem et quantovis bene pretio paradam, praesertim illis qui eius gustum experiendo perceperint. idem porro esse suspiciosissimum negotium; nec quiescere umquam animos collegarum in suprema potestate, quin se inquietissime torqueant curis anxii in se invicem intentis, imaginante unoquoque de alio infestissima quaeque, et aequae ambobus tam saepe sine causa quam semper sine venia sese invicem insidiarum capitalium suspectos, immo reos et convictos habentibus, atque adeo in ista inquietissima vigilia suspicionum anxiarum et iniquissimarum spem ac rationem secure regnandi sitam esse ducentibus, quodsi cuius forte a vi scelerata perfidisque fraudibus in collegam abhorreat animus, et famam crudelitatis iniustae vereatur, occurret statim in subsidium ambitionis contra humanitatem vetus e tragoedia oraculum, quo edicatur, si ius violandum umquam sit, minime vituperabilem et maxime tempestivam eius violandi causam esse plenam in solidum acquisitionem supremae auctoritatis, talia reputantes, et quae ex istis pronum erat sequi metuentes, ecclesiastici proceres impelli se sentiebant ad favendum ambitioni Palaeologi: rursus vero incurrentibus ex adverso miseratione pupilli principis ac fide in domum Augustam, segnes ad agendum, muti etiam ad loquendum quae opus erant reddebantur. vicit tamen divina praedestinatio quae imperium Michaëli desponderat: nam ad huc imperium decernendum plerorumque ac ferme omnium sententiae conspirarunt. appositam id tamen in mutuam cautelam communi consensu temperamen-

γίνονται, καὶ σχεδὸν πάντες· ὁμοῦς δ' ἐμπεδοῦν τοῖς φρικώδεσιν
 ὄρκοις, ἀραῖον ἔχειν ὑπὲρ θατέρου θύτερον τοῦ μή τι δεινὸν
 βουλευσασθαι κατ' ἀλλήλων τοὺς βασιλεῖς, τῶν εἰκότων ἐνόμι- P 60
 σαν. (2) ἐτοίμως δ' ἀφῆρουν καὶ τὸ δοκοῦν τοῖς πραττομέ-
 5 νοις προσίστασθαι ἐφίσει τοῦ ταῦτα γενέσθαι. ὡς γὰρ οὐ γε-
 γονυῖαι συνθίσαι τοῦ Παλαιολόγου πρὸς τὸν πύπνον τοῦ βουσι-
 λέως καὶ αἱ δι' ἀφορισμῶν ἐμπεδώσεις, ἧ μὴν μή τι κατὰ τοῦ
 γένους τοῦ βασιλείου βουλευσασθαι, παρὰ τῶν προυτείνοντο,
 ὡς ἰστὸν ἀρχηγῆς ὁ τῶν ἀρχιερέων σέλλογος τὰς συνθήκας ἐκέ-
 10 νας διέλυον. μὴ γὰρ εἶναι τὸ τοιοῦτον κατὰ τοῦ βασιλεύοντος B
 κίκιστον βούλευμα, ἀλλὰ μᾶλλον συνεργίαν τῆς βασιλείας καὶ
 συντήρησιν ἀδιάδοχον, κατὰ καιρὸν συναιρομένον τῆς ἀρχῆς τῷ
 νέῳ τῆς βοθηθείας χρήζοντι. τὰς τοῦντεῦθεν δὲ τῶν ὄρκων συμ-
 βύσεις ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ἰσχυρὸν ἔχειν καὶ ἀδιάλυτον ὥστε καὶ τὰς
 15 προτέρας συνεῖναι ταύταις, ὡς καὶ ἀμφοτέραις τὸν Παλαιολόγον
 ἐπέχεσθαι, εἴ ποί τῷ νέῳ ἐπιβουλεύοι. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἀν-
 τιστρόφως ἐξήτει τὴν ἀρὰν τίθεσθαι καὶ τοὺς ὄρκους γίνεσθαι, C

tum est, ut ambo principes iuramentis quam maxime horrendis, diris
 etiam execrabilibus additis, obligarentur ad fidem invicem caritatemque
 praestandam abstinendumque a vi omni ac fraude, quae in alterutrius
 perniciem tenderet. (2) ista porro vel occasione vel praetextu novorum
 iuramentorum facile sacri autistites relaxarunt, quod ad rem quae age-
 batur quamque multum optabant putabatur necessarium, siquidem ne no-
 vum iuramentum rite a Palaеologo conciperetur, videbatur obstare adhuc
 vigens religio veteris iurandi, quo ille avo pueri principis dudum sa-
 cramento fidem addixerat, non in ipsius tantummodo personam, sed in
 stirpem eiusdem ac posteror, additis etiam anathematum, si falleret, in-
 currendorum devotionibus ac diris. quae nunc omnia coetus praesulum
 ut telas aranearum dirupit ac fecit irrita, magno consensu declarans,
 quod fieri Palaеologum contigerat participem imperii, nequaquam esse ne-
 farium et fidei iuratae contrarium facinus, sed utilem reipublicae collatio-
 nem operae in bonum imperii, et conservationem principatus ei ad quem
 de iure spectabat, sine ulla spe potestatis istius precariae in prolem suc-
 cessione transmittendae; quae salutaris tum rei Romanae cooperatio per-
 opportuna et necessaria iudicabatur imbecillae ac tali auxilio egenti pu-
 pilli principis pueritiae. itaque nihil obstante prioris sacramenti religione,
 novum iuramentum ratum fore inviolabilemque firmitatem habiturum,
 quippe cum neutra conventio quidquam alteri contrarium habeat, quomi-
 nus ambae valere simul possint; unde fore ut duobus deinceps totidem
 foederum sacramento vinculis constrictus Palaеologus teneretur,
 et si ullas unquam collegae puero insidias strueret, duplicis periu-
 rri reus foret. quae Palaеologus admittens vicissim petiit devinciri mutuo
 quoque iuramento ad securitatem suam adolescentulum imperatorem, im-
 precando et ipsum sibi diras et anathema statim inevitabiliter incurren-
 dum, si quidquam unquam adversus Palaеologum machinaretur aut age-
 ret. haec uti convenerat processerunt, conceptis utrinque iuramentis et

εἴ ποί καί ὁ νέος κατ' αὐτοῦ μελετήσας διαπράξοιτο, ὡς ἔξ ἀνάγκης τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι. προβαίνει ταῦτα, καί γραφαῖς οἱ ὄρκοι κατασφαλλίζονται. καί ὁ γράφων ὁ εἰς πρωτοσηκρήτις τε-
 P 61 ταγμένος Κακὸς ἦν. (3) τάττεται δὲ καί τοὺς ὀποδηῆποτε τῆς Ῥωμαϊδος ὀμνύνειν ἐπ' ἀμφοτέροις ὄρκον δουλείας κατὰ τὸ σῦνη-5
 θες· πλὴν προσέκειντο τοῖς συντεθειμένοις ἐπ' ἀσφαλείᾳ καί ἀμφοτέρων μείζονι, ἢ μὴν ἔτοιμον εἶναι τὸ ἐπήκουον ἐπ' ἐκείνον ὄρ-
 μῶν φωνῶση χειρὶ, ὅς ἂν ἐπιβουλεύσοι θυτέρῳ. ὠρκαμώτουσιν γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων καί τοῦτο, κατὰ φόβον, οἴμυι, ἢ χρεῖαν
 B ἄλληθινῆν. εἰ δ' οὐκ, ἀλλ' οὐδὲν ἂν καταγνοίη τις μείζον τῶν 10
 ταῦτα πραττόντων ἢ τὸ ἐμφυλίους πολέμους τῷ κοινῷ προξενεῖν,
 εἴ ποτε τοῦτο συμβαίη. ὅμως ἐδόκει ταῦτα, καί εἰς ἔργον τὰ
 βουλευόμενα προῦβαινον. χεῖρα τοιγαροῦν ἐτίθουν, καί ἐπὶ
 τῶν ἀγίων εὐαγγελίων ὤμνον ἢ μὴν καί ἀμφοτέροις δουλεύειν
 C καί ταῦτ' ἐτελείν. (4) τέως δ' ἡ κυρία παρῆν, ἥτις ἦν, ὡς 15
 ἐρρήθη, Ἑκατομβαιῶνος νομηνία. καί πρῶτος αὐτὸς ὁ εἰς βα-
 σιλείαν προβιβυζόμενος ὤμνεν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς τὰ εἰκότα καί
 βασιλέως, πλὴν οὐκ ὡς δουλεύσων ἀλλ' ὡς συμβουλευέσων ἐκεί-
 νῳ καί μηδὲν ἀνήκεστον μελετήσων κατ' ἐπιβουλήν. ὤμνον δὲ
 καί οἱ μεγιστᾶνες, καί ὡς δουλεύσοντες ἀμφοτέροις, καί ὡς 20

re tota in publicas rite tabulas relata ad memoriam firmitatemque irrevocabilem, scribente ista et authenticis commentariis mandante Malo illo, quem diximus, antiquato prius et eius causa reposito primi a secretis officio donatum. (3) edictum quoque est ut per omnes Romano imperio subiectas regiones omnes utriusque pariter principi sacramento fidem obsequiumque suum de more obligarent. sed ad maiorem utriusque securitatem consuetudinis talium formularum adiungere tunc visum, deo similiter teste firmatam, professionem et promissionem universi populi, bello et inextinguibili odio persequendi eum et duobus, cuius essent in collegae vitam vel nefaria vis vel insidiae deprehensae. tali extraordinario additamento populare iuramentum cumulatam metu magis, ut opinor, nimio proclivis in regni societate dissensionis, quam ulla satis magna utilitate remedium tantum mali praeventendum accipitis. nam si recte quis aestimet, istud profectus belli iam tum civilis et internecini signum tollebant, ex proxa et vix evitabili suspicione facile ac cito exarsuri. caeterum qualicumque consilio, ista sic tunc decreta ex executioni mandata sunt, Romanis ubique viritum universis, imposita sacris evangelii manu, iurantibus se et fidem utriusque principi concorditer imperanti subiectionemque praestituros, et si quis ipsorum in alterum insurgeret, auctorem iniuriae publice ulturos. (4) iamque aderat inaugurationi designati Augusti dicta dies, quae fuit, ut dictum est, kalendae Ianuariae, quando is qui ad imperium evehebatur iuramenta, de quibus convenerat, primus conceptis verbis protulit, fidem per ea obligans puero principi, non ut ei subditus futurus, sed ut consulturus ac suggesturus opportuna, nihilque in ipsam insidiosae moliturus. iurarunt post ipsum optimates se utriusque subditos futuros, et

ἀμνοῦντες ἀπίκτα, ἦν παρὰ τις ἐπιβουλεύει, τῇ ἐπιβουλευθέντι. D
καὶ οὕτω τελεσθέντων τῶν ὄρκων, ἀσπίδι βασιλικῇ ἐνίσταται ὁ εἰς
τὴν βουσίλειαν ἐτοιμαζόμενος, πρῶτον τῷ πόδε τοῖς βασιλικοῖς
συμβόλοις ἐναρμολογούμενος, καὶ χερσὶν ἔνθεν μὲν ἀρχιερέων ἔνθεν
5 δὲ μεγαστάνων ἄρθεις ἀνακτορικοῖς πικάνοις καὶ κρότοις παρὰ
πάντων ἐμεγαλύνετό τε καὶ ἐφημίζετο.

5. Τὸ δ' ἐντεῦθεν αἱ μὲν τῆς γερουσίας προσηήκουσιν ὄφ- P 62
φικίαις ἐνεσιμνύοντο. καὶ ἄλλοις μὲν ἄλλα τὰ μὲν ἐδίδοντο τὰ
δ' ἐν ὑποσχέσειν ἦσαν, τὸν δ' ἀντάδελφον Ἰωάννην, μέγαν
10 δουμάστικαν ὄντα, τῇ τοῦ Τορνικίου Κωνσταντίνου θυγατρὶ πρὸς
γάμου καινῶν συνήρμοσε, κἄν ἐν ἀνάβολαῖς ἦν τὸ ἀξίωμα.
Θάτερον δὲ τῶν ἀδελφῶν Κωνσταντίνον, ἔτι ἔχοντα ἐν ἰδιώταις,
κατὰ καιρὸν τιμῶν αὐτὸς Καίσαρα προθυμούμενος, συνήρμοσε B
δὲ καὶ αὐτῷ πρὸς γάμον τὴν τοῦ Βρανῦ παιδα εὐγενῆ οὖσαν, σο-
15 φόν τι ποιῶν καὶ τοὺς ἐν τέλει ταῖς κήδεσι προσποιούμενος. καὶ
τοὺς μὲν τῆς γερουσίας οὕτω μεγαλοπρεπῶς ἐθεράπευε, προνοίας
τούτοις ἐπαύξων καὶ προστιθείς, καὶ χερσὶν ἄφικαις ταῖς πᾶσι,
τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν λαμβάνουσι τὰ δ' ἐπιβίβουσι· τὸ δὲ στρατιω-
τικόν τε καὶ τὴν πληθύν, τοὺς μὲν καθημεριναῖς φιλοτιμίαις C
20 ὤφειλλε, καὶ χρυσοβούλλοις τὰ ὑπεσχημένα τούτοις ἐπλήρου, καὶ
πρὸς τὸ μέλλον εὐθυμοτέρους καθίστα ὡς ἀθανάτους τὰς τῆς
ζωῆς προνοίας καὶ τὰ χιθόμενα σιτηρέσια τοῖς παισὶν ἔξοντας,

si quis ipsoꝝ insidiaretur alteri, statim ultionem de insidiatore sumptu-
ros. sic consummata iuramentorum ceremonia, designatus princeps scute
regio inedit, utroque prius pede imperatoris insignibus ornato; et ma-
nibus hinc quidem antistitum inde optimatum sublatus, acclamationibus
et plausu, quibus excipi novi imperatores solent, ab universis salutatus
et Augustus declaratus est.

5. Inde senatores quidem officiis pro cuiusque meritis honorabantur,
et aliis alia partim donabantur partim promittebantur. fratrem vero Ioan-
nem tum adhuc magnum domesticum sebastocratoris ornare dignitate ae-
quum censuit, et ei Constantini Tornicii filiam matrimonio coniunxit, de-
stinatam dignitatem in tempus aliud differens. alterum vero fratrem Con-
stantinum in privata tunc quidem adhuc reliquit sorte, suo tempore creare
ipsum Caesarem habens in animo. dedit autem et huic uxorem Branae
filiam sane praenobilem, sapienti consilio affinitatibus patricios sibi de-
vinciens. et senatores quidem in hunc modum magnifice demeruit, pen-
siones iis adaugens, et donis superadditis cumulans, cunctisque gaudendi
materiam offerens bonorum vel collatorum praesenti fructu vel certa pro-
missorum expectatione. iam exercitum ac plebem varie delinivit: nam
et plerisque quotidianis donativis iuvit, et quibus per diplomata bullis
aureis munita promissum aliquid fuerat, cum fide repraesentavit, sic illos
in futurum securos et bene animatos efficiens, utpote iam certos proces-
sura ipsis et liberis eorum in emae tempus ad victum decreta subsidia et

Georgius Pachymeres I.

7

- τοὺς δ' ἐθεράπευεν, ἀνοργνὸς φυλακὰς καὶ χρεῶν δημοσίων ἀπολύων τοὺς ὠφληκότας, ἀποροσμένοις τε τὰ πρὸς ζωὴν διδοῖς ἀφθονώτερα, καὶ γε τοῖς ἡδικομένοις ἀμύνων καὶ φιλοτιμότερον προχέων τὸ διψιλές, ὥστ' εἶναι ἅμα μὲν ἀνευγκεῖν περὶ τοῦ τινὰ καὶ ἅμα προβαίνειν γράμμα βασιλικὸν προστάσσον ἐκεί-
 D νω τὸ κατὰ βούλησιν, εἰ καὶ δυοὶ χρόνοις ὕστερον ἀνελάμβανε τὰ προστεταγμένα. κἄν πού τις ἐφ' οἷς εἶχεν ὄχλούμενος τὸ γράμμα τῆς χάριτος προύτεινεν, εὐθὺς φανὲν δευτέρας ἰνδικτιῶνος ὅν τὴν δόσιν ἀπεψηφίζετο, ὡς ἐν καιρῷ μηδὲν ἀκριβείας καὶ
 E προσοχῆς ἔχον τὸ γεγονός. τότε δὲ καὶ πόλλ' ἄττα τοῦ κοινοῦ 10 ταμειεῖο ἔξεφόρει, καὶ δημηγορῶν τοῖς συνειλεγμένοις πρὸς χάριν ἄπασαν, εἴτ' ἀμφοτέραις ἐκείνοις ἐξήντλει τὰ χρήματα, χύδην ἐκρίπτων κυνηδὸν συλλέγουσιν.
- P 63 Ἦν ταῦτα, (6) κἀκείνος μὲν κατοχυροῦν τὰς ἄκρας προύργου ποιοῦμενος, ἅμα δὲ καὶ δηλοποιούμενος αὐτῷ προσώ-
 15 πω τὴν τῆς βασιλείας ἀνάρρησιν, ἐπὶ Φιλαδελφείας ἔγνω χωρεῖν, λιπὼν τὸν νέον ἐν Μαγνησίᾳ, βασιλικῶς, ὡς ἔδει, θεραπευόμενον. συνέπιπτο δὲ οἱ καὶ ἄπαν τὸ στρατιωτικὸν προσπίζον τοῦ βασιλέως μεθ' ὅτι πλείστης εὐνοίας καὶ πρὸς τὸ πο-

12. ἀμφοτέροις P.

frumenti demensa constituta. plebem vero praecipue demulsit aperiendis custodiis, et iis qui fisco quid deberent nec solvendo essent, liberis dimittendis, praeterea largiendo liberaliter alimenta, et passos iniuriam consolando, vexatoribus eorum condigno supplicio multatis. et inerat multa popularitas in modo haec agendi, facilitate et amabilissima benignitate largientis dona per se grata multo reddente gratiora. quippe non raro statim ac quis de sua quapiam necessitate retulerat ad principem, is sine mora diploma regium ipsi quod postulabat asserens in manum dabat, unde is laetus abibat, etsi nonnunquam non nisi post biennium pensio numeranda perscriberetur. quodsi quem, ubi scriptum legerat, taceret morae referretque diploma et gratiam repraesentari posceret, placidus ille ac renidens recognoscebat scriptum, et ubi revera dilatum in secundam indicationem donum videbat, ultro damnabat scripturam quasi a parum attento minimeque assecuto mentem suam librario formatam, iubebatque corrigi. his et similibus de causis profundebat largiter acrio prius regio conditas opes. et ad concionem passim loquens omnia ad popularem gratiam composita, utraque mox manu hauriebat e publico thesauro vim pecuniae ingentem, effusissime proiciens quae avidissime colligebantur.

Haec quidem sic se habebant. (6) caeterum ille operae pretium se facturum ratus, si arces muniret, simul et praesenti conspectu exhibiturus populo, qui eius acclamationi non interfuerant, specimen sibi creditae supremae potestatis, Philadelphiam decrevit proficiisci, relicto puero collega Magnesiae cum regio, uti par erat, satellitio. secutus eum est universus exercitus, circumdans principem cum omnibus et veris indicis

νεῖν ὀρηγῆς ἑτοιμον, ἔπου γε καὶ καθ' ὧν ἴοι, προθύμως πολε-
 μησιόντες. τὸν μέντοι γε πατριάρχην εἰς Νίκαιαν ἀποπέμπει, B
 μετ' ὀλίγον καταλαβεῖν καὶ αὐτὸς ὑπισχνούμενος συνάμα τῷ νέω,
 ταινιωθησόμενοι καὶ ἀμφοτέροι. ὁ μὲν οὖν πατριάρχης συνάμα
 5 τῷ κλήρω καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι, συνταξάμενοι τὰ εἰκότα τοῖς βα-
 σιλεῦσι, τῆς ἐπὶ Νίκαιαν ἤπτοντο· ὁ δὲ γε βασιλεὺς τὰς δυνά-
 μεις ἀναλαβὼν καὶ συντάξας συνάμα καὶ τοῖς ἐν τέλει ἐπὶ Φιλα-
 δελφειαν ἤλαυνε, καὶ δὴ ἐπιστάς τῇ πόλει ἐκείθεν τὰς ἄκρας
 ὠχύρου, τοὺς μὲν πέμπων, ἄλλους δ' ἐκείθεν δεχόμενος κατιών- C
 10 τας καὶ δώροισι ὡς οἶόν τε φιλοτιμούμενος, προθύμους εἰς φυλα-
 κὴν ποιῶν καὶ θυραγαλιωτέρους ἑλλείσι χρησταῖς καθιστάς. προ-
 βὰς δ' ἐκείθεν μικρὸν καὶ τὰ κύκλω περιελθὼν, καὶ τοὺς μὲν
 προσλαλαίαις ἀγαθαῖς τοῖς δὲ φιλοτιμίαις τοὺς δὲ καὶ ὑποσχέσεις,
 ἔστι δ' οὐ καὶ φόβον κινῶνς ἡμερότητι, τὰ παρεμπύπτοντα βα-
 15 σιλικῶς μετερχόμενος, ὡς οἶόν τε τάκει καθίστα καὶ ἀσφαλέστε- D
 ρον φρουροῖς κατοχύρου. εἶχε γὰρ τὴν ἐπὶ δύσειν μέριμναν, ὡς
 ἐτοιμῶν πρὸς τὸ ἀφηνιῶν ὄντων, εἰ εὐκαιρίας τιτὸς ἐπιδράττειν-
 το. ὅθεν καὶ πρόσβεις εἰς Πέρσας ἐξαποστείλας, τοῦτο μὲν δη-
 λώσοντας εἰς τὴν ἀρχὴν καταστάντα ὃν καὶ ἀκριβῶς ἰδόντες ἤδει-
 20 σαν, τοῦτο δὲ καὶ τῷ σουλτὰν περὶ τῶν ἐκεῖ πραγμάτων κοινο-

17. ἐτοίμως P.

benevolentiae summae, alacritatem quoque maximam praeferebat ad quos-
 vis subeundos labores pugnandumque ubicumque et adversus quoscumque
 duceret. patriarcham interim Nicaeam praemittit, brevi eodem secaturum
 se pollicitus cum puero Augusto, regii diadematis una cum illo rite
 assumendi gratia. quare Arsenius cum clero et praesulibus vale dicto
 Augustis Nicaeam versus iter tenuit. imperator vero sumptis secum co-
 piis, salutatis in digressu optimatibus, Philadelphiam profectus inde mu-
 niendis arcibus curam pendit, mittens ad eas praesidarios, accersitos-
 que qui illic fuerant benigne accipiens, et donativis pro copia praesenti
 magnificis liberalissimisque promissis bene animatos ad perseverandum in
 fide custodiae creditae speque plenos optima remittens unde venerant.
 hinc paulum progressus cuncta per circuitum lustravit, et hos quidem
 allocutionibus benignis, alios largitionibus, quosdam promissis demeruit.
 fuit ubi et terrorem clementiae submisceret. denique ibi omnia auctori-
 tate ac sapientia maiestatem imperii decente constituit, et ad securitatem
 in posterum praesidiis idoneis firmavit. imminabat enim in rerum Occi-
 dentium curam, cum non ignoraret inhiare rebus novis qui plurimum illis
 poterant, et ad detrectandum obsequium iugumque palam excutiendum
 nihil nisi commodam occasionem expectare. indidem etiam legatos ad
 Persas misit. partim ut illis significaret suam ejectionem in imperium,
 quae grata ipsis fuit ob priorem eius notitiam et amicitiam veterem, par-
 tim ut Sultani quaedam interius communicarent de modo et causis muta-

- λογησομένους, οὐδὲ τούτω ἀγνοοῦντι τὸν βασιλεύσαντα ἀλλ' ἔς
 ■ τὰ μάλιστα φίλων ὄντι, αὐτὸς τὴν ταχίστην ὑποστρέψας καὶ τὸν
 παῖδα παραλαβὼν ἐπὶ πολλῇ τρυφῇ τε καὶ δορυφορίᾳ μεγίστη
 τῆς ἐπὶ τῆς Νικαίας ἤπτετο. ὡς δ' ἐπέστησαν μὴ μελλήσαντες
 (οὐδὲ γὰρ ἦν ἀμελεῖν περὶ τῶν δυσικῶν σκοποῦμένοις), εὐθύς δ'
 Εὐτρεπίζοντο τὰ τῆς ταινιῶσεως, ἐλλιζόντων πάντων, ὃ δὴ καὶ
 P 64 συγκείμενον ἦν, ταινιωθῆναι μὲν τὸν νέον βασιλικῶς καὶ πρώτως
 εὐφημηθῆναι στεφανωθέντα καὶ προκατάγειν τὸν Θραμβρον,
 ἐκείνον δὲ καὶ τὴν ἐκείνου σύζυγον ἐν ὑστέρω στεφανωθέντας τῷ
 πρώτῳ μετέψουσθαι κατὰ τὴν βασιλικὴν καὶ συνήθη προέλευσιν. 10
 B (7) τὸ δ' ἦν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας δόλος καὶ παρασπόνθησις,
 εἰς ὅλον ἤξον τέλος, οὐδὲν τὸ παράπαν ἀγνοηθέν τοῖς πολλοῖς. οἱ
 μὲν οὖν ἐν τέλει προκατελήφθησαν εὐ παθόντες καὶ εὐ ἔτι τυχεῖν
 ἐλπίζοντες· ἐπέδησε γὰρ αὐτῶν τὰς γλώσσας, πλὴν ὀλίγων τινῶν,
 τὰ φιλοτιμήματα, καὶ εἶχον ἡσυχῶς καθ' ὃ τιπραχθεῖη. τινὲς 15
 C δὲ τῶν κακῶς παθόντων εἰς ἄμυναν λογιζόμενοι τὴν τοῦ παιδὸς
 καταφρόνησιν καὶ πρόσχαιρον. ὁ μόντοι γε πατριάρχης ἔτι καὶ
 αὐτὸς ἐν ἐλπίσει ἦν τοῦ μηδὲν τι παραβαθῆναι τῶν συγκειμένων,
 καὶ οὐδὲν τι προσεξηρεῖνα. ἐκείνος δέ τισι τῶν ἀρχιερέων τὸ
 σέκμμα κοινωσάμενος, καὶ ὡς οὐκ ἄξιον εἶη παιδί ὄντι καὶ τὴν 20

12. εἰς] οἰς P.

tionis nuper factae, quae illum avertent a metuendo inde quidquam sinistra heredi Theodori prioris imperatoris sibi olim non ignoti, quoniam etiam amicissimi. his peractis caelerime reversus, assumpto secum Ioanne puero, cum splendido apparatu pompaque magnifica numerosissimi satellitii Nicasam iter intendit. quo ut pervenerat, nihil cunctati (non enim tempus terere sinebat sollicitudo rerum Occiduarum) statim se accingere coeperunt ad solemnem coronationem. in qua eventus ostendit frustra speratum ab universis, ut, quemadmodum convenerat, prior imperatorio diademate insigniretur et Augustus acclamaretur adolescentulus, praereturque canotis in pompa triumphali, quae tali occasione coronationis imperatorum solet institui, Palaeologus vero et huius conlix secundo post illum ordine procederet. (7) hoc vere fuit impingere in limem et a primis aberrare carceribus per dolum et foederis infractionem; ex quo foedo principio in quem finem proclivis esset prolapsio, nemo fere prudentium non sentiebat. verum praecoccupati beneficiis et suspensi spebus plerique potentiorum taceverunt: linguas enim omnium, perpancis exceptis, ambitionis largitiones devinxerant, ut quidvis taciti ferrent. quidam etiam a patre pueri quae non voluerant passi, dulcedinem vindictae quandam degustabant in depressione filii eius a quo se affectos iniuria putabant. quare hoc ipsis iucundum accidebat. patriarcha totus incumbens ad sperandum quod optabat, rata videlicet pacta conventa in summa rei fere, nihil in his magnopere scrutari voluit; unde nec nisi sero quid pararetur sensit. Palaeologus autem totam iam ante machinam cum quibusdam an-

ἡλικίαν ἀτελεῖ τὴν τῆς βασιλείας ταινίωσιν προδιέχθαι καὶ οἱ
 προβεβηκότος ἤδη καὶ τὸν βίον κατατιτρωτότος ἐν πράγμασι
 προηγεῖσθαι ἐν θριάμβοις καὶ εὐφημίαις, ἐθάφρει λαβὼν ὑπο-
 5 σχέςεις, ὡς καὶ αὐτοὺς ἀξιούστας ταῦτα καὶ ὡς δικαίους προσ-
 κειμένους τοῖς λεγομένοις ἔχειν καὶ τὸν πατριάρχην συμπεῖθειν
 τὰς ἐπὶ τῷ παιδί ἀναρρήσεις πρὸς τὸ παρὸν ἀναβάλλεσθαι ὡς
 ἐγκαίριος ταινιωθησομένῳ. εἶπετο δὲ πάντως ἐντεῦθεν, εἰ μὴ
 βασιλικῶς στέφοιτο, κὰν ταῖς εὐφημίαις καὶ πᾶσιν ἑτέροις τοῦ
 ἤδη ταινιωθέντος καθυστερεῖν. πλὴν σοφιστίον ἔλεγον τὴν ἐγ-
 10 χείρησιν, καὶ ἅμα τελουμένων κινήτων τὰ περὶ τούτου, ὅπως
 μὴ καὶ προαισθόμενος τὸ στέφος δώσωσιν τὰς ταινιώσεις ὑπέρ-
 θοιοτο.

8. Ἦν ταῦτα, καὶ ἡ κυρία τῶν ἡμερῶν παρῆν, καὶ P 65
 πάντ' εὐτρεπῆ ἦσαν, καὶ ἀρχιερεῖς τὰς στολὰς ἐνδύντες τὰς ἰο-
 15 ρὰς πρὸς τὸ τὰ τῆς τελετῆς ἐνεργεῖν ἐτοιμῶς εἶχον, καὶ τοὺς βα-
 σιλεύοντας περιμένον. ἀλλ' εὐθέως κινεῖται τὸ σκῆμμα, καὶ
 ταραχὴ ἦν, τῶν μὲν ταῦτα τῶν δ' ἐκείνα λεγόντων. τῶν δὲ γὰρ
 τῆς γερονσίας τινὲς καὶ προσηπέλουσιν κακῶς δοῶν τὸ παιδίον καὶ
 διαχρᾶσθαι, εἰ ἄλλως πράττειν ἢ ἐκκλησία βούλοιοτο. λόγοι

1. προσδιέχθαι P.

11. τὸ] ὁ τὸ?

tistitum sibi magis obnoxii composuerat, clam ipso conueniens, et factu
 indignum absurdumque affirmans puerulum rationis haud competentem Augu-
 ste diademate, ceremonia religiosissima, celebritate amplissima decorari,
 plaususque et acclamationum primas ferre, se vero aetatis perfectae vi-
 rum, tota vita gerendis negotiis maximis tritum, aeseolam larvati orna-
 mento incongrue infansuli traduci regia pompa et plane triumphari. qui-
 bus illi se persuasos fassi, sponderunt datures operam ut patriarcha
 coronatione pueri in praesens supersederet, specie illius in tempus magis
 opportunitum differendae. porro consequens hinc futurum ut, si puer ea
 die non ornaretur imperatoria corona, in honore acclamationis et cunctis
 id genus aspiciendorum ac iurium praerogatiuis omnino ei subiungeretur cui
 soli ea celebritate diadema imperii augustis ritibus esset impositum. cae-
 terum addebant utendum arte ac gubernandam arcana consilio negotium,
 nec prius de tali re hiscendum quam iam inchoata communis inaugura-
 tionis ceremonia, ne praemature quid strueretur sentiens is qui diadema
 erat impositurus, totam solemnitatem et ex aequo coronationem utriusque
 differendam in tempus aliud decerneret.

8. His in hunc modum constitutis, adfuit dicta coronationi dies,
 cuncta erant ad ceremoniam parata, sacris induti vestibus praesules in
 producta religiosae functionis stabant et Augustos expectabant, cum eos
 inopinatus proponitur quid Palaecologus aequum censeat. turbatur
 statim, et varie wurmur glicit, haec quorundam aliorum alia loquentium.
 auditas inter haec minae somnolorum e senatu, vim pueri inferendam et
 vitam adimendam, si obfirmarent animum praesules in consilio eius sic

- B** γοῦν ἐγένοντο, καὶ διεφιλονείκουν. ὁ δὲ πατριάρχης ἐν ἀμνημονίᾳ ἦν, καὶ οὐκ εἶχεν οἷς προστεθείη. παρήρχετο ἡ ἡμέρα, καὶ συμφωνεῖν οὐκ εἶχον. μόλις οὖν καὶ μετὰ τὴν πολλὴν διαφιλονεικίαν οἱ ἀρχιερεῖς πάντες πλὴν τινῶν ὑποκλίνουσιν. ἦσαν δ' οὗτοι Ἀνδρόνικος ὁ τῶν Σάρδεων καὶ Μανουὴλ ὁ Θεσσαλονίκης ὁ 5 τοῦπικλῆν Φαρῶς καὶ Δισύπατος. ἀλλ' ὁ τῶν Σάρδεων ἄμα τῷ
- C** τὸν πατριάρχην πεισθῆναι καὶ αὐτὸς συνεπέθετο, τὰ πολλὰ συμβαλομένου τῇ καταθέσει τοῦ τῆς κατὰ τὴν Ὁρσειτιάδα Ἀνδριάνου πόλεως Γερμανοῦ, ἔτι δὲ Γρηγορίου τοῦ Ἀγκύρας καὶ τοῦ Μελαγγίω Κωνσταντίνου. ὁ δὲ γ' Ἐφέσου Νικηφόρος εὐλαβῆς ὢν 10 ἀνὴρ καὶ τίμιος οὐχ ὑπενόει τὸ ὑπορυτιτόμενον ὡς ἐν ἀπλότῃ ζωῇ, καὶ εὐθὺς συνυπήγετο. τοῦτ' ἔπασχον καὶ ἄλλοι πολλοί. ὁ δὲ πατριάρχης ἔγνω μὲν ἀπατηθεῖς, οὐκ εἶχε δὲ ὅ τι πράττοι
- D** πολλῆς τῆς ἀνάγκης περιστάσης. καὶ δὴ καθυπέγραφον μὲν οὗτοι τὰ ἐγνωσμένα, τῷ δὲ γε Θεσσαλονίκης οὐδ' ἀποσταῖ ταῦτ' ἡ- 15 σαν, μηδ' ἄκριος ὡσεὶ δέξασθαι καταδεχομένη· τὸν γὰρ τῆς βασιλείας κληρονόμον πρῶτον ἤξιον ἐν πᾶσι γίνεσθαι. ὡς δὲ τὸ Μάρπου ἐπεμιμνήσκετο, καὶ πέμπων ὁ βασιλεύων κατοινέδιζεν ὡς αὐτὸς εἶη ὁ προαγγέλλων τὴν βασιλείαν ἐν ἰδιώταις ἔτι τελοῦντι ζῶντος τοῦ βασιλέως, ἐκείνος καὶ προσωμολόγει, καὶ 20
- E** ἔτοιμον ἑαυτὸν παρεῖχε δέχεσθαι τε καὶ στέργειν, εἴπερ ἐν ἡσασι

9. τοῦ ante Ἀγκ. deorat.

immature coronandi. miscerentur sermones, ardescit contentio, aestuat patriarcha incertus animi quam in partem se adiungat. praeteribat dies, nec finis dissensionum erat. aegre tandem post multam contentionem antistites ad Palaeologi desiderium inclinantur omnes, paucis exceptis. erant hi Andronicus Sardensis, Manuël Thessalonicensis cognomento Pharas, et Disypatus. verum Sardensis, simul ac patriarchae sententia plurimum persuasa est, et ipse accessit, multum ad huius assensum eliciendum conferente Germano Adrianopolis ad Orestiadem episcopo, simul etiam Gregorio Ancyrae et Constantino Melangiorum. at Nicephorus Ephesinus, vir pius et honoratus, prae innata simplicitate non pervidit quid clam molirentur qui haec movebant, ideoque facile tractus in partes est, quod aliis item multis asuenit. patriarcham porro fraudem fieri non lauit: sed facere aliud nequivit, urgente undique insuperabili necessitate. tamen hi omnes subscripserunt decreto communi, solo Thessalonicensi ne mentionem quidem rei, quam iniquissimam putabat, vel primis admittente auribus. nam imperii heredi praerogativam principatus servandam in omnibus contendebat. ac cum esset ei revocatum in mentem vocabulum Marpov, quod ipse coelo missum audierat, et per missos Palaeologos exprobrasset haud consequenter ipsum agere, qui cui alias privato, regnante adhuc huius pueri patre, imperium praedixisset, nunc tam pertinaciter obaisteret necessariam tuendae dignitati rem petenti, recordari se ille ac probare, dixit, sed sic demum Palaeologi honori assentiri, si pri-

προηγοῖτο ὁ κατὰ κληρονομίαν βασιλεύς. ὡς δ' ἐκείνη παρίστων
καὶ τὸ παιδίον διερμηνεύοντες κατανεύειν τὸ ταινιωθῆναι μόνον
ἐκείνον, καὶ αὐτὸν ἀγαπᾶν, καὶ δὴ ταῦτα πρὸς τὸν ἀρχιερέα ψελ-
λίζον ἔλεγεν ὡς καταδέχοιτο, εἰ μόνον αὐτὸ ζῆν μὴδὲν παθὺν ἔκ
5 τινος (πολλοὶ γὰρ καὶ ἠπειλοῦν προεξανίστασθαι εἰ ἀντέχοιτο, P 66
καὶ τὸ Κελτικὸν πελεκυφόρον περιεστὸς ἔτοιμον ἦν καὶ κατὰ φυ-
λακὴν καὶ κατ' ἐπίθεισιν πράττειν, εἴγ' ὄρισθελή παρὰ τῶν δυ-
ναμένων μάλιστα), ὁ ἀρχιερεὺς ὀλίγα τῶν παρὰ τοῦ παιδὸς λε-
γομένων φροντίζων ἐνδὸς ἦν τοῦ ὑπὲρ ἐκείνου ἀντέχεσθαι. ἀλλ' ἀν-
10 τίσχειν εἰς τέλος οὐκ εἶχε· πολλοὶ γὰρ καὶ προσωνειδίζον καὶ
προυτρέποντο νεμεσιῶντες, εἰ μόνος αὐτὸς ὁμοσε τοσοῦτοις χω- B
ρολή. τότε τοιγαροῦν ὑπογράφει κάκεινος πεισθεῖς. πλὴν εἰς
πιθανὴν δοκοῦσαν παραίτησιν τὸ ὁμοιοτρόπως προσέθετο· τοῦ
ὁμοίου γὰρ ἐπὶ χειρίστοις λαμβανομένου παρὰ τῷ ποιητῇ, ἐξέ-
15 φηγεν ἐκείνος ἐκ τούτου τὸ ἀναγκαστικὸν καὶ κακώτροπον τῆς
ὑπογραφῆς, ὡς οὐκ ἐν καλῇ πάντως πίστει καὶ χάριτι τὴν πρῶ-
ξιν προσέμενος, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης καὶ βία τοῦ συνειδότης. ὁ δὲ
τὸ ὁμοῖον ὑπέφηγεν· ὁμοῖος γὰρ πόλεμος καὶ ὁμοῖον γῆρας τῷ C
ποιητῇ λελέχεται.

20 Ἐπεὶ γοῦν τὰ τῆς βασιλείου τελετῆς ἤνυσται καὶ ἔδει χωρεῖν
τοὺς στεφθέντας πρὸς τὰ ἀνάκτορα, προηγούντο μὲν οἱ τὸ στέ-

mas omnium ferret qui hereditario imperaret iure. tunc qui agentem has
constantia Thessalonicensem circumstabant, admonuerunt ut mentem ad-
verteret ad innuentem ipsi pro quo tam pugnaciter certabat puerum, et
gestu indicantem aequi bonique se consulere ut solus Palaeologus coro-
naretur; quo nihil ille motus audivit etiam mox voce balbutiente sibi di-
centem Ioannem, sufficere sibi tunc quidem si tutus viveret et securus a
vi. multi enim minabantur se ipsum de medio sublaturus, si resisteret;
aderatque Celtarum secures gestantium circumstans cohors, ancipiti obse-
quio ad nutum potentiorum parata, vel tueri puerum vel tollere, ac fa-
cere omnino quidquid iuberetur. sed contemnebat istas quoque ut pueri
expressas metu voces perstans intrepidus in coepta intercessione Thessa-
lonicensis, in uno semper fixus eo quod dixerat. verum persistere ad ex-
tremum non valuit: coortus enim est clamor in eum plurimorum certam
qua moentium qua increpantium, ecquid puderet unum tot et talibus vi-
ris coram in os obistere adversumque niti? victus igitur denique sub-
scripsit, sed iis verbis quae recte intelligentibus extortat manui subscri-
ptionem, non animo sententiam indicarent: adscripsit enim similiter se
assentiri, memor apud poetam simile ad pessimi significationem trahi.
quare sic innuebat se coactum extrema necessitate, contra mentem, ut
bonam approbasse visum, quod malum iudicabat, reclamante persuasione
animi ac vim ineluctabilem excusante conscientia; ideoque id similiter se
facere dixisse, hoc est pessime, quo sensu simile bellum et simile senium
Homerus dixerit.

Ut ergo coronationis ceremonia peracta est, et procedere in pala-
tium Augustos oportuit, praecerunt qui coronati fuerant Palaeologus cum

φρος δεξάμενοι, μεθελπιτο δὲ τὸ παιδίον οὐκ ἐν στέφει βασιλικῷ
 ἀλλ' ἐν μόνῳ κεκροφάλῳ ἡμιτεμβίῳ, λίθοις καὶ μαργάροις κε-
 κοσμημένῳ. ἦν δ' ἐκείνῳ μέλον οὐδὲν μὴ νοοῦντι, ἕκαστος δὲ
 D τὸ καθ' ἑαυτὸν σκοπῶν οὐ προσεῖχεν. ἔμελλε δ' αὐτοὺς πάντως
 E ἡ δίκη εἰς τὸ μετέπειτα μετελθεῖν, ὡς ἐγνώκαμεν. (9) τότε 5
 δὲ ἀτημελήτως τὸ παιδίον διάγον πρὸς παγνίους ἦν παιδικούς,
 καὶ ὁ βυσιλεύων ἐν δημηγορίαις τῆς ἡμέρας συχνάκις. εἶθ' ὅστε-
 ρον καὶ προσφιλοτιμούμενος τοὺς πολλούς, κατὰ μέσον σφῶν
 ἐρρίπτει καὶ ἀμφοτέραις ἀργύρια. οἱ δὲ προσυλλέγοντες ἀνύ-
 μνουσιν δῆθεν τὸν εὐεργέτην, παιδίον καὶ τὰ κατ' ἐκείνο χαίρειν 10
 ζῶντες, μηδ' οἷ' κακοῦ εἰδότες γέγονασιν. ἡ γὰρ κατὰ θατέρου
 P 67 ἐπιβουλή τοῦ ἐτέρου ἐντεῦθεν ἤρχετο. τί γοῦν λοιπόν; ὑγρῶν
 ὄντων ἔτι τῶν γεγραμμένων αὐτοὶ κατημέλουν μὴ ξίφος κατὰ τὰ
 ὁμωμοσμένα κινεῖν. εἰ δὲ τῆς ἐκκλησίας κἄν ὁ κληρὸς ἡμῖλει,
 ἀλλ' οἶγε τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα φέροντες, τί μὴ ἔχοντες ἀμύ- 15
 νειν, τὸν λαὸν οὕτω κατενεπέδουν φρικώδεσιν ὄρκιοις ὥστ' ἔξ
 ἀνάγκης ἐν τῶν δύο τούτοις ἐπισυμβυβαίνειν, ἢ ἐμφυλλοῖς ἐνδιδῶ-
 ναι πολέμοις καὶ σφάττεσθαι, ἢ μὴν τὰ μέγιστα εἰς θεὸν ἀμαρ-
 B τάνειν ἐπιορκούντας. ἀλλ' ὡς ἔοικε, τὸ παρὰ πολλοῖς ὑμνού-
 μενον ἀληθές, ὡς τὸ μέλλον γενέσθαι ἀντιπρῦττει καὶ τῷ φρο- 20

coniuge, post ipsos puer sine regia corona, sed simpliciter redimitas vitta
 fimbriata gemmis et margaritis ornata. nec ille id scilicet curabat, per
 aetatem nondum sentiens. et ne ad istud magnopere praesentes advertent,
 ea causa erat, quod veriti passim quorsum haec vergerent, vertebant
 pro se quisque curas in sese, ac vel in metu vel in spe rerum pro-
 priarum habitabant. omnes porro machinationis huius insidiosae partici-
 pes divina deinde, ut cognovimus, suo tempore ultio excepit. (9) tunc
 vero securam vitam puer degens totus in ludicris et illius aetatis remis-
 sionibus erat. imperator saepius in die ad concionem dicebat, subiinde-
 que, ut peroraverat, deliniendae causa multitudinis, argenteos utraque
 manu in medium conferti populi iactabat. illi certatim colligentes laudi-
 bus videlicet tollebant beneficium largitorem, puerum et res eius valere
 iubebant, ignari quidem quo malorum devenissent. nam initia haec erant
 insidiarum alterius Augustorum in alterum. populus autem oblitus tam
 cito iuratae in primum insidiarum machinatorem ultionis, adhuc udis ex
 recentis scriptura tabulis foederis inter Augustos sacramento firmati, tam
 longe aberat a stringendo gladio in auctorem iniuriae, ut ipsi effusissime
 applauderet, in ordine ecclesiastico clerus quidem in pari cum populo
 dissimulatione ac rerum quae attentabantur negligentia versabatur: epi-
 scopi autem non habentes aliud quo puerum defenderent aut eius violati
 scelus ulciscerentur, insistebant adigendo populo in nova et diris impre-
 cationibus tremenda iuramenta praestandi quod promiserat. ex quo alte-
 rum duorum necessario secuturum erat, nempe ut aut civili bello temere
 suscepto sese trucidandos armatis obliocerent, aut inexpliabili se flagitio
 periculi apud deum ebligarent. sed verum est vulgare dictam, quod

νῆν. ἐκεῖνος τοίνυν μεθ' αὐτῶν καὶ δημηγορήσει, κοινοῖς καὶ σφαι-
 ραῖς τοῖς ἄρχουσι συνιππάξεται τε καὶ συνέπαιξι, καὶ τροφή ἦν
 τοῖς βλέπουσι τὰ πραττόμενα. εἰς τῶσον δὲ τὸ πλῆθος δημηγο-
 ρῶν εἰς ἄνεσιν ἔτρεπε καὶ σφιν χρηστὰς τὰς ἐλπίδας ἐπέτεινεν ὡς
 5 καλῶς εἰς τοῦτον βιώσουσιν, ὥστε καὶ χαρίτων ἀρχαίων πολιτι-
 κῶν ὑπεμίμησεν ἐλευθερίας φερουσῶν σύμβολον. ἦσαν δ' ἐκεῖ- C
 ναι προσκλῶθειν τὰς γενειάδας πέκοντας καὶ χαίρειν ἀντίδην· καὶ
 τινες προσέκλωθον δίχην, καὶ σφᾶς ἐώρων ἐγὼ γαννυμένους ὅτι
 τοῦτο κελεύει ὁ βασιλεύς, τὴν ἐπὶ τῶν πραγμάτων εὐμάρειαν
 10 ὑπισχνούμενος. ἦσαν δὲ τινες οὐκ οἰδ' ὁπόθεν τῶν μελλόντων
 προφουβασταί, καὶ κλῶθειν προσέτατον χαίρουσι τοῖς ἐπιζόμε-
 νοις, ὡς συροῦσι λυπούμενοις τοῖς πραττομένοις, εἰ πεινῶν D
 ἐσύστερον. οἱ δ' ὡς εἰκαίως λεγομένοις οὐ πρᾶσσειχον, ἀλλὰ τῶν
 ἀγαθῶν ἦσαν ἐλπίδων, κῶν φόβους τις λέγοι. εἰ γοῦν ἀληθῆ
 15 τὰ φοβιάσματα, ἔδειξεν ὁ καιρὸς, καὶ ἡμεῖς κατὰ τόπον ἐρῶ-
 μεν, μηδὲν προσθέντες εἰς τὴν τῆς ἀληθείας σύστασιν.

Τότε τοίνυν ἐφ' ἡμέραις τισὶ διατρίψας κατὰ τὴν Νίκαιαν,
 ἐπεὶ κωλυσοτεῖν ἔδει πρὸς Νύμφαιον, τῷ πατριάρχῃ συνταξά-
 μενος, καὶ τὸ παιδίον παραλαβὼν ὁ κηδεῖν ὑποσχὼν ἑαυτὸν,
 20 ἔξιμιν ἅμα τοῖς ἐν τέλει καὶ τῷ στρατῷ. (10) καὶ ὁ μὲν κα- P 68

omnino futurum est nulla posse prudentia praeverti. caeterum Palaeo-
 logus post illas conciones contis et pila colludens cum principibus, ludicra
 equestria magna spectantium voluptate decurrebat. porro istis concioni-
 bus tantum bonae spei laetitiaeque popularibus animis iniecerat, ut quasi
 certi duraturae felicitatis vitam sibi omni prosperitate cumulata in po-
 sterum augurarentur, et passim familiari gratulatione qua-dam ex antiqua
 memoria facetiae urbanitatis, libertatis onien habentia, dicta retractarent
 frequentarentque sermonibus. erant autem ea, licere nunc pilos barbas
 mulcere pectere digitisque torquendo crispare fas ostiumque esse, utique
 profuse gaudentibus. nec secus vulgo factitabant gestiente quadam ala-
 critate, innatos genus pilos nonnulli bifariam discriminantes. et memin-
 i me videre sic agentes exultatione ingenti, et addentes sic iubere impera-
 torem, dum tam beata rebus otia tum praestaret tum in posterum polli-
 ceretur, frustra obstrepente iansanis gaudiis morosa tristitia vatum omino-
 sorum, nescio unde hausta divinandi fiducia mala denuntiantium, quorum
 has inter inauspicatissimas voces "vibrato licet pilos malarum prae gau-
 dio speratae durationis huius prosperi rerum status, postea illos vulsuri
 prae impatientia saevissimae, quae vobis fauces opprimit, famis" illi lu-
 dibundi nec attendere dignati tanquam anilla garrientes aspernabantur.
 quae tamen an ex vano iactarentur, eventus declaravit; et nos in loco
 dicemus, nihil adiungentes veritati.

Tunc igitur Palaeologus aliquot diebus per hunc modum Nicaeae
 transactis, ubi opportunum visum est redire Nymphaeum, salutato pa-
 triarcha et assumpto puero, ac renovatis promissis eius paterne curandi,
 profectus est prima nobilitate et exercitu comitantibus. (10) simul vero

ταλαβῶν τὸ Νύμφαιον Περσῶν μὲν ἐδέχετο πρέσβεις καὶ δῶρα, καὶ τῷ σουλτὰν καταγιζομένῳ ἐκ παλιγορίας πραγμάτων ὑπισχνεῖτο προσχωρήσαντά οἱ ὑπταίαις δέχεσθαι ταῖς χερσὶ καὶ εἰς καιρὸν πέμπειν αὐθις μετ' ἀσφαλείας τῶν πραγμάτων ἡσυχασθέντων. ὁ γὰρ Μελῆκ προσκεχωρήκει, καὶ δέος ἦν τῷ σουλ-5
B τὰν μήπως ἐκείνος ἐπανήξῃ μεθ' ἱκανῆς, καὶ ὄσσην οὐκ ἦν ὑποστῆναι, δυνάμειος. ἐγγύας δ' ἐδίδου τοῦ μὴ φοβεῖσθαι τὴν πάλαι συνήθειαν. ἐπρεσβεύοντο δὲ πρὸς ἐκείνον καὶ οἱ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν Ἴταλοί, καὶ ἀνάκωχῆν ἐδίδου τῇ πρὸς ἐκείνους μάχη, ὡς καὶ μετ' ὀλίγον κραταιότερον σπεισόμενος σφίσιν, εἰ προ-10
C τενοῦντός τινα ἐκπληροῖεν. πλὴν καὶ τοὺς πρέσβεις Ῥωμαίους καὶ ἐκ Ῥωμαίων ὄντας ὡς εἶχε μετεχειρίζετο, καὶ μηδὲν ἔχον ἐν τῇ πόλει ζητούντων ἐδίδου εἰ ἔξει, καὶ χρυσοβουλλείοις λόγοις κατησφαλλετο τὰ διδόμενα. κἀντεῦθεν προσεφέρετο ὡς ἰδοίς, καὶ πείραν διδοὺς καὶ λαμβάνων ἀνήγτα τὰ τῶν σπονδῶν, προσ-15
D δοκῶν τι μείζον ἔξ ὧν ἐμάνθανε τοῖς πρέσβεσιν ὀμιλῶν. τοῖς δὲ δυτικοῖς προσετέθηκε. ὄθεν καὶ τὸν οἰκεῖον ἀδελφὸν Ἰωάννην,
E (11) ὃς τοῖς δυτικοῖς ἐπιστάς φοβερὸν ἔδοξε πνεῖν ἐκείνοις, ἅμα μὲν τῷ Φερμῶ τῆς νεότητος ἅμα δὲ καὶ τῷ περὶ ἐκείνον 20
στρατεύματι κουφιζόμενος, καὶ ἀπτόρῳ τάχει αἰρεῖ μὲν τὸ περὶ
21. εὐπτέρῳ P.

Nymphaeum pervenit, Persarum legatos audivit et accepit dona. Sultanoque rebus retro lapsis periclitanti promisit se illum, si ad sese veniret, obviis ulnis excepturum, et ubi detonasset eius domestica tempestas, securum ad sua remissurum. causa timendi Sultano fuerat quod audiebat Melecum adventare, verebaturque ne tantas secum ac tales copias duceret, quibus ipse sustinendis haud par esset. pignus porro fiduciae erga Palaeologum Sultano erat amicitia inter eos mutuis officiis contracta cultaque, quo tempore in Perside simul fuerant. venit eodem ad eundem legatio magna in urbe degentium Italorum, quibus inducias concessit belli quod in eos gerebatur, pollicens firmiter se mox et plenius cum ipsis foedus initurum, si quaedam in antecessum, quae propositarum se aiebat, exequerentur. caeterum ipsos legatos, utpote Romanos et ex Romanis ortos, quam potuit liberalissime tractavit. et cum adhuc in urbe nihil haberet, tamen quae in ea sibi ab ipso petierunt iam tum concessit, traditurum se promittens, si unquam urbem recuperaret; idque diplomatibus aurea bulla munitis sanxit. deincepsque sic cum iis velut cum suis egit, et experimenta mutuae fiduciae dans vicissim et accipiens suspendit conclusionem foederis, expectans aliquid maius ex his quae legatorum sermone didicerat. Occiduarum porro rerum sollicitudo illum penitus urebat; quare illic proprium fratrem Ioannem, magnum tum adhuc domesticum, cum plerisque copiarum destinat. (11) is ad Occiduum delatus limitem magnis ibi spiritibus rem gerens terrorem sui per illos late populos ingentem sparsit. fiducia audendi iuveni dabat et fervor aetatis, et co-

τὰ Κάνινα φρούριον, αἶρει δὲ καὶ τὸ περὶ τὰ Βελλάγραδα καὶ Πόλογον καὶ Κολώνειαν, χειροῦται δὲ καὶ Καστορίαν καὶ Πελαγονίαν καὶ Δούρας Τζέρνικόν τε καὶ Διάβολιν καὶ τὴν Πριλάπον Βοδεεινά τε καὶ Βόστρον, ἔλλιμνον νῆσον, Πέτραν Πρέ- P 69
 5 σπαν τε καὶ Στερίδολα καὶ Ἀχρίδαν καὶ τὰ Ἰλλυριῶν ὀχυρώματα, καὶ ἕως Δυρραχίου φθάνει τὸ δόρυ κινῶν. προσβάλλει δὲ καὶ Πάτρα καὶ Τρίακη, καὶ τὰ κύκλω κατὰ συνθήκας κρατήσας, καὶ ἀμαχί τὰ πλεῖστα, εἰς φόβον μέγαν καθίστησι τὸν δεσπότην καὶ ἐν στενωῖ κομιδῇ. τότε καὶ ἔγγιλος ἄξιῶν τύχης αὐτὸν
 10 ὁ κρατῶν, πέμψας τὰ σύμβολα, σεβαστοκράτορα καθίστα. (12) ὁ δὲ γε Μιχαήλ, μεθ' ὁ συγχερησαμένου ταῖς ἐπὶ τοῦ γα- Β
 βροῦ Μαφρέ συμμαχίας τὰ κατὰ τὸν Καίσαρα συνέβη περὶ ὧν μοι προανατέχθη, νῦν λαβῶν ἀλούσης τῆς πόλεως πέμπει πρὸς βασιλέα τὴν τε σύζυγον Θεοδώραν καὶ Ἰωάννην τὸν παῖδα, ἐκεί-
 15 νην μὲν τὰς εἰρηρικὰς πρεσβεύουσαν, τὸν δ' υἴὸν ἐσόμενον ὄμη- C
 ρον, πλὴν ἐς διηκεῖς, ἐφ' ὅσον ζῶη, ἀξόμενον καὶ τὴν συνοικῆσουσαν προσηκόντως, ἦν δὲ καὶ δώσει ὁ βασιλεὺς.

Τότε γοῦν ἐκείνος διὰ τάχους καταστρεψάμενος τὰκεῖ ἀρει-
 κῶς ἡγωνισμένος, μᾶλλον δὲ καὶ καταστήσας, φρουροὺς ἐμβα-
 20 λῶν καὶ φυλακὰς ἐπιστήσας ἐπανέβη μετὰ λαμπρῶν καὶ περι-

piarum quibus erat succinctus optimarum robur et numerus. cepit ergo mira celeritate arcem ad Canina, arcem aliam ad Bellagrada sitas, praeterea Pologum et Coloneam; subegit Castoriam, Pelagoniam, Duras, Tzernicum quoque et Diabolin et Prilapum, Bodešna item et Bostrum insulam in lacu, Petram, Prespam, Steridola, Achridam et Illyriorum munitiones, Dyrrhachium usque armata progressus manu. aggressus etiam Patram et Triccen, et cunctis per circuitum deditione potitus, plerisque sine admota vi solo terrore debellatis, maximum incussit metum dominanti illic despotae, et in artas illum angustias construit. quibus Palaecologus cognitis, tam strenuum fratrem dignum ratus qui suo ipsius principali fastigio propius admoveretur, illum sebastocratorem missis eius praecelsae dignitatis insignibus creavit. (12) caeterum Michaël post ea quae ipsi suo auxiliaribus copiis a Manfredo eius genero submissis adversus Caesarem successerant, de quibus antea diximus, ad saniora tandem consilia inclinans animum, ubi deinde audivit urbem imperatoris potestati redditam, misit ad ipsum coniugem Theodoram et filium Ioannem, illam ut de pace viri cum imperatore conveniret, hunc obaidis loco mansurum in omne deinceps tempus in Augusti comitatu, et uxorem ibi ducturam, quamcumque ipsi dare imperator dignaretur. sed haec postea.

Tunc porro Ioannes Augusti frater domita brevissimo tempore tota illa regione, bello magno fortissime felicissimeque ac simul velocissime confecto, qua victoria republicam illis partibus labantem egregie restituit, praesidia ubi opus erat collocans, idoneos virtute ac numero quaesitis conservandis custodes apponens. post quae tropaeis erectis illustri-

φρονῶν τῶν τροπαίων, καὶ λείαν οὐκ ὀλίγην περιβαλλόμενος. ὁ
 D μὲν οὖν βασιλεὺς ἐκείνον, σὺν ἐκείνῳ δὲ καὶ πολλοὺς ἄλλους με-
 E γίσταις δωρούμενος ταῖς ἀξίαις, (13) τὸν μὲν οὖν Ἰωάννην
 δισπότην ἐγκαθιστᾷ, αἱ δὲ γε πράξεις ἐκείνου καὶ μέγαν ἐφήμι-
 ζον, θάτερον δὲ τῶν ἀδελφῶν Κωνσταντῖνον σεβαστοκράτορα B
 P 70 μετὰ Καίσαρα· ἅμα γὰρ τὸν Ἰωάννην σεβαστοκράτορα καὶ καί-
 σαρα ἀπεδείκνυ. τὸν δὲ γε πενθερὸν τοῦ δεσπότην τὸν Τορνέ-
 κιον Κωνσταντῖνον ἐκ μεγάλου πριμικηρίου σεβαστοκράτορα καὶ
 αὐτὸν καθίστησι, πλὴν οὐ κατὰ τὸν πρῶτον καὶ ἀδελφόν· ἐκεί-
 νον γὰρ καὶ βασιλικούς ἀετοὺς κατὰ τὸ σύνηδες ἐμεγάλυνε, τοῦ- 10
 τον δὲ δίχα τῶν συμβόλων ἐκείνων ἐν μόνοις τοῖς κυανοῖς σεβα-
 στοκράτορα ἔγραφεν. ἔξεδίδου δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τὴν
 B μετὰ τὴν προτέραν, ἣν ὁ δεσπότης εἶχε, τῷ τοῦ δεσπότην νίῳ
 ἐκ δύσεως Ἰωάννῃ, ὃν καὶ ὡς ὄμηρον πεμφθῆναι τῷ βασιλεῖ
 παρὰ τοῦ πατρὸς ὁ λόγος προέγραψεν. Ἀλέξιον δὲ τὸν Στρα- 15
 τηγόπουλον γέροντα προουβάλετο Καίσαρα. τὸν δὲ γέροντα Λά-
 σκαριν τὸν τοῦ Τζαμαντούρου ἀδελφὸν (αὐτὸς γὰρ ὑπέδν τὸν
 μοναχὸν) μέγαν δούκα ἐφήμιζεν. Ἰωάννην τε τὸν Ῥαοὺλ υἱὸν
 τοῦ πρωτοβεστιαρίου Ῥαοὺλ, καὶ τὸν τοῦ πηρωθέντος Φιλῆ
 C υἱὸν Ἀλέξιον, τὸν μὲν τῇ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος, 20
 πρὸ μικροῦ χηρωθείῃ τρόπον ὃς εἴρηται, Θεοδώρα, ἀδελφιδῆ
 αὐτοῦ γε οὖσα, Εὐλόγιας ἐκ Καντακουζηνοῦ θυγατρὶ τῆς αὐτοῦ
 αὐταδέλφης, εἰς γάμον συναρμόσας πρωτοβεστιάριον ἀποκαθί-

bus, spoliis et praeda dives opima domum reversus est. ample illum, ut
 erat meritis, honoravit imperator, et multos alios qui cum eo fuerant,
 maximis ipsos dignitatibus remunerans. (13) ipsum quippe Ioannem con-
 stituit despotam, cui titulo res eius gestae magni cognomen adiunxerunt.
 alterum vero fratrum Constantinum sebastocratorem post Caesarem crea-
 vit: simul enim Ioannem sebastocratorem et Caesarem declaraverat. so-
 cœruiam autem despotae, Tornicium Constantinum, ex magno principerio
 sebastocratorem fecit, sed cum aliqua a Caesare differentia: nam fra-
 trem isto afficiens honore imperatoris quoque de more aquilis insignive-
 rat, hunc vero sine illis symbolis in solis caeruleis sebastocratorem scrip-
 psit. collocavit autem Tornicii filiam secundogenitam, sororem uxoris
 despotae sui fratris, Ioanni filio despotae Occidentis, quem obsidem im-
 peratori a patre missum paulo ante diximus. senem porro Alexium Stra-
 tegopulum creavit Caesarem; et senem Lascarium Tsamanturum fratrem
 (hic enim monachi vestem induerat) magnum duce[m] appellavit. Ioannem
 vero Ratiem, protovestiarium Ratiis filium, protovestiarium creavit,
 iniuncta ei matrimonio vidua protovestiarium Musalonis nuper occisi quo modo
 narravimus. haec autem vidua, nomine Theodora, neptis erat impera-
 toris Palaeologi, eius sororis Eulogiae ex Cantacuzeno filia, cuius Eu-
 logiae filiam alteram, germanam Theodora[e], Mariam, nuptiis copulavit

στησι, τὸν δὲ εἰς ἕν λέχος τῇ ἀδελφῇ ταύτης Μαρτίᾳ συναγα-
 γῶν μέγαν δομέστικον ἀποδείκνυσι. τὴν δὲ ἐκ θατίρας τῶν ἀδελφῶν
 αὐτοῦ Μάρθας γεννηθεῖσαν Θεοδώραν, ἣν καὶ ὁ Καβαλλάριος Βασι-
 λεύς εἶχε, διαζεύξας ἐκείνον αὐτῆς τῆς ἀδελφῆς D
 5 φης δεσφείσης διὰ τὰ συμβάντα οἱ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ αἰτίαν, τῷ
 Βαλανκιδιώτῃ ἐκδίδωσιν, ὃν καὶ μέγαν στρατοπεδάρχην τιμῆ.
 τοὺς δὲ ταύτης ἀδελφούς, Μάρθας τῆς ἀδελφῆς υἱούς,
 νέους ὄντας ὑπερηγάπη καὶ ἐντὸς τῶν βασιλείων. εἶχεν ἐκτριφο-
 μέτους (Μιχαὴλ δ' ἦσαν καὶ Ἀνδρόνικος καὶ γε Ἰωάννης αὐτοῖς
 10 τὰ ὀνόματα), ὡς καὶ πολλῶ ὕστερον καὶ τὸν ἐκ δύσεως Παλιολό-
 γον Ἀνδρόνικον, ὃν καὶ ἐξάδελφον ἔγραφε, συναναβάντα τῷ E
 δεσπότη συνάμα καὶ ἄλλοις πολλοῖς δυτικοῖς ἄρχουσι συνοικίας
 τῇ τοῦ Ραοὺλ θυγατρὶ, κεκηρωμένη οὖσα καὶ ταύτῃ τοῦ Ἀνδρο-
 νίκου Μουζάλωνος, ὃν καὶ μέγαν δομέστικον ἀνεγράφομεν, πρω-
 15 τοστράτορα ἀποδείκνυσι. τότε δ' ἐπὶ τῷ ἀξιώματι τούτῳ τῶν
 Φιλανθρωπικῶν Ἀλέξιον ἐγκαθίστα. τὸν δὲ τῆς πενθερᾶς αὐ-
 τοῦ ἀδελφῶν Ἀγγελον μέγαν ποιεῖ πριμικήριον, πρωτοσεβασ-
 τὸν δὲ τὸν Νεστόγγον Μιχαὴλ καὶ μυστικὸν τὸν Παλιολόγον
 Μιχαὴλ, οὓς καὶ ἀναγενομένους ἐλέγομεν εἶναι κατὰ γένος τῷ βα-
 20 σιλῆ. ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἀρχόντων τοῖς ὀφφικίοις προσανε- P 71
 βίβαζεν, ὡς καὶ τὸν λογοθέτην τῶν ἀγγελῶν Ἀμοθεοδώρητην λο-
 γοθέτην τῶν οὐκειακῶν ἐπαναβιβαζῶν ἐκάλει, καὶ Μιχαὴλ τὸν
 Κακὸν πρωτασηκρητὶς ἀναδείξας εὐγενεῖ συνήρμοτε κόρη ἐκ τοῦ

12. συνοικίας P.

Alexis, Philae qui excaecatus fuerat filio, quem et magnum domesticum declaravit. aliam praeterea Theodoram ex altera sorore sua Martha genitam, quam Basilius Caballarius duxerat, ab eo abiunctam rogata germanae propter ea quae ipsi Marthae eius causa contigerant, uxorem dedit Balanidiotae, quem magni stratopedarchae honore decoravit. huius Theodorae fratres quoque, Marthae sororis suas filios, adhuc adolescentulos, caros in primis habuit et apud se regie curavit educari. nomina horum erant Michaeli Andronicus et Ioannes. similiter (quamquam hoc multo posterius) Andronicum alium Palaeologum ex Occidente, quem et patruelem scripsit, qui cum despota et aliis multis tractus Occidui principibus ad se ascenderat, collocata ei vidua Andronici Musalonis, quem magnum domesticum fuisse iam scripsimus, protostratorem creavit, eodem tempore collegam ei simili dignitatis appellatione tribuens Alexium Philanthropensem, socrus autem ipsius fratrem Angelum magnum facit primicerium, protosebastum vere Nostongum Michaellem, et mysticum Palaeologum Michaellem, quos ex genere consobrinos imperatori fuisse diximus. pari modo multos alios ex principibus ad officia promovit, uti logethetam agelaram Hagiotheodoriten, quem logethetam domesticorum constituit; et Michaellem cognomento Malum, primum a secretis antea crea-

τῶν Φιλανθρωπηῶν γένους, καὶ ἀπλῶς πολλὸς ἦν τοὺς ἄρχον-
τας δεξιούμενος.

14. Ἦν οὖν ἀπὸ διὰ σπουδῆς μεγίστης καὶ τὴν πόλιν
ἐλεῖν, καὶ προσηνώκαζε τρόπους ἐφευρισκῶν μάχης πρὸς Ἴτα-
λούς, καὶ τὰ κύκλω ταύτης προκαταλαβεῖν ἠπέεγο. ἐπεὶ δὲ 5
καὶ ἔτι παρ' Ἰταλῶν ἢ Σηλυβρία κατείχετο, πέμψας αἰρεῖ κατὰ
κράτος καὶ τῶν Ῥωμαίων ποιεῖται τὴν πόλιν ἀκονιτῆ. ἔτι τε
προσεχώρον ἐγγύτερον οἱ ἡμέτεροι, καὶ τὰ ἔξω τῆς πόλεως ἐν
B χερσὶν εἶχον πλὴν Ἀφαιμείας ἰσχυροῦ φρουρίου κατεχομένου τοῖς
Ἰταλοῖς. ἦσαν δὲ τινες κατοικοῦντες ἀπὸ Χρυσείας τε καὶ ἐπέ- 10
κεινα, ἀνέτους τὰς γνώμας ἔχοντες εἴτε πρὸς Ῥωμαίους εἴτε πρὸς
Ἰταλοὺς ἐθελιοῖεν ἀποκλίνειν, τῶν μὲν Ῥωμαίων προσκειμένων
αὐτοῖς οὐδὲ Ῥωμαίους, τῶν δ' Ἰταλῶν φυλακὴν ἐκ τούτων πι-
C πιστεύειν. τὸ δὲ καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐκδιώξαι, μὴ καὶ κίν- 15
δυνος ἐκ τῆς ἐρημίας προσέσται. ἦσαν γοῦν μεταξὺ Ῥωμαίων
καὶ Ἰταλῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκέκληντο καὶ θεληματάριοι, τὴν ἔξω
τῆς πόλεως γῆν καρπιζόμενοι, διαζῶντες ἐκείθεν καὶ παρ' ἀμφο-
τέρων εἰς ἄνεσιν μένοντες, χρηζόντων ἐκατέρων τῆς ἐκείνων ἀγά-
πης, ὡς ἂν γε μὴ βλάπτοιτο. δῆλοι γὰρ ἦσαν διὰ μίσους τοὺς 20
οὐκ οἰκείους ἔχοντες· ἦν γὰρ καὶ τοὺς Ἰταλοὺς ἐκ τοῦ ἀναχωρεῖν
D ἐκείθεν ἐκείνους βλάπτεσθαι ἐρημωθέντος τοῦ τόπου, καὶ τοὺς

tam, nobili virgini coniunxit e Phllanthropenorum stirpe. denique multus
erat in demerendis ac sibi conciliandis primariis viris familiisque.

14. Idem porro incumbere omni studio in curam recuperandae ur-
bis. itaque invento praetextu belli contra Italos, loca Constantinopoli
undecumque per circuitum vicina praeoccupare contendebat. et quoniam
Selybria tunc adhuc erat in potestate Italarum, missis copiis primo eam
incursum cepit et facile adiecit ditiori Romanorum. propius etiam admo-
ventes sese urbi nostri suburbana occuparunt, excepta Aphamea, muni-
tione valido Italarum praesidio defensa. erant autem terrae illius inqui-
lini quidam a Chrysea et locis ulterioribus profecti liberi homines et sui
iuris, anepitque in Romanos atque Italos favore, et ad alterutros prout
libuerat inclinare soliti, Romanis in ipsos utpote Romanos naturali cari-
tate propendentibus, Italis gentis sibi ad tutelam finium perutilis deme-
reri studia conantibus consuetudine commercii utrinque quaestuosi com-
modique: non enim alios habebant quibus fiderent; et si hos expellerent
unicos suburbani territorii colonos, desertae ipsas incultaeque regiones vi-
ctum negarent. cum ergo inter Romanos et Italos neutrarum essent par-
tium, Thelematarii (quasi diceret voluntarii) vocabantur, quod, ut dixi,
ad quos volebant impune propenderent, campos urbi vicinos colentes in-
deque viventes, nec Latinis ipsos nec Romanis infestantibus, quod eorum
opera et benevolentia pariter utrique indigerent. nam utrosvis ob accep-
tas iniurias odissent, afficere damno poterant, Italos quidem recedendo
inde, et desolatam incultisque relinquentibus, unde victus partem maximam

Ῥωμαίους, εἰ ἐγχειροῦεν ἐπὶ τι, μὴ ὅπως γε συνεργεῖσθαι, ἀλλὰ
 καὶ κατὰ κράτος εἰργασθαι παρ' αὐτῶν διὰ τὸ πρὸς ἐκείνους μῆ-
 σος καθαρῶς προσκειμένων τοῖς Ἰταλοῖς. μετὰ γοῦν τὴν τῆς
 Σηλυβρίας ἄλωσιν οὐδὲν ἦν μέσον αὐτῶν τε καὶ τῶν ἡμετέρων,
 5 ἀλλ' εἴ που συντύχοιεν ἀλλήλοις, φιλικῶς εἶχον αὐτοὶ τε πρὸς E
 ἐκείνους κἀκεῖνοι πρὸς τούτους, καὶ τρόπον μάχης οὐδέτεροι θα-
 τέρους ἐσκέλευον. ἰδὸκει γοῦν τῷ βασιλεῖ δι' Ἐλλησπόντου πε-
 ραιωθέντα τὴν Σηλυβρίαν ἄρτι ἀλοῦσαν καταλαβεῖν, καὶ τὰ
 περὶ τοῦ πῶς ἂν ἡ πόλις Ῥωμαίοις ἀλώῃ ἐκεῖ καθήμενον πραγμα- P 72
 10 τεύεσθαι. ἀλλὰ τὸ περὶ τὴν ἐκκλησίαν συμβὰν οὐκ εἶα τοῦτον
 διαπερᾶν.

15. Ὁ γὰρ πατριάρχης Ἀρσένιος εἶτ' ἐπιλογισάμενος τὸ B
 ἐπὶ τῷ βασιλεῖ πραχθέν, ὡς ἐξηπάτηται μὲν αὐτός, ὁ δὲ τῆς
 βασιλείας ὄρηξ ἀγέρατος μένει περιφρονούμενος, τῶν πραγμά-
 15 των ὄλων ὑπὸ τῷ Παλαιολόγῳ διοικουμένων, εἶτε καὶ ἄλλου θύ-
 ζαντος ὡς ἐπινυστάξει μέγιστα πράξας καὶ ἄλλοις, εἶτε τι καὶ
 ἄλλο τι τὸ λυποῦν ἦν (οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος δῆλον ἦν ποιῶν ἐφ' ᾧ
 ἔξεχώρει, αἰτίας δ' ἐπλάττετο ὡς καταφρονοῖτο καὶ ὡς οὐδὲν C
 παρὰ βασιλεῖ ἀνόιοι λέγων ὑπὲρ τῶν τῇ ἐκκλησίᾳ καθηκόντων),
 20 ἄμ' εἰπὼν πρὸς τὸν κληρὸν καὶ ἄμ' ὀρμήσας τὴν πύλην τῆς πό-
 λεως Νικαίας καταλαμβάνει πέλῃ, καὶ ὡς εἶχε τὸν περὶ αὐτὸν
 ὄχλον ἀποτιναξάμενος ἀμεταστρεπτι ἵεται, ὀλίγους ἔχων τοὺς

habebant, terris, Romanis vero ulciscendo, si irritarentur, et manu ar-
 mata persequendo; in quam partem erant per sese proniores, usu et in-
 stituto vitae palam incumbentes in favorem Itolorum et a Romanis abhor-
 rentes. hi, postquam capta est Selybria, nihil iam habebant inter ipsos
 et nostros medium. tamen necessariis in illa vicinia occursibus amice pa-
 cateque defungebantur, nec Romanis ipsos nec ipsis Romanos incivilliter
 tractantibus aut vim ullam iniuriamve offerentibus. tunc visum opportu-
 num imperatori esse transiisso Hellesponto in nuper captam Selybriam se
 conferre, ibique ex propinquo consilia capere rationesque inire urbis po-
 tiundae. sed revocatus ab ea cogitatione transmissioneque est eo quod
 praeter opinionem in ecclesia tunc contigit.

15. Patriarcha siquidem Arsenius, sive reputans sibi illud inter-
 versa coronatione pueri Augusti, indigne ferens herede imperii con-
 tempto paeneque in ordinem redacto ad nutum unius Palaeologi cuncta gu-
 bernari, sive indormivisse sibi conscius in maximis et publicae notitiae
 indelebiter insculptis serae inde poenitentiae moru inquietabatur, seu
 quis alius urebat occultus dolor (nam apparebat eum non fateri quid es-
 set quo vere moveretur, et fingere quas allegabat causas, quod nimirum
 animadverteret sese contemni ab imperatore, et cum ei de rebus eccle-
 siae loqueretur, nihil proficere), talia clero cum dixisset, repente im-
 petu capto pedes ad portam urbis Nicaeae progressus est, ibique perse-
 quentem effuse turbam a se repellens irrevocabiliter se in viam dedit

συνεπομένους. και τινι πρὸς τῷ τείχει τῆ τοῦ ἀγάλματος προσ-
 καθίσους μονῆ, νυκτὶ τὴν πορείαν πιστεύει, και φέρων ἑαυτὸν τῆ
 D τοῦ Πασχασίου μονῆ δίδωσι, μονῆ πρὸς ἡσυχίαν εὐθέρῳ, ἔνθεν
 μὲν ἐχούσῃ τὴν θάλασσαν, ἔνθεν δ' ὑπεράνω κειμένη τοῦ ποτα-
 μοῦ Δράκοντος, και ἐφ' ἡσυχίας ἐκίσε καθῆστο. και ὁ μὲν 5
 οὕτω τῷ τόπῳ ἐνησυχάζων οὐδενὸς τῶν καθηκόντων τῆ πατριαρ-
 χία ἤπτετο, πάντ' ἕσας, ἑαυτῷ δὲ μόνῳ προσλαλῶν και θεῷ.
 οἱ δὲ τοῦ κλήρου, και ὅσοι τῶν ἀρχιερέων τῆ Νικαίᾳ ἐπεδήμουν,
 E δεινὸν τὸ συμβῆν ἠγοῦντο και προσεπέστελλον ἱκετεύοντες, μὴ
 που και βασιλεὺς ἀκούσας ἐν δεινῷ τὸ πραχθῆν ποιήσοι. και 10
 ἄλλως δίκαιον εἶναι, εἴ τίς που και λυποίῃ, αὐτοῦ που τοῦ πα-
 τριαρχείου καθῆσθαι και γε ἐλέγχειν τὸν κατ' ἐπήρειαν ἐνοχλοῦν-
 τα, προσαναφέροντα και τῷ βασιλεῖ, εἰ δ' αὐτὸς και μόνος εἴῃ
 ἐνοχλῶν, αὐτὸν νουθετεῖν ἐλέγχειν παρακαλεῖν, συλλαμβανόν-
 των και τῶν ἀρχιερέων καθόσον ἰσχύοιεν. τὸ δ' ἀναχωρεῖν μὴ 15
 προφανῶς τὰς αἰτίας λέγοντι, μὴ μάταιων νομισθεῖν τὸ ἐγγέλ-
 ρημα. ἦν δὲ ἄρα και ἀμποτέροις ἀνήνυται τὰ πραττόμενα, τοῖς
 P 73 τ' ἐπιστέλλουσι και τῷ ἡσυχάζοντι, δοκῆσει τῶν μὲν τοῦ μὴ ἔχειν
 ἀποσπᾶν ἐκείθεν ἐκείνον κἄν ὅτι λέγοιεν, τοῦ δὲ τοῦ μὴ ἐπὶ ῥη-
 τοῖς ἰστᾶν τὰ τῆς ἀναχωρήσεως αἰτία, ἐφ' ᾧ πολλάκις και 20

16. deorat μῆ.

paucis comitantibus; et cum in quodam vicine moenibus monasterio Agal-
 matis vocato paulum conedisset, nocturno itinere se contulit ad mona-
 sterium Paschasii ad tranquillam quietem opportune situm, hinc quidem
 mari praefectum, illinc Dracone flumine, ad cuius ripam constructum
 erat; ibique in altum se otium condidit, nullam deinceps usurpans ex
 propriis patriarchae functionibus, sed cunctis omissis, sibi uni deoquo
 colloquens. at clerus Nicaeensis, et quotquot episcopi in ea urbe tum
 regia negotiorum causa diversabantur, moti ut par erat tam insueto fa-
 cto, scripserunt ad illum supplices literas, orantes ut rediret, et sugge-
 rentes fore ut imperator re tali audita offenderetur: quodsi quid ipsi eo-
 rum quae fiebant displiceret, aequum fuisse illum insidentem throno suo,
 patriarchali auctoritate perperam actum reprehendere, et si cui per se
 mederi non posset, ad imperatorem referre: quin ipso in imperatore si
 esset quod succenseret, moneret ipsum, obiurgaret etiam pro potestate
 divinitus accepta, hortandoque ac rogando revocaret, cooperaturus in
 id ipsum pro virili caeteris episcopis. secedere vero non allegatis ido-
 neis tantae novitatis causis, videret etiam atque etiam ne parum sanum
 videri consilium posset. haec et eius sententiae alia missa perlataque
 sunt, labore iuxta scribentibus et ei cui consultum ibant prorsus inutili.
 nam nec illum abstraxerunt a suis latebris, nec saltem spem ipsis relin-
 quebat proficiendi quidquam in posterum taciturnitas patriarchae, obfir-
 matis perstantis in non prodendo quas ob causas secessisset; quas si co-

ραπεία γένοιτο. τριβομένον δὲ τοῦ καιροῦ φθάνει καὶ ἐς βασι-
 λία τὸ δρᾶμα, καὶ βαρὺ αὐτίκα δοκεῖ ἄκουσθῆναι. καὶ ὃς τοῖς
 ἄμφ' αὐτὸν ἀρχιερεῦσι τὸ πραχθῆναι τῷ πατριάρχῃ κοινοῦται καὶ
 τὸ ποιητέον ζητεῖ. τοῖς μὲν οὖν προτροπὴ ἦν ἐπὶ τὸ διὰ πλείστον
 5 τιθέναι τὴν ἀναχώρησιν τό τε τοῦ πράγματος ἄηθες καὶ ἡ τῆς
 εἰρήνης συνήθεια καὶ τὸ μὴ εἰς ἔτομον δόξαι ἀποπροσποιεῖσθαι B
 τὸν πρῶτον καὶ ζητεῖν ἕτερον, πρὸ δὲ τούτων ἀπάντων ἡ τοῦ βα-
 σιλέως παράκλησις Μιχαήλ, λιπαρῶς δεδιότος μὴ ἐφ' αὐτῷ τὰ
 τῆς ἀναχωρήσεως γένοιτο αἷτια· τὸ γὰρ συνειδὸς ἀρρεπὲς κριτή-
 10 ριον ἦν καὶ τὸ λυποῦν οὐκ ἠγνόει, κἄν ἐκείνος οὐκ ἔλεγε φανερῶς,
 λύπην μόνην κωφὴν καὶ καταφρόνησιν προβαλλόμενος. ἐκείσε
 γοῦν τῶν ὀπουδήποτε συναχθέντων ἱεραρχῶν ζήτησις ἦν περὶ
 τούτων καὶ σκέψις. καὶ τέλος πέμπουσι τοὺς περὶ τὸν Ἡρακλείας C
 Νικήταν (ἔτυχε γὰρ τότε καὶ πατριάρχης τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου
 15 Διομήδους προσμένων) ἀγγελοῦντας μὲν πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ ὑπὸ
 τῆς συνόδου μετακαλουμένης αὐτὸν καὶ βαρεῖαν δοκούσης ἠγεί-
 οθαι τὴν ἀναχώρησιν, ἔτομον τ' οὔσης πρὸς τὸ μαθεῖν εἰπόντος
 τὰ αἷτια, πλὴν δὲ καὶ ὀνειδιούντας ὡς οὐ δεόντως διαπράξαιτο,

5. τίθεσθαι?

goscercantur, ut plerumque contingit curari aegritudines quarum origo non latet, iniri nonnulla fortasse potuisset utilis ratio remediū. nunc in caeca ignorantia arcanorum senis sensuum, quamlibet multa dicerent, verba in irritum iactarent, uti qui iaculantur scopo non viso. consumpto in his frustra dierum aliquot spatio desperatoque regressu, perfertur ad imperatorem rei fama, quae gravis ei permolestaque sane accidit. itaque is communicato quod audierat episcopis qui forte adfuerunt, quaerebat ab ipsis quid faciendum tali occasione censerent. perplexa eorum oratio fuit, primum exaggerantium momentum inusitatissimi facti, secessisse de medio repente principem sacrorum nulla nota causa, in plena cum ecclesiae tum reipublicae pace, tum addentium haud in promptu esse rationem aut loco movendi primum antistitem, aut alium quaerendi qui ei sufficeretur. sed prae his omnibus augebat aestam eorum qui consulebantur de re tali, eius qui consulebat eminens ex vultu et frustra dissimulata perturbatio. ipse quippe Michael dum rogabat quid opus facto, male metuebat ne audiret quod sua (cuius est inflexibile in gratiam iudicium) intus ipsi exprobrabat conscientia, causam nimirum dedisse ipsum secedendi patriarchae, quantumvis ille id fateri recusaret, sed mutum dolorem obtentu nescio cuius, de quo solo querebatur, sui contemptus occultaret. continuo ergo episcoporum undecunq̄ue conquisitio fit. evocatis deliberatio indicitur de re praesenti. convenitur in id tandem ut Nicetas episcopus Heraclaeae mitteretur ad patriarcham (nam is tunc diversari dicebatur in monasterio S. Diomedis) perlaturus ad ipsum iussa synodi revocantis ipsum, et publice noxiam intempestivamque iudicare se ipsius secessionem declarantis, seque paratam exhibentis ad audiendas ex ipso

- D ἀλλὰ συναρπασθεις ἴσως ἐξ ὀδύνης τὸ μὴ κατὰ τὸ εἰκὸς ποιῆσαι, ἣν ἔδει συναρπάσει δηλοῦν καὶ διορθοῦν ἀξιοῦν πατριάρχην ὄντα καὶ τοὺς τῶν πατέρων κανόνας διὰ πλείστου τιθέμενον. ποῦ γὰρ τὸ ἐλέγχειν, ποῦ τὸ παρακαλεῖν, ποῦ τὸ ἐπιτιμᾶν, εἰ καὶ τούτου δεήσει; τίως δὲ καὶ ὡς θέλοιν πάλιν μαθεῖν τὰς αἰτίας ὡς καὶ θεραπεύειν, εἰ δύναιτο, ἔτοιμοι. καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν πρὸς ἐκεῖνον, προστέτακτο δὲ τοῖς ἀπαγγελοῦσιν ὡς εἰ μὲν πρᾶννοιτο καὶ ἐπανήξεν ὑπόσχοιτο, εἰ δ' οὐκ, ἀλλ' αὐτοὺς
- E ἀναγκάζειν δυοῖν θάτερον ἐκτελεῖν, ἢ ἐπανελεθεῖν πάλιν καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀναλαβεῖν, ἢ μὴν εἰ μὴ βοῦλοιοτο, δοδοῖαι λίβελ-10 λον παραιτήσεως· μηδὲ γὰρ καλὸν εἶναι τὴν ἐκκλησίαν ἀπομιμνέσθαι. ταύτας οἱ ἀμφὶ Νικήταν δεξάμενοι τὰς ἐπιστολάς ἐπὶ Νικαίας ἐχώρουν, σπουδῇ τὰ προσηταγμένα ἐπιτελέσοντας. ὡς δ' ἐξελεθόντες ἐπέστησαν τῇ ἐν ἧ κατώκει μονῇ, προσελθόντες τῷ πατριάρχῃ καθὼς εἶχον τῆς ἀπὸ τῆς συνόδου κελύσεως ἐλε-15 γον. ὁ δὲ τὸν μὲν τῆς αἰτίας καιρὸν αὐτοῖς παρῶχηκεναι φήσας,
- P 74 πρέπειν δὲ σιγῇ τῶν πραγμάτων ἐξίστασθαι (μηδὲ γὰρ εἶναι θεραπεύειν τὰ ἀνάτρεντα) ὅλος ἦν πρὸς τὸ παραιτεῖσθαι. οἱ δ' ὡς πολλὰκις προβαλόντες, ἐφ' ᾧ τῆς ἐκείνου γνώμης κρατή-

19. προβαλόντες?

causas eius inopinatissimi nec probabilis facti; interim autem reprehensus quod perperam egisset ille quidem forte in transversum actus aegritudine quadam animi: caeterum illam, qualiscumque demum esset, prius oportuisse significari convocatis ad id ipsum patribus, et perquirendas ipsorum de remedio sententias, ac ex eorum consiliis emendanda quae a recto declinarent, auctoritate quae in ipso resideret utpote patriarcha, quem deceret plurimi facere ac religiosissime observare canones patrum, et iuxta scita eorum modo arguere, modo obsecrare, modo increpare, si et hoc opus esset; denique iterato denuntiaturus ipsi velle omnino congregatos patres exponi sibi causas ad ecedendum impulerint, paratos ad adhibendum quam efficacissimum possent remedium cognitis malis. ea mandata synodi ad patriarcham fuerunt. imperatum autem misso est ut nisi obsequentem se praebere ac reditum polliceretur, omnino ediceret decernere synodum et citra omnem tergiversationem ab eo exigere ut alterum horum faciat quod malit, aut redeat et rursus ecclesiae curam sumat, aut si id recusset, det libellum cessionis throno: non enim bonum esse relinqui ecclesiam sine pastore. his Nicoetas mandatis et epistolis acceptis, strenue defuncturus commisso negotio Nicaeam advolat, et inde quam celerrime ad monasterium in quo tunc erat patriarcha perveniens exponit ei quae synodus mandaret. ad ea ille respondit, quod causam secessionis suae quaerere, nihil iam attinere declarari eam, quippe cuius emendandae tempus praeterisset; nec sibi reliquum aliquid esse quam ut tacitus a negotiis abscedat: non enim incurabilibus adhiberi remedium posse. et apparebat eum inflexibiliter perstiturum in tacendo causam: adeo praefracto illam enantiare recusavit, et expiscari

σεαν, ἐν ἀμχανίᾳ τοῦ πρῶττειν τι καὶ ἀνύειν ἐγένοντο, ὅπερ
 εἶχον δι' ἀπορρήτων πρῶττειν, ἐπὶ τούτοις ἐξέβαινον. καὶ ἔξαι-
 τούτων ἐκείνων παραιτήσιν εὐθὺς παρητήτο. ὡς δ' ἔδει συν-
 τάττεσθαι ταύτην καὶ συνετάττειτο τοῦ Ἡρακλείας ὑπαγορευόν-
 5 τος, τὸ ἀνάξιον προστεθὲν τῆς ἱερωσύνης εἰς τὸ τῆς παραιτήσεως
 εὐλογον θρησκαινέ τε τὸν ἄνδρα, καὶ ταραχὴ ἦν. καὶ "τί δ' οὐκ B
 ἀρκοῦμενοι" ἔλεγε "τῇ ἐκ λόγων ἢ μὴν καὶ πράξεως παραιτή-
 σει, καὶ αἰτίαις οὐκ ἀγαθαῖς συμπλέκειν ἡμᾶς βούλεσθε; ἐκόν-
 τες ἐξιστάμεθα τῶν πραγμάτων, οὐδὲν ἡμῖν μέλον κἄν ὃ τι γέ-
 10 νηται." οὕτω τοῖνυν ἀποκροσοθέντες ἐμβριδιῶς ἀποπεμπομέ-
 νου, διὰ ταχέων τὸ μεταξὺ διανύσαντες πρὸς τὸν κρατοῦντα καὶ
 τὴν σύνοδον ἀπαντῶσι, καὶ ἀπαγγέλλουσι μὲν τὰ τῷ πατριάρχῃ
 λεχθέντα, τέλος δὲ καὶ τὰ τῆς παραιτήσεως παρενείροντες ἀμ- C
 τύθητον τὴν ἐκείνου γνώμην διεβεβαίουν· ἀπολήψεσθαι δὲ καὶ
 15 τὴν πείραν ἀσφαλιστέραν, εἴ τινων σταλέντων τὴν βακτηρίαν
 καὶ τὸ λαμπαδοῦχον ἀναλαβεῖν αὐτὸς εὐθὺς παρᾶσχοι. ὃ δὴ
 καὶ γέγονε, καὶ παρεχώρει λαμβάνειν, εἰ βούλοιντο. ὁ βασιλεὺς
 δ' ἐπὶ τούτοις οὐκέτι ἀνεκτὸν ἡγούμενος ἀναμένειν, εἰς ἱκανὴν
 ἀπολογίαν τῷ πατριάρχῃ τῶν ἐπιγενησομένων καὶ τὴν παρ' εἰ-
 20 τοῦ λιπαρὰν νομίσας ἀξίωσιν, ἄλλως τε δὲ καὶ τοῦ Ἐφέσου Νι- D

ex eo aliquid saepius conatum semper Nicetam constantissime repulit. tunc is habitus consilio cum suis, postquam frustra se contendere nec spem relinqui ullam melioris successus, si pergerent instare, satis constitit, ad ea quae in arcanis mandata postremo acceperant circa optionem offerendam devenerunt. ea re audita patriarcha statim se loco cessurum dixit. ac quia libellum cessionis indicem conscribere oportebat, opera in id continuo collata est. sed cum suggereret Heracleensis addere patriarcham debere, ut videretur idonea cessionis causa, indignum se tali sacerdotio fuisse, exasperatus ea mentione Arsenius turbavit cuncta, coepitque abruptum "nempe" inquit "vobis non sufficit et verbo et facto renuntiare me dignitati, sed causis praeterea probrosis implicare me quersitis? volentes cedimus administratione rerum, nec curamus quidquid inde secuturum sit." sic tractatione indignanter abrupta dimissus inciviliter Nicetas, summaque celeritate remensuram viam, ad Augustum et synodum rediit, retulitque primum quid dixisset patriarcha: deinde cessionis negotium quo in modo stetit, et quam frustra speraretur flecti eum ad quidquam eorum quae recusasset posse docuit. adiunxit restare viam adhuc aliam explorandae ipsius circa cessionem sententiae, si missis ad eum certis qui pontificium lituum et candelabrum ab eo reciperent, utrumque praeberet. successu consilium non caruit: potentibus enim illa respondit patriarcha, sumerent, si vellent: se quidem haud prohibere. quibus imperator cognitit nihil ad sui excusationem apud omnes et apud ipsum patriarcham, si quid ei minus gratum accideret, amplius expectandum ratus, cum praesertim Nicephorus Ephesi episcopus affirmaret mini-

κηφόρου μὴ κατὰ κανόνας προβῆναι τὴν χειροτονίαν ἐκείνου δια-
 βηβαιούντος (σπουδὴ γὰρ ἦν τοῦ τότε κρατούντος Θεοδώρου
 ἐφ' ᾧ ταινωσσεσθαι καὶ τεταραγμένοις τοῖς κατὰ δύσιν ἐπεισε-
 σεῖν πράγμασι· παρ' ἦν αἰτίαν παρ' οὐδεμίαν μεταξὺ σχεδὸν
 ἡμέραν ἀλλὰ συνεχῶς ἀπάσαις τοὺς τῆς ἱερωσύνης βαθμοὺς ἐτε- 5
 λείτο πάντα, καὶ οὕτω πρὸς τὴν πρώτην τῆς ἱεραρχίας τάξιν
 E ἀνεβιβάζετο), διὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐφῆκε
 πράττειν ὃ τι καὶ βούλοιντο. καὶ δὴ σκεπτομένων ἐκείνων ἐπὶ
 πολλαῖς ταῖς ἡμέραις οὐδὲν πλέον ὑπῆρξε τῷ πατριάρχῃ παθεῖν
 ἀνυπομονησίας καὶ καταγνώσεως, ὡς ἐξὸν λέγειν καὶ ζητεῖν διόρ- 10
 θωσιν μικροῦνχοῦντι καὶ τοῦ θρόνου ἑτέροις παραχωροῦντι. κἀ-
 κείνοι μὲν οὕτως· ἦν δὲ ἄρα, ὡς ἔδειξαν ὕστερον, τὸ ζητούμε-
 νον μὴ ὅτι γε δυσχερῆ θεραπεῖαν προσιέμενον, ἀλλὰ καὶ ὅπως
 ἀνίατον, διὸ καὶ δίκην τῆς ἀγνοίας ἄντικρυς ἐκουσίαν εἰς ἀπο-
 λογίαν τὴν πρὸς Θεὸν ἐπιτιθέναι βρούλετο ἑαυτῷ, μὴ κατ' ἐλπεί- 15
 P 75 δας προχωρησάντων αὐτῷ τῶν πραγμάτων. ἐκείνοι δὲ τότε περὶ
 τοῦ τίς ἂν τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὸ ἐλέγγυον παραλήψαιτο τὰ

7. ὁφῆκε P.

me canonicam patriarchae Arsenii ordinationem fuisse (festinante quippe ad suae coronationis ceremoniam Theodoro tunc imperatore, et ipsum perurgentibus Occidui limitis rebus illo tempore turbatis, quo ad spem magni successus, si strenue occurreret, vocabatur, praecipitatum eius inusu adeo fuisse inaugurationem patriarchae, ut legitimis interstitiis ordinum non servatis gradus omnes sacerdotii quasi uno saltu vix interposito dieculae unius medio spatio pervolaverit, et sic ad throni patriarchalis fastigium transcenderit contra manifestas regularum ecclesiae veterum sanctiones), his, inquam, simul cunctis Palaeologus motus edixit praesulibus congregatis se nihil obstare quominus quod ipsis optimum videretur in re praesenti decernerent agerentque. tunc patres aliquot diebus in inquirendo ac deliberando consumptis, nihil aliud quod vitio verterent patriarchae repererunt nisi quamdam impatientiam et praematuram desperationem emendationis rerum quas improbaret; quarum in correctionem prius debuisset incumbere, tum per se agendo, tum exquirendo ab aliis et in commune consulendo, non autem, ut fecit pusillanimitate victus, abicere clavum periclitantis ecclesiae et eius gubernationem aliis cedere. ita illis videbatur. caeterum posterius apparuit insediase animo patriarchae altius vulnus, et non solum difficile curatu sed plane insanabile, poenitentiam videlicet seram toleratae infraactionis foederis praetermittenda coronatione heredis imperii, cuius culpae tam acerbus illum urebat sensus, nunc maxime videntem quam contra spem prius conceptam negotia succederent, ut quo iustus admissae licet per ignorantiam conniventiae crimen apud deum expiaret, voluntarium hoc exauctorationis propriae supplicium sibi ultro consciscendum putaverit. tunc porro patres synodi, vel potius eminentes inter ipsos, ex quorum auctoritate ac nutu caeteri pendeabant,

πολλὰ ζητήσαντες, καὶ μᾶλλον οἱ δοκοῦντες, ὧν καὶ τὸ λοιπὸν τῶν ἀρχιερέων πλήθος ἐξήρτητο, τέλος μιᾶς ἐπὶ τῷ Ἐφέσου γνώμης γίνονται, (16) ἀνδρὸς εὐλαβοῦς καὶ κατ' ἀρετὴν ἐπι- B
 5 ζήλος ἦν ἱκανὸς ὡς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν αὐτῆς νόμων καταφρονουμένων ἔκκαλεσθαι. συμβᾶν δὲ καὶ τι, ὃ δὴ καὶ τὸν ὄλον τῆς ἱεραρχίας χρόνον ἐκείνον ἐπέκνιζεν (ἐψηφιστο γὰρ εἰς πατριαρχεῖον παρὰ τῆς συνόδου ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Δούκα πρὸ τοῦ πατριάρχου Μανουήλ, καὶ ὁ βασιλεύων τὰς ψήφους συνέχει, 10 τὸν ζῆλον δεδιττόμενος τοῦ ἀνδρός, φήσας “ὄν οὐ δύναται τις C
 ὑποστῆναι ἀρχidiaκονον ὄντα, πῶς ἂν πατριαρχοῦντα ὑπομείνει;” διὸ δὴ καὶ τῆς Ἐφέσου προχειρισθεὶς ὁμοῦς ἀδικεῖσθαι παρὰ βασιλέως εἰς τὴν ἴδιαν τιμὴν διετείνετο) τοῦτο δὴ μεσολαμβάνειν τότε τὸν ἄνδρα πιθήνιον προσκαλούμενον, καὶ τὴν 15 ἐκλογὴν ἀσμένως ἐδέχετο· εἶναι γὰρ ἔκτοτε τεταγμένον εἰς τοῦτο παρὰ τῆς χάριτος, εἰ καὶ κωλυθέντος παρὰ τὴν ἠθήθεισαν αἰτίαν, ἱκανὴν γε οὖσαν καὶ ταύτην μᾶλλον εἰς σύστασιν ἑαυτοῦ, τὸν P 76
 αὐτοῦ τόπον ἐξ ἀνάγκης ἀναπληρώσαντες εἰσῆχθησαν ἕτεροι. οὕτως ἐκείνος τὴν ἐκλογὴν θεόθεν κατὰ τὴν δικαίαν ἐκείνου κρί- 20 σιν ὑπολογισάμενος, οὐδὲν ἀναβαλλόμενος, ἀναγορεῖται πα-

18. ἀναπληρώσοιτες?

cum attente circumspexissent disque quassissent quis ipsorum videretur idoneus ad regimen ecclesiae capessendum, denique uno consensu in Ephesium convenerunt. (16) erat is religione ac virtute omni conspicuus, satis doctus, iam senior, cui zelus inerat non mediocris, adeo ut ubi ecclesiam aut leges eius despici videret, totus exardesceret. contingerat dudum quiddam, unde is toto episcopatus sui tempore doloris et querelarum causam habere iustam sibi videretur. vacans olim patriarchalis sedes destinata prius ipsi quam, qui mox in eam successit, Manuëll fuerat, haud dubio favore synodi: sed qui tunc imperabat Ioannes Ducas consensui patrum obstitit, zelum viri praefervidum metuens. cuius enim, niebat, spiritus adhuc archidiaconi ferre vix possumus; ei quis suprema patriarchae armato auctoritate resisteret? sic ille in tanto inferiorem Ephesinae submotus ecclesiae thronum nec patienter unquam nec tacite interversi sibi supremi honoris iniuriam, ut ipse passim quiritans vocabat, et contumelliam tulit. ea illum animi praeparatio facilem tam reddidit ad annuendum desideriis synodi frequentis, et electioni libenter assentiendum suae, constare siquidem ipsi videbatur iam pridem se ad patriarchatum divini gratia spiritus electum, etsi hactenus exclusum possessione debiti honoris insuperabili obstaculo humanae potentiae. ergo ille nihil cunctatus, immo praedicans apparere manifestum dei numen in sui restitutione, seque non delatum nunc primum suffragiis eligentium, sed iusto dudum iudicio providentiae sibi decretum, nata divinitus occasione quae

- τριάρχης. ὃν δὴ καὶ ἐν τιμῇ μεγίστῃ ὁ βασιλεὺς πρὸς Νίκαιαν ἀποστείλας, αὐτὸς ἠπειλετο πρὸς τὴν Λάμψακον περαιωθησόμενος πρὸς τὴν ἀντιπέραν Καλλιούπολιν· συνεκρότει γὰρ καὶ δυνάμεις οὐκ ὀλίγας κατ' Ἰταλῶν ἐφ' ᾧ προσκαθίσας πειρῶτο κρατήσῃν τὸ κατανακικρὸν τῆς Βυζαντίδος φρούριον, τὸ οὕτω πῶς 5 λεγόμενον Γαλατῶν.
- B** 17. Τότε τοίνυν ὁ Σάρδεων Ἀνδρόνικος καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Μανουὴλ (ὁ γὰρ Καλοφόρος Σμύρνης εἰ καὶ παρηγεῖτο, ἀλλ' οὖν αἰτίας ἐτέρας προνύβλλετο δοξάσας ἱκανὰς εἰς παραίτησιν) οἱ δὲ φανερώς ἀντίτεινον, καὶ τῷ δοκεῖν μὲν ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου κακῶς παροφθέντος ἐξήλουν, τῷ δὲ κρυπτομένῳ καὶ ὑπὲρ ὧν ὁ πατριάρχης ζηλῶν ὡς τέως οὐκ ἀνυστῶν ὑπεχώρει.
- C** ὁ μὲντοι γε τότε πατριαρχεῶν Νικηφόρος ὁ ἀπ' Ἐφέσου, συγκροτούμενος μὲν τῇ συνόδῳ, πολλῶ δὲ πλέον καὶ τῇ τοῦ βασιλέως θελήσει, ἔχων καὶ πολὺν συναχθέντα ἐκ τῆς Ἐφέσου χροσὸν ἐφίσταται τῇ Νικαίᾳ. καὶ πρῶτον μὲν λειψοῦτο ποικίλως τῶν σχιζομένων ἀρχιερέων ἐφ' ᾧ συνέλθοιεν τέ οἱ καὶ εἰρηνεύοιεν, καὶ πολλὸς ἦν αὐτοὺς μετερχόμενος ἀπειλαῖς· ἀλλ' οὐκ ἔπειθε, πλέον δὲ παρέθηγε τὸν ζῆλον ἐκείνοις, καὶ κατεγέλων τῶν μηνιδμάτων.
- D** ὡς δ' οὐκ ἔπειθε πάντα πράξας, ἀντιεσάγειν ἄλλους 20 ταῖς ἐκκλησίαις ἐσκέπτετο, ὃ δὴ καὶ γέγονεν ὕστερον. αὐτὸς δὲ

ad id cogeret, locum accipere, patriarcha renuntiatus est; quem cum summo honore imperator Nicaeam dimittens, ipse Lampsacum contendit, traiecturus inde in adversam Calliopolim. collectis enim copiis in Italos non paucis eo condixerat, animo tentandae occupationis arcis ex adverso Byzantii sitae, cui Galata nomen.

17. Tunc igitur Sardensis Andronicus et Manuel Thessalonicensis episcopi palam declararunt se non probare quae facta fuerant, praetextentes zelum, ac prae se ferentes miseratione se moveri exauctorati non iuste patriarchae. Calophoro quoque Smyrnensi displicebat factum: caeterum ille alias, ut ipsi videbatur, idoneas iustus sui iudicii causas obtendens, suas sibi separatim res agebat. alii duo concordēs in iis quae rotuli allegandis, aliud quiddam clam coquebant: nam ea ipsa quorum desperatione corrigendorum Arsenius recesserat, impatienter ferre putabantur. at novus ex Ephesi episcopo patriarcha Nicephorus, iudicio synodi quae ipsam elegerat, et multo magis imperatoris voluntate fretus, auro etiam abundans cuius vim magnam Epheso extulerat, Nicaeam pervenit; ibique multa varie conatus ad revocandos in concordiam dissidentes episcopos, ad extremum incubuit in minas, deterreri eos posse denuntiatione malorum magnopere sperans. sed frustra in hoc quidem fuit: quippe ira illorum sic magis irritata, obfirmati acrius in proposito, etiam adversus quas iste intentabat poenas se risu contemptuque securos ferebant. itaque cum alia non procederent, de transferendis eorum ecclesiis in alios cogitare coepit, quod et postea contigit. interim alios sibi adiun-

τῶν ἄλλων ἐπεπειράτο, καὶ ἡ ταραχὴ πολλὴ ἦν, καὶ τὸ κατ' ἐκείνου σκάνδαλον ἤρετο· πλὴν γὰρ τῶν εἰς ἄρχοντας τεταγμένων τῆς ἐκκλησίας οἱ λοιποὶ τὴν ἐκείνου κοινωνίαν ἀπέστειρον. ὁμοῦς οἱ μὲν ἐκόντως οἱ δὲ καὶ ἀκόντως πλὴν ὀλίγων καθυπεκκλινοντο, 5 διασευσευμένοι δ' ὅτιες τὰς γνώμας πράξει τοὺς μὴ πειθομένους E ὠχρῶν. τὸ δὲ λαϊκὸν πλῆθος τὸν νέον πομπέρα καὶ λαὸν ἀποπροσποιούμενοι ἐξήτουν τὸν γνήσιον. οὕτω γοῦν τεταραγμένων P 77 τῶν πραγμάτων, ἐπεὶ καὶ τὸν κρατοῦντι ἐμάνθανε μάχην μέλειον συγκροτεῖν μεγίστην κατὰ φρουρίον τοῦ Γαλατῶ ὡσθ' αἰρή- 10 σσειν κἂν εἴ τι καὶ πάθοι (ἐκεῖθεν γὰρ καὶ τὴν τῆς μεγαλοπόλειος ἤλπιζεν ἄλωσιν), ὀλίγον κατὰ Νικαίαν διαμείνας, ὀρμήσας αὐτίκα καὶ κατὰ τὴν πύλην γεγωνῶς τὸν κοινορθὸν τῶν βλαυτῶν ἀποτιναξάμενος ὡς εἰς μαρτύριον δῆθεν ἐξῆι, καὶ διὰ τοῦ κατὰ τὴν Ἑλενόπολιν τῆς Θυλάσσης πορθμοῦ πρὸς ἐκείνον ἠπειλετο, B 15 ἅμα μὲν ἐνασμενῶν. ἐκεῖθεν τῆ ἐκ βασιλέως παραμυθία, ἅμα δὲ καὶ μεγάλα ἤλπιζε, συγκροτουμένην μάχην βλέπων κατὰ τῆς πόλειος, ὡς ἄלוσῆς αὐτίκα τῆς ἐκκλησίας ἐπιβησόμενος, ἀπαλλαγεῖς Νικαίας καὶ τῶν ἐκεῖ. ἐν ὅσῳ δὲ τὴν μεταξὺ πορείαν διή- 20 ρύοντο, ἐν τῇ Σηλυβρία καὶ ἔτι ἦν ὁ κρατῶν, ὅτε συνέβη καὶ Ἄν- C ὁδρόνιον τὸν Σάρδεων ἐκείσι παρεῖναι. δυοῖν γὰρ σχιζόμενοι, αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Θεσσαλονίκης Μανουήλ, ἐκείνος μὲν ἐαυτὸν

gere tentabat, multaque erat perturbatio, ac magnum de ipso publice scandalum ortum est. verum alii fere praesules ecclesiarum eius communionem amplectebantur, sed partim volentes partim inviti, paucis ex animi sententia in eius partes inclinantibus. cumque isti arcano dissidentes occulta sua studia non plane dissimularent, palam dissidentes eos quos dixi observata ista fautorum Nicephori titubatio in coeptae discessionis pertinacia firmabat. at laicum vulgus vehementer abhorrebat a novo pastore, veteremque ut legitimum requirebat. sic turbatis rebus, Nicephorus audiens imperatorem magno belli apparatu imminere Galatae, certam quovis periculo eius praesidii potiri, sperareque se non solum eius voti competentem futurum, sed ipsam quoque magnam urbem praeterea capturum, parum Nicaeae moratus discessit inde, et ad portam civitatis excusso solearum pulvere, in testimonium scilicet, exivit. moxque per fretum Helenopoleos ad ipsum forebatur, simul recreandum se ibi sperans praesenti consolatione imperatoris ipsi propitii, simul amplum sibi et ad rationes caeteras opportunum ratus adesse illic se praesentem, cum civitas regia, quod brevi futurum augurabatur, oppugnanti nunc eam imperatori redderetur: sic enim fore ut ipse statim in illam ingressus veram patriarchalis sui throni primus possessionem iniret, Nicaea et infensa illic sibi plebe valere deinceps iussa. dum autem ille in eo itinere est, Selybriae adhuc Augustus morabatur, quando et Sardensem ibidem adesse contigit. nam duorum schismatis auctorum Andronici Sardensis et Thessalonicensis Manuëlis, hic quidem ultro exilium sibi consciens extra

- D** εἰς ἔξοριαν ἐδίδου καὶ ἔξωρῆζετο, (18) ὁ δὲ Σάρδεων σοφὸν τι οὐόμενος πράττειν, εἰ μὴ τῷ βασιλεῖ διαμάχοιτο τοῦ πατριαρχέοντος ἀφιστάμενος, ἔγνω δι' ἄλλης ὁδοῦ ὑπέλαθειν τὸν κρατοῦντα. καὶ δὴ, ἐπεὶ ὁ μὲν Φιλαδελφείας Ἰωαννίκιος κατὰ τὴν μιονὴν τοῦ σωτήρος ἱεροῦργι τοῦ βασιλέως προτρεψαμένου, ὁ δὲ ἑ βασιλεὺς παρῆν καὶ ὁ Σάρδεων συμπαρῆν, προσελθὼν αὐτὸς τῷ βασιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ ὑπεμύνησκεν ὡς τὰ τῶν μοναχῶν ἀναλή-
E ψόμενος ταῖς τοῦ Φιλαδελφείας χειρσί. καὶ ὅς (οὐδὲ γὰρ ἠγγόει τὸ τῆς γνώμης τοῦ λέγοντος ἕπουλον, ὡς ἔξοντός ποτε, εἰ αἰροῖτο, πρόφασιν τὴν τοῦ ἀνακτος παρουσίαν, ὡς βία τῇ ἐκείθεν 10 λαβόντος τὸ σχῆμα· μηδὲ γὰρ θέλειν ἐκ προαιρέσεως) ἐκείνος μὲν καὶ τί παθὼν διηρώτα μετασχηματίζεσθαι βούλοιο, καὶ εἰς τὴ βλέπων τὸν ἡσύχιον καὶ ἀπράγμονα βίον αἰροῖτο· πλην οὐδεὶς, ἔλεγεν, ὁ κωλύσων, εἰ οὕτω βούλεται. ἐκείνου δὲ τὰς αἰτίας
P 78 συνείροντος καὶ τὴν τοῦ ὑπονοουμένου σκανδάλου δόξαν διὰ πολ- 15 λῶν ἀναιροῦντος, ὁ βασιλεὺς διακόψας, ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς λειτουργίας ἤνυστο, προσέρχεται μὲν τῷ λειτουργήσαντι καὶ σφραγίζεται, λαβὼν εἰς ἁγιασμόν καὶ τὸ ἱερὸν κλάσμα, ἐκείνους δ' ἀφίεις παραυτίκα ἐξέρχεται τοῦ νεώ, ὡς ὁ τι θέλοιεν ἀπόντος ἐκείνου πράξοντας. ὁ δὲ καὶ οὕτω προσέρχεται καὶ τὸ σχῆμα 20 δέχεται, Ἀθανάσιος ἀντ' Ἀνδρονίκου ὀνομασθεὶς.

fines recesserat. (18) Sardensis vero sapienter se facturum ratus, si non palam repugnaret imperatori, patriarcham quem ille probaret reiiciens, aliam ineundam sibi rationem duxit insinuandi sese et callida ipsum simulatione fallendi. itaque cum Ioannicius episcopus Philadelphiae rogata imperatoris et ipso praesente apud monasterium Salvatoris sacrum faceret, Sardensis, qui et ipse aderat, accedens ad imperatorem indicavit ipsi esse sibi in animo sacrum monachi habitum ibi sumere manibus Philadelphiensis. ad quae imperator non ignarus astuta id dici et agi ratione, ut deinde, cum se ipsi daret opportunitas deponendae larvae, causari Sardensis posset vi adactum sese minime volentem ab imperatore praesente ad vestem monasticam induendam, quaesivit ex eo quid passus quidve sequens mutatum iret cum habitu vitae formam ex actiosa in tranquillam otiosamque se transferens. caeterum, addidit, nemo prohibet quin facias utique quod velis. hic Sardensis ad hoc se moveri dixit causa tollendi scandali satisfaciendique offensionis multorum falso de se persuasorum, tanquam penes ipsum turbarum quae tunc erant culpa resideret; tum alias praeterea nectebat causas. eam verbose contextam orationem abrumpens imperator, ubi missa peracta est, accessit ad celebrantem, et sese cruce signans sacram particulam rite sumpsit, moxque templo excedens ipse reliquit facturos, se absente, quidquid vellent. processit nihilominus Sardensis ad destinatum, et monachi habitum sumpsit, ex Andronico Athanasius vocatus.

19. Θαυμάσει δ' ἄν τις καὶ τὴν δίκην τότε· οὐδὲ γὰρ Β
 ζῆ αὐτομάτου γενέσθαι τὸν τόσων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων ὑπο-
 τοπάσει θάνατον· θνήσκουσι γὰρ ἑγγὺς τῶν δέκα ἐννέα μηνῶν
 ἄνδρες πολὺ τὸ σεμνὸν καὶ ἀξιοπρεπὲς ἔχοντες. ἐφ' οἷς ἔλεγεν
 5 ὁ τοῦναρ ἰδὼν πρότερον ἢ θανεῖν ἐκείνους — ὁ Βέκκος δ' ἦν
 οὗτος Ἰωάννης; ὃς ἐσῦστερον καὶ μετὰ τὸν χαρτοφύλακα πα-
 τριαρχεῦσας πολλὰ πέπονθε τὰ θεινά, ὡς ὁ λόγος κατὰ τὸν και- C
 ρὸν ἔρει. τὸ γοῦν ὄναρ ἐκείνος ἰδὼν ἐξήγγελλεν οὕτως. ἔδοξε
 γὰρ ἐπ' ἀγχαμάλου πεδίου διερχομένους ἐφίππους τοὺς ἄρχον-
 10 τας, πολλὴν ἐξηνκώτας ὁδὸν, κατὰ χεῖλος στήναι μεγίστου
 καὶ φοβεροῦ ποταμοῦ παραρρέοντος, ἄρξασθαι δ' ἐκείνους κατὰ
 τὴν τάξιν τοῦ σφίσις ἀποβησομένου θανάτου περὶν πρῶτον τόνδε
 καὶ δεύτερον τόνδε καὶ ἐφεξῆς τοὺς λοιπούς· οὐδὲ γὰρ σύνδυο
 καὶ σύντρις ἐπαινοῦντο, ἀλλ' εἰς ἕκαστος καθ' αὐτόν. ὡς D
 15 γοῦν ὁ βλέπων ἰστάμενος καὶ θιωρῶν ἐξεπλήττετο, ἔμφροντις
 ὢν κακείνος ὅπως περαιωθήσεται, ἀκούει φωνῆς ἔκποθεν δι-
 κνουμένης “τί φροντίζεις; οὐ σὺ νῦν διαβήσῃ τὸν ποταμόν. ἔνι
 γὰρ καιρὸς καθ' ὃν καὶ αὐτὸς ἐξ ἀνάγκης περαιωθήσῃ. νῦν δ'
 ἀπελθὼν σώζου ἐν πραγμάτων ἡμέρᾳ διατηρούμενος.” οὕτως
 20 ἔλεγεν ὁ τοῦναρ ἰδὼν μετὰ χρόνους, καὶ ἡμεῖς ἀκούοντες ἐθαυ-
 μάζομεν. ἐκείνος δὲ καὶ ἄλλως φιλαληθῆς ὢν εἰς πίστιν τῶν
 λεγομένων προσετίθει καὶ ὄρκον, θαυμάζων ἅμα καὶ τὸ τῆς προ-
 νοίας δραστηκόν τε καὶ ἄφυκτον.

19. Miretur autem quispiam tunc ostensum dei indicium. non enim casu contigisse tot simul ecclesiasticorum principum obitus suspicari verisimiliter licet. mortui quippe sunt spatio fere novemdecim mensium viri auctoritate dignitateque summa conspicui, quorum obitus praedixerat qui de iis praemonitus per somnum fuerat. erat is Ioannes Vexcus, qui postea, postquam chartophylax fuerat, patriarcha factus multa in ea dignitate gravia passus est, ut haec nostra historia suo loco reddet. somnium porro istud suum ille narrabat in hunc modum, aiens visum sibi videre principes ecclesiastici ordinis in equis incedentes per aequam planitiem lati campi, longo spatio confecto pervenisse tandem ad ripam maximi et aspectu terribilis amnis praeterfluentis, quem statim traicere coeperint eodem ordine quo sunt postea mortui, primum illum, hunc secundum, et sic reliquos: non enim duo aut tres simul, sed singuli seorsim traiciebant. ut autem ipse qui videbat adstabat stupens, sollicitus quomodo et ipse traiceret, audisse vocem alicunde missam “quid sollicitus es? non tu modo traicies hunc fluvium: erit tempus quo te quoque ipsum transfretare oportebit. nunc salvus abi in diem negotiorum reservata.” sic referebat longe postea ipse qui somnium viderat, audientibus et mirantibus nobis. ille autem vir aliqui veritatis amans, ad fidem adiacebat iuramentum, admirans providentiae inevitabilem efficaciam.

- P 79 20. Ὡς γοῦν ὁ κρατῶν τὰς δυνάμεις συναγαγὼν πολλὰς οὔσας καὶ διαφόρους τῷ Γαλατῆ προσέβαλεν, αὐτὰς μὲν ἐφ' ἰκάνον μακρόθεν σκηνοποιησάμενος ἐφ' ὑψηλοῦ καθῆστο προσορῶν τὰ δρώμενα, ἅμα δὲ καὶ πειρώμενος εὐσύνοπτος εἶναι τοῖς ἐναντίοις πρὸς ἔκπληξιν, συνέρρειον δὲ πανταχόθεν δίκην ῥυάκων οἱ 5 πολεμεῖν μέλλοντες, καὶ δὴ ὅσον ἕξωτέρω βέλους εἶναι, καὶ B αὐτοὶ σκηνοποιησάμενοι ἔτοιμοι προσβαλεῖν ἦσαν. εὐθὺς δὲ προσβολὰς ἐποιοῦντο μερισθέντες, ἔστι δ' οὗ καὶ τειχομυχικὰ στήσαντες ἐπειρῶντο τοῦ τείχους. πληθὸς δ' ἦν μείζον ἢ κατὰ πόλεμον τοιοῦτου φρουρίου· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις πολλοῖς γε 10 οὔσι καὶ ἰσχυροῖς μάχεσθαι, καὶ ἄνδρες τοξόται ἐκ τῶν κατὰ Νίκαιαν μερῶν ἐκείσε προστάττοντος τοῦ βασιλέως συνήχθησαν, C καὶ εὐσκόπα βάλλοντες οὐδὲ παρακύντειν τοὺς ἐντὸς εἶων, ἀλλ' ἀπήντων συγχῶς τοξασζόμενοι κατὰ στόμα, εἴ που φανεῖεν. Ἴταλοι δὲ ἐκ διαδοχῆς καθ' ἡμέραν νέοι ταῖς ἀλῆσι διαπεραιούμενοι, 15 διὰ τῆς πρὸς θαλάσση πύλης διεκπαιόμενοι, ἑαυτοὺς εἰσάθουν, καὶ ξύλοις μεγάλοις τὸ ἐντὸς εἰς περίπατον κρατυνάμενοι καρτερῶς ἀπημόνοντο τοῦ τείχους, ἐξ ὧν συνέβαινε συγχῶς καταπίπτειν τῶν ἕξω ἐξ ἀφανοῦς βαλλομένους· ποσὶ γὰρ ἀσφαλεῖσι ἐστῶτες D ἀκμητῆς ἄνδρες ἐκ διαδοχῆς ἄρτι φανέντες ἐνείτην τε ῥαδίως 20 τὰ σφίσι συνήθη γε λοβόλα σκεῖη, καὶ σκεπόμενοι τειχὲς ἐπάλξεσι

20. Sed ut ad imperatorem redeamus, cum ille copiis multis variisque collectis in unum Galatam aggressus est, ipse quidem idoneo a muris arcis intervallo fixo Augustali sedebat in loco excelso conspicuus, intuens quae gerebantur, simul etiam ostendens sese hostibus, et expecturus eorum eos sua species et praesentia terreret. confluebant undique concitatorum ritu torrentium oppugnaturi arcem milites ducesque; et fixis extra teli iactum tabernaculis procincti ad irruptionem signum expectabant. mox in manus divisi multifariam oppugnationem inchoant. fuit ubi erectis machinis quaterent murum perfringereque conarentur. multitudo erat maior quam pro unius oppugnatione arcis. nam praeter alios sane multos ac valentes, sagittarii et partibus circa Nicaeam evocati ab imperatore aderant, qui assueti collimare ad scopum neminem ex arce caput e muro impune sinebant ostentare, ubicunque quivis apparisset, statim eum in faciem misso iaculo petentes. at Itali novis ex urbe quotidie per piscatorias naviculas juvenibus, qui per vices alii aliis succederent et conferti porta maritima irrumperant, submissis pomoerium intus vallo e lignis alte per gyrum erecto firmaverant, indeque validissime propugnabant murum. unde contingebat multos exterioris oppugnationum cadere telis ex occulto iactis. nam pedibus in tuto positus viri robusti fessis recentes assidue suffecti vivido semper, qualis est inchoantium, visu intendebant quas longo usu tractare didicerant catapultas, et noxia pondera varii generis magna hostium pernicie iaculabantur ipsi tuti lorica murorum, per quorum fenestellis hiantium inobservatas rimas tela

δι' ὁπῶν κατηκόντιζον. οἱ ἔξω δὲ ταῖς τειχομαχίαις περιῆσαν
 πετροβόλοις βάλλοντες μηχανήμασι, πρὸς ἃ κληματίδας συμφο-
 ρήσαντες ἐξ ἀμπέλων καὶ τὰ πονοῦντα τῶν μερῶν πυκάσαντες
 ταῖς βολαῖς ἀντίειχον. αὐτοὶ δὲ προσκαταβαίνοντες ταῖς στοαῖς
 5 τὸ ἀσφαλές μὲν κατὰ κεφαλῆς ἐκ τῶν κληματίδων εἶχον, ἐκείθεν **E**
 δὲ κατὰ διοπτίαν ταῖς ὄπαις χρώμενοι ὡς εἶχον ἡμύνοντο. καὶ
 τοὺς μὲν πληθος καὶ ἰσχύς μετ' ἐμπειρίας παρεκρότει, ἕμα δὲ
 καὶ τὸ ἐφορῶντος τοῦ βασιλέως μάχεσθαι, Ἴταλοὺς δὲ τὸ σπου-
 10 δαῖον καὶ εὐσύνετον, ἔτι δὲ καὶ τὸ ἐκ διαδοχῆς εἰς ἡμέραν προ-
 κινδυνεύειν, οἴκοθεν ὠρμημένους. ἐκδρομαὶ μὲν οὖν οὐκ ἀσφα-
 λεῖς σφίσι ἦσαν (τῷ γὰρ πλήθει καὶ λίαν ἤτιῶντο τῶν ἔξω), **P 80**
 τόλμη δὲ τρεφομένη δέει συγκροτούμενοι ὁσημέραι διεκαρτέρον.
 ἄγων δ' ἦν ἀμφοτέροις, τοῖς μὲν τοῦ κρατοῦντος ἐλεῖν ὡς ἕμα
 τῷ φρουρίῳ τὴν πόλιν ἔξουσι, τοῖς δ' ἀντέχειν ὡς συναπολλυμέ-
 15 νης ἐξ ἀνάγκης τῷ φρουρίῳ τῆς πόλεως. κατήντα δ' ἡ μάχη
 σφίσι διαχρονίζουσι μαχαμένους τοῖς μὲν περὶ τὸν βασιλεῦς εἰς
 αἰδῶ προφανῆ τοῦ μὴ περιγενέσθαι φρουρίου ἐπὶ τοσοῦτον μα-
 20 χαμένους τόσον πληθος οὐδὲν σιμνὸν ἔχοντος καὶ τισιν ὀλίγοις **B**
 διαφυλαττομένον, τοῖς δ' Ἴταλοῖς εἰς φιλοτιμίαν τοῦ τόσους μὴ
 20 περιγενέσθαι παρσκευάσαι αὐτοὺς ὀλίγους ὄντας ὡς μηδὲ τολ-

exitia lia iactabant. oppugnantibus extra succedebat negotium quatiendo-
 rum moenium, quae saxis ingentibus ballista intortis haud innoxie pulsa-
 bant; atque ad horum labem scalas admovebant materiae viteae, protentis
 scutis partes ictibus obnoxias tegentes. qui cum sic ad summas moe-
 nium porticus eniterentur, capitū quidem ascendentium in tuto erant,
 protecta, ut dixi, clypeis sursum obversis: tamen qui intus erant per
 fenestellas, quibus crebris hiabat murus, collineantes tela varie nocebant,
 defensabantque arcem pro virili. nostros sua multitudo, tum virtus con-
 scia peritiaque belli animabat, sed ante omnia imperatoris praesentis
 aspectus quid quisque praeclari faceret coram oculo signantis. Italos
 suus ardor utique pro aris focusque pugnantium, praesentiaque solertis
 animi, praesertim vero receptus fessorum facilis, stataeque quietis vices
 successione quotidiana recentium, tum certamen quoddam laudis, verentibus
 semper qui subibant ne impares decedentibus succenturiati viderentur,
 firmabant accendebantque in acrem pertinaciam resistendi. et
 eruptiones quidem ipsis haud erant securae, multitudinem siquidem obse-
 dentium obruebantur. audacia tamen vigeabant quotidianis alta successibus
 oppugnationis hactenus sine noxa toleratae obnixa utrimque studia vin-
 cendi, spe metuque inflammata contrariis, sperantibus videlicet nostris,
 si arcem expugnarent, urbem statim dedendam, Latinis, quod hoc ipsum
 timereat, ultimo conatu certantibus, ne urbs in arce caperetur. longis-
 simam vero perseverantiam neutra ex parte remissi praelii in imperatore
 quidem obstinabat pudor non captae tanto tempore a tam multis toto
 impetu oppugatae haud famosissimae eiusdemque a paucis defensae mu-
 nitionis, in Italis vero ambitio gloriaeque ardor, ingens sibi decus fore

μᾶν ἐξίεναι, ἅμα δὲ καὶ τοῦ αὐτὸν βασιλέα δόξαι νικᾶν καὶ πᾶ-
 σαν τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐπὶ ταῦτό συνελθοῦσαν ἅμα. τότε γούν
 πολλῶν καθ' ἡμέραν ἐκ τοῦ τείχους βαλλομένων τε καὶ πιπτόν-
 C των ἰοβόλοις μεγίστοις μαγγάνοις, ὥστε καὶ οἰκτιζόντο κατειρω-
 νευόμενοι, μὴ θέλοντες βύλλειν ἀλλ' ἀποπέμπειν τὸν ἐντὸς τοῦ 5
 βέλους ἴοντα διὰ τὴν ἐγγύτητα, ὡς τῆ γυναικί, ὡς ἔλεγον, δια-
 σώζοιτο, καὶ ἅμα φήμης διαχεθείσης ὡς ἐξ ἀποστολῆς ἐπέστη-
 σαν ἄλλοι πλείστοι καὶ ἰσχυροί, ὑπερπαθήσας οἷον διὰ τε τὸ
 τοῦ κόπου κενόν, καὶ μετὰ τὴν τῶν πεσόντων ἀποβολὴν εἰ καὶ
 γέλωτα ὤφλει μὴ καταπράξαις, ἔγνω καταλύειν τὸν πόλεμον, 10
 D πλὴν οὐ κατὰ συνθήκας, ἴν' ἑαυτῷ ἀπολογίαν εὐπρεπῆ καταλεί-
 ποι ὡς καὶ πάλιν κατ' ἀγαθὰς ἐλπίδας ἐπιθησόμενος.
 E 21. Τότε δὲ τινες τῶν οἰκείων τῷ βασιλεῖ κατ' ἄνεσιν
 διατριβῆς ἐξελθόντες ἐπέστησαν τῆ κατὰ τὸν Ἑβδομον τοῦ θιο-
 λόγου μονῆ, ὄνομα μόνον, οὐ σχῆμα σωζούση μονῆς, καὶ τὸν 15
 ἐκείσε ναὸν εἰσελθόντες, ἡρμιμένον καὶ τοῦτον καὶ εἰς θριμμύ-
 P 81 των ἔπαυλιν ὄντα, καὶ τῆδε κἀκείσε περιβλεπόμενοι καὶ τό ποτε
 τοῦ ναοῦ κάλλος ἐκ τῶν λειψάνων θαυμάζοντες (ἦσαν δ' οὔτοι

2. τότε] τό γε P.

10. ὄφλοι?

permentibus, se tam paucos ut prodire non auderent, ab ingrante undecumque innumerabili multitudine superari nequivisse, blandiente praeterea, si ad extremum invicti durarent, spe non vane gloriandi praesentem ipsum Augustum cum coactis in unum universis imperii viribus Latinorum parva manu debellatos. caeterum oppugnantium quotidie plurimis, telis ingentibus catapultarum ex crebris muri fissuris assidue iaculantium, cadentibus, addebatur ludibrium damno, etiam illudentibus ex tuto libratoribus, et quem intra iactum per fenestellas cernebant, ex propinquo compellatum ironica misericordia timere vetantibus: haud enim sese ipsum utcumque contiguum telo petituros, ne tam bellus vir uxorculae suae periret. super haec sparsa fama est mox affore a sede missas apostolica lectas validasque copias in auxilium obsessis. tunc demum imperator quasi fractus animo, quod praeter irritam laborem et tot strenuorum militum iacturam etiam metueret ne magno suo probro per vim inde re infecta pelleretur, sponte obsidionem solvere et oppugnatione absistere constituit, sed citra conventionem cum obsessis ullam, id ad qualemcumque valiturum excusationem autumans, quasi non tam omitteret inceptum quam in tempus opportunum differret, cum rei prosperius tentandae se offerret occasio.

21. Tempore istius obsidii quidam ex familia imperatoris circum-
 quaue, ut fit, evagantes animi gratia devenerunt in theologi monaste-
 rium, in suburbio cui nomen Hebdomum situm. supererat nomen solum
 monasterii, forma eius omni ruinis deleta. illi templum quod ibi fuerat
 ingressi, destructum et ipsum et in stabulum armentorum mutatum, huc
 illucque circumferebant oculos, o miserabili specie reliquiarum, quanta
 fuisset illius cum adhuc staret aedis sacrae pulchritudo, non sine admi-

οἱ περὶ τὸν Ἰατρόπουλον Δημήτριον καὶ λογοθέτην τότε τῶν οὐ-
 κειακῶν) ὄρωσιν αἰφνης κατὰ γωνίαν ἰστάμενον ἀνδρὸς πάλαι τε-
 θνεῶτος λείψανον ὀλόκληρον καὶ τὸ πᾶν ὀλομελές, γυμνὸν ἐς
 πόδους ἐκ κεφαλῆς. εἶχε δὲ καὶ ἐπὶ στόματος καλάμην ποιμενι-
 5 κῆς σύριγγος, εἰς χλεύην τινῶν οὕτω ποιησάντων οἷς ἔμελε θρημ-
 μάτων. ὡς δ' ἰδόντες ἐθαύμαζον μὲν τὴν τοῦ λειψάνου ὀλομέ- **B**
 λειαν, διηπόρουσαν δὲ οὗ τινὸς ἄν καὶ εἶη ὁ πεπηγὼς ἐκείνος καὶ
 ἔτι εἰς σῶμα συνιστάμενος χοῦς, ὄρωσιν ἐκ δεξιῶν τὸ κενήριον
 καὶ ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένους στίχους δηλοῦντας τὸν κείμενον. ἦν
 10 οὗτος, ὡς ἐδήλου τὰ γράμματα, ὁ Βουλγαροκτόνος Βασιλεῖος.
 ὡς δ' ὑποστρέψαντες σφίσι τὸ θεαθῆν τῷ βασιλεῖ προσανέφερον,
 οἰκτιρίζεται αὐτίκα ὁ βασιλεύς, καὶ πέμψας Σηρικὰ χρυσόσημα **C**
 πέπλα, ἔτι δὲ ἔξαποστείλας τοὺς ὑμνοπόλους σὺν οὐκ ὀλίγοις ἄρ-
 χουσιν, ὑπὸ πολλῇ τιμῇ καὶ δορυφορίᾳ, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις,
 15 ἀνακομίζεται ἐν θῆκῃ τιμῆι πρὸς τὸν Γαλατᾶν τὸ λείψανον, κα-
 κει προστάττει τῷ ἀδελφῷ σεβαστοκράτορι ἐνθεῖναι τῇ σφετέρῃ
 σκηπῇ τὴν θῆκην, πέπλοις τε χρυσοῖς ὑπ' ἀκοιμήτῃ φωτὶ ἐχό-
 μενα τῆς ἐκείνου στρωμνῆς θέντα τιμᾶν τοῖς προσήκουσιν, ἕως
 ἐκείθεν ἀναχωροῦντων αὐτῶν εἰς Σηλυβρίαν ἐντίμως καὶ λαμπρῶς **D**
 20 μετακομίσαντες ἐν τῇ τοῦ σωτῆρος καταθεῖναι μονῇ. ἐκείθεν
 τοῖσιν ἐπανακάμπτουσι πρὸς τὸ Νέμφαιον καθιστῶντο τὰ κατὰ

ratione quadam aestimantes. erat in his Iatropulus Demetrius logotheta
 tunc domesticorum. ita circumspiciantibus apparuit improvise in quodam
 angulo stans viri olim mortui cadaver, integrum plane ac membris suis
 omnibus apte cohaerentibus constans, nudum a capite ad pedes. habebat
 autem ori affixam cannam pastoritiae fistulae, ludibrio quorundam greges
 istuc stabulare solitos curantium. mirabantur qui haec videbant integri-
 tatem corporis ex longo, ut apparebat, exanimi. ambigebant autem cu-
 jus esset illud sic solide compactum et humanam adhuc formam retinens
 cadaver. cernunt a dextris sepulcrum et inscriptas ipsi literas indicantes
 quis ibi iacisset. erat autem hic, prout literae significabant, Basilius
 Bulgaroconus. ut vero reversi, quid viderent, imperatori retulerunt,
 miseratione intima tactus ille, continuo missis Sericis auro intextis velis,
 cantoribus quoque ac principum non paucis eodem se conferre iussis, cum
 multo honore ac satellitio, psalmis et hymnis personantibus, in theca
 pretiosa deferri curavit id corpus in castra ad Galatam; et ibi fratri suo
 sebastocratori mandavit ut thecam qua erat conditum in tabernaculo suo
 servaret velis aureis operam, et facibus circum noctu diuque lucentibus,
 prope suam ipsius stratum, eo quo par est honore, haberet. sicque illic
 fuit, quoad motis inde castris recedentes illi Selybriam honoratis ac
 splendidis exequiis portarunt, ubi depositum est in Salvatoris monasterio.
 hinc flexerunt versus Nymphaeum iter, utili consilio pacandis tractus Oc-
 cidui tumultibus: nam progressa usque Orestiadem et ultra propinqui et

δύσιν, ἄχρι καὶ Ὅρεσιτιάδος καὶ τὸ ἐπέκεινα προφθασάσης τῆς βασιλέως φήμης καὶ καταστελλούσης τὸ ἀνορμῶν.

- Ε** 22. Καταλαβόντων δὲ σὺν πολλῶ τάχει τὸ Νύμφαιον, ὁ πατριαρχεὺν συνῶν τῶ κρατοῦντι, ἐπεὶ ὁ Θεσσαλονίκης καὶ ὁ τῶν Σάρδεων τοῖς δοξάζουσι σφίσι ἀμεταθέτως ἐμμένοντες 5 ἐκποδῶν ἦσαν ἐξωρισμένοι, ἀντικαθιστᾶ τούτων ἑτέρους ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ τὸν μὲν Κυδῶνην Ἰωαννίκιον τῆς τῶν Σωσάν-
Ρ 82 δρων μονῆς ἐξάρχοντα Θεσσαλονίκης, τὸν δὲ γε Χαλαζῶν Ἰάκωβον ἐκ δύσεως προσχωρήσαντα τῶ κρατοῦντι Σάρδεων ἀποδείκνυσιν. εἶχε δὲ καὶ εἰς ψῆφον Σμύρνης τὸν Ἰσαάκ, ἄνδρα καὶ αὐ-10 τὸν γεραρόν, ἐκ τῆς κατὰ τὴν δύσιν τοῦ Ξηροποτάμου μονῆς ὀρμώμενον. ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ τῆς ἐκείνου χειροτονίας φθάνει πεσὼν εἰς νόσον ὁ πατριάρχης, καὶ προτροπαῖς ἰδίαις ἢ μὴν καὶ τοῦ ἐξυπηρετοῦντος αὐτῶ (καὶ τοῦτο γὰρ λέγεται· ἐκεῖνος γὰρ
Β ἦναισιθῆται τὰ λοιθθια πνέων) ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης Νικήτας *Αυρ*-15 ραχίον χειροτονεῖται. ἀλλ' ἡ κυρία τότε τοῦ θανάτου ἐπίσταται τῶ πατριαρχεῦντι, καὶ ὁ ἐκ τῆς τοῦ Πέλοπος ἐκ Πριγκίπων μοναχὸς Θεοδόσιος, ἀνὴρ εὐλαβῆς καὶ ἐπὶ πλείστοις χρόνοις ἀσκήσας, ἔτι δὲ καὶ τὴν συνοουλίαν ἡδῶς καὶ χαρτεῖς καὶ ποικ-
Γ λος τὴν ὀμιλίαν, ὡς μόνον ἐκείνον ἰδόντα τινά, κἂν τὰ μέγιστα 20 λυποῖτο, χαρᾶς ἐμπλεων ἀπαλλάττειν, καὶ ὡς εὖ ἔχων τοῦ γένους θεῖος τοῦ κρατοῦντος ὀνομαζόμενος, τὴν οἰκονομίαν τοῦ ὄσον οὐπω τεθνηξομένου παρὰ τοῦ ἀνακτος ἐπιτρέπεται, ἐπέιτοι γε

quasi adventantis imperatoris fama multum valuit ad comprimendos inquietos motus illarum gentium.

22. Cum autem magna celeritate Nymphaeum pervenissent, patriarcha, qui cum imperatore simul erat, videns Thessalonicensem et Sardensem in suis privatis obstinatos sententiis amotos e medio exulare, substituit ipsis alios in illarum curam ecclesiarum, et Cydonem quidem Ioannicium, monasterio Sosandrorum antea praepositum, Thessalonicensi, Iacobum vero Chalazam, qui ex Occidente accesserat imperatorem, Sardensi praeficit ecclesiae. elegerat etiam in Smyrnensem episcopum Isaacum, virum et ipsum honoratum, qui e monasterio Xeropotami, sito in partibus Occiduis, prodierat. sed cum esset in procinctu ad hunc ordinandum, incidit in morbum patriarcha, cuius consilio ac voluntate, vel potius ministerii eius (nam et hoc dicitur) cum iam ipse destitutus officio sensuum ageret animam, Thessalonicensis Nicetas in Dyrrhachiensem promotus est thronum. caeterum patriarchae constituta morti dies illuxerat, et Peloponnesius monachus ex Principum ibi dominantium stirpe Theodosius, vir pius, quique ex longo iam tempore vitam religiosam exercuerat, consuetudine vero tam comi ac faceta varietateque iucundi sermonis grata, ut quivis quantumvis moestus eo viso exhilaratus et gaudens abiret, praeterea nobilissimo genere, ita ut patruus imperatoris nominaretur, administran-

καὶ χρήμασιν ἐπλούτει ἐκ τῆς Ἐφέσου πολλοῖς. τότε γοῦν
 τῷ ξαί τον κείμενον λέγεται τον ἐπίτροπον, εἴ πως αἰροῖτο ἐπεν-
 δυθῆναι τὰ μοναχῶν· ὁ δὲ οὐχ ὅπως ἐπεισθη, ἀλλὰ καὶ βαρέως D
 τὴν ὑπόμνησιν ἤνεγκεν ὡς τεθνηξείων ἀρχιερέυς. καὶ δὴ ἐξ ἀν-
 5 θρώπων γεγονότος ὡς τάχος, ὁ νεκρὸς ἐκείνου διακομίζεται πρὸς
 τὴν Ἐφεσον, κὰν τῇ μητροπόλει τῷ τάφῳ δίδεται, ἀνὴρ τον
 βίον μὲν φοβερός, ἀκατάπληκτος δὲ τοῖς ἄρχουσι, τῶν δὲ γε
 φοβερῶν ὑπερόπτης, κατὰ ἀρετὴν παιδίδθεν συνήθης, δόξας
 δὲ τότε τοῖς πολλοῖς ἐπαχθής, οὐ διὰ τὴν μετάθεσιν τόσον ὅσον
 10 τὸ ζῶντος πατριάρχου γνησίου αὐτὸν μετατιθεσθαι.

23. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ὅσον εἶχε διὰ γνώμης κατωφ- E
 θωκῶς, μηδεὶνδὲ ἀντιπράττοντος (τὸ γὰρ παιδίον κατ' ἄλλιον
 παρέρρηπτο καὶ ἤσθενει πρὸς τὴν ἀρχήν, ὡς καὶ αὐτὰ δὴ τὰ τῆς
 βασιλείας σύμβολα ἄχθος φέρειν κενόν· ὠριστο γὰρ καὶ ταῦτα
 15 ἀποβαλεῖν) διὰ τοῦτο ἐν ἀνακωχαῖς ἦν καὶ ἐτρόφα, τῇ τῶν γυ-
 ναικῶν ἀνταδέλφων θεραπεία θρυπτόμενος, αἷς καὶ εἰς πάντ'
 ἐχρῆτο, τῇ μὲν Μάρθα ὡς αὐτῷ φανεῖση κατὰ μητέρα καὶ
 κατ' οἶκον ἀναγούση, τῷ μεγάλῳ δομειστικῷ εἰς ὁμόζυγον οὔση, P 83
 πολλοῦ τινὸς τιμωμένῳ τῷ βασιλεῖ (ὁ περίπυστος δ' ἦν ἐκείνος
 20 Ταρχανιώτης), τῇ δ' Ἐυλογία ὡς καὶ αὐτῇ καλῶς ἐχούση τοῦ

dis bonis moribundi patriarchae praedivitis, ut dictum est, pecunia Epheso portata, praepositus ab Augusto est. hic languentem suae curae commissum tentavit, ecquid vellet monachi vestem induere. at ille adeo non est assensus, ut etiam istam mentionem moleste tulerit, ostendens se omnino velle patriarcham mori. porro huius, postquam migravit ex humanis, corpus caleriter deportatum Ephesum illic apud metropolitanum templum sepulturae traditur. vir fuit vita severus, intrepidus in obstando principibus, periculorum minarumque contemptor, virtuti a puero assuetus, visus autem tum multis intrusus in patriarchalem thronum, non tam quod translatus ex Ephesina sede, quam quod legitimo adhuc vivente patriarcha translatus fuisset.

23. Succedebat porro imperatori negotium trahendi ad se in solidum imperii, resque nemine iam quidquam contra moliente procedebat. puer enim paulatim removebatur a principatu, nec iam nisi tenuem et evanidam eius speciem habebat, insignia regni gestans ille quidem adhuc, sed tanquam inane pondus; quae et ipsa ei auferenda iam decretum erat. quare Michaeli securo iam liberoque animo se in quietem deliciasque relaxabat, prolixo in his indulgentique admittendo ministerio sororum certatim Augustum fratrem obsequiis fovere mollibus muliebri sedulitate satagentium. porro ille germanarum opera non in cura solum corporis, sed in aliis aequae cunctis utebatur, plurimum utriusque illarum in omni genere fidens tribuensque, Martham quidem studio fiduciaque filiali solitus amplecti, ex quo ab ea ut matre educatus amantissime fuerat, habente ipsam secum in viri sui domo magni domestici, ab imperatore tum regnante multo in pretio habiti. fuerat is inclytus ille Tarchaniota. altera

ἤθους καὶ πλέον ἢ ἐκείνη τυρβαζομένη πρὸς βασιλέα, οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ τὸ ὑποτείνειν ἐλπίδας χρηστάς ἐπὶ τῇ μεγαλοπόλει τῷ βασιλεῖ ὡς ταύτην αἰρήσονται ἐκ μορσίμου. τὸ δὲ μόρσιμον, μεθ' ὃ μὲν ἡ πόλις εἰάλω, ἐκείνη τρανῶ διηγείτο στόματι καὶ ἀπε-
B θυμάζε λέγουσα, ἔδει δὲ καὶ τὴν πρὸ τοῦ λέγουσαν θάλασιν. τὸ δὲ ἦν, ὡς κατακοιμίζοιτο μὲν ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τίτθης βρέφος ἐν λίκνῳ ποτέ, πολλάκις δ' ἠγροῖνέ τε καὶ ἐκλαυθμύριζε τὸν ὕπνον ἀποδιοπομπούμενον, ἐπεὶ δ' ἐκείνην ἔδει τινὶ μέλει διὰ τὸ ἀγριαῖον κατασγῶν, πολλὰ μὲν ἐκ μελέτης συνείρε καὶ ἐμελάσδει, οὐδενὶ δ' ἔθειλε τὸ παράπαν. ἀλλ' ὕταν μεμνηκόσι χελεύειν ὑπο-
C κοριζομένη τὸ περὶ τὴν πόλιν διεξῆμι (ἦν δὲ τὸ λεγόμενον ὡς εὖγε τῷ βασιλεῖ τῆς πόλεως; καὶ ὡς κατὰ χρυσέων πύλην εἰσελθεῖν μέλλοι, καὶ ὡς τὸ καὶ τὸ ἐκείσε μεγαλυνόμενος ἐκτελέσειεν), αὐτίκα τούτοις ὡσπερ Σειρήσι τὸ παιδίον θελγόμενον κατεσίγα, καὶ πως μαλακῶς καὶ ἡδέως κατεκοιμίζετο. οὕτως ἦσαν αἱ αὐτά-
D δελφαι τῷ βασιλεῖ καὶ πύλαι μὲν εἰς προμήθειαν τὴν προσήκουσαν, καὶ τότε δὲ πολυωροῦσαι τε καὶ κηδεύουσαι, ὕφ' αἷς λιπαρούσαις μὲν πολλά τισιν εἰς εὐεργεσίας ἔπραττε, συμβουλευούσαις δὲ προσείχε καὶ συγκατήνυε. λέγεται δὲ καὶ ὡς βουλῆ

2. τὸ] τῷ? ἢ διὰ τὸ?

erat germana imperatoris Eulogia, suavissimis et ipsa moribus, frequentiusque solita itare ad principem fratrem seseque immiscere negotiis, haud scio an non ei peculiariter iucunda, quod augurio ipsi prospero recuperationem magnae urbis fratri ominaretur ut fato debitam. uade autem in eam spem esset ingressa, sic illa, postquam est deinde capta civitas, narrare consueverat, admirans divinam in eo providentiam, oportebat autem eos qui hoc audire ex ipsa vellent, delinire ipsam prius et rogare. referebat porro in hunc modum, cum imperator adhuc infans sub ubere iaceret in cunis, fuisse illum saepe rabiosiuscule querulum et somni difficilis, se vero sororia caritate soporando fraterculo dantem operam multas et varias solitam ad eum demulcendum cantillare naenias, nulla eorum pacante inquietudinem pueruli, donec semiapertis labris data opera balbutiens modulari coepisset cantilenam de urbe huius fere formae "euge imperator urbis, in eam aurea inueheris porta, resque has et has isthic magnificas plane perficies." ad ea quippe statim verba puerulum velut Sirenum quodam cantu delinitum siluisse, mollique ac suavi quievisse somno. tales et sic in ipsum affectae imperatoris sorores erant; quae et ipsum olim, cum eius vel aetas vel fortuna ipsarum auxilio eguit, studio ac caritate providentissima fovissent et nunc eiusdem imperantis securitati ac conservationi pervigili cura prospicerent; quarum commendatione ac precibus multa in quosdam beneficia contulit, consilia vero earum et libenter audivit et plerumque secutus est. dicitur etiam harum sugge-

σφῶν, καὶ μᾶλλον τῆς Εὐλογίας (θατέρα γὰρ περὶ τὰ πλείστα μαλακώτερον εἶχεν), ἰδιωτεύειν τὸν Ἰωάννην αἰροῖτο.

24. Τηρικαῦτα καὶ τῶν Τοχάρων, οὓς ἡ κοινὴ Ἀταρίους Κ λέγει συνθήσεια, δίκην συρρευσάντων χειμάρρου κατὰ Περσίδος 5 ὁ μὲν Χαλυφᾶς χρυσοῖς παρ' ἐκείνων ψωμιζόμενος ἐτελεύτα, οὐ μᾶλλον κατὰ χρεῖαν σφαγῆς ἢ κατὰ χλεύην, ὡς ἔξδν τὸν χρυσὸν ἐκχέειν καὶ νικᾷν τὸν ἐχθρόν, ὁ δ' ἠγάπα πλέον ἐκείνο ἢ ἑαυτόν, ὡς καὶ χρυσοτραγήσαν ἄντικρυς. καὶ ὁ μὲν οὕτω κατ' οἰκίαν P 84 κρῖσιν δῆθεν ἐπνίγετο, τὰ δὲ τῆς Περσίδος ἤδη ἐνόσει καὶ κα- 10 κῶς εἶχεν, ὡς μηδὲ δίχα φόβου καὶ αὐτὸν τὸν σουλτὰν Ἀζατὴν εἶασθαι. κατωρρώδου γὰρ τὸ ἔθνος οἱ Πέρσαι καὶ κατημέλου, ζητοῦντες καθ' αὐτὸν ὡς εἶχεν ἕκαστος τοῦ σώζεσθαι. καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν δὲ τὰ τῆς Περσίδος ἐκλυδωνίζετο τῶν σατραπῶν ἐπανι- σταμένων, ὥστε καὶ δύο τῶν μεγιστάνων ἐκείθεν προσχωρήσαι 15 τῷ βασιλεῖ, τοῦ σουλτάν, ὡς βλακικῶς διήγγε καὶ κατ' ἰδιώτην ἀκόλαστον, ἐκ τοῦ προχείρου ὑπεριδόντας. οἱ Βασιλικοὶ δ' B οὔτοι ἦσαν, ἄνδρες ἐκ Ῥόδου μὲν ἀνέκαθεν ὄντες, ἐκ Θυμειλικῆς δ' ἐπιτηδεύσεως τῷ σουλτάν προσφκειωμένοι, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὡς εὔ ἔχοντες τοῦ φρονεῖν τὰ πρῶτα φέροντες ἐν ἐκείνῳ, 20 βρῶντες δὲ καὶ χρυσῷ πολλῷ, ὅσος ἦν ἐν ἐκπώμασι καὶ ὅσος κα- τειργασμένος εἰς Χαλυφικὸν νόμισμα. τὸ δὲ τῶν βήλων, ἔτι δὲ

stione inductus, maxime autem Eulogiae (in hanc enim teneriori fere videbatur propendere affectu), redigere in ordinem et insignibus imperii exuere Ioannem statuisset.

24. Tunc Tocharis, quos Atarios vulgus solet vocare, in Persidem torrentis ritu confluentibus Chalyphas auro liquefacto in os infuse interemptus ab illis est, non tam quod non alium expeditiorem haberent eius tollendi modum, quam in exprobrationem caecae ipsius avaritiae, qui cum facile potuisset aurum effundendo hostes vincere, maluerat auro parcere quam vitae ac salutis propriae prospicere, iure ab illo quod adeo perditae deamaverat metallo tragicum exitum nactus. et hic quidem in hunc modum statuta ipsi propria a divino iudicio poena suffocatus est, res vero Persidis graviter laborabant malis et periculis magnis urgentibus, quae nec ipsam Sultanem Azatinem metu vacuum sinebant. horrebant enim Persae vehementer gentem illam, et quasi desperato resistendi successu negligentes in commune consulere privatam sibi, prout quisque poterat, nundinari salutem satis habebant, etiam aliunde imperio Persidis autante, insurgentibus passim et res aliis alio trahentibus satrapis, adeo ut ex optimatibus duo illinc ad imperatorem accederent, spreto Sultane ut homine inertis desidia dedito et omissis principatus curis, tamquam si privatus quispiam nepos esset, luxuriose ac molliter vivente. hi Basilici vocabantur, oriundi ex Rhodo, lyricos olim ac fidium artificio in Sultanis gratiam inasuvati, deinde quod consilio prudentiae excellere- rent, ab eo in primis familiarium culti, iidem praedivites auro multo vel

λιθῶν καὶ μαργάρων αὐταρκεῖς ἦν τοὺς εἰδότης θανάμασαι. πα-
 C λαιᾶς γοῦν φίλιας τῆς πρὸς τὸν βασιλέα ὑπομηθοθέντες, ἱκανοῦ
 δοκοῦντος σφίσι καὶ τοῦ κρατοῦντος εὖ παρ' ἐκείνων παθόντος
 πάλαι κατὰ τοῦπιδὸν ἀπομημονεύειν τὴν χάριν, βασιλέως κατα-
 στάντος καὶ δυναμένου, τὰ πιστὰ λαβόντες διὰ γραμμάτων ἐν 5
 ἀπορρήτοις βασιλικῶν, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς εὖ διαθήμενοι, ὄλω
 ἐντῆρι πρὸς τὸν βασιλέα χωροῦσιν ἐν αὐτομόλων σχήματι. ὁ δὲ
 δέχεται τε ἀσμένως καὶ τιμᾷ τοῖς προσήκουσι, τὸν μὲν παρακοι-
 μώμενον τοῦ κοιτῶνος καταστησάμενος τὸν Βασιλεῖον, θάτερον
 D δὲ τὸν Βασιλικὸν μέγαν ἐταιρειάρχην ἀποδείξας. καὶ ἐχρᾶτο 10
 τούτοις δεξιότις ἐς ὅτι μάλιστα εἰς τὰ πράγματα φαινομένοις, καὶ
 ἢ πρὸς αὐτοὺς φίλια τοῦ βασιλέως προσῆν. οἱ δὲ πολλὰ μὲν
 οἴκοθεν ἔχοντες, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς οἴκο-
 νομίαν λαβόντες, πιστῶς μάλα καὶ ἐννοικῶς κατὰ Ῥωμαίους
 μετασχηματιζόμενοις ὑπηρετοῦντο τῷ βασιλεῖ· οὐδὲν γὰρ οὕτω 15
 συνίστησι τὰς εἰς τὴν βασιλείαν ἐννοίας ὡς ἡ κατ' ἄξιαν χάρις
 E τοῖς ἀξίως οἰσομένοις ἐξ ἐτοίμου προτεινομένη. τότε καὶ ὁ σουλ-
 τὰν ἔτι μᾶλλον τῶν ἀμφ' αὐτὸν κραδαινομένων ἕμα μὲν διὰ τὸ
 φανέν τῶν Τοχάρων ἔθνος ἕμα δὲ καὶ ἰδίων πραγμάτων ἕνεκα,

in acyphos vasaque similia formato, vel caso in monetam typo Chalyphas
 signatam. velorum vero gemmarum et margaritarum tantum in recondito
 habebant, quantum si cui ostenderent iure miraretur. hi ergo antiquas
 recordati amicitiae quam cum imperatore, quando is adhuc privatus ad
 Persas fugit, contraxerant, memores etiam se in eo signa observasse
 mutuae in ipsos benevolentiae, non dubitarunt esse illum hominem iis
 moribus quem non frustra confiderent acceptam in privata fortuna gra-
 tiam in imperio etiam, postquam ad illud ascendisset, agniturum, et quo
 plus iam posset, eo liberalius repensurum. quare cum ab illo arcanis
 prius convento nuntiis regias clam perlatas literas, quibus ipsis plene ca-
 vebatur, accepissent, suis illic otiose convasatis et tuto asportatis rebus,
 summa celeritate se ad imperatorem conferunt specie transfugarum. eos
 ille cum libenter ac perbenevole excepit, tum ut digni erant honoravit,
 alterum quidem eorum Basilium nomine excubitorem cubiculi faciens, alte-
 rum vero basilicum magnum et betaeriarcham creans. expertusque mox
 eos ad omnia ad quae adhibebantur dextros atque industrios, eorum
 opera frequenter utebatur, pronamque in ipsos suam gratiam haud du-
 bibus declarabat indicis. porro illi multa ex se habentes, non pauca ipsis
 ab imperatore administranda commissa summa fide benevolentiaque tracta-
 rant, gratissime semper utilissimeque servientes. plane transformati in
 mores habitumque Romanorum fidelissimum obsequium imperatori praesti-
 terunt: nihil enim ita subditis in principem verum amorem sinceramque
 fidem inspirat ut gratia meritis prompte reddita et beneficium dignis ac
 referre scientibus ultro representatum. tunc et Sultan, magis adhuc
 magisque vacillantibus qui circa ipsum erant, simul ob sese ostentantem
 terribili specie Tocharorum gentem, simul ob peculiarem rerum suarum

καὶ μηδὲν ἔχων ὃ τι καὶ δράσειε τῶν ἀπάντων διεγχευμένων, ἔγνω ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις, πρὸς δὲ καὶ γηραιᾷ μητρὶ, Χριστιανῇ εἰς τὰ μάλιστα οὖση, καὶ ἀδελφῇ, καταφεύγειν εἰς βασιλέα, ὡς ἐκείθεν καὶ μόνως ἔξω βοήθειαν καὶ κατὰ καιρὸν ἐπαρήξων αὐ-
 5 θις ἔξ ὑπερτέρας χειρὸς καὶ ἰσχύος. μηδὲ γὰρ πιστεύειν ἔχειν P 85
 ἔτιρω τὴν σωτηρίαν, ἐπεὶ καὶ ὁ προρρηθὲς Μιλεῖα πρὸ χρόνων αὐτομολήσας παρὰ βασιλέως κατείχετο, ὃν δὴ καὶ αὐτὸν ὑπώ-
 πτευεν ὁσημέραι μὴ λυθεῖς ἐπιστῆ μετὰ πλήθους καὶ οὐ καλῶς ἔχειν τὸ εἰς ἀρχῆς κράτος ἐντεῦθεν γένοιτό οἱ. ἐπίστευε δὲ καὶ
 10 ταῖς εἰς βασιλέα παλαιαῖς ἐκείναις φιλοφρονήσεσι, καὶ ἐθάρρει φανείς ἀνύσαι τὰ πρὸς Θυμοῦ. συμφορήσας τοιγαροῦν πλῆθος χρυσίων οὐ ῥαδίως ἀριθμητόν, καὶ τὸν Περσῶν πλοῦτον περιβα- B
 λόμενος, ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις, τοῦ Πισσιδίας προαγωγού-
 τος ὡς βασιλέα χωρεῖ. ὁ δὲ, ὡς εἰκός, ἀσμένως δεξάμενος οὐκ
 15 εἶχεν ὃ τι χρήσαιτο τούτῳ, πλὴν μάλα φιλοφρονησάμενος πρὸς ἐκείνον, καὶ θαρρεῖν διδοὺς ὡς κατὰ καιρὸν ἐπαρήξοι καὶ τὴν ἀρχὴν ἀναλάβοι αὐτοῦ συνεργοῦντος, ἐφῆκε διάγειν ὡς οἱ σὺνη-
 θεις ἦν αὐτῷ οἴκοι τῆς Περσίδος ἕρχοντι. ὅθεν καὶ σέλιμασι βα-
 σιλικοῖς τῷ βασιλεῖ παρεδρίαζε, καὶ φοβεροὺς περὶ αὐτὸν εἶχε

9. εἰς] ἐξ?

11. θυμούς P.

statum nesciens quo se verteret cuive consideret, cunctis arrectis in spes metueve rerum imminuentium nec satis sapiam consistentibus, decrevit cum uxoribus et filiis cumque matre vetula optima Christiana, praeterea cum sorore ad imperatorem confugere, a quo solo tali articulo rerum suarum iuvari poterat et in posterum auxilium sperare, quo, si unquam resedis-
 set illa tempestas, tentaret reditum in principatum validis Romanae pot-
 tentiae subnixus copiis. cuncta enim circumspicens, neminem tunc re-
 periebat cui recte committere salutem suam et fidere satis posset, quan-
 doquidem et prius memoratus Melech, cum aliquanto antea ipse quoque
 transfugisset, ab imperatore detinebatur; a quo scilicet quotidie metuebat
 ne qua nactus exitum e custodia numerosum in se duceret exercitum, et
 sic in irritum reciderent spes conatusque, quos intendebat in statuendo
 sibi firmandoque principatu. magnopere autem nitebatur vetere imperato-
 ris amicitia, magnis sibi officiis, cum esset olim in Perside, testata;
 confidebatque, simul eius coram affandi contigisset copia, se quod cu-
 peret ab eo impetraturum. congesta igitur in capas quas secum extulit
 aureorum multitudinae non facile numerabilis, et ditissimis luxu Persico ve-
 stibus iadutus, cum confugibus et liberis, Pisidiae praeside duce itineris,
 ad imperatorem se confert, qui cum humanissime excepit. et quamquam
 non habuit tunc in quo eius opera uteretur, omni tamen significatione
 benevolentiae consolatus est; spemque ipsi fecit auxilliorum a se submini-
 strandorum in tempore, quorum ope tuto rediret in Persidem, et prin-
 cipatu recuperato florentem ibi ut prius et tranquillam domi suae vitam
 in consueta dignitate degeret. itaque in suggestibus regis imperatori

C σωματοφύλακας, και τοῖς τῆς ἀρχῆς συμβόλοις ἐχρητο ἐρυθρο-
βαφές πέδιλον ὑποδύμενος. τὰ πιστὰ δὲ και πρὸς τὸ εὖ πρά-
ξαι εἶχε διὰ τὴν ἐξ ὑπογυίου χάριν, ἣν κατὰ καιρὸν διδοὺς ἤλιπε
παρὰ τοῦ λαβόντος τὰ κρείττω. τὸ δὲ ἦν ἄρα οὐ σταθερά τις
ἐλπίς τοῖς νοοῦσι βαδύτερον. ἀλλὰ τότε τὸν καιρὸν θεραπεύων 5
ὁ βασιλεὺς τοὺς μὲν περὶ αὐτόν, και μᾶλλον γυναῖκας και τέκνα,
κατὰ συντήρησιν πρὸς Νίκαιαν πέμπει, τῶ μὲν δοκεῖν τὸ ἀσφα-
D λές ἐκείνοις παρέχων ἐφ' ᾧ μὴ βλαβεῖεν ἀφύλακτοι ὄντες· οὐδὲ
γὰρ καλὸν ἐδόκει συνεκστρατεύειν τῷ βασιλεῖ ἀήθεις ὄντας και
τῆς γυναικωντίδος· τὸ δὲ πάλιν σφῶς διατρέβειν ἐπ' ἀνατολῆς 10
ἀναχωροῦντος τοῦ βασιλέως, μὴ και εἰς κίνδυνον γένοιτο. τὸν
δὲ γε σουλτὰν συμπεριώγων αὐτῷ σὺν προσηκούσῃ τιμῇ τὴν ἐπὶ
τοῖς ἐκείνου συνεσκίαζε πρῶξιν, ἣν τῷ μὲν δοκεῖν, ὡς εἴρηται,
ὑπὲρ ἀσφαλείας ἐκείνων προσέταττε, τῇ δ' ἄληθείᾳ δι' ἐκείνων
τὸ ἀσφαλές ἐχόντων τὸ ἐν ἀσφαλεῖ τὸν σουλτὰν εἶναι και μὴ 15
E συνισχημένον πραγματευόμενος. προκατελάμβανε γὰρ τὴν πρὸς
τὸν τῶν Τοχάμων ἄρχοντα Χαλαοῦ εἰρήνην, ὡς ἐνευκαιρήσοντος

assedit, et minaces ipse quoque circa se corporis custodes habuit, et insignibus imperii utebatur, rubros induens calceos. haec autem honoris amorisque signa non vane ostentari, sed ex vere propenso in ipsum ac sincere favente, quaeque polliceretur praestituro, imperatoris animo proficisci, persuasit ipsi conscia memoria suorum in illum meritorum, quo tempore supplicem eum benevolo exceperat hospitio, cuius gratiae vicem mutua a non immemore, et ab eo cui plus contulerat, id modicum quo nunc egeret acceptarum plane confidebat. erat autem ea spes non usquequaque certa fundataque, iudicio eorum qui non haerentes in superficialia specie res penitus ipsas introspicerent ac profundiore prudentia examinarent. caeterum tunc quidem imperator in occasionem imminens familiam Sultani, praesertim uxores ac liberos, Nicaeam misit, praetextu plausibili necessariae securitatis, ut in tuto ibi servarentur neve cuiusquam iniuriae paterent in loco minus munito depositi, aut militantem imperatorem cum Sultane assectantes itinerum inusueti labore parvuli mulieresque vexarentur, rursus ne si reliquerentur in urbe Orientali magis admota limiti, cum ab ea contingeret imperatorem expeditionum occasione distare, non satis remoti essent ab omni discrimine quod inde iure timeretur. porro Sultane ipsum circumducens secum quocumque iret, ac exquisitis ubique semper afficiens honoribus, ista familiaritatis ac reverentiae specie id consequeretur imperator, ut ille nihil sinistri latere suspicaretur in illa filiorum et uxorum eius Nicaeensi custodia; quasi in solum ipsius commodum et securitatem eius familiae decreta. revera tamen aliud spectabat astutus princeps, cui erat propositum custodiendis certo sibi et tuto loco tam caris Sultani capitibus Sultane ipsum tot pignorum caritate quasi constrictum apud se retinere, ne quo subito forte capto fugae consilio recederet. quo ille faciendo demerebatur Tocharorum principem Chalam, quicum certis iam conditionibus de pace transegerat: hic enim Sultane procul alibi detento, et eius ob absentiae diu-

ἐντεῦθεν ἐκείνου τοῖς τῆς Περσίδος, μηδ' ὀνομαζομένου τοῦ
 σουλτὰν ἐν ταύτῃ. καὶ διὰ τοῦτο ἡμερῶν ἐφ' ἡμέραις τριβουμέ-
 νων τὰ τῶν Περσῶν ὑπεκλίνοντο τοῖς Τοχάροις, ὡς καὶ τινες
 οὓς ἂν εἶποι τις σκηρῆτας καὶ τῇ πολιτεῖα ἀπηχθήμενους, μὴ
 5 θάλλοντας ὑποτάττεσθαι, καθ' αὐτοὺς εἶναι, ἐπιλημμένους τῶν P 86
 ἡμετέρων ὀχυρωμάτων, πλὴν καὶ τὸν ἐντεῦθεν ὑποτοπάζοντας
 κίνδυνον, εἰ φανερώς ἐπιτιθεῖντο, κατὰ μὲν τὸ κοινὸν καὶ κα-
 θόλου ἐνσπόνδους εἶναι τῷ βασιλεῖ, καθ' ἓνα δὲ νυκτὸς λοχῶν-
 τας τοῖς ἐκ τῶν ἡμετέρων κλέμμασι χρῆσθαι. ἃ δὲ καὶ τῶν
 10 ἡμετέρων ἐξ ἴσου πρὸς ἐκείνους ποιοῦντων οὐ κῆρος ἦν. ἐκ παν-
 τὸς δὲ τρόπου τὸ ἔθνος τῶν Τοχάρων δι' ἔννοιας ἔχων ὁ βασιλεὺς
 ὡς ἀνυπόστατον τὴν ὄρμηγν κατὰ τὸ εἰκὸς δοκοῦν ἔχειν, ἄρτι κι-
 νῆσαν, τοὺς μὲν κατὰ τὰ ὀχυρώματα Πέρσας καὶ λῆαν ὑπεποιεῖ- B
 το, ὡς θρηγγοῖς ἐλλέων χρᾶσθαι εἰ ἐπιβρῆσαν ἐκείνοι, ἐκεί-
 15 νοις δ' εἶχε διὰ μελέτης καὶ ἄλλως σπένδεισθαι διὰ κήδους. ἐπὶ
 τοσοῦτον γὰρ φοβερὸν ἐδόκει καὶ μόνον πρὸς ἐκείνους πῶλεμον

turnitatem memoria sentim exolescente apud Persas, tanto facilius feliciusque universae potiri Persidis poterat, prout re ipsa fecit. imperatore quippe Sultanem suspensum spebus inanibus tenente, sicque diem ex die ducendo moras assidue necente ne rediret unde venerat, res Persarum omni alio destitutas praesidio tandem ad Tocharos inclinarent, tam universali consensu, ut quidam ibi iam antea segreges, quos iure quis scenitas dixerit, semper soliti a communibus abhorrere consiliis et res sibi suas habere privatim, cum aliis omnibus sponte subeuntibus imperium Tocharorum illi uni sublicere se ipsi recusarent, coacti fuerint in arces, de quibus diximus, nostri limitis recedere. ubi satis intelligentes se haud sine suo periculo tali tempore palam inde incursaturos Romanas terras, callido consilio universim quidem ac communiter foederatos se imperatori profitebantur, singillatim vero grassationibus nocturnis res nostrorum depraedabantur. in quo damaum nostrum haud magnum erat: nam illi limitanei strenue par pari referentes clandestinis et ipsi rapinis infidos hospites ulciscabantur et facile amissa reponabant. omni autem ratione sibi conciliandam statuerat imperator gentem Tocharorum tunc novo impetu et potentia ineluctabili motam, ut cui hostiliter irruptenti nihil posset obistere, eam beneficiis praecoccupatam ab infestis consiliis averteret. putavit etiam prudenter utendum illo, quem memoravi, adventu segregum Persarum in arces Romani limitis. et hos enim blandissime delinivit officiis promissisque, scilicet sperans istis se, quasi sepe obiecta, mediis usurum ad arcendam Tocharorum vim, si quando, quod a gente bellicosa et barbara timeri prudentia iubebat, bellum cum Romanis quam pacem mallent. studebat autem imperator vehementer quam artificissima necessitudine foederis Tocharos sibi devincire, quoniam armis cum ea gente decernere rem adeo terribilem putabat, ut ne cogitatione quidem prima tenuis belli cum his suscipiendi mentionem admittendam duceret. omninoque adeo id horribile putabat, ut vel solo prolato istorum nomine

- C ἐννοεῖν, ὥστε καὶ ἕως ἐκείνου καὶ τοῦνομα μόνον εἰς φόβον ἤγει-
 P 87 σθαι καὶ δεδιέναι. (25) πρώην μὲν γὰρ ὁ Δούκας Ἰωάννης
 κλέος μόνον ἐκείνων ἤκουε, καὶ κατωχύρου τὰ φρούρια σίτω καὶ
 ὕρμασιν, ὧν τὸν μὲν καὶ εἰς χρόνους προσέταττεν ἀποτίθεσθαι,
 βούλλαις μολωβδίναις τὸν ἐνόητα τοῖς ἐποίκοις σφραγίσαν, φέ- 5
 ροντας δ' ἕξωθεν ἐπιτάττων σιτίζεσθαι, τὰ δὲ καὶ ἀναγκαῖα
 ἐτίθει τοῖς κτησομένοις, ὡς ἐκείνων πᾶν τὸ εἰς περιουσίαν ὄν
 B ὑστερεῖν. προικοδοτοῦντας γὰρ μετὰ τὴν σεβασμίαν εἰκόνα τὰ
 ὄπλα προσέταττε καταγράφεσθαι· μηδὲ γὰρ ἔχειν εἰδέναι τί τὸ
 ἔξορηῆσαν τῶν σφῶν φωλεῶν ἔθνος, καὶ ὁποίοις τοῖς ἤθεισε χρεῶ- 10
 ται, κἄν εἰρηνεύειν θέλοι κἄν μάχεσθαι. τόσον ἦν ἄδηλον ἕως
 τότε τὸ ἔθνος. παρὰ πολλοῖς δ' ἔλέγοντο κυνοκέφαλοι, καὶ γε
 διαταῖς ἀπειρημέναις ἠκούοντο χρώμενοι, ὥστε καὶ ἀνθρωπο-
 φαγεῖν ἐπιστεύοντο. Θεοδώρου δὲ τὴν ἀρχὴν βασιλεύσαντος,
 C ἐπεὶ ἔλέγοντο διὰ Περσίδος πρὸς ἐκείνον πρεσβεύεσθαι, καὶ ὁ λό- 15
 γος ἀληθινός, φόβος δὲ καὶ τάραχος ἦν. ἔγνω δ' ὅμως ὁ βα-
 σιλεὺς τὸ φοβερὸν πλασάμενος ἐκείνους κατασοφίσασθαι. καὶ
 πρῶτον μὲν προαπέστειλεν ὡς δῆθεν ἀγγελοῦντας ἐπὶ Περσίδος

causam se habere idoneam duceret metus non ignavi et consternationis non reprehensibilis experiundae fatendaeque. (25) et antehac quidem Ioannes Ducas, audita solum illorum fama, munivit arces frumento et armis. ac frumentum quidem ea copia quae sufficeret in usum quam longissimi temporis congeri iussit, obsignarique singula horrea bullis plumbeis indicantibus quantum in quoque conditum servaretur. atque ut certius is numerus constaret, praeceperat eos qui id frumentum comportabant non inde ad proprium victum sumere, sed ipsis aliunde subministrari, quo interim, dum ei convectioni navabant operam, vescerentur. armorum vero redundantem etiam numerum necessarium putabat, tale id esse genus rerum statuens, cuius numquam affatim utentibus sit, quippe quorum etiam dum innumerabilis videbatur affluere copia, saepe in occasione penuria sentiatur. quare illos quibus incumberebat ex officio gratis quaedam suppeditare militibus iussit adscribere catalogis suggerendarum et fisco rerum, post sacram iconem, arma cuiusque generis et usua. istius tam accuratae provisionis prudenti huic principi causam praeiit rumor procul auditus parantis erumpere gentis barbarae numerosae vehementis, etiam cum nondum intelligeretur quid esset, quantum posset, cur suis latibulis exiret, quibus uteretur moribus, pacemque an bellum praepoptatura videretur. tam vulgo enim increbuerat cum horrore terroreque ad Tocharorum mentionem quasi panico istius eiusmodi caeca quaedam ignoratio populi, ut eos plerique caninis deformes capitibus dicerent, passimque audiretur de immani eorum genere victus, ac crederentur humanis carnibus ingluviem explere. cum vero ad Theodorum in imperio recentem dicerentur hunc ex Perside legatum mittere (nec fama mentiebatur), magnum illi ea res metum et perturbationem admovit. decrevit tamen imperator dissimulata formidine ipsos fallere. ac primum misit certos homines qui nuntiarent in Persidem Romanorum imperatorem comparare

ὡς ἐπ' αὐτοὺς εὐτρεπέζοιτο, καὶ οἱ ταχυδρομοῦντες ἐπέμποντο. μισθὸς δ' ἦν τοῖς ἀγγελοῦσι ταῦτα, εἰ κινδυνεύοιεν ἐνιστάμενοι καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀνυπόστατον πᾶσιν ὁμολογοῦντες D
 ἔθνησι, δαψιλῆ τέκνοις σφαιτέροις καὶ γυναιξὶ σιτηρέσια. εἶτα
 5 δὲ τοῖς πρέσβησι προσελαύνουσι πέμπας τοὺς ὑπαντήσοντας ὡς
 δῆθεν καὶ σφίσι τὰς ὁδοὺς ὀδηγήσαι, δι' ὅτι δυσχωρῶν ἐξεπίτη-
 δεις τόπων ἐκείνους διαβιβάζειν προσέτατε, κἄν τις ἀποκναίων
 ἐρωτῶν τὴν δυσχωρίαν, οὕτω πᾶσιν ἔχειν τὴν τῆς Ῥωμαϊδος
 γῆν ἀποκρίνεσθαι, ὡς ἐτοίμως ἐχόντων τῷ μὴ εἰδέναι πιστεύειν.
 10 ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς βασιλέα πολλὰ πονέσαντες παραγένοιτο, τηρίκα E
 καὶ ἄλλ' ἄττα φοβερὰ ὑπένευε ὡς αὐτίκα καὶ ἐκ τῆς θείας φοβή-
 σων. ἐπέτατε γὰρ τὰς δυνάμεις ἐν ταῖτῳ συνελθεῖν, καὶ
 ὀπισθόθεν κατὰ φρήτρας καὶ φῦλα καὶ τάξεις, ἐν ποσὶς τισὶ
 τῶν ὁδῶν διωστήμασιν ἵσταμένους καταφράκτους σιδήρω, φόβον
 15 κατὰ παιδιὰς ἐμποιεῖν. τὸ δὲ γε τῆς γερούσιας καὶ ὄσον ἦν τῶν

se ad movendum in eos infestis signis. hi alii super alios varie mitte-
 bantur quam velocissime, cum mandatis magnopere extolledi Romani
 imperii potentiam, ut cui resistere nulla quamvis fera et numerosa gens
 possit, in eaque affirmatione quam efficacissime inculcanda insistendi,
 quoad fidem facerent. cuius rei periculo ne deterrerentur, provisum erat
 magnitudine promissae mercedis. constituebantur quippe his qui istam
 operam reipublicae navabant ampla demensa e publico et statae perpetuo-
 que duraturae in alimenta pensiones, quibus, si quid humanitas, ut in
 periculoso ministerio, pati contingeret eos qui meruerant, uxores ipso-
 rum liberique fruerentur. alios etiam destinavit in eorum legatorum
 qui monstrarent iter: sed his praecepit ut eos de industria per loca
 maxime aspera inviaque ducerent, excusantes soli naturam et difficulta-
 tem situs, indeque captata occasione commendantes istud ipsum ipsis ex-
 hibitum officium, tamquam videlicet imperator audito illorum adventu, et
 conscius asperitatis itinerum, multa benignitate obvius deductores viaeque
 indices miserit. admoneratque ut si quis forte legatorum inter aegre
 superanda praecipitia rupium et saltuum perplexa offensus percontaretur,
 ecquid vel longo circuitu quaeri posset alibi commodior transitus, con-
 stantes concordisque asseverarent nusquam quidquam tolerabilius speran-
 dum: ubique enim similiter praeruptam impeditamque terram Romanam
 esse, hoc siquidem facile credituros audacter indigenis affirmantibus pere-
 gre appulso barbaros ob necessariam ignorantem tam longinuae re-
 gionis. quandocumque autem post multum denique laborem ad imperato-
 rem pervenirent, excogitaverat modum obiectandi eis illic scenam plane
 terrificam, quaeque ipsos quamlibet feros primo aspectu percelleret.
 praeciperat enim exercitum convenire universum, omnesque milites arma-
 tos per manipulos cohortes legiones, structis et digestis ordinibus, ad
 certa viarum intervalla stationibus descriptis, apparere cataphractos et
 totos rigentes ferro, insuper monitos ut artem adderent negotio, efferan-
 daque data opera contumacia quadam oris ac supercillorum minis quasi
 per ludam formidinem auferent. senatores quoque cunctos ac quotquot

- P 88 ἐν τέλει καὶ τῷ βασιλεῖ πρὸς αἵματος, πάντας πρὸς τὸ μεγαλειό-
 τερον ἐσκευασμένους καὶ στολαῖς καὶ γενναίῳ τῆς ψυχῆς παρα-
 στήματι, ὡς αὐτίκα τὸν κατὰ πόδας λαπάξοντας, πολλάκις
 θιόντας ἐξ ἀφανῶν ἐς ταῦτὸ ξυμπίπτειν, ὡς τοὺς αὐτοὺς μὲν
 εἶναι ταῖς ἀληθείαις, δοκεῖν δ' ἄλλους καὶ ἄλλους καὶ μηδέποτε 5
 πρὸς αὐτούς, τρόπον δακτυλίδιου σφενδόνην μὴ ἔχοντος, ἦν τις
 βούλοιο ἐπ' ἐκείνου τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον θεωρεῖν, ὡς τὸ
 B αὐτὸ μὲν πολλάκις λαμβανόμενον εἶναι, δοκεῖν δ' ἕτερον τῇ
 μεταλλαγῇ. αὐτὸν δὲ βασιλικῶς ἐσταλμένον, μηδὲν τῶν φοβε-
 ρῶν ἔλλειποντα, ἄνω που καθῆσθαι σπάσθην φέροντα ταῖς χερσὶ, 10
 βήλοισ τε πολυτέλεσι περικεκλισμένον, ἄλλων καὶ αὐτῶν φοβε-
 ρῶν περισταμένων, ἱκανῶν ὄντων καὶ τούτων καταπλήξαι τὸν
 ὄρωντα καθ' ἑαυτούς, οὕτω ποιεῖν χρηματίζειν τοῖς πρέσβεισι,
 μακρὰν μὲν ἱσταμένοις, ὅσον εἰκάζειν τὸν βασιλέα καὶ ὄρᾶν τὰ
 C δρώμενα, ἐξαίφνης δ' ἐξ ἀθήλου τῶν παραπετασμάτων διανοι- 15
 χθέντων οὕτως ἐγγενέσθαι σφίσι βλέπειν τὸν βασιλέα ἐπὶ τοῦ
 θρόνου μᾶλα σοβαρευόμενον, ὀλίγα τε εἰπεῖν καὶ ἀκοῦσαι μετα-
 ξυλογοῦντων τινῶν, φοβερὰ δὲ καὶ ταῦτα δοκοῦντα, ὡς μόνον
 λεγόμενα καταπλήξαι. καὶ οὕτως ἐπ' ὀλίγον ἀφοσιωσάμενον
 τὸν χρηματισμόν, ἀποπέμπει διὰ τῶν αὐτῶν καὶ πάλιν δυσχω- 20
 D ριῶν τοῖς ὁδηγοῖς ἐπαναγομένους. τὰ γοῦν πρότερα ταῦτ' ἦσαν,

in praecipua dignitate erant, praesertim imperatorii sanguinis principes, iusserat quam magnifice ac speciosissime vestitos peculiari cura maiestatem ac fastum affectare, immo trucibus oculis vultuque irato feros spiritus prae se ferre velut mox obtrituros quemcumque occurrentem, sicque ire redireque saepius, ostentare se rursusque occultare, statimque denno intrare, ut alii alii viderentur et numerus in speciem cresceret. sicut enim annulum pala carentem qui secundo videt facile alterum credit, quippe non habentem quo discernatur aut unde iudicet spectator eundem unum secundo tertiove sumi, quare illi facile persuadetur multos esse plane similes sibi succedentes, ita pronum erat exteros intrantem in aulam offerentemque se subinde senatorem aut principem eundem pro diversis sumere. porro ipse imperatoris vestibibus maxime augustis splendidissime ornatus praecelso residens solio, minaciter supinus, vultu ac fronte terrorem spirantibus, enses districtum manu vibrans latebat intra septum velis undique pretiosissimis oppansis clausum, non statim conspicuum admittendis in aulam, quae aliis varie cincta terriculis haud dubia formidine perfusura erat quantumlibet constantem audacemque spectatorem. traductos per istam terrorum pompam in ipso conspectu veli thronum regium tegentis mora longiuscula detinuit: tum suspensus expectatione sollicita repente aulaeis undique reductis augusta illa et verenda, de qua dixi, maiestate perculit; iussos dehinc dicere quae vellent contemptim aliud agens audivit, cuidam identidem aliquid in aurem iassurranti partem attentionis commodans. ubi perorarunt, perpauca eaque minacia respondit. ita dimissos imperat extra limitem per eandem con-

καὶ οὕτω διειδίτας ξυνέβαιεν ἀντιφοβεῖν ἐκ συνέσεως· τότε δ' ἁμαλῶς καὶ ἠπίως πάνυ ἐπεχειροῦν πρεσβεύεσθαι μὲν ἐπ' ἑκείνους, ἑκείθεν δὲ πρέσβεις δέχεσθαι, ὡς αὐτίκα καὶ κατὰ κήδη σπέν- E δεσθαι μελετᾶν.

5 Οὕτω δὲ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν κρατνομένων καὶ κατ' ἐλπίδας ἀγαθὰς ὄντων, τὰ κατὰ δύσιν καὶ αὐθις ἐκύμεινον. (26) ὁ γὰρ δεσπότης Μιχαὴλ μὴ εὐχερῶς φέρων στερούμενος P 89 τῶν φρουρίων καὶ τῆς χώρας ἀπεληλαμένος, ἦν ὁ θεῖος αὐτοῦ καὶ πατήρ ὁ Θεόδωρος, ὃς καὶ βασιλικῆς ἀναρρήσεως κατὰ δύ- 10 σιν ἤξιώθη τοῦ Ἀχριδῶν ταινιώσαντος Ἰακώβου, ἰδρῶσι πλειστοῖς καὶ σπάθῃ ἐκσπάσας τῶν Ἰταλῶν τοῖς ἰδίους προσεποιή- σατο, τούτων μὴ φέρων ὁ Μιχαὴλ στερούμενος ἀνελάμβανε τε τὰς πρὸς τὸν βασιλεῦσιν συνθήκας, καὶ τὰ κατὰ δύσιν ὑποποιού- B μενος εὐχερῶς πρὸς ἑαυτὸν διὰ τὸ καὶ ἄλλως τῶν δυσικῶν εὐρί- 15 πιστον ἔπειθεν ἀποκλίνειν αὐθις. διὰ ταῦτα τὸν μὲν δεσπότην ὁ βασιλεὺς Ἰωάννην, σπουδῇ τὰ φωσσύατα λαβόντα, προσέταττε τὸν πόλεμον πρὸς ἐκείνον ἐκφέρειν· ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Σικελικῆς ἠγρικῆς ἔξουσίας πολλὰ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῆς νέας Ἠπεί- ρου προσεσφετερίσαντο, πέμπει κάκεισε τοὺς ἀντιταξομένους. 20 καὶ δὴ τῷ Καίσαρι Ἀλεξίῳ τὸ Σκυθικὸν παραδοὺς σὺν οὐ πολ- C λοῖς ἄλλοις πρῶτον πρὸς Θράκην ἐξώρμα, τὰ κατὰ τὴν Ὀρε- στιάδα καλῶς ὡς εἶχε διαθησόμενον, ἐν δευτέρῳ κάκεινα γιθέ-

fragosas et praeruptas vias duci. in hunc modum tunc ille suspectam arrogantiam gentis barbarae simulata prudenter superbia retundere satagit, ut illi tum consilio. sed aliud secuta post tempora poposcerunt. quare non minus sapienter qui postea imperarunt, Tocharos et exceperunt ventientes humanius et vicissim honorificis legationibus convenerunt, omni eos ratione sibi conciliare satagentes et foedere quam artissimo coniungere.

Sic Orientalium provinciarum statu qua pace in praesens qua spe bona in posterum firmato, res Occidentum tractum fluctuare denuo coepere. (26) nam Michaël despota iniquo animo ferens privatum se arcibus et expulsam regione, quam patruus eius et pater Theodorus (qui etiam acclamatus in Occidente imperator fuerat, coronante ipsum Iacobo episcopo Achridensi) multo sudore armata manu extortam Italis suae ditioni adiecerat, his, inquam, se spoliatum Michaël non ferens revocavit quae paulo ante imperatori promiserat, et Occiduas gentes rursus ad se trahere aggressus facile ad defectionem impulit leves ac faciles populos. ob ea imperator despotam Ioannem iussum statim exercitum educere ad Michaëlem bello urgendum misit. praeterea quoniam missae copiae a rege Siciliae multa Illyrici et novae Epiri loca sibi subiecerant, destinavit etiam illuc qui ipsis obsisterent. Alexium insuper Caesarem, Scythias et auxiliariis cum aliis non multis copiis traditis, primum in Thraciam immisit, cum mandatis ut invigilaret Orestyadi eiusque securitati quam

μενος. τὸ γὰρ Βουλγαρικὸν οὐκ ἤθελεν ἡρμεῖν, καὶ μᾶλλον κατ' ἔχθραν καὶ μίσος τὸ πρὸς βασιλέα, τῆς πρώτης τῶν θυγατέρων τοῦ Λάσκαρι Θεοδώρου καὶ βασιλέως Εἰρήνης τὸν σὺ-
D ζυγον Κωνσταντῖνον, ὃν καὶ βασιλέα Βουλγάρων ὁ λόγος ἰδεῖν, μάλα θερμῶς, ἔξοτρυνούσης κακοῦν τὴν χώραν, ἀντίποινα δῆθεν ὦν ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης ἔπασχε. τῷ γοῦν Καίσαρι προστεταγμένον ἦν πρὸς βασιλέως ἐπιστάντι τοῖς τῆς Θράκης μέρεσι καὶ τῇ πόλει προσσχεῖν ἐκ παρόδου, καὶ ἐπισεῖσαι μὲν ἀπειλοῦντα τὸ ἕλφος τοῖς Ἰταλοῖς, μὴ μὴν δὲ καὶ ὄτιοῦν πράττειν· οὐ γὰρ ἰκανῶς εἶχε τῶν στρατευμάτων. ὡς γοῦν τὴν Καλλίου ὁ Καίσαρ 10 περαιωθεὶς κατέλαβεν, ἔγνω πρότερον ἢ τοῖς κατωτέρω προσσχεῖν, κατὰ Σηλυβρίαν γενέσθαι, καὶ τῇ πόλει ἐκ τῶν δυτικῶν
P 90 μερῶν προσεγγίσας (μηδὲ γὰρ εἶναι κωλύμην ἀπάντων τῶν ἐκεῖ τῷ βασιλεῖ ὑποτεταγμένων) κατοπτεῦσαι μὲν καὶ ταύτην ὡς εἶχε τότε καὶ μαθεῖν τὰ τῶν ἐντὸς πῶς ἔχοιεν, ἰδεῖν δὲ καὶ τοὺς θε-
 ληματάρλους, οὓς καὶ ὁ λόγος προέγραφε, καὶ ὁμιλῆσαι τὰ οἱ δοκοῦντα περὶ τῆς πόλεως. ἐλθὼν οὖν καὶ σκηνήσας ἐν τοῖς περιπολλοῖς προσκαλεῖτο κρυπηθδὸν τοὺς δοκοῦντας ἐκείνων, καὶ
B γε κατεπίστευε σφίσι τὰ κατὰ νοῦν, ὑποτείνων κἀκείνοις ἐλπίδας, εἰ συνεργοῖεν, τὰς μελλοῦς. τῶν δὲ καιρὸν ἔχειν εἰπόντων ὡς

18. παραπολλοῖς P.

posset optime prospiceret. in quo tamen aliud praecipue spectabat. videbat enim Bulgaros in apparatu esse novarum rerum, Irene videlicet Theodori Lascaria, qui nuper imperaverat, filia Constantino, quem regem Bulgarorum factum superius diximus, nupta, virum instigante in Palaeologum nunc imperantem, et ardentem urgente ad irrumpendam in terras ditionis eius, sicque repetendam ultionem iniuriae quam ab ipso patiebatur Ioannes frater eiusdem Irenes contra fas et pacta redactus in ordinem. mandaverat porro imperator Caesari ut, cum attigisset partes Thraciae, urbi ex propinquo minaretur, obiter id quidem et tentandi potius terrendique Italos gratia quam expugnandi spe: non enim habebat idoneum tantae rei apparatus aut exercitum. ut igitur traiecto Caesar freto Calliopolim tenuit, decrevit, priusquam inferius descenderet, accedere Selybriam et inde a partibus Occiduis prope se admovere Constantinopoli (nihil enim erat quod id vetaret, cunctis ab illa parte imperatori subiectis), et sic e vicino contemplari quo tunc illic statu res essent, explorareque Latinos urbem tenentes, quid animi et virium haberent, voluntarius quoque, de quibus diximus, videre, agereque cum illis quas opportuna videbantur ad spem urbis aliquando recuperandae. cum igitur accessisset et in ipsis suburbiis tabernacula fixisset, clam vocavit praecipuos eorum, et ipsis confidenter quid in animo haberet aperuit, ostentans eis spes maximi proventuri ipsis commodi, si conferre operam velent. quibus admonentibus nunquam opportunioram quam nunc esset offerri posse occasionem capiendae urbis, quoniam quantum in ea prius

ἐγκαίρως ἐπιθησομένων (τὸ γὰρ τῶν Ἰταλῶν πλώϊμον ὄσον ἦν ἐν τῇ πόλει ἐπὶ Δουφρουάφας ὡς ἀλώσον τὴν νῆσον χωρεῖν, καὶ γ' ἐπὶ πλείσταις ἡμέραις προσταλαιπωρεῖσθαι καθήμενον, ὄχλον δ' ἄλλως εἶναι τὸ κατὰ πόλιν καὶ πολέμων ἀπειρατον), ταῦτ' εἰπόντων καὶ τὰ πιστὰ διδόντων ὡς συνεργήσουσιν (ὁμονοήσειν γὰρ σφίσι καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπὶ τοῦτο) ὁ Καῖσαρ αὐτίκα, ὅτε μὲν C πρὸς τοὺς ἀπ' ἐκείνων λόγους ἀπέειδε καὶ τὴν προθυμίαν ἐώρα ὡς ἐτοίμως ἐχόντων προσβοηθεῖν, ἐθάρρει τὴν προσβολήν, ὅτε δὲ πρὸς τὸ τῆς ἐγγιρησίσεως δυσχερὲς αὐθις ἀπέβλεπε καὶ τὸ κιν- 10 θυνῶδες τοῦ πράγματος, εἰ οὕτω μετ' ὀλίγων καὶ ἐκ παρήργου πόλιν τοιαύτην, ἣν καὶ πολλαὶ δυνάμεις οὐχ ἔλειν ἠδυνήθησαν, αὐτὸς ἐν ἀκαρεῖ παραστήσεται, κατώκει καὶ ἀνεβάλλετο. ὁμοίως D καὶ τοὺς λόγους λαμβάνων ἐν κοινῷ τὸ πρακτικόν ἐτίθει. κάπειδῃ ὁ ἀνεψιὸς ἐκείνου Ἀλέξιος ἐπέκειτο προσβιάζων, καὶ τισ τῶν θη- 15 ληματαρίων Κουτρινζάκης τοῦπίκλην μετὰ θάρρους ὅπως πρα- χθεῖη λέγων τὸ ἔργον ὑφίστατο (τὸ γὰρ εἰμαρμένον ἄφυκτον ὡσπερ ἐμψύχοις οὕτω καὶ πόλεσιν), ἀναθαρρεῖ τε κάκεινος, καὶ πρὸς τὸ κρατῆσαι μετέωρος ἦν. ὅθεν καὶ τῶν ἄλλων μαθόντων τε καὶ συμφωνησάντων ἐτοίμως συγκαταπαῤῥαί οἱ τὸν λόγον, E 20 αὐτὸς μὲν ἄλλοτε μὲν περιήει καὶ τὸν τόπον ὡς εἰκὸς κατεσκέπτε-

navalium copiarum Itali habuerant totum aberat, procul inde occupatum in oppugnanda insula Daphnusia, quam multis iam diebus multa sua aermna obsiderent (superesse tantummodo in urbe vulgus imbelle), his ille auditis, et accepta fide cooperaturos pro virili ad expugnationem voluntarios (consentientes enim sibi caeteros habebant qui loquebantur), non mediocriter animatus ad audendum est: faciebat quippe istorum et significata verbis et declarata vultu signisque caeteris alacritas, procinctorumque ad strenue iuvandum ardor eminens, ut non usquequaque temerarium id coeptum videretur. mox tamen cum ad difficultatem negotii mentem adverteret, cumque reputaret secum quanti periculi aleam iaceret, si cum tam paucis, obiter et consilio citra praeviam deliberationem in arena capto, urbem tantam aggredederetur, quam paulo ante universae vires imperii frustra oppugnassent, cunctabatur, et quaerendum amplius putabat quid tali occasione esset agendum. cum autem vocatis super eam in concilio ducibus Alexius eius patruelis ad persuadendam oppugnationem vehementer incumberet, et quidam ex voluntariis eogonamento Cutritzaces fortissime in eam sententiam loquens operis etiam successum in se reciperet, (inevitabilis efficacitas videlicet sunt decreta providentiae, non solum in interitu aut alio casu singulorum viventium, sed etiam in mutationibus fortunisque civitatum) tandem et ipse adductus ad audendum est, et nihil iam aliud nisi victoriam cogitans totus in negotium incubuit. itaque caeteris similiter per exercitum cunctis consilium, simul cognoverunt, impositae probantibus, expedientibusque pro se quoque impetum ad omnem sive insidandi sive irruendi necessariam operam, ipse

το, τότε δὲ τὴν ὑποψίαν διαφυλαττόμενος ἐκποδῶν ὢν, τοῖς ὑποβαλλομένοις προσέχων, εὖ εἰδὼς τῶν τόπων συνίη, καὶ προσεσκέπτετο ὅπως ἄριστα γένοιτο καὶ μετὰ σπουδῆς τὸ μελετώμενον σφίσι, μὴ πως καὶ ἀντιλλαζάντων τινῶν τὸ ἐν κρυπτῷ φωραθεῖη.

- P 91 27. Ὡς γοῦν ἔσται τὸ πᾶν τῆς βουλῆς, καὶ ὁ καιρὸς ἐτάττετο· νυκτὸς γὰρ τὴν ἐπιβουλήν συνόσειν καὶ ἐκ τοῦ αἰφνιδίου μὴ προσδοκῶντων ἔγνωσαν. κακείνοις μὲν μέλον ἦν ἐπαβαβηγκότας τὸ τεῖχος διὰ κλιμάκων ἀποσφηγι τοὺς φυλάττειν τε τεταγμένους καταρριπτεῖν ἄνωθεν καὶ τὴν τῆς πηγῆς πύλην ἀνοι- 10 γειν σφῆνας ἐμβαλόντας, τὸν ἐκ λίθων μόνων προσαρμύζοντα
 B ταύτῃ τοῖχον κατερηφιότας πρότερον, τῷ δὲ Καίσαρι τοὺς στρατιώτας διὰ νυκτὸς ἐφελκόμενον ἐτοίμως ἐσβάλλειν καὶ κατὰ τὴν ἀνοιχθεῖσαν πύλην εἰσερχεσθαι. εὐθὺς τῆς ὥρισμένης νυκτὸς ἐπιστάσης οἱ μὲν ἦσαν πρὸς τοῦργῳ, καὶ τόπον εὐθετον 15 στοχασάμενοι ἐκεῖσε προσῆγον τὴν κλιμακα, εὐφυλάκτως τὸ σύμπαν ἔχοντες, μὴ πως τοῖς φύλαξι φωραθεῖεν καὶ τὴν θῆραν ἀνα-
 C σοβήσωσι, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ μέγιστος αὐτοῖς κίνδυνος ἐπιστῆ, εἰ ἄλλῳ ἐπιβουλεύοντες. Καῖσαρ δὲ τῆς νυκτὸς ἐκείνης τὸ Σκυ-

2. σνήει?

quidem interdum circuibat lustrans exploransque, ut par erat, cuncta, identidem autem, ne suspicionem Latinis urbem tenentibus moveret, recedens removensque se a conspectu, semper his quae suggerebantur attendens: ibat enim una cum ipso idem ille Cutritzaces peritissimus locorum, pariter cuncta circumspiciens. providebant autem ambo simul ut quam optime quasque celerrime quod meditabantur fieret: periculum enim erat in mora, ne aliquid alicunde sentientes custodes moenium vociferarentur et quod clam parabatur palam proderent.

27. Ut igitur de omnibus convenit quae conducibilia ad successum negotii sunt visa, et constitutum tempus est (noctu enim et ex improviso supervenire minime opinantibus decreverant), suis quique partibus strenue defungendis intenti expectabant signum. aliis enim cura demandata est conscendendi sine strepitu scalis admotis muro, eoque superato quos ibi custodes reperirent superne extra deiciendi, ac portam cui a fonte nomen est patefaciendi, cuneis impactis, ubi obductam ostia mace-riam prius diruissent. Caesari vero reservatum excitatos per noctem et pransos paratos secum trahere milites, quos opportune immitteret et per apertum ostium cum ipsis irrumperet. statim ergo ut conducta nox adfuit, illi quidem in opere praescripto versabantur, clam scalis erectis idoneo ac solerter delecto loco, cautionem adhibentes summam, ne custodibus indicium sui darent, et quam venatum ibant praedam strepitu intempestivo terrerent praemature moverentque. ad quam sedulitatem cavendi excitabantur magnitudine proprii periculi, utique quibus certa pernicies impendebat, si interciperentur in ipsa molitione insidiosis assultus. Caesar porro per eam noctem sumptis secum Scythis et cunctis aliis co-

Ἰσὸν καὶ ὅσον ἦν ἄλλο λαβὼν ἠπειλέτο πρὸς τὴν πόλιν, καὶ ἐπὶ
 πρότερον ἢ τοῦ πρῶττειν ἐκείνους ἔφθασαν καὶ ἡ νῆξ ἀργουσι
 παρῶχετο, περιδεῶς εἶχε πρὸς τὴν ἀργίαν καὶ ἀντεπιβουλήν ὑπώ-
 πτευσεν. ἀλλ' ὁ Κουτριτζάκης ἀνελάμβανέ τε τῆς δειλλας ἐκείνον
 5 καὶ ἐλπίζειν εὐθαρσῶς παρεῖχεν ὡς ἐκείνων τι πραττόντων ἐντός.
 οὐ μὴν δὲ καὶ ὑποψίας ὁ Καῖσαρ ἔφλετο· ποῦ γὰρ καὶ ὑπενόησεν D
 ἀργεῖν ἐκείνους ἐφ' ᾧ κατερείπειν τὸν ἐπὶ τῇ πύλῃ τῆς πηγῆς ἐκ
 λίθων ξηρῶν ἐπιτεχισμὸν; ὅθεν καὶ ἐμφανεῖς προεξεδέχετο τοὺς
 κινδύνους, καὶ δῆλος ἦν χλευασθεὶς ἀλύων. ὁ γὰρ θεραπεύειν
 10 ἠλπισμένος ἐπιβουλος ὑπωπτεύετο, καὶ συνδέειν ἰδοκίμαζε τὸν
 ἀναλαμβάνοντα ὡς συνειδῶτα τοῖς ἐντός τὴν ἐπιβουλήν. ὕθεν
 καὶ συνέδει διδόντος ἐκείνου καὶ ἔτοιμον ἑαυτὸν παρεχομένου πα- E
 θεῖν ὃ τε βούλοιο, εἰ ἐκείνοι ἐπιβουλεύοιεν. συγκατήγει δὲ τοῖς
 λεγομένοις καὶ ὁ Ἀλέξιος ἐπιθαρρύνων τὸν θεῖον καὶ τὸ δέος
 15 ἀποκρουόμενος. καὶ ὁ μὲν περὶ τὴν μονὴν τῆς πηγῆς προσεκά-
 θητο, τὸν στρατὸν κατέχων σιγῇ καὶ μετέωρος ὢν πρὸς τὸ σύμ-
 βολον (τὸ δ' ἦν ἡ τῶν βασιλέων εὐφημία ἐπὶ τοῦ τείχους ὑψη-
 λοφωνεῖσθαι μέλλουσα). οἱ δὲ ἡσύχως καθ' ἓνα ὑπαναβαίντες P 92

2. ἡ τοῦ] ἡ τι?

piis festinabat urbem versus. et quoniam ad viciniam portae cum suis
 prius pervenit quam alii perfecissent id quod facturos ipsos convenerat,
 et nox ipsis cessantibus abibat, male coepit metuere ne cuius magni mali
 aut causa aut effectus esset ista cessatio. contrarias videlicet insidias et
 ancipitem prodicionem suspectabat. verum Cutritzaces revocabat eum ab
 illo metu quantum poterat, et spem optimam ut conciperet orabat, affir-
 mans aliquid omnino facere intus eos qui murum conscenderant. nec tam-
 en illum audiens a suspicione conquiescebat Caesar: comminisci enim
 non poterat ubi et quamobrem tam diu feriantur, nec quod statim fa-
 cturos sponderant, adhuc dissipassent murum subitarium e lapidibus
 temere congestis sine caemento retro portam fontis erectum. quae ma-
 xime res inquietissimum illi terrorem admovebat magni a mox erupturis
 hostibus periculi. itaque vultu haud dissimulabat moerorem quasi serae
 poenitentiae, quod illudi sibi ac fucum fieri seque ac exercitum fraude in
 insidias trahi passus esset. quem illi errorem qui demere consolando co-
 nabatur, adeo parum proficiebat, ut sese potius ipsum tanquam doli suc-
 cessum fallaci sermone promoventem ei suspectum redderet. quare sta-
 tuit eum veluti conscium insidiarum constringere custodiendumque suis
 dare, quod et fecit volente ipso ac se paratum exhibente ad quidvis sup-
 plicii subeandum, si quidquam insidiarum ab iis qui iam urbem intrave-
 rant strueretur. comprobabat quae a Cutritzace fidenter ea occasione
 dicebantur Alexius, confirmans similiter patrum, et ut metum deponeret
 adhortans. ergo ille circa monasterium ad fontem situm quiescebat, con-
 tinens exercitum silentio, et intentus observando signo de quo convene-
 rat. erat autem illi acclamatio, qualis fieri imperatoribus solet, supra
 murum edita voce sublata et late intelligibili. illi porro tranquille ma-

τὸς κλίμακας προσπαλοῦσιν εὐθὺς τοῖς φρουροῖς κοιμημένοις,
 Ἴταλοῖς γε οὖσι, καὶ σφιν οἱ ἐπιόντες ὄναρ ἐπέστησαν φοβερὸν·
 εὐθὺς γὰρ τοὺς μὲν μὴδ' αἰσθαμένους ἐκποδῶν κατασχόντες ἐρ-
 ρίπτουν, σφάττοντες πρότερον, τοὺς δὲ καὶ τῆς ταραχῆς ἐπαίον-
 τας καὶ πρὸς φυγὴν τρεπομένους φθάνοντες κατεσπάδιζον, ὡς 5
 μὴδ' ἄγγελον τῶν δρωμένων ὑπολελειφθαι, ὅπου γε καὶ τὸν ἀπὸ
 B τοῦ κωλύσοντος φόβον ἐνίκων αἱ προθυμίαι, καὶ δῆλοι ἦσαν ἦν
 τις ἀντισταίη μαχοῦμενοι. ἔλθόντες δὲ πρὸς τὴν τῆς πηγῆς πύ-
 λην καὶ ταύτην ἀναπεφραγμένην εἰρόντες λίθοις κατέσπων εὐ-
 θίως, καὶ μέσου ποιοῦντες τοὺς λίθους δίοδον τῇ στρατιῇ ἤτοι 10
 μαζον εὐμαρῇ, εἶτα δὲ καὶ σφῆσι χαλκίοις τοὺς θαιρούς τῶν πυ-
 λῶν ἐκρούσαντες κατασπῶσι. καὶ εὐθύς, ἔτυχε γὰρ παρῶν
 ἐκείσε καὶ τῶν ἱερομένων ὁ Λακερᾶς, ἐκ τῶν θεληματῶρων ὧν
 C καὶ αὐτὸς καὶ συνεργῶν ἀνδρικῶς, ὑπαναβαίνει τὸ τεῖχος συνάμα
 Γλαβάτῳ τινὶ καὶ λοιποῖς ἑτέροις. οὐδὲ γὰρ ἔτι ἐτόλμα, καὶ ἡ 15
 φωνὴ συναπεσθῆσθαι τῷ δέει ἔγγυς ἐκινδύνευεν, ὅπου γε καὶ τὸ
 τεῖχος δοκεῖν ὁ φόβος ἐδίδου κραδαίνεσθαι, ὡς καὶ καταπίπτειν

gnaque vitandi streptus cura, singillatim conscensis scallis, offendunt
 statim custodes dormientes (Itali hi erant) et terribile illis somnium
 portant: subito enim eos nec sentientes corripunt ac deturbant deorsum,
 iugulatos prius. socios vero quosdam ipsorum, qui tumultu exciti fugam
 expediebant, praeoccupantes concidunt gladiis, ut nemo superesset qui
 nuntiaret quae gerebantur. nempe iam metum, quo moenia timide sub-
 euntes aestuaverant, ne qua vi maiore ab incepto prohiberentur, nunc
 denique alacritate animorum ac fortitudine successu aucta vicarant extin-
 xerantque, planeque prae se ferebant se quemvis, qui adversaturus se
 obliiceret, armis ultro aderiri non dubitatos. progressi ad portam fon-
 tis, et hanc maceria retro obstructam reperientes, dirunt eam statim
 abstractis disiectisque lapidibus raptim congestis ac temere superstructis,
 quibus constabat, ingressum irrupture mox exercitui latum et inoffensum
 ea opera pandentes. deinde autem cuneis aeneis cardines valvarum de-
 molientes revellunt. forte praesens adfuit hoc illis agentibus sacerdos
 quidam nomine Laceras, e gente et ipse voluntariorum; qui ubi ad por-
 tae demolitionem viriliter cooperatus ipsis esset, murum conscendit cum
 quodam Glabato nomine et aliis reliquis. sed terror eum tantus constrin-
 xerat ut vix expedire posset vocem; parumque aberat quia ea in fauci-
 bus metu extincta conductae acclamationis signum edere nequiret: nam
 etiam murus, postquam in eum ascendit, tremere ipsi utique turbato vi-
 debatur et totus concuti. quare opportunus ei confirmando fuit comitatus
 aliorum, qui misere formidantem ne, simul vocem attolleret in constitu-
 tam acclamationem Augustorum, de muro statim praeceps caderet, sic
 adhortationibus undique instantes animarunt, sicque amplexando tenende-
 que a vano periculo ruendi ex alto securum fecerunt, ut conari tandem
 auderet, ac tremente quidem intermortuaque voce, solemnem formulam
 bene precandi Augustis utcumque pronuntiaret. responderunt statim qui

τὸν μέγα φωνήσαντα τὴν τῶν κρατούντων εὐφημίαν. ὁμοῦ πα-
 ρακρατούμενος τοῖς ἑτέροις τρεμούσῃ φωνῇ τὴν βασιλικὴν ὑπεσῆ-
 μαιεν, καὶ συνήχουν οἱ κάτω τοῖς ἄνω, καὶ ἡ φωνὴ δειήρειτο
 καθόσον ἦν ὑψηλότερον. τότε καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν Καίσαρα τὴν D
 5 φωνὴν παραδοκοῦντες ἀκούσαντες ἐκπηδῶσι τοῦ λόχου, καὶ ἅμα
 τάχει ἀπτέρω ἐπὶ τῆς πύλης ἐχώρουν, καὶ προκαταλαβόντες εἰσ-
 χέονται παμπληθεῖ. ἔτι δ' ὑπ' αὐγαῖς ταῖς πρώταις τῆς ἡμέ-
 ρας οὐσης ἐξαίφνης τὴν χώραν κατέθειον καὶ ἐπόρθουν τὸ προσ-
 τυχὸν σκυλεύοντες. τὸ δέ γε Σκυθικὸν εὐσυνέτως μὴ σιεδαννύ-
 10 μενον εἶργον τὸ προσγιγόμενον ἐκ τῆς πόλεως πληθός, εἴ πο-
 συσταῖεν τινες μαθησιόντες τὸ γινόμενον· πλάσματι γὰρ τὸ πρα- E
 χθὲν ἐφίκει λεγόμενον. ὁ μέντοι γε Καίσαρ στρατείας πολλάκις
 ἰσχυροῦς καὶ εἰδὼς τὰ τῶν ἀλώσεων δυσχερῆ, δεδιὼς σχολῆ
 προσέβαλεν, ἕως τῆς ἡμέρας ὑπαναγασάσης τέλειον μάθοι τὴν ἐν-
 15 τὸς δύνάμιν ἀκριβέστερον. μεταλαμβάνει δὲ τὴν δειλίαν ταύτην
 ἕτερος θόρυβος, ἰκανῶν Ἰταλῶν φανέντων ἐν ὄπλοις καὶ ἰσχυ-
 ρῶς φαινομένων ἔχειν ἀμύνειν. ἐγγὺς δ' ἔλθειν ἐκινδύνευε διὰ
 ταῦτα κάλιν τραπέσθαι τε καὶ τὴν προῦξιν ἀναβαλλέσθαι· οὐδὲ
 γὰρ εἰς μάχην οἱ εἰσελθόντες ἀξιόχρηστος ἐνομιζομένη οἱ, μόλις εἰς
 20 πείραν καὶ λόχον ἀρκέουσιν. ἀλλὰ προστιθενται τούτοις καὶ οἱ P 93
 θεληματάριοι, καὶ ἄλλως μὲν θαρραλέοι ὄντες, ὁμοῦ δὲ καὶ ὁ
 1. φωνήσαντα P.

infra murum erant, et vocem superne acceptam multiplicatam robustius
 frequentarunt, quae late iam claque audita ubi Caesarem cum suis id
 ipsum expectantes admonuit, exiliunt ex insidiis, et velucris celeritate
 ruentes ad portam per eam occupatam densi subeunt. hora erat diluce-
 scentis primulium diei, quando ingressi urbem milites Caesaris incursare
 regionem primum obviam ac diripere coeperunt, spoliantes quotquot oc-
 currerent. at Scythicae copiae, prudenti sane consilio, militariter ordi-
 natae perstitere, submoventes affluentem e reliqua urbe multitudinem,
 sicubi coeuntes quidam consistenter cupidi cognoscendi quid gereretur:
 non enim fidem faciebant qui rem ut erat narrabant. caeterum Caesar
 longo usu rerum bellicarum edoctus, saepeque ac diu versatus in expe-
 ditionum et oppugnationum periculis, indeque reputans quam sit anceps
 et erroribus perniciosus obnoxia res expugnatio urbium, sapienter cuncta-
 bandus metu nonnisi caute ac pedetentim procedebat, expectans dum
 adita iam die plene ac certo cognosceret quantum intus esset copiarum.
 quam eius progrediendi timiditatem alius continuo tumultus excepit, Italis
 videlicet sat magno numero apparentibus in armis ea specie ut fortissime
 viderentur pro urbe liberanda pugnaturi. hi cum se admoissent propius
 Caesari, parum abfuit quin ille receptui caneret opusque relinqueret in-
 ceptum: non enim ipsi videbantur, quos in urbem induxerat, resistendo
 pares, quippe quos vix ad tentandum ex insidiis insultum sufficere puta-
 bat. verum iis se adiunxerunt voluntarii fortes alioquin et bello boni,
 tunc autem audaciter facti certitudine impendentis ipsis extremi peri-

περὶ τῶν ὄλων κίνδυνος τότε καὶ παρὰ τὸ εἶδος σφᾶς ἐπολεῖ ἀνδρί-
 ζισθαι, ὡς μὴ περιεσόμενους ἔν κρατοῖεν οἱ Ἴταλοί. τῷ τοι καὶ
 συσταθέντες καὶ ἑαυτοὺς ἀρτύναντες ἀντιῆχον καὶ περιῆσαν, ὀλ-
 γους μὲν ἀποβαλόντες, ἐνίκων δὲ καὶ κατετροποῦντο, καὶ νῶτα
 διδόντας τῷ εἰς φυγὴν τραπέσθαι ὑποδύναι σκότος ἐποιοῦν, ἔνθα 5
 ἔν καὶ σωθῆεν. τότε τοιγαροῦν τὸ μὲν Σκυθικὸν ἀνέδην ταῖς
 Β σκυλεύσεσιν ἐπεβάλοντο, καὶ ἀποθήκαις τῶν χρειωδῶν προσ-
 παίοντες ἐνεφοροῦντο τῶν ἀναγκαίων. ὁμως δὲ γε καὶ πάλιν
 ἀμφὶ τὸν Καίσαρα συνελέγοντο τῆς ἡμέρας πολλάκις, καὶ περι-
 τειχιζόμενοι τοῦτον ἐφρουροῦν τε καὶ ἐφρουροῦντο, ὡς εἴτινες 10
 φανείν, εἰσβαλοῦντες προθύμως. ὁ δὲ γε βασιλεὺς ἐκείνων ὁ
 Βαλδουῖνος, ἐκπλαγίς ὄλον ἀκούσας καὶ τῶν φρενῶν ἔξω γενόμε-
 νος, οὐδὲν ἀλλ' ἢ πρὸς τῷ φυγεῖν ἦν. καὶ δὴ καταλειπὼν τὰ
 C τῶν Βλαχερνῶν ἀνάκτορα ὡς οὐ δυνατῆς δοκούσης ἀμύνειν τῆς
 γῆς, δρόμῳ χωρεῖ (ἐπίστευε γὰρ τῇ θαλάσῃ πλέον) πρὸς τὸ 15
 μέγα παλάτιον, καὶ ὡς εἶχεν, ἀφείς μὲν καλύπτραν ἀφείς δὲ
 καὶ σπάθην, τὰ τῆς αὐτοῦ βασιλείας σύμβολα, τῇ καταβᾶς
 πιστεύει τὴν σωτηρίαν. τῆς ἡμέρας δὲ ταύτης οἱ τῆς Ῥωμαϊκῆς
 ἐπιστάντες φάλαγγος ἐφ' ᾧπερ ἐνρήσειν καὶ καθέξειν τὸν βασι-
 λεύοντα, τῆς φυγῆς ἐχρῶντο συμβύλοις, καὶ ἀπεθάρρουν πλέον 20

5. διδόντες P.

cull, si res eo loci dēducta ommitteretur: neque enim erat dubium quin,
 si eo periculo incolumes Itali defungerentur, gentem sibi obnoxiam, quae
 ipso esset perdere conata, pari exigenda tam acris iniuriae vindicta fun-
 ditus perderent. coēdentes igitur magno numero instruētesque sese in
 aciem egregie restiterunt, tandemque superiores, paucis suorum amissis,
 vicerunt fuderuntque hostes, et terga vertere compulsos in latibula cui-
 que nota compulerunt, ubi tenebrarum beneficio vitam servarent. tunc
 demum secure ac palam Scythae congerendi ex hoste praedii spoliisque
 operam dederunt, et in apothecas rerum ad victum paratarum incurra-
 tes expleverunt se cibo potuque, sic tamen ut rursus circa Caesarem se
 subinde congregarent ipsūque vallarent, ac vicissim ab ipso copiisque
 quas ducebat protegerentur. ac sic omnes, si qui de novo adversariorum
 apparerent, eos alacriter adorirentur. caeterum imperator Latinorum
 Balduianus consternatus audito urbis captae casu, et mentis impositus, nihil
 nisi fugam meditabatur; et relicta regia Blachernarum, nihilque ad
 salutem spei amplius in terra constituens, cursu contendit ad magnum
 palatium: mari enim plus fidebat. et ut erat, amisso capitis tegmine
 abiectoque ense, ipsius insignibus imperii, navi raptim conscensae salu-
 tem credidit. ea porro die duces Romanae phalangis, quo militum stu-
 dia incendere ad investigandum capiendumque Latinorum imperatorem,
 palam ostentantur imperii eius insignia, quae quod in hostium manus ve-
 nissent indicio erant fugisse ipsum. quae res etiam valebat ad angēdos

ἐντεῦθεν δραπέτου γεγονότος τοῦ ἐπὶ τῷ φυλάσσειν τεταγμένου, τὴν δέ γε καλύπτραν καὶ τὸ ξίφος ἀναλαβόντες ἀπαρχὴν αὐτάρκη D ταῦτα τῶν κατὰ πόλιν λαφύρων καὶ ἀκροθίνιον ἐποιούντο. καὶ ἅμα σημείον ἦν τοῖς ἐπ' ἐλευθῶ θαρροῦσιν ὡς οὐδὲν ἐκείθεν ἀγα- 5 πῆσαντος φεθγεῖν ἔχοιεν.

Ἐπεὶ δ' ἔκπυστον ἐγένετο τὸ πραχθέν, αὐτῶν γε καὶ ἔτι κατεπτηχότων καὶ μὴ καθαρῶς πιστευόντων ἔχειν τὰ ἐν χερσὶ κρατούμενα, ἀφικνεῖται ταχέως καὶ ἐπὶ τοὺς περὶ τὴν Δαφνου- 10 σίαν φήμη γε οὐσα καὶ θεὸς ἡ φήμη, καὶ ἅμ' ἤκουσαν διαπεφυ- 10 νήκεσάν, περὶ ταῖς σφετέραις γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατορθωθήσαν- 15 τες. ὁμῶς ἐτάχυναν ἐπιστῆναι καὶ ὡς εἶχον ἄμῦναι· περὶ γὰρ τριάκοντα καὶ πρὸς λόγος ἔχει μακρὰς ναοὶ μονήρειοί τε καὶ τρηήρειοι κατὰ Δαφνουσίας χρῆσασθαι. ταύταις ὑπᾶσαι τα- 15 χυναντούσαις ἠπείγοντο πρὸς τὴν πόλιν, ἅμα θαρροῦντες καὶ 15 τῷ ἐκ Σικελίας μεγίστῳ πλοίῳ πολλοὺς ἔχοντι τοὺς ἐπιβάτας, ὡς καὶ αὐτοὺς συναμύνειν τῷ γένει καὶ τοῖς ἐπιούσιν ὁμοίε χωρεῖν. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοιαύταις ἐλπίσιν ἠπείγοντο, ὁ δὲ Καῖσαρ προαι- P 94 σθόμενος τούτων τὴν ἔφοδον τοῦς Ῥωμαῖζοντας ἠπροσκαλεῖται, οἱ καὶ ὡς Ῥωμαῖοι ἐκώτερες ἄκοντές τε συνήρουν τοῖς ἡμετέροις.

Romanis animos, utique qui viderent inde non difficile negotium restare absolvendae expugnationis urbis, quam is cui proprie incumbebat ex officio tueri ac propugnare deseruerat. tegmen ergo regium capitibus et ense imperatoris fugientis tanquam primitias spoliolorum urbis captae et votivum anathema consecrarunt palam appendentes, id quoque consecraturū ut isto spectaculo fiducia omnis Byzantinis excuteretur, si quam in Latinorum opibus tanquam idoneis ad ipsos defendendos collocassent: quid enim ab his iam tale sperare possent cum eorum principem spem suae ipsius salutis ultro in fuga constituisse cernerent?

Accidit autem ea res tam mira, cum vulgata est, ut ipsi Romani victores inopinatissima successus novitate stupefacti vix propriis oculis crederent, ac se quae manibus tenebant aegre persuaderentur possidere. pervolavit autem celerrime ad Latinos Daphnusiā oppugnantes captae urbis fama, vere fama, hoc est divinum nec humano delatum ministerio indicium, cum adhuc res fieret divulgatum procul. illi simul audierunt, simul consternati fractique animis sunt horrore discriminis extremi, in quo versari carissima pignora liberorum coniugumque sentiebant. quare omnes uno impetu solvunt, occurrere ad defensionem aut ultionem festinantes. aiunt classem Latinorum ad Daphnusiā fuisse navium longarum circiter triginta uniremiam aut triremiam, quibus cunctis toto impetu ad urbem ferebantur, fidentes etiam oneraria quae aderat ex Sicilia maxima, plurimis onusta vectoribus, quorum auxiliari opera pro necessitudine generis usuros se non dubitabant in praelio, si decernendum foret. his illi spebus animati procedebant. at Caesar infestum eorum adventum praesentiens Romanos qui sub Italis in urbe constiterant convocavit, et admonitos originis volentes nolentes adegit ad nostras pro virili invandas par- Georgius Pachymeres I.

ἦν οὖν τότε οικεῖος τῷ Βαλδουίνῳ θεράπων ὁ Φύλαξ λεγόμενος Ἰωάννης, ἀνὴρ βαθεῖς καὶ τοῦ φρονεῖν εὖ ἦκων εἰς τὸ ἀκρότατον, ὃς καὶ βουλὴν εἰσάγει τότε μάλᾳ καιρίαν καὶ τῷ καιρῷ πρόσφορον, ἦν κἂν ἄλλος εἰσάγειν ἀπόκησε πρὸς τὸ τοῦ πράγματος

B ὀλέθριον ἀποβλέψας. εἰδὼς γὰρ ἐκείνους μαχομένους ἔξ ἀνάγκης 5 καὶ ὑπὲρ δύναμιν ὑπὲρ τε γυναικῶν καὶ γνησίων οἰκῶν τε περιουσίας ἀπάσης, καὶ σὺν τρόπον ἐπιτεθησομένους ὑπὲρ αὐτῶν ὥστε ἢ περιγενέσθαι ἢ μὴν πεσεῖν ἐν κλειῶς, εὐβούλως μερῶς τὴν χρεῖαν, καὶ πῦρ μὲν ἐμβαλεῖν ὑποτίθεται, ὡς καυσομένων καὶ οἰκῶν καὶ περιττῆς καὶ ἀχρήστου ὕλης, γυναικῶν δὲ καὶ παιδῶν 10 ἔξ ἀνάγκης διαφυλαζομένων τῷ ἐκδραμεῖν, ἔστι δ' οὐ καὶ φυλαζόντων καὶ τινα τῆς καθαρᾶς καὶ εἰς πλοῦτον ὕλης, ἐκείνους

C δ' ἐκ νηῶν ἰδόντας πυρὶ μὲν οἴκους ἀμαθυνομένους γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας τὰς χεῖρας ἐκτείνοντας εἰς ἀντιληψιν, τῶν μὲν ὑπεριδεῖν ὡς μηκέτ' ὄντων ἐκείνους δ' ἐκζητεῖν καὶ σῶζειν, καὶ οὕτως 15 χάριν τοῖς δωδόντας τιθέναι τοῖς ἐκζητοῦσιν, ἀγαπᾶσιν εἰ αὐτοὶ καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα σῶζοιντο. εἶναι γὰρ ἔξ ἐτολμοῦ τούτοις καὶ τὰς τριήρεις ὑποδεξιόμενας τὸ πλήθος, κἂν ἄλλοι θέλοιν,

18. ὑποδεξιόμενας P.

tes. erat tunc familiaris Balduini minister Ioannes Phylax sive custos dictus, profundus vir ingenii, solertiaque summa praeditus. is consilium suggestit opportunum et tali rerum articulo utilissimum, eiusmodi tamen quod nemo alius propter eius perniciosam atrocitatem sustinuisset proponere. considerans enim eos qui ex Daphnusia desperati serum urbi iam perditae auxilium ferebant, caritate utique liberorum ac larum, ultimae adactu necessitatis supra vires, aprorum instar intra caecos frustra freudentium, ferocia nihil nisi in cladis cumulum cum exitio gentis profectura pugnatos, quippe irrevocabili ruentes proposito aut vincendi, quod fieri non posset, aut honorifice cadendi, videns hoc, inquam, et sapienti consilio decernens necessariis afflictis improvisa clade reipublicae usibus illas reliquias servare, subiiciendum per urbem ignem donibus suavit. cuius mirae propositionis rationes hunc fere in modum subducebat. flamma in aedes infecta consumet solum materiam migraturis inutilem, hostibus profuturam, et personas avellet salubri necessitate a noxio nunc complexu penatium in quibus natae sunt, quos nisi deserant, praeda hostibus erunt. nec uxores solum liberique nostrorum sic salvi fient, sed pretiosissima, ut sit, conditarum domi rerum secum asportabunt. classarii porro nostri huc appulsi ubi ex navibus cernent ardentem quidem domos, coniuges vero ac filios manus e littore tendentes obscurantesque ut se in tutum recipiant, tecta quidem ut iam perditam negligent, cara vero capita periculo subducere contendunt; et sic ablata in manifestam exitium ruendi causa, temerarium deponent propositum pugnandi sine spe cum hoste potentiori ac certo victoriae, satis habentes dulcissimos affectus domesticarum necessitudinum a flamma gladio et servitute hostili ereptos salvos secum ipsis pariter incolumibus et tutos in navibus habere. adfore autem triremes et capacia quantaevis multitudinis ea occasione accursuras navi-

καὶ αὐτοῖς ἐφίεσθαι· ἱκανὴ γὰρ ἦ ἐκ Σικελίας ναῦς αὐτοὺς ὑποδέ-
 χεσθαι. οὕτω τῆς βουλῆς ῥηθείσης καὶ ἀγαθῆς δοξάσης, καὶ D
 μᾶλλον ἀντέχειν μὴ ἔχουσι διὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ὀλιγότητα, πῦρ
 ὑφάρπτουσι παρανίκα ὄπου μᾶλλον εἰκοι καὶ πράγματα. ὃ δὲ
 5 καὶ νεμόμενον τοὺς οἴκους ἐσπόδει. ἔξέθειον δ' οἱ ἐν οἴκοις τε-
 θρορυβημένοι μελισσῶν τρόπον καπνιζομένων, καὶ τοὺς λόφους
 τῆς πόλεως καταλαμβάνοντες γυμνοὶ ὡς εἶχον, ἕμα δὲ καὶ περι-
 δεῖς περὶ τῆς σφῶν σωτηρίας, δακρύοις παρεκάλουν τοὺς ἔξω
 θεωμένους τὰ δρώμενα. τότε δὲ καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ τοῦ δρᾶν τι E
 10 γενόμενοι (εἴτε γὰρ ἀνύοιεν, οὐ καλῶς ἔχειν αὐτοὺς γυμνωθέν-
 τας, καὶ ἕμα κινδύνου τοῖς σφετέροις ἐπικειμένον· εἴτε δὲ καὶ
 μὴ νικῶεν, τελῶς αὐταῖς γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὀλέσθαι) πρὸς
 ἑκείαν τρέπονται, καὶ τοὺς οἰκίους μάλα θερμῶς ἔξαιτοῦνται,
 εἰ μὲν βούλονται, συνύμα καὶ τοῖς περιοῦσι πράγμασιν, εἰ
 15 δ' οὖν, ἀλλ' αὐταρκες εἶναι τούτοις τὸ σῶς ἀπολαβεῖν τοὺς γνη-
 σίους. τότε τοίνυν δεινὰ τε καὶ σχέτλια ἐτελοῦντο, μέγιστα ὧν
 ὄψει καὶ ἀκοῇ παρειλήφει τις· γυναῖκες γὰρ ἀνέβριστοι καὶ παρ- P 95

gia, praesertim maximum unum e Sicilia, solum satis amplum cunctis
 fere qui terrae pericula mari fugere vellent recipiendis. ea Ioannes cum
 exposuisset, suadere utilia est visus, ea maxime ratione cunctos in as-
 sensum necessarij consilij trahente, quod satis pateret ne expositis qui-
 dem in terram navalibus copiis cum se numerum habituros militum quo
 plane opus esset ad urbem in tali discrimine tendendam et victores inde
 pellendos, igitur qua frequentissimae confertissimaeque aedes erant ignem
 statim iniiciunt, qui momento in materiam grassatus, et obvia quaeque
 avidè correpta momentò redigens in cinerem, quem par est credere tu-
 multum ac trepidationem habitantibus obiecit. prodibant apum instar
 fumo ex alveis pulsarum, in editiora urbis concurrentes loca, nudi aut
 eo habitu in quo eos flammae terror oppresserat, tremantes, anxii de
 propria salute, quos procul extra videbant vicissim intentos in ea quae
 fierent, cum lacrimis orantes ut succurrerent in extremo discrimine mi-
 serrima patientibus et metuentibus peiora. tali spectaculo reductibus e
 Daphnusia Latinis obiecto, steterunt hi aliquantulum incerti et delibera-
 bundi quid agerent. an, prout decreverant, excenderent, et hostes in-
 vaderent? at inconsultum videbatur ipsos nudos, ut erant, apparatus ter-
 restris belli, pro focis et re familiari, quibus se iam spoliatus populante
 cuncta incendio videbant, caeco impetu decertatum ruere, cum certa
 pernicie non sui solum ipsorum, sed coniugum praeterea et liberorum,
 nisi vincerent (quod sperari vix poterat), cum ipsis haud dubie peritu-
 rorum. haec reputantes satius putarunt descendere ad preces, supplices-
 que instantèr petierunt ut sibi necessarij domesticique redderentur, si
 quidem vellent, cum ea quae superesset familiari suppellectili, sin minus,
 vel sola restitutione carorum capitum contentos abituros cum iis nudis
 floet, at incolumibus et salvis. tunc vero graviora acerbioraque conti-
 gere quam quisquam unquam visu auditaque perceperit. honestae mulie-
 res ac virgines indusiis modo aut tuniculis male tectae singulis, iisque

Θένοι ὅφ' ἐπὶ χιτῶνι, διερωγῶντι καὶ τούτῳ, τοῖς τυχοῦσι περι-
 στελλόμενοι, νηλλίποις ποσὶν ὑπὸ πολλῶν ὄψεσιν ἀτίμως πρὸς
 τοὺς οἰκίους ἐξέθειον. καὶ δίκας ἐτίγγυον ἄντικρυς Ἴταλοὶ ὧν
 ἐκείνοι ποτε πρὸς Ῥωμαίους ἐποίουν. ἄμα δὲ καὶ τὸ παλαιὸν
 θέσπιον ἐπληροῦτο, “Ἀλέξιος Ἀλεξόπουλος καὶ ἐπὶ τούτοις Κου- 5
 τριτζάκης.” ἔφθασε γὰρ καὶ πρὸ τοῦ ταῦτα γενέσθαι ὁ συγγρα-
 B ψάμενος ἀκούειν παρὰ πατρὸς ὁμιλοῦντος ἄλλῳ καὶ τὸν τοιοῦτον
 λόγον λέγοντος. ὡς γὰρ πολεῖται ὄντες ἐκείνοι τὰ οἴκοι ἐζήτουν
 καὶ εἴ ποθι ἄλωσις τῆς πατρίδος συμβαίη ἐσκόπον ὑπὸ φωτὶ τυ-
 κτὸς (ἦν δ' ἐγὼ ὁ τὸν κηρὸν κατέχων καὶ φαίνων ἐκείνοις), 10
 τοῦτο ξυνέβαινε λέγεσθαι παρ' ἐκείνων ὡς εἰδόντων ὡς εἰδοῖσι τάχα
 ὁπόθεν ἀλήθῃ· ἐπὶ γὰρ γενησομένου τινὸς βασιλέως Ἀλεξίου ὑπε-
 νόουν τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν, καὶ τινων ἄλλων, οὗς ἔλεγεν ὁ
 C χρῆσμός. ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Καῖσαρ Ἀλέξιος ἄντικρυς, ὁ ἀνεπιὸς
 ἐκείνου Ἀλέξιος τὰ πολλὰ συμβαλλόμενος, καὶ ὁ δοκῶν τῶν θε- 15
 ληματαρίων Κουτριτζάκης, ὃς καὶ τὴν βουλήν πρῶτος ὑπεσή-
 μαινε τῆς ἀλώσεως.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω κατὰ τὴν πόλιν ἐπράχθησαν· ἐπεὶ
 δ' ἐχρῆν πανταχοῦ φημιλεσθαι τὰ πραχθέντα, καὶ μᾶλλον ὅσον
 τὸ θαναμασιώτερον εἶχον, ὡς ἐκ παρόδου ἀλῶναι τοιαύτην πόλιν 20

pertamis, qualescumque fugam expedientibus primae occurrerant, nudis
 pedibus, sub oculis multorum, ad propinquos ignominiosissime cursabant.
 et poenas omnino aequas Itali dederunt earum injuriarum quibus olim
 Romanos affecerant. simul etiam veteri oraculo sua fides constitit. eius
 haec erant verba “Alexius, Alexopulus et super hos Cutritzaces.” id
 ego huius historiae scriptor, antequam urbs caperetur, memini me audire
 ex patre meo cum alio quodam de his agente et vaticinium nomen even-
 tu patratum recitante. cum enim ambo illi Constantinopolitani cives es-
 sent et exulare cogerentur, patriae, ut fit, desiderio prophetias scruta-
 bantur, si quae recuperationem urbis regiae promitterent. versabantur
 autem in ea conquisitione per noctem me ipso, qui haec scribo, facem
 ipsi ceream, ad cuius lumen lucubrabant, praetendentes, ac sic e pro-
 pinquo audiente quae inter sese loquerentur. significabant autem, quan-
 tum recorder, compertum sibi, ex isto videlicet vaticinio, capiendam ali-
 quando Constantinopolim: sed id faciendum opinabantur a quodam deinde
 regnatura imperatore, nomine Alexio, adiuvantibus illis aliis post eum in
 oraculo expressis. caeterum eventus docuit non imperatorem expugna-
 rem urbis, sed Caesarem Alexium futurum; Alexopuli autem nomine in-
 dicatum ibi Alexium iuniorem, prioris patrislem, qui multum ad hanc
 rem contulit, uti et inter voluntarios existimatione et auctoritate prae-
 stans Cutritzaces, primus auctor consilii de urbis expugnatione tali tem-
 pore tentanda.

Ac negotium quidem recuperationis civitatis regiae transactum hoc
 modo est. quoniam vero conveniebat divulgari facti famam eo celerius
 quo mirabilior res erat, obiter et ab aliorum missis expugnari tantam

τοὺς γε μὴ ἐπὶ τούτῳ τὴν ἀρχὴν ἀφοιγμένοις, τινὲς τῶν ταχυδρο-
 μούντων ἐπὶ συγκαλείας ἔθειον πανταχοῦ γῆς, ὡς ἀλώφῃ ἀγγελοῦν-
 τες τὸ μέγα ἄστυ, ἡμέρας ἐπισήμιον, ἐφ' ἑορτῇ τῆς θειομήτορος
 Ἄννης, μηνὸς Ἀνδριστηριῶνος, ἀκοντιὶ σχεδὸν καὶ ὡς οὐκ ἤλ-
 5 πισιάν ποτε οἱ ἄλλοντες. σημεῖον δ' ἄληθείας τῶν λεγομένων ἐκε-
 νοῖς ἦν κοκκοβαφῆς σάρωσσα δεικνυμένη. (28) ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς P 96
 Νικομήδειαν ἔφθασαν, ἐνεστῶσης τῆς πανηγύριως τοῦ ἐν μάρ-
 τυσοὶ μεγίστου Πανταλεήμονος, ἔτυχε δ' ἐκεῖσε καὶ ὁ Κακὸς Σε-
 ναχηρεῖμ ἐν πρωτασηκρητικῷ ὀφθαλμῷ μεγαλυνόμενον καὶ τὸ φημι-
 10 ζόμενον ἤκουσε, πρῶτον μὲν διεπίστευε καὶ ὡς πλάσμα τὸν λόγον
 ἀπέπεμπε, ὡς δ' ἐξελθὼν ἤκουσε καὶ ἐπίστευεν. εἰσελθὼν ἅμα
 καὶ τῶν σφετέρων γενεῶν ἀπρὶξ ταῖς χερσὶ δραξάμενος "ὦ πόλις" B
 εἶπεν "ἀκούω. τοῦτο ταῖς ἡμετέραις ἐταμιεύετο, τί γε ἁμαρτου-
 σιν ὡς ἐπιζῆν καὶ βλέπειν τοσαῦτα δεινά; τοῦ λοιποῦ καλὸν
 15 τις μὴ ἔλλπιζέτω, ἐπεὶ Ῥωμαῖοι καὶ αὐθις πατοῦσι τὴν πόλιν." τὰυτ' ἔλεγεν ἐκεῖνος, καὶ δῆλος ἦν δυσχεραίων τὰ παρὰ πολλοῖς
 θουμαζόμενα. ὅπου δὲ κατήντησαν ταῦτα, ὁ λόγος κατὰ τό-
 πον ἔρει.

29. Τότε πολλοὶ καὶ πρὸς βασιλεῖα ἠπείγοντο κατὰ τὸ P 97
 20 Νύμφαιον διατρέβοντα, καὶ ἀντεφιλονείκων ἀλλήλοισι, ὅστις ἂν
 προφθάσας κηρύξοι τὰ εὐαγγέλια. προφθάνας δὲ τις κατὰ σπου-

5. *liberius* interpretas.

urbem, quidam velocissimi cursores tantae gratulationis nuntii discurrerunt per omnem late terram, ubique promulgantes captam fuisse magnam urbem die insigni, sacra S. Annae deiparae virginis matri, mense Iulio, facile ac fere sine certamine, quo modo ne ipsi quidem qui coeperant unquam sperassent capi posse. ostentabant autem in signum veritatis nuntiatæ rei sariassam cecco tinctam. (28) horum aliqui Nicomediam cum venissent quo die ibi celebrabatur panegyris S. Panteleemonis in martyribus maximi, fuit ibi forte Malus ille Sennacherib in primi a secretis officio magnifico se iactans. is audito nuntio, primum non credidit et tanquam figmentum reiecit. ut autem alio abeundi undique occurrerunt tot veri argumenta quae plane rem persuaderent, domum moestas ingredi- ditur pilos genarum utraque manu vellens, "et quid" inquit "audio? hoc nostris diebus servabatur! quid peccavimus ut vitam produceremus in hanc horam et tam acerba videremus? de caetero nihil boni speretur, Romanis iterum urbem calcantibus." sic est locutus ille, non dissimulans se molestissime ferre id ipsum quod passim populus admirans gratulan- sque praedicabat. quid ex his deinde secutum sit, historia nostra in loco memorabit.

29. Multi tunc incitate cursu ad imperatorem ferebantur Nymphaei tunc commorantem, contendebantque omni conatu se mutuo praevertent, gratiam primam allati tam optati nuntii pro se quisque affectantes. prae-

δὴν, μηδὲ παρὰ τοῦ Καίσαρος γράμματα κομιζόμενος. καὶ ἐπεὶ μηδένα ἔδει ἀκούειν τῆς ἀγγελίας πρὸ γε βασιλέως αὐτοῦ, κείνος μὴ οἶός τε ὦν τῆς πρὸς τὸν βασιλέα προσόδου τυγχάνειν, B ἀπελθὼν ἀπαγγέλλει τῇ ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως Εὐλογία ὡς ἀλφῆ καθαρῶς τὸ Βυζάντιον. ἐκείνη δ' εὐθὺς τὸν λόγον δεξαμένη, 5 ἔωθεν καὶ παρὰ τὸ σύνθησις ἔλθοῦσα πρὸς τὰ ἀνάκτορα ἐφίσταται ὑπνοῦντι τῷ βασιλεῖ. τὸ γοῦν διυπνίζει ἅμα καὶ λέγει τοιαύτην ἀγγελίαν οὐκ ἔδοκίμαζε, μὴ πως καὶ πάθοι τι ἐξαίφνης καὶ παρὰ προσδοκίαν ἀκούσας ἅμα τῷ τὸν ὕπνον διολισθεῖν, σοφόν C τι καὶ οὐ κατὰ γυναῖκας ποιῶσα. τοῦ γὰρ ἐμφύτου πνεύματος 10 μετὰ τὴν τροφήν περὶ τὴν πέψιν ἀσχολουμένου καὶ ἐντὸς εἰσδύοντος ἀνάγκη τὰς αἰσθήσεις ἢ ἀργεῖν ὑπνούστων ἢ ἀτονεῖν γρηγορούστων, μὴ σφίσι ἐπιπολάζοντος, εἶτα κἄν τι περὶ τὰ αἰσθητὰ συμβαίῃ μὴ καταστάντος κατὰ χώραν [ὑπνούστων] καὶ τι καὶ πρὸς ἀντιληψὶν προσβιάζωνται, εἰ μὲν ὁμαλὸν καὶ τῶν 15 συνήθων ἐστὶ τὸ ἀντιλαμβανόμενον, αἴφνης ἀκούσας κατερ- D ραθυμημένως προσέειπαι, εἰ δ' ἀτηρὸν ἄλλως ἢ τοῦμπαλιν χαρῆν καὶ τῶν ἀσυνήθων, μὴ ἱκανῶς ἔτι πρὸς ἀντιληψὶν ἐχούσας θορυβεῖσθαι καὶ τῇ ψυχῇ εὐθέως τεθορυβημένας προσπαιούσας

14. ὑπνούστων Possinus cum πνεύματος mutat, ego sustulerim.

volavit eo ante omnes celeritate usus summa quidam; qui cum a Caesare literas non ferret, et satis intelligeret neminem prius tam fausto nuntio impertiri oportere quam imperatorem ipsum, ad quem tamen ut statim admitteretur non poterat impetrare, sororem eius adit Eulogia, eique plane captum Byzantium asseverantissime affirmat. haec statim ab hoc audito summo mane praeter solitum regiam ingressa reperit dormientem imperatorem; et in tanta licet tam expeditae rei cito indicandae prurigenie muliebrem cupiditatem sapientia maiori in potestate habuit, moderata sibi, ne fratri e somno excitato tantam subito laetitiam obiceret, qua periclitari valetudo eius posset, extremi gaudii vehementissimum ex inopinato appulsum tali articulo haud innoxie fortassis excepturo semisomni corpore, siquidem naturali spirita post cibum sumptum in eius concoctione occupato, et intus ea causa retracto, necesse est sensus aut plane otiari dormientium, aut recens excitatorum languere, copia videlicet spirituum, quorum affluxu vigent, tunc adhuc alibi detenta. quare si, quod in momento quo quis expergiscitur movet sensum, lenis fuerit et solitum, percipietur sine noxa, mediocri attentione, et qualis est ludibundorum et aliud agentium, ad id sufficiente. porro ad hanc satis instructa facultas est, utcumque intro adhuc teneatur pars maior spirituum. sin vero inopinatum quiddam et magnum obiciatur, in utrumvis mali aut boni, doloris aut gaudii extremum excedens, turbat animum vehementius, et eum raptim incitans ad exigendas e sensibus, tunc, ut dictum est, spirituum absentia debilitatis, acres operationes, laedit eos et valetudinem corrumpit.

ἔκκληξεν ἀπεργάζεσθαι. τότε τοίνυν ἐκείνη τῆς τοῦ βασιλέως ἀσφαλείας οὐχ ἤτιον ἢ τοῦ τὰ ἡδέα λέγειν προουνοί, καὶ κατ' ὀλίγον γρήγορον ἀνελάμβανε. τῶν γὰρ τοῦ ποδὸς δακτύλων τὸν μέγιστον κατασχούσα μετριῶς ἐπέριξε τοῖς δακτύλοις ὡς ὁμαλῶς **Κ**
5 δινυπνίσουσα, καὶ δύνειζε παραντίκα. καὶ ὅς τῇ μοναχῇ ἐνιδῶν ἰσταμένη, ὃ τι παθοῦσα πράττει τοιαῦτα διεπνυθάνετο. ἡ δὲ γέλῳτι μὲν καὶ χαροπῶ τῷ ἦθει ἐμφανῆς ἦν τὰ καθ' ἡδονὴν ἐροῦσα, οὐ μὴν δ' ἐκ τοῦ παραντίκα τὰ κατὰ νοῦν ἐξήγγελε, μέχρις ἂν κατασταλῆ κατὰ τὸ εἶκος τὸ φρονοῦν. ἐπεὶ δὲ καθί-
10 στατο καὶ αὐθις ἡρώτα μαθεῖν γλιχόμενος τὸ ἡδονοῦν, ὡς ἐπε-
 νοίει, τότε προσετίθει τὰ εὐαγγέλια, ὡς ἡ τε πόλις ἀλώψ ὃ τε **Καῖσαρ** μετὰ τοῦ **Σκυθικοῦ** ἐντὸς ἀνέθην διάγοι, καὶ ὡς εὐαγ- **P 98**
 γέλια ἐκείθεν ἤκοντος, ἐπὶ τούτοις ἰσχυριζόμενον τὰ μάλιστα ὡς ἐκεῖ πρᾶξιμένων παρόντος. ἐπεὶ δὲ καὶ εἰ ἀποσταλεῖ παρὰ
15 τοῦ **Καίσαρος** οὗτος ἀνεπνυθάνετο, ἡ δὲ οὐκ εἶδέναι μὲν ἔφα-
 σκεν, ὅμως αὐτὸν παρόντα αὐτάρκη εἶναι ἀποκρινεῖσθαι. ὃ μέντοι γε βασιλεὺς ἐνοῶν μὲν καὶ τὸ τοῦ πράγματος ξένον καὶ δεῖ καὶ ὡς οὐκ ἀποστέλλοι ὁ **Καῖσαρ** ἐπὶ τοῖτοις, ἐνοῶν δὲ καὶ τὸ τῶν ἐρεπομένων πληθὸς ὡς ἔλαττον ὄν ἢ ταῦτα πράττειν, καὶ **B**

2. ἡ decret.

pit, corpore interdum in deliquium et symptoma senticum redacto. haec sapienter tunc reputans Eulogia instillare gaudium quam superfundere fratri maluit; nec nuntium felicissimum nisi praeparatis idoneae suspensionis mora expergescens auribus commisit. primum vellicato pedis articulo maiori sopiti fratris somnum excussit. cumque is oculis apertis solum eo loco ac tempore sororem vidisset, quaeisivit admirans, satin sana et quorsum ibi esset quidve ageret. illa hilari arridens vultu satis ipsa oris residentia monstrabat prosperae se rei adesse iudicem. nondum tamen quid afferret exposuit, etiam praebens sensibus excutiendi torporis vigorisque resumendi. tum ubi satis spatii datum naturae iudicavit ad restituendam in statum consentaneum intelligendi facultatem, cupide flagitanti Augusto ne diutius taceret quod dulce audita nuntiatura venisset, tandem exposuit captam teneri urbem et Caesarem intra eam secure cum Scythiis copiis degere. id certo sciri ex oculato teste, homine inde summa celeritate profecto, constantissimeque affirmante sese interfuisse dum res gereretur et gestam vidisset. interrogante vero imperatore ecquid illum missis a Caesare venisset, illa se nescire dixit: caeterum adesse hominem et interrogari posse, quippe idoneum reddendae sui rationi. prudens imperator reputans quam nova et inopinata narraretur res, de qua nuntius a Caesare, qui gessisse dicebatur, nullus appareret, memor etiam paucitatis copiarum cum Caesare profectarum talis ut tantam urbem occupasse etiam ultro sine certamine apertam, vel si voluissent maxime, haud potuisse viderentur, sustinuit assensum nec fidem adhibuit nuntio,

ὡς εἰ βουληθείη, οὐκ ἂν ἠδυνήθη, οὐδ' ὄλως τοῖς λεγομένοις
 ἑαυτὸν ἐδίδου. τὰ δὲ χλεύη καὶ πάλιν εἶναι, μὴ καὶ ἀβέλτερος
 εἶη ὁ ταῦτα συσκευαζόμενος. αὐτὸς οὖν ἔγνων καθίσας διερωτῶν
 τὸν ἤκοντα, οὐ τῷ τοῖς ῥηθησομένοις ἐξ ἐτοίμου θήσεσθαι, τῷ
 δὲ νόμιζεν ἐκείνον εἰς φόβον καταστάντα βασιλικὸν ἀλληθῆ- 5
 ξειν, ἀλληθῆς ἐπιπλῶν πυθέσθαι. εἰσήγετο τοίνυν τοῦ βασιλέως
 C προστάξαντος, καὶ ἐρωτώμενος ἔλεγε, καὶ ὡς ἴδοι ἐπιτελεσθεῖ-
 σαν τὴν ἄλωσιν ἰβεβαίου. λέγων οὖν καθ' ἕκαστον πολλοῖς μὲν
 ἐνεργάζετο πίστιν, πᾶσι δὲ κατάπληξιν. ὁ μὲντοι βασιλεὺς
 παρὰ τοὺς πολλοὺς δοκεῖν θέλων εἰδέναι, καὶ μᾶλλον ἐπὶ στρα- 10
 τείαις, καὶ ἅμα ψευδῶν μὲν ὄντων τῶν λεγομένων μὴ ξυναρπα-
 γῆς ἔγκλημα φέρειν, ἀληθινῶν δὲ τὸ μετὰ δοκούσης ἀσφαλείας
 τῶν ὡς αὐτὸν ἀναφερομένων κερδαίνειν, προσέταττε φυλάττε-
 D σθαι δεδεμένον. πλὴν ἄσμενοι ἦσαν ἅπαντες, εἰ πιστεύοιντο
 Ἴταλοι οὕτω τῆς πόλεως ἐξωθούμενοι. ὡς δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας 15
 πλείους οἱ πεμπόμενοι πρὸς Καίσαρος ἦσαν, καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ
 τὴν καλύπτραν καὶ τὴν σπάθην τοῦ Βαλδουίνου ὡς βέβαιοι κο-
 μιλῶν τεκμήριον, βασιλεὶ δὲ καὶ τὰ γράμματα ὅπως εἶη ἡ πόλις
 συνειλημμένη ἐδήλου, οὐκέτι ἀμφίβολος ἦν ἄλλ' ἐπίστευε. καὶ

2. χλεύη?

suspiciatus quinetiam illud sibi ab homine fortasse nimium simplici aut
 plano, qui haec astute aut stulte confuxerit. decrevit igitur ipse per
 otium eum interrogare, sperans agniturum ex eius responsis quid in re
 esset: nam metu praesentis maiestatis simulationem, si quam adhibuis-
 set, ipsi excutiendam, fassurumque ex vero cuncta. tunc igitur ad im-
 peratorem iussu ipsius introductus cursor est, et ab eo interrogatus con-
 stanter asseveravit spectatum a se coram negotium confectum captae ur-
 bis. simul referens minutim prout contigerant singula, multis quidem
 fidem fecit, cunctis admirationem ac stuporem movit. at imperator, qui
 affectabat videri plus quam vulgus sapere cum in caeteris tum in militari-
 bus negotiis maxime, simul cogitans, si forte ad extremum falsum id de-
 prehenderetur indicium, subiturum se notam levis credulitatis, nec de-
 prehenso mendacio decorum sibi fore impunitam dimisisse impostoris au-
 daciam, sin veritas dictorum eius tempore pateret et consensu aliorum
 inde mox affuturorum firmaretur, nihil illi fraudi fore moram cautae su-
 spicionis brevem (repraesentanda quippe ipsi cum fide praemia debita
 velocitati qua praevenisset omnes in afferendo tam laeto nuntio), iussit
 hominem vinctum custodiri. tamen isto ipso, cuiusquemodi tandem foret,
 indicio iam tum omnes laetabantur; praecipiebantque praesagis animis
 triumphale gaudium quo perfundendi essent, ubi plane constitisset sic ex-
 pulsos urbe Italos. ut autem eodem die multi advenerunt missi a Cae-
 sare, et super hos qui tegmen capitis et ense in certissimum receptae
 urbis argumentum imperatori cum laureatis Caesaris literis afferret, plane
 affirmantibus receptam urbem Romano praesidio teneri, non amplius de-

ἀντεδίδου μὲν τῶν λόγων τὰ μείζω, τὸν μέντοι γε πρῶταν τούτων καὶ παροχέα ὡς δυνατὸν ἐμεγάλυνεν· οὐδὲ γὰρ μικρὸν οὕτως **E** ὤφειτο τῇ ἐκείνου βασιλείᾳ προστεθῆναι τοιοῦτον κατόρθωμα. καὶ δὴ μεγίστης ἐορτῆς ἄγων ἡμέραν ἐκείνην, μετημφάζετο μὲν πρὸς 5 τὸ μεγαλειότερον, συνεκάλει δὲ τοὺς συνησαμένους; καὶ αὐτοὺς ὡς εἰκὸς ἐστολισμένους ποικίλοις, καὶ σφίσι δημηγορῶν συνήδετο, μηδὲ τοὺς πόρρω κενοὺς ἀφίεις ἤδονῆς, ἀλλὰ γε καὶ πρὸς ἐκείνους γράμματα πέμπων συνεκάλει πάντας πρὸς εὐχαριστίαν τοῦ κρείττονος, (30) “οἴδατε” λέγων πρὸς τοὺς παρόντας, **P** 99

10 “ἄνδρες βασιλείας ὑπήκοοι πῆς Ῥωμαίων, ὅσοι τε μεγιστᾶνες καὶ ἡμῖν πρὸς αἵματος καὶ ὅσοι τοῦ πλήθους, ὅπως πάσαι τοῦ Θεοῦ μηνίσαντος ἀνέμοις ἐξώσταις οἶον τοῖς Ἰταλοῖς ἐξώσθησαν τῆς πατρίδος οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, καὶ ὡς εἰς στενὸν τὰ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς κατηντήκεσαν. καὶ παρεῶ τὰ πάσαι, ὅτι ἡ τῶν 15 Ῥωμαίων ἀρχὴ πρὸς ἔω μὲν Εὐφράτη καὶ Τηγριδι, πρὸς δύσιν **B** δὲ Σικελία καὶ τοῖς πρόσω Πουλίας ὤρριζετο, Αἰθιοπας δ’ εἶχε πρὸς νότον καὶ πρὸς βορρῶν τὰ προσάρακτια. ἀφίμι ταῦτα. ἀλλ’ οἴδατε πάντως ἀκούοντες ὡς ταύτης δὴ τῆς θαλάσσης ἐν- τὸς πρὸς ἡπειρον οὐ δυοῖν καὶ τριῶν ἡμερῶν, ἀλλ’ ἔστιν ὅπου 20 καὶ δέκα καὶ τούτων πλέον τόπου διάστημα παρὰ τῶν ἡμετέρων **C**

16. Συσίλλας P.

bitavit imperator, sed omnino iam persuasus plura et maiora quam promiserat est primo nuntio largitus. ac ducem quidem facti auctoremque successus gratis et laudibus quam potuit amplissimis prosecutus est: non enim existimabat parvum ornamentum imperio suo additum facinore tam illustri. itaque diem illum festum egit solemnitate summa: quippe sumptis ipse magnificentissimè vestibus ad proceres celebrandi causa communis gaudii ad se vocatos, splendido et ipsos varioque insignes ornata, gratulatoriam orationem habuit. ac ne absentes quidem eius voluptatis expertes passus, scriptis et quoquo versum missis eiusdem cum oratione sententiae literis cunctos ad agendas deo gratias publiceque laetandum adhortatus est, (30) “nostis” inquit ad praesentes, “viri Romano imperio subditi, quique optimates nobisque consanguinitate iuncti, caeteraque multitudo huic adestis, nostis, inquam, ut olim deo irato ab Italia, velut ventis quibusdam vehementibus, maiores nostri expulsi patria fuerint et in artum contrusa ditio eorum. ac vetera praetereo illa, quando Romanum imperium ab ortu quidem Euphratem ac Tigridem limites habuit, ab occasu vero Siciliam et hac ulteriorem Apuliam, in meridiem processit usque ad Aethiopas, versus septentrionem usque ad admotas polo regiones. omitto illa, tantum obiter memorans quae fando audita cognovistis, intra illud mare versus continentem non solum quantum bidui aut tridui cursu emetiri spatium potest, sed quantum decem et eo plus diebus, in nostrorum fuisse potestate, praeter omnes insulas, in quibus quaedam

τότε κατείχετο, χωρὶς ἀπασῶν νήσων, καὶ τῶν μεγίστων. ἀλλὰ
 Θεοῦ θείλοντος, ἢ μᾶλλον παραχωροῦντος κατ' εἴπραξιν τῶν
 εἰς ἐκεῖνον πλημμυλημάτων, αὐτῆς ὡσανεὶ τινος καρδίας τῆς
 πατρίδος παθούσης συννεκρώθησαν πάντα, καὶ τὰ μὲν Ἴταλοι
 τὰ δὲ Πέρσαι Βούλγαροι τε καὶ Τριβαλλοὶ καὶ πάντες ἄλλοι διε- 5
 D μερίσαντο, ἔστι δ' ἅ καὶ Ῥωμαῖοι τῇ βασιλείᾳ ὑπήκοοι νοσφισά-
 μνοι καθ' αὐτοὺς ἦσαν δεσπόζοντες. τὰ δὲ γ' ἡμέτερα Νικαία
 καὶ Προύση καὶ τρίτη Φιλαδέλφεια καὶ τοῖς περὶ διεγνωρίζοντο.
 τὰ μὲν οὖν ἄλλα πῶς καὶ αὐθις ἀνεζωώθησαν, καὶ γε ἀναζωοῦν-
 ται κατὰ μικρὸν ἐλειοῦντος πάλιν τοῦ θείου, τί χρῆ καὶ λέγειν; 10
 πλὴν ἄλλ' οὐδὲν τούτων ἦν ἀσφαλῶς ἔχειν λειπούσης τῆς βασι-
 λίδος. ποῖος γὰρ ἡμῖν οὐ προσκρούων ὠνείδισεν, εἴ που καὶ
 διεπρωσβευσάμεθα, ὡς ἀπόλισι καὶ πόρρω τοῦ βασιλείου θρόνου
 P 100 κατ' ἀνάγκην διάγουσιν; ἄστρασι τοίνυν τὴν πατρίδα διασημαι-
 νομένους ζητεῖν τὰ λοιπὰ, καὶ ἀνακαλεῖσθαι παρὰ τῶν κατεχόν- 15
 των, μηδ' εἶναι τὴν ἀγωγὴν εὐλογον. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν
 πρὸ ἡμῶν βασιλέων πολλὰ πονεσάντων, οὐκ ὄλγα δὲ καὶ ἡμῶν
 πρότετα παθόντων, οὐδὲν ἠνύσθη. τὸ γὰρ καὶ φυλαττομένης
 πόλεως εἰς κενὸν ἀγρυπνεῖν, καὶ εἰς χεῖρας κειμένης αὐθις γενέ-
 σθαι εἰς μάρτην τοὺς πειρωμένους πονεῖν, Θεοῦ ἔστι μάλιστα, 20

sunt amplissimae. caeterum deo volente, aut potius permittente in ultio-
 nem iniuriarum ipsi factarum, cum ipsa rerum, principe nostra patria,
 velut corde imperii, clade ultima oppressa, cuncta pariter reipublicae
 membra letali quasi morbo elanguerunt, dum eorum quaedam Itali, alia
 Persae Bulgari Triballi caeteraque omnes gentes barbarae inter sese
 partirentur. fuerunt et nonnulla quae ipsi Romano imperio, cui erant
 subditi, rebelles avulsa et seorsim tracta dominorum nomine tenerent.
 nostrae vero res Nicaea Prusa tertioque Philadelphia cum terris adiacen-
 tibus definiebantur. et alia quidem ut rursus revixerint (nam paulatim
 deo miserante revaluerunt) quid attinet dicere? verum ne haec quidem
 vel servata vel recuperata secunda nobis et certa esse poterant, quamdiu
 principe urbe carebamus. quotus enim quisque legatos nostros, si quos
 rerum repetendarum causa mittebamus, non irriso convicio repellebat
 tanquam ab exulibus missos patria electis et procul ab imperii sede ne-
 cessario degentibus. quare illos qui domesticos lares, hostibus insessos,
 designare ubi tandem essent non nisi geographico radio ex ratione astro-
 rum quibus essent suppositi valeret, incongruum absurdumque esse reli-
 qua tanto minus praecipua imperii membra a detinentibus reposcere. qui
 maxime notus ne ante nos imperantium multi et magni labores quidquam
 admodum proficerent obstetit, idem nostros quoque non paucos pro no-
 strae facultatis modulo his retro diebus tentatos conatus cassos effectum
 reddidit. quod porro novissime nunc accidit, multos acresque custodes
 amplissimae opulentissimaeque civitatis frustra vigilasse, et hostium re-
 ducem exercitum rei dum adhuc gerebatur supervenientem, recipere illam
 rursus ciccando paucos e nostris qui in eam penetrarant nequidquam co-

Θεοῦ, ὃς οἶδε καὶ τὴν εἰς κίνδυνον νομιζομένην κείσθαι φυλάττειν Β
 ἀπώλακτον οὖσαν, καὶ τὴν ἰσχυροῖς ὀπλίταις ὠχυρωμένην ἐγκα-
 ταλείπειν εἰς χεῖρας·πίπτειν τῶν πολεμίων. τὸ γὰρ πολλὰ καὶ
 μεγάλα πραγματευσαμένους περὶ αὐτῆς, καὶ διὰ τοσούτων πε-
 5 ραιωθέντας δεινῶν, μηδὲν ξηανύειν πολλαπλασίους ὄντας τῶν
 ἐνοικούντων, δεικνύντος Θεοῦ ἦν ὡς ἔργον ἐκείνου καὶ μόνου ἕξ
 ἑλέους ἔσται τὸ δοῦναι, οὗ δὴ καὶ τὸ λαβεῖν ἐπιστεύετο. ἔφθασε
 τοίνυν ἡ τῆς εὐσπλαγγίας κυρία, καὶ ξένον, ἡμῶν βασιλευόν-
 των τῶν τίς ἂν εἴποι ἀγαθὸν ἔχοντων. καὶ δὴ εὐχαριστεῖν ἐστὶ C
 10 δίκαιον ἀπολαβόντας τὴν πατρίδα, καὶ γε ἐλπίζειν, ὥσπερ κα-
 ταπεσοῦσης ταύτης συγκατέπιπτον τὰ λοιπὰ, οὕτως ἀνακληθεί-
 σης αὐτῆς οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἀνακληθήσεται ταῦτα. ἡ γὰρ
 παλιμπους περιστήσεται δίκη, καὶ πολλῶν πρὶν φρουατομένων
 ἀνχέτες (σὺν Θεῷ εἰρήσθω) καθυποκληθήσονται πρὸς τὸ ταπει-
 15 νότερον. εἰ μὲν οὖν οἱ πατέρες ἡμῶν οὐκ εἶδον τὸ τοῦ Θεοῦ
 ἔλεος, ἀλλ' ἡμῖν ἰδεῖν γέγονεν, υἱοῖς ἐπειθὼν γε οὖσιν· οὐ γὰρ
 προσώποις ἀλλὰ γένεσιν ἐς τὰ μάλιστα καὶ τὴν εὐεργεσίαν καὶ τὴν D

7. τὸ δοῦναι] τοῦ δ. P. 9. τίς] τί τις?

natus esse, dei profecto potissimum opus est, qui novit et periclitari
 visam, utcumque destitutam praesidio, custodire civitatem, et eandem
 validissimis armatorum defensam cohortibus, in manus hostium tradere
 cum libet. nam quod nuper contigit, ut eandem nos urbem trajecto tot
 aerumnis et laboribus freto validissimis et omnium eius incolarum ingen-
 tem licet multitudinem numero longe superantibus oppugnantibus copiis re
 infecta recedere cogere, quid aliud fuit quam dei admonitione decla-
 rantis suum id solius opus esse suae misericordiae reservatum, dare
 quando et cui dignabitur tantum istud decus regiae recuperandae civita-
 tis. istius ergo diu suspiratae misericordiae momentum ecce nunc beatum
 et fortunata dies illuxit, nobis, quod mirum est, imperantibus, qui nihil
 in nobis boni agnoscimus quo tantum beneficium mereremur. quare totos
 nos in gratiarum actiones effundere iustum est recepta patria; fas etiam
 sperare, sicut ea quondam cadente caetera pari ruina conciderunt, ita
 eadem in pristinum modo revocata statum reliqua similiter quae afflicta
 fuerant in fortunam restituenda meliorem. nam divinum nos protegens
 iniuriasque nobis factas ulciscens iudicium, quod a nostris quasi partibus
 deficiens nos deseruisse videbatur, iterum ex hoc principio vim suam in
 nostrum patrocinium seque favens ac propitium nostrae causae adiungit.
 quare plurium istorum nos superbe prius despicientium illae arduae indo-
 mitaeque cervices (dei fretus auxilio sic loquor) frangantur inflectentur-
 que, velint nolint, in subiectionem demississimam. haec felicitas serva-
 batur nobis, ut usu visuque experiremur gratiam miserantis dei: patri-
 bus nostris tanti fructus gaudii negatus est, nobis utique filijs eorum
 abunde nunc cumulateque repraesentatus. non enim personis singulis, sed
 generibus statae vices alternis commeanantium in vitam hominum beneficio-
 rum et suppliciorum divinae providentiae reddi solent. hoc ita factum

τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ γενέσθαι. τοῦτ' ἐπράχθη καὶ ἐπὶ τῶν πάλαι.
καὶ τοῖς πατράσιν ἐπαγγελάμενος τὴν ἀγαθὴν γῆν ἐκείνην πῆν
πάλαι προαγγελθεῖσαν τῷ Ἀβραάμ, ὡς αὐτίκα τῆς Αἰγύπτου
ἀπαλλαγίσει ληρομένοις ἐκείνην, ὃ δὲ ἐκείνων μὲν ἐπὶ τῆς ἐρή-
μου πεσεῖν τὰ δοτᾶ παρσκευάσει, τοῖς δ' υἱέσι πληροὶ τὴν ἐπαγγ-
E γελίαν, καὶ οὐ διέπεσεν ἡ ὑπόσχεσις. οὕτω δικαίοις μέτροις καὶ
σταθμοῖς αἱ θεῖαι πράξεις οἰκονομοῦνται. καιρὸς γοῦν μετοικεῖν
προστύσσοντος τοῦ Θεοῦ, οὐ σκιαδεῖοις ἐκ φύλλων ἐν λαμπήναις
(ταῦτα γὰρ ἦσαν τὸ πάλαι) ἀλλὰ σκεπομένοις χάριτι τοῦ Θεοῦ.
καὶ δὴ ἐξ αὐτῆς ἡμα πεμπέτω τίς τῶν ἀρχόντων, καὶ λαμβανέτω 10
τοὺς οἴκους οἱ πανοικεῖ κατοικήσει. εἰ μὲν συμβαίνοι τοὺς πα-
τέριους εἶναι καὶ τοὺς τοῦ γένους περιόντας ἔτι, εἰ ἂν σῆχοι·
εἰ δ' οὐκ, ἀλλὰ τις ἐκλεγέσθω τοὺς ἀρμοδίους. ἐχρῆν γὰρ Θεοῦ
P 101 διδόντος τὴν χάριν κατὰ νόμους ἐκείνου ποιεῖν καὶ προσφιλι-
μείσθαι τὸ μέρος ἐκάστω. οὐδὲ γὰρ ἡμῖν μόνοις ἀλλὰ καὶ ἡμῖν 15
δίκαιον ἡγεῖσθαι τὸ θεῖον χαρῆσθαι· καὶ ὥσπερ τὸ ἀπερροῖσθαι
κοινὸν τὸ τῆς ὀργῆς ἡμα πίνουσι κόνδην, οὕτω καὶ τὸ ἐπανακα-
λεῖσθαι καθολικὸν τὴν εὐεργεσίαν λαμβάνουσιν. ἔφονται δ' ἐφε-

3. τῆς] τοῖς P.

cernere licet et in antiquis. nam promissam patribus felicem terram, du-
dum praenuntiatam Abrahamo tanquam statim dandam liberatis ex Ae-
gypto ipsis posteris, hi quidem non acceperunt in deserto mortui, sed
eorum ossibus peregre relictis feliciores illorum filii desponsa non singulis
quibusvis capitibus sed universim Israeliticae genti hereditate adeunda
fidem vaticiniorum liberarunt, splendideque demonstrarunt haud excidisse
ac ad extremam cassam eventu remansisse quae deus praedixerat. sic iu-
stis mensuris aequisque ponderibus divinae semper dispensantur operatio-
nes. tempus igitur nunc est iubente deo, ut non umbraculis foliorum aut
ramorum attegis protecti pompam curulibus tabernaculis festam traducamus
(id erat veteris iam antiquati moris), sed ornati dei gratia celebremus
laetitiam quam ipse fecit. atque adeo iam nunc praemittatur in urbem
aucti principum metatorum avitarum, in quas sumus migraturi.
et siquidem illas ipsas quas patres incoluerunt hereditario cuique iure
debitas idoneas repererit, bene habebit: sin vero, quascumque aptas in-
veniet, paret pro tempore. decet enim nos tam singulari dei beneficio
affectos legitimas ei in ipsa illa quam liberalissime concessit ecclesiae et
imperii metropoli gratias agere, cum eo, ut divina lex iubet, in sua
quemque postliminio reducere. non enim nobis solis, sed vobis etiam et
vestrum viritum singulis gratificari hoc miro eventu deum voluisse putan-
dum est. quin sicut communiter ad omnes imperantes iuxta subditosque
pertinuit expulsionis et patria calamitas, atque in calice irae dei per
omnes circumlato partem suam amarae potionis bausit, ita con-
venit ut coaversae in melius sortis et exuberantis inde laetitiae sensu
omnes perfundantur. post primos qui illo remigraverint, sequentur eo-
dem suo deinde ordine reliqui. et sic iterum exhausta replebantur, uno-

ἕξ ἄλλοι, καὶ οὕτω πάλιν τὸ κενωθὲν ἀναπληρωθήσεται, πόλιν ἀπὲι πολυχλίων αἰρουμένων, τὴν ὄνομα ἔχουσαν τῶν ἀνωμόων καὶ εὐτελῶν. οὐ μὴν δὲ καὶ καταφρονητέον τῶν τῆδε· ἀσφάλεια γὰρ τῶν ἐντὸς μεγίστη, εἰ τὰ κύκλω φεύγοι τὸν σάλον. B
 5 ταῦτα δὲ τὸν σάλον φευξοῦνται πολυωρῶντων τῶν οἰκητόρων ἅμα τοῖς πεμπομένοις ἄρχουσιν. ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ καιρὸν καὶ λεχθήσονται καὶ πραχθήσονται θεοῦ συναιρομένου δι' ἔλεος· νῦν δ' ἄγε κἀκείνοισι δι' ὧν ἐπεμετρήθη ἡμῖν ἡ χάρις (καὶ γὰρ δίκαιον) γράφοντες τὰ εἰκότα δεῖξωμεν χάριν σφίσι εἰδότες μετὰ 10 θεόν." τῷ τοι καὶ ἐκ τοῦ παραχρήμα κελύει γραφῆναι τὰ χαριστήρια, ἐκλέγεται δὲ καὶ οἷς ἂν πεμφθεῖσι τὴν κληροδοτήσιν C
 ἐπιτρέψοι τῶν μεγαπάνων. τοῖς γὰρ πολλοῖς γε καὶ ἀνεβάλλετο τὸ δίδόναι, καὶ πρόφασις ἐκείνῳ τὸ διὰ σπάθης ἐλόντος μηδένα εἶναι τὸν δικαίως ἂν τῶν ἰδίων, εἴ που παρειεν, ἐπὶ τῆς πόλειως 15 ἀνθεξόμενον. περιῆσαν γὰρ ἔτι οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν τυχόντων, ἐν ὀκτιῶ μόνοις πρὸς τοῖς πεντήκοντα ἔτεσι κατεχομένης τῆς πόλειως τοῖς ἔχθροῖς. ἐν οἷς καὶ πάντα ἂν περιῆσαν, εἶγε εἰρήνην

8. κἀκείνους P.

quoque, ut par est, praeoptaturo in urbe quam in municipiis degere, et regiae inclytaeque splendorem civitatis obscurorum et sine nomine oppidulorum angustis et sordibus praeferre. non tamen haec ubi nunc sumus spernenda aut penitus relinquenda sunt. nam ut media tuta sint, circumiecta sunt tuenda; nec potest securitas intus esse, si exteriora in tumultu sint. providebitur autem ut haec in pace contineantur, tum colonorum hic relictorum et sua curantium fida custodia, tum adiuvante atque invigilante providentia magistratum ex urbe mittendorum. sed haec suo tempore ediceantur agenturque, deo pro sua misericordia nobis adfuturo: nunc, age, illis quibus ad tantum nobis largiendum bonum divina beneficentia ministris usa est, grates rependamus, quas par et aequum est iis referri quibus secundum deum debetur a nobis plurimum." sub hoc confestim praecepit conscribi authentico diplomate decreta victoribus praemia: elegit etiam e proceribus quos ad urbem missos ibi praeesse iuberet distributioni domuum et terrarum, et si qua residua e bonis caeteris erant, optimatum cuique faciendae rerum ad ipsos ex paterna avitave successione hereditario iure pertinentium. optimatibus autem nunc quidem solis in eo genere providit: plabi pariter consulere distulit, in animo habens id prorsus omittere, nullo se ad id adstringi iustitiae officio existimans, quod urbem vi et armis receptam ex hoste, iure belli spectare in solidum ad principem et in praedam ac fructum victoriae cedere aequum esse duceret; quo nomine quaestum haud modicum fecit. supererant enim adhuc e bonis privatorum et hominum e vulgo a dominis antiquis agnoscibilia non pauca, ut in civitate octo et quinquaginta solum annis ab hostibus detenta. in qua plura etiam atque adeo cuncta servanda et in primo statu fuisse relinquenda verisimile est, si principes qui post urbem a Latinis captam Romanae rei praefuerunt, pace cum

εἶχον πρὸς ἐκείνους οἱ βασιλεῖς· εἰ γὰρ μὴ τῶν ἐπιτηδείων ἐκ τῶν
 D συχῶν μαχῶν ἐν σπάνει ἐγένοντο, οὐκ ἂν καὶ τῶν θυμαστῶν
 ναῶν ἦπτοντο. πλὴν τὰ ξένα κατέχοντες, καὶ ἀλλὲν ἐν δειλία
 ὄντες τοῦ ἐξωσθῆναι τῶν μὴ σφίσι προσηκόντων, ἔσπευδον ἄλ-
 λος ἄλλο τι εἰς χεῖρας τὸ ἀλλότριον ἔχων ὑποσπᾶν τε καὶ ὑποκλέ- 5
 πτεῖν, ὡς ἐπὶ πολὺ μὴ ἔξων.

Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ταῦτ' εἰπὼν τε καὶ πράξας διὰ ταχέως
 ἀπέστειλλε πρὸς τὸν Καίσαρα, οὐδ' ἄπαξ ἓνα οὔτε τοὺς πάντας
 E ἅμα, ἀλλὰ συχνοὺς καθ' ἡμέραν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις, ἅμα μὲν
 πλειστάκις πρὸς ἐκείνου ζητῶν μανθάνειν περὶ ἐκάστων, ἅμα 10
 δ' ἐπιτάττων καὶ καθιστάναι τάκει, ὡς μετ' οὐ πολὺ κάκεινος
 σὺν τοῖς ἄμφ' αὐτὸν ἐπιδημήσων· εὐτρεπέζεσθαι γὰρ καὶ τὰ τῶν
 παλατιῶν προσέταπτεν. οἱ δέ γε μεγιστᾶνες καὶ αὐτοὶ καθ' ἓνα
 τὸν οἰκεῖον ἀπέστειλλον ὡς αἰτήσοντάς τε καὶ λήψομένους τὸς οὐ-
 κίας· μηδὲ γὰρ καὶ αὐτοὶ εἶναι βραδύνειν βασιλέως κινήεντος. 15
 ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐπιστάντες, καθὼς ἕκαστος εἶχε, τοῖς προστε-
 P 102 ταγμένοις προσεῖχον. ὁ Καῖσάρ τε διένεμε τοὺς οἴκους τοῖς τε
 προσώποις καὶ ταῖς ἀξίαις προσηκόντως. ἅμα δὲ καὶ διὰ σπου-

17. Καῖσάρ τε] Κ. δὲ?

ipsis facta, quietos illos ac securos reliquissent. nam nisi ex crebris bel-
 lis penuria urgeret, continuissent utique a templis sanctissimis rapaces
 manus. verum exteri raptores magnae nec spe secunda possessae incuban-
 tes praedae, utique assidue circumsonantibus minis insultibusque repeten-
 tium et ex urbe ipsos pellere conantium, fecerunt quod solent qui rerum
 alienarum brevem modo furtivamque nacti usuram iis non ut suis ac pro-
 priis parcunt, sed mox sibi extorquendas arbitrati, interim dum licet iis
 abutuntur veluti mox auferendis et profuturis hosti, quod praevertere
 subtrahendo ac pro se quisque diripiendo prudens consilium putabant.

His dictis et actis imperator misit ad Caesarem quam celerrime non
 unum semel aut omnes una, sed multos quotidie alios super alios, simul
 ut quam saepissime, mutuis expeditis ab eo nuntiis, certior fieret de sin-
 gulis quae ibi erant aut fiebant; simul ista mandatorum frequentia effi-
 cacious urgendum Caesarem ratus ad praeparanda in urbe, quod maxime
 volebat, cuncta proximae suae isthuc migrationi cum familia et comitatu
 imperatorio. quamobrem peculiariter praescripserat purgari adornarique
 palatia in quibus veteres imperatores habitassent. optimates pariter pro
 se quisque familiarem aliquem habitabant propria ibi cuiusque curaturos,
 petendo scilicet recipiendoque avitas ipsorum aedes et ad proximam ha-
 bitationem instruendo, providentes haud sibi fas fore cunctari differreque
 redditum in urbem, quando imperator, quod mox facturum cernebant, eo
 iter intendisset. porro qui publice aut privatim adornandis illic cunctis
 praefecti erant, strenue atque attente negotium curabant; et Caesar di-
 videbat domos personis et dignitatibus, prout cuique conveniebat. in quo
 urgendo, uti et caeteris simul eius loci ac temporis curis, ita occupaba-

δῆς συνεχοῦς εἶχε, μηδ' ἀναπνεῖν ἐώμενος ταῖς φροντίσιν, ἡμέ-
 ρας μὲν καθιστᾶν τὸ πληθός, Ῥωμαίοις μὲν πιστεύων, Ἰταλοῦς
 δ' ὑποπτεύων. ἦν γὰρ ἐνσιωφευμένον πληθός, ξυγκλυδεις
 ἄλλως καὶ ἀπόλεμοι ἄνδρες, ταῖς χειρὸς ἐργασίαις προσέχοντες·
 5 ὅμως δὲ καὶ τὴν τούτων ὁρμὴν ὡς ἐπιθησομένων τὸ [γὰρ] τοῦ
 γένους ἀλλότριον, τὸ τ' ἐξ ὑπογῶδου γυμνωθῆναι τῶν ὄντων, B
 καὶ πρὸς τὸ νεωτερίσειν ἐτοιμῶς ἂν ἔχειν ὡς οὐ πολλῶν τῶν ἀν-
 τιστησομένων ὄντων, ἅμα δὲ καὶ μὴ ἀτριμούντων ἔτι, ἔπειθε
 δειδιέναι. ταῦτ' ἐν νῶ βαλλόμενος ἡμέρας μὲν διὰ μελέτης εἶχε
 10 καταστέλλειν τὸ πληθός, φόβον ἐμποιοῦν, νυκτὸς δὲ διατάττειν
 τοὺς διατρέχοντας, καὶ νυκτεπύρχου τρόπον ἀγνιὰν ἐκάστην
 προσεφρευῶν, μὴ κακὸς ἔξω πλανῶτο· πανταχοῦ γὰρ ἐκέκλαστο C
 καὶ τὸ τεῖχος, ᾧ δὴ τοιαῦτα πράττειν ἦν βουλομένη. ἀλλὰ
 καθ' ἡμέραν ἐπισωφευόμενοι πλείους ἔξωθεν ξυνδιέφερον μὲν τὰς
 15 φροντίδας ἐκείνῳ, ἐν ἀφοβίῳ δὲ τοὺς ἡμετέρους καθίστων.

31. Ὁ δὲ βασιλεὺς συνταξάμενος ὅσον ἦν τὸ περι αὐτόν, P 103
 ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν Ἀγούσταν, ἔτι δὲ καὶ τὸ νεογιλὸν
 θάλλος τὸν ἐξ ἐκείνου Ἀνδρόνικον, οὗ δὴ καὶ τῇ προσηγορίᾳ τὸν
 πατέρα οὐκέτ' ὄντα ἐτίμα, οὗ τὴν μνήμην ὡς φιλοπύτρω καὶ

5. γὰρ exunxerim.

7. πολλοῖς P.

tur ut respirandi vix spatium haberet, per dies quidem intentus conti-
 nendae multitudini urbanae; quae cum e Romanis Italisque constaret,
 illis fidebat, hos ut suspectos observabat. erat autem magna vis confer-
 tae plebis collectitii generis, vulgus plerumque imbelles, parando manu
 victui variis artificijs attendens. tamen et ab his cavebat, utpote qui si
 effertati vim pararent (quo ut traherentur exteri de statu incerti, ne mox
 spoliarentur metuentes, primum erat), vel ipso numero formidabiles
 erant, cum armati non sat multi ad manum essent qui eis opponerentur;
 quare utcumque acquiescere praesenti sorti videbantur, non tamen de iis
 securus Caesar erat, sed eventus incertos reputans, per diem quidem
 (ut dicere coepi) sedulam dabat operam compescendis turbis et coitioni
 disturbandae plurimorum; quod assequeretur plateas obvias cum idoneo
 armorum comitatu, ac circumferenda per urbem terrificam sui specie,
 metum utilem incutiens; per noctem rursus vigilam cohortes cursare per
 vicus omnes, fora et angiportus obire cunctos iubens, scrutatior dilige-
 nter numquid usquam domo egressus aut in urbem per hiatus murorum,
 qui multi undique patebant et facilem dabant aditum, ingressus vagaretur.
 caeterum quotidie fugientes conferti, quo quisque posset, ex illa
 quam dixi collectitia multitudine plurimi parte sollicitudinis Caesarem le-
 vabant, securioresque reddebant nostros.

31. At imperator satis iam omnibus compositis, universum quem
 secum habebat procerum ac familiarium comitatum ducens, Augustam
 quoque suam coniugem et regiae stirpis tenerum surculum ex ea susce-
 ptum Andronicum, cui tali tribuendo nomine honorare studuerat patris
 sui Andronici dudum mortui memoriam, per quam etiam quadam osten-

ἐνόρκιον ἐφ' ἐκάστῳ ζεῖθαι, τὸν μέγαν ἐπὶ γλώττης φέρων δομέ-
 στικόν, καὶ τὴν τῆς Ἀυγούστης μητέρα, ἣν μεγάλην κυρίαν κατὰ
 B τιμὴν ὠνόμαζον οἱ πολλοί, συνάμα τῇ γερούσιᾳ πάση καὶ τῇ
 συγκλήτῳ τὴν ἐπὶ τῆς πόλεως ᾤδευε, καὶ δὴ περαιωσάμενος τὸν
 Ἑλλησποντον ἐκείθιν ἐχώρει πρὸς τὸ Βυζάντιον. ἔλθων δὲ καὶ 5
 τὴν Χρυσέην πύλην κατειληφώς, ἐκεῖ καθήμενος ἐφ' ἡμέραις τὴν
 εἰς πόλιν εἴσοδον, ὅπως Θεοφιλῶς ἅμα καὶ μεγαλοπρεπῶς γέ-
 νοιτο, ἀνεσκόπει τε καὶ συνέταττε. καὶ δὴ πέμψας ἄγει ἐκ τῆς
 C μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τὴν σεβασμίαν εἰκόνα τῆς ἀγνῆς Θεο-
 μήτορος, ἣν λόγος ἔργον μὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ Λουκᾶ, ἐκείσε 10
 παρούσης κἀκείνης καὶ Θεωμένης, δῶρον δὲ μετὰ ταῦτα γενέσθαι
 Πουλχερίᾳ τῇ βασιλίδι παρὰ τῆς νύμφης αὐτῆς Εὐδοκίας τῆς ἐξ
 Ἀθηνῶν καὶ δεσποίνης, καὶ δῶρον ἀξιόχρεων ὄντως ἐκ Παλαι-
 στίνης ἀποσταλέν. ὑπὸ δὴ ταύτῃ ὁδηγῶ γε οὖση, δι' ἧς ἐπι-
 πιστεύκει καὶ ἀπολήμψεται, εἰσελαύνων τὴν πόλιν ἀποχρώντως 15
 D ἤγειτό οἱ ἔχειν τὴν εἰς ἐκείνην ἀπονέμειν χάριν. ἔταττε δὲ καὶ
 τῶν ἐκεῖσε ἀρχιερέων ἕνα, τὸν τῆς Κυζίκου Γεώργιον, τὴν στο-
 λὴν ὑπερδύντα τὰ τῆς εὐχῆς ἄγειν καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν πραττομένων
 εὐχουρίστιαν ἀποπληροῦν. ἤνοικτο τοίνυν ἡ Χρυσέα πύλη χρο-
 νία, καὶ ἀρχιερεὺς τῆς εὐχῆς ἔξηρχεν. ὁ μόντοι γε βασιλεὺς 20
 καὶ πᾶν τὸ περὶ αὐτὸν σχολαίῳ ποδὶ καὶ ἀνατεταμένη διανοίᾳ

tatione filialis pietatis vulgo iurare consueverat, cum quid affirmaret,
 magnum domesticum passim in ore habens, et Augustae matrem, quam
 magnam dominam plerique honoris causa nominabant, denique cum ma-
 ioribus natu cunctis et universo senatu in urbem iter arripuit, ac traie-
 cto Hellesponto processit inde versus Byzantium; quo perveniens et ad
 Auream delatus portam ibi per aliquot dies substitit, sedulo providens et
 mandatis opportunis curans ut in ea, qua parabat in regiam civitatem
 invehī, triumphali pompa nihī ad religionis sanctitatem, nihī ad splen-
 dorem magnificentiae posset desiderari. inter caetera iussit afferri ex
 monasterio Pantocratoris sacram imaginem intemeratae dei matris, quam
 aiunt opus esse divi Lucae, eius penicillo ac manu e vivente coramque
 spectata deipara expressum, missum deinde ad Pulcheriam Augustam ab
 huius fratria domina Eudocia Atheniensi ex Palaestina, donum plane mit-
 tente et accipiente dignum. hac duce praesente ingrediendo civitatem
 quam eius beneficio sibi apertam traditamque crederet, putabat se testa-
 torum satis cui tanti successus gratiam deberet, et sic quantum posset
 officium grati animi patronae tam liberali repensuram. iussit praeterea
 unum e praesulibus qui aderant, Georgium Cyzicenum, stola induta so-
 lemnem precationem praecire ac conveniente praesenti gaudio gratiarum
 actione rite defungi. tum denique, postquam diu clausa permanserat,
 subito aperta est porta Aurea, et antistes orationem inchoavit, quando
 imperator et universus eius comitatus gravi et tardo incessu, mente vero

μεθ' ὅτι πλειοψηφῆς τῆς πρὸς θεὸν ἀνθομολογήσειος τὴν πόλιν εἰσ- E
 ἔρχεται, περὶ βαδίζων καὶ τὸ τῆς βασιλείας σοβαρὸν ὡς μὴ τοι-
 αύτῃ τελετῇ πρέπον συνθλως ἀποτιθέμενος. ἦν δὲ τότε καὶ τὸ
 τῆς ἡμέρας μεσημβρινὸν τοῦ μετρίου πλέον ἐκκαῖον, τοῦ ἡλίου
 5 κατὰ κορυφὴν ἴσταμένου, καὶ ἡ τῶν συνειλεγμένων προθυμία
 πρὸς τὸ πνίγος διεφιλονεῖει, ὡς εἶ τι καὶ συμβαλὴ καταληρομέ-
 των συνάμα τῷ βασιλεῖ τὸ μέγα παλάτιον. τὸ γὰρ τῶν Βλυχερ- P 104
 τῶν οὐκ εὐπρεπῶς ἦν ἔχειν πρὸς τὴν τῶν βασιλέων κατοίκησιν·
 ἔγειμε γὰρ καπνοῦ καὶ λιγνύος Ἰταλικῆς, ἦν οἱ τοῦ Βαλδουίνου
 10 δακαλευταὶ ἐκ πολλῆς τῆς ἰδιωτείας ἐκείνου τοῖς τῶν ἀνακτόρων
 τοίχοις προσέπαττον, ὡς ἔργον εἶναι τὴν ἐκείνων κάθαρσιν. ἔμα-
 θ' ὅτι καὶ εἰς ἀσφάλειαν ἱκανῶς εἶχε βασιλεῦσι πρῶτως ἐπιβῶσι
 πόλει τῶν πραγμάτων τεταραγμένως ἐχώσης. τὸ μὲν οὖν ἡσυ-
 χία χαῖρον τοῦ δήμου, ἄρι πρῶτως βασιλεῖ Ρωμαίων ἐν τοῖς B
 15 ἀνακτόροις θειώμενον, μεταβαλὼν τὴν ἐκκληξιν εἰς χαρὰν ἐν ἐλ-
 πίσει ἦν τοῦ λοιποῦ εὐπραγεῖν ὑπὸ τούτῳ βασιλευόμενον. δο-
 κοῦσι δὲ μοι πρὸς ἐκείνην τὴν ὄψιν καὶ οἱ κατὰ τὴν πόλιν Ἰταλοὶ
 μεταβαλλέσθαι ἔν καὶ ἀγαπᾶν οὕτω πραχθέντων (μηδὲ γὰρ ἀδο-
 ξεῖν τοιούτῳ δουλείοντας), εἰ μὴ γε ἡ κατὰ γένος κόρυθα εἰς

1. τῆς πόλεως P.

in deum penitus intenta, demississima professione summae gratiae a se
 pro tam insperata felicitate numini debitae, civitatem ingressus est pedib-
 us ambulans, omni regiae maiestatis fastu velut tali ceremoniae non
 congruente prorsus deposito. erat tunc hora meridiana et summus diei
 fervor, sole supra verticem altissimo ignitos radios vibrante. tamen de-
 vota pompam celebrantium alacritas cum aestus incommodo certabat,
 unoquoque ipsorum, et Augusto prae ceteris, subire libenter parato si
 quid detrimenti valetudo pateretur ex ardentissimo coeli verticem insi-
 dentis meridie solis vapore tolerato, dum sic lento gressu ad magnum
 palatium feruntur, nondum apta ad imperatorem excipendum regia Bla-
 chernarum propterea quod haec sordebat adhuc fumo plena nidoremque
 olens Italicum, parietibus illic passim fuligine inquinatis per Balduini co-
 quos illita (ipso id haud digna principe negligentia fieri sinente), quae
 purgari nisi longiori tempore et laboriosiori opera nequiret. praeterea illa
 magni palatii visa est securior interim sedes futura principibus in urbem
 nondum plene pacatam ex tam diuturna hostili oppressione tunc primum
 ingressis, plebs porro quiete gaudens, viso tum primum in urbano pala-
 tio Romano imperatore, stupore in gaudium verso bene de caetero spe-
 rabat, proventura ex talis principis praesenti regimine laeta sibi cuncta
 confidens. mihi quoque videntur ipsi qui supererant in urbe Itali ad
 hanc speciem multo augustioris maiestatis aliquantum deliniri potuisse,
 ac non longe futuri fuisse ab acquiescendo praesenti fortunae, haud igno-
 miniosam sibi ducentes tali principi subesse, nisi rancor ingentis in con-
 temptum potestatis homini non sui generis commissae traheret, praeser-
 Georgius Pachymeres I.

C ὀλιγοῦραν ἐτύφου καὶ ἄλλως ἐξ ὑπογούου τὰ δεινὰ παθόντας. πλὴν τελειοθείσης τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπὶ κρότοις ἐπινικίοις καὶ θείοις ἕσμοσι, τὴν μὲν νύκτα φρουραῖς ἀσφαλῆσι διελήητο τὸ παλάτιον.

D 32. Πρώτας δὲ ὅλος ἦν πρὸς βουλαῖς, ὅπως τε τὰ κατὰ 5 τὴν πόλιν καταστήσας ὀχυρώσει φρουραῖς τὸ ἄστυ, καὶ ὅπως ἂν τοῖς δοκοῦσι τῶν Ἰταλικῶν γενῶν (οὗτοι δ' ἦσαν Γεννουῖται τε καὶ Βενετικοὶ καὶ τρίτοι Πισσαῖοι) σοφῶς προσεγγεγνάμενος καὶ ὑφ' αὐτῷ ποιήσοι· αὐτῷ γὰρ ἂν αὐτῶν ὑποποιηθέντων, οἷων τ' ὄντων τὰ μέγιστα συγκροτεῖν ἐς ὃ τι καὶ ῥέψοιεν, τοὺς ἄλλους 10

E καὶ μὴ θέλοντας ἤρεμειν. ὅθεν καὶ προσκαλούμενος ἡμέρας ὀλης ἐχρημάτιζε τὰ εἰκότα, καὶ ταῖς τῶν ἐλπίδων ἀμείνοσιν ὑπέσπε τε τῆς πρὸς τοὺς ὀμογενεῖς ὀκειότητος καὶ κατ' ὀλίγον προσεποιεῖτο, καὶ γε τὰς ὀρμας σφίσι σοφῶς ταῖς χάρισιν ὑπετέμνετο. αἱ δ' ἦσαν ἐν καλῷ τε τῆς πόλεως κατοικεῖν ἀνέδην, τόσον τοῦ 15 τόπου λαβόντας, καὶ τὴν σφίσι συνήθη τάξιν ὑπ' ἄρχοντι πε-
P 105 πομένη παρὰ τοῦ κοινῷ συνεδρίου τοῦ γένους αὐτῶν, ὃν καὶ ποτεστάτος ἐξουσιαστὴν εἶποι ἂν ἡ Ἐλλήνων γλῶσσα, νόμοις ὀδίοις προσέχοντας πολιτεύεσθαι, ἀτέλειαν δ' ἔχειν καὶ ἐλευθε-

18. ποτεστάτον? an paulo ante δε?

tim memores calamitatum recentis cladis, et peiora ex proclivi metuentes, alioqui superbos animos. caeterum consumpta tota ea die plausibus triumphalibus et festis canticis, per noctem sequentem valido praesidio palatium septum est.

32. Mane consecuto totum se imperator impendit consiliis et deliberationibus de optima ratione constituendae ac praesidiis firmandae civitatis, deque via ac modo conciliandi atque in partes, quoad posset fieri, trahendi praecipuos quosque Italici generis (hi erant Genuenses Veneti et tertii Pisani): nam si hos sibi devinxisset, spes erat vel pariter assensuros et quasi vi quadam, vellent nolent, atrahendos reliquos, vel si contumacia invicta in odio perstarent, exarmatos eorum discessionem minus deinceps ad nocendum valituros et quieturos necessario caeteros. quare iis ad se vocatis alloquendis solidum sumpsit diem, idonea commemorans delinendis ipsis, et spe commodorum cuique privatim oblatorum abducendis a communi universo Latinorum generi conspiratione in odium Graecorum. nec nihil proficiebat ista opera: sensim enim curabat feros, et saevos iratorum impetus beneficiis emolliendo frangebatur. ipsis quippe indulgebat ut in bono urbis loco habitare secure possent, tantum loci occupantes quantum sibi sufficere putarent, sua ipsorum propria utentes disciplina, sub cura praefecti a concilio gentis publice missi, quem Potestatem ipsi vocant, nomine significante praetorem aut magistratum rerum iudicandarum et administrandarum auctoritate praeditum, propriis item obtemperantes legibus; praeterea ut essent im-

ρίαν ἐφ' ἅπασιν ναυσὶ χρωμένους καὶ μεταχειρζοντας κατ' ἐμπειρίαν τὰ πράγματα. καὶ ταῦτα μὲν Γεννοῦταις τὰ ἐπαγγέλματα, Βενετικοῖς δὲ καὶ Πισσαίοις τὰ ὅμοια προσεφιλοτιμεῖτο, τοῖς μὲν ὑπὸ παιοῖλῳ, ὃν Ἕλληνας ἄν εἴποι ἐπίτροπον, τοῖς δὲ 5 Πισσαίοις κοινούλῳ, ἐφόρῳ νόμοις τοῖς αὐτῶν χρωμένοις, πράττειν τε τὰ αὐτῶν ἀκωλύτως, ἐλευθέρως διαβιοῦντας. πλὴν τοῖς μὲν Γεννοῦταις οὐκ εἶχε πιστεύειν ἐντὸς περικεικλισμένοις τοῦ ἄστως, πολλοῖς γε οὖσι καὶ οὐ κατ' ἐκείνους ἀμφοτέροις συνάμα, ἐκείνους δ' ἡλαττωμένους τῷ πλήθει ἐντὸς κατέχων οὐκ ἤλκ 10 γει. τὸ δ' οὖν διαιρεῖν τὰ γένη, καὶ τοῖς μὲν παροῦσι φιλικῶς ἔχειν, τοῖς δὲ καὶ ἀποῦσι πόρρωθεν δώροις ὑποχαλᾶν τὰς ὁρμάς, δεικνύντος ἦν ὡς δεδίει τὴν ὀμαιχμίαν, καὶ μᾶλλον ὅτι Βαλδουῖνος φυγαῖς χρησόμενος καὶ Καρούλῳ συμμίζας, ἀνδρὶ σοβαρῷ καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον φρονοῦντι, συνήλλαττε λαμβάνων 15 ἐφ' αὐτῶν τὴν ἐκείνου θυγατέρα καὶ οἱ ὡς ἔδνα τὴν πόλιν ἦν οὐκ εἶχε διδοῦς. ὁ δ' ἐλύμβυε καὶ μὴ ἔχοντος παρ' ἐκείνου, ἐλπίζων ὡς καταλήψαιτο στόλον ἔξαρτύσας.

33. Πρῶτον γοῦν τῶν ἐκείνου ἔργων ἐντὸς τοῦ πόλιμα. **D** τος τοὺς ἐποίκους εἰσάγειν τε καὶ οἰκίζειν, πρὸς τῇ θαλάσῃ κα-

1. ἐμπορίαν?

4. μπαϊούλῳ?

9. ἑλαττωμένους P.

munes ac prorsus liberi in omni ratione navigationis ac commercii, negotia solita ipsis industria gerentes. haec Genuensibus promissa, Venetis autem et Pisanis paria similiter ostentata sunt, nempe ut illi quidem sub Baiulo (vocabulo, si in Graecum interpretaris, praepositum sonante), Pisani autem sub Consule, quasi dicas ephoro aut aedile, legibus ipsorum quisque propriis uterentur, suaeque res agerent prohibente nemine, libere per omnia viventes. caeterum Genuensibus satis fidere non poterat intra urbem degentibus, quod multi essent nec cum Pisanis et Venetis communiter viverent, sed suas sibi separatim res haberent; quos allatrari, cum apparerent, et plebis proscindi conviciis haud moleste ferebat, sic illos (quod sibi utile putabat) cohiberi ne facile prodirent, et intus detineri gaudens. ea porro industria tractandi separatim cum usaque gente, et praesentibus quidem benevolentiam exhibendi, procul vero absentium iras exarmandi donis missis et privilegiis indultis, eius erat qui ostenderet formidare se nationum harum consensum et conspirationem in communem expeditionem bellicam; quem illi magis admovebat intendebatque metum acceptus de Balduino nuntius, istum referens fuga delatum ad Carolum, praeferoce et magnorum spirituum virum, affinitatem cum eo contraxisse iungenda suo filio Caroli filia, imputata in patrimoniam et maritalem dotem urbe Constantinopoli; quam licet qui assignabat non haberet, admisit nihilominus Carolus libenter, sperans se illam recepturam classe, quam ad id armabat, immissa.

33. Primum imperatoris urbem ingressi opus fait suburbiorum inquilinos in urbem inducere, ad mare prius habitantes; secundum distri-

τρωχιμένους τὸ πρῶτερον, δεύτερον κληροδοτεῖν τοῖς ἐν τέλει
 ἐκτός τε καὶ ἐντός πόλεως τόπους εἰς γεωργίαν, ἐξηρημένης τῆς
 εἰς χάριν γονικευθείσης τοῖς θεληματαρτοῖς, τῆς ἐκείνων σπουδῆς
 καὶ εὐνοίας ἕνεκα, γῆς ἀγαθῆς εἰς κερπογονίαν καὶ ἀρετώσῃς εἰς
 πᾶν τὸ καταβαλλόμενον. ἔτι τ' ἀφοσιοῦν ταῖς μοναῖς ἑτέρας 5
 μᾶλα πλείους. ἦν γὰρ αὐτῶ τὸ σπουδάσμα καὶ ταύταις προσαρ-
 P 106 μόττειν τὰς ἕξω, αἱ δὲ ὑπὸ πολλῶν πλοῦτιω κατ' ἀνατολήν παμ-
 πληθῆς αὐτάρκως ἔχουσαι τῶν ἐπιτηδείων συνίσταντο· οὕτω γὰρ
 ἔκειθεν καὶ ταύτας συνιστῶν ἐγνώκει. τρίτον τοῖς συνειλεγμέ-
 νοις ἐκδιδόναι τόπον ἐφ' ᾧ κτιζοῖεν ἐπὶ τέλει. τὸ δὲ πρὸ τούτων 10
 καὶ μείζον, ἀρήγειν ἐπανηκούσαις πρὸς τὸ πρῶτον τὸ δοκεῖν μο-
 ναῖς εἶναι, ἀνακτιζειν τε καὶ τὸ πόλισμα πᾶν σπουδαίως τοῖς
 ἀπὸ στρατιωτῶν ἐλαφροῦς εἰσάγοντα. μηδὲ γὰρ ἠρεμήσειεν οὐ-
 B τως ἐξελθέντας τοὺς πρὶν κατέχοντας, ἀλλὰ στόλῳ συνεπιδή-
 σεσθαι. τῷ τοι καὶ στόλον ἐξήρτυε καὶ ἐνανηγεῖτο, καὶ τοὺς 15
 προσελῶντας ἐκ τῶν χωρῶν καὶ εἰς χιλιάδας ἕταττε πλείους.
 ἄλλα τε πολλὰ κατέκρυττε, τὰ μὲν κατὰ χρεῖαν τὰ δὲ καὶ
 κατ' ἐκπληξιν, προαναπέλλων τὰς ἐπιθέσεις.

buere optimatibus hereditaria bona intra et extra civitatem, domos et
 agros ad culturam, segregata tamen ea parte quam in gratiae loco exi-
 mie voluntariis reservaverat, praemium debitum studio et benevolentiae
 ipsorum: erat autem illa portio terrae optimae et in omni fructuum ge-
 nerum feracis. excepit et partes alias monasteriis valde pingues. erat au-
 tem ei in animo monasteria urbana his quae multa extra urbem variis per
 Orientem locis visebantur ditia, et magnae multitudini alendae quod suf-
 ficeret habentia, coniungere, sic fore autumans ut ex alterorum copia
 alterorum inopiae subveniretur; quam optimam putabat monasteriorum
 urbis recte constituendorum rationem. statuit quoque ut evocatis ad ur-
 bem frequentandam assignarentur loca in quibus aedificarent, certo indi-
 cto vectigali quod penderent. ante haec et aliud instituit maius
 memoratuque dignius, decernens videlicet ut ope ac favore regio iuven-
 tur conatus eorum qui antiqua monasteria desolata vel destructa resti-
 tuere in pristinum splendorem curarent. incubuit etiam studio ingenti
 moenibus urbis instaurandis reficiendisque, qua hiarent aut labem face-
 rent, imponendisque turribus ac propugnaculis ad custodiam manu prom-
 ptis expeditisque militibus. satis enim intelligebat minime quieturos pul-
 sos inde Italos, sed classe quamprimum armata venturos ad recuperatio-
 nem tentandam sic amissae urbis. quare et ipse classi apparandae aedi-
 ficandisque navibus operam impendit. et in navale ministerium e multi-
 tudine quae in urbem, ex quo erat recepta, concurrerat e cunctis undi-
 que regionibus, ad multa remigum millia ceaturiavit. plura quoque eius
 generis alia fecit, partim ad usum verum imminenti belli, partim ad
 speciem, sperans terrore ipso varil apparatus et ostentata inde confiden-
 tia se repressurum spes audaces inhiantium urbi Latinorum et novam in
 eam expeditionem parantiam.

34. Ἦν δὲ ἄρα μέλον ἐκείνω καὶ τῆς ἐκκλησίας οὕτω κει- C
 χρωμένης ποιμένος. συνῆγε τοίνυν τοὺς ἱεράρχας καὶ βουλαῖς
 σὺν αὐτοῖς ἐχρήτο, τὸ ποιητίον θύλων μαυθύνειν. τοῖς μὲν
 οὖν ἰδόκει ἀνακαλεῖσθαι ἐτι περιόντα τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον·
 5 μηδὲ γὰρ κανονικῶς προβῆναι τὰ κατ' ἐκείνον· ἔδει γὰρ ἐπιμέ-
 νειν πυρικυκαλοῦντας, καὶ μὴ ὡν παρενθὺς ἀνέγκλητον ἔντα.
 τοῖς δὲ τοῦμπαλιν αὐτὸν μὲν μένειν ἐφ' οἷς κατέγνωστο· ἱκανῆν D
 γὰρ εἶναι καὶ εἰς παραίτησιν τὴν ἐκχώρησιν, καὶ τὸ ἀξιούμενον
 μὴ καταδέχεσθαι ἄλλ' ἀποπέμπειν τοὺς ἰκετεύοντας δηλοῦντος
 10 ἦν ὡς ἀπολλέοι τὴν προστασίαν. τούτων οὕτω κινουμένων καὶ
 λεγομένων, ὁ βασιλεὺς καὶ ἀμφοτέροις τιθεμένην ἐφίκει προμη-
 θείας τῆς κατ' αὐτὸν ἕνεκα. τό τε γὰρ ἐκείνον μετακαλεῖσθαι
 καὶ ἐφιστῆν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, πράγμασιν εὖ ἔχειν ἰδόκει, εἰ
 15 ἔπ' ἐκείνω πατριαρχοῦντι τὰ κατὰ γνώμην προβαίη, ὥστε καὶ
 δάλου πρόφασιν. ἔδειξε δ' αὖθις μὴ πως ἐκκρουσθεὶς ἀμάρτη P 107
 τῶν κατὰ γνώμην, καὶ οἱ ἐντεῦθεν βυθὸς πραγμάτων ἀναρρα-
 γείη. τὸ δ' ὑπερηροεῖν καὶ ἀντικαθιστῆν ἕτερον προβαίνειν
 μὲν ἀκωλύτως ταῖς πράξεσιν οὐκ ἀμήχανον ἐλογίζετο, ταραχὴν

34. Curae quoque imperatori fuit status ecclesiae tunc viduae
 pastore. congregavit ergo episcopos, et sententias eorum exquisivit,
 quid opus esset facto discere cupiens. erant in iis quibus Arsenius re-
 vocandus ad sedem patriarchalem videretur. negabant enim canonice fa-
 ctam eius exaurationem: quippe aiebant oportuisse amplius expectare,
 postquam ille invitatus ad reditum fuerat, nec tam cupide procedere ad
 eius nec accusati nec damnati depositionem. alii contra dicebant satis
 constitisse de fixo eius et irrevocabili abdicandae dignitatis proposito,
 neque aliam expressiorem recusationem expectari debuisse quam ipsum
 secessum, ex quo nullis precibus missorum a sacra synodo retrahi po-
 tuerit. inter haec ultro citroque mota dictaque alternaans imperator, et
 modo his modo illis assentiri visus, nunquam expediebat in ultra potius
 contrariorum sententiarum acquiesceret, quia nesciebat utrum consilium
 esset utilius ad finem ipsi propositum confirmandi et in maius promovendi
 res suas. nam hinc quidem hominem expertae facilitatis, auctoritatis
 magnae, rebus iterum ecclesiasticis imponi honestum amplum, et vulgo
 placitum apparebat; et idem erat imperatori percommo- dum, si quo
 modo senem potuisset inducere ad ea quae habebat in animo, quaeque
 agere iam coeperat, patriarchalis auctoritatis nutu et suffragatione ro-
 boranda. sic enim et quod decreverat perficeret; et simul omnem omni-
 bus offensionis ac querelarum occasionem demeret. sed rursus verebatur
 ne spe ista excidens securim suis rebus magnam indigeret, ac quasi qua-
 dam mota Camarina novarum inde tempestatum periculosissimas excitaret
 nubes. e contrario si persisteret in Arsenio procul habendo aliamque pa-
 triarcham eligi curaret, occurrebat fieri quidem tunc posse ac facile spe-
 rari ut consilia de amovendo a spe imperii papillo exitum haberent: oae-

δ' ἄλλως εἶναι, δι' ἣν οὐδὲ τὰ γενόμενα προσήσασθαι τις, θεῖα καὶ ἄλλως ὄντα, τῶν εἰκότων ἔκρινα. μέσος οὖν ἐναπειλημμένος ἀμφοτέρων τῶν λογισμῶν ἐν ἀπορίᾳ καθιστήκει τοῦ Β τίσι τίθισθαι. ὁμοῦ ἐκχωρῶν τῷ καιρῷ προΐοντι ὡς κριττόν τι ἐπάξοντι, ἀφίει κατὰ σφᾶς τοὺς ἱεράρχας περὶ τοῦτου βου-5 λεύεσθαι ὥστε καὶ ὁμολογεῖν ἀλλήλοις μὴ διαφωνοῦντας, αὐτὸς ἐπὶ τὰς τῶν κοινῶν ἐτρέπετο διοικήσεις, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ἀφροντίστως κείνων ἔχειν.

C 35. Τὸ γὰρ κατὰ τοῦν βυσσοδομευόμενον οὐχ ἡσυχάζειν ἐποίει τοὺς λογισμοὺς. οὐκ ἀφανὴς γὰρ ἦν ἐξ ὧν τοῖς ὑπονοου-10 μένοις τῷ Ἰωάννῃ προσκεῖσθαι ἔγκλημα δυσκολίας πρὸς ἑαυτὸν ἐπῆγε καὶ ὑπεβλέπετο, ἔστι δ' οὗ καὶ αἰτίας πλαττόμενος ἀπη- νῶς ἐκόλαζε, μὴδὲ μέχρις ὀνόματος κοινωρῶν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ θείων ἔχειν τὸν Ἰωάννην καὶ τὸ ἐκποδῶν τῶν ὅλων καταστῆσαι D διὰ πλείστου ποιούμενος. ἦν δὲ τὸ μὲν ἐρεθίζον εἰς ταῦτα τῶν 15 μὲν ἀνθρώπων οἱ περὶ τὴν ἀδελφὴν Εὐλογίαν, τῶν δὲ πραγμά- των τὸ τὸν νῖδον Ἀνδρόνικον τῇ ἡλικίᾳ προκόπτειν, ὃν μὴ κατὰ

terum orituras inde turbas providebat, cupidus rerum novarum speciosum adversum sese coniurandi praetextum non neglecturis; quorum utique sedi- tiosius conatus favorem apud vulgus haud dubium inde traheret, quod iustitiae ac religionis in vindicanda sacri capitis iniuria, iam plurimum invidiosa, colore honestissimo commendarentur. his suspensus curis atque utramvis in partem ambiguus optimum iudicavit permittere negotium quasi sortis arbitrio, ipsos qui convenerant episcopos sinendo libere de- cernere quod vellent, autmans allaturum, ut solet, aliquid forte in rem non incommodum tempus ipsum ac moram; quae ut longior contingeret, antistites inter se commissos admonuit, darent operam mature consideran- dis cunctis, nec deliberationi finem imponerent quoad omnes ad unum in concordem sententiam convenirent. ipse alio curas vertit ad instantium administrationem, haud tamen attentione penitus aversa ab iis quae in synodo a patribus agerentur, quos quasi furtivis obtatibus, aliud licet agere simulans, perrexit observare.

85. Nam quod machinabatur animo, acquiescere ipsum in re tali et nimiae fiduciae indormire non sinebat. multorum in imperatorem gli- scebant non obscuris excitatae iudicis suspiciones, parum eum benevole in pupillum Ioannem affici atque adeo in eius circumventionem incumbere, unde crimen perfidiae in se ipsum attrahens obliquis plerorumque indi- gnitatem rei non ferentium oculis designabatur. constabat eum fictis cau- sis graviter multasse quosdam, quorum culpa non erat alia quam Ioannem imperatorem libera voce praedicasse; quem ne nomine quidem tenus sibi adiungi collegam supremae potestatis ferre poterat. nec satis diassimula- bat redigere plane se puerum in ordinem et ab omni funditis excludere participatione imperii omni studio cupere, ac in eo verti fortunam salu- temque propriam ducere. eo illum incitabant partim homines partim ipsae res. Eulogia videlicet eius soror nullum faciebat finem eius ini- quitatis suadendae. Andronicus autem puer, filius imperatoris Palaeologi, crescens in dies spe indeoque bona, tacito sui aspectu patrum assidue

βασιλέας ἀνάγειν δεῖνδον ἐποιεῖτο καὶ οἱ οὐ φορητὸν ἐνομίλζετο, τὸ
 δὲ πλέον ἢ μεγίστη φιλοτιμία καὶ τὸ ἀκαιρον ὑπερήφανον μένειν
 ἐπὶ μετρίοις οὐκ ἀρκομένον. ἢ δὲ τοῦ δοκεῖν οὐκ ἀλογίστως
 ταῦτα βούλεισθαι πρόφασις ἢ τῆς πόλεως ἄλωσις, εἰς θρόνον βα- P 108
 5 σιλείας λογιζομένης αὐτάρκη τῷ κατασχόντι· αὐτὸν δ' εἶναι καὶ
 μόνον τὸν εἰς ταύτην κληθέντα προτείνων, αὐτὸν καὶ μόνον βα-
 σιλεύειν συνειλογίζετο. ἔτι δ' ὁμοως ἔπουλον ἦν τὸ δεῖνδον καὶ
 τοῖς πολλοῖς οὐκ εὐσύνοπτον, εἰ καὶ πως'οἱ βαδύτερον ἐπιβάλλ-
 10 οντες ἔκ τε πολλῶν ἄλλων καὶ τοῦ μὴ συνεισελθεῖν τὴν πόλιν
 ὃ δὴ τρεφόμενον ὑπ' ἀγρίας πλειονεξίας, εἰς θεὸν πειθούσης B
 ἁμαρτάνειν τὰ μέγιστα διὰ τῆς τῶν ὄρκων παραβάσεως, μείζον
 ἤξετο ἢ ὥστε παρορᾶσθαι τῷ μελετῶντι. τὸ δ' ἦν ἔρα τὸ τοῖς
 Ῥωμαίοις μεγάλων ἄρξαν κακῶν καὶ ταραχῆς ἀνυπολόστου ῥιχθέν.
 15 Τότε δὲ τὰ τῆς πόλεως ὡς οἶόν τε καθιστὰς πρὸς τὸ ἀσφα-
 λέστερον, Γεννοῖτας μὲν τοὺς τ' ὄντας τοὺς τε προσδοκωμέ-
 νους προσγενέσθαι πλείστους ἐνιδῶν, καὶ δυσχερεῖς ἢ ὥστε καὶ C
 ὑποκλινέσθαι ῥηθῶς Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ταῖς τυχεύουσαις
 προφάσεσιν ὑποκινηθησομένους ἂν ὡς ὑπερόφθους καὶ σοβαροῦς,

1. ἐνόμιζε?

stimulabat, quasi deprecans ne se privatum adolescere permitteret. quo
 tantum commovebatur, ut videre carissimum filium expertem summi ho-
 noris rem plane intolerandam arbitraretur. vehementissimum porro ma-
 chinationis iniustissimae incentivum erat ingens ambitio et intempestiva
 superbia moderari sibi atque intra fines aequae mediocritatis se tenere
 dedignantis; cui praetextum coloremque cupiditati fucandae suggererat
 aliquem recuperatio urbis, quae sedes esset imperii praecipua, quasi ea
 capienda proprie in imperii thronum ascendisset, ac ut in eam solus,
 suis utique expugnatam auspiciis, evocatus esset, sic imperare solus in
 ea et ex ea deberet. porro id propositum habebat in arcano indeprehen-
 sibile primis obtutibus occurrentium. si qui tamen penitus introspicerent,
 cum ex aliis signis, tum ex eo quod secum Ioannem in urbem non du-
 xisset, subodorabantur quid pararet. cogitatum profecto nefarium et ortu
 primo extingendum. nunc illud sicut gignentis fotum et lacte quodam
 ferae cupiditatis eductum usque ad audaciam deum ipsum foedifrago per-
 iurio violandi, erupit denique magnam in perturbationem perniciemque
 Romanorum.

Sed haec postea: hoc vero tempore coepto imperator insistens operi
 res urbis in statum quam maxime securum componendi, Genuenses quid-
 dem, quique iam aderam quique mox venturi expectabantur, plures et
 contumaciores cernens quam ut spes esset subfici bona fide Romanis posse,
 providensque fore ut levibus quibusque subinde causis aut praetextibus
 ad arma et rebellionem concitarentur, utpote homines arrogantes et fe-
 roces, eos intra ipsam habitare civitatem haud putavit tutum; seponen-

ἐντὸς μένειν τῆς πόλεως οὐκ ἐγνώκει συμφέρον, ἰδίᾳ δὲ προσκαθῆσθαι, καὶ πρότερον μὲν κατὰ τὴν Ἡράκλειαν τῆς Θράκης γέρων κατοικίξεν, ἴσπερον δὲ κατανατικρὸν τῆς περαιᾶς παρὰ μόνον τὸ τοῦ Γαλατῆ φρούριον ἀσφαλῆς ἐδοκίμαξε κατοικίξεν. Βε-
 D ρετικὸς δὲ καὶ Πισσαίους, τὸ κατὰ πληθὸς ὄλιγον, μένειν ἐν-
 τὸς ἰδικαίου, ἀποκεκριμένους καὶ τούτους τῶν ἄλλων. ὅθεν καὶ ἐν ἀκινδύνῳ τῷ κατ' αὐτὸν ἐκέλευε μὲν αὐτίκα τὸ τ' ἐντὸς ἀνοικοδομηθῆν πρὸς τῷ κατὰ θάλασσαν μέρει τῆς ἀγορᾶς φρούριον τὸ τ' ἐκτὸς τὸ τοῦ Γαλατῆ ἀμφοτέρω κατερεῖναι, καὶ οὕτω Γεννοῦντας μὲν κατὰ τὴν πρὸς δύσιν περαιᾶν πρὸς τῷ Γαλατῆ σφῶς 10 αὐτοὺς ἐπιμήχιστον παρεκτείνοντας κατοικεῖν, τοῖς δὲ λοιποῖς ἀποταχθῆναι ἰδίους τόπους πρὸς οἴκησιν. ἔχειν δ' ἕκαστον γέ-
 νος τοὺς ἰδίους φόρους ἀκωλύτως προσέτατε.

P 109 36. Διεπρεσβεύετο δὲ καὶ πρὸς τὸν πάπαν διὰ ταχέων ἐκμειλίσσων δώροις. δύο δ' ἦσαν οἱ πρέσβεις, εἷς μὲν ὁ Νική-15 φορίτης λεγόμενος, ἄτερος δὲ ὁ Ἀλουβύρδης, ἄνδρες εἰς ὑπογρμματοεῖας τελοῦντες πρὶν τῷ τῶν Ἰταλῶν βασιλεῖ τῷ Βαλδουίνῳ, αἰτίαν δὲ προδοσίας πρὸς Ῥωμαίους σχόντες. οἷς δὴ καὶ τὴν Ἰταλίαν καταλαβοῦσι κίνδυνος ἐπιπίπτει βιαιός, ὃν οὐδ' αὐ-
 τὸ τὸ σχῆμα τῶν πρέσβειων μὴ παθεῖν τὰ χεῖριστα παρητήτετο. 20
 B ἄλλ' εἰ καὶ τὰ τῆς προδοσίας ὄνειδη ταῖς τιμαῖς συνεικάλυπτεν ὁ κρατῶν εἰς αὐτὸν παρπρεσβευόντων ἐκ πόλεως, ἄλλ' ἐκείνοι

dos igitur duxit in proprie ipsis assignatum locum. ac principio quidem Heracleam Thraciae ipsos transtulerat. deinde tamen securius existimavit collocare illos e regione Peraeae, et sua intra solam arcem Galatae habere domicilia iubere. Venetos autem et Pisanos, quorum erat non ita magna multitudo, manere intra urbem permisit, sed separatos ab invicem et ab aliis. inde ad omne periculum certius, quantum in ipso erat, praeventendum dirui et solo funditus aequari iussit munitiones tum intra urbem arcis extractae ad maritimam fori partem, tum extra suburbii Galatae. in quo sic propugnaculis nudato habitare Genuenses ex adverso oppositae ipsi ab occasu Peraeae, extensa quam maxime in longum domorum serie, praecepit. aliis quoque decernens praescribi locos ad habitandum, et cuique genti suos census et vectigalia, nullo prohibente, provenire.

36. Misit et quamprimum legatos imperator ad papam, donis eum delinens. duo autem legati erant, quorum unus Nicephoritzes, alter Albardes vocabatur. uterque scriba Balduini fuerat nuper imperatoris Italarum; unde quod ad partes Romanorum transissent, proditionis accusabantur a Latinis. hos in Italiam appulso grave periculum excepit, in quo ne nomen quidem sacrosanctum legatorum extrema ipsis mala deprecari potuit, quamquam alias imperator proditionis in se reos ex urbe tum a Latinis detenta subdole missos benigne accepisset, crimen honore legationis occultatum se videre dissimulans. Itali enim cum alias irrita-

χαλεποί γε ὄντες καὶ ἄλλως, παρακνιζόμενοι δὲ καὶ τῇ στερήσει τῆς πόλεως εἰς μανίαν μελῶνα, κατὰ τῶν πεμφθέντων ἐπ' αἰτίαις τῆς προδοσίας, ὡς ἐπιστάντας ἐωρῶντο, τιμωρεῖν ὤρμηντο. ὅθεν καὶ τὸν μὲν Νικηφορίτζην κατασχόντες ἐκ ποδῶν ἐς κε- C
5 φαλὴν ζῶντα ἀνηλεῶς ἐξέδερον, τιμωροῦντες αἰτιασθέντα, ἅμα δὲ καὶ ἐπ' ἀτιμίᾳ τοῦ πέμψαντος· ὁ δ' Ἀλουβάρδης προγνοὺς τὴν ἐπιβουλήν ἀνὰ κράτος φεύγει. καὶ ταῦτα μὲν τόνδε τὸν τρό-
πον συνέβη τοῖς παρ' Ἰταλίαν πεμφθεῖσι πρέσβεσιν.

biles ac vehementes, tum incommodo recenti amissae Constantinopoleos efferati adversus hos tali tempore sese ipsis offerentes in rabiem solito maiorem, ulcisci supplicio prorsus atroci crimen ipsis impactum proditi-
nis aggressi repente sunt. captum videlicet Nicephoritzen a pedibus ad caput vivum crudeliter excoriarunt, non magis in poenam sceleris ipsius quam in imperatoris ipsum mittentis ignominiam ac contemptum. at Alu-
bardes, comperto quid sibi pararetur, praevertit infortunium fuga matura. hic successus missae in Italiam legationis fuit.

Γ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς στοιχιζόμενος ταῖς ἐννοίαις, ὡς ἄλλως οὐκ ὄν P 113
10 πατριάρχου δίχα τὰ τῆς ἐκκλησίας ἰθύνεσθαι, ἐσκόπεε καθ' ἑαυτὸν πῶς ἂν καὶ τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην κατασταλῆ καὶ τὰ κατὰ γνώμην ἐκβαλῆ, θατέρον δ' εὐδότησαντος εἰ θύτερον ἀπολείποιτο, τὸ πᾶν ἂν χωλεῦν ἀναγκαῖον ἤγειτο. εἴτε γὰρ κα-
τασιάντος τοῦ πατριάρχου αὐτὸς ἐμποδίζοιτο ταῖς βουλήσεσιν,
15 ἐπὶ μεγίστοις ἀτυχεῖν· εἴτ' ἀπόντος ἐκείνου αὐτὸς τὰ κατὰ βού-
λησιν πράττοι, τῶν πρὸς αὐτοῦ μὲν ἥμισα ἀμαρτάνειν, πολ- B

16. ἀμαρτάνει P.

III.

At imperator multis undique cogitationibus occurrentibus, tandem intel-
ligens fieri non posse ut res ecclesiae sine patriarcha componerentur, de-
siderabat secum quo pacto consequeretur, ut et sedi vacanti daretur patri-
archa et simul sibi ex sententia destinata procederent. nam horum
alteram si succederet, altero deficiente, claudicaturum necessario statum
suum providebat. quippe si restituto patriarcha ipse prohiberetur exequi
quod decreverat, e maximis se spebus in par lapsurum infortunium ex-
horrescens cogitabat: sin relicto illo ubi erat, ipse per sese quae vellet

λοδς δὲ συμπλέκοντας ταῦτα τῷ περὶ τὸν πατριάρχην συμβάντι
 ὡς οὐκ ἐνδίκως ἀπρακτοῦντος μεγίστην αἶρειν τὴν ταραχὴν, καὶ
 προσεῖναι τὸ εὐλογον, ὡς εἰ παρῆν πάντως, ἐμποδῶν ἂν ἐκείνον
 στήναι ταῖς ἐπινοαῖς. νῦν δὲ προαιρουμένου τοῦ βασιλέως πα-
 ρανομεῖν, παρανόμοις ἄλλαις ἀρχαῖς συμπέρασμα παράνομον 5
 C ἐπισηῆθαι, ὡς καὶ τὸν πατριάρχην παραλογίσασθαι καὶ τὸν βα-
 σιλέα πτερνίσαι ταῖς οὐ καλαῖς περὶ τὸ θεῖον ὑπολήψεσιν, ὡς
 ἐκείνου ἢ μὴ ἐφορῶντος ἢ μὴ μετελεωσομένου τὸν ἁμαρτήσαντα.
 τὰ δ' εἰς μεγάλην εἶναι οἱ τὴν ταραχὴν, ὡς καὶ κίνδυνον ὑπο-
 νοεῖσθαι. ταῦθ' ὁ κρατῶν λογιζόμενος συνάπτειν ἤθελε τὰ 10
 ἄσύναντα, τὴν τε τοῦ πατριάρχου ἀποκατάστασιν καὶ τὴν τοῦ
 γνησίου βασιλέως ἀπραξίαν· τὰ δ' ἦσαν λίνον μὴ λίμφ συγκλώ-
 D θοντα πράττειν. ἔγνω γοῦν περιῦσθαι τοῦ πατριάρχου, εἰ
 οὕτω τῶν κατὰ τὸν Ἰωάννην ἐχόντων ἀπηρημένως πάντη καὶ
 ἀνειμένως αὐτὸς κατανεοί τὴν εἰς τὴν πόλιν εἴσοδον, πρὸς δὲ 15
 καὶ τὴν προστασίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ στέφειν αὐθις ἐκείνον
 βασιλικῶς κατὰ τὸ δεύτερον προαιροῖτο ἐπὶ τῆς πόλεως (εἶναι γὰρ

efficeret, ingentem se subituro invidiam et erupturis inde assultibus vix
 parem futurum reputabat, siquidem habituros parum sibi aequos pluri-
 mos, rebus imminentes novis, speciosum praetextum validae conflandae
 factionis, obtinendo videlicet arcanis odiorum causis, livori et ambitioni,
 publice plausible et in speciem religioso zelo vindicandi ab iniuria et re-
 ponendi in thronum ereptum exulantis sine causa patriarchae, ac verisi-
 militer iactando voluisse imperatorem eo procul habendo amovere a se
 molestum arbitrum, quem satis noaset haud unquam acquieturum ingra-
 tis eius et iniustus molitionibus; et quoniam praecoptasset illegitimam mo-
 narchiam legitimo collegio supremae potestatis, ecclesiasticum quoque
 supremum magistratum illegitimum maluisse, quoniam ex eo, cum talis
 esset, suffragationem in suum ipsi similem sperasset; ac duplici utraque
 scelestissima iniuria consciscenda in patrem sacrorum, quem circumven-
 nisset, in pupillum principem, quem supplantasset, male se de deo sen-
 tire declararet, quippe quem videretur opinari aut non videre quae in
 ipsum peccantur, aut connivere ad scelera, poenis eorum nunquam re-
 pentendis. quibus ex rebus vel propria probabilitate vel artificii adver-
 sationem populo persuasissimam maximam orturam perturbationem palam erat,
 tamque atrox excitandum discordiae civilis incendium, quo periculum esset
 ne caput ac familia ipsius simul cum ipsa republica conflagraret. talia
 reputans formidansque imperator connectere insociabilia voluit, patriarchae
 videlicet restitutionem et exsuctionem legitimi principis, hoc autem
 erat telam texere lino linum non iungendo, sed diversas nec natura co-
 haerentes in unum stamen inmiscere materias. hoc proposito aggressus
 ante omnia est tentare patriarchae animum, ecquid persuaderi sibi posset
 ut relictis in suspenso et in incerto, uti tunc erant, Ioannis pupilli re-
 bus, venire ipse in urbem annueret, ac throno patriarchali in sua vera
 metropoli conscenso emolliri se pateretur ad sese coronandum ibi denuo
 pompa et ceremonia solemnissima. nec desperabat rem ipsi probari posse,

- καὶ ἄλλως δίκαιον πρῶτως εἰσαχθέντα καὶ πρῶτον τῶν βασιλέων στέφουσαι), ὡς εἰ διδοίη ταῦτα, καὶ τὰπὶ τούτοις ἐπιβῆναι, ὡς Ἐ ἐψηφισμένοι πρᾶχθέντων. τρεῖσι δ' ὤφειτο πείσειν τοιαῦτα λέγοντα, τῷ τε μεγαλακίσθαι τοῦτον τῷ χρόνῳ ἐν ὑπεροφίαις διαγόντα, τῷ τε δεδιέναι μὴ καὶ αὐθις ἀντικαταστή ἄλλος, γεγονός καὶ ἐπ' ἄλλῳ ἤδη, καὶ τρίτῳ τῷ ἀνάγκῃ εἶναι καὶ αὐτὸν ἐρῶν τῆς πατρίδος, ἧς ἀδύνατον ἐπιβῆναι, καὶ ταῦτα μεθ' ὑπερφάτης τιμῆς τε καὶ δόξης, μὴ ταῦθ' ὑπισχνόμενον ἐκτελεῖν. P 114
- εἰ δέ γε μὴ πείθοιτο, αὐταρκῆς πρὸς ἐκείνον εἶναι οἱ τὸ ἀξιῶσαι.
- 10 τοιοῦτοις τοιγαροῦν ὁ βασιλεύων συγκροτηθεὶς, ἔτι τὸν ἀρχιερέων διαφωνούντων, προστίθεται καὶ αὐτὸς τοῖς ἐκείνου ψηφισμένοις, καὶ ἀμφιρρέπει τὰ τῆδε προστιθέντος τοῦ βασιλέως. θάτερον δὲ μέρος ὡς ἀσθενῆσαν ἐντεῦθεν συγκατακλίνεται, καὶ μᾶλλον ὅτε ἐπὶ ἤτοις πρὸς βασιλέως καὶ τῆς συνόδου καλοῖτο.
- 15 ἦν γὰρ καὶ αὐτοῖς ἰδίως προσαπαιτούμενον ἀμνημονεῖν μὲν σφισι B τῆς εἴτε προπετείας εἴτ' ἀδικίας χρητὴ λέγειν, καὶ παραντίκα κοινῶν εἶναι ἐκείνοις τῶν ἱερῶν καὶ τοὺς παρὰ τοῦ Νικηφόρου χειροτο-

quidquid alias in coronatione repugnasset, quoniam causa nunc erat idonea, ut qui prior imperatorum in urbem suis unius auspiciis captam intraverat, prior ipsoque ibi coronaretur. quae si ab Arsenio impetrarentur, spes erat in aliis quoque assensurum, ac cum forent perpetrata quae imperator destinaret, factis acquieturum. tres autem secum reputans reperiebat causas, quae ipsi sperandum suaderent fore nunc exorabiliorum in his quam antea Arsenium. prima erat, quod esset verisimile taudere ipsum exilium tam longi, eoque taedio emollitum ad libenter paciscendum de redita. altera, quod vix esset dubium quin metueret ne alius in patriarcham iterum se vivo eligeretur, prout iam semel erat factum, et id malum praeventendi oblata occasione foret gavisurus. tertia erat patriae caritas, qua cum sollicitari ad desiderandum in urbem iam receptam adventum suum necesse erat; uti et verisimile, sic affectum minime recusaturum oblatam conditionem regrediendi cum summo splendore in patriam carissimam, praesertim cum intelligeret ea reiecta sibi spem nullam restare patriae urbis unquam revisendae. si autem ille sic invitatus admittere oblata et petita polliceri non induceret in animum, ipsam tamen istam supplicem invitationem idoneae ad populum excusationis loco fore ad avertendam ab Augusto culpam omnem officii neglecti, et totam invidiam in eum qui compellatus renuisset exoneramam. in hunc ferme modum subducta secum imperator consiliorum summa, ingressus synodum bifariam scissam contrariis urgentibus, horum revocantibus, illorum excludentibus Arsenium, ipse ad revocantes se adiungit, et sui accessione suffragii quasi momento alteri lanci addito vatenus ambiguae deliberationis aequilibrium depressit, accedentibus mox quoque qui Arsenium excluirant, praesertim ubi per synodum, satagente imperatore, ipsorum et securitati et honori cautam est abunde decreta oblivione nuper actorum, et sancito ne cuiquam fraudi foret illa, sive iniustitia sive temeritas dicenda esset, qua fuerat vel exautoratus Arsenius vel Nicephorus electus.

νηθέντας δέχεσθαι, καὶ μὴ σκίζειν τὴν ἐκκλησίαν ἔκ τινος μικρο-
 ψυχίας μηδένα ἐχούσης καιρῶν. ταῦτα συνθέντες ἀποστέλλουσι
 τοὺς ἀπαγγελοῦντας. ὁ δ' ὡς ἤκουσε τῶν διαμνησμάτων, πρῶ-
 τον μὲν ἐσχετλάζων εἰ καλοῖτο προσαπαιτούμενος καὶ μὴ παρακα-
 C λοῖτο συγγνώμην τῶν ἡμαρτημένων παρασχεῖν· τὸ μὲν γὰρ δι-5
 καιον ἐχόντων ἐφ' οἷς ἔπριξεν εἶναι, τὸ δ' ἁμαρτόντων. ὁμῶς
 παρακαλούμενος ἐπραῦνετο, καὶ ἔτοιμος ἦν πρὸς τὸ προσχωρεῖν.
 πλὴν περὶ τὴν πορείαν ἐκεῖθεν διηγουκῶς ἐν τοῖς Ῥουφίνου γίνεται,
 ὡς τοῦτο μὲν προσαναπαυσόμενος, τοῦτο δὲ καὶ τὰς ἀποκρίσεις
 ἐντελέστερον ἐκ τοῦ παρασχεδὸν δώσων ἐφ' οἷς ἀπήτητο. 10
 P 115 (2) ἐκείσει τοιγαροῦν πεμπομένων πρὸς τε τοῦ βασιλέως καὶ τῆς
 συνόδου, καὶ κινουμένων τῶν ζητημάτων, ὁ δὲ τὰ μὲν διδοὺς
 τὰ δὲ καὶ προσυποσχόμενος περαιοῦται τε τὴν ταχίστην, καὶ τῆς
 πόλιως ἐπιβὰς ψήφῳ κοινῇ καὶ γνώμῃ τὴν ἐκκλησίαν καταλαμ-
 βάνει. πρῶτος οὖν ὁ βασιλεὺς ἀπολογούμενος ἐκεῖνω περὶ τῶν 15
 Bπραχθέντων μεγάλαις ἤγαλλε ταῖς τιμαῖς, καὶ ταῖς εἰς τὴν ἐκκλη-
 σίαν προσδόοις ἔτιμα. καὶ τὸ μὲν ἱερὸν ἅπαν μετεπολεῖ πρὸς
 τὴν προτέραν κατάστασιν, ἐκτραπὲν ἐπὶ πολλοῖς παρὰ τῶν Ἰτα-
 λῶν. καὶ δὴ ἐπιστήσας τὸν μοναχὸν Ῥουχῶν, ἄνδρα δραστή-

2. μηδὲν P. 7. τῶ P.

communio quoque subito excommunicatis eo nomine reddita. statutum
 etiam ut ordinati a Nicephoro reciperentur, ne intempestiva morositate
 ecclesia scinderetur. his constitutis synodi patres mittunt ad Arsenium
 qui ipsum ad reditum invitent. quos ille ut audivit, primum graviter
 ferre visus est, quod tantum invitaretur, non etiam rogaretur veniam
 dare ob ea quae in se peccata fuerant, causando invitationem meram
 eorum esse qui se nullius peccati conscios profiterentur: nam si agnoscerent
 culpam, utique deprecarentur. tamen cum hac eius exceptione ad-
 moniti legati preces etiam adhibuissent, mitigatus senex exhibuit se
 promptum ad eundem quo vocabatur. reque ipsa partim terrestri partim
 maritimo itinere ad Rufini praedia se contulit, vel paululum illic
 acquiescendi causa, vel inde clarius ex propinquo certiusque respondendi,
 cognitis distinctius quae peteretur. (2) igitur conventus illic patriarcha
 legationibus cum ab imperatore tum a synodo missis, postque discepta-
 tionem ultro citroque cunctorum accuratam, partim largitus partim polli-
 citus quae postulabantur, celeriter transiit, et invecus in urbem,
 consentientibus iam omnium votis ac calculis, patriarchalem rursus in-
 sedit thronum. ibi eum primus imperator, postquam diligenter excussisset quae
 acta fuerant, demissa veneratō exquisitis affectit honoribus, et in libera-
 liter a se collarum ecclesiae munerum proventuumque possessionem mi-
 sit. ac sacrorum quidem apparatus et ecclesiasticam suppellectilem, im-
 minutam multis aversis per Italos, reposuit atque in pristinum reforma-
 vit statum, praeposito ei rei curandae monacho Rucha, viro industrio.

ριον ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις, τό τε βῆμα καὶ ἄμβωνας καὶ σωλῖαν καὶ
 ἄλλ' ἄττα βασιλικαῖς ἐξόδοις ἀνφοδόμει. εἶτα πέπλοις καὶ
 σκεύεσιν ἱεροῖς τὸ θεῖον τέμενος καθίστα πρὸς τὸ εὐπρεπέστερον.
 εἶτα καὶ χώρας προσετίθει τῇ ἐκκλησίᾳ, φθάσας προσθεῖναι καὶ C
 5 ἄλλας εἰς τὴν τῶν ὑμνοπόλων οἰκονομίαν, ὡς μὴ ἐνδεῶς τὰ τῶν
 ἐπιτηδείων ἔχοντες ἀμελοῖεν. ὁ δ' ἀρχιερεὺς καὶ ὡς εἰς τιμὴν
 μὲν τοῦ θεοῦ ταῦτα γινόμενα συνόλως προσαπεδέχετο, εἰδέναι
 δὲ καὶ χάριν ἰδίως, ὡς χάριν αὐτοῦ γίνουτο, τῶν εἰκότων ἐνάμι-
 ζεν. ὅθεν καὶ στέφειν ἤθελε τὸν διδόντα, καὶ ἀμνημονεῖν τῶν
 10 πρᾶχθέντων τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐβούλετο, τοῖς δέ γε παρὰ τοῦ Νι- D
 κηφόρου χειροθετηθεῖσιν ἐκχωρήσας τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἅπαν-
 τα, παρὰ μόνον τὸ συλλειτουργεῖν, ἐπὶ πῦσι τοῖς ἄλλοις ἐχρητο·
 εἶναι γὰρ νομιζέσθαι δίκαια τὰ εἰς ἐκεῖνον πρᾶχθέντα, καὶ αὐτῷ
 συνοχεῖν, εἰ τὴν ἐπὶ τοῦ βῆματος ἐκείνων κοινωλίαν καταδέ-
 15 χοιτο. ἐπεὶ δ' ἔδει καὶ περὶ τοῦ ἐκ δευτέρου στέφειν τὸν βασι-
 λέα κοινολογεῖσθαι, ἐτοίμως καὶ ταῦτ' ἐδίδου. καὶ μὲν δὴ καὶ
 ἡ τῶν ἡμερῶν κυρία παρῆν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τεμένους μεγαλο- K
 πρεπῶς ἔστηκε. μνήμη δ' οὐκ ἦν τὸ σύνολον Ἰωάννου, ἀλλὰ
 μᾶλλον καὶ τῷ Καισαρι Ἀλεξίῳ προσεπεφιλοτίμητο, ὡς δι' αὐ-

ornavit de novo altare; ambonem et solem, tum alia quaedam, refecit
 regis impensis; velis praeterea et vasis sacris dei aedem instruxit ad
 convenientem speciem elegantiae. adiunxit etiam nova ecclesiae praedia,
 praeter ea quae prius attribuerat ad alimenta et stipendia cantorum sa-
 crorumque ministrorum, ne ii necessariorum patientes penuriam officia
 sua negligentius obirent. omnia ea patriarcha et ut in dei honorem facta
 donataque religiose ac liberaliter iucundissime admisit, et ut in sui quo-
 que gratiam studiosius impensa grate agnoscere imputareque in beneficii
 proprie accepti partem ac locum prae se talit. eoque maxime inductus
 est ad coronandum munificum largitorem, obliviscendumque priorum.
 omni deponendo iniuriarum nupera depositione sibi factarum sensu. ordi-
 natis quinetiam a Nicephoro omnem functionem sacerdotii permisit, ex-
 cepto solum secum una pariter, ubi sacris solemniter operaretur, mini-
 strandi usu. in caeteris promiscue pariter iure ac reliquis adhibuit. cau-
 sam autem exceptionis huius allegabat hanc, quod videri posset ut iusta
 et rite acta comprobare quae gesta contra se fuissent, si ordinatos ab
 intruso in suum locum in conpartium faciendi secum ad aram sacri com-
 munitis admitteret. simul autem est ei propositum videri convenire ut im-
 perator iterum ritu solemniori coronaretur, libenter ad id quoque annuit.
 quare dies isti ceremoniae dicta est dominica proxima, qua patriarcha
 imperatorem magnifico apparatu coronavit, nulla prorsus facta mentione
 aut significata memoria Ioannis, sed potius eodem tacite reiecto per id
 quod honorarii muneris loco concessum ea occasione Alexio Caesari est
 in praemium captae urbis, ut videlicet statim post imperantes (hoc est

τοῦ ἀλόουης τῆς πόλεως, τὸ μετὰ τε τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸν πατριάρχην ἐν ταῖς συναπταῖς μνημονεύεσθαι.

P 116

3. Τότε δὴ τῷ βασιλεῖ τῶν πραγμάτων καλῶς καὶ ὡς ἤθελε καταστάντων, ἐξήγοντο καὶ πρὸς τοὺς μακρὰν πρεσβείαι, τοῦτο μὲν πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν Τοχάρων Χαλαοῦ, τοῦτο δὲ 5 καὶ πρὸς τὸν τῶν Αἰθιοπῶν σουλτάν. τὸν γὰρ τῶν Περσῶν μεθ' ἑαυτοῦ εἶχε τὸν Ἀζυτινήν, ἐπὶ τῆς πόλεως βλακικῶς διαγόντα, κόμοις καὶ μέθαις ἀνὰ πῦσαν διημερεύοντα ἄμφοδον.

B κενῆς γὰρ οὔσης ἀνθρώπων ἔτι τῆς πόλεως συνέβαινε τὰς ἀμφοδους ὡς ἐρημίας εἶναι, ἐφ' αἷς ἐκείνος ἀνέδην καθήμενος σὺν 10 τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πολλοῖς καὶ μεγάλοις οὔσιν ὠργιάζε τε τῷ Διονύσῳ καὶ ἐμεθύσκετο. πρὸς γοῦν ἐκείνους εἶχε διαπρεσβεύεσθαι καὶ αἰθῆς λαμβάνειν ἐκεῖθεν πρέσβεις. τῷ μὲν Χαλαοῦ μετὰ τοῦ μοναχοῦ καὶ ἱερέως Πιρίγκυπος ἐξεδίδου τὴν ἐκ τῆς Διπλο-

C βαταζίνης ἐκ νοθείας παῖδα Μαρλίαν. καὶ Πιρίγκυψ, ἀρχιμαν- 15 δρίτης ὢν τότε τῆς τοῦ Παντοκράτορος μονῆς, ὑπὸ μεγάλαις φαντασίαις τε καὶ ἄβρότησι συνάμα καὶ πλούτῳ παντοδαπῇ τὴν κόρην ἐκόμιζεν, ἐπιφερόμενος καὶ σκηνακὴν νεῶ ἐκ πέπλων στιβαρῶν μετὰξής, τὰς δὲ γε τῶν ἁγίων μορφὰς χρυσῷ πεποιημένας ἔχοντα, σταυροῖς καὶ σχολίοις ἐρηρυσμένας, καὶ ἅγια σκευή 20

D πολύτιμα κατὰ χρεῖαν τῆς ἱερᾶς θυσίας. καὶ οὕτω μὲν πρὸς τὸ

Augustum cum coniuge) et patriarcham memoraretur in precibus publicis, quas synaptas vocant.

3. Hac vice rerum imperator succedentibus sibi ad votum negotiis, et pace domi constituta, tempus aptum putavit mittendis ad gentes longinquas legationibus, ad principem videlicet Tocharorum Chalaū et ad Aethiopsas. nam Sultanem Persarum secum habebat Azatinem, in urbe vitam degentem ignavissimam ac totos etiam in trivis comessando comopotandoque consumentem dies quippe exhausta tum adhuc et raris incolis pro sui magnitudine habitata civitate, vacare plateas frequentia civium et quasi desertas cernens, libere illa solitudine fruebatur, et sic tanquam rure degeret procul ab arbitris, securus cum familiaribus et magnis suae gentis ac comitatus viris, mensis in propatulo positus assidens bacchanalia quotidiana celebrabat, vino sese barbara impudentia palam ingurgitans. ad eos igitur quos dixi solos destinandas legationes habuit, et mutuas inde vicissim accipiendas. atque ad Chalaū quidem, Principem monachum et sacerdotem missis, qui filiam ipsius notham nomine Mariam, quam ex Diplobatzina susceperat, desponsam ipsi coniugem comitaretur. et Princeps cum tunc esset archimandrita monasterii Pantocratoris, splendidissima specie mollissimi simul ditissimique apparatus ista sponsae deductione functus est, circumferens inter caetera templum solatilis tabernaculi ritu crassis e Serico velis circum et superne tectum, sanctorum formas auro elaboratas habens, crucibus et funibus firmatas, praeterea vasa sancta pretiosissima ad usum divini sacrificii.

μεγαλειότερον τὸ συνάλλαγμα ζήτητέετο, κἄν τοῦ Χαλασοῦ ἐξ
 ἀνθρώπων γεγονότος πρὶν ἐκείνους φθάσαι ἢ κόρη τῷ υἱῷ ἐκείνου
 Ἀπαγά, διαδόχῳ γε τῆς ἀρχῆς καταλειφθέντι, ἐν ὑστέρω φθά-
 σασα ἐνηρμόζετο. τὸν δὲ γε τῶν Αἰθιοπίων σουλτὰν ἄλλῃ τις
 5 χρεία τῷ βασιλεῖ σπένδασθαι κατηνάγκαζεν. ἐκ Κομάνων γὰρ
 ὦν ἐκείνος, εἰς τῶν εἰς δουλείαν ἀποδομένων, τὸ γένος ἐζήτη
 κατ' αἰτίαν συνετήν ὅτι καὶ ἐπαίνων ἑγγύς. τὰ γὰρ ἀντικρὸ
 ἀλλήλων κλίματα τῆς γῆς, τό τε βύριον καὶ τὸ νότιον, ἐμφέ- E
 τοις τισὶ δυνάμεσιν ἐπὶ τε σωματικῇ καὶ ψυχικῇ διαδέσει ἀντι-
 10 πεπόνθασιν, ὥσπερ δῆτα καὶ κρῖσεις, ἐν αἷς οὐ μόνον ζῶων
 ἀλόγων πρὸς ὁμοία ζῶα διαφορὰς εὔροι τις ἐμφανεῖς, ἀλλὰ καὶ
 πρὸς ἀνθρώπους ἀνθρώπων. βορείοις γὰρ τὰ ζῶα λελεύκωται,
 νοτίοις δὲ μεμελαινῶται. ἄνθρωποι δὲ ἐν μὲν βορείοις ἀσίνεται P 117
 ἄλλως καὶ μόλις λογικοὶ καταλαμβάνομενοι, ἐν οἷς οὐ λογικαὶ
 15 ἐπιστῆμαι, οὐ μαθήματα φυσικὰ, οὐ γνῶσις, οὐ φρόνησις, οὐ
 περὶ τὸν βίον οἰκονομίαι καὶ τεχνῶν ἐργασίαι καὶ τἄλλα οἷς τῶν
 ἀλόγων ἄνθρωποι διαστέλλονται, ὁρμᾶς μέντοι παραβόλους καὶ
 πρὸς μύχην ἐτοίμους ἔχοντες, καὶ ἐτοίμως ὁρμήσοντες ἦν τις
 ἐποτρύνῃ, παράβολόν τι καὶ βακχικὸν ἔχοντες ἐπ' ἀλλήλοις, καὶ

6. ἀποδομένῳ P.

tali magnificentia nuptialis ista conventio celebrabatur. verum Chalañ
 mortuo antequam ad eam Princeps cum sponsa pervenissent, puella sero
 licet adveniens re infecta non rediit: nupsit enim filio et successori Chalañ
 in principatu, vocato Apaga. Sultanem porro Aethiopum aliae utilitates
 impulerunt ad foedus cum imperatore faciendum. erat is genere Coma-
 nus, venditus olim in servitatem, qua in regnum mutata satagebat pru-
 denti laudabilique consilio ut commentus esset facilis popularibus suis ad
 eos quibus imperabat, indigere ipso sentiens tali auxilio. sunt enim vero
 non magis aliu quam indole naturalique qualitate inter se adversae atque
 e diametro oppositae arctoe austrinaeque nationes, commissis invicem
 penitusque dissidentibus qua corporum qua etiam animorum affectionibus,
 pro differentia videlicet temperamenti ac coeli, quae inter utrumque tra-
 ctum intercedit; cuius etiam vestigia cernuntur in brutis animantibus,
 quarum sub Septentrionibus natae altaeque a generis eiusdem genitis edu-
 catisque in regionibus meridianis haud modicis diversitatibus differunt,
 color siquidem etiam ipse corporum discrepat, in borealibus fere candi-
 dus, in Australibus ater. sed animorum in hominibus maioris momenti
 discrimen est, stolidorum et vix ratione utentium in Septentrionalibus,
 apud quos frustra requiras logicas physicasve disciplinas, scientiam aut
 prudentiam, cum ne ratio quidem parandi necessarii victus aut conve-
 nientis cultus, non artes, non opifera, non caetera quibus homines a
 belluis differunt, in iis reperiantur. avidi e contrario acresque, pro-
 fecti ad contemptam periculorum cupidique praeliorum Boreales sunt, tam
 irritabiles, et si quis laceaserit, fanatico ruentes impetu in caedes mu-

- B** τῷ Ἄρει σπένδοντες· ἐν δὲ νοτίοις τοῦναντίον ἦσαν. ἐκείνοι γὰρ εὐφρεῖς μὲν ἄλλως καὶ ἄγαν συνετοὶ καὶ ἄριστοι τὰ ἐς πολιτείαν καὶ τέχνας καὶ λογικὰ μαθήματα καὶ βουλάς ἐφ' ἐκάστῳ, νοσοῦντο δὲ τὰ ἐς ὀρμῆς καὶ μαλακοὶ πρὸς μάχας καὶ ἀπραγμοσύνη μᾶλλον συζῶντες ὀλίγα ἔχειν ἢ πολλὰ πολυπραγμοσύνης αἰρούμενοι. τούτων δὲ τὸν ἥλιον αἰτιάσασαι' ἂν τις φυσικευόμενος,
- C** τῷ μὲν ὀμιλεῖν ὀλίγα καὶ πρὸς ὀλίγον οὐ μετρίως θερμαίνοντα τὸν ἐγκέφαλον, ὅθεν καὶ ἡ εὐφρέα προσγίνεσθαι πέφυκε, τὸ δέρμα δὲ συμπιλοῦντα ἀπεργαζόμενον τοῖς μέλεσι τὴν στερεότητα, ἐπὶ δὲ θάτερα τῶν μερῶν τῷ ἐπὶ πλέον ὀμιλεῖν θερμαίνοντα μὲν εἰς εἰφύτιαν, ἔκλυτον δ' εἰς ἀνδρίαν ἀπεργαζόμενον τὴν ὀλομέλειαν τῶν σωμάτων· συμμεταίθεσθαι γὰρ τοῖς σώμασι τὰς ψυχὰς ὁ φυσικὸς λόγος δίδωσι. διὰ τοιαῦτα καὶ πρότερον μὲν πολλοῦ ἔτιμων τὸ Σκυθικὸν Αἰθίοπες, κατὰ δουλείαν
- D** μὲν κτώμενοι, ἄλλως δὲ στρατιώταις ὑπὲρ αὐτῶν χρώμενοι. 15 τότε δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἄρχὴν καταστάντος Σκύθου τὸ Σκυθικὸν ἀνεζητέετο ὡς στρατεύματος σφίσι ἐκείδεν συστησομένου, ὅπερ οὐκ ἄλλως ἦν αὐτοῖς ὠνούμενοις μετακομίζειν, εἰ μὴ διὰ

tuas, martiale prorsus genus et cruenta pugnax. quorum cuncta in Australibus contraria, solertibus, mansuetis, eximie callidis, politicae rationis consultis, industriis ad artes, rationalis disciplinae capacibus, fecundis consiliorum, et in omni occasione quid optimum factu sit momento videntibus, vicissim ad labores pigris; ad pugnas molliibus, otio gaudentibus, egere feriendo quam satagendo abundare malentibus. cuius tantae discrepantiae si quis soli causam imputaverit, haud a vero, ni fallor, aberrabit. quia enim eius radii Arctos et exiguo tempore et rare et oblique illuminant, non eam cerebris humanis vitalis caloris mensuram affiant, quae ad expediendas operationes mentium, sensusque communis acrimoniam requireretur. frigus porro illius coeli naturale, solaris teporis admixtione liberum, addensat duratque cutem corporum, crassitiemque et soliditatem inducit membris. sub meridiano contra circulo aut in accedentibus ad illum terris frequentius imminens constantiusque immorans ac superne incoquens subiecta vapor ardentis solis eliquat corpora, et ad omnem motuum alacritatem audaciamque certaminum fluxus languidosque artus efficit. affici autem alterarique animos consensu quodam qualitatibus et temperamento corporum, naturalis tradit ratio, experientia sane suffragante. his de causis et olim Aethiopes valde gaudebant affluente ad ipsos copia mancipiorum Scythici generis, quippe quorum opera cum ad omne laboriosum ministerium tum ad contentiones impetusque praeliorum in usu necessariae tuendis sibiibus militiae percommode uterentur; quo minus mirum imperitantem iam ipsis hominem orta et natalibus exterum, cum proprio, tum populi cui praeerat genio, suae gentis consortium consuetudinemque affectasse, militari utique, qua egebat, manu non aliunde ipsi quam ex empta evocataque inde iuventute suggerenda. quia vero Scythas ad se tuto deportare nisi missis ad Euxinum navibus nequibat, cuius maris fauces cum haud dubie forent in

τοῦ στενοῦ τις Εὐξείνῳ προσβάλλοι θαλάσση. τοῦτο δὲ ποιῆν μὴ ἀξιούντας τὸν βασιλέα ἀμήχανον. διὸ καὶ πολλαῖς ἰδιωρεῖτο τοῦτον ἀποστολαῖς, ἐφ' ᾧ τὰς ἐκεῖθεν διαπλοκίζομενας νῆας ῥα- E
 δίως Εὐξείνῳ προσβάλλειν, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς πολλὰ διδόντας
 5 μείρακας Σκοθικοὺς ἔξωνεῖσθαι καὶ πρὸς τὰ ἴδιον ἐπανήκοντας
 φέρειν, ὃ δὴ καὶ πολλάκις γεγονὸς ἔγνωμεν, ἐκεῖθεν μὲν τῶν χα-
 ρισμάτων πρὸς βασιλέα διαπεμπομένων, ἐντεῦθεν δ' ἀνοιγοί-
 νης σφίσι τῆς πρὸς ἐκεῖνον κελύθου.

4. Ἐν δὲ τοῖς χαρίσμασιν ἦν καὶ καμηλοπάρδαλις, ζῶον P 118
 10 θανατάσιον καὶ ἀσύνηθες, περὶ οὗ ὀλίγα βουλόμαι λέγειν, τοῖς
 μὲν ἰδοῦσιν ὑπόμνησιν, τοῖς δὲ μὴδὲ θεασαμένοις διδασκαλίαν.
 σῶμα τούτῳ μέτριον κατ' ὄνους οὗς κύνθωνας ὀνομάζομεν, δέρ-
 μα κατὰ παρδάλεις, λευκὸν καὶ πυρραῖς φολίσι κατάστικτον,
 θέσις σώματος κατὰ τὰς καμήλους ἕξ ὀπισθίων βουβάνων ἐς
 15 ὤμους ἀνωφερῆς, τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν ὑπερκειμένων αὐτάρ- B
 κως τῶν ὀπισθεν. τράχηλος κατὰ γεράνους ἐπὶ μήκιστον ἐκτε-
 νόμενος καὶ ἐς κεφαλὴν ἀναγόμενος, ὡς ἀγέρωχον τὸ ζῶον ἐγκα-
 θιστᾶν. κεφαλὴ δὲ βραχὴ καὶ καμηλοειδῆς τῷ σχήματι. λευκὸν
 τὴν κοιλίαν, καὶ ἀπὸ τραχήλου διὰ ῥάχεως πύσης καὶ ἕως οὐρᾶς
 20 μέτρας γραμμῆν ἐπὶ στάθμην μέλαιναν ἰδύντατα περικείμενον.
 πόδες λεπτοὶ κατ' ἰλάφους καὶ διχηλοῦντες. ἡμερον δ' ἄλλως, C

potestate imminenti illis Constantinopolitanæ civitatis, facile videbat prudens barbarus nequaquam sibi, quod optabat, aliter quam gratia et beneficio imperantis illuc posse contingere. quare isto ut placato benevoloque uteretur, multis legationum et miserum cum illis munerum conabatur officis assequi. nec votis exiit: augusto quippe annuente libere comsuebant in Euxinum missi cum auro multo ab Aethiopum principe, qui Scytharum adolescentulorum maximum magna pecunia coemptum numerum ipsi perducerent; quod saepe facilitatem novimus, ex quo blanditiis donorum delinitus imperator eam aperiri et tuto frequentari permisit viam.

4. Caeterum in domis hac de causa missis camelopardalis fuit, animal rarum et mirabile, de quo pluscula hic subficere decrevi, ut qui viderunt recordentur, qui non viderunt discant. moles ei corporis non magna, qualis ferme magnorum asinorum, quos canthones vocamus. pelle obducitur pardalibus simili, robris in albo sparsim compuncta maculis, magnitudinis ac figuræ squamarum. forma corporis camelos imitatur, a tergo et femore ad arcos sursum emittens, anterioribus cruribus longitudine non modice superantibus posteriora. collum ut in gruibus longissime protensum alte in verticem assurgit fastidiosè circumquaque despectantem quodam quasi supercillo ferinae superbiae. caput exiguum a camelis figura non discrepans. venter albus, a capite per dorsi spinam usque ad caudam, quae modica est, linea nigra velut ad normam rectissime producta signatur. pedes tenues in similitudinem cervinorum, fissis

Georgius Pachymerus I.

12

ὡς καὶ παισὶ παύζεσθαι ἀγόμενον ἐκ ῥινόσ, καὶ πειθήνιον ἐς ὄπου
 θέλοισ ὀρμᾶν, ποηφάγον, καὶ ἄρτω καὶ κριθῆ κατὰ τὸ πρόβα-
 τον ψωμιζόμενον. τὸ δ' ἦθος χειρόθεις. ἢ δ' ἄμυνυ τούτῳ
 πρὸς τὸ λυποῦν (τῷ μεγίστῳ γὰρ μέρει καὶ τοῦτο φιλοτιμεῖται
 τοῖς ζώοις ἢ φύσις, ὡς εἴ τις ἐπιτίθειτο προσαμυνεῖσθαι) οὐχ 5
 ὀπλῆ κατὰ τοὺς ἵππους ἢ κέρατι κατὰ βοῦς (οὐδὲ γὰρ κέρασιν
 D ἔστυπται), οὐκ ὀδοῦντι κατὰ τοὺς κάπρους, οὐκ ὄνυξι κατὰ τὰς
 γαλᾶς, μόνοις δὲ τοῖς ὀδοῦσιν, οἶμαι, διὰ δηγμάτων μετρίων,
 ὄσον καὶ ἀποσοβεῖν τὸ λυποῦν μὴ βλάβτον· οὐδὲ γάρ τις ἰὸς
 τοῖς ὀδοῦσιν ἐντέθραπται κατ' ἐκεῖνα ἢ δὴ τοῖς τοιοῦτοις ἢ φύ- 10
 σις ὀπλῆει. τοῦτο ὡς εἴ τι τέρας ἐκείθεν πρὸς βασιλέα διακο-
 μισθὲν ἐκάστης θέαμα ἦν καὶ τρυφή τοῖς ὀρῶσι δι' ἀγορᾶς ἐλκό-
 μενον.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τῷ κρατοῦντι πεπραχάται δοκῆσει τοῦ
 P 119 συνολοῖσιν τοῖς ἡμετέροις. καὶ ὄσον μὲν εἰς εἰρήνην ἀνυστὸν ἦν 15
 τὸ πραγματευόμενον, ἄλλως δὲ καὶ ἐς μέγιστον ἐλομήναντο·
 B (5) ταῖς γὰρ συνεχέσι μετακομίσεσι τῶν βορέαθεν μειρακλικῶν
 πληθῶς ἐν καιρῷ συστὰν στρατιωτικὸν ἠὔξησέ τε τὴν τῶν Αἰθιο-
 πῶν ὀρμῆν, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἐπέθων, ὡς πολλάκις τῷ

2. ποηφάγον P.

et ipsi ungulis. ipsum alioqui animal mansuetum ac cicur, ut etiam lu-
 dendum se pueris praebat, et naso tractum non invitum sequatur quo-
 cunque duxeris. herba vescitur: sed et panem et hordeum non minus
 quam oves libenter gustat. indoles tractabilis nec iracunda. si quid of-
 fendat (nam ferme animantibus natura quibus iniurias propulsare arma
 non negavit), si quid, inquam, infestum ingruerit, non id calca ut equi,
 non ut boves cornu, quo caret, non dente sanguinario et terribili, ut
 apri, non unguibus ut feles, sed solis, puto, non acutis dentibus ulciscit-
 or per morsus non rabiosos, sed moderatos, ut intelligas nolle ipsam
 aliis nocere, satis habens ab sese quomodocunque propulsare noxam.
 neque vis ulla veneni dentibus subest in perniciem morsu propaganda, ut
 in multis animantibus quibus dentes natura pro armis dedit. tale pere-
 grinae formae animal ex Aethiopia ad imperatorem missum spectaculum
 diu quotidianum et iacundum Byzantinis praebuit, per fora et plateas
 ductum.

Quae imperator ostentabat eo consilio, ut populus delectatus fructu
 isto longinqui commercii pacem et societatem initam cum Aethiops ut no-
 stris rebus utilem probaret. et erat in ea forte conducibile quidpiam, si
 quis in praesentis usu tranquillitatis acquiesceret: sed qui longe consule-
 ret in posterum, magnam summae rerum et nomini Christiano parari per-
 niciem ista in barbaros indulgentia sentiret. (5) experientia certe do-
 cuit auctos et corroboratos Aethiops isto libere concessa commentu pue-
 rorum e borealibus tractibus, qui deinde in coelo mitiori affluente victus
 copia in acres bellatores adolescerent, formidabiles evasisse, conscriptis
 exercitibus invictis; nec iam virium consocios suarum sese intra cancellos

κατὰ σφῆς ἀσφαλεῖ θαρροῦντας ὑπεροβίους ἐκφέρειν πολέμους
καὶ κατὰ Χριστιανῶν ἀνδρῶν εἶσθαι. τῶν γὰρ Ἰταλῶν τὴν τῆς
Συρίας ἀπύσης παραλλαν κατεχόντων καὶ Φοινίκης ἀρχόντων καὶ
αὐτῆς Ἀντιοχείας τὸ κράτος ἐχόντων, διαμνησθητούτων δ' ἔξ C
5 ὑπερετέρας ἰσχύος καὶ τῶν τῆς Παλαιστίνης τόπων ὡς ἀγιότητος
δόξαν ἐχόντων, καὶ μάλα εἰκότως διὰ τὰς ἐκείσε τοῦ σωτήρος
• διατριβὰς καὶ τὰ πάθη καὶ τὰ τῆς οἰκονομίας τραστικά, αὐτοί
γε θαρρήσαντες ταῖς ἐκ τῶν Σκυθῶν οὐστάσαις δυνάμεσιν, ἐξελ-
θόντες πᾶσαν ἐκείνην τὴν γῆν Μυσῶν τὸ λεγόμενον λιτάν ἐποιοῦν,
10 ἔως οὐ κατ' ὄλιγον (οὐδὲ γὰρ ἦν τοῖς Ἰταλοῖς πρὸς αὐτοὺς σπέν- D
δεσθαι ἐχθροῦς γε ὄντας καὶ λεγομένους τοῦ τιμοῦ σταυροῦ) καὶ
αὐτῶν δὴ τῶν μεγίστων πόλεων ἐξώσαντες αὐτὰς εἰς ἔδος κατή-
ρειψαν. καὶ νῦν κεῖται μὲν ἡ περιφανὴς Ἀντιόχεια, κεῖται δὲ ἡ
Ἀπάμεια, κατέσκαπται τε Τύρος καὶ Βηρυτός, καὶ Σιδῶν τὰ
15 ὁμοία πάσχει. ἐτέρωθεν δὲ θρηνητὴ Λαοδικαία. Τριπόλις τε καὶ
Πτολεμαῖς, τὰ μεγάλα τῶν Ἰταλῶν ἄστια, ὡς οὐδ' ἂν ἦσαν
λογίζονται. καὶ δὴ Ἀμασκόδῃ καλλίστῃ, τὰ ποτε τῆς Ῥω-
μαϊδος ὄρια καθ' ἑῶν, ἠφάνισται παντελῶς, καὶ ὅλως πλὴν
τῶν εἰς Ἀρμενίους τελούντων οὐδὲν ὅ τι συνίσταται. ὁ δὲ παμ-
20 πληθὴς ἐκείνων λαὸς πανταχρῶ γῆς διεσπάρη ἄνευ τῶν πεσόντων,

olim fixos tenuisse aut secunda possessione propriorum contentos domi ac-
quievisse, verum ausos erumpere ac saepe bella finitimis inferre, sicque
magno rei Christianae damno famam sibi parasse bellicae virtutis. Italis
enim oram Syriae maritimam universam obtinentibus, imperantibus etiam
Phoeniciae et ipsi urbium olim principi Antiochiae dominantibus, et
eductis inde validis copiis prospere subinde certare solitis de possessione
locorum Palaestinae antiqua sanctitatis fama merito inclytorum, quod in
illis versatus passus et mira operatus fuerit deus factus homo, illi, de
quibus agimus, Aethiopes freti exercitibus ex iuventute, ut diximus, Scy-
thica conflatis, erumpentes e suis latebris istas regiones universas latro-
ciniorum et praedarum campum habuerunt, ferentes illic agentesque
cuncta, et tanquam de Mysis, quod dici solet, impune spolia raptantes,
donec paulatim (Italis abhorrentibus a foedere cum ipsis icendo utpote
venerandae crucis notissimis et implacabilibus hostibus) quoad, inquam,
paulatim post eiectionem Christianos e maximis urbibus ipsas solo aequarunt,
et nunc iacet quidem illustris illa Antiochia, iacet et Apamea. destructa
est Tyrus et Berytus. Sidon quoque similia patitur. alia ex parte luget
Laodicea. Tripolis et Ptolemais, magnas Italicorum urbes, ac si nunquam
fuissent, reputantur. pulcherrima etiam Damascus, terminus olim Roma-
nae ad Orientem ditionis, eversa funditus est. et omnino praeter vecti-
gales Armeniis regiones nihil ibi subsistit. numerosissima vero provincias
illas opimas incolentium multitudo per omnes dispersa terras in miserri-
mo exilio, praeter eos qui aut bello ceciderunt aut tyrannicis tormen-

τῶν μὲν πολέμου νόμῳ, τῶν δὲ καὶ ἄλλως νόμῳ μαρτυρικῷ, μὴ καταδεχομένων τὴν ἄρνησιν.

- Καὶ ταῦτα μὲν Αἰθιοπῶν τὸ Χριστιανικὸν ἀπάναντο ταῖς ἡμετέραις ἀβουλαῖς ἢ κακονοαῖς ἢ αὐτονόμοις ὄρμαῖς καὶ ὀρέξεσι· Τοχάρων δὲ τοῦ Θράσους καὶ ἔτι ἀνέχομεν, οὐ δυνάμεσιν 5
 P 120 οὐ μένουσι Θαρσαλέαις, ἀλλὰ φιλικαῖς εἴτ' οὖν δουλικαῖς ὑπέλευσει, κήδη ποιοῦντες καὶ δωροφοροῦντες συχνάκις τὰ κάλλιστα τε καὶ μέγιστα, ὡς καὶ δεύτερον ἄλλο μετὰ ταῦτα καὶ χρόνοις ὑστέροις συνέστη πρὸς τοὺς δυτικούς Τοχάρους, ἕκ ποθεν ἀφανῶν ἐπιστάτας καὶ τὰ βόρεια κατασχόντας μεθ' ὅτι πλείστου 10
 B δυνάμειος, συνάλλαγμα τῷ ἄρχοντι τούτων Νογᾶ, ἐκδόντος τοῦ βασιλέως ἑτέραν παιδᾶ οἱ ἐκ σκοτιῶν σπερμάτων γεγεννημένην,
 B Εὐφροσύνην τοῦνομα, ἐξ ᾧν συνέβαινε μετὰ φιλίας ἐκείνους ἔχειν ἃ δὴ προστυλαιπωροῦντες πολέμῳ μόλις ἄν ἐκτῶντο.
 C 6. Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ μετὰ ταῦτα διέγνωστο ἀπαλλαγῆ- 15
 ναι καὶ τῶν βασιλίδων τῶν καὶ ἀδελφῶν τοῦ παιδὸς Ἰωάννου, δοκουσῶν ἔχειν καὶ τούτων τὸ μέρος βασιλείας κλήρον ἀπὸ πατρὸς. καὶ διὰ τοῦτο βαδύ τι σκοπῶν ἐκείνος Ῥωμαίους ἀπταῖς οὐ συνήρμοττε. τὴν μὲν γὰρ τῷ ἀπὸ τοῦ Μορῆου εὐγενεῖ Λατίνῳ Μαίῳ Δεβελικούρτῳ λεγομένῳ συνῆγεν εἰς λέχος ἐντεῦθεν 20

tis Christianae causa fidei, quod eam abnegare iussi renuerent, consumpti sunt.

En quid Christiana respublica profecerit ex auctis Aethiopum viribus imprudentia vel potius malitia nostra consiliisque ambitiosis et privatas utilitates bene quantovis emptas dispendio arbitratis cupiditatibus! Tocharorum vero in clades Christianorum ferociam adhuc quidem utcumque coercemus, non armorum utique metu aut viribus nostris, quibus quam parum fidamus ipsi norunt, sed precario emendicata gratia illorum, sive, ut vero vocabulo rem ut est exprimamus, servilibus obsequiis, affinitatibus illos honorantes, et ditantes donis creberrime missitatis, quam in rem optima et pretiosissima nostrorum impendimus. huc pertinet quod aliquanto post haec tempora foedus inivit imperator cum Tocharis Occidentis, ex prius ignotis prodere se ac proferre in lucem incipientibus, et quae nostris finibus a Septentrione obiacent vi maxima occupantibus. quorum principi Noga dicto imperator aliam suam filiam, et ipsam ex pellice genitam, dedit uxorem, Euphrosynem nomine. unde contigit ipsos ultro a nobis amicitiae nomine condonata auferre, quae accipiti et laborioso bello vix unquam acquirere potuissent.

6. Post haec decrevit imperator amovere a se tres reginas pueri Ioannis sorores germanas, quae videri poterant partem aliquam iuris ad imperium a patre trahere. quare cavendum etiam atque etiam putavit ne iis Romani coniuges darentur, ne qua inde cuiquam offerri rerum novarum molliendarum posset occasio et oriri perturbatio sibi familiaeque suae periculosa. igitur unam quidem ipsarum nobili Latino Maio de Be-

ἐνδημήσαντι, τὴν δὲ δευτέραν *Λατίνω* μεγαστᾶνι, ὃν ἂν ἐκαῖνοι
 φαίεν σεμνύοντες κόντον, ὄνομα *Βιντιμίλια*, ἀπὸ *Γεννούας* D
 τότε προσελθόντι κατὰ φήμην τῷ βασιλεῖ, εἰς γάμον ἐκδοῦς καὶ
 δώρους τὰ εἰκότα φιλοφρονησάμενος ἀποπέμψαι συνάμ' ἐκείνην συ-
 5 ζύγω, τὴν δὲ τρίτην *Βουλγάρω* τῷ *Σπεντισθλάβω* κατὰ *Μυσίαν*
 τῶν κατὰ τὸν *Αἴμον* ὄρεινῶν ἄρχοντι δίδωσι. καὶ οὕτως ἐκεί-
 νων ἀπαλλαγὴς καὶ τῶν φροντίδων τῶν ἐπὶ ταύταις ῥαῖσας ἐτέ-
 ραις πράξεσιν ἐπιβάλλεται.

7. *Φθάνα* μὲν οὖν τῷ πρὸς *Ἀλαμάνων Ἄνναν*, ἣν συν- P 121
 10 οικήσασαν ἐπ' ὀλίγον εἶχεν ὁ τοῦ *Λάσκαρι* πατὴρ *Ἰωάννης* ἐν
 ἑσχάτῳ γήρῳ, *Φερδερικον* τοῦ τῆς *Σικελίας* ἄρχοντος παῖδα,
 τοῦ *Μαφρέ* δ' ἀδελφῆν, ἣν δὴ καὶ ἐκ πρῆβειας ἐλθούσαν ται-
 νιασᾶς ὁ δηλωθεὶς βασιλεὺς *Ἰωάννης Ἀγνούσταν* δεικνὺς σύνοι-
 15 *Μιχαήλ* ἀλοῦς ἐν ἀσφαλεῖ μὲν εἶχεν ἐφ' ᾧ τάχα μὴ ἀποδοῦναι B
 πρὸς τοὺς οἰκείους, ὅμως δ' ἐκείνη προνοῶν τῶν ἐπιτηδείων βα-
 σιλικῶς πάντα τρόπον ἐκείρα τῆς σωφροσύνης περιγενέσθαι. ὡς
 δ' οὐκ ἔπειθε πολλὰ πράττων καὶ δεξιούμενος (μηδὲ γὰρ ἂν κα-
 λὸν εἶναι ἢ εὐπρεπὲς βασιλικῶς ἀκούσασαν δάμαρτα οὕτω μεγ-
 20 στοῦ καὶ φοβεροῦ ἐν ὑστέρῳ τὸ λῆχος αἰσχῦναι καὶ τῷ δούλῳ, εἰ

19. ἦ] τὸ P.

licurto nuncupato, qui ex Moreo, unde ortus erat, Constantinopolim ad-
 venerat, matrimonio coniunxit; alteram Latino item megistani, quem sui
 perhonorifico apud ipsos vocabulo contum appellabant, nomine Vintimilia,
 qui tunc famam secutus ex urbe Genua ad imperatoris comitatum acces-
 serat, uxorem dedit, et donis eum magnificis honoratum in patriam cum
 nova remisit coniuge. tertiam collocavit Bulgaro Spenthisthlabo, monta-
 nae circa Haemum regionis in Mysia principi. sicque his imperatorii ge-
 neris mulieribus precal amandatis, solutus ea parte curarum, aliis pro
 arbitrio gerendis iam securiorem applicuit animum.

7. Ante omnia memorandum est quid de Anna Alamana tentaverit.
 fuerat haec exiguo tempore coniux Ioannis Augusti, patris Theodori
 Lascaris, ab eo ducta in extremo senio, Friderici Siciliae regis filia,
 Manfredi soror, quam a legatis ad eam accersendam missis deductam et
 solemnī coronationis ritu Augustam declaratam memoratus imperator
 Ioannes uxorem, eamque percarum, habuerat. huius amore captus im-
 perator Michaël custodivit eam diligenter ne rediret ad suos, magnifice
 tamen ipsi ac regie quae opus ipsi erant ad victum cultumque suppedi-
 tans, at nullam non interim admovens machinam ad eius, si qua ratione
 possset, pudicitiam expugnandam. in quo frustra fuit, artes eius omnes
 insidiosasque blanditias matrona repellente, quippe quae sapienter repu-
 taret quam probrosum foret se tali ortam domo, vita in summa dignitate
 per inoffensam hactenus famam transacta, vitam maximi et potentissimi

καὶ βασιλεύοι νῦν, παλλακεύεσθαι μεγίστην οὔσαν καὶ ἐκ μεγ-
C στῶν), ἄλλον τινὰ τρόπον ἔγνω θεραπεύειν τὸν τυραννοῦντα μα-
 κρὸν ἔρωτα. καὶ δὴ αὐτῇ μὲν ὑπέσχετο ἑαυτῷ συνοικίσειν εἰς
 γάμον ἀφέντα τὴν ἑαυτοῦ, πλήν ἐπὶ δοκούσαις εὐλόγοις προφά-
 σεσιν, ὡς καὶ προὔτεινεν ἐπὶ πολλῶν, καλὴν μὲν εἶναι τὴν Θεο-
 δώραν (οὕτω γὰρ ὠνομάζετο ἢ Λύγουστα) καὶ γένους ἀξίου τυύ-
D τῶν βασιλικῶν, καὶ μηδὲν ἔχειν ἐπαιτιᾶσθαι ἢ γένους ἢ σωφρο-
 νίας τρόπων παραβεβασμένων ἢ τοῦ μὴ φιλάνθρωπον εἶναι καὶ οἱ
 ἀξίαν συμβασιλεύειν. ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶναι πάντως εὐφυλακτό-
 τερον καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἔχειν ἐπὶ τῆς πόλιως ὄντας, ἧς πο-
 10 λὺς μὲν ὁ ζῆλος ἀναγκαῖος δ' ὁ κίνδυνος, οὐκ ὀλίγων ἐπείσφρειν
 ἐχόντων, καὶ ταῦτ' Ἰταλῶν τῶν ἐχόντων πρότερον, παρακε-
 κτισμένων καὶ ἄλλως εἰς μῆνιν, ὅτι ἔχοντες ἀφηρόθησαν. καὶ
 νῦν παρακινήθοντας στόλον ἀκούεσθαι φοβερὸν ἔξαρτύεσθαι,
E αὐτοὺς δ' ἀντωπεῖν ὁρμαῖς τοιαύταις μὴ ἔχειν· οὔτε γὰρ ναυοὶ 15
 τοσαύταις εἶναι πρὸς κείνους ἀντέχειν, οὔτε μὴν οἴους τ' εἶναι
 στρατεύμασι πολεμεῖν κατὰ γῆν. τοὺς δὲ Βουλγάρους καὶ αὐ-
 τοὺς ἐτίρωθεν ἀπειλεῖν ἐισβάλλειν διὰ Θράκης, καὶ μᾶλλον τῆς

imperatoris, contaminare lectam eius et Augustale decus cum illustri
 memoria tanti coniugis foedissimo pellicatu profigare, subiciendo sese
 turpi libidini servi olim eius ac subditi, licet hodie ad imperium evecti.
 cuius honestissimi certa propositi cum tamen prudenter vereretur quor-
 sum amor impotens desperati successus furis incensus in tyrannica licen-
 tia posset erumpere, optimum factu putavit hanc deliniendam flagrantis
 cupiditatis inire rationem. dixit imperatori haudquaquam se abhorrere
 ab eius coniugio, si quis modus reperiretur eius legitime sanctaque com-
 mittendi. quare videret ecquid eo quo nunc esset implicatus matrimonio
 sese rite posset exolvere. tali nexu libero se, ut honeste, ita non illi-
 benter postea nupturam. arrexit aures ad ea Michaël, et excitatum obla-
 ta spe animum cupide advertit ad comminiscendas et quibus opus erat
 artificiose insinuandas speciosas causas repudiandae, quam habebat in
 contubernio, coniugis, aiebat haud se ire infitias talem esse Theodoram
 (id erat Augustae nomen) in qua nihil ad regii generis claritatem, ad
 pudicitiae decus, ad morum sanctitatem aut caritatem in virum posset
 requirere, quo minus dignissimam fateretur quae secum imperaret. con-
 siderandam tamen esse necessitatem gravem, imminenti nunc rebus Ro-
 manis atroci periculo impositam, sollicite praecavendi Latinorum iras,
 erepta nuper Constantinopoli furentium. opibus ipsos et numero vaere,
 causa quoque irritari communiter plausibili, pulsos ex possessione diutur-
 na et multis spoliatis, quae propria dudum carissimaeque habuerant. con-
 citatum audiri totum Italarum nomen, et armari conspirante sententia
 potentiaque ferocissimarum gentium potentissimam classem, cui vix ha-
 beat Romanum, quo nunc statu est, imperium quid satis validum oppo-
 nat. neque maritimo apparatu haud dubie impares, terrestribus saltem
 copiis fidere possumus, quibus satis negotii facessent exurgentes e Bul-

τῶ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντι Κωνσταντίνῳ συνοικουῦσης Ἐλρήνης
 μὴ ἡρεμῆν ἐώσης τὸν σύζυγον τῇ πρὸς τὸν βασιλευθόντα ἀπεχθεῖα.
 κύκλῳ γοῦν τῶν ἐχθρῶν παρακινουμένων χρῆναι φυλάσσεισθαι P 122
 τὰς ἐπιθέσεις εἰς ὅσον δυνατόν, ἰδίως δὲ δεδιέναι καὶ τοὺς τῆς
 5 βασιλίδος Ἄννης οἰκειούς ὡς ἐτοιμῶς διὰ ταύτην κἀκείνους τοῖς
 ἄλλοις συνεξορμήσοντας. εἰ δὲ τι προμηθευσαίμεθα κρεῖττον
 καιρὸν ἔχοντες, μὴ μόνον ἐχθροὺς ἐκείνους ἀλλὰ καὶ φίλους γε-
 νέσθαι, αἰδουμένους τὸ κῆδος, καὶ κατ' ἀγχιστεῖαν, εἰ συνοικί-
 σομεν ἑαυτοῖς τὴν ἐκείνων, οἰκειῶς πρὸς ἡμᾶς ἔχοντας. ταῦτα
 10 τοῦ βασιλέως βουλευομένου καὶ σοφιστικῶς λέγοντος (ἔπειθε γὰρ B
 ὁ ἐκκαλὼν ἔρωσ, καὶ μᾶλλον παρὰ τῆς δεσποίνης Ἄννης περι-
 φρονούμενος) ἡ βασιλὶς Θεοδώρα πυθομένη χαλεπῶς εἶχεν ἐνέ-
 και, εἰ δέσποινα ἐστεμμένη οὐσα καὶ γνησία γυνή, ὑπ' ἀνδρὶ τε
 τῷ βασιλεῖ τεκοῦσα παῖδας, καὶ πρῶτον μὲν ἀποιχόμενον ἄλλον
 15 τὸν Μανουήλ, εἶτα δὲ καὶ τὸν περιόντα Ἀνδρόνικον, ὃν βασι-
 λικῶς ὁ πατὴρ τρέφει, καὶ τρίτον τὸν ἐπὶ τῆς πόλεως γεννηθέντα
 τὸν πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον, τοιαῦτα πάθοι ἀπολασθεῖ- C
 σα, στερηθεῖσα μὲν τοῦ ἀνδρὸς στερηθεῖσα δὲ καὶ τῆς βασι-

garia motus, unde Constantinum principem assidue in nos stimulum
 ardentissimis instigationibus Ireneae coniugis nobis perinsensae minari au-
 dizans irruptionem in terras nostras per Thraciam. in tanta multitudine
 et rabie coorientium in nos ex omni circum parte ferocissimorum hostium,
 quis non videt consulturum utique circumventae undique reipublicae, qui
 dederit operam numero eorum minuendo quibusdam aut ad nostram socie-
 tatem attrahendis aut a communi certe aliorum conspirationibus abduccendis?
 iam illud satis constat, in primis Latinorum ditione ac vi bellica im-
 peratricis Annae cognatos numerari. porro istos communione nominis ac
 generis satis per se pronos in partes hostium nostrorum propriae in nos
 saevius commovebunt causae, repetendae reducendaeque domum consan-
 guineae matronae quasi detentae a nobis indigna custodia, nisi mature
 praecavemus et ex ipsa mali causa remedium quaerimus, tempestita si
 nunquam affinitate contrahenda, qua propinquorum dominae Annae non
 solum exarmentur irae sublatis incentivis odiorum, sed etiam amores
 auxiliaque concilientur, tanquam utique propinquis et necessitudine con-
 nubii cum sorore Manfredi filiaque Friderici iam quasi domesticis ipso-
 rum. talia versare animo ac sophisticis honestare conari rationibus im-
 peratorem (prout adigebat illum exurens intime versanus amor, irrideri
 sese a domina Anna et vana obiecta imagine nunquam successuri coniugii
 deludi non sentientem) audiens Augusta Theodora graviter, ut erat con-
 sentaneum, tulit. quam enim intolerandum contumeliae genus fore se le-
 gitimam coniugem, quae viro imperatori tres mares peperisset, primum
 Masuëlem fato praereptum, alteram Andronicum superstitem, regie a
 patre educatum, tertium, ex quo Constantinopolim migraverant, ibi na-
 tum in purpura, Constantinum, inde Porphyrogenitum cognominatum,
 post tanta merita nullius compertam culpa repudiari, exactorari, viro
 imperio honore omni privatam abici, et aemulam in locum suum intru-

λείας, καὶ πάσης ἀπερριμμένη τιμῆς, τὴν δ' ἀντιζήλον ἐπὶ τοῦ
 θρόνου τῆς βασιλείας ὄρωσα συμβασιλεύουσαν τῷ ἀνδρὶ. ὄθεν
 καὶ πρὸς τὸν πατριάρχην πέμψασα ἱκετεύει τοιαύτην συμφορὰν
 ἐμῦναι ταύτῃ, καὶ νόμων θείων ὑπερμαχεῖν ἀξιοῖ. ὃς δὴ μα-
 θὼν καὶ ἀγάμενος, εἰ τοιούτοις ἐπιχειροίῃ ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνέθην 5
 τῶν ἀθίκτων ἄπεται, ὡς καὶ τοὺς κειμένους νόμους ἐθέλειν κα-
 D ταπατεῖν, αὐτὸς τοιοῦτος μὴ νομιζόμενος πρότερον, δεινὰ ἐποίησεν
 καὶ διεμήννε, τὸ μὲν ὀνειδίζων, τὸ δ' ἐπισείων ἐκείνῳ καὶ τὴν ἐκ
 θεοῦ ἀγανάκτησιν. τὰς δὲ γε προφάσεις ὡς ἰστὸν ἀράχνης διέ-
 λυε· τὸ γὰρ φόβον θεῶν παρ' οὐδέν τιθεσθαι κακῶς κρίνειν εἰ- 10
 δότος εἶναι τὸ φοβερόν, τὸ μέντοι γε τοὺς θείους νόμους φοβεῖ-
 σθαι ἀφοβίαν εἶναι μεγίστην τῷ φοβουμένῳ, κἄν ὁ τι προτείνοι
 τις ἐπὶ τῷ φοβεῖν. ταῦτα τοῦ πατριάρχου καὶ λέγοντος καὶ μη-
 E νόοντος, ἔτι δ' ἐτοίμου ὄντος ἀποκόπτειν ἐκείνον, εἰ ἄλλο τι
 πρᾶττοι, τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀλομελείας ὡς μέλος σισηπὸς ἤδη καὶ 15
 θεραπείαν μὴ προσιέμενον, ἐπεὶ ἔγνω προσκρούσας ὁ βασιλεὺς
 ἰσχυροτέρῳ τῶν αὐτοῦ δυνάμειν, καὶ ὡς πρὸς Κρητὰ κρητίζει
 δῆθεν τὸν ἤδη μαθόντα τὰς ἐκείνου ἐπιχειρήσεις (οὐδὲ γὰρ ἐπὶ
 μικρὸν οὐδ' ἐκείνου ἤρμεϊν εἶα τοὺς λογισμοὺς ἢ τοῦ παιδὸς
 Ἰωάννου ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ παύρασις), πρῦμναν τε κρούεται, τὸ 20

sam cernere. hoc metu anxia mittit ad patriarcham qui eum suo nomine
 appliciter rogarent ut tam atrocem a se iniuriam arceret, dignareturque
 pro sua auctoritate deterrere imperatorem, ne tam proterve uxores pro
 libito commutando divinis legibus illudere auderet. miratus plurimum hoc
 audiens patriarcha est cogitari attentarique res tales ab imperatore, pa-
 lam inconcessis inhiante, nec verente per conculcatas leges in cupidita-
 tum obsequium ruere; quantae illum nequitiae capacem non ante credi-
 disse. quare haud molliter castigandam ratus erumpentem in tam in-
 verecundos ausus insaniam, gravissime illum qua exprobrando qua ob-
 iurgando increpuit, minis etiam intentatis irae divinae. simul allegatos
 in obtentum protervae lasciviae praetextus ut telas araneorum amovit
 diffilavitque, sapienter monens formidare vim hominum et dei numen ac
 vigilem in scelera vindictam audaci licentia spernere nonnisi eius esse
 qui de vere terribilibus pessime iudicet, hinc quidem stulte trepidus, inde
 praepostere securus. quaecumque sibi demum terrorum spectra prave
 formidolosi confingant, divinas vereri leges veram demum securitatem esse.
 desineret igitur vana comminaci, et trepidationem inanem iusto et sancto
 dei metu comprimeret. haec et his consentanea gravitate tali persona
 digna monentem patriarcham, clareque insuper minantem sese illum, si
 porro cogitata promoveret, e Christi corpore velut membrum putridum et
 curationem respuens abscissurum, reveritus imperator, aut potius confu-
 sula deprehensa turpis voti conscientia, eventumque desperans coepti fa-
 cultate (quod sero sentiebat) et viribus superioris, insuper metuens ne
 veteres patriarchae in se offensiones ob amotum ab imperii collegio Ioan-
 nem refricaret, ac clare tandem intelligens frustra se fucum perspicacibus

τοῦ λόγου, καὶ ὡς εἶχεν ἐφοδιάσας τὴν δέσποιναν Ἄνναν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πέμπειν αἰρεῖται, πλὴν ἐπ' ἀνταμοιβῇ τοῦ παρὰ τὰδελφῶ P 123 ταύτης Μαφρέ κατεχομένου Καίσαρος· ἐκεῖ γὰρ οἱ ὁ πενθερός ἐκείνου Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τοῦτον κρατήσας ἐξέπεμψεν, ὡς ὁ προείρηται. ὅτι δὲ σκῆψις ἦν ἐκείνῳ τὸ προβαλλόμενον, καὶ μόνον ἔρωτος Θεραπεία καὶ οὐ τοῦ κοινουῦ προμήθεια, ὁ τῶν πραγμάτων εἰδὼς ἀκριβῶς τὴν μελέτην συνιλογίζετο. (8) ἡ γὰρ B Ἄννα Φερδερίχου μὲν ἦν θυγάτηρ, Μαφρέ δ' ἀδελφεῖον, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἀποστατῶν τοῦ πάπα καὶ τῶν τοῦ 10 πάπα, καὶ ὡς αὐτοὶ φαίνεσθαι ἄν, τῆς αὐτῶν ἐκκλησίας. οὐδὲ γὰρ ἐβούλοντο κατὰ τοὺς ἄλλους καὶ αὐτοὶ εὐπειθεῖν τε καὶ ὑποκατακλίνεσθαι καθ' ὃ τὴν λέξι καὶ πράξι ὁ τῆς ἐκκλησίας ἐπιλημμέτος, ἀλλ' αὐτονόμοις χαίρειν ὁρμαῖς καὶ οὕτως ἐπὶ Σικελίας καὶ τῶν ἐκτὸς τὴν ἀρχὴν διοικεῖν. ὕβριοπαθῶν δ' ὁ πάπας πρὸς C 15 ταῦτα, εὐρῶν δραστήριον ἄνδρα, ἀδελφὸν ῥήγος τῶν Φραντζισκῶν ὄντα καὶ εἰς κόντους τεταγμένον, τὸν Κάρολον, τὸν κατ' ἐκείνων ὡς δῆθεν ἀποστατῶν ἐγχειροῦσι πόλεμον, τάξας ἐκείνον εἰς τὴν αὐτῶν ῥήγα, καὶ πόλεμον ἐμβαλὼν ἐκείνοις ἐντεῦθεν ἀκή-

facere conatum erumpente in noticiam male tecta fraude, remigium, ut sic loquar, inhibuit, et quasi a cursum temere inito se reprimens incubuit, quod dicitur, in proram, retro cessim nitendo, nave videlicet ex re capto consilio, dimittendi ad sua copioso instructam viatico dominam Annam, caeterum postulans cum ea permutari et vicissim liberam dimitti Caesarem apud Manfredum Annae fratrem detentum: eo quippe illum a se bello captum eius socer despota Michaeli deducendum curaverat, ut dictum est. porro istam ab imperatore ostentatam sollicitudinem praecavendi ne cognati Annae Augustae cum caeteris Latinis conspirarent, nihil nisi vanum et inverisimilem praetextum fuisse vafra simulatione obtentum vitioso amori quo flagrabat, palam apparuit statum rerum tunc Italicarum ex vero scientibus. (8) Fridericus enim et Manfredus, quorum illum quidem Annae patrem, hunc fratrem fuisse diximus, ambo a papa et papae partibus defecerant, et ut ibi loquebantur, excommunicati ab ecclesia ipsorum suas sibi seorsim res habebant. non enim sicut caeteri obtemperare ac se morigeros praebere iussis ac placitis moderantis ecclesiam volebant, sed affectabant usurpabantque nemini obnoxiam licentiam agendi et statuendi prout liberet, ac sic tam in Sicilia quam extra, pleno et nullum agnoscente superiore dominio, regnare. quarum intolerabilium iniuriarum nactus papa idoneum ultorem Carolum fratrem regis Francorum, ex Contorum sive Comitum ordine, virum strenuum, bello eum praefecit illis veluti rebellibus et spoliatis indieto, regnum ipsius ereptum illi tribuens quam optimo iure possidendum, si eos vi et armis inde pelleret; id quod summa ope tunc cum maxima ille ardens nihilque non movens conabatur. quodnam ergo, quaeso, periculum erat, ne isti

ρουκτον. πῶς οὖν οἱ τόσον διαφερόμενοι πρὸς τὸν Κάρουλον
P 124 δμαιοιμεῖν μετὰ τοῦ βασιλέως ἔμελλον πώποτε;

“Ομοῦς τὸ μελετώμενον ἀπεκρούσθη, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔμενεν
ἐπὶ τρόπου καὶ τὰ αὐτοῦ ἔπραττε. τὰ δ’ ἦσαν τὸ βουλάς ὑφαι-
νειν σὺν ἄρχουσιν, ὅπως ἀνακτιζοίτο μὲν ἡ πόλις διὰ ταχέων ἐπ’ 5
ἀδῆλῳ τῷ τί Ἴταλοὶ φηνοῖεν περὶ αὐτῆς (δέος γὰρ μὴ ἀφανῶς
ἐπιθοῖντο), ὅπως δὲ φυλαχθεῖη Ῥωμαιοῖς ἐπιστάντων ἐκείνων,
καὶ μὴ φανέντες λαφύξαιεν ὡς ἐξ ἀνάγκης κραταιότερον ἐπιθέμε-
νοι. οὐδὲ γὰρ ἤρμεῖν οὐδὲ μικρὸν ἠκούοντο, ἀλλὰ στόλον μέ-
B γιστον ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης κατὰ τῆς πόλεως ἐξαρτύεσθαι. 10
C (9) ἰδοὺ γοῦν πρὸς τὰ παραστάνα διὰ ταχέων ἀνυψοῦν τὰ
τείχη τῆς πόλεως, καὶ μᾶλλον τὰ πρὸς τῇ θαλάσῃ, ἃ δὴ καὶ
χθραμαλὰ ἦσαν εἰκότως θαλασσοκρατοῦντος τότε τοῦ πρώτως ἀνε-
γέλαντος Κωνσταντίνου τοῦ οὐχ ἦττον τὸ σέβας ἢ τὰς πράξεις 15
μεγίστου, κατεπείγοντος δὲ τοῦ καιροῦ, ἐπεὶ οὐκ ἔχοιεν πέτραις
σὺν τιτάνῳ τὴν ἀνοικοδόμησιν ἐκτελεῖν; μύθοισι, σανίσι πλα-
τείαις καὶ ἐπιμήκεσι σὺν τῷ καὶ στιβαρὰς πρὸς τὸ ταῖς ἐπιφοραῖς
D ἀντέχειν εἶναι, τούς τε πύργους καὶ τὰ τεῖχη προσανυψοῦν, πρὸς

17. στιβαραῖς πρὸς τὸ τὰς ἐπιφορὰς P.

cum Carolo communis in nos expeditionis societatem inirent, quicum capitalibus commissi odilis internecino bello de statu et salute dimicabant?

In hunc modum illae de novo coniugio imperatoris cogitationes evanuerunt, ipso in officio permanente ac de caetero intento rebus suis. inter quas quae tunc urgebant, erant deliberationes crebro ab illo habitae cum primis suorum de restauranda quamprimum urbe, sicque omni praesidorum genere et intentae vigiliae custodia firmanda, ut quae arcano comparari ferebantur ad eam recuperandam insidiosae molitiones Latinorum, quandocumque in vim erupissent, successu frustrarentur. timebantur enim occultae artes et proditorum fraudes. copiarum quoque ac caeterorum apparatus belli curabatur, ut tantum esset ad manum quantum opus erat ad prohibendum, ne statim atque in conspectum urbis venisset formidabilis ille, quem fama erat adornari, exercitus Itolorum, eam absorberet, sed ab illorum quantumvis vehementibus defenderetur insultibus et Romano imperio servaretur. frequentes porro memorabant nuntii haud cessare ulla in parte Italos, sed in expeditionis apparatu duplici totos esse: nam et classem instruebant maximam, quae mari rem gereret, et terrestrem exercitum praevaleum armabant, quo urbs undecumque oppugnaretur. (9) usum igitur est necessarium ad occurrendum instantibus ante omnia summa celeritate moenia urbis attollere, praesertim quae mare spectabant, quippe quae humiliora erant, eo qui condidit, quod mari dominaretur, munire illa diligentius ea parte superfluum rato. is fuit Constantinus, non religione minus quam civilibus et bellicis actis maxime inclytus. quia vero angustiis temporis urgebantur nec petrae et calx ad manum erant, tabulis latis et praelongis usi trabibus, quas ubi deficiebat summitas depressioris muri, validis nexibus aedificio

δὲ γε τὸ ἀντάρκως ἔχειν τῶν ἀνθεξόντων ἐντὸς πληθὸς στρατιω-
 τῶν ἔξωθεν εἰσοικίζειν, πλὴν εὐλαφῶν ὡς ἐντὸς μενόντων ἐπὶ τοῦ
 τῆς μάχης καιροῦ, ἦν δὲ τε δέοι καὶ ἀπὸ γῆς ἐκφέρειν πόλιμον,
 εἶναι τοὺς ὑποστησομένους ἐκ στρατευμάτων μεγάλων βασιλικῶν.
 5 τὰ δὲ γε τῆς τροφῆς αὐτοῖς, εἰ ἐπὶ μῆκιστον παραμένουσι προ-
 καθήμενοι, ἐτοιμῶς ἀπὸ τῆς πόλεως ἐτοιμάζεσθαι· εἰσαχθέν-
 των γὰρ βοῶν ἱκανῶν εἰς γεωργίαν τῶν ἀρουρῶν, ὅπου ἂν εἴη-
 σαι αὐταὶ καὶ παρ' ὧν κατέχονται, τῶν ἐντὸς λέγω τῆς πόλεως,
 αὐτοὺς γεωργεῖν ἔχειν νεοῦντας καὶ σπείροντας καὶ θερμίζοντας,
 10 ὡς εἶναι καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀντάρκη τροφήν, πρὸς τῷ καὶ τα- P 125
 ρίχῃ προεισαχθῆναι τοῦτο μὲν ἐξ ὑείων κρεῶν τοῦτο δὲ γε καὶ ἐκ
 τοῦ τῶν προβάτων γάλακτος, καὶ χιλὸν τοῖς ἵπποις προσαπομέ-
 ρειν, εἶναι δὲ καὶ γεωργοῦσιν ἐντὸς ταῖς τροφῆν ἀνθρωπίνην
 τῶν ζώων ἐξ ἀνάγκης περιγινόμενα, ὡς τρέφειν ἱκανῶς ἔχουσι.
 15 περιβλήματα δὲ ἐκ βοείων δερμάτων ταῖς σανίσιν ἐπιτιθεσθαι,
 μὴ καὶ πῦρ ἐναύσαντες ἐκκαλοῖεν οἱ πολέμιοι. τὰ μὲν οὖν τῶν
 σανίδων εἰς ἔργον ἐξέβη, καὶ πύργοι μὲν ὡς ἐπὶ τρεῖς ἀνυψοῦντο B

3. τσ] τι?

priori committebant, suggestum coronae moenium et surgentibus per in-
 tervalla turribus adstruxerunt, quantum sufficeret ad tegendos intus de-
 fensores; quorum ne deesset copia, foris accivit et intra urbem colloca-
 vit, domiciliis pomoerio vicinis, magnum numerum militum levis armatu-
 rae: non enim loriceis caeteroque gravi apparatu opus erat pugnaturis ex
 tuto, pinnis murorum protegentibus. nam ad eruptiones, si quas usus
 belli posceret, et apertas in campo dimicationes cum obsessoribus, praesto
 adfuturos cataphractos e castris maioribus imperatoria. providit autem ne
 praesidiariis hisce urbanis alimenta unquam deforent, quantumcunque du-
 raret obsidio, sed esset semper affatim unde ipsis ex urbe suppeditaren-
 tur ad victum necessaria; quam ad rem introduxit in urbem boum nume-
 rum, quantum sufficeret culturae camporum suburbanorum, quorum opera
 industrii agricolae arando serendo metendoque conficerent frumenti quod
 esset opus ad annonam in urbe degentium, addita quam pariter intro
 congeri curabat copia magna duratorum sale ac fumo ad diurnam con-
 servationem ciborum, partim ex suillis carnibus partim ex ovino lacte.
 foeni quoque vim ingentem in pabulum equorum reposuit, non defutura
 ipsis agricolis intra urbem degentibus et ex ea in culturam ruris undique
 vicini quotidie prodituris etiam obsidionis tempore quadam copia carni-
 um etiam recentium, nonnullo utique numero animalium suburbanis pascuis
 alendo; unde non solum soboles succresceret apta laboribus aratri ac
 plaustris, sed quae in macelli quoque ac mensarum usum urbanum abun-
 daret. porro coria boum sic in cibos absumptorum imponi agglutinarique
 iubebat exterius iis tabulis, quas dixi muris additas fuisse, quo illae
 protegerentur ab igne hostili, si forte iniiceretur. ac suggestus quidem
 ille murorum ex materia, uti destinatus fuerat, peractus est, turres at-
 tollens supra molem ad tres cubitos, et moenia similiter, debita
 proportione ad turres. caetera eius generis, ut minus urgentia in prae-

- πήχεις, τείχη δὲ ἀναλόγως τοῖς πύργοις τὴν αὔξην ἐλάμβανον· τὰ δὲ λοιπὰ ὑπερετίθεντο ὡς ἐπὶ καιροῦ πράζοντες. τὸ δ' ἔλαφροῖς τῶν στρατιωτῶν οὐκ ἔλειν τὴν πῶλιν καὶ λίαν ἐπ' ἀνάγκης εἶχεν, ὅπου γε καὶ Λάκωσι πλείστοις ὕστερον ἐκ τοῦ Μορέου ἀφειγμένοις ἐπιμερίσας τόπους ἐπὶ τῆς πόλεως παρείχε κατοικεῖν 5 ὡς αὐτόχθοσι, καὶ ῥόγαις ἐτησίως διορούμενος καὶ πλείστοις
- C ἄλλοις φιλοτιμήμασιν ἐπὶ πολλοῖς καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἐχρῆτο, ὡς αἴτιον τριβὴν ἐν πόλεμοις ἔχουσι. τῷ δὲ γε Γασμουσλικῷ, οὗς δὴ συμμίκτους ἢ τῶν Ἰταλῶν εἶπεε γλῶσσα (ἦσαν γὰρ ἔκ τε Ῥωμαίων καὶ Λατίνων γεγεννημένοι), προσαναπέυτο ἐκπέμπων 10 ἐπὶ νηῶν· ἦσαν γὰρ τὸ μὲν προμηθῆς εἰς πολέμους καὶ συνετὸν ἐκ Ῥωμαίων, τὸ δ' ὄρητικόν τε καὶ αὐθαδὲς ἐκ Λατίνων ἔχοντες. καὶ στόλον μέτριον ἐξηρτύετο, καὶ προσεκῆτο τὰ τῶν νή-
- D σων ἐγγύτερα, ῥόγας μὲν ἀποτάττων αὐτοῖς ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου καὶ φιλοτιμίαις αὔξων τὰς προθυμίας, ἀντιλαμβάνων 15 δ' ἐκ τῆς ἐκείνων σπουδῆς καὶ ἐργασίας πλείονα. εἶχε γὰρ ταῖς ἀληθείαις καὶ τὸ εὐεργετικὸν πρὸς ἅπαντας, καὶ ἀμφοτέροις ἐξήντλει πολλῶν προαποκειμένων, οὐκ οἶδα εἴτε τις τὴν φύσιν τοιοῦτος ὢν, ἢ προσποιούμενος δι' ἄλλα μέγιστα τὸ φιλότιμον, ἀναγκαστικὰς τὰς εὐνοίας ὑποποιούμενος, ὡς δῆθεν οὐκ ἐνδίκως 20

sens, suo tempore curanda dilata sunt. illud quippe iam nunc necessarium mature ac cum sollicitudine curatam, ut expediti leviterque armati milites ad urbis praesidium idoneo numero, admotis circum uadique pomoerio domiciliis, collocarentur. quo in genere Laconibus plurimus e Moereo post receptam Constantinopolim profectis assignatis locis aedes attribuit, pensionibus illos, tanquam si essent indigenae, annuis donans, caeteraque plurima liberalitate sibi devinciens. unde illos promptos habebat ad quaevis obsequia, libentesque libenter adhibebat ad multa intus et extra urbem, quippe usu idoneo praeditos rei bellicae. Gasmulco quin etiam Hybridarum genere, quos Italorum lingua commixtos diceret, confidit, partem talibus reipublicae committens, navalem videlicet militiam, in quam eorum plerosque conscripsit, aptos ei functioni utpote prudentiam solertiamque ex Romanis, impetum vero et audaciam ex Latinis haustam simul habentes. itaque ex his maxime classem instruxit satis magnam, qua vicinas insulas recuperavit et obtinuit, stipendia et donativa ipsis ex aerario communi constituens, ac cum fide representans, aliisque praemiis ultro subinde datis alacritatem ipsorum excitans augensque, vicissimque ab iis utilem operam studiumque in obsequia etiam periculosa promptum recipiens. habuit enim hic imperator vere liberalitatem in omne hominum genus effusam, utraque hauriens manu ex parata copia conditarum longa parsimonia opum, quae late spargeret in usus egentium, haud equidem scio an instinctu indoleque naturae, an iudicio animi ob praesentem eius rei utilitatem benefici nomen affectantis, eo scilicet adigente necessitate parandae sic vulgi benevolentiae, qua. in primis opua

ἄρξας, ἣ τό γε τρίτον, πρὸς τὰς τῶν προτέρων βασιλείων ἐπι-
 γωσίας ἀντιβαλλόμενος, κῆν μὴ τόσον εὐηργέται μὴδ' οὕτως.
 τίως δέ γε κατὰ βασιλεῖς ἠναγκάζετο χρῆσθαι τοῖς πράγμασι, μὴ
 καὶ δόξαι σκηνηκῶς τὸ ἄρχειν ἐπιτηδεύων. οὔτε γὰρ ἥλιος ποθει-
 5 νὸς μὴ τὰς ἀκτίνας παύσων τοῦτο μὲν γῆ τοῦτο δ' ἀνθρώποις
 καὶ ζώοις ἅπασιν, οὔτε βασιλεὺς τὸ ἀλλήθινον πρὸς ἄρχειν ἔξει
 μὴ τοὺς ὑπηκόους εὐεργετῶν. ὅστις δὲ βασιλεύων γλισχρος ἐστὶ
 πρὸς τὸ δίδόναι, ἐκείνος σκηνην βασιλείας, οὐ βασιλείαν μετα-
 χειρῶν τεκμήριον δὲ ὃ ἐπὶ σκηνης Ἀγαμέμνων καὶ Οἰνόμαος P 126
 10 Οἰδίπους τε καὶ οἱ ἔξ αὐτοῦ καὶ Ἀδραστός βασιλεὺς Ἄργου καὶ
 οἱ λοιποὶ, ἵνα μὴ καθ' ἕναστον λέγω τῶν ἐπὶ σκηνης βασιλείων.
 πότε γὰρ ἔξ ἐκείνων τις εὖ πάθοι, πότε δὲ καὶ εὐεργετηθεῖη,
 ὑποκρινομένων τὰ τῶν βασιλείων πρόσωπα; ἀλλ' ἐκείνοις μὲν
 15 λῶν· σχήματα γὰρ προσώπων καὶ οὐ πρόσωπα ὄντας ἀνάγκη
 καὶ σχήμασι μόνοις εὐεργετῆιν· τούτοις δὲ γε τίς ἀπολογία καὶ B
 ὑπολαμβάνεται μὴ διδοῦσιν; εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ σχηματίζονται καὶ

6. ἀρχὴν?

erat ei qui sibi esset conscius usurpati fraude nec iuste possessi princi-
 patus. potest et tertia excogitari causa, quae Michaëlem Palaeologum
 ad large plurimisque benefaciendum potuerit impellere, accumulatio laudis in
 isto genere praeclaras illorum qui ante ipsum imperaverant; quorum effu-
 sum studium bene merendi tribuendique ex priori memoria cum repeteret,
 nunquam se putaret, quantumvis large passim donando conaretur, decus
 hoc ipsorum ac famam aequare imitando aut assequi. mihi quidem sic
 videtur, illum ex quo imperatoris nomen assumpserat, indixisse sibi in-
 eluctabilem necessitatem imperatorio more agendi, ne non vere imperare
 sed velut in scena simulare imperatorem videretur. ut enim amabilis sol
 non esset nisi radios spargeret, per quos iuvat terras homines et cunctas
 animantes, ita ille verum instar principis non habet, qui cumulare bene-
 ficilis non studet eos quibus imperat. mea, isquam, sententia, qui regis
 habens nomen parvus et tardus ad donandum est, simulacrum et larvam
 gestat regni, minime autem veram eius tituli maiestatem obtinet. argu-
 mento sicut illi tralatitii scenarum reges, Agamemnon, Oenomaus, Oedi-
 pus et huius posterī, Adrastus quoque Argorum rex, et ne singulos nu-
 merem, eius formae caeteri; a quibus quis unquam spectatorum patien-
 tem ipsis operam inbiantī silentio dantium, dum se magnifice ostentant in
 purpura non sua, mutuae quidquam accepit gratiae? quem unum iave-
 runt re ulla? cui commodi quidquam aut doni tribuerunt? atque hi qui-
 dem excusationem habent purgandae ad populum illiberalitatis suae plau-
 sibilem, quod personati tantummodo sunt principes; quare ipsis ad ut-
 cumque defungendum precario isto quodam officio simulatae ac horam
 potestatis abunde sit simulata item et vano expressa gestu beneficentia.
 at his qui veros se reges putant, quid ad defensionem relinquitur, nisi
 largiantur, quo misus in larvatorum quoque regum numerum ac gregem
 compingendi sint? prorsus vero exturbandi longaque submovendi a cenā

οἷτοι τὸν βασιλεῖα, βασιλεῖς μὴ ὄντες μῆδ' ὀπωσοῦν. τοιοῦτοι δ' ὄντες τί ἀξιοῦσι τιμᾶσθαι, μὴ ἀληθινῶς βασιλεύοντες; ἡ γὰρ τιμὴ βασιλεῖ μετὸν καὶ οὐ σκηνικῶς βασιλεύοντι. ταῦθ' ὄρων ἐκείνος, καὶ μᾶλλον ἐξ ὑπογούου βλέπων τοὺς παρὰ τῶν ἀπελθόντων βασιλέων εὐεργετούμενους, συνειδὸς ἔχων ἠλέγητο, καὶ 5
C εὐηργέτει μὲν, πλὴν οὐχ ὅσον ἐκείνοι, τὸ μὲν διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τοὺς ἐλέγχους δεδιῶς ὡς κατ' ὀφθαλμοὺς ὄντας, τὸ δὲ φύσει χρώμενος, ἴσως μὴ παρακατέχειν αἰρούμενος ζῶντων ταλαιπωρῶν ἀνθρώπων, τῶν προύργου παντὸς ἀναγκαίου πορῆζειν ἔχοντος τὴν τροφήν ἐπὶ θεραπείαν ἐκείνων ἰόντων κατὰ τι ἀρχαῖον 10 νόμιμον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως καὶ παρακαίρια, ἐφ' ᾧ μόνον
D δεῖξαι φύσει προσὸν τῇ βασιλείᾳ τὸ εὐεργετικόν. οὗ ἐκείνος αὐτάρκως μετεῖχεν, οὐ τὰ πολλὰ γε μικρολογούμενος. ἀπέστειλε δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐπιδόξους τῆς Ἰταλίας, καὶ μᾶλλον τοὺς τῆς ἐκκλησίας, φίλους ἐκείνους καὶ μακρόθεν κτώμενος. 15

P 127

10. Τότε δ' ἐνεκαιρήσας ἐκ τῶν ἄλλων τὸν τῆς καρδίας ἔμμονον λογισμὸν ἔγνω καταστῆλαιν κακίστοις ἐπιχειρήμασιν. ὁ μὲν οὖν λογισμὸς τὸ καὶ εἰσπέιτά οἱ συνάρχειν τὸν Ἰωάννην καὶ θυοῖν κεφυλαῖν (τὸ τοῦ λόγου) μίαν ἐπικεῖσθαι καλύπτραν καὶ λαν ἀπᾶδον εἶχε, χωρὶς καὶ τοῦ μὴ ἐν ἀσφαλεῖ καθίστα- 20 σθαι· τὸν μὲν γὰρ οὗτος τὸν δ' ἐκείνος στέρξοι, ἀνὰ μέρος ἀπο-

ac consensu verorum principum; quorum quid ergo sibi honorem arrogant, cum tales non sint? nam honor regis veri propria res est, non mimi diademate larvati. haec Michaëli clare perspicuens, ac beneficia quae magna in multos extabant priorum imperatorum, suis comparata praecellere sentiens; simulque, quod ipse convincente intime conscientia tacitus fatebatur, ne alii monstrante rerum evidentia cernerent et in se invidiose loquerentur, metuens, cum huius praecavendae ignominiae necessitate, tum indole bonae naturae haud sustinente vitam miserorum hominum intervertenda operarii mercede iniustus detinere manibus, quod antiquissima lex vetat, stimulis ultro additis haud mollibus innatam ad bene merendum propensionem incitavit. sed haec otiosius et forte intempestive disputamus. sufficit igitur hactenus demonstrasse natura coniunctum cum suprema potestate benefaciendi studium esse. quo ille, quantum sat esset, praeditus etiam ad illustres per Italiam viros, praesertim ecclesiastici ordinis, pretii non exigui dona misit, longe aucupans sibi utilem gratiam eorum ad arcanas opportunitates consiliorum votorumque, quae mente versabat.

10. Horum unum erat, et profunde quidem animo fixum olimque versatum, expunctio pepilli, cuius cogitationis ex hactenus utcumque dissimulata in opus apertum aliquando proferendae commodam nunc sibi videbatur opportunitatem temporis nactus. absurdum et perincommodum putabat adherere istum sibi puerum imperii collegam, nec magis tolerabile aut facile quam duo (quod aiant) capita uno tegi pileo. nam praeterquam quod sic nutare ac minime sibi certum existimabat fore princi-

στέργων τὸν ἕτερον, καὶ οὕτως ἄτακτον τὸ πολύαρχον. *χρῆται* B
 γοῦν σβεννύειν τὸ εἰς ἐκείνον τῶν πολλῶν θάρρος, καὶ δὴ καταρ-
 ξάμενον τελειοῦν. ἤμισυ γὰρ τοῦ πατρὸς τὴν ἀρχὴν φασὶ τινες,
 ἀρχὴν δ' εἶναι τὸ οἶον κατασιγασθῆναι τὴν ἐκείνου μνήμη,
 5 ὡς μὴδὲ συνάρχειν ὑπολαμβάνεσθαι· τὸ γὰρ καὶ δεῦτερον στεφο-
 μένου μὴ κἀκείνον συντιμᾶσθαι καὶ συνευφημείσθαι τοῦ πατριάρ-
 χου στέφοντος ἡρέμα πως ὑπορρεῖν ἀνάγκη, καὶ γ' εὐχερὲς ἂν
 εἶναι καὶ τὸ πλέον ἐπιτεθῆναι, ὡς μὴδ' ἐλλπίδα ὑπολειφθῆναι. C
 τούτοις καταστρατηγηθέντος τοῖς λογισμοῖς τοῦ βασιλέως (ὑπέ-
 10 καιε γὰρ αὐτὸν ὁ τῆς μοναρχίας ἔρως, καὶ τὴν παριρρομένην
 δόξαν περὶ πλείονος ἐτίθει τοῦ θείου φόβου διὰ τὴν τοῦ πλείονος
 ὄρεξιν) βουλὴν βουλευέται μάλα μὲν αἰσχίστην, μάλα δὲ καὶ
 θεοῦ πόρρω βάλλουσαν, καὶ πέμψας ἐκτυφλοῦν τὸν παῖδα
 προσέταττε, παῖδον ἀπαλὸν καὶ μὴδὲν ἔτι σχεδὸν τελέως ἢ τὸ D
 15 χαλεπὸν ἢ τὸ λυπεῖσθαι μαθόν, καὶ κ' ἐν ἴσῳ τιθέμενον τὸ τ'
 ἄρχειν καὶ τὸ ἄρχεσθαι, μόνῳ δὲ τῷ πατριάρχει πιστεύον καὶ
 τοῖς οὕτω τὰ κατ' αὐτὸν διοικοῦσι, καὶ μὴδὲ ὅτι τί ἐστιν ὄρκος
 εἰδός, ἔξ οὗ καὶ θαρρεῖν εἶχε μὲν οὐκ αὐτός, ἀλλ' οἱ περὶ ἐκεί-
 νον, ἐκείνον σώζεισθαι. γίνεται γοῦν ὡς τὴν ἀρχὴν προσειτάθη,

patum suum, votis videlicet hominum divisio, et quibusdam quidem uni
 duorum Augustorum, aliis alteri studentibus, etiam perturbatio reipubli-
 cae totius et quae sequuntur ex regimine plurium incommoda inde iure
 timebantur. omnino igitur expedire semina novitatum in multorum iam
 animis, pueri fiducia, periculosos ausus designantium elidere in capite,
 matureque extingueret mox erupturam e scintilla flammam, nec cessare in
 consummando quod inchoatum, immo promotum sit: dimidium enim totius
 recte dici coepisse, coeptum autem dudum et quidem feliciter, id nego-
 tium, abolita paene pueri memoria ac nemine iam fere imperare illum opi-
 nante, utique Michaële semel ac bis, sine ulla ipsius ut imperii collegae
 acclamatione aut omnino mentione, coronato per solemnem a patriarcha
 ceremoniam; unde sensim diffinere ac evanescere hunc illius honorem ne-
 cesse sit, ut facile iam sit quod deest addere, ac fastigium alte iam ex-
 tructis ultimamque velut manum operi propecto imponere demenda in
 posterum omni spe. eiusmodi in Michaëlis animo, calcata iuris et aequi
 reverentia, praevalabant impiae cogitationes, ambitione vaesana et caeco
 amore principatus posthabere fluxae gloriae dei metum studentibus. ita-
 que his impulsoribus expeditur impetus in immane quam atrox deoque
 exosum facinus, mittente imperatore qui suo iussu excaecarent puerum
 adhuc tenellum, et necdum fere quid sit gaudium aut dolor scientem per
 aetatem, cuique idem aut perinde esset imperare vel subesse, infantia,
 qua vixdum excesserat, talium rerum ignorante discrimen, acquiescentem
 autem unice fidei providentiaeque patriarchae, nescientem vero quid is-
 tamentum sit quaeque vis religionis istius, quam non ipse, sed ii quibus
 erat curae profuturam ei ad tutelam securitatemque frustra speraverant.

- καὶ τοῦ βρέφους μικρὸν ὑπερβεβηκὸς παῖδον στερεῖται τοῦ βλέ-
E πειν, τοῦτο μόνον φιλανθρωπευσάμενων τῶν ἔξυνηρητουμένων
 τῷ μιαιφῶν τολμήματι, τὸ μὴ σιδήροις ἐκπυρωθεῖσι τοὺς ὀφθαλ-
 μοὺς λυμήνασθαι, ἀλλ' ἠχίω τινὶ πυρωθέντι ἐπὶ τῶν ὄψεων
 φερομένῳ ἔξοπτῆσαι τῷ νεκνίσκῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπομαραν- 5
 θέντας τῇ ἐκπυρώσει καὶ ἡρέμα σβεσθέντας τὸ ὀπτικόν. μεθὸ
 δὲ ταῦτ' ἐτολμήθη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ σωτήρος,
P 128 καθ' ἣν ἄρα καὶ ἐγεννήθη, χειρὶ μὲν παρανόμῳ, προστάξει δὲ
 παρανομωτέρα, φέροντες φόρτον ἑλεεινὸν καὶ οἶον ἄψυχον τῷ
 πρὸς θάλασσαν τῶν Νικητιάτων τῆς Λακιβύζης φρουρῶν ἐν 10
 ἀσφαλεῖ κατακλείουσι, καὶ οἱ φρουροὶ ἐγκαθίστανται, ἀπο-
 ταχθέντος αὐτάρκους σιτηρεσίου τῷ ἐγκεκλεισμένῳ. ὄρκοι δ'
 ἐκείνοι καὶ συνθεσθαι καὶ ἐμπεδώσεις φρικταὶ ὡς λάχανα κατεθή-
 δοτο βασιλεῖ δοκοῦντι Θεοφίλειαν ἔχειν, δι' ἣν καὶ προσιμᾶτο
B παρὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀρχὴν. ἀλλ' ἦν ἄρα τὸ λεγόμενον 15
 ἀληθές, ὡς ἀρχὴ δεῖξει ἄνδρα· ἔδειξε γὰρ ἡ ἀρχὴ κάκεινον,
 ὅπως ἕμελέ οἱ τοῦ δικαίου καὶ τῆς περὶ τὸν θεὸν εὐλαβείας. πλὴν
 τυφλώτων κάκεινος τῇ τῆς δόξης μεταίωτητι τὴν ψυχὴν ἐκτυ-
 φλοῦν ἐκέλευε σωματικῶς τὸν ἀνάτιον.
- C** 11. Τότε δὲ καὶ αἰτίας πλασάμενος τῷ Ὀλοβῶλῳ Μα- 20
 νοῦῆλ, παιδίῳ γε ὄντι καὶ εἰς τοὺς οἰκείους τότε τελοῦντι γραμ-

ergo privatur oculis parvulus paulum supergressus infantiam, hoc solum humane indulgentibus ministris barbari mandati, ut non ferreis clavis e fornace candentibus ocellos tenellos foderent, sed crepitaculo quodam ignito aciei luminum obiecto videndi facultatem absumerent et sensim arefactam depascerebantur. id facinus supra omnem modum crudele die omnium sanctissima et maxime festiva, Christi Salvatoris nostri natali, perpetratum est, manibus scelestissimis, mandato multe etiam detestabiliori. quo statim facto harpyas immanes iisdem unguibus, quibus praedam innoxiam excarnificaverant, onus miserabile corpusculi luce cassi et velut exanimi tollentes in arcem illud maritimam Nicetiataram, Dacibyzae dictam, importarunt, tuta ille et impenetrabili custodia tenendum fidissimi praesidii, annexa in alimenta inclusi, quantum sat foret, provisae. iuramenta porro illa et pacta exquisitaeque ad firmendam fidem cautiones, horrendae quietiam dirarum imprecationes in fallentem, ut olera deglutita sunt ab imperatore religionem habere viso, et ut tali eximie ab ecclesiae honorato praeposito cunctis ad imperium promote. verum nempe est quod dicitur, magistratus: quam illi curas ius fasque esset, qualis esset in deum pietate, demonstravit imperium. caeterum excaecatus et ille animo, et caliginosis nebulis gloriae caducae verae mentium lucis intuitu amisso, nefarie praecipit innocentem visa corporis privari.

11. Neque hoc contentus, confectis tunc causis Manuëlem Holo-
 bolum, puerum tenerae aetatis et in domesticorum grammaticorum tunc or-

ματικούς, ὑπερπαθοῦντι δ' ὁμως τοῦ Ἰωάννου τοιαῦτα παθόν-
 τος ἀδίκως ὡ δίκη καὶ παρὰ τὸ εἰκός, ἀφαιρεῖται ῥίγος αὐτῆς
 μετὰ τῶν χειλέων. ἐκεῖνος δὲ παραντίκα ῥακενδυτήσας τὴν μο-
 νῆν τοῦ Προδρόμου εἰσέρχεται. καὶ δὴ ἄλλους πλείστους διὰ
 5 ταῦτα ὑποβλεπόμενος τοὺς μὲν ἐν οὐδεμιᾷ ἔταττε μοῖρα, τοὺς
 δὲ καὶ ἐκόλαζε. τοιοῦτον γὰρ τὸ μὴ ἐνόμως ἄρχειν ἀλλὰ τυραν- D
 νικῶς· οἷς γὰρ ἁμαρτάνειν συμβαίνει τὸν ἄρχοντα, τοῦτους
 ὑπεϊδόμενον τοὺς τῶν ἀνθρώπων εὐσυννεδήτους ἄχθεσθαι, ἐπει
 οὐκ ἔστιν ἐκεῖνον μετανοεῖν ἐφ' οἷς ἐπράχθη καὶ συγγνώμην ζη-
 10 τεῖν παραιτούμενον, ἀνάγκη δικαίως πιστεύοντι ἀπεχθάνεσθαι
 μισεῖν ἐντεῦθεν τοὺς ὑπονοουμένους καὶ τιμωρεῖν. ἦν οὖν τότε
 κατὰ τὸ ἀρχεῖον ταραχὴ λογισμῶν φόβου σίμμικτος, τῶν μὲν
 λογισμῶν μηδὲ τὸν ἀνάληπτον φύσει ἡρεμῶν ζώντων, τοῦ δὲ P 129
 φόβου, ὡς μὴ τις μαθῶν προσαγγελοῖ καὶ οὐ φονκτά οἱ τὰ τῆς
 15 κολύσειας γένοιτο, παρευθὺς συστέλλοντος· δεινή γὰρ ἐν προσαγ-
 γελίαις διαφερόντως ἦν ἡ τοῦ τινὰ δοκεῖν προσεῖσθαι τῷ παιδί
 Ἰωάννῃ καὶ συμπαθεῖν. (12) παρ' ἦν αἰτίαν καὶ ὄλιγον ὕστα- B
 ρον οἱ κατὰ τῆς Νικαίας τάχρα χωρεῖται, ἀγρόται μὲν ὄντες καὶ

8. ὑπεϊδόμενος P.

dīne merentem, quod in graviter ferre visus esset quae in Ioannem tam
 crudeliter acta viderat, quam iniuste! (testor ius et aequum) quam ultra
 omnem modum immaniter! mutilari foede iussit abscisso cum labris naso.
 ille autem miser ita deformatus centunculo indutus in monasterium praec-
 cursoris ingressus est. alios item plurimos similem ob causam sibi suspec-
 tos invisosque partim ultus contumalioso neglectu est, nullam eorum
 in distributione honorum ac munerum rationem habens, partim quaeasitis
 praetextibus male multavit. en fructus imperii non iuxta leges tyrannice
 parti gestique. quippe princeps istiusmodi, quae large peccaverit, cum
 a probis et bonae conscientiae hominibus aut animadverterit aut suspica-
 tus fuerit vituperari, exardescat in furias necesse est; et qui poeniten-
 tiam profiteri perpetram actorum aut veniam poscere alienum a sua digni-
 tate ac morte peius vitandum censeat, toto incumbit animo ad existiman-
 dum prae seque ferendum iusta esse quae fecit. unde quid est conse-
 quens nisi ut odiasse cogatur et pro viribus ulcisci secus de se censentes?
 erat ergo tunc in aula confusio cogitationum metu perplexa. nam hinc
 quidem nemo quamvis ferus et ad sensum humanitatis gelidus informare
 animo poterat tragicam speciem exercitae in puerulo eius loci prorsus
 innocio crudelitatis tam immanis, quin commoveretur intime et ad vindic-
 andam incitaretur: inde pariter omnes constringebat metus et sollicitudo
 cuiusque de se ipso, ne si quod emanaret istorum sensuum indicium, cupide
 collectum a paratis delatoribus ad tyranni aures perveniret, secutura
 statim inevitabili eaque atroci poena, siquidem ex omni genere delationum
 illae impotentissime celerrimeque concitabant in saevissimos furores Mi-
 chaëlis animam, quae de quopiam forte nuntiarent condolare illum Ioanni
 puero et casum eius aegro ferre. (12) propter quam causam etiam paulo
 post agrestes, qui vicinos Nicaeae montes incolunt, aratores homines et
 Georgius Pachymeres I.

γεωργία προσέχοντες, θαρραλέοι δ' ἄλλως, πύσνοι τόξοις, ἅμα δὲ καὶ ταῖς κατὰ σφῶς δεσχωρίαις τὸ πιστὸν ἔχοντες ὡς οὐ ῥα-
 δίως πεισόμενοι κἄν τι πράττοιεν, εὐρόντες ἦκοντά ποθεν νεανί-
 σκον νόσφ' λελυμασμένον τοὺς ὀφθαλμοίς, φήμης προοδευούσης
 C ἐκείνου παρὰ τῶν συσκευασμένων τὸ δρῆμα ὡς αὐτὸς εἶη τὸ 5
 παιδίον ὁ Ἰωάννης, ἀπριξ' συναχθέντες ἔχονται τούτου, ἅμα
 μὲν ὡς δεσπότης ὑπονοουμένου σφίσι, ἐφ' ἕπερ καὶ ὄρκοις τοῖς
 πρὸς τὸν πατέρα πεδούμενοι ταῖς ὑπὲρ ἐκείνου προθυμίαις ἐσφά-
 दाζον, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἡδικημένῳ προσαμύνοντες. καὶ ἀποστα-
 τεῖν ἤρξαντο, δῆλοι ὄντες ἐξ ὧν ἐποίουν τοῖς ἐπιθησομένοις πολε- 10
 D μῆσιοντες. καὶ δὴ περιστείλαντες τοῖς εἰκόσιν ἐκείνον καὶ δου-
 λικῶς προσφερόμενοι προῖστων εἰς βασιλεία καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ κιν-
 δυνεῖεν ὄρων. ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς μαθὼν τὰ περὶ τούτου,
 ἀνέμι τε τῷ θυμῷ καὶ καρδιᾷ οὐκ ἦν, εἰ ἄκριμ' τοιαῦται πα-
 ρασπᾶσθαι τῆς ἐντροχούσης φήμης ἕνεκα κινδυνεύουσι, ἐξ ὧν 15
 εἰκὸς εἶναι καὶ ἄλλους παρακινεῖσθαι πλείστοις ἀποστατεῖν. ὅθεν
 καὶ πάσαις ταῖς κατ' ἐκείνον προθυμίαις ἐνεδίδου, καὶ ἕπαν τὸ
 στρατιωτικὸν ἐν ταυτῷ συλλέξας ἀπέστειλε πολέμους πολεμήσον-
 τας ἐμφυλίους. καὶ γε πολλοὶ τῆς κατὰ σφῶς ἰσχύος κρείττονες

agriculturae attendentes, fortes alioquin et audaces, arcibus freti, simul
 autem, propter asperitatem inaccessorum saltuum et cacumina in qui-
 bus sedes habent, confisi se non facile damni quidquam passuros, quan-
 tumvis quid agerent quo imperatorem irritarent, cum invenissent profec-
 tum nescio unde adolescentium morbo excaecatam, de quo fama prae-
 ceperat opera quorundam istius fabulae artificum esse illum puerum Ioan-
 nem, congregati magno numero irrevocabiliter ei adhaeserunt ut suo do-
 mino, quem videlicet ipsum esse opinabantur Theodori nuper imperantis
 filium, cui se obstrictos existimabant religione sacramenti dudum ab ipsis
 rite concepti in verba Theodori patris et decessoris eius, studioque im-
 genti ad quidvis pro huius salute ac dignitate audendum subeundumque
 incubuerant, ultores iniuriae atrocis ipsi factae se ferentes. ergo palam
 ab imperatore defecerunt, si qui ab eo contra venirent, acriter se resti-
 tutos ac quaecumque discrimen pugnae libentissime adituros demonstra-
 tes. primum omnium vestitu ornatuque Augustae maiestati congruo indu-
 tum circumdatumque comitatu eum ut imperatorem agnoverunt coluerunt-
 que, ac se pro illo cuiusvis periculi aleam iacere paratos professi sunt.
 quibus imperator cognitis incredibiliter exarait, mixtis ira metuque indi-
 gnationem vehementissimam incenditibus. extra enim sese ferebatur cum
 cogitabat illa famae late vagantis vanitate periclitari sese, ne illi montes
 et arces tanti momenti a suo imperio avellerentur; simulque reputabat
 verisimiliter inde securitatem plurimorum quoque aliorum defectionem. quo-
 circa totum, quo tunc motu primo ardens flagrabat, impetum irae con-
 tinuo admisit ad severe quamprimum vindicandam horum rebellionem. ita-
 que subito immisit in istud civile bellum raptim undique coactas imperii
 copias, in quibus plerique alacritate ruebant viribus maiori, cupidi pro
 se quisque ostentandae praecipuae cuiusdam erga imperatorem benevo-

ὄρων δοκῆσι τῆς πρὸς βασιλέα εὐνοίας, καὶ ἔρις ἦν ἦν
 τις προκινδυνεύσας χάριταιο. οἱ δὲ μαθόντες οὕτω πολλοὺς P 130
 καθ' αὐτῶν ὀρωμένων ὡς ἀποστατῶν ἄντικρυς, τὴν μὲν ἀπο-
 στασίαν πολλοῦ τινὸς συγκαλίπτειν ἐδέχσαν, ὥστε καὶ ὠμολό-
 5 γουν καὶ μέγα τι ἐδόκουν πράττειν εἰς δεῖγμα τῆς κατὰ σφῶν εὐ-
 σεβείας, εἴ γε καὶ ὑπὲρ βασιλέως καὶ ἡδικημένου κινδυνεύοιεν·
 καὶ σύνθημα ἦν ἐκείνοις ἐν, ἢ νικᾶν ἢ πάντας κίπτειν. ὅθεν
 περισχόντες τὰ ὀχυρώματα, ἀπ' αὐτῶν τε τὰ διὰ τόξων βέλη
 ἐνέισαν καθ' ὅστις ἄν καὶ ἐγγὺς προσβάλλοι, καὶ προσηδῶντες
 10 γυμνῆται προσέβαλλον, τύλημ τε προσπίπτοντες μεῖζονι κατη- B
 κόντιζον μὴ καταθροῦντας ἐκείνων τοὺς στρατιώτας. οἱ δὲ
 καὶ ποροῦντες ὑψίστατο καὶ δεινὸν ποιοῦντες, εἰ πλείους ὀλίγων
 καὶ ἄγροικοὶ ἀστικῶν περιγένοιτο· προσειβίθουν τε ἀλλήλοις,
 καὶ ἐπέπιπτον κραταιότερον, καὶ πολλοὺς μὲν ἐφθειρον, οὐ μὴν
 15 δὲ ὥστε καὶ ὑποχαλῶν ἦν τὰς ὀρμῆς σφίσι. μᾶλλον μὲν οὖν κα- C
 κομημένοις καὶ παρὰ τὴν αὐτῶν ὑπόληψιν ἐπήει ἀνδρῆσθαι, καὶ
 ἀπτέρω τύχει τὰς δυσχωρίας καταλαμβάνοντες ἀπ' αὐτῶν ἡμύ-

10. προσέβαλον P.

lentiae, certatim sese mutuo praevertere studentes periculis ultro depo-
 scendis adeundisque. illi porro quos iste apparatus petebat, cum audis-
 sent tantum in se numerum oppugnantium immitti tanquam in vere re-
 belles et hostes imperii, rebellionis quidem probrum atque invidiam enixe
 depellebant: quin contra profitebantur et ultro iactabant magno se utique
 documento monstrare fidem ac pietatem suam, qui pro imperatore a gra-
 vissima iniuria vindicando capita fortunaeque suas ipsorum sub extremum
 discrimen mitterent. quare hac animati conscientia piaae causae, hoc
 quasi pro tessera in ore ac mutuis sermonibus assidue habebant forte at-
 que irrevocabile propositum vincendi aut omnino moriendi. ergo incessis
 magna multitudine arcibus ac editis situ locis, inde ingentem telorum
 vim eisculabantur arcibus, tuebanturque spatium intra iactum, ne quis
 eo se impune admoveret. sed et auctis mox animis prosilientes inde,
 sine loriceis et galeis, irruere audebant manu facta, et ultro aggressores
 lacessere crebro iaculorum missu. quibus milites imperatoris, haud ausi
 descendere in certamen cominus vel aequo se campo credere, tuta procul
 iaculatione respondebant, magna pernicie ipsorum, cum in confertos nul-
 lum telum iret irritum. illi indignantes tantum inferri sibi damni non ab
 exercitu acie instructo sed a praesidiaribus stationum sparsim positarum,
 in quarum viciniam irruerent, ingensque rati suum dedecus si plures a
 paucis et durati frigore montano ac rustico labore ab innutritis otio ur-
 bano dehtis que vincerentur, concurrerant maiori numero atque impetu,
 mutuo se hortantes adiuventesque; unde et plures ipsorum contigit ca-
 dere stragemque non parvam edi. nec tamen id ad minuendam audaciam
 eorum remittendosque ardentis impetus valuit: quin potius inopinatae
 sensu cladis velut stimulo ad contendendum enixius virilisque pugnandum
 incitari visi sunt. itaque suis redditus rapibus ac iugis inuis, quo summa
 celeritate se receperant, inde tantam quoquoersum telorum vim assidue

νοντο βάλλοντες. τοῖς δὲ οὔτε κατὰ τὰς φάραγγας προσιτὸν ἦν, καὶ τὸ μακρόθεν βάλλειν μάταιον ἐνομίζετο· ἐπειδουόμενοι γὰρ ἐκεῖνοι τὰ δένδρα βάλλειν μὲν εἶχον καὶ εὐστοχεῖν καὶ οὐδ' οὐ τις τὸ βέλος ἐντείνας τὸ τόξον ἀνήη, βάλλεσθαι δὲ οὐδὲ τὸ παράπαν ἦν. ἀπορουμένων δὲ πάντοθεν τῶν ἐκτὸς μηδὲν ἔχόντων ἢ προσβάλλ-
D λουιν, ἐδόκει πῦρ ἐνίναί· ταύτη καὶ γὰρ καὶ μόνως ἀποχωρη-
 σάντων αὐτοὺς ἔχειν ἐγγύζοντας τοῖς οἰκείοις αὐτῶν ἐπεισπίπτειν. ἀλλ' ἢ δυσχωρία οὐχ ὑπήκουε τῷ πυρὶ· ἐφ' ὅσον γὰρ τὸ πῦρ ἤπτετο, ἐπὶ τοσοῦτον ὑποχωροῦντες ἐκεῖνοι κατὰ θάτερα παρα-
 ταττόμενοι ἐκάκουν τοὺς ἐνιέντας καὶ ἀπεκάλυον. ἐκείνοις δ' ἤ-
 σαν οὕτω καὶ τὰ κατ' οἶκον ἐν ἀσφαλεῖ, ὡς γυναικας μὲν καὶ παιδάρια ταῖς ἐσωτέραις παραδύεσθαι δυσχωραῖς, καὶ σταυ-
 ροῖς δὲ ἐπιμήκεισι καὶ ἀμάξαις διειλῆφθαι τὸν κύκλω τόπον, ὡς
E μὴδ' εἰσβαλόντας τολμῶν εἰσελθεῖν. ἔπιπτον τολῶν καὶ ἤμε-
 ραν οἱ δοκιμώτατοι τῇ τοῦ θυμοῦ παραθηγόμενοι ζῆσει, καὶ οὐκ 15
 ἐπ' ὄλλιον ἐκαινοτομοῦντο στρατεύματα οἷά τε δοκοῦντα καὶ με-
 γάλων δυνάμεων κατευμεγεθεῖν, οὗς ὄλλιοι τιγὲς πρὸς ἐκείνους
 πλείους ὄντας καὶ ἀγρόται ἐπὶ πλείστον τοῦ καιροῦ κακομένους

5. ἦ] ἢ P.

spargebant, ut plane iam nulli securus esset aditus subiectarum vallium. iaculis vero procul impetere iaculantes ex alto vanum experientia deprehensum est: nam qui ad id se accingerent, in ipso conata tendendi arcus praecoepabantur et sternebantur sagittis montanorum, e densis ramis arborum quas inscenderant otiose ac secure in exposita undique collinatum, inamine illos vicissim contingere iaculis valente, quippe non conspicuos sed plane tectos obtentu frondium. in quibus difficultatibus melioris inopes consilii milites imperatoris optimum factu iudicarunt ignem in iocore obviis saltibus: silvis enim flamma populatis sperabant recessuros haud dubie rusticos, et iter apertum iri ad intimas latebras eorum, ubi familias absconderent. caeterum ne id quidem successum habuit, ipsa eadem obstante difficultate locorum, siquidem cum in unam partem incamdebatur immittenda flamma, inde fugientes rustici alio coibant, unde commodo in incendiarios iactu telis eos configebant, prohibebantque ne perficerent quod ceperant. porro ipsis tuta erant domi omnia: mulieres enim et parvulos in sinus intimos maxime abruptorum submoverant montium, septoque ibi valido decussim innexarum per circuitum trabium vallaverant, ut neque si quis nostrorum militum eousque penetraret, tentare intra id vallum aditum foret ausurus. ducebatur hoc modo bellum, et telis montanorum multi quotidie Romani, iique ex praestantissimis, cadebant. tum enimvero ardere ira exercitus et successu inopinatissimo fremere, quasi qui haecenus se idoneos arbitrati vel fortissimis et exercitissimis pari numero profligandis copiis, nunc experimento deprehenderentur ne tanto quidem paucioribus quam ipsi essent, iisdemque ab aratro ac sarculo semiermibus rusticis, debellandis pares, cum quibus utique ne aeque quidem Marta sed longe peiori sua sorte, plurimis suorum

τῷ πολέμῳ κατηγωνέοντο. πρὸς τοῦτοις τε αὐτοὶ μὲν ἦσαν ἐν ἀσφαλεῖ, κἂν ὃ τι ποιοίεν οἱ ἔξω μὴ ἑπαύοντες, τῷ τοῖς τόποις κατοχυρωῶσθαι, κἂν πλείους ἔτι προσβάλλοιεν· οὐδὲν γὰρ ἦν ἢ αὐτοὺς προσπίπτοντας ἀλλήλοις τῇ ῥύμῃ τῶν τῶξων μηδ' ἀντι- P 131
5 σχεῖν ἔχοντας παραπέλλυσθαι. ἐκείνους δέ, εἴ ποῦ ποτε καὶ μερισθεῖεν κατὰ χρείας ἀνάγκην, ἀπολελειμμένους ὀλίγους ἐκασταχοῦ κινδυνεύειν συνίβαινεν ἐξ αἰτίας τοῦ τοὺς μὲν τὴν χάθραν πρὸς αὐτῶν ἔχοντας καὶ μηδὲν εἰς κίνδυνον κατὰ νότου προσδοκῶντας ἔχοιεν, τετραμμένους πρὸς τοὺς πρόσθεν, ἐπηλυγαζομέ-
10 νους καὶ τοῦτους ἐκ φόβων δένδροισι, κατολιγωρεῖν, τοὺς δὲ προσδοκῶντας ἑφ' ἄπασι καὶ κίκλω τὸν κίνδυνον ἐκδεχομένους πολυωρεῖν, καὶ οὕτω συχναῖς ὄψου παρείκοι χρωμένους ταῖς ἐκ- B
δρομαῖς ἐλευσπίπτειν καὶ ῥοπάλοις (οὐ γὰρ εἶχον ἄπαντες σπά-
15 σταμένους καὶ τῶν πραγμάτων τριβομένων, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσι μα-

9. an *δραῖω*? quod *inimicum* illi *κατολιγωρεῖν*.

inultis cadentibus, tamdiu pugnarent. inter haec montanorum optimo loco res erant. in tuto ipsi laresque ac pignora ipsorum, non modo citra tali iactum, sed etiam, quidquid intus agerent, extra notitiam et sensum frustra dudum obsidentium stabant, naturali situ et asperitate locorum abunde muniti. contra quam si vel insanire oppugnantibus liberet palam contra nitendo acie instructa, quid aliud quam ignominiam damno cumlarent, sua capita pro scopis ostendentes exercitissimis arquitis, ex alto et tuto in densam turbam nunquam iactu irriti vibratoris apiculae quodsi non universis simul copiis sed per manipulos segregatos et seorsim immixtos tentaretur assultus, id quoque cum frustra tum perniciose factum iri experientia monstrabat. nam qui hactenus ob locorum multos simul non capiebatum angustias necessario divisi a caeteris aggredi montanos voluerant, aut in conatu ceciderant aut male multati coacti fuerant recedere. cuius rei causa erat, quod nostri conscientia castrorum late cuncta quae a tergo erant obsidentium circumveniri non timentes, et in solos ex adverso positos intenti hostes, quorum plerique non aspectabiles latebant inter ramos arborum et latebras familiarium silvarum, falsa securitate provehebantur in loca unde receptus non esset, propterea quod observantes eorum incautum progressum ex occulto rustici eruptionibus illos opportunis a latere aut a tergo, unde minime timebatur, coorti caedebant. porro ille ipse metus et sollicitudo montanorum, reputantium se paucos a plurimis, loco uno clausos ab universam late circum regionem obtinentibus impeti, acuebat eorum vigiliam in excubiis, ne opprimi a nostris ulla in parte improviso possent. ac quamquam illorum plerique carentes ensibus clavas solum et ramalia nodosa pro armis habebant, tamen adjuvante iniquitate locorum nostros utcumque optime armatos, per nota ipsis diverticula deprehensos, facile opprimebant vincebantque. hac condicione tam nobis damnosa belli cum longo iam esset tempore pugnatum nec res exitum haberet, versi ad artes nostri, quod vis non succederet, tentandum sibi putarunt, si paucos saltem hostium, ac per vicem

χομένους περιγίεσθαι τῶν ἀνδισταμένων, ἔγνωσαν εὐσυνέτως ὑπέρχεσθαι μετ' εἰρήνης, οὐ πάντας ἅμα· ἄδύνατα γὰρ οὕτως ἦν ἐποκλινεσθαι σπενδομένους· τοῖς γὰρ ἔξ ἀρχῆς ἔγνωσμένοις

C ἐμμένοντες μεταβάλλειν ἤδοϋντο τὸν πλησίον ἕκαστος, καὶ τὸ δύσειπι σφίσι προσῆν ὡς ἀπολουμένοις εἰ ἐνδοῖεν. τῷ τοι καὶ 5 καθ' ἓνα πέμποντες τῶν μὲν συμβάντων ἀμνηστίαν ἔχειν καὶ βασιλέα καὶ αὐτοὺς ὑπισχοϋντο, κείνοις δὲ μὴ διηνεκῆ τὴν ἐπὶ κακίστοις ὁμόνοιαν πρὸς τοὺς ἄλλους ἔχειν ὡς οἶόν τε συνεβοῦλεον, καὶ σφῶς, εἰ θείλοιν, προῆγον εἰς τύπους σεσημασμένους ὄντας, πλὴν μεθ' ὁμήρων (οὐ γὰρ ἀπατῶν ὀρέγεσθαι), 10

D ἐντυγχάνειν, ἔξ ὧν εἶναι μανθάνειν ὅποσα πρὸς βασιλέως ἐνεργητηθῆσονται ἐνδύντες μὲν τὰς ἐνοστάσεις τῷ σπένδεσθαι, προδόντες δὲ καὶ τὸν εἰς βασιλέα φημιζόμενον πλάνον. μηδὲ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν Λάσκαριν Ἰωάννην, μηδ' ἂν πάντες λέγοιεν· αὐτὸν γὰρ ἀποκεκλεισθαι τῷ τῶν Νικητιῶτων φρουρῷ καὶ ἀσφαλῶς 15 ἐγκαθίρηνυσθαι. ἦν δὲ τις καὶ βούλεται βλέπειν ἐφ' ὄρκοις λαβῶν τὰ πιστὰ φρικώδεσι, προσεῖναι τοῦτον ἵνα καὶ βλέπειν.

E τοῦτοις καὶ πλείοσιν κείνους ὑπεξάγοντες καθ' ἡμέραν, ἅμα δὲ καὶ προσπέμποντες ἱκανά, μύλις ἔπειθον καὶ ἐδούλουν τὰς γνώ-

singulos, abducere a conspiratione communi et ad pacis tractationem inclinare possent. ratio haec erat consilii prudentis. haud sperandum videbatur posse admitti ac vel audiri patienter a communi consilio gentis, et ira flagrantis et successu belli elatae, compositionis mentionem: fixi quippe omnes erant in proposito vindicandi tuendique, quem se habere putabant, legitimi sui principis; ad haec insidias in conventionem suspectantes, et non sine causa metuentes ne dolose inducti specie pacis irritatissimis hostibus ad poenas atroces dederentur, cuncta eius generis statim oblata respuebant. ergo primum ad unum et alterum, mox sensim succedente negotio ad alium aliumque mittuntur certi nec ingrati privatim homines. qui oblivionem utrimque transactorum proponerent, pollicentes optima fide ab imperatore sancendam, si et ipsi paria spondere de se vellent. sub haec insinuabant sese illis, amice suggerendo consulerent rebus suis privatim, nec caeco se multorum impetu in certum exitum abripi praecipites sinerent. non se postulare ut verbis crederent: capere licere praesens experimentum rerum ipsarum. venire modo ne gravarentur, obsidibus in tutum reditum acceptis, ad loca designata, ubi distinctus explicandum illis foret quantis essent ab imperatore cumulandi praemia, si redire cum eo in gratiam vellent impostore illo, pro quo pugnassent, abdicando. non enim esse illum Ioannem Lascarum, quidquid ipsis fuisset universalis persuasum, sed agyrtam et planum, falso se venditantem nomine ipsisque illudentem. et manifestam imposturae convictionem offerebant, servari verum Ioannem affirmantes tutissima custodia in arce Nicetiarum, quo spectatum se conferre sine ullo periculo possent: praesumpturos enim quantascumque vellent iuramentorum aut pignorum cautiones, sicque istuc aequo ac securo intraturos animo, cum pleno arbitrio uberi reditus, citra ullam suspicionis umbram. eiusmodi

μας χρυσίῳ μερίζοντες. καὶ νῦν μὲν τοῦτον νῦν δὲ ἐκείνον ὑπερ-
 χόμενοι τοῖς μηνύμασι, τοῦτο μὲν θεραπεύοντες τοῦτο δὲ γε καὶ
 ὑπισχνούμενοι παρέπειθον τοὺς πολλοίς, καὶ μᾶλλον τοὺς ἐπιδή-
 λους. οἳ δὴ ὀσημέραι πλέον μαλακιζόμενοι ὑποψίαν τοῦ προδι-
 5 δόνατι παρεῖχον τοῖς ἄλλοις. πλὴν καὶ τῆς μεταβολῆς αἰσθανό-
 μενοι οὐκ εἶχον ὃ τι καὶ πράξιαν· μόνους γὰρ τοὺς σπενδομένους
 ὑπελάμβανον σώζεσθαι, κἀκείνοις ὀσημέραι πολλοὶ προσετίθεντο P 132
 δέει τοῦ κινδυνεύειν. ἦσαν δὲ καὶ τινες οἳ πολὺ κρείττονα τὸν
 ἐν τῷ πολέμῳ ἡγοῦντο θάνατον τῆς προσδοκωμένης, εἰ καθυ-
 10 φεῖντο καὶ προδοθεῖεν, κολάσεως, καὶ ἀντέχεν διὰ ταῦτα διὰ
 τέλους ἡθέλον. (13) ἐπλευσέκτουσι δὲ μᾶλλον οἳ καὶ τὰ ὑπὲρ P 133
 τοῦ τριφλάττοντος προβαλλόμενοι. καὶ “τί γὰρ” ἔλεγον “δί-
 καιον ἡμῖν· πέπρακται ἐπὶ τῷ ἄλλοδαπῷ τῷδε, εἰ κἀκείνος εἶη,
 εἰ ἄλλος; λειπὴ δὲ δεξόμενοι ἐτίθειμεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς ψυχάς, γυ-
 15 ναῖκας καὶ αὐτὰ τὰ γνήσια προβαλλόμενοι, ἐς ὃ σωθεῖη ὃ εἰς
 χεῖρας ἡμετέρας καταφυγών, νῦν μεταβαλόντες καταπροώμεθα;
 τί δ’ ἡμῖν εἰς ἀπολογίαὴν πρὸς τοὺς μεμφομένους ἔσειται προδοῦ- B
 σιν; ὅτι παρώτρυνε μὴ θέλοντας; ἀλλ’ ἡμῖν γλιχομένους ὑπὲρ

blandimentis plausibilium sermonum aliquantulum initio labefactata duritie
 quorundam e montanis, accedente vero larga missatione munerum ve-
 hementius impulsa, vix tandem loco cessit, placida docilitate succedente
 ac plena promissione veri in imperatoris obsequia studii, auro, ut solet,
 diatrabente concordēs et studia invicem votaue committente prius unani-
 miter conspirantium. ea ratione traxerunt in partes multos, et in his ca-
 pita ipsa nationis, auctoritate illic et existimatione principes quibus-
 cum utcumque isthaec arcano tractabantur, et ipsi sedulo celabant, tamen
 cum in deliberationibus de bello et in omni occasione similium sermonum
 ii molliores in dies se praeberent, suspicionem aliis moverunt quasi pro-
 ditionem meditarentur. moxque suspicio in opinionem transit, idoneis
 extantibus mutationis signis, unde non parum conturbari contigit pleros-
 que, videlicet existimantes sibi cavere solis ac salutem dumtaxat pro-
 priam pacisci eos qui cum imperatore tractarent: caeteros omnes iras ho-
 stium expositos relinqui. eo valuit huius periculi metus, ut multi quoti-
 die ad eos qui tractabant se aggregarent. erant tamen qui mortem in
 bello minus acerbam ducerent malis suppliciisque, quibus se subiciendos
 expectabant, si aut ultro cederent aut aliter dolo proderentur. quare
 obfirmabant se in sententia resistendi bellandique, quoad vincerent aut
 caderent. (13) maxima horum pars erat miserantium caecum quem apud
 se habebant, et factu indignum contententium illum, quicumque esset,
 prodere. quo enim, aiebant, iure alienum hunc, sive Ioannes est Lasca-
 ris sive non est, hostibus eius ad cruciatum et necem acerbam dederimus?
 postquam enim pro illius ad nos confugientis salute capita nostra,
 uxores ac carissima quaeque in discrimen misimus, si hunc modo mutata
 repente sententia descitimus, quid nobis ad defensionem faciemus reliqui,
 quominus ab omnibus proditoris perfidiosisimae damnemur? an dicemus
 nos ab ipso nolentes impulsos coactosque? at nobis iam antea paratis et

δεσπότου πάσχειν ἐπέστη. ἀλλ' ὅτι τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν ταραχῇ κατέστησεν; ἀλλ' ἡμῖν γε προθυμομένοις μᾶλλον ἢ τούτῳ μέφοιτό τις. ἀλλ' ὅτι ὑπεκρίθη τὸν βασιλέα καὶ προσικέτευσε; καὶ πρῶτον μὲν τίς οἶδεν ἂν ἀληθῆ ταῦτα; ῥῆον αὐτοῖς ἄλλον C ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐμφανίζειν καὶ ἀπατᾶν, εἰ ἐπισταίμεν, ἢ τοῦ-5 τὸν ἄλλον ὄντα ἐκείνον ὑποκρινεῖσθαι. εἶτα ἔστω καὶ τοῦτο. πλὴν πᾶσι μὲν ἢ τοῦ πλεονοῦς ἔφρασις, καὶ ἀγυπητὸν μὲν αὐτὸν ἕκαστον ὄντα τὸν σπουδαζόμενον τῶν καλῶν τυγχάνειν, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ τὸ δοκοῦντα μεγαλύνεσθαι μοῖραν οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλοτιμίαις ἔχει. τί οὖν ἑαυτοῖς ἀφήμενοι μέμφεσθαι, 10 συναρκασθεῖσιν οὕτως καὶ κίνδυνον ἐπαρηρημένοις, μῶμον ἐκεί- D νῳ προστρέβομεν, καὶ ἀντὶ τοῦ σείζειν μεγίστην κίνδυνον περιβάλλομεν; ἄλλως τε, εἰ καὶ οἱ τὰ παγγύλεπα πέπρακται, τὸ γοῦν σχῆμα τῆς ἰκετείας ἱκανὸν καὶ τὸν κάκιστον σῴζειν. οὐδὲ γὰρ ἂν τί παθεῖν ἐκείνον, ἀλλὰ τί ποιεῖν ἄξιον ἡμᾶς προσκοπῆν." 15 ταῦτα τινῶν λεγόντων ἐδόκει τισὶν ἀδοξεῖν τὰ μεγάλα, εἰ καταπροοῖντο τὸν ἰκέτην. καὶ τὸ μὲν διηνεκῶς πολεμεῖν (καὶ γὰρ ἂν E ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι μὴ περιγενομένουσ τῶν πάντων, τοῦτο δ' ἦν

5. ἀπατᾶν P.

15. ἂν] δεῖ?

18. περιγενομένοις ?

gestientibus pro domilio iniusta passe vindicando pugnare supervenit. an illud causabimur, eius gratia perturbatas res nostras esse? atqui nostrae voris praecipiti ad novandum audaciae quam huic culpa istius tumultus imputabitur. an quod se imperatorem esse simulavit, et ut tali sibi succurreremus oravit? primum quis scit simulasse illum, et non esse verum qualem se nominat Ioannem? et cui certo poterit constare illum alium, quem ostendere nobis se paratos aiunt, custoditum apud ipsos caecum adolescentulum revera Ioannem esse Lascarim? deinde esto ita, sit: tamen isti culpa, ne a nobis tam atrociter vindicanda videntur, magnam partem detrahit invidiae innata omnibus et late communis cupiditas augendi fortunam suam, praesertim ingerente se crescendo occasione et stadiis hominum ultra ad maiora vocantibus; quo tempore quis non venia dignam existimet ambitionem eius qui regnum a volentibus delatum non recusaverit? quid igitur attinet nobis culpa solutis illi crimen impingere? quem utique absentem desideratum, occurrentem erectum; ac si quid in eo deliquit, peccare a nobis coactum tueri potius et servare deberemus quam, quod sine iusta vituperatione nequimus facere, gravissimo illum periculo exponere, sitientissimis oratoris eius ipsum hostibus condonando. atqui vel atrocissimi compertam convictumque flagitii pessimumque palam caput habitus supplicis, fas ac verocordia confugientis in fidem atque asylum protectionis nostrae, praestare intactam immensemque communi humanitatis officio deberet: neque enim tunc tam spectare oporteret quid eum pati iustum esset, quam quid nos facere deceret. talia quidam disserentes persuadebant aliquibus non posse sine summa suae gentis infamia prodi ab ipsis dedique hostibus supplicem. iidem tamen anxii secum inquirebant: quid igitur agendum? utrum pugnandum semper? id quippe necessario consequi ex proposito perseverandi ad extre-

ἀδύνατον) ὡς κινδυνῶδες καὶ ἄλλως ὄν ἀπρεπὲς ἀπέλεγον, τὸ δ' αὖθις καταπροϊμένους τὸν ξένον σπένδασθαι ἐπιμωμον ἔκρινον καὶ ἄδικον πάντη πρὸς τὸν ἤκοντα, εἰ πιστευσίαι ἐκείνοις σφάζοτο. τῷ τοι καὶ τὴν μέσην χωροῦντες αὐτὸν μὲν ἀπέπειον μὴ 5 προδιδόναι, αὐτοὺς δὲ σπένδασθαι οὕτως, εἰ θέλοιν· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ διὰ τέλους μάχισθαι συνετίθεντο. ἐν τούτῳ οὖν τοῦ καιροῦ τριβομένου καὶ τῶν μὲν μηδὲν ἔχόντων ποιεῖν τῶν δὲ μὴ P 194 τι ἀποκρινεῖσθαι, ὃ μὲν ξένος ἀνείτο φεύγειν πρὸς Πέρσας, οἷς δ' ἦσαν ὑποσχέσεις παρὰ τῶν τῆδε καὶ θυνθεσίαι, ἐσπένδοντο 10 τὰ πιστὰ λαβόντες τοῦ μὴ παθεῖν. οἱ δὲ ταῖς σπονδαῖς πρὸς ἐκείνους ἡμικροθύντες τοῖς ἄλλοις κακῶς καὶ ἀπηγῶς προσεφέροστο, καὶ προσετίμων ζημίαις οὐ φορηταῖς καὶ μελλοσιν ἢ ὥστ' ἐνεγκεῖν ἐκείνους. τὸ δ' ἐλαύνειν ἐκείθιν ἔφορῶντας, ὡς μνησθῆναι ἔν εἰς τιμωρίαν μεγίστην πράξοντες, ὅμως ἐκολούθητο B 15 κράττειν, μὴ καὶ τὰς ἄκρας ἐρημοῦν ἀνδρῶν τὰς ὄρμας τῶν Περσῶν ἀνέχειν δυναμένων. ταῦτα περὶ τοὺς Τρικοκκίωτας καὶ τοὺς τοῦ ζυγοῦ διαπραξάμενοι ἀνεχώρουν ἐπ' οἶκον.

14. Τὸ μέντοι περὶ τὸν παῖδα Ἰωάννην συμβάν, μέγιστον ὄν ἢ ὥστε κρυβῆναι, ἔκπυστον γέγονε καὶ τῷ πατρῴαρχῃ. C

15. ἐρημοῖεν?

mum in defensione pueri. nisi, quod sperari non poterat, una ipsi nec magna gens universum in se comparatum imperium vincerent, ac ne si quidem posset succedere, tamen tentari conveniret. hic vero cum ad unicam oblatam componendae pacis rationem referebant animum, ad dictionem nempe pueri hospitis, abhorrebant atque aversabantur, potiusque propendebant in anceps damnosumque consilium bellandi ad extremum periculo quocunque. inter hos multorum aestus, cum longa perplexarum deliberationum mora certi consilii nihil expediretur, caecus advena, causa tantorum metum, dimissus ad Persas fugit. qui porro ex montanis pedibus cum nostris et arcano tractare dudum coeperant, ii foedus iam palam iocant, receptique in gratiam, cum essent, ut dixi, et multi et praecipui montanorum, reliquos infirmiores illius gentis irae ministrorum imperatoris oblocerunt; qui eos acerbe crudeliterque vexarant, spoliatis intolerabiliter miseris, et multae nomine summas ab iis pecuniae maiores extorquebant quas, ne venditis quidem quae habebant universis, possent conficere. nec ulla imperatoris misericordia tenuit ab iis exterminandis et exturbandis sede patria in ultionem rebellibus: sed ab eo consilio illa eos cura revocavit, quod providebant fore ut his inde pulsus nemo iam esset. qui iuga illa, propugnacula Romani limitis, a Persarum assidue illis partibus insidiantem crebroque irrampentium incarcerationibus tuta praestaret. his circa Tricoeciotas et montanos gestis Romanae copiae domum revertentur.

14. Caeterum quod puero Iohanni evenerat, minus utique atque atrocius quam ut taceri posset, ad aures patriarchae quoque perlatam

ὁ δ' ἀκούσας ἐν δεινῷ ἐτίθει τὴν ἀγγελίαν, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ τι καὶ
 πρόξοι, οὐδὲ καθεκτὸς ἦν ἀλύων. εἶτα μὴ κρίνας ἀσφαλῶς
 ἑαυτῷ ἐπὶ τοιαύταις πράξεσι σισπηῦν καὶ μὴ ἐπιξίναει ἐπιτιμῶντα,
 προσκαλεσάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν ἱεράρχας, καὶ δεινὰ σχετιλιά-
 σας τὸ πρῶτον ὡς χλευασθεῖς, καὶ ὅτι νόμοι καταφρονοῖντο 5
 D Θεοῦ διὰ τῆς τῶν ὄρκων παραβασίας ὑπερυγανακτήσας, τέλος
 τί δαῖ ποιῆν κατεσκεπέτετο, ὡς μὴ ψεῦδος ἀληθείας κατακαυ-
 χήσαιο καὶ ὁ ἀδικήσας κερδαίνειν δόξοι ἀνεγομένης τῆς δίκης.
 “τὸ γοῦν ἐξ ἡμῶν” ἔφη, “ἂν ἐκείνη περιαρροίη, δίκαιον γίνε-
 σθαι, ὡς ἂν τῷ περὶ τούτων ἀγανακτεῖν μισοπόνηροι δόξομεν.” 10
 P 135 ταῦτα τοῦ πατριάρχου λέγοντος ἀπήχθηοντο μὲν οἱ περὶ ἐκείνον
 ἐκτόπως καὶ ἀπειτέγονν τὰ πεπραγμένα, τὸ δὲ πᾶν ἐκ' ἐκείνω
 κείσθαι διωμολόγουν, ὡς καὶ αὐτῶν ἐψομένων, εἴ τι ἂν ἐκείνω
 καὶ δόξοι. ὁ δὲ ὄρκων ἐκείνων καταστενάξας, καὶ μνησθεῖς
 ὅπως ἐμπεδοῖντο καὶ ἄλλοι μὴ οἰοί τε πρῦττειν τὰ διωμοσμένα, 15
 αὐτὸς τὸ εἰς ἐκείνον ἦκον ποιῆν ἀνεδέχετο μόνος. πλὴν οὐ σω-
 ματικῶς σφάττειν ἤρετο (οὐθὲ γὰρ ἄξιον)· ὅσον δ' ἦκε κατὰ
 ψυχὴν πρῦττειν, οὐκ ἔραθ' ἔμει. τὸ δ' ἦν πάντως ὑπερ διὰ
 B τῆς μαχαίρας τοῦ πνεύματος γίνεται, ὃ ἔστι ῥῆμα Θεοῦ, ὡς

est. is porro acerbo consternatus nuntio aestuabat animo, quid ageret incertus; nec teneri poterat quin se in cuncta palam luctuosissimi doloris indicia effunderet. deinde ratus haud securum esse sibi super tali facinore silere nec iniustae id animadversionis ulcisci vindicta, convocatis qui ad manum erant praesulibus, graviter conquerens primum se delusum irrisumque, tum foede contemptas dei leges nefaria violatione iuramentorum, indignitatem horrendi flagitii exaggeravit; ac denique deliberandum proposuit quid tali occasione se facere deceret, ne mendax perfidia de conculcata veritate impune gloriaretur, neve grassator iniquissimus opimo, quod immanissime rapuerit, spolio gauderet, connivente iustitia divina; quae si suis, ut plerumque solet, incompartis humano ingenio consiliis cunctetur, tamen nostri esse officii non negligere quod possumus, sed saltem demonstratione aliqua insigni mundo et posteris testari non sane probantibus sut tolerantibus nobis, at vehementer indignantibus et detestantibus, tam atrox scelus fuisse perpetratum. talia loquente patriarcha exhorruerunt ad mentionem phanaticae crudelitatis qui aderant antistites, nulloque non signo declararunt abominari sese totis animis facinus adeo execrabile. adiunxerunt, decerneret quod tali occasione fas et aequum poscere putaret: comprobaretur sese ac pro virili secuturos. ad ea ille gravi, ex alto pectore ducto gemitu, recordari se testatus qua religione iurisiurandi sese omnes adstrinxerat ad statim vindicandam vi et mane perfidiam, in utro Augustorum existeret, alteri contra pacta conventa insidiari ac grassari in alterum audente, addidit, quoniam apparet deesse facultatem caeteris iurata exequendi, se quidem quod esset in se facturum. non stricturum autem sensibilem gladium in corpus ac iugulum sacrilegi (haud enim id sibi convenire), sed quod suae potestatis foret. minime cunctaturum exequi, utando gladio spiritus, quod est verbum

διαιρεῖν τὸν ἄξιον καὶ τὸν ἀνάξιον, καὶ τὸν μὲν ἐδλογεῖν, τὸν δ' ἐκπέμπειν τῆς ὀλομελείας τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. ταῦτα στήσας καθ' ἑαυτὸν, τῶν ἄλλων τῷ μὲν δικαίῳ δυσωπονμένων τῷ δὲ φοβερῷ συσταλλομένων, μὴ καὶ ἀνεδέστερον ἀπεργάσαιτο, 5 πένψας ἐκείνος ἅμα τε ἐλέγχει ἀσεβήσαντα καὶ ἅμ' ἐπιφέρει τὴν τοῦ πνεύματος τομὴν τὸν ἀφορισμόν. ἐνταῦθα τις καὶ μέμψαιτο τοῖς γεγονόσιν ὡς οὐ κατὰ τρόπον γεγονόσι, καὶ ὑπεραπολογή- C σαιτο τῶν πραξάντων πάλιν ὡς οὐκ ἄλλως ποιεῖν ἐχόντων. καὶ ἡ μὲν μέμψις, ὅτι θεὸς τὸν δεσμόν ἐφῆκε τοῖς τοῦ κλήρου ψάλ- 10 λειν ἐκείνου χάριν, ὥστε οἱ καὶ κοινωνεῖν ἐκείνους διὰ τῶν ἱερῶν τελετῶν, αὐτὸς τε τὰς ἱερὰς ἐτέλει μυσταγωγίας, ἐφ' αἷς ἦν ἀριθῆλως τὸν δεσμοῖς πνευματικοῖς κατεχόμενον μνημονεύεσθαι. ἡ δ' ἐπὶ τούτοις ἀπολογία, ὅτι αὐτάρκως εἶχε τοιοῦτω προσώπῳ τὰ τῆς ἐπιτιμήσεως, ὡς εἰ καὶ προσετίθειτο πλεον, κινδυνεύειν D 15 συγκεχῆσθαι τὰ πάντα κατὰ τὸν Ἐμπεδόκλειον σφαῖρον, καὶ τε καὶ πυρόλογον προβῆναι τοῦ βασιλέως ἀπανθαδίσαντος. εἰ γὰρ

4. ἀναιδέστερον?

9. ἐφῆκε P.

14. προσετίθειτο P.

dei, ad dividendum iustum ab impio, et illi quidem bene precandam, hunc vero abscindendam a Christi corpore. haec se plane facere decrevisse cum ille significasset, aliis ob manifestam rei aequitatem improbare non audentibus, et terrore tamen haud dubio concussis, ne diris omnes suppliciis, satellitibus ab irritato anathematis ignominia imperatore immissis, conciderentur, patriarcha pronuntiato palam et merita severitate obiurgato Michaelis Augusti scelere, ipsum, legitimam prolata talis iudicii formula, spirituali sectione a communione Christo credentium rite resecat. fuit in modo ac circumstantia quadam huius facti quod iure quis reprehenderet: sed nec desuit quod ad excusationem contra vicissim allegaretur pro sic agentibus, quod aliter vix possent. in consequens videri potuit patriarcham, excommunicato nominatim imperatore, permittere, quemadmodum fecit, clericis ut consuetas pro eo preces palam in choro pronuntiant (nam hoc erat ipsos cum eo in sacris communicare qui a communione abscissus fuerat), tum praeterea patriarcham ipsum per se operari rei divinae, in qua sciebat honorifice memorandum eum quem diri anathematis vinculis irretisset. verum ad haec dici potest merito visum sufficere debere in tali persona severitatem animadversionis, quae aliquid e summo rigore remitteret: periculum enim fuisse, ne si vel pauxillum plus acerbitalis admisceretur negotio per se odioso, cuncta statim modico momento in perniciem praecipitata confunderentur, quemadmodum in Empedocleo contingebat globo, quem ventis compressis et sopitis foetum si quis imprudenter contrectaret, ex eo repente procellas immanes cuncta late conquassantes erumpebant. nam quo non erat verisimile prodire immanitatis posse efferatum nimis acri contumelia, irritabilem alioqui, ad haec summae potestatis sibi conscium imperatoris animum, cui tenendum vehementi cupiditate raperetur, infirmos esse verecundiae cancellos atque officii satis erat experientia compertum. sane si non fore patientius domus magna parvum infortunium quam domus parva cladem maxi-

δυσχερὲς μέγαν οἶκον μικρὰν δυστυχίαν δέχεσθαι, ὥσπερ καὶ μικρὸν μεγάλην, ἀλλ' οὖν τὸ τὴν μεγάλην δυστυχίαν τῷ μεγίστῳ οἴκῳ ἐπεισεπσοῦσαν μὴ κατὰ τὸ εἶκός ἐκμειλιχθεῖσαν καθυφίεσθαι τῆς ἀπηλείας οὐκ ὀλίγα βλάψουσιν ἄν. Οἰδίποδες ταῦτα καὶ θοῦται Θυέστου καὶ πλάνοιο Ὀδύσειοι μαρτυρήσουσιν. οὕτω μὲν 5 οὖν τοῦ πατριάρχου μετελθόντος τὸ τοῦ βασιλέως τόλμημα, ἐκὼν μὴ θεῶν δέχεται τὴν ἐπιτίμησιν ὁ κρατῶν, καὶ τόπον διδοὺς τῷ δικαίῳ θυμῷ ἡσύχαζεν, οὔτε μεμφόμενος (οὐ γὰρ οἱ ἄξιον), καὶ τὰ τῆς πράξεως ὡς εἶχεν ἀπελογοῖτο. ὁμοίως ἐν ἀπόκτοις οὐκ ἀγνοῶν κατεχόμενος ἡρέμα διέφερε τὴν ἄργην, καὶ καιρὸν μετα-10 νοίας ἐζήτει ἐφ' ᾧ τὴν συγχώρησιν δέξασθαι. ἤλπιζε γὰρ ὡς εἰ μικρὸν ἡσυχάσας, εἶτα μεταγινῶναι δόξας τὴν λύσιν ζητοῦν, ἔφε-ταὶ οἱ παραυτίκα καὶ ἡ συγχώρησις.

P 136 15. Ἀμέλει τοι καὶ μικρὸν ἐπισχῶν τὰ αὐτοῦ ἔπραττεν. ὁ δ' οὖν σῆς τοῦ συνειδότος ὡς ὀστέον τὴν καρδίαν ἐβόσκετο, 15 καὶ ταπεινὸς ἰδοῦναι, κἄν τῷ σοβαρῷ τῆς βασιλείας αἵρεσθαι προνοοῖτο, ἐφ' ᾧ μὴ καταφρονούμενος καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀποτυγχάνοι. τὸ γοῦν ναυτικὸν ἔπλει, καὶ αἱ τριήρεις ταῖς νήσοις προσίσχουσαι οὐκ ὀλίγας ἐκείνων ἤρουν, καὶ παραυτίκα αἰ

nam tolerat, quis neget prudenter factum ut de maxima in familiam potentissime regnantem necessario immittenda calamitate, quantum posset, detraheretur, et adirgerentur delinimenta quibus amarities temperaretur, ne stimulis iusto acutioribus ira concitata effretetur in desperatum impetum universa secum passum in exitium trahendi testes huius rei Oedipodes, coenae Thyestis et Ulysssei errores, extrema omnia consilia, in quae priscos heroes nimis acerbis praecipitatos iniuriis tota queritur antiquitas, responsantibus hodieque tragicis scenis. itaque patriarchae nunc quoque latius suae moderationis hic fructus constitit, ut imperator suum facinus anathemate dire vindicatum aut tolerit aut ferre simulaverit patienter, ac volens nolens submissa ferienti cervice, dans locum iustae irae, quieverit, non murmurans de poena, sed factum ut poterat excusans: cum enim non ignoraret talis se compertum criminis quod nulla satis posset defensione dilui, si quam intus in animo adversus ulciscentem iram concepit, prodere saltem distulit, in praesens contentus leni responso spatium ad poenitentiam poscere, qua promereri veniam posset, sic eam subducta spei ac rationum summa, post brevem obnoxiae quietis moram, si velut iam datis satis illustribus poenitentiae suae signis reconciliacionem peteret, voti statim se compotem futurum, quippe mox ab exoratis praesidibus sacrorum libenter redintegrandum in statum pristinam.

15. Hoc consilio se ipsum cohibens aliquandiu suas sibi privatim res habuit, luctui indulgens, vero fortasse dolere, quem utique vermis conscientiae, teredinis instar ossa intime rodentis, cor depascens animo penitus infigeret. inde habitu tristi demissoque maiestatis imperatoriae deprimebat fastum, cum eo tamen ut simul caveret ne in contemptum perniciosum rebus suis ista humilitate caderet. quae igitur opus erat non omittens vel tali tempore curare, iussit prodire navales copias; et

ἀλοῦσαι φρουροῖς ἠσφαλλίζοντο, καὶ Ῥωμαίοις προσεκτῶντο αἱ Β
 Λατίνοις δουλεύουσαι. ἔξ ὧν ἀλικομένη μὲν ἔγνωστο Νάξος,
 αἰρουμένη δὲ Πάρος ἠκούετο, καὶ Κέως καὶ Κάρυστος Ὁρειῶ
 κατὰ καιροὺς ἰδίους συνελαμβάνοντο, καὶ σὺν ἄλλοις ἄκρα Πε-
 5λοποννήσου ἀμφὶ Μονεμβασίαν σὺν Σπύρτῃ καὶ Λακεδαιμόνι
 ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένοντο.

16. Τότε τοίνυν τοῖς ἀδελφοῖς ἐγχειρίλους τὰ δυσικά, τῷ P 137
 μὲν δεσπότη Ἰωάννῃ τὰς ἀνατολικὰς παραδοὺς δυνάμεις συνόμα
 τῷ Σκυθικῷ τὰ κατὰ γῆν προσέταττε μετείναι, καὶ τὰ τῶν Ἰλ-
 10λυριῶν μετέπειν καὶ Τριβαλλῶν, καὶ τὰ τοῦ Πηνηιοῦ πέραν,
 τὴν ἰδίως Ἑλλάδα λεγομένην, κατατρέχειν, τῷ δεσπότη Μιχαῆλ
 πολεμοῦντα· οὐδὲ γὰρ ἦν αὐτῷ προφασίζεσθαι ὅτι ἔξω πού τῆς
 πατρίδος ὄντος τοῦ βασιλέως δικαιοῖτ' ἔν κἀκείνος τὰ μέρη κα- B
 τέχειν. τὸν δὲ γε σεβαστοκράτορα Κωνσταντῖνον ναυσὶν ἐμβιβιά-
 15σας ἐπὶ Μονεμβασίας ἐκπέμπει, παραδοὺς κἀκείνῳ ὅσον ἦν ἐκ
 Μαγεδῶνος Ῥωμαίων, καὶ τὸ Περσικὸν ἄπαν· τὸ γὰρ Ἰταλικὸν
 μὴ ἀρμόζον πρὸς μάχην Ἰταλικὴν ὁ δεσπότης συνεπεφέρετο.
 συνήσαν δὲ τῷ μὲν δεσπότη πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τῶν μεγιστάνων
 καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Μιχαῆλ ὁ καὶ μέγας ἐν ὑστέρῳ κοροσταῦ-
 20λος, οἱ ἀνεπιὸι ἐκείνου Ταρχανειῶται, καὶ ἄλλοι συγχοὶ ἐκ τῆς C
 δύσεως τῷ βασιλεῖ προσχωρήσαντες, τῷ δὲ γε σεβαστοκράτορι

triremes ad insulas appulsaе non paucas earum Latinis antea subditas re-
 cuperarunt, captasque statim praesidiis impositis in Romanorum posses-
 sione firmarunt. horum nuntii successuum alii super alios advolantes me-
 rita gratulatione excipiebantur, dum referrent modo Naxum occupatam,
 alias expugnatam Paron, Ceon ac Carystum quoque cum Oreo subinde
 capta; et ut caetera omittam, montana Peloponnesi circa Monembasiam
 cum Sparta et Lacedaemone Romanis ea expeditione subiecta sunt.

16. Porro tunc imperator suis fratribus Occiduas provincias com-
 mendavit. ac Ioannem quidem despotam copiis Orientalibus et Scytharum
 auxiliis instructum terra gerere rem iussit per Illyrios et Triballos, at-
 que ultra Peneum regionem proprie Graeciam vocatam incursare, bellando
 adversus Michaëlem despotam. cui iam dempta erat illa excusatio, qua
 prius, cum provincias illas repeteretur, excipere solebat, Parum conve-
 nire imperatorem, qui urbe sua patria et imperii capite careret, membra
 illa et partes eiusdem quasi corporis extremas requirere ac longe perse-
 qui. sebastocratorem autem Constantinum impositum navibus adversus
 Monembasiam mittit, tradens illi quantum Romanorum prius in Magedo-
 num regione militaverat, et universam praeterea militiam Persicam. nam
 Italicam exercitum, haud aptum visum bello adversus Italos gerendo,
 Ioannes despotas secum abduxerat. cum eodem porro despota comites ex-
 peditionis iverant alii quoque multi optimatum, inter quos Cantacuzenus
 Michaël, qui postea magnus conostaulus fuit, illiusque patruëles Tarcha-
 nietae; insuper alii, qui frequentes ex Occiduis tractibus ad partes im-
 peratoris transierant. sebastocratorem vero sequebantur cum alii plurimi,

ἄλλοι τε πλείστοι καὶ ὁ μέγας δομέστικος ὁ Φιλῆς Ἀλέξιος, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Μακρηνός, ὃν παρακοιμώμενον ὁ κρατῶν εἶχε. τὸ δὲ γε ναυτικὸν ἔπλει ἐξ ἧρος ἐς Ἀρκτοῦρον, κὰν πολλοῖς εὐστόχει. ἦγε δὲ τοῦτο ὁ Φιλανθρωπηνός ὁ πρωτοστράτωρ Ἀλέξιος, ἀπὴρ γεραρὸς καὶ γενναῖος, παρὰ τοσοῦτον εἰργόμενος τῷ 5 μεγαλοδοουκᾶτῳ σεμνύνεσθαι ἀξιώματι παρ' ὅσον ἦν ἄλλος ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος, ὁ τοῦ παλαιοῦ Λάσκαρι τοῦ βασιλέως ἀντάδελφος, ἔξωρος ἤδη καὶ παρηβηκῶς ἐπὶ τῆς Κωνσταντίνου καθήμενος, βουλαῖς καθ' ἠσυχίαν τῷ βασιλεῖ τῆς τῶν κοινῶν φροντίδος ὡς ἐνὸν συναιρόμενος, ὁ μέντοι γε Φιλανθρωπηνὸς ἀγχιστεύων τῷ 10 βασιλεῖ· τὸν γὰρ ἀνεψιὸν ἐκείνου τὸν τῆς Μάρθας υἱὸν Μιχαὴλ Εἰγαμβρὸν εἶχεν ἐπὶ θυγατρὶ. ὁ γοῦν τοιοῦτος κατεῖχε τὸ πλόδιον, καὶ ἦρος ἔξαρτυόμενος στόλον ἀπέπλεεν, ὅμως δ' ἐσῦστερον θανόντος τοῦ Λάσκαρι τὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀξίαν παρὰ βασιλέως εἰς ἀμοιβὴν τῶν κόπων ἐλάμβανεν, ὡς ῥηθῆσεται. 15 ἄλλ' οὔτοι μὲν τριχῆ κοσμούμενοι ἀνὰ μέρος τὰ κατὰ δύσιν μεθεῖπον. καὶ ὁ μὲν δεσπότης τῷ Μιχαὴλ δεσπότη ἐπέειχε, καὶ P 138 ἀνεκαλεῖτο τὴν ἐκείνου χώραν ὡς πάλαι τῇ βυσιλείᾳ προσήκουσαν. ὁ δὲ εἶχε μὲν πρότερον προφασίζεσθαι, καὶ ἐπροφασίζετο πιθανολογούμενος, ὡς οὐκ ἀνάγκη αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τὸν τῆς 20 βασιλείας θρόνον (ὁ δ' ἦν ἡ Κωνσταντινούπολις) μὴ κατέχοντος αὐτὸν ἀπαιτεῖσθαι τὸ λείπον· ἀπαιτητέα γὰρ εἶναι μᾶλλον τὸν θρόνον τοῖς Ἰταλοῦς ἢ ἐκείνον τὰ κατὰ δύσιν, οὕτως ἀνηρ-

tum magnus domesticus Philes Alexius; cum ipso Macrenus et quem imperator cubicali praefectum habuit. classis navigavit a vere ad Arcturum, et multa cum successu tentavit. ductabat illam Alexius Philanthropenus protostrator, honoratus vir et strenuus, designatus iam dux magnus, et dignitatis istius titulo atque usu in tantum abstinens, quod vivebat adhuc alius illo magistratu insignitus frater germanus Lascaris senioris Augusti, effoetus iam senio et fere decrepitis, in quiete quam aetas extrema posebat, consiliis imperatori opportunis ad commune regimen cooperans. affinitate porro Philanthropenus imperatori arta coniunctus erat, quippe qui Michaëlem Martha imperatoris sorore natum, collocata ipsi filia, generum haberet. talis igitur vir navalibus praefectus copiis classe primo vere instructa navigavit, et Lascari paulo post mortuo magni ducis dignitatem ab imperatore in praemium laborum accepit, ut dicitur. hunc in modum trifariam instructi fratres et necessarii imperatoris in totidem Occidarum partium tractus moverunt. ac despota quidem Michaëlem despotam adortus repetebat occupatas ab eo provincias ut olim ad imperium pertinentes. eae cum antea reposcebantur, solebat ille plausibiliter causari haud tempestivam repetitionem istam esse: nam quid attineret imperatorem sede ipsa imperii, urbe Constantinopoli, exclusum de rebus tanto minoris momenti recuperandis esse sollicitum? reciperet primum ab Italis solum regni, tum sane de regiunculis istis Occi-

τημένους πάμπαν καὶ μύλις ὀριζομένους Θεσσαλονίκη. τοιαῦτα
 γούν ἀπελογεῖτο πρότερον. τότε δὲ ἀλλὰ χώραν ἦν οἱ γονεῖς ἐκεί- B
 του πόνοις καὶ ἰδρωσὶ καὶ μόνον οὐχ αἵμασι στάζοντες προσεκτῆ-
 σαντο καὶ κληρον κατέλιπον τοῖς παισὶ, πῶς ἂν καὶ δικαίως ἀπαι-
 5 τούμενος ἀποδώῃ; Ἰταλοὺς γὰρ ἀφαιρουμένους καὶ μὴ Ῥω-
 μαίους, κατὰ τὸ δίκαιον καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνων εἰς διαδοχὴν κατα-
 λείπειν ὡς σφέτερον κληρον ἐξ ἀρετῆς· εἰ γὰρ καὶ λελέχθαι ὡς
 οὐδὲν οὐδενὸς πλὴν τοῦ σπουδαίοντος κατὰ πόλεμον. καὶ οὕτω
 μὲν διαμφοισβητούντων τὰ Ῥωμαίων τῷ δεσπότῃ στρατεύματα C
 10 κατετρέβοντο, ὃ δὲ γε σεβαστοκράτωρ τῇ Μονεμβασίᾳ καὶ τοῖς
 πέριξ προσκαθήμενος καθημερινοὺς πολέμους πρὸς τὸν Πιρηνίτην
 ἐξῆγε· μηδὲ γὰρ ἀρκεῖσθαι τῷ μέρει τῆς νήσου, πᾶσαν δὲ κρου-
 τῆσαι θύλων, ὑπάρχους ἔχων τὸν τε μέγαν δομῆστικον τὸν Φι-
 λῆν καὶ τὸν παρακοιμώμενον Μακρηνόν, ὡς ἐνὸν ἡγωνίζετο. D
 15 (17) ἦν δ' εὐδοκιμῶν ὁ παρακοιμώμενος, καὶ παρ' ἐχθραῖς E
 ὄνομα ἔχων ἐπὶ στρατείᾳ καὶ τὸ φοβερὸν ἐνδεικνύμενος, ὥστε
 καὶ τοῦ σεβαστοκράτορος ἐκείθιν ἐπαναζείξαντος ὕστερον αὐτοὺς
 ἐγκαταλείψθαι καὶ τοῦ στρατεύματος ἄρχειν, καὶ δὴ μαχομέ-

duis ab se reprecendis cogitaret. nec porro istam rem, quam dixisset
 omnino praevertendam, facilem aut brevi transigendam apparere: Italos
 enim tam procul esse a reddenda Romanis imperii metropoli, ut etiam
 spe non prorsus vana maioribus inhient, et adeo non contemnendis sint
 viribus ut eorum ditto aegre Thessalonica finiatur. hac, inquam, eius
 omni, qua prius se iactaverat, oratione nunc sublata, illud modo pro se
 allegabat, regionem se obtinere quam patres sui laboribus sudoribus ac
 tantum non fuso stillatim proprio sanguine parassent. hanc hereditatem
 ab ipsis ad filios transmissam possidere sese iure quam optimo. quorum
 ergo ipse illam inique repetentibus relaxaret? sane si reddenda esset,
 his potius reddi oporteret quibus erepta sit. non autem Romanis, sed
 Italis prius iure belli obtinentibus terras illas vi extorsisse maiores suos,
 quorum se posteros ac sobolem frui, quam legitime crevissent, hereditate
 ac patrimonio virtutis, quis non fas et aequum esse fateatur? vere
 siquidem dictum illud ferri, nihil cuiusquam meliori iure proprium censeri
 quam quod satagens quisque ac periclitans manu sibi ac Marte quaesierit.
 inter has utrinque in longum procedentes sua iura hinc atque inde
 allegantium altercationes copiae Ioannis despotae ductu militantes tempus
 rem gerendi contriverunt. at sebastocrator Monembasiam et circumposita
 obsidens loca quotidie cum principe pugnabat: non enim ea quam Ro-
 mani iam occupaverant Peloponnesi parte contentus, universam subiugare
 affectabat, ad id ipsi pro virili cooperantibus quos sub se habebat duces,
 Phile praesertim magno domestico et Maereno sacri cubiculi praefecto.
 (17) in his sacri cubiculi praefecti praecipua erat gloria, iam apud hos-
 tes celebris fama peritiae rerum bellicarum et eo nomine ipsis formidati,
 unde sebastocratore illinc postea recedente, is ibi cum Phile est relictus,
 ut exercitui praecessent. qua in praefectura cum saepe prospere pugnas-

νους πολλὰκις μὲν εὐστοχεῖν, μίαν δὲ γε σφαλέντας κρατηθῆναι
 κατὰ πόλεμον καὶ ἀμφοτέρους. τότε τοῖνον ἐπ' ἄλλῳν κατε-
 P 139 ρομένῳν ἐν φυλακαῖς ὁ μὲν μέγας δομῆστικός ἀποθνήσκει, ἡ
 δ' ἐκείνου πενθερὰ Εὐλογία δεῖνὰ ἐποίησεν τῷ βασιλεῖ προσωγγέ-
 λουσα ὡς προδῶή μὲν ὁ παρακοιμώμενος τὸν ἐκείνης γυμνόν, 5
 καὶ ὡς ἐπίτηδες κρατηθεῖη καὶ οὗτος εἰς πόλεμον, ὀρύσσων βό-
 θρον τῷ συστρατήγῳ, καὶ ὡς ἀληθῶς ἐπὶ τούτοις κατηγορεῖται,
 λόγους ἔχων καὶ συμφωνίας πρὸς τὸν Πρίντζην λαμβάνειν τὴν
 τοῦ Λύσκαρι Θεοδώρου τοῦ βασιλέως θυγατέρα (κεχῆρωτο γὰρ
 τοῦ ἀνδρός) ἐκείσε διάγουσαν, καὶ μετ' αὐτῶν εἶναι παραδόντα 10
 B τὴν χώραν, καὶ ἀντιπράττειν τῷ βασιλεῖ. ταῦτα λέγουσα καὶ
 γε προστιθεῖσα ἡ Εὐλογία πρὸς τὸν ἀδελφὸν πιθανῆ ἔδδκει· ἦν
 γὰρ ἐκ πολλοῦ τοιαῦτα ἀκούσας περὶ ἐκείνου καὶ ὁ βασιλεὺς.
 συνίστα δὲ τὰς κατηγορίας καὶ τὰ τοῦ ἀνδρός κατορθώματα, ὡς
 εἰκὸς εἶναι οὕτως εὐδοκιμοῦντα ὑπαλθεῖν ἐκείνου τὸν Πρίντζην καὶ 15
 τοιαῦτα μετ' αὐτοῦ συσκευάζεσθαι. τὸ δὲ γε πρὸς τὴν θυγα-
 τέρα τοῦ βασιλέως κῆδος καὶ λίαν ἱκανὸν οἰόμενος πείθειν ἐκεί-
 C νον ὡς μεγίστοις ἐπιγαμβρευόμενον, καὶ λίαν παρέκκλιζεν εἰς
 ὀργὴν διὰ τὴν τοῦ μίσους τῆς γυναικὸς ὑποψίαν. ὄθεν καὶ ὡς
 ἀληθινὰ τὰ πιθανὰ δεξάμενος, τιμωρεῖν παραντίκα ἤθελε καὶ 20

sent, semel offenderunt, ita ut praelio infausto ambo capti hostium cu-
 stodia detinerentur, in qua magnus domesticus et mortuus. huius socrus
 Eulogia cum istum nuntium dolore suo maximo auditum imperatori refer-
 ret, proditam ab sacri cubiculi praefecto suum generum quæsta est, as-
 serans volentem Macrenum bello victum fuisse, et ex composito inductum
 ab ipso in provisos insidias magnum domesticum. et revera quædam in-
 crebuerat non prorsus inverisimilis talis perfidiae opinio, multis ex su-
 spicione affirmantibus egisse clam et convenisse cum Principe Macrenum,
 promissa huic ab illo Theodori Lascaris imperatoris nuperi filia: hæc
 enim ibi nupta, ut diximus, viro deinde mortuo apud Principem vidua
 perstabat. pollicitum autem tali mercede Macrenum aiebant traditurum
 esse Principi quæ Romani in Peloponneso ceperant, et imperatori quan-
 tum posset obtuliturum. hæc Eulogia fratri dicens verisimilia loqui visa
 est, eo quod iam dudum talia de Macreno imperator audisset. addebant
 autem accusationi fidem fortia viri facta, ex quibus credibile apparebat
 conatum fuisse Principem delinire tam inclytum bello duces et in suas
 eum partes attrahere, quod porro addebatur de coniuge ipsi destinata
 filia imperatoris Theodori, id et efficacissimum incantivum quidvis au-
 diendi Macreno futurum videbat, utique summe expetibiles tales nuptias
 sibi creditario propter affinitatem quam per eas cum maximis iniret domi-
 bus. et quia idem matrimonium periculosissimum rebus suis futurum in-
 telligebat, idcirco quod eam mulierem utpote sororem excaecatam a se Ioan-
 nis sibi esse infensam suspicabatur, concitatus in vehementem iram, et
 quæ tantum verisimiliter narrabantur, pro veris et omnino certis habens,
 atrociter ueloci vel primam istius inveni sibi consubii cogitationem in

παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐν τῇ φυλάκῃ συνισχημένον τὸν ἄνδρα. καὶ πέμψας αὐτὸν ἀνταλλάττει μεγίστων προσώπων Ἰταλικῶν, καὶ παρυσχεδὸν τῶν ὀφθαλμῶν ἀφαιρεῖται, ἀξίας ἀντιδόσεις δίδους τῶν ἀνδραγαθημάτων ὧν ἐκεῖνος ἐργάζετο κατὰ πόλεμον, τοῖς ἑχθροῖς γενναίως καὶ ἀνδρικῶς ἀνδιστάμενος. ἀλλ' οὕτω μὲν **D** καὶ ταῦτα συνέβη, ὃ δέ γε πρωτοστράτηρ Φιλανθρωπηγὸς Ἀλέξιος ταῖς νήσοις προσίσχων τὰς ναῦς (τὸ γὰρ Γασμουλικὸν θαρρούντως εἶχε πρὸς τὰς μάχας, ὡς αὐτοὺς μὲν πρὸς μάχην, τοὺς δέ γε λεγομένους προσελῶντας εἰς ἔλασιαν καὶ μόνην τάττεσθαι), **10** προσέτι δὲ καὶ Λακωνικὸν ἔχων οὗς δὴ ἀπὸ Πελοποννήσου μετώπῃζεν ὁ κρατῶν, τούτους πάντας ἐπὶ νηῶν φέρων ἐκάκου τὰς νήσους καὶ τὸν τῶν ἐχθρῶν πλοῦτον προσῆγε τῷ βασιλεῖ. **E**

18. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' ὁ βασιλεὺς οἴκοι καθήμενος ἠπρά- **P 140**
κτει καὶ τῶν πραγμάτων κατερραδύμει, πόθεν; πολλοῦ γε καὶ **15** δεῖ. εἶχε γὰρ ταῖς ἀληθείαις καὶ βασιλικὸν φρόνημα ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐ κατεδέχετο περιφρονούμενος. ἔθεν καὶ συχναῖς μὲν πρὸς τὸν πάπαν πρέσβεις ἐξῆγε καὶ δώροισι ὑπήρχετο· ἠλὲν γὰρ ἐκεῖθεν τὸν κίνδυνον καθυπώπτευσεν, ὡς μὴδ' ὀπωσοῦν ἡρεμησόντων τῶν Ἰταλῶν. δι' ὧν καὶ τὰ κεῖθι ὡς ἐνὸν κατασφαλιζόμενος ἔπε- **20** χειρεῖ τοῖς ἄλλοις θαρρούντως. συχναῖς γοῦν πρεσβείαις καὶ **B** δεξιῶσισι μὴ μόνον τὸν πάπαν ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν καρδηνα-

Macreno constituit. ergo eum hostium adhuc custodia detentum, permutatum cum maximis personis Italici generis ad se iussit adduci, et appulsum confestim excaecavit, hanc ei dignam scilicet mercodem rependens tot heroicorum facinorum ab illo editorum, dum contra hostes Romani nominis toties tam generose ac fortiter pugnaret. et haec quidem sic se habuerunt. caeterum protostrator Alexius Philanthropenus, egressus cum classe, quam habebat egregie instructam militibus Gasmulici generis, quibus maxime in praeliis fidebat (his solum ad bellicas res utens, aliis vero, quos Proselontes vocant, ad remigium dumtaxat), praeterea Lacones secum habens, quos e Peloponneso imperator transtulerat, cum his omnibus bellum per insulas circumtulit, hisque vastatis opulentam ex hostibus praedam imperatori rediens obtulit.

18. Haud porro interim otiosus domi desidebat imperator, aut dormiebat rebus, negotiorum occasiones praetermittens. unde autem posset hoc quisquam de illo autumare, qui a talis suspitione negligentiae longissime omnium absuit? verissime quippe dici potest fuisse viro huic animum et spiritus plane regios; neque is se sane contemni sustinebat. unde et crebro ad papam legatos misit, et donis eum delinivit: nam inde assidue periculum suspectabat, nunquam quieturis, ut apparebat, Italis. verum optimum factu putabat officia et propositionibus pacis, quoad fieri poterat, res ab ea parte firmare, quo posset ipse securiorem iam caeteris mentem advertere. igitur frequentibus hisce missationibus legatorum et largitionibus magnificis non papam solum, sed multos etiam

λιων καὶ τῶν παρ' ἐκείνῳ δυναμένων ἐξιμειλίσσιστο. πρὸς δὲ γὰρ τοὺς Βουλγάρους, οὐδ' ἐκείνους ἠρεμεῖν εἶα ἀλλ' ἐκ τοῦ σύνεργου παρεκίει. ἦν γὰρ καὶ ἄλλως προφανές τὸ πρὸς ἐκείνον ἔχθος τοῦ Κωνσταντίνου, ἐξοτρυνομένου παρὰ τῆς γυναικὸς Εἰρήνης C τοῦ παιδὸς χάριν Ἰωάννου ἀδελφοῦ γε ὄντος, καὶ ὧν ἐξ ὑπονόσου οὐκ ἐνδίκως, ᾧ δίκη, πέπονθεν. ἀνάγκη δ' ἦν ἔχθος ἔχοντα παρ' ἐκείνων τὸν βασιλέα καὶ αὐτὸν ἐχθραίνειν καὶ ἀντιζέειν τὸν ξίοντα. μέχρις οὖν Ὀρεισιάδος ὀριζομένης τῆς Ῥωμαίδος καὶ μόλις πρῦτερον, ὡς τῶν ἐκεῖθεν ὑπὸ Βουλγάρους ὄντων, πέμπων αὐτὸς συχνὰς ἀποστολὰς στρατευμάτων, αὐτὸς ἐντεῦθεν 10 διαταττόμενος, τὸ θανμάσιον (καὶ γὰρ ἂ μὲν ζυνέβη ἰδεῖν, τοῖς D τοῖς γινώσκων τοὺς πεμπομένους ἐπέταττε, καὶ ὅπου προσκαθίσαιντ' ἂν καὶ ὅπως ζυμβалоῖεν καὶ ὕθεν ὀρμήσαιντ' ἂν, ἢ ἐκ λόχων ἢ φανεροί, ἡμέρας ἢ καὶ νυκτός, τάττων ἐντεῦθεν τὰ πάντα· εἰ δ' οὐκ εἶδε τὸν τόπον, κελεύων διαγράφειν τοὺς εἰ-15 δότας αὐτὸς καθίστα προστάτων, καὶ ἦν ἐπηρητημένη κρῖσις τῷ παρακούσαντι), αὐτὸς τοίνυν πέμπων τὰς δυνάμεις τῷ τότε E συχνὰ τῶν ἐκεῖ ὑφ' αὐτῷ ἐπολεῖ, καὶ ἠλσκετο μὲν Φιλιππούπολις, ἐκρατεῖτο δὲ Σθενίμαχον φρούριον, καὶ ἅπας ὁ ἔξω τοῦ Αἰμου ζυγὸς συγκατελίκετο. ἐάλω δὲ τοῦ Μυλτζῆ δίδοντος, ὡς λεχθή-20

Cardinalium aut alioqui apud ipsum potentium studebat demereri. quod Bulgaros attinet, neque illos quiescere patiebatur, sed e vicino lacescebat. erat enim publice notum adversus imperatorem odium Constantini Bulgari, continuo stimulati ad id ab uxore Irene propter puerum Ioannem fratrem utique mulieris istius, tam iniuste, o ius fasque! immania passum occulta ex insidiis grassatione crudelitatis. cuius sibi facinorosi imperator conscius, cum non posset quin invisus et capitaliter exosus tam propinquis oppresso pupillo personis esset, sequebatur ex more ac vitio malitiae ut vicissim illos ipse odisset ac mutua collisione deterneret obtinentes se. cum igitur Romana ditio finiretur Orestiae, vixque ultra eam antea porrigeretur, Bulgaris videlicet ulteriora obtinentibus, crebras eo immisit militarum copiarum manus, praescribens ipsis singillatim quid vellet fieri. in quo erant solertiae ipsius et peritiae bellicae artis experimenta prorsus mira. nam si quos eorum locorum ipse antea vidisset, edicebat absens missis literis quo loco stativa figere, ubi et quomodo pugnare oporteret, unde impetum facere, vel ex insidiis vel luce palam, aut etiam per noctem, ex memori visorum imagine apte cuncta ordinans, velut si coram intueretur. quodsi locum in quo bellari contingebat nunquam praesens spectasset, descriptionem eius in tabula figuratam ab illic versatis habens prae oculis, minute omnia mandabat quaecumque geri agique e re foret; et sanciebat disciplinam metus, certo impendente non obtemperantibus periculo iudicii, supplicio mox damnationem secuturo. in hunc modum missis tunc copiis pleraque illorum tractuum sibi subiecit. nam capta est Philippopolis, occupatum Stenimachum castellum, iugum universum extra Haemum Romanae adiunctum ditioni est. recepta

σεται, καὶ Μεσεμβρία μεγάλη πόλις, καὶ Ἀγχιάλος συνηλοκετο· καὶ γε τὰ περίξ ἐκείνων, ἅπαξ γενοσάμενα τῆς μεταβολῆς, ἡγά- P 141
πων ὑπὸ βασιλεῖ διοικούμενα. Κωνσταντίνῳ δὲ διὰ ταῦτα ἐκ-
πληξίς ἐμπίπτει, καὶ ἀμύνεσθαι μὲν οὐκ εἶχε τὸ τηρικᾶδε, ὁμῶς
5 δ' ἐνεκότει τοῖς πεπραγμένοις καὶ καιρὸν ἐζήτει, ὃν δὴ καὶ τῶν
πραγμάτων ψυχὴν λέγουσιν, ἀξίως ἀμυνεῖσθαι.

19. Τῷ μέντοι γε βασιλεῖ καὶ ταῦτα πρῶτοντι οἱ λογι- P
σμοὶ ὁσημέραι διεταράσσοντο. οὐ γὰρ ἡρμεῖν ἐκείνον εἶα συνει-
δός· τὸ γὰρ τοιούτοις δεσμοῖς συνδεέσθαι ἴσα καὶ τὸ μηδὲν εἶ-
10 ναὶ ἐτίθει. τῷ τοι καὶ μήτε τόπον ἀπολογίας ἔχων μήτ' ἐπίνοιαν
τοῦ τὴν δίκην ἀποθέσθαι, ὑπ' ἀμηχανίας ἐπὶ μεσίτας πνεύματι
ζῶντας καὶ συνήθεις τῷ πατριάρχῃ ἐτρέπετο, καὶ κατηντιβόλει
θερμῶς τοῦ δεσμοῦ τὸν ἐκέτην ἀνεῖναι, καὶ μετεγνωκότει τὴν θε- C
ραπειάν ἐπάγειν, ἣν ἐκείνος βούλεται· εἶναι γὰρ ἔτοιμον πρῶτ-
15 τειν ὃ τι προστάσσοι, τὸ μέντοι γε γερονδὸς ἀπολήτων θεῖναι μὴ
δυνατὸν ὄλως εἶναι. οἱ δὲ παρὰ τὸν πατριάρχῃν ἐρχόμενοι ἀπήγ-
γελλον μὲν καὶ τὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀφ' αὐτῶν δὲ πλείστα
προσετίθουν τῷ βασιλεῖ χαριζόμενοι. ὁ δ' ὑπερείρωρα τὴν δέη-
σιν καὶ οὐδ' ὄλως προσεῖχε. περιστερὰν γὰρ βαλεῖν εἰς τὸν κόλ- D

est Myltza, ut dicetur, dedente Mesembrea, magna civitas, cum qua et Anchialus in potestatem nostrorum venit. porro quae circum has urbes oppida pagique erant, gustu semel mutationis accepto malentes imperatori subesse, certatim a Bulgaro deficiebant. urebant haec intime Constantinum imparem tunc resistendo et iacturis ac cladibus toties repetitis attonitum. ringens ergo ac fremens (nam aliud in praesentia non poterat) expectabat, et inbianter captabat ultionis opportunitatem, quam animam negotiorum quidam non immerito dixerunt.

19. Haec agentis imperatoris cura ingens agebat ferebatque anxii cogitationibus perturbatum animum. non enim illum quietis partem ullam capere sinebat morsus intimus conscientiae; adeoque fructum nullum praesentis felicitatis sentiebat, dum se diri anathematis constrictum vinculis meminerat, ut tali statu esse ac nihil esse paria putaret. itaque cum nec probabilem ullam criminis depulsionem nec viam aut rationem excutiendae iustae poenae, multum licet cogitans, comminisci posset, inops expeditioris consilii vertit sese ad interpretes ac conciliatores pacis pro se ad patriarcham allegandos. quam ad rem ratus idoneos quosdam vitae sanctoris professores, assiduos et familiares patriarchae, per hos preces suas ad illum detulit, vehementer orans ut se supplicem nodo quo strangebatur solveret, ac poenitenti satisfactionem quam vellet imperaret: se quippe promptum paratum ad exequendum quodcumque praeciperet. hoc restare unum: nam quod factum sit infectum reddi arte aut conatu ullo non posse. ea illi patriarcham aedeuntes copiose accurateque imperatoris nomine egerunt, multaque adiunxerunt studio proprio, magnopere satagentes persuadendo ac placando patriarcha imperatori gratificari. at patriarcha talia precantes repulit, et ne audire quidem sustinens columbam

πον ἔφη, κἀκείνην μετασχηματισθεῖσαν εἰς ὄφιν δῆξαι πρὸς θά-
νατον· ὑπεδήλου δὲ δι' ἀμφοῖν τῶν ἐναντιωτάτων ζώων τὸν αὐ-
τὸν βασιλέα καὶ ἕνα, οὐ φύσιν ἀλλὰ γνώμην σφίσι παρεικαζόμε-
νον. καὶ ταῦτα μὲν ὁ πατριάρχης καὶ πλείω τούτων, καὶ ὡς
οὐδ' ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο τὸν ἀφορισμὸν λύσειε, κἄν ἠροσαπειλῆσθαι
τὰ κακά, κἄν αὐτὸν θάνατον. οἱ δ' ὑπονοστοῦντες καὶ τὰ τοῦ

E πατριάρχου δηλοῦντες εἰς ἀμηχανίαν πλείστην ἐνέβαλον τὸν κρα-
τοῦντα. καὶ ὅς ἐπειδὴ καὶ τὸ αὐτοπρόσωπον ἀντιφάρμακον λέ-
γουσι (τοῦτο γὰρ εἶναι ταῖς ὑπονοίαις καὶ τὴν Γοργώ), αὐτὸς
ἔγνω προσερχόμενος ἐντυγχάνειν καὶ τὴν λύσιν ἐξομολογούμενος **10**
P 142 ἐκζητεῖν. ἐφίστατο τοίνυν πολλάκις, καὶ ὁ μὲν ἐζήτηε τὴν Θε-
ραπείαν τοῦ τραύματος, ὁ δὲ τὰ τῆς Θεραπείας πράττειν προσέ-
ταττε, πλὴν οὐκ ἐπὶ ῥητοῖς ἀλλ' ἀορίστως καὶ ἀφανῶς. καὶ ὁ
μὲν ῥητῶς ἐζήτηε μαθεῖν ἐπὶ τὸ ποιεῖν προθύμως ὃ τι καὶ λέγοι,
ὁ δὲ καὶ πάλιν ἀοριστῶν ἔλεγε “ποιεῖ τὴν Θεραπείαν καὶ δέξο-
15
μαι.” ὡς δὲ πολλάκις ἐκεῖνος μὲν ἐζήτηε τὰ φύρμακα, ὁ δὲ οὐ
B φανερῶς ἔλεγεν, εἰπεῖν τὸν βασιλέα “καὶ τίς οἶδεν εἰ καὶ πλείω
ποιούντα οὐ προσθήσῃ τοῦ δέξασθαι;” καὶ τὸν ἀποκρίνασθαι
ὡς μεγάλων ἀμαρτημάτων μεγάλην εἶναι δεῖ καὶ τὴν ἀντίποινον

dixit se in sinum admisisse, illam autem ibi mutatam in serpentem mor-
sum sibi letalem infixisse, unum eundemque hominem, videlicet impera-
torem, duabus istis maxime contrariarum animantium designans symbolis,
ad indicandum non naturae in illo sed morum mutationem factam. post
haec et alia in eam sententiam multa intulit, eo vultu ac spiritu qui satis
declararent nunquam ipsum, quidquid fieret, inducendum ad excommuni-
cationis absolutionem indulgentiam, ne si quidem mala quantavis impera-
tor mortemque ipsam minaretur. quare deprecatores moesti repulsa,
quae audierant imperatori referentes, in angustias eum aestasque multo
maiores coniecerunt. ille autem memor vulgaris dicti quo significatur
vim inesse praecipuam praesenti faciei coram affantis medendi offensionibus
et gratiae demerendae (id enim indicatum fabulosa Gorgone, oris
oblecta immutante homines) decrevit per se adire patriarcham et crimen
ei proprium confessus veniam coram rogare. ivit praeciditque ipsi sup-
plex saepius; et detecto animi vulnere curacionem petiit. ad quas ille
facere ipsum ea quibus curari tantum mali posset iussit. caeterum quae
ista essent non expressit, indefinite sic atque obscure praecipere conten-
tus. imperator vero rogabat indicare nominatim ne gravaretur quid fieri
a se vellet, se exhibens ad cuncta obsequi paratum quaecunque dixisset,
patriarcha nihilominus in illis indefinitis praescriptionibus perstanto, ac
tantum illud dicente “exhibe satisfactionem culpae respondentem, et ac-
cipiam.” cum autem ille saepius distincte praescribi sibi remedia petiis-
set, nec clare patriarcha responderet, dixisse imperatorem aiunt “et quis
scit an, cum ego plurima fecero, tu satis accepturus sis?” cui graviter
respondisse patriarcham ingentium criminum ingentia esse piacula debere.

Θεραπείαν. καὶ τὸν βασιλέα πρὸς τὸ βαδύτερον βάψαντα “τί
 δαί” εἰπῆν, “μὴ τῆς βασιλείας ἐκστῆναι κελύεις;” καὶ οὕτω
 λέγοντα τὴν σπάθην ἀποζώννουσθαι καὶ δίδόναι, τῆς ἐκείνου δια-
 νοίας ἀποπειρώμενον. ἐκείνου δὲ τὴν χεῖρα κατὰ σπουδὴν προ-
 στείναντος ἐφ’ ᾧ λαμβάνειν τὸ δῆθεν διδόμενον μὴ πως τελῶς C
 καὶ τῆς ἀσφύος ἀπολυθῆν, παλινωδίαν τε ἔδειν τὸν βασιλέα,
 καὶ ὡς ἐπιβούλω οἱ τῆς σφετέρας ζωῆς ὀνειδίξεν εἰ οὕτω βούλε-
 ται. πλὴν καὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτραν ἀποτιθέμενος ἐς πόδας
 ἐκείνου ἑαυτὸν ἐρρίπτει, καὶ πολλῶν βλεπόντων οὐ κατηρδεῖτο.
 10 ὁ δ’ ἀπέκειμεν ἐμβριθῶς καὶ ὑπερεώρα ἀπρὶξ τῶν γονάτων ἐχθ-
 μενον. οὕτως ἡ ἁμαρτία περιδείξ, οὕτως ἡ ἀρετὴ τίμιον. ὥς
 δὲ πολλάκις παρακαλῶν ἠκολούθει καὶ κατηνάγκαζεν, ἐκείνος εἰ- D
 θὺς τὴν κέλλαν ὑποδύμενος ἀπεξίγους τὰς θύρας αὐτῷ κατὰ
 πρόσωπον καὶ ἀργὸν ἤφιει. ταῦτα πολλάκις προσίων καὶ δρά-
 15 σασ τε καὶ παθῶν καὶ μηδὲν ἀνύων ἐξηγηταῖν τε αὐτίκα, καὶ
 σκληρότητα τοῦ πατριάρχου ἐπὶ πολλῶν κατηγόρει, καὶ ὡς τὰ
 κοινὰ κελύοι καταπροεῖσθαι δειλοδύρει, καὶ μῆτε φόρους ἐκλέ-
 γειν μῆτε τέλη πράττειν μῆτε μεταχειρίζειν πράγματα μῆτε μὴν E
 διοικεῖν τὴν ἀρχὴν ὅλων προστάτων, οὕτω Θεραπεύειν αἰρεῖται

5. πω?

tum imperatorem; ut penitus viri animum tentaret, “quid porro?” in-
 tulisse: “num me etiam imperio iubet cedere?” atque hoc dicentem en-
 sam baltheo solvere coepisse ipsique porrigere, causa experlundi quid
 tandem vellet. patriarcha vero cupide manum protendentem quasi ad acci-
 piendum quod dabatur, revocasse Augustum sese, ac nondum a femore
 expeditum retinuisse gladium, exprobrasseque insuper velut insidiantī vi-
 tae suae, qui se sic exarmatus iret; et tamen tegmine capitis deposito
 abicere se ad pedes eius, multis videntibus, non dubitasse. patriarcham
 vero ipsum acerbe repulisse, nihilque inflexum despexisse arcte sibi com-
 plexu genua stringentem. adeo formidolosa conscientia sceleris est, adeo
 virtus venerabilis! cum autem saepius idem rogans et vehementer instans
 etiam abeuntem sequeretur, quasi expugnandae vi pia severitatis certus,
 ferunt patriarcham cellam ingressum fores in os arcte clausas obdidisse
 assectanti, sicque illum vacuum et precis irritam crude dimisisse. nec
 semel talia expertus imperator. sed eadem haec saepius et locutus et
 operatus et passus, nequidquam semper, efferatus ad extremum est, et
 de duritia patriarchae apud multos est questus, invidiose exaggerans,
 velle iubere illum abici a se curam communium rerum, nec sinere se am-
 plius aut e terris tributa aut e mercimoniis vectigalia exigere; denique
 tractatione omni publicorum negotiorum interdicare, ac ne ullam deinceps
 respublicae partem administrare aut omnino attingere imperator audeat,
 vetare. hunc sui curandi modum excogitasse patriarcham, cui ex officio
 incumbat quaerere optimam rationem adiuvandorum et in statum pristi-
 num reparandorum eorum qui humanitus lapsi sunt. post haec deciamata

ὁ τῶν ἡμετέρων θεραπευτής. καὶ τέλος ἐπειθεὶ πολλάκις ὡς ἐπεὶ καὶ κανόνων ὑπερφρονεῖ ὀριζόντων μετόνοιαν, προσπίπτει τῷ τῆς Ῥώμης πάπα καιρὸς καὶ ἀντιβολεῖν σάξασθαι. οὕτως ἔχων, ἐγκοτῶν ἐντεῦθεν καὶ βαρυνόμενος ἐπὶ τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν πάλιν ἐτράπετο, ἀπειπάμενος μὲν προσπίπτει καὶ αὐ-5 θις (ἦδει γὰρ οὐκ ἀνύσων), ἐγκαίρως δὲ τὴν ἄμυναν διαθέσθαι τῶν δεόντων ἤγειτο.

P 143

20. Τότε τοίνυν καὶ πάλιν ἀπειπειῶτο τῶν δυτικῶν. οὐδὲ γὰρ ἦν, οὐκ ἦν ἐπὶ ταύτου μένειν ἐκίνοους, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἦν ἡρεμεῖν καὶ τὸν δεσπότην Ἰωάννην οὐδὲ πρὸς ὀλίγον, ἅμα 10 μὲν καθέδρα ἅμα δὲ καὶ ὀρηγητηρίῳ Θεσσαλονίκῃ χρώμενον. ἔνθεν τοι καὶ αὐθις, καίτοι τῶν κατ' ἀνατολὴν πονούστων, ἅμα δυνάμεισι πλείσταις τὸν δεσπότην ἐκπέμπει. καὶ δὴ τὴν ταχίστην B ἐπιβὰς ἐκείνος Θεσσαλονίκης συντάττε τε τὰς δυνάμεις καὶ πόλεμον ἐξάγειν κατὰ Μιχαὴλ ἐντρειψέτο. καὶ μηδὲ τελῶς ἀκου-15 σθεὶς ἐπιστὰς ἅμ' ἠκούετο καὶ ἅμα ταῖς χώραις προσέβαλλε, λείαν τε πλείστην περιβαλόμενος ὑποστρέφει. καὶ ὁ μὲν τὰς δυνάμεις κατεῖχε διαχειμεριούσας περὶ τὸν Βαρδάριον, ὡς ἅμῃ ἤρι

17. περιβαλλόμενος P.

adiungebat, saepius iterans, quoniam patriarcha palam contemneret sacros canones dari lapsis poenitentiam iubentes, tempus esse recurrendi ad papam Romae sedentem, et ab eo suppliciter petendi salutare peccati remedium. sic indignans exasperatum tam saevis repulsis animum ita deinceps ad reipublicae administrationem retulit, ut amplius non curaret convenire patriarcham, satis gnarus se nihil profecturum, praeterea iudicans omnino convenire, ac curandum sibi esse opportuno tempore, ut istius atrocis inclementiae culpam congruis aliquando poenis patriarcha lueret.

20. Quod nunc instabat, nulli praeventendam rei putavit expeditionem in Occiduos tractus alteram: non enim, non utique aut sperandum erat, aut omnino fieri poterat ut praesentibus acquiescerent aut secure quiescere nos sinerent inquietissimae gentes. quare cessandum, ac ne cunctandum quidem vel minimum, ab eis ultro invadendis et malo demandis Ioanni despotae non erat, magnam eius belli habente facultatem securo possessione Thessalonicensis urbis, ubi et stationem certam et ad impetus incursionum in omnes circumquaque sitas terras Michaëli subiectas despotae habebat opportunam, cum parato receptu. his de causis eo rursus imperator Ioannem despotam misit cum maxima parte copiarum, licet iis laborantes et ipsae Orientales provinciae non parum indigerent. is porro cito pervectus Thessalonicam exercitum in Michaëlem adeo celeriter immisit, ut famam opionemque praeventens vix prius auditas cerneretur et sentiretur agere ferreque Michaëlis ditionem omni clade belli. praeda dehinc omnis generis onustas in tutum copias recepit, et circa Bardarium amnem hiematuras locis commodis disposuit, ut videlicet ex

προσβαλῶν αὐτοῖς· ὁ δὲ Μιχαὴλ φόβῳ ληφθεὶς οὐ μετρίῳ (τὸν γὰρ δεσπότην καὶ ἐξ ἀκοῆς ἐδεδίττετο, τὰ πολλὰ πρὸ τοῦ τῷ C Ἰταλικῷ στρατεύματι φρουαττόμενος· διὰ γὰρ τὸ πρὸς τὸν τοῦ Φερδερίχου παῖδα τὸν Μαφρὲ κῆδος ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἔτοιμον βοηθῆσον εἶχε τὸ ἐκεῖθεν στρατιωτικὸν) ἀφίει τὸ ἐπ' ἐκείνοις θαρρεῖν ἐπὶ σπονδᾶς καταφεύγει, καὶ πέμψας ἰκετεύει τὸν Ἰωάννην μετακλαιούμενός τε τὰς προτέρας παλιμβολλας, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ἐχέγγυον ἀσφαλὲς τοὺς ὄρκους εἰδίδου. ἐζήτηε τε καὶ συνελθεῖν ἡμ' ἐκείνῳ, καὶ πλῆστιν γενέσθαι βεβαίαν ἐκ τῆς πρὸς D 10 ἀλλήλους θείας ἐβούλετο. ὁ γοῦν δεσπότης τὴν πρεσβείαν δεξάμενος, ὡς λαβὼν παρὰ βασιλέως ἐκχώρησιν, ἐκέλευε τοὺς ὄρκους γενέσθαι. καὶ δὴ συνελθὼν αὐτῷ ἐφ' ὀρισθείσης ἡμέρας, καὶ κατασπασόμενος ἀπλάστω ἦθει, εἰ κάκεινος καὶ πάλιν τὸν δόλον ἔκρυπτε, πρὸς τὰ οἰκεία ἐκπέμπει.

15 21. Τὸν μὲντοι γε δεσπότην Ἰωάννην μεταλεσόμενος ἐκ P 144 Θεσσαλονίκης ὁ βασιλεὺς, μικρὸν ὄσον διατρήσαντά οἱ, ἅμα ταῖς δυνάμεσι πρὸς ἀνατολὴν ἐκπέμπει, τοῖς Πέρσαις ὡς ἦν συμβῆξοντα. ἦν δὲ κάκεινῳ τρυφῇ τὸ ἐκείνοις ἐφειστάναι. καὶ τὴν αὐτοῦ δόξης ἄξιον διαπράξεσθαι. ἦν γὰρ ὁ ἀγὴρ ταῖς ἀληθ- 20 θείαις ὀξύτατος, ὡς νῦν μὲν ἐνταῦθα ἀκούεσθαι, νῦν δὲ παρεί-

propinquo, vere primum illucescente, hostiles iterum regiones invaderent. at Michaël, dolore damnorum quae iam senserat imminentium metu cummulato, vehementer afflictus ad Ioannis vel solam mentionem consternabatur, remissa non parum illa ferocia priori, qua solitus antea erat insolescere, fiducia utique Italicorum auxiliorum a Manfredo genero, Friderici filio, ipsi paratorum. sed tunc ista spe opeque damnata quasi malis urgentibus reperta impari, ad tractationem pacis confugit; et legatis ad Ioannem supplicibus missis, serio iam poenitere sese fraudum et inquietudinum praeteritarum obnoxie ac lamentabiliter professus, fidei constantiaeque in posterum immutabilis pignus atque obsidem obtulit iurisiurandi religionem, qua praesenti se obstringeret, colloqui copiam ad id postulans, et sperare se aiens mutuo conspectu sinceræ suae voluntatis in aeternam concordiam fidem, quantumlibet dubitanti, se facturum. haud aspernatus legationem despota Ioannes, qui se plena ad tractandum potestate instructum ab imperatore meminerat, diem locumque furamentorum ceremoniae constituit; eoque ad conductum occurrens, ut erat naturali facilitate et recti conscientia credulus, sincera ipse mente non parcendo iurantem ac dolos tunc quoque verborum fallacia celantem audivit Michaëlem, eumque foedere lecto remisit ad propria.

21. At imperator despotam Ioannem Thessalonica revocatum post modicam apud se moram cum copiis in Orientem mittit, adversus Persas illic pugnaturum. delectabatur hic vir isto expeditionum labore, et summae illi voluptatis loco erat aliquid laude dignum gerere. vera eius gloria erat velocissimum ducum omnium in belligerando esse, ita ut cum alicubi versari audiretur, mox illic adesset quo nemo unquam existimas-

B ναι ὅπου τις μηδὲ προσεδύκησεν ἂν πάποτε. σκευὰς δ' ἐκείνας
καὶ ταγμάτων πλήθη καὶ θεραπείας ἀφίεις, ἐσπέρας σκευαζόμε-
νος ἵπποις ἐχρήτο ταχυδρομοῦσι, καὶ τοῖς μηδ' εἰς νοῦν τὴν ἐκεί-
νου ἔχουσι παρουσίαν ἐφίστατο. καὶ ἵνα μὴ καταχαλῶτο τὸ
σῶμα κινούμενον ἐφ' ἵππων καὶ ἀναβρασσομένον συνεχῶς, κει-5
ρλαῖς τὸ σῶμα διεληπτό τε καὶ συνσιφίγγετο. διὰ ταῦτα καὶ
ἠνδραγάθει τὰ μέγιστα, φοβερὸς ἅπασιν ὦν, ἅμ' ἀκουόμενος
C καὶ ἅμ' ἐφιστάμενος. τὸ μέντοι γε στρατιωτικῶν καὶ λόγοις
ἔθαλλε καὶ δώροις ἐθεράπευε, καὶ τὸ μέγιστον, οὐ δεσποτικῶς
ἐκείνοις ἀλλ' ἀδελφικῶς προσεφέρετο, ἀνὴρ θεοφιλῆς καὶ πρῶτος 10
καὶ χρηστός ἀνυπόκριτος. εἰς δὲ φιλοδωρίαν καὶ πάντας ἐνίκα.
ἐπήνθει δὲ καὶ τὸ σῶφρον ἐκείνῳ, ὡς μηδὲν παρὰ μίαν ἀκου-
σθῆναι ὑποταγεῖσαν αὐτῷ πλὴν τὴν σύζυγον εἰς ἠδονῆς νόθου
D κλωπεῖαν. ἐκείνη δ' ἐκ νοθείας καὶ μόνη τούτῳ θυγάτριον φυ-
σικὸν ἀλλ' οὐ νόμιμον ἀπεγέννησεν, ὃ καὶ τῷ Μένε Ἰβηρίας 15
Δαυὶδ εἰς γάμον ἐδίδοτο. τὰ δ' ἄλλα μέτριος ἦν καὶ καρτερικὸς
ἐφ' ἅπασιν, εἰς δ' οἰκειακὴν τάξιν καὶ λίαν φιλότιμος, καὶ τὸ
σύμπαν περιφανής. καὶ ἀκριβῆ σημεῖα τῆς μὲν φιλαγαθίας ἀδ-

6. διήλειπτό Ρ.

set tam brevi tempore pervolare potuisse. nempe impedimenta suppelle-
ctilis castrensium et illas ambitiosas ducum sarcinas ministeriaque famulo-
rum et longas clitelariorum mulorum mandras, apparatus tarde mobilem,
ubicumque oppressisset vesper, omitteus, perniciosus in equis expeditus
vasta noctibus emetiens spatia, ibi repente apparebat quo perlatum tam
volucris celeritate fidem omnem ac cogitationem excederet. et ne rapidi-
tate incitatisimi motus corpus in equis effusissime currentibus aestuans
relaxaretur, devinctum illud semper habebat fasciis, arto undique am-
plexu stringentibus. ea praeclarorum in bello successuum causa illi ma-
gna erat, imparatos plerumque sic deprehendenti hostes haud facile aliter
superabiles, simul longe auditas, simul conspectus praesens et vius infe-
rens ineluctabiles; unde terror eius late in hostes manaverat, cunctis ad
eius mentionem trepidantibus. militarem multitudinem et verborum beni-
gnitate consolabatur et donorum largitate demulcebat; et quod caput est,
non domini supercilium, sed affectum fratris cum iis agens demonstrabat.
erat idem religiosissimus dei cultor et amator, mitis, benignus, simula-
tionis expers; munificentia vero et ad donandum pronitate omnibus ante-
celluit. efflorescebat in eo castimoniae quoque decus, adeo ut ne faudo
quidem aliquando sit auditum furtivis eum indulsisse amoribus aut aliam
unquam voluptatis causa mulierem attigisse quam propriam coniugem. at
haec multum illi dissimilis, filiam ex alio peperit, naturalem sed illegitima-
m prolem, quae et postea Mepe Iberiae Davidi data in uxorem est.
de caetero moderatus erat et fortis in omnibus. disciplina domestica
exacta continuit. mirus in familia semper ordo, incompositum nihil; cun-
cta ad splendorem dignitatemque illustri quadam et digna principe ambi-
tione comparata. quo in genere insigne deinde argumentum extitit dili-

τοῦ καὶ φιλοκαλλίας περὶ τοὺς οἰκελοῦς, ἕξ ὧν ἐκείνου παιδεύε-
 σθαι συνέβαινεν εἰς τὸ ἀκριβὲς καὶ εἰς ἀληθινοῦς ὑπηρετίας ἀπο- P 145
 βαίνειν, τὸ θανόντος ἐκείνου τοὺς ἐκείνου θεραπευτὰς ἢ ἀξιώ-
 μασι μεγίστοις ἀξίους λογισθῆναι δουλεύειν τῷ βασιλεῖ. τῆς δὲ
 β' ἀφιλοχρηματίας ἢ μῦλλον μισοχρηματίας, εἰπεῖν οὐκ ἐπιτότερον,
 καὶ τοῦ πάντα στρατιώταις προΐεσθαι, τὸ ἐξὸν πειθαρχίας ἔχειν
 χρημάτων καὶ ὑπερπλουτεῖν ὡς πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀνεγκάοντα
 πολέμους καὶ χώρας πάσας ταῖς στρατιωτικαῖς ἐμπειρίας παρα-
 στησάμενον, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐνόνητων εἰς ἰδίας οἰκονομίας προσ-
 10 κτᾶσθαι πλείονα, τὸ μετριώτατον, ὅτι καὶ πολλοῖς ἰσκέει ἀρε- B
 τῆς ἄκρας σημεῖον τὸ τὰ οἰκεία καρπίζεσθαι μηδὲν ἐξέθεν προσ-
 κτωμένους, ὃ δὲ τοιαύτας εἰς τὸ πλουτεῖν ἀφορμὰς ἱεροβαλλο-
 μένης τῆς τύχης τὸ οὕτω πλουτεῖν ἐκ πλεονεξίας ἐκτπως ἀπέ-
 στυγε καὶ ἐμίσει, μόνῃ τῇ δόξῃ ἐνασμενέων, ἧς οὐδὲ εἶχε προ-
 15 τμῶν ἄλλο. μόνῃ γὰρ τῶν κατὰ βίον πραγμάτων θόξα τοῖς
 ἀπελθοῦσι παρέσθαι πέφυκε. καὶ ὁ μὲν νόμος τοῦτων Χρι-

6. εοῦ] τοῖς P.

gentiae et elegantiae ipsius in familiaribus curandis, quod sibi ei mini-
 straverant, sic in omni laude istius officii eruditi et exercitati evaserunt,
 ut eos post ipsius obitum omnes requirerent, utpote qui calore ad un-
 guem omnes artes aulici ministerii, et veram ideam perfectiorum famulo-
 rum cunctis representare viderentur; quare digni habiti sunt sibi promo-
 verentur ad maxima quaeque et honoratissima officia domus Augustae.
 verum hic idem vir quam non amaverit pecuniam, aut potius quantum
 eam contempserit, memorare convenientius fuerit. erat ei, si vellet, fa-
 cillimum dolium, ut aiunt, plenis congerere opes et numerorum omniaque
 generis pretiosarum rerum acervos struere immensos, utique qui bello
 semper felix quascumque hostiles invasit regiones (invasit etiam pluri-
 mas easque ditissimas) iure victoriae diripuerit. ille vero prodam sem-
 per erat solitus, ne minima quidem eius parte sibi eximie serata, militi
 condonare universam. ac ne patrimonium quidem aut rem familiarem
 suam augere consuevit et licitis artibus, et in modum splendidis expensis
 abunde sibi heredibusque suffectarum attente colligendo formae magno-
 pere unquam studuit, licet id in parte laudabilis providentiae boni etiam
 et moderati numerent plerique. alia eius secta fuit planeque diversa ra-
 tio, qui totum sibi sinum pendentis fortunae, utroque congestis undi-
 que occasionibus lucrandi non iniuste ad innocenter ditescendum invitantis,
 munera magno semper animo reiecerit, avaritiae speciem in sedula
 congestione quantumvis legitime partorum quandam suae virtuti exeam
 abominans. amores eius omnes in gloriam ferebantur: una spectabat,
 una illa delectabatur, nihil unquam admiratus aut completus quod illi
 praeferreret, nihil quod pro illa promerenda parandaque non pacisoe-
 retur ac profigaret libentissimo, quippe quam inter omnes res humanas sciebat
 unam esse quae duraret post hanc vitam et funeri superato morte hinc
 migrantes coronatura sequeretur. in eleemosynas profusus, hanc eius

στανῶν νομοθέτου Χριστοῦ, οὐ Σόλωνος οὐδὲ Λυκούργου,
 C ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ πλάστου καὶ ποιητοῦ καὶ θεοῦ, ἐκ τῶν προσόν-
 των δίδουαι καὶ ἀντιλαμβάνειν τὰ μείζω. ὃ δὴ καὶ πιστευτόν
 ἐπάναγκει, εἰ πιστεύοι τις τῷ Χριστῷ μὴ μόνον καθότι βαπτί-
 ζοιτο, ἀλλὰ καθότι καὶ ἀληθινὸν ἐκείνον ἔχει ἐφ' οἷς ἐπαγγέλλε-5
 ται. βαπτισθέντα δὲ καὶ πιστεύσαντα μὴ τοῖς λόγοις πιστεύειν
 ἐκείνου, μηδὲ τὸ πρῶτως πιστεύειν ἔχειν, κἄν ὃ τι λέγοι. καὶ
 ὁ μὲν Χριστοῦ νόμος οὗτος ἀνταμειβεσθαι κατὰ τὸ ἑκατονταπλά-
 D σιον ἐπαγγέλλεται· χωρὶς δὲ καὶ τοῦ προσδοκᾶν ταῦτα ἀπόρρη
 καὶ μόνῃ παραμένουσα δόξα, ἵν' εἴποι τις καὶ κατ' ἄνθρωπον, 10
 πείθειν τὸ συνετὸν οὐχ ὅπως πλεονεκτικῶς χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ
 καὶ τὰ προσόντα τοῖς τυχοῦσι προῖεσθαι. ἔξαίρω δέ γε τοῦ λό-
 γου τοδὲ ἐπ' ἀναγκαίαις δοκούσαις χρεῖαις τινὰ τῶν ὄντων πα-
 ρακατέχοντας, εἰ μὴ γε καὶ αὐθις ἔχοιεν ἐκπορῆεσθαι. ἀλλὰ
 ταῦτα μὴ ὁ δεσπότης Ἰωάννης καὶ λαν ἔγνω, καὶ γνοὺς τὰ οἱ 15
 E συνοίσινα ἔπραττεν. ἐπεὶ δὲ οἱ ἀμφὶ τὸν μοναχὸν Νεῖλον, ὅς
 ἐκ Σικελίης μὲν ὤρμητο, ἐπὶ κακῷ δὲ τῆς τῶν Ῥωμαίων πολι-
 τείας ἐπέτη, διδάσκων γλισχρεύεσθαι καὶ προμηθεῖς εἶναι τοὺς

studii rathem diserebat, legem esse non Solonis aut Lycurgi sed legis-
 latoris Christianorum Christi, creatoris eiusdem conservatorisque rerum
 omnium ἰ, quae nos iubeat quod possumus ex praesenti copia largiri,
 spe certarecipiendi maiora. huic promissioni necessario credendum ab
 eo utiquest qui fidem in Christum profitetur, non solum quatenus ba-
 ptismum scepit, sed quatenus etiam palam acquiescit assentiens sacrae
 doctrinae assim in ecclesia propositae. porro baptizatum quempiam, et
 assentiri irrevocabiliter Christianis dogmatibus professum, Christi de-
 inde verb fructum uberem eleemosynae pollicentibus non credere argu-
 mento esipsum neque antea vere credidisse, quantumcumque se credere
 simulaverit et affirmaverit. nec vulgaris remuneratio est quam lex Christi
 largit̄ misericordi promittit, sed quae centum pro uno referat. me
 vero, et uemvis, ut arbitror, prudentem hominem, etiam humano dum-
 taxat usuensuque de rebus iudicantem, vel si nihil tale iuberemur ex-
 pectare, vberet abunde ad beneficiendum egentibus ipse splendor efflo-
 rescentis de gloriae, in aevum omne permanens; cuius spe invitante
 non modo avertor ab avaro congerendis superfluis opibus, verum etiam
 facile induor ad subtrahendum usibus etiam ipsis meis quae in obvius
 pauperes eundam, non tamen aut in aliis damnans aut mihi vetans re-
 servare quae opportuna videbuntur vel iam urgentibus vel in posterum
 impendentibus necessitatibus vitae, praesertim ubi occasio praesens lar-
 giendi non occurrit. tales despota Ioannes et alte impressos pleneque
 persuasos vsabat animo sensus, et iis consentanea operans ad proposi-
 tum ipsi flem gloriae tendebat. istud tamen eius incensum large do-
 nandi studia paululum refrigerarunt sectatores Nili pseudomonachi e Si-
 cilia huc magno malo Romanae reipublicae profecti, docentes parsimoniae
 attendere, madentesque hominibus magna circumspectione in dando uti,

ἀνθρώπους περὶ τὴν δόσιν, μήπως λαθῶν τις μετρίως τῶν πραγμάτων ἔχων λαβῶν τῷ μὲν δίδοντι τὴν τοῦ κακῶς οἰκονομεῖν τὰ οἱ προσόντα προστρέψοι μέμψιν, τὴν δὲ χάριν ἐκείνην οὐκ ἐπιμισθῶ ἄλλ' ἐν κενοῖς γενέσθαι παρασκευάσοι, ὡς ἐντεῦθεν μηδὲνα δίδοναι τῶν πάντων ἔξ ἀνάγκης ἔχόντων τι, διότι καὶ τοῦ εὖ πάσχειν κατὰ τὸν ἐκείνων νόμον ἀπείροχοι' ἂν εὐπρεπῶς καὶ P 146 οὕτως ὁ τῆς μεταδόσεως ἀσθενοῦς νόμος, — ὃ πῶς ταῦτά τις καὶ ἔξαγγελιοι, ἰδίου καιροῦ χρῆζοντα; ὁ γοῦν δεσπότης ἔχων πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς καὶ τὸ φιλομόναχον, ἐκείνους που παρεισ-
 10 φρήσαντας τῇ οἰκίᾳ ὡς ἀρετῆς φίλους δέχεται, κἀντεῦθεν σύγχυσις τις ἐπὶ μικρὸν περὶ τὰς τῶν οἰκείων δόσεις ἐκ τῆς ἐκείνων διδασκαλίας ἐπηκολούθει. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν δεσπότην οὕτω ἐνάεζε γὰρ ταῖς προθυμίαις, καὶ δῆλος ἦν τὴν τῆς Ῥωμαϊδος σύστασιν περὶ πλείστον ποιούμενος. τότε τοίνυν τῶν κατὰ τὴν B
 15 ἔω πραγμάτων κακῶς ἔχόντων σὺν πολλῷ τῷ τύχει τοῖς κατὰ τὸν Μαλανδρον τόποις ἐπεχωρίαζεν. ἔτι δὲ καὶ περιφανεῖς κατ' ἐκείνο καὶ μεγάλοι μοναὶ ὑπὸ σκοπῷ καὶ φύλακι τῷ δεσπότηι συνίσταντο. καὶ δὴ ἂ μὲν οἱ Πέρσαι προκαταλαβόντες κατέσχον συνεκχωρη-

ne forte quis clam, alioqui habens quod satis ipsi sit, et callide simulata egestate, pecunia emungens parum cautum misericordem, labem illi allinat multum facilis et sua inconsulte dilapidantis; praetereaque illum fraudet frustra sperata mercede talis operis, quippe quod non iam ipsi ad praemium imputandum sed inter vana et otiosa numerandum sit. ex huiusmodi doctrina credita receptaque necessario sequebatur ut nemo aliquid habentium quidquam alteri donaret, sicque omnis ex eleemosynis proventus, quo spes ratioque victus ac status plerorumque tenuium continetur, hac istorum prava disciplina funditus exterminaretur et consuetudine usuque hominum, illo plausibili praetextu inquirendi anxie ante largitionem verene an simulate egerent qui petebant, nullum iam erogationi beneficae locum relinquentes; atque adeo hac arguta cavillatione tota lex eleemosynarum abrogaretur. o quis huius perniciem dogmatis satis explicet! ad quod utique proprio eius argumenti commentario esset opus. igitur despota, cui laudes inter caeteras inerat amor multus venerationis monachorum, quosdam e Nili sectariis eam vitam profitescentes et se insinuantes in eius domum facile in consuetudinem recepit, viros bonos e veste existimans. unde contigit longe deinceps manare parcius, pravae istius doctrinae quodam obice prohibitum, fontem beneficentiae greges inopum ex illo haurire solitorum antea tam benigne irrigantem. talis erat despotaee indoles vitaeque ratio, viri utique ad omne decus alacri impetu ruentis, atque, ut apparebat, ac divinitus facti ad restituendam in decus pristinum Romanum rem. tunc ergo rebus Orientalis limitis male habentibus, summa is celeritate in regiones Maeandro circumscitas se contulit, maximo inter caetera bono dudum extractorum in illis terris magnorum atque illustrium monasteriorum, quae providentia, custodiaque ipsius a clade ruinaeque ultima servata sunt. horum quaedam iam Persae praecoccupata detinebant, plerisque oppidis ac pagis in ea vicinia positis

πάντων τῶν πολλῶν ἐκείθεν τοῖς βασιλεῦσι, κάκεινου λίποντος,
C τὰ περὶ τὴν Στρόβιλον λέγω καὶ τὴν Σταδιοτραχίαν, ὡς ἀδύνατα
 ὄντα ἐπανακεκλήσθαι, οὐδ' ἐπεχείρει κατὰ πείραν κατασχεῖν·
 ὅσον δ' ἦν τὸ κατὰ Μαλιάνδρον καὶ Τρύλλεις καὶ Κύνστρον, τὰ
 τῆς Ἀσίας βαδύτατα, ἐκρύπνέ τε προπολιμῶν καὶ τῆς κατὰ
 σφῶς ἀσφαλείας μετέχειν ἐδίδου. τοὺς δέ γε Μαγεδωνίτας (ἐκά-
 κων γὰρ αὐτοὺς τὸ πολλῶν ἔνθεν εἰς τὰς κατὰ δύσιν δουλείας
 μεταγομῆτων καταδαρρεῖν τῶν λειπιμμένων τοὺς Πέρσας) καὶ
D Μαν συνίστα καὶ ἡσφαλλετο· ἦν γὰρ τὸ ἐκείνων πλῆθος πύσσον
 τόξοις καὶ περὶ τὸ ἀντιμαχεῖν δεξιώτατον, καὶ γε τὰς προθυμίας ἰο
 ἐρρώννυ χροσίῳ, καὶ σφῶς ἐδωρεῖτο φιλοτιμίαις. οἱ μέντοι γε
 Πέρσαι τὸ τάχος τῆς ἐπιστάσις μαθόντες κατωρρώδουν τε, καὶ
 αὐθις παλινοστοῦντες ταῖς δυσχωρίαις ἐνεδύοντο, ἀπογόντες δὲ
 τοῦ θαρρεῖν αὐτίκα διεπρεσβέοντο ἀπέλλόν τε τοὺς αἰχμαλώτους
 καὶ ἡγάπων σωζόμενοι. ὁ δὲ τὸ μὲν ἡσυχίαν σχήσειν ἐκείνους **15**
E εἰσαῦθις καὶ μάλα θαρρῶν ἐπίστειεν, οὐκ ἔξ ὧν ἐκείνοι διωμο-

in Persarum ditionem simul aut vi tractis, aut ne traherentur ultro cedentibus. unde et alia illa tractus eius iam imperatoribus parere desiderant: ea dico quae Strobilo et Stadiotrachiae adiacent loca, ita validis inessas praesidiis hostium, ut eorum recuperationem desperatam ne tentandam quidem aut tunc cogitandam Ioannes putaverit. quantum autem erat circa Maecandrum Tralles ac Caystrum et Asiae intima, confirmavit propugnans, atque ut secure propriis indigenae fruerentur, profundero ultra bello effecit. Magedonum quoque gentem Romano asseruit imperio, in extremo tunc positam discrimine deficiendi ad Persas aut ipsis succumbendi. laborabant enim illorum res, plerisque illorum evocatis ab imperatore et militatum missis contra hostes Occidui limitis, ibique praesidio relictis, idcirco quod eius generis, utpote arcubus peritissime utentis, opera in velitationibus et praeliis laudaretur. inde porro factum ut vicini Persae, qui alioqui numerosam nationem sagittandi exercitatione formidabilem non temere lacescerent, nunc eam delectibus exhaustam impari ob paucitatem iuventutis suis insultibus rati audacter invaderent, haud dubie subacturi, despondentibus iam anivos exiguis illis reliquiis, ni a Ioanne despota confirmarentur, auro ipsos et munificis largitionibus delinente, sicque ad fidei erga imperium constantiam et resistendi hostibus alacritatem excitante. Persae porro incurrentis in ipsos tanta celeritate despotae improvisis consternati nuntiis, terrore ac desperatione successus aversi retro sunt, seque statim in suorum, unde prodierant, inaccessa latibula montium recondiderunt. ac velut ne illic quidem a tutos rati, legati missis captivisque redditus pacem fecerunt, in lucro ponentes quod salvi superessent. Ioannes autem quietures ipsos in posterum certo confidebat, non quoniam promissis ipsorum multum fidei tribueret, sed quia sibi conscius et virum et animi ad eos, si quid amplius moverent, ita male multandos ut praeteritarum iniuriarum cumlatas persoluturi poenas forent, isto metu continendos illos in officio speravit. pacem autem dedit iis potentibus, quos se bello superaturum, si conare-

λόγον, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς οἶδεν ἐπιθησόμενος καὶ νικήσων, εἴ
 που καὶ παρακινήθειεν· τὸ δὲ μὴ παθεῖν ὧν ἔδρασαν τοὺς προ-
 χώρους ἀντίποινα οὐκ ἐδικαίου τὸ σύνολον. πλὴν ἰκετεύοντας
 προσεδέχετο, καὶ σφίσιιν ὄρους ἐτίθει, ἐς ὅπόσον ἂν καὶ κινή-
 σθειεν προσκαταβαίοντες ταῖς σπηναῖς, ὡς τὰς μεγίστας δώσον-
 τες δίκας εἰ παρυσπονοῖεν. καὶ οὕτω μὲν ὁ δεσπότης τὰ κατὰ
 τὴν ἔω καθιστῶν τῆς προτέρας δυσκληρίας ἀνελάμβανε τοὺς
 ἐκεῖ, καὶ θαρρεῖν παρείχεν ἀνέθην τὰς αὐτῶν γεωργοῦντας καρ-
 πίζεσθαι.

- 10 22. Ἐνόσει δὲ τὰ τῶν Βουκελλαρίων Μαρουανδηρῶν τε P 147
 καὶ Πυφλαγόνων καὶ λίαν οἰκτρῶς. τὸ δ' αἴτιον ὅτι τοῦ κρα-
 τοῦντος τὰ τεθησαυρισμένα σκορπίσαντος κατὰ τε κήδη καὶ βα-
 ρείας φιλοτιμίας τὰ πρὸς τὰ ἔθνη, συχναῖς ἀποστολαῖς χρωμέ-
 νον, — οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ σκῆψις ἦν τὸ προβαλλόμενον, τὸ ἐν- P 148
 15 δεῖς δηλαδὴ πρὸς τὰς χρείας· μὴ καὶ μᾶλλον ἦν τὸ ὑπ' ὀδύνη
 λεγόμενον, ὡς τὸ ὑπήκοον ὑποπτέων διὰ τὰ συμβύβητα τῶ ἀλαῶ
 κακοῦν ζημίαις συμφέρον ἔγνω, μὴ καὶ κατεξανασταῖεν ἐντρο-
 φῶντες. ταύτης γοῦν τῆς αἰτίας ἢ οὐσης ἢ καὶ δοκούσης ἕνεκα

16. λαφ̄ P.

tur, minime dubitabat, miseratione gentium vicinos ipsis incolentium tractus, ne victi illi malorum ac cladum quas passi bello essent ultionem a debiffioribus vexationi opportunis, tempore deinde captato, exigent. caeterum quo minus causae haberent a pactis resiliendi, fines iis praescripsit satis laxos, intra quos abunde pascuorum suis armentis et gregibus haberent, serio edicens, si ultra erumperent, violati foederis piaculum maxima ipsorum calamitate luendum. in hunc modum per Orientis provincias despota deleta ignominia prius acceptarum illic cladum et rerum statu emendato fiducia illis gentibus fecit, etio ac pace ubique restitutis, libere deinceps attendendi culturas agrorum et secure legendi fructus uberes terrarum in quibus habitarent.

22. Laborabant autem et miserum in modum afflictas iacebant Buccellariorum et Maryandenorum regiones, itemque Paphlagonia; cuius rei causa haec erat. imperator iis quae superiorum principum parsimonia congresserat consumptis in tot largitiones ac donativa ambitiosa praetera- que in pretiosa munera principibus aut exteris gentibus missa, quibus illi ad foedera et societates allcorentur, exhaustum aerarium supplere, crebro missis per omnes provincias qui pecunias colligerent, curabat. haud porro scio an vera illa fuerit exinanitio publici thesauri, an non potius, quod quidam introsipientes penitus submurmurabant, imperator eo falso praetextu obtento, vero metuens ne propter invidiam excaecati Ioannis et inde secutum a patriarcha excommunicationem provinciae rebellarent, rebus tunc suis utile putaverit spoliare subditos et facultatibus privare, ne ad contra se insurgendum vires haberent. utcumque sit, ea tunc vel vera vel ficta causa egestatis aerarii, crebris imperator censibus ac descriptionibus per ministros quoquoersum dimisses avaro ac rapaciter ex-

συχναῖς ἀναγραφαῖς τὰς χώρας ἐκαλαμῆτο. ἐνεπίστευε δὲ τὰς τοιαύτας οἰκονομίας καὶ ἐξισώσεις ἀνδράσιμ οὐδέσι, μεγάλων ἐπὶ Β τούτοις τεταγμένων τὸ πρότερον· Καῖσαρ γὰρ Ῥωμαῖνός καὶ μέγας δομέστικος ὁ τοῦ βασιλέως πατὴρ ἐξισωταὶ κατὰ Σκάμανδρον ἦσαν. πλὴν ἐχρυσολόγουν ἐντεῦθεν καὶ τῷ κοινῷ ταμειῷ προσῆγον τὰ χρήματα. τοῦτο συμβᾶν καὶ τοῖς Παφλαγοῖσι καὶ τοῖς προσωτέρω, ἠργυρολογοῦντο τῷ χρόνῳ κάμνοντες. τῶν μὲν χρειωδῶν καὶ γε λίαν εἶχον εὐπόρως διδούσης τῆς γῆς, νο- C μισμάτων δὲ πενιχρῶς εἶχον, ὡς πάντων γεωργοῦντων τὰ ἀναγκαῖα. κεφαλαιουμένων γοῦν τῶν τελῶν ἐπὶ νόμισμασι χρυσίου 10 καὶ ἀργυρίου, διδόντες τὸ τεθὲν ἐξ ἀνάγκης ἐξηγοροῦντο. ἦσαν δ' ἄλλως καὶ στρατεῖς οὐδὲν εἰδότες. ὅμως ἔθρους φιλοκερδοῦς πονηρίαν πολλὰ ἢν κάμοι τις διορθοῦν θέλων, εἰ καὶ μὴ πάσχοι· εἰ δὲ πάσχει, οὐκ ἔστιν ὅπως μὴ ἀπρακτεῖν πᾶσαν ἐπινοίαν. ἐκεῖνοι τοῖνον, καὶ μᾶλλον οἱ ταῖς ἄκρας προσκαθήμε- 15 νοι, τῷ τε πάσχειν ἐνθένδε καὶ τῷ ἐλπίζειν ἐκεῖθεν τὰ λῶνα, D εἰ μόνον προσχωροῖεν ἐκόντες, προσχωρεῖν ἔγνωσαν καὶ ὁσημέραι προσετίθεντο Πέρσαις. τοῦτο γοῦν ἐπ' οὐκ ὀλίγον γεγόμενον,

ercitis spicilegia regionum factitabat, utens ad id opera hominum nihili, cum antea huicemodi lustris condendis collationibusque exigendis populorum nobilissimi quique praefici soliti essent: nam Caesar Romanus et magnus domesticus imperatoris pater censuras istius generis per regiones circa Scamandrum sitas gesserant. hi porro vilissimi ministri aurum immisericorditer extortum undique in aerarium congeriebant. qui cum obirent Paphlagoniam et superiores regiones pecuniae acerbè corradendis, eo magis offendebant illos populos, quod vexationem per se odiosam intempèstivitas tunc quaedam aggravabat. agriculturae gentes illas plusquam mercimoniis deditae, rebus ad victum quas terra gignit abundabant, signatae pecuniae parum habebant. quare ipsis erat perdifficile aureos argenteosque nummos, qui singula in capita indicabantur, numerare; et se ad id quod non possent damnis ac prehensionibus cogi indignissime scilicet ferebant, praesertim quoniam inde sequebatur toto ipso deinceps anno necessaria egere, postquam messes et vindemias, ut summas indictas quoquo modo conficerent, alieno tempore vili pretio distrahere totas exactorum inclementia compulsi fuerant. nullum quidem fere plerique illorum rei bellicae usum habebant, ut rebellio minus timenda videretur. tamen gentis lucri cupidae, etiamsi nulla extorsione irritatae, per se pro nam ad quaeestuosum periculum indolem cum semper magnus labor sit ab utill visa deflectione cohibere, tum certe quando exacerbata damnis acerbisque iniuriis ad desperationem efferata fuerit, frustra quantavis adhibebitur industria ad illam in fide officioque continendam. igitur illi, praecipue vero quorum arcibus Persico praesidio insessis viciniore sedes erant, quod a nostris quidem atrocita paterentur, ab hostibus vero commodiora sperarent, pollicentibus videlicet illis et, si ultro se dederent, mite imperium spondentibus, deficere ad Persas decreverunt, siebantque aliorum post alios quotidianae transitiones ad benigniores, ut putabant,

συνάμ' ἐκτινοῖς οἱ Πέρσαι δδηγοῖς ἅμα καὶ συμμάχοις χρώμενοι καταθαρρεῖν εἶχον τῶν λελειμμένων. καὶ πρῶτον μὲν ἐκδρομὰς ποιοῦντες κατέθεον τὴν γῆν ἐκείνων, καὶ σκυλεύοντες (οὐ δὲ γὰρ ἐθάρρουν μένειν) ὑπέστρεφον· εἶτα τῶν μὲν ὑποκλινομένων, 5 τῶν δὲ καὶ ἄποικιζομένων δέει τῷ περὶ τοῦ ζῆν, εὐχερεῖν ἐκ τοῦ ῥῆστα τοῖς ἐναντίοις ἦν, καὶ κατασχόντες τὴν χώραν κακὸν ἦσαν 10 γετόνημα τοῖς πλησίον. τῷ μέντοι γε βασιλεῖ δόξαν ἀνακλητέον ἐκείνην εἶναι, ὅτε δὴ καὶ θελήσοι, ὡς ἐπὶ Θύρας οὖσαν, οὐ μέλλον ἦν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς δυσικοῖς πᾶσαν εἶχε τὴν ἀσχολίαν, τὰ 15 ἐν ποσὶ καταπροϊόμενος. εἴθε γὰρ αἰεὶ τὸ μὲν ἀνὰ χεῖρας κατα- γρονεῖσθαι διὰ τὸ σύνηθες, ζητεῖσθαι δὲ γε τὸ μὴ κρατούμενον ὡς θάλλων ἤδη ἐξ ἀσυνήθους προσγεγονός.

23. Οὕτω τοίνυν ἐκείνων κακουμένων, ἀστὴρ κομήτης P 149 ἐκ δύσεως κατὰ τὸ ἐωθινὸν ἐξέλαμπεν ἐξ ἤρος ἐς φθινόπωρον, 15 ἐφόβει δὲ τοὺς ὀρῶντας πυρὶ καπνὸν σύμμικτον ἀποπέλλων, ὡς τι κακὸν προσημαίνων. ἦν γὰρ οὐκ ἦν, φαινομένων τοιοῦτων ἐξαισίων κατ' οὐρανὸν οὕτω, μὴ καὶ τινα κατὰ γῆν καὶ ἔθνη παρὰ τὸ σύνηθες γίνεσθαι. εἰ δὲ καὶ τῶν κομητῶν εἶεν οἱ φο- βερώτατοι, ὡς ἐκείνος ἦν τότε, τὸ κακὸν πρόδηλον ἐλευσόμε-

dominos. quod primo a singulis tentatum, et ubi successus impune fieri probavit, crebrioribus exemplis frequentatum, irreparabili iacturae provinciae totius occasionem dedit, siquidem Persae his qui ad partes ipsorum transierant ducibus et adiutoribus usi, paucitatem eorum qui constantes in fide imperatori iurata perstabant contemnentes, terras eorum crebris infestare incursionibus coeperant; e quibus onusti praeda, spoliatis subinde miseris, redibant domum, nondum ibi ausi considerare, quoad multis istorum experientia malorum inclinantibus ad Persas, multis quotidiana vitae pericula fuga et voluntario exilio redimentibus, subactu iam faciles Persae regiones suae ditioni subiungere, fixisque ibi domiciliis malam finitimis viciniam praestabant, infestantes eos latrociniiis. haec audiens imperator eo accurrere neglexit, existimans se istas provincias, quippe in propinquo sitas, recuperaturum quancumque foret libitum, et tunc in res Occidui tractus spe ac cupiditate totus imminens, in eaque una defixas cura cogitationes habens, more ingenii humani, plerumque, dum inhiat longinquis, amittentis coram posita, et voluptatem ex absentium acquisitione speratam, quod insolita sit, potiore arbitrantis fructu propter quandam assuetudinis nauseam minus iucundo, qui ex praesentium olim possessorum consueto amplexu percipitur.

23. Illis in hunc modum male habentibus, cometa ex Occidente in Ortum effulsit a vere usque ad autumnum: terrebat autem intuentes, ignem fumo mixtum evibrans, illa ipsa horribili specie cunctis suadente aliquod malum isto signo portendi. vix enim in memoria omni reperias post talia ostenta per coelum hoc modo visa non aliquas per terram ac gentes praeter solitum mutationes secutas. quodsi apparentes cometae de genere peculiariter terrificorum sint, qualis omnino hic fuit, manifestam augurium est infortunii aut cladis imminentis, adstipulante vulgari

Βρον. μαρτύριον δὲ τοῦ λόγου καὶ τὸ λεγόμενον “οὐδεὶς κομήτης ὄστις οὐ·” προστιθεῖσι γὰρ καὶ τὸ λοιπὸν οἱ εἴδότες τῶν τοιοῦτων, τὸ “φύσει κακός,” ὡς γίνεσθαι τὸ σύμπαν ἕμβρον.

Τότε τοῖνυν δόξαν τῷ βασιλεῖ τῶν δουικῶν καὶ αὐθις κινουμένων, ὡς καὶ παρασπῦσθαι παρ’ ἐκείνων τὰ τούτων, οὐκ ἔλλογας δυνάμεις συναγαγὼν τῆς ἐπὶ τῆς Θεσσαλονίκης ἤπτετο, ὡς ἐκείθεν συναρτύσων τὰ τοῦ πολέμου. εἰς Ξάνθειαν οὖν κα-

Сταντήσας ἐκείσε κατασχεῖν ἔγνω διαχειμεριούσας τὰς συντάξεις. τοῦ καιροῦ γοῦν τριβομένου, — συνήχθησαν γὰρ ἅμφ’ ἐκείνον καὶ τῶν ἱεραρχῶν οὐκ ὀλίγοι, καὶ ἦν σκέψις περὶ τοῦ πατριάρχου. ἐκεῖ γὰρ καὶ τισιν ἐκινουῦντο λόγοι πρὸς ἐκείνον ἀναφερόμενοι, ἔγκλημα ὡς δῆθεν καθοσιώσεως, καὶ διὰ ταῦτα διεμνήνετο καὶ ὁ πατριάρχης κατὰ Ξάνθειαν ἀπαντῶν, πεμφθέντων δυοῖν ἀρχιερέων εἰς τοῦτο. κάκεινος οὐχ ὑπακούων, δμως τὸν

P 150 καιρὸν θεραπεύων, καὶ ἄπαξ καὶ δις ἐκ τῶν τοῦ κλήρου ὡς βασιλέα ἀπέστειλε, τοῦτο μὲν καὶ εἰρηρικῶς περὶ τῶν βασιλικῶν ὑγειῶν μαθησόμενος, τοῦτο δὲ καὶ ἀνὰ μέρος ἀπολογούμενος τῷ προτείνειν αἰτίαν δοκοῦσαν εὐλογον τοῦ μὴ παραγίνεσθαι. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐκὼν ἄκων τὰς ἀπολογίας ἐδέχετο καὶ προσποιεῖτο τὰς εἰρηλικάς, καὶ πρὸς μὲν τὸν πατριάρχην ἀντιπέμπων τὰ φιλικὰ ὑπεκρίνετο, καὶ οἱ εὐμενῶς ἔχειν ἐδόκει. τοῖς μὲν οὖν

dicto “nullus cometa quin sit”, cui inchoatae sententiae nemo peritus audiens non continuo subiciat illud ad absolvendum Graece senarium iambicum deficiens “natura malus.”

Tunc porro visum imperatori, Occidui tractus incolis rursus turbantibus ita ut ab illis res nostrorum raperentur, Thessalonicam proficisci ductis secum copiis non paucis, ut illic e propinquo commodius bellum adornaret. sed cum Xantheam eo itinere venisset, ibi detinere decrevit in hibernis exercitum. quare dum tempus expeditioni aptum expectatur, per illud ibi otium, cum ad eum episcopi non pauci conflaxissent, agi de patriarcha coeptum est, quibusdam non dubitantibus reum ipsum pronuntiare irreligiosae contumaciae in neganda contra sacros canones poenitentia. quare ex istorum sententia citatus is rite est, ac iussus ad Xantheam se sistere, duobus ad illum antistitibus ea causa missis. non paruit ille quidem, tamen aliquantulum de duritie remittens ut tempori serviret, semel iterumque certos de suo clero ad imperatorem misit officiose illum a se saluturos, et percontaturos ex usu inter amicos consuetudinis humanae ut Augustus cum coniuge ac liberis valeret, simulque excusatos, velut necessariam ob causas alias dicendas, eo nunc occurrendi moram. his officiis quamquam non pleno satisfiebat imperatori, tamen ipse quoque in praesens animi vulnere dissimulato et salutationem et excusationem placido excepit vultu, vicissimque per quosdam e comitatu allegatos patriarcham amice salutavit, placido se in illum esse animo significans. caeterum inter episcopos causa crimenque patriarchae occulta

ἀρχιμερῶσιν, ὡς ἐννοεῖν ἦν, οὐδὲ γὰρ ἤφειε τὸ ἔγκλημα κατὰ τὸ Β
 λεληθὸς τὰ περὶ τούτου ζητεῖν· οὐδὲ γὰρ ἐχρῆν, δημηγορῶν τις
 ἔλεγε, τὴν τοῦ παντός καρδίαν τὸν βασιλέα μὴ παρὰ τῆς ἐκκλη-
 σίας τὴν θάλασσαν ἔχειν, ἀλλ' ἐκείθεν ὡς τίνα φθοροποιὸν ἀέρι
 5 τὴν δύσνοιαν εἰσδεχόμενον κινδυνεύειν. καὶ ταῦτα μὲν ἑ κρα-
 τῶν καὶ ἄλλα προὔτεινε πλείστα, ἀποπροσποιούμενος μὲν τὴν
 πρὸς τὸν πατριάρχην δοκοῦσαν δυσμέτειαν, ἐκείνοις δὲ προσω-
 τιθεὶς ἱερειῶν ὡς ἄξιον ὄν ζητεῖσθαι κατὰ σχολὴν τὰ κινεούμενα.

24. Συμβαίνει δέ τι κατὰ τὴν πόλιν ὃ δὴ καὶ τὸν βασι- C
 10 λέα εἰς ἄμυναν ἐξηρέθισεν. ἤπτειτό δὲ τὸ δεινὸν καὶ τοῦ πατριάρ-
 χου, κἄν πλαγιῶς ὡς ἄλλων πασχόντων. τοῦ γὰρ Βέικου τὸ
 χαρτοφυλακικὸν ἄξιωμα ἔχοντος. (προνόμιον δ' ἐστὶ τὸ προτρο-
 παῖς ἐκείνου τὰς ἱερολογίας γίνεσθαι) τῶν τις ἱερέων ἐκδουλεύων
 καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸν Οὐάρον ναῶ τῶν μεγάλων ἀνακτόρων τυμ-
 15 φλους ἱερολόγου δίχα τῆς τοῦ χαρτοφύλακος προτροπῆς. καὶ εὐ-
 θὺς ἀκουσθέν, ὡς πρόστιμον ἐκείνῳ ἢ τῆς ἱερῶν ἰσχύσεως D
 ἦν. τοῦτο γοῶν οἶκ' ἔδοξε τοιαῦτον ἢ τι ἄλλο μέτριον τῷ βασι-
 λεῖ ἀγγελθέν, ἀλλ' ἀφορισμὸς ἄντικρυς τοῦ βασιλικῷ κληρικῷ.
 καὶ εὐθὺς (συνυπεῖσι γὰρ καὶ τὸν πατριάρχην ὡς δῆθεν συμ-

19. συνεπιπέσι P.

inquisitione tractabatur. qua de re auditus ex illis nonnemo dum haec
 concionabundus declamaret, nec consentaneum nec ferendum videri prin-
 cipem, cor utique reipublicae, non ab ecclesia foveri ut id ex quo salus
 unica pendeat publica. quale igitur fuerit, si non modo inde non foveat-
 ur, sed maligno et pestilenti dissensionis spiritu afflato in discrimen ma-
 nifestum iuducatur? ea etsi clam procurante imperatore agebantur, tam-
 en in istis quas retulimus et aliis plurimis benevolentiae significationi-
 bus in illum editis, diligenter simulabat aequum erga patriarcham et of-
 fensione omni vacuum animum, sic libere sineus congregatos patres per
 otium considerare quid tali statu rerum optimum ipsis factu videri ac de-
 cernere par esset.

24. Contigit porro quiddam in urbe quo magis exasperaretur impe-
 rator et ad ultionem irritaretur, ex qua quod acutum malum est ipsam
 patriarcham oblique perstrinxit, resiliente in ipsum ignominia quae aliis
 irrogabatur. Vecce chartophylacis dignitatem obtinente, cui magistratui
 iuxta usum ac leges id iuris competit ut sine illius aucta et assensu au-
 ptiales benedictiones non administrarentur, sacerdos quidam ministrans in
 templo magni palatii ad Pharum sito sponsals benedixit non requisito char-
 tophylacis assensu. ea re statim audita is in poenam a sacerdotii func-
 tione suspensus est. id sibi nuntiatum imperator atrociter acceperit, quasi
 ea non mediocri aliqua censura sed vera et suprema excommunicatio
 fuisset regii clerici. ac statim suspensus id factum conscio et coope-
 rante patriarcha, gravissime offensus est, contemni se ratus, ira commu-

Georgius Pachymeres I.

πρῶξαντα) ὑβριοπαθῶν οὖν ὅλον ὡς ὑπεροπτικῶς ἔχοντος θυμῷ
 P 151 ἦν κάτοχος, καὶ ὀργῇ ἦν κατὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας κοινῇ, καὶ ὡς
 ὁ πατριάρχης, κεκρωγῶς ἐπέγε, τεθέληκε διὰ ταῦτα τὸ τῆς βα-
 σιλείας κράτος ἔξουθενεῖσθαι καὶ τὰ ἱερὰ ἀνάκτορα ἀφορῶναι.
 ἦν γὰρ καὶ τοῦτο λῆμμα πρὸς τὸ παριστάμενον, ὅτι ἐντὸς τῶν 5
 ἀνακτόρων ἔτυχεν ὁ πριεσβύτερος, ὅτε οἱ τοῦ χαρτοφύλακος πέμ-
 ψαντος διμηνύετο ἢ ἐπίσχεσις. καὶ δὴ τὸν μὲν πατριάρχην οὐκ
 εἶχεν ὅπως ἀμύνοιτο, ἄλλον δὲ τρόπον βαδύτερον καὶ τὸν κατα-
 φρονήσαντα ἀμυνεῖσθαι, εἰ καὶ τὸν πατριάρχην πλέον δύναιτο
 B λυπήσειν, ἢ μὴ δόξειν ὡς ἀμυνεῖσθαι καὶ πλέον δύναιτο προ-10
 νόει. καὶ πέμψας διὰ ταχέων τῷ σεβαστοκράτῳρι Τορνικίῳ
 προσέειπεν (αὐτῷ γὰρ τότε τὴν πόλειος ἐπιτέτριπτο) κα-
 ταχαλαῖν μὲν τὰς οἰκίας τοῦ τε χαρτοφύλακος καὶ τοῦ μεγάλου
 οὐκονόμου (οὗτος δ' ἦν ὁ Ξιφιλίνος Θεόδωρος), ἐκρίζουν δὲ
 τὰς ἀμπέλους, καὶ αὐτοὺς δεσμίους ὡς ἐκείνοι ἐκπέμπειν. ἔβού-15
 λητο δὲ τὸ προστατόμενον κυνὶ λέοντα ἐκδεδέτεσθαι, καὶ γε
 C-τούτων ἀποκλινάντων πρὸς βασιλεῖα διὰ τῆς ἐπὶ τῇ τιμωρίᾳ προσ-
 παθείας μηδὲν οἶόν τε εἶναι τὸν πατριάρχην καθ' αὐτὸν ὄντα
 πράττειν, καὶ οὕτω κάκεινον ὑποχαλαῖν ἀναγκάζεσθαι. ὁ γοῦν
 σεβαστοκράτωρ ἐπιστὰς ἔτοιμος ἦν κατὰ τὰ ἐπιτεταγμένα πρῶτ-20
 τειν. ἀλλ' ἐκείνοι τὴν ἔφοδον προαισθόμενοι ἅμα γυναιξὶ καὶ

niter in universum ecclesiasticum ordinem exardescente vehementi; unde
 in clamores erumpebat vociferans "nempe hoc patriarcha sic voluit con-
 sentaneae ad prius in nos contumeliosissime gesta, ut nullam occasionem
 praetermitteret vilipendendae et contemptu extremo conculcandae impera-
 toriae maiestatis, regia etiam imperiali sacris prohibenda interdictoque
 supponenda." hoc dicebat, quoniam intra imperatorium palatium forte
 repertus est sacerdos ille, quando ei missi a chartophylace sententiam
 suspensionis intimarunt. totus porro defixus in cogitatione vindictae, pa-
 triarcham tunc quidem ipsum recta in propria ulcisci persona non va-
 lens, modum astute commentus est eam poenam ab sui contemptore re-
 petendi, quae simul patriarchae dolorem inureret, sic se cumulate iniu-
 riam utriusque ulturum ratus, curriculo mittit ad sebastocratorem Tor-
 nicium tunc praefectum urbi, qui a se iuberet diruere continuo illum ae-
 des chartophylacis et magni oeconomi (erat hic Xiphilinus Theodorus),
 evellere stirpitibus vineas amborum, ipsosque vinctos ad se mittere. vole-
 bat nimirum ista ratione terrere (quod aiunt) leonem exemplo male mul-
 tati canis. futurum autem sperabat ut hi supplicii metu ad obsequendum
 imperatori quodcumque vellet inclinarentur; quod si contigiasset, non modo
 nihil ausurum patriarcham solum et virorum talium in partes principis
 traductorum auxilio destitutum contra se agere, sed etiam coactum iri
 cedere et de duritia remittere in causa excommunicationis. igitur seba-
 stocrator praesto aderat stans in procinctu exequendi mandata. caeterum
 de eius infesto adventu praemoakti ambo illi cum uxoribus et liberis ad

παισι τὸ ἱερὸν προφενύγουσιν, ὡς ἐκείθεν τὴν ἀουλίαν ἔξοτες. ὡς δ' ἐκεῖνος ἐπιστάς τῷ ναῷ ἐκπαῖν ἐπειράτο (ἦδει γὰρ βλαβη-
 σόμενος μὴ ἀνύσας), λέων ἦν μετὰ ξίφους. ὁ δὲ πατριάρχης D
 αὐτίκα προσυπαντῶν καὶ ἐμβριθῶς ἀπέπεμπε τὸν ἐπιόντα, καὶ
 B “τί παθόντες” ἔλεγεν “ὄφθαλμοδς καὶ χεῖρας καὶ ἀκοὰς ἡμε-
 τέρας, τοὺς μὲν ἐκτοφλοῦν τὰς δ' ἐκκόπτειν πειρᾶσθε;” ἐπε-
 βοῦτο δὲ καὶ θεὸν καὶ ἀνθρώπους ὡς ἀδικοῖτο πλεονεκτούμενος·
 μηδὲ γὰρ δίκαιον εἶναι θεῷ καθιερωμένους ἄνδρας εἰθύνεσθαι
 κοσμικοῖς. ὡς δ' ἀπεπάγη πρὸς ταῦτα ὁ πρὸ μικροῦ ὑπέροφρος
 10 ὡς ἐκπάσων κἄν εἴ τι γένοιτο, τοῖς μὲν ἀνδράσι τὸ ἱερὸν κα- E
 τοῦσιν αἱ ὄρμαι ἀνείντο μὴ δεδιόσιν, ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὰς οἰκίας
 τρίπεται. ἀμπέλοις δ' ἐπιθέσθαι οὐκ ἦν, ὅτι οὐδ' ἦσαν ἐκε-
 νοῖς ἀμπέλοι τῆδε. ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκιῶν ἀποτρέπεται ὡς μὴ
 σφίσιν ἀληθῶς οὐσῶν ἀλλὰ μᾶλλον τῆς ἐκκλησίας λογιζομένων.
 15 ἐκκρουσθεῖς οἷν τοῖς δλοῖς ὁ ἐπιτιμητῆς ἐκεῖνος πέμπει Νικαλαζε,
 καὶ τὰ προστεταγμένα ἐπὶ τοῖς σφῶν κτήμασι διαπράττεται. κω-
 λυθεῖς δὲ ἀποπέμπειν δεσμίους, ὡς ἡ πρῶσταξις εἶχε, συνεβοῦ-
 λευα σφίσιν αὐτοὺς ἀνέτους ὡς βασιλεία χωρεῖν, τοῦ ἀληθῶς P 152
 φρουροῦ ἀποσπασθέντας, ὡς ἦν ὁ ναὸς ἄντικρυς. ἀπολογία

6. πειρᾶσθαι. ἀπεβοῦτο P.

templum confugiunt, iure illic asyli tuti futuri. quo sebastocrator cognito, reputans magnum sibi ab imperatore malum affore nisi quae is iubebat effecta redderet, in templum ense stricto ut leo irruens extrahere illos inde conabatur. at occurrens patriarcha eum graviter increpitem repulit, “quid vobis” inquit “volentes oculos et manus et aures nostras, illos quidem eruere, istas autem abscindere, postremo has obstruere conamini?” testabaturque vociferans deum et homines, vim sibi per sacrilegam infuriam fieri: neque enim fas esse deo sacros homines a saecularibus corripri. obstupuit ad ea percussusque a coepto destitit qui tanto prius fastu extractarum se supplices, quidquid quis contra moliretur, ostenderat; eoque sese domum recipiente re infecta, Veccus et Xiphili-nus intra septa aedis sacrae tuti securique versabantur. sed nec vineas excindere potuit, cum neuter illorum vineta circa Constantinopolim haberet. ab aedium quoque quibus utebantur demolitione prohibitas est, denunciatio ipsi haud esse illas iuris ipsorum, sed ecclesiae, quae usum dumtaxat habitandi suis illic ministris precarium concederet. ergo hic tam acer ultor undique reiectus, et cunctis exclusus quae tentarat, ne nihil ageret, Nicaeam certos misit qui in praediis istorum in illo territo-rio situs vastationem ab imperatore praescriptam exercerent. cum autem nequiret mittere illos vinctos, ut fuerat iussus, suadere ipsis inetit ut ultro ad imperatorem proficisci vellent, id communiter tam ipsis quam sibi consilium esse utile disserens, quoniam si volentes ipsi sacro asylo abisterent adeundi principis causa, idonea ipsi apud imperatorem futura esset excusatio omissae comprehensionis et constrictionis ipsorum sibi ab eo imperatae. nam ne illos intra templum caperet, sanctitatem loci et

γὰρ ἐκείνον ἔχεν πρὸς βασιλέα τὴν ἀσυλίαν τοῦ ἱεροῦ καὶ τὴν τοῦ πατριάρχου κύλιον, καὶ ὡς αὐτοὺς εὐθὺ τοῦ βασιλέως ὀφθαλμῶντας δεσμεύειν οὐκ ἔην, ὡς παρ' αὐτοῖς μενούσης τῆς προσφυγῆς τοῦτο μὲν τῷ ἐκόντας ἀποφοιτῶν, τοῦτο δὲ καὶ τὸν πατριάρχην ἐπιτιμῶντα ἀμφέπειν πανταχοῦ διήγοντας. προσέει δὲ B καὶ τὸ τῆς εἰς βασιλέα προσόδου σχῆμα τὸ ἀνέτους σφῶς διατηρεῖσθαι δίδωσι· πρόσωπον γὰρ βασιλέως θιγόμενον συμπαθείας ἀνάγκην ἔχειν, κἂν γοῦν πρὸς ὦραν, τοῖς κατακρίτοις. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὁμοία λέγων ἔπειθ' ἐτε τοὺς ἀνδρας ἀποφοιτῶν τε τοῦ ναοῦ καὶ πρὸς βασιλέα χωρεῖν. καὶ δὴ παρὰ τοῦ πατριάρχου ἐκχωρηθέντες δόξαν συνοῖσον σφίσι τὸ ἀπελθεῖν (τὰ γὰρ συμβάντα τούτοις πικρά, καὶ ὡς εἰ ἐπὶ καθουσίῳσι εὐθύνοντο) C εὐθὺς ταῖς τοῦ ἱερέως ἐφοδιασθέντες εὐχαῖς τε καὶ εὐλογίαις τῆς πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην φερούσης ἄπτονται. ἡ μὲν οὖν ἐπιμύξασιν ἐκείνοις Θεσσαλονίκη καὶ βασιλεῖ προσελθούσι συνέβη, οὐ 15 τοῦ παρόντος λέγειν καιροῦ. πλὴν εἰκάσαι' ἂν τις ὡς οὐκ ἂν εὐ ἐκείθεν ἔπαθον, εἰ μὴ γε θεραπεύουσι τὸν καιρὸν συνέβη

14. φέρουσαν P.

occurrentis ac repellentis patriarchae auctoritatem prohibuisse, plausibiliter causaturum sese. porro ipsos sponte abdicantes tutelam sacrorum adytorum ut communi domino se sisterent, fas haud fuisse abs se corripī darique in vincula, facile quemvis videre, nec imperatorem dubitaturum. plenam igitur ab se quidem fore ipsis securitatem inviolatae libertatis, si quod suadebat facerent. nullam autem ab alio quovis metuendum ipsis esse tale periculum demonstrabat, vel quod recta tendentibus ad principem nemo facessere molestiam auderet, vel quia declarato in ipsos patriarchae palam protegentis patrocinio tuti ubique inviolatique futuri essent, tantas illius ac tam venerabilis respectu potestatis. denique postquam eo pervenissent, ipso vultu ac conspectu principis certissimum aiebat accepturos ipsos salutis et securitatis pignus: nam faciem imperatoris eorum vel ad momentum oculis obiectam gratiae ac veniae erga intuentes, etiam praedamnatos reos, necessariam causam existimari. haec et huius sententiae alia cum allegaret, persuasit quod volebat, siquidem illi conducibile id sibi futurum rati, patriarchae in id iter assensu impetrato, templi refugium relinquere adque imperatorem se conferre decreverunt, etiam inde almeente successu in tali consilio spe, quod satis intelligerent ea quae in ipsos tam acerbè acta essent, decreta esse ab imperatore arbitrato utilia illa esse emolliendae duritiei patriarchae et impetrandae ab eo suae ipsius reconciliationis cum ecclesia. statim igitur, bene precante ipsis in digressu patriarcha et viam votis prosequente, Thessalonicam versus protectionem susceperunt. quid porro ipsis, postquam eo pervenerunt et imperatorem adierunt, contigerit, non huius est temporis referre. caeterum facilis prudentibus coniectura suggeret haudquaquam illos quidquam gratiae aut beneficii fuisse ab imperatore accepturos, nisi quantum promereri obsequendo potuerunt servientes temporis; unde conglit (quod in primis aiebat imperator) tanto magis solum reliquū pa-

ταῦτα παθεῖν. τούτο δ' ἦν μισηθῆσθαι τὸν πατριάρχην ὑποκλιθέντων, ὡς καὶ τῶν ἄλλων, ἐκείνων.

25. Ἀναληπτέον καὶ τὸ τοῦ σουλτάν Ἀζατίνου, ὃς μοιρὰ P 153
 τις γέγονε δυστυχῆς Μακεδόσιν, εἶπω δὲ καὶ Θραξί, καὶ τὸ
 6 τοῦ κομήτου προάγγελμα εἰς ἔκβασιν ἔειπε προφανῆ. ἐκεῖνος
 γὰρ ἐπὶ πλείστον τῇ Κωνσταντίνου προστετηκώς, καὶ ὁσημέραι
 προσδοκῶν ἐκانهξεν μεθ' ὅτι πλείστης ἰσχύος, ἐπὶ τὸ ἐν ἐπι-
 σιν ἀπέγνωστο (ἦδει γὰρ ἄλλα τὸν βασιλέα πραγματευόμενον,
 καὶ τὸ κῆδος ἔπειθε τὸ πρὸς τὸν Ἀπυγῶν ὡς οὐκίθ' ὑποστρέ-
 10 φρεῖν), εὐρῶν τῷ τότε καρδὸν ὃν ἦ τοῦ βασιλέως ἀπουσία δέον- B
 τά οἱ παρεῖχεν, διαμηνύεται τῶν τιμῶν συγγενῶν, ἐπιδόξῳ γὰρ ὄντι
 κατὰ τὰ πρὸς ἄρκτον μέρη τοῦ Εὐξείνου κόντου, δυσωπιῶν ἐπα-
 μύναλ οἱ ἀσιδήρῳ πεφυλαγμένῳ παρὰ φίλῳ τῷ βασιλεῖ, οὐδὲν
 ἐχθροῦ διαφέρουσι. εἶναι γὰρ ἐκείνῳ, εἰ βούλοιτο βοηθεῖν,
 15 συνελθεῖν Κωνσταντίνῳ καὶ σκεύδοντα παροτρύναι πρὸς τὴν τοῦ
 βασιλέως ἐπίθρσιν. καὶ αὐτὸν δὲ οἰκονομεῖν παρ' ἐκείνον ἰέναι, C
 καὶ οὕτως ἐκείνῳ συνόντα ῥῶον καθ' ὁδὸν ἐκπεσεῖν εἰς χεῖρας
 ἐκείνοισ, εἰ μόνον Τοχάροις συνεξίλοι ἕμα Κωνσταντίνῳ μετὰ
 Βουλγάρων. καὶ εἰ μὲν ἀλῶ καὶ αὐτὸς βασιλεύς, εὖ εἶναι τοῖς
 20 ἐπιθροσμένοις· εἰ δ' οὐν, ἀλλὰ λείαν περιβαλομένους πλείστην

triarcham, his quoque, sicuti iam alii fecerant, ad partes imperatoris transuentibus.

25. Resumenda nunc est narratio rerum Sultanis Azathal, qui factum triste atque infaustum quoddam Macedonibus extitit, aio etiam Thracibus; et quae laeva saevaque minax cometa portenderat, eventu manifesto, pernicie publica patravit. hic postquam dia apud Constantinopolim taediosa contabuisset mora, in dies expectans reduci se cum magno exercitu in Persidem, ubi spes eius rei omnis extincta ipsi funditas est, tam longa infinitarum frustrationum experientia, tum maxime quod non ignoraret quid cum suis hostibus clam tractaret imperator, et foedus ab eo ictum cum Apagane compertum haberet, nade satis intellexit nullam sibi redeundi unquam amplius ad amissum principatum reliquam esse fiduciam debere, nactus accommodatam suis rationibus occasionem, absentiam imperatoris, allegat fidem sibi hominem ad quemdam e cognatis in septentrionali Euxini Ponti tractu praepotentem, orans ut sibi subveniret citra ferrum et vincula custodia detento ab imperatore amico in speciem, revera nihil ab hoste differente. posse enim illum facile, si vellet, auxiliari sibi opas cum Constantino coniungendo, et hanc sponte currentem incitando ad irrundum improviso in imperatorem. sese ipsum iam id agere, ac consecuturam sperare, ut adire imperatorem sibi liceret, eo consilio ut praesens eum dissimulenter in paratas per viam insidias praecipitet. veniret tantum et eductos secum Tocharos cum Constantino Bulgarisque in communem expeditionem traheret; ac si quidem, quod prenum speratu videbatur, caperetur imperator, facile apparere quantum

ὄσην, ἔτι δὲ καὶ τῶν τοῦ βασιλέως πολλὰ λαβόντας ἐπαναζευ-
 γνύειν, τὸ κρείττον τῆς λείας καὶ αὐτὸν διαφερόντως ἀγομένους.
D μὲν ἤσθαι τε συγγενέας προτέρας καὶ δόξης. καὶ εἰ μὴ δι'
 ἄμφω καὶ ὡς συγγενῆ σπεύδειν καὶ ὡς ἐλλείζοντα μεταλαμβάνειν
 πάλιν τὰ μείζω θαρρεῖν, ἀλλ' οὖν δι' ἐν τούτων ἄξιον συμπράτ-
 τειν οἴεσθαι, ἢ ὡς συγγενεῖ βοηθοῦντα ἢ ὡς εἰδότα κατελειοῦντα.
 ταῦτα δηλώσας τῷ θεῷ δι' ἀπορητῶν, τὰ πιστὰ λαβῶν ἐκείθεν
E καὶ γραμμασιν ἐδήλον τῷ βασιλεῖ, καὶ ἰκέτευεν ἐφεῖναι παρ' ἐκεί-
 νου γενέσθαι· οἷός τε γὰρ ἀνεκτὰ εἶ εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον ἐστειροῦσθαι
 τῆς βασιλικῆς ὕψους. εἰ γοῦν προστάσοι· εἰ δ' οὖν, ἀλλ'
 αὐτὸν ἤξειν καὶ οὕτως, ἐπεὶ πόθος ἐπέγει καὶ τυραννεῖ. ταῦτα
 μαθὼν ὁ βασιλεὺς (καὶ ποῦ γὰρ τὸν δόλον εἶχεν ὑπονοεῖν;) διὰ
P 154 γραμματίων ἐφήσιν ἀπικέσθαι παρ' ἐκείνου· ἰδεῖν γὰρ καὶ δυσ-
 κοὺς τόπους ἐγγενέσθαι οἷ, οὓς οὐκ ἦν ὄρῶν κατ' ἀνατολὰς διὰ- 15

inde honorum in ipsos redundaturum esset: sin id non succederet, certa
 non posse dubitari quin quaestuosissima ipsi foret ista militia, utique redu-
 cturo ex ea copias onustas opima praeda, cum aliarum omnis generis
 rerum, tum apparatus ac suppellectilis imperatoriae, ex quibus excipere
 sibi praestantissimum quidque posset, et ipsum consanguineum supplicem
 indigna custodia ereptum incolumem ac liberum cum pretiosis spoliis do-
 mum recipere. meminisset prioris suae gloriae, et ex qua felicitate in
 quam miseriam tam arta ipsi cognationis necessitudine devinctus princeps
 decidisset, reputans miseraretur. quodsi haec parum moverent ad au-
 dendum quod suadebatur, at fructum cogitaret inde ipsi proveanturum
 uberem vel successu belli lucroso praemiisque victoriae, vel a propria
 gratitudine sui ipsius, postquam sese in statum fortunae pristinum repo-
 suerit, omnia liberatori debituri. haec si viderentur infirma singula, si-
 mul tamen coniuncta omnia vim habere maximam apud eius animum par
 esse. ageret igitur, et vel consanguinitatis respectu auxilio veniret, vel
 suae infelicitatis, quam ipsi aperiret, notitia indigna forentem miseraretur.
 his arcano expositis patruo, literisque ipsius mutuis assensu ipsius
 fideque accepta, simulavit desiderare se maiorem in modum conspectum
 imperatoris, in eamque sententiam ad imperatorem scripsit, orans etiam
 atque etiam ut sibi permitteret ipsum adire. neque enim sibi tolerabile
 videri tanto iam tempore usu ac visu privari carissimi atque honoratis-
 simi sibi principis. iubere igitur quamprimum dignaretur se venire. sin
 gratificari hoc sibi differret, sciret tanta se uri eius coram intuendi ca-
 piditate, ut vix sibi temperare posset a profectione istae iniussu ten-
 tanda; quod si faceret ignosci aequum fore: tyrannicam esse vim desi-
 derii, et erumpere plerumque ultra rationis atque humani arbitrii prae-
 scripta fraenum eluctatos eius impetus. his imperator acceptis, nec quid-
 quam de occultis quas diximus machinationibus suspicatus, rescripsit hu-
 maniter indulgens Sultani quod petebat, ultro quin etiam invitans ad occa-
 sionem usurpandam visendi provincias et urbes Occidui tractus, quarum
 nunquam hactenus, quippe semper moratus in Oriente, coram et usu
 praesenti cognoscendarum copia ipsi contigiasset. non distulit Sultan con-

γοντα. ὁ μὲν οὖν σουλτὰν ἐκχώρηθεις τὴν ἔξοδον ἐπετάχυνε,
καὶ πλῆθος χρημάτων ἀφείρας, ἔτι δὲ καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ
ἀδελφὴν καὶ μητέρα, τὸ μὲν ἐπιλύων τὴν ὑποψίαν, τὸ δὲ καὶ
τὰ ἐμποδῶν ὑποτεμῖν ἄριστον γνούς, ἔξεσι οὖν τοῖς οἰκείοις
5 τῆς πόλεως, καὶ καταλαβεῖν τὸν βασιλέα ἠπέλεγτο. ὁ δὲ γε φη-
θεις θεῖος ἐκείνου παρὰ τὸν βασιλέα Βουλγάρων Κωνσταντῖνον
γεγονώς, ἢ μᾶλλον τὴν ἐκείνου σύζυγον, τὰς κατὰ βασιλείας Β
ἐποθήκας προτείνων καὶ πάσαι παρακικνημένους ἐπειθε. καὶ δὴ
πέμψας μετακαλεῖται πλῆθος Τοχάρων ὡς κερδανούοντας αὐτίκα,
10 εἰ ἐπιξίοιεν ἄμ' αὐτῷ καὶ Βουλγάροις. οἱ δὲ καὶ ἄλλως πλῆθος
ἔντες αὐτόνομον ἔτι (οὐπω γὰρ τελῶς τῷ Νογᾷ καθ' ἑπηκόους
ὑποτετέχατο· ὁ γὰρ Νογᾶς τότε πρώτως ἀποστατεῖν τῶν δε-
σποτιῶν ἤρχετο καὶ φίλους ἦν κατ' αὐτοὺς ἐν ἴσῳ διάγων, ὅτι καὶ
μετ' αὐτῶν ἀποσταλαῖς παμ' ἐκείνων οὐ τῷ Κάνῃ, ὡς αὐτοὶ C
15 φαῖεν, τὰς χώρας ἐκτάτο, ἀλλ' ἄρετώσους ἰδὼν ἐαυτῷ σὺν ἐκεί-
νοις ἐσφετερίζετο) ἄμ' ἀκούοντες τότε ἔσπυδον, δίκην κοινῶν
ἀγαθῶν χώρας κατατρωξέοντες. ἔτι δὲ καὶ τὸ κῆδος τὸ πρὸς
Νογᾶν οὐπω ἦν συνειστός, ὅπερ μετὰ ταῦτα ἐπὶ νόθῳ θυγατρὶ
τῇ Εὐφροσύνῃ ὁ κρυτῶν πρὸς ἐκείνον ἐμίλλε συνιστᾶν. ταῦτ'

cessa uti facultate, sed statim, pecuniae magna vi opumque caeterarum,
uxoribus praeterea liberisque cum sorore ac matre Constantinopoli re-
lictis, itineri se dedit. tantorum pignorum ibi dimittendorum causa illi
fuit partim cura colandi quae coquebat animo, et omnia a se suspicio-
nem amolendi, partim prudens metus ne non satis expeditus esset ad ea
quae meditabatur, si tantis carorum capitum affectibus et pretiosarum
sarcinarum impedimentis implicaretur. ita ille cum familiari comitata
egressus urbe ad imperatorem festinabat. interim autem eius patruus pro-
fectus ad Constantinum Bulgarorum regem, cum ei, tum potissimum eius
coniugi consilia sibi suggesta imperatoris invadendi communicavit; et fa-
cille, olim videlicet eo propendentes, quo volebat perpulit. ipse statim
certis hominibus submissis magnum ad se Tocharorum numerum evocavit.
nec difficile fuit pellicere spe ostentanda ingentis ac parati lucri, si con-
iuncti Bulgaris praedatum in Romanorum terras exirent. Tocharorum
numerosa gens tunc adhuc sui iuris erat: nondum enim eam sibi plene
Noga subiecerat. hic videlicet Noga rebellare tunc primum et domi-
norum iugum excutere incipiebat, amici familiaritate cum militibus suis
Tocharis et aequalitate civili vivens, socios tunc illos defectionis habere
contentus: nam cum ipsis missus, opera illorum subactas bello regiones
non Cani (principem illi sic vocant) acquirebat, sed uberes atque opi-
mas illas esse terras animadvertens suo proprio atque illorum obtinebat
nomine. hi tunc audita, quam diximus, invitatione ad praedam accurre-
runt quasi canes ad saginam ruunt impetu, fertiles et opulentas devora-
turi regiones. nondum foedus affinitatis vinculo adstrictum Nogam im-
peratori coniunxerat, quod ille filia netha Euphrosyne Noga in uxorem
danda deinde contraxit. tunc porro eodem prorsus articulo temporis et

ἄρα καὶ ἄμα μὲν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν πόλιν τὰ κατὰ δύσιν περιελ-
 D θων ἐπέτεινε τὰς ὁδοὺς, ἄμα δ' ἐκείνοι ἐξαίφνης καταδραμόντες
 σὺν Κωνσταντίνῳ τὰς δυσχωρίας τοῦ Ἰμιου διεκκλιόντες παμ-
 πληθεὶ φανερώς ἐστρατοπεδίουτο. οὐκ ἦν δὲ τούτοις ἡ σύντα-
 ξις μὲν καὶ ἐφ' ἐνὶ τόπῳ κυροῦσα, ἀλλ' ἀγαλῆδαν κατ' οὐλα-
 μους ἐπεδύννυτο, καὶ κατὰ λόχους ἄμα τοῖς ἄλλοις προσέβαλ-
 λον, καὶ δεινὰ ἐποιοῦν σκυλεύοντες σφάττοντες ἀπαγόμενοι, οὐ-
 δὲν ἔ τι μὴ πράττοντες τῶν κακῶν. ὁ μόντοι γε βασιλεὺς τῷ
 E κατ' αὐτοὺς ὡς εἰκὸς ἀκούσας (αὐδὲ γὰρ λάθρα καὶ περὶ λυγμῆτος
 τὰς εἰσβολὰς ἐποιοῦντο, ἀλλὰ εὐκρινῶς πρὸς ἄγριον διὰ ταχέων 10
 τὸν χῶρον ἀπαντα διαλαμβάνον), τὰς φρένας κατασμοθεῖς
 ἀθρόον ἐπισηπιστόσης τῆς φήμης, ἐν ἀμηχανίᾳ παντοῖα τοῦ καὶ
 τρέποιο ἦν. οὔτε γὰρ ἦν μάχισθαι συνταξάμενον· αἱ γὰρ δυ-
 νάμεις προδιελύθησαν εἰς τὰ ἴδια; καὶ μετ' ὀλίγων ἐκείνος καὶ
 τῶν τῆς ἀδελφείας αὐτοῦ ἐπανιζέτην, καὶ ἄλλως δὲ ἐμάχητα 15
 πρὸς Ραμιατοὺς τὰ τῶν Τοχάρων. οὔτε μὴν φεύγειν εὐδαί-
 P 155 κῆλον γὰρ διελήφότες καὶ περισχόντες τὰ ὄχυράματα σὺν οὐδενὶ
 φόβῳ διεέθεον πανταχοῦ, οὓς μὲν σφάττοντες παμπληθεῖ, οὓς

imperator urbem versus, rebus in Occidente compositis, iter cepisset; et illi de quibus diximus, iunctis cum Constantino copiis, repente per-
 inivas asperasque Haemi saltem ac faucium angustias agenti multitudine
 populabundi erumpentes, palam se hostes declararunt, castris in Romana
 terra positis. non erat autem una eorum manus, neque uni pariter omnes
 imminabant loco, sed gregatim per cohortes aut manipulos dispergebantur,
 et insidiis multis simul locis varie positis uno omnia tempore infestabant,
 spoliantes mactantes abducentes obvios, nullum non passim barbarae
 rapacitatis ac crudelitatis edentes exemplum. non potuit non statim
 haec audire imperator, utique cum isti non dissimulenter aut clanculum
 has grassationes exercebant, sed libere ac palam more ignis luculentis
 emicantis et cunctis quas vi saeva comprehenderit arenis silvae
 partibus exuperantem alto flammam ostentantis precul. ardentis igitur
 improviso isto incendio universae late regionis raptim ad imperatorem
 evotans fama perculit vehementer eius animum, et in magnos cum cogitationum
 aestus angustiasque coniecit. nesciebat quid consilii caperet
 quove se verteret. non erat instructus ad gerendum bellum: copiae enim
 pace confecta paulo ante sacramento solutis, domum militum quecumque
 dimiserat; et cum paucis ipse, domestico dumtaxat comitatu, quippe per
 pacatas, uti crederat, provincias, in urbem revertebatur. et nec si
 haberet exercitum auderet committere cum Tocharis, terribilibus tunc Romanis
 gente, nec bello a nostris superabili credita. restabat fugae consilium:
 sed eam intercludebant validae hostium manus, quorum praesidiis loca
 edita universa faucesque, denique aditus exitusque omnes tenebantur.
 prebabantque ubique se adesse nusquam non stragibus edentes, et
 sollicitissima metu omni quoquoque incurrandi licentia, cunctis pariter
 locis partim trucidatorum acervatim cumulos struentes, partim raptantes

δὲ ἀπάγοντες ἔλκενὰ τοῖς βαρβύροις σκῦλα, ὡς μηδὲν εἶναι ὄπου
 προσβάς τις ἤθελε σώζεσθαι ἐπιπικῶς ἐλεύθερον. καὶ δὴ κύκλω
 περιστάτες ὅσον οὐπω προσέβλεπον τῷ κρατοῦντι. οὐδὲ γὰρ ὅσον
 καὶ ἡμισίας ἡμέρας ἐκπηλατοῦντι διάστημα ἦν τῆς ὁδοῦ, ἐφ'
 5 ὅσον παρ' ἑκάτερου οἱ πολέμιοι διηγέλλοντο τὰ δευὰ πράττειν,
 ὡς ἐκίνοιας ἐσπέρας κατασκευεῖν ὅθεν πρῶτας ἐξώμα ὁ βασι-
 λεύς, καὶ ἄλλους ἐκείθεν ἐξορμῶν τήμερον ὄπου χθές ἐκείνος B
 κατέμεινε. τόση τις ἦν σύγχυσις τῶν ἐπιόντων ὡς μηδ' αὐτοὺς
 κατὰ φύλαγγας μένειν, ἀλλὰ πανταχοῦ ἐκδέειν λημμάτων ἐλπίδι
 10 ὑπὲρ ὁδοῦ τοῦ παθεῖν ἄπαν. ἦν δ' ἀνὰ μέρος καὶ ὁ Κωνσταν-
 τίνος ἐφ' ἀμάξης φερόμενος (τὸ γὰρ σέλιος κατεαγῶς ποτε οὐκ
 εἶχε κατὰ τρόπον τοῖς ποσὶν εἰς ὁδὸν τότε χρᾶσθαι οὔτε πελῆ,
 οὐχ ἦστον δὲ καὶ μεθ' ἵππων), τοὺς Βουλγάρους ἀμφ' αὐτὸν
 ἔχων, καὶ αἰὲν βασιλεῖ ὄπη σκηνοίη ἐπέχων ὡς καταληψόμενος
 15 μονωθέντι. οἱ γὰρ περὶ τὸν βασιλέα πάντες, ὅσον ἦν θερα- C
 πειτικὸν καὶ οἰκίδιον, ἀμφ' αὐτοῖς ἕκαστος δέισαντες, ἄλλος
 ἄλλοσέ πη ὄρημῃ πάσῃ φεύγοντες παρεδίοντο, ἀφέντες καὶ βα-
 σιλέα περὶ ἑαυτοῦ φροντίζειν ὅπως σωθῆιη. σπουδὴν γὰρ ἕκα-

libera corpora omnis aetatis in servitutem ad barbaros miserabilem, ita ut
 omnino quocumque quis prodire cogitaret, nullam viam a praesenti exitio
 non dico plane tutam, sed ne talem quidem cui verisimiliter aliquatenus
 posset fidere et caput salutemque suam cum nonnulla vel dubia spe com-
 mittere, ullam usquam reperiret. caeterum ii omnia per circuitum in
 hunc, quem dixi, modum velut indagine amplexi, ita ex omni parte pro-
 perabant, ut tantum non contigui telis ac manibus in momenta singula
 comisus adoritari timerentur, vix tanto ab illis pone instantibus spatio
 quantum itinere dimidias diei facile possent emetiri, imperatore cum fa-
 miliaribus paucis equitante, eodemque assidue turbato accurrentibus ab
 utroque latere trepidis nuntiis direptionum ac caedium, quae nusquam
 non circumstantium locorum exercebantur. admovebatur metum quod
 fore continebat, unde mane discessisset imperator, ibi hostes taberna-
 cula vespere figere, et in quo pago aut oppido ipse heri pernoctasset,
 ex eo prodire hodie infestas ita licenter ac secure latrocinantium manus,
 ut manupletim palare dispersi et quocumque alliceret praeda inordinati
 accurrere non dubitarent: eo fiduciae ac contemptas nestrorum armorum
 impune hactenus ausorum experientia devenerant. ductabat in propinquo
 seivinctum a Tocharis suorum agmen Constantinum curru vehens: fracto
 enim quondam crure ita nunc adhuc utebatur debili, ut nec pedes iace-
 dere nec equitare potis esset. tenebat circa se Bulgaros plurimos expe-
 ditos in equis, evagari eos ut Tocharos non sineas, sed intenta cura
 semper inquirens ubinam diversaretur imperator, proposita scilicet ac cu-
 piditate eo confestim irruendi capiendique ipsum praesens iam solum relictum.
 nam quae turba illum familiae ac ministerii domestici comitari coeperat
 hoc iter ingredientem, diffuebat in horas, metu fidem ac reverentiam
 vincente, unoquoque pro se sollicito, modo suam ipsius veloci fuga et
 potentis latibulis ignotis hosti salutem in tuto posuisset, parum pensi

στος ἐποιεῖτο τοῦ μόνον σωθῆναι, καὶ ἀμελεῖν παρεσκευάζον τοῦ
 πλησίον οὗς μὲν οἱ προμηθεῖς φόβοι οὗς δὲ καὶ δεῖλαι ἄκαιροι,
 τοὺς μὲν ὡς ἔξ ἀνάγκης, εἰ μὴ σπασυάσαιεν, ἀλώσεσθαι προσ-
 D δοκῶντας, τοὺς δὲ μηδ' εἰδότες οἱ κακοῦ γέγονασι, τῷ βλέπειν
 ἄλλους εἰς ἔννοιαν ἐρχομένους καὶ διὰ ταῦτ' ἀποχωροῦντας ὅπη 5
 τις ἤλπιζε σωθῆσεσθαι. οὐ γὰρ ἦν συνησπικότης κατὰ συντύ-
 ξεις ἐπιόντας δέχεσθαι τοὺς ἐχθρούς· ὁ γὰρ ἄγων ἐκείνους καὶ
 αὐτοῖς συντετάραικτό τε τῷ αἰφνιδίῳ, καὶ ὅπη φύγοι ἐσκέπτετο.
 ὀλίγους γοῦν περὶ αὐτὸν ἔχων, καὶ μάλιστα τοὺς οἰκειοτάτους
 E καὶ οἷς ἐπίστευε πλέον, σὺν ἐκείνοις ἅμα μὲν τὰς ὑποχωρήσεις 10
 τῶν φοβερῶν ἐποιεῖτο καὶ ἅμ' ἑτέροις φοβεροῖς προσέκρουεν, ὡς
 τοὺς μὲν ἀποδιδράσκειν τοῖς δ' ἐμπίπτειν, καὶ τῶν προτέρων
 μὴ φθάνειν ἀνεῖσθαι φόβων καὶ δευτέρους ἐκδέχεσθαι μείζονας.
 καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ τὰ τῶν ὄρων ἀναστήματα φαντασίαν παρεῖχαν
 πολεμίων, ἐπισπεσοῦσης δεύλιας ἀφάτου. ὅμως δὲ καὶ ἄλλως 15
 ἠγγέλλετο τὸ δεινόν· οὐ γὰρ ἦν ὅστις καὶ προσίων ἢ καὶ φανείς
 ἔξ ἐτοίμου οὐ φόβον ἠγγελλε. κἄν που καὶ παρεσκευάζετο συγ-
 P 156 κατεῖναι πρὸς τοὺς ἐχθρούς ἐπὶ τῷ μαθεῖν ὁπόσοι καὶ ὅπως ἴοιεν,
 οἱ περὶ ἐκεῖνον διὰ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου κατεῖχον, ὡς ἐπὶ
 μόνον ὄραν τὸ σώζεσθαι. μόλις γοῦν νυξὶ καὶ παροδίαῖς βοη- 20

4. τῶ] τὸ P.

habente quid sociis, quid ipsi contingeret principi. in quo erat mira et
 misera varietas incondite quoquoersum ruentium, cum alios prudens timor,
 alios panica consternatio, alios rumor falsus, quosdam, ignaros
 alioqui quid ageretur, ipse tumultus anxie circumspectantium et cursan-
 tium contagione inquietudinis quadam abriperet quo saluum se quisque
 sperabat fore, hoc iam effusius et verecundia minori, quod nec si quid
 cuiquam praesentis ad resistendum esset animi, facultas eius rei adesset
 ulla, utique ipso ductore novitate mali subiti percusso, spem palam re-
 pugnandi damnante omnem, et nihil aliud quam fugam et latebras quaere-
 rente. hic ergo cum paucis, quos habebat secum reliquos ex maxime in-
 timis ac fidissimis, prorsum retrorsum, laeva dextra, in partem omnem
 se circumagebat vitabundus et incurrens, hinc repulsus terrore conspecti
 mali, peius illic quo refugerat reperiens, tum a quaesito alibi perfugio
 specie tetrioris inde se ostentantis exitii exclusus, anxius semper et a-
 stutans, perturbatae, ut fit, menti errore colorum formidinem addente,
 ac iuga mentium aliaque obiter apparentia in hostes armatos irruentesque
 deformante. ingeminabant subinde miseriam desperantis iam principis ob-
 viorum undecunque atroces nuntii, vera dubia ficta, tristissima omnia
 horrendaque referentium. id saepe comites experti submovebant deinde
 venientes, nec affari principem sinebant, unde etiam utilium indices qui
 de hostibus quo loco essent et quid agerant, necessaria scitu suggesturi
 advolarant, inauditos repelli contingebat, imprudentia sine dubio exclu-
 dentium magna: sed sua eos excaecaverat consternatio, nimie, ut fit,

Θούμενος προσβαίνει τῷ Γάνῳ, ἀπολιπὼν τοὺς λοιποὺς ζητεῖν
 δὴ σώζονται. τῶν γὰρ κατόπιον ἰόντων καὶ μάλ' ἀπεγίνωσκεν
 ὡς ἄλωσομένων. ἦσαν δ' οὗτοι οἱ δὴ τὸ βυβαλικὸν ταμειῖον
 διεκόμενον, καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν σουλτὰν Ἀζατίνην. ἐκεῖνος μὲν οὖν **B**
 5 ἔποδός τὸ ὄρος, ταχυδρόμους πέμπων, ἔνθεν μὲν ἐσκέπτετο
 τοὺς ἐχθροὺς ἐπιόντας λανθάνων ἐκφεύγειν, ἔνθεν δὲ καὶ ταχυ-
 ναυτοῦσας τριήρη προσσχεῖν διὰ ταχέων τοῖς ὄρεσι παρεσκευάζε.
 καὶ δὴ τοὺς μὲν ἐκ τόπου τόπον ἀμειβῶν συνετώς ἐμφανείς ὄντας
 κατὰ τὸ λεληθὸς διεδίδρασκε· τὴν δὲ μαθῶν ἐντρεπισθεῖσαν
 10 παρῆναι, συγκαταβάς τοῖς λοιποῖς τοῦ ὄρους ἐπέβαινέ τε καὶ ἐς
 Κωνσταντινούπολιν διασώζετο. οἱ δ' ἄλλοι διασκαδαννύμενοι
 πανταχοῦ τῆς Θράκης οἱ μὲν ἠλίσκοντο, οἱ δὲ ἐκ τοῦ πυρὸς δόξαν **C**
 καὶ διασώζοντο. οἱ μέντοι γε τῶν οὐκείων, οἷς τε τὸ κοινὸν τα-
 μειῖον ἐπετέτραπτο, σὺν τούτοις δὲ καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν σουλτὰν,
 15 τὰς τῶν ἐχθρῶν μόλις διαδράντες χεῖρας, τὸ τῆς Αἴνου φρου-
 ριον ὑπαισθίντες τῶν δεινῶν ἀναπνέουσιν. οὐ μὴν δὲ καὶ εἰς
 πολὺ σφίσειν ἦν ἡ τῶν πόρων ἄνεσις, ἀλλ' ἐκεῖνοι μαθόντες τὰ
 περὶ τὸν σουλτὰν, καὶ ὅτι τῇ Αἴνῳ προσμένει, ἅμα δὲ καὶ περὶ
 τῶν ἄλλων, ἐκείσε πανδημει συνάμα καὶ τῷ Κωνσταντίνῳ συνα- **D**
 20 θροισθέντες τὴν πόλιν περιεκάθηγτο καὶ δεινὰ ἐποίουν, δῆλοι

exitii metu in exitium ruentes. tandem aegerrime, faventibus noctium
 tenebris, iuvante ad latendum solitudine callium iniviorum, Ganum mon-
 tem conscendit imperator, relictis comitibus, et sibi prout quisque posset
 iussis consulere. nam eos suorum qui pone assectabantur magis magisque
 desperabat effugere posse manus hostium. erant autem hi qui penum et
 pecuniam imperatoriam portabant, et Sultan Azatinus cum suis. porro
 imperator ubi montem sublit, celeres in diversa mittens, hinc quidem ho-
 stes adventantes speculabatur, attentione summa satagens latere ipsos et
 effugere, in aliam vero partem missos curare diligenter iussit ut triremis
 quam primum occurreret, monti qua mare tangit confestim se admovens,
 et hostes quidem mox apparentes locum ex loco mutans solerter elusit,
 nunquam iis etsi acerrime indagantibus conspectus. triremem autem cum
 cognovisset instructam praesto esse ad designatum littus, eo cum exiguis
 comitatus dilapsi reliquiis descendens e monte conscendit in paratam na-
 vim, et sic Constantinopolim salvus tenuit. alii passim dispersi per Thra-
 ciam partim capti sunt, partim praeter opinionem incolumes evaserunt.
 at illi domesticorum quibus erat imperatoriae suppellectilis et pecuniae
 deferendae cura commissa, quibuscum, ut est dictum, Sultan ibat, aegre
 manibus hostium elapsi Aeni arcem subeuntes paululum a gravissimis
 aerumnis respirarunt. sed non longa illis contigit remissio laborum. nam
 hostes cognito de Sultane ubi esset, et eum cum illis in Aeni arce ver-
 sari, statim congregati cum Constantino universi urbem obsederunt, op-
 pugnantem quam poterant ferocissime, ac plane prae se ferentes destructa-
 ros se oppidum cum arce. corosa igitur cinctam munitionem sagittis un-

ὄντες ὡς ἀνάστατον ποιήσοντες. ἤκροβόλλοντο γοῦν καθ' ἡμέραν περικυκλούντες τὸ φρούριον, καὶ ἠπέλλουν τοῖς ἐντός, εἰ μὴ προδοῖεν, τὰ χεῖριστα. οἱ δὲ ὄρωντες μὲν καὶ τὰ δευρὰ ἐν χερσὶ σφίσιιν ὄντα, καὶ ὡς οὐ φυκτὰ τὰ κατὰ σφῶς, εἰ ἐπιβρῶσιαν κληῖθος ὄντες οὐδ' ἐπὶ μικρὸν λογιζόμενοι, ὄρωντες δὲ καὶ τὸ φρούριον ὡς κατερηριμμένον καὶ ἐνδῶσον αὐτίκα εἰ μηχανήμασι **E** προσκρουσθῆ, ἐν δεινοῖς ἦσαν. πλὴν οὐδ' οἱ γε κατερραθῦμον μὴ καὶ προνοεῖν ἑαυτοῖς τὰ εἰς σωτηρίαν. ἐν μέρει δὲ καὶ οἱ περὶ τὸ κοινὸν ταμιεῖον ἐν ἐννοίαις μείζουσιν ἢ φέρειν ἦσαν, πῶς ἂν διασωθελή τόσος σωρὸς χρημάτων, ὅσος ἐν νομίμασι **20** καὶ ὅσος ἐν διαφόροις θεωρούμενος εἶδεισι. καὶ γε καὶ περὶ πλείονος τῆς ὑφῶν σωτηρίας ποιούντες, δευρὸν ἡγούμενοι καὶ πεσόντων ἐκείνων εἰ τόσων τὸ κοινὸν στεροῖτο, πρόνοιαν φυλακῆς ἐποιοῦν. καὶ δὴ λίθους μὲν ἐκείνους καὶ μαργάρους τῶν πέλων ἀπέσπων καὶ ἐν ἀφανεί κατέκρυπτον ἅμα καὶ τοῖς βασιλεῖσι **φ**- **15** **P 157** ρήμασι, καὶ πᾶν εἴ τι λαμπρὸν καὶ τίμιον παραβουῶντες ἐτήρουν, αὐτοὶ δὲ πρὸς τῷ πολεμείν ἦσαν σὺν τοῖς λοιποῖς, καὶ ἐφ' ὅσον ἰσχυρον παρεσκευάζοντο, ἐνδοθεν βάλλοντες τόξοις τε καὶ σφεν-

11. κλέους P.

dique ac iaculis per diem continue petebant, et atrocissima quaeque praesidiariis, ni se dederent, minabantur. qui autem intus erant in arto se deprehensos, admota cominus et iam cutem exorsa urere inelnotabilis vi mali, sentientes, aestuabant anxii et tantum non despondebant animos, reputantes haudquaquam sese pares repellendis assultibus hostium, si, quod mox futurum apparebat, totis viribus irruerent, quippe qui se tante ipsais inferiores numero viderent, ad haec arce inclusos se infirma et semidruta, cuius quae restabant integra haud essent tam solidi operis et possent machinarum mox undique admovendarum sustinere impetum. tamen in tantis malis memores virtutis nullam diligentiae providentiaeque partem omittebant, omni ratione satagentes et se ipsos et sibi commissam servare arcem. peculiaris inter haec sollicitudo erat custodum imperatoriae suppellectilis ac pecuniae publicae, quo ferrent et ubi salvam in tuto deponerent tantum acervum rerum pretiosissimarum, quantum in ci-tis conditum numerum ferebant partim aureae argenteaeque monetae, partim vasorum ac vestium conspicuae artis ac pretii. tandem rei memento et sui ipsorum officii debito perpenso, suarum esse partium statuerunt vitam potius profunderere quam tanto thesauro in manus hostium tradendo irreparabili damnae respublicam affligere. certi ergo conata omni atque industria contendere in custodiendo tanti pretii deposito, primum pretiosissimas gemmas et margaritas velis quibus erant intextae detrahentes, una cum ornamentis imperatoris et eo quod in tota penae erat exquisitioris pretii, abstrusissimis infodientes sub terra commendarunt latebris. ipsi sic expediti accinxerunt se cum caeteris ad quam fortissime pugnandum, iaculantes simul omnes e muris in oppugnatores arcibus et fundis; quamquam in hoc quidem proficiebant parum, ebruentes multita-

δόλαις. ἀλλ' οὐκ ἤνυτον τὸ παράπαν· τῷ γὰρ πλήθει οἱ
 ληθροὶ περιῆσαν, καὶ κλίμακας εὐτραπίσαντες ἐπιθεῖναι τοῖς τεί-
 χισιν ἐπειρῶντο· παρώτρυνε γὰρ ἐκείνους πλεόν καὶ ἡ τῶν χρη-
 μάτων εἰς χεῖρας ὅσον οὐκ ἔγωγε γενησομένων ἐλπίς, καὶ ἐπέβριθον
 5 ὡς λαφύζοντες. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὸ πολὺ πλῆθος, οἷς οὐκ ἦν
 ἄλλο ἢ τὸ κερδαίνειν προύργου παντός· οἱ δέ γε προεστῶτες καὶ
 οἷς ἦν ἡ σκέψις, τὸ μὲν κερδαίνειν τοὺς ἐκείνων καὶ ἔξωθεν ἐκ
 τῆς χώρας εἶχον ἔτομον ὄν καὶ πλεόν ἢ τὴν σφῶν ἐμπικλῶν ἐπι-
 θυμίαν, αὐτοὺς δ' εἰ ἀστοχοῖεν τῶν ἐξ ἀρχῆς προκειμένων γέ-
 10 λωται ὄφλειν ἐνόμιζον. ὄθεν καὶ πέμψαντες μετὰ τὴν παράστα-
 σιν τῶν δεινῶν καὶ τὸ δεῖξαι ὡς ἱκανοὶ εἰσι περιγενέσθαι καὶ
 πάντ' ἔχειν, ἐφ' ἐνὶ τῷ σουλτᾶν τὸ πᾶν ἐτίθουν, καὶ ἀπήτουν
 ἐκείνον ἅμα λαῶ τε καὶ χρήμασι, καὶ τούντι ὄθεν καθυπισχοῖν-
 το σφίσι τὴν ἄδειαν. τοῖς δ' ἀκούουσιν ἡ βουλή διάνδιχα ἦν·
 15 τοῖς μὲν γὰρ ἔδοκει διδόναι, ὡς κρεῖττον ὄν αὐτὸν ἐκουσίως ἐκ-
 δόντας εὐλάα περιποιεῖν ἢ μὴ θέλοντας πρὸς τῷ συναποβαλεῖν

dine hostium, qui etiam praeparatis scalis in muros insillire conabantur. addebat enim ruentibus calcar odor subemanans tantae in propinquo ac quasi sub manum pecuniae iacentis, cuius opimae obiectae faucibus ac quasi famem afflato ex vicinia nidore proritantis confestim abliguriendae adnota praedae spes immane quantum rapacissimae gentis, toto dudum nisu incumbentis ad perrumpendum quidvis obstans, novis cumulis furoris inflammabat impetus. cae tamen cogitationes erant vulgi dumtaxat minoris ac militaris facies, lucrum intuentis unum, eo cuncta referentia, extra id nihil magnopere curantis. alia sentiebant optimates ac duces, quorum arbitrio deliberationes concludebantur et regimen vertebatur universum. hos cupiditas inhians et avarae spes in huius arcis oppugnatione non tenebant, facile utique videntes affatim extra prostrare per regionem universam spoliorem ac praedae, quae raptu congestaque facilior ad exaturandam quantamvis aviditatem satis esset. sed eo movebantur quod providebant se, nisi destinata perficerent, risum debituros impuneque fore ludibrio. quare ad finem propositum rectam hanc esse viam rati, terribiles, ut par erat credere, apparatu atque insultibus primis Romanos custodes arcis per certos homines tentarunt, admonentes haud esse ipsos resistendo, et satis pro sua prudentia videre posse Constantinum et Thecharos facile perficere quod erant aggressi, et arcem unam istam a fundo diruere. consulerent igitur sibi et cladem ultimam matura nec indecora pactione praeverterent. has leges compositionis fore: Sultanem cum populo et pecunia dederent, ipsi salvi abirent quo luberet, omnis ab se molestantia securi. his Romani auditis in duas se contrarias sententias sciderunt. quibusdam videbatur praestabilius dari ultro mature quod mex exterquendum vi erat, et beneficio exitium redimere cum sibi tum iis pariter impendens, quae stulta supra viros obstinatione tueri contenderent. ab his alii dissentiebant, contra disserentes ista quae ab hostibus exitia motuerant, iustius ab imperatore formidanda; qui utique ipso, si iuratam fidem terrore abiecerat, meritis legum supplicis mactaturus

αὐτῶ τὰ πάντα καὶ αὐτοὺς κινδυνεύειν, οἱ δὲ τὸν ἐκ τοῦ βασι-
 λείως ἀντετίθουν φόβον, καὶ ὡς ὑπομονητέον ἔλεγον· τάχα γὰρ
 κἀκεῖθεν προσαποστελεῖ δύναμιν (μηδὲ γὰρ ἀμελήσειν τόσων χρη-
 D μάτων) καὶ προσβοηθήσει διὰ θαλάσσης καὶ ἡμῖν ἐπαμυνεῖ τὸν
 κίνδυνον. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ τὴν τοῦ σουλτὰν κεφαλὴν ἀποτε- 5
 μόντας ἔξω τοῦ τείχους τοῖς ἐχθροῖς ῥίπτειν, ὡς ἢ καταδοκή-
 σουσιν ἀποχωρεῖν, ἢ ὀρμηθέντων ἀμύνεσθαι ἡμᾶς ἀντέχειν ἕως
 θανάτου, καὶ ἢ θεοῦ πον συνεργεῖα περιγενέσθαι ἢ κίπτειν ὑπὲρ
 τῆς εἰς βασιλέα πίστεως. ταῦτα βουλευομένων ἐκράτει μὲν ἢ
 δευτέρα βουλή, καρτερεῖν καὶ ἔτι ἐκδεχομένους βοήθειαν, καὶ 10
 E τοῖς μὲν ἔξω ἀναρτᾶν ἐλπίδας ὡς ἐκδωσειόντας, αὐτοὺς δὲ μέ-
 νοντας εὐ τὰ κατὰ σφᾶς ὡς οἷόν τε τίθεσθαι, ὡς ἀνθεξομένους
 ἐφ' ὅσον παρῆκει καὶ μὴ βοηθείας φανείσης. εἰ δὲ κινδυνεύοιεν
 πλείωνων ἐπιβρισάντων τῶν χαλεπῶν, κεφαλὴν μὲν τοῦ σουλτὰν
 μῆτ' ἐκκόπτειν μῆτε ῥίπτειν· παραβόλων γὰρ ἀνδρῶν καὶ θανα- 15
 τώντων τὸ τόλμημα εἶναι, τὸ δ' ἐν σπονδαῖς ἀποδιδόσθαι τοῦ
 σῶζεσθαι τὰ λοιπὰ εὐβούλου ἐγγυὸς προνοίας. τούτοις συγκροτη-
 θέντες τοῖς λόγοις πέμπουσι τὴν ταχίστην καὶ ὑπισχυοῦνται βου-
 P 158 λευσαμένους ἐφ' ἱκανὸν ἔξαντίειν ὅ τι ζητοῖεν. καὶ ἦν μὲν αὐ-

sit. quare aiebant obfirmandum animum in resistendi constantia, et pa-
 tienter expectandas copias imperatoris ipsis sine dubio non ita multo post
 venturas: non enim neglecturum prudentem principem tantam
 suam pecuniam servare, missa strenue classe quae patente mari auxilia
 portaret obsidioni solvendae suffectura. id vel si deforet, censere sese
 abscissum Sultanis caput ad hostes e muro superne iactandum: aut enim
 quos ibi detinuisset eatenus cupida expectatio recipiendi Sultanis, despo-
 rato iam eius voti effectu recessuri confestim erant; aut ipsis irritatis
 amici caede et saevius in nos ad ultionem expetendam ruentibus, optabi-
 lem nobis occasionem datum iri vel fidei erga imperatorem nostrae obita
 pro eo pugnando morte obsignandae, vel gloriosae, si deus adiuverit,
 victoriae. talia ubi altercantes utrimque aliquandiu iactarunt, media tan-
 dem sententia praevaluit, decernens perseverandum adhuc et expectandum
 auxilium imperatoris, nec tamen plane praecidendam hosti deditiois spem,
 quin eam potius alendam industria et simulatione, quo ipsi suspendantur
 animis, et extremis temperantes conatibus re in longum tracta otium
 auxiliis nostrorum huc se admovendi praebeant. rebus interim nostris
 quam fieri poterit optime providendum, ut quam diutissime resistamus,
 tardante quantumlibet auxilio; ac si vis interea maior ingruerit, nunquam
 eo tamen deveniendum ut aut abscindamus aut proiciamus Sultanis cap-
 put: nam id facinus esset temere furentium et insana desperatione mor-
 tem sibi vituperabilem accersentium. quae porro quoad vires suppelle-
 rint defenderis fortiter, ea, vel potius reliquias eorum semiconsumpto-
 rum, defensione ipsa extremo iam discrimine urgente pro salute ac capite
 pacisci, sapientis affine providentiae censetur. in haec decreta ubi omnes
 consensissent, mittunt statim qui hostibus promittant facturos sa quod

θημερὸν ἢ ἀνακωχή, οὐ μὴν δὲ καὶ ἐς πλεον ἤφιλον, ἀλλ' ἐπο-
 λιώρουν κνκλοῦντες καὶ μάχην καρτερὰν συνίστων, πρὸς ἣν οἱ
 ἐντὸς ἀντέχεν κατηναγκάζοντο. καὶ πολὺς ἦν ἡ ἐξ ἀμφοτέρων
 ἔρις. ὡς δ' οἱ ἐντὸς ἤδη ἠσθένουν καὶ ὁ κίνδυνος ἦν κατὰ κε-
 5 φαλῆς, πρεσβεύονται παρ' ἐκείνου ἡ μὴν ἐκδιδόναι, πλὴν ὑφ'
 ὄρκοις τοῖς κατὰ θεοῦ καὶ θείων (καὶ γὰρ πρὸς τὸν Κωνσταντι-
 νον διμητύοντο) ἀσφαλῶς γενομένοις. οὕτω διαπρεσβευσάμε- **B**
 νοι, κατανευσάντων κἀκέλων, ἐπὶ πᾶσι χρωῦνται τῷ ἐκείσε ἀρ-
 χιερεῖ. ὁ δὲ τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐνδύς, λαβὼν τὰς θείας εἰ-
 10 κόνας, σὺν παντὶ τε ἐξείσει κλήρω καὶ παρὰ τὸν Κωνσταντινον
 γίνεται. καὶ δὴ τελεσθέντων τῶν ὄρκων ὑπὸ θεῶ καὶ τῷ ἱερέφ-
 χῃ εἴσεισι μὲν ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκεῖνοι δ' εὐθύς καὶ σουλτὰν καὶ
 πάντα τὰ ἐκείνου σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐκδιδοῦσι. καὶ αὐτίκα
 ἀνεχώρουν λαβόντες, μηδὲν ἄλλο προσεπιθέντες· ἦσαν γὰρ τὰ
 15 τῶν ὄρκων ἡ μὴν τὸν σουλτὰν λαβόντας ἀρκεσθῆναι, μηδὲν **C**,
 πρῶξοντασ πλεον. ἀλλ' ὡς ἔοικε, τὸ μοιριδιον ἰσχυρόν, κὰν ὁ
 τι βουλευσαιοτο τις ἀντιπεριστὰν τὸ μόροσιμον. τῆς γὰρ ἐπιγενο-
 μένης ἡμέρας καὶ δευτέρας μετὰ τὴν πρῶξιν φαίνονται κατὰ θά-
 λασσαν καὶ αἱ τοῦ βασιλέωσ τριήρεις. καὶ αἱ μὲν ὅσον οὐκω
 20 ἐνώρομον πρὸς τοῖς λιμέσι, τοῖς δὲ μετέμελε τῶν συμβάντων.
 ἀλλ' οὐκ εἶχόν τι πρῶττειν οὕτω γενομένων· τὸ γὰρ ἐπιμηθῆ

iuberent, postquam aliquam, cessatione oppugnandi, liberam ipsis indul-
 sissent ad consultandum moram. concessae in unum illum diem induciae,
 quas cum produci postulassent, nihil ultra impetrare valuerunt. quin
 potius die statim sequente omni ex parte vehementissime oppugnati summa
 vi resistendo contedere sunt coacti. certatum utrinque totis viribus,
 quoad iam fatiscences obsessi, et futurum clare cernentes ut mox oppri-
 merentur praevalente multitudine, mittunt tandem qui dedicationem pollice-
 rentur, ea tamen conditione, si prius in pacta conventa iusiurandum
 solemne per deum et divina rite ab oppugnantibus daretur. ea legatio
 directa ad Constantinum est, quicum securius tractari posse videbatur.
 quo assentiente oblati, etiam de consilii et ducum exercitus sententia,
 adhibitis ad iuramenti ceremoniam loci antistes pontificalem indutus sto-
 lam, sacras imagines manu gestans, cum suo universo clero prodiit ad
 Constantinum. nullam ille moram fecit promissorum a se fidem deo teste
 sanciendo conceptis rite verbis, sub auctoritate ac nutu episcopi praesen-
 tis. qui cum ad suos rediisset, statim qui arcem tenebant Sultanes di-
 miserunt cum suis rebus cunctis universoque ipsius comitatu. eo recepto
 confestim hostes recesserunt, nihil amplius facessentes molestiae: cautum
 enim sacramenti formula diserte fuerat ut Sultane ipsis tradito contenti
 nihil ultra requirerent. hoc eventu apparuit ineluctabilis divini decreti
 potentia, cui frustra obistere conetur vis ac prudentia quantavis. die
 sequenti, secunda ab ea qua seditus Sultan est, apparent in mari trire-
 mes imperatoris; quarum appulsu vicino tantam non iam suberatium por-

μεταμείλιν ἦν, ἀλλ' οὐκ ἔξανόσι τὸ σύνολον. ὄθεν καὶ ἐπὶ
 D οὐκ εἶχον μεταμειλόμενοι τὸ γεγανὸς ἀποίητον θείναι, ἐπὶ τοῖς
 χρήμασι τοῦ ἀσφαλοῦς προυνόουν, μὴ καὶ ἐπὶ τούτοις σφαλαῖεν.
 ἐπεπλήμμυρε γὰρ καὶ ἔτι ὁ τόπος ἐχθρῶν διασκεδαννυμένον τοῦ
 πλήθους. τῷ τοι καταντικρῶ μὲν τῆς πόλεως τὰς τριήρεις ἔστη- 5
 σαν φέροντες, στείφος δ' ὀπλιτῶν ὡς τεῖχος ἐφ' ἐκάτερα στήσαν-
 τες οὕτως ἐξῆγον τὰ τῶν βασιλείων χρημάτων, καὶ φέροντες ταῖς
 τριήρεσιν ἐναπετίθουν. τέλος δὲ καὶ αὐτοὶ ἐμβάντες ἀπέπλεον. 1
 E ἐπεὶ δὲ κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τῷ βασιλεῖ ἠγγε-
 λοντο τὰ πραχθέντα, αὐτίκ' ἐκείνος πρὸς τὴν ἀγγελίαν πυροφύ- 10
 θεις ἄσχετος ἦν τῷ θυμῷ καὶ δευνὰ ἐποίη. καὶ δὴ τὸν μὲν ἀρ-
 χιερέα εἰς τὴν παρὰ τῆς ἐκκλησίας κρῖσιν καθίστα, καὶ ἐκρίνετο,
 καὶ ἔγγυς ἦλθε τοῦ κινδυνεύειν εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιτιμίαν ὡς τοῖς
 πραχθεῖσι μεσολαβήσας ἐκείνος· τοὺς μέντοι γ' οἰκίους ὁ βασι-
 λεὺς μαστιξῆας καὶ ὡς ἦν γυναικείαις ἀτιμώσας στολαῖς ἀπὸ 15
 P 159 προσώπου ἐποίη. καὶ πέμψας τὰς μὲν τοῦ σουλτάν εἰς γυναῖκα
 καὶ θυγατέρα, ἔτι δὲ καὶ μητέρα καὶ ἀδελφὴν ταττομένας, καὶ
 τοὺς ἐκείνου παῖδας σὺν τοῖς περὶ ἐκείνους ἕπασιν εἰρκταῖς ἀσφα-
 λέσιν ἐδίδου. ὅσον δ' ἦν ἐκείνῳ πλήθος χρημάτων ἐν ἀργύρῳ
 τε καὶ χρυσῷ καὶ πέπλοις ἐξάλλοις, ἔτι δὲ καὶ στολαῖς καὶ ζώναις, 20
 ἀλλὰ καὶ μαργάροις καὶ λίθοις, πάμπολυ ὄν, ὡς φυσί, καὶ
 B ἱκανὸν εἰς τρυφὴν Περσικὴν, τῷ κοινῷ ταμίῳ προσανατίθησι.

tum sera festinatae deditiois poenitentia imperatoris invasit. sed quae
 facta erant infecta fieri nequibant. cum ergo aliud non possent, ne su-
 pellectilem et pecuniam imperatoris e tantis tam aegra hactenus periculis
 servatas in aliquo adhuc discrimine relinquerent, utique in regione ho-
 stibus iisque rapacissimis redundante, ordinatis utrinque in biam seriem
 ab arce in portum militibus armatis regias illas gazas eduxerunt impo-
 sueruntque triremibus; tum super et ipsi conscendentes solverunt. inde
 ubi appulerunt Constantinopolim, inde muliebribus ad exprobrationem ignaviae dehone-
 states stolis, a conspectu imperatoris removit suo, palatinis officiis priva-
 tos. tum missa militum manu Sultani uxorem et filiam, matrem praeterea
 et sororem filiosque eiusdem cum domesticis et cuncta familia omnium
 eorum securae custodiae mandavit. quantum porro eidem Sultani divitia-
 rum ibi fuit in auro argenteoque signato aut facto velisque insignibus,
 stolis ac zonis, unioisibus quinetiam et varii generis exquisiti pretii gem-
 mis, quod ex usu luxuriae Persicae plurimum omnino fuisse aiant, totum
 corrasit et in publico aecario deposuit.

26. Τίος δέ, πρότερον ἢ ταῦτα γεγενησθαι, ἐπει πολὺς P 160
 ὁ πατριάρχης κωλύων ἦν τὸν βασιλέα καὶ τὸν Χριστιανῶν ἐστρα-
 τεύειν ὡς οὐκ εὐδότησοντι πάντως ἐμφυλλοὺς κινουντα πολέμους,
 τότε μὴ κατὰ τρόπον βασιλικὸν τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαντι,
 5 τῷ μεγάλῳ νεῷ ἐπιστάντι ἐφ' ᾧ προσκνήσῃαι καὶ ἀποδοῦναι τὰ
 τῆς εὐχαριστίας φύσια, κατελθὼν ὁ πατριάρχης ὠνείδιζε τε εὐ- B
 θύς, προσεπιτιθεὶς καὶ τὰς εἰς θεὸν τῆς σωτηρίας ἐκείνου εὐ-
 χαριστίας, καὶ "τῷ θεῷ χάρις" ἔλεγεν "δύο σέσωσαι, καὶ χερσὶν
 οὐ παραδέδουσι τῶν τῆν σὴν ψυχὴν ζητούντων ἐχθρῶν. τί δαὶ
 10 τὰ παρ' ἐμοῦ σοι τότε λεγόμενα; ἢ οὐ μέμνησαι ὡς τὴν ἐστρα-
 τεύειν ἐκώλυον ὡς οὐ συνοίσουσιν ἄνθρωπος; οὐ τοὺς ἐμφυλλοὺς C
 πολέμους ἀπέλεγον μὴ ζητεῖν; καὶ τί γε ἄλλο ἢ σέ καὶ τὰς σὺς
 θυνύμεις εἰς μάχην τῷ δεσπότῃ Μιχαὴλ ἰέναι καὶ τοῖς ἐκείνου
 στρατεύμασιν; οὐχ ἅμα σὺ μὲν τῷ Χριστοῦ ἐνεσημάνθης ὀνό-
 15 ματι κἀκείνος λάτρης Χριστοῦ; τίσιν εὐκτέον, ἔλεγον τότε,
 ποιῶντας τὰς εἰς θεὸν ἐκείνου, καὶ κατὰ τίτων ὀμιλητῶν θεῷ
 ὡς ἐσκοπόντων ἐχθρῶν; αἱ ὑπὲρ ἡμῶν εὐχὴ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων D
 πάντως, ἐπειδήπερ καὶ μίαις μάνδρας ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ. νῦν
 δέ, ἄλλ' εὐλογητὸς κύριος ὁ φύσάμενός σε ἕξ ἐχθρῶν ἀνόμων.
 20 ἐπέσεισε γὰρ σοι σφίτας ἐφ' ᾧ περ ἀναμνήσαι ὡς οὐδ' ἐμὲ ὡς P 161

26. Caeterum priusquam haec fierent, opportune occasionem arri-
 puerat imperatoris obiurgandi patriarcha. multus is dudum fuerat in de-
 hortando imperatore ab expeditionibus adversus Christianos suscipiendis,
 non successuras feliciter eas ipsi denuntians: neque enim civili contra
 eiusdem religionis professores bello deum adiutorem fore. talia frustra
 saepe a se monitum videns tunc, non ut imperatore dignum fuerat, sed
 indecora fuga vix saluum sese recipientem Constantinopolim, ubi primum
 is a rectoris magnam in templum se contulit dei adorandi et pro evitato
 summo discrimine gratias agendi causa, cominus accedens increpavit pa-
 tris verbis haud mollibus, id tantum intermiscens delinimenti, ut gratu-
 lari se simul ipsi salutem inasperato servatam, reddendis deo pro ea gra-
 tiis, significaret, "deo gratias" inquam, "quod saluus evasisti, et non
 es traditus manibus hostium quaerentium animam tuam. equid autem
 eorum meministi quae saepe apud te egi, expeditiones istiusmodi dissua-
 dens et propterea noxias? non dixi et serio denuntiavi tibi ne bella civilia
 susciperes? cur ergo te tuasque copias Michaeli despotae exercituique
 eius in aciem progressus obiecisti? nonne et tu nomine Christi signatus
 es et ille Christum agnoscit dominum? inter tales, aiebam, praelio com-
 misse pro quibus orabimus? utris victoriam, utris cladem impetrare ce-
 nabimur a deo, dum sacris operamur? neutros hostium habere numero
 possumus, utrisque adstricti communi foedere religionis. quas pro vobis
 preces offerimus, easdem pro illis valent, quandoquidem ad unum aequae
 quoque pertinentis ovile pastoris Christi. nunc autem benedictus dominus,
 qui liberavit te ab hostibus a lege Christi alienis, quos immisit in te ut

ἐχθροὺς ἐζητείεις, οὐκ ἐχθραντέοι πάντως δικαίως. ὄρα δὲ τοὺς ἐχθρούς, εἰ βούλει, οἷς οὐκ ἂν ὁμόσε χωρήσεις, ἤν μὴ ἐγὼ θέλωμι. ἔδειξε τοίνυν καὶ τοὺς ἐχθρούς, καὶ φοβήσας μόνον μεταβαλὼν ἐρρύσατο. οὕτως οἶδε κύριος κριματά ποιῶν.” ταῦτα τοῦ πατριάρχου λέγοντος εὐμενῶς ὁ κρατῶν ἐδέχετο τὰς 5
B ἐλέγξεις καὶ προσεπῆνει· ἀντιλέγειν γὰρ ὡς δικαίως οὐκ εἶχεν, ἀλλ’ ἐπῆγεν ὡς δῆθεν ἀπολογούμενος ὡς καὶ εἰρήνην μᾶλλον τὰ τῆς ὁδοῦ κατηντήκεισαν καὶ ὡς κῆδος μεσολαβῆσαν τὰς εἰσαυθίς σπονδὰς ἐβεβαίωσεν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς οὕτως εἰπὼν (οὐ γὰρ ὁ καιρὸς ἰδίῳ καὶ πλείονα λέγειν) ἀποπεμφθεὶς ταῖς εὐχαῖς 10
C ἐχώρει πρὸς τὸ παλάτιον, τὰ δὲ περὶ τοῦ κήδους οὕτως ἦσαν.
D (27) ἐπειδὴ γὰρ πολλάκις ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς καὶ τὰς δυνάμεις προσβαλὼν ἀπεκρούετο (ἐχρηῖτο γὰρ καὶ ὁ Μιχαὴλ τῷ Ἰταλικῷ εἰς βοήθειαν, καὶ καρτερῶς κρατυνόμενος τὰς δυνάμεις ἀντείχε, καὶ οὐδὲν ὁ ἐπιπὼν ἤνυεν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ προσεῖχ- 15
 μοῦτο ταῖς ἐν κενοῖς ἀσχολλίαις), μόλις κατὰ τὴν πολλὴν πείραν, ἰκετεύσας τοῦ δεσπότη καὶ πρᾶσβειαις συχναῖς ἐκμειλιξαμένου
E τὸν αὐτοκράτορα, πρὸς εἰρήνην καὶ οὕτως ἀπέκλινε. καὶ ἐκεῖ

2. χωρήσειν P.

15. ἡνύει P.

16. μετὰ?

admoneret non iuste a te illos hostiliter impeti quos hostes tibi quaesisti, exhiberet autem et tuis obliiceret oculos veros hostes, quasi diceret en in quos fas piumque sit, si pugnare libet, omnem belli vim effundere; quos ipsos tamen frustra debellare praelio adortus conaberis, nisi ego volens et propitius adfuero. ostendit igitur tibi hostes, et terruisse contentus eorum a te vim arcuit, et periculis insidiarum in tutum incolumem transferens. sic agere novit dominus iudicia faciens.” haec loquentem patriarcham placide audivit imperator, reprehensionique acquievit obnoxie, ultro comprobans et meruisse confitens: quid enim contra opponeret veris et palam iustis, non habebat. illud tantum ad quamdam excusationem subiecit, “atqui ad pacem” inquires “cum Christianis sancienda ista qua sum periclitatus via properabam: huc enim ferebar ut foedus iam ictum cum illis, quos me habere hostes vetas, etiam affinitatis necessitudine adstringerem, firmitate in posterum certiori.” tantum imperator locutus (non enim tempus id erat plura disserendi) recessit in palatium, bene precante in digressu patriarcha. affinitas porro cuius modo facta est mentio, sic se habuit. (27) cum saepe imperator vel aliorum vel proprio ductu immissis in tractum Occiduum copiis, illicoque cum hostibus congressus, semper repulsus esset, propterea quod ibi dominans Michaël auxiliis Italicis utebatur et horum vi confirmatus resistebat validissime, adeo non proficientibus contra quidquam Romanis ut etiam male mulctati plerumque redirent, longa experientia militiae damnosae tandem persuasus otium ibi et operam in nullius frugis nullius spei negotio male consumi, induxit in animum non iam aspernari amplius crobras despotaes proceras, nec se, ut hactenus, inexorabilem praebere delinquentis eiusdem et supplicibus officis, sed ad pacem cum ipso inclinare. quoniam autem

παιδες ἦσαν τῷ Μιχαήλ τρεῖς μὲν γνήσιοι, ὧν ὁ μὲν Ἰωάννης ἀνὰ χεῖρας ἦν τοῦ κρατοῦντος, πεμφθεὶς μὲν πρὸς πατρός δοθεὶς δὲ καὶ πικρὰ μητρὸς ἠκούσης εἰς ὕμηρον, ὃν καὶ γαμβρὸν τοῦ σεβαστοράτορος Τορνικίου ὁ λόγος προὔπεδεικνυ, δύο δὲ παρὰ τῷ πατρὶ, Νικηφόρος τε καὶ Δημήτριος, ἕτερος δ' ἐκ νοθείας ὁ Ἰωάννης, καὶ ὁ μὲν Δημήτριος ἀντίπαις ἦν ἔτι καὶ ἐν ἀπραγμοσύνη ζῶν διετέλει, ὁ δὲ γε Νικηφόρος κεχίρωτο γυναικὸς (ἡ γὰρ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Λάσκαρι ἐτεθνήκει), τούτῳ P 162 ἐγνώκισαν καὶ ἀμφότεροι τὴν τρίτην τῶν τῆς Εὐλογίας θυγατέρων Ἄνναν ἐκδοθῆναι πρὸς γάμον, δεσπότη γε ὄντι, ἐκ τοῦ προτέρου κήδους παρὰ τοῦ προβεβασιλευκότος Ἰωάννου ἔχοντι τὸ ἀξίωμα. καὶ δὴ μετὰ πολλῆς δορυφορίας ἀποστειλας τὴν Ἄνναν τοὺς γάμους ἐτέλει, εἶτα καὶ τὸν Νικηφόρον εἰς ἑαυτὸν συγκλήσας κατὰ τὴν Κωνσταντινου κρατῦναι μὲν τὸ ἀξίωμα, καὶ τιμαῖς B 15 μεγαλύνσας καὶ δώροις ἀγῆλας πρὸς τὰ οἰκῆα ἐκπέμπει.

Καὶ οὕτω τὰ κατὰ δύσιν καταστήσας τὰ τῆς ἀνατολῆς ποιοῦντα προσανεκτάτο, καὶ ἄλλας μὲν πλείστον προσαποστειλῶν, ἔξαιρέτως δὲ τὸν δεσπότην Ἰωάννην, ᾧ δὴ ἐπεθάρρει ἀτάκῃ τὴν τῶν κακουμένων ἐπικουρίαν· ταῖς γὰρ ἄληθείαις ἀσχολουμένου τοῦ βασιλέως τοῖς δυσικοῖς ὡς δῆθεν ἀνακαλουμένου τῇ βασιλείᾳ τὸ λῆπον, ἡσθάνει τὰ καθ' ἕω διχόθεν, τῷ τε τὰς C

Michaëli erant despotae filii tres legitimi, quorum Ioannes quidem in manibus ac potestate imperatoris erat, missus quidem a patre, traditus autem in obsidem a matre praesente, ad conciliandam conventionem ultro Constantinopolim profecta, quem et generum factum sebastocratoris Tornicii superius doculmus; duo autem debebant apud patrem, Nicephorus et Demetrius, cum tertio ex pellice genito Ioanne; ac Demetrius quidem primum tunc pubescens immaturus negotiis nihil nisi puerilibus remissionibus vacabat, Nicephorus vero viduus erat nuper mortuus ipsius coniuge, filia Lascaris Augusti, huic decreverunt communiter tertiam Eulogiae natarum Annam copulare nuptiis, titulum ac dignitatem despotae iam ex priore habenti a socero imperatore Ioanne acceptam. itaque cum multo satellitio splendidoque comitatu Anna missa nuptias imperator istas peregit. tum vocato ad se Constantinopolim Nicephoro, praeterquam ei dignitatem confirmavit, honoribus etiam illum auctum maioribus donisque dignatum domum remisit.

Sicque constitutis in Occidente rebus, Orienti iamdudum laboranti recuperando attendebat, cum aliis eo missis plurimis, tum praesertim Ioanne despotâ, quo maxime innitebatur, abunde illum idoneum confidens emendandis sarcendisque cunctis per illum tractum detrimentis reipublicae, et illis periclitantibus populis, quanto esset opus ad illos imperio servandos, auxilio iuvandis tegendisque. revera enim intento imperatore Occiduis rebus, et omni cura satagente illa divulsa membra imperii corpori coniungere iterum ac restituere, infirmari ac debilitari contigit pro-

ἐκεῖ δυνάμεις πρὸς τὴν δύσιν ἐκπέμπεσθαι καὶ τῷ καταμιλεῖσθαι μακρόθεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, τῶν δυσικῶν ἡσυχάζοντων, πέμπων ὁ βασιλεὺς καθ' ὅσον ὁλον τε ἀνεκτάτο καὶ πρὸς τὸ πρότερον ἐπανῆγεν. οὐ γὰρ ἦν, οὐκ ἦν τοῦ δεσποῦ φαρέτρος ἐκείσε
 D τοὺς Πέρσας μὴ ἡρεμῖν, ἢ μᾶλλον καὶ μὴ σὺν φόβῳ κλείουσι 5 ἀναστῆλυσθαι.

E 28. Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους, μηνὸς Κρονίου, τῶν θείων ἡμερῶν τῆς νηστιάδος τελομένης, ἡμέρα τῆς δευτέρας ἑβδομάδος δευτέρα, συνέβη τῇ Νικαίᾳ ἐκ παραδόξου τε καὶ ἐξυμφοῦς πρᾶγμα
 πραχθῆν μὲν φαερὸν καὶ μηδεὶ ἄλλῳ εἰς λόγον ὑπερβολῆς πα- 10
 ραχισοῦν τῶν πρωτίων, κἄν δ' τι καὶ ὅπως συμβαίη, ὅσον τῇ προσβολῇ καὶ μοτῇ καὶ τῇ τῶν δυνάμεων προσδοκίᾳ, ὡς ἤδη
 P 163 καὶ μηδὲν τῶν εἰς σωτηρίαν ἐπιβλεῖν, λεγόμενον δὲ μὴ τόσον ἔχον εἰς φόβον καὶ συστολήν. εἴθε γὰρ ὁ λόγος τοῖς μεταίοις μέγε- 15
 θος ἐπιφέρειν ὡς οἷός τ' ἐκείνων περιεῖναι, τοῖς δὲ μεγίστοις ἑξατονῶν ὕστατος σφῶν φαίνοσθαι. πλὴν καλὸν ἐν τοῖς τοιούτοις μὴ τοῖς λεγομένοις ἐμμένειν τοῖς λόγοις προσέχοντας, ἀλλὰ καὶ ἐς μάλα τὸν νοῦν ἐπανάγειν καὶ ὡς ἐπ' αὐτῶν ὄντας τῶν

viciis ad Orientalem litem sitas duplici ex causa, primum quod quae illas prius defendebant copiae inde in Occidentem abstraherentur, deinde quod in necessitatibus urgentium et remedio praesenti egentium casuum propter longinquitatem negligerentur. caeterum ubi, ut dixi, pacatus fuit Occidens, missis ad illas partes imperator copiis quantum potuit maximam his recuperandis curam impendit, sereque in statum pristinum reduxit. nam despotas Ioannis ea virtus, ea fama erat, ut eo appaerente fieri non posset quin Persae quiescerent, aut potius cum meta et terrore maiori reprimerebantur.

28. Eiusdem autem anni mense Martio, cum sacri dies ieiunii celebrarentur, die secunda hebdomadis secundae, contigit Nicaeae ex inopinato et subito quiddam adeo terrificum, ut si cum maxime turbulentis et tumultuosis eventibus, qui maximam afferre consternationem solent, conferatur, nulli omnium diritate commotionis ac popularis formidinis insana concitacione concedat. unde ac quomodo acciderit tam vehementer ingruens, tam longum durans, tam anxia expectatione mali gravissimi crucians terror, tam inevitabiliter in summae calamitatis sensum quasi praesentem cum extrema desperatione salutis quos comprehendebat miseris conciliens, conandum est dicere, utcumque sit difficile narratione rem exprimere uti se habuit, quippe quae sit necessario minus apparitura legentibus quam eam experti senserunt. nam quae mediocribus quidem affingere magnitudinem ars atque amplificatio sermonis potest, eadem infra maximarum per se rerum subsidere fastigium impar assequendo solet. quare sapientis lectoris est sublevare iudicio in talibus infirmitatem scriptiois cui cognoscendae dat operam, et quasi supplere imaginando quod dictio minus exprimit, evolante animo in ipsam praesentiam periculi, sensusque hudente quales fuisse consentaneum sit eorum quibus contigit in

πραγμάτων ἀναπολεῖν τὰ λεγόμενα. πρώτη τοίνυν φυλακῆ τῆς
 ἡμέρας ἐκείνης, ὑπερναβηθηκότος τῶν ὄρλων τοῦ ἡλίου ὅσον B
 καὶ ἐπὶ μοίρας ζωδίου τριάκοντα, ἐπ' ἔργοις ὄντων τῶν ἀνδρώ-
 πων τῶν μὲν πνευματικοῖς τῶν δὲ καὶ σωματικοῖς, ἐξαίφνης φη-
 5 μίλλεται λόγος οὐκ ἐν τῷδε μὲν τῷ μέρει τῆς πόλεως ἐν τῷδε δ'
 οὐ, ἀλλὰ κύκλω περὶ τὴν πόλιν ἄκασαν, Τεχάρων ἔθνος τῷ
 πλήθει θαραῆσαν, τοὺς τῶν πυλῶν κρουσγῆσαν φύλακας, εἰσελ-
 θεῖν τὴν πόλιν μεθ' ὅτι πλείστων καὶ δεινῶν ὀρημάτων, ὡστ'
 ἐν ἀπαρεῖ τοὺς ἐμπύκτους σφίσιον ἀπροσδοκῆτως ἀπηνῶς κα- C
 10 τασφάτιεν. καὶ ὁ λόγος ἅμα μὲν ἐρρηθῆ, ἅμα δὲ καὶ τὴν πό-
 λιν περιελάμβανεν. ἐκκηθῆσαντες τοιγαροῦν τῶν οἰκιῶν, καθῶς
 ἕκαστος ἔχων εὐρέθη, ἐξέθεον ὀσυντάκτως κατὰ τὰς ἀμφόδους,
 καὶ οἱ μὲν ἔνθεν οἱ δ' ἐκεῖθεν φερόμενοι ἀλλήλοις προσέπιπτον.
 ἦν δὲ καὶ τότε τοῖς κάκιστοις εἰς καὶ ὁ αὐτὸς πόνος. καὶ ὡσπερ
 15 κατὰ νότον καὶ ἀμφοτέρωθεν ἐκείγοντος τοῦ κακοῦ συγκρούοντες
 ἀλλήλοις, ἄτεροι ἐξ ἐτέρων μανθάνειν ἤθελον τίς ἢ φήμη, καὶ D
 εἰ ἀληθῆ τὰ λεγόμενα. οὔτε δ' οὔτοι οὔτ' ἐκεῖνοι ἀσφαλῶς εἶ-
 χον φράζειν, πλὴν τοῦ ἀληθῆ εἶναι ταῦτα συμφώνως ἀπάντων
 ἰσχυρίζομένων εἰς τοῦτο. καὶ ἕκαστος περὶ ἑαυτῷ ἀμφιβόλως
 20 ἔχων τὸ σιάζεσθαι, ἀναμφιβόλως εἶχε περὶ τὴν φήμην. ἐν ὅσῳ
 δὲ ταῦτ' ἐκείνοις ἦσαν, κατόπιν ἄλλοι ἐκτρέχοντες ἐτραγῶδον
 τὰς συμφοράς, καὶ οἰκείοις ἔλεγον ὀφθαλμοῖς τεθεῖσθαι τοὺς

20. τὸ] τοῦ?

re, dum gereretur, ipsa versari. primo igitur trihorio diei illius, emi-
 nente supra horizontem sole quasi partibus signi triginta, cum operibus
 homines vacarent alii spiritalibus, corporeis alii, confestim fama dissi-
 patur, non in hac quidem urbis parte, in illa vero non, sed late per
 urbem totam uno circum undique tenore, gentem Techarorum multitu-
 dine fretam trucidatis portae custodibus in civitatem irrupisse rapidissimo
 et saevissimo simul impetu, ita ut passim ipsis inopinante ubivis occurren-
 tes momento ab iis inmanissime omnes conciderentur. et rumor hic simul
 prolatas, simul universam pariter complevit comprehenditque civitatem.
 exilientes igitur extra domos eo quisque habitu quo illo rerum articulo
 repertas est, discurrebant confusissime per vias et angustias, ruentes
 ille huc illuc, alter in alterum incidentes mutuo collisui, labore utrius-
 que contrario, sed pari; in quem illos tradebat opinio cuique instantis a
 tergo mali. ac sese pulsantes percontabantur quae haec esset fama, et
 occidit vera narrarentur. porro neque hi neque illi certum quidquam
 expedire poterant. caeterum omnes voce consensu verissima dici affirma-
 bant: nam quam quisque incertus erat consilii de via modoque propriae
 salutis in tuto collocandae, tam certum se ferebat de veritate gliscantis
 famae. in his dem isti evant, ecce a tergo alii currentes miserabiliter
 deplorabant infandam eandem, propriis modo se vidisse oculis memoran-

Ε ἐπιόντας τὸν ἐπιτογχανόντα σφίσι μεληδὸν κατασφάττοντας, ὡς εἶναι τὴν ἐκείνων θάνατον ἕμα καὶ θάνατον οἴκτιστον, τῶν φόβων, οἶμαι, εἰδωλοποιούντων τὰ πάθη καὶ γρηγοροῦσι καὶ τὰ μὴ ὄντα πλατύνων ὀφθαλμοῖς τὸ ὀπτικὸν πλανωμένοις καὶ τῆς ἀληθείας ἀποτυγχάνουσι. τὸ γὰρ κατὰ νοῦν φοβερὸν λαμβάνον τὸ ὀπτικόν, ὡς τοῖς ἔξω σκοτασθέν διὰ τὸ περιὼν τῆς δειλίας, καὶ κατὰ τρόπον βλέπον, προσεῖχεν ὡς ἀληθεῖ εἰδωλοπλαστομένῳ τῇ φαντασίᾳ, καὶ ὃ ὑπενοίει μόνον ὡς ὃν ὑπετόπαζε. τί γὰρ ἐκεῖ-
P 164 νοις ἠβούλετο τὸ τὰ ἀνύπαρκτα ὡς ἐν ὑποστάσει ὄντα πιστοῦσθαι; οἱ δ' ἀκούοντες τῶν πρόσθεν μὲν ἔξεκρούοντο, παλω-10
δρομοῦντες δ' ἐς οἴκους οἱ μὲν ταῖς γωνίας ἐζήτουν παραδέεσθαι κατὰ τὸ σφίσι αὐτοῖς εἰς σωτηρίαν ἱκανὸν νομιζόμενον, καὶ οἱ μὲν τάφους πύλαι κατατεθνεῶτων ἀνοηγνύντες εἰσέδον, οἱ δ' ἀσφαλῆσι τόποις ἑαυτοὺς ἐνεπίστευον· ἄλλοι δὲ ἀνδρωδῆς τι καὶ θαρραλέον ἠγούμενοι πράττειν ὄπλα τε περιετίθουν καὶ λόγχοις 15
ὄν ἀσπίσιν ἐχρῶντο καὶ τὸν ἠγησόμενον ἐξεζήτουν. ἦσαν δὲ
B τότε ὁ μὲν εἰς προστασίαν τῆς πόλεως τεταγμένος οὐκ εὖ εἰδὼς πολέμων ἀλλὰ λημμάτων ὁ Μανουηλῆτης Νικόλαος, τιμὴν ἔχων τὸ προκαθῆσθαι τῆς πόλεως, ἄλλοι δὲ πλεῖστοι πολεμικαῖς ἐμπειρίας ἐντεθραμμένοι, οἷς οὐδεμία τις ἐνῆν τὸ τηνικαδὲ ἔννοια 20
τοῦ πολλάκις καὶ ψεύθος εἶναι τὸ φημιζόμενον, ἀλλὰ πῶσι κοινὸς

6. καὶ] μὴ?

tes, dum hostes quempiam sibi obvium membratim concerpserint, difficili iudicio immaniorne illa crudelitas caedis an tristius et miserabilius spectaculum fuerit. crediderim terrorem, partes invadentem Morphei, somnia vigilantibus tetra quaedam obiectasse, atque ut per noctem imaginationi solet sopor, ita oculis luce palam illusisse, visa ostentando falsa. vis nempe illa est insanæ formidinis, ubi mentem consternaverit, furorē inde oculis effundere, ut sibi coram cernere moesta tetraque simulacra videantur, quæ nusquam sint alibi quam in errore dellrantis animi, unci artificis illorum, persuasione quamvis vana stultaque in certo affirmandi fiduciam abundante. talia qui a contra venientibus audierant, referebant retro pedem domos versus. pars angulos scrutabantur, sicubi cavum invenirent quo se compingerent: alii aliud salutis spem offerens latibulum captabant. nec deerant qui sepulcris dudum mortuorum sese insinuantibus ibi mussarent. locis quidam munitis et firmi operis caput vitamque commendabant. ab his diversi nonnulli digno viris, et ut ipsis videbatur, generoso consilio, armis indutis, arrepta lancea scutoque, qui duceret adversus hostem quaerebant. homo erat urbi præpositus prædardum quam præliorum scientior, Manuēlites Nicolaus. hæc honor obtigerat præsidendi tunc Nicaeæ. erant et alii plurimi, militiae usu nonnullo, multorum annorum stipendiis imbuti. horum nulli tum veat in mentem cogitare vanos plerumque ferri eiusmodi rumores, ideoque serio

προσπεπαίνει φόβος. καὶ μὴ μόνον τὸ κατὰ σφᾶς ἤθειλον ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν σώζεσθαι. ὀπλισθέντες τοιγαροῦν δίδειον πῦσαν τὴν πόλιν, οἳ τινες διάττοντες συνεχεῖς, καὶ οἱ C μὲν ἔνθεν οἱ δὲ ἐκεῖθεν μεθ' ὁρμῆς ἐξαλλόμενοι οὐδὲν ἑώρων τῶν 5 λεγομένων, μόνων δὲ ὀδυρμῶν καὶ στεναγμάτων ἤκουον ὡς ἄλλοτος τοῦ ἄστεως καὶ ὡς τοῦ δεινοῦ σφίσι ἐν χρωῖ γεγονότος, καὶ σχῆμα ἦν ἄντικρος ἀλούσης πόλεως τὰ πραττόμενα, πλὴν οὐκ ἐκ τῶν δρώντων εἰκονιζομένων τῶν χαλεπῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πα- 10 σχόντων τὰ τῆς ἀλώσεως. οὐ γὰρ κενὸς ἐκάλει κενὸν ὡς ληψόμενος τῶν ἄργον πρὸς τὸ λήψεσθαι, οὐδὲ πλήρης ὢν ἄλλος D παρώτρυνεν ἕτερον, ἀλλ' ὅλον ἐκσπασθέντες τῷ φοβόληπτοι γεγονέναι, καὶ τοῖς οἰκέοις ὡς ἄλλοτρίοις προσπαλοντες, ἔπαπτεον καὶ τοὺς συνήθεις ὡς πολέμιους, παρὰ τοσοῦτον οὐ σφάττοντες παρ' ὅσον καὶ τὸ πρὸς ἐκείνων παθεῖν ἐφυλάττοντο, 15 δύσμοροι τῆς ὀμαρχίας καὶ ἄθλιοι τῆς κατὰ σφᾶς προθυμίας ἕκαστος. τότε καὶ οἱ ἐν εἰρκταῖς σιδήροις πεδούμενοι (πολλοὶ γὰρ τῶν πολέμιων κρατηθέντες ὡς εἰρκτὴν λήθης τὴν ἐν Νικαίᾳ E φυλακὴν κατεκρίνοντο, ὡς οὐ ῥαδίως ἂν ὑποδράντες) ἐκεῖνοι τοῖσιν τὴν κοινὴν θεώμενοι ταραχὴν ἐπιστενον τοῖς ἐχθροῖς

disquirere quid in re esset. sed pariter omnes una communi perculsi formidine, satagebant non se solos verum et cives tactaque servare. armati ergo discurrebant per totam civitatem, velut quidam ultro citroque continue commeabundi celeres nuntii, ac dum hi hanc, alii aliam in partem impetu feruntur, nihil quidem eorum quae dicebantur videbant: solum ciulatus undique planctusque audiebant, velut capta civitate lamentantium. erantque voces ac clamores plane quales hominum, quos cum maxime praesens pangit ac penitus vulnerat atrocis ingruentis mali sensus; nihilque deerat ad scenam tragicam extremae calamitatis, qualis in direptione urbis expugnatae cernitur, nisi quod solae quae patiebantur personae partes illic, et quidem perfectissime, agebant suas, vim inferentes comparebant nusquam. non enim, ut fit in depraedationibus captarum civitatum, vacuus vacuum exhortabatur ad secum rapiendum, et in hoc segnem increpabat. non rursus plenus praedae alius ostentabat socio spolia exposita, incitans ut streuue auferret. nihil, inquam, spectabatur tale, sed tantum turba tumultuans avulsorum domibus et timore cursantium metu lymphatorum. qui ubi in domesticis procursum offende- rant, cohorescebant tanquam in hostes incidiasent, terrore Panico, quo erant fascinati, familiares deformante in barbaros, quos ne occidere co- marentur sola tuendi se ipsos ab eorum scilicet infesta vi et armis cura retardabat. infelices dira caecitate, qui non discernent cives et socios ab hostibus; nec minus miseri fortitudine intempestiva, qua in amicos at- que adeo in se ipsos mucronem impetumque unusquisque vertebat. tunc hi quoque quos custodiae ferro victos tenebant (multi enim bello capti perpetuo carcere Nicaeae detinendi damnati erant, ad id ista delecta civita- te, quod inde difficiliter vias fugiendi reperire posse viderentur) isti, in- quam, communi animadversa perturbatione, persuasi revera ingressos ho-

εἰσεῖναι καὶ κρατῆσαι τὸ ἄστυ, οὐκ ἐξ ὧν ἐκείνους ἔβλεπον ἀλλ' ἐξ ὧν τὸν τῶν ἐποίκων θόρυβον ἐφαινότο. καὶ δὴ τῶν πεδῶν ἐκλυθέντες οὐραγοὶ τινες ἦσαν προεικεδούσης τῆς φύλαγγος, πλὴν οὐ κατ' ἄμυναν ἀλλὰ κατὰ προθυμίαν τοῦ φυλάσσεσθαι. ἦν δὲ τὸ τῆς ἐκδρομῆς τέλος ἐπὶ τὰς πύλας ἵναί τῆς πόλεως. καὶ ὁ 5
P 165 λαὸς εἶπετο χυθῆν, καὶ ἐν ἀλογίστῳ τῇ καθ' αὐτὸν ἀσθενείᾳ ὠρρώδου ἐκαστος, ὡς ἡ τεθνηξόμενος τῶν πρώτων πεσόντων, εἰ οἱ πολέμιοι ἔξωθεν διεκκυλοῖεν, ἢ τούτων ἀνωθοῦντων τοὺς εἰσχεμένους καὶ ἀναστελλόντων ἐνδοθεν αὐτοὺς οὐραγῶν συνειεσόμενός τε καὶ ἐκφευξόμενος, τὸ δὲ ἦν ἄρα ὄνειδος αὐτοῖς. 10
B οὐδενὶ κόσμῳ ἐμπίπτοντες μεθ' ἡσυχίας καὶ σὺν καταστάσει τῇ προσηκούρῃ ἀνεξέγγυον. εὐμισκὸν γὰρ καθ' ἡσυχίας καθημέρους τοὺς φύλακας καὶ μηδὲν ἐπαίοντας τῶν ἀνὰ τὴν πόλιν γενομένων. ὅθεν καὶ μᾶλλον ἤλγουν ὡς τόσον ἠπατημένοι, ἢ ὠρρώδου ἐν ἄλλαις πύλαις ἐλπυζόμενον τὸ κακόν. ὁ δὴ καὶ πλείω περιεῖχεν ἐκείνοις τὴν ταραχὴν, εἰ οὕτω βραδυνάντων τῆς πρὸς

4. κατ' ἀπροθυμίαν?

stes et in urbe praevallere, non quod ipsos viderent, sed ex trepidatione quam cornebant civium ducta coniectura, soluti vinculis se comites addiderunt iis de quibus dixi armatis, et extremo velut agmine cohortem aspernans obeuntem, ut est memoratum, vias urbis, et praecurrentes sequebantur, non illi quidem animo aut impetu pugnandi ultionisve ab hoste sumendae, sed taedio carceris occasionem, ut fit, quomodocumque oblatam usurpandae libertatis libenter amplexi. ista porro cunctorum sic euntium procuratio ad portas civitatis ferebatur. sequebatur autem multitudo confusa populi, exhorrescente pro se unoquoque, dum reputat quam infirmus per se sit ad propulsandum malum ingruens, et ita se pluribus applicante, sic fere subducta errantium cogitationum summa, aut se statim morituros, si hostium ferro per portam patentem extrinsecus irruentium primi armatorum, quos sequebantur, cecidissent; aut si hi fortuna usi meliori repellerent ingredientes barbaros et maiora impetu incumbendo reprimerent vim ipsorum, non desperabant singuli eorum, quos diximus custodiis elapsos, invenire in communi trepidatione viam sibi privatim consulendi, erumpendo per aperta ostia simul cum referentibus pedem hostibus, et ita effugium alicubi captandi. in fine autem huius viae iudicium sui risumque reppererunt. cum enim ad portam, quo iter intenderant, pervenissent, non eodem aestu et anxietate animi qua venerant redierunt, sed tumultuose inordinateque eo progressi tranquilli securique recedebant, custodes siquidem portae quiete desiderantes sine ullo adhuc rerum quas per urbem gerebantur sensu inveniant. unde una re dolebant, quod illis sibi esset non tamen omni adhuc sollicitudine vacabant, reputantes potuisse fieri ut per alias portas hostes in urbem penetrassent. immo cum attentius cogitaverant, illa ipsa, quam videbant,

τὰς μηδένα φόβον ἔχουσας πύλους ἀπτομένων οἱ ἔχθροι καθ' ἑτέ-
 τας πύλας μετ' εὐχερείας πάσης εἰσελῶεν. καὶ δὴ ἐκείθεν δια- C
 σκιδνάμενοι, οἱ μὲν ἔνθεν αὖ δ' ἐκείθεν ἴοντες, ἅμα καθ' ἡμί-
 σεις ταῖς καθ' ἐκάτερον πύλαις ἐφίσταντο, ἀπογνόντες ὡς μὴ
 5 ποιοῦσης τῆς καθ' ἑα. ὡς δὲ τὰ ἴσα καὶ ἐν ἐκείναις εὔρον (τὴν
 γὰρ πρὸς αἰγιαλὸν οὐδεὶς ὡς προδώσουσαν καθυπώπτειν), εἰς
 ἐν συναχθέντες καθίσταντό τε τὰς ψυχὰς καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ τοῦ τί
 πράττειν ἦσαν· μὴ γὰρ ἂν κατ' ἄερος πεσῶν τοὺς ἐχθροὺς πτέρυ-
 γας περιδέοντας. ὡς δὲ καὶ τὴν ἐς αἰγιαλὸν φέρουσαν ἐπιστάντες D
 10 ἔλευθέραν καὶ ταύτην δέουσι εὔρον παντός, τῶν φυλάκων καὶ εἰς
 χλεῖνι τιμιμένων σφίσι τὴν ἀπάτην, ἀνέπνευσάν τε εὐθίως τοῦ
 δέουσι καὶ τὴν αἰτίαν τῆς φήμης ἠρεσῶν· μὴ γὰρ ἂν αὐτόθεν
 γῆς μυκησαμένης ἐξενεχθῆναι, εἰ μὴ τις πρῶτος τὸν φόβον ἐπεν-
 δολόγησεν. ἐπὶ πολλὰς γοῦν τραπόμενοι τὰς ὁδοὺς, μηδὲ τὸ
 15 τυχὸν παριδόντες, ἦν τις προβάλλοιτο, οὐδὲν πλέον ἔχον εὐρέ-
 σθαι τοῦ ἔξ ἀφανοῦς ἅμα τε γινηθῆναι καὶ ἅμα τραφέντα συν- E
 διελιγμέναι τὰς τῶν πολλῶν ἀκοάς. τὸ δ' ἐκ προχείρου καὶ πε-
 θανὸν εἰς αἰτίαν τὸ τῆς εἰκόνοσι τῆς θεομήτορος καθ' ἰκεσίαν ἐκ-

nimia securitas custodum curam ipsis admovebat augebatque, reputanti-
 bus pari forte negligentia solutos aliarum portarum praesidiarios, facile
 oppressos subito incursu hostium, aditum Techaris in urbem praebuisse.
 quare rursus anxii partiuntur sese bifariam; et ad duas quae restabant
 (praeter Orientalem, quam vacare incommode videbant, et maritimam,
 qua nemo suscipiebatur venire hostes petuisse) duas, inquam, eodem
 tempore reliquas portas adierunt. ut autem ne in his quidem repererunt
 damni aut suspicionis quidquam, respirarunt videlicet mentesque a gravi
 perturbatione receperunt. tamen adhuc incerti quo se verterent, ubi
 delitescerent, unde, qua irruissent hostes, omnia circumspectando quae-
 rebant, quid enim? dicitantes: an illos putabimus alis per aërem in-
 vectos superne intra urbem involasse? cum autem postremo illam ipsam,
 quae littus maris spectabat, portam lustrantes similiter liberam omni metu
 deprehendissent, et custodum ibi quoque errorem ipsis et credulitatem
 exprobrantium ludibrio irrisi essent, respirarunt ab omni formidine tunc
 plane, et solutis iam animis investigabant quae origo falsae opinionis
 quiesce auctor mendacis indicii fuisset: non enim videlicet terrae quodam
 mugita extitisse vocem quae ingressos denuntiasset hostes, sed omnino
 primum aliquem fuisse vani nuntium metus. postquam vere diu et dili-
 genter in ista sunt inquisitione versati, explorantes circum omnia nihil
 aliud reperire potuerunt nisi mendacem famam multis eodem momento lo-
 cis simul natam, simul increbescentem, simul vulgi complexisse aures, si-
 mul animos inani terrore perfudisse. una tantum quae aliqua verisimili-
 tudine niteretur publici erroris causa memorabatur, supplicatio tunc forte
 per urbem ducta, circumlata de more in thessa per solemnem ea die
 pompam imagine deiparae, turba mulierum sequente quod solat in sup-
 plicationibus acclamari ab una deprecantibus carmen pone frequentan-

φερομένης πλήθος ἔπειθαι γυναικῶν, ὡς δὴ καὶ ἐκφωνεῖν ἀναγκά-
 καιον τὴν δέησιν κατόπιν ἠκούσας. τούτων οὖν ὀλοφυρτικῶς
 κατὰ Περσῶν καὶ Τοχάρων θεοκλυτουσῶν, εἰκὸς τὰ τῆς φωνῆς
 διελθεῖν, καὶ συμβῆναι τὰς μὲν κατ' ἐκείνων μεγαλοφρονούσας
 ποτινῆσθαι, τοὺς δὲ πέριξ καὶ ἔξωθεν τὴν φωνὴν δεχομένους τὰ 5
 P 166 κατ' ἐκείνων ὡς περὶ ἐκείνων ἐρχομένων ὑποτοπάζειν, καὶ οὕτω
 διαδοθῆναι συνάμα φόβῳ τὸν λόγον, καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἀκοὰς
 πληροῦντα παραθῆξαι τὸν θόρυβον. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὕτως, ὃ δὲ
 γε βασιλεὺς μετὰ ταῦτα μαθὼν ὅπως γένοιτο, ὑπερεπάθησέ τε
 καὶ πέμψας διὰ γραμμάτων τὰ πολλὰ κατεμέμψατο. μηδὲ γὰρ 10
 ἀνδρῶν εἶναι φρονίμων καὶ νοῦν ἐχόντων πρὸς τὸ παρεμπίπτον
 τῆς φήμης θορυβουμένους εὐθὺς θορυβεῖν· δεῖν γὰρ ἐννοεῖν τὸ
 τοῦ πράγματος ἀνυπόστατον, καὶ ὅπως ἐχθροὶ μὴ περικαθήμε-
 νοὶ πόλιν μηδ' ἐν χρῶ τῶν πύργων ὄντες, ἀλλὰ μόλις καὶ ἀκού-
 B 15 μνοι διάγοντες ἐν Περσίδι, αὐτίκα παμπληθῆς ἀπέχοντες πε-
 τασθέντες ἐμβαῖεν δίχα πολέμου καὶ προσβολῆς. ταῦτα καὶ τὰ
 τοιαῦτα γράψας καὶ ὀνειδίσας ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἔξῃς καθίστα
 πρὸς τὸ εὐφυλακτότερον τὸν λαόν.

tium; ac videlicet quae tunc maxime timebant, distincte poscenda eorum
 liberatione nominatim exprimentium, nec sine eiulatu ingeminantium "de-
 fende nos deus a Persis, a Tocharis erue, a barbaris nos deus protege."
 talia cum meticulousum genus muliercularum et in iis consternatiores ani-
 culae quaedam vociferarentur acutius, credibile est voces illas Persarum
 et Tocharorum percussisse aures quorundam aliud agentium, et novitate
 ipsa ac tono formidinem ciente, multos, indiscusso statim indicio gli-
 scente, in absurdum ingressorum urbem istorum, quos appellari audierant
 nominum, opinionem ac fidem fuisse ridicule pertractos. nam ne cito de-
 prehenderetur prius error, perturbationem ex dira mentione statim na-
 tam obstitisse, et persuasionem cum metu late disseminasse. ita tumultum
 urbis et illam insanam trepidationem ortam auctamque. sic illi con-
 iectantes disserebant. caeterum imperator ubi ea post cognovit, cum
 humaniter compassus errori est, tum literis scriptis haud perfunctorie du-
 ces praesertim primoresque reprehendit, negans virorum prudentium ac
 ne sensu quidem communi satis expedite utentium fuisse, statim usque
 adeo turbari fama temere illata, primum siquidem explorare oportuisse
 quo fundamento rumor niteretur, praesertim male cohaerentia nuntians:
 quomodo enim hostes intra urbem et in civium iugulis, de quibus audi-
 tum nondum esset foris approximasse, circumsidere muros, turribus se
 admovisse? quomodo qui paulo ante dicti essent haerere in Perside,
 subito alis sumptis volucris, exercitus supra starent imminentes desuper
 cervicibus, tantum intervallum, ubi et arces et praesidia Romana sint,
 victoriis momento emensos? haec et his similia merito exprobrans per
 epistolam Nicaeensis imperator id agebat ut in posterum cautiores illos
 redderet in occursu similium casuum.

Δ.

Ἀρχεται δ' ἐνθ' ἐνδεὶ τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον. ὁ γὰρ P 170
 βασιλεὺς πῶς γιγνόμενος πρὸς τὸ πείσαι αὐτῷ τε ἡπίως προσενέ-
 κασθαι καὶ τὸν δεσμὸν λύειν, ἐπεὶ ἀπέγνωστό οἱ τὰ τοῦ σκοποῦ,
 πολλὸς ἦν ὀριγνόμενος ἐκ παντὸς τρόπου ἐκείνον ἀποσκευάσασθαι.
 5 ὅθεν καὶ πολλάκις τοὺς ἀρχιερεῖς συγκαλῶν ἐμαρτύρητο τὴν ἀνά-
 κην, ὡς δέον ὄν ἄγοντα τῶν ἄλλων σχολὴν τὰ τῆς ἀρχῆς πολλὰ
 ὄντα καὶ δυσεξάνυστα προσκοπεῖν, ὃ δὲ κἀκείνοις ἐνειλούμενος B
 ἐξ ἀνάγκης ἀπαραιτήτου, ὡς μέγα τι καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ πατριάρ-
 χου δεσμὸν ἐφόλκιον ἐπισύρεται. ἐχρῆν δ' οὐχ οὕτως, ἀλλὰ
 10 καὶ αὐτοὺς τῷ πράγματι νεισεῦν, εἰ πλημμυλήματος μὴ οἶον τ'
 ὄντος τῆ εἰς τὸ ἀρχαῖον τῶν πραγμάτων ἐπανακίμψει ἐξυλη-
 λίφθαι ὃ πρὸς τὸ θεραπεύειν τατιόμενος δυοῖν θάτερος πράττοι,
 ἢ τὰ πρότερα ὡς εἶχεν ἀνταπειτῶν, ἢ τὴν θεραπείαν ἀναβαλ- C
 λόμενος. τὸ μὲν γὰρ ἀδύνατον, τὸ δὲ πάντως ἀνοικονόμητον.
 15 καὶ δέον ὄν παραινεῖν καὶ τὴν τοῦ μεταγνώναι δεικνύειν ὁδὸν καὶ

IV.

Hinc incipiunt res adversus patriarcham Arsenium gestae. cum enim imperator totus hactenus fuisset in deliniendo patriarcha, omnibusque officiis oblandi ut mitius agere secum vellet et anathematis infecti vinculum solvere, postquam animadvertit se nihil proficere desperavitque plane mellorem in posterum successum petitionis istius suae, conversa velificatione vehementer in consilium incubuit eius omni ratione amovendi. ei rei praemuniendae, saepius convocatis sacrorum praesidibus, contensans exponebat angustias quibus conflictaretur, inter hinc quidem urgentes ineluctabili necessitate curas imperii, tales omnino quae solum a caeteris animam requirerent, ac vel sic vix a satagentis cunctanteque prout oportebat expedirentur, inde autem obstantem duritiam patriarchae impediens se ac quasi constrictam trahentis diris vinculis anathematis iusfandi. considerarent haec, et viderent an non esset aequius ventre ipsos secum in partem sollicitudinis publicae, improbanda ista intempestiva pertinacia. patriarcham, cuius essent partes adhibere curationem lapsis, obfirmasse inflexibiliter animum in prosecutione alterius harum duarum rerum, aut ut reponatur in priorem statum id quod meo peccato mutatum est; aut si hoc fiat, mihi omnes spes redeundi unquam ad communionem ecclesiae inexorabili severitate praecidatur. atqui, ut vos pro vestra prudentia videtis, alterum quidem istorum fieri non potest: alterum perquam inhumanum est et ab ecclesiae matris in suos indulgentia

τῷ μηδὲν τοῦ πλημμελήματος αἰσθημένῳ ἢ καὶ καταρραθυμοῦντι ἐκ προαιρέσεως, ὃ δὲ καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ νυττόμενον τῷ γνησίως μεταγνῶναι, καὶ τὴν θεραπείαν ἐκτόπως θελοντα δέχεσθαι, κῦν καυστήρσιν οικονομοῖτο, ἐκείνος ἀπωδεῖται, καὶ τῷ μεταγνῶναι D τὸ ἀπογνῶναι συνείρει, ὡς κρεῖττον ὄν μὴ μεταγνῶναι ἢ ἀπογνῶ-5 ναι μεταγνόντα· τὸ μὲν γὰρ ἀναληθίαν κατηγορεῖ, τὸ δ' ἀπέλειαν αἰωνίζουσαν. αὐτὸν μὲν οὖν καὶ πολλάκις προσελθόντα ἀποπέμπεσθαι, καὶ ζητοῦντα τοὺς τρόπους τῆς ἰατρείας οὐχ ὅπως λαμβάνειν ἀλλὰ καὶ προσονειδίχεσθαι, καὶ τέλος οὐδὲν ἄλλο πυνθάνεσθαι πλὴν τὸ ἀνάγκην εἶναι τὸ τραῦμα ἰᾶσθαι, 10 E ὅπως δ' ἴπῳ μὴ μανθάνειν, ἀλλὰ πρὸς τὸ πράττειν προτρέπεσθαι μηδὲν εἰδὸτα τῶν πράττειν ὀφειλομένων, εἶναι δ' ὑποπεύειν τὸ πᾶν χλεύην. “ὦρα γοῦν δεδοικέναι μὴ τι καὶ πρᾶττοντος κείνος ἀναλαμβάνων τὸ ἔγκλημα, ὡς μηδεὶς αὐτάρκους γενομένου, μὴ καταδέχοιτο, καὶ οὕτω πονέσας ἀνήνυτα γνώσο- 15 μαι. ὃ δ' οὖν καὶ ἐμφαίνει πλαγίως, ἀκούσαντες ἂν διαγνῶτε

1. τῷ] τὸ P. °

11. πρὸς εὐ] τὸ πρὸς τὰ P.

maxime abhorrens. veri pastoris et providi patris munus fuerat hortari ad poenitentiam, et viam ostendere aberranti, calcargue addere, ut ad deum frugemque rediret, etiam suam miseriam non sentienti, negligentique ac respicienti obstinata contumacia remedium. ille autem me ultro damnantem detestantemque scelus meum, me omnia verae poenitentiae signa exhibentem, me etiam atque etiam poscentem poenas mihi imponi salutare, me patientia obnoxia profitentem sectionis quoque et ustionis austeris subeundis curationibus paratum, relicit atque aspernatur tamen, et culpae utcumque a resipiscente damnatae conscientiam aequum censet extrema desperatione constringere. mihi vero minus malum minusque noxium videtur non agnoscere culpam propriam, quam eius improbatas revocataeque veniam desperare. prius enim illud duritiam solum arguit alias emendabilem impoententis in praesens animi: hoc posterius in aeternae utique damnationis exitium inevitabile detruhit peccatorem. expertus omnia haec quoror. nihil non tentavi. adivi supplex patriarcham saepius: toties reiectus sum. rogavi ut mihi satisfactionis modus praescriberetur: non modo non impetravi, sed acriter increpuit, sed contumeliose obiurgatus sum, a non aliud extremi responsi loco ad finem addiciente, nisi necesse esse curari vulnus, quae autem ei possit fieri medicina, se nescire. verum enimvero an non irrideri se superbo ludibrio ille iure suspicetur, cui suadeatur et tanquam necessarium praescribatur efforcere aliquid, et tamen quo id modo quave ratione queat suscipi ac perduci ad exitum, ipse qui iubet ignorare se testatur? nonne hinc iusta causa mihi relinquatur timendi ne, si ultro aggrediar satisfacere pro crimine, ubi multa impendo, multa tentavero, multum sudans nitensque in sceleris expiationem mei peregero, haud ea tamen ille satis accipiat, sicut contentiones me illas aerumnasque perdidisse apertus ad extremum se repulsus equitiam. audita autem et pro vestra sapientia aestimate quale sit et ecquid expediat reipublicas, quod per istas ambages obli-

ἦν ὄλωσ συμφέροι. ἀποθέσει γὰρ βασιλείας καὶ ἰδιωτισμῶ με- P 171
 τίεται τὸ ἔγκλημα βούλεται. τῷ δέ, ᾧ ἂν καὶ συνενέγκοι σκο-
 πῶν, οὐδ' ὄλωσ εὐρίσκει. ἐπὶ μὲν οὖν τοῖς κοινοῖς, αὐτόθεν
 δῆλον, καὶ οὐδὲν δεῖ ἐρωτῶντας μανθάνειν· τὸ γὰρ μήτ' ἐκεί-
 νου οἴου τ' ὄντος τὰ πράγματα διοικεῖν, καὶ μηδὲ συμβάντος
 ἐκοτῆσαι, ὡς μέγα τι τὴν ἐρημίαν λογιζέσθαι, οὐδὲν ἀλλ' ἢ
 ζητοῦντος οἶμαι κοινὸν ὕλεθρον καὶ Τελχίνοσ τρόπον ἐνδεικνυμέ-
 νου. ὃ δὲ καὶ μᾶλλον διαφερόντως τῶν ἄλλων ἕπεται τῶν
 ἐμῶν, μακρὰν ἂν τὴν δημηγορίαν κατέπεινα ἂν, ἦν μήγε καὶ ἀφ' B
 10 ἐνὸσ μόνου οἴοσ τ' ἦν παριστᾶν τὴν βλάβην. τί γάρ μοι καὶ
 ἐχέγγον τοῦ δὲ αὐθὶσ ἀπραγμόντως βιωῶσαι καταδεμένῳ τὴν ἔξου-
 σίαν; τί δὲ γυναικὶ καὶ παισὶ μᾶλλον; οἷσ ἂν παρευθὸσ μοῖραν
 ἐφεδρέειν ἀνάγκη ἧσ ὃ τυχῶν οὐ γηθήσειεν. ἐμοὶ μὲν οὖν οὐκ
 ἔστιν ἀμφισβητεῖν ἐκείνῳ τῆσ πνευματικῆσ ἰδμοσύνησ, κἂν ὃ τι
 15 κελούοι· τέωσ δ' ἐν τοῦτοῖσ πολλοῦ γε δέω προσεπαινεῖν. ποῦ

2. τῷ] τὸ?

8. ἄπεισθαι P.

11. δὲ] καὶ? an ἐσ?

que innuit. videtur velle me depositione principatus et reditu ad vitam
 privatam expiare scelus quod conscivi. in hoc ille quid spectet, et in
 quem transferre cogitet principatum mihi ereptum, comminisci equidem
 nequeo. quanta porro quamque pernicioosa inde foret oritura perturbatio,
 subdicere sibi quisque circumspiciendo cuncta potest, ut alium consulat
 neminem. cum enim ille cui intersersum imperium patriarcha iure queri-
 tur, nec per aetatem aut experientiam par sit molli ferendae publicarum
 rerum, praetereaque in calamitatem inciderit cum immedicabilem tum
 omnino talem, quae ut abunde cuncta caetera suppetere, omnem ei
 prorsus facultatem ac vim adimat principatus unquam quomodocumque
 fungendi, satis patet quam perniciose consulat reipublicae, qui me amoto
 redactoque in ordinem solum istum et destitutum ope collegae universo
 rerum omnium regimini praeficiat. hoc enim quid esset aliud quam in
 exitium certissimum cuncta proicere, ac mali daemoneis invidentiis rebus
 bene constitutis indolem praeferre? idem hoc porro consilium quam meis
 privatis rationibus status famae salutis capitale atque immaniter infestum
 sit, distinctius exoquerer, longa oratione singula enumerando, nisi totam
 latissime patentis iniuriae perniciem brevi possem compendio oculis, in uno
 veluti specimine, sublicere. quem enim idoneum mihi vadem dabunt
 tranquille me ac secure deinceps victurum, postquam imperium abdicave-
 ro? quid tunc fiet uxori, quid meis liberis? quos utique principali de-
 lapsos fastigio illa expectat, illa statim excipiet vitae sors, qua vix ho-
 mo de vulgo contentus degeret. quae ego dum reputo, etsi haud grae-
 fracte iverim infitias inesse fortasse spiritualem patriarchae prudentiam
 in aliis plerumque quae praescribit, tamen adduci unquam nequeam ut
 credam posse illum mihi iuste ac sapienter tantum detrimentorum ac ca-
 lamitatum, quantum ista perniciosissima fortunae capitique meo ac meo-
 rum exauctoratio continet, poenae nomine medicinalis aut poenitentiae
 salutaris specie iniungere. ubi enim locorum, qua in gente, tale quid-
 quam extitisse fando unquam audivimus? et cuius tandem, quod veluti

γὰρ καὶ τίνι ποτ' ἔθνη τὸ τοιοῦτον ἔβλαστε; καὶ εἰς τί παρά-
C δειγμα βλέπων ὁ ἱεράρχης ἀνεμεσήτως ἀξιοῦν ἔχοι τοῦτο καὶ ἐν
 ἡμῖν; ἢ οὐκ οἶδε τὸν τοιαύτης γευσόμενον καθάπαξ μεταβολῆς
 μὴ τρόπον εἶναι μετεγκλίναντα τελευτῶν; πόσοις γὰρ ἐφεδρεύεται
 βασιλεία; ὅπόσοις δὲ καὶ ἡ πίστις ἔψυκται ἐπὶ τοῦ σχήματος, 5
 σωζομένου καὶ ἔτι τοῦ βασιλέως, οὗς καὶ καθυφικότεος ὠρημέ-
 νους πάλοι θαρρεῖν ἀνάγκη. κἄν αὐτοὶ μὴ δρῶν λήπτοντες ἄλ-
 λως, ἀλλὰ τῷ γ' ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καταστάντι, ὥσπερ ἀντιζηλοῦν
D εἰκός, οὕτω καὶ δρῶν τὰ χεῖριστα ῥάδιον. τί δὴ καὶ ἀνάγειν εἰς
 τὴν ἀρχὴν ἔδει, ὃν μετ' οὐ πολὺ κατάγειν ἐβούλετο, ὡς γεύσαντα 10
 μόνον ἀποστρεφεῖν; χωρὶς δὲ τούτων καὶ Θεόν, εἴπερ τινὶ ἄλλῳ
 μεγίστῳ, καὶ καταστάσει βασιλείας συνιέναι πιστεύομεν. Θεοῦ
 δὲ βουλὴν διασκεδῶν ἐθέλον ὡς δ' αὐθαδεις, ὡς δὲ καὶ μέγαν
 ἔχον τοῖς τολμῶσι τὸν κίνδυνον. ταῦτα τοίνυν ἐνθυμουμένους
 δεῖ καὶ ἡμῶς τῷ δικαίῳ τῆς βασιλείας σμπράττειν, καὶ μὴ οὕτω 15
E καταμελεῖν ἡμῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἀπυγχομένων τοῖς λογισμοῖς. τί

1. εἰς] εἰ P.
 ὡς μὲν αὐθ.?

2. βλέπων P.

9. εἰς deorat.

13. ἐθέλειν

exemplar fuerit intuitus, auctoritate probati alias facti tantam istam se putavit excusare posse, aut etiam commendare, novitatem? an nescit ei qui ex vita privata in imperium evectus principatum semel degustaverit, non aliam quam cum praesentissimo coniunctam mortis periculo conditionem ostendi fortunae prioris resumendae? plurimorum etenim semper insidiis principatus obsidetur: plerorumque vero subditorum fides et amor in principem vana dumtaxat superficie ostentati exterius obsequii totus exprimitur, intus nihil habens solidi. quare necesse est eum a quo violando sola reverentia potestatis odia malevolorum coërcebat, cum primum nudatus praesidio imperii telis invidiae fuerit obiectus, iis insultibus impeti vel palam oppugnantium vel clam faventium oppugnantibus, quibus salvus haud possit obsistere. quae cum aequos et sapientes omnes aestimatores rerum reputare apud sese par fuerat, tum eum maxime qui me suo ipse in primis suffragio ad imperium extulerit, hoc est invidioso et offensivibus exposito implicuerit negotio. unde ipsius est tueri quod fecit, non autem id agere, mea exauctoratione procuranda et per eam in me armanda invidia aemulorum, ut quem detulit supremus honor, in extremum mihi vertatur exitium. quid enim attinebat in summum fastigium evehere quem paulo post in perniciem ultimam detrahere inde ac praecipitem deicere conaretur, tanto miserius sensuram calamitatem, quanto eam experientia prius degustatae in suprema potestate felicitatis acerbiores intolerabilioresque reddiderit? praeter haec, si quod humanum maioris momenti negotium deus peculiari cura dignatur, evectioem alicuius in imperium rem esse, utique cui semper interveniat studiosior aliqua numinis providentia, vulgo et merito existimamus, quod igitur divino consilio decretum effectumque sit revocare ac rescindere hominem conari, quis non videt quam temerarium, quam insolenter arrogans, quam denique audentibus periculosum censei debeat? haec vobiscum re-

δαί, οὐ τῇ ἐκκλησίᾳ μετένοια ὤρισται; οὐ νόμοι ταύτης θεοὶ
 προβέβληνται; οὐχ ὑμεῖς κατ' ἐκείνους τοὺς πολλοὺς θεραπεύε-
 τε; ἢ τοῖς βασιλεῦσι διαφερόντως πρὸς τοὺς πολλοὺς οἱ τῆς ἐκ-
 κλησίας πρόκεινται νόμοι; εἰ δ' οὖν, ἀλλ' εἰ μὴ παρ' ὑμῖν με-
 5 τανοίας θεσμοί, ἀλλαγῶ τῶν ἐκκλησιῶν εἰσὶ, καὶ προσδραμοῦ-
 μαι ταύταις, καὶ παρ' ἐκείνων θεραπευθήσομαι. ἡμῖν μὲν οὖν
 τὰ κατὰ γνώμην εἴρηται, ὑμῖν δὲ σκεπτέον τὸ ποιητέον βουλευο-
 μένοις συνύμ' ἐκείνω. οὐδὲ γὰρ καὶ εἰσέτι ἀνέξομαι πάσχειν P 172
 ἀνίατα. καλὸν γὰρ ἢ παρ' ὑμῖν ἴσθαι, ἢ ζητεῖν τὸν τρόπον
 10 τῆς θεραπείας ἐτέρωθεν." ταῦτα τοῦ βασιλέως διαυλησάντος
 τοῖς ἀρχιερεῦσιν, καὶ οἶον πρὸς τὰ τῆς μάχης ἀκροβολισαμένου,
 ἐκείνοι ἐφ' ἐκάστῳ τῶν λεγομένων τοῖς ἀχθομένοις προσοικότες
 δῆλοι ἦσαν τὰ πρὸς βασιλέα τοῦ πατριάρχου συνόλως οὐκ ἀπο-
 δεχόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ καὶ αὐτοὶ προτιθέντες καὶ ἕμα
 15 συνείροντες θεραπεύειν ἤθελον τὸν κρατοῦντα. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ B
 καὶ καθυπισχοῦντο μόνον καὶ αὐτοῦ βασιλέως προσέμψαντος
 αὐτοὶ τὰ μεγάλα συλλήψισθαι. (2) ὁ γοῦν βασιλεὺς καὶ ἄλ- P 173
 λους μὲν καθ' ἓνα πλείστους ἀπέστειλεν ἀξιῶν τὸν ἱεράρχην λυ-

putantes, aequum est, patres, dare vos operam ut imperialis dignitatis,
 prout fas piumque est, ratio habeatur, neque negligere nos tanto iam
 tempore misere suspensos atque aestuantes inopia consilii. quid enim-
 vero? an non ab ecclesia poenitentiam dari poscentibus definitum est?
 noane hoc olim eius leges divinae sanxerunt? non iuxta eas quotidie
 quisque vestrum quoscunque opus est (plurimi autem offeruntur tales)
 praescribendis satisfactionibus curatis? an peiori conditione principes
 sunt? an illos uncos ecclesia ab universali sua in filios indulgentia ex-
 ceptos exclusosque vult, nec legum omnibus latorum frui beneficio pati-
 tur? respondete num ita sit; declarate, inquam, non esse apud vos poe-
 nitentiae locum, nec excipi a vobis resipiscentem qui poenas sibi sceleris
 purgando iniungi salutare petat: tum meae partes erunt mihi consulere,
 et alibi quaerere rem necessariam cuius hic copia non suppetit. aliae
 aliis in locis ecclesiae sunt: eas adibo, ab iis poenitentiam petam et
 consequar. exposui vobis sensus intimos animi mei: considerandum vobis
 relinquo, et cum ipso patriarcha consultandum, quid fieri conveniat.
 non enim amplius patiar pro deposito me abiici. iam, inquam, mihi
 plane decretum est aut accipere curationis modum a vobis aut alibi quaerere.
 talia episcopis locuto imperatore, ac per haec quasi prima velitatione
 auspicato praelium, illi ad singula quae dicta fuerant dolore signifi-
 ficato, declararunt, quae severe ac dure patriarcha erga imperatorem
 ageret, sibi minime probari; ac propterea post multa invicem collata
 disceptataque paratos se ostenderunt ad offerendam Augusto poenitenti
 reconciliationis viam. non tamen tunc adhuc ulterius processerunt quam
 ut promitterent se intercessuros apud patriarcham quam efficacissime
 possent, suadentes ut pro se ipse de novo allegaret ad eum oratores
 supplices, quibus ad impetrandum quod rogarent ipsi se pro virili coope-
 raturos recipiebant. (2) igitur imperator cum alios singillatim allegavit

σαι οἱ τὴν ἀθυμίαν, ἐτοίμῳ ὄντι, ὡς ἐκείνος ὑπισχεῖτο, τὸ
 κλεινόμενον ἐκπληροῦν· τέλος δὲ καὶ τὸν τῆς μονῆς τοῦ Γαλη-
 σίου προϊστάμενον Ἰωσήφ, ὃς δὴ καὶ Γαλησίλου φανερώτερον
 B ἐκαλεῖτο, ἄνδρα πνευματικὸν καὶ εἰς πατέρα τεταγμένον τῷ βα-
 σιλεῖ, ἀποστέλλων κατηρητιβόλει δέχεσθαι τὴν πρεσβειάν καὶ συγ- 5
 κατανεύειν τῇ ἀξιώσει. ἀλλ' ὁ πατριάρχης πολλὰ μὲν παρὰ τῶν
 ἀρχιερέων ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ἰκετευόμενος, ὡς οὐκ ἄξιον λεγόν-
 των οὕτως ἐπὶ τοσοῦτον τῷ ἐπιτιμίῳ συνίσχεσθαι, πολλὰ δὲ καὶ
 παρὰ τοῦ πνευματικοῦ ἐκείνου καὶ θεοῦ ἀνδρὸς ἀξιούμενος ἐφ'
 C ᾧ τὴν παιδείαν ἄλλως οἰκονομοίη τὸν δεσμὸν λύσας καὶ προστι- 10
 μῶν τῷ βασιλεῖ τῶν εἰκότων, ὁ δὲ καὶ μῦλλον ἠγρίαινε καὶ ἀμε-
 ταθέτως εἶχε τῆς γνώμης, ὡς καὶ τοῖς πρεσβέουσιν ἐπιπλήττειν
 καὶ αὐτῷ δὴ τῷ Ἰωσήφ γενναῖος ἐπέχειν, τολμῶντι ὡς δῆθεν
 τὰ τῆς βασιλείως ἀναδοχῆς παρὰ τὴν ἐκείνου θέλησιν. αἰρεῖ δὲ
 καὶ λόγος παρὰ πολλοῖς ὡς καὶ ἐπιτιμήσειεν ἐφ' ᾧ μηδὲ πνευμα- 15
 D τικὸς ἀναδέχοιτο· ὃ δὴ κῦν γεγονὸς ἢ ἐφυλάχθη ἢ καὶ παραβα-
 θέν ἐλύθη ἢ καὶ ἄλλτον ἔμεινε, κῦν μὴ γεγονὸς ἐφημίσθη, ὡς

plurimos, suppliciter orans patriarcham ut se cura moestitiaque liberare dignaretur, offerens se paratum ad quidvis exequendum quod iuberet. tandem et Iosephum ad id misit monasterio Galesii praepositum, coenobii quod regebat nomine quam suo ipsius vulgo notissem, virum spirituales et qui imperatori patris loco esset, quippe audiendis eius confessionibus praefectus. hunc ergo pro se supplicem allegans, obsecrare obtestarique patriarcham institit uti tandem inflexus induceret in animum non amplius aspernari preces suas. vehementer id ipsum ab eodem episcopi contenderunt orantes, argumentis etiam adhibitis, et indignum videri contestantes principem tanto tempore isto quasi ergastulo diri anathematis strictum detineri. urgebat pro se quoque ardentem rem eandem spiritualis pater supplicis, ille, quem dixi, vir reverendus, demississime deprecans suscepti sui nomine ut castigationem quam aequam iudicasset praescriberet, et ea perfunctum miseratus anathematis vinculo solveret. surdo haec caneantur. obdormit, quietiam exasperatus offeratusque magis est audiens ista patriarcha. adeoque inflexibiliter haesit in proposito, ut etiam ea rogantes obiurgaret, et ipsum Iosephum acriter coërceret, eo scilicet nomine quasi is imperatorem absolvere ausus esset contra patriarchae voluntatem. fama certe increbuit per multos vulgata, prohibitum interdicto Iosepho a patriarcha fuisse ne deinceps ipse confessiones, ut solebat, eius privatas acciperet eumque absolveret. quod interdictum, si vere contigit, an observatum sit, an id transgressus Iosephus transgressionis istius venia impetrata restitutus in integrum fuerit, an postremo crimen istud contumaciae contra interdictum et revera consciverit Iosephus et inexpectatum id manserit, in medio relinquam. fama quippe illi priori contraria sparsa quoque est, asserens nunquam perlatum a patriarcha tale interdictum. et hac defensione Iosephus ipse, factus

καὶ ὁ Ἰωσήφ πατριαρχεύσας ὕστερον ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦτου
 δισχυρίζετο, ὅμως πολὺς ἐντεῦθεν ἀνερογάη κλύδων τῇ ἐκκλη-
 σία, ὡς ἰσχυρὸν προτεινόντων τῶν Ἀρσενιατῶν κατ' ἐκείνου ἐγ-
 κλημα πατριαρχεύσαντος σχιζομένων.

5 3. Τότε ταύτην Βοηθρομιάων ἰσταμένου καὶ τῶν συνή- P 174
 θων ρηστικῶν τελουμένων, ἐορτῆς ἀγομένης ἦν ἀκάθιστον σύνη-
 θεις ὀνομάζειν, τῶν τις τοῦ κλήρου ἐν νοταριοῖς τῷ πατριάρχει
 τελῶν μετὰ τὸν σφῶν πριμικήριον, ὃν καὶ μεσίτην εἰώθασιν οἱ
 πολλοὶ σημνύοντες λέγειν, τοῦπίκλην Ἐψητόπουλος, λίβελλον
 10 κατηγορημάτων πλήρη συνθέμενος ἀσμένῳ ἐγγειφίξει τῷ βασιλεῖ,
 νυκτὸς τότε οὔσης μετὰ τὴν τῆς ὑμνωθίας ἐκπλήρωσιν. ὁ δὲ B
 τοὺς παρατυχόντας ἐκ τῶν τοῦ κλήρου συγκαλέσας ἅμα ἠρώτα
 εἰ καὶ αὐτοὶ συνοίδησι τῷ Ἐψητοπούλῳ τὰ οἱ πραχθέντα. ὡς δ'
 οὐκ ἦν κατανεῦσαι ἀκούοντας πλὴν ἐνὸς ἢ καὶ δευτέρου, περὶ τε
 15 τῶν κεφαλαίων διεπνυθάνετο, καὶ ὅπολις εἶη τῆς ὑπολήψεως
 ὁ τὸν λίβελλον ἐγχειρίσας. ὡς δ' ἐμαρτύρουν μὲν τῷ διδόντι
 τὰ μέτρια, περὶ δὲ τῶν κεφαλαίων ἀπελογοῦντο, ἀνάγκη τὸν C
 εἰς τοιοῦτους ἀγῶνας ἀποδυσάμενον καὶ τοὺς συνειδόμενος ἔχειν
 ὁ βασιλεὺς εὐθὺς οἰθηθεῖς, καὶ εἰς χεῖρας ἔχειν τὸν λέοντα,
 20 ἀπρίξ εἶχετο τῶν γραμμάτων καὶ καιρὸν ἐτίθει τῆς περὶ τούτων
 σκέψεως. οἷς δὲ κεφαλαίοις ὁ λίβελλος συγκεκρότητο. τὰδ'

1. τοῦτο P. 10. ἀσμένως P. 17. ἀνάγκη?

postea patriarcha, utebatur, asseverantissime affirmans nequaquam id
 sibi prohibitum unquam a patriarcha, contradicentibus nihilominus et in
 asserto perseverantibus auctoribus oppositi rumoris, qui in satis magnam
 inde celebritatem abiit. adeoque id unum et potissimum erat in crimini-
 bus, quae Arseniani obiectabant Iosepho, ab eo schismate discissi.

3. Tunc igitur sub initium Aprilis, solemnisi ieiunii tempore, dum
 festum ageretur quod Acathistum vulgo nominant, quidam ex clero Epse-
 topulus cognomento, in ordine notariorum patriarchae inserviens, post
 ipsorum primicerium, quem Mesiten sive mediatorem plerique solent
 amplo nomine vocare, libellum a se digestum accusationibus plenum sponte
 imperatori tradidit, noctu post finem hymnodiae. imperator convocatis
 qui forte praesentes adfuerunt e clero, simul omnes interrogabat ecquid
 consensu et conscientia ipsorum Epsetopulus id egisset. cum autem nemo
 annueret audientium praeter unum aut alterum, de capitulis percontaba-
 tur, simulque cuius esset existimationis qui libellum obtulerat. ad ea
 clericis datori quidem libelli mediocre testimonium reddentibus, crimina
 vero excusantibus, opinatus statim fieri non posse quin haberet conscios
 qui tantum se in certamen daret, cupide scriptum oblatum tenuit, occa-
 sionem inde sibi nascituram augurans leonia, cuius tantam experiretur
 saevitiam, in potestate habendi. mox diem praescripsit examini. capi-
 tula libello comprehensa haec ferme erant, primum, ex principio matuti-

Georgius Pachymeres I.

17

ἦσαν, ὡς εἰπεῖν καὶ ἕκαστον, πρῶτον τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς ὀρθρι-
 νῆς ὑμνωδίας τὸν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ψαλμὸν ἐγκόψαι, μόνῳ δὲ
 D τῷ τρισαγίῳ καὶ τῷ ἐπ' αὐτῷ μνημοσύνῳ κελεῦσαι προοιμιάζε-
 σθαι· δεύτερον τὸ προσκεῖσθαι τοῖς τοῦ σουλτάν εὐμενεῶς, ὡς
 καὶ σφιν ἐφεῖναι τῷ λουτρῷ τῆς ἐκκλησίας συχναῖς ἑλλοῦσθαι, 5
 τιμίῳν χαρακτήρων σταυροῦ ἐκείσε τοῖς μαρμάρους ἐγκεχαραγμέ-
 των, Ἀγαρηνοῖς οὖσι καὶ ἀμνήτοις· τρίτον ὡς καὶ τοῖς υἱέσιν
 ἐκείνου τῷ ἰδίῳ μοναχῷ μεταδιδόναι τῶν ἁγιασμάτων κελεύσειεν,
 E ἄδηλον ὃν εἰ τῷ θεῖῳ λουτρῷ ἐτελέσθησαν, καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις,
 ὡς ὁ αὐτὸς σουλτάν σὺν τοῖς σατραπίαις αὐτοῦ κατὰ τὸ ὀρθρινόν 10
 τῆς λαμπρᾶς καὶ μεγάλης κυριακῆς τῷ πατριάρχῃ λιτανεύοντι
 συνέλθοι τε καὶ σουλιτανεύσει. καὶ ἡ μὲν τῷ λιβέλλῳ διειλή-
 φητο, ταῦτά τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα· τῷ μέντοι γε πατριάρχῃ τὸ
 παράπαν ἀγνοεῖν οὐκ ἦν, ὅμως δὲ θεῶ τὸ πᾶν ἐπιτρέπων ἡσύ-
 χαζεν. ὁ δὲ γε βασιλεὺς τῶν γραμμῶν ἄπαξ ἐπιλημμένος 15
 P 175 τοὺς ἐπιδημοῦντας τῇ Κωνσταντίνου τῶν ἀρχιερέων ἐπισυνῆγε,
 καὶ δὴ προὔτεινε μὲν ἐκείνοις εἰς γνῶσιν τὰ γράμματα, ἐκοινοῦ-
 το δὲ σφίσι τὴν σκέψιν ὅπως ποιοίη. οὐ γὰρ ἦν ὑπερθέσθαι
 πρῶγμα δοκοῦν συμβάλλεσθαι τῷ σκοπῷ, κῦν οὐκ ἐδόκει ἀπο-
 χρῶν πρὸς τὸ τὸν πατριάρχῃν δεδιξέσθαι. ἐκείνος γὰρ καὶ μὴ 20
 πρὸς ἀπολογία ἐτι καλούμενος ἀπελογεῖτο, τὸ μὲν τοῦ ψαλμοῦ,
 ὡς αὐτὸς εἶη ὁ τύξας τοῦτο τὸ πρῶτον, ὡς τοῖς μοναχοῖς σύνη-

4. τοῦ decret.

nae hymnodiae psalmum pro imperatore recisum a patriarcha, iubente solo trisagio et super eo commemoratione prooemium absolvi. secundum, nimium se propensum et familiarem Sultani praebuisse, adeo ut ei et comitibus permiserit saepius lavari in lavacro ecclesiae, ubi sunt signa venerandae crucis marmoribus insculpta, cum isti essent Agareni et Christi mysteriorum expertes. tertium, quod filiis eius communicari per suum monachum sacras eucharistiae reliquias iussisset, cum non constaret an sacro baptismo initiati fuissent. praetereaque ipse Sultan cum suis satrapis per matutinum splendidae magnaec dominicae patriarchae litanias celebranti adfuisse et simul litanias recitasset, haec et id genus alia libello inerant. porro patriarchae haud usquequaque ignotam erat quid gereretur: tamen is totum deo permittens quiescebat. at imperator admessa semel delatione scriptisque accusatoris receptis, congregavit episcopos aliarum urbium qui tunc Constantinopoli sunt reperti, eisque ad notitiam scripta sibi tradita protulit, et ut communiter secum considera- rent quid sibi esset faciendum petiit. non enim erat cur differretur negotium quo dudum aspirabat viam pandens, etsi non videbatur sufficiens ad terrendum patriarcham. ille quippe, utcumque nondum citatus ad pro se dicendum, respondebat obiectis, ad primum quidem de psalmo, aliena se auctorem fuisse istius psalmi tali tempore cantandi, et cum antea soli a monachis id fieri consuevisset, primum se in ecclesiae usum in-

θεις ὄν, κἄν τῇ ἐκκλησίᾳ τελείσθαι, καὶ αὐτὸς ἀμετολή πάλιν **B**
ὡς ἀνάρκτους δοκοῦντος τοῦ τρισαγίου σὺν τῷ μνημοσύνῳ εἰς
εὐχῆς ἐκπλήρωσιν· καὶ δικαίως ἂν ἀπολογησόμενος εἰ καὶ τοῦτο
τελοῖη σὺν τοῦ βασιλέως ἔχοντος, πῶς ἂν δικαίως ἐγκαλοῖτο
5 καθυφαίς τοῦ παντός; τὸ δὲ τοὺς τοῦ σουλτᾶν ἐπὶ τῷ λουτρῷ
λούεσθαι αὐτὸν μὲν μήτ' εἰδέναι μήτε κελεύειν. "τέως δικαίως
ἂν ἐκκλείοντο πάντων ἐκεῖνοι τῶν λοετρῶν, οὐχ ἤττον ἢ τοῦ τῆς
ἐκκλησίας, ὡς τῶν ἄλλων πρὸς τοῖς χαράγμασι τοῦ σταυροῦ καὶ **C**
εἰκόνων εὐμοιροῦντων ἁγίων. εἰ δὲ τᾶλλα σφίσι ἀνεῖται καὶ
10 ἀσιβέσιν οὔσιν, εἰς τί τοῦ τῆς ἐκκλησίας λουτρῶνος ἐκδιωχθή-
σονται; τὸ δὲ τῷ σουλιᾶν καὶ τοῖς νείσιν ὡς Χριστιανοῖς προσ-
φίρεσθαι ἀρχιερέως μὲν μαρτυροῦντος τοῦ Πισσιδίας ἀνέθρονον
οἶμαι· εἰ δ' ἄλλως ἐλέγχοντο ἔχοντες, ἐκείνου καὶ μόνου, ἀλλ'
οὐκ ἔμὸν τὸ πλημμέλημα." ἀλλ' οὐχ ἰκανὰ ταῦτα τοῖς ἀμφὶ
15 τὸν βασιλεὺς ἰδοῦσιν τὰς εὐθύνas ἐξελεῖσθαι τῷ πατριάρχῃ, ἀλλὰ **D**
σύνδοκον ἤθελε συγκροτεῖν ἐξ ὑπάντων τῶν ἀρχιερέων, παρόντων
ἐνταῦθα καὶ πατριαρχῶν δύο, τοῦ τε Ἀλεξανδρείας Νικολάου
καὶ τοῦ Ἀντιοχείας Εὐθυμίου. ὕθεν καὶ βασιλικαῖς συλλαβαῖς
μετεπέλελλετο τοὺς ἀρχιερεῖς πανταχόθεν, ὥστε παρωχηκυίας τῆς
20 ἰορτιῆς ἀνυπερθέτως ἀπαντᾶν πάντας, μηδεμιᾶς προσφάσεως
ἀπορησούσης πρὸς παραιτήσιν. ἅμα γοῦν τελείῳ ἤρι συνή-

daxisse. verum eundem se id postea improbasse revocasseque, quod suf-
ficere videretur trisagium cum commemoratione ad orationis expletionem.
praeterea si alia facti huius defensio deesset, illa se uti iusta potuisse
quam suggereret praesens status imperatoris; qui quo iure queri posset
exclusum se particula quadam ecclesiasticarum precum, postquam patienter
et demisse acquievisset excommunicationi, qua omnium sacrorum partici-
patione arceretur? ad Sultanis comites quod attineret, lotos eos eccle-
siae balneo nascere se, neque id iussisse. caeterum si allegata ratio valeret,
excludendos eos esse cunctis pariter urbis balneis, non minus quam
illo quod ad ecclesiam pertineret, cum aliae quoque thermae, praeter-
quam signis crucis insculptae sint, sacris etiam imaginibus ornentur. si
autem id non obstat quominus iis, quantumvis verae religionis expertibus,
usus permittatur aliorum lavacrorum, quid est cur repellantur ab eccle-
siae balneo? denique cum Sultane et eius filiis tanquam cum Christianis
egisse irreprehensibile videri, quoniam id auctore idoneo fecerit, episcopo
videlicet Pisdiae tales illos esse testante. quodsi iam ostendatur nequa-
quam ipsos fuisse Christianos, illi soli ascribenda, non mihi eius facti
culpa fuerit. sed haec defensiones imperatori non videbantur sufficientes
ad purgandum patriarcham: verum decrevit congregare synodum omnium
antistitem, cui interessent duo patriarchae, Alexandrinus Nicolaus et
Antiochenus Euthymius. itaque regis literis convocavit undique praesu-
les ut post festum sine mora convenirent, nullo praetextu ad recusatio-

γοντο, και τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην συναχθεῖσιν ἐπιμελέστερον
 E κινεῖτο. (4) τόπος δὲ τῆς αὐτῶν συνόδου ὁ βασιλικὸς Ἀλεξια-
 κὸς τρίκλινος ἦν, ἵνα και προκἀθητο μὲν ὁ κρατῶν, συγκαθ-
 ζοντο δὲ και οἱ μεγιστᾶνες και ὅσον ἐν ἀξιώμασιν ἦν, συνεδρία-
 P 176 ζον δ' οἱ ἀρχιερεῖς, και πᾶν τὸ τῆς συγκλήτου παρίστατο. 5
 συνῆσαν δὲ και ἀπὸ πασῶν τῶν μονῶν οἱ προύχοντες μονήρεις
 συνάμα τοῖς σφῶν προεσιτῶσιν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ τῆς πολιτείας ὅσον
 ἦν περιφανές και δῆλον ἀπῆν. και ὁ μὲν κατηγορῶν ἐς μέσον
 κυριῶν τὸν λβέλλον προύτεινεν, ὁ δ' ἀνεγινώσκατο ἐπὶ πάντων.
 και ἐπεὶ ἐδόκει προκαλεῖσθαι και τὸν πατριάρχην, πέμποντες 10
 B τρεῖς μὲν τῶν ἀρχιερέων τρεῖς δὲ τῶν κληρικῶν προσεκάλουν
 ἀπαντήσοντα πρὸς ἀπόλογον. ὁ δ' ἀνένεινε πάμπαν, και γε κρί-
 σιν μὲν μὴ παραιτεῖσθαι, τρόπον δὲ κρίσεως και τόπον και
 πρόσωπα φεύγειν ἔλεγε, και δικαίως, ὡς οἶσθαι· πατριάρχην
 μὲν γὰρ κρίνεσθαι παρόντος μὲν βυσιλέως παρόντων δὲ μεγιστά- 15
 νων και κοσμικῶν, και ἐν ἀνακτόροις, και ταῦτα και βυσιλέως
 οὕτως ἔχοντος και εἰς ἄμυναν προειλημμένον, οὐκ ἄξιον οὐδὲ
 C τῶν δικαίων εἶναι τὸ σύμπαν. ταῦτα πρὸς τοὺς ἀπεισταμένους
 τοῦ πατριάρχου λέγοντος, γραφῇ ἐδίδοοντο τὰ λεγόμενα, ὡς μὴ
 τι συκοφαντηθεῖη. οἱ δ' ὑποστρέφοντες ἐδήλουν πάντα μετ' 20
 ἀσφαλείας τοῖς ἀποστείλασι, και σύλλογος διελύετο. τοῦτο δις
 εἶτα και τρις γεγονὸς ἔκ τινων καιριακῶν διαλειμμάτων (ἔμελε

nem suffecturo. pleno igitur vere convenerunt, et causa patriarchae ven-
 tilari a congregata est coepta. (4) locus synodi regium Alexiacum tri-
 clinium fuit, ad id delectus ut praesidere posset imperator. assidebant
 et aulae magnates. ac quotquot in dignitatibus erant, simul cum episco-
 pis. aderat et senatus universus, et ex cunctis monasteriis praecipua
 monachorum cum suis quique praepositis; nec aberant clariore illustri-
 oresque civium. et accusator quidem in medium prodians libellum obtulit.
 is cunctis audientibus recitatus est. tunc cum esset visum citari debere
 patriarcham, mittentes tres episcopos et tres clericos ipsum vocarunt ad
 causam dicendam. ille autem omnino venire renuit, cum diceret iudicium
 quidem hand se recusare, modum autem et locum iudicii personasque fu-
 gere; a qua exceptione iuris species non aberat. nam iudicari patriar-
 cham praesente imperatore, praesentibus optimatibus et saecularibus per-
 sonis, idque in palatio, praesertim imperatore sic constituto et palam
 occasionem vindictae captante, indignum videbatur, et tota res inique
 comparata. ea porro loquente patriarcha missis a synodo, excepta sunt
 scripto verba eius, ne quid calumniae interveniret. inde qui missi fue-
 rant redeuntes ad synodum cuncta ex fide retulerunt ad eos qui miserant,
 et coetus solutus est. idem iterum et tertio est factum, certis intervallis
 temporis interpositis: studebant enim qui haec agebant, nihil omittere
 eorum quae canones in eo genere praescribunt. caeterum nihil aliud ex

γὰρ καὶ κανόνων ἐκείνοις τοιαῦτα πράττουσιν) οὐδὲν ἦν πλέον ἐκ τούτων ὅτι μὴ τὸν πατριάρχην παραιτεῖσθαι τὸν τρόπον τῆς κρί- D
σιως, τοὺς δ' ἀντεπιστέλλειν ἐκείνῳ, ὡς ἐπιστημονάρχου τοῦ βασιλέως εἶναι δικαιουμένου ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι, 5 μὴ δίκαιον εἶναι μηδ' εὐλογον τὰ τοιαῦτα μέγιστ' ὄντα δίχα βασιλικῆς ἐπιστασίας κινεῖσθαι.

5. Ἐν ὄσῳ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, ἐννοήσας ὁ πατριάρ- E
χης, ὃ καὶ ἀληθές ἦν, ὡς οὐδὲν ἔστιν ἄλλο τὸ κινεῖν τοιαῦτα ἢ τὸ τοῦ κρατοῦντος πρὸς αὐτὸν ἀμυντικόν, ὅτε καὶ κινδυνεοί
10 κακῶ τὸ κακὸν ἰᾶσθαι, τῇ τοῦ πατριάρχου καταδίκη τὸ πρὸς ἐκείνου ἀπεχθές καὶ ὀχλῶδες, ὥστε καὶ ἀπεσκευάσθαι ταῦτα βούλεσθαι, παριδὼν πῦσαν μικροφυχίαν, ἵππου τε ἐπιβάς, μὴ πρότερον εἰωθὼς ἐξ οὗ τὴν Κωνσταντίνου κατέλαβε, καὶ βασιλεῖ πρόσεισιν. ἡμέρα δ' ἦν καθ' ἣν ταῦτ' ἐπράττετο κυριώνυμος. P 177
15 ὁ γοῦν βασιλεὺς καιρὸν ἐκείνον οἴηθεις ἐπιστῆναι ὅν καὶ ἐξήτει πάλαι, τὸν τῆς ἀνέσεως (ἐπειθε γὰρ ἐννοεῖν τοιαῦτ' ἐκείνον τό τ' ἐπιβῆναι ἵππου τὸν πατριάρχην καὶ παρὰ τὸ σῦνηθεις πρᾶξαι, τὰ τε κινούμενα ὡς ἐν χρῶ καταδίκης καὶ αὐτὸν γεγενῆσθαι), καὶ ὡς ἐκμειλιθᾶσθαι παραγένοιτο, φιλοφρόνως ὑποδέχεται προσίον-
20 τα, καὶ πλεῖστον ὅσον ὀμιλεῖ τὰ χαρίεντα. ὡς γοῦν καιρὸς τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἐπέστη καὶ ἤδη ἦν ὁ κρατῶν πρὸς τὸ τῷ ναῦ ἐπιστῆναι, πέμψας ἐκείνός τινα τῶν αὐτοῦ τοὺς ἐπὶ τῆς λειτουρ- B

his missitationibus et responsis elici potuit nisi displicere patriarchae iudicii modum, et ob id comparere recusare. ad quae hoc erat patrum responsum patriarchae per remissionem ad ipsum vocatorem redditum, cum sit olim existimatum aequum imperatori tribui principem locum in cognitione rerum ecclesiasticarum, nec iustum nec rationi consentaneum esse, quae ex eo genere negotia nunc agerentur, maximi utique momenti, alibi aut aliter quam praesente ac praesidente principe moveri.

5. Dum autem haec ita gererentur, intelligens patriarcha, quod verum erat, non esse aliam horum motuum causam quam iram in se imperatoris ultionem expetentis, in qua prosecutione periculum erat ne is malo aliud malum pro remedio apponeret, suo videlicet in patriarcham odio et rancori patriarchae ipsius damnatione procaranda moderi aut potius obsequi satagens, speravit uno sui cum infanso imperatore congressu istud praesverti discrimen posse. quare pusillanimitate posthabita equum inaccendit, desuetus id facere iam ex quo Constantinopolim advenerat, et imperatorem adit. dies qua haec gesta sunt dominica erat. igitur imperator ratus optatam diu sibi remissionem anathematis ad se ultro deferri (suadebat hoc enim equitatis illa insolita patriarchae adventusque inopinatus, et verisimilis coniectura, impulsu illum meta intentati iudicii et periculo damnationis imminenti ad hunc conatum sui delinendi) perhumaniter occurrit venienti, et cum benevole accedentem atque hilariter excipit, tum blandis per diu sermonibus detinet. ut ergo sacrae li-

γίας κατησπαλιζέτο, καὶ ἐκέλευεν ἅμα θεασαμένους αὐτὸν μῆτε περιμένειν τὴν πρὸς τὰς ἁγίας εἰκόνας προσέλευσιν αὐτοῦ προσκυνήσοντος μῆτ' ἄλλο τι περιαργοῦντας πράττειν, ἀλλ' εὐθὺς ἐκφωνεῖν μὲν τὸν διάκονον τὸ εὐλόγησον, εὐλογεῖν δὲ τὸν θεὸν μεγαλοφώνως τὸν ἱερέα κατὰ τὸ σύνθηθεις, καὶ τῆς λειτουργίας ἀπύρ-5
 ζετο, τὸ τοῦ ἱεράρχην ἅμ' αὐτῷ ἐπ' ἐκκλησίας συναγαγεῖν, κἀν-
 C τεῦθεν σιωπηλῶς τὴν τοῦ δεσμοῦ λύσιν πραγματευσάμενον ἔχειν. καὶ δὴ ἠδύτρεπιστο μὲν τὰ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, ὁ κληρὸς δ' ἄ-
 πας μετασκευασάμενος τοῖς εἰκόσι παραδοκῶντες τὸν βασιλέα 10
 ὅσον οὐκ ἀφιξόμενον περιέμενον. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦ ἱεροῦ μαν-
 δέου τὸν πατριάρχην κατέγων, κατὰ τινα ποσὰ διαστήματα,
 D ἅμα μὲν ἰστάμενος ὠμίλει, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἐπὶ τὸν ναὸν προσή-
 γετο. ὡς δὲ ποτε τοῦ οἰδοῦ ἐπέβη καὶ ὁ διάκονος τὸ εὐλόγησον
 ἐξεβόα καὶ εὐθὺς ἢ ἐκ τοῦ ἱερέως εὐλόγησις, ἐκπαῦται τῷ παρα-15
 δόξῳ ὁ πατριάρχης, καὶ τὸν δόλον συνεῖς αὐτίκα ἀντίεπα καὶ τῆς
 χειρὸς τοῦ κρατοῦντος ἔξωλισθε, καὶ "τί" λέγων "οὕτω δο-
 λερῶς κλέπτεις τὴν εὐλογίαν, καὶ παραλογίζῃ τὸ θεῖον ἄνθρω-
 πος ὢν, οὐ δέον ὄν οὐδὲ συμφέρον;" ἔτι δὲ καὶ "καλά γε ταῦ-
 τα" προσονειδίζων, "καὶ γε βασιλεῖ ἐννόμως ἄρχειν προαιρου- 20

turgiae tempus adfuit, imperator iam in prociactu adeundi templi misit certum e suis qui praemuniret, prout oportebat, sacrificii ministros, iubens eos, simul imperatorem ingredientem viderent, statim, non expectato dum ille ad sacras imagines adoraturus accederet, nullaque omaino alia quacunque ex causa mora interposita, protinus inchoare functionem sacram, diacono versiculum benedic pronuntiante, et dei benedictionem solemnem sacerdote pariter proferente voce contenta. ac consilium in his imperatoris hoc erat: se una simul cum patriarcha intra templum stante missae sacram rite peragi, tacita quaedam futura ipsi videbatur sui a dudum iniecto anathematis vinculo solutio. atque ita compendio quodam opportune occasionis consecutorum se sperabat quod tanto iam pridem circuitu captatum iverat. succedebatque illi hactenus dolus egregie. nam cleru univrsus praemonitus, ut dixi, ad inchoandum missae sacrificium proxime instructus omni convenienti apparatu et ornatu, expectabat dum appareret adventans imperator. qui astute ad quod intendebat sacram penulam comitantis secum patriarchae tenebat manu incedens una, et per intervalla urbane interposita consistens, confabulansque plane familiariter, donec cum intra templum simul ingrediens induxit. supergresso autem ipso limen, statim diaconus benedic inelamavit; quam vocem secuta continuo est sacerdotis benedictio. percussus inopinato facto patriarcha, et dolum subito intelligens, proripuit se, ac manus tenentis imperatoris elapsus est, "cur" inquit "dolosse furaris benedictionem, et decipere deum conaris, homo cum sis? quod nec oportebat nec expediebat a te tentari." addidit praeterea haud molliter exprobrans "pulchrane haec putas et convenientia imperatori magnifice professo se iuxta leges

μένω πρόποντα, καὶ δυσφορητὰ τοῖς ἄλλοις ἀκοῦσαι, ὥστε καὶ Ε
 ἐπαινεῖν," εὐθὺς ἀετὸς ἦν λιπῶν ἐκείνον καταιδεσθέντα καὶ ἀφι-
 πτάμενος, καὶ διὰ τῆς αἰσθηρᾶς τοῦ τρικλίνου πύλης ὡς τάχος
 περὶ διαθῶν, ἧ ποδῶν εἶχεν ἐχώρει πρὸς θάλασσαν, καὶ νεῶς
 5 ἐπιβὰς κατελάμβανε τὰ οἰκεία. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἑβριοπα-
 θήσας οἶον καὶ αἰδεσθεὶς προσποιεῖται οὐδὲν ὁμῶς τὸ μεγαλόψυχον.
 καὶ ἐπεὶ τέλος τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ἐλάμβανεν, ἐξεληθὼν, στα-
 θεὶς ἐν τῷ Ἀλεξιακῷ τρικλίνῳ, τοὺς τε τῶν ἱεραρχῶν παρατυ-
 χόντας καὶ τοὺς τοῦ κλίρου μεταστειλάμενος, ἐπενεκάλει τῷ πα- P 178
 10 τριάρχη σκληρότητα, καὶ "ἴδετε" λέγων "ὅπως ἀμαθῶς οὕτω
 τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἀπεδίδρασκε. καὶ εἰ λυπήσων ἐφάνη, κατὰ
 τί γε καὶ παρ' ἡμᾶς ἀφίπται; ὅλλ' ὡς ἔοικε, τοὺς ἐλέγχους δια-
 φυγγάνειν πραγματευόμενος, ἔλαθεν ἑαυτὸν συνωθήσας μάλιστα
 πρὸς τὴν δίκην. μὴ γοῦν ἐπὶ πλέον φευγοδικῶν κερδαινετώ,
 15 ἄλλ' ἐπεὶ τὸ τρίτον ἐναπολείπεται μῆνυμα, συναχθέντων γενέ- B
 σθω καὶ τοῦτο, καὶ εἰ μὲν ἀπαντήσῃ, κρινέσθω, εἰ δ' οὐδὲν,
 ἀλλὰ ἡμῖν γε μελήσει πῶς ἂν φυγοδικοῦντα μετελεύσεισθε. τὸ
 δ' ἐμὸν ἀναθετέον θεῷ, ὅπως ἂν ὡς ἐκείνῳ βουλευτὸν οἰκονομη-
 θεῖη." ταῦτ' εἰπὼν καὶ προσθεὶς κατὰ τινα πρόληψιν ἀκείνῳ
 20 εὐμεθέως, ὅτι καὶ τὸ τούτους πολλὰκις ἀναφέροντας περὶ τῶν

20. τὸ] τοῦ?

imperare velle? quid homines dicent ubi audierint? an laudare ista, an
 saltem vel tolerabilia censere poterunt?" et his repente dictis avolvit
 instar aquilae, pudore confusum imperatorem relinquens; ac per portam
 triclinii ferream, pedes quanta maxima potuit pernicitate currens, perve-
 nit ad mare, ibique nave conscensa domum se retulit. at imperator plenus
 licet contumeliae, ac tam probrosae repulsae sensu intimo doloreque
 aestuans, tamen magnanimitate simulata sacrificio perrexit attendere,
 quoad missa peracta regressus stansque in Alexiaco triclinio, apud eos
 quos ibi forte reperit episcopos, et alios ex clero quos vocaverat, que-
 stus est de patriarchae duritia, "videte" inquit "quam inurbane nos-
 tris se manibus proripuerit. si offensurus prodierat, quid attinebat etiam
 ad nos accedere? verum ut apparet, effugere iudicium molliens induit se
 magis, intricavitque illis ipsis quos declinare cupit laqueis quaestionis de
 ipso coeptae; quam censeo sine mora urgeadam, nec committendum ut
 cavillationum, quibus eludere leges nititur, fructum optatum securo suferat,
 quae sitam impunitatem. quoniam igitur tertia tantum citatio super-
 est, ea, velim, congregatis statim vobis decernatur et fiat; et si vad-
 monium citatus stiterit, continuo iudicetur: sin minus, vestrum erit vi-
 dere quid de contumacia recusatore iudicii aequum sit statere. id equi-
 dem in vestro arbitrio relinquens, deo permitto ut prout illi placuerit ge-
 bernetur." ea cum dixisset, illud praeterea per quamdam utilem intento
 praecoccupationem adiunxit, quod plerumque contingeret ipsos de negotiis

κατὰ σφῶς ἐκκλησιῶν μὴ εἰσακούεσθαι αἰτίαν μίαν εἶναι τὴν τοῦ πατριάρχου πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν, καὶ ὡς εἰ ἐκποδῶν τὸ σκάνδαλον γένηται, πρῶτος τὰ μεγάλα παρ' αὐτῷ δύνασθαι, καταπαύει τὸν λόγον.

Τῆς δὲ μετ' αὐτὴν ἡμέρας ἅμα συναχθέντων καὶ πάλιν, 5 μετὰ πολλὰ τὰ λαληθέντα καὶ τὴν τοῦ βασιλέως οἶον παραίτησιν, ὡς μηδὲ αὐτὸν θέλειν παρῆναι, εἰ μὴ γε τῆς ἐκκλησίας δεσμοὶ D ἔξεχώρουν καὶ προσκατηγάκαζον, (6) καὶ τὸ λοιπὸν πέμπεται μῆνυμα, ἀρχιερέων κἂν τούτῳ μεσολαβησάντων καὶ κληρικῶν. ὡς δὲ καὶ αὐθις ὁ πατριάρχης ἀπέειπε τὴν ἀφίξιν, προστι- 10 θείς ὡς "τὸ δοκοῦν ἡμῖν ἀπόντος γενέσθω· οὐδὲ γὰρ ἀπαντήσασιμι κἂν ὃ τι γένοιτο," τότε μετὰ τὴν πολλὴν σκέψιν οἱ ἱεράρχαι κανόνισιν οἶον ἐπερείδασθαι θέλοντες εἶχον μὲν καὶ τὸν τῆς φυ- 15 γοδικίας κανόνα τῶν ἀποστόλων τὰ πολλὰ σφίσι πρὸς τὸ τὰ δοκοῦντα ἀποφαίνεσθαι συμβαλλόμενον, ὅμως δὲ γε ἐν ἀσφαλεῖ βουλόμενοι πράττειν, ἐπεὶ καὶ ἐπὶ πάσης ὡς εἰπεῖν τῆς πόλεως P 179 ταῦτ' ἔπραττον τοῦ βασιλέως οικονομοῦντος διὰ τὴν τῆς ἀπεχθείας ὑποτρέχουσαν ὑποψίαν, καὶ ἵνα μὴ καὶ αὐθις σχίζοντο μαθόντες τὰ γεγονότα, παρίστων καὶ αὐθις ἐπὶ μέσου τὸν Ἐψη-

1. κατὰ σφῶν ἐκκλησίας P.

suarum ecclesiarum audiri postulantes non admitti, unam causam esse odium in se patriarchae. tolleretur istud modo scandalum: visuros eos statim quam multum apud se possint preces omnes et significationes voluntatis ipsorum. in ea verba loqui desist.

Postridie congregatus rursus coetus est. ibi post multa varie dicta, postque aliquam imperatoris ad specimen modestiae affectatam recusationem interveniendi synodo, si per vincula ecclesiae, quibus constringeretur, id minime liceret, tandem is, velut consensu coactus invitantium patrum, ingressus assedit. (6) ad ultimam inde, quae sola supererat, patriarchae citationem rite perendam episcopi, ut antea, et ex clero aliqui missi sunt. cum autem more solito patriarcha se venturam negasset, addidit "me utique absente, quod vobis videbitur, fiat: nunquam enim omnino, quidquid ad id moveatur, adducar ut illic me sistam." tunc post multam deliberationem et considerationem attentam patres, maxime studentes inniti canonibus, reperiabant in primis accommodatum ad rem praesentem canonem apostolorum de recusatione iudicii. quamquam autem is sufficere ipsis videbatur ad sententiam iure ferendam, tamen quia in oculis universae, ut sic dicam, civitatis, prout imperator ordinaverat, haec gerebantur, per quam erat vulgarissima opinio ac notitia simultatis, qua is a patriarcha sibi vicissim infenso dissidebat, ne per eam causam infirmandi iudicii tanquam ex odio ad imperatoris gratiam lati occasio quaepiam et ex ea praetextus schismatis nasceretur iis qui forte rem uti nunc gerebatur narrari postea audirent, statuerunt iterum in medio Episcopulam; et libellus singillatim expensis capitulis relectus

τῶπουλον. ὁ ἀβέλλος καθ' ἕν κεφάλαιον ὑπανεινήσκειτο, καὶ εἰ ἔχοι τοὺς μαρτυρήσοντας ἤρωτῆτο. ὁ δὲ γε “πραγμάτων φανερωῶν” εἶπεν “οὐ τόνδε ἢ τόνδε ἀνάγκη εἶναι τὸν μάρτυρα, ἀλλ' ἅμα σύμπαντας, ὅτι καὶ πάντες συνοίδασι γενομένοις.”
 5 ὡς γοῦν ἐκλεγέντες τινὲς ἠρωτήθησαν τῶν τοῦ κλήρου, καὶ μᾶλλον περὶ τοῦ σουλτάν, καὶ εἰ συλλιτανεύσας τῷ πατριάρχῃ συ- B καθίσαιεν ἀγαπνωσκομένου τοῦ θεολογικοῦ λόγου κατὰ τὸ σύνθη-
 ρες, εὐθὺς ὠμολόγουν οὕτω γενέσθαι, τὸν δὲ σουλτάν εἰ Χρι-
 στιανὸς ἐστὶν εἴτε καὶ μὴ μὴ εἰδέναι ἔφρασκον, τέως δ' ἐκείνον
 10 τότε Χριστιανὸν νομίζειν ἄντικρυς. οἱ γοῦν κρίνοντες τοῦτο μόνον λαμβάνειν ἤθελον τὸ συλλιτανεύσαντα καθισθῆναι, τὸ δ' εἴτε Χριστιανὸς εἴτε καὶ μὴ, αὐτοῖς ἔφρασκον ζητητέον εἶναι,
 καὶ ἐπὶ τούτοις πολλοὶ παρήγγοντο μαρτυρήσοντες τὸ σέβας ἐκείνῃ C
 μὴ κατὰ Χριστιανὸς εἶναι, οὐκ οἶδα δ' εἴτ' ἀληθὲς, εἴτε μὴν
 15 θεραπεύοντες τὸν κρατοῦντα. τέως δὲ γε, ὡς ὕστερον ἡμᾶς πυθάνεσθαι τῶν τοιούτων τέλος λαβόντων, ὁ σουλτάν ἀποστεί-
 λας πρὸς τὸν κρατοῦντα, ἐπεὶ παρὰ τὴν αὐτοῦ αἰτίαν μεμαθήκει τὸν πατριάρχῃν ἐξελαθέντα, σὺν ἄλλοις οἷς ἐμήνυε, καὶ τοῦτο χαριέντως ἢ μᾶλλον καὶ βαθέως ἀπτόμενος προσεμήνυεν, ἀξιῶν
 20 στεῖλαι οἱ τῶν ἐκείνου διαφερόντως τὰ ἱερὰ περιάμματα, ἢ δὴ D καὶ ἐγκόλπια ὁ κοινὸς ὀνομάζει λόγος, καὶ εἰ βούλοιο, καὶ χό-
 ρου ταριχευθέντα μηρὸν ὡς ὀρεγόμενος φάγοι. καὶ τοῦτ' ἦν

est, et an testes haberet quibus confirmaret quae accusabat, interrogatus est delator. ille vero respondit rerum palam manifestarum hunc aut illum adduci testem non debere, sed simul universos, quod aequae omnes consilii factorum a se allegatorum sint. ut autem selecti quidam ex clero interrogati praesertim de Sultane, utrum illo simul litanias recitasset cum patriarcha, et dum legeretur divinus sermo de more, assedisset una, statim responderunt ita factum fuisse, Sultan vero Christianus necne sit se nescire; ac tum quidem se putasse illum Christianum. velle autem se aiebant indices hoc solum pro testimonio accipere, simul orasse et assedisse Sultanem: qualis autem fuerit, Christianus an paganus, quaerendum ex se non esse. praeter hos ergo producti alii multi sunt qui testificarentur non esse illum religionis Christianae cultorem. quod utrum illi ex vero affirmarent an obsequentes imperatori fingerent, haud habeo comperit. cognovimus tamen postea, perlato iam et executioni mandato iudicio, Sultanem ubi audisset sua causa depositum patriarcham, misisse ad imperatorem (sive id ioco sive serio aut quocumque demum consilio fecerit) qui eum rogarent ad se mittere ne gravaretur quaedam ex suis sacris amuletis, quae vulgaris sermo vocat encolpια, icunculas videlicet gestari de collo pendentes ad sinum religionis causa solitas, et iussisse ut adderent se, si vellet imperator religionis suae specimen capere, vel porci saltum femur avidè comesturum. quo testimonio plane

τότε τῷ βασιλεῖ περὶ τοῦ πατριάρχου ἔλεγχος ἄντικρος, τῷ μὲν εἶναι τῶν θείων ἐκτυπωμάτων προσκνητῆν τὸ σέβας αὐτοῦ παριστώτος, τῷ δὲ καὶ κρεῖων ὑείων ὀρέγεσθαι τὴν κατὰ Χριστιανούς πολιτείαν ἐμφαινόντος. τότε δὲ ὡς ἀτελέστου περὶ τοῦ σουλτὰν βουλευομένων ἐκείνων ἐδόκει κίνδυνος ἐξῆρθαι τῷ πα-
E τριάρχη. ἦσαν δ' ἄλλοι οἱ καὶ γλαφυρώτερον ἐπεχείρουν δῆθεν προσεπειθήμενοι ταῖς κατηγορίαις, ὡς εἶπερ κάκεινος εἰς Χριστιανούς ἀληθῶς ἐτέλει, τὸ γοῦν περὶ ἐκείνον Περσικὸν καλὸν ἦν ἐκτόπως τὸν πατριάρχην φυλάττεσθαι· μηδὲ γὰρ κάκεινους πάντας Χριστιανούς εἶναι ἢ καὶ λογίζεσθαι. ὡς γοῦν πρὸς τὸ 10
τὰ δοκοῦντα ἀποφαίνεσθαι ἦσαν, οἱ μὲν πλείους, ἢ καὶ πάντες παρὰ τινὰς (ὁ Ποντοηρακλείας Θεόδωρος οὗτος ἦν, ὁ Εὐχαιτῶν Ἀλέξιος, ὁ Βρῦσειος Ἰωάννης, καὶ μετ' αὐτῶν ἄλλοι· ὁ
P 180 γὰρ Μιτυλήνης Γρηγόριος τὰ πολλὰ τῷ πατριάρχη προσέχων, ἐπεὶ τὴν δίκην ἀπρητημένην ἑώρα οἱ, νόσον σκηψόμενος ἀπῆν, 15
ὃ δὴ καὶ μετ' ἐμβριθείας ὁ κρατῶν ἐμὲ ὡς νοτάριον ἀποστέλλων ἢ ἀπαντῶν ἢ διδόναι τὴν γνώμην ἐκέλευε, καὶ μόλις τὴν οἰκίαν γνώμην τῷ τε Λαρίσσης Θωμᾶ, τῷ Ναυπάκτου Ἰωάννη καὶ τῷ Ἀδριανουπόλεως Γερμανῶ προσανετίθετο) οἱ γοῦν παρὰ τοὺς
B εἰρημένους ἐκ τοῦ παραχρῆμα καθάρσεων τοῦ πατριάρχου κατε- 20

confirmabatur imperatori culpa in hoc vacare patriarcham, cum revera Christianum Sultan se probaret tum exhibendo se sacrarum imaginum veneratorem, tum se gustare libenter carnes suillas declarando. caeterum tunc cum in illis de patriarcha disquisitionibus quasi pro fundamento poneretur minime illum fuisse Christianis mysteriis initiatum, utique videbatur inde impendere periculum patriarchae. erant qui callidius et ad finem intentae damnationis assequendum efficacius argumentarentur, allegantes parum ad summam criminis referre Sultanis ipsius statum quoad religionem. ut enim ille revera Christianus fuerit, certe a Persia eius comitibus pariter et promiscue simul cunctis admittendis cavere debuisset patriarcham, cum satis constaret nequaquam illos universos aut fuisse aut habitos esse Christianos. ut autem ad dicendas sententias ventum est, plerique aut potius omnes praeter quosdam (hi fuerunt Theodorus Heraclaeae Ponti, Alexius Euchaitarum, Ioannes Brysis, et cum his alii: nam Gregorius Mitylenes, patriarchae multum deditus, ubi prospexit ei damnationem imminere, simulato morbo abfuit, ad quem impetu ardenti imperator me, pro eo quo tuncungebar notarii munere, ire confestum iussit, denuntiaturum ut omnino aut veniret aut sententiam suam mihi ad synodum relaturum ederet; ad quae is aegre tandem responsum expedians, dixit se, quod Thomas Lariassae, Ioannes Naupacti, Germanus Adrianopoleos episcopi censerent, etiam ipsum sentire, ac velle tribus ipsorum suffragiis suum quartum plane consentiens adiungi) exceptis, laquam, his quos modo nominavi, reliqui omnes praesentem exanctationem patriarchae concordibus calculis decreverunt, sed maiori ex parte ob contuma-

ψηφίζοντο, πλὴν ὡς φηγοδικουῦντος τὸ πλὸν· τὸ γὰρ σουλτάν
 εἶτε Χριστιανὸς εἶη εἶτε καὶ μὴ, ἐπ' ἀμφιβόλοις ἐτίθουν, ἀπο-
 χρῶν δὲ πρὸς καταδίκην τῷ κατηγορουμένῳ τὸ τῆς φηγοδικίας
 καὶ μόνον ἐνόμιζον ἔγκλημα, ὡς ἐπ' ἔγκλήμασι τῷ φηγοδικουῦντι
 5 συμβυῖνον. οἱ δὲ καὶ σφίσι ἀντίβαινον ἰκανῶς, ὡς εἰ μὲν ὡς
 κοινωήσας ἄλλοσεβείσιν ὁ πατριάρχης εὐθύνοιτο, πρῶτον μὲν,
 ἀλλ' ἄδηλόν ὄν εἰ ἀσεβεῖς ἐκείνοι, τὸ ἔγκλημα συμβαίνειν ἔξα- C
 σθενεῖν. εἰ δὲ καὶ ταῖς ἀληθείαις ἔξω τῆς αὐτῆς τοῦ Χριστοῦ
 ὁ σουλτάν, τὸν μὲν πατριάρχην καὶ οὕτως ἀνεύθυνον εἶναι, τοῦ
 10 παντὸς ἐπὶ τῷ μαρτυροῦντι κειμένον· ὁ δ' ἦν ὁ Πισιδίας Μα-
 κάριος. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ συνευθύνεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους τῷ
 πατριάρχῃ, Χριστιανούς γε ὄντας καὶ προσκεκληρωμένους τῷ
 θεῷ, καθ' ὄνδηποτοῦν εὐρισκομένους βαθμόν, οἷς δὴ καὶ ὠφεί-
 λετο ἔξ ἀνάγκης ὑπομιμήσκειν τῷ πατριάρχῃ καὶ ἀναστῆλθαι
 15 τὴν ἐκείθεν σεβήλωσιν. τὸ δὲ τούτους παραδραμόντας ἐπι μύ- D
 νῳ τῷ πατριάρχῃ δίκην ἰσῶν μὴ εἶναι δίκαιον τὸ παρὰπαν
 μηδ' ἐπιεικῶς εὔλογον. ὁ δ' οὖν Πισιδίας πρὸς τὸ ἀποβησό-
 μενον ἄφορῶν (τὸ γὰρ ἔγκλημα μαρτύριον ἦν τοῦ καὶ τούτου τῆ
 καταδίκῃ συνηπάγεσθαι· οὐ γὰρ ἂν δόξαιεν πάντως τὸν πα-
 20 τριάρχην δικαίως καταδικάζειν, εἰ μὴ καὶ αὐτὸν εὐθύνοιεν)

6. κοινωήσων P.

ciam non sistendi se iudicio: nam crimen de Sultane longam nec neces-
 sariam aiebant poscere disquisitionem de religione eius, qua defungi lice-
 ret, in ambiguo relinquendo Christianus necne fuerit, nitendo autem ad
 damnationem accusati eo quod et certo constaret et secundum leges suf-
 ficeret, recusationem videlicet comparandi ante legitimum tribunal, quo
 rite citatus fuerit. his, quatenus in ambiguo relinquebant crimen de
 Sultane, obsistebant alii satis verisimili ratione, contententes plane pur-
 gatum de eo videri debere patriarcham. nam cum quidem quo pacto ae-
 quum sit damnari, quia profanos in rerum sacrarum communionem ad-
 miserit, si profanos istos quos admisit fuisse non constet? et utcumque
 se res habuerit, idoneum eos pro Christianis habendi patriarcha habuerit
 auctorem Macarium episcopum Pisidiae, penes quem in solidum eius, si
 qua est, facti culpa resideat? praeterea non patriarcha solus eo nomine
 damnandus venerit, sed et alii multi qui simul tunc cum eo in templo
 fuere, non Christiani solum sed etiam clero adscripti, quorum singulos
 pro ratione gradus cuiusque attingebat sua pars officii ad excludendos
 aedytis profanos et non communicandum in mystica functione cum non
 initiatis. quis enim possit dubitare quin saltem ii debuerint admonere
 patriarcham, et cum non fecerint, quia eius, si quod est, piaculi conta-
 gionem in se traxerint, ob quam et ipsi sint poenae obnoxii. praeteritis
 porro tot aliis participibus culpae, in uno puniendae severitatem haerere
 patriarcha neque aequum neque tolerabile omnino videri posse. haec vi-
 dens Pisidiae antistes, et vim praecudicii ad se quoque in eandem cum
 patriarcha damnationem involvendam pertinentis secum reputans, tacitus

ἐπ' ἡσυχίαν καθήμενος ἦν. τόσον δ' ἐκείνοις ἔμελε τούτου ὥστε οὐδὲ τὸ πρῶτον συνεκαλέσαντο μαθεῖν ἕξ ἐκείνου τὰ περὶ τοῦ
 Ε σουλτάν. τέως δ' ὅμως οὐκ ἦν αὐτὸν δέχεσθαι τοῖς δι' αὐτὸν ἐπενεγκόντας τὴν τῆς δίκης ψῆφον τῷ πατριάρχη. ὃ δὲ καὶ συνέβη, ἕξορισθέντος ἅμα τῷ καθαιρεθῆναι, ἢ μᾶλλον καὶ 5 ἐρήμην ἅλῶσαι, κἀκείνου. ὡς δὲ πολλῶν τότε κατατεινομένων λόγων τέλος καὶ οὗτοι συνῆλθον τοῖς ἄλλοις ἐκόντες ἄκοντες, κυροῦνται ἡ ψῆφος καὶ ὁ πατριάρχης ἐπὶ καθαιρέσει καταδικάζεται. λύσαν δ' αἰψηρὰν ἀγορὴν, ποιητικῶς φάναι, τῶν βασιλέων εὐφημηθέντων κατὰ τὸ σύνθετες. πλὴν καὶ δύο τάττονται 10
 P 181 παρὰ τῶν ἱεραρχῶν ἱεράρχαι ἀπελθόντες τὰ παρὰ τῆς συνόδου πραχθέντα σημεῖαι τῷ καταδίκῳ.

B 7. Ὀψίας γοῦν δειλῆς πρὸς ἐκείνον ἀπητηκότες, παρόντος καὶ τοῦ κλήρου παντός, ἐδήλουν τε τὴν ἀπόφασιν καὶ ὡς ἕξελθεῖν ἐτοιμασθεῖν διεκελεύοντο. ὃ δὲ πρῶτον μὲν εὐχαριστή- 15 σας θεῷ ἔτοίμιον ἑαυτὸν παρεῖχεν ἀπέρχεσθαι, ὅπῃ καὶ βοῦλοιντο. ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τὸν κλῆρον στραφεὶς “τὰ μὲν κατ' ἐμὲ ὅπως συνέβη παραχωροῦντος θεοῦ, οἴδατε, τέκνα· δεῖ δ' ὅμως εὐπειθεῖν τῷ θεῷ θελήματι, κἄν ὅπως οἰκονομοῖη
 C τὰ καθ' ἡμᾶς. ἡμεῖς μὲν οὖν ποιμένες ταχθέντες χρημασιν οἷς 20 οἶδε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ καλέσαν, εἰ καὶ ἀναξίλους, ἡμᾶς,

sedebat. nocuit illi nimius favor patrum. nam ut ei parcerent, abstinuerant ab eo iuridice interrogando tum cum discuteretur patriarchae circa Sultanem factum, cuius ipse pars fuerat. nunc serum erat illum vocare, manifesto utique praeiudicio damnatum. nec poterat locum amplius habere qualiscunque ipsius defensio, iam prolatis multorum sententiis in eos qui cum profanis communicassent, quae suffragia nihil minus Pisidiensem quam ipsum patriarcham affigebant. itaque damnato patriarcha, aut potius indicta causa propter neglectum vadimonium deposito, Pisidiensis quoque in exilium pulsus est. post multa in ista concertatione ultro citroque allegata, et hi volentes nolentes cum aliis convenserunt, et concordiam iam synodi iudicio depositio patriarchae sancita est. solverunt autem, ut poetice dicam, subitum conventum, et acclamationibus in honorem imperantium editis de more, praetereaue duobus praesulibus electis qui nomine synodi exactionem patriarchae denuntiarent suam, finis impositus negotio est.

7. Inde sub vesperam conveniunt patriarcham et quos diximus ad id a synodo electos, et clero praesente universo, postquam suam illi depositionem iuridice declararunt, eadem ipsam auctoritate iusserunt expedire esse ac comparare ad proximum discessum. at ille gratis primum deo actis, praemptum paratumque se exhibuit ad eundem que vellet. tum ad clerum conversus “res” inquit “uti se meae habeant deo permittente, notis, filii: oportet tamen acquiescere divinae voluntati, et boni consilii quidquid de vobis providentia decrevit. nos cum fuissetis pastores praefecti iudiciis notis Spiritui Sancto, qui vocavit nos quamvis indignos,

ὅπως κατὰ τὸ δυνατόν ἡμῖν ἐποιμάναμεν καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς διεξήγομεν, οὐ καλῶς μὲν ἴσως, ἱκανῶς δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν, οἴδατε· τί τὰ δῆλα καὶ λέγω; ὁμως πολλοὺς μὲν ἴσως καὶ ἐλυπήσαμεν, παρὰ πολλῶν δὲ καὶ ἐλυπήθημεν, συνδιαφείσφροντες ἀλλήλοις τὰς παρ' ἀλλήλων ἀπεχθείας. τοιαῦτα γὰρ τὰ Δ τῆς ἐκκλησίας σπλάγχνα, ὡς καὶ βαρυνομένων ἡμῶν ὡς πατέρων ὑμᾶς ὡς τέκνα ἀνέχεσθαι, καὶ ἀπεχθανομένων τιγῶν ὑμᾶς αὐθις ἀλογοῦντας τῆς ἀπεχθείας ὡς μέλη γνήσια περιεῖπεν τοὺς ἀπεχθανομένους. νῦν οὖν καιρὸς ἀλλήλοις ἀφείναι τὰ ὀφειλή- 10 ματα. καὶ δὴ τὸ μὲν ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐκπληρῶ, καὶ συγχωρῶ πᾶσι, E καὶ ὅπῃ τῷ θεῷ βουλευτὸν προθύμως ἀπέρχομαι. ὑμεῖς δὲ ἀλλὰ τὰ τῶν σκευῶν τὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅσα ἐν πέπλοις τιμίοις καὶ λειψάνοις ἁγίων καὶ βιβλίοις, ἀπελθόντες καὶ καθ' ἐν ἰδόντες καὶ P 182 ἀναψηλαφήσαντες παραδέξασθε, μὴ καὶ τις ἱεροσυλίας ἡμᾶς 15 γράψηται. καὶ τὸ λοιπὸν χαίρετε ἐν κυρίῳ, τέκνα, καὶ σώζεσθε. ἡμῖν δὲ ὁ ἐπενδύτης καὶ τὸ πυξίον καὶ τρεῖς τῶν νομισμάτων, ἃ δὴ καὶ τῷ πατριαρχεῖῳ προσβαίνοντες εἶχομεν κατὰ κανόνα τῶν μοναχῶν, καὶ ταῦτα ἰδοῖς κόποις τοῖς ἐκ μετεγγραφῆς ψαλιτῆρος κτηθέντα, πάλιν λαβόντες ἔξιμεν." ταῦτα καὶ τοι- B 20 αὐθ' ἕτερα πρὸς τὸν κληρὸν εἰπὼν, ὥστε καὶ ἐκ τοῦ σχεδόν

tamen prout potuimus gregem pavimus et vos ecclesiamque gubernavimus, forsitan non bene, veruntamen, quantum virium facultatisque nostrae tenuitas tulit, fideliter, testes vos habemus omnium: quid attinet nota proloqui? inter haec fieri potest ut nos molestiam multis facessiverimus, uti et vicissim perpassi sumus molestias plurimorum. ignoscamus condonemusque nobis invicem mutuas offensiones in visceribus ecclesiasticae caritatis. nam inter nos comparatae necessitudinis poscit officium, ut et nos patres libenter feramus quae gravia perpeti a filiis contingit, et vos filii quod a paterna gubernatione minus gratum interdum accidit toleretis; itemque quae forte a fratribus offensiones existunt, non mutuis ulcisci odiis, sed ut membra eiusdem corporis vera illos ipsos graves vobis et infestos amplectamini. tempus nunc est dimittendi invicem debita. eundem, quae in hoc meae partes sunt, quam plenissime possum exequor, indulgens condonansque cunctis cuncta; et quo deo placitum est, alacris pergo. vos ite, census facite ecclesiae vasorum; et quidquid velorum caeteraeque pretiosae vestis, quidquid sanctarum reliquiarum et librorum ecclesiasticae habent capsae, recognoscite, probate, numerate, accipite, ne quis deinde nos sacrilegae rapiinae possit accusare. de caetero gaudete in domino, filii, et salvete. nos palliolo, pugillaribus et tribus nummis, mercede operae librarias describendo psalterio locatae, quae omnia iuxta monasticam regulam prius possedimus quam patriarchales aedes ingredoremur, ut propriis resumtis, eximus." haec et alia eiusmodi quaedam effatus ad clerum, et tanquam mox discessurus properare iussis quibusdam e praesentibus, quorum ego fui, ad sacram

- ἀπελθεῖν τινὺς ἐπὶ τῇ τῶν ἁγίων παραλήψει, ὧν καὶ αὐτὸς ἦν, στραφεὶς πρὸς τοὺς πεμφθέντας “ἀδελφοὶ” εἶπεν, “ἰδοὺ ἤτοιμάσθην, καὶ οὐ ταραχθήσομαι, κἄν ὅ τι καὶ ἐπ’ ἐμοὶ βούλοισθε. τὸ οὖν ἐμέτερον, ὡς φατέ, κατεπράχθη. πρᾶττέτω καὶ τὸ λείπον ὁ βουσιλεύς, καὶ ὅπου ἴτεον ἡμῖν ἕξ αὐτῆς κελευέτω, 5
- C** ἢ μᾶλλον πεμπέτω καὶ τοὺς ἀπέχοντας. οὐδὲ γὰρ ἐρίσομεν τὸ παράπαν, κἄν ξίφος προσετοιμάζοι κἄν θάνατον.” ταῦτ’ εἰπὼν ἀπέπεμπε μετ’ εἰρήνης πάντας, αὐτὸς δὲ τοῖς ὄλοις ἑξαμελήσας ἐκάθητο, τὸ ἀπὸ τοῦ κρατοῦντος ἀναμένων πρόσταγμα.
- D** 8. Νῦν ἦν, περὶ ποῦ τὰ τελευταῖα Πωαντιῶνος, ὅτε καὶ 10 πρὸς τὸ αἰθριώτερον καθίσταται ὁ ἀήρ τῶν ἀπὸ τοῦ χειμῶνος ἀπαλλαγείς δυσχερῶν, τὸ πολὺ τῆς νοτίδος ἀποβαλῶν. καὶ δὴ τὴν πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἐκείνης οἱ τοῦ βασιλέως πέμπονται ἐφ’ ᾧπερ τὸν καταδικασθέντα καταγαγόντες ὑπαγαγεῖν ὄπου καὶ προσετέχθησαν. ὡς γοῦν ἀντίκα κατήγετο, ἐπιβύς τοῦ με- 15 γίστου ναοῦ, στὰς πρὸς ταῖς μεγίσταις πύλαις, ἀφωσίον τῷ δε-
- E** σπότη Χριστῷ τὰ εὐχαριστήρια προσκυνῶν τε καὶ συνταττόμενος. ὡς δ’ ἔμελλε διὰ τῆς κατ’ ἀνατολὰς πύλης ἐξέρχασθαι ἐφ’ ᾧ καταλαβεῖν τὸ ἐν τῇ Βαρβύρα κελλύδριον τοῦ θαυματουργοῦ Νικολάου, ὁ δὴ καὶ συνίστατο τότε πρὸς τῇ θαλάσῃ καὶ ὡς 20 μετόχιον τῇ Ὁσίει ἡρμόζετο (ἐκεῖ γὰρ προχειρῶς κατεδικάζετο ἀπελθεῖν, καὶ τοῦτο κατ’ οἰκονομίαν οἴμαι θεοῦ, ὅτι καὶ τὸ ῥύ-

ut dixerat supellectilem numerato recipiendam, conversus ad missos a synodo “fratres,” inquit, “en paratus sum, et non turbabor, quidquid de me volueritis. quod vestrarum, ut dicitis, erat partium, fecistis. faciat et imperator quod reliquum est, et quo eundem nobis sit ex temple praescribat, aut potius qui eo deducant mittat: non enim resistemus, aut quidquam omnino recusabimus, sive is gladium sive mortem etiam parat.” his dictis dimisit in pace omnes; ipse placide omnium securus assedit, ab imperatore mandatum expectans.

8. Nox erat circiter extrema Maii mensis, cum in serenitatem exhilaratus aër ex hiberno rigore, et humoris per vernos tepores exuberantis parte magna resoluta, liquido liberius coelo ridet, quando circa primam vigiliam adfuerunt quos imperator miserat ad condemnatum abducendum quo iussi erant. is cum abduceretur, superatis gradibus templi maximi stans ad portam maiorem gratias egit venerabundus Christo domino, adorans et ut in digressu vale dicens. mox cum exiturus esset per obversam Orienti portam, ut ad cellulam in Barbara sitam mirifici Nicolai se conferret (ea tunc domuncula mari admota, et ad Oxeensis monasterii ius dominiumque pertinens, ideo parata fuerat obiter excipiendo Arsenio, quod ei sedem exilii apud Oxeam, opportunitatem quamdam loci secutus, imperator decreverat, id quod equidem non sine numine factum arbitror, dum animo reputo sacram monachi vestem ac professionem pri-

κος ἐκεῖνος ἐν τῇ Ὁξείᾳ πρώτως ὑπέδν τὸν μοναχὸν μεταμφιεσμένον) — ὡς τοίνυν πρὸς τῇ Ἐξάδῳ τῆς ἐκκλησίας ἦν, αἰθρίας P 183 ἐς τότε οὐσης κατ' οὐρανὸν ἔξαίφνης νέφος σκοτόεν ἐπλήρου τὸ πᾶν, καὶ ῥαγαδαίος συνάμμι χαλάζῃ κατεφέρετο ὑετός, χροῖμα τε 5 ἔξαισιον ἀστραπῶν τὸν ἄερα πυρεκβολοῦν ἐξέκαιε, καὶ κτύποι βροστῶν συνεχεῖς τὰ τῶν ἀκουόντων συνετάρασσον ὧτα. κάκεινος ἐν τόσοις δεινοῖς τοῖς ἀπάγουσιν εἴλκετο, ἕως καὶ ἐς τὴν μοτὴν κατηντήκεσαν. ἐκεῖσε γοῶν διαγαγόντος τὴν ἡμέραν, τῇ ἐπιγενομένη νυκτὶ νηὶ ἀλιάδι ἐνθήμενοι περιώριζον ἀνά τὴν Πρωι- B 10 κόννησον, τῷ ἐκέσσε μονυδρίῳ τῷ ἄνω τῆς ἐγχωρίως λεγομένης Σούδας κειμένῳ ἐγκατακλείσαντες, τάξαντες καὶ ὀπτῆρας ἐκ τῶν βασιλικῶν, ὡς μὴ θειῶτο τοῖς βουλομένοις.

9. Οὕτω μὲν οὖν τὰ κατ' ἐκεῖνον διαταξάμενοι, ἐπεὶ καὶ C τοὺς πατριάρχας ἐπ' ἐκείνῳ γνωμοδοτεῖν τῶν ἀναγκαίων ἐνόμι- 15 ζον, ἀξιομένων ἐκείνων ὁ μὲν Ἀντιοχείας Εὐθύμιος ὠρημημένος καὶ πάλαι εἰς τὴν κατ' ἐκείνου ἀπέχθειν ὡς μὴ παρ' ἐκείνου εἰς κοινωνίαν δεχόμενος, αἰτίαν φέρων, εἰ ἄληθῆ ἄδελγον ὄν, ὁμοῦ δὲ φέρων ἐκ φήμης ὡς συγκοινωνοτῆ κατὰ τι τοῖς Ἀρμενίοις, τότε διὰ ταῦτα καὶ προσαπεδέχετο τὸ ἐκποδῶν ἐκεῖνον γενέσθαι καὶ D 20 συνήγει γνωμοδοτῶν. ὁ δ' Ἀλεξανδρείας Νικόλαος τοσούτου συναιεῖν ἐδέχησεν ὥστε καὶ καθύπαξ τῶν καταψηφισαμένων

mum ab Arsenio susceptam apud Oxeam) cum, inquam, in eo esset ut templo egrederetur, et sudum purumque coelum esset. foeda repente nubes tetra cuncta caligine complevit, vehemensque simul imber mista grandinae decidit, fulguribus horrendis late aërem incenditibus. Per has ille aerumnas ab abducentibus trahebatur, quoad in illam, de qua dixi, domunculam pervenerunt; ubi cum diem posterum transegissent, nocte insecuta navi Arsenium piscatoriae imponentes, deportatum ultra Proconnesum incluserunt mansiunculae illic sitae supra locum, quem vulgo incolae Sudam vocant, appositis custodibus e satellitio imperatoris, ne adiri exul a quibusvis invisere volentibus posset.

9. Horum in hunc modum contra patriarcham Arsenium actorum magni referre, quinimo necessarium esse, qui egerant putabant, ut caeteri patriarchae auctores fierent concordibus in ea suffragiis dandis. cum igitur illi ut id annuerent rogarentur, Antiochenus quidem Euthymius facile assensus est: erat enim haud obscure iam olim Arsenio infensus, quod ab ipso in communionem non reciperetur. causa ferebatur (haud equidem definierim an vera: sed hanc tamen vulgus sermone celebrabat) quod Antiochenus communicasset quadam in re cum Armeniis. quare idem occasione ultionis cupide arrepta exauctorationem adversarii libenter amplexus est, et suae illam sententiae auctoritate adiuncta confirmavit. at Alexandrinus Nicolaus tantum abfuit a comprobando facto, ut semel ea causa illes qui Arsenium damnaverant a sua communione abscissos

ἰσχυρίζετο καὶ ἔμεινεν ἕως τέλους ἐν τούτῳ, μηδὲν μεταλλάξας τῶν
 E ἔγνωσμένων. (10) τῶν δ' ἀρχιερέων, πλὴν τῶν προτέρων
 κείνων, Μανουὴλ τε τοῦ Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Σάρδεων Ἀν-
 P 184 δρονίκου, οὐδεὶς ἄλλος ἦν ὁ σχιζόμενος. τὸν Ἀνδρόνικον, ὡς
 καὶ κατὰ μοναχοὺς ἀποκαρεῖη, φθάσαντες εἶπομεν. ὄν καὶ ἐπὶ 5
 τῆς αὐτοῦ πατριαρχίας Ἀρσένιος, εὖ εἰδὼς ὡς δι' ἐκείνον τὸ
 πρῶτον ἐξορισθέντα ὑπέδου τὰ μοναχῶν ἐξεπίτηδες, ἤθελεν ἀνορ-
 θοῦν ἀποθέμενον εὐθὺς τὰ ῥάκη. ἀλλ' οὐκ ἐξηγένετό οἱ εἰς
 τοῦτο καὶ τοὺς ἱεράρχας συμπεῖθειν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνος τότε
 τῷ πατριάρχει κατ' ἴδιαν κοινολογησάμενος εἶπεν, εἰ μόνον θε- 10
 B λήσοι καὶ ἡ σύνοδος, κατανεύοντα, ἐξελεθῶν κείθειν ἐγνω πείρα
 διδόναι τὸ πρᾶγμα. καὶ δὴ κατὰ μίαν τῶν συνοδικῶν ἡμερῶν,
 συνηγνώκotos καὶ τοῦ πατριάρχου, μανθῦναι τε ἀρχιερατικὸν πε-
 ριβάλλεται καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν ἱεράν ἐπιτίθεται κίδαριν, καὶ
 καθεσθεις ἔξω καιρὸν ἐζήτει συνελθεῖν τῇ συνόδῳ τῷ πατριάρχει 15
 συνεδρευούσῃ. ὡς δ' ἠγγέλλετο τῇ συνόδῳ τὰ περὶ τούτου περ-
 C μένοντος καὶ ἀρχιερατικῶς ἐστολλοῦσθαι ἐμάνθανον, δεινὰ ἐκόλουον
 καὶ οὐκ ἤθελον δέχεσθαι. ὡς δέ τις ἐκείνων καὶ τὴν ἐπιστολὴν
 ἐνεφάνιζε τὴν κείνου, ἐν ἧ ἐπέγραφεν ἑαυτὸν οικειῆς χερσὶν
 Ἀθανάσιον, ἀτίκτω τῷ μὲν πατριάρχει τὴν τοῦ βοηθεῖν ὁμῆν 20
 ἡμβλύσθαι καὶ τὸ ὑπὲρ κείνου θερμὸν ἐψῦχθαι συνέβαινε, τῷ

4. τὸν] τὸν δ'?

nunquam amplius admisit, neque eorum quae tali occasione decreverat
 mutare quidquam ad finem usque voluerit. (10) episcoporum vero, praeter
 priores illos Manuëlem Thessalonicensem et Andronicum Sardanensem,
 nullus alius schisma faciebat. Andronicum detonsum in monachum superius
 diximus. hunc Arsenius, postquam restitutus patriarchali throno
 fuit, sciens sua causa expulsus, ut exilium lucrifaceret, monasticam vestem
 induisse, reponere in statum pristinum voluit, sed non valuit aliorum
 in id antistitem elicere consensum. res in hunc transacta modum
 est. egit secreto Andronicus cum Arsenio iterum patriarcha, et ex eo
 intellexit per ipsum non stare quo minus continuo deposito monachico
 cantone episcopales iterum infulas sumeret: addi modo ad suam curaret
 patrum quoque ac synodi voluntatem. his Andronicus cognitis experiri
 negotium decrevit; et quadam die, qua congregati antistites erant cum
 patriarcha rei conscio, episcopalem humeris mandyam, capiti cidarim imponit,
 et sic ad fores sedens postulat admitti. nuntiatur patribus quia,
 quo ornatu, quid peteret. displicuit plerisque ausum esse iniussu monachum
 episcopalem resumere ornatum. ergo hominem consensu reiecerunt.
 et cum aliquis quandam eius epistolam protulisset, cui se ipsum manu
 propria Athanasium inscripserat, contigit patriarchae quoque ipsi iuvandi
 eius hebetari impetum et studii erga eum refrigerare ardorem, ipsum
 vero percussum infelici successu ad quietem vitae, quam frustra excutere

δ' ἀναπολέντι καθυφαίνας τῆς πείρας καὶ ἀπραγμόνως ἐντεῦθεν
 διαίγειν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον· τότε δὲ πολλοὶ τῶν τε μο- D
 ναχῶν καὶ τῆς λαϊκῆς μοίρας ἀποσχισθέντες καθ' αὐτοὺς συνε-
 λέγοντο, “μὴ ἄψῃ μηδὲ θύγῃ τὸ παρῶπαν” λέγοντες “ὅς ἂν
 5 συσταινοίῃ τῇ καθαιρέσει τοῦ πατριάρχου ἢ μὴν κοινωνοίῃ τοῖς
 συσταινοῦσιν.” ἀλλ' ὁ βυσιλεύς, ἐπεὶ οὐκ ἦν τὴν ἐκκλησίαν
 ἀπομάκρυνον διαμένειν, τοῖς μὲν ἀρχιερεῦσιν ἐφῆκε ψηφίσασθαι
 τὸν σφίσι δόκοῦντα, αὐτὸς δὲ βυθύ τι συνορῶν, καὶ ἀναστέλ-
 λειν θέλων τὰ σχίσματα, σὺνάξιν τε κοινὴν παραγγέλλει, καὶ E
 10 πάντων ἐν ταυτῷ συλλεγέντων ἐκ τοῦ πυραυθέρου τῆς αὐτοῦ κελ-
 λης, ὃ δὴ καὶ σιδηροῖς τοῦτο μὲν ὄρθοις τοῦτο δ' ἔγκαρσις
 περιεδροσφακτοῦτο τοῖς κάμαξι, λόγων ἤπιετο πρὸς αὐτοὺς
 τοιῶνδε.

11. “Ἐγὼ νομίζω, ὧ τῆς ἐμῆς βασιλείας ὑπήκοοι, μη- P 185
 15 δένα τῶν ἀπάντων ὑμῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἦκειν φρενοβλαβείας ὥστε
 μὴ ἑαυτῷ δύνασθαι χρῆσθαι συμβούλῳ ἀλλὰ τῷ πέλας. εἰ γὰρ
 καὶ ἡ παρὰ τῶν ἄλλων βουλή συλλαμβάνειν τὰ πλείστα πέφυκε
 τοῖς βουλευομένοις (ταύτῃ γὰρ καὶ συμβουλή λέγεται εἰς ταῦ-
 τὸ συναγομένων ἀμφοῖν τῶν βουλῶν), ἀλλ' ἀναγκαῖον τοῦτο
 20 ἐφ' ὅσοις ἐπ' ἀμφιβόλῳ κείται τὸ βουλευόμενον, ὡς ἀμφοτέρω-
 δεῖν λογισμὸς ἰσορροπίας κινεῖσθαι, κἄν ὁποίας τις ἄψῃται. B

tentaverat, constantius deinceps amplectendam domitum repulsa conver-
 tere animum. sed haec prius evenerant: tunc autem multi monachi et
 laici e plebe, abscindentes sese a communione eorum qui damnaverant
 Arsenium, seorsim convenerunt, et vulgare carmen aversantium usum
 commerciumque profanorum adhibendum sibi nunc ad excludendos a se
 reliquos sanxerunt, “ne tractes” dicentes, “ne tangas, ne omnino ad
 ullam consuetudinis partem admittas ullum eorum qui vel patriarchae ex-
 auctorationem probaverint vel probantibus communicaverint.” caeterum
 imperator intelligens non posse relinqui ecclesiam sine pastore, electio-
 nem patriarchae liberis antistitum suffragiis permisit. ipse altius reputans
 perniciem schismatum, si ruere qui errare coeperint sinantur, concione
 omnis generis hominum vocata, e fenestra cubiculi clathrata ferro, rectas
 transversis decussatim nectentibus virgis invicemque in cratis formam
 implexis, hunc ferme in modum disserere orsus est.

11. “Equidem existimo, o meo imperio subiecti, neminem omnium
 vestrum eo stultitiae processisse, ut non suo ipsius sed alterius solum
 uti possit consilio. etsi enim aliorum sententiam exquirere ac cum sua
 conferre deliberantes solent, unde Graecum consilio nomen ortum est,
 ut *συμβουλή* diceretur quasi sententiarum in unum collatio duarum, ta-
 men id tantum locum habet in rebus quarum in ambiguo pendet iudicium,
 partibus utrimque argumentis alendi negandique incertum eligendi arbi-
 trium libranibus. ubi autem haud dubiis in lancem alteram momentis

ἐφ' ὅσοις δὲ ἐτερορρεπῆ τὰ τῆς δόξης, ὡς ἐνκευθεν μὲν μετὰ τοῦ
καλοῦ καὶ τὸ πάγιον ἀναφαινεσθαι, ἐκείθεν δὲ δῆλον εἶναι τὸ
βλύπτον, εἰκαῖον ὄντως καὶ ἀλυσιτελές λογισμῶν συντρόφων
ὑπερορῶντα ἀλλοτρίοις χρῆσθαι, οἷς ἐνὶ μὲν ἀβουλλία, ἐνὶ δ' ὄρε-
ξις πρὸς τούτοις καὶ τὸ ξένον αἰε ποτ' ἀνάληγον, ὡς παντὸς 5
C τοῦ οἰκείου πεφυκότος πιέζειν. δεῖ τοίνυν γε καὶ ὑμᾶς τοῖς
ἐφ' ἑαυτῶν λογισμοῖς προηγουμένως χρῆσθαι, καὶ οὕτω δοκι-
μάζειν τοὺς ἔξωθεν. ὅς δὲ τῶν οἰκείων ὑπερορῶν ἑαυτὸν τοῖς
ἔξωθεν λογιζομένοις παρέχει ὡς εἴ τι ἂν φέροιεν ἐκείνοι προσέξων,
ὁ τοιοῦτος ὁμολογῶν ἴστω ὡς ἄφρων ἔστι τὸ καθ' αὐτόν. ἄφρο- 10
νος δὲ πάντως τὸ μήτ' ἀφ' ἑαυτοῦ συνίεναι, καὶ τὸ κἄν τις καὶ
τῶν ἔξωθεν λέγοι, μὴ διακρίνειν εἰδέναι τὸ κρεῖττόν τε καὶ τὸ
D χεῖρον· καὶ λοιπὸν οὐδὲ τῆς θυραίας ἐκίνω συμβουλής ὄφελος.
τὰ οὖν ξυμπιέσοντα οἴδατε πάντως, καὶ οὐδὲν ἐξ ἡμῶν τῶν γενο-
μένων κέκρυπται· ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ὠκονομεῖτο ἢ ἐφ' ἑκάστῳ 15
ἡμῶν ἐνταυθοῖ συνδρομή, οὕτω τοῦ ἡμετέρου κελύσαντος κρά-
τους. τοῦτο γὰρ καὶ ἄλλοτε ξυνέβη. πλήν τὸ ἐπὶ ταῖς αἰτίαις
διαλλάττον ἀμφισβητεῖν παρέξει τισί. τότε μὲν οὖν ἐθελμιον
E παραιτουμένου τοῦ ἐπὶ τῆς πατριαρχίας ὄντος ἄλλος ἀντικαθί-
στατο· νῦν δὲ καὶ ἐπὶ κεφαλαίοις καθαιρεθέντος, ὡς οἴδατε, 20
ἄλλον ἐγκαταστήναι τὸ εἰκὸς δίδωσιν. ὁ γοῦν ἐκ τοῦ παρελθόν-
τος ἐσφύλη, τοῦτο πρὸς τὸ μέλλον βέλτιστον προοικονομεῖν.

fas et aequum vergit, adeo ut hinc quidem manifeste honestum et tatum
appareat quod proponitur, illinc quod ostenditur evidententer noxium cer-
natur, tum enimvero vanum inconsultumque sit quempiam innato intimo-
que naturae ac menti propriae sensu abdicato alienis uti consiliis, quibus
inest quidem imprudentia, inest et cupiditas, praetereaque prurigo novi-
tatis et quaedam malesuada dulcedo inexpertorum, inquieto coniuncta
taedio solitarum et quotidianarum rerum. faciendum igitur vobis est ut
ante omnia vestris ipsorum mentibus ac iudiciis auctoribus utamini, et
ad horum examen vocetis quae vobis aliunde suggeruntur, nam qui suis
ipsius ratiocinationibus reiecta, aliunde oblati advertit animum et inhae-
ret obnoxie, is sane habendus pro fatente se stultum et iudicii expertem.
stulti quippe ac iudicio destituti omnino est nihil ex se intelligere, sed
quidquid aliunde offertur caeca credulitate recipere, melius id sit am-
pelus nihil discernendo. tali autem non video quid prosit suggestum ab
alio consilium. quae nuper contigerunt scitis omnes: nihil eorum quem-
quam vestrum latet. idcirco huc concurristis, vocante ac iubente me.
quod factum modo est, contigerat et alias. verum similibus eventuum
duorum diversae causae ambiguitatem oblicere quibusdam possent. tunc
quidem ei qui voluntarie dignitatem patriarchalem abdicaverat, subrogatus
est successor: nunc cum ob crimina depositi, ut scitis, locum alteri tri-
buere oporteat, par et aequum est praecavere, ne quod priore illa si-
mili occasione perperam actum est, iterum hoc tempore attentetur. tunc

τότε τοίνυν τινές τῶν τῆς ὀχλώδους μοίρας καὶ ἀπαιδευτῶν, οἷς ἡ ταραχὴ τῆς ἐκκλησίας ἀσμένεισι, παρεισδύμενοι ταῖς τῶν ἀνθρώπων οἰκίαις πορισμὸν εἶχον ἐντεῦθεν τὸ σχίσμα. κἄν μετῆ- P 186
 μιν ἐκείνους, εἰ μῆτε τὸ βραχὺ τοῦ καιροῦ ἐκείνοις τε τῆς ἀταξίας καὶ ἡμῖν τῆς ἐπεξελεύσεως ἐμποδῶν ὠρμημένοι ἔσθῃ. τοιοῦτόν τι καὶ τὰ νῦν ὑποπτεύεται γίνεσθαι· οὐ γὰρ ἀπόλωλεν ἡ ἀταξία, ὡς τινὰς ἐπιλημμένους αἰτίας πάλιν ἀνασοβεῖν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ σχίζειν πειρᾶσθαι. τὸ γοῦν ἐκείνους ζητεῖν, φύσιν ἔχοντας ἀντικρυς ἐξ ἐθισμού συνεχοῦς ταῖς γωνίας ἐπηλυ-
 10 γάζεσθαι καὶ κρηφηδὸν τὸ αὐτῶν πρᾶττειν ἔργον, ἄλλως δέ γε B καὶ περιττόν· τοῖς δ' ὑπαγομένοις οὕτως ὑβούλως τοῖς ἐκείνων ὑπαισθητοῖς προστιμᾶν τῶν χειρίστων οὐ κατοικήσομεν. εἰς τί γὰρ καὶ τις σκανδαλισθεῖ; ὅτι μεταλλάττεται τι τῆς δόξης αὐτῶ; ἀλλ' οὐδὲν τῶν ἡμετέρων παραβέβασται, μὴ δὴ τι καὶ παραβα-
 15 θείη τὸ σύνολον. ἀλλ' ὅτι τοῦ συνήθους ἐξέστραπται; ἀλλ' οὐδὲν ἔχοι ἄν τις εἰπεῖν, κἄν πολλὰ κάμοι. ἀλλ' ὅτι ὑπὸ ποιμένα τελοῦντες, ἐκείνου παρακινήθεντος αἰτίας ἱκαναῖς, ἄλλου τὸ C παραπάνω οὐκ εὐμοιρήσετε; ἀλλὰ μὴν καὶ εὐμοιρήσετε καὶ κρείττονως ὑπ' ἐκείνω διάξετε ποιμαινόμενοι. τίνι γὰρ ἀπ' ἐκείνου
 20 τῶν πάντων εὐ ἐξεγένετο πρᾶξειν καὶ τὰ τῆς ἡμετέρας εὐμενείας

12. προτιμῶν P.

quidam e turbulento genere indoctorum hominum, quos delectat ecclesiae tamultus, insinuantes se domibus fructum inde ipsis optatum schisma realerunt. describerem informaremque plenius quinam illi fuerunt, nisi quam mihi praescripsi brevitatis, illos honore mentionis nostrae, nos labore de iis fuse dicendi, licet ad id promptos inclinatosque prohiberet. iteranda nunc fore quae tunc acta sint, prona prudensque suspicio est: non enim perversitas extincta est funditus. facile, inquam, est quosdam arripientes occasionem nocendi, conturbare iterum et dei ecclesiam scindere conari. quid hoc genus hominum spectat, quid venentur et captent isti, ex usu assiduo quasi naturam habentes delitescendi in angulis et suum opus clanculum acitandi, supervacaneum sit dicere: illud non cunctabor facere, quod puto necessarium, increpare videlicet pro rei pernicio acriter stoliditatem inconsultam illorum qui abduci se sinunt susurrantibus istorum. quid est enim cur quis hinc scandalizetur? an quod immutatum ipsi quiddam sit de Christiano quod tenebat dogmate? verum nec hactenus quiddam et sacrae doctrinae placitis motum est, ac ne quiddam in posterum moveatur, et vota facimus et operam pro virili dabimus. quid igitur? an quia verti aliquid contigit eorum quibus insueveramus? at id quidem ne interdum accidat vitari nulla contentione possit; quare vanum sit hac de re queri. an denique quod pastorem vobis praepositum sortiti, eo deinde iustis et necessariis amoto causis, desperatis fieri posse ut alium unquam aequae commodum nanciscamini? atqui ne dubitate: nanciscemini etiam commodiorem, a quo indulgentius curemini, sub quo felicius vivatis. nam ab isto quidem eiecto cui uni tandem ve-

ἔξειν, ἣν πον ἀβουλήτοις καὶ περιπέσοι; διὰ τί; καὶ πάντως οὐ
 νῦν εἰς ταυτὸν ἑμῶς συνῆξα σκοπῶν ὅπως ἂν αὐτὸς τοῦ ἡμετέρου
 κράτους κατηγοροῖην· ἀλλὰ τὴν αἰτίαν λέγω, καὶ οὐκ ἐπικρύ-
 D πτομαι, τοῦ μὴ τι τυγχάνειν τῶν προσηκόντων ἐκ βασιλικῆς νέ-
 σεως τὸν ἔλεους χρῆζοντα. οὔτε γὰρ ἐκείνω τὰ πρὸς ἡμῶς εὐδοα, 5
 κωλυούσης τῆς ἀπεχθείας, οὔθ' ἡμῖν μὴ παρ' ἐκείνου ἀξιουμέ-
 νοις τὰ τῆς εὐμενείας ἀνυστὰ πρὸς τὸν χρῆζοντα, ὅπου γε καὶ εἰ
 ἤξιου, οὐκ ἂν ἐτύγχανε τῶν δεόντων, καὶ τί γὰρ δεῖ ἐπικρύπτειν;
 οὐχ ἡμῶν πρὸς τὸ εὖ πράττειν ἀποπεφυκότων, ἀλλ' ἐκείνου μὴ
 οἰκονομοῦντος τῇ ἀξιώσει τὸ εὖχαρι. τίκτεσθαι γὰρ χάριν χάριτι 10
 E μεμαθήκαμεν, καὶ οὐκ ἦν αὐξάνειν τὸν ἔρωτα γεννηθέντα, μὴ
 ἐπιγεννηθέντος καὶ τοῦ ἀντέρωτος. τάχα ἂν μυθολόγον με οἴη-
 θείητε. ἀλλὰ τὸ τοῦ μύθου ὡς ἀληθεία προσπαῖον ἐκαινετόν.
 ἔφησε γὰρ καὶ τις τῶν ἔξω ζηρμίας γέιτονα τὴν αὐθάδειαν· τῷ
 γὰρ αὐθάδει οὐδεὶς προσέξει προσβάλλων, κἀντεῦθεν ζηρμω- 15
 θέντι τῶν ἄλλων καθ' αὐτὸν αὐτὸν διάγειν ξυμβαίνει. τί γοῦν
 τὸ εἰσέπειτα; εἰδήσετε πάντως καὶ εὐμενείας ἑμῖν προσβαλλού-
 σας ἀκτίνας, τοῦ ποιμένος κινουῦντος τὴν ἡμετέραν γνώμην ὑπερ-

strum omnium invari unquam et beneficio affici contigit? quem etiam dolens indignansque recolo fructum nostrae in vos pronae ac paratae in necessitatibus quae inciderant liberalitatis intervertisse. poenitens hoc, inquam, et me reprehendens reputo: quin idcirco vos huc convocavi, ut me ipse accusarem apud vos benignitatis rarius ac parcus exercitae. simul tamen clare dicam eius errati causam, nec dissimulabo amplius impedimento fuisse patriarcham ne qui ex vobis egerent a nostra liberalitate quo opus habebant consequerentur. etenim cum nec ille ventitaret ad nos, prohibente odio quo a nobis immaniter abhorret, nec nos ad illum accedere possemus, quippe qui sciremus haud admissum iri, nulla restabat nobis via cognoscendi legitimo et consueto patris communis iudicio necessitates pauperum, hisque providendi. quamquam (fatebor enim) neque si maxime indicaret ille rogaretque, idoneus interveniret deprecator nobis ad misericordiam flectendis, aut quidquam impetraret, non quod natura duri simus et a dando aversi, sed quod in summa illa dignitate ingratisimum erga nos se praebens indignum se reddiderit, cui gratificari tanti duceremus. gratia quippe, ut saepe dici audivimus, gignit gratiam, nec potest amor natus adolescere, quin paribus assurgat incrementis alius post priorem genitus, mutuus amor, Anteros, vocatus. haec me loquentem parum aberit quin fabulatorem opinemini. caeterum fabula, ut in scopum veritatis recta collineans, non raro utilis et laudabilis habetur. non male quidam externorum dixit solitudini finitimam superbiam esse, idcirco quod superbum nemo curat, nemo adit, unde necesse fit eum semotam a consuetudine hominum et solitariam vitam degere. quid autem in posterum? aio et confirmo vobis: mutationem in melius magnam experiemini. pervenient ad vos benigni radii nobis inane beneficentiae, nulla iam intercepti nube patriarchalis offensionis:

τάτοις μιστείαις τρόποις. μόνον μὴ τις ἐνδῶ πρὸς τὸ χεῖρον, μῆδέ τις τὸ καθ' αὐτὸν σκοπῶν καὶ μόνον ἐν οὐ παικτοῖς παιζέ- P 187
τω, μὴ δ' οὐκ ἐπ' ἀνυστοῖς σπουδαζέτω. τὰ γὰρ καθ' ἕκαστον ὀλισθήματα ἐμπιπλάσι πραγμάτων τὰς πόλεις, καὶ ἐνὸς ἡμαρ-
6 τάνοντος πολλοὶ τῶν κακῶν ἀπηύρων. φεύγετε τοίνυν τὰς πα-
ρασυνάξεις, καὶ τοῖς σχίσμασιν ἀπεχθάνεσθε. πολλοὶ σακκοφό-
ροι ταῖς οἰκίαις ὑμῶν παρισυδύσσονται, οὐχ ὅπως ὑμῖν εὖ γένηται
προθυμούμενοι, ἀλλ' ὅπως ἂν αὐτοῖς παρ' ὑμῶν πορισθῆι τὰ
κατὰ χρείας σκοποῦντες. εἶτα κατηγορήσουσι μὲν βασιλέων, B
10 καινὰ δὲ τοῖς παλαιοῖς μίξαντες μὴ καλῶς ἔχειν τὰ τῆς ἐκκλησίας
ἐποιήσουσι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὺς τάχα πλανᾶσθαι τὴν διόρ-
θωσιν (οὕτω γὰρ ἐκείνοι ἴσως ἂν καὶ λέξιαν διαβάλλοντες)
ἀποκαρδοκοῦντας. τί γοῦν ποιητέον ὑμῖν ἐστί; τὸ μὲν μετα-
διδόναι καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων οὐ φθόνος· πραττέτω τις ὡς
15 βούλεται τοῦτο. τὸ δὲ τοῖς λόγοις αὐτῶν καθυπάγεσθαι καὶ σὺν
ἐκείνοις πλανᾶσθαι οὐ μοι δοκεῖ οὐτ' ἐμοὶ ἀνεκτὸν οὐθ' ὑμῖν C
ἀσφαλές. διὸ προφθάνει τῆς τιμωρίας ἢ ἀπειλή, μὴ πως ἐπὶ
τῶν ἔργων γεγονώς τις καθῶν εἴσεται. ἀνάγκη γὰρ τοῖς ὄλγοις
συνδιαστρέφασθαι τοὺς πολλούς· καὶ τοῦντεῦθεν τίς οὕτω νυ-

quissimo grato nobis in locum retrusi et implacabilis istius successuro pa-
store, commoditates apud nos vestras decentibus illam personam efficaci-
bus intercessionibus procurante, large in vos effundi sentietis bona quae
desideratis omnis generis. tantum ne quis vestrum agi se in transversum
sinat; nec sua unius spectans commoda ludat in rebus quae ludum non
admittunt, aut ea quae perfici non possunt serio conetur. nam singulo-
rum perperam offendentium civium lapsus universas tricus implent turbis-
que civitates, natura rerum ita ferente ut ex uno peccante poena in mul-
tos propagetur. fugite igitur conventicula, aversamini schismata. multi
saccis induti domos in vestras se insinuant, non ut vobis prosint, sed ut
sibi eblandiantur aut quoquo modo conficiant ex vobis quae capiunt, qui-
bus indigent. inde imperatorem quidem accusabunt; tum nova veteribus
miscentes, haud bene habere res ecclesiae subinferent, et propterea vi-
delicet largiter erratum in viis correctionis ineundis, nullo inter ecclesi-
asticos idoneo reperto emendandis malis quibus respublica pessum iret. sis
enim illi forsitan garrulent, criminantes eos qui sapienter cunctantur cir-
cumspicientes omnia, et in occasiones imminent opportune procurandae
publicae salutis. quid igitur agendum vobis est? quin e vestra copia
largiamini quibus videbitur, nulla invidia est. faciat in eo genere quis-
que ut volet. abduci autem persuasionibus istorum, et cum errantibus
vos pariter errare, nec probarim equidem nec patiar: non enim est tole-
rabile, ac ne vobis quidem expedit. propterea praecedat ecce ultionem
comminatio, ne quis sero sapiat, ubi deprehensus quae meruit patietur.
cum enim necessario ex tolerata pravitate paucorum multi pervertantur,
quos tam dormitans custodiendae reipublicae praepositus non rationes inest
et comatum adhibeat, quo, si possit, sistat impetum ruentis in praecip-

στάζων ὡς μὴ ζητεῖν στῆσαι τὴν ῥύμην; ἐγὼ μὲν οὖν διακελεύομαι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικί, καὶ πρεσβύτῃ καὶ νέῳ, ἀστικῷ τε αἶ
D καὶ ἀγροίκῳ, δοκιμάζειν πρῶτον τοὺς πλησιάζοντας, καὶ οὕτω χρῆσθαι. τὸ γὰρ νοσοῦν ἐκ τῶν ὑγιαίνοντων ἔχει τὰς βοθηθίας· εἰ δ' αὐτοὶ τὰς γνώμας νοσοῖεν, τί ἂν τοῖς ἄλλοις παράσχοιεν ὄ
 ἀγαθόν; ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνων ὁ καιρὸς ἴσως δεῖξει· ὑμῖν δὲ τὴν ἐκείνων κακίαν ἀπομοργνυμένοις καὶ τοῦ ὀρθοῦ ἐκκλίνουσιν οὐ
E συνοίσει. κῦν ἐκεῖνοι διαδιδράσκοιεν, ὑμῖν τὸ ἐγκλημα περιστή
 σεται. μέγα μὲν ἔρων οἶδα, ὅμως δὲ καὶ ὑμῖν δοκοῦν, ὅτι τὸ τοῦ
 σχίσματος ἐγκλημα ἐν ἴσῳ καὶ ἀπιστίας τεθῆσεται καὶ ὁ ἐγ-
 κληθεὶς ἐπὶ τούτῳ κολάσεις ὑπέξει καθοσιώσεως. ὑμεῖς γοῦν οἶ
 οἴδατε ὅπως ἔξετε πρὸς τὰ παρόντα, ὡς ἢ τῷ ἡσυχάζειν ἐπ' ἀγα-
 θοῖς ἐσόμενοι, ἢ τῷ τοιαῦτα ζητεῖν μηδὲν ὄλωσ ὑμῖν προσήκοντα
 τιμωρηθῆσόμενοι.”

Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τούτοις τε καὶ ἄλλοις τοιούτοις τὰς 15
 προαναφωνήσεις δοὺς τῷ λαῷ, ἀπολύει ἐπ' οἴκων πορεύεσθαι
P 188 τῶν οἰκείων ἕκαστον· (12) οἱ ἀρχιερεῖς δὲ τὸ ἐνδόξιμον λα-
 βόντες ψηφίσθαι τὸν δοκοῦντα σφίσι ἐπὶ τῇ μεγίστῃ προστασίᾳ
 τὸν ἐπιτηδῆιον, ἐν ταύτῳ συνασι πάντες κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ μέγα
 τῶν Βλαχερνῶν τέμενος, καὶ ἄλλον ἄλλον προβαλλομένου τέλος 20
 ἐφ' ἐνὶ πάντες συμφωνοῦσι, τῷ Ἀδριανουπόλεως Γερμανῷ, ἀ-

12. τῷ] τὸ P.

13. τῷ] τὸ P.

multitudinis incautae? ego igitur diserte denuntians praecipio viro cuius et mulleri, seni iuxta iuvenique, urbano pariter et rustico, ut exploret prius quales sint qui ad se accedunt, tum si bonos repererit, utatur. nam aeger a sanis iuvetur: si autem animo laborantem mente corrupti adierint, quid ex iis expectare boni queat? sed istorum quidem nequitiam dies forsitan deteget. vobis autem eorum malitiam imitantibus et a recto declinantibus, vere ac clare praedico, non abibit stulta facilitas impune. ac illi forte poenam fuga incrfacient: vos deprehendimini; haerebit in vobis luendum crimen. magnum scio esse quod edico comminans, sed tamen tale quod vobis attente considerantibus aequum confido visum iri, schismatis crimen pari cum apostasia poena multandum. et qui convictus eius fuerit, debita sacrilegae defectioni supplicia perferet. vos ergo circumspicite rerum presentium statu, quid vestrum unicuique conducatur, decernite. videte, inquam, an non sit melius quiete vivendo bonis frui quam intrincando se rebus ad vos nihil attinentibus in poenas incidere gravissimas.”

Haec imperator et eiusmodi alia locutus conticuit, locum dans acclamationibus populi solitis, concioneque soluta remisit domum unumquemque. (12) at episcopi facultate accepta eligendi liberis suffragiis quem omnium aptissimum iudicarent ad supremam ecclesiae praefecturam, cedunt omnes in sacrum ac magnum templum Blachernarum, et postquam alius alium proposuisset, ad extremum universi convenerunt in Germano

ὁρῶν ἐλευθέρῳ τὸν τρόπον καὶ ἱεραῖς διεξαγωγαῖς πρόποντι, ἔτι
 δὲ καὶ τὴν ἐκ βασιλείως ἐκ παλαιοῦ πλουτοῦντι διάθειν. ὦν γὰρ B
 ὁ ἀνὴρ ταῖς ἀληθείαις φιλόκαλος μὲν καὶ φιλόλογος ἐς ἄκρον,
 καλὸν δ' ἕπαν εἰδὼς ὃ ἂν καὶ εἰς τὰ πράγματα χρησιμεύοι, μὴ
 5 μόνον εἰς ἀρετὴν, ἐν προτιμῆσει πολλάκις τῶν ἑπαίων ἐτίθει
 τὸν μετ' ἐντριχέαις καὶ τὸ ἐς ψυχὴν ἀσφαλὲς ἔχοντα τοῦ ὄλωσ
 ἀρετῆς συζῶντος γυμνῆς, εἰ κατὰ βίον καὶ μὴ ἐπ' ἐρημίας διάγοι.
 ὅθεν λόγιος μὲν οὐκ ἦν, λογιόις δὲ μετ' αἰδοῦς καὶ τοῦ πρόπον-
 τος προσεφέρετο, καὶ λόγον ἀκούων ἡγάπα, καὶ φίλος ἦν ἐς τὰ C
 10 μάλιστα τῶν τοιούτων, ὡς καὶ αὐτὸς τοῦ καλοῦ μετέχει ὡς ἄρι-
 στα. ἀρετῆς δὲ μετῆν τῷ ἀνδρὶ οὐχ ἦν ἂν οἱ παρόντες αἰνοῖεν,
 ἢ μάλλον οἱ παρ' ἑαυτοῦς προύχειν δοκοῦντες τῶν ἄλλων, βρώ-
 ματα καὶ πόσεις φιλοκρινούσας καὶ ἡμέρας τούτων ἐκάστω προ-
 πούσας καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς προσνέμοντες, πεζῆ τε καὶ βάδην αἰ-
 15 ρούμενοι διέρχεσθαι τὰς ὁδοὺς, ἀνιπτώποδες καὶ χαμαεῦναι καὶ
 μονοχίτωνες, ἐν δευτέρῳ δὲ τούτων τὸν οἶκτον καὶ τὴν ἀγάπην D
 τιθέμενοι, ἔτι δὲ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν συμπάθειαν καὶ
 τὸ ὄλον εἰπεῖν τὴν διάκρισιν, σκληροὶ τινες ὄντες καὶ τοῖς ἄλλοις
 μωμητικοὶ καὶ μεμπύμοιοι, ὡς ἑαυτοῖς σφίσι καὶ μόνοις τῆν

2. ἄν] ἦν P. 10. μετέχει P.

Adrianopolis episcopo, viro liberae indolis et sacris functionibus decore
 peragendis idoneo, ad haec gratioso plurimum iam olim apud imperato-
 rem. erat enim revera homo elegans et eruditus ut qui maxime, ac cum
 in nullo non exercitatus laudabilium genere artium, tum illas ex iis quae
 non ad solam virtutem sed ad res bene ac cum successu gerendas essent
 utiles, praeferre plerumque iudicio ac commendatione caeteris solitus, et
 ex hominibus eum qui cum dexteritate agendi versandique in rebus salu-
 tis animae rationes in tuto haberet, illo existimare potiore qui se to-
 tum aedae ac merae virtuti dederet, si ei non in solitudine sed in socie-
 tate ac usu hominum vivendum esset. unde cum non esset ipse quidem
 eloquens, disertos tamen scita et reverenti consuetudine demerebatur,
 benevolus auditor perorantium, amorisque in id hominum genus eximii
 professor; quibus rebus assequabatur, ut doctrinae ac sapientiae, quam
 in aliis armabat, vel plurimum in se habere videretur. virtus vero quam
 in vita exprimebat, non erat illa quidem qualem hodierni laudarent ter-
 trici, aut potius qui arcano conscientiae fastu praestare se reliquis exi-
 stimant, magnopere sibi placentes in moroso quodam ciborum ac potio-
 num delecta, suis unicuique, voluntaria religione, ultra praescriptum
 communiter ordinem diebus assignandis, affectantes itinera conficere pe-
 dibus, quos etiam semper illotos ostentare amant, humi cubantes, una
 tunica contenti, caeterum misericordiam bisca caritatemque perhabentes
 praetereaque benignitatem et humanam condolendi moerentibus officium,
 denique ut uno verbo cuncta complectar, discretionem, asperi quidam et
 superciliosi censores, nullum carpendi ac vellicandi cuncta obvia modum

ἀρετὴν περιποιεῖν αἰρούμενοι, κῦν ὃ τι ἐκείνοι καὶ πράττειεν, ἀλλ' ἀρετῆς τῆς κατ' ἄνθρωπον ὄντως, καθ' ἣν ἄν καὶ ὁ ἀληθινὸς χαρακτηρίζοιτο ἄνθρωπος, καὶ μᾶλλον ὁ ἐπ' ἐξουσίας, ᾧ δὴ καὶ τὸ μετριοπαθὲς τοῦ ἀπαθοῦς μᾶλλον ὀφείλεται· οὗ δὴ

P 189 βίου εἰ ἕξαρεῖς τὴν διάκρισιν, τὸ πᾶν ἀπώλεσας ἐξ ἑνός. τοιαύτη β τοῖσιν κοσμούμενος ἀρετῇ, ἣν δὴ καὶ πολιτικὴν τινες λέγουσι καὶ τὸν κατ' αὐτὴν βίον πολιτικόν, μέσον ὄντι θεωρητικοῦ τε καὶ ἀπολαυστικοῦ, ὃ δηλωθεὶς τῆς Ὁρειστιάδος ἀρχιερεὺς προκριθεὶς τῶν ἄλλων (καὶ γὰρ ἐλέγετο κῦν τῷ κατ' ἀνατολὴν ὕρει τῷ μέλανι καὶ τῇ κατ' ἐκεῖνο μονῇ ἐγγρονίας ἀσκήσει τὸ πύλαι τὰ μέ- 10 γιστα) παρὰ τῶν λοιπῶν ἠξιοῦτο τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως

B προστασίαν ἀναδέξασθαι. σὺν οἷς καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν ψῆφον ἀποδεξάμενος κατηντιβόλει τὸν ἄνδρα, καὶ ἐφ' ἡμέραις προσιῶν δλαις ὄρμαῖς παρώτρυνε καὶ ἠξίου μὴ ἀποπέμψασθαι τὰ τῆς κλή- 15

C σεως. (13) καὶ δὴ παρακληθεὶς εἴξε. καὶ μηνὸς Μαιμακτη- 15 ριῶνος ἐν τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἑορτῇ ὑπὸ τόμῳ κοινῷ γεγόνῃ πατριάρχῃς ἐπικηρύσσεται, καὶ σφίσις ἕμα συλλειτουργήσας τῷ ἱερῷ ἐπιζᾶνει θρόνῳ καὶ τῶν ἄλλων πρόσταται.

Ἄμα δὲ τῷ προσβῆναι τῷ θρόνῳ ἔργον ἐκείνῳ ἀσχολίας πάσης ὑπέρτερον τιμᾶν τε τοῖς προσήκουσι τοὺς ἀρετῇ δοκοῦντας 20

19. ἐκεῖνο P.

finemve facientes, sua mirantes, se unos rectam vitae sequi sectam, unos sapere, penes unos vim decusque laudis ac religionis residere omnia, in cunctis quae agunt se opinari praeferentes. omnis talis, inquam, huius viri virtus erat, sed longe diversi generis, accommodata omnino ad humanum captum, quali eum insigniri fas sit qui verum hominem vera humanitate sese praestet, prout praesertim eum decet qui constitutus in praefectura sit, a quo non exigitur ut perturbationem funditus expers sit, sed ut eas mediocritate quadam temperatas habeat in potestate; a quo vitae genere si discretionem tollas, omnia ex uno perdidisti. huiusmodi ergo ornatus virtute, quam civilem quidam vocant, uti et vitae secundum eam ductae civilis appellationem tribuunt, mediae cupiam inter contemplativam et voluptariam, ille supra memoratus Orestiadis episcopus, praelatus aliis etiam commendatione vitae quondam asceticae summa laude diu exercitae in monasterio Nigri Montis ad Orientem siti, a reliquis orabatur ut praefecturam ecclesiasticam Constantinopolitanae urbis capesseret; cum quibus et imperator electionem comprobans, magnopere incubebat ad idem ab eo impetrandum, quotidie adiens et omni persuasionum et obsecrationum impetu adurgens, ne respueret vocationem. (13) his ille precibus moveri se tandem passus, mense Iunio in festo Sancti Spiritus conoordibus suffragiis decreto communi perlato patriarcha declaratus est, et sacro cum illis celebrato, sacrae impositus sedi praesidere cunctis coepit.

Simul autem thronum attigit, opus omni actione superius ratus afficere meritis honorum praemiis virtute aut doctrina praecellentes aliis, qui

ἢ καὶ λόγῳ προέχειν τῶν ἄλλων, τοὺς μὲν ἀξιώμασι τοὺς δὲ φι-
 λοτησίαις ἀπάσαις καὶ δώροις παντοίοις. ἦν γὰρ καὶ περιφρο- D
 νητῆς χρυσοῦ τὰ μάλιστα, ὡς μηδὲ κερῆσθαι βαλάντιον, ἀλλὰ
 τὸ προσαγόμενον ἔκποθεν ἐπὶ τῆς στιβάδος ἐκείνου κελεύειν τίθε-
 5 σθαι, ὡς ἔτοιμον εἶναι ταῖς χρεῖαις τῆς εὐπορίας ὅπου ἂν ἐκεῖνος
 κελεύσειε. τοιοῦτῳ δ' ὄντι ἐκείνῳ τὸ τῆς μὲν ἀπλότητος πλεο-
 νέκτημα εἰς κατηγορίαν ἀδιαφορότητος περιμάτατο, τὸ δὲ τῆς εἰς E
 βασιλέα αἰδοῦς τε καὶ κυβερνήσειος εἰς ἔγκλημα κολακείας καὶ
 ψεύδους πρὸς τοὺς πολλοὺς ἄντικρυς. τῷ γὰρ ἀπλῶ τοῦ τρό-
 10 που καὶ ἀνυπόβλου καὶ ἔλευθερίῳ πρὸς τὸ τοῖς παροῦσι χρήσα-
 σθαι μὲν καὶ αὐτόν, ἔφειναι δὲ καὶ τοῖς ἰδίοις χρῆσθαι, τὴν τοῦ
 καταχρῆσθαι προσειλήφει δόξαν. τῷ δὲ κυβερνῶν τὸν κρατοῦν- P 190
 τα, καὶ μᾶλλον ἐφ' ἰκεταίαις, ὅτε ἐκεῖνος μὲν προσαναφέρων
 ἤξιον, ὁ δὲ κρατῶν οὐ ῥαδίως κατένευε, κἀντεῦθεν. κατὰ τὸ
 15 δοκοῦν ὠκονόμει τῷ δεομένῳ τὸν ἐλιπισμόν, ὡς μὴ ἀπογνοίῃ ἀπο-
 πεμφθεὶς, ἐπιπλῶν ἴσως ἀγίειν ἐσῦστερον, κἂν λέγων πολλάκις
 οὐκ ἦννε, τὴν τοῦ ψεύδους ὑπόψιν προσκτώμενος κατεκρίνετο,
 τὰ δὲ ἐγκλήματα ταῦτα καθάπαξ ταῖς τῶν πολλῶν ψυχαῖς ἐνιζή- B

12. τῷ] τὸ P.

tales essent partim dignitatibus partim donativis et largitionibus omnis generis liberalissime ornare ac cumulare orsus est. erat enim auri contentor ut qui maxime, ne crumenam quidem habere dignatus: sed quidquid undecunque offerretur, supra lectum a portantibus deponi iubens, quo ibi expositum in promptu esset ad usus beneficentiae, erogandum eius mandato quocumque rationes egentium poscerent. tali autem huic viro abundantia simplicitatis solutioris in vita licentiae accusationem comparavit: pudor vero erga imperatorem, et in agendo cum eo cura vitandae offensionis adhibita, labem ipsi apud multos adulationis et mendacii asperat. cum enim is sincerae ab omni fuce indoli obsequens, candida ac securae suspicionum libertate qualibet promiscue obvio affari exciperetque consuesset, cumque suis domesticis liberio rem istiusmodi pariter cum quibusvis conversationem permetteret, usus ille utrorumque securior apud suspiciosum vulgus in abusum occultorum opinionem incurrit. tractatio autem obsequiosa et verecunda cum principe, ex qua ille fiduciam sumebat suspendendi effectum supplicationum patriarchae, id agens isto ambitioso artificio differendae gratiae, cuius spem non auferbat, ut eum quam diutissime sibi supplicem et sic obnoxium teneret, in causa erat ut cum quae patriarcha impetratarum se receperat, ad diem non provenirent, qui frustra expectarant, verba sibi ab eo data quererentur; si vero nosset aditum ab eo revera principem, frigidè id ac timide nimium ab eo, videlicet assentante, actum rati, auctoritatem et robur dignitati patriarchae consentaneum in eo desiderarent, ac propterea tali loco minus idoneum ducerent. haec sinistra de Germano iudicia multorum semel animis hufixa subiectis invidiae facibus exardescabant in offen-

σαντα ἐξήπτε τὸ ἀπὸ τῶν πολλῶν μίσος, ὅτι τε ἀντιζήλος εἶη τῷ πατριάρχῃ τὴν ἐκείνου κατασχὼν ἐκκλησίαν, καὶ ὅτι ἀπὸ θρόνου τῆς Θυγατρὸς τῷ θρόνῳ τῆς μητρὸς (οὕτω γὰρ τὰς ἐκκλησίας ἐκάλουν) ἀνέβην οὕτω καὶ αὐθαδῶς εἰσπηδήσειεν, ὅθεν καὶ δυναίον ἐνισχομένον ἐγκλήμασιν οὐκ ἦν ὅστις ἀγαθὸν ἐλάλει περὶ ἐκείνου, τῶν μὲν προσκειμένων τῷ πατριάρχῃ, τῶν δὲ καὶ ἐπομένων ἴσως ταῖς γνώμαις ἐκείνων. ἦσαν δὲ καὶ τῶν περιττῶν καὶ εἰς κακηγορίας εὐκόλων, οἳ καὶ προσονειδίζοντες Μαρμουτζᾶν προσωνόμαζον, προσάπτοντες ὄνομα Περσικὸν ἐξ αἰτίας τῆς ὅτι ἐκεῖνος τὸ γένος τὸ σύγγενος Λάζος ἦν, τὸ δ' ἀνέκαθεν καὶ Γαβρῶς. τῶς τὸν τρόπον μεμφόμενοι τὸν ἐκείνου δῆθεν τοῦτο μὲν ὡς ἀπερίσκεπτον καὶ θρασὺν μὴ εἰδότος ἧς οὐ μετὸν ἐπιβαίνει τιμῆς, τοῦτο δὲ καὶ ὡς ἐπὶ κολακείᾳ διαβαλλόμενον τῇ πρὸς βασιλέα, προσεμωκῶντο τὸ γένος ὡς ἐκείθεν ὄν ὀπόθεν καὶ τὸ Περσικὸν εἶναι διωμολογεῖτο. ὁμῶς γέρον ὦν καὶ παιδευσιν ἀρχαίαν ἔχων ἐκκλησιαστικὴν Γερμανοῦ τοῦ μακαρίτου, πολλὰ τῶν τῆς τάξεως τῆς ἐκκλησίας καθίστα πρὸς τὸ ἀρχαιότερον παρηρημένα καὶ χρόνῳ καὶ ἀμελείαις. (14) τὸ δὲ μείζον ὅτι καὶ φιλολόγος ὦν τὰ μάλιστα τῷ Ὀλοβῶλῳ εὐφρεῖ γε ὄντι καὶ πλήρει λόγων καὶ

sionem publicam, multis iam illum intuentibus ut intrusum pro vero patriarcha, ereptam iniuste innoxio ecclesiam tenentem, et e throno filiae in thronum matris (sic enim ecclesias vocabant) impudenter ac temere insillire ausum. quibus sensim gliscentibus sensibus, evenit tandem adeo illum maculosum apparere duplicis istius labe criminis, ut non esset qui de eo boni quidquam iam loqui sustineret, conspirantibus in unum odiis ambarum factionum, tam eius videlicet quae Arsenio favebat, quam alterius quae suas privatas secuta rationes a Germano abhorrebat. nec deerant maleferiatū blaterones in maledicentiam faciles, qui per scomma eum Marmutzam nominarent, vocabulum ipsi Persicum aptantes, quod genus suum proximum a Lazis, remotius a Gabra urbe Persidis duceret, simul eadem dicti contumelia lacerantes eius mores, quasi hominis inconsiderati et barbaramente audacis, qui caeca sui proventus ignorantia inconcessum non dubitasset sacri honoris fastigium invadere, non sine admixta amara irrisione adulationis eius erga imperatorem infamia late manante dissipatae, velut innuentes familiare id illi et domo allatum inesse vitium, utpote homini qui suos maiores ex ea urbe oriundos fateretur, quam omnes scirent esse Persicam. tamen is qui ad multam aetatem veteris ecclesiasticae eruditionis plurimum adiunxisset exemplo et auctoritate Germani alterius sibi cognominis patriarchae, qui patrum memoria laudabiliter eandem ecclesiam rexisset, multa ex eius tempore in deterius per incuriam prolapsa ad veterem exactamque revocare disciplinam castigando est aggressus, eo successu ut non pauca in melius restitueret. (14) in his palmare fuit quod suo ingenti, de quo dixi, et cognoscendarum et promovendarum doctrinarum obsequens studio, complexus est favore ac patrocinio Holobolus ingenii praestantis hominem et literarum

προσετετήκει, ὥστ' ἀποχωρῶν κατὰ τὸ παρεστὸς ἡγούμενος, τοῦτο μὲν εἰς τὴν ἐκείνου παραμυθίαν παθόντος οἷα πεπόνθει, τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀγωγὴν εἰς παιδευσιν λογικὴν, τὸ ἐκείνον ἐκ τῆς τοῦ Προδρόμου μονῆς ἐξελεθεῖν καὶ προσοκείλαι 5 τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔργον πάσης ἀσχολίας ἐπέκεινα τίθεται τὸ ὑπὲρ τούτου πρᾶσβεῦσαι τῷ βασιλεῖ καὶ τὸ τῆς πρᾶσβείας ἐπαγωγὴν B προβαλέσθαι, ὡς "ἤδη μὲν ὁ Ἀκροπολίτης καὶ μέγας λογοθέτης Γεώργιος, ἐφ' ἱκανὸν ἐκ προστάξεως σῆς, βασιλεῦ, ἐνιδρώσας παραδιδούς τὰ μαθήματα, ἤδη καὶ ἀποκεκαμήκει, καὶ χρεῖα 10 ἐστὶν ἄλλους ἀνάγεισθαι, καὶ τῶν ἄλλων οὐχ ἤττον τοὺς τῆς ἐκκλησίας, παρ' ὅσον καὶ ἀνάγκη προβαίνειν τούτους τῷ λόγῳ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρεῖαις ὡς μάλιστα χρησιμεύουσας. κατάνει C τολῶν ἡμῖν ἀξιούσιν ὡς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας πρᾶσβεύουσι, καὶ ἔξευμενίζον τῷ Ὀλοβῶλῳ, καὶ δέχομαι τούτον καὶ κατὰ τὸ εἶδος 15 τιμῆσαι καὶ εἰς διδάσκαλον καταστήσαι τοῖς προσφοιτῶσι τῆς λογικῆς παιδείσεως." καὶ ταῦτα μὲν τὸν πατριάρχην ἐκείνον εἶπεῖν, καὶ εἰπόντος εὐθὺς κατανεῦσαι τὸν βασιλέα καὶ τῇ ἀξιώσει καθυποκλῖναι. ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις κἀκείνος πρὸς τὰ πα-

3. εἰς τὴν] ἐκ P.

9. ἀποκέμηκεν?

plenum; de quo cum iudicaret idoneum ac sufficiens, si praeficeretur studiis, instrumentum eum fore provehendae ad celebritatem literaturae ac reponendae in florem pristinum, sua sane illum opinio non fefellit; quamquam ad hunc ornandum non sola utilitatis publicae ratione motus est, sed misericordia praeterea infesti casus, quo ille infeliciter afflictus fuerat, curaque debita consolandi eius in tam acerba calamitate, molendum ergo sibi putavit ut cum bona gratia imperatoris, illum e monasterio Praecursoris eductum ecclesiae applicaret, ibique scholae ecclesiasticae praeficeret, erudiendos ipsi committens iuvenes clericos. Idque negotium cunctis praeventendum ratus, confestim adiit imperatorem, cum eoque, nihil non adhibens quod valere ad impetrandum arbitraretur posse, hunc ferme in modum egit. "Acropolita et magnus logotheta Georgius tuo dudum, Augusto, iussu versatus in tradendis disciplinis, postquam multis iam annis insudavit ei operae, fractis demum viribus fatiscit, et ut ei emerito alii succedant opus omnino est. id cum universim inventutis gratia me suggerere teque curare dignum est, tum praesertim mihi convenit ecclesiasticis in eo genere adolescentibus prospicere, quos ita educare ut quam aptissimi evadant ad omnes functiones ordinis nostri, quarum pleraeque literis et exquisita doctrina indigent, ad nostram in primis providentiam pertinet. annue igitur orantibus nobis et universae ecclesiae nomine petentibus veniam gratiamque erga Holobolium tuam, permittens ut transferam illum accipiamque in collegium cleri nostri et cum debito honore magistrum praeficiam nostrae inventuti, disciplinis liberalibus in ludo literario operam daturae." haec locuto patriarchae concessit statim prolixè quod volebat imperator: erat enim et ipse proprio genio non parum iacinctus ad revocandum in omni gloriae parte antiquum

λαϊὰ τῆς Κωνσταντίνου παρακνιζόμενος, ὡς καταστῆσαι μὲν
 D κλήρους, ἓνα μὲν ἐπὶ τῷ περιωνύμῳ τῶν ἀποστόλων ναῦ θάτε-
 ρον δὲ ἐπὶ τῷ τῶν Βλαχερνῶν, καὶ ὑμνοπόλους ἐρρόγους τάξαι
 τοῖς κλήροις τοὺς ἐκ τῆς πόλεως ἱερεῖς, συστήσασθαι δὲ καὶ κατὰ
 τὸν τοῦ μεγάλου Παύλου νεῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ὄργανοτροφεῖσι 5
 γραμματικενομένων σχολήν, καὶ ῥύγαις ἐτησίοις ἐπιρρωννύειν
 τὸν τε διδύσκαλον καὶ τοὺς παῖδας, ὡς ἐπιστάνειν ἐνίοτε τῇ σχο-
 λῇ, καὶ ὁποῖος ἕκαστος καὶ ὄπη λόγων προκόπτοι, ἔστι δ' οὗ
 E καὶ τὰ εἰκότα φιλοτιμεῖσθαι, εἰ δ' οὖν ἀλλ' ἄνεσιν τοῖς παισὶ
 δίδόναι τῆς ἀσχολίας κατὰ τι πάτριον σύνηθες. τότε δ' οὖν 10
 ὑποκλιθέντα ταῖς τοῦ ἱεράρχου αἰτήσεσι προσπαθῆσαι τε αὐτίκα
 τῷ καταδίκῳ καὶ ἐξελεῖν κελεῦσαι. ὃν δὲ κύκεινος δεξιόμενος
 P 192 πολλοῖς ἦν ἄγαλλων τοῖς ἀγυθοῖς, προσεισφραγίσας καὶ ῥή-
 τορα, καὶ ὑπ' αὐτῷ διδύσκοντι πᾶσιν ἐξηγόλῃν τὸ τῶν μαθη-
 μάτων διδασκαλεῖον. 15

15. Τοῦ ἔτους κείνου καὶ καθοσιώσεως ἔγκλημα τοῖς
 περὶ τὸν Φραγγόπουλον, οἰκίον βασιλεῖ γε ὄντα, κύκεινοις
 ἀριθμουμένοις εἰς δώδεκα προσετρίβετο, ὧν δὲ καὶ κατὰ τοῦ
 βασιλέως μελετησάντων ὡς κτενούντων εἰ εὐδοοῖεν αὐτίκα, Κά-
 ρουλόσ τις, ᾧ δὲ καὶ τὴν πρωτοβεστιαρίου Μουζύλωνος σφαγὴν 20
 ὁ λόγος ἐξεργασθεῖσαν ἐδείκνυ τὸ πάλαι, εἰς κύκεινος εἰς κοινω-

21. ἐδείκνυτο πάλαι P.

splendorem urbis; quam ad rem duo cleri corpora constituerat, unum
 collocans in celebri apostolorum templo, alterum in templo Blachernarum,
 cantoresque annuis stipendiis utrique addiderat ex sacerdotibus urbis.
 praeterea apud sacram aedem magno Pauli in antiquis orphanotrophiis
 grammaticae scholam instituerat, et pensionibus annuis tum magistri tum
 puerorum sustentationi providerat, adeoque rem curabat ut non dedigna-
 retur invisere per se interdum ludum illum et coram probando cognoscere
 quantum auditorum quisque proficeret, datis etiam, ubi res posceret,
 praemiis ingenio ac profectui merentium, necnon et more patrio ferias
 pueris indulgens. tunc igitur inflexus patriarchae precibus remisit subito
 poenam olium damnato, et ut monasterio educeretur praecipit. porro hunc
 patriarcha paterno sinu exceptum quamplurimis potuit amoris significatio-
 nibus donisque recreavit, rhetoremque diplomate rite sigillato declara-
 vit; ac ludum omnibus aperuit, ubi ab hoc praecceptore disciplinae tra-
 derentur.

15. Illo porro anno crimen laesae sacrae maiestatis impactum est
 Phrangopulo cuidam, quo imperator intime familiari utebatur, et aliis
 ipsi conscia numero duodecim. conspirasse dicebantur in imperatorem,
 quem etiam interficere quamprimum decreverant, si quam invenire ratio-
 nem commodam possent rei conficiendae. vocatus a coniuratis in partem
 et consilii et facti fuerat Carolus quidam, a quo trucidatum protovestia-
 rium Muzalonem superius docuimus: verum is non sustinens malefacere

νίαν τῆς τε βουλῆς καὶ τῆς πράξεως προσκληθεῖς, ὁ δὲ μὴ ἀνα- B
 μείνας γενέσθαι τῷ κρατοῦντι κακὸς ἐκ πράξεως, ἐκ προσαγγε-
 λλίας ἐφάνη κακὸς τοῖς καλέσασι, καὶ εὐθὺς προσήγγειλε, καὶ ἤλι-
 σκοντο. οἳ δὴ καὶ ἐταζόμενοι ταῖς βασύνοισ ἐφ' ᾧπερ τοὺς συνει-
 5 δότας εἰπεῖν, καὶ μᾶλλον εἰ καὶ ὁ πατριάρχης συνήξει πραξέλου-
 σιν, οἳ δὲ ἄλλους μὲν οἷα εἶχον ὁμολογεῖν, τὸν δὲ γε πατριάρ-
 χην κἄν ἀληθῶς κἄν ἐκ βίας τῆς ἐκ βασύνων τῇ εἰδήσει ἔλεγον C
 συνεισῆσθαι αὐτὸν προσαναγγειλάντων. ἀκείνοις μὲν ἀπήντων
 αἱ δίκαι βυρεῖαι, ποινὰς διαφόρους κατὰ τὸν τῶν ἁμαρτημάτων
 10 λόγον ἐπάγουσαι. ἀλλ' οὐδ' ὁ πατριάρχης ἀνείτο τοῦ προστρι-
 βήντος ἐγκλήματος, ἀλλ' ἐπέχων καὶ μᾶλλον ἐπεμβαίνων κειμένῳ
 οἷ ὁ βασιλεὺς ἐπενεκάλει τὸ ἐγκλημα πρὸς τὴν σύνοδον καὶ δεῖνὰ
 ἐποίηε, εἰ μὴ ἐκδικοῖτο μὴ ἀνεχόμενος. αὐτοὺς μὲν γὰρ ἐπ' ἐγ-
 κλήμασιν ἐκκλησιαστικοῖς τὴν δίκην ἐπαγαγεῖν, αὐτὸν δέ, εἰ μὴ D
 15 καὶ ἐπὶ τῷ πρὸς βασιλεῦ ἐγκλήματι ὑπόσχοι ἑτέραν δίκην τὴν
 πρέπουσαν ὁ προδῆλως κατηγορούμενος, μὴ ἀνεκτῶς τὸ σύνολον
 ἔχειν, κἄν ὁ τι πεπόνθει πρότερον· μηδὲ γὰρ εἶναι καλὸν μηδὲ
 δίκαιον τὸν ἑπὲρ τοῦ βασιλέως πολυωρεῖν ὀφειλοντα τοῖς ἐχθροῖς
 βασιλέως καταπροῖεσθαι. ὡς γοῦν σκεπτομένων τῶ περι τούτου P 193

8. αὐτῶν?

9. τὸν deerat.

12. ὁ] οἷς P.

imperatori cooperando caedi eius, totam perniciem avertit in capita ma-
 chinatorum tanti sceleris, a quibus erat in eius communionem adscitus.
 eos enim detulit, insidiasque patefecit; unde subito comprehensi omnes
 sunt. tum dira quaestione torti ut conscios proderent, et nominatim de
 patriarcha interrogati, alium quidem nominarunt neminem, patriarcham
 autem, seu ex vero seu vi tormentorum mentiri cogente, participasse
 ipsis in meditati facinoris conscientia declararunt. ac illi quidem meritis
 subiecti supplicii sunt, unoquoque ipsorum pro modo culpa congrua
 poena multato. sed nec de patriarcha neglectum iudicium est. quin ar-
 ripuit crimen imperator vehementi erumpens impetu in prosecutionem ul-
 tionis; causamque ardentem ad synodum detulit, pro rei atrocitate con-
 querens, et prae se ferens nentiquam acquieturum se, quoad tantam sce-
 10, prout par erat, vindicaretur. "enimvero," aiebat, "indigna ni-
 mium et minime ferenda iniquitas esset, episcopos quidem, cum ipsis
 nos videmur in ecclesiasticum aliquod incurrisse crimen, statim poenam
 imponere, me vero in horrendo scelere contra vitam ac caput imperatoris
 deprehenso, tamen prae modestia iudicium tanti mei doloris ac periculi
 per me attingere verentem, sed obnoxie confugientem ad tribunal eccle-
 siasticum, pati repulsam aut frustrationibus eludi." multa quidem se
 hactenus gravia tulisse: tamen huic iniuriae tolerandae imparem ultro fa-
 tori suam esse patientiam; et quidquid antea dissimulaverit, in posterum
 profecto nentiquam passurum adeo nihili pendi maiestatem imperatoriam,
 ut vitam et sanguinem capitis reipublicae nefariis perduellibus prodero
 impune liceat ei ipsi cui ex officio potissimum incumbabat saluti eius in-
 15 vigilare. his tam acerbis expostulationibus imperatoris coacti patres ne-

ἰδοῦναι καλὸν ἀποστέλλειν καὶ ἐρωτᾶν, κἄν εἰ ὁμολογήῃ ἢ καὶ μὴ ὁμολογῶν ἄλλοκοίτο, ἐπιφέρειν τὴν δίκην, εἰ δ' οὖν, καὶ ἰσαῦθις σκέπτεσθαι, ὁ βασιλεὺς αὐτόθεν ἡξίου σχεδιασθῆναι τὸν τῆς συνόδου ἀφορισμὸν, καὶ οὕτως ἀπελθόντας οὓς ἂν καὶ τάξιεν ἔρσεσθαι, καὶ εἰ ὁμολογήῃ, ἐπενεχθῆναι τὸ πρόστιμον δίκαιον 5 ὃν ὑπὲρ βασιλέως τῷ κατὰ βασιλέως τοῖς ἐπιθησομένοις συμβράττοντι, εἰ δ' οὖν, καὶ μὴ ὁμολογοῦντος, τὸν δεσμὸν κείσθαι καὶ ἐπαναρτᾶσθαι οἱ πρὸς ὅτι καὶ σῦνοιδε περὶ τούτων, ὥστε ἐνέχισθαι μὲν, εἰ τίως ἄλλοκοίτο κακούργων, εἰ δ' οὖν, ἐλεύθερον εἶναι τοῦ βάρους ὡς ἀδίκως διαβαλλόμενον. ταῦτα τοῦ 10 βασιλέως προσαπατήσαντος καὶ ἡ τῶν ἀρχιερέων πληθὺς συγκατένειον. (16) καὶ δὴ σχεδιάζεται μὲν τὸ τῆς δίκης γράμμα, ἐκκλύονται δὲ τὴν ταχίστην ἐκ μὲν σφῶν αὐτῶν δύο, ὃ τε Νεοκαισαρείας Μονοκωνσταντίνος, φίλος ὢν καὶ μᾶλλον ἐκείνῳ, καὶ ὁ Μωκῆσσου, προεδρεύων τότε τῆς ἐκκλησίας Προικοννήσου 15 κατὰ λόγον ἐπιδόσεως, ἐκ δὲ γε τῶν κληρικῶν ὃ τὸ τηλικαδε ἐπὶ τῶν σικρέτων Γαληνός, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐγὼ τέταρτος, βία μὲν συνυπαχθεὶς καὶ κειλεύσει βασιλικῇ, τίως δ' ὅτι παρ' ἐκείνων ἔκοιμην, καὶ τὸ μέρος προσαποδεχόμενος. πέμπτην μὲν τότε καὶ εἰκοστὴν εἶχεν ὁ Ἀνθιστηριῶν, καὶ ἡμεῖς τῆς νῆος ἐπιβάντες, 20 δυσὶν ἡμέραις ὕστερον προσαχόντες τῇ νήσῳ τῷ πατριάρχῃ ἐμ-

gotium capeasere, concordibus suffragiis decreverunt mittendos qui reum interrogarent, et sive fateretur crimen, sive quantumvis infitians idoneis tamen indicibus teneri facti conscientia convinceretur, continuo afficeretur condignis poenis: si vero nec propria confessione nec sufficientibus ad plenam probationem argumentis reus sceleris delati peragi posset, deliberaturam iterum de causa synodum. hoc satis imperatori non est visum, sed petiit iam nunc absolute excommunicationis sententiam in Arsenium a synodo rite ferri ree coram intimandam a mittendis ad ipsum; ac si quidem ille fateretur scelus, supplicium ei statim inferretur, quod pati æquum est qui sicariis parricidis caedem imperatoris machinari ausis assenserit concius: sin is negaret, tamen ut ex delatione de ipso a concis morituris clare facta plus nimio suspectus excommunicationi subiaceret, quoad aut plene convictus puniretur, aut si forte contingeret sufficienter purgari, noxa omni liberaretur tanquam iniuste calumniam passus. eam petitionem imperatoris patres synodi plerique arbitrati æquam, ut ita fieret annuerunt. (16) prescriptum igitur festinato criminationis instrumentum est, et electi celeriter qui reum convenirent, e patribus quidem duo, prior episcopus Neocæsareæ Monoconstantinus, multum amicus Arsenio, alter Mocassenus, tunc ecclesie Proconnesi specialis concessionis privilegio præsidentis, e clericis vero, cui tunc secreta commissa erant, Galenus, et cum his ego quartus, vi quidem in id adactus utique iubente imperatore, tamen quod illum cui studebam quomodocunque revisum irem, ex parte perlibenter. quinta et vigesima die Iulii mensis navem conscendimus solventem: biduo post ad insulam appulsi patriarcham adiimus, et

φανιζόμεθα, καὶ περὶ τῶν προκειμένων πρὸς ἐκείνον γίνονται λό-
 γοι. ὁ δὲ ἡγχιανέ τε παρυσίκα μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐνεγκών, καὶ
 “τί μοι κικόν πρὸς τὸν βασιλέα πέπρακται” μετ’ ὀδύνης πλε- P 194
 στης καὶ συνοχῆς ἔλεγεν, “εἰ αὐτὸν μὲν ἐγὼ ἰδιώτην ὄντα τῆς
 6 βασιλείας ἐπέβησα, ἐμὲ δ’ ἐκείνος πατριάρχην εὐρῶν οὐ καλαῖς
 αἰτίαις ἠτίμωσε; καὶ νῦν γε κάθημαι ἐπ’ ἀκρωφείας ταυτησὶν
 ὡσεὶ τις ἀτίμητος μετανάστης, τὸν παρὰ τῶν Χριστιανῶν
 καθ’ ἐκίστην ἐπεκδεχόμενος ἔλιον. ὁμως καλὰ τὰ συμβάντα,
 καλὰ ταῦτα, καὶ ὁ φατριάρχης αὐτοῦ εὐλογεῖτω σὺν τῇ Εὐλογία
 10 τὰ κείνῳ πραττόμενα.” ἰδέηλου δ’ ὁ λόγος τὴν αὐταδέλφην τοῦ
 βασιλέως, ἣ δὴ κακῶς εἶχεν ἐκείνος ὡς τὰ κατὰ τοῦ παιδὸς Β
 Ἰωάννου συμβουλευσάσῃ τῷ βασιλεῖ. ὡς δ’ ἀνεπτύσσετο καὶ τὸ
 γράμμα ὑπαναγνωσθόμενον, ἐκείνος γρούς ἔκποθεν τὸ ἐκεῖ
 ἐμφερόμενον πολὺς ἦν ἀντιβαίνων καὶ ἀντισπῶν μὴ ἀκούειν ὄλως,
 15 καὶ προσαπεχώρει ταχέως ὑπαναγινωσκομένου ὡς μὴ ἀκούσει.
 κἀκείνων ἐπικαταλαμβανόντων ἀποδιδάσκοντα παρὰ τὸ καθῆ-
 ρον κινουμένοις καὶ ταχέσι ποσίν, ἐπέβηε τὰ ὄτα τοῖς παρη- C
 τημένοις τῆς καλύπτρας ἐκατέρωθεν τῶν ὠτων ὠτίοις, ὡς
 μηδ’ ἐπαῖν ἀναγινωσκομένου τοῦ γράμματος. τέλος δευθυ-
 20 μῆσας οὐρανόν τε καὶ γῆν ἐπεμαρτύρετο μεγίστη φωνῇ ὧν δὴ καὶ

18. ὄτων] ὄτων P.

quorum causa veneramus agere cum eo coepimus. ad primam rei men-
 tionem ille vehementer exacerbatus ne audire quidem ulterius sustinuit,
 sed cum immenso dolore et angustia in has querimonias prorupit “quid
 imperatori mali feci? ego ipsum ex privato in imperii solium extuli: ille
 vero me cum patriarcham reperisset non honestis ex causis honore priva-
 vit. et nunc desideo in hoc iugo deserti montis, ubi velut infamis exul
 Christianorum quotidie misericordiam exspecto. tamen bene habent quae
 contigerunt. pulchra haec, inquam, per me sunt: suus ei phatriarcha
 bene precetur, et cum benedictione comprobet quae ab illo fiunt.” in
 his Graeco benedictionis vocabulo, quod ipsum nomen erat Eulogiae so-
 roris imperatoris, illa ipsa mulier designabatur, cui erat Arsenius pecu-
 liariter infensus, quod ipsam maxime sciret fuisse fratri auctorem eorum
 quae crudeliter et impie in puerum Ioannem attentaverat. ut autem ex-
 plicatae literae sunt velut mox ipsi legendae, Arsenius cum alicunde
 praesensisset quid in iis esset scriptum, vehementi nisu sese contorquens
 ac retrahens auditionem aversatus omnino est; et cum legi nihilominus
 coeptum esset, celerrime recessit, ne audiret. sed qui aderant cursu in-
 secuti fugientem, vix tandem comprehensum (currebat enim velocius quam
 ab illa aetate gravitateque expectari potuisset) retraxerunt invitissimum
 ad auscultanda quae ex scripto clara voce proferebantur. at ille appen-
 dicibus galeri ad aures ambas utraque manu valide appressis, sonum le-
 ctionis frustra pronuntiatæ non accepit. denique gravissimum significans
 animi angorem, coelum terramque voce maxima testes adhibuit eorum

πάσχοι, καὶ μὴ μόνον οἷς εἶπον οἱ κατειπόντες ἤξιον προσέχειν, ἀλλὰ καὶ ἀντήκουον ἂν παρ' αὐτοῦ εἴπερ ἀνέφερον ὄλωσ προσήξιον σκοπεῖν, εἰ μὴ ἐπειλόντο λιβριθῶς, εἰ μὴ καὶ μεγάλως ἠπειλοῦντο κολάζεσθαι πρὸς Θεοῦ, ἐπιχειροῦντες ὄλωσ. καὶ ὡς

D “καλῶς ἂν” ἔλεγεν “ἠρχιερατεύσαμεν, φόνον τῷ βασιλεῖ συν- 5 φαίνοντες, οἱ δὲ καὶ ἐν ἑσχατιῷ ταύτῃ παραρριφθέντες Θεὸν εἰς καλὸν ἐπειλήφθαι τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἰκετεύομεν, κἂν ἐκεῖνος λιμῶν καὶ δίψει ἐπ' ἐρημίας ὡς καταδίκους ἀπόλλυσι.” ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα ἐν ὁδύνῃ ψυχῆς καὶ πικρῆ ἐξενιγκῶν, τὰ μὲν αὐτῷ βασιλεῖ τὰ δὲ καὶ τῷ ἐς τὸν θρόνον καταστάντι προσονειδί- 10 σας, ἣ καὶ ἐποικτισόμενος μῦλλον, ἀπέπεμπεν. ἡμεῖς δὲ καὶ

E αἰθῆς τῆς ἐπελθούσης ἡμέρας προσελθόντες, καὶ ὕσον ἦν τὰ προσανακείμενα ἐκτελέσαντες, ἄφωρμουῦμεν τοῦ λιμένος αὐτίκα, καὶ τοῦ βορέου λαμπροῦ καταβαίνοντος διὰ τῶν κατὰ δύσιν τῆς νήσου μερῶν ἀνεκτότερον ἠγοῦμεθα πλῆειν ἐπισκεπτομένους τοῖς 15 ἕρσιν. ἀλλὰ μῦλλον ὁ κλύδων μέγιστος ἐπιγέειροτο, καὶ ὤθειεν ἢ θάλασσα πλῆον, καὶ τῷ Γαληνολιμένῳ μόλις προσσχόντες τὴν ναῦν, ὃ δὲ καὶ Γαληνολιμὴν ἰδιωτικῶς οἱ ἐπιχώριοι παραφθειρόντες λέγουσι, μεγάλοις ἐκεῖσε φοβεροῖς ἐνετύχομεν, κατ' εἶσ-

P 195 πραξιν ὀλμαι τοῦ μὴ μετ' εὐλογίας ἀπολυθῆναι τοῦ πατριάρχου. 20 ὃ δὲ καὶ ἤθελε μὲν ἕκαστος ἀνὰ μέρος, ὡς ὕστερον ὠμολόγουν

2. κα] καὶ α? an καὶ τί.

11. ἐπευκτησάμενος P.

quae pateretur. et non solum ad ea quae ipsi deauntiabantur non attendit: sed neque qui eum alloquebantur audivissent omnino ab eo quidquam de negotio proposito, quod ad synodum referrent, nisi eum expedire se ab ipsis summopere conantem vi maiori utique tenerent, et graves intarent a deo minas, si persisteret in contumacia. tandem summis conatibus responsum exprimere quaecumque satagentium visus cedere “en” inquit, “ut bene patriarchatum gessimus, necem imperatori machinantes! cui videlicet etiam proiecti e rebus humanis in hoc extremum desertae insulae deum propitiare non cessamus, obsecrantes ut eius animae bene consulens miseretur, utcumque ille fame ac siti nos velut morte damnatos in hac solitudine interficiat.” haec et eiusmodi alia summo dolore atque amaritudine animi profatus, multa simul imperatori, simul in thronum intruso exprobrans aut potius imprecans, dimisit ad se missos. nos autem illo iterum postridie convento, et omni eo quod sperari potuit effecto, e portu confestim solvimus, et valido ingruente Borea in Occiduum insulae oram, satius duximus navigare protegentibus montibus. at vehemens coorta procella est, intumuitque commotum amplius mare. quare navim aegro applicuimus ad locum Galenolimena nuncupatum, quasi portum serenum diceret. accolae lingua vulgari, corrupto vetere vocabulo, Galliolimen appellant. magnis ibi periculis sumus exerciti, in poenam, opinor, non petita et acceptae a patriarcha in digressu benedictionis. quod facere unusquisque singillatim volnerat, ut postea in mali sensu sero

πρὸς ἀλλήλους μεταμελόμενοι· ὁμως δὲ τὴν ἐντεῦθεν κατηγορίαν ὑφορώμενοι κατημέλουν. νυκτὸς γὰρ μέσης σεισμός ἐπεισιπίπτει βαρῦς, καὶ τὸ ὄρος Θραυσθὲν καὶ περὶ εἰς θάλασσαν τὸν ἐκείσε τόπον κατέκλυσε, δόκησιν τε καὶ ἡμᾶς κατακλυσθῆναι παρέσχε 5 κατ' αἰγιαλὸν μένοντας. ἀλλὰ μόλις πολλὰ τῇ θαλάσῃ προσ-
 ταιλαιωρήσαντες τῆς Κωνσταντίνου ἐπέβημεν, μηνὸς ἐξκαιδε-
 κάτη Ποσειδεῦνος, καὶ τῷ πατριαρχοῦντι πρότερον προσελθόν- B
 τες καὶ τὸ πᾶν ἀναγγελλαντες θειρμὴν ἀξίωσιν οἷον ἤξιοῦμεθα
 παρ' ἐκείνου, πᾶν λυπηρὸν τῆς ἀπαγγελίας ὑπέξελεσθαι πρὸς
 10 βασιλέα λέγοντας, καὶ εἴ τι λέλκεται. οὕτω δ' ὑπονόμηται τὰ
 τότε πρὸς βασιλέα, ὥστ' ἀκούσαντα διαγνῶναι μὲν τὴν ἀπολο-
 γίαν, ὅτι καὶ εἰκὸς ἀκούσαντα ἐπισχεῖν ἐκείνους, μὴ θέλοντα δὲ
 τοὺς κἄθ' ἡμῶν ἐμφανίζειν σιγᾶν, δεινὸν δὲ καὶ τὸ κακοπαθεῖν C
 ἐκείνον ἠγήσασθαι, ὥστ' αὐτίκ' ἐπιτάξει τριακοσίοις ἐτησιοῖς
 15 νομισμασιν ἐκείνόν τε καὶ τοὺς περὶ ἐκείνον καθικανοῦν, ὑπερα-
 πολογούμενον καὶ μεθ' ὄρκου ὡς καὶ πρότερον ἐπιτάξει οὕτως
 καὶ ὡς παρ' ἐκείνον μὴ θέλοντα δέχεσθαι τὸ μὴ δεδῶσθαι ἦν,
 τῶς δὲ καὶ αὐθις δεδιότα μὴ ὅπως δέχοιτο, προσανατιθέναί τῇ
 δεισπολῆ τὴν χορηγίαν, ἐφ' ᾧ αὐτὸν μὲν ἀποστεῖλαι καὶ αὐθις

16. ἐπιτάξει P.

17. διδῶσθαι P.

poenitentes invicem fatebantur: sed verente pro se quoque ne id sibi cri-
 mini verteretur, pariter id omnes neglexerant facere. nam nocte media
 terrae motus incidit gravis, et abruptus mons imminens ac superne praeci-
 pitatus in mare illud coegit in terram late vicinam inundare, tanto ae-
 stu ac tumultu ut qui stabamus in littore nos continuo demergendos cre-
 deremus. caeterum aerumnosissimo inde cursu transfretantes aegre Con-
 stantinopolim tennimus sextadecima die mensis Augusti, et primum adito
 patriarcha, ubi quae contingerant retulimus, quam potissimum ardentissimo
 illum oravimus ut pro ea qua valeret apud imperatorem auctoritate gra-
 tiaque nobis adesset quae acta erant remittentibus, ac si quid necessa-
 rio diceremus quod Augusti animum pangeret, deliniret ipse praesens qua
 valebat arte, atque ut cuncta boni consuleret daret operam. fecit cumu-
 late quod petimus; eoque mox successu cum imperatore egimus, ut ille
 placatus Arsenio acceptaque defensione ipsius ultro significaret credere
 se, si quid de coniuratione in vitam suam facta cognovisset Arsenius,
 conaturum eum fuisse coniuratos a nefario coepto avertere; siluisseque,
 si quid horum novit, ab iis indicandis religione cohibuit quadam, quod
 suam forte personam decere non putaret irritare principem in subditis
 horum in ipsum machinationibus illi manifestandis. praeterea simul audi-
 vit a nobis egestatem miseriamque qua ille in exilio conflictabatur, adeo
 motus in misericordiam est ut statim iuberet trecentos ei nummos annuos
 ad sui suorumque victum assignari, affirmaretque in excusationem suam,
 iuramento etiam interposito, se prius decreturum ipsi eam summam fuisse,
 si sperasset induci eum posse ad istam a se pensionem acceptandam. sed
 cum superstitione ipsam quadam abhorrere a communione quacunque se-

Georgius Pachymeres I.

19

φίλους ἐκείνω νομιζομένους κατὰ τινὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ παρὰ μὲν θλίαν
 D τε καὶ εὐμένειαν, τὴν δὲ δέσποιναν μετ' ἐκείνων πέμπειν ὡς
 ἀφ' αὐτῆς τὰ νομίσματα. ὃ δὲ καὶ μετ' οὐ πολὺ πέπρακται,
 καὶ ἀποστέλλονται ὁ τῆς ἐκκλησίας ὑπομνηματογράφος Γεμιστός,
 ὁ τοῦ βασιλικοῦ κλήρου λαμπαδάριος ὁ Οἰναιώτης, καὶ τρίτος ὁ 5
 τῆς Ἱερῶς ἱερομόναχος Μάρκος, ἄνδρες ἐκ παλαιοῦ φίλοι ἐκείνω
 τὰ μάλιστα, οἷς δὲ καὶ παρὰ τῆς δεσποίνης τὰ εἰς χρεῖαν συνα-
 πεστέλλοντο.

Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ οὐκ ἦν ἐς τοσοῦτον τὰ τῆς σπου-
 E δῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ πλεόν προσεπέζητει, μᾶλλον δὲ καὶ οὗ χάριν 10
 ταῦτ' ἐπράττετο. τὸ δ' ἦν ἄρα ὅσον ἐν σπουδῇ ἐκείνου τοῦ ἀνυ-
 σθῆναι, τὸσον ἐν ἀπορίᾳ τοῦ πῶς ἂν ἀνυσθῆι καὶ παρὰ τίνος.
 P 196 (17) ἤθελε μὲν οὖν τὴν τοῦ δεσμοῦ λύσιν γενέσθαι παρὰ τε τοῦ
 πατριάρχου καὶ πάσης τῆς συνόδου, τὸν δὲ λύσαντα ὑφωράτο
 μὴ καὶ δόξοι ἄλλα λύων ἐκ τοῦ πρὸς ἐκεῖνον τὸν λαὸν ὀλιγώρως 15
 ἔχειν τοῦτο μὲν διὰ τὸ μὴ ἐπ' ἐκείνω πληροφορεῖσθαι, τοῦτο δὲ
 καὶ διὰ τὴν ἐμφαινόμενὴν τοῦ θρόνου μετὰ θέσει. ὃ δ' ἐννοίας

cum intelligeret, ingerere quod scrupulosum senem offenderet non ausum. ac ne nunc quidem velle molestiam facessere infirmæ hominis conscientia, ideoque metuentem ne recusaret necessarium subsidium si suo ipsi nomine offerretur, consentire se ut id Augustæ imputetur. denique velle se mitti ad eum aliquos ex amicis eius ad quandam calamitosi senis consolationem et recreationem, et iis deferendos ad ipsum tradi trecentos illos nummos tanquam donatos ab Augusta, cum certa promissione rediturae quotannis ab eadem manu parvi summae. id quod non multo post ita factum est. delegati enim ad Arsenium sunt ecclesiæ commentariensis Gemistus, cumque hoc regii cleri lampadarius Oenaeota et tertius monasterii Hieræ dicti monachus Marcus, viri omnes ipsi olim carissimi; qui et memoratum ipsi ab Augusta subsidium apportarunt.

Quæ cum altius reputo, suspicor equidem non hoc tantum in senem parum sibi æquum studium ex sola tum miseratione imperatori natum esse, homini utique minime simplici aut unum et cuius obvium spectare in iis quæ ageret solito; quare puto illum plus in eo vidisse, atque hoc facto studuisse munire ac complanare sibi viam ad antiquum, quo dudum tendebat, scopum absolutionis impetranda; quam rem quanto vehementius cupiebat, tanto solertius cogitabat quam optime ratione et a quo facilius honestiusque consequeretur. (17) cogitationum porro eius summa in id conferebatur, ut curandum existimaret solvi sese ab anathematis vinculo per patriarcham et per synodum. de patriarcha verebatur ne parum eo exorando proficeret, ipso libenter quidem assensuro; sed quoniam exigua eius apud populum et gratia erat et auctoritas, timendum videretur ne invidia auctoris actum infirmaret et talem absolutionem pro nulla plerique irritaque haberent, tanquam latam ab homine cuius auctoritati parum fiderent, et de quo an legitime promotus esset, propter vitæ canonicis de throno in thronum translationem ambigeretur. auctor et

τριαύτας ὑποβάλλον τῷ βασιλεῖ ὁ δηλωθεὶς Γαλιησίον ἦν Ἰωσήφ, ὃς οὐ τόσον ὑπερεπάθει τοῦ Ἄρσενιου ὅσον τῷ Γερμανῷ ἀπη- B
 χθάνετο διὰ τὴν ἐκ θρόνου ταπεινοῦ εἰς τὸν ὑπέριστατον ἐπιπήδη-
 σιν. τῷ τοι καὶ ἐσχίζετο μὲν-ἐκεῖνος, ὑπέτεινε δὲ καὶ τῷ βασι-
 5 λεί οὐ καλὰς ἐννοίας περὶ ἐκείνου ὡς οὐ λύσοντος, ἄν γε καὶ
 λύοι· οὔτε γὰρ ἱκανὸν εἶναι τοῦτο παρὰ Θεῷ καὶ αὐταρχεῖς,
 οὔτ' ἀκατάγνωστον τῷ βασιλεῖ. ὡς γοῦν ταῦτ' ἔλεγεν ὡς ἐν
 ἀνθρώποις εἰς πατέρα τεταγμένος αὐτῷ, καὶ πείθειν ἦν ἐκείνου C
 ἐκ τῶν προχείρου καὶ δι' ἄλλα μὲν πρὸς τὸ δοκεῖν ἱκανά, μάλιστα
 10 δὲ καὶ ὅτι ἐπ' ἐκείνῳ πεπληροφόρητο τὰ πολλὰ πατρί γε νομιζο-
 μένῳ, ἐν ἐννοίαις ὁ κρατῶν ἦν, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ τὸ σχίσμα
 πλὸν ἐγένετο διὰ τὴν μετάθεσιν, κἄν ἐκεῖνος κατωλιγώρει τῆς
 εἰς αὐτὸν ὕβρεως καὶ γε οὐδὲν οὐδενὶ ἠνώχλει, κἄν πάντες προσ-
 ἡγγελλον. μεταβαλὼν γοῦν τῆς γνώμης ὁ βασιλεὺς πολὺς ἦν ὀρι- D
 15 γνόμενος διὰ ταῦτα ἐκστῆναι τοῦ θρόνου τὸν Γερμανόν, κἄν μὴ
 ἐξ ἑαυτοῦ μαθῶν ὑπεκσταίῃ, ἀλλ' οὖν ἄλλον ἐπιθαρρῆσαι συμ-
 βουλευεῖν ἐκείνῳ τὴν ὑποχώρησιν. ἔτοιμος δ' ἦν εἰς τοῦτο τὸ
 παραντίκα ὁ Ἰωσήφ, πλὴν ἀνεμφύτως, καὶ ὡς ἂν οἰηθεῖται τις

suggestor huiusmodi sollicitudinum Augusto fait supra memoratus Ioseph
 Galesii praefectus, non tam ille quidem in hoc miseratione in Arsenium
 quadam motus quam indulgens minime dissimulato adversus Germanum
 odio, quem palam culpabat quasi e sede humiliori in supremam saltu am-
 bitioso nec per sacras leges concessa transcendisset. unde cum se ipse
 ab eius communione segregavit, tum istas quas dixi adversas Germano
 cogitationes atque formidines imperatoris animo subiecit, metuendum de-
 nuntians ne non idoneam ille haberet solvendi potestatem, ac quod erat
 inde consequens, si a tali absolutus fuisset imperator, nec apud deum
 nec apud homines vere liber a diro vinculo censeretur. quae Augustus
 audiens ab eo quem patris habebat loco, cui et ut conscientiae suae ar-
 bitro et ut omnium quae ad procurationem spectarent animarum consul-
 tissimo passim habito fidei plurimum venerationisque tribuebat, anxietate
 constrictus est maxima, quam subinde magis magisque intendebat auge-
 scens in dies schisma multorum ob invidiam translationis Germani com-
 munionem aversantium, ipso secure nimis indormiente iniuriarum suarum tan-
 tae, nec purgare aut delinire omnino gliscentem invidiam ulla re conante,
 nam tametsi omnes illi nuntiarent quae contra illum dicebantur et fiebant,
 nemini succensus, nullum compescuit, nullum vel minimum, ut oportuit,
 nascenti et augescenti malo remedium obiecit. mutata igitur sententia
 imperator secum iam erat in disquirendo secum qua maxime ratione pos-
 set consequi ut e throno Germanus amoveretur. cupiebat consilium ultro
 inde recedendi per se illum capere. quod cum ei suggerere pudor suus
 non sineret, optabat alicunde aliquem existere liberum monitorem, qui
 suadere homini auderet ut quod omnes desiderarent occuparet volens fa-
 cere ac vim arbitrio praeverteret. commodum adfuit in id officii paratus
 ipse primus tricarum artifex talium Iosephus, monitus tamen, et instin-
 ctu pronus in idem, periculo velut proprio tentandum id sumere, nec

ἀγνοῦντος τοῦ βασιλέως· ἐκείνος γὰρ καὶ ἐς τέλος τὴν ὑπερβίαν
 P 197 ταύτην διεφυλάττειτο. (18) καὶ δὴ τοῦ βασιλέως ἐνδόξως, ἐν
 ἀπορρήτοις ὁ Ἰωσήφ τῷ Γερμανῷ πρῆσαν ἐν σχήματι συμβού-
 λου χρηστοῦ τὴν πατριαρχίαν συνεισβούλεται ἀποδέσθαι. πολὺν
 γὰρ εἶναι τὸν τάραχον, καὶ οὐχ οἶόν τ' ἔσεσθαι ἐς μικρὰν ἀντι-5
 σχιστὴν ἐκείνου, κὰν ὅσον παρὰ τοῦ βασιλέως συνέχοιτο· ἀπαυδῆ-
 σαι γὰρ ποτε καὶ αὐτὸν βασιλεῖα μαθόντα τὸ σχίσμα. “ἢ οὐχ
 B ὄρῃς ὀπόσαι τε ἀμφὶ τὸν Ἰακίνθον ὀπόσαι τ' αὐτῶν ἀμφὶ τὴν
 Θεοδοσίαν καὶ τὸν αὐτάδελφον αὐτῆς Ἰωάννην τὸν τῆς Μάρθας
 καὶ τὴν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὴν αὐτῶν τὴν Νοστογογγίνισσαν συνέστη- 10
 σαν; οὐ βλέπεις τοὺς μοναχοὺς ἀποφριτήσαντας τῶν μονῶν, αἷς
 ἐνδύσασαν ἑγγηράσαντες τοῖς ἀσκητικοῖς νόμοις; εἰ δ' ἐπὶ τῇ
 Ἐύλογίᾳ θαρσύνεις, ἀλλ' ἴδε τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς Μάρθαν, ἴδε
 C τὰς αὐτῆς θυγατέρας, ὅπως τῷ Ἀρσενίῳ προστετήκασι καὶ σοῦ
 ὀλιγορούσιν ὡς μηδεὶός. οἱ δὲ κοσμικοὶ ἀλλ' οὐκ ἔχουσι λέγειν 15
 ὅπως τῷ Ἰακίνθῳ πρόσκεινται καὶ τῇ Νοστογογγίνισσῃ μοναχῇ,
 ἣν ἀδελφὴν οἶδας οὖσαν Θεοδοσίας καὶ Ἰωάννου τῶν εἰρημένων.
 τί γούν σοι λοιπὸν ἐναπολειφθήσεται, εἰ γὰρ καὶ βασιλεὺς ἀπει-
 πῶν ἀπολείψοι σε; σπειῦσον μετὰ τιμῆς ἐξελθεῖν, ὡς καιρὸν ἔχεις

6. ἐκείνῳ?

prae se ferro consensum in hoc ullum aut conscientiam Augusti; quam ille cautionem ad finem usque negotii fideliter adhibuit, suspicionem talis molitionis ab imperatore avergens, et videri affectans proprio nomine ac iudicio id agere. (18) igitur clam concedente imperatore Iosephus arcano Germanum adiens, specie ac persona benevoli comitarii suggestit optime facturum illum si ultro patriarchatu cederet: intemescere quippe vulgarem offensionem in molem invidiae tam validam, cui mox, ubi paulo plus se corroboraverit, perrumpendae par non sit futurus. nec faventi sibi Augusto nimium fideret: et ipsum enim pro sua sapientia, simul invaluisset schisma viderit, nisi contra torrentem frustra et pernicie certa desitutum. “an enim” addebat “non vides quam multi cum Hyacintho, quam multi rursus cum Theodosia fratreque ipsius Ioanne Marthae filio et sorore horum ex affo parente Nostogonissa conspiraverint in exauctorationem tui? non cernis monachos turmatim ad eandem urgendam erumpentes claustris, quibus insenerant asceticis insudando laboribus? contra quae si Eulogiae potentia te satis munitum putas, et reputare te oportet opes ferme pares in contrariam non dubie additae factionem sororis eius Marthae. considera quippe filias huius ut studeant Arsenio, ut in eius favorem vehementer incumbant, ut te pro nullo et supposititio palam spernant. quid saeculares? dicere tibi vertor quam indivulsa adhaerent Hyacintho et Nostogonissae monachae, quam Theodosiae ne Ioannis modo memoratorum sororem nosti. quid igitur tibi set reliquit, si Augustus metu schismatis adigatur ad te deserendum? praeverte, si mihi credis, ignominiam, et festina cum honore inde exire unde mecum

τοῦ ἄφ' ἑαυτοῦ πράττειν, μή πως ἐπιστάντος σοι ταῦν καιροῦ
 κινθ' ὄν ὀβουλήτως πράττειν ἀναγκασθήσῃ, καὶ γέλωτα ὄφλοισ, D
 ἀποχωρῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἄκων." ταῦτα μὲν αὖν ἐκείνος ἐν
 ὑποθήκῃ τράπω πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ πατριαρχείου συναίρειν· ἀλλ' ἡ
 5 ὄρεξις προσίστατο τοῦ ἀκούοντος, καὶ ὁ λέγων οὐκ ἔπειθε. ποῦ
 γὰρ καὶ εἰς τοῦν ἐκείνω, ὡς καὶ βασιλεὺς ἐπινεύει ταῦτα καὶ τὰ
 τῆς συμβουλῆς Ἰωσήφ ἐκείθεν προανακέρουσαι; ἔμεινε γοῶν
 καὶ ἔτι καὶ ἐπεστοίβασε κληρικούς τε καὶ ἱεράρχους χειροτονῶν, E
 ἀφορῶν πρὸς τὴν τοῦ κρατοῦντος εὐμένειαν. τὸ δ' ἄφ' ἦν χλεύη
 10 καὶ γέλωσ, καὶ τὸ εἰς ἐκείνον ἐλπίζειν ὅσον καὶ τῶ ἐν μύοις θα-
 λάσσης, ἐπεὶ τῆς νεῶς ἀποπέσοι, θαρρῶντι σῶζεσθαι. ἀλλ' ὁ P 198
 κρατῶν τὴν ὑποψίαν ἐκκλίνειν ἐθέλων καὶ συνέχειν προσεποιεῖτο
 καὶ εὐμενῶς προσεφέρετο, καὶ παρεῖχεν ἐκείνω πλείστα, ἰφ' ἧ
 διδούῃ καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἔξωνοῖτο γνώμας, ὥστε καὶ τῆς τῶν
 15 βασιῶν ἰοργῆς ἐπιστάσης, ὅτε καὶ ἡ συνήθης ἔξ ὄρθρου λιτανεὶα
 τελεῖται, αὐτὸς πέμψας πλείστα ἔξ ἀργύρου καὶ χαλκοῦ νομί-
 σματα πρὸς τοῦ κρατοῦντος ἐλόμβυνε, καὶ ὑπεδέοσιν ἐνδείσθαι B

dedecore extrudendus ea. breve restat tunc spatium arbitrio, brevis est
 occasio voluntarie ac laudate defungendi. si negligis, statim tempus ad-
 erit quo iam coactus et cum risu aemulorum ecclesia invitus excedere
 compellaris." haec ille, fidi se consilii benevolam auctorem ferens, pa-
 triarchalem dignitatem gerenti suggessit. sed non reperit aditum in au-
 dientis animo aviditate in gustu praesentis boni defixa praecooccupato qua-
 lis ista cumque suggestio: quomodo enim id persuaderi sibi Germanus
 aiaeret, ignorans qua inclinaret imperator, ac se suspicari quidem valens
 talia sibi nutu eiusdem ac impulsu proponi? perstitit igitur adhuc in pro-
 posito tuendae possessionis throni seque in ea firmandi, ad hoc affectans
 tunc cum maximo usum ostentare labantis potestatis, quasi eam sibi multo
 illius exercitio magis assereret. frequentes ergo clericorum et episcopo-
 rum ordinationes celebravit, fretus scilicet ostentato principis favore, qui
 tamen iudicium merum et irritio erat; cui vanae simulationi benevolen-
 tiaae niti cum magnopere simile nimirum fuit quiddam ac si quis navigans
 aemosa superficie undantis maris, crusta quadam fluxa innatantium eor-
 dum, muscosi oespitis aut ingestae arenis algae soliditatem mentientias,
 quatineri se speraret posse, atque ad extremum a demersione servari,
 ubi e navi excidisset. caeterum imperator suas quasdam secutus ratio-
 nes, ob quas vitandam putabat suspicionem aversae a Germano volunta-
 tis, egregie perstitit in simulatione fovendi protegendique ipsum, non
 solum vultu sermoneque in congressibus, cunctis tverae benevolentiae in-
 diciis monstrandis, verum etiam pecuniis large donandis, quibus ille vi-
 disset adversas sibi reconciliaret voluntates. quo in genere contigit in-
 stante palmarum festo, quo solempnis duci per urbem supplicatio precibus
 decantandis convenit, ut cum missis ad imperatorem suis patriarcha ad
 confidenter indigasset indigere se lineis hamo esca induto instructis, qui-
 bus ad se homines traheret, intelligens ille petere ipsum nummos, quibus
 imminente pompa spargendis in plebem studia parum sibi faventium eme-
 rareret, continue misit magnam copiam aereae argenteaeque monetae,

παρασκευάσας τὰ συνήθως λεγόμενα ἐπικόμπια καὶ αὐτός, μέχρι καὶ τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων τὴν λιτὴν κατατείνων, ῥίπτειν ἐκέλευε τῷ λαῷ. καὶ τοιαῦτ' ἦσαν τὰ πρὸς ἐκείνον τοῦ βασιλέως ἐπικαλύμματα, ἐφ' ᾧ μὴ γνωσθεῖη μηδ' ἀμηγένη τὴν ἐκείνου θέλων ἐξέλθειν. 5

- C 19. Οὐ χεῖρον δὲ λέγειν καὶ τὰ περὶ Ὑακίνθου καὶ αὐτῆς δὴ Θεοδοσίας καὶ Ἰωάννου καὶ τῆς αὐτῶν ἑτεροθαλοῦς τῆς Νεστοργονίσσης. ὁ μὲν οὖν Ὑάκινθος μοναχὸς ἦν ἐκ δύσεως, καὶ γε Νικαίαθι γεγονὼς ἔν τινι τοῦ ἀρχιστρατίγου ναῷ, ἐγγὺς τοῦ ἐκείσε πατριαρχείου προσκαθίσας ξένος τε καὶ ἀγνὸς τὰ πλείεστα, 10 παῖδάς τε ἐπισυνάγει, καὶ τούτους ἀνάγων τὰ εἰς προκαιδεῖαν
- D ἐπορρῆτο τὰς τροφάς. ἀλλὰ τῷ πατριάρχει προσαγγέλλεται ὡς δῆθεν ἀτακτῶν μοναχὸς παῖδας ἐκιδιάσκων· καὶ ὅς προσεκαλεῖτο καὶ ἀνηρώτα, καὶ ἐπεὶ δεξιὸν ἑώρα τὸν ἄνδρα καὶ ἄλλως ἀδεῆ τε καὶ ἐς παρρησίαν ἔτοιμον, ἦν δ' ὡς ἔλεγε καὶ τῶν ἱερομένων, 15 προσλαμβάνει τε τοῦτον καὶ ὡς οἰκίῳ ἐχρῆτο. εἴτα συμβάντων τῶν κατὰ πατριάρχην, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς δοκιμὸς ἐφάνη ὑπὲρ τῶν ἐκείνου ζηλῶν, ἔτι μᾶλλον τὰ εἰς φιλίαν ἐκείνω συνήπτετο. καὶ
- P 199 ἐπεὶ ἔν τῇ Κωνσταντίνου πύλιν ὁ πατριάρχης ἀνήγετο, συνῆν

17. τῶν decret.

qua ille quae vulgo vocant epicompia concinnari curans ea iactari iussit in populum toto spatio quo pompa supplicantium processit, ad sanctorum quadraginta martyrum templum usque producta. tali callidus imperator astutae dissimulationis artificio fucum faciebat nimium credulo antistiti, ne subolere ipsi quidquam posset arcanae voluntatis, qua cupiebat amoveri eum a sede patriarchali.

19. Non intemptivum, opinor, fuerit quaedam hic dicere de Hyacintho deque ipsa Theodosia et Ioanne sororeque horum ex patre Nostongonissa. Hyacinthus monachus fuit ex Occidente, qui Nicaeam profectus, in quodam sancti coelestis militiae principis templo, vicino palatio patriarchali quod in ea urbe est, degens, homo peregrinus et plerisque ignotus pueros in contubernium congregavit, quibus non tantum literarum elementa et liberales artes per se traderet, sed etiam alimenta suppeditaret. id dum agit delatus ad patriarcham, quasi contra ordinem disciplinae quam profiteretur monachus pueros doceret, ideoque citatus ab eo et praesens interrogatus, gnavus industriusque vir est visus, praeterea que intrepidus, et ad quod opus esset libere agendum et loquendum expeditus. quare cum is praeterea se sacerdotio initiatum diceret, assumpsit ad se illum et in familiarium numero habuit. deinde cum incidissent ea patriarchae tempora de quibus diximus, cum in iis Hyacinthus fidem constantem et studium patrono ardens probasset, artiori ei amicitiae necessitudine iunctus est. ac ubi Constantinopoli rursus patriarcha repositus in thronum est, adfuit illi familiarium intimus, et cui plurimum fide-

ἐκείνῳ πιστότατος τῶν οἰκείων, συνάμα καὶ Ἰγνατίῳ Ῥοδίῳ,
 ἀνδρὶ καὶ αὐτῷ εὐλαβείας πλήρει καὶ μοναχικῆς καταστάσεως.
 συνήτην οὖν ἄμφω τῷ πατριάρχῃ κοινωνοὶ καὶ τῶν θλίψεων καὶ
 τῶν βουλευμάτων, καὶ μᾶλλον ἐδεικνυέτην ζηλοῦντε ὑπὲρ ὧν καὶ
 5 ὁ πατριάρχης ζηλῶν ἠγωνίζετο. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἐξεβέβητο τῆς
 πατριαρχίας, κἀκεῖνοι ὡς εἶχον παρεisdύντες γωνιῶν ἀφανείμ
 (οὐ γὰρ εἰῶντο τῷ πατριάρχῃ συνοπαδεῖν) τὰ τῆς ἀνάγκης ἄλ- B
 γεινῶς μὲν ἄλλ' ἀναγκαίως διέφερον. καὶ ὁ μὲν φθάσει τὸν βίον
 ἐκ τοῦ πλησίον ὑπεξελθῶν, Ἰάκινθος δὲ σὺν τοῖς ἄμφ' ἐκείνου
 10 τὸν βασιλικὸν ἐφορῶμενος φόβον, ἐπεὶ καὶ τὴν ἀδελφὴν ἐκείνου
 Μάρθαν ἑώρα τῷ πατριάρχῃ προσκειμένην τὰ μάλιστα, ἐκείνη
 δὴ προσφοιτῆ, καὶ που πικρῆσθὸς τὰ ἐς τροφὴν ἐκείθεν εἶχε,
 μηδὲν τοῦ βασιλέως εἰδότος. ἦν οὖν τῇ μοναχῇ Μάρθᾳ καὶ ὁ
 Ἰωάννης υἱός. τριῶν γὰρ αὐτῇ τῶν ἀρρένων ὄντων, ὁ μὲν Μι- C
 15 χαήλ τε καὶ Ἀνδρόνικος συνῆσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ μετ' οὐ πολὺ
 τούτων ὁ μὲν τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου ἀξίωμα ὁ Μιχαήλ,
 ὕστερον δὲ ὦν τοῦ Ἀνδρονίκου, παρὰ τοῦ κρατοῦντος ἐλάμβαν-
 νεν, ἄτερος δὲ ὁ Ἀνδρόνικος μέγας κοινοσταυλὸς προχειρίζετο·
 παρ' ἣν αἰτίαν καὶ ἐπὶ ταῖς τιμαῖς ζηλοῦντος τοῦ πρώτου πλείστα
 20 ἔξυμβεβήκει, ὡς κατὰ τόπον ἰκανῶς ἐροῦμεν. καὶ οἱ μὲν δύο D
 οὕτω συνήτην τῷ βασιλεῖ, μηδὲν πολυπραγμονοῦντες· ὁ δ' Ἰω-

ret, una cum Ignatio Rhodio, viro et ipso pietatis et monachum decentis
 gravitatis pleno. his maxime duobus in illis angustiis rerum suarum par-
 ticipibus malorum et consiliorum auctoribus usus est; quorum extabant
 amborum studia sensibus affectibusque patriarchae consentientia per omnia.
 illo demum eiecto e patriarchali sede abdiderunt hi sese amoveruntque a
 conspectu: non enim est iis permissum exulatum eunti se comites addere,
 clademque illam ac calamitatem rati propriam, in luctu ac dolore malum
 ineluctabile forebant. non diu post haec Ignatius vitam cum morte com-
 mutavit: Hyacinthus autem cum suis et defuncti superstitionibus amicis iram
 imperatoris metuens, praesidium adversus eam sibi quaerendum apud
 Martham putavit eius sororem, quam commodum perspexerat favere plu-
 rimum et condolere expulso patriarchae. ergo ad eam ventitans adeo se
 insinuavit in eius gratiam, ut etiam victum inde haberet, horum ignaro
 funditus principe. erat porro Marthae monachae Ioannes filius. tres
 enim illa cum mares genuisset, eorum Michael et Andronicus apud im-
 peratorem erant, quos etiam ille non multo post haec honoribus ornavit:
 nam Michael minor Andronico magni primicerii dignitatem ab Augusto
 accepit, Andronicus magnus constavulus declaratus est; per quam ambi-
 tionem honorum, aemulante primo alterum, multa inter fratres contige-
 runt a nobis memoranda quantum erit opus suo loco. in hunc modum hi
 quidem duo in imperatoris comitatu versabantur, nihil his se immiscentes.
 at Ioannes ambobus minor natu hactenus in familia et obsequio aulico

άνης ὕστερος ὢν τέως μὲν πρὸς τοῦ θείου καὶ δεσπότου Ἰωάννου ἐκείνῳ καθ' ὑπηρευτούμενος ἐπαιδεύετο, τὴν δὲ μητέρα προσκειμένην βλέπων τῷ πατριάρχει καὶ αὐτὸς ἐκτόπως ἐζήλου, “μὴ ἄψη, μὴ θίγῃς” μέχρι καὶ τῶν εὐτελεστάτων ὑποφωγῶν καὶ B διατηρούμενος. σὺν ἐκείνῳ ἦν καὶ ἡ ἀδελφὴ Θεοδοσία τοῖς αὐ- 5 τοῖς προσέχουσα, ἤδη κειρωμένη τοῦ ἀνδρὸς Βαλανιδιώτου καὶ πρὸς τὸ μοναχικὸν ἀποκλίνουσα. συνῆν δὲ τούτοις τὰ αὐτὰ φρονοῦσα ἡ Νοστογγόνισσα μονυχὴ, ἦν ἑτεροθαλῆ ὁ λόγος εἰ- 10 κεν, ὅτι ἐκ προτέρας γυναικὸς τῷ Ταρχανειῶτῃ γεγέννητο. ἦσαν οὖν οὗτοι πάντες τῷ Ἰακίνθῳ συνόντες, καὶ ζηλοῦντες ἐκτόπως 10 ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου κακῶς, ὧ νόμοι θειοὶ καὶ δίκη, ἐξορισθέν- 15 τος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον.

P 200 20. Ὁ δὲ γε βασιλεὺς καὶ ἄλλην πείραν τῷ πατριαρχοῦντι ἀρτύνει. τοῦ γὰρ Χαλαζᾶ Σάρδεων ἐφ' ἱκανὸν τῇ Κωνσταντινῶν προσδιатρήσαντος, ἐπεὶ εἶδει πρὸς τὴν λαχοῦσαν ἐκείνον ἀποδη- 15 μείν, εἰς τοῦτο παρασκευαζομένου, ὑποθήκας ἐμπιστεύει οἱ δι' ἀπαρρήτων ὁ βασιλεὺς ἐφ' ᾧ ἢ αὐτοπροσώπως ἐντυχεῖν τῷ πατριάρχει καὶ τὰ αὐτὰ τῷ Ἰωσήφ εἰπεῖν πρὸς ἐκείνον, ἢ καὶ B γράψαι καὶ ἐπιστεῖλαι μᾶλλον ἐκ Χαλκηδόνος ἐξορμῶντα πρὸς τὴν ἀνατολήν. καὶ τὸ σκῆμμα ὡς βαδύ τε καὶ εὐπρεπές. τὸ τε 20

13. τῷ decret.

avunculi despotae Ioannis educabatur. hic matrem observans benevole affectam patriarchae in hanc se partem, vehementer etiam incumbens aemulansque supra modum, addiderat, adeo ut nemo eo frequentius, ne pugnacius tritam illam formulam aversantium communionem adversae tanquam profanae factionis verbis factisque usurparet, ad omnem occursum partes tuentium Germani “cave contingas” inclamans, superstitione usque ad minimi quoque ac levissimi usus fastidiosissimam declinationem abundante. cum eo in his erat Theodosia soror iisdem praedita studiis, quae vidua relicta morte Balanidiotae coniugis ad monasticam se vitam recooperat. his adhaerebat concordi sententia Nostongonissa etiam monacha, quam horum ex patre sororem supra memoravi, quoniam ex priori coniuge a Tarchaniota genita fuerat. horum erat omnium arta consuetudinis et consiliorum cum Hyacintho necessitudo, ardenti pariter affectu condolentibus cunctis misero Arsenio, iniuste, o ius fasque! o divinae leges! e sede patriarchali in exilium eiecto. sed haec haec hactenus.

20. At imperator patriarchae novam alteram tentationem adornavit. cum enim Sardium episcopus Chalaza sat diu Constantinopoli moratus differre non posset suum in propriam ecclesiam reditum, atque adeo in procinctu eius perfectionis esset, egit clam cum eo imperator ut aut verbo coram, antequam abiret, aut scriptis Chalcedone in digressu versus Orientem literis eadem patriarchae suggereret quae frustra Iosephus suaserat. callide id excogitatum, utpote ad spem successus non parum accommodatum, consilium fuit: nam et auctoritatis habitura plurimum sua-

γὰρ ὑψίθρονον παρὰ τοὺς ἄλλους λέγειν πρὸς ἐκεῖνον τὰ αὐτὰ
 ἰδίῳ, καὶ τὸ χειροτονίας ὄντα τὸν Σάρδεων ἦν ὁ Ἀρσένιος οὐκ
 ἰδίῳ, τοιαῦτα τῷ πατριάρχῃ παραινῖν, δέον παρ' αὐτοῦ δε-
 χθῆναι ἀγαπᾶν, δεικνύντος ἂν εἶη ὡς ἄλλο τι βαθύτερον ὑποϋ-
 5 σων τοιαῦτα λέγει τε καὶ συμβουλεύει οἱ ἀφῆναι τὸν θρόνον. C
 εἰ μὴ τι ἄλλο γὰρ, ἀλλ' ὅν τὸ τῆς μεταθέσεως ἂν καὶ παρ' ἄλ-
 λοις ὡς ἔγκλημα τῷ μετατιθεμένῳ ἰσχυρὸν ἰδόκει, ὥστε καὶ
 ἐκχωρεῖν ἀναγκάζεσθαι· ἀλλ' ὅν ἐκείνῳ παρὰ τοιούτου τοῦ
 ἀπ' Ἐφέσου Νικηφόρου τὴν ἀρχιερωσύνην λαβόντι προσίστατο
 10 ἂν τὰ μεγάλα, ὡς οὐ μᾶλλον ἐκεῖνον καταδικάζειν ἢ ἑαυτόν,
 τοιαῦτα λέγοντι. Ἡ δὲ καὶ τὸν πατριαρχοῦντα τότε λαβόντα τὰ
 παρ' ἐκείνου γράμματα, ἐπειδὴ τὸν Θρακικὸν ἐκεῖνος περιωθῆς D
 Βόσπορον ἤμ' ἐπίβαινε τῆς νεῶς καὶ ἅμα τοιαῦτ' ἄττα κινήτικα
 πρὸς παραίτησιν ἔγραφεν, εἰς οὐκ ἀγαθὰς ὑπονοίας ἐνήγε, καὶ
 15 ὡς οὐκ ἂν ἐκεῖνος τολμῶη τοιαῦτα γράφειν καὶ τὸν πρῶτον κα-
 θυβρῆσειν, εἰ μὴ γ' ἄλλοθεν εἶχε τὸ ἐγγωροῦν. τίως δὲ πείρα
 τὸ πρᾶγμα διδοῦς παραυτὰ πρὸς τὸν βασιλεῦα πέμπειν ὡς εἶχεν E

sio videbatur ab eminentis throni antistite profecta, et maxime purgatam
 ab omni suspicione partium futuram eandem erat consentaneum, idcirco
 quod cum Arsenius Sardensis ordinationem admittere pro legitima renuis-
 set, palam hic ab Arseniana factione alienissimus putabatur. quin hac
 ipsa ex causa insinabatur commendabaturque Germano velut sincerum et
 ex vero studio profectum consilium talis auctoris, cui privatim utile ap-
 pareret perstare in patriarchatu Germanum, a quo utique pro vero epi-
 scopo agnosceretur. quare ut is tamen ipse contra proprias utilitates se-
 cessum inde consuleret, prona erat coniectura occultioribus eum quibus-
 dam et diversis ab iis quae vulgo allegarentur rationibus moveri. nam
 quod ab aliis excipi solet contra Germanum de translatione sedis, apud
 Sardensem momentum habere nullum manifestum erat, cum hunc constaret
 ab eo patriarcha suam ipsius, quam pro legitima tuebatur, ordina-
 tionem accepisse, quem omnes scirent ab Ephesina sede in Constantinopoli-
 tanam fuisse translatum. quomodo enim is ex ista translationis ex
 Adrianopolitano throno causa Germani promotionem posset irritam ducere
 videri, qui Nicephori transitum ex Ephesina in patriarchalem urbis sedem
 non solum pro canonico agnoverat, sed etiam a tali accepta sua ipsius
 inauguratione in Sardensem sedem, cuius se verum iustumque profiteretur
 possessorem, reicere nequiret quin se ipse damaaret. quare aliud
 quidpiam idemque magnum par erat existimari vidiase Sardensem, quo
 ad tam inopinatam suggestionem impelleretur. talis ergo epistolam sen-
 tentiae quae abdicationem patriarchatus consuleret, scriptam ad se tra-
 iecto Bosporo a navem ad discessum conscendente Sardensi, Germanus
 accipiens, in perplexam ingressus suspicionem est, merito reputans nun-
 quam fuisse futurum ut ille auderet ista scribere ac primum se auctorem
 ferre consilii contumeliosi patriarchae, quem palam probaret imperator,
 nisi huic hand ingratum id esse perspexisset. ergo experimentum dubiae
 rei capere certum volens, epistolam eam statim ad imperatorem mittit,

ἔγνω τὸ γράμμα, μαρτύριον τὸ ἐκείθεν ἐκβησόμενον πῶν παρόν-
 των θέμενος ἀψευδέστατον, ὡς εἰ μὲν ἠπαλήσει τοῖς γραφεῖσιν
 ὁ βασιλεὺς κἂν δεινῷ θήσει τὸ πρᾶγμα, ὥστε καὶ ἀποστέλλειν
 P 201 καὶ ὑποστρέφειν καταναγκάζειν τὸν γράψαντα ἐφ' ᾧ περ κριθεῖη
 τοιαῦτα πρὸς τὸν πρῶτον ἐκθήμενος, δῆλον εἶναι ὡς οὐκ εἰδότες 5
 τοῦ βασιλέως προέβη ταῦτα, καὶ ἀσφαλῶς ἔχιν ἐντεῦθεν εἶναι
 τῆς καταστάσεως· εἰ δὲ μαθὼν παρ' οὐδέν θήσει τὰ γεγραμμένα,
 ἀλλὰ προφάσεισιν ἐπιλεύει καὶ ἀναρτῆ ὡς κατὰ καιρὸν ἴσως ζητή-
 σων, ἣ καὶ ἄλλως πῶς ἐπιστελλεῖεν ὡς δῆθεν καταπαύων καὶ
 ἡμερῶν, τούντεῦθεν μὴ εἶναι πλέον εἰς τὸ μαθεῖν ὡς ὁ βασιλεὺς 10
 B περὶ αὐτὸν ἠψικόρησε καὶ βουλῇ τούτου τὰ τοιαῦτα γέγραπται.
 ταῦτ' ἐν νῷ θέμενος, προσθεὶς ἐκ μηνυμάτων καὶ ἀλγεῖνᾶ ὡς
 λυποῖτο τὰ πλείστα, ἐκπέμπει τὸν τὸ γράμμα διακομίσοντα.
 ὁ δὲ λαβὼν τε καὶ ἀναγνοὺς οὐχ ὅπως τοῖς γεγραμμένοις ἐπήλγη-
 σεν, ἀλλ' ὅλον ἑαυτὸν ἐπαλαστήσας εἰ οὕτω ταῖς τῶν κοινῶν σει- 15
 ραῖς συσφιγγόμενος καὶ περὶ τοῦ πατριάρχου φροντίζεν ἐπαναγ-
 κάζοιτο, αὐτίκα μηδὲν μελλήσας μηνύει ὡς "ἐν χερσὶν αὐτοῦς
 C ἔχεις τὸν ἄνδρα, οὕτω τῶν κανόνων διδόντων, καὶ οἱ περὶ σὲ

8. ἐπιλύει P.

testimonium ex eventu veracissimum omnium quae tunc haberi possent
 eliciturum sese ratus, quo clare intelligeret quid arcanae his de rebus
 sententiae imperatoris animo subesset. si enim visis literis dolorem signi-
 ficaret et displicere sibi factum ostenderet, mitteretque post epistolae
 auctorem qui eum ex itinere retractum Constantinopoli sisteret, repe-
 tendum utique rationem in iudicio legitimo irreverentis ausi, quo ad prin-
 cipem sacrorum tale scriptum suo nomine non dubitasset dare, tunc sane
 fore manifestum ignaro imperatore contigisse ista, et securum sibi statum
 ea ex parte esse. si autem re cogita totum illud scriptarum temere li-
 terarum crimen videretur nihili ducere, sed praetextus ei excusando quaer-
 eret aut iudicium suspenderet tanquam videlicet in tempore de facto in-
 quisiturus, vel si etiam non ignoto ipsi artificio rescriberet humaniter
 quasi demulcendi ac mitigandi officio, tum sane non fore sibi expectan-
 dum iudicium certius ad plane intelligendum imperatoris satietate iam sui
 capti consilio et voluntate talia fuisse scripta. hoc animo consilioque
 Germanus acceptam a Sardensi, adiuncta alia a se scripta, qua signifi-
 icaret vehementer ea se re offensum in suo gravissimo dolore ad notum
 expertumque imperatoriae gratiae praesidium confugere, per fidem homi-
 nem ad imperatorem mittit. ille autem acceptis lectisque literis adeo non
 indoluit amici causa, ut sua potius aegre ferens quereretur inique secum
 agi, cui curis reipublicae gravissimis oppresso etiam alienarum de pa-
 triarcha sollicitudinum nulla misericordia onus iniiceretur. hisque indi-
 gnanter dictis statim conversus ad nuntium responsum ei quod referret
 patriarchae in hanc sententiam reddidit, habere ipsum hominem in manu,
 potestati utique iuxta praescriptum sacrorum canonum subiectum suae.

πολλοὶ τῶν τοιούτων κριταί, καὶ σοὶ τὰ περὶ τούτων ζητεῖν ἐφε-
 μένον ποιεῖ ὡς βούλει· βασιλεῖ γὰρ οὐ μετὸν τούτων, ἀλλὰ πρα-
 γμάτων καὶ θορύβων τῶν κατ' αὐτόν, πολλῶν ὄντων καὶ ταῦτα
 καὶ ἀναγκαίων." ταῦτ' ἀντιμαθὼν ἀκούσας ὁ πατριάρχης ἔγνω
 5 τὴν σκῆψιν, καὶ ἀντιλέγειν ὄλωσ' οὐκ ἔχων (μηδὲ γὰρ ἐριστὰ τὰ D
 πρὸς βασιλέα εἶναι ἐκείνω) ἐξιστασθαι τοῦ πατριαρχείου παρε-
 σκευάζετο.

21. Μὴν μὲν ἐφειστήκει τότε Γαμηλιών, ἤγετο δὲ ἡ τοῦ P 202
 τιμίου σταυροῦ ἑορτή, ἣν καὶ ἕψωσιν ὀνομάζομεν. ἐν ταύτῃ
 10 γοῦν τὰ ὕστατα στολισάμενος, καὶ τελέσας ἅμα μὲν τὴν ἕψωσιν
 τοῦ σταυροῦ ἅμα δὲ καὶ τὴν θείαν ἱεροουργίαν, τῆς αὐτῆς ἡμέρας
 ὀψίας δειλῆς ἀποχωρεῖ, καὶ πρὸς τὰ ἐν τοῖς Μαγγάνοις αὐτοῦ
 κελλία τὰ πρὸς θάλασσαν ὠκοδομημένα ἐλθὼν ἠσύχως διάγειν
 ἐκεῖ τοῦ βλου ἤρειτο. ἀλλ' ἅμα ἔφωσκούσῃ καὶ ὁ βασιλεὺς B
 15 ἀκούσας εὐθὺς ἐφίσταται ἅμα μὲν συγκλήτῳ ἅμα δ' ἀρχιερεῦσι
 καὶ παντὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας πληρώματι, καὶ τὸν λυπούμενον
 προσποιεῖται, καὶ ἀξιοῖ, καὶ ἀπειλεῖ προσβιάζεσθαι εἰ μὴ γὰρ
 ἀκούοι, καὶ οὐδὲν ἐλλείπει προθυμίας τε καὶ θελήσεως τοῦ μὴ
 ἀνάγειν καὶ πάλιν αὐτόν. πρὸς Κρήτα δ' ἐκρήτιζε πάντως.
 20 ταῦτ' ἄρα κάκεινος τὸν μὲν ἀγνοοῦντα προσηποιοῖτο, καὶ χάριν
 τῆς εὐμενείας λέγειν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἰδήσειν οὐκ ὄκει, αὐτὸν C

5. σκέψιν P.

adese ipsi antistites multos, legitimos talium iudices. iret, quaestionem
 institueret, ageret quod vellet: imperatorem enim in eiusmodi negotia
 non se ingerere, satis habentem alibi quod curet, plurimisque tam tumultu-
 osis quam necessariis publicae administrationis officii districtum. his
 renuntiat patriarcha agnovit tandem quid princeps, quantumlibet dissimulans,
 cuperet. ac certus non reluctari (vanam enim et stultam contra
 intellectam imperatoris voluntatem contentionem fore) ad cedendum pa-
 triarchatu se accinxit.

21. Mensis inerat September, et agebatur venerandae crucis fe-
 stum, quod exaltationem appellamus. in ea sacris ultimam vestibus in-
 dutus, sicque celebrata crucis exaltatione, sacraque diei eius liturgia rito
 functus, vespere sub crepusculum recedit, et in suas, quas sibi ad ma-
 re in Manganis extruxerat, cellulas sese recipiens quiete illic deinceps
 vivere constituit. at diluculo posterae diei audita re imperator statim
 adfuit, una cum senatu et episcopis universoque cleri corpore, ac dole-
 re se simulans orat ut revertatur, et coacturum se minatur, nisi precibus
 annuat; denique nihil ad omnem veri studii voluntatisque significationem
 sibi facit reliqui, quo minus ex animo cupere procurareque velle putaretur
 reditum eius ad thronum. ad ea Germanus cum Cretensi, ut dicitur,
 cretensans, et in simulatione ignorandi mentem intimam principis gnauiter
 persistens, plurimas se benignitati eius tantae et agere iam et deinceps
 semper habiturum referreque haud cunctaturum, ubi posset, gratias re-

δ' εἶναι γῆρα κατειργασμένον καὶ ἀσθενεῖα, καὶ πρὸς τὸ δίδοναι καὶ παραίτησιν τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου καὶ λίαν ἀσμένως ἔχοντα, ἦν καὶ δέχεσθαι ἀντηξίου καὶ βασιλέα καὶ τοὺς παρόντας ἀρχιερεῖς, ἡμ' ἐκβαλὼν καὶ δικνὺς τὸ γράμμα· μηδὲ γὰρ ἂν τοῦ λοιποῦ κἄν εἴ τι συμβαίῃ τὴν προστασίαν λαμβάνειν, 5 κἄν αὐτὸς ἀναγκάζῃ ὁ βασιλεύς. τότε τοιγαροῦν ὁ κρατῶν ἔχων ἐν χερσὶ φανερώς ὃ ἐν ἀδῆλῳ ἐβούλετο, τοῦ μὲν αὐτὸν καὶ πάλιν **D** προσαναγκάζειν ἀνῆκε, σχῆμα δικνὺς ἀπειπόντος, τὸ δ' ἀγάλ- λειν ἄλλως καὶ τιμᾶν ἤρειτο. καὶ τὰ πρῶτα μὲν τὰ δοκοῦντά οἱ περὶ πατριάρχου ἐκείνον ἠρώτα, τῷ σύμβουλον ἀξιοῦσθαι ἐπ 10 ἄλλῳ προστησομένῳ ἑξημερῶν τὰ τῆς αὐτοῦ παραίτησεως· εἶτα καὶ τὸ πατέρα ἔχειν αὐτὸν καὶ γράφειν προσεφλοτιμῆτο, ὃν ἐκείνος, ὡς λέγεται, πρῶτος τῶν ἄλλων νέον Κωνσταντῖνον **E** προσεπενθῆμι. τί δὲ μείζον εἶναι τοῦ εἰς πατέρα τεταχῆναι τῷ νέῳ Κωνσταντῖνῳ καὶ βασιλεῖ; τὰ γὰρ περὶ τούτου πλατικῶς εἰ- 15 πῆν, ἔταξε μὲν Γερμανὸς πρῶτος τῷ βασιλεῖ χαριζόμενος, εἶς ἐκείνος τὴν πρὸς τοὺς ἄρχοντας θιραλίαν, ὑπερπεδέξατο δὲ

2. τοῦ deerat.

spondit: caeterum senio se et infirmitate fractum, indeque imparem oneri tantae administrationis, ad libentissime dandam rite conceptam cessionem Constantinopolitanæ sedis promptum paratumque esse, eamque ut acciperent rogare imperatorem et præsentem episcopos. simul ea dicens scriptam cessionis formulam porrexit, graviter edicens ne sperarent acquieturum se omnino, aut quidquid contingeret, remissurum de proposito, aut iterum admissurum patriarchalis ecclesiæ regimen, vel si Augustus sese ad id adigere conaretur. tunc imperator habes iam in manibus quod votis tacitis optarat, partes tamen semel susceptas agere perseveravit, contendens, citra tamen imperium ac vim, ne in recusandi consilio perstaret, cunctisque gestibus ac modis personam aegre ferentis exprimens, ac cum diu nihil proficeret, quasi victus, ad propositum certe profitendum verissimum descendens semper eius eximie impenseque honorandi. quod exequi coepit ante omnia benevolentissime roganda Germani sententia circa electionem successoris eius, plane præ se ferendo (et eo videlicet ipso delinire satagendo, si qua ei superasset in ipsum offensio penetrata forsitàn Augusti arcana voluntate, cuius esset respectu ad abdicationem coactus) plane, inquam, declarando se omnino velle plenum ei arbitrium servari circa delectum novi patriarchæ. addidit quinetiam se patris deinceps loco ipsum habere decrevisse, celebravitque istum honorem scriptis ei ambiciose literis tali titulo, quem splendidiorē faciebat attributum, ut ferebatur, a Germano primo omnium imperatori gloriosum cognomen novi Constantii: quid enim maius videri poterat quam in patris affectum et auctoritatem a novo Constantio suscipi? nec omittam qualicunque occasione de ista nomenclatione explicare aliquid distinctius. eius inventor quidem et primus artifex Germanus fuit, sua quadam in id exogitandum proventus innata indole obsequiosissime gratificandi regnantibus. excepit autem imperator non ut elogium temere delatum; sed ut

καὶ βασιλεὺς ὡς οὐχ ἀπλῶς συμβάντος, ἀλλ' ἔτι ποτὲ τηπιούθην P 203
 Κωνσταντῖνος παρὰ πατέρων, ὡς ἔλεγεν, ἤκουε. οἱ δὲ Μα-
 νουήλ λέγουσιν· ὁ καὶ ἀληθινώτερον ὄναι διὰ τὸ παρ' αὐτὸ
 προφορῶσα Ἰσαριθμῆσον τὰ μέτρα τὰ τοῦ βίου, τῆς κλήσεως
 5 τέ φημι καὶ τοῦ πωνύμου. ὁ δὲ καὶ τινὰς ἔσφαλλον ἰστυῶντας
 τοὺς χρόνους ἐς δεκαεπτὰ· τὸ γὰρ Παλαιολόγος Μιχαὴλ στοιχεῖα
 εἰς φέρει. προσκειμενον δὲ τὸ Μανουήλ τὸν εἰκοσιτέταρτον τῆς
 βασιλείας χρόνον ἐδήλωσεν ἄντικρυς. τότε γοῦν καὶ περὶ τῆς B
 κατ' ἐκείνον προσκοποῦντος προνοίας καὶ γε οὐκ ὄλγια προσεπαγ-
 10 γελλομένου, "ὄψεται θεὸς τὸν εἰς τὸ ποιμαίνειν αὐτάρκη, πρὸς
 δὲ καὶ συνεπιλήψεται οἱ τῶν ἱερῶν μεριμνῶν. τὸ δ' εἰς πατέρα
 τετάχθαι τῷ βασιλεῖ μέγα μὲν καὶ ἄλλως σεμένον· πλην ὃν καὶ
 θεὸς εἰς νόθεσιαν προσεπελάβετο, τίς ἱκανὸς εἰς πατέρα κε-
 κλησθαι τούτῳ, εἰ μὴ ὃν ἐκείνος μὲν μόνος ἄξιον εἰς τὴν ἐπιτρο-
 15 πείαν κρινεῖ; τὸ μέντοι γε τῶν ἀναγκαίων προμηθεύεσθαι τι καὶ C
 προνοεῖν περιττὸν ἄλλως καὶ οὐκ ἀναγκαῖον τοῖς καὶ τὸν τοὺς
 νεοσσούς τῶν κοράκων τρέφοντα ἔχουσι. πλην ἄλλὰ καὶ ἡ ἐμὴ

15. ante τῶν omnia μὲν.

Id in quo perspicui gauderet quam sibi non vanum omen fuisset domestici
 veteris cuiusdam augurii, quo se, ut aiebat, recordabatur Constantinum
 a parentibus vocitari puerulum solitum. sunt tamen qui non Constanti-
 num sed Manuëlem appellatum in infantia Michaëlem Palaëologum prodi-
 derint. id quod equidem puto verius, quod sic eventu perpetratum appa-
 reat aspiciendum e numero literarum eius nominis ductum ad praedesti-
 natam ipsius imperio temporis spatium indicandum. nam is numerus tunc
 tantum cum numero annorum quibus imperavit convenit, cum non sola
 veri eius nominis sed praeterea cognominis istius elementa in unam con-
 flata summam fuerint. nam inde deceptos quosdam novimus, qui regna-
 tarum hunc principem annis dumtaxat septemdecim autumaverant, eo quod
 nomen hoc Michaëli Palaëologus totidem constet literis, non animadver-
 tentes adiungendum huic fuisse cognomen Manuëlis, cuius elementis
 ad priora septemdecim additis numerus absolvetur quatuor et viginti, quot
 annis fuisse illum imperaturum eventa demonstrarunt. tunc igitur cum
 praeterea imperator esset in omnem significationem liberalis bene-
 volentiae, vitro pollicendo census annuos preventusque copiosos, ad ea
 simul omnia Germanus respondit in hunc modum. "quod primum defera,
 ut successorem meum nominem, minime id opus est: providere ecclesiae
 suae deus idoneum pastorem, et ei propitius adiutor auctorque aderit in
 sacris eius arduae functionis curis. eligi deinde assumique me in patrem
 imperatoris magnam equidem rem et summae dignationis honorem esse
 iudico: verum eius quem adoptare in filium est dignatus, quis homo
 se talem ferat et recte vocari possit, nisi quem ipse deus, et qui-
 dem solus nec humani praeventus praerogativa suffragii, dignum iudica-
 verit cui gubernandam committat ecclesiam? quod iam attinet ad oblatam
 mihi necessariam provisionem victus, minus eam duco necessariam, cum
 atque nutrimentum habentibus qui pascat pullos corvorum. caeterum et mea

ἐκκλησία" (ἐδήλου δὲ τὴν Ἀδριανούπολιν), "τὸν ἐμὸν ἀρχιερεῖα πλουτοῦσα, ἔχει τρέφειν καὶ ἄμφω, συνάμα καὶ θεῶ χορηγοῦν-
 τι." ταῦτα μὲν οὖν τότε ὁ Γερμανὸς ἐπὶ πῦσι τοῖς προβληθεῖσι
 παραιτούμενος ἔλεγεν. ἦν δ' ὃν ἔλεγεν ἑαυτοῦ τῇ Ἀδριανουπό-
 D λει ἐπικηρυχθέντα μετ' αὐτὸν παρ' αὐτοῦ ὁ ἀνεπιδὸς ἐκείνου 5
 P 204 Βαρλαάμ εἶτ' οὖν Βασίλειος, ὃς πρὸς μὲν τὰ εἰς πνευματικὴν
 πολιτείαν καὶ λῆαν ἀμελῶς εἶχεν, (22) ἄλλως δὲ φιλόκοσμος
 ὢν ἵπποις ἐχρῆτο, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὄπλοις, καὶ προσφιλοτιμεῖτο
 ὁμοίε τοῖς πολεμίοις χωρῶν. ταῦτ' ἄρα καὶ ζῶντος μὲν τοῦ
 θεοῦ ἐν καταγνώσει ταῦτα πράττων συνεγινώσκετο· ὕστερον δὲ 10
 καὶ ἄλλων προστριβέντων αὐτῷ κατηγορημάτων, τοῦ γέροντος
 μεταλλάξαντος, ἐπεὶ εἰς κρίσιν καλούμενος ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις
 B τὸν ἐπληκτον ὑπεκρίνετο ὡς προσποιεῖσθαι μηδὲν τῶν καθ' αὐ-
 τὸν εἰδέναι, τέλος ὑφίστατο τὴν ἀπὸ τῆς συνόδου καθαιρεῖσθαι.
 καὶ εὐθὺς μεθ' ἡμέρας ὁ ἐκστάς δῆθεν ἔμφρων, καὶ ὁ μηδὲ περὶ 15
 ἑαυτοῦ εἰδὼς ὅ τι ποιῶ καὶ ὅτι πάσχοι, περὶ ὧν ἐκείνῳ λόγος
 οὐδεὶς διειπλεῖτο, καὶ τὸν βασιλεῖα λιπαρῶς ἤξιλον εἶρεῖναι οἱ χρῆ-
 σθαι τῇ ἔξει καὶ στρατηγεῖν ὡς οἶψ τ' ὄντι ὁμοίε τοῖς ἐχθροῖς
 ἵνα καὶ συγγὰ τὰ ἐκείνων ἰστῶν τρόπαια. τὸ δ' ἄρ' ἦν τοῦ

ecclesia" (Adrianopolitanam designabat) "illi quem ei domestica mihi necessitudine obnoxium antistitem praefeci, eas copias suppeditat quae ad nos aequae ambos alendos abunde sint." talis tunc Germani fuit oratio, quae ipsi obtulerat imperator generose recusantis, fuit autem is quem dixit a se sui loco praepositum ecclesiae Adrianopolitanae, ipsius ex fratre vel sorore nepos Barlaam, alio nomine Basilius dictus, eorum quae ad religionem et sacram disciplinam pertinebant admodum negligens. (22) caeterum decori cultus studiosus equis utebatur, interdum et armis; in quo etiam ambitiose generositatem ostentare amabat, cominus congregans cum hostibus. et haec quidem iam tum patrum vivente, parvipendens eius utcumque contrarium vel iudicium vel exemplum, palam actitare cum cerneretur, impune tulit, veniam juvenili levitati gravis et gratiosi senis conciliante verecundia. postea tamen, cum aliorum quoque impactorum ipsi criminum invidiosis accusationibus premeretur, sene iam defuncto citatus ad dicendam causam, multis diebus simulata insaniam et per eam secure ignorantiam molitionem quae in ipsum struebantur, iudicium eludere conatus nequidquam est, synodo nihilominus depositionem eius-rite decernente; quae res illi simulationem excussit. nam ille prius scilicet impos mentis, nec aut sciens quid in se pararetur aut quid ageret quidve pateretur, ut videri volebat, pensi habens, coepit repente sapere, et imperatorem adiens oravit, sineret se obsequi naturae propria ipsum indole in rem bellicam trahenti; auctoraret ergo sese aliqua militari praefectura, qua ipsi praedito, ut dudum optaverat, liceret lacescere manu hostes et de iis fuis caesisque crebra statnere tropaea. id quod imperatori audienti gravem et ad extremum supplicanti exitiosam suspicionem movit. nam reputans Augustus haec loquentem facile quae

βασιλέως ἀκούσαντος εἰς ὑποψίαν ἐκείνῃ κακίστην, εἶτα καὶ κί- C
 ὄνον. συννοήσας γὰρ ὁ κρατῶν ὡς ὁ ταῦτα λέγων δυνατὸς
 ἐσεῖται καὶ πρῶξαι (ἢ τε γὰρ ἡλικία καὶ τὸ τοῦ σώματος ἰσχυρὸν
 καὶ τρίτον ἢ περὶ ταῦτα πείρα πιστὴν ἠγγεῖσθαι τὴν ὑποψίαν ἐδή-
 5 λον) καὶ γ' ἐπειλημμένος ἀνέσιως οὐχ ὑπὲρ ἡμῶν μᾶλλον κατ' ἐ-
 κείνων ἀλλὰ καθ' ἡμῶν μετ' ἐκείνων τῷ ἀποδρᾶναι καὶ μελετή-
 σει ἴσως καὶ διαπράξεται, ἐν φυλακαῖς δέσμιον κατασχὼν ἐτήρει, D
 μὴ δὲ φθάσας φησὶ καθ' ἡμῶν ἐκτελέσας ἢ κατὰ τῶν ἐχθρῶν
 ἐπηγγελάτο. εἶτα τῆς περὶ ἐκείνον φροντίδος ἀνεῖσθαι θέλων,
 10 προστάσσει τῷ Τζυκανδύλῃ, ὀτρηνῶ γέ ὄντι πρὸς ταῦτα, ἀπα-
 γαγόντι πρὸς Νίκαιαν αὐτόν τε καὶ σὺν αὐτῷ Βούλγαρον καὶ αὐ-
 τὸν ὄντα ἐν ὑποψίᾳ τοῦ ἀποδρᾶναι, Τζουίλαν, πρὸ τοῦ εἰς τὸ
 κάστρον εἰσαγαγεῖν ἄμφω στερεῆσαι τῶν ὀφθαλμῶν, ὃ δὴ καὶ E
 γέγοτε μετὰ ταῦτα.

15 23. Ὁ μέντοι βασιλεὺς τὸν Γερμανὸν ἀποσκευασάμενος P 205
 περὶ πατριάρχου συνεισκόπει τοῖς ἱερεῦσιν, ὡς μηδὲν εἰδὼς δῆθεν,
 οὐδ' ἔτοιμον ἔχων ὄν καὶ ἐν καρδίᾳ προουκατεβύλετο. οἷς γοῦν
 οὐκ ἐν ἐπιστάσει τὰ τούτων, τούτοις ἐπιπολαίως λογιζομένοις
 ἐνθεν μὲν τοῦτον ἐνθεν δ' ἐκείνον οἱ τῆς καρδίας ὑπέγραφον λο-

8. μὴ δὴ φθάση?

minabatur acturum, utique cui nec flos aetatis nec robor lacertorum
 nec, quod caput erat, usus ism aliquis ausorum istiusmodi deesset, in
 eam ex suspitione fixam opinionem transiit, timendum omnino ne, si ei
 quod vellet agendi liberum otium daretur, aut transfugiens ad hostes aut
 in factionem aliquam reipublicae infensam sese addens istum inquietum
 animum et gladiatorias vires ad patriae perniciem conferret, machinareturque
 et attentaret periculose multa contra quietem publicam. constringendum
 igitur praecipitis ingenii hominem putavit, et illo carceri man-
 dando praeventendum, ut aiebat, ne nostro damno perficeret quod in ho-
 stium exitum sese dixisset meditari. postea vero defungi semel cupiens
 ancipiti cura in tuto detinendi reum difficilis custodiae, Tzycandylae cui-
 dam, impigro et talibus obsequiis idoneo ministro, mandavit ut hunc sim-
 10 mul cum Tzuila Bulgaro, et ipso transfugii suspecto, Nicaeam abductum,
 ambos priusquam illic in castrum conderet, oculis privaret; id quod postea
 est factum.

23. Hoc porro tempore imperator, amoto e sede Germano, idoneum
 qui patriarchali throno imponeretur inquirebat una cum episcopis, egregie
 dissimulans quid in votis haberet, nec ulla significatione prodeus paratum
 sibi designatumque unum menti obversari, quem praelatum omnibus im-
 pense cuperet. quotquot ergo antistitum simplicioribus arcanus erat sen-
 sus principia ignotus, ab illis sane, utpote rem aestimantibus e superficie,
 et quam relinqueret ipsis integram evehendi quem mallent libertatem vere
 se habere arbitrantibus, alius aliusque pro cuiusque animo tacitis cogita-
 tionibus ad eum honorem designabatur. at perspicacioribus aliis, quos

γισμοί. ὅσοι δὲ καὶ εἰς τοῦν ἔβαπτον τοῦ κροτουῦντος καὶ κατη-
B στόχουν τῶν ἐννοιῶν, ἐκείνοις εἰς καὶ μόνος ἐδόκει ὁ εἰς τὴν
 προστασίαν ἐπιτέθειος ὁ καὶ θυμῆρης τῷ βασιλεῖ. κοινῶς γοῦν
 συνδιασκεψάμενοι τὸν Γαλησίου Ἰωσήφ ἐψηφίζοντο, ἄνδρα πνευ-
 ματικόν τε καὶ ἀγαθόν, ὑπλοῖκόν καὶ εὐήθη τοῦς τρόπους, φέ-
 ροντα δὲ τινα καὶ ἐκ τῶν ἀνακτόρων, ἐπεὶ γυναικὶ συζῶν τῷ τῆς
 μακαριτίδος δισποίνης Εἰρήνης συνετάττετο κλήρω καὶ κατ' ἀνα-
C γνώστας ἐξηπηρετεῖ, καὶ ἐλευθερίας ἱκανὰ δειγμάτια. ἡγάπα δὲ
 καὶ τὸ τῶν εἰς χεῖρας πεσόντων μεταδίδοναι τοῖς ἄλλοις, ὅσα
 καὶ ἀσφαλῶς ἀποφῆνασθαι, ὡς ἄλλοι δὴ οἱ καθ' ἡμῶς τὸ 10
 γλισχρέεσθαι. τὸ δὲ ξέρον ὅτι καὶ τῇ μοναχικῇ πολιτείᾳ ἐνασ-
 μενῶν ἐν ψαλμωδίαις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ὑδρο-
 ποσίαις, ὅτ' ἔδει, ἐν πραότητι καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἡθελῆ χρηστῶ
 καὶ ὑπλότῃ καὶ συνόλω ἀκαταγνώστῳ διαγωγῇ, οὐδὲ τῆς κατ'
D ἀνθρώπων ἀρετῆς ἡμέλει, τοῦ καὶ προεντευχεῖν τινὶ καὶ προσπί-
 ξασθαι καὶ τὰ φιλικὰ συλλαλῆσαι καὶ μειδιᾶσαι καὶ διαχεθῆναι
 πρὸς γέλωτα, εἴ που ἐλέχθη παρὰ τινος κατ' ἄνεσιν ἢ καὶ
 ἐπράχθη εὐχαρι, καὶ ὑπελθεῖν ἔρχουσι δυναμένους, καὶ ζητεῖν
 ὑπὲρ ἄλλων, καὶ ἄβραῖς τραπέζαις σὺν διαφόροις οἴνοις τε καὶ
 τραγήμασι τοὺς πολλοὺς ἐστιᾶν, καὶ μᾶλλον ὅσοις ὁ βλος ἄπο-
E ρος καὶ ἀπύλαμνος καὶ τῆς κατ' αὐτοὺς ἀναδοχῆς ἔχρηζον. τοῦ

18. *δυναμειος?*

non laterent imperatoris intimi affectus, unus et solus ad istam praefecturam aptus scilicet videbatur, quem praerogativa gratiae principis tacitorumque in id votorum commendaret. consilio igitur inter se habito concordibus calculis Iosephum Galesii praefectam elegerunt, virum spirituales et bonum, simplicem natura faciliemque moribus, nonnihil in usu vitae e palatina elegantia trahentem. nam uxorem habens in familia principis feminae vixerat, adscriptus olim clero domestico dominae Irenae piaae memoriae, ibi ministrans in ordine lectorum; unde liberalis fiduciae, qualis esse in aulis educatorum solet, multa in eius sermone ac conversandi forma vestigia extabant. communicare quinetiam largiendo aliis ex in eius manibus incidentibus, quaecumque secure ostenderentur, sic amabat, ut fere alii, quos novimus, talia recondunt et sibi avarae servant. his eius moribus insperatum admiscebatur quiddam, quod videlicet homo ex animo amplecti prae se ferens sanctimoniam monasticam in psalmodiis, in vigiliis, in ieiuniis frequenter, in pota abstentio, quando erat opus, in mansuetudine, in iustitia, in benigno animo et simplicitate, uno verbo in irreprehensibili conversatione, non tamen negligebat humanitatem consuetudinibus urbanae, frontem laetam exhibens occuribus, obvius complectens, blando sermone detinens, non residens modo sed et in risum se effundens, si quid facete a quoquam forte diceretur aut lepide fieret ad gratiam. idem non ignorare artem lascivandi se ad principes, ab his pro

γούν τοιοῦτου καταδεξαμένου τὴν ψῆφον, ὁ βασιλεὺς εἰς πατριάρχην τοῦτον προβάλλεται, μηνὸς Σκιροφοριῶνος εἰκοστῇ ἡμέρῃ τῆς δεκάτης ἐπιμεθήσεως τοῦ ἑξοσέ' ἔτους, Ἐκατομβαιῶνος δὲ νομηνία χειροτονηθεῖς εἰς ἀρχιερέας τετέλεσται. περὶ δὲ 5 γε τὴν χειροτονίαν καὶ τοιοῦτόν τι γίνεται. (24) ὁ γὰρ Πινα- P 206 κῆς μοναχὸς παρὰ Γερμανοῦ τὴν χειροτονίαν δεξάμενος Ἡρακλείας τῆς κατὰ Θράκην ἦν ἀρχιεπίσκοπος, ᾧ δὲ καὶ προνομίον ἔστιν ἐκ παλαιοῦ δικαιουμένῳ ἐκ Βυζαντίου, ὡς ἀνέκαθεν τελοῦντος ὑπὸ τὴν Ἡράκλειαν, τὸν πατριάρχην χειροτονεῖν. ἀπε- 10 προσποιεῖτο γούν τὴν ἀπ' ἐκείνου χειροτονίαν ὁ Ἰωσήφ. καὶ ὁ κρατῶν σοφὸν τι ποιῶν ἐκείνον τότε προσκαλεῖται πρὸς τὰ ἀνάκτορα, ἐν τῇ κατ' ἐκεῖνα ναῦ λειτουργήσοντα. καὶ δὴ ἐκεῖνος Β μὲν ὑπὸ πολλῶν μισθῶ τὴν λειτουργίαν ἐπλήρου, ὁ δὲ γε Μιτυληνῆς Γρηγόριος ἐκ παλαιοῦ φέρων τὴν χειροτονίαν χειροτονεῖ τὸν 15 πατριάρχην ἐκλέγεται.

Ὅλου γούν τοῦ μηνὸς ἐκείνου ὁ βασιλεὺς, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἐκείνῳ τῆς τοῦ ἀφορισμοῦ λύσεως προουργατερον, ἐδίδου τῷ πατριάρχει καιρὸν σὺν τοῖς ἀρχιερεῦσι σκέπτεσθαι πῶς ἂν καὶ κατὰ τρόπον γένηται, προλαμβάνων αὐτὸς ἐκάστης διὰ τοῦ

4. ἀρχιερέα?

aliis petendi, non refugere ad delicatas mensas, cum vinis varii generis et bellariis, multos etiam vulgaris sortis adhibere, praesertim quibus ratio victus in arto esset nec per se habentibus nec parare aliunde gnaris ideoque indigentibus hospitali benignitate amicornum. hunc talem iusto suffragiorum comprobatum numero ad patriarchatum imperator exivit, mensis Decembris die octava supra vigesimam, Indictionis decimae, anni 6775. mox kalendis Ianuariis ordinationem idem episcopalem rite accepit; circa quam ceremoniam tale quiddam contigit. (24) Pinacas monachus, qui ordinationem a Germano acceperat, Heracleae Thraciae archiepiscopus erat, et ei ut tali competeat ex antiquo ius consecrandi Constantinopolitani patriarchae, inde ducta ratione privilegii, quod urbs Byzantina primis ecclesiae temporibus sedi Heracleensi fuisset subdita. nolebat autem Iosephus impositionem manuum ab isto accipere. huius expediendi nodi rationem opportunam excogitavit imperator: Pinacas videlicet in aedes imperatorias accitum palatinis sacris praeficit, missae illic sacrificium solemni ritu peracturum; quem ille honorem quaestu ingenti coniunctum propter ditissima stipendia eiusmodi fungenti officio decreta dum libenter accipiens ibi celebrat, Mitylenensis Gregorius, adversus cuius ordinationem utpote antiquam nulla erat exceptio, elligitur ad ordinandum patriarcham.

Totum porro reliquum Ianuarium mensem imperator, cui nihil erat magis optatum quam solutionem anathematis, cui subiacebat, rite ac modo nulli calumniae obnoxio consequi, concessit novo patriarchae ut per otium cum caeteris episcopis consideraret quam illa posset ratione optima confici, interim, quod ad se attineret, nulla die omitens studio-
Georgius Pachymeres I.

- C** πάντ' ἐκπληροῦν θάδως, περὶ ὧν ὁ πατριάρχης ἐκείνον ἤξιον, εὐδοῖα ποιεῖν τὰ τῆς λύσεως. ἐς τοσοῦτον γὰρ ἠδέως αὐτοῦ λέγοντος ἤκουεν, ὥστε καὶ δὴ ὀρισμῶν πεμπομένων ἑκασταχοῦ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας προσέταττεν αὐτὰς δὴ τὰς τοῦ πατριάρχου γραφὰς ἀντὶ προσταγμάτων ἰδίων δέχεσθαι τοὺς ἐπ' 5 ἔξουσίας, προσταπειλουμένων καὶ καλύσεων τοῖς μὴ κατὰ τὰ ἐπιτεταγμένα, ὑπὲρ ὧν ἂν καὶ γράφοι, τελέσουσιν. ἤνοιξε
- D** μέντοι καὶ φυλακὰς καὶ πολλοὺς τῶν ἐγκλεισμένων ἐξείλετο τῶν δεσμῶν, καταδικούς συμπαθείας ἠξίωσεν, ἐξωρισμένους ἀνεκάλεσατο, καὶ οἷς ἀπεχθῶς εἶχε κἀκείνους ἐξείλετο, τοῦ πατριάρχου 10
- P** 207 χου μεσιτεύοντος. (25) ἐπέστη γοῦν ἡ μηνὸς Ἀθηναίωνος δευτέρα, καθ' ἣν καὶ ἡ ἐκκλησία ἄγει τὴν τῆς θναπαντῆς ἑορτῆν. καὶ ὁ πατριάρχης συνάμα πᾶσιν ἀρχιερεῦσιν ὑπὸ πολλῶ τῶν λαμπάδων φωτὶ καὶ ὕμνοις τῇ ἑορτῇ πρέπουσιν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ὑπὲρ βασιλείως πρὸς θεὸν ἱκεταῖς, ὡς ἔδει καὶ περιφανῶς παν- 15
- B** πᾶσα, τοῦ βασιλέως ἐν βασιλικαῖς ἱσταμένον δορυφορίαις συνάμα συγκλήτῳ πάσῃ καὶ πολιτείᾳ, τοῖς ἀγίοις προσεγγίξει θυρίοις, τῶν ἀρχιερέων ἔνδον τοῦ βήματος ἱσταμένων. ἀποθήμενος οὖν τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτραν, ἀκαλύψῃ τῇ κεφαλῇ 20 προσπίπτει θεῷ καὶ ποσὶ προηγουμένως τοῦ πατριάρχου, καὶ μεθ' ὅτι θερμῆς τῆς προθέσεως τὴν συγχώρησιν ἔξαιτεῖ, ὁμολο-

sisissime cuncta exequi, quae vel necessaria vel opportuna praeparando negotio suggereret Patriarcha, cuius preces omnes ac signa voluntatis promptissima quidvis largiendi facilitate statim explebat, adeo libenter illum, quicquid ad se referret, audiens continuoque indulgens, ut etiam missis quoquoersum edictis per omnes imperii terras sauxeret, ut literae patriarchae perscriptaeque voluntates quocumque missae a cunctis locorum magistratibus sic exciperentur et executioni mandarentur, tanquam si quae iis indicabantur, qualiacumque forent, ipse imperator iussisset, minis etiam poenarum gravium adscriptis in eos qui secus facerent. aperuit quinetiam custodias publicas, et multos illic detentorum vinculis solvit; damnatis quoque gratiam indulsit supplicii decreti, exules revocavit, et quibus erat iratus condonavit offensas, intercedente patriarcha. (25) adfuit tandem decreta imperatoris absolutioni dies, secunda mensis Februarii, qua ecclesia celebrat festum Hypapantes; et patriarcha cum omnibus episcopis ad multam lampadum lucem hymnis decantandis solemnitati consentaneis, imperatore quoque suas deo preces suppliciter offerente, splendide, ut ritus et mos legitimus poscebat, nocte pervigilata, sacram Hurgiam celebravit. quae ut peracta tota est, imperator, qui eatenus seorsum steterat, stipante regio satellitio, una cum universo senatu et civium corpore, procedens admovit se sacris valvis, episcopis intra septum altaris stantibus. ibi ille abiecto capitis tegmine, nudo vertice, coram

γῶν μεγαλοφώνως τὸ τέλημα. καὶ δὴ ἐπ' ἐδάφους κειμένου
 τοῦ βασιλέως, ὁ πατριάρχης χάρτην ἀνὰ χεῖρας ἔχων ὑπερ ἢ C
 συγχώρησις ἐνεγράπτο, διεξιῶν καὶ ῥητῶς τὸ πλημμελημα λέ-
 γων τὸ ἐπὶ τῷ τοῦ βασιλέως παιδὶ δηλαδὴ Ἰωάννῃ, συνεχῶρει
 5 τρανῶ τῷ στόματι, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἄλλος καὶ μετ' ἐκείνον ἕτερος
 καὶ καθ' ἑξῆς οἱ πάντες, ᾧ ἐφ' ἐκάστῳ προσπίπτοντος καὶ τὴν
 συγχώρησιν αἰτουμένου, ἐκείνοι καθ' ἕνα τὸν χάρτην ἔχοντες
 ἀνὰ χεῖρας, τὸν αὐτὸν τῷ πατριάρχῃ συνεχῶρουν τρόπον, πολ-
 λῶν χειμένων δακρύων, καὶ μᾶλλον τῶν ἐκ τῆς συγκλήτου, πρὸς D
 10 ἐξιλίωσιν. καὶ τέλος ἀναστάς καὶ τρύφου ἱεροῦ μετασχών, καὶ
 ὡς εἰκὸς προσκυνήσας καὶ συνταξάμενος, ἐχώρει πρὸς τὰ ἀνάκτορα.
 ἐπέταξε δὲ καὶ τῷ ἑγκελισμένῳ κατὰ τὸ τῶν Νικητιάτων τῆς
 Δακιδύζης φρούριον Ἰωάννῃ εἰς τροφῆς οἰκονομίαν καὶ ἐνδυμά-
 των τὰ ἱκανά, πολυρῶν ἐκείνον συχνάκις καὶ τοῖς ἀναγκαίοις
 15 καθ' ἐκάστην σχεδὸν φιλοφρονούμενος.

Ἐνταῦθεν καὶ πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τῶν κοινῶν σπουδαιότε-
 ρον τρέπεται. (26) καὶ ἐπεὶ πάλιν ἀνοιδαινεῖν ὤρων τὰ δυ- P 208
 σικά, τοῦ δεσπότητος Μιχαὴλ ἐξ ἀνδρώπων γεγασότος, καὶ τὸν
 μὲν Νικηφόρον ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἀρχῇ καταλείψαντος, τῷ δὲ γε νόθῳ
 20 Ἰωάννῃ χώραν οὐκ ὄληγην διανενημηκότος ἰδὼν, καὶ ὁ μὲν Νικη-

6. φ̄ abundare videtur. 10. τρύφους?

deo procidens, ad pedes ante omnia se abicit patriarchae et quam ar-
 dentissima supplicatione veniam poscit, confitens magna voce scelus suum.
 tunc patriarcha, humi sic prostrate imperatore, chartam quam in mani-
 bus habebat et in ea scriptam formulam absolutionis legens, et distincte
 pronuntians facinus iniquum in filium imperatoris, videlicet Ioannem, at-
 tentatum, illud imperatori clara voce condonavit. post hunc eandem pa-
 riter formulam recitavit alius episcopus, inde alius, et sic ordine universi
 legentes e scripto, coram unoquoque ipsorum vicissim se prosternente
 Augusto et veniam enixe postulante, cunctis, sicut patriarcha fecerat,
 condonantibus: multis inter haec lacrimantibus, praesertim e senatu, ac
 dei pacem exorantibus. tandem surgens princeps sacro impertitus epulo
 est, sub quod debita rite adoratione perfunctus, salutato denique coetu,
 in palatium recessit. decrevit autem incluso apud Nicetias in arce Da-
 cibyzae Ioanni pensiones in victum vestitumque copiosas, sollicito dein-
 cepe eam curans, multis subinde, qui eum necessariis large suppeditan-
 dis consolarentur, et sibi carum esse verbis rebusque quam officiosissime
 testarentur, missitatis.

Hinc iam solutionem animam ad reipublicae procuracionem studiosius
 vertit. (26) timere deinde rursus et tumultum minari Occidui tractus
 res coeperunt, despota Michaelē mortuo. is principatum quidem suum
 legitimo transmisit successori Nicephoro filio, fratri autem eius notho
 Ioanni non parvam regionem propriam excepit, qua is sibi peculiari frue-

φόρος ἡγάπα κατέχων τὰ ἑαυτοῦ, ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ ὑπὲρ τὰ
 B ἔσκαμμένα πηδᾶν ὠρέγετο καὶ τῶν τοῦ ἀδελφοῦ ἀποσχόμενος τῶν
 ἐκείνων ὁ βυσιλεὺς μετιέναι οὐκ ἔδοκίμιζε θερμουργὸν ὄντα καὶ
 νέον ἀρχῆς ἀψάμενον, δι' εἰρήνης δ' ὑπέλθειν καὶ κατὰ κῆδος 5
 σπένδεσθαι πολλῷ κρεῖττον ἡγεῖτο τοῦ πολεμεῖν. ὄθιν καὶ
 πρεσβείαις μὲν τὸ σκληρὸν ἐκείνου μαλάσσει καὶ αὐθάδες, ἐπεὶ
 C δ' ἐκεῖνος καὶ ὠραίαν γάμου ἔτρεφε θυγατέρα, ἐβούλετο διὰ κή-
 δους βεβαιώσασθαι τὴν εἰρήνην. ἦν γὰρ καὶ ἄλλως ὁ Ἰωάννης
 δραστήριος, ὡς καὶ τῇ τῶν ἐπιτηδευμάτων ταχύτητι σὺν τῇ περὶ 10
 τὰς μάχας συνέσει καὶ λίαν ἀριστουργεῖν, καὶ εἰς δέος τὸν δεσπό-
 την πολλάκις ἐτίθει, μὴ πως καὶ αὐτὸν ἐπιτηδευόμενος παρα-
 κρούσαιτο καὶ τῇ τῆς νίκης ἀδοξίᾳ περιβαλεῖν ὀνηθεῖη. διὰ
 ταῦτα καὶ σπεύσας ὁ βασιλεὺς λίαν σοφῶς τε καὶ ἀσφαλῶς τὴν
 ἐκείνου προκατελάμβανεν εὐνοίαν, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰωάν- 15
 D νου τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ καὶ υἱῷ τῷ τῆς Μάρθας Ἀνδρονίκῳ, πέμ-
 ψας καὶ σὺν οὐκ ὀλίγῃ τιμῇ ἀγαγὼν, εἰς γάμον ἐξίδου, ὀνομά-
 ζων ἕξ ἀξιωματίων τὸν γαμβρὸν μέγαν κονοσταύλον, τὸν δὲ πεν-
 θερὸν Ἰωάννην σεβαστοκράτορα. καὶ τῷ μὲν Ἰωάννῃ ἐσπένδετο

retur. ac Nicephorus quidem contentus sua sorte quiete agebat. Ioannes vero inquieti vir ingenii, aestmans intra limites angustos et erumpere gestiens, fratris tamen ditione abstinebat, nostras sibi finitimas incurabat terras, agens ferensque quidquid occurreret. ea iniuria imperator cognita bello tamen adoriendum non putavit iuvenem praefervidum et novitate principatus proiectum ad audendum quidvis, tatius arbitratus insinuare se ipsi pacatis artibus, et affinitatis eum necessitudine conciliare sibi. quare ferocem eius animum legatione blande supplicii deliniens, hominem ad pacem invitavit nuptiali foedere firmandam, filia, quam is habebat nubilem, cuidam ex imperatoris consanguineis iungenda. erat hic Ioannes indole strenuus, manu promptus, ingenio praiceps, et quocunque incumberet, vehemens, ad haec usu praeditus rei militaris tanto, ut ne fratrem quidem suum tot successibus bellicis clarum despotam Ioan-nem tuto cum eo committi posse imperator duceret, metuens Martem communem ancipitesque praeliorum casus, nec satis fidens, si bellarent iavicem, nunquam eventurum ut aut vi aperta superatus aut fraude circumperet. haec pro sua prudentia imperator reputans, provido securoque consilio praeoccupare ac devincire sibi periculosum adversarium decrevit, et consecutus quod optarat videbatur, filia Ioannis istius, de qua dixi, splendido a se misso comitatu e paterna domo Constantinopolim deducta, collocanda Tarchaniotae Andronico Augusti nepoti e sorore Martha, quando generum pariter socerumque novis amplissimis imperatoriae aulae dignitatibus honestavit, nepotem quidem suum magnum conostanum, Ioannem autem sebastocratorem creans. in hunc modum pax cum Ioanne

διὰ τὰυτα, καὶ ὅσον τὸ μέρος ἐκείνου, ἀνακωχὰς οὐ τὰς μικρὰς εἶχον τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα. οὐ μὴν δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ἀποπεφροντίκει, ἀλλὰ πολλὰς ἦν ἔνθεν μὲν ἐκ θαλάσσης τῷ **E** ναυτικῷ χρώμενος, ἐκείθεν δὲ κατὰ γῆν Τριβαλλοῖς τε καὶ Ἴλλυριοῖς προσεπέχων. καὶ τὸ ναυτικὸν ἤγεν ἀνὴρ γενναῖος ὁ Φιλανθρωπηνός, πρωτοστράτωρ μὲν ἐξ ἀξίας, τοῦ δὲ μεγάλου δουκὸς Δάσκαρι ἐξώρου ὄντος ἤδη καὶ μὴ οἶον τε πολέμοις ἐνασχολεῖσθαι καὶ μάχαις τὸ γῆρας ἀνέχων καὶ τὴν ἐκείνου τάξιν ἀναπληρῶν. **P** 209 καὶ ὁ μὲν Φιλανθρωπηνός ἐπεφέρετο τὰ πρωτεῖα καὶ τοῖς ὄλοις 10 ἐπιστάτευε, οἱ δ' ὑπ' ἐκείνῳ πολλοὶ τε ὄντες καὶ μέγιστοι εἰς λοχιμοὺς καὶ ταγματάρχας καὶ κόμητας καὶ ναυάρχους ἐτάττοντο. ὁ γὰρ στόλος πολλὰς καὶ πολλὰς ναυσὶν ἐξηρτύετο, τὰς μέντοι γε ναῦς ἄνδρες ἐπλήρουν νεανικοί, τὰς ὀρμὰς καὶ τὰς προθυμίας λαφυρτικοί, οἱ ἀνὰ τὴν πόλιν Γασμουῖλοι (οὗς ἂν ὁ Ῥωμαῖος 15 διγενεῖς εἴποι) ἐκ Ῥωμαίων γυναικῶν γεννηθέντες τοῖς Ἰταλοῖς, **B** ἄλλοι τε πλείστοι ἐκ τῶν Λακῶνων, οὗς καὶ Τζάκωνας παραφθείροντες ἔλεγον, οὗς ἔκ τε Μορέου καὶ τῶν δυτικῶν μερῶν, ἅμα μὲν πολλοὺς ἅμα δὲ καὶ μαχίμους, ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις εἰς Κωνσταντινούπολιν μετέκλιζεν ὁ κρατῶν. ἦσαν δ' αὐτοῖς καὶ 20 εἰς ὑπηρετῶν τάξιν οἱ πανταχόθεν προσελῶντες, ὡς εἴ τις εἴποι τῆων εἰς τὸ πρόσθεν ἐλάται, οὗς πανταχοῦ τῶν κατ' ἀγριαλοὺς **C** χωρῶν καλοῦς τε καὶ πλείστους ἀπέταξεν ὁ κρατῶν· οὐ γὰρ ἦν

constituta, et quies ab hac quidem parte securitasque non exigua firmata Romanis est exercitibus. sed nec reliqua curare imperator negligebat, hinc quidem in mari strenue classe rem gerens, inde in continente non segniter terrestribus copiis Triballos Illyriosque observans et admoto mali meta in officio continens. classi praeerat Philanthropenus, vir fortis, dignitate interim protostrator, caeterum magni ducis Lascaris, aevo iam effecti nec per aetatem fere decrepitam amplius apti curis laboribusque bellicis, in illo maximi honoris titulo successionem expectans, intereaque locum eius ac vices obiens. ac Philanthropenus quidem suprema erat potestate cunctis navalibus copiis praefectus, sub se autem habebat multos et maximos titulis praefecturarum inferioribus insignes, tribunos, ordinum ductores, comites, navarchos. classis quippe magna erat, ingenti constans numero navium plenarum flore pugnacis et avidae praedarum iuventutis. pars huius ex urbe Gasmuli, quos Romanus Digenes, hoc est duplici mixto genere diceret, e Romanis mulieribus et viris Italia natos, alii plerique ex Laconibus (hos vulgus corrupte Tzaconas vocat), quos uti ex Moreo, sic alios ex Occidentis partibus, multos bellicososque cum uxoribus et liberis Constantinopolim ad urbem frequentandam imperator transtulerat. aderant his abunde qui servirent ministeriis nauticis undecunque coacti, quos Proselontas vulgo vocant, quasi diceret navium in anteriora propulsores, valentissimi remiges, quos e cuncta circum ora maritima robustissimos et plurimos congregari curaverat Augustus, intel-

ἀσφαλῶς κατέχειν τὴν πόλιν τοὺς Ῥωμαίους, ὡς αὐτὸς ἔλεγε,
 D μὴ τὸ πᾶν θαλασσοκρατοῦντας. (27) τῶν γὰρ κατὰ γῆν δε-
 σπότης Ἰωάννης ἐξηγούμενος πολλοὺς καὶ μεγάλους εἶχεν ὑφ' αὐ-
 τῷ στρατηγούς, τὸ δὲ στρατιωτικὸν ἐν ἀλλαγίαις, ὡς αὐτοὶ
 φαίεν ἢν οἱ ἐπὶ τῶν ταγματίων κοινολογούμενοι, πλείστοις συνί-5
 σταντο. ἦν γὰρ τὸ Παφλαγονικὸν πολὺ τε καὶ μέγιστον, ἦν
 δ' ἐξ Ἀλιζώνων πλείστον καὶ τὰ εἰς πόλεμον ἀγαθόν, οὓς καὶ
 E Μεσοθινίτας ὁ κοινὸς εἶποι λόγος. ἦσαν ἔνθεν μὲν Θράκιες
 καὶ Κᾶρες ἄλλοι καὶ πολλοί. τὸ ἐκ Μαγεδῶνος καὶ γε τὸ Σκυθικὸν 10
 προσῆν, καὶ τὸ ξενικὸν Ἰταλικόν, πλείστον ἄλλο. καὶ ἁπλῶς
 φάναι τὸ ὅλον ἐν ἀνυποστάτῳ δυνάμει συνεκροτεῖτο, οὓς κινῶν
 ὁ δεσπότης φοβερὸς ἦν δημηρὸς ἐπιστάτῃ, καὶ μᾶλλον τοῖς δυσι-
 P 210 κοῖς. παρ' ἦν αἰτίαν καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς ἐξησθένουν, τῶν
 Περσῶν ἐπιθαρροῦντων καὶ εἰσβαλλόντων ταῖς χώραις παρὰ πᾶ-15
 σαν τοῦ κωλύοντος ἑρημίας. ὄθεν καὶ Μαλιανδρὸς μὲν ἐξερ-
 κεῖτο, οὐκ ἀνδρῶν μόνον τῶν ἐν πλείστοις τε καὶ μεγίστοις χώ-
 ραις, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν μοναχῶν. ἄλλη γὰρ Παλαιστίνη ἡ χῶ-
 ρος ὁ περὶ Μαλιανδρον ἦν, αὐ βοσκομημάτων καὶ μόνον ἀυξῆσαι
 ἀγέλας καὶ ποιμνία, οὐδ' ἀνδρῶν φορὰν ἐνεγκεῖν ἀγαθός, ἀλλὰ 20

ligens, quod et dicere solebat, nunquam in urbe securos Romanos fore,
 nisi toto late mari classe invicta dominarentur. (27) nam terra in tuto
 res videbantur, Ioanne ibi despota multis maximisque sub se ducibus nu-
 merosas et bonas copias regente. constabatur hic exercitus ex differenti-
 bus corporibus et velut collegiis militum, quae Allagia solent appellare
 qui militarium vocabula ordinum lingua efferunt vulgari. unum erat
 Paphlagicum, numerosum et maximum, aliud cum et ipsum multitudine
 tum vi et arte praestans bellica ex Halizonicis, quos Mesothinitis vul-
 gare dicat idioma. erant item hinc quidem Thraeces, inde autem Phry-
 ges, illinc Macedones, isthinc Mysi, aliunde Cares, et hi numerosi. tum
 qui ex Magedone venerant. super his Scythicae copiae et exterae Ita-
 licae, plurimaeque aliae, ex quibus membris unam, vere dicam, valen-
 tissimum et ineluctabilis potentiae coalescebat corpus; cuius quasi ani-
 mus despota, dum illud movet et quocumque circumfert, terribilis ubique
 apparatus praesertim in Occiduis tractibus, ubi frequentius militabat;
 quae causa fuit cur fines Orientalis debilitaretur, Persis absentia praesi-
 diorum eius vexandi fiduciam sumentibus, incursantibus ac atrocibus va-
 stantibus miseris illas regiones nullo plane prohibente. itaque Maeander
 domo, ut sic dicam, cedere coactus plane desolatus est, non aliis solum
 incolis plurimarum illarum amplissimarumque regionum, sed ipsis etiam
 inde passim migrantibus monachis, alia siquidem Palaestina terra illa un-
 decunqve Maeandro amni praetenta videri ac dici potuit, quippe non so-
 lum laeta pascuis et gregum armentorumque optima genitrix altrixque,
 non solum hominum quoque multorum et egregiorum ferax, sed praeterea

καὶ μοναχῶν οὐρανοπολιτῶν ἐπιγειῶν συστήσαι πληθῦν ἄριστος, B
 παρὰ τοσοῦτον ἐπ' ἄλλοις τὰ πρωτεῖα φέρων πρὸς Παλαιστίνην
 παρ' ὅσον ἐνὶ καὶ μεγίστῳ ἤτιτῶτο, τῷ τὰς διατριβὰς ἐκείσε γε-
 νέσθαι τοῦ ἰμοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ. καὶ οὕτω μὲν κατ' ὄλιγον
 5 Μαλανδρος ἡρημοῦτο, εἰσχωρούντων ἐνδοτέρῳ τῶν ἐκείσε διὰ
 τὴν τῶν ἐθνῶν ἐπίθρῃσιν, ἅπας δὲ ζυγὸς ἐκεῖνος τῶν Νεοκάστρων,
 Ἄβαλά τε καὶ Καῦστρου χῶραι καὶ Μαγεδῶν καὶ ἡ περίπυτος
 Καρία πᾶσα τοῖς ἐχθροῖς κατετρέχοντο. ἔω λέγειν Τραχεῖαν καὶ C
 Στάδια Στρόβιλόν τε καὶ τὰ ἀντίπεραν Ῥόδου, ἃ χθρὲς καὶ πρώην
 10 ὑπὸ Ῥωμαῖος τελοῦντα ἐχθρῶν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐγένοντο ὄρη-
 τήρια. τὰ δὲ πρὸς Θατέρα Θαλάσση φῦλα, ἵνα μὴ τὰ μέσα
 λέγω, ὅσα τε ἐν Μαρυανδηνοῖς τε καὶ Μόδουσι καὶ ὅσα ἐν τοῖς
 μεγαθύμοις Ἐνετοῖς ὄντα τῇ Ῥωμαίων ὑπήκουον, σὺν οἷς καὶ
 ἔτι τὰ ἔνδον μέχρι Σαγγάρεως, ἐπὶ τοσοῦτον ἠφάνιστο ὥστε καὶ
 15 Μαρυανδηνοῦ Θρηνητῆρος χερῆζειν ἀξίως τὰκεῖ Θρηνησοντος.
 τῶν γὰρ δυνάμειων, πολλῶν τε καὶ θαυμαστῶν οὐσῶν, συγκα- D
 τατριβομένων τοῖς δυσικοῖς καὶ κατ' ὄλιγον θαπανωμένων, τοῖς
 κατ' ἀνατολήν τοσοῦτος ὁ κίνδυνος περιέστη, ὥστε μὴδ' εἰς
 αὐτὴν Ἡράκλειαν τὴν τοῦ Πόντου βαδίζειν εἶναι περὶ τοὺς ὄρμω-
 20 μένους ἐκ πόλεως, τῶν ἐκείσε ὄριων τῷ Σαγγάρει περικλεισθέν-

18. τοσοῦτον P.

monachorum, hoc est coeli civium in terris peregrinantium, condendis et concursu locatissimorum conventaque frequentandis aptissima coloniis, tanto in caeteris Palaestina superior, quanto in uno ei, eodemque maximo, sine controversia cedit, quod haec nimirum vita et conversatione domini mei et dei Christi honorata prae cunctis fuerit. talem ob causam Maeander, ut dixi, paulatim desertus et in solitudinem redactus est, recedentibus in interiora qui prius illie habitaverant propter incursiones barbararum gentium. universum autem iugum illud arcibus nuper conditis antea immissum, Abula quoque et adsatia Caystro regiones et Magedon et inclyta Caria, impune hostium grassationibus conculcabantur. mitto dicere Tracheam et Stadia, Strobilum et sitas e regione Rhodi terras, quae loca paulo antea Romanorum subiecta ditioni exiguo tempore latronum receptacula barbarorumque stativa facta sunt. obversae autem ex parte altera mari nationes, ut nihil de mediis dicam, ac quantum in Maryandenis, in Moeynibus, in magnanimis Enetis gentium locorumque censebatur, cuncta Romane subiecta imperio, simulque his interiora usque ad amnem Sengarim, ita universa vastata destructaque sunt, ut Maryandenum lugubris cantus artificem adhibere debeat qui haec volet pro dignitate deplorare. nam copula Romanis, quae multae mirificaeque erant, praesidio fuerant sensim absumptis, in tantum infestantis itinera latrocinii periculum increvit, ut ne Heracleam quidem usque Ponticam via terrestri liceret ex urbe proficisci, finibus illae imperii Sengari circumscriptis,

των, καὶ τῶν πέραν πάντων λείαν γενομένων οὐ Μυσῶν ἀλλὰ γε Περσῶν. μόνα δὲ τὰ πρὸς Θάλασσαν φρούρια κατελείφθησαν, **E** τὰ περὶ τε Κρῶμναν καὶ Ἀμαστριν καὶ Τιον καὶ Ἡράκλειαν, τῶν ὀνόματα μόνα σώζοντα· ἃ δὲ εἰ μὴ τῇ θαλάσῃ προσεχρῶντο, καὶ ταῦτα, τῶν χωρῶν κατεχομένων τοῖς Πέρσαις, 5 πάλαι ἂν ταῖς χώραις καὶ αὐτὰ συναπόλωντο. Ἐν δὲ τὸ συντελέσαν τῇ τοῦτων ἀπωλείᾳ καὶ τῶν ἄλλων μέγιστον, ὡς αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὑστερον ἔλεγεν, ὅτε μικρὸν πρὸ θανάτου πατῶν τὸν τόπον ἑώρα σὺν οὐκ ὀλίγῳ καὶ ταῦτα στρατῷ, καὶ τὰ πλείστα κατωκτιζέτο, ἢ τῶν πεμπομένων ἐκείσε ταξιαρχῶν γλισχροῦτης **P** 211 καὶ φειδωλῆ καὶ ἢ ἐπὶ τῷ λαμβάνειν σπουδῇ οὐ περιοριζομένη μέτρῳ καὶ κόρῳ, καὶ ἢ ἐκείθεν πρὸς τὸν κρατοῦντα ψευδολογία μηδὲν ἐκστρατεύοντα, ὡς ὀλίγιστόν τι ἀπώλετο, ὡς ἐπὶ μικροῖς ἢ ζῆμια, ὡς τὸ πᾶν ἐπὶ κεφαλαίοις ἴσταται καὶ τὸ ἀφαιρεθὲν σπουδῆς ὀλίγης ἀνακαλεῖσθαι, καὶ τᾶλλα οἷς συνεχέσι ποτίμοις 15 μὲν τῷ φαινομένῳ ἄλμυροῖς δὲ τῇ ἀληθείᾳ τὰς βασιλικὰς ἀκοὰς **B** περιήντλουν καὶ γράφοντές τε καὶ διαμηνυόμενοι. τὸ δὲ τῆς

ulterioribusque plane cunctis in praedam non Mysorum sed Persarum condonatis. maritimae tantum arces retentae utcumque sunt circa Cromnam et Amastrin et Tium et Heracleam, sola locorum nomina servantes; quae nisi prompto maris ad auxilia opportune accipienda commercio uterentur, dudum utique fortunam eandem urbium ac locorum quibus adiacent experirentur, cumque istis ditiori Persicae adiectis Romano imperio perisissent. quod autem in exitum harum provinciarum cooperatum vel maxime est, hoc fuit, prout ipse sero agnoscens confessus imperator est, quando paulo ante mortem ea loca cum exercitu non modico perambulans oculis omnia fidelibus subiecit et clare perspecta miseratus plurimum est praefectorum qui illic mittebantur tenacitas et avara parsimonia cum ardentis immensa inexplebili undique capiendi ac congerendi aviditate coniuncta. quibus accedebat indidem nata circumventio principis mendacissimis decepti relationibus vaferrimorum hominum, qui privatis suis rationibus pernicie publica non dubitantes consulere, imperatore ab expeditione in eas partes, ut erat necesse, suscipienda, deprehendi, si res coram paterent, et multari metuentes, avertabant, elevando fallacissime iacturas factas, et ut quaeque arces aut urbes captae a Persis erant, minimum id quiddam et momenti nullius esse dicendo: capita enim ipsa rerum et quasi claves limitis adhuc teneri, minuta ista nunc ablata quoties volumus exiguo conatu recuperanda. eiusmodi vanissimis commentis tum scripte procal missis, tum voce coram inculcatis, lactatum imperantis animum indormire malis facile initio curabilibus cogebant, nihil pensi habentes, dum res agerent suas, insidiari credulis principum auribus, et eis infundere quasi plenis poculis exitialis quidem venena, sed arte assentandi sic diluta conditaque ut virus eorum non sentiretur. porro istam, de qua dixi, seram perditis rebus in ista loca expeditionem imperatoris ipse fatebatur a se metu erumpentis iam in apertam perniciem ecclesiae schisma-

στρατείας αἴτιον, ὡς καὶ τοῦτο αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἠμολόγηε, τὸ
 συρραγὲν σχίσμα τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸ πολὺ τῶν ἀνυποτάκτων
 ῥακινδυτῶν τε καὶ σακκοφόρων πληθός, καὶ ὁ πολλὸς ἐπιόντων
 φορτὸς τῶν εἰς αὐτὸν κατηγορημάτων, καὶ ἡ πρὸς ταῦτα τοῦ
 5 βασιλέως δειλία τὴν ἀποστασίαν ὑποπτεύοντος. οὐ γὰρ ἦν ἡσυ-
 χάζειν αὐτούς, ἀλλ' εἰσδυομένοις τὰς τῶν ἀνθρώπων οἰκίας σφί- C
 σιν ἦν ἐκ προχείρου συνείρειν τὰ πολλὰ κατὰ βασιλέως, ὡς τὸν
 κληρονόμον ἀδικήσεις, ὡς ἐξαλάσειε τοῦ θρόνου τὸν πατριάρχην.
 ἀλλ' οἱ ὄρκοι, ἀλλ' αἱ συνθήκαι, ἀλλὰ τὸ καὶ τό, οἷς ἐκείνοι
 10 μὲν πορῆσαι εἶχον, πλείστα τῶν ἀκουόντων ἀπολαμβάνοντες,
 ἐμὲ δέ, φησὶν, οἱ φόβοι καὶ αἱ δειλῖαι περιῖσταντο, μὴ καὶ τι
 τῶν ἀβουλήτων νεωτερισθείη. ἔξ ὧν συνέβαινον ἵποψίαι, ὡς
 ἀνάγκη φυλαττόμενον ἀποκεκλειῖσθαι καὶ ἡρεμεῖν, τὸ καδ' αὐτὸν D
 πολυωροῦντα καὶ τὰ τῶν πραγμάτων τοῖς τυχοῦσιν ἐπιτρέποντα.
 15 ταῦτ' ἔλεγε μὲν ἕστερον ὁ κρατῶν πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθα-
 νάσιον, ὡς αὐτὸς ἡμῖν ἀπήγγειλεν, ὅτε συνῶν κάκεινος ἐπὶ τῆς
 ἐκστρατείας κατὰ παραμυθίαν τῷ βασιλεῖ ἑώρα μὲν τὰς τῶν χω-
 ρῶν πέραν τοῦ Σαγγάρεως ἰρημώσεις, κατήκουε δὲ τῶν τοιοῦτων

tis susceptam. cum enim timeret ne tanta colluvies claustris egresso-
 rum excusso iugo disciplinae vagantiumque quoquoaversum pannosorum
 quorundam et saccis cilicinis horrentium, insinuantium se obvis, domum
 intima penetrantium, cuncta implentium murmurationibus in principem,
 passimque invidiosissime criminantium ab illo tutore circumscriptum op-
 pressumque nefarie pupillum, ab eodem avitam patriamque hereditatem
 imperii legitimo successori et possessori Augusti filio interversam ini-
 quissime, his additam eiectionem in exilium deturbati de throno patriar-
 chae, cunctaque ista periurio perfidiaque cumulata ab eo qui nullo iuris-
 iurandi quo se obstrinxisset, foederum quae sanxisset respectu haec et
 illa (plurima singillatim exaggerabant) attentasset, atque his vulgo plau-
 sibilibus populariter buccinandis emungentium pecunia credulam plebem et
 largas corradendum praedas, quo minus illos abstitutos tam utili priva-
 tim coepto erat verisimile, — cum, inquam, haec intelligens Augustus
 formidaret ne tam vehementibus seditioum flabris apertae rebellionis et
 belli civilis incendium, aegerrime postea restinguendum, inflammaretur,
 ad necessariam praecautioem mali tanti, atque ad explorandam inspec-
 tione praesenti eorum fidem quibus non satis sibi perspectis arces et
 provincias commiserat, istam se protectionem suscepisse deinde declaravit
 ipsemet familiari sermone Athanasio Alexandrino patriarchae, illius tum
 ipsi viae comiti, confidenter viro tali suas animi aegritudines et non va-
 nos metus suspicionesque aperiens, quas ille audiens non omittebat qua
 poterat consolatione delinire. porro ex isto ipso nos haec eadem Atha-
 nasio, audita tum sibi postea referente, cognovimus. addebatque ista
 occasione se oculis usurpasse miserimum plane ac meritissimo praesenti

ἐποικτιζομένου τοῦ κρατούντος ταῖς ἐρημώσειςιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἡμεῖς κατὰ τόπον ἐροῦμεν πλατύτερον.

P 212

28. Τότε δὲ καὶ ταῖς ἀληθείαις τὸ σχίσμα τῆς ἐκκλησίας ἠδξάνετο, ὡς καὶ κατ' οἰκίαν τοὺς ἐντὸς διηρῆσθαι, καὶ ἄλλως μὲν πατέρα διάγειν ἄλλως δ' υἱόν, καὶ μητέρα καὶ θυγατέρα, καὶ νύμφην καὶ πενθεράν. ἦσαν δὲ πλείους καὶ οἱ περὶ τὸν Ὑάκινθον μοναχοί, ἄστατοί τινες καὶ εἰς τόπους ἐκ τόπων πλανώμενοι, ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου ζηλοῦντες ἐξορισθέντος. ἄλλοι δὲ γε καὶ εἰς ἀρετὴν διαβεβημένοι ἐκ τε τοῦ Γαλησίου καὶ ἐτέρων μονῶν, ὡς οἱ τότε τῆ τοῦ Παντεπόπτου μονῆ προσκαθήμενοι, ἀπορραγέντες τῆς ποιμνῆς ἕκαστος τῆς ἰδίας καθ' ἑαυτοὺς διέζων, μηδ' ὀπωσιιοῦν τὸν Ἰωσήφ εἰς κοινωνίαν δεχόμενοι, τοῦτο μὲν ὡς καὶ αὐτοῦ ἐπιβάντος δῆθεν τοῦ θρόνου ἐπὶ τῷ πτερινίσαι τὸν Γερμανόν, τοῦτο δὲ καὶ ὡς αὐτοῦ τὸ πρῶτον ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου ζηλοῦντος καὶ τὴν τοῦ Γερμανοῦ κοινωνίαν ἀποτρεπομένου καὶ τοῖς ἄλλοις προτρέποντος. ἔγκλημα δ' εἶχε

1. ταῖς decret.

imperatori deploratum statum regionum ultra Sangarim, extrema vastitate desolatarum. verum ista nos quoque fusius exequemur suo loco.

28. Hoc porro tempore in quo enarrando versamur, minime iam dubiis iisdemque magnis incrementis schisma ecclesiae augescens quotidie gliscebatur, utique iam in domum intima receptum funestis coniunctissimorum dissidiis. fervere ibi iurgis cuncta, patre cum filio, filia cum matre, nuru cum socru commissis, declaratis in partes contrarias pertinacique contentione propugnatis iudiciis et studiis. valentissima erat Hyacinthi factio, ingenti promoti numero vagorum quorundam et hinc inde, rursus illinc huc, inquietissime cursantium monachorum. his intoleranda declamabatur Arsenii patriarchae iniusta in exilium eiectio, omnibusque modis eiusdem procuranda restitutio pro unico videbatur proposita scopo. exurgebant aliunde prodibantque, alia quaedam vociferantes emendanda, fama virtutis incltyti sodales Galesii coenobii nec non quorundam aliorum, uti qui ea tempestate in monasterio Pantepoptae dicto morabantur, a suo singuli avulsi grege et viritim consulentes, dux auctorque sibi quisque. commune his cunctis Iosephi recentis patriarchae plane communionem aversari, nec eum rite promotum agnoscere, tum quod et ipse invasisset scilicet alienum thronum, supplantato indeque detruso Germano; tum ob inconstantiam, qua miserari antea solitus Arsenii fortunam et eum restituendum patriarchatui dicere, ex eoque aversari communionem cum Germano et aliis aversandam suadere, adeo iam contraria prioribus illis dictis actisque facta ostenderet, in partem se inserens agnitas sibi quoque damnataeque palam iniuriae, et locum insidens unde inique depulsum questus esset viventem adhuc patriarcham legitimum. verum hoc cum esset illi commune cum alio crimen, alia erat peculiaris quae illum vehementer gravabat invidia. ut enim Germanus supra iniuriam exclusi Arsenii propria laborabat infamia mutatae contra canones sedis et Constantinopolitani ex Adrianopolitano transcensi throni, sic et offendebat in

καὶ οὗτος ἴδιον μείζον τοῦ προλαβόντος· ἐκείνος μὲν γὰρ τῇ με-
 ταθέσει προσέκρουεν, ὁ δ' Ἰωσήφ τῷ ἀπὸ τοῦ πατριάρχου ἀφο-
 ρισμῷ, ὃν ἀφωρίσθαι ἐπὶ τῷ μὴ τὸν βασιλεῦς εἰς πνευματικὴν
 υἰότητα δέχσθαι. οἱ δ' ἐπὶ τῆς τοῦ Παντεπόπτου μοῆς μο-
 ναχοὶ καὶ ἀπεθάρρουν καὶ παρρησιαστικώτερον ἔβαλλον, ἅμα
 μὲν ὡς ἐπιβήτορι ἅμα δὲ καὶ ὡς ἀφωρισμένῳ τῷ πατριαρχοῦντι
 ἐπέχοντες. ἐντεῦθεν γὰρ καὶ μέγα τι συνελογίζοντο, τὸ καὶ D
 λύνειν ἅλυστα, καὶ μᾶλλον εἰς κρῖμα καὶ εἰς ἐπίτασιν, οὐχ ὅπως
 ἀμετόχως, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῖς ἐνεχόμενον τὸν λύοντα. πολλὴν
 10 δὲ καὶ τὴν ἐκ λόγων ἐπιφέρειν πιθανότητα ἅμα μὲν τῷ τῶν
 προσώπων σφῶν σεβασμῷ, ἅμα δὲ καὶ τῷ συζητοῦν ἐκείνοις E
 ὅπερ τοῦ πατριάρχου τὸν Ἰωσήφ, ὃν καὶ ὡς δοτράκου μεταπε-
 σόντος ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἤκονον ἐπιζάνοντα. τού-
 τους περὶ πλείστου ποιούμενος ἢ κείθειν ἢ ποιεῖν ἐκποδῶν (ἄξεια
 15 γὰρ ἀκίδες κατὰ ψυχὴν εὐσυνειδητοῦσαν οἱ ἔλεγχοι) εὐπροσώπως

6. μὲν] καὶ P. 9. ἐνεχόμενοι P.

Iosepho probrum illi uni conveniens idemque late diffamatum, quod illum
 aiebant in excommunicationem incurrisse, sub cuius interminatione vetitum
 ei olim a patriarcha fuisset habere deinceps imperatorem loco spiritualis
 filii et illius confessiones, ut antea consueverat, in posterum accipere,
 quod facere tamen perrexisset. atque hoc utroque nomine tum in vasoris
 in veri antistitis viventis locum, contra fas intrusi, tum excommunicati
 propter conscitam culpam, cuius prohibitioni fuerat anathematis ipso facto
 incurrendi denuntiatio annexa, Pantepopteni praesertim monachi liberrime
 mudacissimeque omnium Iosephum exagitabant, alteram in primis crimi-
 nationem vehementer exaggerantes, eiusque indignitatem argumentis e
 iure ac disciplina ecclesiastica speciose collectis demonstrantes, quod non
 tantum absolvere absolutionis incapacem, privatus ipse nominatim talis
 iurisdictionis potestate, attentasset; sed praeterquam expertus auctoritatis
 solvendi alterius, etiam ligatus ipse quoque et contracti consicique ana-
 thematis vinculo constrictus, istud ipsum praesumpisset. in quo non
 oratione tantum, loco utique vecti plausible, ad persuadendum valebant,
 verum etiam auctoritate propter speciem sanctimoniae personaeque ac oris
 commendabilem reveritamque vulgo gravitatem, persuadere semper quid-
 vis idoneam, tum autem efficacia ineluctabili trahentem, quando, ut tunc
 usu veniebat, eodem impellebant quo studia sponte plerorumque incurrebant,
 iam per se incredibiliter infensorum Iosepho ut subaessori Arsenii,
 proque illo solo vero legitimoque, cuius oppressam innocentiam vindicare
 optabant, patriarcha momentanea conversione, velut temerario tegulae
 lapsu, repente supposito subintrusoque pseudoantistiti. quae Iosephus
 initia tumultus animadvertens, et minime contemnenda recte censens, ta-
 lem eorum sopiendorum rationem inivit, quae multo vehementiorem in
 ipsum invidiae flammam accenderet. cum enim adhibito in consilium do-
 lore contumeliae propriae, cuius acerrimi sunt stimuli erga sibi recte
 conscias mentes, omnino sibi faciendum statuisset ut auctores iniuriae
 qua conflictabatur, aut de sententia deduceret aut de medio tolleret,
 primo non succedente (quomodo enim homines capto communiter impeta

P 213 χρῆται τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐπειδὴ τὸ πείθειν οὐκ ἦν (ποῦ γὰρ;) ἄνδρας ἀμειλίκτους τὴν ἔνστασιν, κολάζειν ἤρουντο. ἀνατίθεται τοῖνυν τὰ περὶ τούτων τῷ Ἀκροπολίτῃ Γεωργίῳ καὶ εἰς λογοθέτας μεγάλῳ καὶ σοφῷ τὰ μάλιστα, πλὴν κατημελημένως τῶν εἰς συνειδήσιν ἔχοντι. καὶ δὴ ἐπὶ οἰκίας ἐπαγαγὼν χαλεπῶς ἤκλιετο, 5 δαίρων κρεμαννύων μαστίλων, τοὺς δὲ γε κρεῖττους ἐκείνων καὶ ἀτιμῶν τῷ δι' ἀγορῆς θριμβεύειν ἀτίμως ἐπ' αἰτίαις κακίσταις B καὶ πεπλασμέναις, ἄνδρας πολὺ τὸ ἀξιοπρεπὲς ἔχοντας ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς σφῶν καταστάσεως, οὓς καὶ μετὰ τὸ πικρῶς ὡς οἶόν τε μετελθεῖν ἐξορταίς ἐδίδου, τοὺς καθύπευξ τῆς γῆς καὶ 10 τῶν γῆϊνων ἐξωρισμένους. -καὶ τότε πρῶτως πολλοῖς ἐπέκλασε τὰς συνειδήσεις ὁ Ἰωσήφ, καὶ τῇ τούτων παραθέσει ὁ προλαβὼν τὸ κρεῖττον ἐφέρετο ὡς μηδὲν μηδενὶ ἐνοχλήσας καθότι καὶ λέ- C γοιεν. ᾧ δὴ καὶ ὁ κρατῶν καὶ αὐθις ἐχρῆτο, καὶ πατέρα ὠνόμαζε, καὶ εἰς βουλήν εἶχε, καὶ εἰς πολλὰ ἐχρῆτο συλλήπτορι, 15 καὶ ἡδέως ἤκουε μεσιτεύοντος. ἦν γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ τῷ κόσμῳ σύντροφος, καὶ δεινὸς ὑπελθεῖν ἄρχουσι, καὶ πείσαι ὅτε καιρὸς, καὶ θυμὸν μαλαῆσαι καὶ ἀγριαῖναι. εἶχε δὲ σὺν τῇ γυνώ-

irrevocabiliter ruentes blande ac tranquille dedocendo placaret ac sisteret?) potentia imperatoris, pro gratia qua apud illum praecipua valebat, ad alterum efficiendum vi saeva incubuit. demandavit autem negotium Georgio Acropolitae inter logothetas magno, et in primis erudito callidoque, sed conscientiae parum tenerae, minimumque pensi habere in rebus gerendis credito quid fas et officium moneret. ille igitur domos obiens patriarchae obtrectatores prehensos abducebat, vexans, caedens, proscindens, suspendens, flagellans, qui vero inter illos eminent dignitate, probis dehonestans ac per fora ignominiose traducens, praetentis verae, quam celabat, causae odiosissimis iisque confictis criminibus, intolerabili utique tyrannide viris ante conspicuis et inoffenso cursu honoris eatenus in vita usis. quos etiam postquam tali acerbitate deformasset, exilio multabat, nihil sanctam reveritus professionem religiosorum, qui semel abdicato mundo exules se terrae ad coelestem ultro conversationem transtulissent. fructum consilii talis hunc Iosephus tulit, ut multorum qui ei hactenus studuerant hac violentia conscientias offenderet abs seque alienaret voluntates. apparuitque inde quanto saniori consilio decessor eius Germanus in incommodo simili fuisset usus, contumeliam dissimulans, et nemini molestiam eo nomine facessens quod in se quidvis aliter quam vellet comperisset dictum. ergo hic etiam post casum, et redactus in ordinem, existimatione gratiaque floruit, gratus ipsi principi, pater ab eo vocatus, in consilium adhibitus, procuratione demandata negotiorum honoratus, et libenter ac effectu impetrationis sequente auditus cum pro amicis intercederet. erat enim homo inautritus mundo, multo usu vitae civilis, insinuare se principibus sciens, persuadereque quae opus esset; tum eosdem placare concitareque prout res poscerent. accedebat his animi bonis et corporis robur palatinae militiae laboribus par: nec enim

μη καὶ τοῦ σώματος ἰσχυρῶς, ὡς πολλάκις τοῦ μηνὸς ἦ καὶ τῆς ἑβδομάδος ἐνόητε πρόσουδον ποιῆσθαι πρὸς βασιλεῦ, τοῦτο μὲν καὶ ἄφ' ἑαυτοῦ τοῦτο δὲ καὶ καλούμενος.

29. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ υἱὸς τῷ βασιλεῖ ἠνδρωτο Ἀνδρόνικος, P 214
 5 ὃν καὶ εἰς βασιλείαν διάδοχον ὡς καὶ τῶν ἄλλων πρότερον προη-
 τοίμαζε, καὶ ἔδει συναρμόττειν αὐτὸν τῇ προεπούση συζύγῳ, τὸ
 μὲν πρὸς τοὺς Ἱταλοὺς πρεσβεύεσθαι εὐόδως οὐκ εἶχε τοῦ Κυ-
 ρούλου μεταξὺ κειμένου κατὰ τὴν Πουλίαν, ὃν καὶ ἐχθρὸν ἀκή-
 ρυκτον ἑαυτοῦ καὶ Ῥωμαίων ἐγένωσκε διὰ τὴν πόλιν καὶ τὸ μετὰ
 10 τοῦ Βαλδουίνου ἐπὶ τοῖς παισὶν αὐτῶν κῆδος· ἤδη γὰρ τὸν
 Μαφρὲ καταλύσας ἐμεγαλύνετο ῥῆξ ὁ πρότερον κόντος, ὡς τοῦ B
 ῥηγὸς Φραγγίας ἀδελφός· τοῦτο γὰρ οἱ καὶ συμπεφωνημένος
 μισθὸς ἦν παρὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐπὶ τῷ Μαφρὲ ἀποστατοῦντι
 ὀρμῆς, ἃν εἰς τέλος νικῶη. ἐπεὶ ταῦτα, ἔγνω πρὸς Παίονας
 15 τὴν πρεσβείαν στείλαι· ὁ γὰρ ῥῆξ ἐκείνων υἱὸς ἦν Ῥωμογενὴς ἐκ
 μητρὸς τῷ ῥηγῷ γεννηθεὶς τῆς τοῦ παλαιοῦ Λάσκαρι θυγατρὸς.
 τρεῖς γὰρ ἐκείνῳ βασιλεύοντι τμηκάδε θυγατέρες ἦσαν, αὕτη C
 μία, καὶ Θανμαστή Εἰρήνη δευτέρα, ἣν ὁ Ἰωάννης σχῶν ἐβα-

18. καὶ] καὶ ἡ?

huic, ut multis aliis, obstabat valetudo quominus saepius in mense, interdum plus semel in hebdomada, adiret imperatorem, partim ultro partim accersitus.

29. Quoniam vero iam in virum adoleverat filius imperatoris Andronicus, quem is ut primogenitum sibi principatus successorem destinabat, eique propterea idoneam iam nunc coniugem expediebat iungere, circumspiciebat Augustus ubi ad id aptam inveniret. ac ne talem in Italia quaereret prohibebat praesens ibi status rerum. regnabat in Apulia, hoc est in parte Italiae Orientali obversa imperio, Carolus, palam et irrevocabiliter Constantinopolitanis Infensus ob ereptam Latinis urbem eiectumque inde Balduinum, quicum ipsi affinitatis arta necessitudo intercedebat, liberis amborum connubio foederatis. quare manifestum erat legatis Romanis, si forte in ulteriorem mitterentur Italiam filiae cuiusdam illic imperitantium Augusti filio poscendae, per irreconciliabiliter infestos Romano nomini terrarum mariumque tractus iter, ut necessarium, ita minime tutum fore. iam enim Manfredo aemulo perculso abiectoque victor Carolus, frater regis Franciae, ex conto sive comite, qualis prius vocabatur, regium magnifice nomen assumpserat, ampla ea mercede ab ecclesia remuneratus ob navatam ei fidelem et felicem operam in Manfredi defectione ulciscenda ipsoque rebelli profigando. haec reputans imperator animum et spes vertit in Pannoniam, eoque legatos decrevit mittere. rex ibi dominabatur partem Romani generis ex matre trahens senioris Lascaris filia. huic enim apud nos imperantis tres tantummodo filiae fuerunt, quarum una regi nupta Pannoniae ipsius filii nunc regnantis genitrix extitit. altera Ioanni viro imperium a socero transmissum secum attulit; tertia denique Eudocia magno apud urbem domino elocata est.

σίλευσε τὸν πενθερὸν διαδεξάμενος, καὶ τρίτη ἡ τῷ μεγάλῳ κυ-
 ρίῳ κατὰ τὴν πόλιν ἐκδοθεῖσα Εὐδοκία. ἔξ ἐκείνης γοῦν τῆς
 προτέρας ὁ τῆς Παιονίας ῥήξ τῷ ῥήγῳ καὶ πατρὶ γεννηθεὶς γυναι-
 κα πάνυ ὠραία ἐκ Κομάνων καὶ αἰχμάλωτον, ὡς λέγουσιν, ἔαν-
 τῷ διὰ τὸ κάλλος ἀρμυσάμενος θυγατέρα γενῆ. ταύτην ὡς εὐ-5
 γενῆ καὶ ἐκ τῶν Λασκαρίων καταγομένην συναρμόττειν ὁ βασι-
 D λεύς ἐβούλετο τῷ υἱῷ. καὶ δὴ εἰς πρεσβείαν ἐκλέγεται περὶ τού-
 των τὸν ἀπὸ πατριαρχῶν τοῦτον Γερμανὸν καὶ τὸν μέγαν δοῦκα
 τὸν Λάσκαριν, ἔξωρον ἤδη ὄντα, διὰ τὸ πρὸς ἐκείνον αὐτοῦ
 συγγενές· τοῦ γὰρ πάππου τὸν τόπον τῷ ῥήγῳ ἐπλήρου ὄσα καὶ 10
 ἀδελφός τοῦ Λάσκαρι βασιλέως. οἱ δὴ καὶ ἀπελθόντες περὶ τὰ
 τῆς πρεσβείας ἐπλήρου, καὶ τὴν τοῦ ῥήγος θυγατέρα τῷ υἱῷ
 P 215 τοῦ βασιλέως καὶ βασιλεῖ νόμφην φέρουσιν, ἧ δὴ καὶ Ἄνναν
 ὄνομα τιθῆσιν ὁ κρατῶν, καὶ περιφανεῖς τοὺς γάμους τελεῖ αὐτῇ
 τε καὶ τῷ υἱῷ ἐπὶ τοῦ θείου καὶ μεγάλου τεμένους τῆς τοῦ Θεοῦ 15
 λόγου σοφίας, τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ εὐλογησαντος. καὶ αὐθις
 τοῦ ἐπιόντος ἔτους μηνὸς Μουνυχιῶνος ὁγδόῃ βασιλικῶς αὐτοὺς
 σὺν τῷ πατριαρχοῦντι ὁ βασιλεύς καὶ πατὴρ ταιριοῖ, καὶ οἱ ὡς
 βασιλεῖ τὰ τῆς θεραπείας πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἀποτάττει.
 B τάττει δὲ τούτῳ καὶ τρία τῶν ὀφφικίων ἰδίως ὡς ἀναγκαῖα, καὶ 20
 τὸν μὲν Λιβαδάριον πηγάρεην ἀποκαθίστησι, τὸν δὲ γε Βρυέ-

ex prima ortus qui nunc regnabat in Pannonia, filius et heres regis patris,
 uxorem e Comanis captivam olim, sed insignis, ut aiunt, formae merito
 e servitute in regnum evectam habuit; ex eaque genuit filiam, quam ut
 Romano Lascaricae gentis praenobilem sanguine dignam imperator duxit
 quam filio et designato successoris desponderet suo. legatos igitur ad il-
 lum postalandum illuc destinans, idoneos ad tale negotium putavit ex-
 patriarcham Germanum simulque magnum ducom Lascarium, emeritas iam
 licet ac parum aptae gerendis rebus aetatis virum: sed illum eximie ad
 hanc quidem tractationem commendavit nomen et consanguinitas, quae in
 regem virginis poscendae patrem auctoritatem ei quasi avi tribuebat, ut-
 pote germano Augusti Lascaris genitoris eius matris. hi terrestri itinere
 quo destinabantur perlati, negotio e sententia confecto, brevi reduces
 filiam memorati regis sponsam adducunt filio imperatoris, iam et ipsi im-
 perii participi. virgini Augustus senior Annae nomen imposuit. tum il-
 lustris pompa et magnificentia praecipua nuptias eius cum suo filio cele-
 bravit apud magnam templum Sanctae divini verbi Sapientiae, bene pre-
 cante novis sponsis Iosepho patriarcha. anno inde secuto, die octava
 mensis Novembris, regie ambos ipse pater, praesente ac sacris operante
 patriarcha, coronavit, deincepsque Andronico ut iam imperatori familiam
 et ministerium auxit in modum supremas dignitati convenientem, tres
 praeficiens palatinis Augustae maiestati necessariis officis. nam Libada-
 rium imperatoris novi pincernam constituit, Bryennium autem honoravit

κων ἐπὶ τῆς τραπέζης τιμῶ, καὶ τρίτον τὸν ἐκ Χριστοῦ πόλιως
 Τζαμπλάκωνα τατῶν τῆς αὐλῆς αὐτοῦ ἐγκαθίστησιν. εὐτρέπιστο
 μέντοι τούτῳ καὶ βακτηρία βασιλικὴ χρυσοῦ ὑπόζυλος, ἐς ὃ κρα-
 τεῖν ταύτην ἐπὶ τῶν θείων ὕμνων, ὡς ἔθος, σὺν τῷ πατρὶ. καὶ
 ἐπερᾶχθη καὶ τότε, ἅπαξ ἢ καὶ δεύτερον ἢ καὶ πλέον ἡμῶν ἰδόν-
 των κρατοῦντα. ἔπειτα δόξαν τῷ βασιλεῖ (μίαν γὰρ εἶναι τὴν C
 ἀρχήν, βακτηρία δὲ τῆς ἀρχῆς σύμβολον, χρῆναι δὲ καὶ ταύτην
 μίαν εἶναι) διὰ ταῦτα ἠθέλητο τοῦτο. ἐδόθη δὲ καὶ προστάσσειν
 καὶ ὑπογράφειν βασιλικῶς, πλὴν οὐ μνηολογεῖν ὡς ἔθος τοῖς βα-
 10 αιλῆσιν, ἀλλὰ γράφειν δι' ἐφθρῶν οὐκεία χειρὶ "Ἀνδρόνικος
 Χριστοῦ χάριτι βασιλεὺς Ῥωμαίων." οἱ δὲ πρὸς τὸν πατέρα αἰ
 ὄρκοι καὶ βασιλεῖα μετὰ τὴν εἰς θεὸν καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐγγράφως
 ἀσφάλειαν, ὡς μὴ ἐπιβουλεύει ἀλλ' ὑποτάττειτο, καὶ λίαν D
 ἀσφαλεῖς προέβαιον. ἐφ' οἷς οἱ τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτὸν ὄρκοι καὶ
 15 οἱ τῆς ἐκκλησίας ἐγίνοντο. ἔτομογράφουν δὲ καὶ αἱ ἀρχιερεῖς,
 ἐπ' ἀφορισμὸν ποιοῦντες τὸν ὃς καὶ ἐπαναστατῆ τῷ βασιλεῖ. εἶχε
 γὰρ εἰς ὑποψίαν τοὺς ἀδελφοὺς ἔτι, καὶ μᾶλλον τὸν δεσπότην
 Ἰωάννην, πολὺ τὸ θερμὸν παρ' ἐκείνῳ βλέπων εἰς μάχας, καὶ
 τὴν πρὸς ἐκείνον παρὰ ἀπάντων διὰ τὸ εὐεργετικὸν καὶ πρὸς τὰς

7. βακτηρίαν?

praefectura mensae regiae; tertium denique ex Christopoli Tzampliconem
 Tatam aulae ipsius declaravit. paratus Augusto juniori quoque est ba-
 culus regius auro exterius obductus, intime ligneus, quem teneret de
 more cum patre, quoties divinis hymnis interesset. idque factum est se-
 mel, iterum aut etiam saepius, nobis videntibus. aliud postea visum Au-
 gusto seniori. nam cum reputaret unum esse principatum, utcumque
 communicatum principibus duobus, sceptrum imperii symbolum unum tan-
 tum ostendi deinceps oportere censuit. concessa etiam Andronico est fa-
 cultas edicta condendi, subscribendique chartis regis ut imperatores so-
 lent, excepta tamen appositione mensis, quam sibi reservatam uai voluit
 senior Augustus, ita ut filio in imperio collegae liceret solum extense ac
 citra compendium scribere rubrica manu propria in hunc modum, Andro-
 nicus Christi gratia imperator Romanorum. iuramenta deinde a novo
 Augusto, post cautionem scripto datam de sua in deum et ecclesiam fide
 obsequioque, exacta sunt talia, quae clare pietatem et obedientiam eius
 erga patrem Augustum plenam inviolatamque praestarent, distincte ipso,
 deo teste, pollicente se non insidiaturum, se in subiectione obnoxia per-
 sistiturum. sub haec a populo et ecclesiasticis iuratum in verba novi Au-
 gusti. decretum quoque pontifices rite pertulere, quo excommunicationi
 subiciebant eum quisquis foret, qui in novum imperatorem insurgeret. id
 actum est carante seniore, fratrum propriorum ambitionem suspectante,
 maximeque despotae Ioannis, quem ad quidvis sperandum magnis videbat
 praesidiis instructum, feritndinis bellicae tot praeliorum successibus spe-
 ctatae, studiique erga eum praecipui omnium propter eius benevolentissi-

E δόσεις πρόχειρον τοῖς αἰτηθεῖσιν ἀγαθοθελίαν. οὐδὲν γὰρ οὕτω
 δουλοὶ τὰς ψυχὰς τοῖς ἀνθρώποις ὡς ἡ μετὰ χάριτος εὐποιῶτα.
 κἄν ἀφελιοι τὸ εὐεργετικὸν τῶν ἀρχόντων, εὐρήσεις ἐκείνους
 ἀλαλάζοντα τύμπανα, ἃ κτύπον ἔχουσιν ἐν τῷ μᾶλλον εἶναι
 κενά. οὕτω καὶ λόγος παρ' ἀρχουσιν ἄπρακτος, κρεῖττον ὄν τὸν 5
 δυνάμενον εὖ ποιεῖν πρᾶξιν ἔχειν τὸν λόγον ἢ λέγοντα μόνον τὸν
 ἄρχοντα ψεύδεσθαι. καὶ μαρτύριον ἀψευδές αἱ ὠφελούσαι βο-
 τάναι καὶ τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων χρήσιμοι, ὧς δὴ σιγηλῶς τὸ
P 216 ὠφελούσιν προῖταγονται. εἰ δέ τινας μικρολόγως ἢ τῶν χρημάτων
 ἀπουσία λυπεῖ, δεξιότως ἐκείνοι τὴν παρουσίαν, τί πρὸς ἡδο- 10
 νὴν συμβάλλεται. καὶ εἰ ἡδονὴν ζητοῖεν, πολλῶ κἀλλιον τὴν
 τ' ἐνεστῶσαν ἔχειν καὶ τὴν μέλλουσαν ἐλπίζειν, ἀπάντων μὲν εὐ-
 φημοῦντων. τὸν εὐεργέτην, Θεοῦ δ' ὑπαιχθουμένου τὸ μέλλον.
 ἴστωσαν δ' ὅτι Πτολεμαίου μὲν καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ τὴν βα-
 σιλείαν τῇ εὐεργεσίᾳ ὀφείλοντος (οὐ γὰρ ἔγω λέγειν τοῦνομα, οἶμαι 15
B δέ, Τίτος ἦν) ταῦτα τὰ χρήματα, δι' ὧν ἑαυτοῖς προσποιήσαν-
 τες τὴν ἀθάνατον εὐκλειαν ἡμῖν καὶ αὐθις ἀφῆκαν μηδὲν δαπα-
 νήσαντες. καὶ οὗτος ἔστιν ἀδαπάνητος πλοῦτος, ἡ εὐποιῶτα,

mam in donando et quidquid a quovis rogaretur prolixè gratificando lar-
 gitatem. nam nihil sic animos mortalium hominibus subicit ut beneficen-
 tia grate ac liberaliter exercita; quam si principibus abstuleris, invenias
 illos aliud nihil nisi tympana resonantia, quae eo plus strepunt quo mag-
 is sunt vacua. horum enim inani sono similia sunt promissa principum
 effectu sequente destituta, cum melius longe sit, eum qui potest, re ipsa
 dare, nihil dicendo, sed vice verborum opera exhibendo, quam pollicen-
 tem quae minime deinde praestet, principem mentiri. huius rei manife-
 stum exemplum videre est in herbis utilibus vitae humanae, quae inveniunt
 et non loquuntur succosque salubres tacitae ministrant suos, eo gratiores
 quo simplicius et ab ambitione disiunctius prosunt. quodsi quibus avare
 sordidis dolet abungere a se donando pecuniam, cuius a conspectu re-
 motae desiderium scilicet non ferunt, ii, quaeso, dicant quam veram et
 non imaginariam voluptatem nummorum ipsis sub oculis et in manu po-
 sitorum afferat praesentia. si gaudere quaerunt, quod gaudium eo ma-
 ius, quod vel praesens largiendo percipitur vel certo iude securitatem spe-
 ratur? homines iam nunc beneficiis affecti benefactores acclamationibus
 faustis laudibusque dulcissimis cumulant: deus autem etiam in futurum in-
 gentia se repensurum beneficiis praemia confirmat. sciant autem eiusmodi
 angusti animi principes unum istum ipsis proprium et semper mansurum
 divitiarum constitutum fructum, gloriam quae ex distributione ipsarum in
 eorum nomen redundat. nam alioqui Ptolemaeus, Alexander et ille alius
 (nomen nunc non occurrit), qui utilitatem principatus sola definiebat fa-
 cultate bene merendi de hominibus (Titus, opinor, is fuit), eas ipsas pe-
 cunias, quibus largiendis immortale consecuti sunt decus, inconsumptas
 posteris moriendo transmiserunt, unum ex ipsis lucrati bonum inamissi-
 bile, beneficiorum famam aeternam. qua Ioannes despota late clarus

ἦν ἐκείνος ἔχων πρὸς πάντας καὶ ὑπὲρ βασιλεῖς ἐκλείζετο. ταῦτ' ἄρα καὶ ὑποπτευόμενος πολλὰ πάρηγνυτο τῶν ὄντων. τὴν γὰρ ἀρχὴν ἐνεχωρεῖτο τούτῳ μὴ ὅτι βαρδαρειώτας καὶ κορτιναρίους μόνον καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος ἔχειν, καὶ γὰρ τοὺς ἐπὶ τῆς εἰσα- C
5 γωγῆς, οὓς δὴ καὶ ἑταιρειάρχους λέγουσιν, ἀλλὰ τι καὶ πλεον τῶν τῆς βασιλικῆς θεραπείας συνεπιφέρεσθαι. ἀλλ' εἰς τὸ πρόσθιν ἰὼν ἐξησθένει, τὰ μὲν ἐκὼν τὰ δ' ἄκων προσαφαιρού-
μενος· καὶ γὰρ καὶ τὸ πολὺ τῆς οἰκονομίας ἀφῆρητο. νῆσοι γὰρ πᾶσαι τὸ πρότερον, Μιτυλήνη λέγω καὶ Ῥόδος, καὶ κατὰ γῆν
10 πλειστά τε καὶ μέγιστά οἱ εἰς αὐτάρκη πρόνοιαν ἦσαν. τότε δὲ καὶ τὴν δουλείαν ἐμφαίνων πρὸς τὸν νεωστὶ βασιλεύοντα, εἴ ποῦ D
· τι καὶ εἰς φιλοτιμίας λόγον χλαμύδα παρὰ βασιλέως ἐλάμβανε, μέγας ὢν μικροῖς ἱματίοις καὶ εἰς γόνυ μόλις περιστελλετο, καὶ ὁ ἥρωσ ἐκεῖνος ἐπὶ τῶν ἀνακτόρων πολὺ πλεον ταῖς παιδικαῖς ἀ-
15 πεχόνας ἐνηγλαῖζετο ἢ τοῖς ἰδίοις καὶ κατὰ τρόπον τοῦ σώματος ἔχουσιν. οὕτως ἐκεῖνος ἐκ τῶν ἔξω καὶ οἷς ἐποίη, τὴν ἔνδον διαθήσειν καὶ ἡ ἐλογίζετο παρενέφαινε, ὅπου καὶ αὐτὴν δὴ τὴν E

apud omnes, plus etiam quam imperatores ipsi, praedicabatur. hinc videlicet in suspiciones incurrebat regnantium; quibus illi solliciti acri cura iacumbant ad detrahendum de opibus eius caeteraque gloria, quantum citra declarati odii publicam professionem possent. cum ergo principio concessum ei fuisset non Bardareotas et cortinarios solum ac praefectos cubiculi habere in ministerio domestico, sed et admissionales, quos haeriarchos dicunt, et si quid his amplius in regio fere satellitis censetur, quocumque iret circumducere libere permissum, deinceps ista contrahi sensim ac restringi coepta sunt, modo hoc modo alio ex illis privatum excedentis modum honoris insignibus ablatis, nunc ipso, quod ita expedire sentiret invidiae placandae, sponte abdicante, nunc dominis vel ab invito auferentibus. quin etiam splendorem eius obscurare domesticum non contenti, plerasque attributae olim potestatis partes paulatim carpendo resumebant, simul dignitatem, simul eius sustinendae fundamenta, proventus pecuniae annuos, malignitatis iam male dissimulatae minime obscura grassatione minuentes. datae illi prius insulae fuerant pleraeque nec parum uberes, Mitylene, inquam, et Rhodus ahaeque, tum in continentii plurima maximaque territoria, unde illi mercedes ad victum sumptumque caeterorum amplissimae redirent. cunctis hinc demptis, non modo in ordinem sed et in tam miserum servitutis redactus est gradum, ut palam iam cerneretur ambire aulica sedulitate Augustum iuniorum, ac si quando is ipsi, velut in praemium obsequii, aliquam e suis chlamydem donaret, reverenter acciperet indueretque, etiam ea, quippe ad formam nondum plene adulti adaequata corporis, viro, qualis erat ipse, perfectae aetatis staturaeque altioris parum conveniret. ergo videres heros illum tantum per regiam fratris aulam curtis et paulum modo excedentibus pueriliam mensuram tunicarum aegreque ad genua promissis sese multo magis ac libentius ostentare vestibus quam propriis e suo domestico vestiario de-
promptis, suoque videlicet ipsius adaptatis modo corporis. sic ille, qua

διὰ μαργάρων καλύπτραν καὶ τὰ δξύλενα παράσημα ἀπεβύλετο, κατὰ τρόπον ὃς καὶ μετ' οὐ πολὺ ῥηθῆσεται, τὸ ταπεινὸν ἐαυτῷ προνοῶν διὰ τὸ ἐκεῖθεν ἀσφαλές καὶ πάσης καχυποψίας ἀνώτερον.

- P 217 30. Ἀλλὰ πρότερον ἢ τοῦτο ῥηθῆναι, τὸ κατὰ τὸν μέ- 5
 γαν κοινοσταῦλον τὸν Ταρχανειώτην Ἀνδρόνικον καὶ ἀνεμιὸν τοῦ
 κρατοῦντος λεγέσθω. ἔφθασε μὲν ὁ λόγος καὶ γαμβρὸν ἀπέδειξε
 τοῦτον τοῦ Δούκου Ἰωάννου καὶ ἔξ ἀξιωματῶν σεβαστοκράτορος.
 τούτῳ τοίνυν τὰ κατὰ τὴν Ὀρεσιάδα τε καὶ τὰ ἐνδότερα τοῦ
 Αἴμου ἐπιτετράφητο, καὶ ἦν αὐτῷ συνάμα τῇ γυναικὶ κάδισμα 10
 B ἢ Ἀδριανούπολις. ὡς γοῦν ἐκεῖσε ὄντι χρόνος ἐτρέβητο πλείστος,
 οὐκ οἶδ' ὅ τι παθῶν, ὡς δ' ὅ τῶν πολλῶν λόγος ἔχει, τῷ ἀδελ-
 φῷ Μιχαῆλ ὑστέρφ γε ὄντι αὐτοῦ εἰς μέγαν δομῆστικὸν κατα-
 στάντι ἐγκοτῶν ἐκτόπως, δι' αὐτὸν δὲ καὶ τῷ τιμῆσαντι, βου-
 λην βουλευέται λίαν αἰσχροὺς καὶ τοῦ γένους ἀναξίαν. εἰς τοῦν 15
 γὰρ βαλλόμενος αὐτομολεῖν πρὸς τὸν πενθερόν, ἐπεὶ ἐν καταστά-
 σει τῶν ἐκεῖ πραγμάτων ὄντων οὐκ ἄνυστά οἱ τὰ τῆς αὐτομολίας
 C διέγνω γίνεσθαι, τὴν ἐπὶ τῆς πέτρας σηπὴν μιμεῖται. ἐκείνη
 γὰρ (καὶ σιωπῶ τὸν φυσικὸν λόγον οὐχ ὡς ἐξέραςμα τὸ μέλαν
 δεχόμενον, ἀλλ' ἀκούσιον διαχώρημα ὄνεν ἑξαίφνης τῷ φόβῳ 20

penitus esset in animo affectus, modestam fastuque superiorem omni demissionem habitu factisque gaudebat exterius proferre. quo in genere tegmen quoque capitis margaritis distinctum et ex roseo candentia deposuit insignia ultro ac volens, ut paulo post dicitur, obsequiosae modestiae instinctu, humilem in se speciem affectans propter speratam ex ea securitatem et malarum de se suspicionum abolitionem plenam.

30. Sed ista priusquam referimus, de magno conostaulo Andronico Tarchaniota sororis Augusti filio dicatur. hunc paulo superius narravimus generum fuisse factum ducis Ioannis, dignitate Sebastocratoris: porro eidem post istas nuptias credita fuerat gubernatio provinciae, quae praeter Orestiadem et adiacentes huc terras etiam interiora Haemi complectitur; qua cura ut commodius ex propinquo fungeretur, domicilii sedem Adrianopoli fixerat, ubi cum uxore morabatur. ibi longo iam tempore versatus, repente nescio quid passus, ut vero plerique aiunt, audita promotione Michaëlis fratris sui minoris in dignitatem magni domestici, incredibiliter offensus tam ipsi quam ei a quo is fuerat in istum evectus gradum, ad cogitationem valde vituperabilem et genere indignam suo applicat animum, consilium iniens transfugiendi ad socerum. quia vero tranquillo, ut tunc erant, rerum statu tuto atque impune id se facere posse desperabat, quo ei ex sententia negotium succederet, sepiam haerentem petrae sibi putavit imitandam. de huius aquaticae animalis natura breviter dicere non omitto, quod qui observant diligentius, tradunt non esse illi atramentum in potestate, quasi id sponte cum vult evomat, sed atrum istum liquorem piscis huius visceribus conceptum excrementum ipsi

συσπειλωμένης καθεκτικῆς δυνάμεως, ᾧ δὴ καὶ συμβεβηκός
 τὸ ζῶον εἰς βοήθειαν χρῆται καὶ ἀποφυγῇ τῶν δεινῶν) ἐκείνη
 τοίνυν θέλουσα φεύγει τοὺς θηρατὰς ἔξωμει τὸ μέλαν καὶ τὸν
 πότον συγχέει, καὶ οὕτω ῥᾶδιᾳ τῇ φουγάδῃ χρῆται. κακείνος P 218
 5 συγχέειν θέλων τὰ πρόγματα ὡς βοηθησόμενος πρὸς τὴν φυγῇ
 τῇ συγχύσει, Τοχάρων ἐξελθεῖν γένος παρασκευάζει, οἱ καὶ φα-
 νέντες τὴν γῆν πᾶσαν ἐκείνην ἐπέθειον ὡς ἐπὶ κέρδει συγκαλιθύντες.
 ἢ τοίνυν ἐκείνοι τὸ τηλικαύδε τοὺς ἀνθρώπους ἔδρασαν, ἰδίαν
 ἀπαιτεῖ σχολὴν πρὸς τὴν τῶν δεινῶν ἔξαγγελίαν, οὐ γράμμασιν
 10 ἀλλὰ δάκρυσι γνωριούμενα· πλὴν ὡς ἂν ἀσφαλῶς εἴποι τις, οὐχ B
 ἦττω ταῦτα τῶν μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου προτέρων σφαγῶν.
 αὐτὸς δὲ τῇ τούτου συγχύσει προσβοηθούμενος ἕμα γυναικὶ ἀν-
 τομολεῖ πρὸς τὸν πενθερόν. ὅποιας γοῦν τῆς ἀναδοχῆς ἐκείθην
 εὐμολοῖησε, περιττὸν ἴσως καὶ λέγειν, ὅμως δὲ ἕλην ἰδίῳ τὴν
 15 μάρην ἀνάπτεισθαι. καὶ γὰρ τέως ὁ Δούκας τοῖς ἰδίοις ἀρκού-
 μενος ἠσούχαζεν ἀμαμένων, ἔστι δ' οὗ καὶ τὸν ἴδιον τρόπον κατα-
 σκευάζων ἐπὶ τὰ τοῦ βυσιλέως ἐπιτειχίσματα καὶ τὰ περὶ τὰ
 Ἰωάννινα παρασιπῶν. ἡρεμῆν δ' οὐκ ἦν ὄλωσ ἐκαίνῃ ἀνδρὶ μύ- C
 χαις χαίροντι καὶ πολέμοις, ἐξ ὧν κερδαίνειν ἀεὶ ποτ' ἤλαψεν.

esse, quod ex contractis metu infirmi et formidolosi animalculi membris
 necessario effundatur. astutiae porro quasi cuidam eius tribuitur, quod
 ipsam necessitatem velut vertens in consilium, ista suffusione liquoris atrī
 salutem plerumque sibi conficit, manus sic effugiens prensantium. cum
 enim piscatorem imminere sibi captantem sentit, evomit atramentum, et
 aquam in qua est, prius pellucidam, turbat obfuscataque: atque in illis
 tenebris effugii viam invenit. sic Andronicus Tarchaniota, ut secure ac
 sine impedimento deliberatum exequeretur transfugium, turbare prius ac
 miscere omnia constituit, accitis in Romanas terras Tocharis, qui statim
 ad ostensam accurrentes praedam, magno numero intra fines imperii sunt
 visi. quantum autem illi tunc cladis, et omnis generis iniuriarum miseriam
 illorum tractuum hominibus intulerint, proprii nec parvi operis argumen-
 tum esset, pro magnitudine atrocium malorum non literis sed lacrimis
 scribendi. caeterum id dici sine mentiendi periculo breviter potest: ca-
 lamitatem vastitatemque ista occasione huic importatam regioni nibilo mi-
 tiorum, minusve acerbam crudelitate caedum, avaritiaque rapinarum ea
 fuisse, quae aliquanto ante iisdem populis irruptione Constantini Bulgari
 Tocharos secum ducentis fuerat illata. per hanc ille sibi ad finem desti-
 natam utilem confusionem rerum, ad socerum una cum coniuge profugit.
 ut autem exceptus ab eo fuerit, et quis ipsi novi fructus hospitii consti-
 terit, superfluum opinor nobis sit exequi: illud constat, quod ad nostram
 rem facit, subministratum inde praetextum Ioanni duci belli in nos mo-
 vendi. eatenus enim ille suis contentus utcumque quiescebat occasionem
 expectans: et quamquam erumpebat nonnunquam impatiens foederum ani-
 mus, tentandis, cum aderat opportunitas, munitioibus imperatoris: quo
 in genere quae circa Ioannina sunt ad se attraxerat: tamen larvam ad-
 huc hand plane abiecerat; non ille quidem natura talis ut in illa diu

ἡ γὰρ τοῦ εὐεργοῦ σχολὴ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀργοῦ ἀσχολίαν τὰ μέγιστα κατεργάζεται· ὡς γὰρ ἀργῆς ψυχῆς καὶ κατερραθυμημένης τὸ ἐνευκαιρεῖν ἐν κενοῖς, οὕτω θειμῆς καὶ σπουδαίας τὸ χωρεῖν
 D ὁμόσε τοῖς πράγμασιν. οὕτως ἦν ἐκεῖνος τῷ τότε τῆς αὐτῆς πείρας καὶ στρατηγίας ὕλη τοῖς παραπέμπουσι χρώμενος, οὐ πο- 5
 λεμῶν ὅτε δόξοι τοῖς ἐναντιοῖς, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἐνεργεῖν διεγέ-
 ρων καὶ τὸν ἀπάλαμνον.

P 219

31. Ταῦτ' ἔρα καὶ βασιλεὺς δευνοπαθῶν ἐπὶ τούτοις δυ-
 νάμεις παρασκευάζεται πλείους, πληθὸς ὡσεὶ τεσσαράκοντα σὺν
 τῷ ναυτικῷ χιλιάδων, ὡς λέγεται, καὶ παραδόνς τῷ δεσπότῃ 10
 πέμπει διὰ ταχέων ἐπὶ τὸν Ἰωάννην. συνεκίεμπε δ' ἐκείνῳ καὶ
 ἄλλους πλείους τῶν λοχαγῶν καὶ ἐκ μεγιστάνων, ὧν εἷς ἦν καὶ
 δν εἶχε δομῆστικον τῆς τραπέζης. ὁ δ' ἦν ὁ Καβαλλάριος Ἀλέ-
 B ξιος, ἀνὴρ γεννύδας καὶ ἀνδρικός, δε καὶ παρηπλόαυσεν ὕστε-
 ρον τοῦ πολέμου τοξευθεὶς ἐν τῇ μάχῃ παρὰ του, κἀκεῖνῳ μὲν 15
 κλέος ἑαυτῷ δὲ πεισὶν εὐκλεῶς παρέσχεν, οὗ κάλλιστον τοῖς νέοις
 πίπτειν πεισῶν. ὡς γοῦν τὰς δυνάμεις παραλαβὼν ὁ δεσπότης
 πρὸς δύσιν ἤλαυνε θαρρῶν ταῖς παρασκευαῖς ὡς καὶ ἀπὸ κινή-
 σων τὸ ἔδαφος, ὁ βασιλεὺς καὶ λαὸν διὰ θαλάσσης ὄπλιζεν, καὶ

4. αὐτοῦ?

simulatione teneri posse speraretur. quippe vasti pugnacisque vir animi, nihil nisi vim et bella spirans, ex quibus aucturum sese fortunas, et lucris ingentibus ditandum confidebat. porro viri strenui vel ipsum otium, negotio remissi ac languidi, rebus peragendis maximis efficacius est. nam ut animae desidis ac negligentis est in vanis sibi placere, ac felicem se putare complexu exilium bonorum: sic acris e contrario atque arrectae ardentisque maioribus usque inhiabundae proprium est, prorumpere in opus quavis occasione, ac nullam frustra offerri movendarum rerum ansam sinere. talis tunc erat dux Ioannes; ipsis illis quas furtim primum attentaret grassatiunculis et successibus modicis pro fundamento ulterio- rum utens: nec expectans tunc bellare cum hosti videretur; sed ex sua spe ac commode articulos occasionum captans: et non nimis admonens, sed agendo expergefaciens adversarium indormientem rebus.

31. Haec ita erant: quibus cognitis indignatus imperator, exercitum comparat ingentem; numero, ut fertur, quasi quadraginta milium, navibus in eam summam comprehensis copiis. et hoc tanto apparatu tradito Iohanni despotaе, vadere illum confestim infestis signis in Ioannem iubet. misit etiam cum eo plures alios tribunorum et magnatum, quorum unus erat, quem domesticum mensae habuit, Caballarius Alexius, vir generosus et fortis. hunc Mars hoc bello pigneratus est, sagitta in praelio sublata a quopiam ignoto, qui sibi gloriam, hosti honestam funus peperit. sic enim decus illi contigit gloriosae mortis ibi appetitae, ubi cadere iuvenibus est honestissimum. cum igitur succinetas magnis hisce terrestribus copiis despota Ioannes tantis animis in Occidentem movit, ut

στόλον ἔξαρτυσάμενος ἱκανὸν ἐκ πόλεως καὶ τῶν ὑποδηήποτε χω- C
 ρῶν τε καὶ νεωρῶν, ὡς εἶναι τὰς πάσας ναῦς μακρὰς τε ἅμα καὶ
 ταχυναυτούσας τρεῖς πρὸς ταῖς ἑβδομήκοντα, παραδοὺς ταύτας
 τῷ πρωτοστράτορι Φιλανθρωπῶ καὶ αὐτὸν ἐκπέμπει, ταῖς
 5 Λατινικαῖς χώραις προστάσων, εἴ ποί παρικοί, προσβάλλειν·
 οὕτω γὰρ μᾶλλον εὐδοεῖν τὸν κατὰ γῆν πόλεμον ᾤετο, εἰ ἔχοντες
 καθ' αὐτοὺς οἱ Λατίνοι τὸν περὶ σφίσι φόβον τῆς πρὸς τὸν
 Ἰωάννην βοηθείας ἀπόσχοιντο. καὶ δὴ τὴν ταχίστην τῷ τόπῳ D
 τῶν νέων Πατρῶν ἐπιστάντες τοῦ δεσπότη ἐκκληξίς κατεῖχε
 10 πάντας καὶ παραγή, ὡς προσχωρεῖν μὲν ἐντεῦθεν ἐκίειν τὰς χώ-
 ρας, γνωσιμαχεῖν δὲ τὰ φρούρια ὡς μικρὰν ἀντισχόντα, ὅσον
 ἀφροσιώσασθαι τὴν πίστιν τῷ Ἰωάννῃ, προδοῦναι μὴ ἐνεγκόντα
 τὴν ἔφοδον· ποῦ γὰρ ἂν τις καὶ ἤλπισεν ἐξ ἄλλου τῶς τρόπου
 καὶ μηχανῆς σῶζεσθαι; ὁ μόντοι γὰρ Ἰωάννης τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ E
 15 μόνους ἔχων, τῷ πλήθει κατὰ παλὸν λειπόμενος, ταῖς ἐπινοαῖς
 ἐπιχειρεῖ σῶζεσθαι. ὅθεν καὶ νῦν μὲν ἔνθα νῦν δ' ἐκίεισε προ-
 βαίνων, ὡς οἶόν τε ἦν, κατησφαλλετο τὸ αὐτοῦ· τὸ γὰρ χωρεῖν
 εἰς μάχην ἔν τι τῶν ἀδυνάτων ἐδόκει. ἄλλ' οἱ τοῦ δεσπότη
 ἰχνηλατοῦντες οἷον ἐκείνον ἐπέτρεχον συνεχέστερον, προκατα-

terram haud dubie se concussurum confidere videretur, destinavit impe-
 rator eodem quoque classem ornatam oneratamque superbissimo delectu,
 cum ex urbe tum ex cunctis provinciis ac navalibus diligentissime habito,
 ita ut numerus navium partim longarum partim celerum ad tres et sep-
 tuaginta ascenderet; quas commendans protostratori Philanthropo, ius-
 sit eum cum ea classe oras legere Latinarum regionum, infestasque ha-
 bere, ac sicubi res ferret exscendere incursionibusque urere, sic arbi-
 tratus certius faciliusque processuras ad spem plenae victoriae belli uni-
 versae rationes, si proprio impliciti periculo Latini cogitare de mittendis
 Ioanni auxiliis prohiberentur. cum ergo velocissime despota Ioannes in
 locum esset pervectus novarum Patrarum, ingens ibi cunctos terror et
 consternatio turbavit, adeo ut ei passim pagi et oppida se dederent, ar-
 cium vero praesidia inter ancipites sententias fluctuarent. exigua nec
 longum, ut apparebat, valitura fidei Ioanni datae reverentia cohibente ab
 ipso ad primam statim irruptionem prodendo: nam ad extremum vitare
 se posse deditiois necessitatem desperaverant, utique cum circumspicien-
 tibus canota, salutis alia via expediendae ratio humanitus appareret
 nulla. inter haec Ioannes ipse passim desertus a plerisque, nec alio iam
 fere quam familiarium opum et capiti ac summae rerum suarum quam posset
 optime consulere nitabatur, loca ex locis mutans, nusquam diu consistens,
 nunc hic, mox illic improviso apparendo, conatus insequentium, quoad
 poterat, frustrans. nam manum conserere, et adeam facere praelii, de-
 stitutum copiis, ultra omnem et facultatem, ita cogitationem erat. porro
 duces ac milites despotae late per regionem sparsi duces hostium ubi la-
 teret omnibus vestigiis indagabant: scrutantes assidue loca cuncta quibus

- P 220 λαμβάνοντες τόπους οἷς αὐτὸν ᾤοντο σῶζεσθαι, ἔδεν καὶ τῷ ἀποχωρεῖν μὲν προσήγεν ἐκείνους, τῷ δὲ γε δειλίαν ἐμφαίνειν θαρραλεωτέρους ἐποίηε προσβάλλειν· τῷ γὰρ πλήθει περιῆσαν, καὶ κατημέλουν διώκοντας. ὡς δὲ κόρον ἐκείνος ἐλάμβανε τῆς ἀποφυγῆς καὶ τὰ ἔξω προσυπώπτευσεν ἤδη τῶν ἀπάντων καταλη-
5 φθέντων, ἔγνω φρουρίᾳ ἑαυτὸν πιστεῦσαι, καὶ φέρων ἑαυτὸν
B ταῖς Πάτρας ὀχυρᾶ πόλει καὶ ἐκ νέου συστάσῃ δίδωσι καὶ πιστεύει φυλαχθῆσόμενος. καὶ ὁ μὲν καταφυγὴν ὀχυρὰν εἶρε τὰς Πάτρας, οἱ δ' ἄμφι τὸν δεσπότην μαθόντες τὴν πόλιν κύκλω περικαθίζουσιν. καὶ συχναὶ πρὸς τοὺς ἐντὸς διαμηρύσεις ἐγ-
10 νοντο τοῦ δεσπότη, ἑαυτοῖς μὲν προνοεῖν τῶν βελτίστων, ἐκείνον δὲ παραδόντας σῶζεσθαι· μὴ γὰρ ἀποχωρεῖν ἐκείθεν, μὴ ἄλλοθί που τραπέσθαι, μὴ φροντίσαι τὰ πέραξ καλοντα καὶ ἀγροὺς κατασκάπτοντα καὶ ἀμπελῶνας τέμνοντα, καὶ τέλος καὶ
C αὐτοῖς ὡς πολεμίοις χρωμένον τέλειον ἀφανίζειν, κἄν ὄπη καὶ ὁ 15

eum abscondi vel exigua suspicio esse posset. unde cum ille latebras subinde mutans continuo fugeret, trahebat post se hostes, ulterius sic semper in eius ditionis sese promoventes intima: quos ille ipse manifestis deprehensus indicis ducis fugientis timor audaciores scilicet in se invadendo faciebat, fretos utique qua clare praevalebant multitudine, nec magnopere formidandum quidquam arbitantes ab eo qui viribus palam diffidens, spes salutis omnes in fuga reponeret. ut autem satis denique illum desultorii erroris et fugae infinitae taedium cepit, simulque cunctantium ab exteris auxiliorum suspicatus coniectura causam, ab universis iam se sociis derelictum intellexit, arci culpam munitae caput salutemque confidere decrevit. ergo se Patras conferebat (praevalida haec erat et propugnaculis recens structis munitissima civitas) eo se inclusit, idoneum id praesidium ratus cui summam rerum et reliquias fortunae in extremo discrimine custodiendas recte crederet. at despotas Ioannes qui tanquam indagatae clausam feram venator undique vestigans nullum finem quaerendi Ioannis ducis inque suam potestatem redigere conandi faciebat, ubi cito cognovit Patris eum inclusum, eo confestim exercitum rapiens corona urbem circumdedit, promo ad id usus studio ducum ac militum, quos et ipsos belli uno in capite patrandi percupidos alacritate proliciebat ad contendendum mira ipsa non dubia vicinia praedae, cui dudum inhiaverant, quam suis utique iam manibus elabi negabant posse. crebris ante omnia colloquiis et promissionibus tentati obsessorum ab obsidentibus animi sunt. proponebatur ipsis per subinde missos peltax et quaestiosa conditio, paciscendi sibi praeter incolumitatem securam, amplissima certissimaque praemia, quae promereri statim possent facili deditione unius hominis, causae tot malorum vel in praesens urgentium vel in futurum imminantium. sic enim certo habent: nunquam inde abscessuros, aut alio quovis respectu avertendos Romanos nisi confecta re: nec interim parcituros, aut ulla misericordia revocandos ab urendis tota regione frugibus ac tectis, agris ac satis conculcando corrumpendis, excidendis vineis, denique ipsis, si accipere oblata recusarent, tanquam hostibus inexorabiliter infensis, omni belli clade perendis, quantacunque

χρόνος προβαλή. ταῦτα τοῦ δεσπότου διμηνύστος ἐκείνοι, ἢ
 ταῖς ἀληθείαις ἢ παρ' ἐκείνου προβιβαζόμενοι ἔνδον ὄντος,
 ἠπίως τε ἀπελογοῦντο καὶ προσελιπάρουν σφᾶς τῶν ὁρμῶν ἀνεῖ-
 ναι, μετ' οὐ πολὺ προδοῦναι καὶ τὸν Ἰωάννην καθυπισχνούμενοι.
 5 ὥς γοῦν μεταξὺ χρόνος ἐτρίβετο, καὶ οἱ μὲν ἀναβολαῖς ἐναιώρουν
 τὴν προδοσίαν, οἱ δὲ ὅσον οὐπω ἀνύσσει τὸ πᾶν ἤλπιζον, ἐπι-
 χειρεῖν τι τῶν συνήθων ἔγνω ὁ Ἰωάννης. καὶ σκοπητέον ὡς ἄρι- D
 στα. νυκτὸς γὰρ ἑαυτὸν σχολοῖας διὰ τοῦ τείχους καταχαλάσας,
 ὡς μὴ φωραθῆι διὰ στρατοπέδου βαδίζων, εὐθύς τε μετασχη-
 10 ματίζεται καὶ χλαῖναν μὲν μέλαιναν περιτίθεται, κρατεῖ δ' ἀνὰ
 χεῖρας ἵππου ῥυτῆρα, καὶ κατὰ θεράποντα μετασκευασόμενος
 καθυδόντων περὶ μέσας νύκτας ἔκταν τὸ στρατόπεδον διεξῆμι
 ἐρωτηματικῶς ἐκφωνῶν συχναῖς περὶ ἵππου δῆθεν ἀπολωλότος.
 καὶ οἱ μὲν κατημέλουν, οἱ δὲ καὶ ἀπελογοῦντο ἔνδοθεν τῶν σκη-
 15 ῶν μὴ ἰδεῖν τὸ σύνολον, ἐκείνου καὶ τὰ εἰς εὐρεσιν δαιμιλῆ κα- E
 θυπισχνουμένου. καὶ οὕτω λαθῶν τὰς ἀπάντων γνώσεις ἀπο-
 λύεται μὲν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου, ἐνσκευασθεῖς δὲ ἄμ' ἔω,
 καὶ δι' ἀδήλων τὰς Θήβας ἐν ἡμέραις μετρίαις καταλαβὼν, μη-

ad id perficiendum patientia opus esset. nam sibi abundare otium, et
 unico vacare soluto curis aliis, quantumlibet spatium in ea obsidione con-
 sumere. talia denuntianti despotae Patrenses sive vere sinceraque men-
 tia propriae sententia, sive ita faciendum suggerente, quem intus secum
 habebant, Ioanne duce, mansuete modesteque respondebant; excusantes,
 maturam in praesenti rem non esse; suppliciter orantes remitti tantisper
 oppugnationis impetus; magnum brevis morae pretium fore: nam se in-
 terim confirmatis viribus, ubi praesidio, quod impositum cervicibus per-
 ferrent, eluctando satis possent, omnia quae poscerentur effecturos et
 Ioannem in suam redactum potestatem tradituros. audita preces sunt.
 vis suspenditur; fides expectatur promissorum. longum in his tempus
 abit. hinc Patrensibus in artificio quod prodesse coeperat, graviter per-
 stantibus, inde Romanis spe sibi vana victoriae proximae blandientibus.
 hoc articulo rerum tentandum aliquid magnum dux Ioannes constituit,
 adhibita in consilium, praeter ipsi familiarem innatamque audaciam, ex-
 tremam necessitate rerum suarum ultimo iam in discrimine pendentium.
 noctu per fidos paucos, iuratos arcano factum habituros, demitti se cu-
 ravit fusibus per murum, veste antea mutata, ne posset agnosci. tum
 ut erat sago nigro in famuli speciem larvatus, equi habenas manu tenens,
 nocte concubia dormientibus cunctis, per media transit castra, identidem
 inquirens supplicii clamore, si quis sciret quo abisset sibi elapsus equus
 domini, monstrare ne gravaretur: magnam indicii mercedem fore. sic
 euntem si qui vigiles videbant, procedere sinebant nihil suspicati: alii
 abditi tabernaculis quos somnus ab audiendo non arceret, negligenter
 reddita intus voce respondebant negantes equum sibi visum. in hunc
 modum impone traiecit quam late patebant castris Romanis universis,
 sub auroram per vias occultas contendit Thebas versus, quo paucis die-
 bus inexpectatissimus pervenit. qui enim ibi quidquam praemoneri de

δενός τῶν αὐτοῦ εἰδότεος (οὐδέ γάρ οἱ ἔνδον Πατρῶν πλὴν τῶν οἰκείων καὶ οἷς ἐπίστειεν ἤδασαν, οἳ δὴ καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐμίλλον συσκιάζειν τὸ δρᾶμα τοῖς ἐν τῇ πόλει μὴ φαινομένον τοῦ Ἰωάννου), ἐκείσε τοίνυν τὸν μέγαν κύριον καταλαμβάνει, ὁμωνυ-
 F 221 μούντ' αἱ (Συριωάνας γὰρ κατὰ γλῶτταν ἐλέγετο), καὶ δὴ 5
 προσλιπαρεῖ βοηθεῖν, εἰς πίστιν δὲ τῶν σπορῶν ἑαυτοῖς καὶ κῆδος ἐτίθει γενέσθαι, ὡς λαβεῖν ἐκείνον γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ. ὁ δὲ μέγας κύριος Ἰωάννης τὰ καθ' αὐτὸν μὲν παρηγεῖτο, ὡς μηδ' εἶναι οἱ δυνατὸν ἐπὶ σεξυγίᾳ καταληφθῆναι ἄσθενεῖ γε ὄντι. καὶ ποδάγρα δεινῇ προσπαλαίῃσσι, ἀδελφὸν δὲ οἱ εἶναι τὸν παῖδα 10
 Γουλιέλμον, ὃν καὶ εἰς κῆδος οἶον ἐκείνος προύτεινε καὶ λίαν χρήσιμον παρεδείκνυ. ἄλλὰ τὰ μὲν τοῦ κήδους καὶ ὕστερον
 B ἔλεγε τελεσθῆσθαι τῶν συναλλαγμάτων κωμμένων, ὃ δὴ καὶ γέγονε· τότε δὲ τριακοσίους καβαλλαρῖους δοῦς αὐτῷ, ἧ καὶ πλείους, ὡς λέγεται, ἔξ αὐτῆς ἀποπέμπει, ἄνδρας ἀρετικὸς καὶ 15
 πολλῶν τιπῶν καθυπερτεροῦντας. οὗς λαβὼν καὶ τοῖς αὐτοῦ προσμύξας δαδ ταχέων, ὡς μηδεὶ φεραθεῖν, καιρὸν ἐπιτηρήσας ἐμπίπτει τῶν πραχθέντων μὴ αἰσθητέοις μηδέ τι προσδοκῶσιν, ἄλλ' ἐν ἀνέσει παντοῖα διάγουσι λογισμῶν ὡς ἔνδον ἐγκλεισμέ-
 C νου. τέως δὲ ὡς εἰσβάλλει ποτὲ στρατὸς ἀκούσαντες σχεδὸν ἑτα- 20

cius adventu potuisset, quem ne Patrenses quidem Patris excessisse adhuc noverant, paucis illis domesticorum factam, cuius soli erant conscii, silentii quod sancte promiserant fide summa celantibus, et prout convenerat Ioannis absentiam tegentibus artificio facile avertente curiosas suspiciones sollicitae praesertim et alio attentae tali stata civitatis. at Ioannes magnum Thebis dominiū invenit sibi cognominem: Syriomanes quippe lingua illic usitata vocabatur. hunc adiens intimis precibus orat ut sibi auxilietur, oblata in pignus foederis propria filia ipsi nuptura. ad ea magnus dominus Ioannes negabat se aptum nuptiis, quippe cum malis desperati remediū aliis, tum incurabili praesertim conflictatum podagra. sed fratrem sibi esse adolescentem Gulielmum, quem in istam affinitatem sibi valde probatam et utrimque indicatam utilem offerret. "verum haec," inquit, "iam nunc inter nos conventa suo videlicet curabuntur tempore," prout est revera factam, istis deinde rite celebratis nuptiis: "nunc ut quod instat praeventamus, accipe a me auxilia quae postulas," datisque illi caballariis trecentis, aut ut quidam asserunt pluribus, eum continuo dimisit. erant hi bellatores lectissimi omnes, plurimumque instar singul. hos suis admixtos summa celeritate parique silentio, ne nullo sensu rei quae parabatur hostes admonerentur, castris ad Patras. positis advovens, in ea opportuno captato tempore totis viribus irrupit. omnium horum prorsus ignari Romani erant, nihil tum minus quam tale quidpiam expectantes. quin, ut in supina securitate fieri amat, in omnis se generis remissiones relaxaverant, curas solvante cunctas opiniose, cui ut certissimae acquiescentes persuasissimum habebant Ioannem utique ducem, a quo uno metuere aliquid poterant, conclusum teneri arce, quam artissima

ράχθησαν, ἀγνοοῦντες τὸ δρᾶμα. τότε τοίνυν συμμίξαντες ἕν-
 5 θεν μὲν οἱ περὶ τὸν Ῥιμψῶν Πέρσαι, πολλὰ δὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν καὶ
 οἱ περὶ τὸν δεσπότην κράτιστοι, ἑκείθεν δὲ οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην
 Ἰταλοὶ καὶ οἱ αὐτοῦ πολλοὶ γε ὄντες καὶ μάχῃσιν συνερρήγγυντο.
 10 καὶ συμπεσόντες ὀλίγοι πλείους ἐνίκων. οἱ μὲν γὰρ τῇ κατ' αὐ-
 τοὺς συντάξει θαρροῦντες ἀμῆτις ὄντες καὶ ἐξ αὐτῆς ἔτομοι
 προσβαλεῖν κατὰ τρόπον ἐνέπιπταν· οἱ δὲ τοῦτο μὲν τῷ ἄπροσ- D
 δοκῆτι καταπλαγέντες, τοῦτο δὲ καὶ πληθὸς σύμμικτον ὄντες,
 ἐν οἷς ἀνάγκη καὶ τινὰς καὶ παρὰ τὸ χρεῶν ἄρρωθεῖν, ἀτίκτως
 15 καὶ ὡς οὐ σφίσι θαρροῦντες ἐμάχοντο. καὶ τέλος τῆς πρώτης
 φάλαγγος ἐκλυθείσης αἱ κατόπιν ἐν οὐ προσηκούσαις δειλίαις
 ἦσαν, καὶ συνεταρᾶσσοντο καθ' αὐτοὺς θορυβοῦμενοι, καὶ μι- E
 κρὸν ὀπισθοποδοῦντες τέλος εἰς φυγὴν ἔβλεψαν, καὶ τὴν πρότε-
 ρον ὁ ἐπιὼν κατηπόδει, κακείνῳ ἄλλος προσέειπε, καὶ οὕτω συ-
 15 χυθέντες ἀπεδύοντο μὲν τὰ ὄπλα ἀπέλυον δὲ τοὺς ἵππους, καὶ
 μόνους ποσὶν ἐθάρρουν τὸ σώζεσθαι, πολλὰ τοῦ δεσπότητος τὸ μὲν
 σουνισιτῶντος εἰς θάρρος τὸ δ' ἀπειλοῦντος, ἔστι δ' οὗ γὰρ καὶ
 παρεστῆντος. ἐκλήθη δ' ἡ μάχη, εἶπεν ἄν τις ποιητικῶς,
 καὶ τῶν τοῦ δεσπότητος φωνῶν ἠλόγουν, περὶ ἑαυτοῦ τετρεμαίων

2 τὸν] τοῦ P.

5. ἐνίκων] ἐκείνων P.

ipsi undique obsidione circumcingerent. ad primam igitur impressionem
 re videlicet inopinatissima percussus turbatique nostri omnes sunt: stete-
 runt tamen in arce Persae sub Rimpseano, magna pars Romani exerci-
 tus, in primis vero Ioannes despota cum fortissimis suorum. in hos in-
 vectus dux Ioannes cum suis Italis, plurimis et ipsis manibus promptis-
 simis, praelium commisit acre ac cruentum, quo Romani ab Italis plures
 a paucioribus plane victi sunt. nam hi confirmatis animis, ordine ser-
 vato, fortes ipsi exercitatieque congressibus bellicis, parati re provisa,
 disciplinae industriaeque vim admiscens ineluctabilem ruebant in adver-
 sos. illi primum casus novitate attoniti, deinde ut vulgus e vario mi-
 stum genere male cohaerentes, nec ita lecti omnes ut non inter fortes
 ignavi quidam horrore periculi trementes incomposite pugnarent et diffisi
 praesentibus tutiora circumspicerent, succubuerunt ad extremum. porro
 ista phalange priore dissipata fractaque, qui retro in subsidiis stabant,
 pudende correpti metu, confusam et tumultuabundam utenque obli-
 tentes aciem, statim pedes retulerunt, initio cum quadam ordinis cura, mox
 effuso temere quoqueversum impetu trudentes invicem incurrentesque in
 sese metuo, dum praevertere praecedentem posterior studet. desique
 iam confusione praevalente pro se quisque arma exuere, equos dimittere,
 pedibus salutem quaerere, despota quidem revocante ad officium, hor-
 tante, increpante, minas ubi caetera non profuerant addente, postremo
 corripiente manu quosdam et in hostem vertente. frustra omnia: inclinata
 semel, ut poetico quis dixerit, pugna, metu videlicet lymphati ne sen-
 tire quidem voces despota, nedam curare videbantur, ad sibi privatim

ἕκαστος. ὤροντο γὰρ μὴ τριακοσίους ἢ καὶ τούτων διπλασίους ἢ καὶ πλείονας εἶναι· ἀλλὰ τῷ κατὰ σφᾶς κλήθει τὸ πλῆθος τῶν ἀντιπάλων ὠρίζον, ὡς οὐκ ἂν θαρρησάντων, εἰ μὴ γε καὶ αὐτοὶ πλείους ὄντες τοῖς τόσοις ἐπήισαν. τότε καὶ ὁ δεσπότης ἀποκα-
 P 222 ραδοκίσας τρέπει τε χαλινὸς καὶ τὸν ἵππον ἀνιέει κατὰ κράτος 5
 φεύγει. κἀντεῦθεν ἦν βλέπειν ἄλλους μὲν πίπτοντας, ἄλλους δὲ φεύγοντας, τοὺς δὲ θάμνοις κρυπτομένους καὶ πρὸς τὸ σώζε-
 σθαι ἰκετεύειν ἐτοιμούς ὄντας, ἄλλους δ' ἀπορρῶγας καὶ πέτρας
 B χειρὸς ἐκείνων καὶ πρὸς τὸ σφάττειν ἀπότομος τῷ μεταβόλῳ τῆς 10
 τύχης μαλασσομένη παρὰ τὸ δόξαν σφίσι ἐφείδετο. πᾶσι δ' ἡ
 μοῖρα ἦν ὀλεθρὸς, σώμασι, χρήμασι, ὅπλοις, ἵπποις, αὐτοῖς
 ἐνδύμασι· τὸ γὰρ ὁμογενὲς μὴ διόλου ἔπειθε σφάττειν, τὸ δὲ
 γυμνοῦν τὸν ἄλόντα ὡς ἐνδυμάτων πᾶσιν ἐκ' ἴσης ἦν. τέλος
 φεγγόντων ταῖς φορηταῖς οἰκίαις ἐπιθέμενοι τῶν μεγιστάνων καὶ 15
 αὐτοῦ γε τοῦ δεσπότης πολλὰν ἐξεφόρον τὸν πλοῦτον· ἐκπώματα
 C γὰρ ἐκείνα καὶ ἔπιπλα καὶ ὄπλα καὶ ἵππους καὶ θεραπείαν ἄλλην
 χλιδῶσαν τρυφῆς ἐξεκένουν, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιπέδων

9. ἐπίσση P.

consulendum sollicitudine unico omnium versa. putabant enim non trecen-
 tos aut duplo triplove plures, sed plane pari saltem, forte superiore ipsis
 numero hostes instare victores: quomodo enim nisi multitudinis sibi con-
 scil maioris talem exercitum invaderent? eadem sustinuerat despota
 belli sortem expectans: tunc tandem desperatis haud dubie rebus, versis
 equi habentis in fugam se quam effusissimam avertit. hinc iam miserabi-
 lis facies campi. videres ibi alios cadentes, alios fugientes, quosdam se
 abidentes inter ramos arbustorum, paratos tendere supplices manus; tu-
 tiores alios latebras in praeruptis petrarum fissuris quaerere; non paucos
 in servitatem trahi, quibus videlicet praeter spem parcerent crudeles li-
 cet illae ac in caedes promptae manus, satietate saeviendi, aut emolliente
 quodam miserationis humanae sensu in tam subita conversione fortunae.
 fatale autem ingruerat exitium cunctis pariter rebus, corporibus, pecu-
 niis, armis, equis, vestibus ipsis miserorum, quibus si forte commendatis
 communiōe generis condonaret vitam misericors humanitas victoris, a
 spoliandis tamen iisdem nihil avaritiam tempus suum nactam avertebat.
 itaque passim congestarum avida spoliatione vestium magni et invicem
 fere pares unicuique Italarum acervi constabant. his in campo gestis,
 rapacitas in stativa desolata fuga exercitus iacubuit. tabernacula porta-
 tilesque domos illic proceres Romani militantes, despotaque in primis,
 pro copia cuiusque magnifice instructas habuerant. in has praedatores
 veri multum inde divitiarum exportarunt. pocula enim illa, qualibus
 principes utuntur, exquisitam suppellectilem, arma, equos, alia instru-
 menta usus familiaris, totumque illud speciose delicatum apparatus su-
 perbae regiaeque luxuriae converrentes exhausserunt, avara usque ad pul-
 visculum diligentia, siquidem ipsos quoque aculeos calcarium sedulo colli-

μυῶπων, πλείστα παρακερδαίνοντες· καὶ τήνικύδε οἱ τότε ἔδει-
ξαν προφανῶς τὸ τοῦ Ἀντισθένου ἀληθινόν· φηοὶ γὰρ ἐκεῖ-
νος πάντ' εὐχεσθαι τὰ καλὰ τοῖς ἐχθροῖς πλὴν συνέσεως, ὡς
πάνθ' οἷά τε παρὰ τούτοις γενέσθαι, ἦν σύνεσιν ἔχοιεν. ἐδή-
5 λωσαν δὲ καὶ τὸ τῆς ἐβουλλίας χρῆμα τοῖς ἀντιζουσοῦσι καὶ μῦλλον
χρήσιμον· χιλιάδας γὰρ τόσας ὡς καὶ εἰς μυριάδας ποσοῦσθαι ἐν D
παριστήσατο βούλευμα, καὶ οἱ χθρὲς πλουτοῦντες καὶ τρυφῶντες
τοῖς πλήθεσι σήμερον ταπεινοὶ τε καὶ πενιχροὶ, ἀνταγωνισαμέ-
νης τῆς ἐβουλλίας. ἄρχοντα γὰρ χρῆ πειρᾶσθαι καὶ κινδυνεύοντα
10 ὡς ἡ νικήσοντα ἢ ἐκκλεῦς πεσοῦμενον. κατὰ τί γὰρ καὶ ἄρχοι,
εἰ μὴ γε προμηθοῖτο τῶν ἄλλων, ὧν ἄρχειν ἐτάχθη; καὶ σκοπὸς
μὲν οὐκ ἀνεύθυνος, εἰ μὴ προεῖποι καὶ προφυλάξεται, ἄρχων
δ' ἀνεύθυνον πάντως, εἰ μὴ προκινδυνεῖοι ὧν ἐτάχθη σκοπὸς; E
οὔμενον, οὗ· πολλοῦ γε καὶ δεῖ.

15 Οὕτω μὲν οὖν παραλόγου τῆς τύχης συμβάσης καὶ τῶν
ὑπολειμμένων κατεπιτηχῶτων, ἀνεῖσα τὸ πτερόν ἢ φήμη θεοῦ
οἶσα, ὡς λέγεται, περιωγγέλλει τὸ δυσχερὲς ἐκεῖνο καὶ ἀπροσ-
δόκητον σύμβασμα, πολλοῖς μὲν εἰς λύπην, ἄλλοις δὲ καὶ εἰς
ἐκπληξιν, τοῖς δ' εἰς κατάγειλιν, οὓς δὴ καταφρονεῖν ἐπειθε

gentes apponebant lucro, tali successu demonstrante manifeste quam pru-
dens vetum fuerit Antisthenis omnia hostibus optantis bona praeter men-
tem: nam cui consilium defuerit, eius thesauri quantivis in praedam sapientiori cedent. en militia bellatorum toties multiplicata ut myriadem non
unam confiant, ita evertit afflixitque momento consilium hominis unius,
ut tot illi ac tanti ex heri opulentis et copia rerum usque ad luxum et
delicias circumstantibus hodie humiles, agentes, vagi palmas porrigerent,
non mendicitate magis quam professione dedecoris proprii, quos sua ipso-
rum socordia debellasset. nimirum duces exercitus fortem quidem et vi-
tam quoque ac sanguinem pro gloria victoriae pacisci certum, sed praeter-
ea vigilem ac futuri providum esse oportet, semperque acris solertia
intentum, ne quis inopinatus ingratum casus. id enim officii omnis prae-
fectura, maxime autem militaris, sustinet. ad hoc, inquam, tales in
summo collocantur, ut longe prospiciant. an enim speculandi in culpa est
qui non praeviderit, non praecaverit insidias, furtivoque impetus sagaci-
tate praecoccupans, mature obvians averterit, quod potissimum ut faciat
in id evectus fastigium est? non profecto. minime id inquam; nec de
hoc quisquam qui sapiat dubitaverit.

Caeterum ut hunc inopinatissimum casum strenue, ut solet, in omnes
late partes fama vulgavit, varios in variis repens nuntius excitavit ani-
merum motus. multos gravi dolore affecit; non paucos usque ad stupe-
rem percussit; quibusdam laetus accidit, et risum nostro ludibrio movit.
denique non defuerunt qui ex metu, quo prius tenebantur Romanae po-
tentiae, in contemptum transirent, et praecipuum copiarum imperii robur

τῶν μηρέτ' ὄντων καὶ τοῖς λιπομένοις προσεπιτίθεσθαι. ἀκούσαντες γὰρ τὸ περὶ τὸν Εὐριπον ναυτικόν, οἷς δὴ καὶ εἰς τριάκοντα ναῦς ὁ στόλος ὀλίγου δέαντος ἐξηρτύετο, κατεθάρον τῶν ἐπὶ δις καὶ τρις πλείστων. καὶ δὴ ἔξ αὐτῆς γε ναυστολησάμενοι κατὰ τοῦ βασιλείου στόλου ἐξώρμων ναυλοχοῦντος περὶ πού 5 τὴν Δημητριάδα, ὡς αὐτίκα φανέντες αἰρήσοντες. καὶ ἅμ' ὄρμησαντες ἔφθασαν, τῇ παραυτίκα τόλμη καὶ μόνη ἀφαρότως ἐλπίζοντες καταπλήξαι τοῖς πρὸ τοῦ κατεπτηχότας σφάλμασιν. ἐφῆπται δ' ἄρα καὶ τοσούτοις παρὰ μικρὸν οὐ μικρὸς κίνδυνος.

B τοῦτ' ἀγγελθὲν τῷ δεσποτῇ διάγοντι κατὰ τὴν Δρομίαν, ἣ καὶ 10 μᾶλλον τὸ ἀληθές εἶπεν καὶ ἄλυσεν τοσούτου συμβάντος πράγματος, ἀνέξισέ τε τὰς τῆς ψυχῆς ὀρμᾶς, καὶ ὑπερεπάθησε δέσας περὶ τῷ στόλῳ, εἰ τοσούτου γεγονότος μὴ ἐμπλησθῆναι τὸ μοιριδίον ἀλλὰ καὶ πέρα τῶν γεγονότων προέλθοι. καὶ δὴ ἔξ αὐτῆς δυοῖν ἡμερῶν διάστημα ὅλης καὶ μόνης μῦς ποιεῖται νυκτός, 15 καὶ τὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ συναθροίσας ἐγκαταλείμματα, παραλαβὼν σὺν αὐτῷ, τῇ Δημητριάδι ἐφίσταται, καὶ τὸν στόλον ἐν

C χρωῖ κινδύνου καταλαμβάνει· ἤδη γὰρ καὶ αἱ τῶν ἐχθρῶν νῆες ἐμφανεῖς ἦσαν προσβαλοῦσαι τὸ τηνικάδε. ὡς γοῦν κατὰ στίχας ἔστησαν, κάκεινα μὲν ἅμα προσέβαλον, αἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων 20

excisum dilapsamque gratulantes, delendarum quoque reliquiarum impetum caperent. nam Latina classis quae ad Euripum stabat, navium paulo minus triginta, sic animis aucta est audita nostri terrestres exercitus clade, ut non dubitaret triplo numerosiorem imperatoris navalem exercitum, stationem tunc circa Demetriadem habentem, incursu repentino aggredi. inspirabat alacritatem in audax consilium certa fiducia pari fortuna utendi maritimo quoque praelio. persuaserantque sibi, si periculis incommodo terrestri et recenti clade territis infesti supervenirent, spes ipsa sui praesentique occursum debellaturos, potiturosque mox navibus, portu praesertim inclusis et per angustias explicare sese in navalem aciem non valentibus. et parum abfuit quin spei composites fierent, momentoque ingens periculum summam illie rerum fuit. cuius cum esset raptim indicium perlatum ad Iosannem despotam in locum cui nomen Drimianis fuga receptam, is quamquam plenus cladis et pudore moeroreque confusus, excitavit sese tamen, haud molles admovente stimulos iusto metu, ne si novus iste quoque succederet ad votum hostium conatus, non solum accepto iam incommodo fatalis cumulus adderetur, sed ulterius quoque usque in irreparabilem imperii ruinam damni pernicious excederet. quid enim timeri mitius poterat, si classis, sola tunc pars virium Romanis salva, deleteretur? hac sollicitudine iactatus ex effugio illo ac latebris erupit suis; et quod Drimianim ac Demetriadem intererat iter bidui una nocte pervolans, raptis secum, quas colligere potuerat, reliquiis exercitus terrestris, extremo iam discrimine periclitantem Romanam ibi reperit classem. apparebant ab alto expeditae ad invadendam praelium hostiles naves ordinatas seriatim. stabant ex adverse Romanae productis in de-

στιγῆδὸν κατὰ δεκάδας ἐπήεσαν, αἱ μὲν τῆς πρώτης δεκάδος τὴν
 πρώτην ἐδέχοντο μάχην, καὶ τῆς δεκάδος ἡ πρώτη προῶρμα,
 ὄπου καὶ ὁ Φιλανθρωπηνὸς πρωτοστράτωρ ἦν καὶ τὸ βυσιλικὸν
 ἀνεγήγερτο σκῆπτρον, ὡς σὺνήθες, καὶ δὴ συμπεσοῦσαι μάχην
 5 ἤγγικραν κρατεράν. ἀλλ' οὐκ ἦν μίαν ἐπισηφρησάντων πολλῶν D
 ἐνεγκεῖν· ὄθεν καὶ περῆσαν ἐπιθέμενοι μαχομένοις, σφάττοντες
 ἀντεχομένους, καταβάλλοντες ἀνδισταμένους. τότε μὲν πολλοὶ
 καὶ μαχαίρας ἔργον ἐγένοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὀλι-
 σθαίνοντες ἐναπέθνησκον, ἄλλοι δ' αὐτῶν τραυματῖαι γεγονότες εἰς
 10 τέλος ἀντεῖχον. τὸν δὲ γε πρωτοστράτορα καὶ πολλαῖς ἔβαλλον
 ταῖς ἀκίσαι, καὶ ἐπεὶ καθικέσθαι οὐκ ἦν ὠπλισμένον κισόντος, E
 τὰς μαχαίρας ἐμβάλλοντες τῶν ὀπλων ἐντὸς ἤκλιοντο. τοῦτο
 ταῖς λοιπαῖς ναυσὶ δίχρα καὶ τοῦ κατ' αὐτὰς κινδύου εἰς δειλίαν
 ἀνήκεστον περιστατο. ὁ δὲ γε δεσπότης τοῖς αἰγιαλοῖς ἐφιστά-
 15 μενος ὤρεγε χεῖρας, καὶ κατηντιβόλει τὰ μέγιστα φωνῶν τε καὶ
 ποτινώμενος, καὶ ὡς αὐτὸς ὁ δεσπότης εἶη καὶ προσβοηθεῖν ἔχοι,
 καὶ ὁ καιρὸς ἀνακληθῆναι σφίσι σφάλμα, εἰ μόνον προσέχοιεν.
 ὤρεγέ τε χεῖρας ἔξωθεν τοῖς ἐντός, καὶ προθυμίας παρῆχε σύμ-

cadæ versibus, acie per multiplices ordines profunda; cuius quæ frons
 erat docas prima committere iam coeperat, excipiens primum impetum ir-
 ruentium vi summa Latinorum. in his decem nostris princeps erat ipsa
 praetoria, qua vehebatur Philanthropenus protostrator, unde erectum
 prominebat, de more alte conspicuum sceptrum imperii. ea expedito
 ante omnes præcursum miscuerat se hostibus strenueque dimicabat, imitan-
 tibus pro virili nemem caeteris. verum cum in usam illam extra ordinem
 evectam undique Latini coorientes conatibus pro se quisque vehementissi-
 mis irruerent, non sustinuit vim atrocem ad extremum, admisitque vic-
 tores, qui eluctati constantiam resistentium fortissime nostrorum, truci-
 dantes adversos, deficientes obviosa, miserabilem ediderunt stragem. tunc
 multos absumpsit confossos gladiis, multos basit in aquam delapsos mare.
 alii tamen adhuc, licet semineces vulneribus, ad finem usque resistebant.
 protostratorem ipsum multis petierunt telis, quæ quoniam perferre lectum
 in corpus nequibant valida ubique protectum armatura, gladiis per rimas
 et commissuras armorum insinuatæ saeve illum excarnificabant per intima
 fodientes. id vero animadversum ab aliarum militibus navium, accerrimis
 et ipsarum insulcibus laborantium, fregit denique pertinacem in id loci
 constantiam, tristi et immedicabili infecta ex desperatione formidina,
 quando apparuit e littore despota manus tendens, ac supplicii clamore vo-
 ciferans, starent adhuc animis: ea adeasæ sese desperatæ auxilia feren-
 tem; occasionem adeasæ reponendas hostibus cladis nuperæ, si paulum
 modo cœniterentur. hæc loquens vultu, oculis, manuum protensione
 commonebat, e terra intuens in navibus pugnantes, nutu, gestu, omni
 præterea significatione indicans adducere se auxilium prævalidum mox
 moxque adfuturum. id omnivere plurimum valuit. nostri milites a nota

βολα, ὡς ἐντεῦθεν πέμψων βοήθειαν. οἱ δὲ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς
 P 224 ἠδρρίζοντο, καὶ δίκην ἀγρίων σῶν κατεσφάττοντο. ὁ δὲ ταῖς
 παρατεχοῦσιν ἀλιόσιν ἀκμήτω λαὸν προσέειπε καὶ προσεπεβόη-
 θει, καὶ φωναῖς καὶ σχήμασι πρὸς ἄμυναν παρεκάλει, ἐφ' ᾧ μὴ
 σφραλεῖ καὶ τὰ ἐκεῖ. ὡς δ' ἐπὶ ξυροῦ ἐκείνους ὁ κίνδυνος ἴστατο, 5
 ἄλλως ἔγνω παρακαλεῖν καὶ θερμοῦς ἰκετεύειν αὐτῷ δὴ τῷ ταπει-
 νῷ σχήματι· ἐκ γὰρ τῆς δεινῆς ἐκατέρωθεν ἀντιστάσεως πολλοὶ
 P 225 τῶν πιπτόντων ἦσαν, καὶ θάλασσα ῥέει αἵματι. (32) ἦδη δὲ
 καὶ ἡ πρωτοτακτοῦσα κατεδικάζετο ναῦς καὶ ἦδη ταῖς ἐχθροῖς
 ἀπήγετο, ἐν ἧ καὶ ὁ τῶν νηῶν ἑξαρχος ἦν καὶ αἱ βασιλικαὶ ση- 10
 ματα καὶ οἱ τῶν μαχίμων ἄνδρῶν πρόκριτοι. καὶ τότε τὰς προ-
 θυμίας ἐκείνων ἐπαύξων ῥίπτει κατὰ γῆς τὴν καλύπτραν τῆς κε-
 φαλῆς, καὶ κόνιν πάττεται, καὶ δάκρυσιν ἰκετεύει λίαν ἐλειωνῶς
 B μὴ καταπροέσθαι τῶν συμβόλων ἀπαγομένων. οὕτω τὰ πολλὰ
 καταλιτανέων καὶ λόγοις καὶ σχήμασι καὶ τῷ τοῦ τρόπου ταπει- 15
 νῷ, πολλοὺς τε προσεπιβάλλον τοῖς ἔξωθεν ὡς ἀναπληροῦσθαι
 τοὺς λείποντας, ἀγγειρέ τε τοὺς μαχομένους καὶ παρεδάρρυνε,

facie ac voce novis receptis animis, instar aprorum, qui circumventi venabulis in ipsa morte dirum frendent, haud impune trucidabantur. interim iis subsidio despota, piscatoris forte naviculis repertis, lectos bellatorum manipulos submittere; vocibus pariter et signis procal, ut coeperat, animare; concitare in ultionem, admonere ultimum id tempus fore servandae Romanae rei; haud dubie periturae, si offensionī terrestri clades maritima superveniat. haec ardentissime agens licet, parum proficiebat: intendebatur enim periculum, et parum a conclamata pernicie res aberat. ille conspicatus magis magisque Romanos cadere, congeminari caedes, coacervari cadavera suorum, decoloratum cruore pontum, ineluctabili vi ruere victores, aliunde iam ratus auxilium quaerendum, dei opem veniamque ardentem invocat quam demississimo habitu supplex, non frustra, ut mox videbitur. (32) iam praetoria nostra expugnata vi hostium ab ipsis abducebatur, et in ea universae classis praefectus, imperatoria insignia, ipsumque adeo robur nostrae militiae navalis, lectissimum fortissimique bellatores, quando, ut dictum est, novam addendi victis animi rationem ineundam despota tegmen capitis in terram abiicit, pulvere se aspergit; et quo habitu numinis opem imploraverat, in eodem perseverans vehementissime cum miserabilibus lacrimis milites orabat, ultimum prohibere ab imperio dedecus, Augusta signa ne impune abduci, ne triumphari ab hostibus sinerent. talia diu lamentabiliter ingeminans, demissioneque ac supplici gestu obtutuque vocem adiuvens, nec segnius continuo submittens recentes laborantibus, quae opportune subvenirent, fortium virorum manus, unde caesorum damna opplerentur, robur audaciamque pugnantibus inmisit excitavitque animos, ut iam supra vires conmitterentur, prolicerentque se in tela hostilia caeco quidam impetu. ardor erat in mortem ruentium, quem amentem ac rationis impotem diceret. nec minori opus erat tali articulo desperatarum rerum. sic praese

καὶ ἀναισθήτουν πίπτοντες, καρτερικοὶ τινες καὶ παρὰ τὸ δέον φαινόμενοι. καὶ τέλος περιγίνονται τῶν ἰχθῶν σὸν πόνη πολλῶ καὶ μόχθῳ. καὶ δὴ δυοῖν ἢ καὶ τριῶν ἀποδρασασῶν αἱ λοιπαὶ κατὰ κράτος ἀλλασκονται. καὶ οἱ μὲν σφαγέντες πισόντες εἰς θά- C
 5 λισσαν ἀπεπνίγοντο, ἰχθύσι μᾶλλον ἢ ἀλύχοις καὶ τέκνοις ἦσαν φιλτατοὶ· οἱ δ' ἄλλοι συγκλεισθέντες γαστέρι νηὸς ἰδίας ἕκαστοι πρὸς τὴν πόλιν ἀνήγοντο δειλαιοὶ, μικρὰν ὄσπην παραμυθίαν ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσι δεινοῖς τοῖς σφαλεῖσι θύμενοι. ὁ δὲ δεσπότης καὶ οἱ σὸν αὐτῷ γυμνοὶ τῶν ἀπάντων ὄντες, προσβαλόντες τῷ
 10 Ἀχριδῶν Κεραμῆ, θία ὄντως ἕλεινή καὶ δακρῦων ἀξία, περι- D
 στέλλονται τε ὡς εἰκὸς παρ' ἐκείνου τοῖς εὐρεθῦσι, καὶ ὡς οἶόν τε θεραπεύονται. τότε δ' ὑπερπαθήσας καὶ ὁ δεσπότης καὶ πε-
 ριαλγήσας τῇ συμφορᾷ, δεσπόσυνον τρόπον φεύγων ὄσον ἐκ τῶν συμβόλων ὁ δουλείας ἐντὸς παρὰ μικρὸν κινδυνεύσας ἐλθεῖν ἢ καὶ
 15 ἐλθῶν τό γε μέρος τῶν ἄλλων καὶ τῆς συνόλης δυνάμειος, σύμ- P 226
 βολὰ τε τῆς δεσποτείας ἐκεῖνα, ὅσα ἐν καλύπτρᾳ καὶ ὑποδήμασι
 καὶ γε ἐν ἔρεστρησιν ἵππων καὶ χάλινοῖς καὶ τῇ ἐκ πορφύρας ὑπο-
 γραφῇ, ἀποτίθεται, οὕτω δικαιώσας ὀφθῆναι τῷ βασιλεῖ, οὐκ οἶδα κατὰ λύπην σφετέραν ἢ καὶ τὴν ἐκείνου ἐμμελιεῖν· ἄλλοις
 20 δὲ κοινοῖς καὶ καλύπτρᾳ ἕξ ἐρίων καταστολισθεῖς, οὕτως ἦεν εἰς τὸ πρόσω τῷ βασιλεῖ ἐμφανισθησόμενος. καὶ γ' ἐμφανισθεῖς τὸ

victores a iam percussis superati tandem sunt, sudore quidem multo crue-
 reque: sed tanti decus fuit conversae e discrimine ultimo publicae fortuna-
 nae in successum tantum, ut duabus tribusve tantummodo elapsis reli-
 quae vectorum lapsis aut proiectis in mare, ubi gaudium epulo saginaeque
 sui maximum piscibus dederunt, quantum scilicet allaturos sese coniugi-
 bus et liberis triumphali domum reditu speraverant. alii Latini super-
 stites intra naves quique suas diligenti custodia servati deductique in ur-
 bem, sua miseria gratum infensis spectaculum fuerunt, qualicumque so-
 latio praecedentis cladis. at despota cum suis spoliati omnibus quae ha-
 buerant, ad Achridensem Cerameam pervenerunt, miserabili prorsus et
 digna lacrimis specie. ille nudos et omnium egenos vestivit recreavitque,
 quantum pro praesenti copia humanissime potuit. hinc iam sensu pude-
 roque offensionis tanta ac tam insolito ictu adversae fortunae fractus
 animo despota insignia istius tituli abiecit, indignum his sese reputans,
 qui modo in tam propinquo servitutis periculo fuisset, a qua non suae
 illius opes aut virtus sed casus et fuga liberassent. quare his quae usur-
 pare prius erat solitus in capitis tegmine, in calceis, in phaleris et frae-
 nis equestribus, in rubra subscriptione, symbola despoticae potestatis,
 deinceps abstinens, sic imperatori se statit. haud scio an magis testando
 proprio dolori, an irae illius deliniendae. et hoc quidem ipsi ex voto
 contigit. videns enim cum Augustus in communi vestitu, privatoque ex
 lana pileo, multum de indignatione, quam audita exercitus clades in eius

B πολὺ τῆς ἀργῆς κατακαίει τῇ τῶν συμβόλων ἀπαμφιάσει, καὶ μόνῃς τῆς θείας δόξας ἐλεινὸς τῷ πρὸ τοῦ ὠφισμένου τὰ μέγιστα.

1. ἐπαμφιάσει P.

animo excitaverat maximam, remisit; commovente vicissim ista humili specie misericordiam in fratre, viri tanti, subita conversione sortis e tanta gloria defecti.

E.

P 230 Οὕτω μὲν οὖν τῶν κατὰ δύσιν ξυμπεισόντων, καὶ τοῦ κατὰ γῆν σφάλματος ἀντισηκωθέντος τῷ κατὰ θάλασσαν εὐτυχίματι, 5 λύπης ὁ βασιλεὺς μεταξὺ καὶ ἡδονῆς ἦν. ὁμοίως δὲ τοῖς λογισμοῖς ἐπιτρέπων τὰ πράγματα, τὸ μὲν δυσύχχημα κλαπεῖσιν ἐτίθει, τὸ δ' εὐτύχημα περιφανῶς ἀριστεύσασι, καὶ τὸ μὲν χλεύην οἶον ἤγειτο τοῦ ἀποστάτου ἐργολαβοῦντος τὰ παρὰ δύναμιν, τὸ δὲ **B** πολέμον κατόρθωμι καὶ τρόπαιον ἄτικρον. ἔθεν καὶ τὰ τῆς 10 ἡδονῆς ἐνίκα, νῆας ἐκείνας ἐννοοῦντος τῶν πολεμίων καὶ ἄνδρας ἐν αὐταῖς πλείστους, τὰς μὲν καταχθείσας τῷ νεωρίῳ, τοὺς δὲ ταῖς εἰρκταῖς ἐκδοθέντας σιδηροδέτους καὶ μόνῃ θείᾳ τὸ κατ' αὐτῶν δεικνύντας τρόπαιον. ἰλόπει δὲ γε τὸν βασιλεὺς καὶ ὁ ταῖς κοπίσι κατάκοπος στρατηγός, ὡς ἐγγὺς δοκεῖν εἶναι διὰ τὰς πλη- 15

V.

Rebus in hunc modum in Occidente gestis, et offensione terrestri successu navali compensata, cum medius aliquandiu inter luctum et laetitiam quasi pendens imperator, tandem caetera liberis hominum iudiciis utriusque facti aestimatione permessa, magis ipse incumbens in auspiciationem partem, infortunium furtivae grassationi hostium, victoriam generositati heroicæ suorum, cunctas sortis iniquitates fortitudine splendide praevalente palam vi aperta perempturum, æquum censebat imputari. atque illud quidem contemni debere contendebat velut quoddam ioculari ludibrium foedifragi nebulonis ausi maiora suis viribus, hoc magni fieri ut arduum et gloriae solidæ plenum experimentum verae bellicæ virtutis, cui honos tropæi iure quam optimo deberetur. facile igitur vincebat in eius animo gaudium moerorem, recurrente praesertim memoria tot hostiliæ navium navalibus additarum suis, tot hostium in iis captorum indeque detrusorum in custodias, ubi ferro vineti tacito sui spectaculo tropæum quasi quoddam extarent Romanae felicitatis. hic tamen ne plane paræ Augusto esset fructus animi, periculum Philanthropæi tom-

γὰς τοῦ θανάτου· πρὸς γὰρ ταῖς ἄλλαις καὶ μίαν τὴν κατὰ νε-
φρῶν εἶχε καιρίαν ἀπειλοῦσαν θάνατον. ὄθεν καὶ ἰατροῖς ἐπι-
μελήθεις καὶ μόλις πρὸς τὸ ὑγιεινότερον κλίνας τὸ περὶ αὐτοῦ δε-
δοικέναι τοὺς πολλοὺς ἀφηρέϊτο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀγάλλειν ἔδει τοῦ-
5 τον τὸν βασιλεῖα ἀντίποινα τῶν δεινῶν ὧν ἐκαρτέρει, τῷ τοῦ με-
γάλου δουκὸς τιμῇ ἀξιώματι. ὁ μέντοι γε ἀδελφὸς τοῦ κρατοῦν-
τος ὁ Ἰωάννης τὴν αἰτίαν ἀπαιτηθεὶς παρ' ἦν καὶ τὰ τῆς δεσπο-
τείας ἀπέβαλε σύμβολα, καὶ γ' ἀποκριθεὶς τὰ ἐς χάριν, ὡς νύων
ἐκείνου ἀνδρωθέντων ἤδη μὴ ἂν δίκαιον εἶναι δεσποτείας ὄνομα D
10 φέρειν τοὺς ἔξωθεν, καὶ προσαπεδέχθη. ὄθεν καὶ κοινὴν ἕλλας
ἐκ χρυσοσύρματος καλύπτραν ἐνθάμηνος, μελαμβασέσι δὲ πεδί-
λοις καὶ τοῖς καθ' ἵππον στολισμοῖς χρώμενος, μόνον τὸ δεσπό-
της κεκλήσθαι ἀναφαίρετον εἶχε.

2. Τὰ μέντοι τῆς ἐκκλησίας ἐνόσει περιφανῶς, καὶ τὸ P 231
15 σχίσμα εἰς μέγα ἤρето, τῶν Ἀρσενιατῶν ἐπὶ πλεόν προστιθεμέ-
νων, ὡς μὴ μόνους ἐκείνους οἱ δὲ τῷ πατριάρχῃ Ἀρσενίῳ ἐντυ-
χόντας εἶδον σχιζέσθαι τε καὶ ζηλοῦν ὑπὲρ ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ τοὺς
μηδ' ἄλλως ἰδόντας καθυπαγομένους τοῖς ἄλλοις. ποτὲ δὲ καὶ τὸ

perabat, ita decumbentis ex vulneribus navali praelio acceptis ut eius vitae timeretur. horum erat vulnere unum praesertim in renibus gra-
vius, ex quo secururam mortem plerique ominabantur. evanuit tamen
triste augurium, medicis enixe ad curandum aegrum nec sine successu
contententibus, ita ut brevi post tempore non dublis rediturae valetudi-
nis indicia extantibus, qui eius causa solliciti fuerant, cura solverentur,
quando imperator suarum esse partium ratus consolari passum et pericli-
tatum sua causa talem virum, pretium ei aerumnarum ac plagarum re-
pendit amplum, magni ducis dignitate ipsum honorando. frater autem
imperantis Ioannes, cum esset ex eo quaesitum cur despotae insignia de-
posuisset, obnoxie ad gratiam respondit, postquam iam filii ex Augusto
nati in viros adolevisset, haud aequum esse despoticæ potestatis nomen
in extraneis haerere. accepta responsio est, libenterque uti deinceps sua
ista modestia Ioannem imperantes permiserunt. ergo is pro aureo fim-
briato, quem prius gestaverat, vulgarem promiscui usus capiti pileum
imposuit; nigris quoque induit pedes calceis, nigris equos proprios ephip-
pitis instravit. vocitari tamen in posterum quoque despota, ut ante, non
desiit, populo ex consuetudine deferente, nec Augustis invidentibus, me-
rum et re significata vacuum nomen.

2. Interim ecclesiasticæ res manifestius iam quam ut posset dissi-
mulari laborabant, et schisma incrementis ingentibus angebatur, plurimis
se in dies ad Arsenaitarum factionem addentibus. neque enim ii solum
qui Arsenium patriarcham viderant eique studuerant, abscindere se iam a
communione adversariorum eius et pro ipsius restitutione certare palam
cernebantur, sed et alii passim nulla illius peculiari notitia, nullo in eum
proprio affectu praeoccupati unquam antea, tamen in eas partes ambitu
et studio sectariorum eius attrahebantur. vulgo in primis illud omnium

- περὶ τοῦ Ἰωσήφ φημιζόμενον, ὡς ἀφωρισμένος εἶη, αἰρόμενον
B τὰς τῶν πολλῶν ψυχὰς ἐκτόπως ἐκόμενε, κῦν ἐκείνος συχνὰ
 λαμβάνων παρὰ βασιλείως χρήματα τὸ φιλόδωρον τοῖς προσκυ-
 μένοις ἐπηΐξανεν. οὐ γὰρ ἦν ὁ ζητήσας οὐ παρευθὺς ἐλάμβαν-
 εν, ὡς λέγειν πολλάκις τὸν βασιλέα, τοῦ ἱερατικοῦ μανδύου 5
 τὸν πατριώρχην κατέχοντα, ὡς αὐτὸς εἶη ὁ τὰς τῆς Ἐδέμ πύλας
 αὐτῷ ἀνοργνύς, ἰὼς ἡμ' ἐκείνω καὶ αὐτὸν εἰσελθεῖν πιστεύειν κα-
C τόπιν, μηδεὺς ἐμποδιζοντας. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους, οἳ κατὰ
 πόλιν διατρίβοντες ἠνώχλου ἀνέδην ἐκτρεπόμενοι τοῦτον, οὐδὲν
 ἔχων δρῶν ἄλλο ἢ τὸ μηδὲν φροντίζειν ἐκείνων εἰς τιμῆς λόγον 10
 καὶ προστασίας, οὐχ ὅπως ἤξλου, ἀλλὰ καὶ ἠλόγει λεγόντων τὰ
 μάλιστα. ἄρδρος δὲ πνευματικούς εἰδὼς κατ' ἀνατολήν ἐνιδρῶν-
 τας καὶ θεῷ μόνῳ ζῶντας, ἀκούων καὶ περὶ ἐκείνων ὡς σκανδα-
 λίζοισιο, ἔστειυε κἀκείνων τὰς γνώμας προκατασχέιν, αὐτοῖς
D ἄμμασι θεαθεῖς τοῖς ἐκείνων. καὶ δὴ περὶ τούτων τῷ βασιλεῖ 15
 κοινολογησάμενος, ὑπὸ πολλῇ τῇ σκατάλῃ ἐνσκευασθεῖς ἐπ' ἀνα-
 τολῆς ἤλαυνε, καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἐπιστάς, ὧν δὴ καὶ εἰς τὰ μάλ-
 ιστα ὁ θαναμαστός ἡμ' ἀρετῆν καὶ λόγον Βλεμίδης ἦν, πολὺς

17. ἐπιστάς P.

gre celebratum de Iosepho, esse illum sibi consciam excommunicationis contractae, vehementer perturbabat plerorumque animos. et quantumvis isto acceptis ad id a principe pecuniis large profundendis extinguere invidiam, quaesito per beneficentiam favore, conaretur, in eamque indulgentiam tam pronus incumberet, ut nemo ab eo quidvis posceret quin statim assequeretur, tamen nec sic efficiebat quin magna et tristis circa eum solitudo cerneretur. quo facete alludens imperator, manu saepe prehensio patriarchae praesentis pallio, dicere solitus erat aperuisse illum sibi paradisi ianuas, quo ipse post eum, nullo turbae obstantis impedimento, facile ingressurus videretur. ac eos quidem qui palam in urbe adversus Iosephum declamantes populum ab eo avertabant, cum is iam omnia frustra expertus nihil haberet aliud quod ageret, contemnere optimum putavit negligereque, nulla eorum in distributione praefectararum et honorum ratione habenda, reiiciendisque petitionibus talium, ac si qua forte urgente necessitate studiosius cum eo quidpiam cogerentur agere, auribus superbe avertendis, duritia quam facile sentirent in contumaciae ipsorum ultionem affectari. caeterum idem audiens viros spirituales per Orientem insudantes virtutibus, deo viventes soli, etiam ipsos in sese scandalizari, praeventendum inde ingruens malum omni studio putavit, dignamque rem eam statuit cui praesens procurandae nulli parcens operae vacaret, spe videlicet invitante fore ut apud eos auditorum in se absentem criminationum calumniam conspectus ultro oblatus blandusque coram sermo refelleret. consilio igitur imperatori communicato probatoque, comitatu multo splendidoque usque ad luxum apparata, in Orientem profectus est; ibique cum alios viros celebres repertos, tum illum in primis admirandum religione ac doctrina Blemmidam, ut suis partibus adiunge-

ἦν τοὺς ἄνδρας ὑποποιοῦμενος. καὶ προσέπειθε λέγων προσκει-
 σθαι μὲν καὶ αὐτὸς Ἀρσενίῳ καὶ πατριάρχῃν ἡγεῖσθαι, τῶν
 κατ' ἐκείνου συσκευασθέντων διακενῆς μηδὲ τὸ βραχὺ φροντί- E
 ζων. ὅμως δ' ἀνάγκης οὐσῆς τὴν ἐκκλησίαν ποιμαίνεσθαι, ἀνά-
 5 κην εἶναι τινὰ τὸν ἐκείνου τόπον ἀποπληροῦν, ἐκείνου μὴ ὄντιος.
 αὐτὸν δ' εἶναι παρὰ τοὺς ἄλλους δοκιμάσαι τὸν χρησιμεύοντα.
 αὐτῷ γὰρ προσκεῖσθαι καὶ βασιλεῦα πληροφοροῦμενον, ὥστε μὴ
 ὅπως ξυμβαίνειν τισὶ χαλεπὰ καὶ ἀνήκιστα προσκειμένοις ἐκείνῳ,
 ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις εὖ γίγνεσθαι διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν βασι- P 232
 10 λέως ἀγαθοθέλειαν. τοῦτο καὶ πρὸς ἄλλους τῶν πνευματικῶν
 ἀνδρῶν ἔλεγε, τοῦτο καὶ πρὸς αὐτὸν Βλεμμίδην, καὶ παρεσύλα
 τὺς ἀπ' ἐκείνων εὐνοίας φιλοφρονούμενος. τῷ δὲ γε Βλεμμίδῃ
 καὶ ἄλλο κατὰ σκοπὸν ἦν τὸ πείθον ἐκείνον δέχεσθαι. ἐπειδὴ
 γὰρ ἐκείνος φιλόσοφον διαζῶν βίον ὄλος τῶν ὧδε ἐξήρητο καὶ
 15 ἀπαθῶς εἶχε πρὸς τὰ γινόμενα, οὔτε τινὶ προσπαθῶν οὔτε μὴν
 ἐμπαθῶν, ἀλλ' ἦν ὁ νοῦς ἐκείνῳ ὡς εἰ μὴ σώματι ὄλως κατεί- B

ret, enixe nec plane frustra laboravit. persuasit enim eis fere quod vo-
 lebat, cum diceret studuisse se quoque ipsum Arsenio, et pro vero illum
 habere patriarcha, existimareque vanas inique structas contra eum hacten-
 us et artificiose compositas machinationes omnes, actaque ista cuncta
 ducere pro irritis nec nauci facere. sed cum iis obstistere nequiret, vi-
 deret autem destitutam ecclesiam gravissimis esse periculis expositam, ad
 eam sublevandam et certissimo exitio subtrahendam accessisse, supplendo
 utcumque loco pastoris veri, aliena nec a se revocabili iniuria eieci. so-
 cietum autem in hoc iudicia multorum, aptum se ad id necessarium eccle-
 siae in necessitate tanta exhibendum officium censentium, ob eum maxi-
 me vel auctoritatis vel gratiae locum quem apud imperatorem obtineret,
 a quo audiretur, qui suis consiliis deferret, suis precibus annueret, prout
 esset utilitate probatum publica. non modo enim opera fuisse sua miti-
 gatam imperatoris iram in Arsenii fautores, effectumque ne iis ulciscendis
 maleque multandis summa princeps potentia uteretur, sed procuratum
 etiam cum successu, multis ut aliis bene esset, propensa in se privatim
 imperatoris benevolentia in cunctorum, quoad potuisset, egentium com-
 mune beneficium derivanda. talia cum religiosis illis ascetis, cum ipsi
 Blemmidae, singillatim quemque conveniens, omni ea adhibita, quam ha-
 bebant plurimam, conciliandorum quibuscum ageret suavi efficaciam, memo-
 rasset, vertit nimirum in sese studia eorum affectusque rapuit, coope-
 rante in id ipsum non parum liberali largitione, qua cunctos opportune
 delinivit, non illibenter admittentes; quamquam haec quidem res parum
 ad emolliendum ipsi Blemmidam valuit. longe aliae viro illi, pro genio
 peculiari ac secta disciplinae cuiusdam propriae, Iosephum rationes com-
 mendarunt. inerat Blemmidae animus alta quadam et aspernatrice vulgo
 spectatarum rerum philosophia subnixus, abstracta mens quaedam a con-
 cretione corporis, et procul abiuncta contagione humilium curarum. nil
 magnopere mirari; ne tangi quidem tenerrimis affectibus naturae, non in-
 dolere tristibus, non exultare laetis, non efferris speciosis, omnia unum
 esse ac perinde haberi omnium securo; nullo discrimine odii gratiaeve de

χετο, ἐν ἐλογίζετο καὶ Ἀρσένιον εἶναι καὶ Ἰωσήφ; οὐ γυμνοῖς αὐ-
 τοῖς προσέχων τοῖς γιγνομένοις, ὡς τὸν μὲν κρίνειν ἀδικηθέντα
 τὸν δ' ἐπιβήτορα· ταῦτα γὰρ χαμερποῦς τινας διανοίας καὶ μη-
 δὲν ἐχούσης τῶν παρόντων πλέον εἰς θεωρίαν ἤγειτο, ἀλλ' εἰδὼς
 Θεοῦ μὲν τὸ εὖσταθές καὶ ἀκίνητον, ἀνθρώπων δὲ τὸ μηδὲν ἐν 5
 μηδεὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κῆν βραχὺ μένειν (εὐ γὰρ καὶ Ἡρακλείτω
 C εἰρησθαι τὸ μὴ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι δις βάπτειν, καὶ Κρατύλω
 μᾶλλον ὡς μηδὲ ἄπαξ, τῶν πραγμάτων δίκη ἀείρουον φεύματος
 παρατρεχόντων), μὴ καιρὸν εἶναι μηδ' ἄλλως ξένον, εἰ καὶ Ἀρ-
 σένιος ἀδικοῖτο. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ἐν εἶναι καὶ μόνον τὸ εὖσε- 10
 βές, τοῦτου δὲ τηρουμένου τᾶλλ' ἀπεριρῖσθαι ἀνάγκη τοῖς αἰ-
 ρουμένοις ζῆν κατὰ τρόπον. ταῦτ' ἄρα καὶ Ἰωσήφ ἐδέχετο, καί-
 τοι πρὸς ἐκείνον οὕτως ἔχων ὡς μηδὲ τῆς κέλλης ἐξελθῶν προῦ-
 D παντῆσαι, ἀλλὰ μηδὲ προσιόντι προεξαναστῆναι μακρόθεν,
 μηδ' ἄλλο τι τῶν εἰς θωπείαν καὶ συμικροπρέπειαν εἰς χάριν αὐτῷ 15
 διαπράξασθαι. τὸ γὰρ πρὸς φιλοσοφίαν ἐπικλινές καὶ τὸ πρὸς

personis, nullo respectu privatarum rationum de quibuscunque iudicanti. ergo huic tali Arsenius aut Iosephus nomina erant mera, quibus auditis nihil ille sane ad favorem invidiamve moveretur. unum interesse putabat sua, iustum amplecti, nocentem aversari. tum de causis protinus ipsis sine praeiudicio a personis ducto statuenti Arsenius quidem iniuste deiectus, Iosephus illegitime intrusus videbatur. trahi enim in censendo iudicium a studio, et pendens arbitrium liberae mentis inclinari momentis aut obsequii obnoxii aut quaestuosarum rationum, vitio imputabat animae humi reptantis, nec attollere se aptae supra massam hanc vilem crassae concretionis in contemplationem sibi congenerum et se dignarum idearum superioris sphaerae. caeterum ut in rivo profuente tam momentaneus est transitus succedentium invicem irrequieto cursu partium aquae, ut nemo bis in eandem, quod recte dicebat Heraclitus, digitum immersum possit tingere, immo ne semel quidem, si Cratylus creditur, existimanti unicum quoque tinctionem pluribus vicissim respondere particulis semper labentis undae, nihil novum aut inopinatum videri debere, si rebus humanis instabili sese vertigine volventibus, nullaque vel ad breve spatium immota permanente, Arsenius quoque vice sua passus esset iniuriam. porro necessarium in vita unum esse, tenere officium religiosae deoque subiectae mentis; in quo qui perstare volet et ex praescripto virtutis vivere, abilicere hunc oporteat curas mortalium eventuum, et auxiliis studiis sapienti casuum occurrentium neglectu semel defungi. haec cum peculiariter familiaria sibi dogmata tum Blemmidas Iosepho coram ipsi disseruisset, comprobavit ille laudavitque; nec mutua ab illo tamen assentationis ullius exprobravit vicem. adeo enim ab huic adulando affuit Blemmidas, ut neque ad se invisentem patriarcham obviam e cella prodire dignaretur, ac ne ingresso quidem et ad sedentem ipsum pergenti ex intervallo assurgeret aut ullam omnino tratatitiae istius urbanitatis venerationem curaret adhibere, pusilli esse atque ad servitutem ablecti animi reputans ad huiusmodi sese avarupia gratiae demittere. mens nimirum eius exaggeratae cuiusdam et modum supergressae vulgarem philosophiae

τὰ εἶδη καὶ μόνα τῶν πραγμάτων ἐπιβλητικὸν ἀμειλικτὸν ἐκείνον
 ἐτίθει τὰ πρὸς ὕλην, καὶ τὸ ἐφετὸν κατὰ τοῦν ἔχων παρῶρα τὸ
 ἐφιέμενον. ὅθεν οὐκ ἀνθρώποις ἀλλὰ πράγμασιν ἐπιβάλλων,
 ἐκείνοις μὲν ἐτήρει τὸ θαῦμα καὶ ὑπερεξεπλήττετο καὶ ἄλλως τι-
 5 μᾶν ἤρειτο ἢ τὴν κατ' ἀνθρώπους τιμὴν, ἢ δὴ δεξιόσσις ἔχει
 καὶ προὔπαντήσας καὶ δουλοπρεπεῖς καταστάσεις καὶ ἄλλ' ἄττα, E
 οἷς δὴ χαίρομεν ἀνθρώποι. καὶ ταῖς μὲν ἔξισιν ἐκείναις οὕτω δὴ
 τιμητικῶς εἶχε καὶ ὑπερεθαύμαζε, δῶρα θεοῦ ταύτας ἡγούμενος·
 τοῖς δ' ἔχουσι, καθὼς ἂν καὶ καταλάμβανεν, εἶχεν, ὡς οὐ παν-
 10 τὸς γινομένου τοῦ γινομένου κατὰ θεὸν καὶ ἀξίως, ἀλλ' ἐνόστε
 καὶ κατ' ἀνθρώπον, παραχωροῦντος θεοῦ. τὴν γοῦν τοιαύτην
 δεισιδαιμονίαν ἀεὶ ποτ' ἀποτρεπόμενος ἔδειξε καὶ τῷ Ἰωσήφ τότε
 τὴν ἔξιν, οὐ προθέμενος αὐτὸν ἀτιμοῦν, ἀλλ' ἐπ' ἴσων πᾶσιν
 ἔχεν τὴν κρίσιν αἰρούμενος. οὕτω γὰρ καὶ τὸ φιλόσοφον φιλο- P 233
 15 σόφως ἐπλήρου τῷ μὴ λαμβάνειν πρόσωπα εἰς τὴν τοιαύτην κρι-
 σιν, ἣν καὶ καθ' αὐτὸν κέρκιε. πλήν κάκεινος εἰδὼς ἀνθρω-
 πος ὢν καὶ τὸ χρεῶν λειτουργήσων, ἐπεὶ τὰ καθ' αὐτὸν διαθέ-
 μενος χάρταις ἐδίδου τὸ βούλημα, — τὸ δ' ἦν καθ' αὐτὴν τὴν

theorematis irretorto defixa suspecta, adeoque ex altissimis dumtaxat
 assueta rationibus aestimare res humanas, rigidum sustinebat illum et
 inflexibiliter erectum ab ista humilitate officiorum aulicorum omninoque a
 quovis respectu materiae, quippe qui abstracte intuens quod optandum
 erat, quod passim optabatur negligeret. unde non hominibus sed rebus
 intentus, his quidem servabat admirationem, his attentissime consideran-
 dis instupescerat, alia eas veneratione prosequendas statuens quam ista
 superstitione sedula commercii humani, quae constat exceptionibus ad
 blanditiam compositis, affectata residentia vultuum, occurribus officiis
 caeteraque servilis obsequii professione simulata, quales nos illusiunculas
 invicem commutare in consuetudine vitae urbanae homines gaudemus. ille
 autem habitus quidem istos a concrezione materiae sciunctos (nam hos
 sic nude spectabat) et veneratione prosequeretur magna et supra modum
 admirabatur, dona dei illos reputans. eos porro in quibus cernerentur,
 pro modo quo eos ab ipsis arbitrabatur participari tractabat, sic apud se
 statuens, non aequae omnes, quibus inessent, illos secundum deum digne
 possidere, sed quosdam interdum secundum hominem, deo permittente.
 usum porro istum suum et morem libere omittendi superstitionem istam
 quandam personarum anxia sedulitate venerandarum etiam tunc in Iose-
 pho tenuit, non cum praecipue contemnens, sed exceptionem a suo uni-
 versali iudicio et modo sibi praefixo cum omnibus agendi in huius unius
 gratiam sibi non faciendam censens. ita enim se philosophice obsequi
 putabat praescripto illi suae philosophiae iubenti non admittere ullum re-
 spectum singularium personarum in iudicio de rebus, nude ac mere ut
 sunt ab eo, ut dictum est, spectari aestimarique solitis. caeterum vir
 hic talis reputans se hominem, et commune naturae debitum se solutorum
 sciens, testamento condito de suis rebus statuit in hunc modum. mona-

μονὴν αἰεὶ ποτε διαμένειν, μηδὲν κατὰ μηδένα τρόπον ὑποπεσοῦσαν ἔτιρα, καὶ ἄπερ εἶχεν ἐκ βασιλέων φιλοφρονήματα, ὡς συμ-
 B ποσοῦσθαι τὸ πᾶν τῶν νομισμάτων εἰς ἑκάτον λιτρῶν ἀριθμόν, καὶ αὐτὰ τῇ μονῇ τοῦ ὄντος θεοῦ (τῇ γὰρ ὄντι κυρίως καὶ προσ-
 ανέκειτο) ἀναφαίρετα διατηρηθέντα εἰς περιποίησιν τε καὶ τῆν
 τῶν ἄλλειμμάτων ἀποπλήρωσιν εἶναι. τὸν δὲ τοιοῦτον τῶν ἀπο-
 τεταγμένων χάριτην καὶ αὐτὸν ἡξίου τὸν πατριάρχην ὑποσημαίνε-
 σθαι, καὶ γε βασιλέα ἐπικυροῦν λιπαρῶς ἀξιώσασαι πρὸς τὴν πόλιν
 C ἐπανελθόντα. καὶ γέγονεν οὕτω, κἄν ἀποθανόντος ἐκείνου, ὁστράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἀνελάμβανόν τε τὰς ἐπικυρώσεις 10
 καὶ τὰ διατεταγμένα διέλκον, ὡς τὰ μὲν νομίσματα τῇ μεγάλῃ ταυτητὶ ἐκκλησίᾳ προσανυτεθῆναι εἰς περιποίησιν, τὴν δὲ μονὴν ἐκείνην τῇ τοῦ Γαλησίου μονῇ ὑποτεθῆναι εἰς μετόχιον. ὁ γοῦν ἱεράρχης Ἰωσήφ τῇ ἀνατολῇ ἐφ' ἱκανὸν διατρέψας ὑπέστρεφεν εἰς Βυζάντιον. 15

P 234

3. Καὶ μετὰ μικρὸν τῆς τοῦ βασιλέως Βουλγάρων Κων-
 σταντίνου συζύγου Εἰρήνης μεταλλαξίσεως, εἰς σποδὰς ὁ κρα-
 τῶν ἐκείνου θείων συνάξει ἐς ὃ τοῖς κατὰ τὸν Αἴμον καὶ αὐτῇ γε
 Μακεδονία καὶ Θράκη ἀνυκωχὴν γενέσθαι, ἐπὶ πολὺ δαπανω-
 μένων τῶν στρατευμάτων τοῖς συνεχέσι πολέμοις, πέμψας δια- 20

sterium, in quo degebat et perseverare semper decreverat, sic ut tunc erat, manere semper liberum, nulli unquam subiciendum alteri, iubebat. quod autem pecuniae possidebat largitione imperatorum, centum librarum summam conficiens, hoc totum monasterio eidem deo qui est sacro (nam haec erat peculiaris eius domus nuncupatio) proprium servari perpetuumque attribui mandabat in fundationis augmentum aut supplementum amissorum vel quovis modo casu deficientium. iis porro tabulis supremae suae testibus voluntatis, quibus ista commendarat, subscribere patriarcham voluit; impetravitque ab eodem ut cum reversus in urbem esset, curaret easdem ratas haberi ab imperatore, et ipsius auctoritate ad quantum possent maximam firmitatem roborari. quod et factum est, exiguo quidem operae pretio. nam Blemmida deinde mortuo, cunctis illis promissis et spebus, velut tegulae, quod aiunt, interlapsu, in irritum evanescentibus, rescissum id revocata confirmatione et cassum effectum testamentum fuit. ac pecunia quidem huic ecclesiae in dotis auctarium attributa est, monasterium vero, cui tam sollicite Blemmidas caverat, Galesii monasterii dominio suppositum, ex eo pendere eique inseruire iussum est. caeterum Iosephus per hunc modum, aliquanto tempore moratus in Oriente, Constantinopolim revertit.

3. Non multo post regis Bulgarorum Constantini coniuge Irene mortua, studens istum regem imperator devincere sibi firmiori aliquo vinculo, et sic regionibus Haemo subiectis, uti etiam Macedoniae ac Thraciae, pacem ac quietem asserere, quod eo tunc magis factu necessarium putabat, quia tot continuis expeditionibus ac bellis magna iam pars Romanae militiae assumpta fuerat, missis cum legatis ad foedus invitavit, pollicens

πρεσβεύεται, ὑπισχνούμενος εἰς κῆδος ἐκείνῳ δοῦναι καὶ τὴν ἀδελφιδῆν ἑαυτοῦ Μαρίαν τὴν τῶν θυγατέρων τῆς Εὐλογίας Β δευτέραν, ἣ δὴ συνάκει τὸ πρότερον ὁ Φιλῆς Ἀλέξιος καὶ μέγας δομέστικος. καὶ δὴ τῶν ἄρκων προβάτων ὡς συλλαμβάνεσθαι 5 τοῦτοις καὶ Μεσίμβρειαν καὶ Ἀγχιάλον (ἐκείνου γὰρ οὐσας κατασχεῖν βασιλέα, καὶ αὐτῶν ἄξιον εἶναι τὸν πρὶν ἔχοντα λαμβάνειν αὐτὰς ἐπὶ τῷ γενησομένῳ ὡς προῖκα κῆδει) ὁ μὲν βασιλεὺς τὰ μὲν τοῦ κῆδους ἐπλήρου ὡς λίαν φιλοτίμως καὶ βασιλικῶς. C συνεξῆει γὰρ τῇ νυμφευθησομένῃ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχ- 10 χης, κἂν Σηλυβρία γινόμενοι, ἐκείσε δεσποινικῶς μετασκευασάμενοι τὴν εἰς γάμον πεμπομένην τῷ Κωνσταντίνῳ, ἐκείνην μὲν ἐπὶ πλείστη δορυφορίᾳ πρὸς ἐκείνον ἀπέλυον, αὐτοὶ δ' ὑπέστρεφον. καὶ τὰ μὲν τοῦ κῆδους οὕτως ὁ βασιλεὺς ἐξεπλήρου, τὰ δὲ περὶ τὰς πόλεις ἀνεβύλλετο, ταῖς μὲν ἀληθείαις εἰδὼς ἐντεῦ- 15 θεν παραιριθησομένην τὴν Ῥωμαῖδα τὰ κράτιστα, τῷ δὲ Κων- D σταντίνῳ προφάσεις ἐπλάττετο πιθανάς, ἄλλας τε καὶ τὸ μὴ ἔχειν εὐθῆως δοῦναι, μὴ τῶν ἐποίκων καταδεχομένων τῶν πό- λειων Ῥωμανίας γὰρ εἶναι μέρος ἐκείνυς καὶ Ῥωμαίους αὐτοῦς, μὴ εἶναι δ' εὐλογον Ῥωμαίους ὑπὸ Βουλγάρῳ τελεῖν. οὐ μὴν P 235 20 δ' ἔς τέλος ἀπέλεγε τὴν δόσιν ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ προσανήρτα και- ρὸν τὸν τῆς τεκνογονίας δῆθεν, ὡς ἂν καὶ κληρονομὸν τοῦτῳ

19. Βουλγάρων P.

in sponsam se illi datorum propriam neptem, Eulogiae suae sororis filiam secundo genitam Mariam, quam prius in matrimonio habuerat Philes Alexius magnus domesticus. processit, Constantino annuente, tractatus usque ad conventionem foederis sanciti iuramentis, quae distincte comprehenderent Mesembream et Anchialum, ad Constantini utique ditionem pertinentes urbes, sed hactenus occupatas ab imperatore, quas utrisque tum visum est aequum esse bona fide reddi antiquo possessori et imputari in partem dotis novae sponsae. his hinc promissis, illinc stipulatis, imperator deductionem sponsae ambitiose ac regia plane pompa celebravit, ipse proficiscentem mulierem cum patriarcha comitatus Selybriam usque, indeque illam ad Constantinum frequenti ac superbo satellitio perducendam curans, ac sic Constantinopolim reversus eatenus fidem pactorum imperator praestitit. nam quod promissarum attinebat restitutionem urbium, in ea non festinandum ratus varios eius differendae praetextus quaesivit, revera periculum dirae vastationis ex ea imminens terris imperio sublectis praecavendum censens. caeterum interim Constantinum lacerabat speciosis obtentibus multis colorem aliquem habentibus, quorum hic verisimilitudine inductus nonnulla videbatur. aiebat videlicet istarum incolas urbium recusare Bulgari subitici, cum ipsi Romani essent, nec se adhuc, quantumvis conaretur, potuisse huic eorum aversioni mederi. ut res fiat suaviter, expectandum videri, dum natus Constantino filius foret ex nova coniuge: tunc enim fore omnia priora, rege tum scilicet

φανέντος ἐκ γένους Ῥωμαϊκοῦ εὐπροσωποῖτο καὶ ἡ ἀπόδοσις. τὰ δ' ἦσαν γέλως ἄντικρυς καὶ συνειρόμενον ψεύδος τῷ χρόνῳ συγκρύπτοντος. ὁμως δέ γε καὶ ἄκων ὁ Κωνσταντῖνος ὑπέμενε καὶ ἐσπένθητο, εἰ καὶ ἡ δοθεῖσά οἱ οὐ τοσοῦτον βοηθὸς ἐκείνῳ ὅσον B τῇ Ῥωμαίδι ἐπέμπετο. ἐπεὶ δ' ἐξ ἐκείνου παιδίον ἑώρα τὸν Μι-5 χαῆλ ἑαυτῆι, δεινὰ ἐπολεῖ, καὶ τὸν σύζυγον κατηνάγκαζε τὰς σπονδὰς γε λείναι καὶ πολεμῆναι, τὰς πόλεις προσαπαιτοῦντα. κἀντιῦθεν καὶ δεινὰ οὐκ ὀλίγα ξυνέβαινε, καὶ ξυμβεβήκει ἂν πλείστα, εἰ μὴ γε ὁ βασιλεὺς κῆδος πρὸς τὸν Νογῶν ἐπὶ νόθῳ τῇ Εὐφροσύνῃ φθύσας ποιῆσαι ἀνεῖχε τὰς ὁρμὰς ἐκείνου τῇ πρὸς τὸν Νο-10 γῶν δεξιῶσει καὶ διέλυε τὰ βουλευμάτα, ὡς αὐτίκα κατόπι ἐπι- C δραμουμένων τῶν Τοχάρων, ἣν αὐτὸς ἐπέη τοῖς βασιλέως.

D 4. Ὁ δὲ Νογῶς αὐτὸς κρείτιστος ἦν ἀνὴρ τῶν Τοχάρων, εἰς στρατηγίαν τε ξυνετὸς καὶ τρίβων τοῖς πρῶγμασι, ὃς ἅμα πλείσταις δυνάμεσιν ἐξ ὁμογενῶν Τοχάρων, οὓς αὐτοὶ Μουγου-15 λους λέγουσιν, ἐξαποσταλεῖς ἐκ τῶν κατὰ τὰς Κασπίας ἀρχόντων τοῦ γένους, οὓς Κύνιδας ὀνομίζουσιν, ἐισβάλλει τοῖς ἀνὰ τὸν Εὐξείνου βορειοῖς ἔθνεσιν, ἃ δὴ τὸ πάλαι τοῖς Ῥωμαίοις ἐπήκουε, τῆς πόλεως δ' ἄλούσης καὶ τῶν πραγμάτων εἰς στενὸν

1. εὐπροσωποῖτο P.

Bulgarorum heredem habente Romani sanguinis, cui sacramento dicere Romanos non dedeceret. haec allegabantur, quae, ut vere loquamur, mera erant elusio et mendacium promissione tempus obducente inunbratum, nec plane fallens Constantinum, quamquam is volens nolens dissimulare cogebatur, et tacite dolere fucam sibi factum obtrudenda coniuge, quae non tam ipsi adiutrix quam terrae Romanae data esset. Maria vero postquam Constantino pepererat Michaëlem filium, omni iam excusatione cunctationi dempta ipsa quoque transire palam in viri sensus et utriusque factam iniuriam accensare indignanter coepit, maritum assidue sollicitans ad repetendas bello iniuste negatas urbes. unde multa mala orta sunt; et plura gravioraque prodiissent, nisi Augustus mature sibi praecoccupasset novo foedere Nogam, data in uxorem ei filia sua notha Euphrosyne. quae necessitudine devinctus imperatori Nogas palam ostendit irruptarum se cum Tocharis, quibus praeerat, in Bulgarorum fines, statim atque Constantinus regiones incursare Romanas coepisset. suspendit hic metus consilia Bulgari, et malorum inducias Romanis fecit.

4. Hic porro Nogas potentissimus Tocharorum erat, bellicae artis longis experimentis multam peritiam adeptus, usu rerum in tractatione negotiorum tritus. Is cum magnis copiis e genere, cuius erat et ipse, Tocharorum, qui se ipsi Mugulios nominant, missus a principibus eius gentis (Canidas appellant) circa portas Caspiae degentibus, irruerat in boreales Euxino gentes Romanis quondam subditas, sed quae post captam a Latinis urbem, et res imperii redactas in artum, necessario ne-

καταστάντων Ῥωμαίοις, τῶν κυρίων ἀπολιφθέντα, αὐτόνομα **E**
 ἦν. ταῦτ' ἄρου καὶ ἀκονιτὶ φανείς προσελάμβανε καὶ κατεδου-
 λοῦτο. ἰδὼν δὲ χώρας ἀρετώσας καὶ ἔθνη εἰς ἀρχὴν κατὰ σφῶς
 αὐτάρκη, ἀφηνιάζει μὲν τῶν πεμψάντων καὶ ἐαυτῷ τὰ ἔθνη
 5 προσκτάται. ὡς δὲ χρόνον τριβομένου, ἐπιμεγνύντες σφίσι οἱ
 περὶ τὴν μεσόγειον κατωκημέτοι, Ἄλανοι λέγω, Ζίχοι καὶ Γύτ- **P** 236
 θοι, Ῥῶσοι καὶ τὰ προσοικοῦντα τούτοις διάφορα γένη, ἔθνη τε
 τὰ ἐκείνων μανθάνουσι καὶ γλῶσσαν τῷ ἔθει μεταλαμβάνουσι καὶ
 στολήν, καὶ εἰς συμμάχους αὐτοῖς γίνονται. καὶ μετ' οὐ πολὺ
 10 εἰς πληθὸς ἀριθμοῦ κρείττον ὁ ἐπείθων τῶν Τοχάρων λαὸς ἐν-
 δίδωσι, καὶ ἀνυπόστατοι ὅπου ἴοιεν γίνονται ταῖς δυνάμεσιν, ὡς
 καὶ τινὰς τῶν ἄνω κυρίων πολέμου νόμῳ ἐπ' αὐτοὺς ἀπροστάτας
 λόντας οὐχ ὅπως περιγενέσθαι, ἀλλὰ καὶ σφολῆναι τὰ πλείστα
 πεσόντας. ἔστι τὸ ἔθνος ἀπλότῃ μὲν χαῖρον καὶ φιλαλληλία, **B**
 15 καὶ ὅξυ τε πρὸς πολέμους καὶ πονηρόν, καὶ τὴν ζωὴν αὐταρκείας,
 καὶ γε τὰ κατὰ βίαν ἀνεπινοήτων τε καὶ ἀπρομήθεντον. ἐχρή-
 σαντο γὰρ ἀνέκαθεν νομοθέτη οὐ Σόλωνι ἢ Λυκούργῳ ἢ Δρά-
 κοντι (οὗτοι γὰρ Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους καὶ τισιν ἄλλοις
 οἱ νομοθεταὶ σοφοὶ σοφοῖς καὶ συνετοῖς τὰ ἐς λόγον λόγοι)
 20 ἀλλ' ἀνδρὶ ἀγνώτῃ καὶ τὸ πῦν πονηρῷ, χαλκεῖ μὲν τὸ πρῶτον,

glectae a dominis sui tunc iuris erant. has facile ac sine magno certamine, prima statim ostensione sui cepit sibi subiecit. et animadvertens aberes terras ac populos ad constituendum per se regnum idoneos, fraenum excussit imperii eorum a quibus erat missus, et res agere suas instituit, proprio principata constituto. processu deinde temporis miscentes se ipsi qui mediterranea illic incolunt, Alani videlicet, Zicchi, Gothi, et Rhoasi, quique finitimas hisce habitant terras diversorum generum populi, mores paulatim ipsorum didicerunt, et cum vitae usu linguam etiam ac vestitum eorum usurpantes, in militiae quoque consortium assumpti, non ita multo post exercitus confecerunt innumerabiles, quarum conscientia usque virium in potentiam immane quantam Tocharorum gens profecit, adeo ut quocumque se vertent, ineluctabiliter cuncta prosternerent, et cum e superioribus dominis quidam ad ipsorum defectionem ulciscendam eosque sub iugum revocandos bellicas in eos expeditiones suscepissent, non modo ipsos non vincerent, sed magnis acceptis cladibus in lucro ponerent quod plerisque suorum bello cadentibus pauci salvum reditum haberent. gaudet haec gens vita simplici; haerent invicem mutue nexu civilis caritatis; tolerantibus sunt laborum, in bella promptissimi; paucis ad victum cultumque indigent, nec solliciti congerunt aut consulunt in futurum avara providentia. ad hanc scilicet formavit eos disciplinae priscus ipsorum legislator quidam, non sane Solon aut Lycurgus aut Dracon (hi enim Atheniensibus, Lacedaemoniis, et quibusdam aliis sapientibus, eruditi doctis, ad rationem exactas condiderunt leges), sed idiota ignobilis, vilis opificii labore tritus, prius faber

C εἶτα δὲ καὶ εἰς Κάνιν (ἄρχοντά τις εἶποι) καταστάντι, ὃς καὶ ἐκ Κασπίων πυλώνων ἀνιστῶν τὸ ἔθνος ἐξελεῖθιν θαρρήσαν, καὶ σφίσιον αἰεὶ τὸ νικᾶν ὑπετίθει, εἰ τοῖς ἰδοῖς νόμοις προσέχοιεν. οἱ δ' ἦσαν τοῖς ἄβροῖς ἀπέχεσθαι, τοῖς τυχοῦσιν ἀρκεῖσθαι, τὸ φιλάλληλον ἔχειν, τὸ αὐτόνομον ἀποστρέφασθαι, τὸ κοινωνικὸν ὑσπάζεσθαι, τὸ μηδὲν περὶ βίον σπεύδειν, τὸ πάσαις χρῆσθαι τροφαῖς μηδὲν τῶν βεβήλων ἔχοντας, τὸ γυναιξὶ συνοικεῖν πλεῖ-
 D σταις, καὶ ταύταις προσανατιθέσθαι τὸν τῶν ἀναγκαίων πορισμὸν, ὡς ἕμα μὲν τὸ γένος πληθύνεσθαι ἕμα δ' ἔχειν καὶ ὧν δέοιντο, τὸ μηδὲν τῶν καθ' ὑπόστασιν προσκτεῖσθαι κτημάτων, 10 μηδ' ἐμμένειν κρίσμασιν οἴκων, ἀλλὰ μεταβαίνειν καὶ μεταφοιτῶν πρὸς τὸ χρήσιμον, κἂν χρεῖα τροφῆς εἴη τῷ, βιοτικῷ χρωμένους θηρῶν ἢ καὶ τὸν ἵππον ἐκκεντοῦντας ἐκροφῶν αἵματος, εἰ δὲ τῷ καὶ στεγανωτέρας προσδέοι τροφῆς, ἐγκάτω οἶδς τὸ αἷμα
 E συγγλεῖοντας ὑπὸ τῆν ἐφεστρίδα τιθέναι, ὡς ἐντεῦθεν μικρὸν 15 συσταθὲν ἐκ τῆς ἐκείθεν θερμότητος δεῖπνον τίθεσθαι, κἂν τίπου ῥάκος ἐντυχῶν τις εὔροι, ἐπιρράπτειν τῇ ἀμπεχόνῃ, κἂν οἶον ἐκείνο καὶ ἦ, κἂν ἡ ἀμπεχόνῃ μὴ δέοιτο (ὃ δὲ σκοπός, ὡς ἂν καὶ ἄνευ χρεῖας τοῦτο ποιοῦντες, ἐπὶ τῆς χρεῖας ποιεῖν ἀναγ-

4. τῶν ἄβρωῶν?

ferrarius, ex officinae ac fornacis fuligine in Imperium productus et Canis declaratus: sic illi principem appellant. hic gentem excitavit istam ut e Caspiis portis prodire non dubitaret, polliceri ausus, quocumque bellum inferrent, nunquam victoria fraudandos, si legibus a se propositis accurate observandis attentam diligentiam impenderent. summa legum haec erat. delicias aversantur. obviis contenti sunt. mutuae societatis caritatem servant. privatim sibi pro arbitrio consulere vitant. nihil in vita victuque exquisitum affectant. cibis quibuscumque sine mundi immundive discrimine utuntur. uxores simul plurimas habent; et his curam parandarum rerum ad victum vestitumque utilium mandant: inde multiplicationem gentis, indidem necessariorum abundantiam nacturos. praediorum ac soli possessiones asperrant. fabricandis domibus non immorantur: vitam desultoriam hinc illuc, quocumque utilitas vocaverit, assidue migrabundam adamant. ubi cibus defuerit, aut sagitta et venatu parant, aut secta equi vena sanguinem sugunt. si solidiori opus alimento sit, intestinum ovis sanguine oppletum sub ephippium ponunt. sic mora concretum et illo calore coctum sanguinem, cum vescendi desiderium fuerit, vorant. ubicumque cuivis panni aut pellis lacerae segmentum forte abiectum occurrerit, sublatum statim vesti, qua tegitur, assuito, etiamsi bona sit nec sarto egeat. nimirum hoc citra necessitatem fieri iubens id agebat, ut, cum opus foret, neminem puderet indumentum manu sua proprium sarcire et consarcinatis per veteramenta novis assuta pannis vestiri centonibus. porro his praescriptionibus sperabat assecuturum se ut sui summa vitae securitate fruerentur, expeditoque ad nutum

καζόμενοι μὴ αἰσχύνονται, τοῖς παλαιοῖς τὰ νέα προσεπεμβάλλοντες), καὶ οὕτως αἰτοῦς μὲν ἐν ἀνάσει παντοία ζῆν, σάριτταν καὶ ἰερεστρίδα καὶ ἔνδυμα καὶ αὐτὴν ζωὴν παρὰ τῶν τῆς γυναικωντίδος ἔχοντας, αὐτοὺς δὲ πολεμοῦντας τὰ τῶν ἄλλων ἔχειν, 5 μηδὲν πολυπραγμοῦντας. ταῦτα τοῦ νομοθέτου Τζιγκίσκανι P 237 (τῶν γὰρ ἀνεμνήσθη τούτομα· Τζιγκίς γὰρ τὸ ὄνομα, ὃ δὲ Κάνις βασιλεὺς) τὰ παραγγέλματα ἐν ἀσφαλεῖ ἔχοντες ἀλήθειάν τε ἐν λόγοις ἀσκοῦσι καὶ δικαιοσύνην ἐν πράξεσι, τὸ μὲν ἐλευθερία προσῆκον ψυχῆς τὸ δ' εὐθύτητι γνώμης, ὡς ἀνεξαπύτητον 10 μὲν εἶναι οἷς ἂν ἀκούοι τις ἑτέρου λέγοντος, ἀνεπιβούλευτον δὲ οἷς πρῶττοι ἂν πρὸς ἐκεῖνον ἕτερος.

Ἀλλὰ Νογῦν μὲν κηδεύσας ὁ βασιλεὺς τηρικὰδε, τὸν ἐκείνων ἔρχοντα, πῆμπων οὐκ ἀνέει πλείστα, ὅσα τε πρὸς ἐνδύματων 15 χρησίμῃ καὶ ὅσα πρὸς τροφῶν ποικίλλαν, πρὸς δὲ καὶ ἀνθόσμιων οἴνων ὄλας πιθάκνας φιλοτιμοίμενος. ὃ δὲ τὰ μὲν εἰς βρωσίν καὶ πόσιν μαθὼν ἡγάπα λαμβύνων, καὶ χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον ἐν ἐκπώμασι προσεδέχετο· τὰ δὲ ποικίλα ἢ πρὸς καλύπτρας ἢ πρὸς ἐνδύματι (ἐφιλοτιμιεῖτο γὰρ καὶ ταῦτα προσκοπέλλων ὁ βασιλεὺς) ἀφώμενος ταῖς χερσὶν ἀνηρώτα τὸν διακομωσάμενον, εἰ χρησιμεύοι πρὸς κεφαλὴν ἐπὶ τῷ ἔπονον εἶται καὶ C

13. πρὸς deorat.

17. προσεδέχετο P.

haberet semper omnes, nulla uspiam sollicitudine affixos, quippe quibus sarissa ephippium vestis et alimenta, quibus unis egebant, muliebri ministerio cuncta e gynaeceo suppeditarentur, ipsi rei bellicae uni vacarent spoliandisque alienis, nihil praeterea negotii habentes, aut curiose inquirentes quid futurum esset. talium auctor legum Tzinciscanis fuit. nam cum proprio nomine Tzincis hic vir vocaretur, Canis vocabulum, quod regem sonat, eius privatae adiunctum appellationi Tzinciscanis nomen efficit, nunc memoriae commodum occurrens: nam cum agere de hoc coepi, nondum venerat in mentem. caeterum his eius praescriptis acquiescentes contingebat istos populos veracitatem in loquendo, aequitatem in agendo tenere, quorum illud libertati animi convenit, hoc rectitudini morum. illud rursus tutum praestat audientem a circumventionem fraudulenta mentientis socii: hoc a cunctis quemque insidiose grassantium dolis liberat.

Huius gentis principem tunc Nogam sibi foedere conciliatum imperator cum missis affatum luxuriae nostratis instrumentis ad delicias Romani usus invitaret, minimum profecit, quod ad molliam quidem vestium ei suadendam spectat. nam cum ciborum ei exquisiti gustus offerri curasset variam copiam vinique odorati tota delia, his quidem non illibenter est usus. aurum item et argentum in vasis poculisque dono datis probans admisit. at versicoloria varii generis tum capitis tegmina tum membrorum indumenta caeterorum, quarum item rerum vim magnam regia eidem munificentia imperator miserat, haec, inquam, aspernabundus

ἀνάληγον ἢ καλύπτρα, εἰ δὲ ἐπανεσπαρμένος μάργαρος ἀμύνειν ἔχοι ταύτη τὰς ἀστραπάς, εἰ εἰς βροντῶν κτύπους, ὥστε μὴ ἐμβρόντητον γίνεσθαι τὸν φοροῦντα, ὁ λίθος συναίρειτο, εἰ τὰ πολυτελῆ αὐθις ἐνδύματα εἰς ἀποσίαν μελῶν συλλαμβάνοι. εἰ μὲν οὐκ ἔλεγον, παρερρίπτει, εἰ καὶ ἐνδυθεὶς ἐπ' ὄλιγον ὅσον τὰς 5 φιλίας ἀφοσιώσασθαι, ἀπεκδυόμενος παραντίκα μετελάμβανε κυνῆν ἢ προβατῆν τὴν συνήθη, καὶ φόρων ἐκυδροῦτο πλέον ἢ D ὅσον ταῖς πολυτελεῖσι στολαῖς. ὡσαύτως καὶ ἐπὶ ταῖς καλύπτραις ἐποίει, τὴν πρὸς χρῆσιν ἀναγκαίαν τῶν περιττῶν, κἄν ἦν τῶν πολυτελῶν, ἀνθαιρούμενος. εἰ δ' ἐκεῖνος πλαττόμενος ὄνησεν 10 φέρειν ἔλεγε τῷ φοροῦντι τὸ κτέρας τὴν οἰανοῦν τε καὶ ὀπουδήποτε, εὐθὺς πιστεύων ἐφόρει, οὐ λίθοις οὐδὲ μαργάροις ἀλλ' ὠφελείᾳ προσέχων.

Τοῦτον τοιγαροῦν ἔχων ὁ βασιλεὺς ἕτοιμον τοῦ Κωνσταντίνου καταδραμεῖσθαι καὶ τὴν ἐκείνου σκυλεύειν χώραν, εἰ τοῖς 15 E τοῦ βασιλέως ἐκεῖνος ἐποίοι, οὐ Μεσεμβρείας μόνον στερερῶς ἀντέλεγετο καὶ τῆς Ἀγχιάλου, ἀλλὰ καὶ Σωζόπολιν καὶ Ἀγαθιούπολιν καὶ Κανστρίτζην καὶ ἄλλ' ἅττα φρούρια, ἅπερ οἱ τοῦ βασιλέως ἐπισκωασάμενοι προσεκτῶντο τῷ βασιλεῖ, καὶ λίαν ἐν χε-

16. στίχων P.

in manus sumens percontabatur ab offerente an id certo praestaret bellus iste pileus capiti quod tegeret, ut nullo deinceps mali appulsu laederetur, nullum dolorem sentiret; an inspersi huic uniones caeteraque insertae gemmae vim haberent arcanam quamquam fulgura fulminaque averteendi a gestante; vestes item illae speciosae ac molles num membra quae ambirent lassitudine in labore prohiberent. tum illo scilicet negante, Negas quidquid horum interrogans attigerat fastidiose reiecitabat. ac quamquam amicitiae mutuae contestandae causa unam e missis ab Augusto vestibus sibi circumdare sustinuit, brevissimo eam tulit spatio, familiare statim e canina vel ovina pelle vestimentum resumens, eo se magnifice ostentans, nec minus, ut apparebat, in illo sibi quam quovis regio paludamento placens. sic et in operimentis capitis fecit, opportuna et sibi assueta prae speciosis pretiosisque eligens. quodsi qui haec ipse attulerat forte fingens respondisset inesse iis quam requirebat vim doloris ac fatigationis malive omnis arcendi, tunc sane ille statim credens cuncta indignasset perseveranterque gestaret, non gemmas aut margaritas videlicet, verum promissam utilitatem curans.

Istum igitur tam potentem principem habens paratum imperator ad irruendum in Bulgariam, quoties inde se commovisset Constantinus ad depraedandas aut quoquomodo infestandas regiones imperio subiectas, non Mesembream solum et Anchialum securus pactorum mordicus tenebat, sed praeterea Sozopolim Agathiopolim Canstritzium et alias quasdam arcas, a ducibus eius oblata usis occasione captas; quae ille omnia sic arripuerat, ut certus videretur non amittere de manibus, ac ne umbram quidem ulius ex his nuper acquisitis vel minutae munitiunculae unquam

ροῖν εἶχε, μηδὲ φρουρίου σκιὰν προΐμενος. Μεσέμβρειαν γὰρ
καὶ ἐκ δικαίου πάλαι ποτ' εἶχε, λαβὼν παρὰ τοῦ Μυτζῆ.
(5) ὁ δὲ Μυτζῆς οὗτος, ἴν' ἐπαναλαβὼν εὐμαθέστερον δε- P 238
γῆσωμαι, γαμβρὸς μὲν ἦν ἐπὶ Θυγατρὶ τῷ Ἀσάν, σύγγαμβρος
5 δὲ Θεοδώρου τοῦ Λάσκου. Ἀσάν δ' οὗτος ἦν ὃν λόγος καὶ
Ἰωάννη συνελθεῖν τῷ Λούκα καὶ βασιλεῖ, καὶ γε σὺν ἐκείνῳ τὰ
κατὰ δύσιν ἐπιδραμεῖν, φιλοκαλίας πάσης ἔχοντα δεήματα. ὡς
γοῦν ἐκεῖνος ἐτελεύτα καὶ οὗτος τὴν ἀρχὴν ἐδέχετο τῶν Βουλγά-
ρων Βούλγαρος ὢν, συνέβαινεν οἱ μὲν προσκρούειν καὶ βασιλεῖ, B
10 ὡς καὶ πολλάκις δι' ἔχθρας καὶ πολέμων τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἴναι
στρατεύμασι, συνέβαινε δὲ προσκρούειν καὶ πολλοῖς ἅμα καὶ με-
γιστῷσι τῶν Βουλγάρων καὶ ταραχαῖς οὐ προσηκούσαις ἐμπέπειν.
ταῦτ' ἄρα καὶ τούτῳ διαφθονούμενοι πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον ἐκ
Σέρβων ἔξ ἡμισείας τὸ γένος ἔχοντα ἀποκλίνουσιν. ὅσον οὖν ἐν-
15 λιπέν οἱ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκ σφετέρου γένους, μηδὲν τῷ Ἀσάν
προσῆκων, τὴν ἐκείνου ἐκγόνην λαβὼν εἰς γυναῖκα τοῦ Ἰωάννου C
πέμπαντος, ἐπ' ἴσων εἶχε τὸ πρὸς τὴν τοῦ Ἀσάν βασιλείαν δι-
καιον τῷ Μυτζῆ. κακεῖνος μὲν τὴν Τέρνοβον εἶχε, καὶ τὰ τῆς
βασιλείας κλήρῳ ἐπιεφέρετο μεγαλοπενῶς· ὁ δὲ Μυτζῆς τὰ κύκλω
20 περικρατῶν ποτὲ μὲν ἤρκειτο τούτοις καὶ κυθησύχαζε, ποτὲ

9. συνέβαινε μὲν οἱ πρ.?

reddere. nam Mesembream olim possessam iure iam suo se putabat obti-
nere, quippe sibi donatam a legitimo tunc eius domino Mytze. (5) hic
porro Mytzes, ut altius repetens distinctius rem exponam, gener erat
Asanis ducta eius filia, cuius sororem in matrimonio habuit Theodorus
Lascaris, pari Asani affinitatis gradu admotus. Asan autem hic est, quem
historia docet Ioanni Ducas imperatori socium fuisse, iunctisque cum eo
copiis incursasse communi expeditione Occiduas regiones, magna omnis
elegantiae indicia praebentem. ut autem Ioanne iam mortuo Asan re-
gnum Bulgarorum Bulgaria ortu accepit, contigit eum apud imperatorem
offendere, simultatibus in bellum quoque apertum prorumpentibus, Asane
non semel suas copias Romanis opponente. sed et item contigit parum
gratum suis ipsum evadere Bulgaria, multis et praecipuis ipsorum ei gra-
viter offensis infensisque. unde is in perturbationes haud parvas incidit,
proceribus, quos ab eo alienaverat invidia, inclinantibus ad Constantium,
dimidium generis trahentem ex Serbis; cui nulla cum Asane cognatione
iuncto quantum ad suffragium principatus deerat ex genere, supplevit
affinitas, quae illum ducta in uxorem Irene filia Theodori et Asanis ne-
pte, a patre Theodori Ioanne Augusto in Bulgariam ad has nuptias mis-
sa, in pari iam iuris ad Asanis successionem gradu cum Mytze consti-
tuit. et Constantinus quidem urbem Bulgariae regiam Ternobum tenens,
caeteris etiam cunctis eius principatus ornatus insignibus, pro haud dubio
Bulgarorum rege sese palam magnifice ferebat. at Mytzes circumscitis re-
gionibus imperitans interdum quidem his contentus acquiescebat, inter-

δ' αὖθις καὶ ἀντεφιλονεῖκε πρὸς Κωνσταντῖνον, ὃν καὶ ποτε
 δεικνὼν ἀπέκλεισεν εἰς Σθενίμαχον ἡμέτερον ὄν. καὶ εἰ μὴ ταῖς
 D τῶν Ῥωμαίων δυνάμεισιν ἐχρήσατο πρὸς βοήθειαν, τάχ' ἂν καὶ
 ἀλοὺς ἀπώλετο. ἀλλ' ἡ τύχη ῥέπει τὰς πλάστιγγας, καὶ δυνα-
 μωθεὶς αὖθις ὁ Κωνσταντῖνος τὸν Μυτζῆν διώκει θαρραλεώτε-
 ρον. ὁ δὲ ἅμα τέκνοις καταλαβὼν τὴν Μεσέμβρειαν, ἐκεῖθεν
 P 239 ἱκετεύει τὸν βασιλέα δέχισθαι τοῦτον καὶ λύτρα λαμβάνειν τὴν
 πόλιν. στέλλει γοῦν ὁ βασιλεὺς ἐξ αὐτῆς τὸν Γλαβῦν κουροπα-
 λάτην καὶ μέγαν παπίαν ἐσύστερον, καὶ ὅς ἄλλοις συνάμα μετὰ
 καὶ αὐτάρκους στρατοῦ, καταλαβὼν τὴν Μεσέμβρειαν, ἐκείνην 10
 μὲν περιποιεῖ τοῖς Ῥωμαίοις, τὸν δὲ γε Μυτζῆν διὰ τοῦ Ἄξιμου
 περὶ ἅγει πρὸς βασιλέα. τὸν δὲ καὶ δέχεται πρόφρων καὶ παρη-
 γορεῖ εὐμενῶς, καὶ πρὸς τῷ Σκαμάνδρῳ ἀποχρώντως προμηθευ-
 B σάμενος ἐκεῖσέ που σὺν τοῖς τέκνοις κατασκηνοῖ, συνθήκας πρὸς
 αὐτὸν ποιησόμενος ὥστε καὶ τὸν πρῶτιστον υἱὸν Ἰωάννην συναρ-
 μόσαι τῇ θυγατρὶ.

Ἄλλὰ τῇ μὲν πρωτότῃ τῶν θυγατέρων Εἰρήνῃ οὕτω προ-
 C νόει τῶν γάμων, (6) τὴν δὲ γε δευτέραν Ἄνναν ἤρπειτο πέμ-
 πειν τῷ κρατοῦντι Σερβίας Στεφάνῳ τῷ Οὐρσει, ἐφ' ᾧ τῷ δευ-
 τέρῳ υἱῷ Μηλωτίνῳ (ὁ γὰρ ὁμωνυμῶν τῷ πατρὶ καὶ πρῶτος τῷ 20
 ῥῆγι Παιονίας εἰς θυγατέρα γεγάμβρευτο) εἰς γάμον συνάπτειν.

dum contendebat cum Constantino, ac fuit cum eum bello persequens in-
 cludere sese cogeret in arcem quamdam nostram, cui Sthenimachum no-
 men est, ubi quominus caperetur et periret, opportune allatum a Roma-
 nis copiis auxilium prohibuit. sed fortuna deinde vices alternante suc-
 cessuum, auctus rursus animis et viribus Constantinus tanto tamque va-
 lido impetu incubuit in Mytzen, ut is impar resistendo Mesembream cum
 liberis confugiens, inde legatis ad imperatorem supplicibus missis pactus
 cum eo deditionem ait cum sui tum eius civitatis, quam in sui servati
 pretium offerret. nec recusavit imperator, sed statim Glabam caropala-
 tam, qui postea magnus papias fuit, cum aliis et idonea manu militum
 misit. is ingressus Mesembream eius rite possessionem inivit imperii Ro-
 mani nomine; tum Mytzen per Haemum itinere terrestri perduxit ad im-
 peratorem, qui ei perhumaniter excepto omnique amoris significatione
 recreato uberes fundos apud Scamandrum assignavit, quorum annui pro-
 ventus ad victum ei cultumque splendidum abunde sufficerent. ubi et
 ipse deinceps cum filiis diversatus est, pacto prius cum imperatore inito,
 quo inter ipsos mutuo convenit ut Mytzae primogenito Iohanni primogenita
 item imperatoris filia desponderetur.

Sic Irenae maximae natarum Augusti provisum coniugium est.
 (6) ab hac vero secundam Annam decrevit pater mittere ad cralem Ser-
 biae Stephanum Uresin, secundo eius filio Melotino nupturam: nam pri-
 mogenitus patri cognominis iam uxorem habebat regis Pannoniae filiam.

καὶ δὴ τῶν πρὸς ἀλλήλους συνθειῶν στέλλει μὲν εἰς πρεσβείαν τὸν ἱεράρχην, συνεκπέμπει δὲ καὶ τὴν κόρην ὑπὸ Θεραπεία μεγίστη βασιλικῇ. καὶ γε καταλαβοῦσι τὴν Βέρροϊαν σφίσι τὰ τῆς Βουλῆς ἔσθη πεμφθῆναι πρὸς τὸν Οὐρσειον Στέφανον τὸν χαρτοφύλακα Βέκκον, ἅμα δὲ σὺν ἐκείνῳ καὶ τὸν Τραϊανουπόλεως Κουδουμηνῆν. ἦν δὲ καὶ πρὸς τῆς δεσποίνης ἐντεταγμένον τῷ χαρτοφύλακι αὐτὸν προαπελθεῖν καὶ γνωρίσαι τὰ κατὰ τοὺς Σέρβους τρανότερον, ὅπως μὲν σφίσιν ἔστιν ἡ δαίτα, ὅπως δὲ ἡ τάξις τῆς ἐκείνων ἀρχῆς διδύνεται· ἐκείνη γὰρ καὶ μεγίστην τὴν 10 Θεραπείαν τῇ θυγατρὶ προητοίμαζεν ἐπὶ χλιδῇ παντοίᾳ βασιλικῇ. Ἐ ἐκείνῳ τοίνυν προαπελθόντι γνωρίσειν καὶ σημαίνειν προσετάσσεται, πρὶν ἢ ἐπιβῆ Σερβίας ὁ πατριάρχης. οἱ δ' ἐπιστάντες οὐ μόνον οὐδὲν τῶν εἰς Θεραπείαν εἶδον ἐκείσε καὶ ἀρχῆς τῆς τυχοῦσης ἄξιον, ἀλλὰ καὶ τὸ Θεραπευτικὸν τὸ ἐν ἐκείνοις βλέπων ὁ P 240

15 Οὐρσεις καὶ οἰκίδιον, καὶ μᾶλλον τὸ τῶν ἡμιανδρῶν, τί ἢν καὶ εἶψαν οὗτοι διεπνυθάνετο. ὡς δ' ἤκουε παρ' ἐκείνων ὅτι τάξις ἔστιν αὕτη βασιλειος, καὶ ὡς τῇ βασιλίδι εἰς Θεραπείαν ἀκολουθήσαιεν, ἐκείνος ἀταλαστήσας φησὶν “αἶ αἶ, τί ταῦτα; καὶ ἡμῖν οὐ συνήθης αὕτη ἡ δαίτα.” καὶ τὸν φάσαι τε καὶ ἅμα τὴν

8. δὲ deerat.

18. ἐκαλαστήσας?

19. τὸν] τοῦτο?

cum igitur de omnibus ante conventum esset, ad executionem pactorum mittit imperator legatum patriarcham, et cum eo sponsam virginem regio magnifice stipatam comitatu. his simul cunctis ubi Berroeam pervenerunt, expedire communiter visum est praemittendos ad Stephanum Uresim chartophylacem Veccum et cum eo Traianopoleos episcopum Cudumenen. fuerat autem ab Augusta peculiariter commendatum chartophylaci ut praecederet sponsam, priorque in Serbiam adveniens exploraret ad liquidum quodnam id esset hominum genus, quae ibi forma vitae cultusque, quae ratio consuetudinis civilis, quis ordo publicae rei, ac ius ususque principatus. nam cum illa proficiscenti filiae apparatus et pompam quam potuerat maxime regiam, et cum specie ac pretio ad magnificentiam, tum usu, et copia ad mollitiem deliciasque comparatam, ambigtiose attribuisset, muliebri scilicet curiositate nosse auebat ecquid paria illis, aut qua istis proportione respondentia, repertura esset sua filia. ea de causa iusserat priorem eo proficisci Veccum, et sibi per nuntios significare quae comperisset, priusquam patriarcha cum nova sponsa Serbiam ingrederetur. at Veccus et Cudumenes ubi pervenere, adeo nihil ibi ad ministerium commodum, ad pompam exquisite ornatum, aut omnino vel mediocri dignum magistratu reppererunt, ut ipsum illorum instrumentum ac comitatum Stephanus Uresis admiraretur, et viso tabernaculo, praesertim autem familia obsequioque eunuchorum, quasi obstupescens isopiantissima re, quaereret quid haec tandem essent et quem usum haberent, cum vero audisset partem esse illam praemissam satellitii ac suppellectilis reginae adventantis, iadolescenti similis exclamaret “heu, heu, quae et quorsum ista? nos harum deliciarum usum non habemus;” et

νύμφην δεικνύνει πεινχρὰ φοροῦσαν καὶ ταλασίᾳ προσέχουσαν,
 καὶ "οὕτω" λέγειν χειρὶ δεικνύντα "ταῖς νύμφαις ἡμεῖς προσφε-
 B ρόμεθα." ἦσαν δὴ καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ τὸ παράπαν λιτά τε καὶ
 εὐτελεῖ, ὡς ἀποζῆν θήρεις καὶ κλέπτοντας. ὡς γοῦν ὑπέστρε-
 φον οἱ πεμφθέντες καὶ ἀκριβῶς ἐδήλουν τῷ πατριάρχῃ ἃ τε εἶδον 5
 καὶ ἃ ἤκουσαν, ἐπέκλασάν τε τοῖς περὶ ἐκεῖνον τὴν προθυμίαν,
 καὶ περὶ ἑαυτοῖς ὠρῶδον, μὴ καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐνέδραις
 χαλεπαῖς περιπέσειεν· οὐ γὰρ εἶχον πιστεύειν ἀνδράσι μὴ ἐπι-
 στροφομένοις αἰσχύνῃς καὶ μέμψεως. τέως ἦσαν εἰς τὸ πρόσω
 C νωθεῖς τινὲς τὴν πορείαν καὶ τοῖς ὄλοις ὑπόπτως ἔχοντες. ὡς δὲ 10
 κατέλαβον τὴν Ἀχρίδα, τὴν μὲν βασιλίδα καὶ τὸ περὶ αὐτὴν οἰ-
 κητικὸν καὶ ὅσον εἰς Θεραπείαν αὐτοῦ που διαναπαύουσιν, ἐκεῖ-
 νοὶ δὲ προαγγέλους πρὸς Οὐρεσιν ἐμπόντες καὶ αὐτοὶ σχολαίως
 τοῖς πρόσω προσέβηαιον. τῇ Πολόγῃ δὲ παραγγειλάντων, ἦν
 δὴ ἄλλος Θεοῦ ἐκεῖνοι κατὰ γλῶσσαν εἶπαιεν, καὶ ἦδη καὶ πρὸς 15
 Διπαλίον ἰόντων, πέμπεται μὲν πρόσβυς ἐκεῖθεν ὃ καὶ μεσάζων
 D ἐκεῖνων, Γεώργιος τοῦνομα, ᾧ δὴ καὶ λόχος ἀνδρῶν ἐνεδμεύ-
 σασ προσεζήμιον. τὰς δ' ἐνέδρας καὶ πρώην οἱ περὶ τὸν πα-
 τριάρχῃν ἀκούοντες ἐδειλῶν. τότε δὲ καὶ ἀκριβῶς ἐς φόβον μέ-

6. ἀπέκλασάν P.

haec loquens simul nrum ostenderet paupertino sordidam vestitu ac la-
 nificio intentam, unaque manu eam indicans subiiceret "en tali nos cultu
 nurus consuevimus habere." porro in caetero circa cralem apparatu ni-
 hil nisi vulgare obsoletum ac plane plebeium apparebat. nulla victus
 mundities: e venatu illauto, ac tumultu sane venatorio, nulla specie aut
 ordine ministerii, nulla mensarum elegantia, raptim cibi vorabantur. ut
 ergo haec sibi explorata qui missi fuerant reversi ad patriarcham retole-
 rant, utque distinctius narrarunt quae audierant, conturbantur ea non
 parum comitatum universum, infregeruntque cunctis animos, sollicitudine
 iniecta ne insidiis excepti spoliarentur: quid enim expectarent mitius a
 barbaris adeo incultis, quos nullus mos aut pudor, nullus respectus hu-
 manitatis aut officii verecundia revocatura viderentur ab audendo quod
 liberet cumque? tristes igitur hisce curis segnesque procedebant, anxia
 constricti formidine periculorum in momenta, ut putabant, singula impen-
 dentium. in his suspicionibus cum Achridam devenissent, regiam ibi re-
 liquerunt virginem cum familiari ministerio: ipsi coepto itinere lenta per-
 gentes, praemittunt nuntios ad Uresim, qui docerent praestolatos se
 mandata eius et occursum ab eo missorum apud Pologum. est id loci no-
 men patria Serborum lingua soans, ut aiunt, nemos dei. ea spe Li-
 paenium progredientibus occurrit a crale legatio, cuius erat caput Geor-
 gius quidam, magistratu illic simili praeditus eius qui mesazon apud nos
 dicitur. huic ex insidiis latrocinio illatum damnum et ante nostri audie-
 rant et ipso referente cognorunt certius. atque ut primo rei auditu co-

γαν καθίσταντο, μὴ καὶ νεωτερισθῆ τι σφίσι τῶν ἐνηκέστων· τοὺς γὰρ οὕτω καὶ τοῖς ἰδοῖς καὶ μᾶλλον τοῖς ἐπὶ θόξοις καὶ ἄρχουσιν ἐνεδρεύοντας σχολῇ γούν ἀποσχέσθαι τῶν ἀλλοτριῶν. ἤκουον δὲ καὶ παρὰ Γεωργίου τὰ μὲν εἰς πρεσβείαν πάντη τῆ ὀσοποῦ τῶν βασιλείων ἀπὸ θῆ τε καὶ ἄλλως σαθρά· ἐκεῖνοι γὰρ καὶ ὡς ἄρξοντα μετὰ τὸν πατέρα εἰς κῆδος προσέλετο τὸν υἱόν, τοῦ προτέρου τῶν παιδῶν Στεφάνου τὸ σκέλος κατεσπῆστος καὶ βλον ζῶντος ἀπράγμονα· ὃ δὲ ἄλλ' ἄττα κύκλω περιβαλλόμενος τὰ ὠμολογημένα ἐπηλυγάζετο. τὰ δ' εἰς τὴν ἑδὸν δυσχερῆ τε 10 ἄλλως, καὶ ὡς αὐτὸς ἐδείκνυ ζημιωθεῖς. ἦσαν δ' ἀνὰ μέρος καὶ οἱ περὶ τὸν χαρτοφύλακα (αἱ γὰρ τῆς δεσποίνης παραγγελίαι καὶ ἀξιώσεις δεινὰ εἰς τὸ ποιεῖν ἐκείνων φροντίζεν, οὕτως ἰδόντα) ἐπικλῶντες τὰς προθυμίας τῆ πατριάρχῃ καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ἐφ' P 241

6. προσέλετο P.

horruerant, ita facti accepta confirmatione moestissimi senserunt quo locorum malorumque devenissent: quid enim non iure metuerent in tanta barbariae licentia? aut quomodo sperarent parcituros exteris ac temperaturos avidas manus a gaza peregrina eos qui ne a popularibus quidem suis, iisdemque illustri magistratu conspicuis, abstinerent iniurias extremas? caeterum de negotio ipso ac foredere principum duorum tam inconsequenter atque ambigue Georgius iste locutus est, ut spem successus omnem prudentibus excuteret. primum omnium deprehensum est errorem imperatori oblatum in re ipsa ac substantia negotii, dum is filiam despondere se suam credidit minori quidem filio cralis, verum propter morbum incurabilem maioris heredi haud dubio et successori designato regni Serbiae. nunc autem intelligebatur ex Georgii sermonibus vana illa fuisse, quae iactata fuerant de fracto cruce ac desperata valetudine primogeniti, qui filiam regis Pannoniae in matrimonio habebat. de caeteris ad rem quae agebatur spectantibus, idem legatus non minus inopinata et ambigua ferebat, alia quaedam, quorum nulla erat unquam audita prius mentio, proponens, circuitusque vafre captans, eaque de quibus certo convenerat astute involvens silentio. quae omnia mirantibus nostris simul occurrebant pericula infestae latrociniis viae, quae quam non sine causa timerentur, ipsae legatus sua eius generis recens accepta damna commemorans plenam faciebat fidem. partem etiam momenti, nec eam levem, ad novum inclinantis consilium addebant, quae chartophylax coram perspecta rétulat de sordibus et miseria domestica regis Serbiae, quaeque idem sibi enixe commendata dicebat ab Augusta de prospiciendo dignitati ac commodis filiae, quam, uti se res habebant, manifestum erat, si perduceretur quo intenderant, non in regnum aut regni spem sed in servitutem transcribi tristissimam. haec patriarchae ac reliquis in eo comitatu praecipua dignitate conspicuis omnem infringebant impetum ulterius pergendí, utique reputantibus nullum coeptorum commodum aut saltem tolerabilem exitum, nullum longae ac laboriosae viae fructum sperandum apparere. ne pactis quidem videri constituram fidem, si futura e praesentibus aestimarentur. quid igitur attineret in ambiguum et obliquum anfractibus confusum negotium velut in caecum perplexumque labyrinthum sese altius et irrevocabilius immergere, et non potius deprehensa vel sero

Georgius Pachymeres I.

23

ᾧ μὴ πλέον προβῆναι· μηδὲ γὰρ ἀνυστὰ καὶ ἐπικίνδυνα· οὕτως
 ἐχόντων γίνεται τι καὶ ἄλλο δεινόν, ὃ δὴ καὶ εἰς ὑποψίαν ἐμ-
 βάλλει σφᾶς τοῦ καὶ πρόσθεν ἰόντας παθεῖν τὰ χεῖριστα. οἱ
 γὰρ τὴν χώραν ἐπικημένοι κατὰ στίχας ἰόντες ἐφίσταντο καθη-
 μένοις πολλάκις, καὶ ἑώρων ὡς ἄλλοθεν που ἦκοντας· σφίσι δ' 5
 ἦν σκοπὸς παρατηρεῖν τὰ ἐκείνων, ἐφ' ᾧπερ καὶ νυκτὸς ἐπελ-
 B θόντες συλήσειαν. ὃ δὴ καὶ μετ' ὀλίγον λαμβάνει τέλος· νυ-
 κτὸς γὰρ ἐπιόντες ἀπόφω ποδὶ τοὺς ἐκείνων ἵππους συλῶσι, καὶ
 ἧ ποδῶν ἔχον, ἀφανίζουσιν ἑαυτούς. οἱ δ' ἄμ' ἔω καὶ ἔπ'
 ἀγὰς γνωρίζουσι μὲν τὸ πρῶθεν, ζητοῦσι δὲ τοὺς δεδρακότας. 10
 ἀλλὰ ζητοῦσι μάταιος ἦν ἡ σπουδὴ· οὔτε γὰρ ἔχον μαθεῖν παρ'
 ἐκείνων τοὺς σφετέρους ἐπιλυόντων, καὶ τὸ δραστηκῶς ἐξετάζειν
 καὶ ἀπαιτεῖν οὐ συνήνεγκε, μὴ καὶ πλέον ἐπισυμβαίη, ἀνθρώ-
 C ποὺ μὲν τὴν ἰδέαν θηρίοις δὲ τὸν τρόπον παρεμπεισόντων. ὁμῶς
 τοῖς ἐκείνων ἄρχουσι χρησάμενοι εἰς βοήθειαν (μηδὲ γὰρ ἔχειν 15
 ὄπως καὶ κινήθειεν), τῶν κρειττόνων ἵππων ἀπολωλότων ἀντι-
 σηκούμενοι τοῖς τῆς χώρας οὐκ ἐπ' ἴσων, ἀλλ' οὐδ' ἐγγύς, με-
 ταναστεύειν εἰς τοῦπισθεν ἐβουλεύοντο. καὶ δὴ δοξάσης τῆς
 βουλῆς ἀγαθῆς καὶ συνοισούσης πλέον ἢ μὴν βλαψούσης, πρῶ-

12. ἐπιλυόντων P.

18. δὴ] μὴ P.

fraude pedem statim referre, tandemque imperii honori, imperatoriae vir-
 ginis dignitati salutique consulere? talia illis deliberantibus et adhuc sen-
 tentiae incertis supervenit quidpiam, quo suspiciones in metum et ex-
 pectationem verterentur certam quiddam et exitiale patiendi, si
 porro pergerent, siquidem incolae regionis per turmas accedentes rece-
 dentesque, ubi cominus aspexerant minime familiari vultu, ac sic speciem
 praebentes euntium praeoccupatum insidiis locum, unde noctu erumpentes
 impetum facerent in peregrinos, quorum iter explorassent et quam mul-
 tum praedae traherent praesenti conspectu observassent, formidinem nos-
 tris admoverent, quae cito in dolore transiit. nam non ita multo post
 nocturni grassatores clam appulsi, pede suspensio summa cura strepitus
 vitandi, equos nostrorum abduxerunt et cum iis quam longissime fugerunt.
 Romani sub auroram furto agnito quaerunt auctores facti, de ob-
 visis percentantes equid horum nossent. sed vanum scilicet studium erat
 indicii testimoniique corrogandi a consociis furum in suos ipsorum popula-
 res sociosque, quorum rapacitatem haud paulo imitaturi libentius quam
 accusatori viderentur. itaque prudens consilium fuit rem istam non ni-
 mium urgere, ne ista ipsa instantia irritata gens barbara, belluinam fe-
 ritatem humana celans specie, peius aliquid funestiusque designaret.
 tamen ne quid intentatum relinquerent, magistratus locorum adierunt,
 rogantes ut equos sibi restitui curarent, sine quibus institutam ad regem
 ipsorum iter perficere nequirent. verum ab his nihil aliud impetrari po-
 tuit nisi ut equos ipsis regionis eius, nulla parte cum amissis compara-
 biles, offerrent. quae videntes nostri ad consilium tandem in proam,

μναν τε κρούονται, τὸ τοῦ λόγου, καὶ τοῖς ὄπισθεν ἐπεκτεινόμενοι ἕως Ἀχρίδας ἦσαν. ἐκεῖθεν δὲ συνάμα τῇ βασιλίδι Θεσσαλονίκῃς ἐπιβάντες, κῆδος ἐκεῖνο καὶ συνθήκας καὶ συναλλάγματα παρ' οὐδὲν θέμενοι, πρὸς βασιλέα ἐπέστρεφον.

- 5 7. Τότε τοίνυν μετὰ καιρὸν καὶ τὰ περὶ τὸ Δυρράχιον P 242
 Ξυνέβη ἐλεινὰ καὶ πλήρη θακρύων. Κρονίου γὰρ ἐνστάτος μη-
 νὸς ἀσυνήθεις φόφοι τὴν γῆν ἐτάρασσον συνεχῶς, οὗς δὴ βοασ-
 μοὺς κοινολογῶν εἶποι τις, καὶ δῆλοι ἦσαν σημαίνοντες ἐπὶ τὸν
 ἐγγύθεν κακόν. μιᾶς γοῦν ἡμέρας καὶ συνεχέστερον ἐπήχουν οἱ
 10 κρότοι καὶ μείζον ἢ πρότερον. τοῖς μὲν οὖν ἐμπεσοῦσα δειλία
 ἔξω που κατοικεῖν τοῦ ἄστεος ἐπειθεν, ὡς εἰ πλέον γένηται ἄλ- B
 ξίουσιν. ἀλλὰ νῦξ ἦν ἐπιγινόμενη τοῖς ἡμερινοῖς ἐκείνοις θα-
 ρύβοις, καὶ σεισμός ἐμπίπτει βαρὺς καὶ τῶν μνημονευομένων
 μείζων. ἦν δ' ἐκεῖνος οὐ τρόμος, ὡς ἂν τις εἶποι, γῆς κατὰ
 15 τὸ λέχριον κινουμένης, ἀλλὰ κατὰ σφυγμοὺς ἀνατιναγμὸς, ὡς
 ἐν ἀκαρεῖ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐκείνην ἐκ θεμελίων ἀνατραπηῆναι καὶ C
 πεσεῖν εἰς τοῦθαφος. οἴκοι δ' ἐκεῖνοι καὶ ἀναστάσεις κτισμάτων
 μηδὲ τὸ βραχὺ ἀντισχόντες ἐνεδίδουσαν καὶ κατέπιπτον, ἐναπο-
 λαμβανομένων ἐντὸς τῶν ἀνθρώπων, μηδενοὺς ἔχοντος ὅπῃ φύ-
 20 γοι. τὸ γὰρ τῶν οἰκοδομημάτων συνεχῆς τῇ ἐκείνων φυγῇ

quod aiunt, incumbendi reflectendique retro itineris compulsi sunt. referentes ergo pedem quam maxima velocitate in tantis difficultatibus licuit, Achridam se receperunt, ibique resumptam regiam virginem Thessalonicam deducentes, inde omissa iam omni cogitatione indignae ac perniciosae affinitatis ad imperatorem redierunt.

7. Circa hoc tempus aut paulo post contigit miserabilis et omnium digna lacrimis Dyrrhachiensis clades, hunc ferme in modum. mense in eunte Martio sonori e terra fragores increbuerunt in strepitum fere continuum; quales boasmos sive boatus cum vulgo loquens quis dixerit. hi nimirum clare denuntiabant imminens malum. cum sic aliquandiu inferne tonuisset, repente die quadam acutius et continentius insonuere coepta tonitrua, quo eorum augmento moti quidam in formidinem acriorem tectis exceperunt, diversorio extra urbem quaesito, ut si quid inde funestius ingrueret, salutem in tuto haberent. nocte porro superveniente diurnis huiusmodi tumultibus terrae motus incidit gravis et omnibus de quibus est fando auditum vehementior. non enim is erat tremor quasi quis dixerit terrae in obliquum nutantis, sed reciprocus validissimus impulsus, nunc velut contrahentis sese, nunc impetu contrario se dilatantis et eicientis soli. quo ex alterno succussu contigit universam illam momento a fundamentis everti concidereque civitatem. domus enim, quae illam confababant, et illa quantavis extracta firmitudine exaggerataque aedificia, haud paria resistendo prostrata sunt, deprehensis intus hominibus misere oppressis, nemine quo aut qua effugeret habente. nam erumpentibus e proprio domicilio domuum undique altarum ruinae occurrebant, ut spera-

προσιότατο, καὶ πολλῶ ἦν ῥῆον ἐντὸς οἰκιῶν ἢ ἐξιόντας σώζε-
σθαι, πλὴν κἀκείνων σωθεισῶν ἐκ μέρους· οὐδὲ γὰρ ἦν ἤτις
D καὶ κατὰ τὸ ἀκέραιον διαγίνετο. ἄλλη γὰρ ἐπ' ἄλλη συνέπιπτε,
καὶ ὁ ταύτης πεσοῦσης τὸν κίνδυνον ἀποδράς κατὰ τινα τύχην
ἐπιπεσοῦσης ἄλλης. συναλαμβάνετο. καὶ ἦν ἀθρόον μὲν τὸ δεῖ- 5
νόν, δυσχερὲς δὲ ἢ ὥστε τινὰ φυγόντα σώζεσθαι. πολλοῖς δὲ
καὶ ὄνυρ ἐπίστη, οἳ καὶ πρὶν μαθεῖν τὸ συμβῆν οὐκ ἔφθανον
E ἀπολλύμενοι. παιδάρια δὲ καὶ βρέφη μηδ' ἔχοντ' εἰδέναι τὸ
χυλεπὸν τοῖς ἰριπλοῖς συγκατεπνύγοντο. τοσοῦτος δ' ἦν ὁ ἐξαί-
φνης κτύπος καὶ θόρυβος, ὥστε καὶ τῆς θαλάσσης ἀναβρουσο- 10
μένης ἔξωθεν τοὺς περιγεγονότας ὑπονοεῖν, οὐκ ὅπως ἀρχὴν
P 243 ὠδίνων ἐκείνα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τοῦ κόσμου ἐπιστῆναι συντέλειαν·
τῷ γὰρ παρωθαλασσίαν μὲν τὴν πόλιν ἐκείνην εἶναι, δεινὸν δὲ
καὶ τιναγμὸν ἐμπεισῖν ἐξαίφνης, τόσον μὲν θοροῦβος γεγονότος
ἀνθρώπων, τόσου δὲ κτύπου ἐπικατακλιπτότων ἀλλήλοις τῶν 15
ἀκημάτων, οἳ ἔξωθεν εὐρεθέντες μειζόνως κατασεισθέντες τὰς
ἀνοὰς οὐδὲν εἶχον ὑπονοεῖν ἕτερον ἢ τοῦ κόσμου παντὸς ἐξαφάνι-

15. δὲ deerat.

blior salus sub tecto manentibus quam prodeuntibus videretur. sed et
ei qua pars domuum terrae assultibus obsisteret (nulla autem fuit domus
quae non saltem ex parte iis deiceretur), si cuius, inquam, aedificii
membrum firmius non labefactaretur concussu terrae, superne tamen ob-
terebatur altiorum in vicinia murorum casu. alia quippe super aliam ca-
dendo cumulabatur domus, ita ut si quem in prima succussione fortuna
servasset quaedam, non longum id beneficium esset: alia enim mox su-
perincidens domus exitium frustra servato repraesentabat. quam ergo
subitum ac vehemens, tam ineluctabile ulla vi, ulla fuga vitabile malum
erat, ut commodissima sors plerorumque videri potuerit, quos dormientes,
velut triste somnium, mors invasit: lucrifecerunt enim angustias prae-
cessuri, si vigilarent, fatam extremum metus et desperationis saevissi-
mos horrores, qui calamitate improvisa citra sensum hausti sese perire
nescierunt. quae praecipua felicitas lactentium aut nondum per aetatem
rationis computum puerulorum fuit. tales enim obtutti suffocative unam
experiebantur miseriam corporum, nullo praevio exacerbata angore ani-
morum. inter haec cum ad sonitum ruentium tectorum, ad clamores et
gemitus pereuntium hominum accederet horribilis fremitus insolito quoque
simul aestu effervescentis maris, qui adhuc supererat haec tam atrocium
initia dolorum non uni quantovis usitato infortunio rerum humanarum, sed
ultima consummationi naturae ac mundi universi praeludere putabant.
cum enim ad mare tumultuosius tum quam antea unquam intumescens
sita Dyrrhachium urbs esset, cumque ex urbis universae varia ruina,
ex collisione caducarum molium, ex eulalibus consternatorum aut morien-
tium concentus horrificè mistus immanium sonorum fragorumque aërem
compleret, qui extra Dyrrhachium illa nocte fuerunt, accipientes attonitis
auribus tumultuosissimam istam confusionem vocum et strepituum horri-
bilissimorum, nihil sane suspicari citius poterant quam advenisse finem

σιν. ἐπ' οὐκ ἄλλῃον αὖν τοῦ σεισμοῦ κρατήσαντος, ἄς μηδὲν
 ἔστος ὑκαταλειφθῆναι, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἐντὸς καταπεσεῖν καὶ τοὺς B
 ἀνθρώπους συγκαταχῶσαι, παρὰ μόνην αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν
 (ἐκείνη γὰρ καὶ ἀντέσχε καὶ οὐχ ὑπήκουε τῷ σεισμῷ), ἡμέρας δὲ
 ὄφανεῖσης συντρέχουσιν οἱ περίοικοι ἅμα μακέλλαις τε καὶ δικέλλαις
 καὶ πανκί τῷ προστυχόντι ὀργάνῳ πρὸς ἄρνησιν χρώμενοι,
 καὶ πρᾶσιοντες ὤρυσσον, ἵνα γοῦν καὶ τισι ταλαιπώροις ἔτι
 ἔωσιν ἀπαμύνασθαι τοῦ κινδύνου, τὸ δὲ πλεον ὡς ἂν καὶ πλοῦτον C
 παντοδαπὸν ἐμπορήσαντες τοῖς ἱερείοις κατασπασθέντα λαβόν-
 10 τες ἔχοιεν· τότε γὰρ αἱ πράγμασιν τῶν πεσόντων καὶ οἱ κληρο-
 νόμοι συγκατεδύοντο, καὶ ὁ λαγχάνειν τὰς ἔξουλης δίκας ἐκείνοις
 οὐκ ἦν. ἐφ' ἡμέραις οὖν ἕπαν τὸ γεγονός εἰς ἔδαφος κατασκά-
 ψαντες καὶ χρυσοῦν ἀμήσαντες θέρους Ἀλβανοὶ τε καὶ οἱ περίοι-
 κοὶ, ὡς ἕμαις χρώμενοι ταῖς δικέλλαις, τέλος ἔρημον ἀφῆασι D
 15 τὴν πατε πόλιν ἐκείνην, γνωμιζομένην σημείοις τισὶν ἀμυδροῖς,
 ἐν οὗσι καταλεγόμενην οὐ τῷ εἶναι ἀλλὰ μόνῳ τῷ ὀνομάζεσθαι.
 ὁ δ' ἐκείνης ἀρχιερεὺς Νικήτας εὐρεθεὶς κἀκείνας τῷ τότε, καὶ
 φυλαχθεὶς μὲν ἄλλ' ἐν πολλοῖς τῶν μελῶν τὰ ἀύμβολα τοῦ κιν-

extremum rerum humanarum et fatalem coeli ac terrae destructioni diem.
 hac violentia per spatium temporis non exiguum grassatus in urbe terrae
 motus nihil ibi iam in quod pergeret saevire reliquum fecerat: praeter
 arcem, quae una illaesa stetit, omnia aedificia collapsa omnes in iis re-
 partes homines communi sepulcro tumulaverant. eam tragicae ubi late
 ostendit oculis speciem ortus diei, quae tam diram excepit noctem, con-
 currerunt ex agris undique quam maximo numero, sumptis in manibus
 lignibus et marris omniisque terrae movendae apto instrumento, quod
 cuique in manum quaerenti venerat. cum his acervum illum immanem
 ruinarum, qui pridie urbe fuerat, undique aggressi fodere coeperunt,
 sive urgente caritate, si quae forte miserum adhuc spirantem inter ruta
 et caena dirutarum aedium vindicare ab interitu possent, sive, quae
 maxima pars esset, instinctu avarae cupiditatis, ut tot divitias ibi cum
 possessoribus opeles nec alium iam habentes legitimum heredem, domi-
 nis cum sehole et cognatione universa pariter occumbentibus, in suas
 ipsi manus auferrent, securi forensium triearum nec metuentes interdictum
 unde vi. hic aliquot dierum labor fuit, quo illa versando scrutandoque
 evoluta congeries et in usam atonque aequatam complanata superficies
 est. ex eo multi campo messuere aegram, lignibus nisi vici
 falsium, Albanitae caeterique circum habitantes, demumque cum praeda
 recedentes plane desertam reliquerunt illam olim urbem, ubi fuerit signis
 nec tantum exilibus monstrantem, in arboribus numeratam dicis tantum
 causa, et nomine tenus, cum modo urbs non sit. at eius antistes Nicetas
 unus repertorum inter ruinas, et servatus superstes ille quidem, caeterum
 in multis cicatricibus reliquis ex plagis quas illapsa saxorum
 vigorumque acceperat, luculenta vestigia mirabiliter vitati periculi cir-
 cumferens, memoria ipsa cladis, quam viderat et senserat atrocissimam

δένου φέρων, πικράν ἰδὼν συμφορὰν καὶ ἦν ἥμιστ' ἂν τις καὶ προσεδόκησε πώποτε, κατάφοβος φεύγει, ἀφαις ἔρημον οὐχ ἑαυτοῦ μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ταύτης ἐποίκων καὶ κάλλους κτισμάτων καὶ πραγμάτων αὐτῶν τὴν μητρόπολιν.

P 244

8. Τότε τοίνυν καὶ ὁ ῥῆξ Πουλίας Κάρουλος, ἔκπαλαι 5 τὸν Μωφρὲ καταγωνισάμενος, ἐν ἀκμῇ ἦν τῶν καθ' αὐτὸν πραγμάτων, καὶ νηῶν παρασκευαῖς πλείστων ἐμεγαλύνετο, ἔκσπονδος ὢν βασιλεῖ τὰ πλείστα ἐπ' αἰτίαις τῶν Βαλδουίνου συναλλαγμάτων, ὡς ἐντεῦθεν ἐπὶ τῇ πόλει οἴεσθαι δικαιοῦσθαι. παρεσκεύαζε μὲν καὶ τὸ ναυτικὸν πλείστον ὕσον, καὶ σώμασι καὶ 10 B ὄπλοις καὶ χρήμασι συνεκρότει· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὸν πάναν προσελιπάρει καὶ θερμῶς ἐδέετο ἐρπεῖναι οἱ τὴν κατὰ τῆς πόλεως ἐκστρατεῖαν, ὡς καὶ ἄλλως δίκαιον ὄν ζητεῖν τὰ τῶν παίδων αὐτοῦ, ἐφ' οἷς σφίσι συμφωνοῦσι καὶ ἡ ἐκκλησία συνήγει καὶ συνεργεῖν τὰ μέγιστα ὑπισχνεῖτο. καὶ ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν, 15 C ἐκ πολλοῦ παρασκευαζόμενος· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀνέριστα τὰ πρὸς ἐκείνων διαγωνίσκων καὶ τὸ πᾶν ἀδῆριτα, ὅτι καὶ πλείσταις μὲν ταῖς ναυσὶν ἐξηριτύετο, πολλῶ δὲ καὶ τῶν κατὰ γῆν περικύβι διὰ Βριγντησίου περαιωθησόμενος εἰς τὸ τοῦ Λυρραχίου ἐπίγειον, ἐρήμου ὄντος ἢ καὶ μᾶλλον παρ' ἐκείνου κατεχομένου, εἰς τὸ 20

opinionē omni, percussus adeo est ut locum fugerit nec sustinuerit insistere sepulcro suae metropolis, quam orbatam civibus, corona moenium et aedificiorum elegantium omni ornatu, opibus quoque spoliatam, haec ad extremum sui pastoris secessio reliquit plane desolatam.

8. Hac tempestate fortuna regis Apuliae Caroli, qui iampridem Manfredum debellaverat, in flore atque apice felicitatis erat. in primis apparatu ingenti navali potens et formidandus habebatur. psalm autem se ferebat infensum imperatori ob societatem affinitate firmatam quae ipsi cum Balduino intercedebat. cui velut ius vindicaretur pristinum, expeditionem in urbem Constantinopolim adornabat, navesque ad id et praevalidas et plurimas et tum corporibus tum armis tum caeteris utilibus ad scopum rebus copiosissime instructas compararat et congregaverat. neque his contentus a papa etiam petebat et ardentibus instabat precibus, ut Constantinopolitanae huiusmodi expeditionis auctor ipse fieret seque isti negotio praeficeret: dignum enim esse id bellum, quo videlicet repetenda filiorum eius esset hereditas, quod patris communis nomine auspiciisque gereretur. in quae illis consentientibus, ecclesia quoque consilium probavit, et cooperaturam se ad effectum votorum quam posset maxime promissit. his tunc agitandis conficiendisque intentus Carolus erat. imperator vero prorsus imparem se sentiens isti sustinendo bello, nec quidquam dubitans quin succumberet Romana res, si contra eam Carolus duceret tum illam, de qua dixi, instructissimam classem, tum simul fortissimum, quem item paraverat, terrestrem exercitum, Brundisio in Dyrrhachii navale iam vacuum et occupanti expositum mox, prout desti-

ἀνακτισθῆναι χρησόμενος, ὡς ἐλέγετο, δυνατὸς ἦν, κἀντεῦθεν
 διττὸν ὠκονόμει τὸ στράτευμα, ἄλλως ἔγνω τὴν πρὸς ἐκείνον μά-
 χην μεταχειρίσασθαι. καὶ δὴ πολλάκις μὲν οὐκ ἰδίους πέμπων
 παρὰ τὸν πάπαν (οὐ γὰρ ἐδύνατο ἐκείνου κατὰ θύρας ἀπαντῶν- D
 5 τος), ἄλλως δὲ γραμματοφόρους κρησηδόν, καὶ δὴ καὶ Ἰταλῶν
 ἐπιδόξους ὄσους ᾗδει φιλοῦντας καὶ τῆς ἐκείνων συμμορίας γι-
 νωσκομένους, ἔστι δ' ἐνίοτε καὶ οὓς φρερίους αὐτοὶ λέγουσιν,
 ἀδελφοὺς δὴθεν, ὑπερχόμενος καὶ θωπεύων, πολλὰς ἦν δυσω-
 πῶν τὸν Ῥώμης ἀρχιερεῖα καὶ καταποτινιώμενος μὴ φεῖναι Καρού-
 10 λω τὰ κατὰ νοῦν πράττειν, μηδὲ συγχωρεῖν Χριστιανοῖς ἐπὶ E
 Χριστιανὸς στρατεύεσθαι· εἶναι γὰρ καὶ Ῥωμαίους, οὓς αὐτοὶ
 Γραικοὺς ὀνομάζουσι, τοῦ αὐτοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλη-
 σίας τοῖς Ἰταλοῖς, ἔχειν δὲ καὶ αὐτὸν τοῦτον πατέρα πνευματι-
 κὸν καὶ λογιζομαι ἄρχιερέων ὄντα τὸν πρῶτιστον. ἤδη δὲ καὶ
 15 ὑπισχνεῖτό οἱ τὰ χρησιμώτερα· τὰ δ' ἦν τὸ μίαν μάνδραν γενέσθαι P 245
 τὴν ἐκκλησίαν Θεοῦ, καὶ ἀρθῆναι τὸ μέσον σκάνδαλον, ἀνόνητα
 ἐπισοφρῆσαν ἐκ παλαιότερου ταῖς ἐκκλησίαις· μηδὲ γὰρ εἶναι
 λοιπὸν ἐμποδῶν τοῦ ταῦτα γίνεσθαι ἀποκατασταθείσης τοῖς ἔξο-

1. ἦν] ἔσν?

naverat, deportandum. bifariam enim isto modo partiri copias Carolus decreverat; et iam misisse Dyrrhachium dicebatur qui solum praeoccuparent ubi steterat illa civitas, quam etiam, ut forebatur, reficere cogitabat. cum, inquam, haec secum reputaret imperator, alia omnino ratione quam vi aperta instantibus occurrendum malis censuit. misitabat igitur frequenter preces et literas supplices ad papam, non per legatos aut homines agnitos pro suis (frustra enim tales mittere conaretur, tenente citiores Roma provincias et quasi portas ipsas aulae pontificiae Carolo, haud dobie prohibitorio ne transirent), sed per alios fidos et non suspectos ob dissimulatum habitum tabellarios, et per quosdam Italos illustres, quorum sibi amicitiam paraverat quosque a Caroli partibus alienos norat. utebatur et ad id interdum eius generis hominum ministerio, quos Latini Frerios vocant, quasi diceret fratres, quos ad id sibi officii praestandum artificio blanditiarum attraxerat. horum interventu omnium multum erat in obsecrando obtestandoque pontifice Romano, ne sineret Carolum exequi quae destinaverat, neve permitteret Christianos Christianis bellum inferre: esse enim nos quoque Romanos, quos Latini Graecos appellarent, uni eidemque subiectos Christo, unum unius ecclesiae corpus cum Italis conflantes. se quoque papam habere atque agnoscere spiritualem patrem, episcoporum omnium principem. huic professioni promissiones in posterum plausibiliores addebat, datum sese videlicet efficacem operam quo in unum ovile redigeretur ecclesia dei, nationum discrimine sublato, et scandalo damnosi discidii, quo dudum perniciose communis concordia dirimebatur, de medio amoto: nihil enim iam obstiturum quominus id fieret, restitutis in patriam antiquam suam Constantinopolim illis qui ex ea

ρίστοις τῆς πόλεως. ταῦτά τε συχνάκις διαμήνυε, καὶ χρυσὸν πέμπων Καθδρηναλίοις (στρόφιγξιν ὁ Ἕλληνας εἶποι, ὡς θύρας οὐσης τοῦ πάπα κατὰ τὴν Χριστοῦ μίμησιν) καὶ οἷς ἄλλοις ἐπίστανε
B φίλοις, εὐδοκᾶ τὰ τῆς πρὸς τὸν πάπαν ἐκτελείας καθίστα, καὶ ὁ Κάρουλος ἐκωλύετο. αὐτὸς δὲ καὶ πλέον ὁ βασιλεὺς τὴν πρὸς ἑ τὴν ἐκκλησίαν εἰρήνην ἐπισυνδέων, τοὺς μὲν ἐκείθεν ἐρχομένους, καὶ μῦλλον εἰ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης εἶεν, φιλοφρόνως προσέλετο, ὡς καὶ ποτε τὸν Κροτώνης ἐπίσκοπον, ἄνδρα λόγιον ὄντα καὶ διγλωσσοῦντα κατ' ἐπιστήμην τὴν θείαν, ἃν καὶ τῷ πατριάρχῃ πέμπων καὶ κυβερνῶν μετὰ καιρῶν μετημφιάζε πρὸς τὸ Ἕλληνας
C κώτερον, καὶ ἐκκλησίαν διδόναι οἱ τῷ λόγῳ τῆς ἐπιδόσεως, ὡς σχολάζοντι τῆς λαχούσης, ἤθελέ τε καὶ ὠκονόμει· κἄν ἐγένετο, εἰ μὴ γε φωραθεῖς ἐκείνος εἰς δύσνοιαν καὶ τῶν ἡμετέρων βλάβην τὸ μὲν καδ' Ἕλληνας ἐστολίσθαι καὶ πάλιν εἶχε, τὴν δὲ βασιλικὴν εὐμένειαν ἀπολωλεκῶς περὶ που τὴν Ποντοθηράκλειαν ἐξω-
D ριζετο. τέως δ' οὖν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐκ ἦν ἐμποδῶν κατὰ πᾶν ἐκείνῳ συγχρᾶσθαι οὕτως ἔχοντι. ἄλλους δὲ πολλοὺς πλείστους φρερλοὺς ἐδέχετο καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐπεμπεν ἀρχιερεῦσι καὶ πατριάρχῃ, ἐκ τῆς προσφορᾶς αὐτῶν κοινωνίας ἐν ψαλμοῖς, ἐν

dudum pulsī per Latinos fuerant. talia simul subinde inculcabat, simul aurum transmittēbat ad Cardinales, quae vox Latina Graecae respondet significanti cardines, studens hac arte papam, qui et ipse, quod de Christo dicitur, quasi ostium est, his quasi cardinibus ei affixis in quam ipsi esset utile partem invertēre. quod non frustra tentavit, impetratum a papa quod petebat, et Carolo ne sibi bellum inferret prohibito. ipse autem interim imperator magis magisque attendebat paci ecclesiae procurandae artiusque stringendae, homines Italiae ditionis, maxime si ecclesiastici essent et Latini ritus, forte Constantinopoli peregrinantes aut degentes benevolentissime admittens adhibensque. id quod observare licuit in episcopo quondam Crotonae, viro literis divinis pererudito et lingua iuxta utroque diserto, quem in patriarchae comitatu collocatum eique commendatum post aliquod tempus sacris Graeci ritus vestibus induit, volens procuransque ut ecclesia hic ei gubernanda per delegationem, ut solet dici, traderetur; cuius delegationis capax erat, quippe qui eius, quam primum fuerat sortitus, cura et gubernatione liber esset. quod effectum haud dubie fuisset, nisi sub haec ille deprehensus moliri nescio quid inimico animo in nostrum damnum, in vestitu quidem Graeco perseverare permittens etiam postea fuisset, tamen amissa deinde imperatoris gratia exulatum circa Heracleam Ponti missus esset ob nescio quam civilem causam. in qua ipsa eam adhibuit moderationem, et declararet non obstare se quominus eo, licet exulante suo iussu, ecclesia ad quodcumque utilem putaret uteretur. alios vero Latinos plurimos et in iis sapientissime Frerios, humaniter excepit et in ecclesiam misit, ut ibi ab episcopis et patriarcha in omnem libere sacrorum communionem admitterentur, oblationis, psalmodiae, ingressus adytorum, stationum, partici-

ταῖς ἐπὶ τῶν ἀδύτων εἰσαγωγαῖς τε καὶ στάσεσιν, ἐν μεταλήψει τοῦ θείου ἄρκτου, ὃν ἀντίδωρον λέγουσιν, ἐκ πάντων ἄλλων πλὴν μεταλήψεως (οὐ γὰρ ἔχρηζον) τὴν εἰς ἑγγύας κειμένην τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήτην κατεμπειδῶν τε καὶ προασφαλιζόμενος.

- 6 9. Ἐπεμπε δὲ καὶ ἄνδρας ἐκκλησιαστικούς παλὸ τὸ ἀξιο- P 246
 πρῆπες ἐκ τε τρόπου καὶ ὁφικίων ἔχοντας πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγ-
 γίας, αὐτὰδελφον μὲν τοῦ Καρούλου τὸ γένος ὄντα, τοὺς τρό-
 πους δὲ ἤμιστα ἀδελφίζοντα. οἱ δ' ἦσαν ὃ τε τῆς ἐκκλησίας
 χυρτοφύλαξ ὁ Βέκκος καὶ ὁ τοῦ βασιλικῆ ἀρχιδιάκονος κλήρου
 10 Μελιτηνιώτης. οἷς δὴ καὶ οὐκ ἐκχωροῦν εἰς Βρεντήσιον δια-
 παραιοῦσθαι καὶ γῆ χρωμένους βαδίζειν, τὴν μὲν μέχρι καὶ Αὐ- B
 λῶνος ὁδὸν ἵπποις χρωμένους ὁδεύειν παρεῖχεν, ἐκείθεν δὲ νηὶς
 ἐπιβάνας καὶ θάλασσαν τέμνοντας τὴν εἰς τὸν ῥῆγα, ὅπου ποτ'
 ἂν εὐρεθείη διώγων, ποιεῖσθαι διαπεραιώσων. ἦν δὲ οἱ ὁ τῆς
 15 πρεσβείας σκοπὸς κάκεινον δώροισι καὶ λόγοισι ὡς δυνατόν ἐκμε-
 λίσσεσθαι, καὶ παρασκευάζειν εἰρηνικὸν ὄντα ταῖς φήμαις γρά-
 φειν μὲν καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὰ εἰκότα καὶ τὸ θρόνος ἐκμα- C
 λάττειν καὶ τὰς ὁρμὰς ἐκείνου ἀνέχειν. ῥῆγον γάρ, ὡς καὶ τινα
 οἴεσθαι, πρῶτον ὄντα καὶ ῥῆγα τετιμημένον ἀρχῆθεν καὶ ἐπὶ
 20 μεγαλειότητι ἔξουσίας τιμώμενον, πρὸς δὲ καὶ τοὺς τρόπους ἐδ-
 θύν, τὸν δεῦτερον καὶ χθρὲς εἰς ῥῆγα τετιμημένον, πρὸς δὲ καὶ
 τῇ ἔξουσίᾳ λειπόμενον καὶ γε σχολιὸν πείθειν· μηδὲ γὰρ ἀπευθύ-

pationis divini panis, quem antidorum vocant, eunctis hisce communica-
 tionibus (excepta interim sola perceptione sacri calicis: non enim hanc
 illi quaerebant), quam serio procuraturum se spoponderat et perpetrato-
 rum receperat, ecclesiarum pacem iam nunc auspicans et sensim usur-
 pando obstaculaque amoliendo praesumens.

9. Misit autem et viros ecclesiasticos multae dignitatis, tum merito
 virtutum tum officiorum auctoritate quae gerebant, ad regem Franciae,
 Caroli genere fratrem, quamquam utriusque mores minimum inter se ger-
 manitatis praeferebant. hi autem fuerunt chartophylax ecclesiae Vercens et
 regii archidiaconus cleri Meliteniotes. his cum non liceret recta Brundu-
 sium transire propter ibi dominantis Caroli metum, praescriptum ut via
 terrestri Aulonem equitando se transferrent, indeque nave conscensa per
 altum in Franciam tenderent, illic regem conventuri ubique versari
 eum contigisset. scopus legationis erat regem donis et verbis quantum
 fieri posset delinire, conarique adducere ipsum, quem fama ferebat pacis
 esse studiosum, ad suadendum fratri scriptis literis ne bello inquietaret
 Orientem. erat autem verisimile magnum pondus habituram auctoritatem
 maioris natu germani, qui rex a principio fuisset tantumque ipsi potentia
 praestaret, ad haec qui vita rectus et moribus inculpatus haberetur, ad
 emolliendum animum et feroces impetus fraenandos Caroli minoris natu
 fratris, qui nuper tantum vocari rex coepisset, angustiusque ac epibus

νισθαί ποτε τὸ δρθὸν πρὸς τὸ σκολιόν, εἰ δ' οὖν, μηδ' ἀπο-
 D σκολιοῦσθαι, ἀλλὰ τὸ σκολιόν πρὸς τὸ εὐθύ, παρ' ὃ καὶ ἡ
 προσηγορία τῆς ποιότητος εἴληπται. εἰ μὲν οὖν πειθοί, ἀλλ'
 οὖν ἐντυγχάνειν τῷ πάπᾳ ὑπὲρ Γραικῶν, ἀδελφῶν καὶ αὐτῶν
 ὄντων καὶ τοῦ αὐτοῦ ἡξιωμένων ὀνόματος, καὶ οὕτως ἐκκόπτειν 5
 περιᾶσθαι τὰ κατὰ τῶν Ῥωμαίων τοῦ ἀδελφοῦ μηχανήματα.
 ταῦτα τοῦ βασιλέως ἀναθιμένου τοῖς πρέσβουσιν, ὑπὸ μεγάλης
 Θεραπείᾳ λαοῦ τε καὶ βασιλικῶν εἰκόνων καὶ ἐκπωμάτων καὶ
 E βαρείας ἐξόδου, ὡς καὶ φανέντας μόνον ἐκπλήξαι, ἔξησαν. ὡς
 δ' Ἀύλωνά φθάσαντες καὶ νηὸς ἐπιβάντες Παχύνῳ ἄκρα Σικε- 10
 λίας προσέσχον, μανθάνουσι πέραν πρὸς Καρχηδόνα, ἣν Τού-
 νισιν λέγουσιν, ἀπελθόντα τὸν ῥῆγα τοῖς κατὰ Λιβύην Αἰθίοψι
 πολεμεῖν. καὶ δὴ ἐφ' ἡμέραις ἐκεῖσε ναυλοχησάμενοι ἀπαντό-
 θεν εὐθὺς Τουνίσειωσ ἤλαννον, τὸ Σικελικὸν καταμετρούμενοι
 P 2A7 πέλλαγος, ἐφ' οὗ δὴ καὶ ναυαγίῳ χηρησάμενοι παρ' ὀλίγον ἤλθον 15
 τοῦ βυθιοσθῆναι. ὡς δὲ μόλις πολλὰ παθόντες ἀπέβαινον, τῷ
 μὲν ῥῆγί ἐν ἀρρωστίᾳ ὄντι χαλεπῇ προσελθόντες τὰ βασιλικὰ ἐνε-
 χειρίζον γράμματα· ὃ δὲ ῥῆξ μὴ ἔχων ὅ τι καὶ δρωῆ, τοῦτο μὲν
 ἀρρωστώτων τοῦτο δὲ καὶ πολέμοις ἐνασχολούμενος, ἀνήγα τε
 τούτοις τὰ πράγματα καὶ πρὸς τὸ νοσοκομῆσθαι ἦν. οἱ δὲ καθ' 20

3. πείθοι· εἰ δ' οὖν, ἀλλ'?

fraterno inferius regnum haberet, denique obliquorum et a recto inflexo-
 rum morum homo, quibus dirigendis aptissima esset amussis domestici
 exempli et late celebrata rectitudo sancti eius regis tam arto illi sangui-
 nis vinculo coniuncti: non enim rectum ad obliqui normam exigendum est
 (enimvero depravatio haec quidem, non correctio esset), verum obliqui-
 tas detorti exaequanda ad rectum, ut sic sua constet regulae ratio ac vis
 origine indicata vocis a regendo et dirigendo ductae. quod si persuadere
 fratri non posset, certe ageret apud papam pro Graecis, fratribus et
 ipsis et eodem Christianorum nomine dignatis, sicque conaretur infringere
 fratris machinationes in Romanos. his ab imperatore mandatis acceptis,
 dant se in viam legati comitatu ac satellitio stipatū numero pariter et
 ornato, regio ipsi cultu instructaque suppellectilis splendidae, imperatoria-
 rum imaginum ac vasorum, ut longo ista portantium tractu caeteraque
 magnificentia illustris pompae mirificam egredientes urbe attonitis visa
 populis speciem fecerint. aulonem perverti, ubi nave illic consenua
 Pachynum Siciliae tenuerant, audiunt transgressum regem in adversum
 littus prope Carthaginem, quam nunc vocant Tunissim, cum Aethiopicis
 African tenentibus bellare. ergo ibi morati paucis diebus, solventes ad
 Siculum emeticadam fretum Tunissim versus, navem illo cursu fregerunt,
 et parum absuit quin mergerentur. ut autem vix tandem multa perpessi
 exacerderunt, regi ex gravi morbo decumbenti literas imperatoris reddi-
 derunt, rex incertus quid ageret, hinc quidem morbo urgente, inde belli
 districtus curis, supersedebat expeditione negotiorum, intentus valetudini

ἡμέραν θάλαμα ἐώρων ἑλεινόν, Ἀγαρηνῶν μεταξὺ καὶ Λατίνων.
 ἔξω γὰρ θαλάσσης ἐπιταφρευσάμενοι Ἴταλοι ὄχυρῶματι ἐχρῶντο B
 τῇ τάφρῳ, τὸ μεταξὺ κατέχοντες· Αἰθίοπες δὲ Καρχηδόνη
 φρουρῶν τε καὶ ὀρημητηρῶν χρώμενοι εἶχον μὲν ἐν ἀσφαλεῖ κα-
 5 θῆσθαι, εἶχον δὲ καὶ ὄπη παρείκοι θαρρούντως ὀρμῶν. καὶ
 συνεχῶς καθ' ἡμέραν διεπολέμουσαν πρὸς ἀλλήλους, ὡς πλείστους
 ἀμφοτέρωθεν πίπτειν. ἐπέκειτο δὲ λοιμὸς ἰσχυρὸς, ἔθνησκον
 δὲ ἐπασσύτεροι, καὶ ὁ θάπτων οὐκ ἦν, πυρὰ δὲ νεκρῶν οὐ C
 καλοντο κατατεθνηῶτων. ἡ τάφρος δ' ἐκείνη εὐρεῖά τε καὶ βα-
 10 θεῖα οὖσα, οὗς ζῶντας ἐτήρει, τούτους καὶ θανόντας ἐδέχετο,
 καὶ οὕτω πλείστους ὥστε καὶ ἀναχωματοῦσθαι κατὰ μέρη κινδύ-
 νεύειν ἀγχωμολοῦσαν· οὕτω συχνοὶ ἔνθεν μὲν τῷ πολέμῳ ἐκεί-
 θεν δὲ τῷ λοιμῷ ἔπιπτον. ὀρμὴ δ' ἐκείνοις ἀνέζει ὡς ὑπὲρ
 σταυροῦ κινδυνεύουσι. τότε καὶ ὁ ῥήξ, ἐπεὶ χεῖρον εἶχε καὶ οἱ
 15 τὰ τῆς σωτηρίας ἀπέγνωστο, ὅσον ἦν χρηματίσας ἐκείνοις, καὶ D
 δεῖξας ῥοπήν πρὸς εἰρήνην ἔχων καὶ γ' εἰ περιστάσι καὶ συγκρο-
 τήσων εἰς δύναμιν, ἐκέλευεν ἀναμένοντας ἡσυχάζειν. ἐπεὶ δὲ
 τῆς ἐπιούσης ἐπέστη οἱ τὸ χρεῶν καὶ ἦδη ὁ ῥήξ ἐτελεύτα, οἱ μὲν
 ἀμφὶ ἐκείνον εὐθὺς ἐνσκευασάμενοι τὸν νεκρὸν ἐκείνου ὡς ἐν πλη-
 20 ροφθορίᾳ ὤκειωμένον θεῖν, μύθοις ἀλείφοντες καὶ βράσμασι λε-

curandae. per has moras feriebantur oculi quotidie nostrorum spectaculo
 luctuoso atrocium et cruentorum Latinos inter Agarenosque certaminum.
 aliquantum a littore fossam Itali longam duxerant, et quod eam inter ac
 mare patebat spatii tenebant. Aethiopes Carthagine pro arce usi ad re-
 ceptaculum tuta, eius fiducia erumpabant audacius in hostes. hinc quo-
 tidianae velitationes et pugnae conserebantur, plurimus utrinque cadenti-
 bus. grassabatur interim perniciose pestis, densabanturque mortes, adeo
 ut funeribus Libitina deesset, superstitionibus ad cadaverum sepulturam non
 sufficientibus. unum scilicet illud ad tragicam Illiacorum malorum faciem
 deerat, quod pyrae mortuorum non arderent, sed fossa eadem illa pro-
 funda et lata, quae vivos tuebatur, defunctos hauriret, tanto iam nu-
 mero, ut brevi complenda videretur et ad aequalitatem attollenda campi:
 tam in eam multi quotidie partim hostili caesi ferro, partim lue pestifera
 extincti devolvebantur. vivebant tamen animis reliqui; et sibi consilii
 pro crucis gloria periclitari sese, ardorem audaciamque a causa belli
 trahentes, fortissime adversus quantamvis fortunae iniquitatem niteban-
 tur. rex interim morbo invalescente in eum redactus statum ut de vita
 eius desperaretur, allocutus tamen legatos est, magnam ostendens pro-
 pensionem ad pacem inter imperatorem fratremque procurandam. eam-
 que conciliationem pro viribus se promoturum, si vita suppeteret, promi-
 sit, expectare interea ipsos et quiescere iubens. ab his dictis postera ei
 dies suprema illuxit. rege mortuo, qui ei adstant, defuncti cadaver,
 pro merito animae, quam deo esse carissimam persuasissimum habebant,
 unguentis delibatum et abenis ferventibus incoctum pretiosis condiderunt

βήτων ἐνέφαντες, τιμῶς χηλοῖς ἐναπετίθουν τὰ λήψανα ὡς τῇ
 πικρίδι ἀνακομισόντες, οἱ δὲ γε πρὸς βίαις κιναις, ὃ λέγεται,
 τῶν ὑπεσχημένων ὑπέστρεφον ταῖς χερσίν. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς οὐκ
 ἠλίμυ προσμηχανῆσθαι ἁμαρτῶν τῶν ἐκ τοῦ ῥηγῆς, ἀλλὰ πολ-
 λοις ἐτέραις μεσολαβοῦσι πρὸς πάπαν (ἡ γὰρ τοῦ Καροῦλου ἐπί-
 θεις ἐπειθε) τὰ τοῦ σκοποῦ διανύειν ἐξ ἄπαντος ἐπειράτο.

Ὁδὸ μὴν δὲ καὶ τῶν εἰς παρασκευὰς καταρραθυμημένως εἶχε
 καὶ ἀμυλῶς, ὡς ἐκείθεν μόνον προσδοκῶν ἀποχρῶντως γενή-
 P 248 σασθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὡς εἶχε παρσκευάζετο. (10) εἰσαγα-
 γῶν γοῦν ἔξωθεν σίτον ὥστε πύργους πληρῶσαι τῷ πλήθει, τὸν 10
 λοιπὸν τοῖς πολίταις παρέιχεν εἰς φυλακὴν ὡς κατὰ καιρὸν αὐθις
 ἀντιπαρέξουσιν, καὶ χοίρων ὄλας ἀγέλας, καὶ αὐτοὺς ἐπιμέριζε
 τοῖς πολίταις ἀνὰ δέκα καὶ πλέον ἢ καὶ ἑλλείπον ἐκάστῳ διδούς,
 ὥστε σφάττειν καὶ αὐτοὺς ἀποκερδαίνοντας τὰ ἐντόσθια τὰ τα-
 φήν τῷ κοικῷ φυλάττειν, ὅπλα τε μυρία καὶ δίστους καὶ ὄργανα 15
 B πετροβόλα, ὀπλοτέχναις καὶ μηχανικοῖς τὸ ἱκανὸν παρέχων,
 ἡτοίμαζε. καὶ τὸ ναυτικὸν ἐξήρτυεν ἄπαν. οἰκοδόμους τ' ἐπι-
 στήσας πλείονας καὶ ἐπιστάτας ἐδιδύμου τὸ τεῖχος τῆς πόλεως
 τὸ πρὸς θάλασσαν· τὸ γὰρ πρὸς τὴν γῆν δεδίπλωτο πάντως.
 καὶ λαὸν πλείστον καὶ μάχιμον, ὅσον ἀποχρῶντα τοιαύτη κα- 20

Joculis, venerandas illas aecum in patriam reliquias relaturi. legati vero
 nihil nisi vacuas, quod dicitur, manus ex tantis promissis reportarunt
 domum. caeterum imperator per regis mortem spe frustratus sua, non
 tamen destitit alia ad destinatum via grassari, sed multis aliis apud pa-
 pam intercessoribus adhibitis (nam ingens a Carolo metus omnia experiri
 suadebat) impetrare ab eo ut Caroli expeditionem impediret conabatur.

Nec porro idem his conatibus arte Martem avertendi adeo confiden-
 dum putavit tanquam hand dubie successum optatum habiturus, ut appa-
 ratus negligeret bellicos: simul enim providendis in omnem eventum quas
 ad vim ascendam opus essent, diligentem impendit operam. (10) primum
 omnium frumentum inivit in urbem tanta copia, ut quod ab horreis
 publicis et turribus expletis multum adhuc supererat, deponeret apud civ-
 es signato numero, representandum ab ipsis pari mensura, quando
 repeterentur. induxit et numerosissimos suum greges, quos item civibus
 distribuit, decem cuique plus minusve porcis assignatis. hos qui accipie-
 bant, occidere confestim iubebantur, et intestina quidem sibi habere,
 membra solida salita publico servare. immensam ad haec comportari cu-
 ravit armorum omnis formae copiam, iaculorum praesertim, sagittarum
 ac telorum cuiusvis generis. ballistas praeterea et machinas elaculandis
 saxi fieri plurimas iussit, fabris earum artificibus iusta mercede nume-
 rata. classem in primis expedit suam, cunctisque necessariis instruxit.
 architectis item et structuribus uno tempore adhibitis pluribus, murum
 urbis qua mare spectat geminavit alie adstructo: nam qui partibus civi-
 tatis ad terram versis praestendebatur duplicatus ubique dudum fuerat.

ρασκευῆ πολέμου ᾤετο, ἕξ αὐτῆς διέταττεν, ὡς εἰς καιρὸν
 εἰσαχθῆσομένους ἄμ' ὄπλοις καὶ δαπανήμασι. πέμπων τε τοὺς
 μὲν τῶν κατ' αἰγιαλὸς καταχύρου καὶ νήσους, τοὺς δ' ἀνέ- C
 στελλε. καὶ τὸ ἐν Βλαχέρναις νεώριον οὐκ ἀποδεχόμενος ὡς
 5 κατὰ πρόσωπον παρέχον ταῖς ναυαῖ· πρὸς τὰς τῶν ἐχθρῶν τῆν
 μάχην, τὸ δὲ κατὰ πρόσωπον δυσχερές εἶναι ὡς ἀντιστατούσας
 ἰσχυρῶς μάχεσθαι, τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ τῷ παλαιῷ νεώριῳ
 προσήχθετο (λέγω δὲ παλαιὸν οὐχ ᾧ χθές καὶ πρώην Λατῖνοι
 ἐχρῶντο, τῷ πρὸς τῆ μοῆ τοῦ εὐεργέτου Χριστοῦ, ἀλλὰ τὸ
 10 πρὸς τῆ πύλῃ τοῦ νεωρίου ἐκεῖθεν ἀνομασμένη) ὡς πάντως τοῦ D
 κατὰ Θάλασσαν κέρατος λιμένος ὄντος καὶ ταῦτόν ταῖς Ῥωμαίων
 ναυσὶν ὄσον καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν διδόντος. ἀλλ' εἰδὼς τὸ κατὰ
 νότου γινομένας μάχεσθαι ὄσον θαρραλεώτερον μὲν ἀνδράσει
 ἀσφαλίστερον δὲ πράγμασι, τὸ πρὸς τὸν Βλάγκα Κοττοσκέλιον
 15 ἀνοικοδομεῖν ἤθελεν, ὅστε γυρῶσαι μὲν μεγίσταις πέτραις τὸν E
 κύκλῳ τόπον, ἐμβαθῆναι δὲ τῆν ἐντὸς Θάλασσαν, ἄργυρον
 ἕγγρὸν χυτὸν ἐμβάλοντα, ἐποικοδομῆσαι τε καὶ στέγη ταῖς ναυσὶν
 ἀποχρῶντα, πύλας δ' ἐπιθεῖναι ἀραρυίας ἐκ σιδήρου τῆ ἐν ταῖς P 249
 πέτραις εἰσίδμῃ ἕξωθεν, ὡσθ' ἄμα μὲν ἀσφαλῶς ἔχειν τὸν στό-

multitudinem quoque quam maximam fortium et exercitatorum bellis ho-
 minum, quantam abunde suffecturam rebatur cunctis simul locis vastae
 urbis defensandis, iam nunc congregatam certis extra urbem stationibus
 disposuit, introducendam in tempore cum armis et comenatu, quae foris
 habuisset. misit etiam per littora et insulas qui maritimos aditus men-
 tionibus praecoccuparent; in quo delectam et iudicium adhibuit, non por-
 tum ex aequo cunctorum suscipiendam defensionem censens, navale si-
 quidem Blachernarum non probabat, quod naves, si quae ibi relinque-
 rentur, hostili contra appulsurae classi adversas obliceret; id quod ad
 pugnae successum plurimum vi summa ex alto invehentium contra paucio-
 res terrae admotas, periculosum existimabat. vetus pariter navale ipse
 non placebat. vetus navale voco non illud, quo nuper Latini urbem te-
 nentes utebantur, quod est prope monasterium Christi benefactoris, sed
 aliud portae vicinum, quae ab illo portae navalis nomen accepit. causa
 cur hoc displiceret erat, quia totum illud cornu mari praetentum late
 portuosum est, et parem commoditatem ibi standi hostilibus iuxta Roma-
 nisque praebebat navibus. sed intelligens fore utile Romanis navibus
 posse Latinas a tergo adoriri (sic enim et audacius pugnaturos viros,
 et rebus securius consultum iri) Contoskelum quod Blancae adiacet re-
 aedificare voluit. itaque locum ambivit muro lapidibus maximis extracto,
 et comprehensum eo gyro mare profundius effecit, deprimi iubens fundum
 immisso argento vivo. meli quoque illi muri circularis inaedificavit lor-
 cam idoneae altitudinis ad naves intus positas tegendas; tum ostio claustrum
 eius catenam ferream imposuit exterius arte commissam foraminum ad eam
 inserendam in saxis vi cavato. hoc consecuturum se putabat isto muni-
 mento, ut intus a vi omni ea statione haberet naves, et ut illas iade

λον, ἕμα δὲ καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν ἀναγομέναις (μὴ γὰρ εἶναι διὰ τὸ ῥωῶδες τῆς θαλάσσης ἴσταισθαι) κατόπιν ἐμπέπειν τὰς ἡμετέρας. ἡσφαλλίζετο δὲ καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς περαιᾶς Γεννοσιτίας, ὡς μὴ συνεπιτιθῶνται στέργοντες τὰς σπονδάς, εὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἄλλως φυλάττειν τὴν πρὸς τοὺς ἐπιλευσομένους κοινωσίαν, 5 καὶ ἀπόσχοιντο τοῦ πρὸς ἐκείνους πολέμου διὰ τὸ γένος, ἄλλως B δὲ καὶ παρέσπα καὶ ἰδίους ἐποίει (λυζῖους εἶπεν ἂν τις ἐκείνων) ταῖς εὐμενείαις.

Καὶ ταῦτα πρῶτων καὶ κατασκευαζόμενος πρεσβείας αὐθις σπυρὰς ἀποστέλλειν οὐκ ἀπώκει παρὰ τὸν πάπαν διὰ θαλάσ- 10 σης, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ συνεχῶς οἱ πάπαι ἀπηλλάττοντο τῷ θανάτῳ. καὶ τὸ τῶν πρεσβειῶν κεφάλαιον ἢ τῶν ἐκκλησιῶν ἔνωσις καὶ τοῦ παλαιοῦ σκανδάλου ἀναίρεσις. συγκρίνων γὰρ C τὸ ἐπὶ τοῦ Λούκα Ἰωάννου συνοδικῶς γεγονὸς παρ' αἰτίαν τοῦ ἀποστέλλειν ἐκεῖθεν καὶ συμμαχεῖν τοῖς ἐν τῇ πόλει ἀποσχέσθαι, 15 ὡς ἐτόλμων τῶν ἡμετέρων ὄντων λειτουργεῖν ἐκεῖσε καὶ μνημονεύειν τοῦ πάπα ταῦτα ὑπισχνουμένου (καὶ ἀπεστέλλοντο δὲ τα

7. δὲ] τε?

10. ἐπιστέλλειν P.

opportune in hostiles aversas possent erumpere: providebat enim fore ut invehentes sese ad ostium eius portus Latinae naves, adituque prohibitaе obice catenae, ibi diu propter maris fluxum consistere nequirent, sicque in eas, simul proras vortissent, nostrae a puppi facile ac tuto possent impetum facere. praeeoccupavit quoque renovato foedere ac praemunivit Genuenses habitantes in Peraea, ne Latinis se adiungerent ad urbem simul oppugnandam, sed volentes in fide pactorum perstarent quiescerentque. quinetiam ad quantum posset praeventendum, ne libido eos caperet cum popularibus ipsorum Italiae, ubi armati advenissent, aliquam saltem communicationem usurpandi, quo utique impulsura erat eos necessitudo cognationis et generis ac patriae communis, et peculiariter invitatura hostium ab ipsis verisimiliter vim belli temperaturorum moderatio, pellexit blanditiis beneficiisque praecipuos eorum ut clientes sibi et (quod eorum vocabulum est) ligii fierent, hoc singulari professae subiectionis officio ad fidem inconcussum devincti.

Inter haec varie providenda parandaque non cessabat variis subinde missitatis via maritima instare apud papam, urgendo quod coeperat; et quia contingebat frequenti pontificum morte alios ex aliis papas fieri, ut quemque de novo creatum noverat, statim deliniendum per suos sibi que ut poterat conciliandum curabat. in capite harum omnium cum papa tractationum ponebatur speciosa illic et optata res, conciliatio ecclesiarum et antiqui scandali amotio. ad hoc ille sic agendum movebatur exemplo e Ioannis Ducae principatu repetito. memoria quippe non ita vetus extabat, Ioanne Duca imperante synodi consensu decretam missamque legationem ad papam, qua nostri profitebantur se paratos obsequi pontifici Romano eiusque in sacra liturgia mentionem rite facere, si is societatem abrumperet cum Latinis urbem Constantinopolim tenentibus, et se illis auxilia non missurum polliceretur. ea legatione functi sunt episcopi duo,

Σαρδίων Ανδρόνικος καὶ ὁ Κυζίκιον Γεώργιος, καὶ ταχ' ἂν ἐγ-
 γόνει, εἰ ἐκεῖνοι κατεδέχοντο) — συγκρίνων οὖν ἐκείνο πρὸς τοῦτο,
 καὶ ἀναγκαστικώτερον εὐρίσκων τὸ νῦν ἢ τὸ πρότερον, ὅσα τότε
 μὲν προσλαβεῖν ἠλείγοντο τὸ μὴ παρ' αὐτοῖς ἔν, νῦν δ' ἀποβα- D
 5 λειν τὰ ἐν χερσὶ κινδυνεύουσι, τὰ αὐτὰ προύτεινε καὶ οὕτω τοῖς
 πάλοι. μηδὲ γὰρ ἄλλως ἔχειν πείθειν τὸν πάπαν ὑπερμαχεῖν
 τῶν Γραικῶν, εἰ μὴ ταῦτα λέγει καὶ πράττει· προσίστατο γὰρ
 τὸ σκάνδαλον, καὶ τὸ λευκοῦς Ἀγαρηνοῦς εἶναι Γραικοῦς παρ'
 ἐκείνοις μείζον ἤρετο. ταῦτ' ἄρα καὶ ὠκονόμει διὰ μὲν τῶν
 10 τοιοῦτων εἰρηλικῶν σπονδῶν τὸ σκάνδαλον λύεσθαι, διὰ δὲ τῆς
 τοῦ σκανδάλου λύσεως ἐπισχεθῆναι τῷ Καρούλῳ τὸν στόλον, διὰ
 δὲ τοῦ πάλιν ἀσφαλῶς τοὺς Ῥωμαίους ἔχειν καὶ μὴ χθρῆς καὶ πρὸ E
 τρίτης μάχης ἰδόντας τὴν πατρίδα καὶ δυσχερῶς ἐπανασωθέντας
 πάλιν ἀφέντας ἐπανακάμπτειν, πρὸς τῷ καὶ ἄλλως ἐξῆφθαι τοῖς
 15 πλείστοις κίνδυνον. ταῦτα διανοούμενος πολὺς ἦν καὶ πατριάρ-

1. καὶ post Ἀνδρ. deerat.

5. οὗτος?

12. τοῦ] τούτου?

Sardensis Andronicus et Cyzicenus Georgius. fecissentque nostri quod
 offerebant, si illi propositam conditionem acceptare voluissent. in hac
 recordatione celebris facti comparans imperator ambo tempora, reperiebat
 magis nunc necessarium id consilium videri, siquidem tunc ista maiores
 nostri paciscebantur ad recuperandum quod non tenebant: modo autem
 agi de non amittendo quod in manu esset. solet autem maius putari ma-
 lum perdere quod possideas, quam non acquirere quod tibi debitum exi-
 stimes. si ergo recte ac prudenter tunc nostri pro spe recuperandi ur-
 bem talia promittere potuerunt, quidni nos easdem sine iusta vituperatione
 paciscamur in praesenti metu eiusdem urbis amittendae; cuius nempe
 iacturam vitare aliter non possumus? manifestum autem esse non posse
 ulla ratione agi cum papa spe inducendi eum ad favendum Graecis, nisi
 prima in fronte tractationis talium rerum promissio certa collocetur:
 quamdiu enim conciliatio ecclesiarum non ostenditur, perstat scandalum
 vetus, et conventionis omnis viam obstruit lapis quidam antiquae offen-
 sionis, inveterataque Latinis consuetudo Graecos existimandi vocandique
 Saracenos albos; qui sensus quoad in ipsorum vigerit animis, frustra
 speretur ullam unquam processuram cuiusvis cum iis concordiae inendandae
 rationem. quare suo serviens temporis omnino constituit hoc aeternorum
 dissidiorum semen et necessariae conciliationis unicam obicem tollere, pace
 conditionibus memoratis paciscenda: scandalo porro amoto, primum de-
 inde speratu erat non aegre impetrandum ut expeditio maritima Caroli,
 quae praesertim timebatur, inde impediretur. qua ex re Romanis praesens
 idemque quantivis pretii fructus existeret, nempe ut firmarentur in
 secura possessione nuper tanto vix labore recuperatae patriae, non cog-
 erentur, quod miserimum idemque non vitabile aliter esset, quam ab
 heri aut nudius fere tertius revisere coepissent ex tam diuturna tamque
 dira servitute summa vi receptam dulcissimam patriam, relinquere iterum
 et in longinqua exilia redire. talia imperator assidue secum reputans, et
 apud familiares disserans cum continua inculcatione periculi extremi aequo

χην πείθων και σύνοδον. οί δ' ἀφωσιωμένως οὕτω και ἐπιπο-
 λαίως ἀκούοντες περῶ, τὸ τοῦ λόγου, τὰ ὄτα κινωμένοις ἐπέ-
 σαν. οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς ἀντιστήναι τὸ πρῶτον και ἀπολέγειν τέ-
 λεον, ἀλλὰ μένειν και αἰθίς ἐν τῇ κυρίᾳ τὴν ἐκκλησίαν ἡγούμε-
 P 250 νοι, καθῶς και ἀρχῆθεν εἶχε, και μὴ παρὰ καπήλων κινδυνεύειν 5
 κρίνεσθαι και θαναύσων, πρῶτον μὲν οὐκ εἶχον εἰς τοῦν οὕτως
 ἐν ἀκαρεῖ τελεσθῆναι τὸ παρὰ τοῦ βασιλέως κινούμενον, ἀλλ'
 ὡς και πολλάκις κινήσαντων βασιλέων ἄλλων τὰ περὶ τούτων
 ἀνακυπτουσῶν αἰτιῶν ἐκωλύετο, οὕτω γενέσθαι και τότε, δεύ-
 τερον δὲ ὡς εἰ και μὴ γένοιτο, μὴ ἂν οὕτως ἀρθῆναι μέγα τὸ 10
 καθ' ἡμῶν σκάνδαλον. ἐν τούτοις μὲν οὖν τὰ ἐκείνων. και
 φρερίοις μὲν και λοιποῖς Ἰταλοῖς ἀγαπητικῶς προσεφέροτο, και
 B ὅσον ἦν τὸ κατὰ Χριστιανούς οὐ δίδωσαντο, ἐπὶ δὲ τῆ πλείον

cunctis impendentis, cuius haec una praeventendi offerretur via, melius
 item erat in suadendo ista tum patriarchae tum synodo. illi autem etiam
 obiter haec potius ac perfunctorie quam libenter audiebant, prae se ta-
 men tunc tulerunt gratam eam sibi iucundamque inferri mentionem, ve-
 lunt ea ipsorum demulcerentur aures; quod falso simulabatur, longe ab ar-
 canis discrepans sensibus. verum illis ut non placebat negotium, ita nec
 suppetebat praesens animus ad obstandum coram in os principi contra-
 nicensi, cuius gratia ac verecundia obnoxie constricti acquiescentium spe-
 ciem praebant. utcumque illis certum erat perstare deinceps quoque in
 semel adita possessione auctoritatis independentis, qua ecclesiam, ut prius;
 ab omni absolutam alieni primatus subiectione se fixum habebant tutaros,
 ne capponum et illiberalis sortis homuncionum subici unquam ipsos (quod
 abominabantur) iudicio contingeret. dissimulare autem in istis incitiis tuto
 se putarunt posse, primum quia nunquam ipsis in mentem venit uno sic
 momento consummandam rem, quam movere incipiebat imperator, verum
 eventurum nunc quoque confidebant quod saepe aliis aliis imperatoribus
 idem aggressis usu venerat, nempe ut disturbaretur per sese negotium,
 sponte natis, ut fit, in ipso tractationis decursu offensionibus colliden-
 tium sese votorum studiorumque inter partes longe diversis utrinque
 praecoccupatas affectibus et sensibus; unde in plenum effectum sinceram
 concordiae perducere tractatio nunquam posset: deinde quia vel si forte
 conventio partium assensu coalesceret in pacta utrinque stipulata, haud
 securitatem tamen unquam opinabantur ex parte Graecorum executionem
 propter alte impressam animis nationis illius universae aversionem a riti-
 bus moribusque, ac praesertim imperio spiritali auctoritateque in rebus
 ecclesiasticis superiori agnoscenda Latinorum; ex qua iras odiaque in
 tantum exarsisse dissidorum aeternorum incendium videbant, cui bona
 fide restinguendo nullam suffecturam appareret qualiscunque conciliationis
 inter capita partium, quantavis sanctae religionis, reverentiam. et fidu-
 ciae ecclesiae tunc nostrae principes indormientes, praeterquam; ut dixi,
 placide admisissent primam illatam ab imperatore mentionem subiectionis
 papae profitendae, ultro etiam, quasi auspicientes concordiam, Frateros et
 reliquos Italos, qui tunc Constantinopoli versabantur, benevolentia non
 vulgari amplecti deinceps affectarant, communionem sine discrimine ad-
 mittentes eorum in omnibus quae Christianam religionem attinebant; et si

οὐδ' ἐγνωσιμάχων, μαμάκουθοί τινες ὄντες (ἢ τί ἂν εἴποιμι;) ἀναισθήτως τῶν πραττομένων ἔχοντες. ἔθει γὰρ ἀρχῆθεν ἐπέχριν καὶ ἀντισπῶν μὴ καταθεχομένους, κἂν ὃ τι γένοιτο, εἴπερ τῶν ἀπηγορευμένων ἐνόμιζον τὸ τιλαύμενον. ἀλλ' ἐκείνοι τὴν ἐκκλησίαν ἔχειν ἐν ἀσφαλεῖ οἰόμενοι, ὡς προειρηται, καθ' ὃ τι καὶ πράξει νομισθὲν συμφέρον, ἡσύχαζον, καὶ κινουμένων παρὰ C βασιλέως τῶν τοιούτων (ἐπὶ καλὸν γὰρ ἐτίβητο τὸ κινούμενον) κατημέλουν καὶ ὡς οὐδὲν ἐνόμιζον.

11. Τέλος τοῦ κατὰ Συρίαν Γρηγορίου, ἀνδρὸς διαβε- P 251
 10 βοημένου εἰς ἀρετὴν καὶ ζηλωτοῦ τῆς ἀρχαίας τῶν ἐκκλησιῶν εὐ-
 ρήνης καὶ ὁμονοίας, εἰς τὸ παπικὸν προσκληθέντος ἀξίωμα καὶ
 ἤδη τὴν ἐπὶ Ῥώμης ἐκ Συρίας ἀνύοντος, γίνεται οἱ ἐνθύμιον
 (ἤκουστο γὰρ ἐκείνῳ καὶ τῶν τοῦ βασιλέως μηνυμάτων πρὸς
 πάπαν ὡς τὴν εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν αἰροῖτο) πέμψαι πρὸς βα-
 15 σιλέα, καὶ φιλικῶς μὲν τὰ πρῶτα ἐκείνον ἀπάσασθαι, ἕμια δὲ B
 καὶ δηλώσαι τὴν κλήσιν, καὶ ὡς τῆς εἰρήνης ἐκόπως τῶν ἐκκλη-
 σιῶν ὀρέγοιτο, κἂν βούλοιτο τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἂν ἐν

13. καὶ] καὶ P.

quid plus exigeretur, haud se praefracte repugnatures prae se ferobant, nimium simplices quidam ac stulti (quid enim dicam lenius?) qui non sentirent quid ageretur, et quem in exitum ab his principibus pronus lapsus esset, prae mentis hebetudine non prospexerint. oportuerat enim a primis iam tum inutilis obstiuisse acriter ac clare reclamasse, denunciando neatiquam se accepturos aut ratam unquam habituros conventionem ullam, qua dudum apud ipsos sancita de praerogativa suae sedis deque aliis dogmatibus ac ritibus, ab usu sensuque Latinorum abhorrentibus, rescindi vel infirmari quoquomodo viderentur. illi autem in tuto mansuram salvis suis privilegiis ac iuribus ecclesiam, quidquid imperator istis molitionibus utilitatis intuitu praesentis efficeret, arbitrati, ut dictum est, quieverunt, vel ipso illo quodam tacito silentii suffragio comprobare visis quae imperator movere de talibus inceptabat. nec processu ipso negotii per lentas tracti meras excitati sunt, stolide securi per opinionem falsam, qua coepta eiusmodi nunquam ad finem provehenda persuasum habebant.

11. Dum haec agitantur, Gregorio qui erat in Syria, viro late celebrato fama virtutis et insigniter studioso antiquae ecclesiarum pacis atque concordiae, tandem in papalem dignitatem vocato et e Syria Romam iam ad hoc proficiscenti, venit in mentem mittere ad imperatorem certos homines cum literis, qui eum primum a se benevolentissime salutarent, indicarentque sui vocationem ad papatum, denique declararent ingenti se ardere desiderio procurandae pacis ecclesiarum et firmae inter eas conciliandae concordiae. quodcirca significarent, si pari studio teneretur imperator (audierat enim Gregorius quid ab ipso moveri coeptum de hoc genere fuisset, quidque iam super ea re decessori suo papae Clementi nuntiandam a se curasset), nunquam ei fore commodius tempus eius ne-
 Gregorius Pachymeres I. 24

ἄλλω γενέσθαι κάλλιον ἢ αὐτοῦ γε τὴν παπικὴν ἀξίαν κατέχοντος.
 ταῦτα τοῦ Γρηγορίου διὰ φρερίων διαμηνυσαμένον, δῆλον ἦν
 C ὡς ὁ μὲν κρατῶν κατὰ δειλίαν τὴν πρὸς τὸν Κάρουλον τὴν εἰρή-
 νην ἐζήτηι, ὡς αὐτῆς γε μὴ οὔσης μὴδ' εἰς τοῦν φέρειν ἐκείνην
 πώποτε, οἱ δὲ περὶ τὸν Γρηγόριον δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ τῆς εἰρήνης 5
 καλὸν καὶ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἔνωσιν. μὴδὲ γὰρ δίκαιον μὴδ'
 ὅλως εὐλογον ἔθνη τοιαῦτα ἐπὶ μικροῖς τισὶ διαφέρεσθαι, ἀλλ'
 ἢ ἀποδύμενον τὰς αἰτίας τὸν αἰτιώμενον εἰρηνεύειν παρέχειν τοῖς
 ἀδελφοῖς, ἢ μὴν ἐν τοῖς ἰδίοις ὀφφικίοις εἶτ' οὖν προνομίοις ὄνθ'
 P 252 ἐκάτερον μὴ οὕτω διαφόρως ἔχειν καὶ ἀκηρύκτως ἀλλήλοισ ἀπι-
 χθάνεσθαι· ἀρκεῖν γὰρ ἀμφοτέροις τοὺς ἐχθρούς τοῦ σταυροῦ,
 ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, καὶ ἀγαπητὸν ἀποχρώντως φέροντας ὄνομα
 τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἐκείνους μάχεσθαι, ὅπου καὶ τὸ νικᾶν ἐπαινε-
 τὸν καὶ τὸ ἀποτυγχάνειν σωτήριον, ἔργω τὴν προθυμίαν δεῖξασιν.
 οὕτω μὲν οὖν πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες βασιλεὺς καὶ Γρηγόριος, ὁ 15
 μὲν ἦεν εἰς τὸ πρόσω τὴν χειροτονίαν δεξιόμενος, βασιλεὺς δὲ
 πολὺς ἦν ἐντεῦθεν τῇ συνόδῳ ἐπέχων καὶ τὸν πατριάρχην θω-
 B πευτικῶς ὑπερχόμενος ὑποκλίνειν καὶ ἀνύειν τὸ σπουδαζόμενον·

gotii tractandi quam se papalem obtinente dignitatem. talia cum Gre-
 gorius imperatori per Frerios denunciaasset, manifestum fuit imperatorem
 quidem per pusillanimitatem solum, metu consternatum apparatusum Caro-
 roli, ad istud procurandae pacis ecclesiarum consilium appulisse animum,
 nullam unquam absque hoc foret, rei talis cogitationem suscepturum:
 Gregorium vero in idem studium incumbere sola captum eius rei honestate,
 quod videret quantum boni ex ea conciliatione redundaturum in
 publicam felicitatem foret, reputaretque nec iustum nec conveniens esse
 tales ac tantas gentes exiguis causis in aeternas implicari similitates,
 quantoque conducibilis futurum esset, quaecumque ipsarum in culpa de-
 prehenderetur, eam bona fide emendare ac purgare crimen suum, subla-
 taque offensione praebere fratribus pacem, vicissimque acceptam sincera
 mente colere; aut certe si post disquisitionem constaret nihil in utraque
 esse quod iure culparetur, perseverare tranquille ambas in propriis unam-
 quamque officiis ac ritibus usu legitimo statutis, nihil alteri succensentem,
 nec internecinis, ut hactenus, invicem odiis contentionibusque commissas
 implacabilem et exitiosarum utriusque discordiarum funem ducere. suffi-
 cere quippe utriusque hostes crucis, quorum finis interitus. abunde, in-
 quam, ac multo plus quam sit satis suppetere gentium infensarum, in
 quibus oppugnandis qui Christi nomine censentur virtutem suam bellicam
 experirentur, quibus bellis et vincere gloriosum et vinci salutem est
 propter ingentem mercedem illis qui suum studium, opera etiam suc-
 cessu cassa, ostenderint a deo fidelissime representandam. sic invicem
 affecti animis imperator et Gregorius, hic quidem coepta via progrediebatur,
 ordinationem percepturus suam; ille autem multus erat in ambienda
 synodo eblandiendoque patriarchae consensu in ea quae cogitabat,
 passim commemorans et cunctis subinde inculcans. esse Gregorium per-

εἶναι γὰρ καὶ ἄνδρα τῆς εἰρήνης τὸν πάπαν καὶ ἐπιθυμίας τῆς
 κρείττονος. μετ' οὐ πολὺ δὲ καταστάντος τοῦ Γρηγορίου πρέ-
 σβεις ἐκείθεν καταλαμβάνουσι τὸ Βυζάντιον, καὶ οἱ πρέσβεις
 φρέριοι, ὧν εἷς ἦν Ἰωάννης Παράστρων ὠνομασμένος, πολίτης
 5 ἀρχῆθεν καὶ ξυνητὸς τὰ ἐς γλῶσσαν Ἑλληνα, ᾧ δὴ καὶ ζῆλος ἦν
 ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἐνώσεως, ὡς ἐκεῖνος λέγων παρίστα, C
 ὥστε καὶ πολλάκις κατεύχεσθαι ἑαυτοῦ ἀντίκα θάνατον, ἦν μό-
 νον προβαίη τὰ τῆς εἰρήνης, ὃ δὴ καὶ γίνεται ὕστερον. ταῦτ'
 ἔλεγε, καὶ ταῖς ἀληθείαις σπουδαστῆς ἦν τῆς εἰρήνης θερμοτά-
 10 τος, ὥστε πολλάκις καὶ παραβάλλων πατριάρχῃ τε καὶ τῇ συνό-
 δῳ κατελιπάρει καὶ ταύτην ἐπίσπευδε, τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς ἐκ-
 θειάζων, ὥστ' ἐνόητε καὶ ὅτε ὁ πατριάρχης λειτουργοίη, αὐτὸν
 ἀποτιθέμενον τὴν καλύπτραν, οὐ μὴν δὲ ἄλλα καὶ τοὺς μετ' αὐ-
 τοῦ συλλαμβάνοντα, εἰσέρχεσθαι τὰ ἄδυτα, καὶ παρὰ τὸν τυ- D
 15 χόντα ἀρχιερέα ἰστάμενον τὰς μυστικὰς συναγαγινώσκειν εὐχὰς
 μετὰ πάσης ἐνθουσιότητος. τοῖς μὲν οὖν ἡμετέροις οὕτω κο-
 σμῶς καὶ εὐλαβῶς προσεφέρετο, πρὸς δ' Ἰταλοῦς ἀφορῶν καλὸν
 εἶναι καὶ ἀσφαλὲς ἔλεγεν ἀφεμένους τῆς προσθήκης εἰς σκάνδαλον
 προειμένης τοῖς ἀδελφοῖς οὕτως εἰρηνεύειν. εἰ δ' οὖν, καὶ ἀδ-
 19. προσκειμένης?

*studiosum hominem pacis, et vero instinctum desiderio boni publici ac
 splendoris rei Christianae universae. paulo post a iam inaugurato et in
 sede Apostolica rite constituto Gregorio eodem adfuerunt Constantinopoli
 legati Frerii, quorum unus erat Ioannes Parastron nominatus, origine
 civis noster, prudensque ac disertus Graeca lingua. hic et verbo affir-
 mabat et factis prae se ferebat ingenti se studio flagrare conciliandae
 inter discordes ecclesias pacis, adeo ut saepe audiretur optare atque im-
 precari sibi mortem tanquam nihil censenti sibi restare amplius quod in
 vita cuperet, si modo contigisset procedere feliciter ad desideratum finem
 negotium quod tractaretur pacis; cuius et compos voti deinde factus est.
 haec ille loquebatur, et revera promotor erat ardentissimus ecclesiasticae
 concordiae, adeo ut saepe de negotio tractans cum patriarcha et synodo
 patres illos vehementissime oraret, ut quae suarum essent cuiusque par-
 tium in rem studio communi conferre ne gravarentur, res interim nostras
 magni faciens, usus, inquam, ceremoniasque nostri ritus dilaudans et ve-
 neratione palam prosequens summa, ita ut interdum sacrum faciente pa-
 triarcha, nudato ipse capite caeteraque adhibita significatione infimae re-
 verentiae suis secum comitibus assumptis ingrederetur adyta, et coram
 quocumque illic reperto adstans praesule mysticas simul cum eo legeret
 preces cum omni fervore religionis. et ille quidem erga homines nostri
 ritus ita pie decoreque se gerebat: Italos autem praesentes intuens, ae-
 quum et tutum aiebat esse dimisso eos amotoque additionis ad symbolum
 scandalo cum fratribus, quos viderent coram, Graecis conciliari, vera
 ita demum coalitura pace. simul tamen admonebat nostros, par esse
 ipsos quoque quas Latini allegarent additamenti symbolo inserti excusatio-
 nes non aspernari, sed potius ut idoneas satis accipere. qui autem omni*

τοὺς ἀπολογουμένους ἐπὶ τῇ προσθήκῃ δίκαιον δέχεσθαι, ὥστε
E καὶ τοὺς μὲν λέγοντας ἐκ πατρὸς υἱοῦ τε, ἡμᾶς ἐκ πατρὸς δι'
 υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι, παραπληκτίζειν καὶ
 ἄμφω εἰς Θεοῦ μυστήρια παρακύνπτοντας. ἐκείνος μὲν ταῦτ'
 ἔλεγε καὶ συσκιάζων τὸ ἐπὶ τῷ συμβάλλῳ τόλμημα, πρέσβις ὢν
 καὶ προύργου μᾶλλον παντὸς τὸ πρεσβυόμιενον θέλων ἀκύνειν·
 αἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας καλὸν μὲν ἔλεγον τὴν εἰρήνην εἶναι, καὶ πῶς
 γὰρ οὐ; καὶ μᾶλλον ἐκκλησίαις τοιαύταις, κεφαλῆς λόγον ἐχού-
P 253 σαις τοῖς ἠπουδήποτε τοῦ εἰρηνάρχου Χριστοῦ μωθηταῖς, πλήν
 μετ' ἀσφαλείας καὶ οὐχ ὡς ἔτυχεν· εἶναι γὰρ τὸν κίνδυνον μέ-
 γαν τοῖς τοῦ ὁρθοῦ ὀψωσοῦν ἁμαρτάνουσι. “καὶ τοῦτο οὐχ ἡμῖν
 ἄρτι ξυνέβη πεπραχθῆναι, ὡς καὶ αἰτίαν ἔχειν τοῦ τε καινοτομεῖν
 ἢ ἀνδρείς πρότερον, καὶ τοῦ μὴ θέλειν μεταβάλλειν πάλιν εἰς ὃ
 καὶ πρὶν ἡμεν· ἀλλ' ἄνδρες μεγάλοι τὴν ἀρετὴν καὶ σοφοὶ τὴν
 γνῶσιν περὶ τοῦτων λαλήσαντες διηνήχθησαν, καὶ δόξαν ἐκείνοις
 δέξαταισαν. τὸ δὲ καὶ εἰς πλεον τὴν ἔριν ἐκτείνεσθαι τοῦ μετρίου
B οὗτ' ἐκείνοις ἦν θελητόν, καὶ τοῖς πλεονάζουσιν ἁμαθῆς ἄλλως
 καὶ τολμηρὸν ὃ πλεονασμός. πλήν τὸ καὶ ἡμᾶς τὴν προσθήκην

2. ἡμᾶς] ἡμᾶς δὲ?

selecta compositione, invicta utrinque pertinacia, in contentione perstare
 vellent, vociferantes hinc quidem ex patre filioque illiuc autem ex patre
 per filium procedere spiritum sanctum, nullo iurgiorum fine, eos, qui-
 cumque essent, insanire pariter aiebat, et inverecundos scrutatores my-
 steriorum dei, ultra quam fas esset humanae infirmitati, curiosos in pro-
 funda divinitatis immittere oculos. hac ille incipiti ambas in partes ora-
 tione, minuere obumbrando tegereque conabatur invidiam temere attempta-
 tae additionis ad symbolum, pro suo videlicet legati, hoc est sequestri
 mediatorisque inter invicem adversos, officio a munere; in quo sane fun-
 gendo fide optima diligentiaque summa versabatur, nihil non experiens,
 nihil tanti ducens, quod pro spe assequendi legationis suae scopi libenter
 pacisci recusaret. ad ea porro ecclesiae nostrae proceres in hunc modum
 respondebant. “honestam sane ac expetibilem pacem esse, quis quide-
 m negat? praesertim inter ecclesias adeo conspicuas, quaeque haud du-
 bie capitum instar haberent aestimatione universorum, qui ubivis terra-
 rum degunt, discipulorum Christi principis pacis, verum pacem istam
 secure ac tuto, non autem quemodocumque conciliandam. magnum enim
 impendere periculum a recto in utramvis partem aberrantibus. quod ad
 hanc conventionem mutari a nobis vultis, non recens aut nunc primum
 iustitiae contigit a nobis, quibus ideo iure impingatur crimen aut usurpa-
 tae audaci novitate rei quam nemo prius attentaverit, aut obstinatae re-
 cusationis eo redeundi ubi antea eramus: sed viri magni virtute, doctrina
 sapientes, ista multum inter se tractata constituerunt in hunc modum, et
 dogmatis summa constantia tenendi eis auctoritatem indiderunt. quod au-
 tem inde secutum est, ut contentio in rixas immodicas erumperet, nec
 ipsi voluerunt, et culpa eius omnis imperitis et audacibus ultra fas hac

προφέρειν ἑμῖν τότ' ἂν χώραν εἶχε καὶ δικαίως θνειδιζόμεθα, εἰ
 δυσσεβείας ἑμαῖς ἢ ἀσεβείας, τὸ χεῖριστον, διὰ τὴν πρόσθετον
 ἐγραφόμεθα, ὡς ὁμοίως καὶ ἡμῶν ἀσεβοῦντων διὰ τὴν προσθή- C
 κην τὰ ὅμοια. ἐπεὶ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ συμβόλῳ προσθήκην ἀποτρέ-
 5 πόμεθα, ὡς μὴ καλὸν ἄλλως ὄν μὴδ' ἀσφαλές τὸ σύνολον κα-
 τησφαλισμένοις ἐπεχειρεῖν, κἂν ἐντὸς λέγοιεν τοῦ ὁρθοῦ, παῦ
 δίκαιον ἡμῖν προτείνειν τὰ ὅμοια; τίς γὰρ ἡμῶν ἐτόλμησε πώ-
 ποτε οὕτως ὡς λέγεις μετὰ προσθήκης ὁμολογεῖν; καλὸν οὖν καὶ
 συμφέρον τὴν εἰρήνην σε σπεύδοντα τῶν ἐκκλησιῶν οὕτω περιᾶ-
 10 σθαι συνιστᾶν ταύτην, σφωῶς οἰκονομοῦντα παρ' Ἰταλοῖς τὴν
 τοῦ σκανδάλου ἀφαίρεσιν, κἂν ἡμεῖς ὦμεν οἱ αἰτιώμενοι τοῦ D
 σκανδάλου, δικίως ἡμῖν ἐπιπλήττοντα ὡς ἐτοίμοις οἷσι δέχε-
 σθαι τὴν ἐπίπληξιν. εἰ δὲ παρ' ἐκείνοις τὸ σκάνδαλον ἔβλασται,
 ἀνάγκη πνευματικὸν ὄντα καὶ πρεσβευτὴν τῆς εἰρήνης ἐκείνοις
 15 ὠθεῖν περιᾶσθαι τὸ ἐπὶ τῇ καιροτομίᾳ τοῦ συμβόλου ἀμάρτημα." οὕτως
 ἔλεγον οἱ τῆς ἐκκλησίας, καὶ οὕτως εἶχον ὡς οὐδὲν ἀκου- E
 σόμενοι βασιλέως, εἰ προστάσσει ἐν τούτοις, καὶ εἶ γε τὰ μέ-
 γιστα ἀπειλεῖ.

in parte excedentibus imputanda est. caeterum quod querimini culpam
 vos a nobis ob additamentum symboli, tunc querela haec locum haberet,
 et iuste id nobis exprobraretur, si alienae aut, quod pessimum, falsae
 impiaeque doctrinae vos propter istam additionem accusaremus. tunc
 enim iure causaremini nos dogmate per additionem indicato reficiendo
 istud, quod vobis falso impingeremus, impietatis crimen verè consciscere.
 cum autem non dogma in additione reprehendamus, sed contendamus tan-
 tum universim nec probabitis nec securi exempli rem esse, immutari prae-
 ficerent aliquid aut adungi scriptis prius editis et cum summis considera-
 tione tum aeterna firmitate stabilitis, quantumcumque quod mutatur aut
 additur intra recti fines sistat, eoque dumtaxat nomine vestrae istam ad-
 ditionem reprobemus, quo iure in hoc quidem causari potestis paria nos
 in hoc genere peccare, cum a nemine, quod sciat, postquam fando ut-
 quam sit auditum professionem fidei cum ulla tali adiectione recitatam.
 bonum igitur conveniensque fuerit te conciliare pacem ecclesiarum sincero,
 quemadmodum praes te fers, studio conantem eam potissimum eo perve-
 niendi viam insistere quae rectissima ad scopum istum est, nempe ut Ita-
 los pro tua et sapientia et auctoritate gratumque apud ipsos satagas ad-
 ducere ad scandalum amovendum, positum utique ab ipsis, utcumque id
 factum a nobis falso criminenter. nam si peccet nos scandalum obiecti vere
 culpa resideret, merito nos obviargares et patienter reprehensionem exci-
 peremus, quod sumus parati facere quoties erimus nobis consilii meruisse
 reprehendi. si vero scandalum ab illis ortum est, oportet te, cum spiri-
 tualis sis et tractator pacis, amovere ab illis conari orimen temere prae-
 sumptae novitatis in immutatione symboli." sic loquebantur ecclesiae
 proceres; et sic comparati erant, ut imperatorem audituri non essent,
 quidquid circa haec iuberet, etiamsi gravissima quaeque minaretur.

Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς ἄπαξ τοῦ τοιοῦθε σκοποῦ γενόμενος, οὐκ οἶδα εἰ θέλων ἢ καὶ προσβιαζόμενος, ὃ δὴ κάκεινοις μὲν ὑπεκρύπτετο, ἡμῖν δ' ἐνεφάνιζε, φόβους παραπλέκων καὶ πολέμους καὶ χειθρόμενα αἵματα, ἀμεταθέτως εἶχε κἄν ὃ τί τις ἔλεγε.

- P 254 (12) μιᾶς γοῦν συνιόντων περὶ τὸν βασιλέα τοῦ τε πατριάρχου 5 καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τινῶν ἐκ τοῦ κλήρου, ἐμβριθέστερον σφίσι περὶ τῶν προκειμένων ὁ κρατῶν διελέγето, συνείρων μὲν καὶ τοὺς φόβους συνήθως, οὐ μὴν δὲ ἄλλ' οὐδὲ πάμπαν ἐπισφαλῆς ἔδεικνυ τὸ γενησόμενον. εἶχε γὰρ καὶ τοὺς ὑποβάλλοντας, τοὺς ἀμφὶ τὸν ἀρχidiaκονον λέγῶ Μελιτηνιώτην, τοὺς ἀμφὶ τὸν πρω-10
- B ταποστολάριον Γεώργιον τὸν Κύπριον, καὶ τρίτον, εἰ καὶ μὴ οὕτως ὡς τούτους, ἀλλ' οἷν ἀφωσιωμένως καὶ ἐπιπολιύως, τὸν ῥήτορα τῆς ἐκκλησίας Ὀλόβωλον. καὶ γε λαμβάνων καὶ ἀπ' ἐκείνων τὰς τῶν ἱστοριῶν συνάψεις, προεβάλλετο μὲν τὸν Δούκαν Ἰωάννην καὶ βασιλέα καὶ τοὺς ἀμφ' ἐκείνον ἀρχιερεῖς καὶ τὸν 15 πατριάρχην σφῶν Μανουήλ, ὅπως ἐνεδίδου ἀπελθόντας ἀρχιερεῖς λειτουργεῖν τε καὶ μνημονεύειν, εἰ μόνον ὁ πάπας τῆς πρὸς
- C τοὺς ἐν τῇ πόλει βοηθείας ἀπόσχοιτο. καὶ ἅμα μὲν τὸ κωδίκιον τῆς ἐκκλησίας εἰς πίστιν προεκομίζετο, ἅμα δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ τότε καὶ νῦν πράγματα συνεκρίνετο. προεβάλλετο δὲ καὶ τὰς 20

9. τοῦς] τὸν P.

10. τοῦς] τὸν P.

Perstabat ille tamen fixus irrevocabiliter in prosecutione istius coepti, haud scio an volens an coactus; quod illis quidem abscondebatur, nobis autem indicabat, sermone perplexo praeferens sollicitudinem anxiam bellorum impendentium plurimique sanguinis fundendi; quibus malis praevertendis, immutabiliter haerebat fixus in proposito negotii quod coeperat urgendi, quidquid contra quivis allegaret. (12) quadam igitur die cum convenissent apud imperatorem patriarcha antistites et ex clero quidam, instantius iis efficaciusque imperator de pacis negotio disseruit, interens, ut solebat, orationi suae formidines atrocium malorum, quae vitandi ratio haec una offerretur. adiungebat nihil esse periculi in assentiendo Latinis quod cuperent, multis id rationibus demonstrans: habebat enim qui talium ei argumentorum copiam suggererent, auctores studiosos eius pacis, archidiaconum Meliteniote[m], protapostolarium Georgium Cyprium, et tertium (quamquam minus ardentem, sed fere dicis causa et superficialiter rem eiusmodi amplectentem) rhetorem ecclesiae Holobolum, proferebat ergo e penu ab iis historiae deprompta memoriae veteris exempla, maxime illud imperatoris Ioannis Ducae et antistitum qui tunc erant simul cum patriarcha Manuele; ut consenserint, promiserintque, missis etiam episcopis qui in haec paciscerent, communicatos se Latinis in sacra liturgia et papae mentionem in ea facturos, si modo ille abstineret ab auxilio iuvandis Latinis qui urbem obtinebant. ad cuius rei fidem codex ecclesiae, in quo ea praescripta erant, prolatus in medium est. circa id vero factum diserebat imperator, comparans statum rerum qui tunc erat

κατ' ἐκεῖνον ὡς δῆθεν σφῶν γραφάς, πῶς μὴ κατηγοροῦντες ὄλως ἀσεβείας τοὺς Ἰταλοὺς ἤξιον παραιροῦντας τὴν προσθήκην τοῦ συμβόλου, ἐν ταῖς λοιπαῖς γραφαῖς ἀνάγραπτον ἔχοντας, συνδιέναι τοῖς πεφρασμένοις ἀναγινώσκοντας. προὔτεινε δὲ καὶ 5 ἐφ' ὅσοις τῶν μεγίστων μυστηρίων οὐ διάστέλλονται Γραικοὶ κοινωνεῖν Ἰταλοῖς οὐδ' ὀπωστιοῦν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκείνων πρὸς P 255 τοὺς ἡμετέρους μετάβασιν ὁμοίαν εἶναι εἰ γλῶσσαν γλώσσης ἡμῶν, Ἑλληνικὴν τῆς σφετέρας. τίνα δ' ἔχει ἀντικανονίαν ἢ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος, ὅπου γε καὶ μὴ πάπας ὄντας 10 τοὺς ἄλλους ἀνάγκη μετέχειν τοιαύτου τῆς κοινωνίας τοῖς ἐκκλησιαζομένοις συνισταμένοις, λειτουργοῦντος τοῦ ἱερέως καὶ τὴν τῆς τριάδος χάριν πᾶσι διδόντος κοινῶς; ἀδελφὸν δὲ καλεῖν καὶ πρῶτον ἐκεῖνον μείων αἰτία, ὅπου καὶ πατέρα τὸν Ἀβραάμ ἐκάλεε ὁ ἐν τῇ φλογὶ πλούσιος, τόσον ἀπέχων τοὺς τρύπους ὅσον καὶ τὸ 15 μέσον ἐκείνων χάσμα τῆς ἐκείνων διαστάσεως ἦν μαρτύριον. εἰ δὲ διδοῖμεν καὶ ἔκκλητον, σχολῇ τινα τόσην τέμνοντα θάλασσαν τῶν δικαίων ἀμφισβητεῖν. ταῦτα καὶ τοιαῦτα τοῦ βασιλέως λέγοντος, ὁ πατριάρχης παρὼν ἐκίεσε καὶ τὰ πιστὰ φέρων τῷ C χαρτοφύλακι ὡς αὐτῶν ἐλέγξοντι ἐκ τῆς ἀπ' ἐκείνου βίας καὶ

8. ἀντικανονίαν Possinus: codices κοινωνίαν vel τὴν κοινωνίαν.

cum praesenti. proferebat etiam praescriptas et chirographo munitas de hoc sententias praesulum illius temporis, quas ratas haberi et ut proprias censi ab ipsis, qui nunc eodem essent loco, debere contendebat, in his considerari iubens ut patres illi omnino abstinerent ab arguendis Italis impietatis aut haereseos propter additionem in symbolo attentatam; quam tolli solum a symbolo petebant, indulgentes ut in caeteris et haberetur et quemadmodum caetera legeretur. commemorabat deinde distincte persequens maxima quaeque mysteria, in quibus Graeci communicare Latinis non dubitarent aut vel minimum cunctarentur, iidemque prae se ferrent transitionem ipsorum ad nostros ritus simile quidpiam esse ac si quis linguam cum lingua commutet et Graece prius locutus Latino doinceps uti sermone malit, aut e converso. quid porro habet canonibus adversum prolatio nominis papae publice in ecclesia pronuntiati? utique cum multis, qui papae non sunt, mos obtinuerit et ex usu inducta necessitas impertiendi tali genere communionis, nominatim exprimentum illos dum praesentes in ecclesiae conventu adsunt celebrante sacerdote ac trinitatis gratiam omnibus dante communiter. fratrem autem illum et primum vocare minus habet offensionis, cum patrem Abraham vocet in flamma dives, tantum ab illo distans moribus quantum chaos illud magnum inter ipsos interpositum demonstrabat. si autem et provocationem demus, periculum scilicet est ne quis tam vasto et infesto mari litem illuc secuturus naviget? haec et eius generis alia disserente imperatore, patriarcha praesens, ubi aliquamdiu frustra expectavit ut chartophylax, cui ut erudito et in id argumentum parato fidebat, pro Latinis dicta extemplo re-

ἀκουσίως ἀφορισμὸν ἐπιτίθεισιν ἰσταμένῳ, ἐφ' ᾧ κατ' ἀνάγκην εἶποι τὰ εἰς κρίσιν ἰδίαν περὶ τῶν Ἰταλῶν. ὁ δ' ἐνοχεθεὶς ἀμφοτέρωθεν, ἔνθεν μὲν τῷ τοῦ βασιλέως φόβῳ ἐκείθεν δὲ τῇ τοῦ ἀφορισμοῦ εὐλαβείᾳ, μέσος ἐναπολλέλειπτο, καὶ γε ὁμολόγει τὸ πάθος, ὡς δυοῖν κρήμνεται ἀμφοτέρων φόβου καὶ εὐλαβείας, 5

D καὶ ὅτι τὰ τοῦ πνεύματος προτιμητέα ἢ τὰ τοῦ σώματος. τότε διαιρῶν ἔλεγεν ὡς οἱ μὲν ἐπὶ τινι καὶ εἰσι καὶ λέγονται, οἱ δὲ οὐτ' εἰσὶν οὐτε λέγονται, οἱ δὲ λέγονται μὲν οὐκ εἰσι δέ, οἱ δ' ἀνάπαλιν εἰσι μὲν οὐ λέγονται δέ· ἐν τούτοις τακτέον καὶ Ἰταλοῦς, μὴ λεγομένους μὲν ἀλλ' ὄντας ἐνόχους αἰρέσει. τοῦτο τὸν μὲν 10 πατριάρχην ἐθάρρυνε πλέον, βασιλεὶ δὲ δεινὸν ἔδοξε καὶ βαρῦ.

E λῦσε δὲ καινηρῆν ἀγορῆν αὐτίκῃ, μὴ οἷός θ' ἐπενεγκεῖν τοὺς λόγους· ἀνασεσθήσεται γὰρ ἐντεῦθεν ἡ θήρα τῷ βασιλεῖ, καὶ οὐκ εἶχεν 5 τι καὶ λέξει, ὡς ἐπ' ἀνάγκης ἀληθεύειν δοκοῦντος. ἀλλ' οἱ ἀμφὶ τὸν ἀρχιδιάκονόν τε καὶ τὸν πρωταπόστολάριον δίκην σφηκῶν ὄρ- 15 μήσαντες ἐνοδίῳ ἐπέχον στερεῶς τῷ Βέκκῳ ὡς κακῶς κρίνοντι, λογίῳ καὶ ταῦτά γε ὄντι καὶ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς δοκοῦντι φρονεῖν.

P 256 13. Ἡμέρα παρῆλθεν ἐκείνη, καὶ ὁ χαροτόλαξ τῷ βασιλεῖ ἀπηχθάνετο, αἰτίας ἐργολαβοῦντι τοῦ βλάψαι. καὶ δι'

13. θύρα P.

felleret, intelligens eum, ne quod promiserat facere auderet, imperatoris contrarium palam sensum stadiumque demonstrantis verecundia constringi, tandem invitus licet in necessarium consilium trahitur imperandi ei sub anathematis, si recusset, incurrendi poena, ut quid iudicaret de Italici proferret. hoc imperio perturbatus Veccus est, inter hinc quidem haud mollior urgentem praesentis Augusti metum, iade autem contra stimulantem consciscendi anathematis scrupulum medius in arte deprehensus. itaque huius ipsius confessione angustiae orationem ingressus, ei exordio subiecit sese, cum hinc a saeculari potestate, cuius vis in corpus est, iade a spiritali, quae in animam valet, in diversa propellatur, potius animae consulere velle quam corpori. tum usus partitione sic dixit: "quidam et sunt et dicuntur haeretici; nonnulli neque sunt neque dicuntur; alii dicuntur quidem, sed non sunt; postremo aliqui vice versa sunt, licet non dicantur, tales. in hanc ultimam classem redigendos puto Italos, quippe qui cum haereseos non dicantur rei, revera tamen eo crimine tenentur." ea libera vox magnam adiecit patriarchae confidentiam, perculitque eadem imperatorem, qui non leviter indignans sic obductum consiliis suis ostium, conventum subito abruptit, cum non haberet in promptu quid reponeret inopinato dicto, cui necessitas ipsa illa, qua fuerat expressum, veracitatis auctoritatem adiungeret. verum archidiaconus et protopostularius instar irritatorum in trivio crabronum coertis acriter in Veccum in os illi vehementer obstitebat ut male iniqueque iudicanti, quamvis caetera sapiens esset et praestare multis doctrina videretur.

13. In hunc modum transacta eo die res infixum imperatoris animo reliquit gravis in Veccum indignationis aculeum, quo ille stimulante cau-

ὑπερβολῆν ὀργῆς τὸν Χοῦμνον προστησάμενος Ἰωάννην ὡς παρα-
 πρεσβευτὴν ἐκείνου διώκοντος ἔκριεν. εἰσάγει τε τὴν κατηγο-
 ρίαν ὁ Χοῦμνος ἐπὶ συνόδου, καὶ ὁ κατηγορούμενος τὴν ὑπόθε-
 σιν παρεγράφει καὶ τὴν κατηγορίαν ὡς ὑπερήμερον παρεκρούειτο,
 5 κατηγορίαν λέγων ταύτην καὶ μόνου τοῦ βασιλέως, αὐτὸν δ' Β
 οὐχ οἶόν τε εἶναι μετὰ δεσπότου κρίνεσθαι. ταῦτ' ἔλεγεν ἐπὶ
 συνόδου σταθεὶς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τόπου οὗ τὸ πρότερον ἐκαθίζετο,
 τοῦ Χοῦμνου μέσον ἰσταμένου καὶ κατηγοροῦντος, τῶν δὲ συγ-
 κλητικῶν ἀρχόντων, τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ Ἀκροπόλιτου,
 10 τοῦ λογοθέτου τῶν οἰκειυκῶν τοῦ Ἰατροπούλου καὶ ἄλλων, συνε-
 δριαζόντων τῇ συνόδῳ καὶ θελόντων κρίνειν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ
 βασιλέως πεμφθέντων. τότε τοίνυν οἱ μὲν ἀρχιερεῖς παρητούντο C
 τὴν κρίσιν, μὴ ἔχειν κρίνειν λέγοντες κληρικὸν πατριάρχου, εἰ
 μὴ αὐτὸς ἐπιτρέψειεν. ὁ δὲ πατριάρχης οὐδ' ἔλωσ ἐίδδον, ἀλλ'
 15 ὑπάξ εὐρῶν συνεργὸν ὑπερμαχεῖν ἤθελεν. ἀπραξία δ' ἐντεῦθεν
 κατηκολούθει καὶ συνόδῳ καὶ ἄρχουσιν, ὡς εἰπεῖν τὸν μέγαν λο-
 γοθέτην τότε καταφερόμενον τῆς συνόδου ὡς ἀπὸ ῥιγῆς ἔλκει ὁ
 χαρτοφύλαξ τὴν σύνοδον, καὶ τί ποιητέον οὐκ οἶδα. οὕτως D
 ἀποκρουσθέντες ὑπέστρεφόν τε πρὸς βασιλεῖα, καὶ ἃ συμβεβήκει
 20 ἀπήγγελλον. περὶ μέντοι τοῦ καθ' αὐτὸν ὁ χαρτοφύλαξ ὑποστει-
 λόμενος, ὡς μὴ δοκοῖη προσκρούειν τῷ βασιλεῖ, ἀπελθὼν ἤντι-

sas nocendi quaerens eo irae vehementia elatus est, ut apposite ei ac-
 cusatore Ioan̄e Chumno dicam male obitas legationis impergerit. detulit
 autem Chumnus ad synodum id crimen. contra quod Vecous praescri-
 bens exceptione falsi etiam delationem ipsam ut seram et intempestivam
 reiiciendam contendebat, addens satis apparere non Chummi accusationem
 istam sed imperatoris esse: sibi autem haud tantum seppetere virium
 opumve, ut litigare cum domino auderet. haec apud synodum locutus
 est, persistens in ipso loco ubi prius sederat, Chumno, qui accusabat,
 in medio stante. intererant synodo ab imperatore misit senatorii magi-
 stratos, Acropolisita magnus logotheta et Iatropolis logotheta domestico-
 rum, alique nonnulli considentes una cum patribus. hi porro imperato-
 ris causa magnopere nitabantur, ut delatio acciperetur et iudicium fieret.
 verum id episcepi recusabant, nefas esse dicentes clericum patriarchae iu-
 dicari nisi ipse permittente. patriarcha vero id sese permitturum paleam
 negabat: nactus enim semel ad quod optabat adiutorem, eum omni sibi
 ope ac contentione tueri decreverat. hic nodus negotio iniectus cum
 patres synodi, tum quos dixi magistratos, ignaros quid agerent tenebat.
 ut tandem exurgens synodoque excedens magnus logotheta diceret "char-
 tophylax synodum sibi obnoxiam naso que vult trahit; unde cum hic no-
 bis non satis constet quid facere oporteat, id quaestori alibi recedimus."
 ita repulsi redierunt ad imperatorem, et quae contigerant narrarunt. et
 chartophylax apud se considerans quae stata res essent suae, contrahi
 animo coepit; et ne tenere lacessivisse imperatorem atque in eius offen-

- βόλει μὴ ἀκαταϊτιάτω μηνίειν. αὐτὸς γὰρ ἔτοιμος εἶναι καὶ ὄφ-
 E φίκιον ἀποθέσθαι καὶ πᾶσαν ἀφείναι τὴν πρὸς αὐτὸν πρᾶσοδον,
 κοινωνικὸς δὲ εἶναι τῇ ἐκκλησίᾳ, κἄν ὃ τι πράξῃ, μὴ παραι-
 τεῖσθαι τὴν βασιλείως χάριν καὶ τοῦτο, ὡς μὴ σχίσειν τὴν ἐκκλη-
 σίαν δοκοίη. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔξορίαν πέμπεσθαι, εἰς
 P 257 Θελιγτὸν τῷ κρατοῦντι, καὶ τοῦτ' εἶναι πρόθυμος. ὁ μέντοι γε
 βασιλεὺς τὴν τῆς ὀργῆς ἀδοξίαν τῷ δῆθεν πρὸς αὐτὸν φιλαν-
 θρώπῳ συγκρῦπτων, ἀπέπεμπε πρὸς τὰ οἴκοι μηδὲν εἰπών. ὁ δὲ
 καὶ εἰς ἔξορίαν προητοιμάζετο, καὶ τὰ αὐτοῦ τῷ σκενοφυλακίῳ
 τῆς ἐκκλησίας ἀνатиθείς ἱματίων πενιχρῶν ἑαυτῷ προνούει, καὶ 10
 γε τοὺς ἰδίους φέρων καὶ ἑαυτὸν τῷ μεγάλῳ ναῦ κατεπίστευεν.
 ὡς γοῦν οὐκ ἀνυστὰ ἐδόκει τὰ πρὸς ἐκείνον τῷ βασιλεῖ τῷ ναῦ
 προσσφύγοντα, πέμψας βασιλικὰς συλλαβὰς ἐνσημασμένους τῷ
 B ἑρυσθῶ μεθ' ὑπῄσσης ἐκείνον μετεκαλεῖτο τιμῆς. καὶ ὅς καθυ-
 πήκουε, καὶ ἔξελθὼν αὐτίκα εὐθὺ ἄπεισι τοῦ καλοῦντος, καὶ 15
 πρὶν ἐμφανισθῆναι κατέχεται, καὶ εἰς φυλακὴν τὴν τοῦ Ἀνεμᾶ
 πύργου τοῖς Κέλτοῖς σωματοφύλαξι δίδοται. ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν.
 C 14. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς περὶ αὐτὸν λογιόις χρησάμενος,
 ὧν πρῶτοι καὶ κράτιστοι ὁ ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ πρωταποστολάριος
 ἦσαν, συντίθησι τόμον καὶ ἀπὸ διαφόρων ἱστοριῶν τε καὶ χρή- 20

sionem ultro incurrere videretur, eum adiens rogat ne sibi innocenti irascatur. nam se paratum esse vel ad officium abdicandum, renuntian-
 dumque emolumentis et proventibus quae inde perciperet. se quidem
 esse de cleri corpore: tamen quocumque statu sit, non recusare imperato-
 ris gratiam, quin magni facere ac sibi ambire ipsius ecclesiae causa, ne
 scindere ipsam videri posset, quodsi gratia se indignum imperator sua
 iudicans amandare in exilium vellet, etiam ad tantum mali subeundum
 sese promptum exhibere. haec imperator audiens iram penitus animo con-
 ceptam sibi dedecori futuram, si proderetur, ratus, fucata benevolentiae
 in Veccum specie occultans, remisit hominem domum nullo verbo addito.
 at ille in exilium se comparabat. et sua familiari suppellectile, excepto
 quem inde sibi ad praesentem providit usum paupertino vestitu, in apo-
 thecis ecclesiae deposita, ipse obsoleta veste cum suis asylo magni templi
 se commisit. quo imperator comperto, haud se iam videns perficere
 posse quae cogitabat propter religionem loci sacri quo Veccus confuge-
 rat, missis regiis literis rubrica insignibus, omni eum honoris signifi-
 catione ad se vocavit. nec ille recusavit, sed statim exiens ad vocantem
 recta pergebat. verum priusquam admitteretur, comprehensus est et in
 carcerem turris Anemae conclusus, Celtis satellitibus custodiendus tradi-
 tur. et hic quidem in his erat.

14. At imperator eruditione usus doctorum hominum, quos circa se
 auctores adiutoresque huius negotii habebat, quorum primi valentissimi-
 que erant prius memorati archidiaconus et protapostolarius, scriptum compe-
 suit ex variis contextum historiis et testimoniis, quibus demonstrare eo-

σιων ἀκαταιτίατα τὰ κατὰ τοὺς Ἰταλοὺς παριστᾶ, καὶ πέμψας
 πρὸς τὸν πατριάρχην τὸν Ἀκαπνίου Ἀρσένιον, ἄνδρα γεραρὸν
 μὲν καὶ τίμιον, τὰ δέ γε κατ' ἐκείνα τὰ πράγματα ἐπ' ἀμφοτέ-
 ραις χωλεύοντα ταῖς ἰγνύαις, δέξασθαι μὲν ἔτι τὸν τόμον
 5 καὶ κοινὸν πρὸς ταῦτα τὸν ἀπόλογον σχεδιάσαι, πλὴν ἐξ ἱστο-
 ριῶν καὶ γραφικῶν χρήσεων. “τὸ γὰρ ἀπὸ κοιτίας φωνεῖν ἀσθε-
 νές μὲν ἄλλως καὶ μάταιον· πλὴν δ' ἄλλ' οὐδ' αὐτὸς δέξομαι.”
 ἐκεῖνος μὲν οὕτω ταῦτα, θαρρῶν ὡς οὐκ ἀποδύσεται τις πρὸς τὰ
 γραφέντα· τὸν γὰρ χαρτοφύλακα ἐν ἀφυλάκτοις εἶχεν, ἐν ᾧ σα-
 10 λεύειν εἶχε τὰ πάντα, νικήσειν ἐκ λόγων ᾤετο. ἀλλ' ὁ πατριάρ-
 χης σὺν τῇ συνόδῳ περὶ τοῦ τόμου διασκευάμενοι, πέμψαντες E
 συνῆγον τοὺς μετ' αὐτὸν εἶναι δοκοῦντας. ἦσαν οὖν καὶ ὅσον
 τὸ τῆς ἐκκλησίας ἔκκριτον. ἦσαν δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Τερνικικό-
 πουλον Ἰωαννίκιον, σχιζόμενοι μὲν τοῦ πατριάρχου περιφανῶς,
 15 ὅμως δὲ τῆς χρείας καλούσης τὰ τῆς μικροψυχίας ἐκείνης χώραν P 258
 οὐκ εἶχον. σὺν τούτοις δὲ παρῆν καὶ ἡ τοῦ βουσιλέως ἀνταδέλφη
 Εὐλογία, καὶ πᾶν ὅσον ἦν μετ' αὐτοῖς ἐν μοναχοῖς καὶ λογίους
 ἐξεταζόμενον. οἷς σκοπὸς εἶς ἦν πρὸς τὸν τόμον ἀπολογεῖσθαι

9. ἐν εὐφυλάκτοις ἔχων?

nabatur nullam inesse Latinis haereseos labem. hoc deferri a se curavit
 ad patriarcham manu Arsenii filii Acapnii, viri gravis et honorati, sed
 circa istas controversias in utramque, quod aiunt, tibiam claudicantis.
 hic patriarchae volumen reddens addidit mandare imperatorem ut illud
 legat, et si quid deinde haberet quod his opponeret ad suae sententiae
 defensionem, contrario id apologetico scripto complecteretur. caeterum
 videret ut in eo nihil allegaret nisi ex probatis et fidei non dubiae histo-
 riis sentiētiisque idoneorum auctorum: nam auctoritate propria et quasi
 Pythonissae instar ex ventre loqui infirmum ad fidem et vanum fore; et
 disertē iam nunc profiteri Augustum se, si quid tale offeratur, haud ac-
 cepturum. haec ita mandabat imperator magnopere fretus invicta, ut
 putabat, soliditate scripti; nec putans fore unquam ut aliquid plausibiliter
 excipi contra illud posset, maxime cum securus iam esset a chartophy-
 lace, in quo utique partis contrariae spes universa penderet, et a quo
 videlicet uno iure timeri aliquid in hoc genere potuisse videbatur. ita-
 que sibi certo persuaserat se rationibus et auctoritatibus illo scripto alle-
 gatis plane evicturum. patriarcha vero consilio habito cum syno-
 do de eo quod circa id scriptum agi oporteret, congregandos putavit
 eos quos suarum esse partium credebatur. erant hi lectissimi quique ac
 flos delibatus ecclesiae. nec absuit ab eo numero Ternicopolus Ioanni-
 cius cum suis, utcumque illi palam se a patriarcha separaverant. tamen
 nunc communi utilitate vocante minutas illas offensiones animorum, cau-
 sas eius simultatis, seponendas tantisper putaverunt. cum his adfuit et
 soror imperatoris Eulogia, simulque quidquid in monachis et aliorum ordi-
 num doctis laudatisque hominibus eximium et spectatae claritatis fuit.

τῷ βασιλεῖ. καὶ δὴ ἀνεγινώσκετο μὲν ὁ τόμος, ἄλλος δ' ἄλλο
 τι πρὸς τὸ παρεστὸς τοῖς προκειμένοις ἀπέλεγεν. ἐπεὶ δὲ καὶ
 χρεία ἦν συμφρασθῆναι τοὺς λόγους καὶ εἰς ἓνα συντεθῆσεσθαι
 τόμον, καὶ ἐζητεῖτο ὁ συνθησόμενος, ἀνεδέχετο μὲν τὸν ἔργον
 B ὁ Ἰασίτης Ἰώβ, εἶχε δὲ καὶ ἄλλους καὶ μᾶλλον τὸν συγγραφεῖα 5
 τῶν τοιούτων ἐμὲ τῶν ἐγνοιῶν συλλήπτορας. καὶ μετ' οὐ πολὺ
 ὁ τόμος ἐξεργαστο, ὃν δὴ καὶ κοινῶς ἀναγνωσθέντα πάλιν τοῖς
 ὄλοις, καὶ ὅσον ἦν πρὸς τὸ εὐσχημότερον μεταπλασθέντα, ὡς
 μὴ λυποῖη σκληρῶς ἐν τισιν ἔχων τὸν ἀνακτα, μετ' αὐτοῦ δὴ
 τοῦ Ἀρσενίου κέμποσιν. ὁ μόντοι γε βασιλεὺς δεξάμενος τὸν 10
 C ἀπόλογον καὶ ἀκριβῶς διελθὼν ἐπεὶ ἔγνω πολλῶν λελειμμένος τοῖς
 λόγοις, καὶ εἶπερ ἐμφανισθεῖη, αἴτιος αἰσχρῆς ἑαυτῷ γενησόμενος,
 τῷ δοκεῖν ὑπὸ περιφρονήσεως καὶ οὐ κατὰ δειλίαν, ὡς
 ἦν ἀληθές, περιορᾶν, ὑπερηφάνει, καὶ ἀνεβάλλετο τὴν ἀνά-
 γνωσιν.

15

Οὕτως οὖν ἐκρουσθέντες οἱ περὶ τὸν βασιλεῖα τῆς ἐγγυρη-
 D σεως ἄλλως ἔγνωσαν ὑπελθεῖν τὸν Βέκκον ἐν φυλακαῖς. (15) τε-
 μάχια γὰρ ἐκ βιβλίων συλλέγοντες ἱερῶν, ἐπεὶ καὶ λογίῳ ἀντικα-
 θίσταντο καὶ λόγοις ἦν ἀνάγκη πείθειν, λόγους γοῦν ὕψιν, ὅσοι

horum unus erat animus, et conspirans in id ardor incumbabat, ut scri-
 ptum concinnaretur volumini ab imperatore misso contrarium. ad eam
 rem visum opportunum recitare cunctis audientibus imperatoriam scripta-
 ram; et ut quodque ex illa caput auditum esset, continuo quemque pro-
 ferre quas forte occurrerent utiliter in contrarium alleganda. negotium
 deinde colligendi cuncta et in unum diversa digerendi susceperat ad id de-
 lectus Iasites Iob; qui et alios habuit adiutores eiusque participes labo-
 ris, in primis huius historiae auctorem. omnes hi collata diligentia in
 ordinandis collocandisque apte variorum sensibus, brevi tempore volumen
 confecerunt, idque conscriptum in communi coetu cunctis audientibus le-
 gerunt, unoquoque admonente si quid mutandum aut temperandum cense-
 ret, in id maxime universis intentis, ne quidquam in eo relinqueretur
 aculeatum aut durum, quo imperator offenderetur. denique opus elimi-
 natum quantum satis est visum, per eundem Arsenium ad imperatorem mit-
 tunt. Is eo accepto et attente lecto multam se opinione illa falsum agno-
 vit, qua negotium scriptione sua illa mittenda statim conficiendum existi-
 maverat. tamen hunc ipsam praesentem sensum animi dissimulavit, eru-
 bescenti, si is enotesceret, necessitatem sic praevortendam putans,
 publicam vero scripti oblati lectionem differebat contemptu quodam, ut
 videri volebat: sed vera causa erat eius morae convictionis metus, super-
 ciliosam obtentu fastidii velatas.

Tali consiliorum successu repulsus ab optatis imperator et qui cum
 eo sentiebant, alia sibi grassandum via statuerunt, Vecco ipso intra
 carcerem tentando. (15) animadvertentes enim hominem, qualis erat
 Veccus, sapientem ac doctum non alia certis expugnandum videri ma-
 china quam argumentis et testimoniis ex ecclesiastica eruditione petitis,

καὶ ὑπὲρ Ἰταλῶν ἰδόουσι εἶναι, προύτινον ἐκείνῳ κατὰ φυλακὴν
καθημένῳ. ὁ δὲ λαμβάνων καὶ διερχόμενος ἡρέμα πως εἰς εἰρή- P 259
νην συγκατεκλίετο. καὶ γ' ἀπλοῦς ὢν καὶ φιλαλήθης εἰς ἅπαν
τῷ μὲν ἀπλῶ ταῖς γραφαῖς καθυπήγετο, ταῦτό γε πάσχωσι τοῖς
5 ἀποροῦσιν, εἰ μετρίως ἀποροῦεν, ἀπροσδοκῆτως τὸ πᾶν οἰομέ-
νοις ἔχειν. τῷ αὖ φιλαλήθει οὐκ ἠδόξε ὁμολογεῖν μὴ εἰδέναι
μήτε μὴ ἐντυχεῖν. καὶ ἡ αἰτία τὸ ἐφ' Ἑλληνικαῖς σχολάζοντι
μὴ θείαις γραφαῖς ἰγγενέσθαι οἱ ἐμιμελεῖσσι. Θέλιν μέντοι καὶ
10 τὰς βίβλους καὶ ἀναγνῶναι ἐπιμελέστερον, ἐφ' ᾧ τῷ νῦν B
τῶν γραφῶν προσέξιν, καὶ οὕτως ἡ πεισθέντα ἀνάγειν ἔχειν ἐπ'
ἐκείναις τὸ θάρρος καὶ παγίως ἴστασθαι ἐς ὃ τι καὶ κλίνοι, ἢ μὴ
πεισθέντα τὰς αἰτίας ἐμφανεῖς παριστᾶν δι' αἷς μὴ πεῖθοιτο.
ταῦτ' ἔλεγε, καὶ ὁ βασιλεὺς κατένευεν, ἔξαγαγῶν τε τῆς φυλα-
κῆς τὰς βίβλους εἰς ἀνάγνωσιν παρεῖχεν ἐπὶ σχολῆς.
15 Τῷ μὲντοι γὰρ πατριάρχῃ μέλον ἦν ἐφ' ἐκάστῳ τῶν πρὸς
βασιλεῖα ἀποκρίσεων, μειζόνως ἤδη ἐπιτιθέμενον καὶ γ' ἡρεμεῖν C

ei custodia detento considerandas obtulerunt excerptas ab ipsis sacrorum
librorum sententias quae Latinorum causae faverent. eas ille in manus
sumptas attente perlegens seorsim ad pacem inclinabatur, duabus ad id
ei suffragantibus dotibus, candore quodam animi fuci expertis et innato
amore veritatis. quarum a priori assequebatur ut, cum simpliciter ac
citra praeiudicium suspicionemve fraudis ad cognoscenda quae propone-
bantur accederet, facile induceretur similitudine veri, passus idem quod
mediocriter dubitantes solent, qui levi momento in partem inclinantur al-
teram, et ubi vel paululum imminutas conspicantur ambigendi rationes,
quibus antea in suspensio tenebantur, continuo causas se mactos idoneas
rati dubitationis deponendae, tenere se rem ipsam et liquere iam sibi ne-
gotium prius obscurum existimant. at altero illo sincero studio profiten-
dae veritatis prohibitus affirmare quod non erat, cum nondum omnem
sibi abstersam caliginem sentiret, haud sane simulare sustinuit sibi plane
esse perspectum id quod apparere ipsi dumtaxat et prima blandiri specie
cooperat: verum nullo tardatus malo pudore ingenue fatebatur se non ad-
huc clarissime videre quid penitus in re esset, negabatque satis convictam
sibi mentem ad ultimum expediendum de controversia tanta iudicium. et
causam eius cunctationis ex eo repetebat, quod hactenus saecularibus
plerimum intentus literis minus otii studiique tribuisset sacrae scriptorum
divina tractantiam eruditioni meditandae. quare cupere sese attentius
ista cognoscere, librosque ipsos perlegere diligentius, quo ipsa iam peni-
tus introspecta sententia oraculorum aut certo constitueret nihil exoptio-
nis idoneae superesse, qua minus plane confideret irrevocabili amplecten-
dum assensu id ipsum in quod inclinari iam cooperat, aut si non persua-
deretur, causas explicaret ob quas haereret. eam viri orationem proba-
vit imperator, et ei continuo e custodia educto libros per otium expend-
endos praebuit.

Patriarcha interim in acri erat meditatione defixus, disquirens apud
sese quid probabilis responsi opponeret argumentis imperatoris, quem pro
suscepta palam causa nunc iam vehementer instantem utique nec in po-

D μὴ ἔωντα. (16) ταῦθ' ὁρῶν ὁ μοναχὸς Ἰωβ Ἰασίτης, καὶ περὶ τὴν γνώμην ὁρρωδήσας τοῦ πατριάρχου, μὴ καθυφείη τῆς ἐνστάσεως ἀπειπῶν, μηχανᾷται τι τοιοῦτον ἐπὶ τῷ τὴν γνώμην τοῦ πατριάρχου στηρξαι. ὑποτίθεται γὰρ γνώμην γράφειν καὶ πέμπειν τοῖς ὀπουδήποτε εὐλαβέσιν ἀνδράσιν εἰς πληροφορίαν ὁ δῆθεν, προστιθέντα καὶ ὄρκον ἐφ' ᾧ μὴ κλονοῖντο, ἀλλ' ἀραρώτως ἔχειν, ὡς οὐ καθυφείη πιστεύοντας, καὶ οὕτως ἔλξειν ἐκείνους πρὸς τὸ εὐμενέστερον, ὥστε καὶ σχιζομένους τὸ πρῶτον

P 260 δέχεσθαι. τούτοις τοῖς λόγοις ὁ ἱεράρχης πεισθεὶς ἔγχωρεῖ οἱ ἐκτιθέναι τὴν γνώμην, καὶ ἐξετίθεται τὴν ταχίστην. πρὶν δὲ 10 πεμφθῆναι, ἔδοξε τῶν ἀρχιερέων ἀποπειρῶσθαι, ὡς μάθοι εἰ εἰς τέλος ἀντίσχοιεν. συναχθέντων τούτων ὑπανεγινώσκετο μὲν ἡ γνώμη τοῦ πατριάρχου, ἠρωτῶντο δὲ εἴ γε καὶ αὐτοὶ ἐμμένειν ἔχοιεν κατὰ ταύτην. καὶ ὠμολόγουν αὐτίκα, καὶ τὴν γνώμην ἕκαστος ἰδίᾳ ὑπογραφεῖ, πλὴν τῶν προνοιστέρων, ἑββαλου τε 15 καὶ κατησφαλίξετο. ὡς γοῦν ἐπέμφθη μὲν ἡ γνώμη, ἐν ἀφύ-

B κτοῖς δ' ἦν ὁ πατριάρχης τοῦ μηδ' εἴ τι καὶ γένοιτο μεταβάλλειν (τοῖς γὰρ ὄρκους συνελήπτο), δῆλος ἦν καὶ πρὸς βασιλεῖα λέγων ὡς οὐ ποιήσων οὐδὲ καταπραξάμενος τὴν ἐγχείρησιν. ὁ μέντοι γε

2. παρὰ P.

sterum quieturum satis apparebat. (16) in ea conficiantem meditatione patriarcham conspicatus monachus Iobus Iasita, et non sine causa veritus ut par ad extremum foret eluctandae contrariarum rationum et molitionum instantiae, tale quidpiam machinatus est ad firmandum in resistendi constantia patriarchae animum. suggerit illi consilium scribendae mittendaeque pastoralis ad universos curae suae subditos fideles epistolae, qua et illos admoneret quid tenendum in his esset, et quo efficacius iis persuaderet in commendatis constantiam, iuramento palam interposito sponderet nunquam se deflexurum a rigore semel fixae sententiae, aut eo descensurum, quantumvis a quovis traheretur, ut a quibus iure se suosque abscissos hactenus putasset, eos in communionem acciperet. his Iobi suggestionibus acquiescens patriarcha ei commisit ipsi negotium formandae in eam sententiam circularis epistolae. qua statim composita, priusquam emitteretur, visum patriarchae est experimentum capiendum iudicii de his rebus episcoporum, ut inde perspiceret ecquid sic animati apparerent, ut recte confidi posset eos usque ad finem inflexibiliter in recusandi constantia mansuros. congregatis ergo ipsis lecta est perscripta, ut dixi, a Iobo monacho patriarchae sententia. moxque interrogati singuli sunt an idem et ipsi sentirent, et num certo decrevissent in eo perseverare. omnes statim assenserunt, et cunctorum praeter providentiores paucos propriis firmata subscriptionibus epistola missa quoquoversum est. ea vulgata, constrictoque patriarcha insolubili nexu, ne in ullam circa haec mutationem sese posset relaxare, quippe cui iam non esset integrum a sententia tam publica professione declarata resilire, iurisiurandi utique, religione devincto, in sane prae se ferebat se negaturum imperatori quod

βασιλεὺς ἀπογνοὺς οἶον ἐντεῦθεν τῆς ἐκείνου κατανεύσεως
 (δεινοὶ γὰρ οἱ ἄρκοι καλύειν) ἐν δεινῷ μὲν τὸ συμβὰν ἡγεῖται
 (ἐπ' ἴσης γὰρ ἦν αὐτῷ βουλευτὸν τὸ προβῆναι τὴν πρῶξιν εἰς τέ-
 λος τῷ μετὰ τοῦ πατριάρχου προβῆναι), ὅμως δ' ἀποκρουσθεὶς
 5 ἐκείνου τοὺς ἀρχιερεῖς προσήρχετο ἰμβριθότερον. ἐν τούτῳ δέ C
 καὶ ὁ Βέκκος ἐνοχολάσους ταῖς βίβλοις, καὶ συνορῶν πολλὴν ἐν-
 τεῦθεν ἐπὶ τῇ πράξει βοήθειαν, ὡς μηδὲν πλεον τολμησάντων
 τῶν Ἰταλῶν ἴσως ἢ τὸ ἐπὶ τῷ συμβόλῳ προσθεῖναι, καὶ τὴν τοῦ
 Θανμαστοῦ Κυρίλλου λέξιν παρῆγεν, ἡμῶς τε ἀκείνους κατὰ
 10 τὸ ἐγχωροῦν συμβιβάζουσαν, τὴν “τὸ ἐξ ἀμφοῖν οὐσιωδῶς ὑπάρ-
 χον, τουτέστιν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ,” ὡς ἐκείνων μὲν ἐχόντων
 τὴν ἕκ, ἡμῶν δὲ τὴν διὰ, καὶ ἀμφοῖν τούτων ἐκείνων συμβιβα- D
 στήν γίνεσθαι. ταῦτα καὶ πολλὰ τῶν τοιούτων ἰδῶν, καὶ πρὸς
 τούτοις τὸν μέγαν Μάξιμον εὐρὼν μαρτυροῦντα, ἐν μιᾷ τῶν
 15 ἐπιστολῶν πρὸς Ῥουφῖνον μετὰ πολλὰ οὕτω λέγοντα “ἐξ ὧν οὐκ
 αἰτία σφᾶς τὸν μονογενῆ τοῦ πνεύματος ἀπέδειξαν λέγειν, ἀλλ'
 ἵνα τὸ δι' αὐτοῦ προῖεναι δηλώσωσι καὶ ταύτῃ τὸ συναφές καὶ
 ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας παραστήσωσιν,” ἀδύνατον δ' εἶναι,
 καὶ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου κατήκουεν, ἐν τῇ τῆς τριάδος τάξει E

12. τὴν alterum deerrat.

petebat, et nunquam consensurum in concordiam ecclesiarum quae tracta-
 batur. quare desperato imperator assensu patriarchae propter iuramenti
 obstaculum ineluctabile, aestuabat animo, difficilem inde fore negotii exi-
 tum providens, nam utrumque ex aequo imperator optabat, et iniri con-
 cordiam et in eam consentire patriarcham. tamen inde repulsus ad ur-
 gendos episcopos vehementius incubuit. inter haec Veccus lectis libris,
 cum in iis observasset multa quae conventionem ecclesiarum multo quam
 putarat expeditiorem ostenderent, quippe cum inde constaret summam de-
 um peccati Latinorum in additamento verbi unius ad symbolum consi-
 stere, et quod dogma ipsum attinebat, extaret Sancti Cyrilli testimonium,
 quod nos et illos in hoc quidem capite conciliabat, illud nimirum quo
 sanctus ille doctor ait spiritum sanctum substantialiter ex duobus exi-
 stere, hoc est ex patre per filium; ut iam tota controversia in praepo-
 sitionunculam redigeretur, nempe ambobus aequo agnoscentibus filii cum
 patre in spiratione consortium, cum hoc solo discrimine quod Latini ex
 filio, Graeci per filium procedere spiritum dicerent; quae parva erat et
 nullius momenti differentia, nihil prohibens quo minus in summa dogmatis
 consentire ecclesiae viderentur. his, inquam, et multis eiusmodi conside-
 ratis Veccus insuper invenit aliud ad eam rem palmare testimonium S.
 Maximi in epistola ad Rufinum, ubi post multa sic scribit “ex quibus non
 principium se unigenitum spiritus ostenderunt dicere, sed ut per ipsum
 procedere significarent, et ea ratione cohaesionem inseparabilis substan-
 tiae constituerent.” suadebat idem auctoritas magni Athanasii diserte
 affirmantis fieri non posse ut in trinitatis ordine spiritus agnosceretur,

τὸ πνεῦμα γινώσκουσαι μὴ προσδικῶς ὄν ἐκ Θεοῦ δι' οὐδὲν, ἀλλὰ ποιητικῶς, ὡς λέγουσι. ταῦτοις τε καὶ τοῖς τοιοῦτοις συγκεκοτηθεὶς οἶον ὁ Βέκκος ἐφ' ᾧ τὴν ἰδίαν θεραπεῦσαι συνελθῆναι, ὑπεκλίνετο πρὸς εἰρήνην. καὶ ὁ βασιλεὺς πολλὴν ἐντεῦθεν ἐλάμβανε τὴν ῥοπήν, πολέμους δὲ τοὺς ἐφεστῶτας καὶ αἵματα ἐκχυσθῆσόμενα προβαλλόμενος, ὅμως δὲ ἐν ἀσφαλεῖ μένειν πρῶξαντα παρὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν λογίων λαμβάνων. ὅθεν καὶ τοῖς ἀρ-
 P 261 χιεῦσι πολὺς ἦν ἐμπίπτων καὶ καταναγκάζων τὴν πρᾶξιν, ἐγχορονίζόντων καὶ μᾶλλον τῶν πρέσβειων.

17. Ὡς γοῦν καὶ ἔτι ἀνήρτητο τὰ τοῦ πράγματος, καὶ ἦν ἀνάγκη πρέσβεις πέμπεσθαι ἐφ' ᾧ παρ' ἐκείνων τὸ ἀσφαλὲς γενέσθαι, ὡς ἐντεῦθεν μὴ ὑποπεύειν τὸν κίνδυνον ὑποταγέντας τῇ τῶν ἐκκλησιῶν πρωτίστη καὶ ἤδη γνησίους ἐκείνης νομιζόμενους, ἐξελέγοντο μὲν οἱ πρέσβεις, οἱ δ' ἦσαν ὁ προκατριμωχέν-
 B σας Γερμανὸς καὶ ὁ Νικαίας Θεοφάνης, καὶ τῶν συγκλητικῶν ὁ 16 μέγας λογοθέτης Ἀκροπολίτης, ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστωρίου Πανάρετος, καὶ ὁ μέγας διερμηνευτὴς Βερροιώτης. οἱ δὲ καὶ ἀνὰ μίαν τριήρη, ἐντεῦθεν μὲν οἱ τῆς ἐκκλησίας, ἐκεῖθεν δὲ πλὴν τοῦ μεγάλου λογοθέτου οἱ ἐκ τοῦ βασιλείας, λαβόντες ἀτή-

16. ὁ decrat.

quin ex deo per filium non progressive sed efficienter, ut loquuntur, existeret. his tandem et horum similibus attentis perpensis Veccus, omni iam exempto conscientiae scrupulo, totus ad pacem propendebat. quae res magno incitamento imperatori fuit ad inceptum urgendum. ergo eo iam fidentius illas sibi solitas formidines allegabat, bellorum videlicet, ni concordia iniretur, impendentium cruorisque fundendi, addens nullam esse causam tam necessariae praecautiois omittendas, cum quod ad praeventenda tanta mala petebatur, securum Innoxiumque quiddam esset iudicio praestantium theologorum, et ab omni erroris aut culpa periculo remotum. quare multus erat in instando episcopis, iisque omni conatu perurgendis ad negotium confidendum, expectantibus id ipsum qui aderant a Romano pontifice legatis, et reditum differentium spe tandem obtinendi quod petebant.

17. Hic erat tunc status negotii pendentis. quo articulo rerum iam maturum atque adeo necessarium visum est legatos ad papam mutuos mittere, quo videlicet tanto securius formidata Latinorum expeditio suspenderetur, praetextu iam dempto Carolo Graecos oppugnandi ut schismaticos, quorum esset in Italia legatis Romanam ecclesiam principem ecclesiarum agnoscentium, et obsequium profitentium, ac ut suam rite venerantium dominam et matrem. electi ergo in legatos hi sunt, Germanus qui patriarcha fuerat, et episcopus Nicaeae Theophanes, praeterea ex senatoriis magnus logotheta Acropolita, praeses vestiarum Panaretus, et magnus interpres Berrhoeota. his triremes ab imperatore datae sunt duae: unam qui ex ecclesia erant simul conscenderant, altera regii volebantur excepto magno logotheta. extulerunt autem secum multa et pre-

γοντο, ἐπιφερόμενοι καὶ πολλὰ τῶν ἱερῶν δώρων, στολὰς λέγω
καὶ κατάχρυσα εἰκονίσματα καὶ σύνθετα πολύτιμα θυμαίματα,
πρὸς δὲ καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἐνδυστὴν ἐκ χρυσοπάστου ὀξείας C
διὰ μαργάρων, ἣν ὁ βασιλεὺς προσεπικρῶν τῷ θεῷ τιμῆναι δῶ-
6 ρον ὄντως ἔπαξιον, συγχωρούμενος, ἐπεὶ οὐκ ἔφθασεν ἑτέραν
ἐντροπισθῆναι τῷ μεγάλῳ τῶν κορυφαίων ναῶ, ἀνταλλαγὴν τοῦ
γενομένου πρὸς τὸ ὄν οἶον ποιούμενος, λαβὼν ἀπέστειλε καὶ αὐ-
τῆν. οἱ μὲν οὖν οὕτως ἀναχθέντες ἀπέκλειον· ὁ δὲ βασιλεὺς
ἐπεὶ οὐκ εἶχε ῥῆον ἀποσχέσθαι τοῦ πατριάρχου (ἀντίχετο γὰρ D
10 ὡς λεπὰς πέτρας ἐκείνου διὰ τε τὴν ἀπ' ἐκείνου συγχώρησιν καὶ
τὴν πρὸς ἐκείνον πληροφορίαν, ὡς ὑπ' αὐτῷ σωθησόμενος),
συνθήκας ποιεῖται μετὰ τοῦ πατριάρχου (οἱ γὰρ ἀρχιερεῖς καὶ P 262
μόγις καθυπεκλήθησαν) ὅπως ἐχούσας, αὐτὸν μὲν ἐξελεθόντα
τοῦ πατριαρχείου ἐν τῇ τῆς περιβλήπτου καθῆσθαι μονῇ, σωλο-
15 μένων τῶν προνομίων αὐτῷ καὶ γε μνημονοουμένου κατὰ τὸ σύνθη-
θεις, ἀπελεθόντων δὲ τῶν πρέσβειων εἰ μὲν ἢ πρῶξις ὀκωσδήποτε
διακωλυθεῖ, αὐτὸν καὶ πάλιν εἶναι τὸν πατριάρχην εἰς τὸ πα-
τριαρχεῖον ἀνελεθόντα, καὶ γε μετὰ τῶν ἀρχιερέων εἰρηνεύειν,
μηδὲν τῶν συμβάντων ὑπολογιζόμενον· εἰ δὲ προβαίῃ καὶ εὐο- B
20 δοῖτο εἰς τέλος τὸ προτεθὲν, αὐτὸν μὲν ἐντεῦθεν ἀργῆσαι πάμ-
παν, ἄλλον δὲ ἀντ' αὐτοῦ ἐπιστῆσαι τῇ ἐκκλησίᾳ, ὡς μὴ χω-

tiosa suppellectilis sacrae dona, stolas, inquam, et aureas effigies, tum composita ex variis speciebus aromatum ingentis pretii thymiamata. ad haec et maioris ecclesiae endyten sive tapetum altaris, rosei coloris, auro hirsutum, uniconibus insertis. hunc imperator, quando est anathemate solutus, divino templo sacraverat, donum revera tali persona et tali cerimonia dignum. receperat autem illum apud se animo curandi ut similis formae alius fieret, a se magno principum Apostolorum templo dicandus. occasione porro invitatus hac proficiscentium Romam legatorum eum, ipsis tradidit, compensaturum se abunde recipiens quidquid ecclesiae, subtracto isto ei dudum parto donario, deperire videretur. et illi quidem in hunc modum solverunt Italiam versus. at imperator avelli se a patriarcha haud facile ferebat: ei enim haerebat ut levas petrae, vel sensu beneficii, quod ab eo se meminisset anathemate solutum, vel antiquo usu et ex eo nata fiducia salutis per eum assequendae. quare illum quoquomodo segregare a causa schismatis studens (alios enim episcopos in eam tandem sententiam pertraxerat) convenit in haec cum illo, ut patriarchali palatio egressus diverteretur in Periblepti monasterio, salvis ei preventibus et honore consueto commemorationis in sacro. quodsi quae res obstaret ne profecti Romam legati negotium conficerent, rediret ille in patriarchales aedes et suae ut prius dignitatis usurparet munia, tumque in communionem reciperet episcopos, nihil illis succensens quod in pacem cum Latinis consensissent. sin coepta ex voto peragerentur, fixo ipse manente in reiectione pacis, quippe cui acquiescere fas sibi non putaret ob iuramentum, tum sane abisteret honore, locumque alteri ecclesiae

ροῦν ἐκείνον εἶναι, τοῖς ὄρκοις προκατειλημμένον. ταῦτα πρὸς ἀλλήλους συνθεμένων ὁ μὲν πατριάρχης κατελθὼν εἰς τὴν τῆς περιβλέπτου μονῆν προσκαθίζει, ἐνδεκάτῃ μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος, δευτέρας ἐπισημῶσως τοῦ ςπνβ' ἔτους, κατέχων καὶ τὰ

C αὐτοῦ προνόμια ἀναφαίρετα· τὰ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἔτι ἐν γαλήνῃ ἦσαν, πλὴν τῶν τῆς ἐκκλησίας τεταγμένων εἰς ἄρχοντας.

D 18. Ἐκείνοις γὰρ καὶ λίαν ὑπόπτως ὁ κρατῶν εἶχεν ὡς οὐ συνθεσομένοις ῥαδίως, καὶ μᾶλλον πολλάκις αὐτοῖς τοῦ Βέκκου διαλεγόμενου καὶ προβαλλομένου τὰ τῶν ἁγίων ῥήτὰ μὴ πειθομένοις πάμπαν, ἀλλὰ δῆλοις οὔσι μὴ καταδεξομένοις, εἰ προβαίη, 10 τὴν πρᾶξιν. ὅθεν καὶ αἰτίας σφίσι ὁ κρατῶν ἐπλάττετο ὡς πρὸς τὴν πρὸς αὐτὸν δουλείαν ἀφηνιάζουσι, καὶ ὡς οὐειδίζουσι

E μὲν ἀρχιερεῦσιν ὑποκλιθεῖσι, καταρωμένοις δὲ βασιλεῖ τοιαῦτ' ἀναγκάζοντι γίνεσθαι. ἀμείλει τοι καὶ πρῶτον σφῶς θωπείαις ὑπελθεῖν ἔγνω, καὶ προσεκαλεῖτο, καὶ τιμητικῶς προσεφέρετο κύκλῳ 15 καθίσας καὶ τὰ συνθήθη προβαλλόμενος. μηδὲ γὰρ χάριν ἄλλου πραγματεύεσθαι τὴν εἰρήνην ἢ τοῦ δεινοῦς πολέμους ἀνακοπῆναι καὶ Ῥωμαίων αἵματα περιποιηθῆναι ἐκχυθῆσεσθαι κινδυνεύοντα. μένειν δὲ καὶ πάλιν τὴν ἐκκλησίαν ἀκαινοτόμητον, μηδὲ τοῦ τυ-

P 263 χόντος παροφθησομένου. τρισὶ δὲ κεφαλαίοις καὶ μόνοις τὸ πρὸς 20 τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν πραττόμενον περιστήσεσθαι, πρω-

vice ipsius praeficiendo concederet. his inter ipsos conventis patriarcha in Periblepti monasterium migravit die 11 Ianuarii secundae indictionis anni 6782, fruens ibi redditibus suis annuis sine diminutione. sic ecclesiae quidem corpus in quadam tranquillitate erat, non item qui ei praeerant.

18. Hos enim valde suspectos habebat imperator, haud facile assensuros autmans, utique cum disserenti plerumque apud eos Vecco, et testimonia sanctorum patrum, quibus fuerat ipse convictus, proponenti, non acquirerant, sed in sententia perstabant, prae se ferentes non accepturos omnino concordiam, si conventum de illa foret. hinc irritatus princeps comminisccebatur quas ipsi impingeret crimina; quasi subiectionem ipsi debitam detrectarent, exprobrarentque episcopis pacem probantibus, imperatorique maledicerent, quod eos in suam sententiam traxisset. prius tamen quam haec persequeretur infestius, blandis eos experiundos suasionibus putavit, si posset delinitos adducere. convocatis igitur iis et exceptis perhonorifice medius considens solita illa sibi et saepius ante allegata memoravit, non alia se moveri causa ad tractandam pacem profitemens quam necessaria praecautioe imminentiū inevitabiliter, nisi de illa conveniret, bellorum atrocium, et pia parsimonia Romani sanguinis, quem aliter immanissime fundendum periculum praesens esset. ne porro dubitarent quin post istam quoque pacem mansura in statu pristino, citra ullam momenti maioris immutationem, foret ecclesia. cordi hoc sibi fore; nec quidquam in ea cura neglecturum sese certo confiderent. tribus demum solis capitalis totum hoc concordiae cum ecclesia Romana negotium

τὴν ἐκκλήτην καὶ μνημοσύνην, ὧν ἕκαστον εἴ τις ἀκριβῶς σκο-
 ποιή, κενὸν εἶναι ἀνάγκη. “πότε γὰρ καὶ παρουσιάσας ὁ πά-
 πικος προκαθίσει τῶν ἄλλων; πότε δέ τισι καὶ ἐπέλθοι δίκην ἔχουσι
 θύλασσαν τοσαύτην ταμέσθαι καὶ τόσον ἀναμετρηῆσαι πέλαιος,
 5 ἐφ’ ᾧ τῶν νομιζομένων πρωτείων τυχεῖν; τὸ δ’ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ
 καὶ μόνη ἐκκλησίᾳ, καὶ δευτέρᾳ τῇ καθ’ ὑμᾶς καὶ μεγάλῃ, τὸν B
 πάπαν μνημονεύεσθαι τοῦ πατριάρχου λειτουργοῦντος, τί ἂν τῷ
 ἑρθῶ προσσταίῃ; πόσαις οἰκονομίαις οἱ πατέρες πρὸς ὃ τι γενέ-
 σθαι συμφέρον ἐχρήσαντο; καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τὸν θεὸν γενέσθαι
 10 ἄνθρωπον καὶ σταυρὸν ὑπομεῖναι καὶ θάνατον καταδέξασθαι,
 ἄλλως ὄντα θεῷ ἀρηκεῖν, εἰ μὴν καὶ θεῷ συνειλημμένῳ σώματι,
 ἀλλ’ οὖν κατ’ οἰκονομίαν τὴν ἀνωτάτω γέγονε, καὶ τῶν μὴ πρε-
 πόντων θεῷ σαρκοφόρῳ γενομένων πᾶσα ἡ οἰκουμένη σέσωσται. C
 οὕτω χρῆμα θανμαστὸν ἢ οἰκονομία. καὶ γ’ ἡμεῖς εἶπερ οἰκο-
 15 νομικῶς τὸν ἐπηρητημένον κίνδυνον φύγοιμεν, οὐχ ὅπως εἰς ἀμαρ-
 τίαν λογισθῆσεται, ἀλλὰ καὶ προσαποδέξονται οἱ γνώσεως ἀρι-
 στης ἐπήβολοι. ὑμεῖς δέ, ἀλλ’ ὡς ἀκούω, καὶ ἀρχιερεῖς εἰς
 τοῦτο συγκατανεύσαντας ἀποστρέφεσθε, καὶ τὴν ἐκκλησίαν πε-
 ρῶσθε σχίζειν, καὶ ἡμῖν, ὡς ἤκουσται, καταρῶσθε. τὰ μὲν
 20 οὖν περὶ τούτων ἔστι καιρὸς εὐθετεῖν καὶ πληροφορεῖν καὶ ἀνὰ
 μέρος πληροφορεῖσθαι· οὔτε γὰρ ἡμῖν εὐπρεπὲς τοιαῦτ’ ἀκούειν, D

contineri, primatu, appellatione, commemoratione. quorum unumquodque,
 si quis recte consideret, in vanum abiturum appareat. quando enim ven-
 turus Constantinopolim papa primatus istius sui ac praesidentiae praesens
 sit possessionem aditarus? quem autem putarent causam hic dicentem
 provocaturam Romam, et tanto intervallo vasti maris, lite illuc sequenda
 ius ex provocatione cognoscendi asserturum Romano pontifici? memorari
 autem papam in nostro primario et patriarchali templo, in altero item
 illo vestro magno, sacris operante patriarcha, quid utique a recto exor-
 bitans videri sapienter aestimantibus queat? an latet prudentes rerum
 quam obsequiosis accommodationibus consueverint patres libenter redimere
 publicas utilitates? exemplo utique ipsius dei, non indignum maiestate
 sua rati accommodare sese nobis usque ad susceptionem humanae naturae,
 et in eo ipso nostrorum simili assumpto corpore perpersionem crucis et
 mortis. qua benignissima supremae divinitatis carne indutae ad nostras
 miseras demissione orbis universo parata salus est. ita mirifica res ac-
 commodatio est. nobis igitur adeo non imputabitur ad culpam, si per-
 iculum impendens simili accommodatione declinaverimus, ut potius eo no-
 mine peritis rerum et perspicacibus commendandi simus. vos vero etiam
 episcopos, qui tam iustis adducti causis nobiscum sentiant, aversamini,
 ut audio, et ecclesiam conamini scindere: immo nobis, ut fertur, male
 precamini. his providendi nunc tempus est, et ante omnia explorandi ad
 liquidum quid vere in re sit, ut et vobis quid nos velimus, et nobis quid
 vos aut cogitetis aut egeritis, mutuo perspectum plenaeque singillatim ex-
 plicatum notitia constet. neque enim talia vel nobis audire decorum est

οὐδ' ὑμῖν ἀσφαλές τοιαῦτα λέγειν καὶ φόβον ἐμβάλλειν πολλοῖς ὡς οὐ στησόμεθα ἡμεῖς ἐπὶ τούτοις, ἀλλὰ προσβιασόμεθα ἐφ' ᾧ καὶ ἤδη ἀλλάττειν καὶ ὁμολογεῖν ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι. ταῦτα πληροφορεῖν ἔστι καιρός, καὶ πληροφορήσομεν. τὸ δὲ νῦν καὶ βουλῆς τῆς ἐξ ὑμῶν χρῆζομεν, καὶ λεγέτω ἕκαστος ὃ οἱ δοκίη·⁵
Ε ἀλλ' ἐκκλησιαστικὸς ὢν ἐκκλησιαστικῶς καὶ λεγέτω. τὸ γὰρ κατεπείγον ἔν ἐστι, τὸ φρυγεῖν κίνδυνον ἀναγκαῖον εἰ ταῦτα πράττομεν. ὅποσον δὲ τοῦτο, καθ' αὐτὸν ἕκαστος ἐννοῶν οὕτω προφερέτω τὴν γνώμην, ὡς ἄνευ ἐκείνου οὐδ' ἡμῖν κινήτεια ταῦτα¹⁰
καὶ ὑμῖν τὸ περὶ τούτων ὄλως σκοπεῖν ἀνόνητον." τούτοις καὶ τοιούτοις ἑτέροις τοῦ βασιλέως καταδημαγωγοῦντος τοὺς τῆς ἐκκλησίας προέχοντας, ἐκεῖνοι καὶ ἀπρεπὲς σφίσι καταρᾶσθαι τῷ βασιλεῖ καὶ ἄλλως κινδυνῶδες ἤγούντο, καὶ πάμπαν ἐξ αὐτῆς
P 26A ἀπηροῦντο, καὶ γε σφᾶς πρὸς τιμωρίας ἐτοίμως ἐδίδουσαν, εἰ βίβλῳς ἐλέγχοντο. τὸ δὲ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς διαφέρεισθαι μὴ εἶναι τῶν ἀπεικόντων ἔλεγον· δισταμένους γὰρ ταῖς πράξεσι τοὺς λόγους ἐναντίους ποιῆσθαι τῶν λίαν ἀκολούθων εἶναι. πλὴν οὐ κακολογοῦντας, ὡς αὐτοὶ φασί, καὶ τὴν κατάνευσιν ὀνειδίλλοντας σφίσι. γνώμης γὰρ ἰδίας ἕκαστον εἶναι κύριον, καὶ ὃ σῆ-²⁰

vel vobis securum loqui, et falsum incutere populo metum, quasi nos ulterius quam praeferimus simus in hoc pacis negotio processuri, et in animo habeamus mores et ritus nostros commutare cum Latinis ac per omnia idem cum illis profiteri. haec ad liquidum, uti dixi, explorandi nunc tempus est; dabimusque operam ut de iis plane constet. in praesens consilio vestro egemus; quare dicat unusquisque quod ei videbitur. tantum ne nimis indulgeat proprio affectui, sibi unice placens, sed cum sit ecclesiasticus, ecclesiasticus loquatur; quod enim nos urget, unum est, effugere periculum, inevitabile nisi haec facimus. quantum autem est periculum sit, quisque apud se cogitans aestimet prudenter prius, et sic quid opus facto indicet dicat. certe nos, absque isto periculo foret, ista non moveremus. inutile autem fuerit vestrum quemplam tota ista de re deliberandi, quasi iam integra, iudicium sumere. his aut huius sententiae verbis cum delinire satagisset imperator praecellentes in ecclesia, illi ante omnia crimen diluere curarunt quo erant insimulati maledixisse principi: id enim valde ipsis indecorum, nec minus aliunde periculosum arbitrabantur. quare id confestim infitanti sunt; et se ad quaevis subeunda paratos supplicia obtulerunt, si vere de hoc convincerentur. dissidere autem sese ab episcopis, qui contrariam amplexi sententiam essent, ultro sunt fassi: sed id non esse inconveniens dixerunt, cum valde esset consequens contrarios eorum esse sensus et sermones, quorum essent facta contraria. caeterum in hoc dissidio versatos citra maledicentiam in adversarios, quidquid ipsi falso quererentur, et citra exprobrationem ullam mutatae sententiae. indicii enim proprii quemque arbitrum esse; et

μερον οὐ δοκεῖ τριῖ, αἴριον ἴσως στέρξειν καὶ ἀγαπήσειν, οὐ πα- B
 λμβολόν τινα ὄντα καὶ κατὰ τὸ τυχόν ἐκτρεπόμενον, ἀλλὰ λο-
 γισμοῖς δουλεύοντα, ἐκείνων μετακλινομένων ἐς ὃ τι καὶ δόξοι
 συμφέρον καὶ αὐτοὺς πράττειν. καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μὴ παρὰ
 συνείδησιν, ὡς πιστεύομεν. τὸ δὲ περὶ τῶν προκειμένων ἡμῶς
 ἐρωτᾶσθαι, πρῶτον μὲν ὡς οὐ μετὸν ἡμῖν τῆς περὶ τούτων σκέ-
 ψεως ἐκ κανόνων, ὅπ' ἀρχιερεῖ τελοῦσι καὶ ὀφείλουσιν ἔπεισθαι,
 τί χρῆ καὶ λέγει; πλὴν ἀλλ' ἕκαστος ἰδίᾳ καθ' αὐτὸν ἐρωτά- C
 σθω, καὶ ἴσως φόβος οὐδεὶς τῆς σῆς βασιλείας εἰς βουλὴν προ-
 10 τιθείσης τὸ προκειμενον, λέγειν τὸ παριστάμενον. τότε τοίνυν
 ἐρωτωμένων ὁ μὲν ἀπέλεγε καὶ τὰ τρία· μηδὲ γὰρ τούτων κατα-
 λαβεῖν ὅλως τὴν ἐκκλησίαν ἐνὶ χρησαμένην καὶ μόνω, χρῆναι δὲ
 διατηρεῖν καὶ τοῖς ὅπῃ γενησομένοις ὃ δὴ σφεῖς ἐκ τῶν προτέρων
 παρέλαβον. εἰ δ' ἐπισείεται κίνδυνος, αὐτοὺς μὲν μὴ χρεῖων
 15 φρονεῖν πλὴν μὴν τοῦ εὔχεσθαι, τὸν δὲ γε κρατοῦντα μὴ ἀνί- D
 ναι μηδὲν τῶν εἰς μέριμναν ἠκόντων, ἐφ' ᾧ ἀκινδύνως τὸν κίν-
 δυνον ἄλλως ἐκφύγοιμεν. ἦσαν δ' οἱ καὶ πρωτεῖον μόνον ἐδί-

12. ζηησομένης P.

17. ἦσαν δ' οἱ] οἱ δ' ἦσαν P.

quod quis hodie non probaverit, cras forte praeferet atque amplectetur, non inconstantia vel fortuita levitate sese versans, sed momenta rationum sequens. credere sese illos antistites, qui sententiam mutassent, aliquid vidisse quo movereatur ad propendendum in partem alteram, fecisseque in eo ipsos quod sibi expeditre iudicassent; neque censere ista in re ab ipsis contra conscientiam peccatum. quod vero imperator ipsorum de his sententiam rogaret, ad id sic responderunt, primum sibi per sacros canones non licere deliberare de talibus, qui patriarchae subessent, eiusque sequi iudicium et praeceptis obtemperare deberent. quare non habere se quod in commune dicerent. posse autem quemque privatim interrogari. sic enim metus scilicet nulles tardabit singillatim interrogatos a maiestate tua, ne, quid ipsis in mentem venerit, proferant super his quae proponuntur. fecit hoc statim imperator; et eorum quos privatim audivit, alius tria ex aequo cuncta capitula reiecit, nullum eorum accipere ab ecclesia posse contendens, quae uni supremo capiti patriarchae suo parere didicisset: oportere autem tenere et transmittere ad posteros, quod a patribus accepissent. pericula porro quae impendere dicerentur, sui privati muneris non esse alio modo praevertere quam orationibus pro eorum amolitione deo fundendis. principis vero id solum postulare officium, ut is nihil politicae bellicaeque sollicitudinis omittat, quae praecavendis malis et reipublicae ab his incolumi servandae profutura videatur. erant nonnulli qui duo priora capita, primatum et provocationem, sine magno damno relaxari posse dicerent, quippe quorum neutrum ultra nomen et speciem ad factum procederet, sed sub obtentu vano subiectionis ostentatae, non exhibitae re ipsa, integram nec ullo interruptam usu Graecis servaret iuris hactenus usurpati possessionem. longe ab his diversum vi-

δουν καὶ ἔκκλητον, ὡς αὐτῶν γε καὶ μόνων ὄσων τ' ὄντων ὑπο-
 κριθῆσθαι καὶ σχῆμ' ἔξειν καὶ ὄνομα πλὴν τοῦ πράττεσθαι·
 μνημόσνον δὲ μετεῖναι τῷ πάπᾳ δοκοῦντι διαφέρεισθαι, ἐπὶ συμ-
 B βόλῳ καὶ ταῦτα πιστεῶς, μὴ καὶ τῶν λαν ἀπειρημένων ἦ. ὁ δὲ
 Ζιφιλίνος μέγας οἰκονόμος ὢν τῷ τότε, τῷ γήρᾳ τε καὶ τῇ πρὸς 5
 τὸν βασιλέα συνηθεῖα πιστεύων, καὶ προσεληπάρε σταθεῖς καὶ
 γε τῶν γονάτων τοῦ βασιλέως ἀπτόμενος, μὴ ζητῶν ἀναχαιτίζειν
 ἄλλότριον πόλεμον, ἴδιον καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς προσεπεινοεῖν· μηδὲ
 γὰρ εἰρηνεύσειν πάντας, κἂν ἡμεῖς, φησὶν, εἰρηνεύσαμεν.

P 265

19. Ἐν τούτοις τῆς ἡμέρας τελεσθείσης ἐκείνης, ἐπισχῶν 10
 ἐφ' ἡμέραις ὁ βασιλεύς, καὶ μαθὼν ὡς ἐν κλύδωνι τὰ τῆς ἐκ-
 κλησίας εἶσι καὶ εἰς τὸν ἔνα οὐ παραδέχεται ὁ δῆθεν ἀνένδοτος
 τὸν ὑποκλιθέντα, πρῶτον μὲν σχεδιάσας τόμον σκοπὸν τὴν πρὸς
 βασιλέα εὐνοίαν ἔχοντα ἐκέλευεν ὑπογράψαι, οὐκ οἶδ' ἐπὶ ποίαν
 χρεῖαν πλὴν τοῦ δόξαι σχεῖν τῶν τῆς ἐκκλησίας ὑποσημάνσεις, 15
 B κἂν αἱ ὑποθέσεις τὸ διάφορον εἶχον. κάκεινοι προθύμως ὑπέ-
 γραφον τὸ πρὸς τὸν Ἀβραάμ τοῦ θεοῦ, “οἱ εὐλογοῦντές σε εὐ-

3. δοκοῦντι] δοκεῖν τι P.

4. ἦν P.

8. προσεπεινοῆ?

deri abire tertium de commemoratione papae in sacro. per id enim in-
 duci ius in usum, et verba facto sancti: tum enimvero id concedi quod
 tam obnoxio hactenus studiis recusatum a nostris semper est, ut scilicet
 palam in nostram communionem admittantur ii quos constat in scripturam
 publicam, et eam quidem ipsam qua fidei regula traditur, nempe in sym-
 bolum, ausu intolerabili peccasse. at Xiphilinus magni tunc oeconomi
 officium exercens, ea fiducia quam ei auctoritas senectutis et multa cum
 imperatore familiaritas dabat, eum orare stans aggressus mox etiam pre-
 cidit coram ad pedes, et genua principis amplexus his eum obtestabatur:
 “vide etiam atque etiam, domine, ne satagens nimis anxie avertere a
 nobis externum bellum intestino difficiliori nos implices, cum eoque pa-
 cem pariter utramque, ecclesiasticam et civilem, perdas. neque enim
 vel si nos in hanc pacem convenerimus, in pace illi scilicet cuncti per-
 stabunt.”

19. In his illa consumpta die, per aliquot inde consecutus nihil
 novi Augustus movit. tandem videns tumultum in ecclesia increbrescere
 factionibus commissis, dum unus alium in communionem non recipit, et
 qui fixus in antiquo sensu perstat, eum qui novis propositionibus assensit
 ut profanum aversetur, gliscenti obviam ire male decrevit in hunc mo-
 dum. ante omnia scriptum concinnavit quo solum id agere videbatur ut
 fidem et obsequium imperatori a subditis debitam sibi firmaret. subscri-
 bere illi iussit unumquemque, haud scio quem ad usum, nisi forte ut
 subscriptiones ecclesiasticorum expressisset tandem ipsum fama vulgante,
 multi putarent ipsos ad omnia assensos, qui scilicet ignorarent nihil ec-
 clesiasticum eo scripto contineri. promptos se passim ad isti subacriben-
 dum formulae ecclesiastici praebebant, proluxe imperatori bene precantes,
 verbis illis dei ad Abrahamum “qui benedixerat tibi, sint ipsi benedicti:

λογημένοι, καὶ οἱ καταρούμενοί σε κακατήρανται." ἔπειτα πέμ-
 φας τοὺς ἰδίους οἰκίαν ἐκάστου κατεψηλάφη, ὅς τ' αἴτιος ὅς τε
 καὶ οὐκί. καὶ ἡ πρόφασις, ὡς αὐτὸν μὲν εἶναι τὸν κατασχόντα
 τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ καὶ μόνου καὶ τὰς οἰκίας
 5 εἶναι, ἀποχαρίζεσθαι δὲ ταύτας τοῖς ἐθνοῦσι, τοῖς δὲ κατὰ τι C
 ἀφηνιάζουσι καὶ τὴν χάριν ἀνατρέπειν, δίκαιον δ' εἶναι καὶ τὰ
 τῶν ὀπισθεν χρόνων ἀναζητεῖν τοὺς ἐνοικοῦντας ἐποίκια. ἀνεκ-
 φραλαιοῦντο παρανομία κόσμιά τε παντοία καὶ ἔπιπλα καὶ πᾶν ὅτι
 τις εἶχε, καὶ τὸ μῆζον ἐκρίνοντο καὶ εἰς καθοσίωσιν. ἤτοιμά-
 10 ζοντο δὲ καὶ φορτίδες τοῦ ἐξορίζεσθαι τοὺς ἤδη κατακρίτους δο-
 κοῦντας. οὐ μὴν δὲ καὶ μέχρις ἐλπισμῶν τὰ δευτὰ ἦσαν, ἀλλὰ
 καὶ πείρα τινὲς τῶν δεινῶν μετέχον, ὡς τοὺς μὲν εἰς Ἀθήμον D
 τοὺς δ' εἰς Σκυρον; ἄλλους δ' εἰς Κίω καὶ ἄλλους εἰς Νικαίας πό-
 λιν περιορίζεσθαι, ἄλλους δ' αὐθις τῆς πόλεως τοὺς μὲν ἀκου-
 15 σίως τοὺς δ' ἐκόντας ἐξορίζεσθαι, ἄλλους δὲ μέχρι Σηλυβρίας P 266
 καὶ Ῥαιδεστοῦ, τινὲς δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ κατὰ τὸν Θάρον λιμένος
 γνωσιμαχῆσαντας ὑποκλῖναι τε καὶ ὑποστρέψαι.

20. Τούτοις προσκείσθω καὶ τὸ κατὰ τὸν ἤθηρα διή-
 γημα, φοβερόν ὃν ἰδεῖν φοβερόν δὲ καὶ παθεῖν, πλην οὐκ ἐπὶ
 20 τούτου τοῦ καιροῦ γεγονὸς ἀλλὰ πρότερον. συνάπτομεν δὲ ταῖς

qui maledixerint tibi, maledictioni subiaceant." post haec immisit aetel-
 leium suum passim in domos scrutatum et contractatum odiose intima,
 sine discrimine innocentis aut culpae. allegabat, ex quo ipse urbem ex
 hoste ceperit, in suum proprium ius transire domos eius universas. ha-
 rum porro usum citra pretium indulgere se fidei sibi: suspectis autem et
 quadam in re sibi parere abnuentibus istam nolle gratiam facere, sed et
 ex his iure se utentem suo pretium locationis respondens concessae habi-
 tationi tot retro annorum repetere. in summam ergo conferebatur pecu-
 nia debita pro usu aedium ab annis iam ante multis; et eius praesens
 solutio exigebatur, idque peracerbe pignorbis statim captis et eo no-
 mine ablata familiari suppellectile. ita corradebatur quidquid ornamenti
 aut pretiosae rei cives in aedibus habebant. naves etiam parabantur,
 quae illos, qui iam satis eius criminis comperti damnatique viderentur,
 in varia exilia deportarent. nec iam in minis aut sola expectatione mala
 haerebant; sed in praesens illorum experimentum miseri trahebantur;
 quorum aliqui in Lemnum, alii in Scyrum, nonnulli in Coam, quidam
 denique in urbem Nicaeam relegabantur. alii passim exterminabantur
 urbe, vel iussi excedere nominatim vel sponte necessitatem praevertentem,
 quibusdam, quoad adhuc deliberarent, usque ad Seilybriam et Rhadedestam
 exilio praefinito, nonnullis citra portum qui ad Pharum est; quorum multi
 male ad assensum tracti, professique se paci acquiescere, postliminio re-
 vocati redibant domum.

20. His addatur narratio de rhetore, atrox quaedam et terribilis
 etiam spectantibus, multo magis patienti. quamquam haec quidem res
 non hoc tempore contigit, sed paulo ante. referemus autem hoc loco,

δεινοῖς τὰ δεινὰ εἰς τὴν τῆς τότε βίβας παράστασιν. αὐτὰ δὲ καὶ τοσαῦτα παθόντες τοῖς ὑστερον ἐλθοῦσι μὴδὲ φανεῖται, μὴ λέξασι, μὴ παθοῦσι, μόνον δ' ἀφανεία κρυβείσι καὶ τοῦ μηδεμιᾶς Β ἀξιοῦσθαι φροντίδος χάριν, ἀπηνώως ἐκρινόμεθα, εἶπω δὲ καὶ κρινόμεθα. ὑμεῖς, ὦ οὔτοι, τοὺς τῆς ἐκκλησίας; ποῦ στάντες ἢ ἢ πῶ βάντες ἢ τί καὶ χρήσιμον ἐνδειξάμενοι; ἀλλ' οὐχ ὑμῖν, τοῖς δὲ δεξιμένοις ἢ μεμψις, καὶ μᾶλλον ὅτι κἀκείνοις ἐπιταξιμένοις ἐχρώμεθα. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτων ἄλλως, ἡμῖν δὲ καιρὸς τὸ καιρὸν διαγέσθαι δεῖν ἡγήμα.

✓ Ἡμέρα ἦν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνακτόροις συνάξεως, καὶ ἡ σύνα- 10
C ξις ἱερά, καὶ ὅσον ἐν ἱερομονάχοις καὶ ἄλλως ἱερωμένοις καὶ μοναχοῖς πάνδημος. παρῆν δὲ καὶ πατριάρχης καὶ ἅπανα σύνοδος. ἡ δὲ σκέψις περὶ τῆς κινουμένης εἰρήνης ἐκείνης. τότε γοῦν καθισθέντων, τιμηθέντων δ' ἐπὶ καθέδρῃ καὶ ἀμφοῖν τούτων ὡς συναγωγῆζομένων ἐπὶ βασιλεῖ, τοῦ τε ἀρχidiaκόνου Με- 15
D βιολος Ἰστατο, προσδοκῶν τὴν ἀπὸ βασιλείας ἐκχώρησιν. ὡς δ' οὐχ ὥρῃετο ἐπὶ καθέδρας καὶ αὐτὸν ἕλθεσθαι, ἕξειδῶν καθῆστο. ἐπεὶ δὲ λόγων κινουμένων καὶ ὁ ῥήτωρ ἐξῆρθετο καὶ χρῆ-

coniungentes similia similibus, gravia gravibus, in specimen exercitae tunc violentiae. heu, heu miseros nos, quod tanta passi ab his qui pesterius venerunt, quorum in hoc toto negotio nec facies visa nec audita vox est; qui quod nihil passi sunt, obscuritati suae vilitatique debuerunt, utique non tanti habiti, ut curare de ipsis aut omnino cogitare dignarentur qui haec movebant. ab his, inquam, nos iudicabamur. et quid dico iudicabamur? nunc quoque iudicamur. vos alloquor, o ecclesiastici, ubi stantes, aut quo progressi, aut quid omnino in communem utilitatem operati? sed vestra haec culpa non est. illi sunt reprehendendi qui ista acceperunt. quamquam est aliud malus quod iis succenseamus. non enim tolerasse vel approbasse contenti quod alii agebant, in partem ipsi iniuriae venerunt; ipsi in nos infestis ruerunt, ipsorum auxiliarem operam nostris oppressoribus navantium experti vim sumas. sed querelarum satis. id potius quod suscepimus agamus: nam rei novae inopinataeque referendae hoc tempus elegimus.

Dies erat ecclesiastici conventus in sacro palatio. in sacrum eum coetum collectum fuerat quantum erat tum in urbe sacerdotum et monachorum. aderat et patriarcha cum universa synodo. deliberationis argumentum erat propositum, pax ecclesiarum illa de qua instituta tractatio fuerat. consistentibus iam cunctis, et dignatis honore cathedrae a praesenti Augusto duobus illis, quibus ad id negotium adiutoribus fides utebatur, archidiacono Meliteniota et protoapostolario Cyprio, rhetor Holobolus stabat expectans ut imperator ipsum quoque iuberet assidere. sed cum id diu frustra expectasset, exiens in proximo concessit. disputatione mox inchoata requisitus est rhetor, cuius opera praesentis profutura

σιμος ἐδόκει ἢ παρουσία ἐκείνου, ἀναζητεῖτό τε καὶ παρίστατο, P 267
οὐ μὴν δὲ ὥστε δοκεῖν εὐμενῆς τὰ πρὸς βασιλεῖα διὰ τὸ ὡς δῆθεν
τῆς ἀτιμίας ἐκείνης ὑπόβουον. ἔθεν καὶ ἐρωτώμενος οὐκ ἀπεκρί-
νετο, καὶ ἐλαϊζόμενος τὰ πρὸς χάριν λέγειν, ἐκείνος παλινῳδῶσαν
8 οἶον πρὸς τὰ πρότερον ποιησάμενος, τὴν ἐναντίαν τῷ βασιλεῖ
δῆλος ἦν βαδίζων ὡς μὴ συνόλισστος οὐδαμοῦ τοῦ εἰς ζήτησιν
προκειμένου. καὶ εὐθὺς αἶρεται μὲν τῷ βασιλεῖ ὁ θυμὸς, καὶ
βοῆ ἦν, καὶ ὡς δύσους αἰεὶ καὶ τῷ φρονήματι ἄλλοπρόσαλλος,
καὶ ὅτι οὐ παρ' ἄλλην αἰτίαν ἄλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ αἰεὶ θυνοεῖν καὶ B
10 τὸ ἐπὶ τῆς ῥιπῆς πέπονθεν, ἀνιτιτομήνης τῆς ποιητῆς ἐντεῦθεν.
ὁ δὲ ἀκράτῃ πάθῃ φιλοτιμίας καὶ δόξῃ καταφρονήσιως θυμὸν
ἄκαιρον μίξας τὴν τῆς ποιητῆς αἰτίαν ἐπαρρησίαζεν· ἡ δ' ἦν,
ὡς ἐκείνον λέγειν, ἡ πρὸς τὸν παῖδα Ἰωάννην καὶ βασιλεῖα εὐ-
νοια. καὶ ὁ μὲν εἶπεν, οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλεῖα ὡς δῆθεν εὐνοοῦν-
15 τες εἰς χάριν ἄλλος ἄλλοθεν ποθεν ἐκπηθῆσαντες διασπᾶν ὤρ-
μουν. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ὡς δῆθεν φιλανθρωπευόμενος διακώλυε, C
καιρὸν εἰς ἐκδίκησιν θάξ, ὡς ἔδειξεν ὕστερον. ὁ μὲν οὖν ῥήτωρ
τὴν τοῦ κρατοῦντος ὀργὴν ὑποπτεύων τῇ ἐκκλησίᾳ προστρέχει,
καὶ παρ' αὐτῆς ἤλαψε σώζασθαι. ὁ δὲ λαβὼν ἐκείθεν περιορῶν

6. ἦν] ἐν P.

videbatur. ille accidit adstetit, sed implacide in principem animo, a quo se apertum omnia delatione sessionis penitus indignabatur. ergo interro-
gatus primo praeter opinionem siluit. urgente vero imperatore, qui cum
confidebat in suam, ut antea, sententiam locuturum, ille non dissimulans
poenitere se prius actorem, et contrarias imperatori partes deinceps se-
cuturum prae se ferens, libere affirmavit negotium quod proponebatur
haudquaquam fore utile videri. percussus inopinatisimo dicto imperator
exceandit, increpavitque hominem magnis clamoribus: nempe illum voci-
ferans exprobrabat non nunc primum sibi infensum, ambiguum iamdudum
et in contraria versatilem, non alia magis causa per opposita circumagi
quam malevola libidine sibi obstandi, quem pessime odisset. ferre illum
istius suae malignitatis stigmata in naso, illi videlicet olim abscesso in
poenam averai animi a principe. ea rhetor audiens elatus inconsulta ira,
quam ambitio impotens opinione contemptus irritata ultra fas propulit,
veram istius quae sibi nunc exprobraretur poenae causam est liberrime
professus, clare dicens se naso multatum, quod Ioanni puero, legitime
imperator, fidem et benevolentiam debitam praestaret. haec cum locu-
tum, qui circa imperatorem erant, alii aliunde erumpentes, quod sic ei
gratificari se putarent, quasi discepturi petierunt. verum eos imperator
affectata moderationis specie prohibuit, poenam non condonans, sed in
aliud tempus differens, ut postea apparuit. rhetor autem iram imperato-
ris veritas ad ecclesiam confugit, sacro se asylo ad salutem usum spe-
rans. at imperator blandis inde illum sussonibus extractum perpulit ut
quasi animi gratia in monasterium Hyacinthi se conferret, commodam ve-

- εις Νίκαιαν, ὡς ἐπ' εὐμενείᾳ δῆθεν εἰς τὴν τοῦ Ἰακίνθου ἀπο-
 στέλλον μοιήν. οὕτω χρόνος τετέλειται, καὶ κινουμένων τότε
 τῶν ἡμετέρων, ἐπεὶ κἀκείνον ἤκουε τῶν δεδογμένων ἀποστατεῖν,
 D δεξάμενος καὶ κατηγορίας μὴ προσηκούσας ἐκείνῳ μὴδ' ὀπισθοῦν,
 ἄλλοθεν καιρὸν νομίσας κἀκείνον μὲν τιμωρῆσαι ἡμᾶς δὲ δεδύξα- 5
 σθαι ἐκείνον εἶναι τὸν πρόποντα, πέμπων ὑπὸ δεσμοῖς ἄγει, καὶ
 πρῶτον μὲν ἀπηνῶς προστάσσει καὶ ἀκανθρώπως αἰκλιεσθαι,
 ἔπειτα δὲ τὸν καιρὸν ἐκείνον θρίαμβον ἀπεργάζεται. σχολίῳ γὰρ
 μακροῦ τῶν τραχίλων κλειόσας ἐκδῆσαι ἐκείνόν τε πρῶτον καὶ
 τὸν Ἰασίτην Μελίαν δεύτερον καὶ ἐξῆς ἄλλον, ἕως καὶ ἐς δέκα 10
 E τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνδρῶν ποσωθέντος, ὕστατον δὲ καὶ τὴν ἐκεί-
 νου ἀνεψιᾶν εἰς τὴν τῶν μαγειῶν δῆθεν ἔνδειξιν, τοὺς μὲν δύο
 τοὺς πρῶτους ὡς καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει μὴ κατανόοντας καὶ ἐγκά-
 τοις προβάτων ἐπιφορτίσει σὺν αὐτοῖς τοῖς ἐκείνων διαχωρήμασι,
 τὸν ῥήτορα δὲ διαφερόντως καὶ ἤπασι προβάτων κατὰ στόμα 15
 λέυει τύπτεσθαι συνίχστερον, καὶ οὕτως ἀπὸ τὴν πόλιν ἄπασαν
 θριαμβευομένους κύκλῳ τῆς ἐκκλησίας περιαγαγεῖν, ἀτιμοῦντας
 ἐκείσε πλέον εἰς φόβου καὶ ἀπειλῆς τοῖς κληρικοῖς ἔνδειξεν.
- P 268 Ἐπράττετο μὲν οὖν ταῦτα Ἐλαφροβλιῶνος ἔκτη μῆνός τοῦ
 ἐπιόντος Ἰούου, τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου πρότερον ἢ ταῦτα γέ- 20

delicet diversorium; quo facto hominem humane consulendi specie relegavit Nicaeam, ubi erat id monasterium situm. nondum annus effluxerat, cum inter hasce nostras de concordia ecclesiarum motus ardentius controversias, certis comperto nuntiis imperator Holobolus e priori quod alias ostenderat iudicio pacis istius consilium probante palam iam realissime, perindigne id ferens aures facile praebuit calumniatoribus indignam quaedam et a tali viro aliena de Holobolo deferentibus. quare occasione eam commodam ratus simul invisit capitis ulciscendi, simul deducendi nos ab opinione, quam de eius ut viri praestantis auctoritate doctrinaeque praeclaram habebamus, adduci cum vincum in urbem iubet. hic primum illum crudeliter immaniterque concidi flagris imperat, deinde novi huius spectaculi per civium ora pampam traducit. longum de cello trabentes funem primum Holobolus, secundo loco Iasites Medias, tum alii continua serie virorum decadem explentes, adiuncta undecima muliere, Holoboli eiusdem nepte, ostentui tracta velut maga, per universam urbem et peculiariter circa ecclesiam foedo triumpho ducti sunt. et duo quidem priores, quasi videlicet obiecta sibi et satis probata crimina pertinaciter negarent, intestinis ovium ipso adhuc fimo refertis impliciti onustisque procedebant, addito in singularem Holoboli debonestationem, ut per totam viam iecinoribus eorumdem ovium e ventre recens extractis in facie continenter caederetur. quae sic acta sunt nos magis ad ignominiam infelicis illius quam ad deterrendos perstantes adhuc in pacis reiectione cloriosos, quibus hoc exemplo luculenter ostentabatur quantum ipsis in tali proposito perstantibus impenderet mali.

Haec gesta sunt ineunte anno die sexta Octobris, patriarcha Arsenio

νεσθαι ἡμερῶν ἕξ κατὰ τὴν νῆσον μεταλλάξαντος, εἰτ' οὖν τρια-
 κωστῇ Γαμηλιῶνος μηνός. οἱ δὲ τοῦ κλήρου τὸν κίνδυνον σφί-
 σιν αἰωροῦμενον βλέποντες καθικέτευον τὸν κρατοῦντα ἀνεῖναι
 αὐτοὺς τῆς ὀργῆς ἐφ' ᾧ ἠσίχως καθῆσθαι, μέχρι ἂν οἱ πρό-
 5 σβεις ἐκ Ῥώμης ἐπαναλεύξωσιν· ἀλλ' οὐ πείθον πολλὰ λιπαροῦν- B
 τες, ἀλλ' ἄντικρυς ἐκρίνοντο τῆς πρὸς βασιλεία καθουσιώσεως;
 ἦν μὴ γε τὰ τῆς ὑπογραφῆς τελοῖεν. ὡς δὲ τινες εἰς φόβον κα-
 τέφευγον τοῦ μὴ τι καὶ πλεον προσβιασθῆναι, ὁ βασιλεὺς αὐτίκα
 προστάσει, καὶ λόγος ἐκτίθεται χρυσοβούλλιος, πλήρης μὲν
 10 φρικωδεστάτων ἀρῶν πλήρης δὲ καὶ ὄρων παλυμναιοτάτων, ἧ C
 μὴν μὴ ἐκβιάσασθαι πλεον, μὴ διαπράξασθαι, μὴ παρεχειρή-
 σαι μηδ' εἰς νοῦν βαλεῖν μέχρι καὶ ἐς κεφαλαίαν μίαν καὶ ἰῶτα τοῦ
 συμβόλου παραγαγεῖν, μὴ πλεον τῶν τριῶν κεφαλαίων, πρω-
 15 τείου καὶ ἐκκληΐου καὶ μνημοσύνου, καὶ τούτων ἐπὶ ψιλοῖς ὀνό-
 μασιν κατ' ὀλιγομίαν, ζητῆσαι, εἰ δ' οὖν, ἐξῶλῃ τε καὶ προῶλῃ
 γενέσθαι καὶ τὰ φοβερώτερα ὑποσχεῖν. ταῦτα γράψας καὶ ὑπο- D
 γράψας, προσέτι δὲ καὶ βούλλῃ χρυσοῦ κατασφαλισάμενος, πέμ-
 πει τῇ ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ πρωτασηκρήτης Νεοκαισαρείου Μι-
 χαήλ. ᾧ δὴ καὶ βεβαιωθέντες ὑπογράφουσιν, ἄνευ καὶ τότε τι-

sex prius diebus quam ea fierent in insula mortuo: suprema enim illi
 dies fuit trigesima mensis Septembris. porro clerici tali edito specimine
 irae imperatoris, proprii haud vana imagine periculi territi, rogarunt im-
 peratorem breves inducias, et ne in ipsos aut decerneret aliquid gravius
 aut omnino urgeret, quoad qui Romam missi fuerant inde legati rediis-
 sent. sed nihil impetrarunt, quantumvis ardentem orarent, quin eis se-
 vere denuntiatum est inexorabiliter damnandum laesae maiestatis, quicum-
 que ipsorum non statim subscriberet capitalis concordiae quae tractaba-
 tur. quarum terror minarum cum quosdam in fugam egisset, veritos ne
 vi maiori cogerentur facere quod aversabantur, iussu imperatoris vulga-
 tum statim eius diploma est, aurea munitum bulla, quo sub imprecatio-
 nibus dirisissimis et inramentis horrificis contestabatur haud in animo sibi
 esse, ac ne prima quidem cogitatione tenus venisse in mentem, adigere
 ulterius quemquam aut urgere inducere ad admittendam vel unius iota
 minutissimaeque spicis adiectionem ad symbolum. contentum se omnino
 fore assensu cunctorum in tria dumtaxat capitula primatus provocatiolis
 et commemoratiolis, quae et ipsa nomine solum tenus, necessaria quieti
 ac securitati publicae accommodatione, concedi cuperet. in haec ni ob-
 temperarent, perniciosissima sibi quaeque ac prorsus exitialia mox a se
 ipsis eventura certum haberent. quas minas quam exaggeratissime atque
 asseveratissime inculcans intentabat in illo diplomate, quod scriptum et
 subscriptum, et aurea praeterea munitum bulla, mittit ecclesiae per pri-
 mum a secretis Neocaesariensem Michaëlem. eo plerique persuasi secu-
 rae effecti subscribere, quibusdam tamen adhuc tunc quoque id facere
 recusantibus; qui propterea in exilium missi, post aliquod tempus resi-

τῶν, οἱ δὲ καὶ ἔξαρισθέντες, μετὰ καιρὸν συγκαταθέντες, κα-
τάγονται καὶ ἐνοῦνται τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐδενὸς τῶν τοῦ κλήρου ἐλ-
λείψαντος.

- P 269 21. Ἀλλὰ ῥητέον καὶ τὰ τῶν πρέσβειων. ἐκείνοι γὰρ
παρὰ καιρὸν πλεύσαντες (Κρονίου γὰρ ἀρχομένου μηνὸς ταῖς 5
ναυσὶν ἐμβάντες ἀπέπλεον) πρὸς αὐτῷ τῷ Μάλῃ, ὃν καὶ Ξυλο-
φάγον καλεῖν εἰώθασι, λήγοντος τοῦ μηνὸς γίνονται, καὶ τῇ ἐπι-
σταμένη τότε μεγάλῃ πέμπτῃ ἑσπέρας ναυαγίῳ χρῶνται δεινῷ.
αὐτίκα γὰρ ὤδινε μὲν ἡ θάλασσα, καὶ κατέβηεν Ἑλλησποντίας
λαμπρός, σὺν δὲ νεφέει γαίαν ὁμοῦ καὶ πόnton κάλυψε. καὶ 10
B πῦξ μὲν οὐκ οὐρανόθεν ὄρώρει, ἀλλ' ἦν ταῖς ἀληθείαις πῦξ ἡ
σκιὰ γῆς καὶ συνήθης, πλὴν ἀσέληνός τε καὶ ἀλαμπῆς ἐξ ἀστέ-
ρων. ἡ δὲ τοῦ ἀέρος ἀκαταστασία καὶ σύγχυσις τὸ δεινὸν ἐκπύ-
ξαε τῆς θαλάσσης, καὶ δεινὸς ἐφῆπται τοῖς πλέουσι κίνδυνος.
πρῶτον μὲν οὖν διέσχεν ὁ κλύδων τὰς ναῦς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ οἱ 15
ἐν αὐταῖς οὐκ εἶχον εἰδέναι ποῦ προΐασιν ἄρα ἐκάτεροι· ἐνέθο-
C σαν γὰρ τῷ κύματι σφοδρῶς πλημμυροῦντι ὄπου προσαράσων
ἀγρίως καὶ φέροι. ἴθιεν καὶ οἱ περὶ τὸν Γερμανὸν καὶ τὸν μέγαν
λογοθέτην ἀνώθουν τε πρὸς πέλαιος τὴν τρήρη καὶ ἐξουρίαζον,
τῷ πελάγει πιστεύσαντες σοφώτερον ἢ κατὰ τοὺς λοιπούς. ἐκεῖ- 20

piscentes, assensu dato revocati sunt et ecclesiae coniuncti, nemine iam
ex clero residuo, qui non consentiret in pacem ecclesiarum ad votam
imperatoris.

21. Sed dicendum de legatis. illi enim alieno navigare erant tem-
pore, sub initium videlicet Martii nave consensa, ad Maleam, quem
vulgo lignivorum ob crebras illic navium submersiones vocant, extrema
mensis eius decade pervenerunt. ibi quinta die maioris hebdomadae sub
vesperam naufragium miserabile fecere. subito enim aequor intumuit, et
validus ab Hellesponto ventus ingruens terram pariter et pontum atterri-
mis obduxit nubibus. nondum quidem prorsus condito in occasum sole
commissa nox erat: verum opacabat lato cuncta nox alia quaedam nihil
tetra minus quam illa naturalis, ex umbra terrae globi solita induci, eo
etiam tristior, quod nullus eam lunae astrorumve temperabat e caele
splendor. violentissimi vero motus procellosi aëris conflictusque colliden-
tium sese ventorum horribili fragore tumultum vehementer maris auge-
bant, gravissimo inde imminente navigantium periculo. ac primum vis
tempestatis distraxit ab invicem, tamque longe abduxit triremes duas, ut
neutrius harum vectores scirent quid secū actum, quoque aliam navem vis
coeli salique propelleret, hoc tantum aequae utrisque sentientibus, cedere
se necessario ineluctabili vi aestuantis vehementissime pelagi, nec quo
impetu tanto impingerentur exploratum habentibus. in hoc incerto tamen
rectores triremis qua Germanus cum collegis, et magno logotheta fere-
bantur, sapientius consuluerunt, tradentes in altum navim et totis acci-
pientes velis abigentem a terra ventum, quod tali tempore plus a littore
quam a lato aequore metuumdum recte ducerent. in quo alios ratio fe-

νοι γὰρ μικροψυχῆσαντες διὰ τὸν κίνδυνον, καὶ τῇ ξηρᾷ ἕγγυς
 οὖση ἐπιπλόντες σωθῆσεσθαι εἰ λυμένοι ἐντύχοιεν, τὴν γῆν μὲν
 ἐφυλάσσοιτο τὸν ἀπὸ ταύτης δεδιότες κίνδυνον, πλὴν δ' ἄλλ' οὐ-
 δὲ πάλιν τῷ πελάγει ἐπίστευον. ἔθεν καὶ κατὰ μικρὸν τῆς φορᾶς D
 5 τῶν κυμάτων ἤττωμένοι τοῦ κυβερνήτου ἀφανῶς ταῖς ἀκταῖς
 προσπαίονσι, καὶ οὕτως αὐτόνευ καταδύονται, δῶρα ἐκείνα βα-
 σιλικὰ καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας πολύτιμον ἐνδυτὴν αὐτοῖς ἀνδράσι
 συγκαταδύσαντες, ἐνὸς καὶ μόνου διασωθέντος, ὃς δὴ καὶ ἄγ-
 γελος ἐγεγόνει τῆς συμφορᾶς. καὶ οὕτω μὲν οἱ ἄμφι τοὺς ἄρχον-
 10 τας ἔξαπολωότες ἠγγέλλοντο· οἱ δὲ περὶ τοὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ E
 τὸν μέγαν λογοθέτην τὴν νύκτα πᾶσαν πρὸς τε κῆμα πρὸς τε θά-
 λασσαν διανουμαχοῦντες, καὶ πολλάκις ἕγγυς ἐλθόντες τοῦ κατα-
 δύναι, μόλις καὶ σὸν πολλῇ βίᾳ ἔπαυγαζούσης ἡμέρας πρὸς Με-
 θώνην γίνονται, μόλις ἀποδράντες παρ' ἐπιπέδα πᾶσαν τὸν ἐφε-
 15 στώτα κίνδυνον. ἐκείσε δ' ἀνέσαντες ἡμέρας πλείους ἐφ' ᾧ μα-
 θαῖν τὰ τῆς ἄλλης τριήρειως εἴ που τοῦ κλύδωνος διαγένοίτο, ἐν P 270
 εἰδήσει γίνονται τῆς πικρᾶς ἀγγελίας μετ' οὐ πολὺ. οἱ δὲ καὶ
 μόνοι λευφθέντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν ὑποστρέφειν, τοῖς πρόσω ἐπιβαλ-
 λόμενοι πρὸς τὴν Ῥώμην ἀπέπλεον. καὶ δι' ὀλίγων ἡμερῶν κα-
 20 ταλαβόντες τὸν πάπαν τὰ τῆς πρεσβείας ἐπλήρου, ἀσμένως
 ὑποδεξαμένου τοῦ πάπα τοὺς πρέσβεις, ὥστε καὶ τιμῆσαι σφᾶς

19. δ' ὀλίγον P.

fellit stulta pusillanimitate pelagus vitantes, terrae viciniam affectantes,
 quasi spes inde salutis ostenderetur, portu, si legere eram pergerent,
 facile inveniundo, quo tutus receptus foret. at quamquam interim illi
 quidem satis, ut sibi videbantur, ab impingendo in procurrentia littora
 cavebant, nave sustinenda, ne propius aequo terrae admoveretur, ad ex-
 tremum tamen arte ipsorum omni ornatuque victis, validissimo impulsa
 ruentium in littus fluctuum impacti ripae navem fregerunt, demersique
 cum illa perierunt omnes uno excepto, qui nuntius calamitatis enavit,
 e quo casus ille tristis ut evenerit est postea cognitum. eo naufragio
 praeter homines mare absorpsit regia illa, de quibus diximus, dona, et
 in his insignem illam ac pretiosissimam endyten sive pallium altaris ec-
 clesiae maioris. at episcopi cum magno logotheta noctem totam cum flu-
 ctu marique omni nautarum industria luctati, ac saepe in extremum de-
 merationis admoti discrimen, aegre summa vi sub auroram Methonem te-
 nuerunt, elapsi praeter omnem spem periculo praesentissimo. ibi quie-
 runt diebus aliquot, exspectantes indicium de eo quod comitibus evenis-
 set, si quo forte tempestas similiter salvam appulsi set sociam triremin.
 verum non multo post tristis eos eius naufragii nuntius percussit. unde
 intellecto sibi iam solis haud amplius collegas expectandos, nec osusam
 esse cur re infecta revertentur, versus Romam solverunt, et paucis
 diebus pervenientes ad papam legatione functi sua sunt, perhumane

- B** τιάραις τε καὶ μίτραις καὶ δακτυλίοις, ὡς ἡ ἐκείνων ἔχει ἐπ' ἀρχιερεῦσι συνήθεια. ἕαρ οὖν καὶ θέρος ἐκείσι διαγαγόντες, καὶ τὰ εἰκότα φιλοφρονηθέντες παρὰ τοῦ πάπα, τὰ τῆς πρῆβιάς διευθετοῦσι. καὶ φθινοπώρου λήγοντος συνάμα πρῆσβει τὴν πόλιν καταλαμβάνουσιν. 5
- C** 22. Ἦν οὖν ἀπεντιϋθεν ἀργῆσαι μὲν τὸν πατριάρχη κατὰ τὰ συγκείμενα τέλειον, μνημονεύεσθαι δὲ τὸν πάπαν, καὶ εἰθ' οὕτως καὶ τὸν εἰς πατριάρχην ἀνάγεσθαι μέλλοντα ψηφίσασθαι τε καὶ καθιστῶν. τὸ μὲν οὖν τὸν πατριάρχην παρακινεῖσθαι ἐργῶδες ἦν, ἐπεὶ οὐκ αὐτόθεν ἐκείνος παρηγείτο τὴν προ-10 στασίαν. ὡς γοῦν οὐκ ἦν παραιτεῖσθαι, μάρτυρας τῶν πρὸς βασιλεῖα λόγων ἐκείνου ὡς ἦν παραστήσαντες (οἱ δ' ἦσαν οἱ περὶ
- D** τὸν δικαιοφύλακα Σκουταριώτην) ὡς ὑπισχνουμένου δῆθεν τοῦ πατριάρχου τὴν ἐκουσίαν ἐκχώρησιν εἰ εὐδοίτο τὸ ἔργον, ταύτην τὴν φωνὴν ὡς παραίτησιν τελεῖαν, προσέει δὲ καὶ τὸν ὄρον ἕκα-15 νον οἱ ἀρχιερεῖς, τὴν μὲν ὡς ὑπόσχεσιν τὸν δὲ ὡς κωλίμην ἀντι-
- E** κρουσ. τὸ γὰρ ἔνθεν μὲν μὴ καταδέχισθαι τὴν πρᾶξιν ὀμνύοντα, ἐκείθεν δὲ γεγονυίας ἐκχωρεῖν ὑπισχνούμενον, δηλοῦντος ἦν πάν-

illos exiiciente papa, adeo ut eos honoraverit tiaris mitris et annulis, quibus insignibus episcopus ornari mos illic obtinet. vere igitur et insequenti aetate ibi exactis, omnibus culti a papa benevolentiae indicia, transegerunt quae in mandatis habebant. tum extremo autumno mutuos ipsis adiunctos a papa legatos Constantinopolim perduxerunt.

22. Ex hoc legatorum adventu pacem factam referentium duo consecuta sunt, vi prius conventorum, exauctoratio patriarchae, et papae in sacro commemoratio publica; quin etiam ad electionem successuri in patriarchatum palam vocati quibus in id ius est suffragii. ac quod primum quidem horum attinet, nonnullius negotii res fuit deponi e sede patriarcham, ipso dignitatem eam ultro non abdicante, nec sperari sinente abdicaturum. interrogare autem eum an paratus esset sponte cedere, et rem aleae committere non explorati responsi, haud tatum est visum. expeditius iudicatum est interpretari voluntariam eius abdicacionem velut iam factam, ex iis quae pactus cum imperatore fuerat. auditi ergo testes sunt idonei, princepsque in iis Dicaeophylax Scutariotes; qui confirmarent promississe Iosephum, si legati Romae negotium concordiae transigerent, patriarchatu se cessurum; eundemque iuratum asseverasse se consensurum nunquam in istam pacem. his compertis congregati super hoc episcopi concordibus votis statuerunt videri hoc ipso patriarchatum a Iosepho iam nunc ultro depositum, utique conditione, ex qua ille suam liberam abdicacionem suspenderat, iam clare impleta, ipsoque manifesta deinceps inhabili, propter iusiurandum quo se obstrinxerat, ad eam gerendam dignitatem. nec istam longe quae sitam interpretationem censerī posse, sed veram expressionem certae voluntatis, quae ex conditionata in absolutam eventu ipso rei per conditionem expressae transierit, praesertim cum qui fidem ad id suam etiam religione irrevocabili iuramenti

τως προχωρούσης τῆς πράξεως τὴν ἰδίαν παραίτησιν· ἐπὶ τί γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων εἶναι τῆς πράξεως ἀποβάσεως, ἥς χάριν καὶ ὄρκους ἐτίθει τοῦ μὴ δέξασθαι καὶ ὑποσχέσεις τοῦ ἐκχωρεῖν αὐτίκα προβάσεως; διὰ τοιαῦτα καὶ ἀργίαν 5 ἐκείνου καταψηφίζονται, καὶ γε μὴνδὲ Ἐκατομβυαῖωνος ἐννάτη παύεται τὸ τοῦτου μνημόσυνον, καὶ πρὸς τὴν κατὰ τὸν Ἀνά- P 271 πλουν Λαύραν ἐκ τῆς περιβλέπτου μεταφοιτᾶ. τοῦ δ' αὐτοῦ μὴνδὲ ἕκτη καὶ δεκάτη, τοῦ Χαλκηδόνης Νικολάου ἱεροουργού- 10 σβειων συνάμα τῷ βασιλεῖ ἐκίσει παρόντων, ὁ ἀπόστολος εἴτ' οὖν ἢ περικοπὴ τῆς τῶν πράξεων βιβλου (Πέτρου γὰρ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων ἦγετο ἑορτή, ἣν ἑορτάζει ἡ ἐκκλησία ἐπὶ τῇ καταθέσει τῶν θείων ὑλῦσεων), ἀναγινώσκεται δὲ ὡσαύτως καὶ τὸ B 15 θεῖον εὐαγγέλιον Γραικικῶς τε ὁμοῦ καὶ Ῥωμαϊκῶς, καὶ οὕτω κατὰ τόπον οἰκεῖον καὶ ὁ πάπας παρὰ τοῦ διακόνου ἐμνημονεύετο. ὁ δ' ἦν ὁ Γρηγόριος ἄρκος ἀρχιερεὺς τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας καὶ οἰκουμηνικὸς πάπας μνημονουόμενος.

23. Ἐντεῦθεν τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐνόσσει, καὶ διεστῆλλοντο C ἀπ' ἀλλήλων ἄνθρωποι, καὶ ὁ μὲν ἐκοινῶνει τῷδε τῶν θείων 20 συνάξεων, οἱ δὲ “μὴ ἄψη μὴ θύγης” μέχρι καὶ ἐκπωμάτων αὐτῶν καὶ προσφωνημάτων ἀπακριβοῦμενοι. ἤρητο δὲ μείζον τὸ σχίσμα, καὶ ὁ χθρὸς ἐπὶ τῷδε πληροφοροῦμενος σήμερον ἀπειστρέ-

obligaverit, omnem sibi ad inde resiliendum occluserit exitum, nec integrum sibi amplius reliquerit, conclusa iam ecclesiarum concordia, in ea sede perstare, in qua se non perstiturum, si de ista pace convenirentur, deo palam teste pollicitus sit. his de causis concordii suffragio patrum vacare sedes Constantinopolitana iudicata est. itaque mensis Ianuarii undecima die primum sacra fieri coepta sunt sine consueta Iosephi ut patriarchae mentione; et ipse ad Lauram prope Anaplum sitam ex Periblepti monasterio migravit. eiusdem porro mensis die sexta decima, Nicolao Chalcedonensi sacris operante in palatii sacra aede, duplici lingua pronuntiata est, quam vocant, epistola: fuit ea sectio ex libro actorum: Petri enim principis Apostolorum festum eo die agebatur illud, quod consuevit ecclesia celebrare titulo depositionis sacrorum vinculorum. sacrum quoque evangelium simili differentia linguarum Graece pariter et Latine recitatum est. et sic loco proprio papae etiam per diaconum solemnem mentio est facta, et Gregorius summus pontifex Apostolicae ecclesiae ac oecumenicus papa proclamatus.

23. Hinc res ecclesiae laborabant, et disiungebantur ab invicem homines, dum alterius alter communionem admittit, alii odiosas illas divortii formulas usurpant, “cave adire, cave tangere,” superstitionem istam contaminationis ex promiscuo usu formidinem usque ad vitandum pisculo- rum etiam contactum, usque ad compellationes allocutionesque omitendas

φετο. και ὡσπερ εἴ τις κακοσπλάγγως ἔχων ἐπισυμβάντος και ἄλλου νοσήματος διπλοῦν ἔχει τὸ ἄλγος, και τὸ πρότερον αὖξ-
D ται τῇ τοῦ ἐπιγενομένου προσκρούσει, ἐκεῖνα δ' αὖθις πρὸς ἄλ-
 ληλα διαφέρετον ὥστε τὸ εἰς Θεραπειαν τούτου και συστολῆν εἰς
 αὖξην θάτιρου γίνεσθαι και ἀπαγορεύειν τὸν κάμνοντα, τὸν αὖ- 5
 τὸν τρόπον και τότε τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ συνέβαινε. προόντος
 γὰρ ἀποχρώντως τοῦ κατὰ τὸν Ἀρσένιον σχίσματος, ἐπισυμπλήτυ
 και δεύτερον τότε, ὡστ' εἶναι μὲν και ἄμφω τὰ μέγιστα ἀρρω-
 στήματα και τὸ μέγα τῆς ἐκκλησίας σῶμα και ἀστασιαστον οἶδ'
 τε διαλυμαίνεσθαι, καθ' αὐτὰ δὲ και λιαχ ἄξύμβατα, αὐτοῦς 10
P 272 τοὺς μὲν οὕτως τοὺς δ' ἄλλως, και τοὺς μὲν ἀπλῶς τοὺς δ' ἀ-
 κριβέστερον διακίϋσθαι ἐπὶ τῷ σχίσματι. τίς ἂν τὰ τότε ἄξιως
 θρηγήσοι, ὅπου γε και πᾶν και τῶν ἀπειρημένων πλημμέλημα
 οὐδὲν ἐδόκει και εἰς συγκρίσεως λόγον τοῦ κοινωνεῖν ἀνεκτότερον; 15
 οὐδὲ γὰρ ὅσον και πέπρακτο ἐπὶ τοῖς ἔξω διεφθάρτετο, ἀλλὰ
 προσετίθουν πλείω και χεῖριστα. ἐπιδαψιλευόμενοι τοῖς κακίστοις,
B ὡς ἂν ὑπαγάγοιεν και τὸν ποσῶς ἠσυχάζοντα. τό γε γὰρ τῶν

18. τε?

extendentes. augescebatque in dies schisma, ita ut qui heri non dubi-
 tasset consuetudine uti cuiuspiam, eundem hodie aversaretur. ac veluti
 si cui iam male interius affecto novus aliunde insuper morbus accesserit,
 duplicatur misero dolor, et prius malum a superveniente languore gravi-
 tatis ac molestiae augmentum accipit, quin etiam ipsi ambo morbi pugnant
 inter sese in perniciem aegroti, cuius ad incommodum miseriamque redun-
 dat quod quae remedia levando forte languorum alteri utilis admoventur,
 eadem simul alteri vires accumulunt, sic dei ecclesiae tunc contigit, cui
 eum iam antea abunde malorum esset ex Arseniano schismate, alteram
 hoc supervenit, grave utrumque per sese vulnus, sed quodvis eorum ex
 mutua societate importantius ac tetrius, magno ecclesiae corpore, utcum-
 que tum ab haeresium seditionibus libero, per hos quosdam infestos invi-
 cem assultus compugnantium intra eius viscera pestium duarum varie
 discepto misereque laerato. in quo illud etiam inopinatum cornebatur,
 ut qui unam in partem consensisse videbantur, rursus inter se contende-
 rent, ea de quibus convenerant, quibusdam hoc, nonnullis alio modo in-
 terpretantibus, his caput controversiae simpliciter accipere contentis, illis
 subtilius enucleantibus velut arcanos eius sensus; et dum obtine in sua
 quique placita incumbunt, scissuram propagantibus, quis haec pro digni-
 tate deploraverit! ubi totum demum scelus assentiri renuentium, si quis
 ex vero censeret, nihil esse deprehenderetur, ac certe comparatum cum
 incommodis ex promiscua cum prius abscissis communione orientibus tole-
 rabilius reperiretur. neque enim quantum intus in eo est actum, fidei
 famae indicio foris enotuit. addebant scilicet palam ostensis abstrusa
 plura, eademque pessima, liberales isti extrusores mercium pestilentissi-
 marum, quibus scilicet addictius sibi adlungerent, quos natura vel usu

λεγόντων κακοῦργον καὶ τῶν ἀκουόντων ἰδιωτικῶν τε καὶ ἀγροίκον ἐπῆγε πίστιν τοῖς λεγομένοις. σῶφρον μὲν οἶν τὸν ἀγροίκον μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀλλ' ἀπραγμόνως ζῆσθαι σῶζεσθαι. ἦν δέ τις κινόη καὶ διεγείροι πρὸς τὸ δῆθιν ἀσφαλῆζεσθαι τὰ εἰς πίστιν, 5 φεῦ τῆς κορυφῆς ὀπίσθη. ὁ τι δ' ἂν τις ἐκείνον καὶ πείσσει λέγων, μετριάζειν πρὸς ταῦτα ὡς μηδὲν πλέον εἰδὸτα μακέλλης τε καὶ σκαπάνης καὶ βιοτιῆς ἀπράγμονος. τοιοῦτους πολλοὶ τοὺς πολ- C
λοὺς εἰρόντες (οὐδὲ γὰρ πάντων ὁ λόγος ἄπτεται) οἷς δὴ καὶ λόγος τῆς διαφορᾶς προειστήκει καὶ ἱστορίας μίλημα ἦν καὶ γρα-
10 φαῖς προσεῖχον καὶ τὸ τῆς αἰτιάσεως ὀπίσθη ἦν ἐγίνωσκον, καὶ οὐχ ἦτον μετρίως ἢ ἀσφαλῶς ἐχρῶντο τοῖς πράγμασι, μείζον ἐποιοῦν ἢ ὅσον εἶδε τὸ σχίσμα. ἐχρῆν γὰρ ἴσως ὀπίσθη ἦν χθές τὸ πρὸς τοὺς Ἴταλοὺς ἐκείνοις διάφορον, τοσοῦτον καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους ἔχειν, ὅπου γέ τινες καὶ αὐτοῖς δὴ τότε κατὰ χρεῖαν κοι-
15 νωνοῦντες καθ' ὃ τι τις εἶπαι, τῶν ἰδίων ἀδελφῶν ὡς ἐνυγε- D
σταίων δίστατο. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνων οὕτω, καὶ ὁ λόγος παρενήνεκται τοῦ εἰκότος, τοῦ πάθους κινήσαντος. οὐδὲ γὰρ

11. ἦ] εἰ P.

remissiores non satis habebant utcumque acquiescere videri, quando hinc fraus artificiosa dicentium, inde audientium incaute simplex rusticeque indocta simplicitas, conspirabant in concilianda dictis fide. atqui sobriae moderationis officium fuerat temperare ab inquietando curiosis allegationibus crasso captu idiotarum; et si quid quisquam ipsorum dubii moveret, ac praetextu scilicet firmandi se in fide recta quaestionis interponeret, non ut isti, heu quam putide! faciebant, effundendae eruditionis intempestivae occasionem sumere, obruendis oblimandisque non intelligendorum ingestione rudium mentibus, sed monere ipsos ut in mediocritate isti statui accommodata se tenerent, neu ultra marram et lignonem vitamque tranquillam affectarent de his sapere. verum haud sic agebant qui multi multos tales repererunt. non enim omnes haec mea reprehendit oratio, sed solos eos qui perspectrum et propositum oculis habentes discriminis articulum et controversiae tunc agitatae verum statum, quippe qui nec in historia peregrinae essent, et scripturis attenderent, et quantum in se invicem dissidentes ecclesiae culparent plane cognoscerent, eo tamen quod eam in hoc negotio haud adhibuere moderationem, quae ad pacem publicam securitatemque optanda fuerat, malus longe quam oportuerat schisma fecerunt. satis enim et plusquam satis, opinor, fuerat non abhorrere nos fastidiosius a nostris qui modo conciliati Latinis sint, quam Graeci Latini-que prius a se invicem abhorruissent: nunc quasdam Graecos vidimus, qui cum antea ne ipsos quidem ita essent Latinos aversati ut non aliqua saltem eos humani usus ac civilis commercii communione dignarentur, quos postea intelligerent pacem ecclesiarum amplexos, fratres licet suos abominarentur ut detestabiles. sed de his hactenus: iam enim sentio exire me fluxu sermonis ultra officii cancellos, dum efforor affectu, immemor non accusandi, sed narrandi suscepisse me provinciam. quare in

ἐγκαλεῖν ἀλλ' ἱστορεῖν προεθέμεθα. ὅθεν καὶ ὁ μὲν λόγος ψιλὰ τὰ πραχθέντα τίθησιν, ἔξέσται δὲ κρίνειν τῷ βουλομένῳ.

- P 273 24. Τότε τοίνυν τοῦ μὲν Ἰωσήφ ἀργήσαντος, ὡς προ-
 λέλεκται, τῆς δ' ἐκκλησίας ζητούσης τὸν προστιηόμενον, πολ-
 λοι ἐνεκρίνοντο τῶν δοκούντων ἀπὸ τε τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἄλ- 5
 λως ἱερωμένων, ἔρρεπε δὲ πλεον ἢ ψῆφος τῷ Πριγκίπι, ἀνδρὶ
 εὐγενεῖ μὲν τὰ ἐς γένος, ἐκ Πριγκίπων δὲ τῶν κατὰ Πελοπόννη-
 σον κατὰγοντι τὸ ἀνέκαθεν, ὁπόθεν νέος ξενιτεύσας κατ' ἀρετῆς
 B λόγους καὶ πολιτείας ἀκριβεστάτης ἐν τινι τῶν κατὰ τὴν ἀνατο-
 λὴν μονῶν τοῦ Μέλανος ὄρους, ὅπου γε καὶ τὸν ἀπὸ πατριαρχῶν 10
 Γερμανὸν ἀσχεῖν ἐλέγομεν, φέρων ἑαυτὸν ἐγκλείει. ἐκεῖθεν δὲ
 μετὰ χρόνους τῷ βασιλεῖ προσχωρεῖ, καὶ τὴν τοῦ Παντοκράτορος
 μονὴν πιστευθεὶς, καταστὰς εἰς ἀρχιμανδρίτην, εἶτα καὶ τὰ
 πρὸς τοὺς ἀνατολικούς Τοχάρους διαπερσεβύσας, τὴν νόθον
 C Μαρίαν τοῦ βασιλέως εἰς νύμφην ἀγαγὼν ἐκείσε τῷ Ἀπαγᾷ, πρὸς 15
 τινι κελλίῳ τῆς τῶν Ὀδηγῶν μονῆς ἐπανελθὼν ἡσύχαζεν. ὕστε-
 ρον δὲ κὰν τῇ τῆς Ἀντιοχείας ἐκκλησίᾳ εἰς πατριάρχην καθίστα-
 ται. τότε δὲ καθ' αὐτὸν ὄντι καὶ ἡσυχάζοντι ἢ ψῆφος ἔρρεπε
 τῶν λοιπῶν πλεον ἐς ὃ τῆς κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκκλη-
 σίας προστήσεσθαι. κὰν ἐγεγόνει τοῦτο, ἦν μὴ γέ τινες τῶν 20
 ἀρχιερέων εὐδόκουν ἐπὶ τῷ Βέκκῳ, ἅμα μὲν χαρτοφύλακι ὄντι
 D ἅμα δὲ καὶ μεγάλῳ σκενοφύλακι, καὶ κλέος ἔχοντι μέγιστον.

orbem iam nunc redeat oratio, res nude ut gestae sint proponens indica-
 turis pro arbitrio lectoribus.

24. Tunc igitur, vacante, ut dictum est, per depositionem Iosephi, patriarchali sede, et ei qui succederet in sui curam ecclesia poscente, multi quidem idonei ad hoc visi designabantur, qua ex monachis, qua ex alterius instituti sacerdotibus. plurium tamen in Principem suffragia propendebant. erat in genere nobilissimus, e veteri prosapia Principum Peloponneso imperitantium; unde iuvenis profectus vitae perfectioris profectendae gratia in quoddam Orientalis tractus monasterium montis nigri, ubi et expatriarcham Germanum monasticam exercuisse vitam diximus, eo sese inclusit. inde multo post tempore ad imperatorem accedens, commisso sibi Pantocratoris monasterio archimandritae potestate praefuit. deinde legatione functus ad Orientales Tocharos, et Maria imperatoris filia notha in sponsam eo ducta coniunctaque Apagas, reversus in quadam cellula monasterii Hodegorum tranquillae vitae ac contemplationi se reddidit. insecutis temporibus vacanti pastore Antiochenae ecclesiae patriarcha est praepositus. hunc tum apud se agentem tranquilloque religioni operantem plurium, ut dixi, calculi ad Constantinopolitanae sedis regimen vocabant. pervicissentque quod volebant, nisi non parvo antistitem numero potior ad eam rem Veccus fuisset visus, qui et in officiis momenti maximi, chartophylacis supremique custodis suppellectilis sacrae, fidem atque industriam nunc cum maxime probaret, et summa in existi-

ἀνατεθέντων δ' ἐπὶ τῷ βασιλεῖ τῶν κατὰ τὰς ψήφους, ὁ Βέκκος ἐδέδεκτο ἀξιώτερος τὰ τε ἄλλα καὶ ὅτι λόγιος ὁ ἀνὴρ καὶ καταστέλλειν ἔχει τὸ σχίσμα τῇ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας πολυχρονίῳ πείρᾳ καὶ λογιότητι. ὅθεν καὶ συναχθέντες οἱ ἀρχιερεῖς ἐν ταύτῳ ἐπὶ 5 τοῦ Θεοῦ καὶ μεγάλου τεμένους ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καὶ πρῶτον καὶ δευτέρον ψηφίζονται τε καὶ τρίτον. καὶ ὁ Βέκκος εἰκοστῇ μὲν καὶ ἕκτῃ Πυανευσιῶνος μηνὸς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Β πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ πατριάρχης προβέβληται, δευτέρᾳ δὲ Μαιμακτηριῶνος, τῇ ἐπιούσῃ κυριακῇ, ἐν ἐπισήμῳ ἡμέρᾳ τοῦ 10 πνεύματος, τὰ τοῦ πνεύματος δέχεται καὶ τελειοῦται ἀρχιερέως. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἐπ' ἐκείνῳ μικρὸν σχολάσας τὸν νοῦν, ὡς ἂν γε κατασταλῆ πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐκείνην ἀρχὴν, τὸ λοιπὸν P 274 κοσμικαῖς ἐδίδου φροντίσιν, εἰδὼς ἱκανὸν ἐκείνον ὄντα τὰ τῆς ἐκκλησίας ἰθύνειν μετ' αὐτάρκους πείρας καὶ τῆς περὶ ταῦτα 15 παμπόλλης συνέσεως. παρεῖχε δὲ οἱ ἔτοιμον ἑαυτὸν συλλήψεσθαι ἕς ὃ τι καὶ δέοιτο, ἐλλείπων παρ' ἐκείνου καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια πάσχειν. ἐδίδου δὲ οἱ καὶ παρρησίας χώραν ἐντυγχάνειν ὑπὲρ ἀνθρώπων τὰ πρόποντα, καὶ γε ἀνύτειν, ὡς οὐ παρὰ τὸ

2. ἐδέδεκτο ?

matione apud omnes esset. ea suffragiorum differentia cum delata ad Augustum esset et eius voluntati compromisso permessa, ille haud cunctatus Veccum praetulit cum aliis praestantem dotibus tum maxime doctrinae, postremo quod is vir tam longo usu ecclesiasticarum rerum, tanta fama sapientiae auctoritateque praeditus unus utique omnium aptissimus videretur ad comprimendum schisma, negotiumque concordiae eatenus promotum sine optato coronandum. ergo rite congregati apud templum maius episcopi, praerogativam imperatoris sequentes, magno consensu studioque primis secundis tertiisque suffragiis Veccum eundem unum patriarcham declararunt. Veccus igitur sexta et vigesima mensis Maii, festo sanctorum Nicaensium patrum, patriarcha creatus est: secunda vero Iunii, dominica proxime secuta, illustri die spiritus sancti spiritus eiusdem per sacram ordinationem particeps factus, rite inauguratus in patriarcham est. imperator sub haec initia per tempus non longum studio et sollicitudine immoratus in stabiliendo tali homini isto spirituali principatu, securam deinde mentem imperii negotiis advertit, solutus omni metu de ecclesia, utique cuius regimen ei commendatum sciret, et experientiae satis et prudentiae plurimum habens nullo deficeret eorum quae ad res ecclesiasticas recte salubriterque regendas possent desiderari. exhibuit autem se nova patriarchae paratum ad eum adiuvandum quacumque in re opus haberet, sperans vicissim ab illo in occasione similia. dedit eidem et fiduciae locum, quo auderet suscipere agereque secum causas hominum egentium gratia principis, non frustra se id facturum sperans: confidebat enim nihil eum nisi quod fas esset concedi petiturum. porro Veccus has interveniendi pro miseris partes toto animo capessens, partitos habebat in duo genera quos isto misericordiae officio iuaret: prius erat ca-

- δέον ἐντευξόμενον. διένεμε γὰρ ἑαυτὸν δίχα τοῖς τε δεομένοις ἔξ
 B ἑλέους εὖ πάσχειν τοῖς τε φερομένοις καὶ τι πρὸς ἀποφυγὴν τῶν
 ἐγκλημάτων δικαίωμα. καὶ τοῖς μὲν τὰς ἰφ' ἑαυτοῦ προσωπο-
 ποιῶν λιτὰς τε ῥυσσὰς τε παραβλῶπὰς τ' ὀφθαλμῶ, ἐθήρα τὸν
 ἐκ τοῦ βασιλέως ἔλεον, ὁμολογῶν μὲν αὐτὸς ὑπὲρ ἑκείνου τὸ 5
 πταῖσμα, δέόμενος δὲ ἀφεθῆναι τοῦ προστιμωμένου τῷ πταί-
 σματι· τῶν δὲ καὶ θαρραλεώτερον ἐπιρμαχῶν τῷ κρατοῦντι ὡς
 ἀδικουμένων ἐζήτηι τὴν λύσειν. οὐ γὰρ ἐρμηνέως ἔχρηξεν ἐς ὃ τι
 C μάθοι τὰ τοῦ δεομένου πῶς ἂν ἔχοιεν, ἀλλ' αὐτὸς ἀκούων, μό-
 νον ἀξιώων ἀληθεύειν τὸν λέγοντα ὡς ἀνυσθησομένων τῶν λόγων, 10
 τῷ βασιλεῖ αὐτὸς διακρίνων τὰς ἀναδοχὰς ἐποιεῖτο κατὰ τὰς κρί-
 σεις. εἶποντο δὲ καὶ οἱ πρὸς τὸν κρατοῦντα λόγοι κατὰ τὰς ἀνα-
 δοχὰς. προφρονόμοι γὰρ πρὸς τὸ χρήσιμον καὶ τὰς περὶ ἐκάστου
 ἀναφορὰς, ὡς τὴν μὲν προτάττεσθαι τὴν δ' ὑποτάττεσθαι, καὶ
 τὴν μὲν πρωτολογησομένην τὴν δ' ὑστερήσασαν, ὥστε καὶ πολ- 15
 D λάκις μετεγγράφεισθαι τὸ τῆς ἀναφορᾶς γραμμῆτιον συμβεβήκει,
 ὡς δευτέρου ἢ καὶ τρίτου ἢ καὶ ὑστάτου τεθησομένου τοῦ παρα-
 ξυσμὸν ἐκ τῶν εἰκότων κινήσει βασιλέως ὑφορωμένου, πρῶτον
 δὲ γε τοῦ ἢ ῥηθῶς ἀνυσθησομένου ἢ καὶ εἰς χαριεντισμὸν τινα

19. ἢ καὶ] εἰ καὶ P.

rentium necessariis, quorum esset egestati largitione consulendum, alte-
 rum delatis criminibus periclitantium, quibus vel ad depulsionem obiecto-
 rum falso patroni efficacis opera vel ad delicti convicti veniam impetra-
 dam auctoritas deprecatoris optaretur. ac horum quidem eo studio cau-
 sas amplectebatur, ut officiosas illas hominum generi noxae medicatrices
 Litae, quas Homerus claudas rugosas distortis oculis inducit, ipso corpe-
 ris habitu agens repraesentaret, tali captans specie miserationem princi-
 pis susceptis suis necessariam, confitens quidem ipse eorum nomine pec-
 catum, remitti autem poenitentibus poenam rogans. pro aliis miserorum
 genere culpa vacantiam interveniebat confidentius, obnixè contendens et
 principem urgens, ut penuria laborantibus opem iure quodam ipsorum de-
 bitam ne indulgere cunctaretur, velocissimus ad intelligendas necessitates
 indigentium, et eis exponendi eas fusius seu laborem seu verecundiam
 luofaciens, perspicacitate benigni animi auditu statim primo cuncta com-
 prehendentis, sine mora operave diligentioris interpretis. abundabatque
 patroni caritas ad omnem falsi suspicionem abolendam plenamque concil-
 iandam clientulis fidem, dum suas angustias narrabant. occurrebat quin-
 etiam diffidentiae supplicum, et impetrabilia petere ipsos asserens ultre
 addebat timide agentibus animos audendi, suggerebatque ad persuaden-
 dum aptas, pro genere ac statu causae, postulati evincendi rationes;
 easdemque digerebat accommodato ad finem optatum ordine, perite diu-
 dicans quae illarum proponi prior, quae subitici alteri, quae postremo
 subiungi loco deberet. unde contingebat saepe refingi rescribique libellum
 supplicem, etiam iam oblatum principi, usque interdum ad principis aine-

δόξαντος. ἐπ' αὐτῷ γὰρ καὶ τῶν πολλῶν ἐθάρσυναι αἱ τόλμαι
 ὡς μέχρι βασιλείας ἀναχθασόμεναι, καὶ ἐνδοξος ἦν ὁ τολμῶν αὐ-
 τῆκα περὶ τῶν σφετέρων δικαίων λέγειν, ὡς ἀληθῆ δόξαν λέγειν
 δι' ἐκείνου πρὸς τὸν κρατοῦντα. οὕτως ἦν πρὸς τὰς ἀναδοχὰς K
 5 τῶν ἀνθρώπων ὁ ἀνὴρ δοκιμώτατος, ὥστε καὶ προλαβῆν οὐ χεί-
 ρόν τινα τῶν αὐτοῦ εἰς δεξιμ' ἀκριβοῦς παρηρησίας καὶ τῆς περὶ
 τὸ δίκαιον ἀντιλήψεως. θέρους ἦν ἀκμή, καὶ ὁ κρατῶν περὶ
 τὸ τῆς μισημβρίας σταθερώτατος, μετὰ τὸν μετ' ἄριστον ὕπνου,
 κατὰ τὰ ὕατος μέσα καθήμενος ἐναίθριαζε. συνεδριάων δ' ἦν
 10 ἐκείνω καὶ πατριάρχης ἐγγύθειν ἐκ τῆς χώρας ἔχων, τῆνικα καὶ
 βασιλεὺς ἐξ ὕπνου ἀνέγειτο, ἐκ τοῦ ῥάιστου παραγίνεσθαι.
 ἐνετύγχανε τοίνυν, καὶ ἡ ἐντυχία ἀξίωσις ὑπὲρ ἀνθρώπου ἦν ὅν P 275
 ἡθικῆσθαι μὲν ὁ ἱερὸς διηγίνωσκεν, οὐ καλῶς δ' ἔχων ὁ βασι-
 λεὺς περὶ ἐκείνου οὐ κατένευε σώζεσθαι. καὶ ἡ ἔνστασις ἀμφο-
 15 τέρωθεν ἰκανῆ ἦν θορυβῆσαι καὶ τὸν ἀκούοντα. τοῖς δ' οὐκ
 ἔληγεν ἔτι, ἀλλὰ τῷ μὲν ὡς ὑπὲρ δικαίου λέγοντι ὁ ζῆλος ἀνέξει
 καὶ παρηρησιαστικώτερον ἔκλυτε, βασιλεῖ δὲ τὸ ἐπὶ τῷ διαπε-

10. ἡνίκα?

dem offensionem; cui et stomachum et suspiciones nonnunquam movebat, quod iterum et tertio interpolatus una de re ipsi libellus inculcaretur, ut iam qui primam propositionem acceperat placidus vultuque benigno spem fecerat, ad toties replicatas instantias corrugaret frontem, metuens ne suae iam facilitati illuderetur, praesertim increbescens confidentia multorum, qui freti conciliatore admissionis et eodem supplicationis suffragatore patriarcha, audientis sine fine captandis producendisque ausus imperatoris obtundebant et videlicet irritabilis natura fortuosaque hominis fatigabant patientiam, eo ipso gratiam ad populum patriarchae cumulate, quod cum, ut consuleret miseris, videret ne favoris quidem apud patriar-cha eminebat sublevandorum inopum studium. cuius hic singulare aliquod exemplum haud inutile fuerit referre, unde specimen prudens lector capiat liberae fiduciae viri iustius fortisque in iustitia propugnanda constantino. aestas erat summa, et imperator altissimo stante sub medium diem sole recens a pomeridiano somno in medio coenaculo frigus captabat. obsidebat autem fores audientiam expositans patriarcha e vicino ad hoc profectus et ibi consistens, ut ad primam ab exprobrete imperatore paratus admissionem staret. admissus tandem causam agere coepit hominis, ut ei compertum erat, iniuste damnati. caeterum edio quodam in hunc hominem praecoepatus imperator, salutem miseri quam petebat patriarcha non amisit. hinc praesule ad instantius deprecandum incumbente, principe vero in negandi proposito perstante, certamen ortum est utrinque sic accessum ut audientes conturbarentur, cum finem patriarcha urgendi, Augustus renuendi non faceret. ad extremum concius patriarcha se pro iustitia pugnare, in zelum exaruit, et liberioribus imperatorem pupugit verbis. ille edium quo flagrabat in remm, in nimis vehementem,

σβενομένη ἔχθος πρὸς τὴν κατὰ τοῦ πρεσβεύοντος βαρύτητα τρέψαντι συνέβαινε παροξύνεσθαι. καὶ ὁ μὲν ἐδέετο, ὁ δ' ἀνένευεν. ὁ μὲν καὶ δραστικώτερον ἠντιβόλει, ὁ δ' ἠγρίαινε. τέλος ἀλλ' ἀδικεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ἔλεγεν, ὁ δ' οὐκ ἐφρόντιζεν. ὡς δὲ καὶ δῆλος ἦν πράξων παραβολώτερον, ἢν μὴ γ' ἀκούοι, 5 ὁ δ' ἀλλ' οὐκ ἐίδου τὸ παράπαν τὴν λύσιν, κἂν ὅ τι καὶ πράξοι. καὶ εὐθὺς ζῆλος εἰσέδν τὸν ἱερέα, καὶ “τί δέ” φησί, “καὶ ἀπὸ τίνων ἀρχιερεῖς εἶναι ἄξιον ἢ μαγεύρους καὶ στρατῶρας, οὗς ὑποκλίνειν ἀνάγκη κἂν ὅ τι θέλοιτε;” ταυτὰ τε εἰπεῖν καὶ C ἀθρόον τὸ τῆς πατριαρχίας σύμβολον ῥῖψαι τὴν βακτηρίαν, τὴν 10 δ' ἐπιροιζῆσαι πρὸ ποδῶν τῷ βασιλεῖ πεσοῦσαν, τὸν δ' ἄμ' ἀναστάντα, ἧ ποδῶν εἶχεν, ἔξω χωρεῖν. καὶ τὸν μὲν βασιλέα ἐν αἰσχύνῃ ποιοῦντα τὸ πρῶγμα ἐνεὸν ἀνίστασθαι, ἐκείνον δέ, πολλῶν ἐπεχόντων καὶ γε τῶν ἐκ βασιλέως συγγῶν πεμπομένων καὶ ὑποστρέψαι παρακαλούντων ὡς εἰς λύπην τῷ βασιλεῖ γενησομέ- 15 D νης τῆς ἐκχωρήσεως, τὸν δὲ μὴδ' ὄλωσ ἀκούσαι, ἀλλὰ πεζῇ διελεθεῖν καὶ τὴν μονὴν τῆς χώρας καταλαβεῖν, ἔργῳ δεῖξαντα τὴν τοῦ ζήλου φύσιν ὅποια, καὶ ὡς οὐ λαμβάνει πρόσωπον ἂν κατὰ θεὸν γίνηται. ἄλλοτε δὲ πάλιν (προτρέχει γὰρ καὶ τοῦτο ῥηθῆναι) ὑπὲρ ἀνθρώπου δέησις ἦν δοκοῦντος ἔχειν τὸ δίκαιον 20

2. συνέβαινε P.

ut putabat, eius patronum vertens, asperius et ipso responsavit. processerat paene in iurgium is, poscente hoc, abnuente illo, efficacius hoc deprecante, contra illo excandescente. tandem contestante praesule iniuriam homini fieri, principe nihil id se curare ostendente, praesule se adhuc fortius acturum, ni audiretur, praes se ferente, principe contra ostentante, quidquid faceret aut diceret, nihil impetraturum, ne tum quidem patriarcha victus abscessit aut susceptum suum deserere sustinuit, sed aestu elatus effervescentis intus zeli: “quid igitur?” inquit, “an censeres aequum episcopos apud vos nihilo plurius esse quam coquos aut stratores, quibus omnia vobis obaequi et ad nutum servire necesse est?” simul haec dicens pastorem baculum, patriarchalis insigne dignitatis, ante imperatoris pedes abiicit: ipse impetu exurgens velocissimo passu se foras eiecit. id videns imperator et ad ignominiam pertinere suam reputans, sollicitus assurgit, multis digredientem tenere patriarcham conantibus, et aliis super alios ab imperatore missis eius nomine rogantibus ut rediret ad vocantem Augustam et discessum hunc eius molestissime ferentem. ille ad omnia surdus cursum tenuit, quoad in vicinum, ubi diversabatur, monasterium pedes pervenit, re ipsa ostendens quae indoles zeli sit, quamque ille, cum deum habet auctorem, reverentia quantaevs etiam praesentis personae non retardetur. alias rursus (nam et huc impetu semel digredienti capto prono lapsu procurrat oratio) alias, inquam, rursus orabat patriarcha pro homine, cui iustum censebat ab imperatore id indulgeri quo egebat, sed replicata saepius nihil proficiebat oratio; et

ἐφ' οἷς καὶ βασιλέως δέεται. ἀλλὰ πολλάκις εἰπὼν οὐκ ἠκούσθη, καὶ ὑπερήμερος ἐφαίμετο ἢ βοήθημα. δράττεται τοίνυν ὁ πρεσβέων καιροῦ, καὶ ὁ καιρὸς ἐορτῆ ἦν τοῦ ἐν μάρτυσι περιφανοῦς **E** Γεωργίου καὶ σύναξις ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγων ἀπὸ τῶν Μαργάρων 5 **μονῆν**. καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς τὴν ἀναίμακτον ἐτέλει θυσίαν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἰστάμενος ἐτελεῖτο. ἐπεὶ δ' ἐτελεύτα ἡ τῶν δώρων ἀναφορὰ καὶ ἔδει τὸν βασιλέα νηψόμενον προμισελθεῖν ἐφ' ᾧ τε μετασχεῖν ἀντιδώρου καὶ εὐλογίαν παρὰ τοῦ λειτουργήσαντος δέξασθαι, ἀνοίγνυται τὰ πρόσθεν τῶν ἀδύτων θύρια, ἐμφανίζεται 10 ὁ τὴν εὐχὴν τελῶν τῷ βασιλεῖ, πρόσμωσι βασιλεύς, ἔκτεινει τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ἄρτον ληψόμενος, ἐπέχει τὴν δεξιάν ὁ ἱερεὺς τὸ τοῦ ἱεροῦ ἄρτου κλάσμα κατέχουσιν. καὶ οὕτω τῶν μὲν χειρῶν **P** 276 ἔκτεταμένων τῷ βασιλεῖ, τῆς δὲ δεξιᾶς τῷ ἱερεῖ ὑπερμούσης, ἡ γλῶσσα φέρει τὴν ἰκσίαν καὶ τῷ λυπουμένῳ ζητεῖ τὴν λύσιν. εἰ 15 **δες** ἂν τότε γινναῖον παράστημα ψυχῆς, τοῦ μὲν ἰκετεύοντος δοῦναι τὴν λύσιν, καὶ τοῦ μὲν εἰς καιρὸν ἀναρτῶντος ὡς μὴ ὄντος ἐκείνου καιροῦ λύσεως, τοῦ δὲ καὶ μᾶλλον ὡς ὄντος ἔξανακράζοντος ἅμα μὲν ἀγιασμοῦ ἐκ Θεοῦ ἅμα δὲ καὶ συμπαθείας πρὸς **B**

15. ante iκετεύοντος haec fere exciderunt: ζητοῦντος τὸ κλάσμα, τοῦ δὲ.

iam longa adeoque infinita videbatur saepe frustra rogati auxilii mora. arripit igitur occasionem intercessor, quam a religione fore putavit efficacem. festum agebatur perillustris inter martyras Georgii, et conventus erat non modicae multitudinis apud aedem sacram monasterii Manganorum, incruentum ibi sacrificium offerente patriarcha. imperator sacris adstabat. ubi vero perfecta oblatione donorum tempus adfuit quo ex more lotus imperator accedere debebat ad perceptionem panis benedicti, quem antidorum vocant, et eulogiam a celebrante accipere, recluduntur anteriores adytorum fores, et prodit qui bene precaturus imperatori iuxta morem erat. praesto est Augustus, et manus porrigit sacrum sumpturus panem. cohibet dexteram sacerdos, qua fragmentum sacri panis tenebat, et sic extensis imperatoris palmis, manu vero patriarchae rigide suspensa, lingua eius toties antea reiectam supplicationem iteravit, et homini aegre habenti, ut ab imperatore quod optabat, contingeret precata est. videres hic utrinque obnixam in proposito constantiam duorum iavicti rigoris animorum. nihil enim de sententia dimotus imperator fragmentum petebat, patriarcha vicissim veniam orabat pauperi atque imperatori excusanti non esse ibi aptum veniae isti concedendae tempus, et differri negotium poscenti, patriarcha contra reponebat optime coniungi cum perceptione gratiae ex deo indulgentiam in hominem veniae; tum asseverabat nunquam se tributurum sacrum panem, nisi quod petebatur largiretur imperator. finem certamen non habebat, quoad tandem intentiori supplicatione institit Augustus ut sibi panis daretur, non tam ad usum fructumve, ut aiebat, proprium quam ad offensionem spectantis populi vitandam, apud quem existimationis iacturam subiret, si vacuus et sacri

- ἄνθρωπον. τέλος ἀντιβλεῖ βασιλεὺς τὸ κλάσμα λαμβάνειν, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον, ὡς ἔδειξεν, ἢ εἴγε κενὸς ἀποστρέψει τὸν λαὸν ἀσχυρόμενος. ὡς δ' οὐκ ἐίδου, εἰς κρέμα λέγων λαμβάνειν, εἰ μὴ λύει τῷ διακενῆς λυπομένῳ τὴν λύπην, μεταβαλεῖν τε τὸν βασιλεῖα τὸ ἴλαρον εἰς ὀργήν, καὶ μηδὲν προσθέντα τοῦ 5
- C "ἀνέορτα" εἰπεῖν "ἐορτάσαμεν" χωρῆσαι πρὸς τὸ παλάτιον.
- P 277 25. Ἐπι τούτοις ὁ βασιλεὺς αἰδεσθεὶς τὸν ἄνδρα, ὠφέγετο μὲν ἔκποθεν αἰτίαν σχεδισοθῆναι τοῦ ὄπως ταπεινωθεῖη τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἀκατάπληκτον, τῷ δέ γε τέως τοῖς περὶ αὐτὸν ἀπολογούμενος ὄπως πολλάκις ἀντιβαίνει καὶ οὐ κείθεται μεισιτεύον- 10 τος, τὴν συνεχῆ προσεδρέειαν ἡττιᾶτο τῆς ἀπειθείας, καὶ ὡς συνεχῶς ἐνοχλούμενος ταυτὸν τι πάσχει τοῖς ἀψυκόροις πολλῶν παρα- 15
- B τιθεμένων βρωμάτων· ὀργίσειθαι γὰρ ἐκείνους, ἦν μὴ τις ἀποσινοῦσθαι τὰ τεθέντα, καὶ αὐτὸν πολλῶν καθ' ἐκάστην ἐπαντλουμένων τῶν ὑποθέσεων, καὶ ταῦτ' οὐκ ἐκ μηνυμάτων ἀλλ' αὐ- 15
- C πολλῶν ἐπεσερόντων ἄλλοθεν ἄλλων καὶ μεγαλύντων ἐκάστου πρὸς ἑαυτὸ τὸν νοῦν τὸν βασιλεῖον. καὶ τὸν μαθεῖν καὶ ζητῆσαι

19. τὸν μαθ.] τὸ μαθ. P.

expers fortuiti ab ara reverteretur. verum ex adverso patriarcha magis timendam cavendamque studiosius indicans dei offensionem, "acciperes in iudicium, Augusto," inquit, "hunc sacrum cibum, quoad certum fixumque tibi erit homini inante venato solatium negare." tunc vero asperata fronte imperator, et priori placiditate vultus in manifesta irae indicia mutata, cum surgens dixisset "ergo festum infestum egimus," nullo praeterita verbo addito in palatium recessit.

25. His experimentis veritas imperator tam acrem in urgente virum, cupiebat alicunde aliquam expediri rationem commodam intrepidae eius et inflexibilis retundendae vehementiae. de qua cum apud suos familiares sese pergans ageret, accasare contumaciae pertinaciae solebat irrevocabilem illam patriarchae perseverantiam in usque et usque instando ad impetrandum id quod iterum, et saepius petitum, idoneis causis negatum fuisset. addebat fatigatum se molestis hinc obtusionibus petitionem frequenter relectarum, idem pati quod nauseantes soleant ingestis cibis magna copia, quibus iram commovet importunitas reponere non desistentiam fastiditam oramben. multa quotidie sibi negotia eius generis ingeri assiduitate insatiabili, neque id per literas aut sentios, sed coram ab ipse adstante per seque agente patriarcha; unde fieret ut quoties quod concessi non expediret peteretur, grave sibi et permolestum esset renovere propter verecundiam viri tantae auctoritatis praesentia incusam. id per se incommodum intolerabilius reddi concursu et gravitate principum curarum et occupationum, undecumque ingruentium ac videlicet necessario attentione varia mentem principis in diversa trabentium. his ut modum adhiberet, constituit certam praescribendam patriarchae congress-

καιρὸν ἐντυχίας ἴδιον, μιᾶς ἡμέρας εἰς τοῦτο τῶν ἐπὶ ἐκλογί-
σης. καὶ ἐκλεγῆναι τὴν τρίτην, ὡς εἶναι μόνην ταύτην τῆς ἐβ-
δομάδος ἀπάσης καιρὸν ἐντυχίας ὑπὲρ ἀνθρώπων τοῦ πατριάρ-
χου πρὸς βασιλέα, ταχθῆναι τε καὶ γραμματικὸν ἴδιον τὸν **Ξι-**
5 φιλιῶν Μιχαὴλ ἐφ' ᾧ τὰς λύσεις τῶν ἀναφορῶν ἀναδεχόμενον **D**
γράφειν. οὕτως ἦν ἡ τρίτη ἀφωρισμένη θεῷ ἔλλους καὶ παρα-
κλησεως. ὡς ἂν δὲ μὴ ἀφαιροῖτο ἡ ἡμέρα τοῦ προνομίου, ἀσχο-
ληθέντος ἐπ' ἄλλοις κατ' ἀνάγκην τοῦ ἀνακτος, τόπος ἀναπαύ-
σεως τοῖς περὶ τὸν πατριάρχην ἢ τῆς χώρας ἐτύχθη μογή, εἰς
10 ἣν καὶ ὑποστρέφων ἐνόησε, ἦν τι πρῶταθεν μὴ ἀνύσειεν ἐξ ἀναγ- **E**
καίας ἀσχολίας ἐπεισεσούσης τῷ βασιλεῖ, ἡ δεῖλη ὄψια μέχρι
καὶ ἐς ὄψε τῶν νυκτῶν ἀνεκλήρου τὸ ἔλλιψθέν. καὶ πολλῶν κα-
λῶν ἐκ τῆς περὶ ταῦτα τοῦ πατριάρχου σπουδῆς ἀπάναντο ἄν-
θρωποι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, ἃ δὴ καὶ καθ' εἰρηδὸν
15 προσλαβὼν ὁ λόγος ὑπέμνησεν.

26. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς πρέσβεις εὐτρεπίσας ἀποστέλ- **P 278**
λει πρὸς πάντα, ἅμα μὲν δηλώσοντας τὸν τῆς πράξεως ἐπιτε-
λισμὸν, ἅμα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Κάθουλον μαθησιόντας, εἰ
καθυφῆκε τῆς ὁρμῆς ἐκείνης καὶ πρὸς τὸ ταπεινότερον ὑπεκλίθη.

9. τοῖς] τῆς P.

sihus diem, unam e septem orbem hebdomadarium conflantibus, extra
quam ab audiendo patriarcha, patrocinio rerum aut egentium fungente,
vacatio principi certa constaret. idonea ad id visa feria tertia patriar-
chae admissioni tales causas actari adsignata propria est; ordinatusque
notarius in id officii proprius Xiphilinus Michael, qui et causas tali au-
dientia relatas et responsa imperatoris ad singulas in commentarium re-
ferret. sic deo et solatiis afflictorum consecrata dies hebdomadis tertia
est. ne vero interverti talis in id temporis usuram, superveniente forte
principi alio necessario negotio, unquam contingeret, diversorium in eam
diem patriarchae provisum est in monasterio viciniae; in quod is subinde
recedens, si qua inevitabili avocatione imperatoris averteretur attentio,
immoreret e propinque in occasionem resumendae opportune tractationis,
ita ut quod mane perfici non potuisset aboleretur vesperi, excurrente
nonnunquam in aliquot commissae iam noctis horas et antistitis diligentia
et patientia imperatoris. non facile dixerim quam multa commoda ex hoc
tam assiduo benevolens patriarchae studio in homines solatio egentes
redundare contigerit. sed de his haecenas, quae variis transacta tem-
poribus unam in seriem, ordinis et memoriae compendio, oratio nostra com-
pleta est.

26. Caeterum imperator expeditos instructosque legatos mittit ad
papam, simul significatos perpetratum iam negotium et executioni con-
venta mandata, simul clam sciscitatos quid rerum moleretur Carolus,
et eorum adhuc demississet animum, sero illo quo in Graecos antea inci-

οἱ δὲ παραγενόμενοι τὰ μὲν τῆς εἰρήνης δηλώσαντες ἀπεδέχθησαν, καταλαμβάνουσι δ' ἐκείσε τὸν Κάρολον θυμοῦ πνέοντα
 B καὶ λιπαρῶς τῷ πάπα προσκείμενον καὶ προσλιπαροῦντα ἐφείναι
 τούτῳ τὴν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐπέλευσιν. ἐώρων οὖν ἐκείνον ὁσημέραι
 τῶν ποδῶν τοῦ πάπα προκυλινδούμενον, καὶ ἐς τοσοῦτον ταῖς 5
 μανίαις συνισχημένον ὥστε καὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας σκῆπτρον, ὃ σύνθη-
 ρες κρατεῖν τοῖς τῶν Ἰταλῶν μεγιστᾶσιν, ὁδοῦσιν ἐκ μανίας κα-
 C ταφαγεῖν, ἐπειδὴ λιτανεύων καὶ τὴν πρὸς ἀπαρτισμὸν ἔξοδον
 προβαλλόμενος καὶ προτείνων τὰ αὐτοῦ δίκαια οὐδ' ὄλως τὸν πά-
 παν ἔπειθεν ἀπολύειν, ἀλλ' ἦν παρὰ κωφῶ λέγων. ἀντεπήγε 10
 γὰρ καὶ ὁ πάπας τὰ ὑπὲρ τῶν Γραικῶν δίκαια, ὡς ἐκείνων οὔσα
 ἡ μεγαλόπολις ἐκείνοις πάλιν καὶ προσεγένετο, καὶ ὅτι νόμος ἀν-
 θρώποις ταῦτα, καὶ δῶρα πολέμων καὶ πόλεις καὶ χρήματα, τὸ
 δὲ μείζον τῆς ἐκκλησίας υἱοὶ καὶ Χριστιανοί. Χριστιανοῖς δὲ
 D κατὰ Χριστιανῶν ἐφείναι, μὴ καὶ εἰς παροργισμὸν τοῦ Θεοῦ 15
 πράττοιμεν.

27. Οὕτως ἀναχατιζόμενον τοῦ Καρούλου, ὁ βασιλεὺς
 τῶν ἔξ ἐκείνου φροντῖδων ἀπολυθεὶς ἐπεβάλλετο τοῖς ἔγγυς κρα-
 ταιότερον. καὶ Ἰκάριον προσχωρήσαντα δέχεται, ἄνδρα πολλὴν
 μὲν τὴν ἐς μάχας πείραν ἔχοντα, τατάρχοντα δὲ καὶ νήσου με- 20
 P 279 γίστης, ἦν Ἀνεμοπούλας ἔθος τοῖς ἐκεῖ λέγειν, συμβάματι δὲ τύ-

tabatur impetu remisso. legati appulsi nuntiarunt consummatam pacem, et excepti perbenevole sunt. invaserunt autem ibi Carolus minas spirantem, et omni contentione precum incumbentem ad exorandum papam ut sibi praeberet expeditionem in urbem Constantinopolim. videbant igitur quotidie advoventem se papae pedibus, et eo subinde furoris inquietissimi prorumpentem, ut quod manibus more Italicorum principum gestabat sceptrum, commorderet rabiose admotis dentibus, indignans sibi negari, quam instantissime petebat, facultatem exequendi quod constituerat, paratum scilicet exercitum adversus imperatorem educendi; iuribus ad id frustra commemoratis suis, haud persuaso ut id bellum approbaret et surdo ad preces omnes tales persistente papa. qui vicissim allegabat Carolo Graecorum iura, placide admonens possessam ab illis datum Constantinopolim, iterum ad antiquos dominos fortuna revolutam. eas esse rerum humanarum vices: et urbes et opes demum caeteras praemia esse belli. eique legi acquiescendum, praesertim cum Graeci quoque ecclesiae filii Christianique essent: "neque," aiebat, "possumus Christianos cum Christianis committere, ne iram in nos dei provocemus."

27. Sic represso impetu Caroli, imperator ista cura levatus eo animosius incubuit in res suas quam optime constituendas ex praesenti usu, quando ad se confugientem benigne Icarium excipit, virum multa praeciorum experientia militarem scientiam adeptum. princeps is fuerat insulae maximae, quam qui illic degunt Anemopylas, hoc est ventorum per-

χης ἐκείθεν φυγόντα. τὴν γοῦν νῆσον προσκυροῖ βασιλεῖ, καὶ αὐτὸς τοῖς τοῦ βασιλέως οἰκείοις ἐγγράφεται. βασιλεὺς δ' ἀποβαλὼν μὲν πρὸ ὀλίγου σεβαστοκράτορα, ἀποβαλὼν δὲ καὶ δεσπότην, τοὺς αὐταδέλφους, ἔτι δὲ πρὸ τούτων καὶ ἄλλον σεβαστοκράτορα καὶ Καίσαρα καὶ πρωτοβεστιάριον καὶ μέγαν δούκαν καὶ ἀπλῶς τοὺς ἐν τοῖς μεγίστοις ἀξιώμασιν, ἄλλους ἀνάγκη εἶχεν ἱστάναι. καὶ δὴ τοῦτον μὲν τὸν Ἰκάριον καὶ ἔτι ἐν ἰδιώταις εἶχε, καὶ ἅμα δυνάμει περικαίῃ ἐμβιβύσας ναυσὶν ἐκείνον ἐπ' Εὐρίπου Β πέμπει τῷ μεγάλῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ συμμίζοντα. καὶ δὴ ἐπεὶ στρατὸς τῶν νεῶν ἀπέβαινε περὶ που τοὺς Σωρείους, ὃ Ἰωάννης πυθόμενος τὴν ἐκείνων ἀπόβασιν, καὶ γ' ὡς εἶχε ποδालγὸς ὢν τῆς πρὸς ἐκείνους οὐκ ἀπέσχετο μάχης, ἀλλ' αὐτόθεν συνταξάμενος καὶ τὸ Λατινικὸν εὐτρεπίσας εὐθὺς τῶν ἀκουσθέντων ἦιε. καὶ μάχην κρατερὰν συμμίζας ἀκοντισθεὶς πίπτει· τὸ γὰρ τῶν ποδῶν C 15 ἄλγημα οὐ παρεῖχε στερεῶς ἀντιβαίνειν ταῖς ἐφ' ἐκότερα τῆς ἐφειστρίδος κλίμαξιν, ἀλλ' ἡμ' ἤκοντιζετο καὶ πυρευθὺς ἐπίπτε καὶ ἤλισκετο. καὶ σὺν αὐτῷ ἄλλοι τε πολλοὶ συμποδίζονται, καὶ δὴ καὶ ὁ τοῦ Ἰκαρίου αὐτάδελφος. ἐν τούτῳ δὲ καὶ στρατὸς ἀπὸ ξηρῶς εἰσβάλλει, οὗς ἦγεν ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Συνα- 20 δηνὸς Ἰωάννης καὶ ὁ μέγας κονοσταῦλος ὁ Καβαλλάριος Μιχαήλ.

14. ἀκοντισθεὶς P.

tas, vocare consueverunt. inde autem casu et conversione quadam sortis ad imperatorem fugere compulsus ius in eam insulam suum ei cessit, ipse in domesticorum Augusti censum adscriptus. imperator autem amisso paulo ante sebastocratore, amisso item despota fratribus suis, et ante hos morte pariter sublatis alio sebastocratore, praeterea Caesare, tum protovestiario ac magno duce, et ut verbo complectar uno, plerisque illorum qui dignitatum maximarum titulos gerebant, cum deberet sufficere alios in eorum loca, hunc quidem Icarium adhuc in privatorum ordine tenuit: caeterum eundem cum pedestribus copiis impositum navibus in Euripum mittit, cum magno domino Ioanne dimicaturum. expositis hisce in terram copiis et usque circa Soreos progressis, audito earum excensu Ioannes, etsi aeger podagra, praelium non detrectavit, sed subito instructam Latinorum aciem eo recta ducens ubi versari hostes audierat, acri commissa mittit, cum magno telo ictus concidit. pedum enim dolor hand passus eum librare se firmiter in equo et scalis equestribus utrinque pendentibus robuste insistere, vim ademit sustinendi se post ictum, effecitque ut primo statim teli quo percussus est impulsu sella excussus corruerit captusque subito fuerit, et cum eo alii multi casu eodem implicati, quippe necessaria subveniendi duci laboranti cura a fuga maturanda prohibiti, comprehensi pariter in custodiam sint dati. in his fuit ipsius Icarii frater. interim et exercitus a terra irrupit, quem ductabat magnus stratopedarcha Synadenus Ioannes et magnus conostaulus Caballarius Michaël. hi cum

καὶ δὴ ὁρμήσαντες ἐπὶ Φάρσαλα φρούριον, ὃ Φθίαν ὃ παλαιὸς
 D ἔχει λόγος, ἐφ' ᾧ σιταρκοῖεν τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ, προσπίπτουσι
 τῷ ἐκ νοθείας Ἰωάννῃ, ὃς δὴ καὶ σφίσι συρράξας πόλεμον γεν-
 ναῖον καὶ ἀνδρικὸν αἰρεῖ μὲν καὶ τὸν Συναδηνὸν καὶ μέγαν στρα-
 τοπεδάρχην, τὸν μέντοι γε μέγαν κοινοσταυλὸν ὃ ὑπ' ἐκείνῳ λαὸς 5
 Ἰταλὸς διώκων καταλαβεῖν οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλ' ὄλαις ἡνίαις ἐκεί-
 νος ἐνδοὺς εἰς φυγὴν ἤλαυνε, καὶ τοὺς μὲν διώκοντας πολὺ προ-
 θέων ἐξήλυξε, τὸ δέ γε μοιριδίον ἀλύξαι οὐκ ἦν ἐκείνῳ, κἄν
 E πάντ' ἐκραττεν. ἀπακτότερον γὰρ ἐλαύνων τὸν ἵππον, τοὺς
 ὀπισθεν οἰόμενος φθάνειν καὶ πρὸς ἐκείνους μόνους ἔχων τὸν νοῦν 10
 ὅπως ἐκφύγοι, προσπταίει δένδρῳ μεθ' ὅλης τῆς τοῦ ἵππου φο-
 ρᾶς, καὶ κατὰ στήθος συνθλάται. μόλις δέ τινας τὸν ἵππον
 στήσαντες (οὐ γὰρ ἦν ἐκείνῳ μέλον τοῦ ἵππου, ἀλλὰ γε τῆς
 πληγῆς τε καὶ τοῦ θανάτου) ἡμιθνήτα καταβιβάζουσι, καὶ ὡς
 εἶχον πρὸς Θεσσαλονικήν ἀπαγαγόντες ἐκεῖ θάπτουσι τελευτή- 15
 P 280 σατα. τοῖς δὲ περὶ τὸν Ἰωάννην ἀνέδην ἦν κτείνειν τὸν προστυ-
 χόντα καὶ πολέμου γέρα σκυλεύειν. ἔγνωσαν δὲ καὶ τότε Ῥω-
 μαῖοι λειψθέντες μάχῃ τοῦ Ἰωάννου· οὐ γὰρ ἐξ ἐμμανοῦς ὄρμα
 παραταξάμενος, ἀλλ' ἐκ λόχου προσβαλὼν, οἷος ἐκείνος τὰ τοι-
 αῦτα, κατέπληξε θεαθεῖς, καὶ λαὸν ἔκκριτον καὶ ἐπιεικῶς μα- 20

4. μέν] δὲ P.

Pharsala tenderent (arx ea est, cui nomen antiquum Phthia fuit) animo
 commotum importandi praesidio, incidunt in Ioannem nothum, qui statim
 eos acri praelio adortus non minus fortiter quam feliciter rem gessit,
 captis cum aliis plurimis, tum ipso Synadeno magno stratopedarcha.
 magnum constantium Itali milites Ioannis dia persecuti assequi nequiverunt.
 ille quippe totis habentibus effusus in fugam longum insequentibus praecer-
 perat spatium, ut iam periculo defunctus videretur. sed fatalem horam
 ne ista quidem contentione conatuque summo frustrari aut differre infelix
 potuit: dum enim incautus equum impellit securus anteriorum, a tergo
 solum ingruere periculum existimans eoque sollicite respectans, in obviam
 arborem toto equi currentis impetu impactus disrupto pectore coecidit,
 equo libero abeunte: neque anim equiti, diro casu et letali vulnere affli-
 cto, vacabat de equo cogitare. hanc tamen aegre aliqui morati, semi-
 necem ei Synadenum impositum Thessalonicam eum deportassent, mox ibi
 mortuum sepelierunt. Ioannes interim cum suis multa impune facta no-
 strorum caede, spolia plurima pretiosamque praedam victoriae praemium
 tulerunt. hoc altero iam eventu Romanos tristis experientia decuit quis
 et quantus bello esset Ioannes hic nothus, vir omnium callidissimas ad
 insidias struendas, tum ubi ex iis in plures cum paucis erumperet, im-
 perterriti dux animi roborisque perruptari quidvis oppositum. ergo is
 nunc quoque non palam occurrens ex adverso, sed ex latibus improvise
 irruens, inopinatissima illa specie copias aliqui bonas et satis exercita-

χῶν ἔμπειρον τῷ παρ' ἐλπίδα πταίσματι ἀνδρικῶς καταγωνισά-
 μενος δόξαν εὐκλείας ἀποφέρειται τῆς μεγίστης. τὸ δέ γε ναυτι-
 κὸν καὶ ὅσον ἐν αὐταῖς ναυσὶν ἦν ἀζήμιόι διατηρηθέντες, ἢ μᾶλ- B
 λον καὶ γέγρα μάχης ἐπενεγκάμενοι τοὺς περὶ τὸν μέγαν κύριον
 5 Ἰωάννην, εὐθύμῳ καρδίᾳ πρὸς τὸν κρατοῦντα γίνονται. καὶ οἱ
 μὲν ἀμφὶ τὸν μέγαν κύριον ὑπὸ δεσμοῖς φρουρᾷ δίδονται, τιμᾶ-
 ται δὲ ὁ Ἰάκιος ἀντίποινα τῶν ἀγώνων τῷ τοῦ μεγάλου κοινο-
 σταύλου ἀξιώματι. ὁ μέντοι γε τῶν Θεβῶν λαὸς τὸν ἀδελφὸν
 Ἰωάννου Γουλιέλμον μέγαν κύριον ἀντικαθιστῶσιν. ἐκείνον C
 10 δ' ἀγῆλας ὁ βασιλεὺς καὶ δοκιμάσας λαμβάνειν γαμβρὸν ἐφ' ὄρ-
 κοῖς ἀσφαλῆσιν ἀπέλυε. μετέωροι δ' ἦσαν οἱ γάμοι καθ' ὑπο-
 σχέσεις καὶ μόνας. ἀλλ' ἐκεῖνος ἄμ' ἐπιβὰς τῆς πατρίδος, νόσῳ
 περιπεσὼν τελευτᾷ. διαδέχεται δὲ ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου Γουλιέλ-
 μος, ὃν καὶ γαμβρὸν Ἰωάννον ὁ λόγος παρίστα, ὀλοτελῶς τῆν
 15 τοῦ τεθνηκότος κυριότητα. καὶ ἦν πρὸς Ῥωμαίους ἀντιφερόμε- D
 κος, εἰ καὶ καθ' ἔτος ὁ στόλος ἐκείσε προσβάλλων ἐκάκου τάκει-
 νου καὶ οὐδὲν εἶα ἀντίειν, περιζωσαμένου τῆν τοῦ μεγάλου δου-
 κὸς ἀξίαν τοῦ Ἰακάρου καὶ τὸν στόλον ἄγοντος.

28. Τοῦ Ἰωσήφ δὲ καθημένου ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἀνάπλουον E
 20 μονῇ, νόσος ἐπεισπίπτει τῷ Ἰωάννῃ πατριαρχοῦντι δεινὴ· ἦν
 δ' αὐτὸς ὁ Βέκκος ὁ καὶ πρότερον χαρτοφύλαξ. καὶ δὴ πολλὰ

tas primo percussit, mox impressione vehementi disiecit stravitque, gloriam
 suo nomini maximam tali facinore adeptus. at navalis exercitus universus
 incolumis, quippe incruenta victoria potitus, insuper spoliis dives, Ioan-
 nem cum suis bello captum ducens, gaudio et gratulatione ingenti ad im-
 peratorem rediit. at Ioannes quidem cum sociis victi custodiae tradun-
 tur: Icario vero merces operae bello feliciter navatae repraesentata est
 magni conostauli attributa dignitate. sub haec populus Thebarum fratrem
 Ioannis Gulielmum magnum dominum pro eo constituit, verum Ioannem
 ipsum imperator honorifice tractatum, propria ei filia in coniugem pro-
 missa, post firmatum iureiurando foedus liberum dimisit, nutante adhuc
 coniugii spe, quippe non ultra pacta, et sponsalia progressi. caeterum
 destinatus sponsus simul patriam attigit, morbo correptus obiit, successo-
 rem principatus in solidum universi relinquens Gulielmum fratrem, quem
 superius diximus Ioannis nothi filiam duxisse, quique ideo soceri partibus
 addictus infensus Romanis damnsit: quare classis in eius terram quotannis
 invecta eam vastabat, damnis afficiens ingentibus; nec Gulielmo spatium
 prospere quidquam agendi ac ne respirandi quidem dabat hostis ei oppo-
 situs impiger Icarius, magni iam ducis potestate classem ductans.

28. Diversante porro, ut dictum est, Iosepho in monasterio ad
 Anaplum sito, morbo corripitur gravi Ioannes patriarcha, Veccus nimi-
 rum, idem qui chartophylax prius fuerat. per eum languorem cum multa

παθῶν καὶ ῥαΐσας, τοῖς ἰατροῖς δόξαν ἐν σχολῆς τόκῳ μετατε-
 θέντα τὸν ἀρρώστοῦντα κατ' ἰδίαν θεραπεύεσθαι, μὴ καὶ ἡ
 ἀσχολία τριβὴν ἐμποιῇ τῇ νόσῳ, ἐπεὶ καὶ ῥαΐσας πρὸς τῷ καὶ
 P 281 πόμα καθαρτικὸν προσφέρεσθαι ἦν, ὃ τῆς Λαύρας πρὸς ταῦτα
 τόπος ἐκρίνετο χρῆσιμος. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς διὰ ταῦτα μετα-5
 θεῖναι τὸν Ἰωσήφ ἐβούλετο, ὡς οὐκ εὐπρεπὲς ἄλλως ὄν ἐν μιᾷ
 μονῇ διατριβεῖν τὸν τε ἀργὸν ἐκ πατριαρχίας καὶ τὸν ἤδη πατριαρ-
 χεύοντα. ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἅμα μὲν εἰδὼς τὸ τοῦ Ἰωσήφ ἰλαρόν,
 καὶ ὡς αὐτοῦ σχεδὸν ψηφισαμένου ἐκεῖνος τὰ πηδάλια τῆς ἐκκλη-
 σίας ἐλάμβανε (καὶ γὰρ τὴν ἀπ' ἐκείνου βουλήν θῆλον ὁ κρατῶν 10
 B λαμβάνειν περὶ προσώπου διεπυθάνετο, κἀκεῖνος τοῦτον παρὰ
 τοὺς πολλοὺς ἐξελέγετο ὡς ἄλλως λόγιον καὶ ἐπὶ τοῖς πράγμασι
 τριβῶνα), ἅμα μὲν οὖν διὰ ταῦτα, ἅμα δὲ καὶ τῷ τῆς σφετέ-
 ρας γνώμης πιστεύων εἰρηρικῶ, διεκώλυσε μὲν τὸν Ἰωσήφ μετα-
 τίθεσθαι, οὕτω δ' ὄντος ἐκείσε καὶ αὐτὸς τῇ μονῇ ἐνδημει, καὶ 15
 ἦν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ προσαποστέλλων πρὸς Ἰωσήφ, καὶ τὰς ἀπ'
 ἐκείνου ἀποκρίσεις φιλοφρόνως καὶ μετὰ προσηνείας πάσης δεχό-
 μενος. ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος εἰρηνικός τε καὶ ἰλαρός, καὶ το-
 C σοῦτον τῇ τῆς ἐκκλησίας πράξει ἀπήχθητο ὥστε μηδ' αἰσχύνε-

1. μεταθέντα P.

vel a malo ipso vel a remediis passus meliuscule iam habere videretur. medicis visum transferri aegrum oportere in seductum a turba negotiorum locum, ubi curari per otium posset, nulla interpellante molestia quotidianarum occupationum. decreverant autem in ista ei quiete propinare purgantia quaedam pharmaca, morbi videlicet reliquias et noxios humores eius causas funditus exhaustura. secessus porro ad eam rem aptissimus Laura putabatur eadem illa ubi debebat qui patriarcha fuerat Iosephus, quem ideo imperator alibi collocare statuerat, haud consentaneum existimans eodem hospitari domicilio decessorem successoremque patriarchatus, verum Ioannes simul compertam habens comem hilaremque Iosephi indolem, simul conscius ipso tantum non clare palamque suffragante sese nuper ad ecclesiae fuisse gubernacula promotum (etenim Iosephi sententiam de successore volens imperator explorare, consuluerat eum de persona quam ei muneri aptam iudicaret; et Iosephus Vecum prae multis ad id elegerat ut et alioqui disertum ac doctum, praeterea negotiorum administratione tritum, denique praeter caetera, quod eius tranquillo et studioso pacis ingenio confideret) haec, inquam, Ioannes reputans obstitit quo minus inde Iosephus amoveretur. illo igitur ibidem permanente, eodem et ipse divertit, missitans subinde officiosas ad eum salutationes, et mutuas ab ipso comitatis humanissimae significationes recipiens. erat enim Iosephus adeo pacificae placidaeque naturae, ut eo quod hactenus ecclesia egerat ad pacem oblatam disturbandam offenderetur, nec veritus fuisset fateri saepius se, nisi praecoccupatus iuramenti a se palam editi religione fuisset, ad omnia fuisse assensurum: nec enim

οθαι πολλάκις ὁμολογεῖν τὸν ὄρκον γενέσθαι κωλύμην τοῦ καὶ αὐτὸν ἐν τούτοις εἶναι, ἐπὶ πλέον οὐκ ἦν γενέσθαι τῶν πραχθέντων, ὡς ὑπελάμβανεν. ἐν τούτοις διάγων ὁ Ἰωάννης πολλὰ μὲν γραμμάτια εἰς χεῖρας εἶχε λαμβάνων, ἃ δὴ καὶ οἱ σχιζόμενοι 5 ἔξετίθουν, δεικνύντες τὴν πρῶξιν ὡς σφαλερὰν καὶ θεοῦ πόρρω βάλουσαν, ἅμα δὲ καὶ τοὺς Ἴταλοὺς ἐνόχους αἰρέσειςιν οὐ συνεσκιασμέναις ἄλλως καὶ ἀμφιβόλοις ἄλλ' ἐμφανέσι τε καὶ λαμ- D
πραῖς. εἶχον δὲ καὶ ἀπὸ γραφῶν ἄς δῆθεν τὰς ὑποδείξεις, ἃς καὶ κατεσιρῶννον συνεχέστερον, κἄν πού τι καὶ ἀγίοις ἐρρήθη
10 θελημάτικόν, εἶποι τις, καὶ τὸ κατὰ σφᾶς παριστὰν ἰδίως, ὡς περὶ εἰρήνης οἶον ὡς εἰρηνευτέον μὲν ὅπου μὴ θεῶν ζημιούμεθα, καὶ πολεμητέον αὐθις ὅπου ζημιούσθαι θεῶν κινδυνεύομεν, ταῦτ' ἐκεῖνοι πρὸς τὸ καθολικώτερον μεταφέροντες, καὶ ἄλλα πλεῖστα τοιαῦτα παρενείροντες ταῖς σφῶν συγγραφαῖς, παρίστων τὴν E
15 πρῶξιν ὡς σφαλερὰν. ἦν δὲ τὸ ἐπόμενον ἐξ ἀνάγκης γράφειν κἀκέϊνον καὶ ἀπολογεῖσθαι ἐφ' ἐκάστῳ τῶν λεγομένων. ἀλλ' εἰδὼς αἰρόμενα σκάνδαλα ὡς λόγων λόγοις μαχομένων, ἐξ ὧν οὐκ ἔστι διαδιδράσκειν ἢ οὔσαν ἢ δοκοῦσαν κατηγορίαν ἐπὶ παρα-

iam suspicabatur quod antea timuerat, rem ulterius processuram quam quo esset hactenus promotā. eo igitur hospitio Ioannes utens, multos in manus sumpsit legitime libellos ab iis compositos qui perseverabant in schismate; quorum erat scopus ostendere suspectum hoc totum pacis negotium esse, longeque a deo ac vera religione nos abducens; praeterea Italos haereson teneri reos, earumque non occultarum aut ullo modo dubiarum, sed evidentium et meridiana claritate compertarum. talium assertorum documenta se habere scilicet aiebant manifesta planeque convincentia testimonia scriptorum authenticorum, quae et ambitiose contententes proferebant. ac si quod sanctorum assertum in contrarium opponeretur, primum excipiebant arbitrarium, ut quis dixerit, id esse; hoc est pro sola voluntate paci studentium ad concordiae oblatæ comprobationem accommodari. deinde concedebant faciendam sane pacem, sed tunc tantum, quando non exigeretur consensus in id quo deum offendi constaret: neque enim dei iactura bene tranquillitatem emi; satiusque multo esse decertare, ubi ne a deo veraque religione excidamus praesens periculum sit. talia illi in maxime catholicam conformantes speciem scribebant disserebantque, multa in eam sententiam accuratis lucubrationibus plausibiliter congerentes, quibus appareret anceps istud totum ac periculi plenum videri debere negotium. ea ille legens, necessitatem subire videbatur manifestam scriptis ista contrariis refellendi respondendique singillatim ad singula. sed idem providens ex isto alementium et negantium conflictu scriptorum eruptura scandala, raris lectoribus ea luce animi vigentibus, ut blandientem utrinque in commissis invicem argumentis altercantium verisimilitudinis speciem sano iudicio discernent, nec facile scriptori quamvis cauto fore eam in tali tractando argumento moderationem tenere, ut satis sese subtraheret plerorumque reprehensionibus,

βάσει τῶν μειζόνων τὸν γράφοντα, ἔμενον ἡρεμῶν. καὶ γε τῷ
 Ξιφιλίνῳ, ἀνδρὶ γεραρῷ καὶ μεγάλῳ οἰκονόμῳ τῆς ἐκκλησίας
 P 282 ὄντι, καθυπισχενέτο μὴ ἂν καὶ γράψαι ποτὲ εἰς ἀντίρρησην δῆ-
 θεν, “μὴ δόξωμεν” φησὶ “τοῖς κειμένοις παρερχηροῦντες κἂν ὅ-
 τι λέγομεν. ἐκείνοις μὲν δοκοῦσι νεωτερισμῶ τινὲ ἐπὶ τοῖς ἐκ-5
 κλησιαστικοῖς ὄμβσει χωρεῖν καὶ ἀνέχειν περὶ ὁῦσθαι, κἂν εἴ τι
 φαῖεν, κἂν φανερώς καὶ τοῖς κειμένοις προσκρούοιεν δόγμασιν,
 αὐτάρκης ἀποφυγῇ τὸ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας δῆθεν ἴστυσθαι, καὶ
 τὴν τῆς ἐγγολαβίας πείραν ῥῆον ἐκκλίνοιεν ἅν. ἡμῖν δέ, κἂν τὰ
 B φανότατα λέγομεν, ἀγαπητὸν εἰ μὴ προσεχόμεθα μόνον, ἀλλὰ 10
 μὴ καὶ περὶ τροπῆς τῶν κειμένων φεύγομεν.” ταῦτ’ ἔλεγεν
 ἐκεῖνος τότε, τὰς τῶν σχιζομένων λαμβάνων ἀνὰ χεῖρας γραφάς,
 αἷς πολλὸν τὸ σαθρὸν ἐχούσαις ἐπὶ πολλοῖς ἔλεγον ἐβούλετο μὲν
 ἀντιλέγειν, ἐπέλεγο δέ, κἂν τέλος τὴν πείραν οὐ διέδρα, ὅθεν
 δὴ καὶ πολλοῖς περιπεπτώκει τοῖς χαλεποῖς. τότε δ’ ἐφ’ ἡμέραις 15
 τῇ Λαύρᾳ προσκαρτερήσας καὶ καθαρῶς ὑγιάνας εἰς Κωνσταντι-
 C νούπολιν ἐπανέστρεψε, τῷ Ἰωσήφ μετ’ ἰλαρότητος συνταξάμενος.

verum ei aut apparens praevaricationis in rebus maximis crimen impa-
 cturis, sustinebat se a scribendo quietusque perstabat. quin et Xiphili-
 no viro gravi, magno tunc oeconomio ecclesiae, confirmavit se haudqua-
 quam commentariis eius generis elucubrandis operam unquam daturum;
 ne videamur, inquietabat, semel constituta rursus in dubium vocare, quasi
 quae semel fixa tenere decrevimus, eo ipso in concertationis aleam de
 novo iaciamus, quod cum iis qui contraria palam sentiunt quosque pro
 novatoribus in rebus ecclesiasticis habemus, ultro descendamus in certam-
 en, audire cognoscereque sustinentes quid illi pro se allegent. cum
 enim manifestum sit eos semel statuta rataque habita conari convellere
 dogmata, unum nobis idemque sufficiens adversus instantiam eorum omnes,
 in contrario palamque pro nobis stante ecclesiae consensu, patet effu-
 gium, quo abunde securis, nullo sine miscendarum litium ac iurgiorum,
 licet nobis compendium facere disceptatione declinanda, qua utrumque
 pro nostra parte clarissima argumenta proferamus, vix sperare possumus
 assecuturos nos ut quae allegaverimus attente cognoscantur, multo autem
 verisimilius timere possumus ne nobis imputetur refectio revocatioque in
 dubium semel omni firmitate constitutorum dogmatum; quod odiosius, et
 nobis fugiendum vel maxime crimen est. ea tunc ille dicebat, quoties in
 manus sumeret haerentium adhuc schismati commentarios auctorum; quos
 tamen cum deinde legeret, animadvertens multam eorum labem fraudem-
 que, impetum interdum capiebat refutandi splendide quae mendaciter af-
 firmabantur, et fucatis ratiocinationibus detrahendi larvam. sed teneba-
 tur, ne id faceret, ea quam dixi ratione; qua tamen excusatus ad extre-
 mum est, venire coactus ad experimentum scripto disputandi adversus
 contra sentientes; unde in multas et graves contigit eum angustias inci-
 dere. tunc autem sat multis diebus diversatus apud Lauram, et iam
 plene restitutus valetudini, Constantinopolim revertit, salutato in di-
 gressu humanissime Iosepho.

29. Οὐκ ἦν δέ τις ἡμεῖν ἐντεῦθεν, ὥστε καὶ τὸν D
 Ἰωσήφ ἐκείσε καθήμενον ἀναπαύεσθαι, ἀλλ' ὀσημέραι προσφοι-
 τῶντες ἠνώχλων τὸν ἄνδρα καὶ συχναῖς περιέβαλλον ἀσχολαις,
 τὸν αὐτοῦ ζῆλον (καὶ γὰρ κατ' ὀλίγον κατέμυκτο τῇ τῶν τρόπων
 ὁ ἀπλότητι) ἀναξυπυροῦντες ὅσον καὶ πρὸς τὸν φερμότερον διεγέλ- P 283
 ροντες. ἦν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τοσοῦτον ἰλαρὸς καὶ μέτριος, ὥστε
 καὶ εἶπερ χρεῖα γένοιε τινὰς τῶν τῇ ἐκκλησίᾳ κοινωνούντων προσ-
 φοιτῶν ἐκείνῳ, οἱ δ' ἤθελον εὐλογεῖσθαι, μόνον ἦν ἐκείνους
 προσπίπτειν καὶ τὴν εὐλογίαν ἐπιζητεῖν, καὶ αὐτὸν εὐθέως κοι-
 10 νωνεῖν ἐκείνοις τῶν χαρισμάτων τοῦ πνεύματος· ὁ καὶ τοῖς περὶ
 ἐκείνον καὶ λοιποῖς ἄλλοις οὐκ ὀλιτὸν ἦν. διὰ τοῦτο καὶ ὀσημέ-
 ραι προσφοιτῶντες ἀνεθάρρουν πλεον πρὸς τὸ τελῶς σχιζέσθαι.
 τοῦτ' ἀκουσθὲν τῷ κρατοσθντι, ὁ δὲ πληροφορίαν τὴν εἰς ἐκείνον B
 ἐκείνην ἀφείλε, καὶ τὸ ἐπὶ πολλοῖς συγκεχωρηκὸς ἐκ προθέσεως
 15 οὐδὲ πᾶν μετριάς, ὡς οὐ δίκαια πάσχιον κατεμέμπετο, εἰ αὐτὸς
 μὲν συνήδετο οἱ ταῖς ἀναπαύσεσιν ὡς εἰκὸς προσαποδεχόμενος,
 ἐκείνος δ' ἀνδράσι προσφέρεται εὐμενῶς καὶ οἰκείως πᾶν πολὺ
 τὸ πρὸς αὐτὸν διεσθηκὸς ἔχουσιν, ὥστε καὶ τὸ σῶμα κατατέμνειν
 τῆς ἐκκλησίας. χρῆναι δ' ἐκείνους αὐτῷ, καὶ μὴ αὐτὸν σφίσι
 20 ἔπεισθαι, ἐχθροῖς ἀριδῆλως οὔσι καὶ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις διαφερο-

29. De reliquo haud poterant quidam vel ipsi quiescere vel quiescere sinere fruentem isto recessu Iosephum, sed quotidianis hominem turbabant congressibus, multum ei negotii facessentes, dum eius langrescentem, ut querebantur, nimia morum simplicitate zelum excitare ac quasi subiectis facibus accendere tentabant. erat autem is tam remissae ac comis naturae vir, ut si cui eorum qui cum ecclesia communicabant causa invidiasset adeundi eius, et qui accedebat, vellet benedictionis ipsius particeps fieri, non opus alio haberet quam prociudere et benedictionem petere: statim enim quemcumque ad communionem admissum prolixo impetiebat gratia sancti spiritus; quod et iis qui circa ipsum erant et reliquis aliis videbatur intolerabile. quare ipsum quotidie advenientes etiam atque etiam urgebant, ut plane se ac palam abscederet ab omni consuetudine partem contrariam sectantium. id vero sibi nuntiatum imperator graviter accepit quam pro caetera sua in eum hactenus demonstrata benevolentia et fide, culpans in eo quod nimis se facilem praeberet studiis factiosorum; in quo eius cum prudentiam constantiamque requirebat, tum praeterea querebatur iniuste ab eo secum agi, qui ei tam liberam tranquillamque, quod ea ipsum gaudere arbitraretur, quietem ac securitatem daret: ipse autem non dubitaret nec cessaret in intimam etiam familiaritatem admittere homines, a quibus longe alia sentientibus et in contrariam toto nisu factionem incumbentibus corpus ecclesiae laceraretur, cum potius oportuisset ipsum pro auctoritate sua dare operam ut illi sese ipsi accommodarent acquiescendo publice decretis et tranquille vivendo, non autem committere ut exemplo eorum turbulentisque consiliis abripi ipsum et par-

- C** μέγιστος. προύπεμπε τολύνην τοδς ἀπεροῦντας μὴ δέχσθαι σφᾶς, ἦν μέλοι οἱ τοῦ καθ' ἡσυχίαν καθῆσθαι. Ἰωσήφ δ' ἀπεκρίνατο, ἦν αὐτόν τε περιορίζειν θέλοι καὶ τοδς ἀμφ' αὐτόν, οὔτω καὶ ἀναγκαιῶς τοδς προσιόντας μὴ δέχσθαι, πρότερον δ' οὐ καλῶς ἔχειν κατηγορεῖσθαι, ἦν τινας προσιόντας καὶ δέχοιτο· ἀνάγκη γὰρ εἶναι προσφοιτᾶν σφίσι καὶ τῶν ἀγνώτων, μὴ ὅτι γε τῶν γνωριμῶν συχνοὺς εἰς παράκλησιν. ἦ γοῦν περιορίζειν, εἰ θέ-
- D** λοι, ἦ ἄνετον ἀφέντα ἀκαταιτίατον μὴ μέμφεσθαι. ταῦτα μὲν Ἰωσήφ ἀπεκρίνατο, οὐ τῷ πλέον εἰς κακοῦχίαν τῶν παρόντων ἐθέλειν, ἀλλὰ πιστεῦών τῇ διαθέσει, ἅμα κινῶς τοῖς λόγοις καὶ 10 τῆς βαρύτητος οὐκ ὀλλγον, εἰ τῆς τιμῆς ἔξοστρακίσσας ποιεῖν ἐθέλει καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων παρακλήσεως ἔρημον. ὁ δὲ βασιλεὺς οἶον ἐκ τῶν λόγων λαβὼν τό οἱ συνοῖσον, καὶ ὅτι κατῆρξεν ὁ πεισόμενος λέγων οὐ αὐτόδς βουλόμενος ἴσως ποιεῖν κατὰ τὴν
- E** πρὸς ἐκεῖνον θυσωπλίαν ἀπέσχετο, εὐπρόσωπον οἶον ἐντεῦθεν 15 τὸν περιορισμὸν ἐκείνου θέμενος ὡς ἐκείνου πρώτως μνησθέντος,

tes palam sequi hostium manifestorum, in rebus maximis ab ecclesia reque publica irrevocabiliter dissidentium, appareret. misit ergo ad Iosephum imperator certos homines, qui suo nomine viderent ne talium deinceps hominum convictum congressumque admitteret; si quietis, qua gauderet, certam sibi vellet constare possessionem. respondit Iosephus unam rei quam iuberet exequendae rationem esse, si se ac eos qui secum essent in exilium amandaret imperator: relegatis enim facultatem deforse istos quorum familiaritate interdiceretur alloquendi. quamdiu vero eo loco degeret, haud se iure culpam quod adentes ad se aliquos non excluderet: nam nisi humano solatio carere omni in isto recessu vellet, necesse sibi esse officia non aspernari ultra ad se ventitantium etiam ignotorum, multo autem magis admittere notissimos sibi olim et familiares plurimos. aut igitur exilio me mulcet imperator, aut libere me frui sinat hoc quod indulget otio; nec colloquiis, sine quibus vita hic quidem vitalis non sit, criminis quo carent notam appingat. haec fuit ad missos ab imperatore oratio Iosephi, non illius quidem eiici volentis, aut a suburbanis recessus, quo libenter utebatur, quiete divelli, sed magnopere fidentis olim in se perspecto affectu imperatoris; quem nunquam eo venturum sperans ut tam carum sibi caput amandare sustineret, de industria in ea quam fecit exilii mentione verbis est usus acerbitatis non parum sono ipso praeferebantibus, cum sic exaggerans diceret "exterminet sane nos, postquam honoris delectit; et si omni humano privatus solatio vult, in feram aliquam eiciat solitudinem;" tali scilicet commemorazione confidens commoturum se aliquam in animo principis sibi devinctissimi aut misericordiam aut verecundiam sui. at longe opinione falsus est sua: quippe imperator, cuius in animo tener ille vetus ac filialis in Iosephum amor refrixerat non parum, hoc illius responso plausibilem nec sibi neglegendam offerri excusationem apud vulgus credidit sententiae durioris, magnam invidiae partem detractum iri recte ratus decreto in Iosephum exilio, si, quod egit, studiose divulgaret id ultra sibi consociasse poposcisseque ipsum; se in eo tantum voluntati eius apertis verbis indicatae

πέμψας ἐξάγει τε τῆς Λαύρας, κὰν τῇ Χηλῇ (φρούριον δ' αὕτη ἐπινησίδιον πρὸς ταῖς ἄκροις τῆς Εὐξείνου θαλάσσης) περιορίζει, εὐχερεῖ μὲν ἐνταρξίζειν, δυσχερεῖ δὲ πύμπαν διαχειμάζειν, ὡς κατὰ στόμ' ἀπαντιῶντος τῇ νήσῳ βορέου καὶ τὴν πικρίαν ἐκ-
 5 πνέοντος τῆς ψυχρότητος. τινὰς δὲ καὶ τῶν μοναχῶν, οἳ δὴ
 κάκεινῳ προσέκειντο, ἄλλον μὲν ἄλλαχού ἐξορίζει καὶ νήσοις τοῖς P 284
 κατ' Αἰγαῖον περιορίζει, τὸν δὲ γε μοναχὸν Ἰασίτην Ἰῶβ ἐν
 Καβαλα (φρούριον δ' αὕτη πρὸς τῷ Σαγγάρι κείμενον ποταμῷ)
 ὑπ' ἀσφαλείαις πέμψας περιορίζει.

10 30. Τότε μὲν οὖν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκστρατεύειν ἐπ' Ὀρε- B
 στιάδος παρασκευαζόμενος, τοὺς Γενοῦτιας παρακινουμένους ἐξ
 ἀναιδείας ταπεινοῦν ἐβούλετο. πρότερον μὲν γὰρ πολλῶ προεΐ-
 χον σφῶν Βενετικοὶ καὶ τὸ κατὰ σφῶς συνέδριον πλούτῳ τε καὶ
 ἄρμασι καὶ παρασκευαῖς ἀπάσαις, ἅτε καὶ τῇ θαλάσῃ προσχω-
 15 μένους πλέον ἐκείνων, καὶ μακρῆς ναυοὶ τὰ πελάγη διαπε-
 ραιουμένους, καὶ προσκτᾶσθαι πλείονα κέρδη συνέβαιεν ὧν C
 οἱ Γενοῦτιαι προσεκτῶντο πραγματειῶν μετακομισεῖσι καὶ κινήσε-
 σιν. ἐξ ὅτου δὲ τοῦ Εὐξείνου πελάγους ἐγκρατεῖς ἐγένοντο Γε-
 20 νοῦται βυσιλέως διδόντος καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ πάσῃ καὶ ἀτελείᾳ, καὶ
 κατετόλμων αὐτοῦ καὶ μέσου χειμῶνος ἐν συστελλομέναις κατὰ
 μήκος ναυσίν, ἧς ἐκείνοι ταρτίτας λέγουσι, πλέοντες, μὴ μόνον

9. ἀσφαλείας P. 14. ἄτε] τούτους γὰρ ἄτε? an οὗς γε?

annuisse. ergo illum educit Laura, et deportari curat Chelam. arx ea est insularis in extremo Euxino mari, habitatio iucunda verno tempore, hieme aspera nec fere tolerabilis, quippe illam Septentrioni obversam insulam saevo totis faucibus Borea perflante et frigus inhalante rigidissimum. quosdam vero monachorum, qui ei adhaerebant, alium alio exultatum misit, varie in Aegaei relegans insulas. at monachum Iasiten lobum Chabaeam, quae arx est ad Sangarem amnem sita, fida ibi custodia tenendum misit.

30. Circa hoc tempus imperator expeditionem in Orestiadem adornans, Genuensium sese insolenter efferentium fastum deprimerе constituit. his antea quidem Veneti haud dubie praecelluerant opibus caeteroque splendore, ita ut horum proceres, unde concilium publicum et gentis senatus constat, divitiis armis et reliquo apparatu omnis generis Genuensibus longe copiosiores apparerent. causa erat differentiae, quod Veneti plus mari uterentur, et navibus longis assidue ultra citroque commeantes quaestuosissimis commercii vim pecuniae congererent, haud paulo maiorem quam quantam lucrari contingeret Genuensibus intra fines angustiores et quasi timidius negotiantibus. ex quo autem Euxini potentes maris, concedente imperatore, fuere Genuenses cum plena libertate atque immunitate portorum et vectigalium quorumvis, tanta et attentione et assiduitate in rem incubuere, ut ne media quidem hieme dubi-

- D Ῥωμαίοις ἀπέκλεισαν τὰς κατὰ θάλασσαν κελυθούς καὶ πραγμα-
 τίας, ἀλλὰ καὶ τῶν Βενετικῶν πλούτῳ τε καὶ παρασκευαῖς
 ὑπέρεσχον. διὰ τοῦτο ξυνέβαινε σφοῖσι καὶ καταλαζονεῦσθαι
 μὴ μόνον τῶν τοῦ γένους ἐκείνων ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίων αὐτῶν.
 προσπειλοτιμῆται μὲν οὖν βασιλεὺς ἰδίως καὶ τινι εὐγενεῖ Γε- 5
 νουίτῃ, Μανουὴλ λεγομένῳ τοῦ Ζαχαρίου, τὰ τῆς κατ' ἀνατο-
 P 285 λῆν Ὠκεαίας θρηνιά, μέταλλον στήψιως ἔχοντα, ἐφ' ᾧ δὴ κα-
 τοικήσας σόναμα τῷ ἰδίῳ λαῷ εἰργάζετο. καὶ πολλὰ τῆς ἐργα-
 σίας ἀπονάμενος καὶ πλεόν ἤθειεν ἔχειν ἐκ τῆς τοῦ κρατοῦντος
 πρὸς ἐκείνον εὐμενείας καὶ διαθέσειως. ἤξειον γοῦν μὴ ἀνεῖσθαι 10
 Γενουίταις ἐκ τῶν ἄνω μερῶν διὰ θαλάσσης Εὐξείνου καταγεῖν
 στυπτηρίας μέταλλον, ἐπεὶ πολλῇ τινὶ χρῶνται ταύτῃ τὰ ἐξ
 ἐρίων ὑφάσματα μαιλόντες χρώμασι διαφόροις, ὡς ὄραν ἔξεισι.
 καὶ ὁ βασιλεὺς κατανεύων ἐπέταττεν. οἱ μὲν οὖν ἐν τῇ πόλει
 B Γενουίται, ἅμα μὲν αἰδοῦμενοι τὴν βασιλικὴν πρόσταξιν, ἅμα 15
 δὲ καὶ ὡς τὴν πόλιν τὴν ἐσχάτην ἀπόβασιν ἔχοντες, ἕμενον ἐπὶ
 τρόπου τοῦ τὰ ἐπισταλμένα πληροῦν. ἄλλοι δὲ τινες ἐκ Γενούας

6. τῷ ?

tarent Pontum transfretare, utentes ad id non penitus rotandis sed contractae longitudinis navibus, quas ipsi Taritas vocant. hac illi strenuitate ac diligentia non modo Romanis maritimae negotiationis vias omnes interclusere, fructumque ac lucrum ad se traxere navalis universalis commercii: verum etiam id consecuti sunt, ut numero pecuniae, et quod inde plerumque consequitur, cultu ac luxu ornatus varii pompaque domestica speciosae pretiosaeque suppellectilis Venetos iam ipsos post se relinquere. hinc more ingenii humani contigit ipsis efferre sese arrogantius et insolenscere, non aliis modo Latinis prae se spernendis, sed Romanis etiam in Oriente dominantibus. attribuerat autem liberali privilegio imperator cuidam Genuensi nobili, cui Manuelli nomen erat, Zachariae filio, Phocaeae montana quae Orientem spectant, quibus insuat aluminiis fodinae. ibi ille habitans cum sibi subiecta operarum multitudine indefesse laborabat eruenda distrahendaque ista merce; ac cum inde plurimum congestisset lucri, gustu, ut fit, quaeustus in amplius ditescendi sitim accensus voti se huius fore competentem speravit, si benignitate imperatoris, quem sibi faventem erat expertus, ulterius uti pergeret. cum igitur exposuisset prono ad illi gratificandum Augusto accommodatissimum ad sui compendii rationes fore, si negaret deinceps aliis Genuensibus facultatem importandi alumina e superioribus per Pontum Euxinum partibus, inde siquidem vim inferre magnam illi consueverant istius mercis vendibilis in primis, quoniam plurimus, prout hodieque cernitur, eius usus est in pannis e lana texta colore vario fucandis, impetravit quod voluit; et edicto Augusti rite signato interdictum ea negotiatione Genuensibus est. isti decreto, ubi enotuit, ea quidem Genuensium pars, quas domicilium Constantinopoli habebat et sede fortunarum iam illic constituta non alium alibi uspiam receptum se habere sentiebat, refragari auctoritati principis, in cuius dititione viveret, non ausa, talis deinceps invectione mercimonii

παρ' οὐδὲν τὴν πρόσταξιν θάμνοι, ναυπηγησάμενοι μίξω φορ-
 τίδα στρογγύλην τῶν βαρυφορητουσῶν ἐξέπλεον τῆς σφετέρως,
 καὶ δὴ τῶ Θρακικῷ προσοκειλαντες Βοσπόρῳ διέπλεον τὰ στενὰ
 τοῦ Πόντου, ἀφροντίστως ἔχοντες καὶ βασιλέως καὶ τοῦ κατὰ
 5 σφᾶς συνήθους· μηδὲ γὰρ εἶναι τὸν προσίσχοντα τοῖς ἐνταυθοῖ C
 ἐκ Γενοῦας, πρὶν ἂν πρὸς ταῖς Βλαχέρναις γενόμενον βασιλεῖα τε
 εὐφημεῖν τὰ εἰκότα καὶ προσκυνεῖν, ἐτέρωθι τρέπισθαι. τότε
 τοῖνυν ἐκείνοι καὶ αὐτῶν συνθισιῶν τῶν κατὰ σφᾶς ἀμελήσαντες,
 οὐρίῳ χρησάμενοι τῷ ἐκ νότου πνεύματι ἀνήγοντο ἀφροντίστως,
 10 καὶ τὸ στόμα διεκβάττες τοῦ Πόντου πρὸς τοῖς βορείοις τῆς Θα-
 λάσσης λιμῆσιν ἐνώρμων. ἀκείνοι μὲν τὰ πολλὰ ἐπὶ χρόνον πει-
 ρατεύοντες διετέλουν. ἔσπερον καὶ φορταγωγούσαν ληϊσάμενοι D
 ναῦν, οὐκ ὀλίγον μέρος τοῦ φόρτου καὶ στυπτηρίαν ἔχουσαν,
 ἐν ταύτῃ τὰ πάντα νηησάμενοι κατ' ἀσφάλειαν θαρροῦντες κα-
 15 τέπλεον. βασιλεὺς δὲ πυθόμενος τὴν διάβασιν ἐν δεινῷ τὴν κα-
 ταφρόνησιν ἐποιεῖτο, καὶ ἐπὶ λογισμῶν ἔστρεψε πῶς ἂν ἰγγένοιτο
 ἐν χερσὶ τοὺς καταφρονήσαντας περισχεῖν. ἀλλ' οὐδ' ἐκείνοις
 ἠγγόητο τὸ παράπαν ἢ τοῦ βασιλέως θέλησις. ἀμῆλει τοι καὶ
 διὰ φροντίδος ἐποιούντο τῆς οὐ τυχούσης τὸν πλοῦν εὐδοῆσαι E
 20 σφίσι καὶ αὐτοὺς διαδρᾶναι τὸν κίνδυνον, ὃν ἐπυθάνοντο ἐπηρ-

abstinuit obnoxie, mandatis imperatoris obtemperans. verum alii quidam
 ex ea gente domicilia Genuae habentes, praescripto imperatoris nihili ha-
 bito, fabricati navem ingentem rotundae formae onerariam, e proprio
 solventes portu et in Thracium evecti Bosporum per Ponti fauces in Euxi-
 num penetrarunt, nulla cura aut ratione habita vel imperatoris vel anti-
 quae consuetudinis ipsorum, qua soliti eatenus fuerant, ubi primum com-
 paraebant in his partibus, adire recta palatium Blachernarum, nec quid-
 quam antea rerum genere aut quoquam divertere, quam ibi suum obse-
 quium imperatori professi solemnī acclamatione ac veneratione fuissent.
 tunc igitur iis illi omnibus contemptis, ac cunctis officii modestineque
 rationibus susque deque habitis, austro inflante vela valido secure tra-
 iecerunt per angustias Bospori, et in Septentrionales Ponti portas invecti
 non sua solum illic per otium negotia tractarunt, sed praedis agendis et
 piratica toto illo mari facienda non parum temporis triverunt. tandem in
 onerariam incurrentes magnam et pretiosam gravem mercibus, quarum
 pars erat non exigua pondus ingens aluminis, ea expugnata praedaque
 universa in suam navem condita retro proram in patriam verterunt,
 transitari denuo securissime praeter urbem ac portum Constantinopolis,
 sine ullo cuiusquam metu, per summum Romanae potentiae contemptum.
 eius audaciae superbiaeque certior factus imperator indignissime, ut par
 erat, iniuriam talit; decrevitque non committere ut se impune tantum
 ausos gloriari Genuensibus liceret. disquirebat autem modum quo istos
 sub manum ac potestatem suam redigere contemptores posset. at neque
 his ignotam erat votum studiumque imperatoris. itaque curam ac diligen-
 tiam non vulgarem adhibebant in expediendo cursu explicandoque sese ab

τῆσθαι τούτοις παρὰ βασιλέως. ὡς γοῦν ἐκείθεν πλέουσι τὰ τῆς ἀνατολῆς κατεφαίνοντο ὄρη καὶ ἦν μὲν αὐτοῖς ποτὲ ἐξ οὐρίων πλέειν, ποτὲ δὲ καὶ λεχρίους πρὸς τὸν ἐμπύκτοντα ἄνεμον, ὅπως ἂν σφίσι ῥέποι τὸ πνεῦμα, ἐν ἄλλοις μὲν αὐταρχεῖς ἦν τὸ τοιοῦτον καὶ σφίσι ἀποχρώντως εἶχε πρὸς εὐπλοίαν, τῇ Φάρῳ δὲ ὡς προσίσχουσιν ἐν καὶ μόνον ἐδοκιμάζετο πνεῦμα χρησιμεῦσον τὸ P 286 τοῦ βορρᾶ, πλὴν οὐκ ἀνεμιμένον καὶ κατερραθυμημένως ἄον ὡς καὶ εἰς νηγεμίαν ἀμφιβάλλεσθαι τὸ τοῦ ἀέρος κατάστημα ἐκ τοῦ τὰ λαίφη καὶ μόνον ψαίρειν, ἀλλ' ὃν ἄρα καὶ Ταναΐτην ὀνομάσειέ τις τῶν ναυτικῶν· τούτῳ γὰρ καὶ μόνῳ εἶχον ἰσχυρῆεσθαι, 10 ἀηλεκικότες τῶν ἄλλων, πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ βασιλέως λόχον ταῖς πορείαις αὐτῶν ἐφιζήνοντα. καὶ γ' ἐφ' ἡμέραις προσδοκῶσιν ἀσμένιοις σφίσι ἐπέστη καὶ λαμπρὸς ἔπνει, καὶ ἐξ οὐρίων τὸ πνεῦμα ἴστατο τῇ νηϊ. ᾧ δὲ θαρρήσαντες τὰς τόλμας ἐθάρρυ-
B νον τὰς ἰδίας, καὶ τοὺς φώσσωνας αὐτίκα διαπετάσαντες ὄλους 15 κατὰ ῥοῦν ἐφύροντο, πίσυνοι μὲν καὶ τῇ τοῦ πνεύματος σφοδρότητι, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰ πλευρὰ τῆς νηὸς βόαις αὐαῖς ἐξήρτυον καὶ ὄπλοις κατεκοσμοῦντο, ὡς ἀποχρώντως ἀνδεξούσης μὲν πρὸς πῦρ καὶ πᾶν τὸ βαλλόμενον τῆς νεώς, πολεμησόντων δὲ καὶ αὐτῶν εἴ τινας ἐκ βασιλέως ἐπίθοντο. τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ-
 των ὁ βασιλεὺς πυθόμενος ἀποστέλλων προσέειπε τοῖς κατὰ

insidiis Romanarum navium, quarum rectoribus sciebant ab imperatore mandatum ut observare ipsos in transitu ac omni ratione comprehendere conarentur. ut igitur ipsis e Ponto patriam versus cursus tenentibus montes Orientis apparuerunt, facile usi sunt, ope artis nauticae, vento, qualiscumque tunc spirabat, non plane adversus, illum nunc recta operans velis nunc obliquatis capientes, prout opus erat ad flectenda promontoria; ad quod sufficiebat aura modica. ergo sic progressi continenter sunt ad Pharum usque, ubi subductis rationibus instituti cursus et periculorum impendentium, statuerunt deinceps non quemcumque sibi a Septentrione ventum satis fore. qui enim tunc fiabat lenis erat, molliter solum stringens, non pleno impetu impellens vela, ut malaciae propior coeli status videretur. egere se autem ad eluctandos quos providebant occursuros obices vehementi Borea; qualis est ille quem Tanaitem nautae vocant. huic, inquam, confidere uni se statuerunt posse; qui nisi contingeret, plane desperabant insidias se Romanarum posse navium effugere. ecce autem postquam aliquot ibi dies substiteret, commodam ille ipse optatus ventus spirare ab arcto vehemens coepit; nec cunctati videlicet illi sunt totos illi libentissime pandere linteorum sinus, auctacterque investiti spe optima ferebantur, evolaturos sese rati vi aurae tam prosperae trans quamlibet infestos insidiantium conatus. navis latera quietiam siccis boni coriis munierunt, ut ab igne forte iniecto aut alia quavis ab hostibus elaculata peste tuta forent. arma ipsi expedierunt, vim repellere parati quaecumque ab imperatoris inferretur. his imperator com-

περὶ αὐτὴν Γενουσίταις πέμπειν τοὺς κωλύοντας, οἳ καὶ συγχρόνως C
 πέμποντες τοὺς ἀπεροῦντας μὴ πλεῖν προσωτέρω οὐκ εἶχον πέ-
 θειν. οἱ δ' ἀπεστέγουν μὲν πρὸς τὴν ἔνστασιν, ὁμῶς τὸ ἐφ'
 5 αὐτῶν προορώμενοι μένον εἰς τε τὸ πρὸς βασιλείας εὖνον καὶ εἰς
 τὴν πρὸς τὸ γένος ἐπιστροφὴν, ἠφίουν τὸ πᾶν ἐπ' ἐκείνῳ. ὁ μὲν-
 τοι γε βασιλεὺς ἐσχάτην περιφρόνησιν ἠγγησάμενος, καὶ γ' εἰς
 ἀτιμίας μελλόντος λόγον, εἰ καὶ δυσφεικὸτος ἐκπλεύσειαν, ἐπαγείρει
 μὲν τὰς κατὰ τὴν πόλιν εὐρεθείσας ὀλκάδας, περιουνάγει δὲ καὶ
 καθὼς τις ἐπακτήρ κύνας τὸ ἀνά τὴν πόλιν Γασμουλικόν, ἐφι- D
 10 στᾶ δὲ τούτοις τὸν βεστιάριον Ἀλέξιον τὸν Ἀλνιάτην. καὶ κείνος
 ἅμα τοῖς περὶ αὐτὸν τὸν Βόσπορον ὡς εἶχε διαπεραιωθεὶς δεινὰ
 ἐποίησε προστάσεων· καὶ εἰ μὴ τούτους καταγωνίσονται, ἴσον
 ἐτίθει καὶ τῷ τῆς ἀρχῆς στέρεσθαι. συνταξάμενοι τοιγαροῦν οἱ
 15 φορητῆρόν κατιοῦσαν ἰδέχοντο. καὶ οἱ μὲν προσπίπτοντες καὶ γε
 κύκλῳ περιπτυσσόμενοι μαχητῶν ἔργον ἐπλήρουν, ἀλλ' οὐκ ἦσαν E
 τὸ παράπαν· ἥ τε γὰρ ἔξ οὐρίας ὄρη καὶ τὸ ὑπερηνιστηκὸς τῆς
 νηὸς ἐκείνοις ἐς ὅτι μάλιστα ἐβοήθει, καὶ μάταιος τοῖς ἀνδιστα-
 μένοις ἦν ἡ σπουδή. καὶ οἱ μὲν ἐπιῆχον ὀρμῶντες ἐφῆξεν, οἱ

10. βεστιάριον P.

pertis imperavit Genuensibus Peraeae degentibus mittere qui sisterent
 hos populares suos, et his suaderent non sic insalutato imperatore praer-
 terire. fecerunt id illi studiosae sed nihil profecerunt, perstantibus aliis
 in proposito et monita convicio repellentibus. quare illi, ne sibi fraudi
 esset aliena contumacia, retulerunt imperatori se quod suarum erat partium
 sedulo egisse, dolere autem quod hi sui cives sibi morigeri non
 fuerint: coerceret eos ipse pro sua potentia, nec peccantium culpam im-
 putaret insontibus, aut gentis universae proprium esse duceret paucorum
 crimen. his imperator auditis summae sibi fore ignominiae reputans tam
 proterve se contemni sibi sine illud sinere, immittit in eos repente quan-
 tum expeditarum in navalibus et portibus repertum est navium. haec
 omnes universis e Gasmulica navali militia, qui tum Constantinopoli
 fuerunt, plenae, canum instar irritatorum coortae in transeuntes Genuen-
 ses sunt undique, vehementissime instantes. impositus ad hoc dux ipsis
 fuerat vestiarius Alexius Alyattes, qui cum suis confestim trajecto Bos-
 poro nihil sibi reliqui ad omnem contentionem faciebat, mandans atque
 instigans, sicque in animum inducens, si non expugnaret tali loco teme-
 rarios piratas, nihilo sibi minus id fore dedecus quam si praefectura
 ignominiose privaretur. ordinati ergo hinc quidem in foris navium, hinc
 e terra in litore milites, pro se quique eiulando impetebant onerariam:
 sed cum nihil minus quam quantum ab optimis expectari militibus poterat
 tali tempore facerent, frustra erant tamen, utique adversus onerariam
 extantibus alto, hisque munitis, lateribus protectam, et valido a puppi
 impulsam vento, sicque prorsum irrevocabili ruentem cursu, strepitus

δ' ἐπὶ τῆς νηὸς κατημέλουν ὡς μηδὲν ἀνυσόντων· συχνῶν γὰρ
 δίστεινόντων τοὺς φώσσωνας καὶ πολυποδὸς ποιούντων τὸ στερρόν
 ἐνίκα τοῦ πνεύματος, καὶ προσεχώρει μείζον ἢ ὡστ' ἐπισεχθῆναι
 P 287 τοῖς κάτωθεν ἐμποδίζουσι, καὶ κατ' ὀλίγον διολισθαίνουσα δι-
 φύγγανε τοὺς ἐπιτειθεμένους κύκλω, πολλοὺς πρὸς ὀλίγους ὄντας. 5
 ὁ δὲ βασιλεὺς ἔξω πον καθήμενος ἔσφυζε τὰς ὀρμὰς ἐνορῶν τὰς
 ἀποφυγὰς, καὶ συχνοὺς ἐπεμπεν, ἄλλους ἐπεθάρανον, ἄλλους
 καλεῶν καὶ προσαπειλούμενος. αἱ σπουδαὶ δ' ἦσαν ἀνόητοι,
 καὶ τῶν σπενδόντων τὰς χεῖρας τῷ οὐρῷ τοῦ πνεύματος ἢ ναὺς
 ἀπεδίδρασκεν. ὡς γοῦν ἐκεῖνοι μὲν ἐν ἀπόροις ἦσαν, ὁ βασι- 10
 λεὺς δ' ἐν ἀθυμίᾳ δεινῇ, χλεύην τὸ πρῶγμα οἰόμενος καὶ ἀντι-
 B κρος γέλωτα, εἰσάγει τις τῶν ἀμφ' αὐτὸν βουλὴν δοκοῦσαν συν-
 οίσειν. ἡ δ' ἦν χρησαμένους παρὰ Καταλάνων τῇ σφῶν νηί,
 μεκίστη τῶν ἄλλων οὕση, ἐπιβῆναι τοὺς αὐτάρχεις πολεμάρχους,
 καὶ οὕτως ἐπεμβαλόντας τοὺς ἐκείνης φώσσωνας τῷ προσωρῶ- 15
 σοντι πνεύματι ὡς πρώτως μετέχοντας τοὺς τῶς ὠργισμένους
 ἐπιτειχίσαι, ὡστέ καὶ ἀπνοεῖν, καὶ οὕτω τῆς ὀρμῆς καθυφείσαν
 ἐπ' ἐκείνην ὀρμῶν τοὺς καὶ πατέρας ὄντας. τοῦτο γοῦν βουλευ-
 C θέν ἄμα τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἠνέετο, καὶ δὴ τὴν ταχίστην ἐμβάν-
 τες ἐκ πρύμνης γίνονται τῆς καταγομένης· ἔτυχε γὰρ καὶ ἡ ναὺς 20
 ἕγγυς, καὶ εὐχερῆς ἦν μετενεχθῆναι πρὸς τὰ προσηγόμενα.

6. τῆς ἀποφυγῆς?

7. ἐπιθαρόνων?

vani circum tumultuantium egregie securam. ridebant igitur eius vectores
 conatus hostium inanes; et cum distenta vento carbasa crebris undecun-
 que sagittis perforarentur, iis utcumque pertusis pedem nihilo secius fa-
 cere pergebant, abundante vi aurae propitiae; qua longius ante a tergo
 sequentes efferebantur, quam ut esset periculum ne a quoquam eorum
 prope adiri, nedum capi aut teneri possent. quae vero naves a lateri-
 bus incurrerent, eas utpote humiliores et minores ludibunde repellebat
 ingens mole et plenis velis oneraria pervolans. cernebat haec imperator
 ex edito longe intuens, alios misitans super alios, adhortans, iubens,
 minans. sed et ipsius iubentis et parentium cunctorum aequae inania ef-
 fectuque cassa studia erant, evolante inter manus navi beneficio venti
 prosperi. cum ergo milites quidem quo se verterent ignari, imperator
 autem sui contemptu ludibrioque tanto in iram irritatus maximam, varie
 sed inutiliter aestuarent, fuit qui Augusto consilium e re nata non im-
 probable suggereret. id erat ut in quandam, quae magna et praevalida
 forte illic stabat, Catalanorum navem commodato a dominis acceptam,
 inductis repente quot ea posset capere militibus, iuberet illam continuo
 expansis eidem vento totis velis in puppim fugientis invehi, et sic in-
 fracta vi aurae viaque Boreae obstructa, velocitatem imminuere ruentis
 cursumque retardare. dictum in opus confertur. momento se admovet a

κακείνης πεσοῦσης πρόσθεν αἱ τῆς δευτέρας προαὶ ἐμπαλοῦσι τῆ
 προτέρα, καὶ τὸ πολὺ φόσημα τῶν φωσσωμένων τῆς πολιμίας εἰς
 ὄλιγον περιστὰν ἀντίκα ἀκίνητον τὴν ναῦν ἐνειργάζετο. ἐμπι-
 πτουσῶν τοιγαροῦν ἀμφοῖν ἐκ θατέρας ἐκθοροῦντες εἰς ἐκείνην,
 5 καὶ τῶν κάτωθεν προσβοηθουσῶν, μεγίσταις προθυμίαις ἔβαλον. D
 καὶ οὕτως ἐκ' αὐτοῖς ἄλλοι καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἔτεροι ἐπεμβαίνοντες,
 τοῦ βασιλέως παραθαρρύνοντος ἔξωθεν, κρατερεῖ μάχη ἐπὶ πολὺ
 τῆς θαλάσσης προελθούσαν αἰροῦσι τὴν ναῦν. καὶ ταύτην μὲν
 πρὸς τῷ βασιλικῷ νεωρίῳ ἰστῶσι κατάξαντες, αὐτοὺς δὲ ταῖς
 10 ἄξιαις δίκαις ὑποβαλόντες ἐτιμώρουν. πολλοῖς δ' ἐκείνων καὶ
 τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξώρτυτον τοῖς προστυχοῦσι πασσάλοις, ἀντί-
 ποινα τῆς πρὸς τὸν βυσιλέα καταφρονήσεως. παρειακὸς τούτῳ E
 ἔμπιπτε καὶ ἄλλο τι, καὶ τοῖς Γενουταῖς προστρέβεται ἔγκλη-
 μα. τινὸς γὰρ ἐκείνων ὑπερηφανουσαμένου προσελῶντι, καὶ εἰ-
 15 πόντος ὡς ἡ πόλις καὶ πάλιν ἔσται τοῖς ἡμέτεροις, ζηλώσας ἐκε-
 νος βάλλει κατὰ κόρησιν καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἀχρεῖοι τῷ Λατίνῳ,
 καὶ εὐθὺς τῷ πλήξαντι ὁ διὰ μαχαίρας ἐσχεδιάζετο θάνατος.
 τοῦτο μαθὼν βασιλεὺς δευνὰ ἐποίησεν, καὶ τὸν ἴδιον προσερέτην
 οὐκ ἀνίει ζητῶν. ὡς δ' οὐκ ἐδίδουν (οὐδὲ γὰρ ἦν) εὐθὺς θυμὸς P 288
 20 αἴρεται κατ' ἐκείνων, καὶ τῷ Μουζάλωνι Μανουῆλ ἀντίκα

8. καριστὰν P.
 τs P.

ibid. εἰργάζετο. ἐμπιπτουσῶν?

13. ἄλλο

tergo inumbrans et ventum interceptiens oneraria, latitudine vaste paten-
 tium alarum obicem opponens vento propellenti Genuensem navem; quae
 sic destituta constitit, otiumque admotis hostibus dedit in eam insiliendi.
 adiuvabat id agentes e Catelano parvis altitudinis navigio varius et vehe-
 mens undique conatus humillorum undique navium omni ex parte ado-
 rientium. nec obsistit diutius potuit. alii super alios irrumpentes perru-
 perunt tandem aditum; et post longam atrocemque pugnam, adhortante
 suos e loco conspicuo praesente imperatore, capta tandem oneraria in
 urbis navale deducta est, vectores autem eius meritis subiecti poenis.
 multis enim eorum effossi sunt oculi sudibus forte repertis sub miserorum
 palpebras infixis, debito, ut exprobrabant, supplicio, despectui habere
 non veritis Augustam maiestatem. contigit et quiddam alias huic non ab-
 simile, unde gravis in eosdem Genuenses et invidia publica et indignatio
 principis exarait. cum enim quidam ipsorum iactabunde Proselonti dixis-
 set "iterum a nostris urbs obtinebitur," indignans ille infregit colaphum
 tam valide Latino ut oculi ei usum ademerit, non impune: nam statim
 percussor gladio confossus interiit. quadam eius rei fama sparsa commo-
 tus imperator hanc certo factum explorandi rationem init. suum reddi
 sibi remigem a Genuensibus poscit, graviter id urgens, et ni faciant mi-
 nans. ut autem illi non reddebant (nec sane poterant eum representare
 qui nusquam iam esset), pro convictis hoc ipso patratae caedis eos ha-
 bens, nec ferendum id facinus ratus, Manuēli Muzaloni subito imperat,

- προστάσει τὸ γένος ἔξαναστατοῦν ἅπαν μὴδὲν μελλήσαντα. συνῆκτο τὸίνυν ἐν ἀκαρεῖ τὸ στρατιωτικόν, ὅσον ἦν ἐν τῇ πόλει καὶ ὅσον ἔξωθεν προσεγένετο. καὶ ἅμα φοβεροὶ μὲν ἰδίῳ φοβερώτεροι δ' ἐπιδέσθαι τὰς ἀπάντων οἰκίας κυκλοῦσι, καὶ πρὸς τῷ ἐγχειρεῖν ἦσαν, τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἀναμένοντες κέλυσιν. 5
- B** οἱ δὲ τῷ φοβερῷ ἐκπλαγέντες, καὶ καθ' ὅσον οἶον τε συστειλλαντες τὸ ἔμφυτον τοῦ θυμοῦ, ἀπνευσῶντο πρὸς τὰ πραττόμενα, καὶ τῆς κατὰ σφᾶς ἰσχύος ἀμείνους τῇ ὑποκλίσει καὶ τῷ ταπεινῷ σχήματι κατεφάνησαν, καὶ δὴ πρὸς ἰκεσίας ἐτρέποντο, καὶ προσελιπάρουν τῶν ἰδίων τραχήλων ἐκδήσαντες ἑαυτοὺς ἐς ὃ τι 10 καὶ βούλεται ὁ κρατῶν χρῆσασθαι, ὁμολογοῦντες ἦττους εἶναι
- C** τῆς βασιλικῆς ἔξουσίας, καὶ ὃ τι προστάσσοι εὐπειθεῖν ὑπισχυόμενοι, μὴδ' ἀναφυγὴν εἶναι σφίσι πλὴν τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως συμπάθειαν. οὕτω ταπεινωθέντες τῷ φόβῳ πληθὸς ἄθρονον πρὸς τὸ κελυόμενον ἐνεδίδουν, καὶ πολλῷ χροσίῳ προστιμηθέντες 15 τὴν βασιλικὴν ὀργὴν μόλις καταμαλάττουσι, πολλῷ τῆς σφῶν κορό-
- D** ζης ἐκείνην ἀνυσιμωτέραν γνωρίσαντες. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις.

15. προτιμηθέντες P.

exterminet sine mora genus universum Genuensium. ille momento, quantum erat in urbe, quantum in suburbana vicinia militum, cogit. adstabat acies visu ipso terribilis, minis et prociuctu saevienti formidolosior multo, iis utique quibus praesens pernicies intentabatur. circumcunt extemplo cunctorum domos, ferventes impetu proximo diri adoriendi negotii, ad quod nutum modo imperatoris expectabant. fregit haec species quantumvis audaces alias animos, et tumentes licet intus innatae, offensione nova irritatae ferociae compressit spiritus. cum enim sedatori mente reputarent quam in praecipiti res eorum salusque penderet, facile viderunt non esse id tempus experiendarum virium, quas male comparato certamine succubituras, si cum imperatoris potentia committerentur, haud esset dubium. ira ergo propria in potestate habita, ad alienam, unde metuerent, exarmandam efficacissimum delinimentum adhibuere supplicis demissionis, siquidem humili provoluti habitu ad pedes principis, et funibus in suas ipsi cervices infectis apparentes, misericordiam implorabant, obnoxios se ferentes, paratosque ad quidvis subeundum quod decerneret Augustus, cuius potestate se inferiores agnoscerent et maiestati obsequituros ad nutum sancte pollicerentur. unum sibi tutum in clementia eius a clade imminente videre perfugium: in id se confugere, ac ne illo excludantur etiam atque orare. sic metu in modestiam subacta conferta illa plebs pertinaciam remisit prius ostensam, prompte quod mandabatur exequens. indictum enim multae nomine magnum auri pondus exolverunt, lucro non parvo imputantes vel sic placare atque a propriis capitibus quantumvis fortunarum damno avertere potuisse imperatoris iram, eam iam tandem agnoscentes efficaciorum ad vindicandum scelus quam esset ipsorum ad audendum perpetrandumque proiecta temeritas. et haec quidem sic se habuere.

Z.

Βασιλεῖ δὲ καὶ αὐθις φροντίδων ἤρξε τὰ κατὰ τὸν Αἴμον κινού- P 292
 μενα. αἱ γὰρ συνθέσεις τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἐπὶ τῷ κήδει
 σπονδαὶ συνεχέοντο ἤδη, τῆς Μαρίας κινούσης τὸν ἄνδρα πρὸς
 ἔχθραν ἐφ' οἷς καὶ παιδοποιησαμένων τὸν Μιχαὴλ ἐν ἀναβολαῖς
 5 τὰ περὶ τὴν Μεσεμβριαν ἦσαν, καὶ δῆλος ἦν βασιλεὺς ἐκείνοις
 πλαττόμενος ἀφορμὰς τοῦ μὴ δίδόναι αἱ καὶ καθ' ἑαυτὴν δίδόναι οὐκ
 ἦν βουλομένῳ ἐκείνῳ. ἀνερολίπιζε δὲ τὸ μῖσος καὶ ἡ πρὸς βασι- B
 λέως τῆς μητρὸς ἐκείνης Εὐλογίας παρόρασις. τὸ δ' αἴτιον
 ἡ περὶ τῶν γεγονότων τῇ ἐκκλησίᾳ διαφορὰ, ὡς εἰς ἔχθραν λογι-
 10 ζισθαι τῷ κρατοῦντι μὴ ὅπως αὐτὴν σχιζομένην τῆς πρὸς τὴν
 ἐκκλησίαν κοινῶν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν σχιζομένων περι-
 ποιούσαν καὶ περιθάλπουσαν. ταῦθ' ἡ Μαρία πυνθανομένη
 τῶν ὁσημέραι παρ' αὐτὴν φοιτῶντων (ἦσαν γὰρ καὶ τῶν μοναχῶν
 οὐκ ὄλγοι τὴν εἰς ἐκείνην στέρξαντες ἰκετεῖαν) δευρὰ ἐπιλέτα κατὰ C
 15 τοῦ Θεοῦ, στυγοῦσα μὲν καὶ τὴν προᾶξιν, ὡς πρὸς τοὺς ἰκετεύον-
 τας ἔλεγε, ἐν διειῶ δὲ ποιουμένη καὶ τὴν τῆς μητρὸς πρὸς βα-

VI.

Ceterum imperatori novarum initium curarum attulerunt res apud Hae-
 mum iterum turbatae. nam conventiones Constantini et illa foedera,
 nuptiali utcumque necessitudine firmata, iam confundebantur, Maria virum
 in hostile adversus Romanos odium movente eo efficacius, quo pluris ea
 esse apud ipsum coeperat edito ei filio, qui Michaël est dictus, cessante
 interim imperialium promissorum fide. nam cum pactis sponsalibus recep-
 sisset imperator Mesembream Constantino se cessurum, nondum eam tra-
 diderat; et satis apparebat deliberatum esse ipsi nullo unquam fine com-
 minisci praetextus non dandi quod amitteret invitissimus. subiecit iam
 per se ardenti offensionī flammam nova iniuria neglectae spretaeque ab
 imperatore Eulogiae, quae mater erat uxoris Constantini. causa inter
 eos dissidii fuit Eulogiae declarata propensio in eas quae minus impera-
 tori probabantur factionum ecclesiasticarum partes, quam ille odio sororis
 in se cuidam imputabat. sane matronae huius in ea re ita eminebat stu-
 dium, ut non contenta se ipsam a communione consentientium fratri Au-
 gusto segregare, plerosque etiam auctores participesque schismatis con-
 ciliare demerendo sibi fovereque patrocinio palam affectaret. haec Maria
 quotidianis audiens nuntiis (curabant enim inter matrem filiamque nun-
 dinandis in causam schismatis muliebribus suffragiis intenti monachi non
 pauci) gr̄avia in avunculum machinari orsa est, invita ipsa quidem et
 abhorrens ab impio in speciem facto, ut dicere solebat implorantibus eius
 opem quos dixi monachis, tamen excusans, sinere iaultam se non posse

σιλῶς ἀπέχθειαν. ἔθεν καὶ πρὸς Ἰσα δεικνύσα τὸ ἔχθος πειρᾶ-
 ται πρᾶττειν καὶ μεῖζον ἢ κατὰ γυναικᾶ· τὸν γὰρ Ἰωσήφ οὐκ
 ἄλλοις, ὃν δὴ καὶ Καθαρὸν ὠνόμαζον, πέμπει πρὸς Παλαιστι-
 D νην ἅμα μὲν τῷ τῆς Ἀλλίας πατριάρχῃ τὰ πραχθέντα διασαφή-
 σοντα, ἅμα δὲ καὶ τὸν σουλτᾶν κατὰ βασιλέως ὡς ἐνὸν ἐκείνω 5
 παρακινήσοντα, ὥσθ' ἅμα ἐκείνον μὲν ἐνθεν Βουλγάρους δ' ἐν-
 τεῦθεν συνελθόντας τὴν χώραν τοῦ βασιλέως κακοῦν· εἶναι γὰρ
 καὶ τῷ θείῳ ἀπηχθήμενον τὸν βασιλέα ὡς παραβάντα τὴν πρὸς
 ἐκείνον θρησκείαν, οὐδὲν δ' ἄλλο εἶναι τὸ κινεῖν θεὸν ἐπ' ἀν-
 θρώπους ἢ τὸ παραβῆναι σφᾶς τὴν πρὸς ἐκείνον νομιζομένην 10
 E δόξαν ἀρχῆθεν. τῷ μὲν οὖν πατριάρχῃ οἱ παρὰ τῆς Μαρίας
 πεμφθέντες πιστὰ λέγειν ἐδόκουν, καὶ παρ' ἄλλων μαθόντι τὰ
 γεγονότα· ἔθεν καὶ παρὰ μόνον τὸ μεγαθύνην προστιθέοντας τὸ
 πρᾶγμα ἀληθινοῦς πρέσβεις εἶχε, καὶ οὐκ ἐπολυπραγμόνει τὸν
 πέμψαντα, ἐπίστευε δὲ τοὺς περὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον 15
 καὶ γε τὸν Ἀντιοχείας Εὐθύμιον ἐκείνο πρᾶττειν ὃ καὶ μόνος
 P 293 ἤξιούτο ποιεῖν. τῷ δὲ γε σουλτᾶν παρ' ἐλπισμὸν ἦν πάντα ἢ
 ἐκείνων πρεσβεία ὡς μηδέ ποτ' ἄλλοτε γενομένη τοῖς πρὸ αὐτοῦ
 τῆς Αἰγύπτου ἀρχουσι· προσέτι δὲ καὶ τὸ ἔθνος τῶν Βουλγάρων
 μὴ περιφανὲς ὃν ὥστε καὶ εἰς ἀρχὴν ἀνάγεσθαι, ἐν ὑπονοήσας τὴν 20

aversionem a matre sua quam prae se ferebat imperator; cui proinde
 parem odii mensuram rependere aggressa, plus nocere conata est quam
 verisimiliter potuerat a muliere timeri, siquidem Iosephum quemdam
 cognomento Catharum cum aliis in Palaestiam misit, partim ut Aelias
 patriarchae manifestarent quae acta fuerant, partim ut huius opera, col-
 laborantes eodem et ipsi pro virili, Sultanem illic dominantem in impera-
 torem concitarent; quo illo inde, Bulgaris ex parte alia irrumpentibus,
 imperatori subiectae provinciae ancipiti utrinque malo vexarentur. nam
 exosum esse utique deo imperatorem ob ea quae contra ritus patrios in
 religione immutasset: una re autem maxime moveri et concitari deum ad-
 versus homines, si eos videat olim sancta ecclesiasticae doctrinae dogma-
 ta legitimumque usum sacrorum corrumpere intrusa novitate non verori.
 ac patriarchae quidem missi a Maria facile persuaserunt quae narrarunt,
 utpote ipsi iam ab aliis audita; itaque cum hi novi cogitarum antea re-
 rum auctii nihil nisi exaggerarent indignitatem fama iam celeberrimae acta-
 rum, pro veris eos et sincere agentibus legatis habuit, nihil curiose in-
 dagans circa mentem eius a quo mittebantur, aut inquirendum suspiciose
 ducens de toto istius legationis consilio, eoquid arcani quidpiam artificii
 et politicarum privatarumve rationum specioso zeli pro religione obtentu
 celaret. itaque tanto studio in negotium inoubuit, ut vel si contingeret
 Alexandrinum Athanasium et Antiochenum Euthymium imperatori assen-
 tiri, profiteretur solum se non dubitaturum obistere. Sultanem quod
 attinet, inexpectatissima haec ei accidit legatio, quippe qualem nullam
 unquam fando esset auditum decessores suos Aegypti principes accepisse.
 offendebat etiam obscuritas Bulgaricae gentis parum hactenus celebris,

προσβίαν ἐποίει, καὶ σιγηλῶς ἀπέχεμπε. τὸ μόντοι γε δοκοῦν τῷ τῆς Ἀλλίας πατριαρχεύοντι Γρηγορίῳ καὶ λίαν ἀληθινὸν ἦν. ὁ γὰρ Ἀντιοχείας καὶ προεπεδήμησε τῇ Κωνσταντίνου, ἑρσθεὶς **B** τῶν τοῦ ῥηγὸς Ἀρμενίας χειρῶν. ἐκείνος γὰρ ἔχθος τῷ πατριάρχῃ 5 χη τηρῶν καὶ θάλων ἐκποδῶν ποιῆσαι, ἐπεὶ ἀνὰ χεῖρας εἶχε τὸν ἄνδρα, ἐκδίδοσι τοῖς ἀπάξουσιν ἢ δὴ καὶ ἀπολῆναι ἐκ τοῦ παρα- χρῆμα ξυμβυίῃ. καὶ οἱ λαβόντες ἀμφιάλω κατεπίστεινον πέτρα, ἐρήμῳ οὐσῇ καὶ ἀπανθρώπῳ τὰ εἰς παράκλησιν. ἀλλ' ἐκείνος ἑρσθεὶς, ὡς ἔλιγε, ταῖς τοῦ θαναματουργοῦ Νικολάου ἐπιστα- 10 σίαις, βασιλεῖ προστρέχει κατυχθεὶς εἰς πόλιν. ὁ δὲ γε Ἀλεξαν- **C** δριεας, καὶ αὐτὸς ὕστερος τῶν πραχθέντων γεγονώς, ἀναλύει μὲν οὐκ εἶχε τὸ γεγονός, ὅμως δ' εἰρήνευεν, ἐμποδῶν ἔχων τὴν ξενιτείαν τοῦ ταῦτα ζητεῖν. οὐ γὰρ προσεκέλητο ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' αὐτὸς κατὰ παραμυθίαν ὧν ἐπασχεν λυπηρῶν ἐν τοῖς ἀθέοις 15 διαύγων ὡς ἐπὶ λιμένα τὸν βασιλέα κατέρωγε, καὶ ἐπιτετελεισμέ- νοις ἐπιστᾶς ἔκρινε δαῖν ἡσυχάζειν, τοῦ μὲν συμπράξαι παντελῶς ἀπέχων, τὸ δ' ἀνακινεῖν καθεστῶτα ἡγούμενος ἄκαιρον. **D**

2. Ἡ μόντοι γε Μαρία Μιχαὴλ τὸν παῖδα καὶ παρὰ τὴν **P 294** ἡλικίαν στέψασα βασιλικῶς ἔτρεφε καὶ ἀνῆγε, τὴν εὐφημίαν μετὰ

6. ἀπολέσθαι? 9. τοῦ deerat.

nec multum posse iudicatae; quare ab ipso tota res pro suspecta con- tempta est, legatique silentio dimissa. caeterum Aeliae patriarcham sua minime fefellerit opinio Gregorium, in his quae de aliis duobus patriarchis autumaverat. nam Antiochenus quidem iam tum Constantinopolim adve- nerat, liberatus e manibus regis Armeniae. hic enim rex ei patriarchae infensus, et amovere de medio ipsum cupiens, forte incidentem in suas manus tradiderat certis hominibus abducendum eo ubi perire illum brevi necesse esset. et illi acceptum rupi desertae mari circumfusae commiserant ad certum exitum, omni quippe humani subsidii commercique de- stituta facultate. verum ille liberatus inde, ut aiebat, coelesti auxilio thaumaturgi Nicolai, ad imperatorem confugit, Constantinopolim se con- ferens. Alexandrinus autem, post ista quae de religione nuper sancita quidam improbabant evectus in thronum, retexere prius acta non cura- vit; quare quietus permanebat, eo securius quod propter locorum ubi degerebat longinquitatem a Constantinopoli minime aspergendum sese con- sideret qualicumque invidia rerum illic transactarum, praesertim ad qua- rum ipse consilia vocatus non fuisset. accedebat quod multis, ubi erat, inter barbaros verae religionis hostes vivens, adversis conflictatus, ob- struere sibi quem unum habebat ad confugium paratum portum gratiae imperatoris e re sua non putabat. itaque obnoxium se illi a quo solatium expectaret praebuit, nihil succensens ab eo constitutis, sed quietem am- plectens, abstinens tamen diserta comprobatione iam actorum, verum iis quomodocumque semel statutis intempestivum nunc quidem existimans a se controversiam moveri.

2. Interim Maria Michaëlem filium aetate immatura coronari cura- vit, regioque inde aiebat educabatque, in acclamationibus publicis locum

- πατέρας τῷ παιδί παρέχουσα. ὑπόπτως δὲ τῷ Σφεντισθλάβῳ
καὶ λίαν ἔχουσα, δεσπότη γε ὄντι, ὑποποιεῖται δὲ δολίως ἐκεί-
νον· τὰ γὰρ τοῦ Κωνσταντίνου ἀσθενῶς ἔχοντος ἐποίει τοιαῦτα
κατασκευάζειν περὶ τῷ παιδί δειλιῶσαν. πέμψασα γοῦν, ὄρκους
B μὴ ἐπιβουλεύσαι οἱ, πείθει παραγενέσθαι τὸν Σφεντισθλαβὸν 5
παρ' αὐτήν. ὁ δὲ τοῖς ὄρκοις θαρρήσας εἰς Τέρνοβον ἦκε, καὶ
ἤδη παρηβηκότα νίοποιεῖσθαι ἤξιον. καὶ δὴ ἐπ' ἐκκλησίας περ-
φανῶς τῇ Μαρίᾳ ἐκείνος νίοπεποίητο· μετὰ γὰρ τὰς τοῦ ἱερέως
ἐντεύξεις καὶ τὰ ἐπ' αὐταῖς φῶτα, διασχοῦσα τὸν ἐπενδύτην
ἄμφω Μιχαὴλ καὶ Σφεντισθλαβὸν παρ' ἑκάτερα τῶν αὐτῆς ἀγκα- 10
λῶν ἐτίθει, .καὶ συνθεσιῶν γενομένων ἀπελύετο ἐπ' οἴκου υἱὸς
C κεκλημένος τῆς τῶν Βουλγάρων δεσποίνης μετὰ Μιχαὴλ ὁ Σφεν-
τισθλαβός. οὕτω πολὺς χρόνος τὴν νίοποιαν παρεμέτρι, καὶ
δολιευσαμένη κτείνει ἢ δῆθεν μήτηρ τὸν νίοποιεῖσθαι πιστεύ-
σαντα. ἀλλ' ἢ Δίκη οὐχ ὥσπερ ἔθος αὐτῇ τὰ πολλὰ κατημέλει, 15
ἀλλ' ἀνιστᾷ τὸν ἐκζητήσοντα τὸ αἷμα τοῦ ἀδίκως πεφορευμένου.
D καὶ ὁ λόγος ἄνωθεν βούλεται μετελθεῖν τὰ τῆς διηγήσεως.
E 3. Ἦν ἀγρότης ἐκείσε μισθοῦ βόσκων χοίρους, Κορδό-
κουβας κεκλημένος· τὸ δ' ὄνομα ἢ Ἑλλήνων γλῶσσα εἰς λάχανον

ei post parentes tribuens, sed his illam intentam conturbabat a Sphen-
tisthlabo molesta suspicio, ius utique non inverisimile ad Bulgariae prin-
cipatum habenti, nec contemnenda ad id tuendum potentia subnixo,
quippe qui despota iam esset; quare optimum putavit dolis illum aggredi,
praetexta fraudis indidem sumpto unde causa ipsi pro puero timendi ma-
ior erat, e morbo videlicet regis et viri sui Constantini sine spe de-
cumbentia, mittit ergo certos homines ad Sphenisthlabum, qui post-
quam iuramentis ei quam religiosissimis sinceræ in ipsam Mariae bene-
volentiae fidem plenissimam fecissent, quam blandissime rogarent venire
ad ipsam ne gravaretur. persuasus ille ac fretus religione iurisiurandi,
Ternobum se confert. nec ibi aspernatus senex annosus est ridiculam a
tanto iuniori femina oblatam adoptionem, quae fratrem illum, et quidem
minorem, faceret pueruli lactentia, res palam in ecclesia celebrata sic
est. post adhibitos a sacerdote solemnes in talibus occursus benedictio-
nes et ritus caeteros, magno allucente funeralium numero, Maria regium
diducens pallium ambos hinc atque inde ulnis admovit, Michaëlem pusio-
nem ac senem Sphenisthlabum; e quibus hic in hunc modum foedere
sancto, domum retulit novum titulum filii dominae Bulgarorum a Mi-
chaële puero secundi. non multum ab hac adoptione tempus processerat,
cum circumventum insidiis, eo facilius quod a sibi cavendo fiducia eum
novae contractae necessitudinis averterat, egregia mater adoptatum occi-
dit. at divina iustitia non qua solet in plerisque patientia sceleris huius
poenam distulit. statim excitavit qui sanguinem impie caesi requireret.
cuius eventus narratio paulo altius repetenda est.

3. Erat in iis partibus rusticus quidam mercede porcos pascens,
Cordocubas appellatus, cui vocis cum quaedam inesset usu popularis illic

ἐκλαμβάνει, καὶ Λαχανᾶς ἐντεῦθεν φημιλεται. οὗτος τῶν χοίρων ἐπιμελῶς ἔχων ἑαυτοῦ κατημίλει, οὐτ' ἐπὶ τροφαῖς οὐτ' ἐπ' ἐνδύμασιν ἀσχολούμενος, μόνῳ δ' ἄρτω ἀποζῶν καὶ P 295 ἀγροῖς λαχάνοις ἀπεριτίτως εἶχε καὶ ἀφελῶς, καὶ πρὸς τοὺς ἐταίρους καὶ αὐτοὺς κατ' ἐκείνον ὄντας οἷς διεξήκει πολλάκις, δῆλος ἦν μεγάλη περὶ ἑαυτοῦ φανταζόμενος. οἱ δὲ οὐχ ἤτιον κατεγέλων ἢ μὴν ἐπίστευον. ἐντεῦθεν ἐκείνος τοιαύταις οὐκ οἶδ' ὄποθεν ἐλπῖσι μετεωρίσας τὸν νοῦν ἑαυτῷ προσεῖχε, καὶ εὐχὰς ἀπέδιδου Θεῷ ὡς ἔχων ἔτυχε· ποῦ γὰρ ἐκείνῳ μετὸν καὶ Θεῶν λο- 10 γίων κἄν ἐπὶ νοῦν, ἐν τοῖς ἀγροῖς ἴσα καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ βοσκομένοις χοίροις τὸ παράπαν ἐκδεδητημένῳ καὶ ἀφελῶς ἔχοντι; B σύννοους οὖν τὰ πολλὰ διάγων, καὶ οὐδὲν προύργου τιθέμενος τῆς πρὸς ἀρχὴν τινα καταστάσεως, πολλάκις τὰ αὐτὰ διεξήκει τοῖς ἀγρόταις ἐκείνοις καὶ σφοδρβοῖς, ἄγλων τινὰς ἐντυχίας λέ- 15 γων καὶ παρακινήσεις τὰς παρ' ἐκείνων εἰς ὃ κινήθῃναι καὶ ἔθνος ἄρξαι. ταῦτα πολλάκις διεξιὼν ἐπιστεύετο. καὶ ἦδη ἄλλως προσεῖχον αὐτῷ ἢ ὡς ἐδόκει· τὴν γὰρ προδικεῖσθαι ἐγγὺς ἐδήλου C τοῦ κινήθῃναι. μῦθς οὖν τὸ τῆς ὀρεμῆς σύνθημα λέγων λαβείν,

10. [α] δσα P.

linguae oleris notio, Graeci qui olus lachanum vocant, istum, ubi coepit innotescere, hominem Lachanae vocabulo celebraverunt. hic ita sollicite sibi sibi commendatis attendebat ut sese negligeret, non curans quid vestiret aut quo vesceretur, naturali simplicissime defungens victa, solo pane et herbis agrestibus contentus. familiaribus utebatur indolis et educationis similis homunculis; quibus plerumque magna de se quaedam olim futura quasi vaticinans iactabat, saepe illis irridentibus, nonnunquam etiam non plane detrectantibus credere. his ille nescio unde spebus inflatus, gravitatem affectare coepit insolitam, componereque se in speciem sanctimoniae, colligens subinde animum, et deum invocans quibus uti poterat precibus homo funditus omnis institutionis rudis, quippe in agris semper versatus pascendis iutentus porcis. apparebat igitur fere cogitabundus, verbis saepe significans volvere se animo nescio quam machinationem novi constituendi principatus, quem quasi ad scopum acta et meditamenta cuncta sua dirigeret. habebatque de talibus ad suos illos sodales rusticos et subulcos serios saepe sermones, memorans mira etiam visa et quasdam apparitiones sanctorum, a quibus impelli se aiebat ad iugum excutiendum et sibi usurpandum gentis imperium. eiusmodi tam saepe disseruit, ut quantumvis incredibilem fidem faceret. iamque alio ei plerique studio quam prius attendebant, maxime cum ediceret fatale tempus decretae sibi divinitus potentiae imminere, moxque se erupturum in eius arripiendae conatum, quem prospero successu fortunandum sciret. ad haec arrectis aliquandiu subito diem pronuntiavit, qua die proditurus esset et latebris et maturo iam praeclearo cocepto felix auctore deo auspicium daturus. nemo dubitavit aut renuit. conclamarunt omnes duceret quo vellet; se alacriter in cunctis obsecuturos. nec facta dictis abfuere.

αὐτίκ' ἐκίνοους ἐφέλεκται πρὸς τὴν ἑαυτοῦ θεραπείαν, κακίην
 ἔπονται ὡς μέγα τι ἐλπίζοντες πράξειν. ἀπέρχονται γοῦν εἰς
 χώραν, καὶ τὸ τοῦ συφορβοῦ κτηνίου ὄνομα, ὡς θεῖον
 ἦκε οἱ τοῦ ἄρξαι σύνθημα. καὶ ὅμα λέγοντες ἐκείθον, καὶ
 προσεπιτίθεντο πλείους ἐκάστης. κακίῳ πρὸς τὸ εὐστατέστε- 5
 ρον μετεβάλλετο, ἀμπεχόνην τ' ἐνεδιδύσκετο καὶ σπάθην περι-
 D ζώννυτο ἵππου τ' ἐπέβαινε, καὶ ἐθάρρει πρὸς ἔργα μελλῶ ἢ κατ'
 αὐτόν. τοῦ γοῦν Κωνσταντίνου ἀσθενῶς τοῦ σώματος ἔχοντος
 (τὸ γὰρ σκέλος κατ' ἰσχυρὸν ἔχων ἀκίνητος ἦν, κἄν που καὶ ἀπελ-
 θεῖν ἔδει, ἐφ' ἀμάξης ἐφέρετο φόρτος κενός) πολλοὶ καταλιγώ- 10
 ρουν, καὶ μᾶλλον οἱ πρόσκοικοι Τόχαροι, ἐκδρομὰς ἐκάστης
 ποιοῦντες καὶ Μυσῶν ὄντως λείαν τὰ Μυσῶν τιθέντες. φάλαγγι
 γοῦν Τοχάρων προσκρούσας ὁ Λαχανᾶς ἐμπέπτει σφίσι μεθ' ἑν
 E ἐπεφέρετο, καὶ κατὰ κράτος νικᾷ, καὶ αἰθρὶς ἄλλη, καὶ οὕτως
 πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐπ' οὐ πολλαῖς ἡμέραις καθίστατο. χῶραι 15
 τῶν προσετιθέντ' οἱ, καὶ ἐπ' αὐτῶ πολὺν τὸν τοῦ εὐ πράξειν
 ἐλπισμὸν ἀραρότως εἶχον. καὶ ὁ Λαχανᾶς πολλὰς ἦν φημιζόμε-
 νος πανταχοῦ· οὐδὲ γὰρ ἡμέρα ἐφίστατο καθ' ἣν οὐ πλείους
 τῶν προτέρων εἶχε καὶ ἡνδραγάθει προσβάλλων. τοῦτο ἐθορή-
 βησε μὲν καὶ τὸν Κωνσταντῖνον τὰ πλείεστα, ἀγγελθέν δὲ παρὰ 20

18. σὺ] οἱ P.

addunt adducuntque ipsi se frequentes, magis elati spebus. cursant per
 regionem proclamantes subulcum a deo missum, et ad manum iam con-
 flatam ingentem cartatim undique accurrentium aggregant numerum,
 crescebat in dies multitudo, et novus dux ad consentaneum assumptus,
 dignitati se fingens habitum, abiectis centonibus honestiorem induit ve-
 stem; ensequae succinctus, equo inscens, ad opera maiora quam eius
 hactenus fortuna caperet, palam se accinctum ostentare ausus est. vale-
 tudine tum, ut dictum est, Constantinus infirma utobatur: nam crure du-
 dum fracto facultatem inaccessus amiserat, et si quoplam esset necesse
 proficisci, curru pondus iners traheretur. ea res contemptum illi
 conciliavit plurimorum. in his Tochari finitimi, fera gens et assueta rapto
 vivere, nihil a claudo principe timentes liberrimis in Mysiam excursioni-
 bus agebant ferebantque passim cuncta, et veteri celebratas proverbio
 praedas Mysorum impune frequentabant. in horum usam manum incur-
 rens cum suis Lachanas eam internecone delet. alia die deprehensam
 similiter cohortem istorum alteram ut priorem interficit. hinc paucis die-
 bus celebre fit eius nomen, et videlicet non parvis et populi et regio-
 num accessibus opes eius augescunt, cunctis pro se quoque spem in
 eo summam emendandi publica incommoda collocantibus. famae interim
 ambitioso praecoquio Lachanas ubique buccinabatur. nec dies praeteribat
 qua non et eius numero cresceret exercitus, et qua non ipse aliqua se
 insigni de hoste victoria commendaret. conturbant haec non parum
 subinde nuntiata Constantinum. ipsam quoque, ubi fides tandem non

ὄβραν καὶ αὐτὸν Θορυβεῖ βασιλέα· τὸ γὰρ οὕτως ἐπελθὼν παρ' ἀξίαν οὐκ ἂν ἐπελθεῖν εἰ μὴ ἐπὶ μεγάλτοις τισὶν ᾤοντο. ὁ μὲν P 296 οὖν Κωνσταντῖνος μόνον ταράξας τὰ κατὰ τὸν ζυγὸν μετήνεγκε τὸν νοῦν πρὸς τὸ ἀπροσδοκίτως φανέν καὶ ὡς οὐκ ἂν μὴ ὅτι 5 γ' οὗτος, ἀλλ' οὐδ' ἄλλος τις ᾤήθη ποτέ. ὃ δὲ βασιλεὺς τοῦτο μὲν καὶ τὰκτε καταστήσαι θέλων, τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὰ ἀκουσθέντα διαταραχθεὶς, προλαβεῖν ἠπέχετο καὶ τὰς ἄκρας κατοχυροῦν. καὶ δὴ ἐξελθὼν τῆς Κωνσταντίνου ἐπ' Ὀρεισιῶδος ἤλαυνεν ὄλω ἔντηρι. χιμῶνος δ' ἐξελθὼν καὶ πάγοις ἐπιῶν B 10 πάσχει τι καὶ τῶν ἀνηκέστων· συμποδίζεσθαι γὰρ ὁ ἵππος ἐπὶ πάγων βαίνων τῷ βασιλεῖ, καὶ συμπεσὼν ἐκείνῳ ὁ ἐποχοῦμενος πτώμα δεινὸν χειράς τε καὶ πρόσωπον δρύνεται, οὕτω χαλεπῶς ὡς μὴδ' ἀρκέσαι τὸν τῆς ἐκστρατείας ὄλον χρόνον ἀπαλεῖψαι τὰ τραύματα, ἀλλ' ἔτι λείψανα τῶν πληγῶν ἰμμεῖν ἐπανελθόντι C 15 τῷ βασιλεῖ. ἅμα γοῦν ἐπέβη ὁ κρατῶν τῆς Ἀδριανοῦ, καὶ ἅμα ἡ σφαγή τοῦ Κωνσταντίνου ἀγγέλλεται. ὡς γὰρ αὐξάνετο καθ' ἡμέραν ὁ Λαχανᾶς καὶ πολλοὶ προσεχώρουν ἐκείνῳ κατολιγροῦντες τοῦ σφῶν βασιλέως, ἐκποδὼν δ' ἦν ἤδη καὶ ὁ Σπεντίσθλαβος τῶν δόλων ἀπονάμενος τῆς Μαρίας, εἰ δέ γε προσω- 5. γ'] δ' P.

creditis primo indiclis fama constantia facta est, ipsum, inquam, quoque inopinatissima novitas vehementer commovit imperatorem. hunc sua suspectare prudentia cogebat, ne subesset his quidpiam incompti mali: quomodo enim homo tam vilis tam secure prodiret, nisi productus fiducia opum non apparentium, et multo maiorum quam quae cernerentur, sibi conscius virium? caeterum in communi admiratione amborum Constantinus solus, quem periculi vis propinquior ureret, trepidis raptim habitis toto iugo delectibus, admovendam strenue putavit manum remedio mali longe ultra quam quisquam imaginari potuisset inopinatissime nascentis crescentisque. porro imperator nondum ille quidem expeditivum consilium bellandi: tamen sibi proficiscendum versus istum limum constituit, partim ut ex propinquo cognosceret certius et, si quid ibi labaret, confirmaret; partim ut qui ab illa parte patebant in Romanam ditionem aditus, per quos ne Lachanas irrueret audita de illo timere cogebant, praesidiis et munitionibus idoneis praecoccuparet. hoc animo dam civitatis equis versus Orestiadem contendit per concretos rigida hieme gelu campos properans, contigit et pati eum et periclitari gravissime. nam equus quo vehebatur lapsans in glacie, cum sessorum effudit, tum supra ipsum tota mole concidens tantum non oppressit, vulneratum in manibus et vultu adeo non leviter, ut vix totius eius diurnae expeditionis spatio persanari plagae potuerint, aut effici quin luculentae cicatrices reducem ipsum in urbem adhuc deformarent. caeterum tunc illi eo itinere Adrianopolim advenenti occurrit certus de caede Constantini nuntius. cum enim adlesceret in dies potentia Lachanae, et Bulgari passim a rege suo ipsis spreto ad subiectum deficerent, nec qui potuisset obsistere Sphenstihlabus Georgius Pachymeres I.

κειωμένοι τῷ Κωνσταντίνῳ ἔξ ἀνθρώπων ἦσαν ταῖς τῆς Μαρίας κακεντρεχελαῖς κατειργασμένοι, ὅσοι δὲ καὶ περιῆσαν, οἱ μὲν D παρ' ἐκείνων ἐπὶ δυσκολαῖς ὑπωπεύοντο οἱ δὲ καὶ ταῖς ἀληθείαις ἐδυσσόουν, μόνος ἦ μετ' ἄλλων ἐγκαταλειφθεὶς Κωνσταντῖνος ὁρμῇ μετελθεῖν τὸν ἤδη καὶ αὐτοῦ κατολισκοῦντα. καὶ δὴ συν-5 ταξάμενος τὰς δυνάμεις ἐφέρετο μὲν ἐφ' ἀμάξης. οἱ δὲ οἷς ἐκεῖνος ἐπίστευε τὰς ὑπὲρ ἐκείνου ὁρμὰς κατεκλῶντο. ὁ δὲ Λαχανῶς ὁμόσε χωρήσας ἐκείνῳ, ἕμα φανείς ἐπεισπίπτει καὶ κατὰ E κράτος αἶρει, κἀκείνον μηδὲν κατὰ πόλεμον πράξαντα βασιλείας ἄξιον δίκην ἱερτείου κατασφάττει. τινὰς δὲ τῶν ἐκείνου καταγω-10 νισάμενος τοῖς λοιποῖς ὡς σφετέροις ἐχρᾶτο. καὶ ἤδη βεβαίως ἐπισχὼν τὴν χώραν καὶ πόλιν ἤπτετο, καὶ γ' αὐτὺς αἰρῶν οὐκ ἀνίει ὡς ἄρχων καὶ βασιλεὺς φημιζόμενος. ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' ἐκείνον οὕτω, καὶ οὕτως ὁσημέραι πλὴν ἐμυγαλόνετο καὶ εὐδοῦμενος ἐπεδίδου.

15

P 297

4. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ μὲν παρὰ δόξαν συμβάντι ὡς εἰκὸς ἐπαληθῆσας, τὰ δὲ καθ' αὐτὸν ὡς ἐνῆν κατασφαλιζόμενος, ὅσον ἀσφαλῶς εἶχεν ἐκ Κωνσταντίνου πεσόντος, ἐπαύξεν ἤθελε ταῖς πρὸς τὸν Λαχανῶν ἄγχισταις. καὶ πέμψας μὲν ἐπεπειρωτὸ τοῦ βαρβάρου, ἐφ' ᾧ καὶ γυνῶναι εἰ ἱκανῶς ἔχοι καὶ πρὸς τὸ πρόσω 20

superesset, insidiosis Mariae delinquentis miser lucratus exitium, procerum vero gentis qui maxime Constantino studuerant, partim sceleratis Mariae molitionibus interfecti fuissent, qui vero adhuc vivebant partim falso suspectarentur quasi rebellibus faverent, partim revera regnantibus offensi penderent in praevalentem factionem, Constantinus ipse solus in medio relictus acri necessitate compulsus est tentare cum paucis opum antiquarum reliquiis aleam belli et se Lachanae iam ipsum contemnenti obiiicere. instructam ergo contra inferens aciem ipse in curru vectus, et fidi ei pauci, reprimere impetus impune hactenus grassantium sunt adorti. et Lachanas contra se venientibus occurrens, simul vidit, simul admovit, simul vaesano irruens impetu caedit exercitum et plene vincit; ac regem ipsum, qui nihil eo praesidio fama dignum ac tanti nominis fastigio egisset, miserae instar victimae victor obtruncat, reliquos suis adiungit. et iam apertae plene regionis potens, ad urbes sibi sublidendas convertit animum, solito successu: nunc enim hanc, nunc illam capiebat; nec quieturus videbatur, quoad rex totius haud dubie Bulgariae ubique acclamaretur. sic se res Lachanae habebant, quotidianis proficientes successibus, et ad summam brevi, ut apparebat, potentiam perventurae.

4. Imperator vero indolebat quidem, ut par erat, inopinato casu: caeterum securitati rerum suarum quam fieri optime poterat studens consulere, conandum existimavit id quod ex Bulgari ditone olim usurpaverat, cuius possessionem firmatam sibi videbat Constantini morte, sibi certius asserere, quietiam augere, conciliando ac iungendo sibi per affinitatem Lachana. misit igitur qui tentarent animum barbari, et eadem

χωρεῖν, οὕτως ἀρξάμενος μὲν ἀπερίττως, τὰ μέγιστα δ' εὐτυ-
 χηκῶς ἐκ τοῦ ῥῆστα. καὶ γε καὶ γαμβρὸν ἐπὶ Θυγατρὶ διενόητο B
 ποιεῖν, εἰ σφίσι δόξειεν ἐνικανωμένος καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν τῶν
 Βουλγάρων ἀρχήν. ὅμως δ' ἐνορῶν καὶ τὸ τῆς τύχης ἕσταται,
 5 ὡς ἕμα μὲν χωρῆσθαι καὶ τὰ μέγιστα ἕμα δὲ καὶ τὰ ἀρχαῖα
 προσαφαιρῆσθαι κλίνουσιν τὰ ζυγά, ἀρετῇ δὲ καὶ τὸ προσγενό-
 μενον οἰκείον καὶ τὸ ἀπογενόμενον οὐκ ἀνέλπιστον, ὑπώπτει
 τὰ πολλὰ τὴν τύχην, μὴ δοῦσα μεγάλα ἐξαίφνης τὸ πᾶν ταχέως C
 ἀφέλῃται, καὶ ἀρετῆς μὴ οὔσης μηδὲ βραχὺ καὶ τὸ παρ' ἐκείνης
 10 διδόμενον ἀμαυρῶτο, ὡς μὴ φθάνειν ἐπιτυγχάνοντα θανά-
 ζεσθαι καὶ ἐλείσθαι ἀποτυγχάνοντα. διὰ τούτου καὶ ταῦτα στρέ-
 φων ἐπὶ λογισμῶν, βουλὴν συνέλεγε τοὺς ἀμφ' αὐτὸν συγκαλῶν.
 ἔβλεπε γὰρ τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχὴν τοῦ προστατήσοτος χρεῖ-
 ζουσιν ἐξ ἀνάγκης, παρετίθει. δὲ καὶ τῷ Λαχανᾷ τὸν ἐκ τοῦ
 15 Μυτιζῆ Ἰωάννην, καὶ τῷ μὲν τύχην καὶ θράσος καὶ τὸ ἐπὶ τῶν D
 πραγμάτων εἶναι εἰς πρόσβασιν τῆς ἀρχῆς συντελέσοντα ἐγίνωσκει,

15. τὸ decret.

opera dissimulanter explorarent vires opesque eius, ecquid tantae, ac
 caetera eius omnia tali loco essent, ut expectari iure posset eum qui tam
 tenuia initia portentosae felicitatis multiplicatis hactenus successibus cumu-
 laverat, parī deinceps quoque profectuum tenore ad culmen fortunae
 summum perventurum. quodsi horum relatu cognovisset non esse illum
 inidoneum regno Bulgariae, nec imparē eius nominis sustinendae utcum-
 que maestati, haudquaquam abhorrebat a cogitatione generum sibi illum
 asciscendi propria ipsi collocanda filia. tamen reputans attentius cum in-
 constantiam fortunae simul maxima indulgentis, simul subita inclinatione
 laevis etiam antiqua eripientis, tum virtutis tanto praestabiliorem condi-
 tionem ac naturam, cui et quae insunt bona vere propria inamissibiliter
 possidentur, et quae desunt verisimiliter sperantur, vereri magnopere
 coepit ne cuncta haec sortis beneficia cita eiusdem, mature poenitere do-
 norum solitae, mutatione auferrentur; et vel si perseverarent, tamen
 quod virtutis ne modicum quidem subesset, eadem brevi mora obscurata
 obsolescerent, seroque intelligeretur non fuisse properandum in nimium
 mirando consecutum ista, aut eo qui talibus careret misero putando.
 quare perpensis istis alio vertens animum, convocavit viros prudentes
 quos habebat secum, iisque exponens videre se necessario providendum
 principem Bulgariae, duos proposuit qui ei praefici posse viderentur,
 Lachanam et Mytzae filium Ioannem; et illi quidem fortunam suffragari,
 inesse animum audendi, magnisque nec improspere coeptis munitum abunde
 ipsi videri posse iter ad summam isthic potentiam. Ioanni tamen ut
 non desperandum videatur posse ad optatum succedere conatum istuc
 aspirandi, facere genus ipsius et caetera in ipso sita bona praesidiaque,
 quibus haud dubie attolleretur ad spem non imprudentem in eo praeva-
 lendi, si tentaret. addidit in hunc magis sese propendere, meliusque
 collocandam in hoc promovende arbitrari operam. idem plerisque pla-
 cuit, magnoque assensu probatum imperatoris consilium est asciscendi

- Ἰωάννην δὲ τὸ γένος καὶ τὴν ἀφ' αὐτοῦ συναρσιν κατοχυροῦν εἰς ἀρχὴν οἷά τ' ὄντα καὶ μᾶλλον δέκρινε. καὶ πολλοὺς γε ἤρρασεν ἢ βουλῇ, τὸν τοῦ Μυτζῆ υἱὸν εἰς γαμβρὸν γενέσθαι τῷ βασιλεῖ, καὶ οὕτως ἐπὶ τῇ πρόσθεν βασιλείᾳ καταστάτα συνεγεθῆναι καὶ
- P 298 ἀπ' αὐτοῦ βασιλέως, ἅμα μὲν διὰ τὸ πρὸς τῷ Μυτζῆ δίκαιον 5 καὶ τὸ ἀπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ πρὸς σφῶς ἰλαρόν, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν κηδεμονίαν, ὅσα καὶ πενθεροῦ πρὸς γαμβρὸν. εἰκὸς δὲ καὶ τὸν Λαχανῦν ἐκ τύχης ἑξαίφνης φουσηθέντα, ὑποχαλάσαντα τὰς ὁρμὰς φανεισῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκείσε δυνάμεων ἢ πρὸς δουλείαν ὑποπείσειν ἢ μὴν καὶ που κρυ-10
- B βῆναι φεύγοντα, μὴ ἔχοντα δηρὸν ἄρα καὶ ἰσχυρίαίαιτο. Μαρίαν δὲ καὶ παιῖδα ταύτης ῥῆον τοὺς Τερνοβίτας προδοῦναι· τὰ γὰρ πρὸς αὐτοὺς ἐκείνης κακὰ οὐ τοσοῦτον μικρὰ ὥστε καὶ λήθῃ δίδοναι.
- C 5. Ταῦθ' ὁ βασιλεὺς βουλευσάμενος, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ 15 πατριάρχου βουλὴν πέμψας ἐν ἀπορρήτοις ἐζήτη. καὶ ὅς τὰ πολλὰ πρὸς τὸν Μυτζῆν ἔρρηκε, καὶ γράφων τὴν ἐπὶ τῇ βουλῇ ῥοπήν ἐδίδου. τοῦτο καὶ Πρίγκιψ ὁ ἱερομόναχος Θεοδοῖσιος, ἀξιωθεὶς καὶ οὗτος πρὸς συμβουλήν τὴν περὶ τούτων, ἔγραψεν,

Ioannem in generum, et ius ei genere ac hereditaria ratione competens ad istam principatum imperii viribus falcendi. nec videri dubitandum quin eo magis inclinarent Bulgari, ac facile praeferrant barbaro subulco iuvenem nobilissimum, tam patris eius Mytzae respectu cui regnum Bulgariae debitum fuisse meminissent, tum memoria mitis in ipsos laetique imperii maiorum eius caeterorum, tum denique metu palam ei foederati tamque arto et insolubili pietatis domesticae vinculo irrevocabiliter adstricti imperatoris, quanta inter socerum et generum intercedit necessitudo; ex quo certi essent totis eum imperii viribus adiuvandum; quod videntem Lachanam erat verisimile remissurum statim multum de audacia, et compresso tumore quo aspirantis fortunae aura levem hactenus hominem inflasset, furere tam licenter desaturum, atque ubi Romanas acies in suo sibi solo videret oppositas, aut in servitutem relapsurum pristinam, aut fuga matura, damnatis praevalendi spebus, latebras alicubi captaturum. Mariam porro filiumque eius facile prodendos a Ternobitis, in quorum essent uterque potestate, verisimile ex eo esse, quod tantae ac tam recentis extarent mulieris eius in ipsos inluciae, ut eorum ipsos iam plane oblitus credibile non esset.

5. Haec cum a concilio dicta essent, imperator patriarchae super ea re sententiam exquirendam putavit, arcana per viros idoneos missis literis. ille in Mytzam sponte dudum sua propensus; ceteri rescripto id consilium prolixè commendavit, et videlicet praerogativa tantae auctoritatis ultimum in eam partem pendenti deliberationi momentum addidit. eodem concursu accessit iudicium hieromonachi Theodosii cognomento Principis: nam ad hunc quoque imperator consilium pestulans scripserat, ut-

ἤδη εἰς ψῆφον ὦν πατριαρχείου· ὁ γὰρ Εὐθύμιος ἐτεθνήκει τῆς
 Θεουπόλευς. τὸ δ' ἔκως οὐ χεῖρον εἰπεῖν. κειμήλιον μὲν οὖν D
 τὸ πατριαρχεῖον, καὶ πολλοὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπων παρη-
 σαν, οἱ μὲν ἐκείθεν ἰόντες, οἱ δὲ καὶ ἐνταῦθα ταῖς ἐκείνου προ-
 5 τροπαῖς γινόμενοι· ἤρρισκε γὰρ ἐπὶ τούτοις καὶ ἡ τοῦ Ἀναζάρβου
 Θεοδωρήτου βουλή, εἰς νόσον ἤδη κλιθέντος τοῦ πατριάρχου,
 τοδὸς ἱκανοδὸς ἐκ προτροπῆς ἐκείνου γίνεσθαι, ἐφ' ᾧ τὸν μετ'
 ἐκείνου προσκληθῆσόμενον ἀνεπιλήπτως ὡς ἱκανῶς ψηφίζοιτο.
 ὡς γοῦν ἐζητεῖτο ὁ χρησιμεύσων, καὶ οὐδείς τοῦ Πιργλικίος ἀπε- P 299
 10 γίνωσκεν, ἦν οὖν εὐδὺς καὶ ψηφίεσθαι καὶ προσκαλεῖσθαι τὸν
 ἄνδρα. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς σοφὸν τι συνροῶν ἐπὶ τούτοις ὑπέκρινε
 τὴν γλεῦσιν, καὶ τὸν κριμώμενον ἐκ τῆς ὑποψίας κατάγειλον μή-
 πως ὀφλήσῃ προσυόει. τὸν γὰρ Πιργλικίον μὴ δι' ὅλου τῆ ἐκκλη-
 15 σίας ἐνούμενον διὰ τὰ συμβάντα οὐδ' ὄλωσ ἡγνόει, τὸ δὲ συν-
 15 ποκλίεσθαι κατὰ τιμὴν ὑπεριτάτην προτεινομένην ᾤετο μὲν, οὐκ
 εἶχε δ' ἀραρότως πιστεῦειν. εἰ γοῦν ψηφισθεὶς ἀπερεῖ, εἶναι B
 μὲν ἐκείνω τὴν ὄτι καὶ ἀξιούμενος οὐχ ὑπήκουσεν αὐτάρχη τιμῆν,

pote iusto suffragiorum numero designatum patriarcham in locum Theo-
 politani Euthymii iam mortui. quo de toto negotio non abs re fuerit di-
 stinctius hic aliquid ponere. viduata pastore patriarchali Antiochias sede
 aderant multi Orientalium antistitum, quidam ea causa e suis ecclesiis
 Constantinopolim profecti, nonnulli iam antea a degente illic Euthymio
 vocati: huic enim ex morbo quo decessit decumbenti persuaserat ei assi-
 stens Theodoritus episcopus Anazarbi, e sui patriarchatus praesulibus
 idoneum ad sese iam nunc evocare numerum, qui videlicet, si quid ei
 deinde contigisset humanitus, eius successorem iustus possent suffragiis
 eligere. inter hos Euthymio iam mortuo de substituendo ei viro loco isto
 digno disceptantes satis constabat cunctorum iudicio concordari neminem
 Principi videri praeferendum. nec ulla per quemquam ipsorum mora erat
 quin protinus perferretur decretum evectiois eius in dignitatem istam,
 isque in eam rite vocatus inauguraretur, nisi paulisper supersederi deli-
 berationemque suspendi iussisset imperator. verebatur is, pro ea qua
 solebat intumescere rerum occurrentium profunde perspicere prudentia, ne
 sibi obrepere illudique in hoc negotio sineret, meritoque sapientibus risum
 deberet, si hominem circa eam quae tunc flagraret in ecclesia contro-
 versiam a se diversa sentientem, contra se ac quam putaret meliorem
 causam, tanta repente armari auctoritate permitteret. caeterum quia
 eundem illum Principem ita videbat non dissimulasse inclinationem pro-
 priam in factionem schismate avulsam, ut tamen non tam in eo fixus
 irrevocabilisque videretur quin sperari posset transitio eius in partes eo-
 rum qui supremi eius honoris voluntaria delatione nihil non ab eo me-
 ruisset, necessarium esse credidit huius spei pignus antecapere nec rem
 tantam nimis periculosae aleae committere. quid si enim aliter ille iam
 proclamatus et inauguratus patriarcha quam speratum erat asperet; et
 dignitatis summae, quam a stulte confidentibus accepisset, toto pondere
 iacumberet in depressionem ipsorum eorundem qui sic ipsum inexplorato

τοὺς δὲ γε καλέσαντας ἐξ ἀνάγκης ἀποφίρεσθαι τὸ ἦντον, ὅτι καὶ ἀξιούντες οὐ προσεδίχθησαν. γράφει γοῦν καὶ ταῦτα ἐν ἀπορρήτοις τῷ πατριάρχῃ, πειρῶν πρότερον, εἰθ' οὕτω καὶ ἐφιέναι ψηφίζεσθαι. ἥ δὲ πείρα ἦν διὰ τοῦ συγγράφοντος τάδε· οὗτος γὰρ συνήθειαν ἔχων εἰς ἐκείνον τὴν μεγίστην καὶ ἐπὶ τῇ πείρᾳ 5 ταύτῃ τῶν ἄλλων προουκρίνετο. τότε γοῦν κατὰ τὰ ἐν ἀπορρήτοις ἐπεσταλμένα μὲν πρὸς βασιλέα τῷ πατριάρχῃ ἐπεσταλμένα δὲ παρὰ πατριάρχου τῷ συγγραφεῖ, φοιτῶν ἐκείνῳ συγχνάκας καὶ τὰ περὶ τοῦ πατριαρχείου προτεινόμενος, εἰδὼς μὴ εἰδότε τὸν νοῦν ἐθρηώμην καὶ τὴν γνώμην ἐνεχύραζον, καί γ' ἐπληροφόρουν 10 πληροφορούμενος ὡς κληθεὶς ὑπακούσειε καὶ τὴν εἰς τὸ πατριαρχεῖον κλησὶν προσήσεται. γέγονε ταῦτα, καὶ ὡς ὑποψηφίῳ ἐντεῦθεν προσφερόμενος ὁ κρατῶν τὰ φιλικὰ τε ἐπέστελλε καὶ γε 15 τῶν ἀναγκαίων κατὰ βουλήν κοινῶν ἐποίησε. τότε τοίνυν τὰς αὐτῶν δεξιόμενος συμβουλίας, καὶ πρό γε τούτων τὴν τῆς δεσποίνης, ἔργῳ τὰ τῆς βουλῆς ἐπλήρου, καὶ πέμψας ἄγει τε εἰς ἐαυτὸν τὸν Ἰωάννην ἐκ τῶν κατὰ Σκάμανδρον Τρωϊκῶν (ἐκεῖ γὰρ καὶ τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο, αὐτάρκως τῶν εἰς πρόνοιαν ἔχων) καὶ μετασχηματίσας γαμβρὸν ἐκάλεε καὶ βασιλέα Βουλγάρων.

promovissent? his de causis scripsit imperator arcano patriarchae videri e re fore, si priusquam destinatae electionis monachi Principis in patriarcham iudicium emanaret, experimentum caperet eius animi, et sic tantum perferri saventia ipsi suffragia permetteret, si qualia vellent et ad ecclesiae pacem expediret, facturum eum certo constitisset. hoc porro experimentum per scriptorem huius historiae captum est: is enim ex longo familiarissimus Principi ad ista exploratione fideliter feliciterque fungendum idoneus prae cunctis est iudicatus. huic ergo patriarcha iuxta sententiam arcanae imperatoris epistolae arcana scripto ipse quoque mandata cum misisset, ille pro amicitia saepius adiens Principem monachum, ei subinde, quasi ficta sermonis causa conditione, mentionem patriarchatus, ignaro quid de se cogitaretur, sciens ipse ita intulit, ut certo expiscaretur penitissimum eius sensum animi; qui cum talis esset qualem imperator et patriarcha Constantinopolitanus optabant, et utrique persuasus prius ego persuasissem illum, si patriarcha declararetur, secuturum non invitum quo ab Augusto et urbis patriarcha consentientibus vocaretur, itum a patribus nullo iam obstante in suffragia est, et conspirantibus legitimo numero calculis rite est electio perlata. his ita gestis imperator Theodosio uti iam electo et designato patriarchae honorem habens, et amice scribere et communicare deliberationem de rebus magni ad rempublicam momenti, in qua versabatur, eiusque super iis consilium exquirere bonum factu censuit. horum tunc porro responsis per omnia congruentibus acceptis, et ipsius in primis, quam item consuluerat, Augustae, consilium in rem contulit. accersitum enim e Scamandro et Troicis regionibus Ioannem, ubi ille prius morabatur, abundante ipsi e suis ibi praediis ad victum cultumque splendidum proventu, mutato habitu

μετεπίθει δὲ καὶ τοῦτον εἰς τὸ τοῦ πάππου Ἀσάν ἀνὰ πῦσαν τὴν
 περὶ αὐτὸν πληθὺν θριαμβεύων τοῦνομα, καὶ δίκας προστιθεὶς Ε
 τὰς ἀξίας τοῖς γε μὴ οὕτως λέγουσι κατὰ τινα μεμνημένοις χρεῖαν.
 καὶ τῶν Βουλγάρων τοὺς μὲν προσχωρεῖν ἐτοίμους ἐκάλεε ὡς αὐ-
 5 τίκα εὐεργετήσων, τοὺς δὲ τι καὶ προνοοῦντας τοῦ ἀσφαλοῦς
 πέμπων δώροις μὲν ἤγαλλεν, ἀνερωρῶν τε δὲ ταῖς ἐλπίσιν ὡς εὖ
 πράξοντας εἰ τὸν Ἰωάννην δεξιοῦντο βασιλεῖα ἀποστάντες Μαρίας.
 ταῦτα μὲν οὖν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ ἕκονόμε, καὶ τινὰς αὐτίκα πρὸς P 300
 μόνην τὴν σήμερον προσχωροῦντας εὖ ἔδρα, καὶ καταδημαγωγῆ
 10 Βουλγάρους ταῖς ὑποσχέσεσιν.

6. Ἐπανελθόντι δ' ἐς πόλιν ἠγγέλετο καὶ ἡ τοῦ Μιχαὴλ Β
 ἐκ τῶν θυσιῶν ὅσον οὐκ ἤδη ἄφιξις. ὁ δ' ἦν ὁ τοῦ Μιχαὴλ
 δεσπότητος υἱὸς ἕστατος, Δημήτριος μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς λεγόμε-
 νος, Θανόντος δὲ τοῦ πατρὸς τοῦνομα κατὰ μνήμην ἐκείνου
 15 ἀνταλλαζόμενος. ᾧ δὴ καὶ μοῖρα τῶν τοῦ πατρὸς χωρῶν προ-
 κεκληρωμένη οὐκ ἀποχρῶσα τῷ μεγέθει τῆς κατ' αὐτὸν ἀξίας,
 ἧς παρὰ τοῦ κρατοῦντος ἐτύγχανεν ἤδη γαμβρὸς ὑπισχημένος γε-
 νέσθαι, οὐδαμῶς ἐδόκει. τῷ τοι κἀκείνην ἀφείς βασιλεῖ προσε- C
 χῶρει, πιστεύων γράμμασιν ὄρκους κατασφαλισμένοις. ἦσαν
 20 μὲν οὖν τῷ βασιλεῖ ἑτατέρων τῶν θυγατέρων Εἰρήνης ἄμα καὶ
 Ἄννης (ἡ γὰρ Εὐδοκία μικρὰ ἦν καὶ ἔτι) αἱ πρὸς τοὺς τυμφίους

generum simul suum, simul regem Bulgarorum appellavit; cognomentum quoque ipsi addidit ab avo Asane, et universo suo comitatu, novo isto illum celebrans nomine, magnifice ostentavit, poenis etiam decretis in eos qui, quocumque incidente usu mentionem eius deinceps faciendi, aliter quam Asanem et regem Bulgariae vocarent. Bulgaros quoque quotquot in praesens parati ad accedendum sunt reperti, spe beneficiorum statim a se percipiendorum evocavit: ad alios qui adhuc deliberarent, idoneos qui allicerent misit, donis eos iam nunc delinens, in posterum autem spebus corroborans quasi consecuturos cuncta quae cuperent ad vitae florentem statum, si deficientes a Maria Ioannem regem accepissent. haec ex Adrianopoli providit; et quosdam ad primam talium famam statim concurrentes beneficiis affectit, caeterosque Bulgaros magnis pollicitationibus trahere in partes populariter satagit.

6. Reverso post haec in urbem imperatori nuntiatum est appulsus mox futurus adventantis Constantinopolim ex Occiduo tractu Michaëlis. erat hic Michaëlis despotaë filius nata minimus, Demetrius a principio vocatus, sed patris postea mortui nomen ad eius memoriam omisso proprio usurpaverat; cui cum quae iure contigerat hereditario paternae ditionis pars sufficere non videretur magnitudini sustinendae novae quam tum primum inibat dignitatis generi imperatoris (sic enim esse et appellari iam coeperat Augusti filia ipsi a patre desponsa), ea relicta se ad imperatorem transtulit, confusus litoris eius iureiurando firmatis. erant igitur Augusto ambarum filiarum Irenes et Annae (nam Eudocia parvula

- συναρμόσις ἐμπρόθεσιμος· ἄλλ' οἱ τῆς Κρήνης γάμοι τῷ ἡδὴ
 βασιλεῖ φημιζομένῳ Βουλγάρων Ἀσάν ἐτελοῦντο περιφανέστερον.
- D** συμβόλοις γὰρ ἐχρητο βασιλικοῖς, ἐξ ἐρίων μὲν καὶ ἑφρεστίδας,
 τοῖς δ' ἄλλοις τοῖς αὐτοῖς βασιλεῖ· καὶ συνθεαῖα ἦσαν, εἰ μὲν
 εὐδοοῖντο ἐπιβαίνειν Τερνόβον συνύμα καὶ ταῖς τοῦ βασιλέως **5**
- P 301** δυνάμεισιν, εἰ δ' οὐκ, ἀλλὰ καὶ αὐδῆς εἰς δεσπότης τῆς Ῥωμαί-
 δος σεμνόνεσθαι. τοῖς μὲν οὖν τετελεσμένοι ἦσαν οἱ γάμοι, καὶ
 βουλαὶ προυτίθεντο συνεχεῖς ὅπως ἂν καὶ τὰ πρόσω κατ' εἰμά-
 ρειαν προχωροῖεν· τοῖς δὲ τοῦ Μιχαὴλ γάμοις καὶ τῆς δευτέρας
 τῶν βασιλέως θυγατέρων Ἄννης προσιστατό τι τῶν τῆς ἐκκλησίας **10**
 κανόνων, οὓς δὴ Σισίνιος πάλαι θεῖς ἀφορισμοῖς ἐκράτυνεν ἀσα-
- B** λέσιν. ἡ μὲν οὖν τοῦ δεσπότης Νικηφόρου Ἄννα τῆς τοῦ βουσι-
 λέως θυγατὶς Ἄννης αὐτανεψία ἦν, Νικηφόρος δὲ καὶ Μιχαὴλ
 ἀντάδελφοι πάντως. περισταμένου γοῦν τοῦ κατ' αὐτοὺς συν-
 οικισίου εἰς ἕκτον βαθμὸν τὸν ἔνθεν μὲν ἐκ τεσσάρων ἐκείθεν δ' **15**
 ἐκ δύο συγκείμενον, ἔδει συνόδου περὶ τούτων σκεψομένης καὶ
 τῆς παρ' αὐτῆς λύσεως. ἐπεὶ δ' ἐσκέπτοντο, καὶ τὰ τῶν βουσι-
- C** λέων συναλλάγματα ὡς εἰς εἰρήνην γινόμενα ἐδόκουν πλείω τῆν
 ἄνεσιν ἔχειν ἢ ὅτ' αὐτῶν ἄλλων, ἀντισηκοῦσθαι τὸ ὡς δῆθεν

adhuc erat) decretas iam et in procinctu expedito nuptiae. caeterum
 Irenees cum declarato iam palam rege Bulgarorum Asane illustriori cele-
 britate matrimonium peragebatur, rex siquidem gener insignibus utebatur
 regis, quoad colorem quidem solum in phaleris et stratis equestribus,
 quae ex lana tantum erant, in caeteris autem iisdem plano cum ipso Aug-
 gusto. conventionum nuptialium haec erant capita, expeditione in Ter-
 nobum communi iunctis Asanē coplis imperatoris, conari civitatem illam
 et cum ea Bulgariae regnum novo Augusti genero acquirere: sin fortuna
 coepto non responderet, eidem in aula imperatoria despotae honorem
 auctoritatemque conferri. in haec pacta peractis nuptiis, continuae iam
 consultationes erant qua optima et facillima ratione possent destinata circa
 regnum Bulgariae ad votum confici. Michaëlis cum altera filiarum impe-
 ratoris Annae consobrina erat, quippe nata ex sorore imperatoris
 eiusdem: Nicephorus autem et Michaël germani omnino fratres. interce-
 debant ergo inter ambos designatos coniuges sex gradus affinitatis, ex
 una quidem parte quatuor, duo ex altera; et opus erat synodo ad rite
 de isto impedimento cognoscendum, illudque relaxandum, si expedire iu-
 dicaretur. sed ubi patribus consultantibus visum, propter bonum pacis
 quae inde firmanda speraretur, causam esse iustam faciendae regis spon-
 sis gratiae obstaculi canonici, quo eorum coniunctio vetabatur, magno
 consensu itum est in sententiam permittendarum nuptiarum, ex quibus
 quod nascturum apparebat publicae quietis commodum, abunde praepon-
 deraret indoesentiae, si qua inesset ex canonicis praescriptis in consubio

παρὰ κανόνας γινόμενον τῷ πρὸς τοὺς δεομένους ἔλει κοινῶς ἐδόκει. καὶ τότε τὸν τρόπον τοῦ προσισταμένου λυθέντος ἐτάττετο μὲν εἰς δεσπότης ὁ Μιχαήλ, τῇ Ἄννῃ δὲ βασιλίδι οὖσα γε συνελθόντων. καὶ ἦν ἐντεῦθεν ὁ μὲν Μιχαήλ βασιλεῦσι δοῦλος 5 ἐν ὄρκοις, ὁ δ' Ἰωάννης ἔνοσπονδος δι' ὄλου, εἰ βασιλεύσοι Βουλγάρων, Ῥωμαίους ἐν ὄρκοις, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς D ὄρκοις πιστῶς δουλεύσων τοῖς βασιλεῦσιν, ὑπὸ τούτοις δεσπότης ταπτόμενος.

7. Ἐβούλετο δὲ βασιλεὺς προλαμβάνειν Μαρίαν, μὴ καὶ E 10 φθῶσῃ τὰ καθ' αὐτὴν εὖ θεμένη ἀλιώσῃ τε τὴν βασιλείω βουλὴν, καὶ κατέσπευδε συχνοὺς ἐπ' ἐκείνην πέμπων, οὐ τόσον τάκει καταστρέφοντας ὅσον ἡμέρωσ μεταχειριουμένους ἐφ' ᾧ παραδοῖεν Μαρίαν καὶ τοὺς τοῦ βασιλείω δέχοιντο παῖδας. ἢ μέντοι γε Μαρία ἐν ἀφύκτοις ἔγνω γενομένη καὶ δυοῖν μέσον 15 ἐναπειλημμένη κειοῖν· ἐνθεν μὲν γὰρ τὸ φανερὸν ἐκ νέου κακὸν ὁ P 302 Λαχανῦς προσκειμένος ἡρήμου τὴν χώραν καὶ προσεκτάτο τὰ πέριξ προσβάλλων μόνον, ἐκεῖθεν δ' αἱ δυνάμεις τοῦ βασιλείω ἐπιούσαι πλείους δῆλαι ἦσαν τὸ μὲν ταπεινὸν καὶ ὅσον ἐκτὸς ζημιούντες, τὸ δὲ ἐντὸς καὶ περιφανές ἐκ παντὸς τρόπου ὑποποιού- 20 μνοι. ὅθεν καὶ περὶ αὐτῆς τε καὶ τῷ παιδί τετραμεινούσῃ θειναί

personarum tali prius invicem necessitudine innexarum. quare suffragiis cunctorum indultum principibus quod petebant est, et titulo despotae Michaëli honoratus Annae reginae, quippe imperatoris filiae, rite matrimonio iunctus est. inde Michaëli idem sacramento Augustis in clientelam obligavit fidem. Ioannes autem Asan iuratus promisit se foedus cum Romanis societatis servaturum, si Bulgarici sibi regni secure possessio contingeret. sin id non succederet, clientelari nexu subditum permansurum Augustis, gradu sub ipsis inferiori despotae, cuius titulo dignitatis, si regni Bulgarici spes non succederent, insigniendus esset.

7. Studebat autem imperator ante omnia capere Mariam, ne illa spatium liberum sibi consulendi nacta res suas bene constitueret obicemque impenetrabilem opponeret consiliis et spebus imperatoris. ergo is festinabat alios subinde atque alios contra ipsam mittere, non tam hostiliter illic grassaturos aut vastaturos regionem, quam blande pellecturos Bulgares ut Mariam dederent et generum filiamque imperatoris in regnum loco eius acciperent. haec Maria intelligens redactas in artum res suas sentiebat, duobus in se unam hinc atque inde ingruentibus malis. hinc enim nuper exorta pestis Lachanas victricibus instans copiis regionem desolabat, quocumque intenderat cuncta statim adventa primo capiens, et sic plerorumque circa Ternobum locorum iam dominus effectus. ex altera vero parte copiae ab imperatore plures supervenientes incredebant, quarum ducibus id apparebat esse propositum, ut extra urbem quidquid infirmum et expositum iniuriarum iacebat depraedarentur agentes ferentesque, intra ipsam porro civitatem praecipuos quosque procerum promissis ad de-

φροντίδες ἐτάραττον τὴν ψυχὴν, καὶ πρὸς ἀμφοτέρω μέρη μὴ σθένουσα ἴσασθαι θάτερον ἐξημεροῦν ἔγνω, πλὴν ὅσον καὶ ταύ-
B τὴν ἀπίνασθαι τῶν καθ' ἡμέρωσιν πραχθέντων τὰ μελλῶ. τὸ μὲν οὖν πρὸς βασιλέα κλίνειν τῶν εἰκότων μὲν ἔκρινε, καὶ ἄλλως εὐπρεπὲς ἑαυτῇ σωζούσῃ μὲν τὰ τῆς σωφροσύνης καὶ τὰ πρὸς τὸν 5 ἀποιχόμενον δίκαια (δίκαια δὲ πάντως μὴ συνοικεῖν τῷ σφραγί), ζητούσῃ δὲ παρ' ἐκείνου σώζεσθαι παρ' οὗ δὴ καὶ τὴν τιμὴν ἐκτήσατο. διὰ ταῦτα γοῦν τὸ πρὸς βασιλέα πέμπειν καὶ ἰκετεῦναι τῶν δικαίων ἔκρινε. ὅσον δὲ τὸ καθ' αὐτὴν συνοῖσον καθ' ὃ
C ἦν βουλομένη, καὶ λίαν ἀπᾶσον ἐγίνωσκεν· αὐτῇ μὲν γὰρ τὴν 10 τιμὴν κατοχυροῦν αὐτῇ τε καὶ παιδί Μιχαήλ διὰ σπονδῆς εἶναι, βασιλέα δὲ μηδ' ἂν ἐν ὕπνοις θιλῆσαι ἀφέντα τοὺς παῖδας, οὓς δὴ καὶ ἤρξατο καθιστῶν, ἐκείνοις περιποιεῖν τὴν ἀρχήν. οὕτω μὲν οὖν τῶν ἀπὸ βασιλέως καὶ μᾶλλον ἰκανῶς ἀπεγίνωσκε, τὸ δὲ πρὸς τὸν βύρβαρον πέμπειν καὶ ἀξιοῦν σπενδομένην καθ' αὐτὴν 15 διατελεῖν τοῦ ἔθνος ἄρχουσαν, οὗτ' ἔχιν λόγον τὴν ἀξίωσιν
D ἔκρινε· τὸν γὰρ ἀρχῆς ταύτης ἀντιποιούμενον σπένδεσθαι πρὸς τὴν κατέχουσαν ταύτην ἀδύνατον. καὶ τὰ ἀπὸ βασιλέως συ-

fectionem delinrent. quare illi pro se ac filio sollicitae trepidae curae acres animum turbabant. ac cum ambobus simul hostibus obsistere nequiret, placare si posset alterum decrevit. in quo festinandum iudicabat, ne sibi, dum haec parat, ab altero interim duorum vehementer utrinque instantium irremparabiliter oppressae serum molliendi consilium et conatus irritus evaderet. in hac illi deliberatione dubium non erat quin ipsam officium et pudor ad imperatorem potius traheret. quo enim decentius, quo honestius quam ad avunculum neptis, ad amicum viri defuncti vidua confugeret? potius utique (cum alterum vitari non posset) quam interfectori mariti se dederet, et cum summa iniuria defuncti conjugis torum eius prostitueret subsessoria recenti adhuc illius caede crude mananti. prius igitur, ut par fuit, eo propendit, ut ab illo salutem quaereret a quo dignitatem acceperat, et ad imperatorem, per quem se meminerat in regnum Bulgariae provectam, legatos supplices mittere rectum et convenientis putavit. sed aequitati honestatique acris adversaria in contrarium incumbens oblectabatur utilitas, alio avertens deditam spes avaris et quaestuosis rationibus defixam mentem mulieris mordicus sua tenentis, et nihil non agere ac pacisci certae pro statu ac regno sibi filioque asserendis. ab hoc autem proposito perquam abhorrens consilium erat confugiendi ad imperatorem, cuius menti nullam, ne per somnium quidem, obversaturam unquam cogitationem apparebat regni Bulgariæ Mariae Michaëlique puero servandi, quippe quod regnum iam spe avara propriis prensare addicereque filiis coeperat, in id irrevocabilitè incumbens, ut genero illud filiaeque subilceret. quare id quidem miserae per-fugium praeclusit desperatio inde impetrandi quod emptum quovis pretio volebat. inde autem repulsa quo se verteret? nam a Lachana per lega-tos poscere ut secum tanquam Bulgariae regina iis conditionibus pacisci

νοῦσαν φροντίζειν ἐπολεῖ· μηδὲ γὰρ ἡρεμεῖν βασιλεῖα ἕπαξ ὑπὲρ
 παίδων περὶ τῆς ἀρχῆς ἀρξάμενον διαφέρεισθαι. ἔγνω τοίνυν
 παριδεῖν μὲν τὰ τοῦ ἀποικομένου δίκαια, παριδεῖν δὲ καὶ ἀνθρώ-
 πων νέμεσιν, εἰ τοιαύτη τις οὕσα τοιοῦτῳ ἐαυτὴν ἐκδοίη, πρὸς
 5 μόνον δὲ τὸ δοκοῦν συνοίσον αὐτῇ τε καὶ παιδί συνιδεῖν. τὸ δ' E
 ἦν, ὡς ἐδόκει, ὄλην ἐαυτὴν ἐπιρροῦναι τῷ συφορβῷ, καὶ ὑπα-
 νοῖξαι θύρας αὐτῷ βασιλείας καὶ πόλεως, αὐτῷ τε συνεῖναι καὶ
 συνοικεῖν ὡς βασιλεῖ δέσποινα. ταῦτα διανοησαμένη αὐτίκα
 πέμπει (οὐδὲ γὰρ ἡρεμεῖν εἶωσεν αἱ τοῦ βασιλέως ὑποστολαί) τοὺς
 10 διασηφῆσοντας τῷ βαρβάρῳ τὰ τῆς βουλῆς τε καὶ ἀξιώσεως.
 καὶ ὅς ἀκούσους πρῶτον μὲν καθυπερηφανεύετο δῆθεν καὶ τοῖς
 ἀπισταλμένοις ἀπεισινύετο, διαθροπτόμενος ὅλον, εἰ ἀρχὴν
 ὅσον οὐπω κτησομένην αὐτῷ σπάθη καὶ δυνάμει κρείττονι ἐκείνῃ P 303
 φθάνοι χαρῖσθαι. ὁμως καὶ τὰ τοῦ λέχους προσέτετο, πονη-
 15 ρῶς ἄγαν καὶ βαθέως, οὐχ ὡς τις ἂν εἴποι φιλόγυνης καὶ τῆς γυ-
 ναικωνίτιδος ἐραστῆς· τὸ γὰρ μυλάττειν τὰ ἦθη τῶν δεξομένων
 καὶ λῆαν ὡς καταφρονησόντων αὐτίκα διεφυλάττετο, ἄλλως δὲ

vellet, quae integram illi et Michaëli puero certamque relinquerent possessionem principatus, petitio erat tam a spe omni consecutionis procul remota, ut nec proponi dignam Maria ipsa iudicaret: quando enim aut quibus in id illectus pactis fretus numero, ferox successibus barbarus, regnum quod palam affectaret, cuius partem iam teneret, proprium in solidum iis cederet quibus id summa contentione tum cum maxime extorquere conabatur? unum ergo restabat, turpe quidem et probrosum, sed nihil non pro regno pacisci paratae necessarium, vale honoris ac famae dicto, spreto iuribus regiae viduitatis, maculata nobilitate imperatorii sanguinis, prostituere se subulco, vilique ac cruento latrone simul in civitatem simul in torum admittendo pudoris et existimationis quantovis damno ambitioni litare. tanti ergo arbitrata, ut regina ipsa, ut mater designati Bulgarorum regis dici pergeret, Lachanae uxor esse vocarique, cupide ac raptim (nam ab imperatore metus cunctari non sinebat) mittit ad barbarum qui suas illi nuptias cum dotali offerrent regno, ad ea ille primum aspernabundo similis talis interpretes foederis superciliose repellebat, cavillans ridicule offerri quod maiori ex parte iam teneret, gratiaeque imputari reginae quae situm iam sibi armis victoriisque principatum, tamen se durus nimis ferusque videretur, nuptias talis foeminae admisit, astute id ipsum tamen, quasi alienae indulgendo voluntati, non propriae obsequendo libidini, annuus in quo erat profundior eius quaedam quam ab homine sic nato sperares prudentia. vitandam enim recte putavit contemptum ipsi parituram apud suos opinionem uxoris et in voluptates ex bellica ferocia emolliiri facilis viri. quin et humanitatis famam aucupans moveri prae se tulit miseratione fundendi civilis, si qua coeperat tenderet, sanguinis. ad extremum ea verborum vultusque gravitate qua non accipere ipsum quidquam gratiae sed beneficii loco tribuere se significaret, quae offerebantur accepit. scribuntur mox con-

κατ' ἐρήνην καὶ τοῦ μὴ γέεσθαι ἐμφυλίοις πολέμοις αἵματα κα-
 τεδέχεται, ὡς χάριν διδούς, οὐ λαμβάνων. ὄρων οὖν γενομέ-
 των καὶ συνθηκῶν ἐξ ἑκατέρων ὑπανόγνωσι τε αὐτῷ τὰς πύλας,
 B καὶ ἐντὸς δεξιμέτη τελεί αὐτῇ οὖν ἐκείνῳ τοὺς γέμους, καὶ τὰς
 ταινιώσεις τῆς βασιλείας καὶ αὐθις συνάμα δέχονται, καὶ γε 5
 παρασκευάζει τῷ βασιλεῖ ἀντίπαλον, ὡς ᾤετο, ἰκανόν. τοῦτο
 συμβάν τε καὶ ἀκουσθέν τὸν βασιλέα αὐτάρκως καὶ ὡς ἐνῆν δι-
 τάραξεν, ὑπεκρίνετό τε κἀκείνος μὴ ἀθυμεῖν σφαλλόμενος τῶν
 ἐλπίδων, ἀλλὰ στυγεῖν τῷ παρ' ἄξιαν ἐκείνης πταίσματι, ὥστε
 καὶ τὸ γένος καταισχῆναι καὶ τὴν ἀρχὴν προσαπολλύναι τῷ μη-
 10 δένος ἄξιῳ κατεγχειρίσασαν· μηδὲ γὰρ ἀνθέξεν ὅλως καὶ ὑπο-
 C σχεῖν ἐκείνον ἐπιβράσασαν ἐκ Τοχάρων δύναμιν, ἣν εἰκὸς ἐπισηπί-
 πτειν, ἅμα μὲν ὡς ἐχθρὸν προφανῆ, ἅμα δὲ καὶ παρὰ τῶν οἰ-
 κείων καταφρονούμενον. ταῦτα λέγων οὐκ ἀνέει καὶ αὐθις πέμ-
 πων τε δυνάμεις ἀγωνιουμένας καὶ τὰ πρὸς καταβολὴν Μαρίας 15
 κατασκευαζόμενος. ὁ τοίνυν Λαχανᾶς πρὸς τὰς τῆς γυναικὸς
 Θρύψεις καὶ ἀπήχθετο καὶ βαρβαρικῶς ἤθελε διαζῆν, τοὺς ἀμφ'
 αὐτὸν καὶ λίαν ὑποποιούμενος· ἔγνω γὰρ ἀμφοτέρωθεν ἐξαρτυ-

ventiones, pacta iureiurando utrinque dato muniuntur. nec Maria moram
 fecit aperiendarum Lachanae portarum Ternobi, seque ipsi nuptiis iun-
 gendi. coronationis inde novorum coniugum ceremonia splendide celebra-
 tur, acclamata denuo regina Bulgariae Maria novo titulo uxoris Lacha-
 nae regis. sic illa se comparasse gravem adversarium imperatori avun-
 culo putabat. quo non parvam ei revera nec parum molestam adiecit
 curam. quamquam ille quidem audita repente rei fama, dissimulatione se
 solita involvens, diligenter cavet ne causam doloris, quo intime urebatur,
 veriolem praecipuamque proderet, quod nimirum excidisse se votis et
 intervensas sibi spes proxime iam ad exitum perductas corneret. osten-
 tavit autem plausibiliores alias de facto isto dolendi rationes, infamiam
 videlicet quam illa infelix istis esset flagitiis promerita maximam, generi
 ac familiae probrum foedissimum inrens. simul autem cum honore digni-
 tatem ac nomen regium perditum ivisset; quo ipso mox privanda, censura
 esset inutiliter se peccasse, dum id scelus spe tuto regnandi conciverit.
 nam regnum quod homini nulla re nisi mala digno turpissime tradidisset,
 ipsi mox extorquendum a Tocharis, quorum potentiae irruptione in
 Bulgariam parantium nihil posset Lachanas opponere quod par resistendo
 foret. Tocharos autem, ut movere quamprimum in Lachanam non omit-
 terent, deae causae incitabant: etenim quod eos prior ille laceravisset
 eorum copias caedens, ulciscendi hostem apertum necessitate ad eam ex-
 peditionem impellebantur; et rei ad id audendum facilitate incitabantur,
 quod Lachanam esse scirent hominem nihill, exosum et spretum etiam
 suis Bulgariae. talia passim apud familiares imperator disserens, non ces-
 sabat interim alias super alias in Bulgariam copias mittere, omnemque
 admoveere machinam ad delendam eo regno Mariam. at Lachanas cito
 pertaesus regis luxus et deliciarum uxoris, his cum stomacho reiectis, im-
 mundam illaetamque barbariae ritus, cui dudum insueverat, vitae foerisae

μένους πολέμους και τὰς βλακείας μηδὲν οἶας τε οὐσας κατενόη- D
 ζειν τοὺς ἐκ τῶν πολέμων κινδύνους, ὥστε και πολλῶν πρὸς
 ἐκείνην διαφιλονεικοῦντα ἐντείλειν πληγὰς. αὐτὸς δὲ κρείττω
 πάσης ἀσχολίας τὰ κύκλῳ συναριστάμενα κρήνων ὑπενοοίετο τε
 5 τοὺς ἄρχοντας τῶν Βουλγάρων, και πρὸς πολέμους ἡτοιμάζετο
 τοὺς κατ' ἄμφω. οὐδὲ γὰρ ἦν οὔτε Τοχάροις διὰ τὰ πραχθέντα
 σπένδεισθαι οὔτε τοὺς τοῦ βασιλέως ὀπωσοῦν ἀναρτῶν. διὰ τοῦτο
 καιθ' ὅσον ἴσχυεν ἀντιπαρετάττετο, τὸ μὲν ἐκὼν τὸ δ' ἄκων. ■
 ἀρχὴν γὰρ λαβὼν ἦν οὐκ ἠλπίζεν, ἔσπευδε μὴ μόνον ἔχειν ἀλλὰ
 10 και συνιστῶν. ἐπιτιθεμένων δ' ἄλλως και τῶν ἔξωθεν ὀσημέραι
 και ἄκων καταναγκάζετο μάχεσθαι. ἦδε γὰρ και βάρβαρος ὢν
 πολεμήσοντα ἐξ ἀνάγκης τὸν μὴ θέλοντα πολεμεῖν. διὰ ταῦτα
 γοῦν τὰ κατ' ἐκείνου εὐδῶει παραβολώτερον συμπλεκόμενα. οὔτε
 γὰρ οἱ ἀνδιστάμενοι ἴσχυον ὀρμαῖς ἀτακτοῦσαις ἀντισχεῖν, και P 304

rationem usurpabat, hoc ipsum videlicet aestimans utile demerendis sibi familiarium suorum affectibus et studiis, quorum alendae augendaeque in sese benevolentiae cuncta quae ad id conferre viderentur sedulo adhibebat. satis enim intelligebat quantum indigeret eorum opera, utique cum sibi duplici ex parte diversa et magna imminere bella cerneret, qua ipsa ex causa muliebrem victus cultusque mollitiem exercitum oblatamque ab uxore contumaciter adeo reprobabat, noxiam criminans et enervandae tunc maxime necessariae bellicae virtuti accommodatam, ut eo nomine Mariam non solum plerumque increparet verbis, sed verberibus etiam ac plagis miseram contunderet, intentus interea sane, prout res poscebat, sollicite cunctis per circuitum parandis ad excipiendos ingruentium utrinque impetus hostium. quam ad rem arte qua poterat maxima delinire ac conciliare sibi satagebat primores principesque Bulgarorum, ut eorum ad bellum, quod utrinque atrox expectabat, fida strennaque uti opera posset. non enim ei supererat spes salutis aliunde ulla quam ex vi aperta, cum esset manifestum neque cum Tocharis, quos implacabiliter irritatos magnis a se acceptis cladibus sciret, neque cum imperatore, quem domesticae rationes ad irrevocabiliter urgendam generi filiaeque in Bulgariae regnum eversionem compellebant, tractationem iniri ullam aut vel tentari conventiones foederis posse. quocirca quantum valebat maxime ad fortiter resistendum se parabat, vellet mollet eo illum adigente necessitate tuendi regni; quod cum capessere ausus esset, non modo tenere illud sed etiam sibi firmare atque asserere contendebat, cum autem assidue modo hac modo illac hostes irrumperent, Lachanas raptim ad omnia occurrens praeliari ferme quotidie cogebatur. id ipsumque alacriter agebat, quippe quantumvis homo barbarus, satis iudicii habebat ad intelligendum quod est verissimum, pugnaturum eum cum non valet, qui non pugnat cum potest. ac propter istam impigram audaciam ad quaevis ultro pericula occurrendi favebat ei plerumque fortuna belli, vehementibus, licet inordinatis, ruenti incursibus; quos saepe ineluctabiles experti milites nostri, parum iam fidebant disciplinae atque ordini quem observare in acie didicerant, ac passim horrebant cum eo congredi, praesertim quod exempla crudelitatis, quae homo ferus et immanis in bello captis edere solebat, late vulgata refrigerarent impetus missorum contra eum militum nostro-

τὸ διευτοροῦν κατωρρώδει τὴν ἀπέτευξιν ὡς μὴ καλῶς χρησιμοποιέου τοῦ περιγεγονότος. τὸ γὰρ εἰς χεῖρας γενέσθαι τῷ Λαχανῷ ἴσα καὶ θάνατος ἦν ἀπηνείας ἕνεκα τῆς ἐσχάτης· βάρβαρα γὰρ ἦδη τὰ ἐκ τύχης ἔλεινα μαλάσσειν οὐκ οἶδεν. ὄθεν καὶ πολλάκις ταῖς τόλμαις περιγεγόμενοι παραυτίκα τῷ τῶν δεινῶν ἐλπισμῷ, εἰς ἄλφην, συστελλόμενοι ἀπηντεύκτου. **B** πολλαῖς μὲν οὖν ταῖς ἀμφὶ τὸν Ἀσάν δυνάμει περιεστοιχίζετο· πλὴν οἱ ἐκεῖθεν ἐνόητε καὶ ἄκοντες ἀλισκόμενοι ἐν καλοῖς ἦσαν διὰ τὸ προσπίπτειν αὐτίκα, ὡς δῆθεν τυράννου μὲν ἀπαλλαγέντες, βασιλεῖ δὲ προσγιγόμενοι. τοῖς δ' ἐντεῦθεν ἀπαγομένους ἐκεῖ οὐκ ἦν ὑπονοηθῆ-10 ναι τὸ σῶζον, ἀλλ' ὡς ἐχθροὶ ἐκολάζοντο.

P 305 8. Ἐτρέβοντο μὲν οὖν ἐντεῦθεν τὰ πρῶγματα, ἄλλην δ' ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν οὐκ ἦν ἐλπίζεσθαι εἰ μὴν τοῦ βαρβάρου ἀπαλλαγῆν. ἤς καὶ ταχέως ἐξελεθόντος ἐπιστάσης (τὸ γὰρ παλιμβολον τῆς τύχης ὅσον οὐπω οὐκ ἦν ἐκφυγεῖν ἐκείνον, καὶ 15 μᾶλλον φουσηθέντα τὸ πᾶν ἐκ τύχης, ὄθεν καὶ Τοχάρων ἤττημένος ἡγγέλλετο) ταῖς ἐκεῖθεν φήμαις ἐπιπίπτει Τερνοβίταις καὶ **B** ρὸς ὠρηγμένοις πάλαι κατὰ Μαρίας, καὶ ἕμα παιδί προδιδόναι

13. εἰ μὴν] ἦ τῆν?

rum, inde morte peius horrentium manus cum tali hoste conserere, quem nulla calamitatum humanarum misericordia molliret ad sublevandam indulgentia vel minima eorum sortem, quos in eius potestatem Mars varius infelici casu redegisset. huic certe causae imputabatur, quod maiori saepe commissi potentia Lachanam non vincerent, quia nimirum totis suis viribus non uterentur, et horrore captivitatis nimio constructi retardarentur a committingo quantum possent. in hoc tum nodo haerebat bellum, cito alioqui finiendum. nam et plurimae et florentissimae undecumque conclusum Lachanam Asanis copiae tenebant; nec tamen debellabatur, metu percussis Romanis militibus ob nimium diversam conditionem utriusque captivorum. nempe qui a nostris bello capiebantur, felices dupliciter erant, tum quod saevitiae diri tyranni, cui servierant, subtracti essent, tum quod in lenem atque humanam transissent potestatem clementis principis: e contrario qui a Lachanae militibus abducebantur, certum habebant nullam superesse salutis spem; quippe statim, ut hostes, inexorabili feritate trucidabantur.

8. Extracti per has moras in longius aequo tempus belli Bulgarici non aliunde a prudentioribus exitus expectabatur quam a clade Lachanae; qualem illi brevi superventuram aliquam verisimilis spes esset, quod is frequentissime periculosissimeque dimicaret, nec semper superaturum appareret propter solitam inconstantiam sortis, praesertim cum inflatus successibus multa temere inconsulteque susciperet. id non falso provisum haud multo post constitit, fama vera vulgata victi a Tocharis praelio Lachanae. quo nuntio exciti Ternobitae ad captandam dudum optatam occasionem excutiendae cervicibus foedae tyrannidis Mariaeque ulciscendae, in quam antiquis odiis flagrabant, dedere ipsam decreverunt una

ταύτην ἔγνωσαν τοῖς τοῦ βασιλέως, τὸν Ἀσάν δὲ δεσπότην ἔδειχοντο καὶ ὅτι καὶ ἐκ παλαιοῦ προσῆκε οἱ τὰ Βουλγάρων πράγματα. ἡ μὲν οὖν Μαρία ἔμπορος οὔσα τῷ ἀπὸ τοῦ βαρβάρου κυνήματι, ἅμα παιδί Μιχαὴλ πρὸς βασιλέα (ἐπεδήμει γὰρ τῇ 5 Ἀδριανοῦ τὸ δεύτερον) ἤγετο, καὶ φυλακαῖς ταῖς προσηκουσαῖς ἐδίδοτο. Ἀσάν δὲ καὶ σὺν Εἰρήνῃ, οὐχ ἅμα, ἀλλὰ μετὰ τὸν C Ἀσάν ἐκείνη, βασιλέως πρὸς πόλιν ἐλθόντος ἀνέβη ἐπέβαινον Τερνόβου καὶ βασιλεῖς ἐφημιζοντο. ἦν δ' ἐν τοῖς μάλιστα τῶν προνοχόντων καὶ Τερτερῆς, ᾧ δὴ καὶ μεγάλως τὸ Βουλγαρικὸν 10 προσεῖχε καὶ παρ' ἐκείνοις ἐμεγαλλίζετο. τοῦτον ἐβούλετο μὲν βασιλεὺς τῷ Ἀσάν κατὰ γένος συνείρειν καὶ τιμᾶν ἀξιῶμασι· τὸ γὰρ ὑφέρον ἀπ' ἐκείνου πρὸς βασιλείαν πολὺ ἦν· ἐπεὶ καὶ στρατηγῶν δῆλος ἦν τοῦ μείζονος ἐφιέμενος. ἐμποδῶν δ' ἦν τοῖς D βουλευομένοις ἡ σύζυγος· τὸ γὰρ ταύτην ἔχοντα τιμᾶσθαι μηδὲν 15 τῷ Ἀσάν κατὰ γένος συνάπτοντα λαμβάνοντος μᾶλλον ἦν πρὸς τὴν τῶν ὑπονοουμένων ἄναψιν πλείστον ὅσον ἐμπόρευμα. διὰ τοῦτο καὶ δεσπότην προτείνει ποιεῖν, εἰ τῆς γυναικὸς ἀποστὰς τῇ τοῦ Ἀσάν αὐταδέλφῃ εἰς γάμον συνάπτοιο. γέγονε ταῦτα, E καὶ ἡ μὲν τοῦ Τερτερῆ σύζυγος ἀχθεῖσα πρὸς βασιλέα τῇ κατὰ 20 Νίκαιαν ἐδίδοτο φυλακῇ σὺν νιῶ Ὀσφεντισθλάβω, ἡ δὲ τοῦ

cum filio ducibus exercitus imperatoris, Asanemque in dominum recipere, cui ius vetus competeat ex genere ad successionem in regnum Bulgarorum. Maria igitur uterum gerens ex barbaro Lachana, simul cum Michaelē puero, deducta ad imperatorem Adrianopolim est (in eam enim urbem imperator secundo advenerat), ubi custodiae convenienti commissa est. Asan vero non tunc simul cum Irene (illa enim post Asanem eo venit imperatore iam Constantinopolim reverso) magna celebritate inducti sunt Ternobum et reges acclamati. erat porro inter proceres dignitate in Bulgaria praestantes quidam Terteres, maximae apud eam gentem existimationis et gratiae vir, summisque ab his efferri et honoribus et laudibus solitus. hunc imperator voluit Asani affinitatis necessitudine iungere et dignitatibus honorare, praeversum se ratus hoc pacto periculum insidiarum imminens novo regi ab homine quem potens factio suorum clam ad regnum promovebat, et ipsum bellicae peritiae fama inclutum, quique ita militares gessisset praefecturas, ut plus quidpiam privato fastigio spectare a penitus intuentibus esset animadversus. caeterum huic imperatoris studio incommode obstabat uxor quam tum habebat Terteres; cui si in eo primo coniugio perstanti honores et beneficia imperator congereret, nihil Asanem iuaret, sed potius eius periculum augeter potentia eius aemuli novis opum accessionibus corroboranda, et quasi accumulando novo fomite, quo facilius exardesceret incendium formidatum. igitur proponendum Terteri curavit imperator se despotam cum creaturum, si repudiata, quam haberet, coniuge vellet in novam sponsam accipere sororem Asania. facta haec sunt, cito assentiente Tertere, cuius coniax prior cum filio, Osphentisthlabo dicto, ad imperatorem

Ἀσάν αὐταδέλφη τῷ Τερτερῇ συνηρμόζετο καὶ τῷ τῆς δεσποτείας
 P 306 ἀξιώματι ἐσεμνόνοτο. (9) εἶχεν οὖν ἐντεῦθεν τῷ δοκεῖν τὰ
 μεγάλα πρὸς συνεργίαν ὁ Ἀσάν, καὶ χρόνος ὀλίγος αὐτῷ παρεμέ-
 τρει τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχήν. ἐπεὶ δὲ ταχέως παρακινήθητο
 (πρὸς γὰρ ἀπιστίαν τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος, καὶ αὖρις ἔστι 5
 πιστεῦν ἀνέμων μᾶλλον ἢ σφῶν εὐνοίαις), καὶ τὰ τῆς ἀποστα-
 σίας δῆλοι ἦσαν ἐκ πολλῶν ἀδίνοντες, ἀνεξωπύρει δὲ τούτοις
 B τὰς γνώμας καὶ Τερτερῆς κρυφθδὸν βασιλειῶν ἤδη, καὶ τᾶλλα
 φανερὸς ὢν εἰς τὴν ὑπόψιν μόνω τῷ πρὸς τὸν Ἀσάν κήδε συνε-
 καλύπτετο, ὡς μὴ προδώσων δῆθεν ᾧ κατὰ γένος συνήπτετο, 10
 συνιδὼν τὴν παρακίησιν ὁ Ἀσάν, καὶ δεισας μὴ προλαβόντες
 ἐκρήξοιεν τὸ δεινὸν καὶ οὐ φευκτὰ ἔσοιτό οἱ τὰ τοῦ κινδύνου, τὴν
 φυγὴν εὐσχημῶς ποιεῖσθαι προνόει καὶ μετὰ κέρδους. ὁ δὲ
 καὶ ἐνεχώρει κερδαίνειν· τὰ γὰρ τῆς βασιλείας τῶν Βουλγάρων
 C πράγματα, ἃ δὲ καὶ κάλλιστ' εἶχον ἐκ Ῥωμαίων λαβόντες ἡττη- 15
 μένων τὸ πάλα στρυτηγοῦντος τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου, καὶ
 γ' ἐνεκείντο τεθνησαυρισμένα κατ' αὔχημα μᾶλλον ἢ κατὰ χρεῖαν,
 ταῦτα δὲ καὶ ὅσον ἦν ἄλλο φόρτος εὐκόμιστος, ἐν ἀφανεί περι-

12. ἐκρήξιεν P.

ducta huius iussu custodiae mandata apud Nicæam est. Asanis vero ger-
 mana Terteri nupsit, et novi sponsi titulo despotarum cohonestati suat.
 (9) haec Terteri affinitas magnam Asani facultatem obtinendi secure
 quod capessere cooperat regni attulisse videbatur. sed videbatur tantum:
 nam eventu mox ipso apparuit non diuturnam eum eius principatus Bul-
 garorum possessionem aditisse. nutare illa cito coepit mobilissimae levita-
 tate gentis: Bulgari enim adeo ad perfidiam faciles habentur, ut antrae
 atque incertissimis flatibus ventorum quam horum benevolentiae confidere
 sit tutius. ac defectionem quidem ab Asane machinari eos ex multis ap-
 parebat: excitabat autem ipsorum in id studia Terteres arcanis melitio-
 nibus regnum affectans. extabant quidem indicia non vana quae talis
 hunc ambitionis suspectum merito facerent: sed ea ne animadvertentur
 inumbrabat affinitas eius cum Asane. quis enim facile crederet suo ipsam
 insidiari generi, et prodere ac evertere velle hominem cuius haberet in
 matrimonio sororem? tandem tamen erupit res in notitiam minime iam
 dubiam Asanis. quare ille veritus ne opprimeretur improvise quodam
 assultu nec salvus periculum evaderet, praecoccupare fugam statuit, ho-
 nestum praetextum obtendens consilio, ut rebatur, necessario; quod etiam
 quaestuosum facere studuit praedia adiecta: occasionem enim eius rei
 commodam sibi nactus videbatur habens in potestate thesaurum regium
 Bulgariae, in quo sepulchrum speciosissima et pretiosissima servabatur ex
 Romanis olim parva, quando educante Isaacio Augusto male li cum Bulga-
 ris pugnaverunt, amissis impedimentis, in quibus fuerunt ipsa insignia
 imperii; quae ex illo tempore condita Ternobi custodiebantur ad ostenta-
 tionem potius quam ad usum alium. haec et alia quaecumque elata fac-
 lilia reperta tum sunt in regis apotheca Bulgarorum, clam compilata sac-

σχόντες σάκκοις και τῆς πόλεως ἐκβαλόντες νυκτός, αὐτοὶ τοὺς εἰς ἄνεσιν και τρυφήν τῶν ἔξω που τῆς πόλεως ἐξιώντας σχηματίζουμένοι ἀνὰ κράτος εὐθὺ τῆς μεγαλοπόλεως ἔφρευγον. και πρῶτον εἰς Μισέμβριαν ὑπὸ βασιλικῶ κόμπῳ και τρυφῇ φθάσαντες, D
 5 ὡς μὴ φωραθῆεν φεύγοντες, οὕτω θαλάσση χρώνται και πλῆθὸς πρὸς τὴν πόλιν. και δὴ καταχθέντας τῇ κατὰ τὸν Ἀνάπλου του ἄρχιστρατήγου μονῇ ἐφ' ἡμέραις ὁ κρατῶν οὐκ ἐδέχετο, ἐν ὀργῇ παντοία τὴν ἀποφυγὴν ποιούμενος, και τὸ πᾶν δειλῶ και κακάνδρῶ ἐκείνων κρίνων, πολλῶν πόνων και ἐξόδων ἀπόλειαν ἐν βρα-
 10 χεῖ. ὡς δ' οὐκ ἦν τὸ γεγονός ἀναλύεσθαι, ἐκείνοις μὲν ἐκχωρεῖται τὴν πόλιν εἰσελθόντας τῷ βασιλεῖ ἐμφανῆζεσθαι, ὁ δὲ γε P 307
 Τετρετῆς ἐρήμης βασιλείας, θελόντων και τῶν Βουλγάρων, ἐπιλαμβάνεται. και ἐν ὀλίγῳ ἡμ' ἤκούετο βασιλείας ἐπιβαίνων, και ἅμα ταινούμενος κατὰ βασιλείας ἐγκρατῆς τῶν Βουλγάρων
 15 ἦν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, τὰ δ' ἐντεῦθεν ἰσαυθίς ἐροῦμεν.

10. Ἦδη δὲ χρόνων παρωχηκότων τετάρων Ἰωάννη τὰ B
 τῆς πατριαρχείας διαφέροντι, κατὰ μῆνα Ἀθηναίῳνα τῆς ἐβδόμης ἰνδικτιῶνος δεινὰ κατηγορεῖται τούτῳ παρά τινων τοῦ κλήρου
 20 συρράπτονται, ψευδεῖς μὲν και διακενῆς τὸ παράπαν, οὐ μὴν δὲ και δυσχερεῖς τῷ κρατοῦντι δέχεσθαι. ἦν γὰρ ἐκείνω διὰ

cisque indita exportari noctu Asan ex urbe Ternobo curavit; ipseque mox cum uxore ac comitatu quasi animi gratia ruris amoenitate fruiturus, egressus indidem summa celeritate Constantinopolim versus iter arripuit. ac Mesembream quidem usque regia pompa luxuque speciem securitatis ostentarunt; quae simulatio necessaria erat ne fuga deprehensa sisterentur. caeterum ibi nave conscensa mari Byzantium feruntur. exceptos illic primo excensu Sancti Archangeli Michaëlis monasterio prope portum sito imperator aliquot diebus admissione exclusit, iratus ipsis vehementer ob fugam quam iudicabat intempestivam; totumque id consilium vanae ignavaeque formidini adscribebat, qua fructus laborum expeditionumque multarum uno momento inconsultae levitatis iacturam irreparabilem querebatur factam. denique tamen, cum quod factum quomodocumque fuerat infectum fieri nequiret, permisit iis ingressis civitatem sibi se sistere. interim Terteres vacuum Asanis fuga regni thronum, magna Bulgarorum voluntate, palam occupavit, unoque nuntio auditus est et occupasse regnum et solemnī ritu coronatus sicque in plena et certa constitutus possessione Bulgarici principatus. haec tunc in hunc modum se habuerunt. quae secuta sunt, in tempore reddemus.

10. Iam autem evolutis annis quatuor ex quo Ioannes patriarchatus honore praecellebat, mense Februario septimae indictionis, graves in eum accusationes a quibusdam e clero conflantur, mendaces illas quidem ac plane inanes, non tamen eiusmodi quas aegre imperator admitteret. studebat enim ille vel maxime sancisci modum hebentadi aciem nimis, quo
 Georgius Pachymeres I. 29

σπουδῆς πλείστης ὑποχαλῶν τὸν τόνον τοῦ ζήλου τῷ πατριάρχει,
 C καὶ μᾶλλον τὰ οἱ πραχθέντα ἐξ ὑπογούου ἔχοντα, περὶ ὧν ἀνω-
 τέρω ἐρρέθη. ταῦτα γὰρ καὶ ἄλλ' ἄττα πλείστα ἐπιουμβαινόντα
 ἀνῆπτε μὲν τὴν βασιλέως ὀργήν, οὐ μὴν δ' εἶχεν ὅπως τῆς ὀρ-
 μῆς ἐπίσχη τὸν ἄνδρα καὶ ἄλλως ὀρμητίαν ὄντα καὶ θερμοουρόν, 5
 πλὴν οὐ τὰ καθ' αὐτὸν (τούτων γὰρ καὶ ἀπεριμερίμωως εἶχεν)
 ἀλλὰ τὰ καθ' ἑτέρους συνοίοντα. ζητοῦντι γοῦν τρόπον καθ' ὃν
 ὑποκλήνῃ τὸν λέοντα, χρήσιμ' ἦσαν τὰ κατηγορημένα, ἄλλως
 οὐκ ἄληθῆ δοκοῦντα οὐδ' εὐπαράδεκτα. ῥοπῆς γὰρ εἰς πορνείαν
 D καὶ Πηλεὺς ὄφλεν ἂν ἢ ἐκείνος, ἱεροσυλίας δὲ ἔγκλημ' ἂν ἀπη-
 νέγκατο καὶ ὃ ἐπ' ἀνθρώποις ἀδωρότατος Ἀριστείδης μᾶλλον ἢ
 ἐκείνῳ δικαίως προσήπτετο. τὸ δὲ εἰς βασιλέα ὡς καταρῶτο,
 αὐτόθεν τὴν συκοφαντίαν προῖαχετο ἀκουόμενον. ἐκείνος γὰρ
 πάλαι πρεσβεύων εἰς βασιλέα ὑπὲρ τινος τῶν χρηζόντων ἐλέους
 πολλάκις μὲν κατὰ πείραν προύτεινε τὰ οἱ δοκοῦντα συνοίσειν, 15
 τοσαυτάκις δὲ προσβάλλων οὐκ ἦνυτε τὸ παράπαν. τριῶν οὖν
 P 308 ὁ μὲν ἐδέετο συνεχέστερον, ὁ δὲ προσέκειτο καρτερώτερον, βα-
 σιλεὺς δὲ τρίτος ὑπεριτίθετό τε καὶ ἀνεβάλλετο. καὶ ὁ μὲν
 ἐδέετο προσαναφέρειν καὶ πάλιν, ὁ δὲ πείρα γνοῦς οὐκ ἀνύσων

dudum offendebatur, zeli patriarchae. pupugerant autem eum et exasperaverant non parum illa quae nuper ausus in ipsum agere ac coram loqui libere atque ardentur patriarcha fuerat, prout superius memoravimus. ea, inquam, et alia plurima eius generis quae subinde occurrerant, bilem haud dubie moverant non patientissimo principi; cui tamen ad manum non erat fraenum aliud ullum quo impetum eius cohiberet, viri natura vehementis, et cum ad aggrediendum ardua facilis, tum in urgendo coepta irrevocabilis ardoris. verum haec in quorum promotionem sic studio prodibat, haud erant cum privatis eius rationibus aut quaestu proprio implicita. talium enim etiam supra vulgarem modum negligens erat. exardescebat autem in iis accurandis quae ad aliorum utilitates spectarent. quaerenti ergo Augusto modum huius quasi cuiusdam leonis exarmandi, utiles hae sese criminationes offerebant, quamlibet alioqui destitutae veri specie, nec dignae quarum haberetur ratio. nam impudicitiae verisimillius insimularetur Peleus quam ille: direptarum vero sacrarum rerum plausibillius crimen appingeretur Aristidi, cuius erat in ultro etiam oblati repudiandis donis abstinentia vulgo notissima. male denique precatum Augusto Veccum qui dicebat, statim calumniae convincebatur ipsa simplici narratione facti, unde occasione criminandi delator sumpserat. id tale fuit. aliquando pro more suo Veccus adierat imperatorem cum supplice cui erat imploraturus misericordiam Augusti. saepe in conspectum producto illius, frustra semper ei propitiare principem studuit, toties ab eo cum stomacho reiectis quae pro suscepto allegabat. tres igitur longo tempore suas quisque partes strenue agere perseverarunt, reus demisse supplicandi, patriarcha patrocinandis ardentur urgendo, denique imperator, procrastinandi ac differendae sine fine gratiae. quadam vice instabat vehementius apud Veccum cliens, ut pro se iterum imperatorem

(ἤδει γὰρ καὶ παροργίσων, εἰ αὐθις λέγοι), τὸ καθ' ἑαυτὸν οἶον πρὸς τὸν ἰκέτην ἀπολογούμενος ὡς οὐ καταφραδυσμῆσας τῷ βασιλεῖ προτείνειν τὰ τούτου δίκαια, θεὸν παρεσῆγε τῆς σπουδῆς μάρτυρα καὶ “θεὸς ὄρᾳ τὰ περὶ ὧν προβάλλη” ἔλεγεν. 5 ὁ δ' ἐκείσε παρῶν συκοφαντήσας τὸν λόγον συμπλάττει τὸ ψευ- B
δος, ὡς θεὸν δῆθιν κατὰ βασιλέως ἐκκαλουμένου τοῦ ἱερέως εἰς τὴν τῶν ἀδικουμένων ἐκδίκησιν. τούτοις ὡσπερὶ τισιν ἰσχυροῖς κατασεισταις ὑποχαλῶν τὸν πύργον τῆς ἰκείνου ψυχῆς ὦντο. ἦν δ' ὁ τὰς ὁρμᾶς σφίσις ὑπανάπτων ὁ τῆς Ἐφέσου Ἰσαάκ, εἰς 10 πατέρα τεταγμένος τῷ βασιλεῖ, οὐδεμίαν δ' ἔχων αἰτίαν ἀπε- C
χθείας τῷ πατριάρχει παρόσον τὸ τὰ δοκοῦντα ξυμπράττειν αἰρεῖ-
σθαι τῷ βασιλεῖ, ἢ γοῦν τοῦτο μόνον ἢ καὶ δεύτερον τὸ τὰ
κατ' ἀνατολὴν πατριαρχικὰ ὑφ' αὐτῷ θέλειν ποιεῖσθαι, μηδὲν
ἄξιῶν πλέον ἔχειν τὸν πατριάρχην εἰς ἐνορίαν ἢ κατὰ μὴνην Κων- 15
σταντινούπολιν περιοριζόμενα, τὰ δ' ἔξω ταύτης ὑπὸ τοὺς ἐπι-
σκόπους γίνεσθαι, ὧν δῆπου καὶ αἱ ἐνορίαι εἰσὶ. ταῦτ' ἔσπευδε
καὶ κατώρθου οὐκ ἄλλω τῷ μῆχανήματι ἢ τῷ δυσιᾶν βασιλέως
τὸν ἱερέα· ὃ δὴ καὶ ἐποίησε τοὺς κατηγοροῦντας δεχόμενος καὶ γε D

rogaret. Ille autem experientia iam gnarus negationi dilationem obtendi, necnon intelligens, si denuo de hoc compellaret imperatorem, in iram se illum concitaturum, ut saltem clienti se purgaret forte suspectaturo ex eventu remissius egisse patronum, deum testem adhibuit sinceri sui ea in causa studii, alta voce contestans deum utique, quem nil lateat, videre qua fide quoque affectu eo patrocinio fungeretur. ex hac del mentione calumniae ansam qui praesens forte tunc adfuit delator sumens, multo deinde posterius in malignam istam accusationem processit, criminans scilicet patriarcham, dum supplicis causam ageret, diras Augusto imprecaturum in ultionem negatae supplicii gratiae. his quasi quibusdam machinis aut validissimis arietibus concussuros et deiecturos sese turrim illam invicti animi calumniatores nequissimi putabant. incitabat autem eos accendens ad rem urgendam Ephesi antistes Isaac, quo spiritali patre atque arbitro conscientiae tunc Augustus utebatur, non quod ullam ipse quidem proprie haberet odii causam adversus patriarcham, sed ut gratificaretur imperatori, et in eam quam ille hac arte procuratum ibat restitutionem confidentiae Vecci, ne deinceps tam libere agere secum auderet, efficacem pro virili conferret operam. quamquam non aliena solum causa, sed proprii etiam respectu quaestus in hoc motum suspicabantur quidam, opinati studuisse per hoc ipsum rapta opportune occasione ex periculo Vecci, suo iuri subiungere loca iurisdictioni patriarchae reservata in cunctis per Orientem dioecesisibus, ita ut ea tantum sacra loca quae intra unam urbem Constantinopolim sita essent, ordinariae potestati patriarchae subiecta remanerent; quae extra urbem essent, eorum auctoritati subiacerent praesulum qui dioeceses ubi erant illa posita episcopali auctoritate gubernarent. id ille olim meditatus tunc perfectit, non alia efficaciori adhibita machina quam imperatoris a patriarcha vel procurando vel promovendo dissidio. quod fecit huius accusatores adiuvens,

P 309 κατὰ τὸ δυνατὸν ὑποθάλλων. (11) προβαίνει γὰρ νεαρὰ βασιλῆος ἄλλ' ἅττα πλείστα διοριζομένη καὶ τάττουσα, καὶ τὸ τὰ ὀπουδηποτοῦν πατριαρχικά, ὅσα ἐν χώραις καὶ μοναῖς, ὑπὸ τοῦς ἐπισκόπους ὧν αἱ ἐνοριαὶ τελεῖν. ἔγκλημα γὰρ ἐφαίνετο καὶ παρὰ κανόνας τὸ ἐκ παλαιοῦ γινόμενον, ὑπερόριον κεκτῆσθαι τὸν Κων-5
 B σταντινουπόλεως δίκαιον, μηδὲ τοῦτ' εἰδότος τοῦ λέγοντος, ὡς
 B κολουεῖ τῷ πατριάρχῃ τὸ οἰκουμενικόν, ἐντὸς αὐτὸν περιοριζῶν
 τῆς Κωνσταντίνου, μηδ' ἐνορίαν ὅσα καὶ τοῦ τυχόντος ἐπισκόπου
 προσνέμων. ἀλλ' ὁ Ἰσαὰκ τότε τὸν καιρὸν τῆς ἀπεχθείας
 ἀρπάσας ὡς ἔρμαιον, περιεποιεῖ τοῖς ἐπισκόποις αὐτοῦ, ταῦτ' 10
 δὲ καὶ ἑαυτῷ λέγειν, τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δίκαια. τὸν
 μέντοιγε πατριάρχῃν οὐκ ἀνίει παρ' ὄλους δύο μῆνας ὁ βασιλεὺς
 ποτὲ μὲν εἰς κρίσεις ἐγκαθιστῶν, ποτὲ δὲ καὶ ὑπὲρ ἐκείνου ἰστά-
 C μενος καὶ τῶν ἐκκλημάτων ἀπολύων ὡς συκοφαντούντων τῶν κα-
 τηγῶρων ἄντικρυς. ἦν δὲ διττὰ στρέφων, τοῖς μὲν κατηγοροῖς 15
 κατὰ πρόσωπον ἐγκαλεῖν ἐφίεις καὶ δῆθεν ἐλέγχειν, ἐκείνον δ' αὐ-
 θις τὸ μέρος καταψῶν τε καὶ περιποιούμενος τῷ γ' ἐπικρίνειν ὡς

et tota sua fovens potentia. (11) prodit enim imperatoria Novella, qua cum alia decernebantur quaedam, tum illud in primis, ut quae ubicunque vel cuiusquemodi loca vel monasteria patriarchae uni subiecta eantur censebantur, ea deinceps episcopis, quorum illae propriae dioeceses essent, iure ordinario subiacerent. addebatur decreti ratio, per abusum videri et contra sacrorum canonum auctoritatem attentatum id quod ex longo hactenus tempore factitatum fuerat, ut nempe patriarchae Constantinopolitano ultra fines dioecesis propriae ius competeret. quod qui dicebat, non intelligebat eripere se patriarchae titulum oecumenici, quippe quem circumcluderet urbe Constantinopoli, nec saltem ei concederet dioecesium quanta et qualis cuivis etiam vulgari tribuitur episcopo. verum id tum quidem nihil pensi habens Isaac, et in lucri parte numerans oblatam occasione gratificandi quomodocumque amicis suis episcopis, quos multos offendebant istae in propriis dioecesibus exceptiones locorum subtractorum ordinariae ipsorum potestati ac patriarchae auctoritati subiectorum, et passim contendeabant non plus iuris Constantinopolitano in alienas dioeceses quam cuique ipsorum in Constantinopolitanam esse. caeterum patriarcham imperator ex suo voto his calumniis egregie exercitum per duos totos menses habuit, nunc sententiam eum iudicium permittens, nunc ei visus suffragari criminibusque ipsum solvere, mentiri accusatores et nihil nisi meras afferre calumnias asserens. sustinebat autem in hac quasi scena personam duplicem. hinc quidem palam accusatoribus permittens criminari patriarcham et ei dicam in os coram impingere, inde rursus eundem seorsum conventum delinens, condolare illi simulans quasi per calumniam iniustissime vexato. in quo quam male cohaerent dictis facta palam erat. si enim tam erat illi perspecta, quam videri volebat, innocentia delati, cur delatores tam licenter obstrepere tanto tempore sinebat, quos latebat neminem ne hiscere quidem ausuros, si eis vel semel declarasset imperator sibi displicere quod illi agerent? sed haec

πικρῶς συκοφαντοῖεν οἱ λέγοντες, καὶ εἰ ἤθελεν εὐτος λέγειν, οὐκ ἂν συκοφαντίας ἠνοίγοντο στόματα. ἦν δ' ἐμφανῆς ἐντεῦθεν προσονειδίζων τῷ πατριάρχῃ τὸ πρὸς ἐκείνον φιλερι· ἔριν δὲ γὰρ τὸν ζῆλον, καὶ τὸ ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων λέγειν ἐνοχλεῖν 5 ἔκριεν.

12. Οὐ χεῖρον δὲ καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ τῶν κατηγορημάτων P 310 συμβάν, ὡς χάριεν, ἰστορῆσαι, καὶ δεῖξαι ὅποσα πονηρία προσλαβοῦσα καιρὸν ἀνύει. σύνηθεις μὲν οὖν ἦν περιφανῶς τελεῖσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν τῆς ὑπαπαντῆς ἐορτήν, ἅτε κατ' ἐκείνην τυ- 10 χόντος παρ' Ἰωσήφ τοῦ κρατουῦντος τῆς συγχωρήσεως· ἦν δὲ καὶ ἐφθῶ σίτω συνάμα καρποῖς ὀπωρῶν ποικιλλομένης τὰς τῶν ἐκ-πωμάτων πλατείας εἰς εὐλογίαν προτίθεσθαι, ὧν ὡς ἀπαρχή τις B ἢ κρείττων τῷ βασιλεῖ προσήγετο ἐπιδόρητος. ἐπεὶ δ' εἰκὸς τὰς χαλκᾶς ἐκείνας πλατείας ὑποδοκᾶς πλείστας οὖσας ἔξωθεν ἐρανί- 15 ζεσθαι, σὺν ταῖς ἄλλαις ἦν μία δοκοῦσα καὶ πρωτεύειν τῷ κάλλει καὶ ἄξια τῷ βασιλεῖ προσάγεσθαι, ἣ δὴ καὶ γράμμασιν Αἰ-γυπτίοις ὡς ποικιλμασί τισιν ἐνεσκεύαστο· εἰδῖσται γάρ, ὡς ἐλέ- γετο, Αἰγυπτίοις ἀντ' ἄλλων τινῶν ποικιλμάτων ἐν τε πέπλοις C καὶ φωταγωγοῖς καὶ σκεύεσι παντοίοις τοῖς γράμμασι χρῆσθαι.

omnes videbant ab astuto principe ita fieri, ut per se patriarcha intelligeret luere se poenam contentiosae pertinaciae qua iurgari cum principe non esset veritus. iurgium enim ille ac contentiosam pugnacitatem appellabat religiosum solum patrocinandi circumventis calumnia vel alia quavis iniuria oppressis.

12. Non abs re fuerit et quod initio huius accusationis accidit loculare ac dicta lepidum referre, ut ex hoc specimine lector aestimet quantum sibi licere malignitas velit et quid non occasione arrepta periciat. ad consuetum ubique ac semper celebrem apparatus ritumque augustum anniversario cultu honorandae solemnitatis Hypapantes aliquid hoc tempore ceremoniae exquisitioris adhiberi erat solitum, in gratiam atque honorem imperatoris, quod is, ut dictum est, tali die communioni ecclesiae restitutus et anathemate solutus a Iosepho fuisset. in his autem quae ex abundantia addebantur ad passim usitates eius religionis ritus, illud erat ut in lancibus encaustico opere variegatis, pictura fructus fere autumnales exprimento, frumentum tostum patriarchae ad aram facientis benedictione sanctificandum offerretur, tum harum lancium eximia una, primitiarum ritu quodam, epulanti Augusto mensis secundis inferretur. quoniam vero aenearum istiusmodi lancium ad hos usus corrigari ab externis plurimas necesse erat, inter illas quae hoc anno commodatae a variis fuerant, una forte speciosior visa caeteris, et eo digna prae caeteris quae imperatori sisteretur, seposita ad hoc ipsum est. huic porro, praeter caeteram inducti eleganter tectorii speciem, Aegyptii quoque inscripti characteres inerant. consuetum quippe, ut aiunt, Aegyptus est in velis candelabris vasisque reliquis insigniendis istam e literis ipsorum speciose illitis ornamentum rationem affectare. forte autem evenit, ut quae hanc imperatori destinatae lancem elementa Aegyptia pingebant, execrabilis

ἔτυχον δὲ τὰ γράμματα τοῦ καταράτου Μαχούμετ, ταῦτόν δ' εἰπεῖν καὶ Μωάμεθ, ὄνομα φέρειν εἰς ἔπαινον. τοῦτο κύκλῳ τῆ πλατεῖα ἠγγεγραμμένον τοὺς κατηγοροῦντας οὐκ ἔλαθε. καὶ δὴ ἔξω κειμένης ἔτι πρὶν ἂν εἰσαχθεῖ τῷ βασιλεῖ, οὗτοι πέμψαντες D ἀναγγέλλουσιν ὡς οὐκ εἰσιτά γε τὰ τῆς πλατείας εἰς βασιλεία φε-5 ρούσης τὸ ἐξάγιστον ὄνομα, καὶ ὡς ὁ πατριάρχης ἐπίτηδες ἐν-σκευάσαιτο ἐκείνην πεμφθῆναι τῷ βασιλεῖ, ἤπερ μὴ μόνον οὐκ εὐλογίας μετὸν διὰ τὸ τῆς γραφῆς μυσαρὸν, ἀλλὰ καὶ μύσους τὰ μέγιστα προσετρίβeto. ταῦτα πυθόμενος ὁ βασιλεὺς, πείρα θέλων γνωρίσαι τὰ ἀγγελθέντα, ἔξ αὐτῆς πέμπει τὸν τοῦ κοιτῶνος 10 παρακοιμώμενον τὸν Βασιλικὸν Βασιλεῖον ξυνετὸν ὄντα γραμμῶ- E των Ἀγαρηῶν, καὶ ὃς ἀνεγίνωσκέ τε καὶ τὸ ἀληθές προσημα-τύρει τοῖς ἀπαγγελλασιν. ἡ μὲν οὖν πλατεῖα οὐκ εἰσῆγετο διὰ τὴν συνελθῆσιν, τὴν ἀποστολικὴν παραίνεσιν τοῦ βασιλέως τηρήσαντος· τὸ δὲ τῆ ἑξῆς ὡς ἔγκλημα καὶ τοῦτο προσιτίθετο μὲ- 15 γιστον.

P 311 13. Ὡς τοίνυν τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην ἐπὶ μῆσι δυοῖν ἐτρίβeto καὶ οὐδὲν ἠνύετο, μόνον δ' ὕθλος καὶ λοιδορία καὶ πᾶν ὃ τι κάκιστον ἦν (καὶ τί γάρ, ἔπου καὶ κλίμακα κατὰ φιάλης ἐνσκευασθεῖσαν τῷ πατριάρχει κατὰ τινα ἄνεσιν δένδρων ἐκείσι 20

15. τδ] τφ?

Machumetis, seu, quod idem est, Moamethis, honorifice nomen exprimerent. non latuit accusatores circum orbem huius patinae abominandum id vocabulum inscriptum. cum ea igitur adhuc in templo seposita, quemadmodum est dictum, ut ad imperatorem deferretur, staret, misso hi certo homine ei nuntiant lancem ipsi offerendam studiose delectam a patriarcha, quae detestabilis esset nominis adscriptione profanata, ut videlicet pro sperata Augusto ex eius sacri apophoreti participatione gratia macula ipsi infandi placuli contagione velut quadam execratae superstitionis allineretur. haec audiens imperator, quo ad liquidum exploraret an ita haberent, curriculo mittit Augusti cubiculi praefectum Basilium, peritum Saceranicarum literarum, qui ubi legisset, rem vere fuisse nuntiatam imperatori retulit. praevidenti ergo mox Augusto cum esset de more lanx alata, non admissa ab eo est, quasi religioso metu consciscendae noxae, et cura obsequendi Apostolico mandato iubenti eum qui cognoverit cibum ipsi appositum oblatum prius idolo fuisse, abstinere illius esu propter conscientiam. postridie perro ad crimina patriarchae afflicta novum istud tanquam omnium maximum invidiosissime adiunctum est.

13. Cum igitur duobus, ut dixi, mensibus agitata haec patriarchae accusatio fuisset, nec quidquam proficeretur, sed ludibrium, contumelia, et quidquid dici pessimum potest, in re tota versaretur (quid enim pro bono et aequo facturos speres, qui etiam scalae formam peregrinis literis, ludo quodam pictoris inter anaglypha implexarum arborum amoenas va-

καταφυτευθέντων παντοίων, ἕλην εἶχον καὶ ταύτην τῆς κατ' ἐκείνου συκοφαντίας, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ μόνον ἀκούσας κατὰ B πᾶν ἐκέλευε καὶ γ' ἀφανίζειν τέλεον;) ὡς γοῦν οὐδὲν ἄλλο ἢ λοιδορία ἤνυετο, σκοπὸς δ' ἦν ἐκείνον ἀπειρηκῶτα πρὸς τὰς ἐπιφορὰς τῶν Ἑβραίων παραιτεῖσθαι τὸν θρόνον, μὴνδὲ Κροτίου, μεσοῦσης νηστείας, λιβελλὸν γράφειν τῷ συγγραφεὶ παραιτήσεως ἐπιτάττει, καὶ γ' ἐπιδοὺς βασιλεῖ προσποιουμένῳ μὴ δέχεσθαι ἀπηλλάττετο, καὶ φέρων τῇ τῆς Παναχράντου μονῆ ἑαυτὸν δίδωσιν. ἦν οὖν ἡ ἐκκλησία ποιμένος κεχηρωμένη, μήτ' ἐκείνου C
10 παρόντος, καὶ ἄλλον ἀντεισάγεσθαι οὐκ ἦν ὄλωσ τῷ βασιλεῖ θελητὸν. ἐν τῷ μεταξὺ γὰρ πέμπων καὶ αὐτὸν δὴ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν βασιλεῖα Ἀνδρόνικον ἐπειρᾶτο μαλάττειν.

14. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ πρέσβεις ἐκ Ῥώμης παρὰ τοῦ D
πάπα ἐφίστανται ἕξω που πόλιως τῆς Ἀδριανοῦ ἐπανήκοντι βα-
15 σιλεῖ. καὶ ὃς θέλων συσκιάζειν σφίσι τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην, ἐκείνοις μὲν αἰτίας πλαττόμενος ὡς ἀπειρηκῶς ἔλεγε πρὸς τοὺς πόνους ὁ πατριάρχης, καὶ ἀνεθῆναι θέλων ἐπὶ πολὺ, ἐκχωρεῖ πρὸς καιρὸν τοῦ πατριαρχείου, καὶ γε μέλλειν ἐντυχεῖν σφᾶς P 312
ἐκείνῳ παρὰ τισι τῶν κατὰ τὴν πόλιν μονῶν. ἐκείνον δὲ πέμψας

rietatis per phialam conscribillatae, in atrocem calumniam traxerint quasi piaculi nefandi, cuius ad solam mentionem conclamandum exterminium esset ultimum ei quicumque insinularetur tam horridi videlicet sacrilegii), cum, inquam, iudicium id nihil nisi petulans convicium et ignominiosa traductio patriarchae nominis et existimationis esset, facileque appareret unum illud spectare auctores fautoresve tumultuosae huius criminationis, ut qui ea licentissime incommittabatur, ferendae impar istiusmodi vexationi atque infamiae sedem honoremque detrectaret, id Ioannes intelligens, mense Martio circa medium quadragenarii ieiunii, me huius historiae scriptorem iussit libellum abdicationis suae conscribere; quem cum imperatori obtulisset, illo simulante se non accipere, continuo recedens in Panachrantae monasterium se abdidit. erat ergo ecclesia pastore viduata, hoc quidem non comparente, et alium in eius locum subrogare nolente omnino imperatore. nam inter alios quos ad patriarcham ex isto recessu revocandum et ut publico ac suo muneri se redderet orandum per id tempus allegavit, ipsum etiam filium proprium et imperil collegam Andronicam conferre se ad illum et conari exorare iussit.

14. Dum haec geruntur, legati Roma a papa missi occurrunt imperatori revertenti Adrianopolim et illam civitatem nondum ingresso. his ille in primis studuit quae circa patriarcham nuper evenerant in speciem quam minimum invidiosam fucare, ac quod dissimulari nequibat factum, inumbrare comminiscendis causis, cum diceret praegravatum patriarcham laboribus functionis istius, quo ab iis respiraret otiosius seseque reficeret, e patriarchali ad tempus excessisse palatio, futurum tamen ipsis praesto cum eo congressuris apud quaedam urbis monasteria. ipsum autem Vecum per certos a se missos rogavit, deponeret pusillanimitatem omnem;

ἡξίου ἀποθέσθαι μὲν τὰ τῆς μικροψυχίας ὡς ὄντος καιροῦ μῆλον ἢ βουλήσεως, ἀπελθεῖν δὲ πρὸς τὴν μονὴν τῶν Μαγγάνων, κακίᾳ τοῖς πρέσβεισιν ἐντυχεῖν παραγεγονόσι, μηδὲν τῶν προτέρων σημήνατα. οὕτως ἔλεγε, καὶ ἅμ' ἐκείνοις τὴν πόλιν εἰσήραχτο. . πρὶν δ' ἐντυχεῖν ἐκείνους συνόδῳ καὶ πατριάρχῃ, ὁ βα-
B σιλεὺς γνοὺς τὸ τῆς πρεσβείας κεφάλαιον — τὸ δ' ἦν μὴ λόγοις εἶναι τὴν τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνην καὶ μόνους, ἀλλ' ἔργῳ δεικνύτων τῷ καὶ σφᾶς κατ' ἐκείνους τὴν πίστιν ὁμολογεῖν, καὶ οὕτω πληροφορεῖν τὴν ἔνωσιν. παρωτρύνοντο γὰρ κἄν τοῦτο καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων, ὡς ἔλεγον, σχιζομένων, οἳ δὴ καὶ πολλοῖς τῶν 10 ἐν ἐκείνοις φρερίων μινύντες χλεύην ἔλεγον τὴν εἰρήνην εἶναι,
C καὶ δεῖν δοκιμάζειν εἰ καὶ αὐτοὶ τὸ σύμβολον οὕτω λέγοιεν, οἰομένων ἐντεῦθεν εἰς μερίμνας ἄγειν τὸν βασιλεῖα, ὡς δυοῖν ἔξ ἀνάγκης γενέσθαι θάτερον, ἢ μὴ καθυποκλιθέντος τὴν εἰρήνην συγχέεσθαι, ἢ καὶ τι τῶν κειμένων παραβάντα μειζόνως ἄμαρ- 15 τεῖν, καὶ σφᾶς ἰσχυρῶς εἶναι φεύγειν ἔτι δικαίως τὴν ἔνωσιν ὡς ἀντικρυς παραβάντων. γνοὺς ταῦτα τοῖνον ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰ-

9. κἀν] εἰς?

12. δεῖ P.

quae acta essent imputaret tempori potius quam voluntati suae; conferre se ne gravaretur in monasterium Manganorum congressurus cum legatis illuc occurrentibus, quibus orabat ne significaret quidquam eorum quae nuper contigissent. sic praemunito patriarcha ingressus urbem est cum legatis imperator; et quorsum ea legatio spectaret intelligens, dedit operam ne illi cum synodo cumque patriarcha prius agerent, quam ipse quae ad rem putabat opportuna praevertisset. quod praecipuum in mandatis legati habebant hoc erat, serio denuntiare Graecis pacem ecclesiarum non meris verbis contineri, sed factis. probare ipsos et praestare rebus ipsis oportere quae dictis ostentassent, se nimirum in unius eiusdemque confessione fidei convenire cum Latinis. sic eos demum persuasuros pacem inter ecclesias concordiamque vere coalitam. atque in hoc, ut continuo fieret, vehementer insistere iussi erant, argumento necessitatis ducto a schismate quod aiebant inter nostros esse, aliis alios aversantibus, prout scilicet admittent aut reicerent pacem de qua conventum videbatur. et revera quidam etiam nostrorum, Freris sese multis iis admiscantibus assensu, paria cum his et ipsi loquebantur, affirmantes pacem quae velut firmata iactaretur, nihil hactenus nisi ludibrium videri. unde tanto iam speciosius legati contenderent veniendum ad explorationem, et certum experimentum capiendum fidei ac sententiae Graecorum. eius porro pignus idoneum fore, si et ipsi symbolum sicut Latini pronuntiarent. his illi postulandis in artum se coacturos imperatorem arbitrabantur, utique necessario ex his secuturo duorum altero, aut ut eo non annuente quod petebant pax rescinderetur, aut ut eodem transgressionis conventorum palam convicto, ac per hoc criminis maioris manifeste reo, plausibilior iam ipsis causa suppeteret constanter abnuendi communionem cum eo velut adhaerente transgressoribus pactorum manifestis. talia versare animo legatos cum praesensisset imperator, et inde intelligeret Graecos, qui ca-

δὼς ἔξαπιναιῶς ἀκούσαντας Ἰορρυθθησομένους καὶ τοὺς τέως εἰρήνην ἔχοντας, πέμψας μετακαλεῖται καὶ ἀρχιερεῖς καὶ κληρὸν D ἅπαντα, καὶ σφᾶς κατ' ἴδιαν λαβὼν (κοσμικοῖς γὰρ ἀπειρητο μὴ παρεῖναι) (15) “τὰ μὲν τῶν παρόντων” εἶπεν, “ὅπως P 313 5 καὶ κατεπράχθη καὶ μεθ' ὅσης τῆς δυσχερείας ἤνυσθη, οἴδατε πάντως, ἐπεὶ οὐδ' ἔμοι τόσον ἀναλγήτως ἔχοντι τὰδ' ἐφῆπται. οἶδα γὰρ καὶ πατριάρχην ἐντεῦθεν παριδῶν, τὸν Ἰωσήφ λέγω, ὃν δὴ ἴσα καὶ τὸν γεννησάμενον ἔστεργον, μᾶλλον δὲ καὶ ἔτι πλέον, ἐπεὶ ἐκεῖνος μὲν τῆς εἰς σφᾶς προόδου, οὗτος δὲ τῆς εἰς 10 τὸ κρεῖττον ἐπανελύσεως αἴτιος γέγονεν. οἶδα καὶ πολλοὺς βια- B σάμενος καὶ τοὺς φίλους σκανδαλλσας, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἡμετέ- ρους λυπήσας. καὶ μαρτυρήσουσιν οἱ ἐν φυλακαῖς προσγενεῖς, οἷς παρ' οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ πρὸς Ἰταλοὺς πραγματευθῆναι καὶ μόνον ἢ τε πρὸς ἡμᾶς ὀλιγωρία ξυνέβη καὶ ἢ ἀφ' ἡμῶν αὐθις ὀργή 15 σφίσιν. εἶχον μὲν οὖν ἐπὶ λογισμῶν ἀνύσαι τὸ πᾶν ἐντεῦθεν, ὡς μηδὲν πλέον ζητησόντων τῶν Ἰταλῶν· οὕτω γὰρ καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐποιούμην τὰς συνθεσίας, καὶ ὃ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χρυσοβούλ- C λειος λόγος τοῖς λόγοις που μαρτυρήσει. ἐπεὶ δὲ τῶν ἡμετέρων τινές, ὡς πέπυσμαι, καὶ μᾶλλον οἷς ἀνδάνει τὸ σχίσεσθαι, οὐκ 20 οἶδ' ὃ τι παθόντες, εἰ μὴ τις πείραν θ' ἡμῶν ταῦτ' εἶποι καὶ

tenus actis utcumque iam acquiescebant, eiusmodi audita oratione lega-
torum statim tumultuatos, missis quoquoaversum certis hominibus ad se
convocavit episcopus et clerum universum, illisque seorum adhibitis (nam
saeculares adesse vetuit) in haec verba locutus est. (15) “quae in statu
praesenti ecclesiae cernuntur, quemadmodum acta sint et quanta cum dif-
ficultate perfecta, scitis omnino; neque mihi adeo hebes ad molesta sen-
sus est, ut tam cito memoria evolaverint ea quorum eventus acri meo
dolore redemptus est. recolo enim me ne tenerrimis quidem affectibus,
ut ea conficerem, pepercisse. unum, ut scitis, habui cui nihil minus
pietatis et amoris quam genitori tribuerem: immo aliquanto plus ei me
debere rebar, quoniam cum pater in hanc me lucem eduxerint, hic mihi
exorti sacramentorum religionis usuram et communionem ecclesiae resti-
tuit, quod beneficium arbitror maius. Iosephum tamen carissimum mihi
caput hac causa despiciere sustinui. multis praeterea vim feci, securus
offensionis amicorum. e vestro quoque corpore non paucos haud leviter
vexavi. testes sint qui e nostris quoque propinquis in custodiis squallent;
quibus ista cum Italici conventio causa fuit unica et obsistendi nostrae
voluntati et irae vicissim nostrae subeundae. sic autem cum illa gererem
putabam, constiturum intra hos terminos negotium, nec plus ad eius per-
fectionem Italos quaesituros. ita enim promisi dudum vobis, et extat in
ecclesia nostrae huius persuasionis illustre documentum, diploma in hanc
sententiam disertum cum appositione bullae aureae. quoniam vero no-
strorum quidam, quibus nimirum discidium cordi est, nescio qua moti
causa (nisi quis dixerit ad probationem haec nostram et angorum cumu-

μεριμνῶν ἐπανάστασιν, φρεϊροῖς ἐκτυχόντες κατὰ που τὴν πε-
 ραλαὺν χλεύην τὴν εἰρήνην εἶπον καὶ ἀπάτην εἶναι, καὶ προυβίβα-
 D σαν ζητεῖν σφᾶς τὸ πλέον κατὰ τινα δοκιμὴν, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ
 τῆς ἐπιστάσης πρεσβείας κεφάλαιον, βούλομαι προλαβὼν μικρὰ
 πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν καὶ πληροφορηῆσαι, ὡς ἂν μὴ ἔξαπινάλως ἀκού- 5
 σαντες ταραχθεῖητε, μηδὲ τι πάλιν ἡμῶν τὸ πρὸς σφᾶς κυβερ-
 νητικὸν ἰδόντες ὑποψίαις ταῖς οὐ καλαῖς περὶ ἡμῶν βληθεῖητε.
 ἐγὼ γάρ, κἄν συνίστωρ εἴη θεός, ὑπὲρ τοῦ μή τι παραλυθῆναι
 τῶν ἡμετέρων μέχρι καὶ αὐτῆς κεφαλᾶς ἢ μὴν ἰῶτα, αὐτὸς ἐγὼ
 E καθυπισχοῦμαι αὐτὸ τὸ θεῖον σύμβολον τῶν πατέρων ἐνδειναι 10
 σημαίει, καὶ πολεμῆσαι μὴ ὅτι γε Ἴταλοῖς ἀλλὰ καὶ παντὶ ἔθνει
 ὑπὲρ τούτων ἀμφισβητοῦντι. καὶ αὕτη μὲν ἐστὶν ἡ πληροφορία,
 ἣν δίδωμι πρὸς ὑμᾶς· ἄλλως δὲ κυβερνηῆσαι καὶ μετ' εἰρήνης
 P 314 ἀποπέμψαι τοὺς πρέσβεις οὐτ' ἐμοὶ νέμεις πάντως οὐθ' ὑμῖν
 ἀδικία τὸ σύνολον. ἀξιῶ οὖν καὶ προσπτύσσεσθαι σφᾶς φιλι-
 κῶς καὶ ἀσπάξεσθαι εὐμενῶς, μήπως καὶ τὴν θήραν, ὃ δὴ φα-
 σιν, ἀνασοβήσωμεν, καὶ μᾶλλον πάπα γεγονότος νέου, καὶ οὐ
 κατὰ τὸν Γρηγόριον ὄντος εὐμενοῦς οὕτω τοῖς ἡμετέροις πρά-
 γμασι. τὸ δ' ἐντεῦθεν ἐμοὶ μελήσει, μηδὲ διωρῶν λαβόντι βου-

2. τὴν decret.

lum contingere) cum Freris apud Peracem congressi dixerunt nihil nisi
 ludibrium et fraudem hanc pacem esse, et hoc imprudenti dicto Latinis
 occasione praebuerunt exquirendi plus aliquid, ut experimento satis certo
 constet serio ac vere rem peractam, unde haec, quam audituri mox su-
 mus, legatio nata est, cuius scopum praecipuum esse comperi hoc quod
 modo dixi a nobis exigere, volo paucis praeoccupare ac praemunire vos,
 ne ubi quae illi loquentur audietis, subito conturbemini, neve in vestros
 animos suspicioni de nobis sinistrae ulli pateat aditus, utique postquam
 clare perspexeritis quam sincera quamque constanti ratione in tota huius
 cum Latinis gubernatione negotii versemur. ego enim sancte polliceor,
 et ut conscium habeo deum, ita testem invoco eundem irrevocabilis pro-
 positi: profiteor, inquam, et verissime promitto rigorem inflexibilem us-
 que ad exclusionem vel iotae vel apicis unius. confirmoque me neutri-
 quam passurum addi symbolo patrum vel minimam notalam; et si opus
 sit, ea causa bellum suscepturum, non solum cum Italis sed cum qua-
 vis omnino gente ad id nos adigere volente. de hoc certi estote, in quod
 do vobis fidem plenissimam. cum eo tamen deprecor ne placide rem ad-
 ministrare ac pacifice dimittere legatos vel mihi ad reprehensionem im-
 putetur, aut ad damnum ullum vestrum iniuriamve pertinere omnino cen-
 seatur. volo igitur et amplecti eos amice et salutare benevole, ne forte,
 quod dicitur, feris intempestive terrendis venationis fructum perdamus.
 quae magis nunc necessaria est cautio, cum papa novus sit, isque hand
 pari ac Gregorius favore in res nostras instinctus. meae de caetero ca-
 rae fuerit ita illis respondendo satisfacere, ut a fixa in statuto iam con-

λῆς, τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποκρίσεως.” ταῦτα τοῦ βασιλέως ἐ-
 πόντος ὁ μὲν πατριάρχης ἐφίσταται τῇ τῶν Μαγγάνων μοτῇ, B
 καὶ οὕτω τὰ καθ’ αὐτὸν διασκευάζεται ὡς μηδὲ τῶν εἰς αὐτὸν
 πραχθέντων γινῶσιν τινα παρασχεῖν σφίσι· τῶν δ’ ἀρχιερέων τε
 5 καὶ τῶν ἐκκρίτων τοῦ κλήρου ἅμαφ’ αὐτὸν συναχθέντων παραγι-
 νονται καὶ οἱ πρέσβεις. καὶ τὰ τῆς πρεσβείας κινουῦντες, δῆλοι
 ἦσαν ἐκεῖνα προτεινοντες ἃ δὴ φθάσας ὁ βασιλεὺς προεδήλου· C
 παρ’ ἦν αἰτίαν καὶ προενηχηθέντες εὐμενῶς ἤκουον, ἃ δὴ μὴ
 προμαθόντες καὶ λίαν δυσχερῶς ἂν ἠνωτίζοντο.

10 16. Ταῦτ’ ἄρα καὶ βασιλεὺς ὡς οὐ χλεύην εἶναι τὴν ἐ- D
 ρήνην πληροφορῶν, τὸν Ἐφέσου Ἰσαὰκ σὺν πρέσβεισιν ἀποστεί-
 λας καθειργμένους ἰδεῖν προσηγεῖς ἐν ταῖς φυλακαῖς. οἱ δ’ ἤ-
 σαν ὁ πρωτοστράτωρ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος, ὁ πιγκέρνης
 Ῥαοὺλ Μανουήλ, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰσαάκιος, καὶ τέταρτος ὁ
 15 τοῦ πρωτοστράτορος ἀντανέμιος Παλαιολόγος Ἰωάννης· οὗ δὲ
 καὶ τέτραχα κοσμηθέντες, εἴποι τις ποιητῆς, βαρεῖαις ἀλύσεισι E
 φυλακῆς τετραγώνου γωνίαν ἐπέιχεν ἕκαστος. τότε καὶ ὁ πιγκ-
 κέρνης Ῥαοὺλ ἰδὼν τὸν Ἐφέσου, καὶ οἶον ὑπερπαθήσας εἰ αὐτὸς
 μὲν ἐν ἀνέσει ζῆ, ἐκεῖνοι δὲ προσταλαιπωροῦνται τῇ φυλακῇ,
 20 ὅπερ ὦν ἐκεῖνον μᾶλλον ἢ αὐτοὺς ἔδει μάχεσθαι, συνάγει τε λε-

16. τραχακοσμηθέντες P.

sillo constantia ne minimum quidem deflectamus.” talia locuto impera-
 tore, patriarcha quidem in Manganorum monasterium se contulit, et ita
 se gessit ut nulla eorum quae in eum acta fuerant notitia per eum ad
 legatos emanaret. congregatis porro ibi ad eum episcopis ac primoribus
 cleri adfuerunt et legati, et videlicet palam et libere illa ipsa protule-
 runt quae postulaturos ipsos iam imperator praemonuerat. in quo eius
 providentiae fructus is constitit, ut tantae offensionis verba placide ac
 sine tumultu audierint, irritabiles alioqui homines, quos, nisi prudenti
 fuisset admonitione praeparati, certo certius est in acre iurgium prima
 illa mentione prorupturos.

16. Excogitavit et aliud imperator perefficax futurum ad persua-
 dendum legatis non esse ludibrium pacem iam factam. misit videlicet
 Ephesi episcopum Isaacum cum legatis in custodias publicas, iubens ipsis
 illic ostendi cognatos ipsos ac necessarios suos ibi detentos, quod paci
 non consensissent. hi erant protostrator Palaeologus Andronicus, pincerna
 Raül Manuël, frater huius Isaacius, et quartus protostratoris ex fratre
 nepos Palaeologus Ioannes; qui sane in aspero ornatu, ut poeta quispiam
 diceret, quadrati unius carceris singulos singulos angulos tenebant, gravi-
 bus vincti catenis. tunc pincerna Raül Ephesinum videns, et scilicet in-
 dignans eum quidem libere in remissione ac deliciis vivere, se autem cum
 sociis conflictari tetri carceris aerumnis ecclesiasticam ob causam, pro
 qua ipsum nimirum, utpote antistitem, certare ac dura subire fuerat ae-
 quius, collegit clam in manum e pendentium, quibus ligabatur, tracta

ληθότως τὴν ἄλυσιν ἦν ἐφόρει, προάγων ὅσον ἦν ἑγγυτέρω, καὶ σφάκελλον ποιήσας τὸ πτύγμα κατ' ἐκείνου ῥίπτει ὡς πλῆξων, καὶ ἀπετύγγανεν εἰς ἑαυτὸν τοῦ τραχήλου τὴν ἄλυσιν ἔλκοντος.

P 315

17. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς εἰς πίστιν ἐντεῦθεν τοῦ ἀληθῆ πράττειν τοῖς πρέσβεσιν ἀφοσιωσάμενος, προύργου παντὸς τί-5 θεται τὸ καὶ αὐθις τὸν πατριάρχην ἀναγαγεῖν. οὔτε γὰρ ἐν πα- ραδοχῇ τὰ τῆς παραιτήσεως τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐδέ- χετο ταύτην· ἀλλ' οὐδ' οὐ προῖσχετο ὄλως αὕτη τῶν ἱερῶν πρα- γμάτων ἀνάξιον, μόνον δὲ θόρυβον παρὰ τῶν καὶ ταραχὴν ἄλο- γον, καὶ διὰ πληθύνετον ἐπὶ τούτοις τὰς συνειδήσεις τινῶν οὐκ 10 B ἔκρινε δεῖν προσμένειν, μὴ πως, φησί, τισὶ παρὰ συνειδήσειν ἢ τὸ προσέρχεσθαι. τοῦτο δὲ τί ἂν παραιτήσεως ἔχοι; εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἐλέγχου τοῖς τὴν κακίαν οἰοῖς τ' οὔσι κωλύειν. ὅθεν καὶ κοιτῆ σκέψει ἀξιούσιν ἀρχῆθεν τὸν ἄνδρα τὴν προστασίαν δέχε- σθαι. ὁ δ' οὐχ ὑπήκουε, ζητῶν τὴν ἐπὶ τοῖς συκοφάνταις ἐκδί- 15 κησιν. τὸ δ' ἦν καὶ ἐν τῶν ἀδυνάτων τῷ βασιλεῖ, προῖσχο-

catenarum volumen grave, et observato tempore quo episcopus tam prope ad ipsum accesserat ut contiguus intra iactum videretur, ferreum in eam intorsit fascem, ferire studens; etsi aberravit ille quidem, catenis, ipse collum retrahens unde pendebant, ad ipsum intacto antistite redeuntibus.

17. Caeterum imperator hoc quasi primo officio defunctus demon- strandi legatis serio rem a se actam, qui non dubitasset tantae dignitatis viros ea de causa tetro carceri addicere, operae pretium se praeterea facturum existimavit, si patriarcham liberae suae potestatis functioni restitueret. rem eam sui arbitrii putabat esse, quippe non alia correptione suffragiorum aut repetitione electionis egentem. haud enim vere vacasse unquam Constantinopolitanam sedem Vecci abdicatione, quam ut- cunque imperatori significatam et oblatam episcopi nec admisissent nec probassent. sed neque is ipse libellus recusationis sedis, quem imperatori a Ioanne datam diximus, iis erat formatus verbis, quae veras canonicasque legitimae depositionis causas exprimerent. etenim haud in eo quidquam allegabatur quo appareret Ioannem ut indignum eo loco et administrationi ecclesiae ineptum aut imparem inde submoventi. causabatur ibi tantum ipse Veccus tumultuari contra se quosdam, a quibus etsi peteretur iniustam vexationem ipse innoxius, tamen vereri sese offensionem infirmorum, qui forte vulgatis in se calumniis moti ad dubitandum eoque citra noxam et piaculi contagionem possent tam diffamati hominis uti consuetudine, oblati deinde occasionibus cum eo agendi aestuarent animo, et forte contra officii praescriptum ex errore natum operarentur. ea de causa ducere satius renuntiare dignitati, et eo loco cedere ubi se non nisi cum aliquo scandalo aut saltem periculo teneras pusillorum conscien- tias laedendi haerere non posse iudicaret. in his autem quae vola quod- que vestigium abdicationis appareret? ubi potius tacita querela suggilla- rentur illi qui cum potuissent improborum malitia obsistere, auxiliari circumventae innocentiae omisissent. his cum ab imperatore tum a synodo consideratis, communi omnibus consensu visum est restituendam Ioannem in intermissum exercitium nunquam abrogatae ablatave potesta-

μένῃ συνήθειαν ἄλογον τῶν κρατούντων, καθ' ἣν τὴν μὲν συ-
 κοφαντίαν ἰᾶσθαι καὶ τὸν συκοφαντούμενον ῥύεσθαι τοῦ κινδύ- C
 νου, συκοφάντην δὲ μηδ' ὀπωσοῦν τιμωρεῖσθαι, κἄν συκοφαν-
 τοίη τὰ ἔσχατα, τέτακται· μηδὲ γὰρ εἶναι τὸ ἀληθὲς τῷ βασιλεῖ
 5 μανθάνειν, ὅπου τῷ μὴ ἀποδείξοντι κίνδυνον ἐφηφθῆαι ξυμβαί-
 νοι. ταῦτ' ἄρα καὶ μὴ ἀνύων, καὶ μᾶλλον ἀφιέναι τὸ πταῖ-
 σμα παρακαλούμενος, μίμησιν φέροντα τοῦ Χριστοῦ, τὴν πρό-
 κλησιν δέχεται, καὶ ἔκτι Ποσειδεῶνος ὑπὸ λαμπρῇ τῇ δορυφο-
 ρία συγκλητικῶν τε ἅμα καὶ ἐκκλησιαστικῶν, τῆς αὐτῆς ἰνδικτιῶ- D
 10 νος, ἀνάγεται. τότε συμπλασάμενοι γράμμα τῆς πρὸς τὸν πά-
 παν ἀπολογίας (Οὐρβανὸς δὲ τότε ἦν) πολλαῖς μὲν ὑπογραφαῖς
 μήτ' ὄντων ἐπισκόπων μήτ' ἐπισκοπῶν οὐσῶν, μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ
 χειρὶ τοῦ γραφέως, ὡς δῆθεν πολλῶν ἱερῶν ἀνδρῶν καὶ μεγά-
 15 τῶς δὲ γε καὶ ἴλιαν τῷ βασιλεῖ, φέρειν πίστεις προνοουμένῃ ἐπὶ
 τῇ τῶν ἐκκλησιῶν συμβάσει παρὰ δοκούντων πολλῶν καὶ κατ' ἐ-

tis. ad quod cum idem consequenter vocaretur, renuebat obsequi, po-
 stulans prius affici poenis meritis, qui se calumniose criminando traduxis-
 sent. verum id posse impetrari ab imperatore sperandum non erat: cau-
 sabatur enim ille se id facere nequire. tenebat videlicet mordicus inve-
 teratum in aulis morem delationes cuiusquemodi inter principatus instru-
 menta censendi, et sic calumniae medendi, cum regnantibus expedit aut
 libet, ut eximatur quidem periculo male culpatus insons, impune autem
 omnino ferat iniquus accusator quantumvis falsae atque impudentis crimi-
 nationis scelus. cui flagitioso abusu hanc solent causam obtendere,
 quod omnis spes ac facultas principi eriperetur cognoscendi quidquam de
 machinationibus occultis, quae contra ipsum aut rempublicam iniuri con-
 tingeret, si gravi periculo deterrentur ab audenda denuntiatione qua-
 lescumque delatores. ergo imperator certus convictos licet calumniatores
 non ulcisci, egit ipse cum Yecco, rogans etiam atque etiam, condonaret
 iis noxam exemplo Christi. nec ille ad extremum abnuitt; et assensus iam
 studiis cunctorum die sexta mensis Augusti eiusdem indictionis, splendido
 deductus comitatu senatorum et ecclesiae procerum, in palatium patriar-
 chae iterum solemni ritu invecus est. hinc iam data est opera concina-
 nando scripto quo papae (is tunc erat Urbanus) super mandatis per le-
 gatos renuntiatu satisfieret. hunc libellum studuerunt ambitiosa subscri-
 ptionum pompa commendare; in quo multos pro episcopis obtusere qui
 nec ordinati usquam fuerant in istum gradum, nec a quibus denomina-
 bantur loca, episcopatus titulum aliunde habuerant quam a librarii, qui
 scriptum hoc formavit, manu; quae etiam varia peritia chirographos ef-
 fingendi de suo addidit nomina plerorumque illic subscriptorum tamquam
 ab ipsis videlicet posita, eum quoque in numerum congerens multos e sac-
 cris hominibus fama illustres, ut tanto certius persuaderetur quod obta-
 bant. haec an conscio patriarcha sic acta sint, haud equidem habeo
 compertum. imperatoris aemulationem in hoc quandam video, ambitiose
 comati exaequare cum Latinis res ecclesiae Graecorum. cum enim in in-

- κείνους επισκόπων. καὶ γὰρ σφίσι ἐὼς τὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπε-
P 316 πύκνωτο ὡς καὶ εἰς ἑκατοστίας ἀριθμῆσθαι πλείστας τὴν παρ' ἐ-
κείνοις σύνοδον. ταῦτ' ἄρα καὶ τὰ ἡμέτερα ἐξισιάζειν θείων ἐκει-
νοις ταῦτ' ἔπραττε. πολλαῖς δ' ἐτέραις γραφαῖς τῶν ἡμετέρων
πατέρων, ταῖς ἐκ τοῦ υἱοῦ δηλαδὴ προχεῖσθαι χορηγεῖσθαι δι-
δοσθαι ἐκλάμπειν ἐκφαίνεσθαι, καὶ ταῖς ὁμοίαις, τὴν τοῦ ἐκπο-
ρεύεσθαι λέξιν ἐπέλιπον, δηλοῦντες καὶ τοῦτο, ὡς καὶ μὴ τοὺς
πειθόμενους εἰρηνεύειν ταῖς ἀξίαις δίκαις καθυποβάλλομεν. τὸ
B δ' ἄρ' ἦν ὄνειρος, καὶ ἐπὶ ψεύδεσιν ἐγκληθέντες ἀπολογούμενοι
οὐ διαλύειν ἀλλὰ συνιστᾶν τὸ ἐγκλημα τοῖς εἰδόσι διεγινώσκοντο. 10
ἔμελλε δὲ καὶ τοῦτο τοῖς τάλαιπώροις τῆς ἐκκλησίας ἐσῦστερον
πρόσκομι' εἶναι, ἐγκαλουμένοις ὡς ἐξεκηρύχθησαν οἱ ἠερθόδοξοι,
καὶ αἱ πρὸς τὸν πάπαν γραφαί, φασί, μάρτυροι σοφώτατοι. τὸ
δ', ὡς ἐμὲ γοῦν εἰδέναι, ἄλλως εἶχεν, εἰ καὶ πρὸς τὸν πάπαν
κατὰ τινα θωπίαν οὕτως ἐγράφετο. ὅτι δὲ κακείνοις μάταια 15
C ἦσαν τὰ τῆς θωπίας, Μελέτιός τε καὶ Ἰγνάτιος ἔδειξαν,
P 317 (18) σχιζόμενοι μὲν τῆς ἐκκλησίας περιφανῶς, δίκην δὲ πρὸς

strumentis allatis Roma sanctitae illic cum Graecis concordiae densissima subacribentium iis episcoporum nomina vidisset (crebri enim adeo in illis partibus episcopatus sunt, ut eorum synodi plurimis saepe centariis episcoporum consent), imperator vel ad fidem tanto plenioram faciendam, vel, ut dixi, ad ostentationem quasi cuiusdam in hoc quoque aequalitatis Orientalis ecclesiae cum Occidua, istam tum adhibuit multiplicationem speciosam nostratium praesulum. illud etiam in eodem scripto curatum est, ut in expressione dogmatis de Spiritu Sancti processione numero ingenti congererentur variae undecumque corrasae patrum nostrorum locutiones, aientium S. Spiritum ex filio profundi, praebere, dari, explendescere, micare aut ostendi, similesque, quibus accumulandis id clam agebant, ut quasi obruerent procedendi usitatum Latinis verbum, et cum id aliorum istorum obtenta tegetetur, tacite abrogarent, eius assertoribus ista prolatorum a nostris in speciem aequipollentium specie aversis a requirendo quidquam ulterius a nobis. addebatur in scripto ad extremum, "si qui huic pacis conventioni non obtemperabunt, eos dignis poenis afficiendos decernimus." quae vana erant cuncta, nec ultra inanem quasi somnii speciem solida, eo quidem affectata, ut obiectum mendacii ac transacti non bona fide huius negotii crimem diluerent, sed revera, si quis introspiceret penitus et rem ad liquidum pernosceret, talia quae istius eiusdem criminis reos peragerent eos ipsos qui illud tanta cura depellebant. caeterum haec in futurum quondam criminatum argumentum et vexationis occasionem miseris ecclesiasticis cessura erant, olim accusandis quasi orthodoxis anathema dixissent; cuius rei velut testes certissimi hae tunc ad papam scriptae literae allegandae erant. quamquam illae meo quidem iudicio non eo revera scriptae sensu sunt, quem vel in speciem praeferebant vel persuasum tunc Latini habuerunt, factae siquidem per assentationem ad papam fuerant in speciem illic placituras. nec vicissim non ipsi Latini assentati nobis in hoc negotio quaedam sunt, prout in Meletii et Ignatii causa apparuit. (18) hi quod

βασιλέως ὑποσχόντες ἀπαχθῆναι πρὸς πάπαν ὡς τὰ καὶ τὰ πει-
 σόμενοι. καὶ παρεδίδοντο πρέσβεισι καὶ ἀπήγγοντο. τῷ δὲ τοσοῦ-
 τον κολάζειν ἐμέλησεν, ὥστε καὶ ἐποικιλιέσθαι εἰ ἐκκλησιῶν με-
 γάλων εἰρήνῃ ἐμποδῶν ἴστανται. καὶ μεθ' ἰλαρότητος πάσης
 5 τῷ βασιλεῖ ἀντεπέμποντο, ἀξιούντος τοῦ πάπα καὶ βασιλέα ἀν-
 θρώποις δοκοῦσι τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντίχεσθαι κατ' εὐλάβειαν ἰλα- B
 ρῶς καὶ αὐτὸν προσφέρεισθαι. ἦν οὖν ὁμοίως καὶ τὰ τῶν γραμ-
 μάτων ἐκείνων θωπευτικά, ἄλλως προβάσσης ὡς πολλοὺς εἰδέναι
 τῆς ἐκκηρύξεως. ἐπειδὴ γάρ τινες τῶν περιττῶν καὶ εὐκόλων,
 10 οἷς οὐδ' ἦν τὸ παράπαν εἰδέναι τὰ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἰταλῶν,
 οὔτε μὴν καὶ ἀξιοῦσι ξυνιέναι, ὡς πάλαι ποτὲ ἦσαν ἐν πρώτοις
 ἠνωμένοι τῶν ἄλλων πλεον, κἄν τι συμπεσὼν παρῆλυσε τὸν δε- C
 σμὸν, ὅμως δὲ πάλιν ἀπαράθραυστα μένουσιν ἡμῖν τε κακείνοις
 τὰ τοῦ χριστιανισμοῦ μυστήρια, ὡς μηδὲν παρεχειρεῖν τολμᾶν
 15 τινὰς ἐπὶ τε τελεσμῷ βαπτίσματος καὶ ἱερωσύνῃ καὶ γάμῳ καὶ
 μοναχικῇ καταστάσει καὶ τοῖς λοιποῖς οἷς ἄρα καὶ ἡ καθολικὴ καὶ
 μία ἐκκλησία τοῦς αὐτῆς ἐπιτελεῖ τροφίμους, ἀλλ' ὥσπερ ἂν ἐκ
 ὄρουδός ἢ ἀπὸ πέτρης ἀρχῆθεν ἦσαν, μηδὲν τῶν τοῖς Χριστιανοῖς

plane ac palam se abscissos ab ecclesia ferebant, damnati ab imperatore
 ac dediti papae sunt, gravibus ab eo videlicet multandi poenis; ad idque
 revertentibus Romam traditi legatis, eo demum perducti. verum tantum
 abfuit ut eis pontifex ullum supplicium decerneret, ut ultro miseratus
 ipsos sit, quod invidiosa suspicione gravarentur, quasi obstare vellent ne
 inter magnas ecclesias pax stabiliretur. itaque cum omni significatione
 benevolentiae remissi ad imperatorem, etiam commendatitias a papa ei
 reddiderunt, quibus ille rogabatur ut homines sine causa suspectos, et
 qui viderentur rectam et securam religionis viam insistere, blande ipse
 quoque ac humaniter exciperet apud seque haberet. ut haec porro as-
 sentatorie agebantur et scribebantur ex parte Latinorum, sic erant et
 illae, quas dixi, a nostris ad papam datae litterae non expertes adulatorii
 fuci; profitentes videlicet nec ullum iam agnoscere qui Latinos aut iis ad-
 haerentes pro excommunicatis haberet, et si quis in posterum id audere
 detegeretur, haud impune laturum, cum tamen multis notum esset non
 deesse qui ita sentirent et palam anathema dicerent amplectentibus pacem.
 erant hi supervacaneae morosi quidam et delicatis superstitioni fa-
 stidiis, qui cum et funditus ignorarent et discere non curarent res eccle-
 siae Latinorum, ut videlicet cum iis olim in dogmatibus mysteriisque
 praecipuis vel omnium intime coniuncti Graecis fuissent, etsi nescio quid
 deinde incidens illud antiquae concordiae vinculum paulisper relaxasse vi-
 sum esset, tamen etiam postea inviolata permanserit utrinque consensio in
 fide ac usu capitalium Christianismi sacramentorum, ita ut neutrum quid-
 quam temere attentatum publico consilio fuerit circa ritum baptismatis,
 sacerdotium, matrimonium, monasticum statum, et reliqua mysteria qui-
 bus una et catholica ecclesia suos alumnos initiare consuevit. cum, in-
 quam, hi non magis horum quidquam quae in Christianorum iam olim

D ἀνηκόωντων εἰδότες καὶ διὰ ταῦτα ἐκείνους ἐκτόπως ἀποστρεφόμενοι, καὶ τὰ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἐβδελύσσοντο ἄγια καὶ κρημνοῖς καὶ ποταμοῖς καὶ ὄρεσιν ἐδίδουσαν ὡς μηδὲν ὄντα τίμια, κἀντεῦθεν ἐκώλυον τὰ τῆς πίστεως, ἀναλαμβάνει ζῆλον ὁ βασιλεὺς, καὶ πάντας ἐπισκόπους προσκαλεῖται καὶ μοναχούς, ἔστι δ' οὗδ' 5
 E εἷς ἦν καὶ ὁ ἐν φρυγανοῖς Ἀκάκιος καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Γερμανὸς καὶ λοιποὶ πλείστοι, καὶ μέσον αὐτῶν ἴσταται, καὶ καθικτεύει ἐκ τῶν ἰχνηλάτου παραβολικῶν, τοῦ μὴ προλαβεῖν τοὺς ἐπιτιθεμένους ἀργούντων, ὡς καὶ πολλοὺς μνημονεύειν, κατὰ τὸ 10
 P 318 πρόσφορον προομιμασάμενος, μὴ παριδεῖν κινδυνεύουσαν τὴν θρησκείαν, μηδὲ σήματι εὐσεβείας προδιδόμενα τὰ τίμια παρ' οὐδὲν τίθεσθαι, ἀλλ' ἀμύνειν παντὶ τρόπῳ τοῖς τῆς ἐκ-
 κλησίας θεισμοῖς. εἶναι γὰρ μεγάλην ἀνάγκην, ἣν διὰ τι παρεσφρηῆσαν κατ' οἰκονομίαν τῶν μὴ συνήθων, ἀνάγκης παραπισσοῦ- 15
 σης, αὐτοὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποστατούντες οὐχ ὅπως τὸ μὴ δοκοῦν φυλάττειντο σφίσι καθ' αὐτούς, ἀλλὰ καὶ νόμους ἐκκλησίας παρᾶλύνειν τολμῶεν, ὧν τοῖς τολμήμασιν ἐν μόνον κακὸν λέγει, τὸ

republica versabantur notum haberent, quam si quercel stipites aut lapideae moles essent, ea ipsa ignorantia in superciliosum elati contemptum cum Latinos ipsos impotentissime aversabantur, tum nostra ipsorum sacra post sanctam pacem, quasi admissione consortioque Latinorum profanata pollutaque, non verebantur execrari, devovere diris, et (quae erant blasphemae ipsorum voces) praecipitibus ac fluviis praeruptorumque tesquis in vis montium abiicienda abolendaque, tanquam nullum iam priscae religionis decus servantia, dicere. haec cum in gravem ac perniciosam Christianae fidei grassari perturbationem imperator cerueret, zelo pro indignitate rei assumpto, omnes ad se cum episcopos tum monachos convocat, et in his quosdam in parte schismaticorum illustres, data ipsis ad hoc securitate. horum unus erat Acacius Phryganorum, alter eius discipulus Germanus, cumque his alii quoque plurimi. istorum in consensu cunctorum medius imperator oravit ex Ichnelatae Parabolicis, cuius libri et loci ad hoc tempus opportuni plerosque ipsorum recordari confidebat, ne potius mallent rueri imitatione praefestinantium impatienter in negotiis, quam adhibere cunctatricem cessationem dantium spatium percoquendae maturitati coeptorum lente proficientium in successus seros. sic sermonem ingressus, obsecravit cunctos qui aderant, ne religionem despicerent periditantes, neve otiosi absque auxiliandi cura videre sustinerent, dum specie pietatis sanctissima quaeque proderentur. cui enim recte erga ecclesiam affecto non gravem moerorem afferat certorum hominum temeraria protervia, qui non ferentes induci quidpiam in usum praeter solitum, quamquam ea et summae rei nihil nocens, necessarius incidentibus causis per prudentem accommodationem facta innovatio fuerit, erumpunt in feros motus, rebellantes in ecclesiam; et neque istum furorē ferro saltem tacitum ac conceptum animo citra hominum conscientiam tegere volentes, palam ecclesiae leges effringere non dubitant, quorum audaciae unam

μη χριστιανῶν ὁμολογεῖν. ὥστε παρόντος τούτου ἰσχύον τοὺς ἀναχαιτίστοντας ἔχειν τῷ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας δεσμῷ, ἐφ' ᾧ ἡ καὶ B αὐτοὶ θέει ληφθέντες ἀπόσχονται τοῦ κατὰ τῶν ἰδίων σπλάγγνων τὸ ξίφος ὠθεῖν, ἢ μὴν ἀποναρκῶν εἶη οὗς μέλλουσι πείθειν πρᾶ- 5 τιν ἀνόσια. ταῦτ' ἦν τότε τὰ τῷ βασιλεὶ προβαλλόμενα, μὴ ἀνθρώπους ἐκκηρύττειν ἀσφαλιζομένους, οἴμενον, ἀλλὰ κακίαν ἀναστέλλειν παρὰ τὸ εἰκὸς προβαίνουσαν, ἐπεὶ πολλοὶ γε τῶν τὴν εἰρήνην ἐκείνην δυσχεραίνοντων παρῆσαν ἐκεῖ καὶ συγκατεψηφί- C ζοντο τὴν κατὰραν τοῖς τὰ τίμια καθυβρίζουσι. μαρτύριον τῶν 10 λεγομένων τὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων καὶ συμπληρούντων ἐκεῖ σύλλογον μηδένα διστάσαι, μὴ ἀντιπεῖν, μὴ ἀποσκιρτῆσαι, μήτε μὴν ἐνδείξασθαι τινα ῥοπὴν ὑπολογισμοῦ. ἐχρῆν δὲ πάντως, εἰ οὕτως ἀνέστη Χριστιανοὶ ἐκκηρύττοντο. ἀλλ' ἦν ταῖς ἀληθείαις πρόβλημα εὐλαβείας τὸ πραχθέν ἐκεῖνο τοῦ μὴ πάντα τολμᾶσθαι 15 ἐκ τοῦ πρώτως παραστάτος τισίν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰραν εἰς D

modo illud deest, ut se Christianos non esse fateantur. quod cum negare nec audeant nec possint, isto ipso vinculo ecclesiasticae coniunctionis, quo se teneri adhuc agnoscunt, intelligere debemus vim nobis atque auctoritatem conferri plenam eos pro potestate coercendi, ut vel ipsi metu repressi desinant in propriae matris ecclesiae viscera enssem velut quendam factiosae scissionis adigere; aut si fuerit ipsorum immedicabilis furor, saltem alii retardentur a pravis horum suasionibus sequendis et imitanda temeritate auserum impiorum. talis quaedam tunc fuit imperatoris oratio, facans inumbransque artificioso obtentu verum statum controversiae, nec de ipso dogmate praescribens quidquam, sed in genere damnari homines aut pro excommunicatis a quoquam privatim haberi vetans; quo non excluderetur tacita exceptio subintellectae conditionis, si nempe illi orthodoxe sentirent; unde ista generalis praescriptio reprimendae in aesa nefaria prorumpentis licentiae caput ipsum mali veramque causam tumultuum non tangebatur. argumentum huius rei manifestum est, quod cum in se coetu multi essent qui aegre ferrent sancitam pacem eamque improbarent, nemo tamen eorum recusavit suffragio comprobare proprio istam universalem definitionem, qua diris in genere deberentur qui sancta violare contumeliose attentarent, non exprimendo distinctius quinam illi tandem forent. nullus, inquam, palam infensorum paci, quales et pluri- rimi et magnae auctoritatis ac potentiae viri praesentes isto in conventu cernebantur, ad eius damnationis propositionem resiliit restititve; ne dubitavit quidem vel minimum, aut ullum reclamandi vel quidpiam in contrarium excipiendi vel primum impetum significavit. obstidissent autem, sine dubio acriter vehementerque reclamassent, si istam universim editam Christianos quoscumque damnandi et tamquam pravi reos dognatis aver- sandi prohibitionem in se quisque ipsos intelligerent latam. ergo revera obtentus hic merns fuit et superciliaria provisio, pro tempore, quantum opus erat ad speciem, retardatura fervidiores quosque, ne quidvis loentius auderent et ad primum prolatam improbatas ipsis rei mentionem efferati vociferarentur et iurgia miscerent. hos autem in silentio ac patientia continuit illa videlicet secreta fiducia, qua est eorum sibi quisque tacite blanditus, diris ista sanctione generatim intortis nullum deoveri

ὑπολογισμὸν εἶναι πάντως τοῖς εὐλαβῶς μετιοῦσι τὰ τίμια. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

P 319

19. Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους, ἔπει οὐκ ἦν τὸν Λαχανῶν ἡρεμῖν ἀφαιρεθέντα καὶ Τερνόβου καὶ συνοικουσίας, λαὸν συναθροίσας τὸν ἱκανὸν τοῖς Τερνοβίταις περιεκύθητο. καὶ ἔτι μὲν 5 τοῦ Ἀσάν ἐντὸς ὄντος, ἔχων μεθ' αὐτοῦ Τζασίμπαξιν πρωτοστράτορα, ὃν καὶ βασιλεὺς τίμια τῷ αὐτῷ ὀφφικίῳ Ἀσάν εὐνοοῦντα τὸ πρότερον, τὰς τῶν Ῥωμίων δυνάμεις ἔδρα τὰ χεί-
B ριστα. καὶ γὰρ πρῶτον μὲν περὶ δέκα χιλιάδας οὐσας καὶ συμμαχοῦσας ἔξωθεν τοῖς ἐντός, ἃς ὁ πρωτοβεστιαρῆτης Μουρῆνος 10 ἦγεν ἐπὶ τῷ Διαβιαιῶ στρατοπεδευόμενος, Λαχανῶς πολλοῖς μὲν μετ' ὀλλῶν προσβάλλει, καὶ ἑπτακαίδεκάτῃ μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος συρράξας πόλεμον σφίσι κατὰ κράτος νικᾷ, καὶ πολὺν φόνον ἐργάζεται, οὗς μὲν κατὰ πόλεμον οὗς δὲ καὶ αὐτὸς κατασχών, ἀπηνῶς ὕστερον κατασφάξας. αὐθις δὲ μετ' ὀλλῶν Πο-
C σιδειῶνος πεντεκαίδεκάτῃ τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀθηρῶν πρωτοβεστιαρῆτην ἐπεισεπῶν κατὰ τὸν ἔξω ζυγόν, ὥσει πέντε χιλιάδας μαχίμων ἄγοντα, τοὺς μὲν εἰς τέλος κατηγωνίσαστο, τὸν δ' ἔργον δεικνύει μαχαίρας. καὶ πολλὰ τότε λυσομαχῶν κατειργάζεται. ὕστερον δὲ ἀποχωρήσαντος τοῦ Ἀσάν, τοῦ Τερτερῆ δὲ τὴν βα-
20 σιλειαν λαβόντος, ἔγνω Νογᾶ προσχωρεῖν, καὶ οἱ ἀμύνειν κατεκτεύει. οὐ μὴν δὲ καὶ βασιλεὺς ἐτέρωθεν κατημέλει, ἀλλὰ καὶ

qui recte sentiret et sancta religiose tractaret, quales cum se putarent esse, nihil hic decerni quod ipsis privatim obesset pro certo statuantes, secure acquiescebant. sed de his hactenus.

19. Eodem porro anno Lachanas, quem sperandum non erat erepta ipsi urbe regia Ternobo et uxore regina quieturum, contracto satis magno exercitu Ternobitas circumscdit, cum iis adhuc intra eam urbem haerente Asane, ipse habens secum Tzasimpaxim protostratoris officio sibi servientem, quem prius imperator, tunc Asani benevolam, titulo simili honoraverat. per eam obsidionem magnis a Lachana cladibus attriti Romani sunt, primum enim circiter decem millia nostrorum militum in obsessorum auxilium venientia duce protovestiarite Murino, cum loco Diabaena dicto se admovissent, ubi castra Lachanas habebat, hoc cum paucis erumpente die septima decima mensis Iulii fusi vicitique sunt, cum strage ingenti partim praelio caesorum, partim captorum a Lachana et ab eodem crudeliter postea interfectorum. rursus paulo post, die quinta decima mensis Augusti, idem Lachanas circa iugum exterius in Aprenam protovestiariten irruens, quinque circiter bellatorum fortium millia ductantem, hos quidem plane debellavit, illum gladio confecit. similia idem exempla multa tunc edidit rabiosi ardoris in pugnando, aliquanto post haec, egresso iam Asane Ternobo et Tertere illic regnante, decrevit Lachanas confugere ad Nogam et eius opem implorare. aliunde imperator haud negligens res Bulgaricas, Asanem ad Nogam eundem mittit cum

αὐτὸς πρὸς Νογῶν τὸν Ἀσάν πέμπει συνάμα καὶ δώροισι πλείστοις, **D**
 ἀξίων μὴ παριδεῖν τὸν ἐκ γένους Βουλγάρων ἄρχοντα, ἀλλὰ
 προσεπαμύνευεν ἀδελφῶ ὄντι καὶ τῶν καθ' αὐτὸν δικαίων χρη-
 ζοντι. ὁ μόντος γε Νογῶς δέχεται μὲν καὶ Λαχανῶν ἐλθόντα
 5 πρότερον, δέχεται δὲ καὶ Ἀσάν εὐμενῶς. πλήν δῶρα μὲν δέκτο
 καὶ ἀμφοτέρων, πόνον δ' ἀμέγαρον ὕφειλλε. κατέχων γὰρ
 ἐκείνους ἐπὶ πολὺ, καὶ γε περιφέρων μεθ' ἑαυτοῦ (ἧ γὰρ πρε-
 σβεία μία ἦν ἀμφοτέροις κατὰ τοῦ Τερτερῆ, εἰ καὶ καθ' ἑαυτοῦς
 ἠμφισβήτητον πρὸς ἀλλήλους τῆς βασιλείας καὶ πλείστον ὄσον **P 320**
10 διενηρηγμένοι ἦσαν) οὐδὲν ἐκεῖνος ἐποίει, ἀλλ' ἔτριβε χρόνον,
 ποτὲ μὲν τούτῳ ποτὲ δὲ θατέρῳ προσουπισχνοῦμενος. ἰδοῦλεον
 δ' ἐκεῖνοι καὶ ἄκοντες ταῖς ῥοπαῖς. τέλος καθίζει συμπόσιον,
 καὶ ὁ πότος ἐς πολὺ προέβαινε πίνουσιν. ὡς δὲ μέθυος ἦσαν
 πλήρεις καὶ ὁ λογισμὸς ἐκείνοις παρήγετο, εὐθύς ὁ Νογῶς ὄσον
15 ἔξ ὕπνου θορῶν καὶ τῶν ἠμφισβητήσεων ἐκείνων ὡς ἦν τότε **B**
 μνησάμενος (καὶ γὰρ τὸν μὲν Ἀσάν παρ' ἑαυτῷ εἶχε καθήμενον,
 Λαχανῶν δὲ καὶ τὸν αὐτοῦ πρωτοστράτορα Τζασίμπαξιν κατω-
 τέρω, πλήν ἐφ' ἐκάτερα) προστάσσει τοῖς αὐτοῦ ἀπεριμερίμωσ

donis plurimis, maiorem in modum rogans ne auxilio destitutum sineret legitimum et iure generis hereditario nitentem Bulgarorum regem, ipsi Nogae quasi fraterna necessitudine devinctum, quod uxores Asanis et Nogae sorores essent; quare hominem tam intima sibi affinitate iunctum ope ipsius egentem iuvare ne gravaretur in recuperando iniuste ablato principatu. Nogas iam antea venientem Lachanam humaniter exceperat; Asanem quoque posterius appulsum benigne admisit. caeterum ille accepit quidem utriusque munera, aerumna vero aequae ambos immensa cumulavit, detinens simul utrumque per diu et secum quocumque circumducens, unus utriusque legationis scopus erat impetrare auxilia contra Terterem communem hostem amborum, a se invicem non levius quam ab ipso Tertere dissidentium. cum ergo illi pro se quisque assidue contententes iuris ad regnum Bulgaricum sui firmamenta proferrent disceptantes et quasi sub iudice causam perorantes propriam, ille sic audiebat ut sententiam expediret nonquam, infinita eos mora suspenderet, utriusque se tamen per vices venditans, et modo huic modo alteri promittens, miseris quantumlibet invitis adulantibus, eoque magis se obnoxios praesentibus ad nutus eius omnes, quo ille alterna ostentatione favoris aut caedii sperandi timendique miscebat causas artificioso intextu, et communium votorum accendebat cupidum pretium. hunc tandem exitum res habuit post suspensionem diuturnam. sedebat ad mensam aliquando cum hospite utroque Nogas. celebratur hilaritate magna convivium. pocula eoque frequentantur ut ebrii iam cuncti vix mente constarent. tunc subito quasi e somno expergiscens Nogas, et accipites illas frustrationes, quibus se usum hactenus meminerat, decidere aliquando volens in favorem Asanis forte tunc sibi ad latus assidentis (inferius autem, sed invicem adversi hinc Lachanas, inde protostrator huius Tzasimpaxis consederant) imperat

οὕτως, ὡσπερ μηδὲν πράττειν μέλλων, κατασχῆν τὸν Λαχανῶν ὡς εἶχεν ἐκείνος καθήμενος. καὶ τὸν μὲν εἶπειν “οὗτος ἐχθρὸς ἐστὶ τοῦ πατρὸς μου βασιλέως, καὶ ζῆν ὄλωσ οὐκ ἄξιός ἀλλὰ C τέμνεσθαι,” ἐκείνους δ’ ἐξαπιναιῶς κατασχόντας τὰς χεῖρας ἐκατέρωθεν μάχαιραν ἐμβαλεῖν τῷ φάρυγγι καὶ φονεῖν ἐκείσε 5 πεσόντα. εἶτ’ αὖθις καὶ τὸν Τζμισίμπαξιν θρασυάμενον προστάξαι μὲν κατ’ ἐκείνου τὰ χεῖριστά, καὶ δὴ κἀκείνον εὐθὺς κτείνειν τὸν ὑπηρέτην, ἐμβαλόντα τῷ ἀσχεῖ κοπίδα. τότε καὶ ὁ Ἄσάν βλέπων πρὸς τὴν θείαν ὄλωσ ἀποπέπηκτο, καὶ περὶ ἑαυτῷ φόβον D εἶχε τὸν μέγιστον, κἄν τὰ ὅμοια κἀκείνος τότε πεπόνθει, εἰ μὴ 10 γε ἡ Εὐφροσύνη περιποιησαμένη ἀπέκεμπε μετ’ ἄλιγον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

E 20. Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ πάλιν τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν νοσοῦντα μαθὼν, ἐξ ὅτου περ ὁ δεσπότης Ἰωάννης ἐξ ἀνθρώπων γεγωνῶς ἐκχειρίαν παρείχεν ἐς τοσοῦτον Πέρσαις ὥστε καὶ ἰσχύειν 15 Ῥωμαίους ἐπιτίθεσθαι καὶ κακοῦν (τὰ γὰρ κατὰ Μαλιάνδρον καὶ Καρίαν καὶ Ἀντιόχειαν ἤδη καὶ τετελευτήκει, τὰ δὲ τούτων καὶ P 321 ἔτι ἐνδοτέρω δεινῶς ἐξησθένει καὶ τοῦ ἰατρούσοτος ἐχρηζον, καὶ ἥλισκοντο μὲν τὰ κατὰ Κάύστρον καὶ Πιρίηνην, ἥλισκοντο δ’ ἤδη καὶ τὰ κατὰ Μιλητον, καὶ Μαγεδῶν καὶ τὰ πρόσχωρα κατὰ πολ- 20 λὴν τοῦ κωλύσοτος ἐρημίαν ἐξηφανίζοντο), δεῖν ἔγνω τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ βουσιλέα Ἀνδρόνικον συνάμα καὶ ταῖς κατ’ ἀνατολὴν

suis tranquille ac quasi nihil acturus, corripiant secure recumbentem, ut erat, Lachanam; idque dum illi agunt, dicit “hic hostis est imperatoris patris mei, et plane indignus qui vivere sinatur;” quas illi audientes correptis infelicit utrinque manibus cultrum in iugulum demittunt, et mox ibidem cadentem enecant. iteratur mox ferum imperium in Trasiampaxiam ex adverso spectantem, qui impacta in eius cervicem manu satellitis securi trucidatur. tragico spectaculo perculsus Asan sibi vehementissime timuit, non sine causa: nam paria et ipse passus esset, ni tunc Euphrosynes interventa ac studio servatus, paula post incolumis dimissus esset. atque haec quidem se in hunc modum habuere.

20. At imperator, comperto laborare res Orientales, ex quo sublato ex humanis Ioanne despota fiduciam tantam Persae sumpserant, ut non modo non dubitarent ultro Romanos invadere, sed passim fines eorum incursando vastarent, regiones circa Maeandrum et Cariam et Antiochiam iam plane perierant: sed et his adhuc interiora graviter debilitata faciebant, medici sospitatoris ope vehementer egentia. diripiabantur vicina Caystro et Prienae loca, ferebantur etiam et agebantur quotidianis incursantium praedis Milesius ager et Magedon, quaeque his affinia, in summa destitutione praesidii omnis iniuriis hostium exposita. cum haec, inquam, Augustus reputaret, faciendum sibi statuit ut filium suum et in imperio collegam Andronicum eo mitteret cum copiis quantae per Orien-

δυνάμει πέμπειν. και δὴ παραγεγονώς ἅμα δεσποίνῃ τὰκεῖ κα-
θίστα, ἔχων ἀμφ' αὐτὸν σὺν πολλοῖς ἄλλοις μεγιστάσι τὸν τε
μέγαν δομέστικον Μιχαήλ τὸν Ταρχανειώτην, ἐν δὴ και Πα-
λαιολόγον ἔγραφον μητρωνυμικῶς και ἐς πρωτοβεστιαρίου ἀνήγον B
5 τιμὴν ἐσούσιρον, και τὸν παρακοιμώμενον τῆς μεγάλης σφενδό-
της Νοστίγγον, και σὺν αὐτοῖς ὅτι πλείστους τὰ τῶν δουλειῶν
διευθύνοντας. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τὸ παρὰ Μαλανδρον
διορχόμενος εἶδε και πόλιν μεγίστην τὰς Τράλλεις, και δὴ ἔαλω
τε ταῖς τοῦ τόπου χάρισι, και οἱ λογισμοὶ ἐπήγει ἀνεγείρειν πε-
10 σοῦσαν και τοὺς ἐξωκκηκότας ἐκίθειν σὺν ἄλλοις πλείστοις οἰκί- C
ζειν, και καταστάσῃ παρέχειν τὸ ἐξ αὐτοῦ ὄνομα, ὡς μὴ Τράλ-
λεις ἐντεῦθεν ἀλλ' Ἀνδρονικόπολιν εἶτ' σὺν Παλαιολογόπολιν
ὀνομάζεσθαι. σπουδῆν γοῶν τὴν μεγίστην περὶ ἐκείνην εἰσήγε,
και τὸν μέγαν δομέστικον ἐπιστήσας ἀνοικοδομεῖν ἐκέλευε τὴν τα-
15 χίστην. ὡς γοῦν ἔργου ἤπιοντο και προὔκοπτον ἀνοικοδομοῦν-
τες, τὴν εἰς τὸ ποτεῖν προθυμίαν και μᾶλλον ἐπηρῶξει χρησιμὸς
εὐρεθεὶς ἐκεῖσε ἔγγεγραμμένος μαρμάρῳ ὡς δῆθεν ἀναστήσοιτός D
τινος ταύτην πεσοῦσαν και πρὸς τὸ κρείττον ἢ πρότερον ἐπανά-
ξοντος. ὅς δὴ και παρεμφερῆς ἐψέκει πρὸς τε τὰ πραττόμενα και

9. τοῦ decret.

tales provincias erant. is igitur eo cum Augusta profectus lapsus ibi res
constituit, habens circa se cum multis aliis procerum magnum domesticum
Michaëlem Tarchanlotam, quem in Palaeologam transcriptam gentem a
matre denominabant et in protovestiarfi dignitatem postea evexerunt.
aderat praeterea custos magni sigilli Nostongus, et cum ipsis quamplu-
rimi saepe ministeriis fungentes. porro imperator Andronicus regiones ad
Maeandrum lustrans vidit civitatem olim maximam, tunc eversam Tralles,
et loci opportunitate grataque amoenitate captus cogitationem suscepit
eius restaurandae frequentandaeque reducendis postliminio qui reperiri
uspiciam possent dudum exterminatis huius civibus, et aliis undecunque ad
iustum urbis magnae complendum numerum addendis. decrevit autem sic
restitutae civitati nomen a se novum idere, ut non Tralles deinceps sed
Andronicopolis aut Palaeologopolis vocaretur. studio igitur quam maximo
in id incubuit, praeposito isti operi magno domestico, qui impigre fabri-
cam adorsus moliri tecta ac muros coepit. commodum autem, mole iam
aedificii crescente, ascriptatam perducendi ad colophonem coepiti mirram
injecit forte inventum inter rudera oraculum, inscriptum marmoris, litteris
quibus significabatur extitutum quemdam qui urbem eam prostratam ite-
rum attolleret et in meliorem quam prius fortunae ac felicitatis statum
excitaret. iis autem signis adumbrabatur iste novus instaurator Trallium
eversarum, quae commode in Andronicum cadere viderentur, ut non pu-
taretur dubium quin haec ipsa quae tunc gerebantur verus eventus istius
essent vaticinii, adeoque qui aderat princeps, ille plane ipse foret cuius

τὸν ἀναστήσοντα κατὰ πάντα, ὥστ' αὐτὸν λογιζέσθαι βασιλεῖα καθ' ὃν εὖ πράξειν ἐχρησμολογεῖτο τὴν πόλιν. καὶ διὰ ταῦτα πολὺς ἦν Ἀνδρόνικος βασιλεὺς ἐπισπεύδων τὴν τῆς πόλεως ἐξανάστασιν· εἰμαρμένους καὶ γὰρ χρόνους ἐδίδου τῷ ἀναστήσοντι **E** ὁ χρησμός. καὶ ἀνοικαδόμουν μηδὲν μέλλοντες. χλεῦη δ' ἄρ' ἤ-5
σαν καὶ ὄνειρος τὰ γραφόμενα· εἴμαρτο γὰρ κἀντιῦθεν καὶ μ-
ριοστύας ὕλας ὀλέσθαι τῶν ἐκεῖ κατοικησόντων, ὡς ὁ λόγος ἤδη
δηλώσει. ὡς γὰρ ἀνίσταντο μὲν τὰ τεῖχη καὶ πόλεις τῶν μεγ-
στων τὸ ζελεῖον ἦν παρὰ γαληνὰ ῥέοντα Μαίανδρον, ἔδει δὲ καὶ
τοὺς κατοικήσοντας πανταχόθεν συλλέγεσθαι, ὡς ἂν μὴ μόνον **10**
τείχεσιν ἀλλὰ καὶ ἀνδράσιν ἐν περιφανείᾳ τῶν πόλεων ἀριθμῶτο,
ὡς ὑπὲρ τριάκοντα μὲν καὶ ἑξ̄ χιλιάδας τὸν τῶν ἐποικῶν ἀριθμῶ-
σθαι λαόν, μεγάλα δ' ἐλλίπειν σφῶς σχήσειν τῷ οἰκισμῶ.
P 322 ἠγγόουν δὲ ἄρα μὴ ἔχοντες τὸ ἀναγκαιότατον. οὔτε γὰρ ὕδα-
των εἶχον ὑποδοχάς, ὡς κατὰ καιρὸν ὑδρευσόμενοι καταφερομέ-
15
νων ὄμβρων, εἴτε καὶ τοῦ ποταμοῦ ἀνιμωμένου· τό τε κατορύ-
ξαντας εὐρεῖν ὕδωρ ὑπόγειον τῶν ἀδυνάτων ἐφαίνεται. αἴτιον

[1. ἐν] ἐν ταῖς?

16. ἀνιμωμένους P.

melioribus auspiciis reponendam in florentiorem quam unquam antea fortunam propheticæ istæ literæ spondebant. hinc scilicet animatus Andronicus multus erat in opere urgendo, illectus maxime spe longissimæ vitæ ac regni spatii, quod Trallium instauratori post eas restitutas divinitus ibi promitti videbatur. summa ergo festinatione accuratum opus est, et tantæ urbis ædificatio brevi perfecta. at ludibrium et somnium ea fuit inscriptio: id enim vere demum in fatiis erat, prout evenita demonstrarunt, multa mortalium millia, qui recens isthuc domicilia fixissent, male peritura, prout contigisse mox docebimus. ut enim erecta per circuitum moenia fuerunt, e parietinis rediviva urbs extitit maxima, ripæ insistens præterfluentis placide Maeandri. eam porro ne structuris conspicua solis in claritatem novo conditori destinata non effloresceret, frequentari nimirum oportuit convocatis magno numero colonis. summo id studio curatum, eo successu ut brevi recens inductorum illuc civium sex et triginta millibus capitum multitudo censeretur. hi omnes optimis alacres spebus, quippe auspiciis faustissima spondentibus, novæ habitationis encaenia celebrabant, ignari se re maxime necessaria carere. non enim cisternas paraverant, aut manu effossa circumque structo et solide inducto tectorio munita conceptacula aquarum vel excipiendarum e coelo, cum plueret, vel e fluvio comportandarum in usus domesticos et temporum annonam dubiorum. huius rei prævertendæ causa erat, si advertissent, necessaria, natura soli illius venarum expertus subitus manantis aquæ, ita ut puteus Trallibus viva scaturigine perennis ex iis esset rebus quæ sperari non possent, quasque qui conaretur operam perderet. causa, opinor, est paulo profundius subsidentis soli ariditas exsucca, nec par soliditas liquori continendo præ solubilitate cinereæ simili, cum tamen superficiem versus ad aliquam altitudinem exudet passim humus madore lutoso. id oritur ex prope stagnantis humore fluminis, quæ via

δ' οἶμαι τὸ μὴ στεγανὸν τοῦ πεδίου διὰ τὴν γειτονοῦσαν ἰκμάδα τοῦ ποταμοῦ, ἣν οἶαν τε μὴ οὔσαν ἐμμένειν ὁ προσβύλλων ἥλιος θερμὸς ὡν ἀνιμᾶσθαι πεφύκοι πρὸς τὸ ἐπιπολάζον ἀναστρομένην τῆς γῆς, καὶ τὸ ξηρὰν ἤδη καθάπαξ γίνεσθαι τῷ συγχῶς ἀνιμᾶ- C
5 σθαι τῷ ἡλίῳ τὴν ἰκμάδα διὰ τὸ τῆς ὑγρότητος ἔκλυτον τῆς συ-
χνῆς ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ αὔθις εἰς τὰ κενὰ προσρύσεως μὴ ἐώ-
σης, τὸ δ' εἰς βάρθος προσβαίνειν τὰς λιβάδας, ὡς καὶ εἰς διώ-
ρυχας εὐτεπεῖς εἶναι καὶ ἀνολεῖς φρεάτων, τοῦ ἐπιπολαίου τῆς
γῆς κωλύοντος, οἶμαι, ἅμα δεχομένον τὴν ἐπιστρέφουσαν νοτιὰ
10 καὶ ἅμ' ἐξεμῶντος. πέφυκε γὰρ καὶ ὕδωρ καὶ πνεῦμα τῇ ἀρχῇ
συγκινεῖσθαι τὸ πᾶν ἐφεξῆς, ὡς ὅπῃ ποτὲ ῥυῆ τι τούτων λαβὼν D
ἀρχήν, ἐκείσε καὶ τὸ λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης συνεχῶς φέρεσθαι.
παρ' ἣν αἰτίαν καὶ τῷ συνεχῶς μὲν τὸ ὄν ἀπογίνεσθαι συνεχῶς
δὲ καὶ τὸ μὴ ὄν προσγίνεσθαι, τῆς ἰκμάδος μὴ ἐπιλειπούσης,
15 τοὺς μὲν καρποὺς τρέφεσθαι ξυμφαίνοι ἐς ὅτι μάλιστα, ὑψίστα-
σθαι δ' ὕδωρ εἰς βάρθος μὴ πεφυκέναι. τοῦτο τὰ πλείιστα τοὺς
κατοικήσαντας ἐσφῆλε. τέως γὰρ τοῦ ποταμοῦ πίνοντες καὶ τὸ

6. καινὰ P.

8. εὐπερεῖς P.

solis ibi potentior sustinet iugi attractu, nec sublabi sinit, extenuans in vapores terrae superne rarae meabilem levitatem imbuentes indeque sursum exhalantes, sic in his absumpta humiditate tota suffusi laticis, ut ne stilla quidem reconditiores influat telluris intime squallentis sinus, natura siquidem haec quaedam et conditio communis aquae et aurae est, ut in principia refundantur sua, eodemque resolvantur desinentes unde nascentes prodire, decursu nativis usque effluxibus consentaneae, nec exorbitante fore a limite quem originis impetus signavit. nec aliunde repetendam causam duxerim celebratae felicitatis soli Trallensis in gignendis maturandisque omne genus fructibus. praesto nimirum est abundans iis alendis uber quoddam soli contigui stirpibus, superficiali exudantis succo, nec quidquam derivantis suae copiae in demissiores partes ariditate maceratas intima, sed vitalem illum totum effundentis humorem in pinguedinem pomorum et baccarum mitissima saliva celebrium. inde (ut ad rem me referam) intelligis excavaturis isthic puteos duo invicem contraria obstitisse. prius erat paludosa mollities vicinae superficiei terrae, in grave fodientium impedimentum redundans; quam si quis difficultatem patienter egerendo vinceret luto, occurrebat alterum impedimentum, soli depressioris strigosa siccitas, praeter sitim arentis glebae etiam ob friabilitatem fluxi pulveris fundum negans capacem latici tenendo, nisi et pavimentum substerneret et latera circumaedificares opere solido perduceresque ad summum, unde manu repositam vel coelo illapsam deinde aquam ad usum promeres. id tum facere novi Trallenses neglexerunt, gravi et graviter ipsis luendo postmodum errore. in praesens videlicet abunde ipsis ad potum suppetebat latex limpidus ex amne profluente, quo se interclusum iri vi hostili haud tum sane providebant, infelices qui nasci-
rent, quanto Prometheus praestantior sit Epimetho, quanto, inquam,

μῆλλον μὴ προορώμενοι ἀφροντίστως εἶχον. ἤγγόνουν δὲ ἄρα ὅτι Προμηθεὺς πολλῶ κρεῖττον Ἐπιμηθέως, καὶ τὸ κατ' ἀνάγκην ζυμβαῖνον δωροῖαν οὐκ ἔχει βουλῆς.

P 323

21. Οὕτω τοίνυν ἔχουσι, καὶ οὕτω χρησταὶς ἀπηρωρημέ-
νοὶ ταῖς ἐλλείσιν ὡς πολίταις διαφερόντως τοῦ βασιλέως διάξου-
σιν, ἐφίσταται σφίσι πλήθος Περσῶν· πρὸς γὰρ τὸ ἐπιζόμενον
ἀντιπράττειν καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν ἴστασθαι ἢ σπουδῇ τῶν ἀνδι-
σταμένων ἔρπει. καὶ Σάλπακις μὲν, ὃν ἂν ἡ ἐκείνων γλῶσσα
ἀνδρείον εἶποι, Μανταχίας τοῦνομα, πολλῶ τινὶ γαυριῶν τῶ
B πλήθει τῇ πόλει προσβάλλει καὶ περικάθηται, ὃ δὲ στρατηγὸς ὁ 10
μέγας χαρπουλῆριος Λιβαδάριος ἐν ἀμηχανίαις παντοίαις ἦν, οἱ
δ' ἐντὸς ἐλλίμωτον καὶ πλέον προσεταλαιπώρουσιν τῇ λειψυδρίᾳ,
ὡς ἐκείθεν μὲν καὶ τῶν ἀπηγορευμένων ἕπτεσθαι, ἐντεῦθεν δὲ
ὔδατι πονοῦντας ὕγραυ τινδὲ μηχανὴν ἐκζητεῖν, καὶ συνεχῶς
φλέβας τῶν ἵππων τέμνοντας τοῦ αἵματος ἐκροφᾶν. ἀλλ' οὐκ 15
C ἦν ἐντεῦθεν τὸ πᾶν τῆς δόξης ἰᾶσθαι, καὶ ἔθνησκον ἐπασούτε-
ροι. πρὸς γὰρ τὸν λιμὸν καὶ μῆλλον ἀντεῖχον· ἐπήρουν γὰρ
σφίσι καὶ τὰ τῶν θνησκόντων ἀλόγων σώματα, καὶ γε αὐτῶν
θνησκόντων πολλᾶκις, οὕτως ἐνδεῶς εἶχον εἰν ἀναγκαίων ὡς

salsubrius praevertantur impendentia mala sagacis praecautione providentiae, quam nil profuturis ad extremum lamentis serae poenitentiae deplorantur; verum quod fatali necessitate ingruit, nec averti nec differri consilio potest.

21. Novis enim Trallensibus in illa felicium auspicioꝝ gratulatione saecula sibi aurea spondentibus (nam quid non spe praesumerent iunioris Augusti, longum, ut erat verisimile, ac florens imperium inchoantis, peculiare clientes ac cives, inde praecipuo semper apud eum in loco gratiae futuri?) supervenit ecce inopinatissimus exercitus Persarum, quos eadem videlicet ad obstandum initis huius coloniae impellebant causae, quae Andronicum ad cœndendam eam moverant: ut enim hic fraenum licentiae praedandi ac receptaculum copiarum in clades Persidis imminentiū constitutum in ista vicinia voluerat, ita illi ea ipsa metuentes omni mature incombendum conatu censebant ad excutiendum hoc iterum velut impositum cervicibus, et certam perniciem a suo limite removendam. ergo Mantachias quidem cognomento Salpaciæ, quae vox lingua Persica fortem sonat, innumeris quas ductabat succinctus copis urbi Trallium se admovet, eamque undique obsidione amplectitur. statim, ut in improvisa re, magnis conflictatus angustiis est summus novae civitatis magistratus, magnus chartularius Libadarius. nam cives famis subito ac sitis incommoda tam gravia senserunt, ut et eibus insanis infandisque ora polluere, et cum arentes fauces humor omnis deficeret, sectis equorum venis eductum sanguinem avidè haurire cogentur. ac cibi quidem desiderium tolerabilius initis falsebant substitutis in locum mellorum carnis morientium sponte iumentorum et omnis generis animantium brutarum; quarum non sufficientem copiam multi non rare supplebant vorandis

καὶ αὐτῶν ἔπτεσθαι. τῇ δὲ γε δόλῃ καὶ μᾶλλον οὔση βιαιοτέρα
 οὐκ ἦν ἐπινοῆσαι Θεραπειαν, καὶ ταῦτα τὸ μισημβρινὸν τοῦ
 ἥλιου φλέγοντος. ἔθεν καὶ προσεχώρουν ἐκόντες τοῖς πολεμίοις,
 ἀνεκτότερον ἡγούμενοι θανάτου τρόπον ἅπαντα τοῦ δὲ λήμοι τε D
 5 καὶ δόλης, καὶ καγκάνοις προσλιπαροῦντες τοῖς χελλεσιν, ὡς ἐν-
 τεῦθεν ἔλλους τύχοιεν, ἐκεντοῦντε καὶ ἔπιπτον ἀκηδεῖς, μηδὲ
 ταφῆς ἀξιούμενοι. Πέρσαι δὲ καὶ ἔτι τοῖς ἐντὸς ἀντισταχοῦσιν
 (ἤλαπιζον γὰρ ἀφίξασθαι ποθεν συμμαχίαν ἢ μὴν ἐπικουρίαν τῆς
 συμφορᾶς) ἐπειθύνον τὰ χαλεπώτατα, καὶ πέλταις συχνοὶ τῶν
 10 θυρεαφόρων ἐπιζάνοντες ἐκολλῶντο τοῖς τείχεσιν. οἱ δὲ καὶ E
 ἐψόθεν πέτραις βαλλόμενοι τῶν βολῶν ἠλόγον· πατάγῃ γὰρ
 καὶ μόνῃ περιῆν ἐκείνοις τὸ φοβερόν, κάτωθεν ὑπορύσσουσι μο-
 χλοῖς τε καὶ κατασεισταις. τοῦτο πολλαχῶς γεγονὸς τοῦ τείχους
 ὑπεσπῶντο μὲν θεμέλια, τὸ δὲ γ' ἐπικείμενον τῶν κτισμάτων
 15 ἔξόλοις ἐτοίμοις εἰς ἄνασιν ἐπημεῖδετο, καὶ μόνον ἦν πῦρ ἐμβα-
 λεῖν ὡς μηδὲ πρὸς ὀλίγον ἀνθῆξουσι. καὶ δὴ πολλάκις ὁμολο-
 γηλαίς τὴν πόλιν παραστήσασθαι βουληθέντες, ὡς καὶ ἐμπόντες P 324
 ἤξιον, καὶ σώζειν τοὺς περιόντας, οἱ δ' ἀποκρουσθέντες τῶν
 σφίσι βεβουλενμένων μάχαις αἰροῦσι καὶ κατασκάπτουσι, καὶ
 20 τὴν πρὶν ἐν χρηστοῖς κειμένην περιφανέσι καὶ γ' ἔλπισιν ἀπρη-

hominum quoque fato absumptorum cadaveribus. sitis levandae difficilior
 erat ratio, quod illa quam dixi, cruoris equini potio nec satis ardorem
 restingueret, et talem ingenerans mortes frequentaret. itaque destituti
 liquore omni, meridie praesertim sole flagrante, ultro ad hostes accede-
 bant, quamvis diram necem minus horribilem rati lento sitis ac famis
 viscera depascentium vivicomburio. at miseri siccis labris aquam suppli-
 citer potentes adeo non flectebant ad misericordiam barbaros, ut hasti-
 lum mucronibus confossi repellerentur; et qui plerique istis vulneribus
 occumbebant, foede inhumati iacerent, nec pulveris iniiectione dignati.
 in his tamen spe auxilii a Caesare venturi constantiam circumsessi obsti-
 nabant, qua Persae indignati oppugnare hactenus tantum obsessos omni
 ope decreverunt. moenibus igitur se densi admovent, illicque perstant
 scutis capita protecti, et sub tuta testudine casus omnes devolutarum ex
 alto molium excipientes innoxie. tum securi experta soliditate tegminis,
 omne aliud praeterquam strepitus et inanis soni deiectionum superne ac
 citra damnum resistentium telorum incommodum arcentis, suffossioni muri
 per otium vacabant, terebris ferramentisque id genus emolientes locis
 subinde variis, et egerentes saxa, quoad fundamenta ipsa subvellerent
 molemque superiorem tibicinibus e ligno subditis suspenderent, certa mox
 securura murorum strage, ubi subiticiendus in tempore ignis tigna con-
 sumperit. inter haec crebris lacessabant invitationibus obsessos ad sal-
 utem deditione paciscendam; quas cum illi repellerent, subrutū undique
 muri ruinam fecerunt, aditus aperientes vastos irruentibus Persis. sic
 destructa mox ab ortu suo est infelix civitas, mendacibus omnibus vati-

ρημένην χρησταῖς εἰς χοῦν καταβάλλουσι, καὶ πλῆθος ἐκείνο πᾶν οὐ ῥαδίως ἀριθμητὸν ἔργον μαχαίρας ποιοῦνται. τοῦτο ἔξυμβάν
B κατόρθωμα δευτέρον Πέρσαις μετὰ τὸ πρῶτον τὸ κατὰ Νύσσαν, ᾧ δὴ ὁ παρακοιμώμενος Νοστόγγος ἐλλειμμένος μεγίστοις ἀναρῶσι τοὺς ἀμφ' αὐτὸν περιέβαλεν, ὥστε μετὰ τὴν σφῶν ὧν μὲν 5 σφαγὴν ὧν δ' ἄλωσιν καὶ αὐτὸν ἀλῶναι, μεγάλως πρὸς θάρρος ἐπῆρε, καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς κατέθεον κραταιότερον. βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ἠύλλετο τέως κατὰ τὸ Νύμφαιον, ἐμπρόθεμος ὧν

C ἀπαντᾶν πρὸς τὸν πατέρα κατὰ μικρόν.

D 22. Βασιλεὺς δὲ καὶ τὸν μετὰ τὸν βασιλέα πορφυρογέν-10 νητον Κωνσταντῖνον γυμνάζειν οἷον θέλων πρὸς μάχας ἀρείκας, ἄλλως τε δὲ καὶ τῶν Τριβαλλῶν κεινημένων, ὡς καὶ τινι Κοτανίτζῃ ἀποστατήσαντι βασιλέως τὰ ἐκείνων στρατεύματα ἔχειριζεσθαι καὶ μέχρι Σερῶν δι' αὐτῶν κακοῦσθαι τὴν χώραν, πολλοὺς καὶ μεγάλους ἄρχοντας παραδοὺς πρὸς δύσιν ἐκπέμπει· αὐ-15

E τὸς δὲ τῶν καθ' ἕω κακῶς ἔχειν ἀγγελλομένων, ὅσον περὶ Σάγαριν ἦν ἕκ γε στομίον καὶ μέχρι Προύσης, ἔξ αὐτῆς ὡς εἶχεν ἐνσκευασθεὶς διαπερᾶ τὸν Βόσπορον, καὶ πρὸς τοῖς πρόποσι τοῦ ἄγλου Ἀδξεντίου βουνοῦ ἐκεῖσέ που κατασκηνοῖ, ἀναμένων στρα-20 τευμα δυσικὸν ἐπὶ ῥητοῖς συλλεγόμενον ὥστε παρ' ἐκείνον ἵεναι

ciniorum illustrium in spes vanissimas inflata; et ille non facile numerabilis populus gladii barbarici miserabilis victima concidit. alter hic successus fuit armorum Persicorum a priori ad Nyssam relata victoria, qua praefectus sigilli Nostongus cum suis circumventus et in maximis sine auxilio derelictus angustiis, cunctis quos habebat secum aut morte affectis aut servituti addictis, ipse quoque captus multum et fiduciae et facultatis victoribus addidit universum deinceps Orientalem limitem impune incursionibus vastandi. dum haec agebantur, iunior Augustus ad Nymphaeum diversabatur, constitutam propinquo ad patrem occursui diem opperiens.

22. Imperator autem iunioris Augusti fratrem natu minorem Porphyrogenitum Constantinum imbuere rudimentis militaris artis et experientia iam tum formare ad fortitudinem bellicam cupiens, eius in expeditionem mittendi occasionem sumpsit ex quodam motu Triballorum, eo usque progresso ut ii adscito in duces exercituum suorum quodam Cotanitzā, qui ab imperatore defecerat, regiones imperio subiectas incursare usque ad Serras vexando vastandoque nuntiarentur. movit ergo Constantinus in Occidentem iussu patris, qui viros ei primariae dignitatis multos et magnos militiae comites istius et ministros potestatis assignavit. ipse autem Augustus denuo comperto certis nuntiis periclitari vexarique Orientalem quam late patet circa Sangarim tractum, ab huius ostio retro usque ad Prusam, confestim instructus quam optime licuit ex copia praesenti, transfretat Bosphorum, et ad radices collis Sancti Auxentii fixis tabernaculis moratur expectans Occidui limitis exercitum, qui locis interim conductis congregabatur, quo deinde simul iunctus imperatori se

συνεκστρατεύοντα. καὶ δὴ ἐπὶ καὶ παρὰ τοῦ Ἰωσήφ, ὃς δὴ εἰς Χηλὴν ἐξώριστο, ἤξιούτο ἐφ' ᾧ μετακιλισθαι (εἶναι γὰρ τὸν τόπον δυσχερῆ χιμεριοῦσιν, ὡς καὶ πείρα γνοὺς ἐμάνθανεν P 325 ἐκείσε τὸν χιμῶνα διενεγκῶν, κἄν εἰ τὸν ἐπιόντα διαγαγεῖν ἀναγκάζοιτο, μὴ ἂν ἀντισχόντα περιεῖναι), πέμψας μετακαλεῖται, καὶ γε παρ' ἑαυτῷ κατεῖχεν ἐν ταῖς σκηναῖς. καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο μηνὸς Μαιμακτηριῶνος, κἀκείνον ἔχων παρ' ἑαυτῷ καὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας βλέπων ὑποποιούμενος περιέθαιπεν, ἠδὲως ἀκούων καὶ πολλοῖς ἀνύων δι' ἐκείνου μεσιτεύοντος τὰ αἰ- 10 τήματα. ἀπένεμε δὲ οἱ καὶ πρὸς τὴν ἑσαυθις κατοικίαν τὴν τοῦ Β Κοσμιδίου μονήν. καὶ διὰ ταῦτα καὶ ὁ γέρων ἠπίως καὶ προσηνῶς προσεφέρετό οἱ, ὥστε καὶ τὸν μὲν βασιλέα χαριεντιζόμενον ἐκείνον εἰς τὸ πατριαρχεῖον καλεῖν, κἀκείνον λέγειν ἔτοιμον εἶναι, εἰ μόνον ἀναλυθεῖη τὰ γεγονότα. οὐκ ἦν δὲ ἄρα τότε λύεσθαι 15 ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐθις νέου γεγονότος πάπα τοῦ Νικολάου ὁ μὲν κρατῶν καὶ πάλιν τοὺς παρ' ἐκείνον ἐλευσομένους ἔπεμπεν. ἀπέ- C στέλλε δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὸν τῆς ἐκκλησίας δομέστικον Μανδᾶν ἢ καὶ Μερκούριον εἰς τὰ περὶ Ἀπουλίαν, ἔννοιαν δώσων ἐκείνοις τὸν πάπαν, εἰ μὴ ποιοῖεν τὰ ἐπεσταλμένα· εἰς τοῦτο καὶ γὰρ 20 τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς χρῆσθαι πρέσβεισιν. ὃς καὶ περιπεσῶν τοῖς

adiungeret eumque in expeditione sequeretur. illic diversanti perlatæ preces a Iosepho sunt, exulante, ut dictum est, apud insulam Chelen; unde transferri petebat, causatus inclementiam illius coeli per hiemem, cuius rigorem hibernis iam unis expertus affirmabat constare sibi certo haud se posse aliam illic hiemem vita salva traducere; quare cogi manere illic nihil mitius esse quam occidi. his annuens Augustus statim accersitum senem apud se in tabernaculis habuit, Iunio qui tunc currebat mense, gratamque hospitem rursus veteri benevolentia dignatus humanissime fovebat, saepius in die visens, libenterque quae rogabat audiens; unde multis tunc contigit eius interventu impetrare ab imperatore quod optabant. assignavit autem ei in habitationem commodiorem, qua deinceps uteretur, monasterium Cosmidii. his delinitus senior placide amiceque, obliteratis offensionibus, cum Augusto agebat pari familiaritate respondente, adeo ut quodam inter eos eius generis colloquio quasi iocans imperator seni diceret velle se illum patriarchali sedi restituere; cui pariter renidens reposuit Iosephus paratum ad id se esse, modo iam acta revocarentur. at illa in eam iam firmitatem coaluerant, ut rescindi tunc quidem nequirent, quin potius nova tunc nuntiata creatione papæ Nicolai, adstringendis fortius pactis imperator intentus legatos ad eum alios destinavit. misit et deinde domesticum ecclesiae Mandam sive Mercurium in partes Apullae, confisus inviolatum fore ob perspectam imperatoris apud pontificem gratiam. et quia intelligebat pontificio favore protegendum efficacius ecclesiasticum, tali potius ad res etiam reipublicae tractandas quam saeculari utebatur. nec spes in hoc eum plane sua fefellit: nam cum Mandam rex

τοῦ ἕργος Καρούλου ἀλλοκεται· καὶ αὐθις ἀγγελθὲν ὡς πρωτο-
 κῆρυξ τῆς ἐκκλησίας ὁ συσχεθεῖς, καὶ προσταχθὲν αὐτίκα παρὰ
 D τοῦ πάπα, φυλακῆς ἀπολύεται. καὶ ταῦτα μὲν ὁ κρατῶν ἐποίη,
 πολὺς ὢν τῆς φαινομένης ἐκείνης εἰρήνης διαπιστῶν. ἔθεν καὶ
 χώραν οὐκ εἶχον οἱ τοῦ Ἰωσήφ πρὸς ἐκεῖνον λόγοι, πλὴν τοῦ
 φιλικῶς ἔχειν καὶ τὰ εἰς ἀνάπασιν ἐκείνῳ προσνέμειν.

E 23. Τῷ δὲ πατριαρχεῦοντι Ἰωάννη οὐκ ἦν τὰς ὁμολογίας
 φυλάττειν, ὡς πρὸς τὸν γεραρὸν ἐκεῖνον ἄνδρα τὸν μέγαν οἰκο-
 P 326 νόμον τῆς ἐκκλησίας τὸν Ξιφιλῖνον ἐποίη Θεόδωρον, ὡς σὺ γρά-
 ψοι, ὡς οὐκ ἀντίποινοι περὶ δογματῶν κἂν ὃ τι λέγοιεν ἄλλοι· 10
 ἀλλ' ὁσημέραι δεχόμενον τὰ τῶν ἄλλων, οἳ δὴ καὶ ἐς μέγα ἠ-
 ξανον τὴν παραβασίαν ἐξ ὧν ἀπὸ γραφῶν δεικνύειν ᾤοντο οἷς
 πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς εἰρήνευσαν, καὶ τῷ κατὰ σφῶς ἀσφαλεῖ τῆρ
 τῶν ἄλλων ὀργῆν ἐξέκαιον, εἰ τοιοῦτοις συνισχημένοι τοῖς χαλε-
 ποῖς ἀγνοοῦσι. διὰ ταῦτα παρῆγον ἀκεῖνον γράφειν, καὶ ἀπὸ 15
 γραφῶν συνιστῶν ὡσαύτως ὡς οὐκ ἔσφαλται σφίσι ἐπὶ τοσοῦτον
 B τὴν τῶν ἐκκλησιῶν καταπραξαμένοις εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ χωρὶς

Carolus comprehensam custodiam dedisset, papa certior factus eum qui
 mancipatus carceri fuerat ecclesiae praecentorem esse, solvi eum confe-
 stim et dimitti liberum curavit. in hunc modum multus erat imperator
 in ista, fucata licet nec ex vero coalita, pace cogmentanda, quare lo-
 cum apud eum non invenerunt illati contra eam sermones a Iosepho, qui
 gratiam apud principem antiquam nova reconciliatione resarcitam eatens
 tenuit, ut ipsi tunc restituto in familiaritatem pristinam etiam de com-
 modiori diversorio ad votum provideretur.

23. Caeterum patriarcha Veccus tenere se non potuit intra fines
 pactorum quibus ultro se obstrinxerat viro illi praestanti magno oeco-
 nomo ecclesiae Theodoro Xiphilino, pollicens se non scripturum aut con-
 tradicturum circa dogmata, quidquid alii dicerent. cum enim quotidie
 acciperet nova adversantium scripta, quibus invidiose exaggerabant cri-
 men admissorum in communionem Latinorum, quod nihil minus quam ne-
 cessariam apostasiam esse contendebant, id demonstrare se putantes certis
 quae allegabant Scripturarum testimoniis, adiungebantque ipsos falsa ista
 et perversa securitate, qua impio facto velut recto et laudabili per erro-
 rem delusae conscientiae acquiescebant, accendere in se iras odiosas
 afferunt propter caecitatem animi, qua non cognitis quibus impliciti haere-
 rent malis in iis sibi placerent, — cum huius, inquam, sententiae fi-
 bellos prodire spargique in vulgus plurimos cerneret, pertractus tandem
 ad scribendum est, contraque demonstrandum testimoniis pariter scripto-
 rum authenticorum, nihil a se aut a suas partes sequentibus erratum in
 omnibus quae hactenus egissent pro pace concilianda ecclesiarum, sed vel
 si nulla ratio haberetur utilitatum ingentium quae ex hac reconciliatione
 in rempublicam universam redundarent, ipsam per se concordiam honestis-
 simam fuisse remotamque ab omni periculo conscientiae laedendae,
 quippe cuius aequitas et sanctitas auctoritatibus veterum patrum gravis-

τοῦ εἰς συμφέρον προβῆναι, αὐτὴν καθ' αὐτὴν ἀσφαλῶς ἔχειν
 ἐκείνοις πρῶτα, συγκροτουμένην καὶ ἀπὸ γραφῶν ἄλλοθεν.
 πίπτει γοῦν εἰς χεῖρας ἐκείνῳ τὰ τῷ σοφωτάτῳ Βλεμμίδῃ γρα-
 φέντα πρὸς τε τὸν βασιλέα Θεόδωρον, ἀρχὴν ἔχοντα τὸ “ὁ ζη-
 5 τῶν ἐν οὐ καιρῷ καὶ λαμβάνων ἐν καιρῷ,” καὶ τὰ πρὸς τὸν
 Βουλγαρίας Ἰάκωβον, τὸ “ἴσται μοι πάθος ὅπερ ἔξαγγελῶ·
 πρὸς ἀκέστορα γὰρ ἱερὸν” προοίμιον φέροντα. ἐμπίπτει καὶ C
 βίβλος ἄλλη τοῦ Μαρωνείας Νικήτα, ἐν ἣ μὲν μεγάλη ἐκκλησία
 ἐν τιμίῳ καὶ εἶχε χαρτοφύλακα, ὕστερον δὲ ἡ μεγαλόπολις Θεσ-
 10 σαλονίκη ἀρχιερέα ἐπλούτησεν, ἐν ὅλοις πέντε λόγοις τὰ τῶν
 Θεῶν γραφῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῶν ἐκκλησιῶν ἀνελλίττουσα.
 καὶ ταύταις οἰοῦν θεμελλοῖς χρησόμενος συνεῖρε τὰ πλείστα,
 κατὰ σκοπὸν μὲν τῶν ἐκείνοις γεγραμμένων βάλλειν ἐθελῶν, δμῶς
 δὲ καὶ λίχναις ταῖς γραφαῖς ὁμῶν ἐπιμελέστερον ἀηγεύνα, καὶ D
 15 πάντ' ἔθνη πρὸς τὸν πρῶτον σκοπὸν ἐκείνον, ὡς ἐπ' ἀσφαλεῖ
 πεπραγμάτευται. πλὴν οὐκ ἐπ' ὀλίγοις ἴστα τοῖς ἀριδείλοισι τοῦς
 λόγους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς μὴ ἀρμόττουσι λιχνευόμενος, οἷς καὶ
 ἀντιλογία εἰλόγος ἐφήπτο, ταυτόν τ' ἔπασχε τοῖς κακοσίοις, οἳ
 χρησίμην τροφήν καὶ τῷ στομάχῳ ῥαδίαν κατασχέειν προσφερό-
 20 μενοι, ὕστερον καὶ τοῖς μὴ χρησίμοις ἐπιχίτηντες, ἐξέμισαν

18. τ'] τε?

omnis generis sacrae antiquitatis suffragiis egregie commendata
 probaretur. procineto autem Vecco ad hoc tractandam argumentum in-
 ciderunt forte in manus quae sapientissimus Blemmidas ad imperatorem
 Theodorum scripserat hoc initio “qui quaerit non in tempore et accipit
 in tempore,” et aliud ad Iacobum Bulgariae eiusdem viri scriptum, cuius
 est hoc exordium “labore morbo quem aperiam: cum sacro enim medico
 sermo mihi est.” praeterea opus aliud Maronensis Nicetae viri venera-
 bilis, qui ex magnae ecclesiae chartophylace magnae Thessalonicensis ec-
 clesiae archiepiscopus fuerat, quo opere libris quinque explicabantur e
 divinis scripturis quae ad pacem ecclesiarum constituendam pertinerent.
 haec igitur Veccus accurate sibi lecta scriptionis quam meditabatur quasi
 fundamenta habuit; quibus aliunde colligens adstruxit plurima, pro scopo
 intuens illud ipsum quod istorum commentariorum auctores sibi proposue-
 rant. contendens autem ad istum finem cupido quodam impetu scribendi,
 indeque perscrutatus singula diligentius, cuncta direxit ad primum illum
 scopum demonstrandi recte ac secure in hac concordiae tractatione acta
 esse omnia. verum capto semel impetu scribendi non in paucis illis con-
 stitit quae demonstrantur evidenter: at prolapsus aviditate quadam alia
 his attexuit non convenientia, quibusque non sine ratione contradictum
 est, simile quid passus iis qui crudi, et stomacho infirmo, ubi cibum
 utiliam et facili concoctionis perasperant, alia super ingerunt non sala-
 bria, gulae inhiantis aviditate tracti, unde contracta nausea profuturam,
 si solum fuisset, alimentum, una cum noxio pariter evomunt. quid autem

συνάμ' ἐκείνοις καὶ τὴν συνοίσουσαν. τί τὸ ἐντεῦθεν; μάχη τις
 Ε ἐκ' οὗ καιροῖς καὶ φιλονεικία συνίσταται. τὸ δὲ τῆς μάχης
 κεφάλαιον ὅτι κινοῦνται δόγματα. μέλλοι, εἶτα ὑμῖν μὲν ἐφεῖτο
 ἐς ὅτι χρῆσασθε δόγμασι, καὶ εἰσιτὰ ἐς οἶκον κυρίου, ταῦτόν
 δ' εἰπεῖν καὶ δογματῶν, κἄν ὅ τι λέγοιτε· ἄλλοις δ' οὐκ ἦν με- 5
 μῆσθαι δογματῶν ἀπολογουμένοις περὶ δογματῶν, κἄν μεμνῶν-
 ται ἀναγκαζόμενοι, ἀδικοῖεν ἄν; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι. πλὴν
 μέγρι καὶ αὐτῶν βασιλικῶν ἀκοῶν τινὲς ἀνήγον τὸ ἐγκλημα, καὶ
 P 327 γ' εἰρηνεύειν ὑπισχνοῦντο, εἰ βασιλεὺς ῥητῶς προστάσσοι μὴ λα-
 λεῖν τινὰ δόγματα, κἄν οἶα καὶ ὅπως λέγοι. ὁ μὲντοι γε βασι- 10
 λεὺς θέλων μὲν καὶ τὴν εἰρήνην ἐκείνων, δυσχεραίνων δὲ καὶ
 τὴν αἴτησιν, ἐκτίθεται δόγματα γράμμασι, δοκοῦν μὲν ἀσφα-
 λές σφίσιν ἐφ' ᾧπερ ζητοῖεν, ἄλλως δ' ἔλεγχον προϊσχύμενον.
 Θεοῦ γάρ, ἔλεγε, μνημονευτέον μᾶλλον ἢ ἀναπνευστέον. δόγμα
 ἄρα μνήμη Θεοῦ. τὸ μὲντοι γε τῶν γραφῶν παρεκκλίνειν κα- 15

4. χρῆσασθαι?

inde consecutum est? conflatum nempe certamen intempestivum commis-
 sumque iurgium, acriter repugnantibus Vecco plurimis; quorum in ipsum
 querelarum hoc caput erat quod per eum moverentur dogmata, quod
 tam ipse quam ei adhaerentes rixas inanes sererent. addebant "licet
 sane privatim istas inter vos de dogmate agitare controversias, sed abate-
 nete ab his rixis introducendis in domum domini," quasi dicerent "sen-
 tire vos et loqui privatim de dogmatibus ut vultis, fuerit tolerabile.
 illud deprecamur: temperate ab his disceptationibus vulgaris et turban-
 da simplicitate rudis populi bona fide traditis acquiescentis." hae multo-
 rum voces audiebantur occasione scriptorum Vecci, in quibus et illud
 quidam reprehendebant, quod in iis iniqua conditione certamen cum ad-
 versariis capesseret, disceptans ipse de dogmate, qua de re sciebat aliis
 silentium indictum. in quo si eos lacessere pergeret, et ii pro necessaria
 propugnatione receptae doctrinae mentionem in respondendo facere coge-
 rentur dogmatum, an contra interdictum agerent et iure multarentur?
 equidem haud crediderim. illud scio, perlatas usque ad aures principis
 accusationes eo nomine adversus Veccum a nonnullis, pollicentibus ac-
 quieturos sese porro iam statutis et in pace tranquille perstituros, modo
 diserte vetaret imperator ne quisquam in iis quae deinceps ederentur
 scriptis dogma ipsum attingeret, pacem tueri ac recte iusteque initam
 quibuscumque aliis vellet ac posset argumentis defendere contentus. his
 auditis imperator, qui et istos se quomodocumque continere in usu et
 amplexu pacis magnopere optaret, nec tamen probaret quod petebant,
 ingratham petitionem elusit vulgando ambiguo edicto, quo cum videretur
 securos eos quantum opus erat reddere super eo quod proposuerant, cal-
 lide se tamen subducebat invidiae querelisque partis contrariae; quin ei
 etiam se commendabat arcana submista sugillatione horum ipsorum quos
 placare tunc velle videbatur. haec enim erat edicti sententia: dei utique
 mentionem pari cum respiratione frequentia iterari ius fasque esse. quare
 dogmatis, quod dei memoria contineretur, professionem adeo non a se

λυτέον εἶναι καθάπαξ προσέτασεν. οὐ μὴν δὲ καὶ αἰτίας ὁ Β πατριαρχῶν ἀπολλέλυτο, πρῶγμα σκιερῶθ' ἤδη χρόνοις πλείστοις ἔξαπιναιῶς μαλάττειν ἐθέλων, καὶ ταῦτα τιμωραῖς μεγίσταις τοῦ βασιλέως τοὺς ἀποστατοῦντας εὐθύνοτος. σῶφρον 5 οὖν ἦν, εἰ σιγῶν διετέλει καὶ τὴν κατηγορίαν διέφερε πρῶτος· ἦττον γὰρ ἦν τὸ δεινόν. διδοὺς δ' αἰὲν ὑπεκκαύματα μάχης οὐκ ἀσφαλῆσι πάμπαν ἀντιλογίαις ἐκείνοις μὲν παρείχε λαβύς, ἑαυτῷ δὲ καὶ τοῖς κοινωνοῦσι τὴν ἰσαῦθις βλάβην προὔξεναι. τότε δὲ τὴν Ἰωσήφ πυθόμενος ἄφιξιν, ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ Ἐφέ- C 10 σου τῷ βασιλεῖ προσεδρεύειν ἐν οὐ καλαῖς ὑποψίαις ποιούμενος, ἐπιστέλλει τῷ Ἐφέσου, προστιθεὶς τὸ πᾶν τῷ ἱερωτάτῳ κατὰ θωπίαν, τῷ γράφειν πανιερώτατον. βασιλεῖ ἐντυγχάνειν ἤξιον, τὴν εἰς ἐκείνον τοῦ πατριάρχου ἄφιξιν ἐμμενῶς κατανεύειν, εἰ δὲ καὶ ῥητῶς προστάσσοι, πρὸς τοῦτο εἰσεσθαι χάριν οὐ μετρίαν 15 τῷ συνεργήσαντι. ἐκείνος μὲν οὖν τὸ τοῦ πατριάρχου δεξιόμενος γράμματα, θέλων ὑποκρίνεσθαι τὸν φιλοῦντα (ἦν γὰρ οἱ καὶ ἔτι D τῶν χθιζῶ κινήθ' ἔντων χάριν παρασπαιρουσα ἡ ἀπέχθεια), βασι-

vetari, ut ultro etiam commendaretur. at pervertere Scripturas aut declinare a vero eorum sensu permitti nulla ratione posse. itaque se id quidem omnino prohibere. sic ille. nec per hoc tamen plane culpa solvebatur patriarcha, qui rem induratam inveterata possessione longissimi temporis repente mollire aggredere; aggravabantque invidiam poenae atroces ab imperatore repugnantibus inflictas. sapientius igitur facturus erat, si taceret accusarique sese moderate ac mansuete sustineret: minus enim id malum erat. nunc ad omnes contradictiones exarscens, et fomenta semper nova flagranti plus satis per se rixae subiciens, contentiones accendit in aliquid ipsi ad extremum perniciosum erupturas: non enim tam caute multa disputare poterat, quin daret anas adversariis, quas illi quandoque arripientes ipsi et eius sequacibus haud levia deinde intulerunt damna. tunc porro audito Iosephi ad imperatorem accessu, tum praeterea cognito Ephesinum cum eodem imperatore assidue versari, suspicionem ingressus non inanem, facile fieri posse ut hi quidpiam adversum se moverent, eius periculi praeventendi hanc rationem inivit. scribit ad Ephesinum; eumque ut ipsa inscriptione demereretur, non simpliciter *ἱερωτάτου* sanctissimum, qui solet titulus episcopis tribui, sed *πανιερώτατου* plane sanctissimum in fronte literarum nuncupat. in ipsa deinde epistola etiam atque etiam orat ne gravetur impetrare sibi ab Augusto facultatem eius conveniendi, cumulaturus beneficium, si daret operam ut ad hoc ultro ab ipso principe invitaretur. certe ageret efficaciter ut se ad ipsum proficisci saltem placide annueret. ingentis se gratiae in omne tempus ei debitorem fore, si hoc sibi votum ex sententia conficiat. his Ephesinus literis acceptis gnaviter persistendum statuit in simulatione amicitiae. etsi ergo multam, nec prorsus familiaribus obscurum, in eius penitus animo flagrabat arcanae in Veccum offensionis ob nuper gesta, imperatorem tamen adiit, et exposito patriarchae desiderio, ut ei quod cupiebat indulgeret persuasit. aversionis porro Ephesini a

λεῖ προσαγγέλλει καὶ οἱ ἀνύει τὴν πρὸς ἐκείνον ἄφιξιν. τὰ δὲ τῆς ἀπεχθείας αἷτια (ἀναγκαῖον γὰρ καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν) ἦσαν μὲν τινα καὶ ἄλλα, ὧν οὐ πολλὸς λόγος, τὸ δὲ χεῖριστον ὅτι οἱ περὶ τῶν Ἐφέσων καὶ πολλοὶ τινες τῶν ἀρχιερέων, πολλὰ παθόντες πρὸς τὸ καταδέξασθαι τὴν εἰρήνην, οὕτω μόλις καθυπεκλήθησαν **■** καὶ τῷ δοκεῖν εἰρήνευον, θεραπεύοντες τὴν συνείδησιν οὐκ ἀπὸ γραφῶν μᾶλλον (οὐ γὰρ ἦν ἐκ τούτων καιρὸς) ἀλλ' ἐκ τοῦ πολλὰ τοιαῦτα πολλὰκις οἰκονομηθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ χάριν μειζόνων καλῶν, ἀντιστατικῶς εἶποι ἂν τις τῶν ῥητορευόντων, ὅταν τι τῶν οὐ καλῶν γίνηται καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ πεπραγμένου μείζον ἀπαντή-10 σῃ καλόν. οὕτω γὰρ καὶ Παῦλον ξυρησασθαι καὶ ἄγνεῦσαι καὶ περιτεμεῖν Τιμόθεον· οὕτω τὸν Μοψουεστίας μὴ ἰκκηρυχθῆναι παρὰ τῆς τρίτης συνόδου Θεόδωρον· οὕτω πρὸ τούτου τὸν μέγαν **P 328** Βασιλειον τὰ τοῦ Οὐάλεντος δῶρα τῇ ἐκκλησίᾳ προσαγόμενα δέχεσθαι· οὕτω τὰ καὶ τὰ, ἵνα μὴ καδ' ἕκαστον λέγοι τις, δοκίμασάντων τῶν ἐπὶ τῶν πραγμάτων τότε πεπραχῆσαι. οὕτω τούτων καὶ οὗτοι τὴν εἰρήνην ἐδέχοντο, ὥστε καὶ προσομολογεῖν ἡμαρτησῆσαι σφίσι, ἣν τις σκοποῖη πρὸς τὰσφαλές, καὶ τοῖς

13. τὸν decret.

Vecco causas exponere hic distinctius operae pretium indico. erant quidem et alia incentiva huius odii non multis nota: caeterum capitale in iis et immedicabile maxime unum eminebat, quod tam Ephesinus ipse quam alii plurimi paria sentientes episcopi, magnis adacti malis ad amplectendam pacem, ea tantum tenus in eam consenserant, ut seposita ratione dogmatis et nulla re in scriptis ac decretis immutata, quorum in dubium vocandorum aut de novo discutiendorum tempus negabant esse, exterius dumtaxat concordiam cum Latinis tenerent, salvo se fidei ac religionis officio consentire in id posse rati accommodationis necessaria temporibus ratione, cuius exempla multa in ecclesiae veteris historiis habebant. censebant, inquam, sic dumtaxat tanta conscientia Latinorum communionem admitti, ut rem non per se probabilem aut usquequaque ad fidei regulas exactam, verum ut quae tolerari prudenter posset metu incommodorum graviorum; quodque non absolute sed comparative, ut magistri artis rhetorices loquuntur, commendaretur et bonum putaretur, non prout in se spectabatur, sed quatenus conferebatur cum maioribus, quae ex hoc nascebantur bonis. sic nempe Paulum caput sibi totondissae aliosque usurpasse purificationum Iudaicarum ritus; sic ab eodem Timotheum circumcisi; sic abstinuisse tertiam synodum ab excommunicando Theodoro Mopsuestiae; sic antea magnum Basilium Valentis dona ecclesiae illata suscepisse; sic alia et alia in priscis rerum gestarum monumentis eius generis notata reperimus, ne singillatim persequamur singula. hoc igitur hi modo pacem nuper sancitam accipiebant, ut faterentur in eo peccatum a se videri posse ei qui de re ipsa per se censeret, et de officio religionis, quo iubemur aberrantium a fide communionem relicere, severe et rem ad vivum reseccando statueret. Vecco autem ista exceptio non

ἀποστατοῦσιν ὁσίων προσφέρεσθαι ὡς ἀπηκριβωμένοις μάλα πρὸς τὸ ὀρθόν. τῷ δ' οὐκ ἦν ἀρεστόν οὕτω, ἀλλ' εἰ μὴ δεικνύοι καὶ σφάλοντας τοῖς προτέρους δῆθεν ἐκ τῶν γραφῶν, οἱ δὲ καὶ Β τὴν πρὸς ἐκείνους εἰρήνην οὐ κατεδέχοντο, οὐδὲ βιωτὸν εἶχε πὸν 5 βίον. ἔθεν καὶ συχνὰς συνόδους καθίστα, καὶ προσεκαλεῖτο πολλοὺς καὶ τῶν ἔξω, καὶ βίβλους ἀνελίττει, καὶ ἄλλας ἐξετίθειτο πλείστας, δεικνύων, ὡς εἶχε, τὴν εἰρήνην τὸ ἀσφαλές ἔχουσαν, καὶ τὰ πλείστα προσελιχνεύετο. δέον γὰρ Δαμασκηνόν τε καὶ τὸν θεῖον Μάξιμον καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν θεῖον Ταρά- 10 σιον, ταῦτόν δ' εἰπεῖν καὶ τὴν ἐβδόμην σύνοδον πᾶσαν, ὅτι καὶ ὅτι πάντες τὴν ἐκείνου ὁμολογίαν τὴν πρὸς τοὺς ἀνατολικοὺς πεμφθεῖσαν ὑπέσημήναντο καὶ διὰ τῆς ἐκείσε προσθήκης ἐπὶ τῇ τοιαύτη ὁμολογίᾳ, ἐκ πατρὸς γὰρ διὰ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι διδασκόμεθα παρ' ἐκείνων λέγειν, — δέον οὖν ταύτας προϊσχύμενον καὶ 15 αὐτὸν ὅσον ἐπὶ τῇ προσθήκῃ καὶ θεραπεύεσθαι καὶ θεραπεύειν, καὶ μηδὲν παρεγκριεῖν ἐξηγήσεις, ὃ δὲ πολλὰς τῶν γραφῶν συνεφέρει. καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον εἰδὼν τὴν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ ἐκ D εἰς τὴν διὰ μεταρμύζοντα ὡς ὑπαλλαττομένων τῶν προθέσεων, ὡς τὸ ἐκτεσάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ θεοῦ, τουτέστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, 20 καὶ γεννώμενον ἐκ γυναικός, τουτέστι διὰ γυναικός, ἵνα μὴ τὴν

placebat, sed nisi demonstraret evinceretque ex certis, ut putabat, scriptorum authenticorum testimoniis errasse priores in repudianda communione Latinorum, vitam sibi vitalem non putabat. unde et crebras cogit synodos, et convocavit multos externorum quoque, et libros evoluit veteres, ediditque multos novos, omnem lapidem movens ad astruendum posse ac debere cunctos, cum omni securitate conscientiae, huic paci ut per se probae iustaeque adhaerere; nec quidquam in hoc sibi ad summam contentionem faciebat reliqui, studio intemperanter indulgens. cum enim illum oportuisset eo esse contentum quod tradiderat Damascenus et divus Maximus ac super hos divus quoque Tarasius aut, quod idem est dicere, septima synodus universa, cuius patres omnes praerogativam eisdem Tarasii secuti confessioni de hoc articulo, quae ad Orientales missa fuerat, subscripserunt, siquidem ab his, dum occasione additionis tali professioni insertae dogma ipsum explicant, dicere docemur Spiritum Sanctum ex patre per filium procedere, — cum, inquam, oportuisset Vecum eas in hoc explicando mysterio adhibentem voces quas nostri patres usurparunt, additamento Latinorum ad eas, quoad posset, accommodando, eius et suam ipsius invidiam purgare aut minuere excusando, contra ille extra terminos susceptae tractationis declarationum argutis evagans multa congestis scriptorum veterum loca; inter quae cum reperisset magnum Basilium illud ex, quod de filio dicitur, in per commutantem, tamquam essent hae propositiones invicem aequivalenter mutabiles, prout probatur his Scripturae auctoritatibus, “posse hominem per deum,” id est ex deo, et “factum ex muliere,” hoc est per mulierem, ne

ὡς διὰ σωλήνος αἵρῃσιν, φησί, παρεμφήρη ὁ Θεὸς ἀπόστολος, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὁσημέραι συννεραυζόμενος πολλὰ καὶ τὴν ἕκ εἰς τὴν διὰ παρεξήγε, κἀντεῦθεν δῆθεν τὴν ἕκ ἐθεράπευε.

E κὴν δὲ τοῦ Θεοῦ Δαμασκηνοῦ ῥῆσιν εὐρῶν τὴν διὰ λόγου προβολεὺς ἐκφαντορικοῦ πνεύματος λέγουσαν, καὶ τὸ προβολεὺς εἰς τὸ αἴτιος μεταλαμβάνων, αἴτιον μὲν οὐκ ἔλεγε τὸν υἱὸν πνεύματος, αἴτιον δὲ διὰ τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα τοῦ πνεύματος ὠμολογεῖ, ἐπὶ καὶ διὰ λόγου προβολεὺς εἶτ' οὖν αἴτιος λέγεται τοῦ πνεύματος ὁ πατήρ. ταύτην τὴν ῥῆσιν τινὲς μὲν ὡς νόθον γέννημα τοῦ πατρὸς Δαμασκηνοῦ οὐκ ἐδέχοντο· τινὲς δὲ καὶ δεχόμενοι¹⁰ μετήμειβον τὸ προβολεὺς εἰς τὸ παροχεύς, καὶ τὴν ἐκφαντορίαν

P 329 οὐκ εἰς τὴν ὑπαρξιν ἐξελαμβάνοντο ἀλλ' εἰς τὴν ἐς αἰδίον ἐκφανσιν. μέντοι γε καὶ σκανδάλων μεγάλων ἄφορμὰς τὰ τοιαῦτα παρέσχον τοῖς ὕστερον. ὥσπερ δῆτα καὶ τὸ τοῦ Νύσσης Γρηγορίου πατρὸς ῥητὸν τὸ κατὰ διαίρεσιν προαγόμενον καὶ οὕτω¹⁵ πῶς λέγον, ὡς τὸ μὲν αἴτιον πιστεύειν τὸ δὲ ἐκ τῆς αἰτίας, τοῦ δὲ ἐξ αἰτίας ὄντος πάλιν ἄλλην διαφορὰν ἐννοοῦμεν· τὸ μὲν γὰρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πῶτος, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώ-

B του, τῆς τοῦ υἱοῦ μεσιτείας καὶ ἑαυτῇ τὸ μονογενὲς φυλαττούσης καὶ τὸ πνεῦμα τῆς τοῦ πατρὸς σχέσεως μὴ ἀπειρογούσης.²⁰

illam haeresim insinuasae divinas Apostolus putatur qua. Christus quasi per canalem transisse per virginem fingitur: haec, inquam, similiaque undique conferens quotidie plurima, ex in per immittebat, eas particulas conflando in notionem unam; sicque videlicet dituebat crimen additamenti in symbolum intrusi, quo S. Spiritus, ut ex patre, ita ex filio procedere affirmatur. praeterea idem inventa divi Damasceni sententia qua pater per verbum *προβολεὺς* emissor enuntiatorii Spiritus dicitur, et vocem *προβολεὺς* emissor sive prolator tamquam idem significantem quod *αἴτιος* causa sive principium usurpans, ubi observasset non dicere quidem Damascenum simpliciter filiam esse causam sive principium Spiritus Sancti, fateri tamen patrem esse causam Spiritus Sancti per filium, quandoquidem ab eo pater per verbum Spiritus Sancti *προβολεὺς*, quod idem sonat ac *αἴτιος*, esse affirmetur. hanc sententiam aliqui ut substititiam et falso attributam patri Damasceno reiciunt. quidam autem eam admittentes, loco vocabuli *προβολεὺς* substituunt in illa *παροχεύς* praebitor, et quae illis mentio adiungitur *ἐκφαντορίας* eauntiatoriae prolationis, non ad *ὑπαρξιν* extantiam referunt sed ad *αἰδίον ἐκφανσιν* aeternam exhibitionem. enimvero scandalorum magnorum occasiones talia praebuerunt posteris, ut videlicet et hoc Nysseni Gregorii patris dictum, in quo divinum de personis divinis agitur his verbis "ut illam quidem causam credamus, hanc autem ex causa, rursus aliam differentiam intelligimus: haec enim continue ex prima, ista per mediationem filii qui continue ex prima est, qua mediatione filius idem et sibi unigeniti proprietatem servat et Spiritum a relatione patris non arcet." haec allegabat patriarcha, osten-

- ταῦτα μὲν ὁ πατριαρχεὺς εἰσήγει, δεικνὺς τὴν μιστείαν τοῦ
 υἱοῦ ἕξ ἀνάγκης εἰσάγουσαν τὴν διὰ, καὶ διὰ ταύτης τὴν ἕκ τῶν
 Ἱταλῶν προσείμενος ὡς ἀντιπαρῶν τῶν προθέσεων. οἱ
 δὲ περὶ τὸν Ἐφέσου καὶ τὸν Ἀθηῶν Μελέτιον καὶ ἄλλοι πλείστοι
 5 **σκανδαλίζοντο, μιλῶντος κακοῦ τοῦ δοκεῖν παρακινεῖν δόγματα C**
 ἔλαττον κακὸν τὸ ἡμαρτήσθαι σφίσι ποιησαμένοις εἰρήνην μετὰ
 σφαλόντων ἐν θείοις δόγμασι ἀνθαιρούμενοι. ἀλλ' ὁ μὲν Με-
 λέτιος καὶ λίαν ἐπαρρησιάζετο, καὶ ὡς μῦς πολλὰ ἐν συνόδῳ λα-
 λῆσαι, καὶ τέλος τὸν ἐπενδύτην κελεῦσαι τῷ ὀπαδῷ ἀράμενον
 10 **ἔπεσθαι ὡς καὶ εἰς ἕξοριαν ἔτοιμον, ὡς ὑπὲρ τοιούτων ἀγωνιζό-**
μενος. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐφέσου προνοητικῶς μὲν εἶχον διὰ βασι-
λέα, μὴ θύλοντες δοκεῖν εἰσάγειν ἐν καθιστάσει σκάνδαλα· ὁμως D
δὲ καὶ βαρέως ἔφερον καὶ ἐκποδῶν ποιεῖν κατὰ τὸ λεληθὸς ἐκεῖ-
νον, ὡς ἐδόκουν, ἔβούλοντο.
- 15 **24. Τότε τοίνυν δωδεκάτῃ Ἀνθιστηριῶνος μηνὸς τὸν P 330**
Βόσπορον διαπεραιωσάμενοι εὐθὺς βασιλέως ἠλαύνομεν, καὶ τῇ
τῆς λυχνίας μηνῇ ξηναγηθέντες ἐκείθεν καθ' ἡμέραν τῷ βασιλεῖ
συνειμίγομεν. τὰ δ' ἐκείνῳ τότε πραττόμενα θαυμάσιον μᾶλλον
ἢ μέλανι γράφειν ἦν ἄξιον. λογισμοῖς γὰρ ἄγριοις διεβακχυν-
 20 **θῆεις ὁ κρατῶν καὶ πῦσιν ὑπόπτως ἔχων, οὐκ οἶδα καθ' ὅ τι,**

dens mediationem filii necessario inferre praepositionem per, et propter hanc, praepositionem ex, quam hic Latini usurparent, admittendam contendens, quoniam promiscue permutabiles inter sese has particulas esse appareret. verum Ephesinus unaque Atheniensis Meletius et alii plurimi scandalizabantur, existimantes movere ac de novo in disceptationem vocare olim constituta dogmata minus esse malum quam ut consciscere id ipsi possent, quamvis gravium malorum praeventendorum causa conscientias suas accommodassent ad levius illud peccatum admittendum, quo se obligassent pace cum illis facienda qui in divinis dogmatibus errarent. ac Meletius praesertim magna de his libertate disserebat, adeo ut die quadam, postquam multa super hoc argumento in synodo declamasset, pedisequum iusserit sublato pallio procinctum ad iter sibi adesse tanquam in exilium tali de causa mox parato proficisci. moderatius se gerebat Ephesinus imperatoris respectu, apud quem se providebat offensurum, si videretur offendicula et turbaram causas iis obicere qui bona fide conventis acquiescebant. ringebatur tamen et ipse penitus, aegerime cum suis ferens quae a Vecco agebantur; apparebatque non dubitaturus ipsos conari, si possent, clandestinis artibus illum a sede patriarchali amovere.

24. Tunc igitur duodecima Iulii mensis Bosporum transgressi ad imperatorem recta contendimus; et obiter hospitio excepti apud monasterium Lychniae, qua inde discessimus die imperatori adstitimus. eo tempore quae ab illo gesta sunt lacrymis potius quam atramento dignum erat scribere. feris enim quibusdam sensibus per acerbam intemperies aegri animi debacchatus princeps est, omnes suspectos habens, nescio quam-

- B** τέως δέ γε τοῖς φαινομένοις καὶ τῷ δοκεῖν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ δῆθεν θρησκείας πονῶν, εἰ ὀρθοδοξῶν ἐς τὰ μάλιστα τὰ πρὸς παρατροπὴν πίστεως διαβάλλοιτο, δεινὰ ἐποίει. ὄθεν καὶ πέμψας ἑξάγει τῆς φυλακῆς τοὺς εὐγενεῖς ἄνδρας ἐκείνους ὧν καὶ πρῶτην ἐμνήσθημεν, τοὺς ἐκ Ῥαοῦλ ἀπαδελφούς, τὸν Μανουὴλ 5 τε καὶ τὸν Ἰσαάκιον, καὶ τρίτον τὸν ἐκ Καντακουζηνῶν Ἰωάννην
- C** (ὃ γὰρ πρωτοστράτωρ Ἀνδρόνικος φθάσας ἐν τῇ φυλακῇ προτε-τελευτήκει), καὶ σφᾶς πρὸς ἑαυτὸν κατακρίτους φέρει. οὗς δὴ καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐτάζων λόγοις καὶ ὕβρεισι πλείσταις τε καὶ δει-ναῖς, τέλος ἐπεὶ οὐκ ἦν σφᾶς ὑποκλίνεσθαι τῷ τοῦ κρατοῦντος 10
- P 331** θελήματι, τὸν μὲν Μανουὴλ πρῶτον, ἐπ' ἐκείνῳ δὲ καὶ τὸν Ἰσαάκιον στερεῖ τῶν ὀφθαλμῶν κελύσας ἄμφω καὶ μόνους· ὃ γὰρ Καντακουζηνὸς ἀπαγόμενος δειλιάσας ὑπέκλινεν. ἐπ' ἐκείνοις γὰρ μόνοις τὸ παθεῖν καὶ μὴ ἦν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκείνῳ μὲν ἦν ὑποκλιθέντι σώζεσθαι, οἱ δὲ τὴν τοῦ διαπραξάσθαι ἢ μηδεὶς 15 ἄλλος ἐτόλμα δόξαν ὑπὲρ πατρῶν ἐθῶν ἀπηνέγκαντο, πολλὰ πρότερον καὶ αὐτὸν πατριάρχην ἐπὶ βασιλείῳ ἐλέγξαντες, ὡς ἐκείνα πείθονται τούτῳ ἢ δὴ ἐφ' ἑαυτοῦ ὧν ὁμολόγει καὶ ἐπιτι-μῶν
- B** μίσις πεδούμενος, καὶ οὐχ ἢ τέως μετ' ἀξιώματος. καὶ εἶδε μίαν ἡμέραν ἱστρημένους ὀφθαλμῶν οὗς μίαν γαστήρ ᾤδινε, καὶ οὗς 20

14. καὶ μὴ] μὴ καὶ P.

obrem, nisi quod, ut apparebat aut videri volebat, de se suaque vide-licet religione sollicitus iniquissime secum agi querebatur, qui etsi nihil studii ac contentionis omitteret in quaerenda tenendaque recta divini cul-tus ac sanae doctrinae via, fidem tamen pervertere per summam ca-lumniam accusaretur. inde missis satellitibus educit e custodia nobiles illos patricii generis viros, quorum nuper meminimus, fratres scilicet duos Radlis filios, Mannëlem et Isaacium, tertiumque Ioannem ex Cantacu-zena familia (nam Protostrator Andronicus prius in carcere obierat), si-stique eos sibi non ut iudicandos sed ut iam damnatos iubet. hinc cum eos per dies aliquot verbis asperimis contumeliosisque plurimis ac gravissi-mis vexasset, ad extremum inflexibiliter recusantes obtemperare voluntati principis, Manuëlem quidem primum, deinde vero Isaacium quoque oculis privari mandat. in solos hos duos atroci hac saevitum poena, quoniam Cantacuzenus seorsum ab his conventus et minis territus manus dedit, idem haud dubie quod duo illi passurus, nisi salutem et lucis usuram obedientia redemisset. illi ergo ambo soli gloriam tulerunt constantiae in-victae in agendo patiendoque pro patriis moribus quae nemo alius ausus esset facere ac subire. prius autem quam excaecarentur, voce liberrima coram ipso imperatore patriarchae exprobrarunt credere se et ad extre-mum credituros quae ab ipso didicissent, tunc quando ex sensu loque-batur proprio, quando supplicia et vincula pro illa die tolerabat: nolle autem credere quae iam doceret corruptus ambitione, pretium mutatae sententiae patriarchatum nactus. sub haec una dies vidit luminibus er-

ἦ τε σχέις συνῆγε καὶ τὸ ὑπὲρ ἑνὸς παθεῖν, τούτους ἀπ' ἀλλή-
λων διηρημένους, ὡς τὸν μὲν ἄλλαχού ποῦ, τὸν δὲ Μανουὴλ ἐν
ταῖς κατὰ Σκάμανδρον Κεγγραεῖς ἀπανθρώπῳ τινὶ φρουρίῳ ἐγ-
κατακλεισθῆναι φρουρούμενον. ἐπ' ἐκείνοις καὶ τὸν τοῦ δεσπό-
δου Μιχαὴλ υἱὸν Ἰωάννην, ὃν ὡς ὄμηρον ἢ μήτηρ τῶν συνθη-
κῶν ἀναγαγοῦσα ἐκ δύσεως τῷ βασιλεῖ ἐνεχειρίζε καὶ γαμβρὸν ὁ
κρατῶν ἐτίθει τοῦ Τορνικίου σεβαστοκράτορος, κῦν ἐκείνος τὴν C
σύζυγον ἀποστέρων καθ' ἑαυτὸν ἕμονοῦτο, πέμψας ἄγε δέσιμιον
ἐκ Νικαίας· ἐκείσε γὰρ στρατηγῶν κατώρθου τροπαιοῖς Περσῶν
10 ἐναγλαυζόμενος, ἐφ' ᾧ καὶ ὑποψίαν ἔσχε βασιλειῶντος, οὐκ
ἄλλῳ τῷ μαρτυρίῳ ἢ τῷ κατορθοῦν καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ δοξάζε-
σθαι. ἦν δὲ καὶ τὸ τὴν ὑποψίαν ἐκκαῖον ὁ Κότυς Θεόδωρος μο-
ναχὸς μόνος μόνῳ κατὰ σχολὴν ἡμέρας πολλὰκις καὶ νυκτὸς συγ-
γνόμενος. οὗτος δὲ ὁ Κότυς ἦν ὃς δὴ πάλαι μὲν τελῶν ἐν τοῖς D
15 κοσμικοῖς, τὴν κατὰ τούτου δὲ τοῦ τότε μεγάλου κοινοσταύλου
παῖραν πυθόμενος, ὡς βασιλεὺς ἐκτυφλοῦν ἐκείνον ἐβούλετο,
ἐλθὼν προσαγγέλλει κατὰ φιλίαν καὶ σὺν ἐκείνῳ ἐπὶ Περσίδος
αὐτομολεῖ. τῷ γοῦν κάκείνῳ τότε βασιλειῶντι τοιαῦτα, ὡς οἴ-
μαι, λέγειν, καὶ οἱ λόγοι προύβαινον, τοῦτ' ἦν τὸ καὶ τὴν κατὰ
20 τοῦ Ἰωάννου ὑποψίαν βεβαιοῦν, ὡς εἰδότες ἐκείνου καὶ ἔτι πλέον.

bates quos unus venter pepererat; eosdemque quos necessitudo germani-
tatis et patiendi causa iungebant, longe invicem abductos, Manuèle vide-
licet relegato Cenchreas ad Scamandrum, ibique in tetri cuiusdam et hu-
mano destituti cultu castelli custodiam incluso, altero alio uspiam ab-
ducto. aliud post hoc, et ipsum acerbum visu, spectaculum datum est.
Ioannem Michaëlis despotaë filium, quem sua quondam mater ab Occi-
dulis Constantinopolim perfecta partibus obsidem icti tunc foederis impe-
ratori adducens dederat, quemque postea ille Tornicii sebastocratoris ge-
nerum fecerat, quamquam ipse coniugem averasque seorsum ab illa res
sibi habebat suas, curavit imperator vincitum ad se Nicaea duci. ibi
enim ille copiarum dux, multis praeliis secundis erectisque ob devictos
Persas trophaeis plurimis late factus inclytus, suspicionem iucurrerat im-
perli affectati, non aliis id argumentis suadentibus quam eius in bello fe-
licitate et claritate apud populum invidiosis offerre ipsum laudibus soli-
tum. incendebat istam imperatori suspicionem, quod audierat Theodorum
Cotyn monachum credros et longos semotis arbitris interdū et de nocte
cum Ioanne sermones habuisse. hic Cotys ante monasticam professionem,
saecularis adhuc, olim huic ipsi nunc imperanti, tunc magno conostaulo,
consilium imperatoris excaecare ipsum parantis amice indicaverat, aucto-
que fuerat ut fugeret in Persidem, quo et ipsum erat comitatus. quia
vero sibi tunc imperium optanti forte recordabatur praedictam ab eo,
nec falso, ut eventa monstrarunt, felicitatem istam, tale ipsum quoque
quidpiam tractasse cum Ioanne et hoc arcanarum inter eos argumentum
fuisse collocationum opinabatur. ergo et Cotyna comprehendi sistique sibi
mandat. in Ioannem porro quod publice iactabatur crimen erat male il-

- Ε** πέμψας γοῦν ἄγει κάκεινον. τὸ γοῦν κινούμενον προφανῶς ἔγκλημα ἦν ὡς κακηγορήσει τὸν πορφυρογέννητον, καὶ ὡς ἐπειδὴ βασιλεὺς προστάσεων ἐκείνον ἐπὶ Πέρσας ἐφώρμα, ὃ δὲ κατερωνεύμενος τῶν ἐπεσταλμένων λέξειεν ὡς ἰλθέτω πορφυρογέννητος ἀποσταλεις ἐφ' ᾧ κατορθώσει τὸ προσταττόμενον. τὸ γοῦν προὔπτον τοῦτ' ἦν, ὃ δὲ νυκτὸς ἐζήτει, ἐκείνο, τῇ ὑποψίᾳ συνταραττόμενος. κάπειδὴ οὐκ ἦν δεικνυσθαι, τὸν Κότυν, εἰ μὴ
- P 332** ὁμολογή, δεινὰ ἤπειλε ποιεῖν, καὶ τὴν συγχὴν προσεδρεύειν ἐς δτι μάλιστα ἀνακρίνων. ὃ δὲ τοῦ μὲν συγχῶς προσεδρεύειν συνηθειαν ἤτιῦτο καὶ τὸ ἐπὶ ῥητοῖς συμφωνεῖν τῇ τοῦ σφετέρου¹⁰ κτήματος πρῶσιν (τὸ δ' ἦν ἡ Βεῦσις τῆς Γραίας, ἐκ πατέρων ἐκείνῳ προσκληρωθέν), τὸ δὲ περὶ διαδοχῆς βασιλείας εἰδέναι ἴσον ἐτίθει καὶ περὶ τῶν ἀντιπόδων δυσχυρῆσθαι. τὰ δὲ λέγων οὐκ ἐπειθεν. ἔβούλετο δ' ἐρευνηῖν καὶ τὰ κατὰ τὸν ἱατρὸν Περδικαν, ἐφ' ᾧ τι μαθεῖν παρ' ἐκείνου τῶν καθ' ὑποψίαν καθ'¹⁵
- Β** Ἰωάννου, ὡς παρ' ἐκείνον σχολάζοντος. τῷ τοι καὶ αὐτὸν μὲν φυλακαῖς ἐδίδου, τὸν δὲ Κότυν τοῖς Κελτοῖς παραδοὺς κρεμανύειν καὶ ἐτάζειν ἐκέλευεν. ὃ δ' οὐκ ἔφθη δεθείς, καὶ τῷ φόβῳ διαπεφώνηκε, καὶ φόρτος ἐλεινὸς ἀρθείς πολλῶν βλεπόντων τῇ
10. τὸ] τοῦ P.

lum de Porphyrogenito locutum. ferebant enim, cum ab imperatore mandatum fuisset Ioanni perlatum bellum inferendi Persis, dixisse illum non sine ironico aculeo "veniat patris missa Porphyrogenitus, prospere scilicet executurus quidquid iniungetur." ac de hoc quidem luce palam Ioannes interrogabatur. alia instituebatur de eodem nocturna quaestio, qua curiosissime indagabatur ecquid extundi coniecturae posset, quae suspicionem maxime tunc inquietantem principis animum ambiti a Ioanne imperii roboraret. quia vero convinci haud aliter eius criminis Ioannes quam Cotys testimonio poterat, hunc imperator gravibus urgebat minis ad fatendum quod res erat, subiecturum se, ni faocret, acerrimis cum tormentis denuntians, et nullum finem faciens instantissime quaerendi quid tandem longis illis assiduisque cum Ioanne sermonibus egisset. ad ea Cotys, quod assiduus apud Ioannem fuisset quodque ipsum frequenter allocutus, causam fuisse dicebat coalitam inter ipsos ex amicitia familiaritatem. intervenisse quinetiam negotium: tractatam enim inter ambos fuisse venditionem agrī, qui Cotyi hereditate a parentibus obvenerat et Fons vetulae vocabatur. de successione autem in imperium, asseveratissime affirmabat haud magis meminisse aut scire se quidquam tum vel prima mentione motum, quam de rebus Antipodum. his imperator haud persuasus explorare praeterea voluit medicum Perdiccam, experturus ecquid ab eo, quem et ipsam constaret diu apud Ioannem commoratum, posset expiscari quo adstrueretur concepta suspicio. igitur et haec tradi custodiae praecepit. Cotyn autem Celtis tradidit suspendendum et diris adigendum cruciatibus ad prodenda quae celaret. at ille cum ligaretur ad suspendium, exanimatus metu concidit; et pondus miserabile subitus

γῆ παρεδίδοτο. Ἰωάννην δὲ καὶ οὕτως ἀφαιρῶν ἤτιμον τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτραν μεγιστῶσιν οὖσαν ἀξίαν, καθ' ἣν ἔτιμα τὸ πρότερον. εἶτα δὲ γὰρ καὶ τῷ παρακοιμωμένῳ Βασιλικῷ ἑγχειρίσας, προνοία τοῦ λαθεῖν ἐκείνον παντοίῃ, εἰς Λαματρούα C
 5 ἐξεληλακότα ἐκτυφλοῦν κελύει, πολλὰ πρότερον τοῦ Μιχαὴλ δεσπότου καὶ αὐταδέλφου λιτανεύοντος μὲν δέσποιναν λιτανεύοντος δὲ πατριάρχας τε καὶ οἷς ὁ κρατῶν ἐπληροφορεῖτο πνευματικῶς ἀνδράσι, ἐφ' ᾧ τὴν ποινὴν ἀργῆσαι. ἀλλ' οὐκ ἔπειθον λιτανεύοντες. ὡς δ' ἡ γῆ μεσημβρίας ἐσειετο μεθ' ἡμέραν, ὁ
 10 Περδικίας, ὅτι μόνον οὐ τὸ τὴν γῆν σεισθαι ἀλλὰ τὸ μὴ καταπίπτειν ἐκείνοις τὸ ὄρος τοιαῦτα πρῶτιστον εἶλεγε τεθνηέναι, D
 ποινὴν ὑπέσχεα τὴν ἐκτομὴν τῆς ῥινόσ. καὶ ἄλλος ὅτι μόνον οἰκίον ἐκείνῳ παῖδα ἐκ παλαιῶς συνηθείας ἰδὼν τὰ φιλικὰ προσεπτύσσετο, σχισμὰς τῶν ῥωθίωνων τῶν παιδικῶν ἀπάνατο.
 15 τῷ δὲ τοῦ Παχωμίου Γεωργίῳ γραμματιστῇ γέ ὄντι καὶ ἑλλογίμῳ, ἐπειδὴ τῷ Στρατηγοπούλῳ Μιχαὴλ συνῶν κατὰ τὴν Πόντου Ἑράκλειαν ὠμίλει διὰ τὴν ἡμερινὴν πρὸς τᾶλλ' ἀσχολίαν νυκτὸς τὰ πλείστα, καὶ προσηγέλλοντο, ἐκείνον μὲν τῆς στρατηγίας E
 20 γειν περὶ τούτων ἐκ βιβλίων δῆθεν εἰδὸτα βασιλειῶν δειλὴν ὑπο-

multis cornentibus terrae mandatus est. nec tamen Ioanni profuit desperata inde convictio. iam tunc enim, ad quoddam praedictum, debonestatus is est ablato capitis tegmine, quod insigne praecipuae dignitatis viris summatibus concedi solitum ipsi prius tribuerat imperator. qui et statim inde praefecto Augusti cubiculi Ioannem eundem tradidit abducendum Damatrya ibique excaecandum, commendato prius ut quod illic facturus esset, quam cautissime toto itinere dissimularet. id antequam executioni mandaretur, Michaël despota instantissime oravit ut fratri tam diri supplicii gratia fieret. ambivit ad hoc precibus infimis Augustam, ambivit patriarchas veterem et novum, ac quoscumque intelligere potuit apud principem aliquid in persuadendo valere, sanctitatis opinione commendatos viros. nec illi aut detrectarunt officium, aut eo segniter fencil sunt. caeterum quantumque agerent studio, nihil plane impetrarunt. cum autem inter haec contigisset a meridiana parte per diem moveri terram, Perdiccas dixisse delatus non se mirari terram concuti, sed non fuisse vicinum montem supra talia agentes, poenam dicti tulit truncationem nasi. at alius qui propinquum huius adolescentem, veteri familiaritate carum, tunc forte obvium amanter amplexus fuerat, narium abscisionem eo in puerum amoris significatione lucratus est. dicendum et quod Georgio Pachomii contigit, literatori in paucis eius generis praestanti caeteraque honesto. is nuper apud Heracleam Ponti suae professionis operam navans praefecto illic Strategopulo Michaëli, cum huius publicis occupationibus prohiberetur munus istud suum de die obire, plerumque noctu scholas suas habuerat. hoc auditum imperator interpretatus atrociter, repente Michaëlem quidem abrogato magistratu redactum in ordi-

ψίαν ἀνήπτε. κἀπειδὴ προθέμενος ἐκτυφλοῦν ἐκείνον ταῖς τῆς δεσποίνης δυσωπίας (ἦν γὰρ αὐτανεψία ἐκείνου) καὶ παρὰ γνώμην ἀνεχαιτίζετο, ἐκείνῳ μὲν καὶ ἔτι τὴν ποιεῖν ἀνήγχα, Παχωμίῳ δὲ τὸ πᾶν τῆς ὀργῆς προσῆπτε. τὸ γὰρ ὄνομα φρικτὸν ὄν ἀκούειν καὶ μόνον ἔκ τινων φοιβασμάτων ἐκποδῶν ποιεῖν τὸν 5 ἔχοντα παραιοκέαζεν, ὡς τί οἱ κινδὸν κατὰ μοῖραν περιέχον. ἔξεκρουε δ' ἄρα ἡ ὀμωνυμία τὸ μάντευμα· ἐκείνος μὲν γὰρ τὸ μύρσιμον φεύγων ἐξετύφλου τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ γε κατὰ Μακεδονίαν τοῦ Παχωμίου χωρίον ὅσον ἤδη ἐκείνον ἀναμένον τὰς ἐπὶ τῷ Θανάτῳ ἐντρέπιζεν οἰμωγὰς. κἀκείνος μὲν τυφλὸς ἀλάτο, 10 πάστον ἀνθρώπων οὐκ ἀλεινῶν ἀλλὰ πληρῶν θαυμασμοῦ, εἰ μέχρι καὶ ἐς τοιοῦτους ἄνδρας χῶραν ἔσχον αἱ περὶ τῆς βασιλείας Β ὑπόψιαι· ὁ δὲ, τὰς τυφλὰς ἐλπίδας, ψέτο μὲν δραπέτευειν, οὐ μὴν δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀληθὲς ἔδραπέτευεν. ἐντεῦθεν ὀργὴ κατὰ μοναχῶν οὐχ ὅτι τῆς ἐκκλησίας ἀποστατοῦσιν, ἀλλ' ὅτι ἡμέρας 15

nem citat ad sese dicturum causam affectati regni. nec merata miseri damnatio est, poena excaecationis et ipsi decreta, continuoque inferenda, nisi precibus infimis contentioneque annisa summa, quae reo erat neptis, Augusta aegre tandem supplicii dilatationem impetrasset. in Pachomium ira effusa omnis sine obice pervenit. ex huius fama doctrinae cum nocturnis istis, de quibus erat nuntiatum, comparata congressibus in eam auspiciosissimus praeceptor opinionem incubuerat, esse illum unum aliquem ex istis aucupibus praenotionum de futuro, qui libros scrutari reconditos soliti fata imperiorum et successorum in haec seriem, audacibus explorata coniecturis, quaestuose curiosos venditant. suberat et alius haud ita multis notus odii fomes, horror ex omnia vocabuli. quippe imperator, et ipse avidus captator praesagiorum, nescio quid submurmuratum inaudierat, quo Pachomii nomen cum sua ipsius pernicie fatalis sexu necessitatis implicaretur. id ille, quod optimus vaticiniorum interpret postmodum eventus explicuit, non clare intelligens quo pertineret, et quo vergeret impotenter exhorrescoens, in eam persuasionem rapuit ut sibi successurum in imperio hunc Pachomium portendi crederet. id vero ratione omni praevortendum ratus, istum infelicem reddere imperio ineptam immani oculorum effossione occupat. nec sic, infelicior ipse caecis spebus in crudele tractus facinus, instantem vitavit, si non potius arcevit, calamitatem, quae ipsum apud Macedoniam in agro dicto Pachomii, in huius et aliorum ultionem scelerum, haud longo post tempore manebat. interim miserimus Pachomius instrumentis literariae suae professionis luminibus orbatus, adeo non iam providere amplius arcanorum indicio librorum futura poterat, ut ne praesentia quidem corneret et vitare ambulando incursum obviatorum nisi alieno nequiret admonitus, admirantibus, qui haec videbant, cunctis etiam usque ad ludimagistros, alienigenae homines a regno sortis, ambitionis atrociter aemulantis armatas furere suspiciones non dedignatas esse descendere. eadem hac afflatus atra rabie imperatoris mox in monachos odium erupit, non ea illis infensae causa quod ecclesiae rebelles schisma facerent, sed quod dies ipsius numerarent et definerent tempora, morte scilicet eius se defuncturos malis

ἀριθμοῦσιν αὐτοῦ καὶ χρόνους περιορίζουσιν, ὡς ἀνεσιόντες τῶν
 κικῶν ἐντεῦθεν. καὶ δεῖναι μὲν ἦσαν αἱ κατ' ἐκείνων ἀπειλαὶ
 ἐξ ὀργῆς ἀνημμέναι, ὅμως δ' ἀνηρτῶντο προσοία τοῦ μὴ δοκεῖν
 πολάζειν ἀλόγως, εἰ καὶ μικρὸν ὄσον, καὶ Γαλακτίωνα μὲν τῶν
 5 ὀμμάτων στερεῖ, Μελέτιον δὲ ἀφαιρεῖται τῆς γλώσσης. αἱ δ' ἔξο- C
 ραὶ καὶ μᾶλλον τοῖς ἀνδράσιν ἐμτριάζοντο, ἐκκλίνουσι τὰς ποι-
 νάς. Δάξαρρον μὲν ὄν τὸν Γοριανίτην, ἄνδρα σεβάσιμον, ἀπο-
 στελλας τοὺς ἐκτυφλώσοντας ταῖς ποιναῖς ὑπέηγε. πρὸς δὲ καὶ
 Μακάριον, τὸν καὶ Περιστέρην παρονομασθέντα τοῦ ἀπλοῦ καὶ
 10 ἀκάκου χάριν, ὅπαγαγὼν δίκη καθουσιώσεως ὡς ταὺς δυτικὸς
 ἄρχοντας κατὰ βασιλέως διεγείραντα, ἔξω που τῶν ἡμετέρων
 ὄρων καθήμενον, ἐπαγγελλας τῷ Ἰκαρίῳ τὴν τοῦ μεγάλου δου- D
 κὸς περιεξωσμένῳ τιμῇ, εἰς χεῖρας ποιεῖται, καὶ προτεινὼν τὴν
 καθουσιώσιν τοῦ ἐγγλήματος ἀνή, εἰ τὴν εἰρήνην δέχοιτο, εἰ
 15 δ' ὄν, ἀλλὰ τῇ δίκῃ καθυπάγειν. ὁ δὲ τῇ ἐνστάσει διακαρτε-
 ρῶν τὴν τιμωρίαν ὑπέχει. Κόκκους δὲ μοναχοὺς καὶ τοὺς κατ'
 ἐκεῖνον ἐῶ. ἐς τόσον γὰρ παρωξυσμένος ἦν ὥστε προβάλλειν ἦν
 μόνον τινὰ κινήθεντα, καὶ τὴν προβολὴν ἢ ποιητὴ διεδέχετο, ὥστε
 καὶ πιστὸς ἦν ὁ λέγων μόνον εἰπὼν, ταῖς πρὸς τοὺς ὑπηκόους
 20 ὑπονοίαις ὡς ἱκαναῖς μαρτυρίαις ἰσχυριζόμενος. καὶ πρὸς τὸ E
 τῆς ὀργῆς ἀπαραιτήτων ἀνδράσιν οἷς ἦν παρησιάζεσθαι πρὸς

quae patiebantur arbitrati. hos ille acerbis et ira flagrantibus percellebat
 minis, quas ne statim in rem conferret, quaedam sustinebat famae
 cura, et metus ne videretur sine causa saevire. tamen et hunc
 paulo post respectum eluctatus, Galactioni quidem eruit oculos, Meletio
 vero linguam abscidit. exilia decernebat mra, cum remittere se in clem-
 entiam volebat. itaque Lazarum Gorianitem, virum venerabilem, ista
 moderatio servavit: cum enim misisset qui eum excaecaret, revocatis
 iis exterminare satis habuit. at Macarium nec sua innocentissima sim-
 plicitas, quae cognomen illi columbae pepererat, nec locorum ubi dege-
 bat diasitorum a nostris finibus longinquitas, imperatoris saevitiae sub-
 traxit. hic enim illum postulatam maiestatis, quasi conatum in se concitare
 Occiduum dynastae tractum, comprehendi curavit per Icarium,
 titulo et honore magni ducis classi praefectum; captoque conditione lata,
 ut vel debitas reo perduellionis poenas lueret, vel eas redimeret appro-
 banda ecclesiarum concordia, cui eatenus acquiescere renuerat, in eum
 se obfirmantem in relectione pacis lege actum est. Coccus vero mona-
 chos praetereo, et eos qui apud illum erant. ita enim irritabilis erat in
 hoc genere, ut quicumque preferret modo aliquid de controversiis quae
 tunc agitabantur in contrariam ipsi sententiam, statim prolationem exci-
 peret praesens poena. nec vero discrimen aut delectum adhibebat in ad-
 mittendis de re tali delationibus: sed quisquis quemcumque accusaret,
 dicte prime faciebat fidem. quietiam suspicionibus meris in subditos
 velut testimonia innitebatur; et cum a viris gravibus, quibus licebat li-

ἐκείνον ἀπολογοῦμενος βασιλικὸς προέτεινε νόμους, ὡς μὴ καλὸν ὄν οὐδὲ δίκαιον κατὰ μοναστὰς τοὺς Ῥωμαίους πολιτεύεσθαι, ὡς μετανοίας ἐξιάσθαι τὰ πταίσματα. ἔχειν δὲ καὶ τῶ προσαγγέλλοντι δυσμενῶς, ὅτι λέγοι ἢ ἀκούσας ἢ καὶ πλαττώμενος ἐκ τῆς περὶ τὸν πλησίον ἀπεχθείας· αὐτὸν δ' ἀκούσαντα ἀνάγκη 5
 P 334 εἶναι μετιέναι τὸ ἔγκλημα. ταῦτα πολλάκις ἀπελογεῖτο, καὶ ὅτι φίλος μοναχῶν ἀκούων βρεφόθεν εἰς ἀνάγκην ἤλθε μισεῖν μοναχοὺς διὰ τὴν σφῶν δύσνοιαν. δύσνοιαν δὲ τὴν ἀποφυγὴν τῶν πραττομένων ἐκάλει. παρ' ἦν αἰτίαν ἴσως καὶ χρόνους ἡρέωνεν ὁπότε μὴ βασιλέως (ἀβασιλεύτοις γὰρ οὐδὲ ξυνηγήγεε ζῆν, ὡς 10
 σώματι μὴ καρδίαν ἔχοντι) ἀλλὰ τῶν κατὰ σφῶς κακῶν ἀπαλλάξουσιν. ὁπότε γὰρ τὸ τῆς γνώμης δηλοῦται ἀνθρώποις οὖσι,
 B πλασθεῖσιν αὐτεξουσίαις, ἐνὶ θελήματι κῆν ὅποι ῥέψαι ἀναγκασομένοις ἄγεσθαι, εἰ μὲν εἰς σῶμα τὸ κινδυνῶδες ὄρεῖ, καὶ τότε παγκάλεπον (ταῦτόν γὰρ τὸ εἶναι τῶ τ' ἀρχοντι τοῖς τ' ἀρχομέ- 15
 νοις, καὶ ἄλλως οὐκ ἔστι σφίσι σῶζεσθαι, εἰ μὴ γε ἐκουσίας καὶ συμφωνοῖεν), εἰ δὲ καὶ ἐς ψυχὴν, ὡς τότε' ὦντό τινας, σωτήριον ἢ ἀπαλλαγὴν πάντως. ὁ κακίνοις ἴσως ζητοῦσι δεῶ

5. αὐτὸς P.

12. δουλοῦται?

15. τὸ] τῶ P.

bere cum illo agere, nimiae in hoc severitatis argueretur, allegabat ille contra in defensionem sui regias leges unitatumque principibus agendi modum, addens haudquaquam rectum esse Romanos ab imperatore gubernari sicut monachos a suis praepositis, qui delicta suorum coenobitarum poenitentis expiare satis habeant. facilitatem autem credendi delatoribus quadam efficaciter occurrendi nascentibus malis necessitate purgabat, cum diceret, quaecumque indicaretur principi crimen, sive auditum vere a deferente sive fictum malevole, e bono communi esse accusationem admitti. hac ille sui defensione saepius utebatur, adiungens in parte infelicitatis numerare se, quod qui a puero audisset amicus monachorum, nunc istud genus hominum odisse oogereetur propter ipsorum malevolam animum: malevolentiae videlicet adscribebat, quod illi refugereat approbare quae fiebant. ex hoc porro declarato imperatoris in monachos odio fiebat ut illi curiose indagarent tempora, praesentiscere divinationibus conantes, quando non quidem imperatore (nam sise principe vivere se had posse, uti nec corpus sine corde, satis norant) sed malis urgentibus liberarentur. enimvero quoties hominibus arbitra sui potestate dei conditoris beneficio praeditis, ex declarata voluntate ius habentis ipsis imperandi, necessitas faciendi quidpiam incutitur, intentata, ni fecerint, comminatione gravis multae, si non aliud in obsequendo periculum appareat quam incommodi corporei, subeundum illud est, et quantumcumque malum eius generis exhauriendum libenter membris, quo capiti cohaereant, hoc est principi, cuius indivisa connexionione cum subditis salus universi respublicae corporis continetur. sin ne obediatur revocet pernicias animae, quod istis tunc quibusdam videbatur, tunc sane salutaris et propterea tacitis

παρὰ τοῦ κρατοῦντος λήπεται. καὶ δέον τὸ σκαμβὸν πρὸς τὸ ὀρθὸν ἀπευθύνεσθαι, ὡς ἰσάζουσιν, ὃ δὲ τὸ ὀρθὸν πρὸς τὸ σκαμ- C
βὸν ἀπευθύνειν ἠνάγκαζεν, οὐκ εἰθύνων τὸ μὴ καλῶς ἔχον, ἀλλ' ἐγκαλῶν, εἰ μὴ στρεβλοῖτο, τῷ καλῶς ἔχοντι. ὅτι δὲ καὶ
5 τισιν ἐκείνων παρεξήγητο τὰ τοῦ ζήλου καὶ τοῦ μέσου παρολι-
σθαῖνον τοῖς ἐναντιοῖς προσέβαιεν, ἔξεστι τῷ διακρινούντι σκο-
πεῖν· πλὴν τὰ τῆς τιμωρίας σβεννύειν εἶχε καὶ τὸ ἀμηγένη ἐπὶ
τοῖς πραττομένοις εὐλογον.

Ἐκκεκομμένης τοίνυν τῆς παρρησίας τοῖς ἑλευθέροις ὑπὸ D
10 σκότον φάμουσα ἐρριπτοῦντο, τὴν τῆς ἀρχῆς παραβασίαν ἐλέγ-
χοντα. οἱ δὲ τὸν γράφοντα μὴ ἔχοντες τιμωρεῖν (οὐ γὰρ ἦν ἐμ-
φανίζεσθαι) τοῖς ἐπίσκοποι βαρέως ἐπέιχον ὡς αὐτοῖς ὑβρίζου-
σιν· ὕβριν γὰρ ἐκάλουν τὸν ἔλεγχον. ἐγγράφως τοιγαροῦν ἐκ-
ροῦτο ἡ τιμωρία τῷ μόνον εὐρήσοντι, εἰ αὐτὸς ἀναγνοίη, εἰ

saltem votis expetibilibus omnino est mutatio talia iuventis principis; cui ta-
men hi nimium forte indulgentes sensui, nec satis caventes ne in apertum
areana desideria prodirent, dum praesagiorum mortis Augusti auguria
captant imprudentius, eius iram in se ipsos acuentes ingentium sibi fue-
runt malorum causae. agebat ille in hoc quidem non recte; qui, cum
oportuisset obliquum ad recti normam corrigere atque ambo exaequare,
contra cogebat detorquere quod per sese rectum fuerat, conformareque
ad pravitatem obliqui, non emendans id quod erat vitiosum, sed crimini
vertens, si non depravaretur quod bene habebat. neque diffiteor tamen
peccatum a monachis, quibusdam eorum inconsulti zeli effervescentia pro-
rumpentibus quo minime conveniret. verum ne ipsium quidem imperato-
rem, dum his obestit, medium laudatae moderationis tenuisse, sed ex-
cedendo imegisse in contrarium extremum, confido iudicaturos sapientes,
ubi quae fieri tunc contigit attente perspexerint. caeterum cum utrinque
acta sum quaedam coloraret rationis species, valere illa debuit ad extin-
guendos vel certe temperandos utrorumque insanos ardores, ut nec mo-
nachi tam contumaciter Augusto repugnarent, pacem ecclesiarum republi-
cae utilissimam accommodatione multis probata procuranti, et vicissim
imperator mitius eos coerceret, quorum aestuantium metu peccandi, licet
vano, infirmis aequum erat conscientias ignosci. ut ut porro quisque de
his statuatur, inde factum est ut oppressa publice saevius suppliciorum
exemplis contradicendi libertas in furtivam maledicendi licentiam erumpe-
ret, famosiisque libelli clam noctibus spargerentur, quibus imperatori ex-
probabantur vetera scelera invari periculo imperii circumscripto pupillo
excaecatoque vero herede.

His imperator cum suis supra modum irritati, quam in auctores li-
bellorum suis latebris tutos effundere iram nequibant, in eos qui sustu-
lissent inventos apud seque tenerent, poenarum crudelitate satiabant.
nam et obici talia, utcumque vera, summam contumeliam putabant; et
huius contumeliae veros auctores eos arbitrabantur, qui nefaria et visa
primo abolenda scripta cum ipsi legerent, tum legenda caeteris servarent.
fixa igitur in publico lex est huius sententiae: "qui famosum invenerit,
si legerit ipse, si alii dixerit, si non statim combusserit, si apud se ha-
bere deprehensus fuerit, capitis damnator." quaestiones inde acres dira-

- Ε** ἄλλω ἔξειποι, εἰ μὴ κάοι παραντίκα. πρὸς δὲ καὶ τῷ βασιλο-
 γραφείῳ ἐγκυλομένῳ, ὡς ἔχοι μόνον, ἢ ἀπειλὴ θάνατος ἀντι-
 P 335 κρος. (25) τεκμηριοῖ δὲ καὶ τὸ περὶ τὸν Καλοιδᾶν γεγονός,
 ἄνδρα εὐλαβείας μὲν εἰς ἄκρον μεταποιούμενον, παρθενία συ-
 ζῶντα, καὶ ἐλεημοσύνην καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην ἀσύγ-
 κριτον, ἐξορηγετούμενον δὲ τῇ δεσποίνῃ τῶν ταμιείων, ὃν, ἐπεὶ
 μόνον ἔχων τοιοῦτον εἶλω, οὔτε τὸ εὐλαβὲς ἔσωζεν οὔτε μὴν ἢ
 ὑπὲρ ἐκείνου τῆς δεσποίνης σπουδὴν περιποιήσατο, ἀλλὰ τῶν
Β ὀμμάτων στερεῖν κελεύων μόλις τὰ τῆς κολάσεως εἰς τὸ ἀνεκτότε-
 ρον περιστά δια τὴν τῆς δεσποίνης συγγῆν ἱκετίαν. προστάσ-
 P 336 σαι γάρ, καὶ ἄγεται ὁ κατάκριτος παρὰ τὸν τοῦ φόρου κίονα ἐν
 Κωνσταντιαναῖς. καὶ τοῖς κληρικοῖς ἀπαντῶν ἐπιστέλλει τὴν τα-
 χίστην μηδὲν εἰδῶσι, καὶ τῷ τόπῳ ἐπιστασθαι. κληρικοὺς δὲ
 πάντως ἐκάλει, ὑπόπτως δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔχων, ὡς ταῖς εἰς ἐκεῖ-
 νον τιμωραῖς δεδιζόμενος. ὅσοις οὖν οὐκ ἐν εἰδήσει ἦν τὰ πρατ-
 τόμενα, ἀφικνούντο· οἱ δ' εἰδότες ἐπραγματεύσαντο τὴν ἀποφυ-
 γήν, ὡς εἶχεν ἕκαστος. ἰστώσι τοίνυν τὸν ἄνδρα, καὶ πρῶτα
Β μὲν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς οὐκ ἐν χρῶ κείραντες, ὡς συνεργοῖεν
 καίοντι τῷ πυρὶ, ἐμβάλλουσι πῦρ τοῖς χάρταις βεβράναις οὐσι

que iudicia frequentata de hoc crimine, quod basilographium nuncupabatur. huius ut reus quis perageretur, satis erat reperiri penes eum aliquem eius generis libellum. convicto mors intentabatur. (25) quam autem non vana quamque irrevocabilis ea supplicii extremi comminatio fuerit, abunde demonstravit, quod Caloïdæ contigit, viro extimæ : religionis summaeque sanctitatis, in virginitate viventis, exercitumque se assiduo in elemosynis ac caeteris id genus erga proximos, sine differentia delectave personarum, misericordis caritatis operibus. erat autem idem de familia imperatricis, penes eius curam gerens. hunc tantummodo habere librum talem deprehensum non sua pietas servavit, non patronæ Augustæ quantum posset pro fido et care cliente ac ministro satagentis suffragatio studiosissima protexit. illud enim dumtaxat ardentissimis et creberrime ingeminatis coningis suæ pro Caloïdæ precibus vix tandem Augustus relaxavit, ut poena mortis in excaecationem mutaretur. inasus ergo eius damnatus ad fori columnam in Constantinianis sistitur. advocantur eodem et clerici, repentino eoque acri ac minis in cunctantes sancito accita, ignari quam ob causam. adesse autem eos idcirco princeps voluit, ut genus id hominum sibi dudum contumaciae suspectum exemplo diri supplicii terreretur. quicumque igitur ex his quid spectaturi vocarentur ignorarunt, quo iubebantur sunt profecti; qui rem praesenseraant, fugam expedierunt qua quisque potuit tutissime. perducto ad locum Caloïdæ coma detonsa est, non ad cutem, sed plis a radice ad aliquam adhuc altitudinem relictis extantibus, ut pabulum igni essent per hos intime pellem ipsam ac calvam ambusti verticis pervasuro. applicatae dehinc arctoque appressae miseri capiti chartae membranæ piee illitæ inflammantur, vimque ardentem ab occipiti ad synciput et frontem usque ad oculos ea cer-

καὶ τῇ κεφαλῇ ἐντιθεῖσιν ὡς ἅμα ταύτῃ καυσουμένοις, εἶτα καὶ τὴν ῥίνα τεμόντες μαχαίρᾳ ἤμιδαῖν εἴτ' οὖν ἤμιδαῖν ἀφύψιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον, ὅτε τῇ πόλει ἐπιδημήματι.

Τότε δέ, Ποσειδεῶνος ἐκκυδεκάτῃ μετὰ τὴν τῆς Θεοτόκου 5 ἑορτήν, Ἐξεληλάκι μὲν βασιλεὺς, Ἐξεληλάκι δὲ πατριάρχης, τοῦ πατριαρχεύσαντος Ἰωσήφ πεμφθέντος εἰς τὸ Κοσμιδίον. C ἀλλ' ὁ μὲν πέμψας, καὶ τὸν Σφαντζῆν ἀγαγὼν Γαβριήλ, ὃν αὐτανέμμιον ὄντα τοῦ ἤδη τυφλωθέντος Ἰωάννου εἶχε μὲν πρότερον ἐν τῇ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς μεγάλης σφενδόνης τιμῇ, 10 ὕστερον δ' ἐπ' αἰτίαις ἔξετύφλου, συνδυάζει συγγενεῖ γὰρ ὄντι τῷ Ἰωάννῃ, καὶ μεθ' αὐτοῦ ἐπαγόμενος τὴν πρὸς τὴν Νικομήδους καὶ τὰ περὶ ἐκεῖνην ἤλαυνε. πατριάρχης δὲ τὸν κατὰ τὴν κιβωτὸν τῆς θαλάσσης τράχηλον διαπεραιωσάμενος ἐδῶ Νικαίας ὄρμα. D καὶ δὴ ὁ μὲν βασιλεὺς τοὺς τυφλοὺς ἄγων, δὴ καὶ περιορίσκει 15 διεσκόπει· ὁ δὲ Ἰωάννης τὴν ποιήν μὴ φέρων καὶ ἀναξιοπαθῶν ὅλως οὐ τροφήν προσέτετο, οὐ πόσι προσεῖχε, οὐκ ἄλλο τι τῶν εἰς ἐπιμέλειαν τῶν ὀφθαλμῶν εἶα γίνεσθαι, μόνον δὲ κενὸς φόρτος ἀγόμενος, δὴ τετυχῆκε γῆς ἢ καὶ πέτρας, τὴν κεφαλὴν προσοράττων ὡς τεθνηξόμενος ἦν. καὶ τάχ' ὤν ἐκ τούτων ἐκ πλείστον 20 οἱ ξυνέβαινε τὸ θανεῖν, εἰ μὴ καὶ παρὰ τῶν φυλαττόντων ἐπέ- E χετο. πλὴν τὸ κατ' ὀλίγον καὶ συχνάκις γινόμενον εἰς ὅσον πλείστον συγκεφαλαιωθὲν τὸ θανεῖν ἐπῆγε, κἀντεῦθεν ἀπῆλλακτο

rumpendos spargunt pressequae admovent. naso ad extremum cultri acie truncato, semilustulatum semique mortuum infelicem dimittunt. verum haec paulo post sunt acta, reverso iam in urbem imperatore.

Tunc autem mensis Augusti sextadecima, postridie festi deiparae, discessit inde imperator, discessit et patriarcha, Iosepho expatriarcha prius misso ad Cosmidium. curavit autem imperator adducendum ad se Gabrielem Sphantzem, nepotem ex sorore Ioannis nuper excaecati. huic Sphantzi, quem antea honoraverat praefectura maioris sigilli, postea quasdam ob culpas veras aut affictas eruerat oculos. hoc porro tempore consociatum eundem cum suo avunculo Ioanne, quem item accessiverat, ducere secum voluit hoc itinere, quo Nicomediam versus et ei adiacentes urbi regiones tendebat. patriarcha vero trans maris fauces ad Cibotum evectus recta contendit Nicaeam. at imperator duos caecos circumducens, ubi eos sub tuta custodia concluderet, quarebat. caeterum Ioannes incredibili moestitia calamitatem ferens, quam se haud meritum putabat, nec cibum admittebat nec potum, nec cruda etiamnum vulnera reuens effosorum oculorum cura feveri necessaria sinebat. portabatur tantum iners pondus; et ubicamque deponeretur, ad petram aut ad solum, prout occurrerat, allidebat caput, mortem omnino velocem quaerens; quam longe prius invenisset, nisi studiosae a custodibus teneretur ne noceret ipse sibi. nec tamen cura quantavis illorum prohibere ad extremum

μὲν ἐκεῖνος ζωῆς ἐπωδύτου, ἀπήλλακτο δὲ καὶ βασιλεὺς τῆς ἐπ'
 ἐκείνῃ φροντίδος. αὐτὸς δὲ τὰ κατὰ τὸν Σάγγαριν περιηγησά-
 μενος, καὶ τὰ ἐκείσε φρούρια ἐν ἀσφαλεῖ τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ
 θέμενος, Γαμηλιῶνος μηνὸς ὑποστρέφει πρὸς πόλιν. πατριάρ-
 χης δὲ πλησίον ἐλθὼν Νικαίας, καὶ Ἐνάτω ἐναυλισάμενος, 5
 P 387 εἰσελθεῖν τὴν πόλιν οὐκ ἔκρινε τό γ' ἐκεῖνο δεῖν· θάλειν γὰρ ἔχει
 δίδοναι καὶ γε γνωρίμοις καὶ προσγενέσιον εὐεργετεῖν, μηδὲν δὲ τὸ
 κατ' ἐκεῖνο καιροῦ εὐπορεῖν. τὸ δ' εἰσελθόντα πάλιν μὴ εὐεργε-
 τεῖν ὡς ἄξιον, ἀνάξιον ἑαυτοῦ καὶ τῶν μὴ πρεπόντων τοῖς ἐκεί-
 νου πρῶγμασι ψετο. ὄθεν καὶ πρῶμναν, τὸ τοῦ λόγου, κρου-10
 σάμενος Πολυπιδίων τε ἐπέβαινε καὶ τὴν ταχίστην ὑποστρέφει
 ἔγνω· ἡ γὰρ τῆς ὑψώσεως ἑορτὴ ἀπείργε τοῦ μὴ βραδύνειν. τῆ
 B πρὸς πόλιν. περὶ δὲ τοῦ καθ' αὐτὸν ὑποστελλόμενος ὡς μὴ διὰ
 τὰ συμβαίνοντα ὀλιγώρως ἔχειν δοκοῖη, ἅμα τῷ τῆς νεῶς ἀπο-15
 βῆναι πρὸς βασιλεῖα ἦτε, δεημέρενέ τε πρὸς χάριν, καὶ πρὸς τὴν
 ἑορτὴν κεκλημένος πρὸς βασιλέως ἕτοιμος ἦν ἐλθὼν ἐκτελεῖν·
 παντὶ γὰρ ὑπέστελλεν ἑαυτὸν τρόπῳ ἕξ ὅτου περ τοῖς ὀκληροῖς
 προσέκυρσε, καὶ μεγίστη μοῖρα τῶν εἰς τὸ μετρίως διαίγειν ἐπι-
 C δων ἢ πρὸς τὸν βασιλεῖα ὑποποιήσις κατεφαίνετο. τῆς μὲν οὖν 20

potuit quin ex intervallis iterata saepius in sese saevitia voti miseri com-
 pos brevi fieret, in illa desperatione vitam finiens et imperatorem solici-
 tudine de se liberans. is autem ebiter inspectis, et quo opus habebant
 praesidio firmatis, arcibus circa Sangarim, Septembri mense in urbem
 revertitur. patriarcha vero progressus usque ad viciniam Nicaeae, et ad
 Ennatum sive Nonum hospitatus, ingredi urbem noluit. causa sic sta-
 tuendi fuit, quod nihil haberet tunc ad manum unde cognatos suos ac
 necessarios, qui multi degebant illic, muneraretur. indecens autem in-
 gratumque videbatur, nec aut caetera sua dignum elegantia aut robus
 eius conducibile, primo post adeptum summum honorem sui conspectu
 nihil suis largiri. quare in proram, quod dicitur, incumbens retroque
 inde cedens, Polypithia superavit et confestim reverti constituit: nam et
 exaltationis crucis imminens festum increpabat meras. festinans igitur
 die tertiadecima Septembris urbem tenuit. ac sollicitus de sua apud prin-
 cipem gratia, quam ne refrigerari contingeret non immerito fortasse ve-
 robatu ob ea quae in causa schismatis in dies eveniebant, plerisque
 reluctantium paci culpam omnem Vecco imputantibus, querentibusque
 ipsum scriptis suis terminos patrum et fixa dogmata convellere atque
 ultra modum omnem efferrī. ob haec, inquam, sibi timens statim ac
 navi exscendit, ad palatium recta perrexit imperatorique diem totum
 officiosissime adstetit, eidemque ad festum vocanti paratum se ad eun-
 dum et celebrandum exhibuit. mirabiliter enim ex illo mutatus qui tam
 libere antea obstistere principi audebat, nunc ad nutum eius se fingebat
 in omnibus, malis nimirum iis domitus, quae passum eum ex offensione
 Augusti nimia ipsius libertate irritati superius retulimus. et fructus huius

τιμῆς ἐκείνῳ ἐλάττων φροντὶς ἔν, τὸ δὲ πατριαρχεῖοντα διακνήσ ἐνοχλεῖσθαι ἴσα καὶ τῷ θανάτῳ λείθει. ὁ δὲ καὶ ἐκ τοῦ προστυχόντος ὑπονοοῦμενον ἦν τεθυμωμένον τοῦ βασιλέως εἰς ἅπαν. τὸ γὰρ καὶ τοὺς οἰκίους διασεισθαι, καὶ οἷς ἂν ἐκείνος 5 ἐθάρρει μᾶλλον ὡς παρ' ἐκείνῳ τιθραμμένοις καὶ δόξης τυχοῦσιν, ἀθετεῖν μὲν τὰ συγκείμενα οὐδ' ὄλωσ ἐποίησ, τὸ δὲ πρὸς τὸν πατριαρχεῖοντα τὰς αἰτίας ἕγειν (ἡ γὰρ ἀναφορὰ τοῦ σκανδάλου σφίσι πρὸς ἐκείνον ἦν, ὡς ἔλεγον, ἀσφαλεῖς τὸ κατ' αὐτὸν Λα- D τίνους, παρὰ μόνην τὴν ἐν τῷ συμβόλῳ πρόσθεσιν, κρίνοντα) 10 ἔτοιμον ἦν ἐκ τοῦ ἅπαντα καὶ προφανῶς, καὶ ἀμφοτέρωθεν, ἐκ τε βασιλέως καὶ τῶν πασχόντων, ὁ ἄλλος αὐτῷ περιστάτο, ἐκείνου μὲν ὡς τὴν τῶν οἰκείων ἀπολωλότους εὐνοίαν, τῶν δὲ καὶ δι' αὐτὸν πασχόντων μὴ ἔωντα τὰ πεπραγμένα τῷ χρόνῳ μᾶλλον ἐποχαλῶσθαι. τοῦτο ξυνέβη καὶ ἄλλοις πλείστοις, ξυμβεβήκει 15 δὲ καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ Ἀκροπόλῃτῃ καὶ τῷ Θεοδώρῳ Μουζάλωνι, K (26) ὢν τὸν μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ μεγάλου λογοθέτου λα- P 338 βῶν ἀνήγε παιδεύων καὶ οἰκίον ἀποκαθίστα εἰς ὅτι μάλιστα, τὸν

12. ἀπολωλέτοσ?

obsequii non parvus illi constitit. nam utcumque non probabat imperator controversiam de dogmate moveri, et in pacis negotio ulterius rem pro-
vehi quam pactorum conventorum cum Latinis praecise tuendorum neces-
sitas posceret, summa perstitit constantia in protegendo Vecco, quem, ut
dixi, publicae passim querelae traducebant quasi fontem atque auctorem
perturbationum praesentium, idcirco quod haud contentus utcumque to-
lerari usurparique concordiam, contenderet insuper demonstrare recte sen-
tire Latinos in dogmate de processione Sancti Spiritus, ac vix culpam
eorum levem agnosceret dumtaxat in additione ad symbolum attentanda.
haec incredibiliter efferabant plerorumque animos. opinio multorum
non inverisimilis fuit, si ab his Veccus temperasset, futurum fuisse ut
sensim fervor schismatis consenesceret et cuncta tempore ad tranquillita-
tem componerentur. cum igitur ex his fieret ut quotidie fervidiores qui-
dam zelo inconsulto prorumperent ad negandam imperatori obedientiam
in iis quoque ad observandam pacem iuxta pacta praescribebat, iidemque
patriarcham transfugii ad partes Latinorum criminarentur, imperator con-
temni se inobedientia subditorum patientius tolerans, ita exardescere pro
patriarcha ut istas in eum iactatas accusationes morte peius aversari vi-
deretur. cum autem hoc nomine vehementer irasceretur cunctis ex quo-
cumque ordine ac genere, qui talia murmurarent, tum impotentissime in-
dignabatur quoties id illos agere videbat, quos caritate praecipua com-
plexus educasset a pueris, extulisset honoribus, ideoque ad quidvis sibi
obsequendum ingentibus sibi auctoratos beneficiis crederet. ex his, prae-
ter alios plurimos stomachatos in Veccum non impune, duo prae caeteris
fuerunt, Constantinus Acropolita et Theodorus Muzalo, quorum, prae-
sertim Muzalonis, casus hic memorari non abs re opinor fuerit. (26) ho-
rum illum quidem a patre magno logotheta acceptum educarat apud se
informarique optimis artibus curarat imperator, sibi que iam intime ad-

δὲ ἐκ στρατιωτικῆς μοίρας ἀναλαβὼν καὶ τοῖς μαθήμασιν ἐνδοῦς ἐνοχλοῦσάσιν λογοθέτην τῶν γενικῶν ἐτίμα, συζεύξας εἰς γυναῖκά οἱ καὶ τὴν τοῦ Καντακουζηνοῦ θυγατέρα, καὶ μεσίτη τῶν κοινῶν ἐχρῆτο. τὸν μὲν οὖν Ἀκροπολίτην καὶ ἀποπροσποιεῖτο καὶ Β κρείττω τῶν κατ' ἐκείνον τὸν θυμὸν ἤγε, τῷ δὲ Μουζάλωνι καὶ 5 λῖαν χολούμενος ἦν. τῷ τοι καὶ ἐστάντος καιροῦ πρεσβείας πρὸς Ῥώμην, ἀφειμένος τῶν ἄλλων ὁ βασιλεὺς κατὰ πείρην, οἴμαι, πλέον ἐπέιχε τούτῳ τὰ τῆς πρεσβείας ἀναδέξασθαι. ὡς δὲ προστάσων οὐδὲν ἤνευ πλέον τοῦ δοκεῖν κωφῷ προλέγεσθαι καὶ γε τυφλῷ τῷ τούτῳ διανεύειν, καὶ ἡ αἰτία τῆς παραίτησιως 10 C οὐκ ἠγγόητο, αὐτίκα θυμοῦ πρὶν ἐγκρατῆς ὢν ἠττάτο τότε, καὶ τῷ ἀδελφῷ προστάξας, ὃν καὶ ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν εἶχεν, ἐκείνου μεσιτεύσαντος τὴν ὑπηρεσίαν πολλὰς καὶ βαρείας ἐντέλνει, ὡς μὴδὲ τὴν ἐν χερσὶ βακτηρίαν συνεχῶς πλήττουσαν τῷ κατ' ἐκείνου βασιλείῳ θυμῷ ἀρκέσαι, ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀπειπούσης τῇ 15 Θραύσει ἄλλην παραληφθῆναι, τὸ ἐκείνης ἔργον ἀναπληρῶσσαν D σαν. ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκείνῳ τὰ τῆς τιμωρίας ἐς τότε, ἀλλὰ καὶ

5. κρείττων P.

9. προσδιαλέγεσθαι?

motum in familiarissimis habebat. hunc vero adscitum ex militari ordine, et literis ac disciplinis suo sumptu iussum imbui, logothetae generalis dignitate honoraverat; eodemque aucto insuper in potentiam affinitate splendida (nam illi filiam Cantacuzeni dedit coniugem) principali ministro in publicarum rerum gubernatione utebatur. atque in Acropolita quidem ulciscendo iram in potestate suam habuit, non ulterius saeviens quam eum privando loco gratiae quem prius tribuerat et a sua familiaritate removendo: in Muzalonem totas habenas iracundiae laxavit. cum enim eum occasione forte instante mittendi legatos Romam, explorandi, ut opinor, eius animi gratia prae caeteris invitasset ad istam legationem suscipiendam, et ille propter videlicet omnibus notam eius a Latinis et a concordia cum ipsis aversionem admittere prae fracte recusasset, ac ne iteratis quidem apud ipsum de hoc instantiis plus profecisset imperator quam si surdo caneret aut inanneret caeco, ad extremum omni excussa priori moderatione excaecans, fratrem eius, quem sibi admissionalem ipsius commendatione fecerat, accitum corripere fustem iubet summoque germanum validissime pulsare. fecit id ille non perfunctorie, spectante instantaque tam inexplebiliter Augusto, ut cum baculus in tudentis manu vehementia ictum fractus dissilisset in frusta, nondum ira satjata sumi alterum iusserit plagasque accumulari. neque hic infelicit malorum finis eundem et a suo conspectu et ab administratione rerum amovet. in eoque eius despectu perseveravit, quoad ille victus malis et prioris fortunae desiderium non ferens ad preces infimas descendit, declarataque perperam actorum poenitentia, et idoneis quasi vadibus ac pignoribus de se datis, exhibitione contrariorum operum et sensuum, fidem promissi fecit quo se obstringebat non solum ad deinceps acquiescendum pacti, sed et si quid ulterius eo in genere Augusto cordi esset, citra ullam exceptio-

ἀπὸ προσώπου ἐπολεῖ καὶ τῆς τῶν κοινῶν μεσιτείας παρακινεῖν οὐκ ἀπώκνει. καὶ παρεωραμένος διετέλει μέχρις οὗ οἰκιοχειροῖς ἀσφαλείαις μὴ μόνον προσήκατο τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ πλεόν ἦν ἔτοιμος, εἰ κελύοι, πράττειν. ὁ δὲ τοῖς μὲν παροῦσιν ἀρκού-
 5 μενος, ἐπὶ δὲ τὸ πλεόν ἐκείνου μὲν καταγνοὺς δῆθεν ὡς κατα-
 ψυχθέντος τὸν ζῆλον, ἑαυτὸν δὲ μηδ' ἀνεχόμενον παριστῶν ὅλως E
 παραβαίνειν πλεόν τῶν συγκαμμένων, δεξόμενος αὖθις τοῖς
 παραχθῆσι μόνοις ἐμμένειν ἐπήγγειλε.

27. Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους ὑποστρέφει μὲν ἐξ ἀνατολῆς ὁ P 339
 10 βασιλεὺς Ἀνδρόνικος, τὴν δέσποιναν ἐκείσε καταλιπὼν, ἀνήγματο
 δὲ πρὸ τούτου καὶ ἐκ δύσεως ὁ πορφυρογέννητος, οὐδὲν εἰς τρέ-
 παιον φέρων ἢ τὸν Κοτανίτζην ὑπὸ χεῖρα ποιησάμενος ὁμολο-
 γλαῖς ἐνόρκους τοῦ μηδὲν τι παθεῖν ἐκ βασιλέως ἀνῆκεστον. καὶ
 ὁ μὲν ἐμμένων τοῖς ὄρκοις ἐς τέλος εὐορκεῖν ἤθελε, βασιλεὺς δὲ
 15 οὐ τὸ ἐφ' ἑαυτοῦ μόνον προορώμενος εἰς τε τὴν ἀπ' ἐκείνου δου- B
 λείαν καὶ τὸ ἐξῆς πρὸς εὐνοίαν ἀδολέυτον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄψε τῶν
 καιρῶν σκοπούμενος ἐκτυφλοῦν ἐβούλετο· μηδὲ γὰρ αὐτὸν
 ὁμνύειν, ὡς ἐπιορκίας ἀλῶναι, ἀλλὰ τὸν εἶδν ὑπὲρ αὐτοῦ μηδὲ
 συναινοῦντος ὅλως. τὸν δὲ κακὸν προεώρα κακόν, οὐ θεσμῶ

nem aut moram obtemperandum cunctis quae iuberet, in hoc quoque ni-
 mius, ut imperator ipse iudicavit, qui quod offerebatur eatenus dantat
 accipiens ut Muzalonem perstare deinceps in statutis circa pacem eccle-
 siarum gauderet, improbavit apud se graviter praeparationem animi quam
 ostendebat ad ulterius, si iuberetur, progrediendum, in quo animadver-
 tebat, non sine tacito contemptu, refrixisse zelum eius usque ad relaxa-
 tionem necessariae constantiae, quam in rebus religionis invictam exhibere
 Christiani est officii. ipse porro imperator et tunc et semper alias
 prae se tulit abhorre omnino se a plus concedendo Latinis quam quan-
 tum erat conventionibus stipulati. Muzalonem igitur in locum pristinum
 recipiens, iussit ea solum inconcussa tenere in quae utraque a concor-
 diam tractantibus convenerat.

27. Eodem anno rediit ex Oriente imperator Andronicus, domina
 ibi relicta. redierat ante hunc ex Occidente Porphyrogenitus, nihil ad
 tropaeum ferens. non enim bello vicerat, sed ultro subiunctum potestati
 eius Cotanitzam secum ducens, postquam ei iurando caverat nihil il-
 lum grave ab imperatore passurum. ac Porphyrogenitus quidem quantum
 in ipso erat, praestare iuratum fidem ad extremum volebat. imperator
 autem turbulenta Cotanitzae ingenium satis perspectam habens, et
 quamquam in praesentia nihil ab eo timendum videret, in posterum pro-
 videnter metuens ne captato aliquando tempore negotium heredi facesse-
 ret, depositaque obsequii larva, quam ei desperatio rerum suarum utili-
 ter modo induisset, ad fraudes perfidiamque solitas revolveretur, prae-
 vertere formidatam perniciem suspecti capitis excaecatione cupiebat. nec
 enim quo minus id ageret, religione sacramenti se teneri diceret, uti-
 que cum non ipse iurasset, sed absque iussu consensuque suo filius; cui

μαντείας ἀλλὰ φυσικῇ γνώσει προορῶν τὸ μέλλον· τὸν γὰρ τοῦ
 ληστεύειν εἰς πείραν ἤκοντα μηδὲν ὀρμαῖς ἐτέρου δουλεύοντα ἀγα-
 C πῆσαι. ὡς γοῦν ἀμεταθέτως εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τούτῳ, καὶ
 τὸν υἱὸν τοῦ δ' ὄρκους προτείνοντα ὄλωσ' ἐπιορκίας ἀπήλλαττε λό-
 γοις (αὐτὸν καὶ γὰρ φυλάττειν τοὺς ὄρκους ὡς μηδὲ προδιδόντα⁵
 ἢ συναινοῦντα τὸ σύμπαν, ἐκείνῳ δ' ὄντι τῶν ὄρκων ἐλευθέρῳ
 ἀκινδύνως πρῶττειν ἐξείναι), ἀπειπὼν πρὸς τοὺς λόγους καὶ τὴν
 ὑπὲρ τοῦ ἱκέτου ἱκετεῖαν ἀσθενοῦσαν ὄρῶν ὁ δεξιόμενος βουλήν
 εἰσάγει τῷ κινδυνεύοντι καταφυγεῖν πρὸς τὸ μέλιον καὶ τὰ τῶν
 D μοναχῶν ἀμφίεσθαι, εἴ πως ἐντεῦθεν σωθεῖ· τῷ γὰρ ἅπαξ¹⁰
 τὰ τοῦ κόσμου ὁμολογίαις ἀποθεμένῳ φρικταῖς μὴ ἂν τινα δυνα-
 τὸν εἶναι ὑπόπτως ἔχειν ὡς στραφήσεται πρὸς τὰ πρότερα· σι-
 βασθῆναι δὲ καὶ τὸ σχῆμα τῷ βασιλεῖ, ὥστε ἀποδέχσθαι τὸν
 ἐνδεδυκότα μὴ τιμωρεῖν. ταῦτα λέγων πρὸς ἐκεῖνον ὁ πορφυρο-
 γέννητος, καὶ βουλήν εἰσάγων τὴν δοκοῦσαν συνοίσειν, δῆλος ἦν¹⁵
 P 340 ἀπολύων ἐγκλήματος ἑαυτὸν τὸ μέρος, εἰ μὴ ποιῶν κινδυνεύει·
 τὸ γὰρ ἐξ αὐτοῦ ὄσον ἦν βοηθεῖν δυνατόν, περῶχθαι. Κατα-

1. τόν] τὸ P.

5. αὐτὸς P.

sufficeret ad exsolvendam fidem abstinere ipsum a supplice multando, non ad se praeterea pertinere arbitrantem, si quid aliud suo quodam consilio pater decerneret. mali porro pravique hominem animi et esse et fore Cotanitzam pro certo habebat imperator, non edoctus oraculo aut vaticinandi monstrante vi, sed naturali prudentia quod erat eventurum praesagens, nec persuaderi sibi sinens ferocem juvenem gustata semel latrocinii dulcedine, bona fide sub alieno imperio victurum, temperaturumve in occasione novandarum rerum a iugo excutiendo. ab hoc autem, cui inflexibiliter haerebat, proposito frustra Porphyrogenitus Augustum dimovere conabatur, datum a se iusiurandum obtendens: respondebat enim pater ipsi ad conscientiae securitatem satis esse, quod nec prodeste nec suadente nec assentiente se quidquam in dedititium aliter ac sperasset statueretur: se autem sineret, quatenus citra periurii periculum posset, quieti publicae conculere. haec scrupulum non eximebant Porphyrogenito; qui cum ab obfirmato in id quod semel decreverat patris animo impetratum se quidquam desperaret quantislibet pro suscepto suo precibus, et ipsi patefacta re suasit ut, quae una restabat vitandi exitii ratio, confugeret ad montem nigrum, illicque monastico induto habitu vitam religiosam profiteretur. ita videri fore ut securus de eo iam Augustus voluntatem eius privandi deponeret, quippe et venerari eum id institui genus, et a semel abiuncto a rebus humanis facile inducendum videri se rebellionem et civiles turbas metueret. haec parum quidem ad genus Cotanitzae faciebant: tamen homo solertior quam religiosior ingressus in time in curam rerum suarum sic reputare secum inatitit, istud sibi amico suggestum a Porphyrogenito consilium fore illi apud omnes excusationis idoneae loco, ne perfidiae culparetur ob excaecationem dediti, cui scilicet avertendae nihil omisisset in potestate situm sua; sibi autem sui, si parere salutaria monenti renueret, calamitatem imputandam suam. quare

πέτῃ μὲν οὖν καὶ τῷ γαμβρῷ Τορνικίου ἐπηρημένον τὸν κίνδυνον βλέποντι ἀγαθὸν ἐδόκει τὸ βούλευμα, καὶ τῷ βουλευσάντι χρᾶται μεσίτῃ πρὸς βασιλέα ἐφ' ᾧ τὸν μοναχὸν ὑπενδύσαι, κόσμον καὶ τὰ κόσμου χαίρειν ἐάσας. ὡς δ' ἀπήτητο καὶ αὐτὸ τὸ 5 τέλειον σχῆμα λαμβάνειν καὶ κατένευεν αὐτίκα, ἀπολυθεὶς τελείται τὰ μοναχῶν, καὶ ὁ χθρὸς ληστεύων σῶφρων ὠρᾶτο καὶ ἄκακος, πλὴν οὐ τῇ τῆς ψυχῆς προθέσει ἀλλὰ μόνῳ τῷ φαινομένῳ· ὁ γὰρ μεμεριμνημένος σκοπὸς ἐπὶ τούτῳ καὶ λίαν ἀπῆν, B ἀνάγκης δὲ ἄρ' ὑπόουσης τὸ γινόμενον ἀσθενές. ἕς ὅπόσον δὲ 10 κατὰ τοῦτον προέβη, ἰσαῦθις ἐροῦμεν. ὁ γοῦν πορφυρογέννητος ἐπὶ τούτοις κατ' ἀνατολὰς γίνεται, καὶ τοῦ βασιλέως ἐκείθεν ἀπάραντος αὐτὸς ἦν ἀντ' ἐκείνου μεταχειρῶν τὰκι.

28. Ἄλλ' ὀλίγον τὸ μεταξὺ, καὶ ἡ δεσποίνα μὲν Ἄννα C ἐκεῖ τελευτᾷ τὸν βίον, ἀγγέλλεται δὲ μετ' ὀλίγον τῷ βασιλεῖ· καὶ 15 ὅς προνοῖα τοῦ μὴ μαθεῖν τὸν νίον τε καὶ βασιλέα, ὡς ἐπ' ἀπορρήτῳ, στέλλει τὸν αὐτοῦ μὲν ἀρχιδιάκονον τῆς ἐκκλησίας δὲ χαρτοφύλακα, τὸν Μελιτηνιώτην Κωνσταντῖνον, ἐφ' ᾧ μετακομίζειν τὸν νεκρὸν, ὡς ἐχρῆν, εἰς Νίκαιαν. ἕμα δὲ καιρὸν λαβὼν

18. εἰς] ὡς P.

cum summae rei rationibus subductis non alia certior appareret via declinandae pestis eius geminae quae Ioannem Tornicii geuerum nuper oppresserat, mentem ad necessarium consilium appellens, ipso Porphyrogenito interprete veniam ab Augusto abstulit sequendi quod ostendebatur. cumque petium ab ipso esset ut ipsum habitum professionis vitae perfectae indicem sumeret, statim annuit, et mundo vale dicens in sacrum se transcripsit militiam, mutatione mira ex hesterno latrone hodiernus monachus, innocentiae ac temperantiae modo studens, longe aliter vivere nuper assuetus. sed verum intus propositum ad ratam religionem necessarium simulatori deerat animo. nimirum quem intueri solent qui sponte fiunt monachi, divini cultus et propriae aeternae salutis scopum, Cotanitzza sane non spectabat, amoliri periculum instans hoc quasi mimo poenitentiae contentus; ex quo quid consecutum denique sit, suo referendum loco. sub haec porro Porphyrogenitus in Orientem est profectus, patrias, qui paulo ante inde recesserat, vices obiturus, sustentandis, prout posset, illic in ruinam prouis rebus imperii.

28. Non longo post haec intervallo domina Anna vitae finem invenit illic ubi eam haesisse diximus, viro ex Oriente reverso in urbem. perlatus brevi ad imperatorem est eius acerbi casus suntuus, quem is magnopere haberi studuit arcanum, ne citius quam opus esset perveniret ad notitiam iunioris Augusti, tali morte carissima uxore viduati. misit ergo confestim in Orientem, celata diligenter mittendi causa, Melitenioteo Constantinum, suum quidem, hoc est palatini cleri, archidiaconum, ecclesiae vero chartophylacem, ut cadaver defunctae portari de more Nicaeam curaret, simul etiam occasionem se commodum offerentem pru-

- εὐπρεπῆ τοῦ τὸν πορφυρογέννητον, ἀποβαλόντα διὰ τὸ πένθος
D τὰ ἐρυθρά, μὴ φορεῖν ἄλλοτε παρασκευάσαι, εὐτρεπίσας ἀλλό-
 χροα τὰ σὸν λευκῶ πορφυρᾷ χρυσῶ ποικιλτά, καὶ διὰ μαργάρων
 P 341 τὸ βασιλικὸν σημεῖον τοὺς αἰτοὺς περιθεῖς, καὶ πέμψας ἐκ τού-
 των πέδιλά τε καὶ χαλινά, σφίσειν ὡς παρασήμοις τὸν υἱὸν προσί-
 ταττεν ἐμπομπεῖιν, μόνῳ τῶν ἐρυθρῶν ἐκστάντα τῶ βασιλεῖ.
 σοφὸν δὲ ἄρα καὶ τὸ τοῦ καιροῦ ἦν, ὡς μὴ δόξαι τὰ ἐπίσημα
 μεταλλάττειν καὶ ἡμ' ἀποβαλόντα τὰ ἐρυθρὰ μεταλαμβάνειν τὰ
 ποικιλτά, ἀλλὰ χρόνου ὀνέντος διὰ τὸ πένθος ἐπὶ μόνοις μέλα-
 σιν ἀνεκτῆν τὴν μεταβολὴν δεδόχθαι, ὡς ἐξ ἀρχῆς κοσμηθέντος 10
B τοῦ φορέσαντος τοῖς μετὰ βασιλεῖα λιμνηροῖς, ὡς ἐπὶ ῥητοῖς γέ-
 ρασι βασιλείας τοῦ ἐπίσημον ἔχοντος. καὶ δὴ ἤπειγέ τε τὸν ἀρχι-
 διάκονον ὁ κρατῶν, καὶ παρατὰ μηδὲν μελλήσας ἀπέστειλεν, ἐφ'
 ᾧ μὴ γνοίῃ ὁ βασιλεὺς. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν καὶ τὸν δοθέντα και-
 ρὸν συντεμιῶν ἤλαυνεν ἐφ' ἐμῆς, βασιλεὺς δὲ πειράσας διαλαθεῖν 15
 ὅμως τὸ κατὰ βουλὴν οὐκ ἤνυνεν, ἀλλ' εὐφώροτον γέγονε τὸ
 ἀπόρητον, καὶ τὴν συμφορὰν ὁ παθὼν ὡς εἶχε διέφερεν.
C ὁ μέντοι γε πεμφθεὶς ἐπιστᾶς βαρὺς ἔδοξεν, ἄδωρα δῶρα φέρων
 τῶ υἱῶ παρὰ βασιλέως. ὀλίγον δὲ προλιπὼν ὕσον ἐπισκεύασαι

6. τῶ ἐρυθρῶ P.

denter arripuit redigendi ad convenientem deinceps ornatum Porphyrogeniti Constantini minoris sui filii; cui quod hactenus indulserat, ut rubris vestibus etiamque calceis similiter atque ipse uteretur, tempestivum amplius non erat, adulto et ad imperatoriam evecto dignitatem primogenito eius Andronico: poterant enim aemulationes et ambitionae spes inde natae fratres committere, cum perturbatione publicae tranquillitatis. ut igitur, quod necessario faciendum erat, quam minime moleste captato apte opportuno tempore fieret. hunc rerum articulum accommodatissimum ad id ratus, quo ipse ultro Constantinus propter luctum Augustae mortuae rubra deposuisset, iussit imperator Meliteniotes illi a se offerre quales gestare illum deinceps oporteret vestes, versicolores albo mixtas et purpura, intextu auri variegatas, superadditis pro Caesareo insigni aquilae opere phrygionico formatis contesseratione margaritarum. eius generis et formae tum indumentis crurum pedumque tum ephippiis ac fraenis, declaravit imperator per Meliteniotes, velle sese atque aequum censere in posterum uti Constantinum, solius unicoloris et impermixtae purpurae usu concedentem fratri maiori iam Augusto. strenue curavit quicquid demandatum fuerat archidiaconus, et celerissime clam Andronico pervectus in Orientem ante omnia Constantino Porphyrogenito et mandata et dona, parum licet grata, parentis Augusti reddidit. caeterum haud sic arcaae haberi mors Augustae diu potuit, ut amantem falleret virum eius Augustum iuniorum; qui cito cognitum sibi luctuosissimum casum tulit et perit. corpus porro dominae mortuae simul compositum et curatum ex re-

τὸν νεκρὸν εὐάγωγον καθ' ὁδόν, σπένσας εἰς Νίκαιαν φέρει. καὶ παραπρὸς μὲν στέλλεται τὴν ἐπὶ Νικαίας ὁ πατριάρχης, στέλλονται δὲ καὶ ἱεράρχαι ὅσοι δὴ κατὰ πόλιν ἦσαν, καὶ τὸ τοῦ κλήρου ἕκκριτον ξύμπαν. τὰ δὲ γὰρ τῇ ὁσίᾳ προσήκοντα καὶ λίαν **5** **5** περιφανῆ ὁ κρατῶν ἠὲ τρέπιζε. τότε τοῖνον τὰ νενομισμένα τῇ **D** **D** κειμένη τελείους ὁ πατριάρχης, καὶ πολλοὺς τῶν γνωρίμων χρυσοῖς ἱκανοῖς δωρησάμενος, ἐκ τῆς ὁσίας τὰ πολλὰ κερδύνας, εἰ καὶ τὴν χεῖρα ἢ γνώμη μέμψασθαι εἶχε τῷ φιλοδώρῳ τῆς προαιρέσιως, τὴν πρὸς τὴν πόλιν καὶ αὐδῆς ἤλασσε. πυθόμενος δὲ τὸν **10** **10** βασιλεῖα Ἀνδρόνικον πάλιν ἀπτόμενον τῶν καθ' ἔω διαπεραιωθῆναι τὸν Βόσπορον, αὐτίκα παρεγγύνας ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Ἀξεντίου βουνῷ κατὰ πῶν τοὺς πρόποδας σκηνοῦμένῳ συγγίνεται. **E** **E** καὶ περὶ τὴν Μαιμακτηριῶνος λήγοντος ἢ τῶν ἁγίων ἀποστόλων προσήλασσε ἐορτῇ, ἐκεῖσε μικρὸν ἐπιμείνας τῷ βασιλεῖ ὁμιλιῶν **15** **15** τὰ εἰκότα (ἐφίκει γὰρ καὶ συνδεδέσθαι ταῖς πρὸς αὐτὸν ἀγάπαις ὁ βασιλεὺς), τέλος τὴν θείων ἐπιτέλους μυσταγωγίαν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀρχιστρατήγου κατὰ τὴν ἐορτῇ, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπιευξάμενος, ἀπαλλάττεται.

12. κάτω P.

gio more est, idoneo in id spatio impenso ut iam offerri et in pompa ostendi salvo Augustae maiestatis decore posset, splendidis exequiis cum a Porphyrogenito tum a Meliteniote deportari curatum, magnoque deductum comitatu Nicæam est; quo etiam missu imperatoris patriarcha occurrit cum episcopis, quotquot tunc Constantinopoli fuere, ac flore insuper ipso urbani cleri universi. magnifice iam ibi ac plane regie parentatum defunctæ est, nihil ad splendorem apparatus pompæque quam augustissimam speciem omittebat imperatore curæ ac sumptus. sub hæc perfunctus ceremonia funebri patriarcha sibi olim familiares ac necessarias multos aureis, quos illo funere lacratos plurimos fuerat, liberaliter elargiendis demeruit, tanta id propensæ ad dandum animi declarata vultu ipso ac gestu alacritate faciens, ut satis appareret non respondere facultatem voluntati, et plus longe profundere paratam mentem beneficam quam quantam manus pro dantis voto exiliter instructa suggereret. his actis Væccus se in urbem referens, obiter audito Andronicum Augustum traiecit Bosphoro versus Orientem iter capessere, de via declinans eum convenit ad radices Monti Sancti Auxentii posito Augustali diversantem. erat tunc tempus desinentis Junii, festumque imminabat Sanctorum Apostolorum, quod Andronicus illic celebrare constituerat. ea causa patriarchæ ibi paulo distans detento copiam præbuit liberiolem longiorum colloquiorum cum Augusto, ei, ut apparebat, bene affecto ac per hoc ipsius consuetudine gaudente. tandem solemnî sacrificio die Sanctorum Petri et Pauli rite apud Sancti Michaelis archangeli monasterium a patriarcha celebrato, valedicens is imperatori, ipsique in digressa de more bene precatus, coepto urbem versus itinere se reddidit.

P 342 29. Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐθις ἀγγελεθὲν ἐκείνω ὡς τὰ πέραν τοῦ Σαγγάρως ἀσθενεῖ, Πέρσαι τε συγκαίς ἐπιτιθέμενοι πειράς κατὰ πολλὴν ἄδειαν διαπεραιούμενοι κακῶς κοιούσι καὶ τὰ ἐνδοτέρω τοῦ ποταμοῦ, δυνάμεις συναθροίσας δσας ὁ καιρὸς ἐίδου καὶ ἐνεχώρει τότε κατ' αὐτὸν πράγματα, ἀπτόρω τάχε ταύτις καταλαμβάνει διαπεραιωθείς τὸν Σύγγαριν. τότε τοῖνον βλέπων τὴν Σκυθῶν, εἶποι τις, ἔρημιαν ἐκεῖ μονοноὺ τρίχας ἔτιλλε. κατωκτιζετο μὲν γὰρ ἐκτόπως τὸν τόπον, καὶ τὴν χλεόην κατωδύρετο τῶν ἰδιῶν. πρὸς δὲ γε τὸν Ἀλεξανδρείαν πατριάρχην, ἐκείσε κατὰ παραμυθίαν τῷ βασιλεὶ συνδιάγοντα, τὴν τοῦ ταῦτ' ἠρημῶσθαι αἰτίαν καρδίας στεναγμοῖς ἰσχυρότερο, τοῦ τόπου μὲν μεμνημένος ὡς εἶχε τὸ πρότερον, ὅτε κατ' ἐπιτροπίαν αὐτὸς ἐστρατήγει, ἐς ὅπως δὲ συμφορᾶς κατηντήκει τῷ τότε βλέπων, ὡς μὴδὲ βυτὸν ἀνθρώποις εἶναι, δένδρεσιν ὑψικόμοις κατεληγμένον. τὸ δ' αἴτιον, φησὶν, ἢ τῶν ζηλωτῶν ἐπίθεσις, καὶ τὸ ἐκπολεμοῦν βασιλεῖ τὸ ὑπήκοον σπεύδειν, ὡς τὰ καὶ τὰ πέρανται λέγοντας, καὶ ὡς παρανομίῃ ὁ βασιλεὺς, καὶ τᾶλλα οἷς τὰς 6. κατ'] τὰ κατ' ?

29. At imperator rursus non dubilis nuntiis certior factus ultiores Sangari regiones laborare, Persae siquidem opum ibi Romanarum infirmitate crebris incursionum experimentis abunde comperta tantum fiducia iam sumpserant ut amne securissime traiecto etiam ceteriores Sangari tractus agere ferroque rapinis et vastationibus non dubitarent, contractis copiis quantas pro tempore proque praesenti copia potuit cogere, summa celeritate illuc se contulit, Sangari transmisso. tunc cernens illic Scythicam quamdam (ut vulgo dicunt) solitudinem tam acri doloris urebatur sensu, parum ut abesset quin pilos ipse sibi capitis velleret. miserabatur enim incredibiliter calamitatem locorum illorum; et tam impune ibi suos ludibrio esse barbaris ad propriam ipsius pertinere ignominiam reputabat moerens. aderat ei huius expeditionis ad solatium comes Alexandrinus patriarcha. apud hunc exonerans animum, non sine altis e corde sospiritis, affirmabat compertam sero sibi veram causam observantis oculis desolationis, quae quanta quamque miserabilis esset ipse optime omnium nosset, adiutus ad id memoria florentis quondam ac beati regionum harum status, qualem se spectasse recordabatur, cum ante quam in Imperium eveheretur, Romanis copiis ibi praecesset. comparans ergo animo quam ubera, quam frequentes olim felicibus incolis terrae, in quantum nunc, quae cerneretur, calamitatem devenissent, ut non exhaustae civibus colonisque solum, sed ne perviae quidem iam hominibus essent, nullo passim vestigio viarum, stirpibus atque arbustis densis atque altis enatis ubique temere. causa, inquiebat, mali tanti haec demum est, eruptio inconsulti zeli subditos efferens in conatus rebelles impugnandi principem; ubi prodire aliter in rem non possunt, maledicas incitantes linguas ad seditiose murmurandum adversus imperantem, haec et illa eius acta percensentes, quae prava esse contendunt, et reum illum violatarum legum et republicae pessime administratae licentissime peragunt;

καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἀλλοτριοῦντες τοῦ βασιλεύοντος ἐποιοῦν
καὶ βασιλεία περὶ ἑαυτῶ διδοικέται, καὶ τὴν καθ' ἑαυτὸν ὄρω-
δίαν πάντως καρδίας οἴσης τὰ μέλη συγκατασπῦσθαι ξυνέβαιεν. D
αὐτίκα γὰρ μέλλησις ἠκολούθει, καὶ τὸ ἐπιτροπαιῖς στρατηγῶν
5 καὶ μόναις διοικεῖσθαι τὰ κατὰ τόπους, οἳ δὴ γλισχρότητος μὲν
ἤττημένοι λημμάτων, δέει δὲ τοῦ μή τι παρὰ βουσιλέως παθεῖν
ὡς παρὰ τὸ εἰκὸς ἐλλειμμένους, τὰ πταίαιματα συγκαλύπτον-
τες, τῶ κατὰ σφῶς ἀδειῖ ψευδῆ γράφοντες, ἡρήμον τὴν χώραν E
καὶ τέλος ἔρημον τὴν οἰκουμένην ἀπέφηναν. ταῦτι λέγων, τρυ-
10 φὰς βασιλικῶς ἀφικνῶς καὶ θεραπείων ἄπισαν, ὡς σιτεῖσθαι καὶ
τοῖς τυχοῦσι, τῶν πρόσθεν ὡς εἶχεν ἐπέβαινε. Πέρσας δέ, ὅσον
ἐκείνος προσεχώρει, ὑπὸ πόδα χωρεῖν ἐκεί τοῦ βασιλέως διημε- P 343
ρεύοντος, ὡς καὶ ἔτι θεομᾶς τὰς ἐστίας ἐκείνων καταλαμβάνον-
τος, ὅπου δὲ βασιλεὺς ἐφιστήκει, ἐκείθεν πρὸ μῶς φθανόντων
15 ἐκκεχυμένων ἢ καὶ δυντέρας μετασκηροῦν. πληθὺς δ' ἦν ὀπωρῶν
ἐκκεχυμένων κάτω τῶν δένδρων, ὡς ἐκείθεν τὸ πλεον τοῦ στρα-
τιωτικοῦ σιτεῖσθαι· τὸ γὰρ εἰσαχθῆναί τισι τῶν ἐδωδύμων ἐκεί

per haec ab eo alienantes animos hominum, et metuere ipsum sibi cogentes: naturale quippe cuique est ad obiectum grave vitae ac status proprii periculum horrere. hinc capite reipublicae de se sollicito, et ea necessaria sui cura a consulendo efficaciter subditis averso, membra imperii discerpi contigit. hinc torpor, addebat, obrepit nobis; hinc tardi ac segnes fuimus in occurrendo per nos provinciarum malis; hinc defungi cogebamur perfusctoriis provisionibus, mittendis haec in loca praefectia, que venire ipsos nos oportuerat. et venissemus, nisi falsi isti nuntiis necessitatem nostri adventus absconderent. erant hi homines avari, rapinis intenti: praedarum suarum et concussionum hic exercitarum testes habere Augusti praesentis oculos timebant. ideo literis fallacibus occultabant offensiones belli ruinasque locorum, ne remedium illa, si notae fuissent, adhibendum a nobis rationibus ipsorum privatis incommodaret. ergo ut impune ipsis esset, ut violentarum extortionum poenas non luerent, mendacibus nos lactantes scriptis regionem hanc vastarunt, et in frequenti olim ac passim habitata terra solitudinem, quam gementes cernimus, fecerunt. haec deplorans omissis deliciis regis, cultu ac fastu principali neglectis, curandi quinetiam corporis adeo immemor ut obviis quibusque sine delectu aut apparatu vesceretur, ultra quoad potuit tendebat. coegitque tum Persas, quantum est ipse progressus, retrocedere. erat autem itineris ea tunc ratio, ut ubi praecedenti vespere Persae fuerant, postquam ibi diem imperator exigeret, in hospitia, quibus illi erant usi, focia adhuc ipsorum fumantia succedens. itaque dieculae vix unius aut summum bidui intervallo locus idem et Persas dimiserat pedem sua versus referentes et instantem vestigiis ipsorum excipiebat Augustum. apparebant autem tota passim regione strata suis quaeque sub arboribus poma decidua fructusque omnis generis maturi, tanta copia ut maiori exercitus parti cibus inde sufficeret. nam alia ratione praeberi forum et inferri castris illis commentum, interdicto dudum vi ac metu hostili per

καὶ λαὸν διὰ τὸ δέος ἀπόμοτον ἦν. ἔθεν καὶ πολλὰς πέμπων
 B ὁ βασιλεὺς τὰ τῆς τραπέζης τράφη, τὸν σκληρὸν πετυρίαν καὶ
 μέλανα, γυναικί τε ἅμα καὶ πενθερῷ καὶ γε πατριάρχῃ καὶ τοῖς
 γνωρίμοις παρίστα τὸ δυσπαθές, γράφων μὴδ' αὐτοῦ πηγμαῖον
 ὕδατος εὐπορεῖν, τὸ δέ γε ποταμοῦ τρογολίφῳ διηθούμενον καὶ 5
 ἔξαιθριαζόμενον μόλις προσεῖτον εἶναι οἱ ποτόν. μὴ γοῦν ἱκανῶς
 ἔχων τότε διώκειν ἐν δυσχωραῖς τὸ Περσικόν, ἄλλως τε καὶ ἐν-
 C δειας ἐπικειμένης τῶν ἀναγκαίων, τὸ τέως ἔγνω τὸν τόπον κα-
 τοχυροῦν, καὶ δὴ φρουροῖς μὲν συχνοῖς τὰ παρ' ἐκότερα τοῦ
 ποταμοῦ διελάμβανε, τὰ μὲν πεπονηκότα τῷ χρόνῳ ἐπισκευάζων 10
 καὶ συνιστῶν, ἄλλα δὲ αὐτῆς ἀνιστῶν, ὅπου τοῦ ποταμοῦ λε-
 ψυδροῦντος πόρον ἔδει γίνεσθαι, ὡς ἂν ἅμα μὲν τῇ τῶν φρου-
 ρίων πυκνότητι ἅμα δὲ καὶ ταῖς τῶν ἀναγκαίων τόπων προκατο-
 χαῖς ἐν ἀμηχάνοις τὰ τῶν Περσῶν γίνωνται. συστῆλαι δὲ θέ-
 D λων καὶ τὰς ἐφόδους τῶν ἐπιόντων ὡς μὴ ἀνέδην ὀπόθεν βού- 15
 λοιτο διεκπύειν καὶ ἐπισπίπτειν ἀδήλως, ἄξιηφόρους ἐς πολὺ
 πληθὸς συναθροισθῆναι κελύει, καὶ μῆκος μὲν παραμετρούσας
 τοῦ ποταμοῦ ὅσον ἦν ἀναγκαῖον κατοχυροῦσθαι, πλάτος δὲ τὸ
 ἱκανὸν λογισάμενος, σπουδῇ τὰ δένδρα κόπτοντας ἐπετάττει ἐπι-
 καταβάλλειν ἐν ἔφ' ἐνί, καὶ οὕτω καταπυκνῶσαι τοῖς κλωσί τῶν 20

8. τὸ] τότε P.

omnem hanc late tractum commercio, sperandum haud erat. itaque saepe
 in specimen miseri quo tunc utebatur vietus misit imperator ad Augustam
 et socrum, ad patriarcham etiam et alios familiares, furfurosum panem
 durum et atrum, has esse scribens lautitias suae mensae; et adiungebat
 iisdem literis ne fontanae quidem sibi aquae copiam ad potum suppetere,
 sed e turbido haustum flumine, coli transmissione obiter purgatum re-
 frigeratumque sub dio, quem sitibundae fauces aegre admitterent, liquo-
 rem propinari. cum autem hostes sic instando contraxisset in aspectum
 iam nec facile pervios limitis ipsorum saltus, haud se idoneis instructum
 copia sentiens ad eos ulterius persequendos, et affunde rerum necessa-
 riarum penuria urgente, cogitare de reditu coactus prius tamen, quaed
 res sinebat, munire limitem studuit arcibus ad utramque fluminis ripam
 excitatis et praesidio incessis plurimis. quarum aliquas vetustate ac tem-
 porum iniuriis semirutas refecit instruxitque, novas ipse aliquas adiu-
 gens, ibi praesertim ubi parcius aquae amnis vado transiri potest, ut sic
 et crebritate praesidorum et praecoccupatione locorum necessariorum, in-
 opes consilii Persae redderentur. quorum etiam incursionibus coëcere
 obices opposito studens, ne ut antea praelicenter citra metum illum quo
 iubebat irrumperant, inobservati ex improviso irruentes, securigeros
 magno numero congregari praecipit, et longitudinem fluvii dimensus
 quantam expediebat opere muniri, huicque idonea latitudine iuxta con-
 gruan proportionem accommodata, festinato caesas arbores invicem con-
 ceryari una uni superposita iussit, colligarique mutuo implicatis ipsarum

δένδρων τὸν τόπον ὡς μὴδ' ὄφιν οἶόν τ' εἶναι σχεδὸν διάρρησθαι. **E**
 ταῦτα πρὸς τὸ παρὸν ἐπιτάξας τε καὶ κατασκευάσας τῷ ἐπιμειναι
 τάλαιπωροῦμενος, τέλος σιταρκήσας τοῖς ἐν τοῖς φρουροῖσι τὸ
 ἱκανόν, παρὰ τὸν ποταμὸν μέχρι καὶ τῶν τῆς Προούσης μερῶν
 6 ἀνάγεται, τὰ τῆς αὐτῶν ἐπισκέψεως, ὥστε καὶ τῶν ἐχθρῶν τε-
 λέως ἐκδιωχθῆναι, εἰς καιρὸν εὔθετον ἀναθίμενος.

30. *Ἐννέβη δὲ τότε' ἀνὰ Προῦσαν διάγοντι καὶ τὰ κατὰ P 344*
 τὸν πάπαν μαθεῖν, ὅς' ἤ καὶ Μαρτίνος μετὰ Νικόλαον ἦν.
 πρὸς γὰρ αὐτὸν ἔφθασε πέμψαι τὸν τε Ἡρακλείας Λέοντα καὶ
 10 τὸν Νικαίας Θεοφάνην. οἳ δὴ καὶ ἐπιστάντες οὐ κατ' ἐλπίδας,
 ἃς εἶχον ἀποστελλόμενοι, παρ' ἐκείνων ἔδελχοντο, ἀλλὰ τοῦναν-
 τιον ἔβαν. τὰ γὰρ καθ' ἡμᾶς ὡς εἶχον μαθόντες, καὶ ὅπερ
 ἦν ὑποτοπᾶσάντες, γλεύην τὸ γεγονός καὶ οὐκ ἀλήθειαν ἄντι- **B**
 κρυς (παρὰ μόνον γὰρ βασιλεία καὶ πατριάρχην καὶ τινὰς τῶν
 15 περὶ αὐτοὺς πίντες ἔδυσμῆναινον τῇ εἰρήνῃ, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ
 ποιναῖς ἀλλοκότοις ἤθελεν ἀσφαλιζέσθαι ταύτην ὁ βασιλεὺς),
 ἐκείνους μὲν ἐν ἀτίμοις εἶχον, καὶ τὴν εἰς τὸν πάπαν πρόσδοσιν
 ὀψέ καὶ μόλις παρῆχον, τέλος δὲ βασιλεῖα μὲν καὶ τοὺς ἄμφ' αὐ-
 τὸν ὡς χλευαστὰς ἐπιτιμίαις καὶ μὴ ἀληθείαις στοιχοῦντας ἀφο-
 20 ρισμοῖς καθυπέβαλον, τοὺς δὲ πρέσβεις μηδενὸς ἀξιώσαντες τῶν **C**
 εἰκότων ἀπέπεμπον. ταῦτα γνοὺς βασιλεὺς παρὰ τοῦ Νικαίας

ramis, densitate tanta ut ne angui quidem fere quaedam haec velut sepes
 praerberet transitum. his in praesens ordinatis et provisus, cum ulterio-
 rem istic moram incommoda gravescentia non permitterent, tandem anno-
 na in arces quanta opus erat illata, legens fluminis ripam Prusae parti-
 bus se admovet, diligentiori inspectione locorum eorundem, uti et plena
 expulsionis inde hostium, in tempus opportunum dilatis.

30. Contigit autem tunc apud Prusam imperatori commoranti afferri
 nuntiam de statu rerum suarum apud papam. Martinus hic erat, qui
 Nicolao successerat. ad hunc maturaverat mittere Heracleensem episcō-
 pum Leonem et Nicaenum Theophanem. verum hi appuli quo mitteban-
 tur, hanc secundum expectationem ipsorum istic sunt excepti, quin omnia
 potius speratis experti contraria. nimirum edocti ad verum Romani de
 rebus nostris, et quod res erat suspicati, istam, quae magnopere lacta-
 batur, pacem nihil demum aliud nisi fucum et ludibrium esse (praeter
 quippe imperatorem solum et Patriarcham quosdamque cum his assiduos,
 caeteros plane omnes taedere concordiae), inasper etiam illas ab imperato-
 re ad fidem pacis sincere initae faciendam affectatas poenarum ab ec-
 clesiae mansuetudine alienarum atrocitates improbant, frigide legatos ac
 contemptim habere, nec eos nisi sero vix tandem et aegre ad papam
 introduxerunt, eo demum successu legationis, ut imperator cum suis tam-
 quam illusores, et ostentationibus suppliciorum ad simulandam, quam vero
 non inierant, concordiam abusi, anathemati subicerentur. quo facto le-
 gatos nulla dignitate benevolentiae aut honoris significatione dimiserunt.

ἐπιτιμόντος (ὁ γὰρ Ἡρακλείας ἐτεθνήκει) ἐν δεινῷ ἐποιεῖτο, ὥστε
καὶ τοῦ διακόνου μέλλοντος μνημονεύειν τοῦ πάπα κατὰ τὸ σύν-
θεσι βασιλέως παρόντος ὁ κρατῶν δικαίως, καλῶ λέγων τῆς ἀγύ-
νης ἐκείνων ἀπόνασθαι, ὡστ' αὐτὸν μὲν ἐκπολεμῶσαι δι' ἐκε-
D τους ἐαυτῷ τοὺς οἰκέλους, ἐκείνους δὲ μὴ ὄπως χάριν ἔχειν ἀλλὰ 5
καὶ προσαφορίζειν. τότε δὲ καὶ διαλύειν ἤθελε τὰς σπονδὰς.
κἂν διεύθυντο, εἰ μὴ τι προσίστατο τῇ βουλή. αὐτὸν μὲν γὰρ
πολλὰ παθεῖν διὰ ταῦτα καὶ μόλις ἀνύσαι, κἂν ἐξαινεταίως λύοι
παλινοφθῶν, ἐπιστάντος καὶ αὐθις καιροῦ τοῦ ταῦτα ζητήσοντας
P 345 μὴ ἂν ἀνυστά γενέσθαι τὸ σύνολον. χωρεῖν δὲ ἄλλως καὶ εἰς 10
μεταβολὴν τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα τοῦ Ἰωσήφ ἐπικαταστα-
τος. αὐτὸν μὲν οὖν καὶ εἰρηκτικὸν εἰς ἅπαν εἶναι, καὶ μηδὲν ἐξ
αὐτοῦ πιστεύειν τῶν ἀνηκέστων γίνεσθαι, οὐ μὴν ἀλλ' ἀνάγκην
εἶναι καὶ τοὺς κινήσοντας. καὶ ταῦτ' οὐχ ἁπλῶς ὑποπτεύων
ἔλεγεν, ἀλλὰ γε τὸ πρὸ τούτων συμβᾶν ἀνὰ τὸν Σάγγαριν διατρι-
B βοντος δευλιᾶν ἐποίει περὶ τῶν ὄλων τὸν βασιλέα, εἰ πως ὡς
C ἐπισηφαλῆ τὰ συγκείμενα διαλύσειεν. (31) ὁ μὲν γὰρ Ἰωσήφ

haec ubi renuntiata imperatori per Niceanum sunt (nam Heraclius eo
itinere obierat) indignissime tulit, adeo ut cum inter sacra de more,
imperatore praesente, diaconus consuetam papae commemorationem pro-
nuntiaturus esset, princeps ne faceret prohibuerit. palam autem ad fa-
miliares conquerens, aiebat praeclarum enimvero sibi fructum constare
caritatis in Latinis suae: se nempe causa eorum cum necessariis etiam
suis certamine suscepto, ne poenis quidem acerbis dubitasse ipsos com-
primere, illos autem pro gratis suae tantae in fide ipsorum constantiae
debitis diras et execrationes referre. tunc igitur revocare omnia prius
sancta et totum concordiae tractatum rescindere voluit, fecissetque con-
tinuo, ni ab hoc eum consilio quaedam revocassent. reputabat videlicet,
si quod tam longa et laboriosa molitione vix tandem summis suis aerumnis
perfectisset, momento disliceret, mutationemque ac revocationem tam certe
ne palam contestatae suae prioris sententiae ultro profiteretur, inde ar-
manda forte contra ipsum odia malevolorum, et futurum non inverisimi-
liter tempus quo non esset ipsi utile priora haec eius acta suo ipsis
videri suffragio damnata. veritus ergo ne si hanc palinodiam praecipita-
ret palamque divulgaret, id ageret quod aliquando infectum vellet, satius
duxit supersedere, videns praesertim ecclesiae res in notabilem mutatio-
nem pronas. quamquam enim, si Iosephus, quod futurum apparebat,
denuo in sede patriarchali reponeretur, ab ipso quidem, cuius mite ac
pacificum ingenium perspexerat, nihil adversum se sinisterum aut infestum
tentatum iri confidebat, tamen quod idem esset facilis ad sequendos im-
pulsus aliorum, nec defuturi viderentur qui eum ad exempla edenda in
pacis invisae autores instigarent, temperandum iudicavit a se ipso ultro
praedammando. quam autem non vane tale quid metuerit ab aecclis et
consiliariis Iosephi, demonstrabat recens factum, quod eo apud Sangarim
nuper agente contigerat. (31) cum enim per id tempus, brevi moriturus,
ut tum putabatur, Iosephus testes ultimae voluntatis tabulas rite

προσδοκῆσιμος ὢν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τὰς διαθήκας ἔξηνυεν, ἦν δὲ
 χρεία μεμνησθαι καὶ βασιλέως καὶ τῆς ὑπὲρ ἐκείνου εὐχῆς. καὶ
 ἐμνησθέντο γὰρ καὶ πῆχτο, οὐ μὴν δὲ προσετίθει τὸ ἅγιος, ὃ σύν-
 ηθες ἔχειν ὡς χρυσθέντας μύρω τοὺς βασιλεῖς. ὃ δὲ βασιλεὺς
 οὕτως πεμψείσης ἐκείνην ἰδὼν ἔχουσαν ἐδυσχέρανε, καὶ γράφει
 μὲν πατριάρχη γράφει δὲ καὶ τῷ τὴν πόλιν ἐπιτετραμμένῳ, μαν-
 θάνειν ἐρωτῶντας πῶς τοῦτο πέπρακται οἱ καὶ ἐφ' ὃ τι τῆς βα- D
 σιλείας κολούει τὸ ἅγιος. μή πως ὡς ἀνάξιον, φησί, με κρίνων
 τῆς ἀγιοτείας οὕτω γράφει; γέγραπται δ' ὑπὲρ τούτων καὶ τῷ
 10 Ἀντιοχείας πατριάρχη τῷ Παύλῳ. οἱ καὶ πέμψαντες ἐπυθά-
 νοστο τὴν αἰτίαν τοῦ οὕτω γράφειν, ὡς θέλονται γινῶναι καὶ βα-
 σιλέως. καὶ ὅς μετετίθει τὴν τούτων αἰτίαν εἰς τοὺς ἄμφ' αὐτὸν
 μοναχοὺς, καὶ εἰς πίστιν ἄλλην προῆγεν οὕτως ἔχουσαν ἐπὶ πᾶ- E
 σιν πλὴν προσκυμένης τῆς ἀγιότητος. ταύτην γοῦν ἐμφανίζων
 15 ἔλεγε γράφειν τὸ πρότερον· ἐπεὶ δὲ οἱ περὶ αὐτὸν σκανδαλίζοντο,
 μετεγγράφειν ἑσαυθὶς τὴν ἐς χεῖρας ταύτην γιγνομένην τῷ βασιλεῖ.
 οὕτως ἦν ἐκείνος εἰρηνικὸς ἐφ' ἅπασιν. ἀλλὰ τοὺς περὶ αὐτὸν P 346
 ὑποπτεύων ὁ βασιλεὺς, ἅμα δὲ καὶ τοῦ μὴ δόξει συνιστᾶν τὴν
 καθ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ὡς κατὰ χλιεὴν καὶ οὐ πρὸς ἀλήθειαν

conficiendas censuisset, in iis ex more mentionem imperatoris, ipsi bene precando faciens, nomini eius vocabulum ἅγιος, hoc est sanctus aut sacer, non adiunxit, quo tamen passim imperatores honorari consueverunt, ex quo sacri unctione olei sunt inaugurati. eas tabulas ad se delatas imperator legens, miratus in iis omissionem novam, scripsit ad patriarcham ea de re conquerens: scripsit etiam ad praefectum urbis, iubens serio inquirere quo id errore quoque consilio factum ita esset, vide, in-
 quiens, quorsum Iosephus me in ordinem redegerit et imperii nostri ma-
 iestatem imminerit negato titulo sacri: an quod me peculiariter illo in-
 dignum putet? scripsit etiam in sententiam eandem Principi Antiocheno
 patriarchae; qui cum ambo misissent ad Iosephum, quaerentes cur hoc
 fecisset, cupere enim imperatorem id scire, ille utrique respondit. cul-
 pam eius erroris penes monachos ipsi ministrantes residere. et in fidem
 dicti sui protulit archetypum exemplar testamenti, caetera omnia simile
 perlato ad Augustum exemplo, nisi quod titulus ἅγιος, qui desiderabatur
 in apographo, clare in autographo legebatur. se igitur prius ita scripsisse:
 se quoniam vero qui circa ipsum erant scandalizarentur, postea refinxisse
 in eam formam quae imperatori esset oblata. ea ingenua confessione
 Iosephus et suam pacificam indolem et suorum ministrorum in Augustum
 invidiam declaravit; causamque huic iustam praebuit timendi, ne tam
 male animati in ipsum homines occasionem aliquam arriperent eius accu-
 sandi quasi ecclesiae illuisset simulanda pace falsa. quod crimen quia
 confirmare potuissent quadam velut confessione ipsius rei, si revocasset
 imperator ultro quod fecerat, ideo se ille tunc ab eo faciendo continuit,

ποιησάμενος, τὰ περὶ τούτων τοῖς ἐφεξῆς καιροῖς τῷ τῶς ἀνήρτα.

- B** 32. Ἐν τούτοις δ' ὄντος τοῦ βασιλέως καὶ τὰ κατὰ Βελλάγραδα διηγγέλλοντο. ἀλλ' ἀναληπτέον μικρὸν ἄνωθεν. Ἰλλυριοὶ μὲν οὖν βασιλέως ἀποστατήσαντες κατ' αὐτοὺς ἦσαν. περι-5 σχόντες δ' ἐρήμην πόλιν τὴν Δυρραχίου ἐκ τοῦ προγεγοτίτος σεισμοῦ ἀνακτίθουσι τε καὶ τινὰς συναποστάτας σφίσιν ἐκεῖ κατοικίωσι. τῷ ἔτη δὲ Καρούλῳ ἕξ ἐγγίνομος γεγονότηματος τοῦ
- C** ἀπὸ τῶν Κανίνων φιλίως εἶχον καὶ κατὰ συνθήκας εἰρήνεον. τὰ μέντοι γε Κάνινα πάλαι μὲν ἦσαν τοῦ Φιλίππου ἀμνηρᾶ, 10 ἀνδρὸς δυναμένου πλείστα, ὃν καὶ Μιχαὴλ δεδιώς ὁ δεσπότης, καὶ μᾶλλον ἰσχύσαντος κατὰ τοῦ Μαφρέ τοῦ Καρούλου ὡς καὶ ἀποκτεῖναι καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκείνου λαβεῖν συμμαχίᾳ πλείστη τῆς ἐκκλησίας, κήδει ἐποιεῖτο, καὶ τὴν πάλαι τῷ Σφραντζῆ συνοικήσασαν, ἀδελφὴν γε εἶδαν τῆς αὐτοῦ γυναικὸς, κεχρηωμένην 15
- D** ἐκείνου πέμψας συναρμύζει οἱ, ἐκχωρήσας αὐτῷ καὶ Κανίνων καὶ Κορυφοῦς. ὡς δὲ δόλω κακῶς ἀπεκτόνει, πέμψας τοὺς ἕξ ἀδελφῶν κατοῖστέουστας; καὶ τὸ δροῦμα ἤνθετο, καὶ ὁ ἀμνηρᾶς ἐτεθῆκε, ἐβούλετο μὲν κατασχὼν Κάνινα ἔχειν; ἐμποδὼν δ' ἦσαν οἱ ἐν ἐκείνοις εὐρισκόμενοι Ἴταλοὶ, οἱ καὶ τὸν τῆς ἤττης συνδια- 20

integra ut erant omnia relinquens, suspendensque in futurum rerum, ut se habebant, praesentem statum.

32. In his imperatori versanti nuntiata sunt quae ad Bellagrada contigerant. ea-explicaturis hic nobis paulo altius repetendum exordium est. Illyrii quidam dudum excusso imperatoris iugo, sic quasi sui juris essent, res sibi suas habebant. hi nacti eversam terrae motu Dyrrhachiensem civitatem, eam a se restauratam colonia frequentant e sibi fides et pariter imperatori rebellibus, foedere icto cum rege Carolo vicium his praesidium apud Canina obtinente; qui locus quo casa in eius potestatem venerit, dicam. Canina olim sub ditione fuerant Philippi Amalae viri potentissimi, dotali ei conditione attributa a Michaele despota. hic enim a Philippo sibi metuens, praesertim postquam Carolus adversus Manfredum praevaluit et huius occisi regnum obtinuit, auxiliis ecclesiae maximis ad eam victoriam adiutus, praecooccupare gratia quem formidabat sibi que adiungere affinitate statuit. obtulit ergo ei in uxorem coniugis propriae germanam, quae Sphantzae nupserat, et tunc eo mortuo vidua Philippo isti nuptiali foedere sociata est, conciliante ac mittente despota, qui etiam hac occasione Caninis et Corypho novo affini cessit. postquam autem idem Michael circumventum insidiis Philippum telis ex occulto iactis per subornatos ad hoc iaculatores interfecit, conatus ille quidem est sceleris sui fructum carpere Caninis domino iam carentibus recipiendis. sed ne id posset, obstiterunt reperti tunc illic Itali, qui cum Philippo fuerant, quando est occisus. hi perfidiam insidiatoris detestati

γαρόντες καιρὸν αὐθις ἀπέκλιναν πρὸς τὸν Κάρολον. Κάρολος δὲ πέμψας κατωχθῆρου τε τὸ φρούριον, καὶ ὡς ἰδίῳ χρώμενος ἐκείθεν ἔξορμᾶν τοὺς αὐτοῦ κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐβούλετο. τότε **E** τοίνυν ἐθάρρανε μὲν ἐκεῖνον καὶ ἡ τῶν Ἰλλυριῶν ἀποστασία, ἔχων **5** δὲ καὶ τὸν κότον ἀρχῆθεν ὡς ἐκκρουσθεῖς ταῖς τοῦ βασιλέως μηχαναῖς τῆς ἐπὶ τὴν πόλιν ἐκπλοίας, λαὸν ἱκανὸν ἐκ Βρεντησίου ἅμα μὲν ἱκπότην, ἅμα δὲ καὶ πεζόν, ὡς εἰς τρεῖς χιλιάδας ποσού- **P 347** μενον, διακιρημοὶ τὸν Ἴόνιον. εἰ δὲ καὶ καταλαβόντες τὰ Κάνινα, καὶ ὡς εἶχον ἐσκευασάμενοι, οὕτως ἐκείθεν ἔξορμῶν ὡς **10** τῇ κατὰ σφῆς τόλμῃ οἷσθαί τινας μέχρι καὶ πόλεως Θεσσαλονίκης, ἔτι δὲ καὶ πόλεως αὐτῆς πείῃ συμβαλεῖν. ἐπὶ τοσοῦτον δ' ἐθάρραρον τῇ κατ' αὐτοὺς δυνάμει ὥστε καὶ κατ' ἔλλισμὸν τὸν κρείττω διαμερῆζειν καὶ χώρας καὶ πόλεις ἑαυτῷ ἕκαστον τῶν φρουρόντων. ἐξῆρχε δὲ τούτων ἀπάντων ὁ καὶ τῷ φρονήματι **B** **15** τοὺς πάντας ὑπερφερόμενος Ῥῶς Σολυμᾶς, μέγιστος μὲν ἡλικία, σοβαρὸς δὲ ταῖς τῆς ψυχῆς καταστάσεσιν, ὑπερόφρους δὲ ταῖς ἐντυχλαῖς, ξανθὸς τὴν τρίχα, καὶ ὑπεραύχην ἐκ ψυχικοῦ τινὸς ἐκθέτρου κινήματος. οἶμαι δὲ κύντεῦθιν τὴν ὀνομασίαν σχεῖν, παρὰ τὴν πρὸς Ῥῶς ὁμοιότητα. προαχθέντες τοίνυν ταῖς τόλ- **20** μαις οἱ Ἰταλοὶ ἐπὶ τὰ Βελλάγραδα πρῶτον ὤρμων ὡς ἔξ αὐτῆς

rursus ad Carolum inclinaverunt. ille autem missis impigre copiis arcem illam opere et praesidio munitam ut propriam deinceps habuit, stationem istam opportunam iudicans ad effectum veterum suarum machinationum: inde enim commode se sperabat erupturum in subditas imperatori regiones, quas dudum invadere optabat. occasione porro eius rei prospere tentandae offerri sibi maturam ratus a rebellione Illyriorum, eoque animosius obsequens irae, qua pridem in imperatore ardebat, quod ille artificiosis suis cum papa tractatibus expeditionem ab eo paratam in ardem Constantinopolim effectum cassam reddidisset, multitudinem sat magnam partim equitum partim peditum, tria simul millia militum expletem Brun-
 dusio per Ionium traiecit. hi perlati Canina, cum ibi se quam potuerunt optime comparassent, eruperunt audacissime vastis inflati spebus, quasi non solum obvia cuncta usque Thessalicam subacturi, sed ad urbem quietiam ipsam inoffenso expeditionis terrestres cursu perventuri. tantum autem confidebant suis opibus ac viribus, ut valut non dubia spe laeti successus iam nunc praecipui duces ipsorum inter se partirentur regiones urbesque, quas quisque post victoriam proprias haberet. praerat autem universalis illis omnium longe ferocissimus Rhos Solymas, vir altissimae staturae, animi superbissimi, superciliosissimi in congressibus despectus, flavus crines, cervicē insolenter elata incitatis circumagenda motibus naturalem quemdam ardorem praefereus; unde crediderim eum Rhos vocatum ex similitudine capitis eius tum comae tum vultus colore rubescentis, cum nota specie phalangii Rhox dicta. ista igitur confidentia Itali ruentes, admovent se primum Bellagradis: arcis id nomen, quam

C αἰρήσοντες. τὸ δέ γε φρούριον ἔνθεν μὲν τὸν οὕτως πῶς λεγόμενον ἐπιχωρίως Ἀσούνην ποταμὸν προῖσχυόμενον ἐπίκειται οἱ κατὰ πλευράν, πλὴν οὐκ ἐπ' ἀγχωμάλου, ἀλλ' ἐκκερμές πλημμυροῦντι κάτω γεωλοφούμενον· οὐ δὴ καὶ ἔξωθεν ἐμβόλω τινὶ σκευασῶ, ὡς μὴ τοῖς ἐπιτιθεμένοις ἐμποδῶν ἵσταμένοις κωλύοιτο, ὕδρεόν-5
D ταις ἀπειργειν τοὺς ἐμποδίζοντας, καὶ γ' ὡς πελταῖς τῶ σκεπασματι τοὺς ἐφ' ὕδωρ ἰόντας χρῆσθαι. ἐπὶ θύτερα δὲ τοῦτος λόφος ἕτερος ὑπερανέχει τῆς πεδιάδος, καταντικρὺ κείμενος, οὗ¹⁰ δὴ καὶ ποταμὸς Βωώσης λεγόμενος ἄλλος πλημμυρῶν κατὰ μέση ἀπειργει τὰ Κάνινα. παμπληθεὶ γοῦν ἐκείνον περαιοσάμενοι, κατασχόντες τὸν λόφον μετεώρους ὄντας ἐπὶ τῶ μέλλοντι φόβῳ τοὺς τοῦ φρουρίου περικαθίξουσι, καὶ δὴ ἐπιστήσαντες μηχανή-
E ματα πετροβόλα ἐκείθεν βολαῖς ἰσχυραῖς ἐκάκουσιν τὸ τεῖχος. ἧ¹⁵ τούτων γοῦν φήμη ἀπτέρῳ τόχει μέχρι καὶ βασιλικῶν ἀποῖεν φθάνει, καὶ τοὺς λογισμοὺς ταράσσει τῶ βασιλεῖ, καὶ περὶ τῶν ὄλων τετραμαίνειν ποιεῖται. θυμῶ γὰρ συγκράτους τόλμας πῦρ ἐλαφῶ μιγνόμενον ἦν τις λέγοι, οὐκ ἂν τῆς εἰκόνας ἀμάρτοι. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τις εἶχε τοπάξιν ἐκείνο ἢ τὰς ἐπισχεθείσας δυνά-²⁰ μεις ἐκ μηχανῶν τῶσων διὰ θαλάσσης μηδὲν ἔναυ, ταύτας ἦδη

21. μὴ δύναι?

primo se speraverant impetu capturos. huius autem talis quidam est situs. habet hinc quidem praetentam amnem propria indigenarum lingua vocatam Asunem. adiacet autem amni arx a latere, non plane aequa campo, sed suggestu quodam eminens nativi colliis, cuius imum solum fluvius alluit. ex quo ne haurire ad quotidianum usum hostili vi praesidiarii prohiberentur, protensum a radicibus clivi ad flumen aggestae molis brachium tegebat, opus olim ad dubiorum discrimina temporum paratum. tanta porro amnis ad arceam vicinia est, ut qui ex eo aquari externi obsidentes volunt, si id ubi proximus est conspectus tentent, sarris latus degentium contigui sint. quare nonnisi protecti peltis id tuto aggrediantur. ex adverso autem huius quem arx insidet colliis, altus eminet supra aequor camporum tumulus, ad quem alter fluvius, Booses appellatus, profluens et plentitem secans mediam fines Caninorum dirimit. Boossem ergo amnem universae Latinorum copiae transgressae tumulum quem dixi occupant, et sane sollicitos quo apparatus iste desineret Bellagradenses circumsideant; moxque ballistis admotis grandium incussu lapidum labefactae murum aggrediuntur. perlata, velocitate summa, huius oppugnationis fama ad aures imperatoris, subito ille haud parum consturbatus est: etiam usque ad anxiam de summa rerum formidinem nuntio tali percussus. reputabat videlicet incitari Latinos in hanc irruptionem vi duplici utraque vehementi, ira et audacia, quarum simul mixturam ex mutuo crescit consortio pernicies, velut cum igni oleum additur. ergo

διὰ ξηρᾶς εὐδοεῖν, πλὴν ἐχούσας ἐκείνου τὸ δύνασθαι τῷ
 ἀπ' αὐτῆς βαλβίδος τῆς μάχης κερδαίνοντας ἀποζῆν. τῷ τοι P 348
 καὶ καταφεύγειν μὲν ἐπὶ θεὸν ἔγνω, ἔτοιμάζειν δὲ καὶ δυνάμεις
 τὰς ἀποχρώντως ἀνθεξούσας πλήθος, ὡς ἅμα τῷ φανῆναι σιγ-
 βναι σφαλέντας κακ τῆς πρώτης πείρας τὸ πρόσω μαθόντας ἔβυ-
 τον. τὰ μὲν οὖν πρὸς θεὸν οὕτως ἐξητοιμύζετο· παρήγγελο
 γὰρ πατριάρχη τε καὶ ἀρχιερεῦσι συνάμα παντὶ τῷ κλήρῳ πρῶ-
 τον μὲν πάννηχον ἱκετίαν πρὸς θεὸν κατ' ἐκείνων ποιήσασθαι,
 εἶτα δὲ ἅμ' ἐφ' πατριάρχη τε καὶ σὺν αὐτῷ ἐξ ἄλλους τῶν προ-
 10 χόντων ἀρχιερέων, τὰς ἱεράς στολὰς ἐνδυσθέντας, τῶν λοιπῶν B
 ἐκείσι θεοκλυτόντων, ἐπιτελεῖν εὐχέλαιον, φακέλλους δὲ παπύ-
 ρων ποιήσαντας τῷ καθαγνισθέντι ἐλαίῳ βάπτειν, καὶ οὕτω δε-
 δόναι τοῖς ταῦτ' ἀπάξουσι πρὸς τὸ στράτευμα, ὥστ' ἀπο-
 χρῶντ' εἶναι τῷ τῶν στρατιωτῶν πλήθει, ἐφ' ᾧ ἓν καὶ ἕκαστον
 15 τῶν παπύρων ἓνα κρατοῦντα ὁμόσε χωρεῖν τοῖς ἰχθροῖς. ταῦτ' ἐ-
 πετέτακτο καὶ τὴν ταχίστην ἐπέπρακτο, καὶ οἱ θεῖοι φάκελλοι τῶν
 παπύρων σκεύεισιν ὑέλαιος ἐμβεβλημένοι ἅμα μὲν μετ' εὐχῆς ἅμα C

4. κλήθους?

expertus quanta difficultate tot artificis tractatum, tot obiectis appa-
 ribus classium, aegre hactenus vixque obstitisset, ne mari Latinae co-
 piae in nostram continentem importarentur; videns iam eas potiri campo,
 et expeditum deinceps planumque terrestri progressu in ipsa viscera im-
 perii iter insistere, ultimo sibi conatu contendendum statuebat, quo istum
 primum retunderet impetum; nam eo si non solum impune defungerentur,
 sed ex hoc etiam cum fructu operaeque pretio redirent, in tantum au-
 gendos apparebat feroces ipsorum animos, ut iis obsisti amplius nequiret.
 igitur ut in tam ancipiti discrimine summae rerum faciendum omnino
 sibi putavit, ut ad deum ante omnia recurreret: simul tamen deinde tam
 numerosas tamque validas eo destinaret copias, ut eorum obiectu solo
 repressi retroque trasi re infecta hostes primo experimento discerent,
 quam non facile perviae ipsorum armis posteriores imperii regiones forent,
 quarum utique limen ipsum ac limitem viderent ineluctabili potentia val-
 latum. porro quae ad dei propitiationem attinebant, in hunc modum
 praeparata sunt. denuntiatum patriarchae, episcopis, universo clero est,
 primum quidem ut noctem simul totam implorando contra hostes dei au-
 xilio pervigilem ducerent, sub auroram vero diei insequentis patriarchae,
 sex aliis e praecipuis episcoporum secum assumptis et sacris omnes stol-
 lis induti, cunctis interim aliis deum invocantibus, benedictionem sacri
 olei solemnem rite peragerent; tum paratos ad id fasciculos segmento-
 rum papyri consecrato tingerent oleo, mox darent expeditis cursoribus,
 qui hos ad exercitum portaturi in procinctu stabant. erat autem nume-
 rus chartularum oleo tinctarum quantus sufficeret, ut unicuique militi
 contra hostem ituro sua tribueretur, quam secum in praelio gestaret.
 haec ut imperata, sic executioni mandata confestim sunt. et sacri fasci-
 culli chartarum in vasa vitrea iniecti, simul religione congrua, simul ve-

δὲ καὶ μετ' ἀσφαλείας ἐπέμποντο. βασιλεὺς δὲ τὸν αὐτοῦ γαμβρὸν Μιχαὴλ τὸν δεσπότην καὶ τὸν μέγαν δομέστικον τὸν Ταρχανειώτην καὶ αὐτὸν Μιχαὴλ, ἔτι δὲ τὸν μέγαν στρατοπεδάρχην Συναδητὸν Ἰωάννην, καὶ τέταρτον οὖν τούτοις τὸν ἐκτομῶν Ἄνδρόνικον, ταῦν μὲν τῆς αὐλῆς ὄντα τῷ τότε, Ἰονοπολίτην δ' ἐπικεκλημένον, ἔγχειρσας δυνάμεις ἱκανὰς πρὸς τοῦτον ἐπέμπει, ὀρρωδῖαν μὲν πῦσαν ἐξ αὐτῶν ἐκβάλλων θάρρος δ' ἐπιτιθεὶς πλείστον ταῖς ἀπὸ τῶν ἐσθῶν τῶν ἱερῶν συνάρασεσι. οὗτοι μὲν οὖν ἀπελθόντες ἀπωτάτω ὅσον ἦν ἐγγωροῦν Ἰστρατοπεθεύσαντο, καὶ προσβαλεῖν μὲν ἑξαπενταίως οὐκέτ' ἐτόλμων (ἀλογίστω γὰρ ἀντισχεῖν θράσει ἐδόκουν, καὶ μᾶλλον οἱ περὶ τὸν μέγαν δομέστικον, ᾧ δὴ καὶ τὸ πᾶν ἐπετέτραπτο, αἶε προμηθεύειας θρόνον τιμῶντα), σιταρκεῖν δὲ ἤδη λιμῶν λελοιπότηας τοὺς τοῦ φρουρίου τοὺς πειράσσοντας ἔγνωσαν ἀποστέλλειν. ἔφακε γὰρ καὶ ὁ παραρρέων τὸ φρούριον ποταμὸς τὰ πολλὰ ξυλλαμβάνειν σφίσι, ἅμα μὲν δι' αὐτοῦ φορτηγούντων νυκτός, ἅμα δὲ καὶ τῷ κατὰ χρεῖαν ὑδρεύσεως ἐμβόλην πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ φρούριον ἀναγωγὴν τῶν φορτίων ἐν ἀσφαλεῖ χρησομένων τῶν ἐπὶ τῷ σιταρκεῖν τεταγμένων. ταῦτα διανοηθέντες, τοὺς φορτηγούς εὐτρεπῶντες καὶ ἱκανὰ νηησάμενοι τῷ ποταμῷ πιστεύοντες ἐπέμπον, καὶ τοὺς παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ αὐτάρχεις πρὸς μάχην τῶν ἐκ-

12. ἐπέτραπτο P.

locitate summa mittuntur in castra. praemiserat enim imperator eo copias quantas ad quod optabat suffecturas putarat, sub ducibus Michaële despota suo genero, magno domestico Tarchaniota, et ipso praenominato Michaële, magno stratopedarcha Ioanne Synadeno, et quarto cum his eunacho Andronico tunc aulae tata, cui Konopolitae cognomen erat, hos mittens omnem ablicere timorem iussit; et certa victoriae spe nitū, magnopere confisos auxilio divino, quod ab exorato precibus sacerdotum numine haud dubitantes expectarent. sic illi profecti admoverunt se castris hostilibus quam proxime licuit. et irruere quidem in hostes primo statim adventu noluerunt. inconsultae quippe id fore temeritatis arbitrabantur: quae fuit praecipue sententia magni domestici, cui cura universa negotii totius et suprema in universum exercitum auctoritas commissa fuerat, ita ut ex eius providentia ac iudicio cuncta ibi penderent. deereverunt autem mittendos e suis qui commeatum obsessis iam fame laborantibus importarent. ad hoc videbatur profuturus ipsis fluvius, arceam, ut dixi, praelabens: nam et impositis illi noctu navibus facile veritas arceam promoturi videbantur necessariam annonam; et si hostes id prohibere conarentur, beneficio valli ab arce ad fluvium producti aquationis tuto faciendae causa, suos quoque convectores rei cibariae commode ad inoffensum transitum tegendos verisimiliter autmabant. hoc consilio balulis expeditis, oneratisque commeatu ratibus, eas secundo immittunt amne, dispositis in ripa idoneo numero militibus ad impetus ob-

Θηρομένων τάξαντες, τοῦτο γινόμενον μὴ λαθόν ἐκμαίνοι τοὺς
 Ἰταλοὺς, καὶ ἐπισεῖν ὡς ἂν οἰοί τ' ἦσαν ἐξέθορον. οἱ μὲν οὖν
 παρὰ θάτερα τοῦ ποταμοῦ Ἀσοῦνη σταθέντες ἔτοιμοι ἦσαν
 ἐπιόντας ἀμύνεσθαι τε καὶ κωλύειν τὴν σιταρχίαν, λιμῶ μάλ-
 6 λον τὸ φρούριον ἐλπίζοντες παραστήσασθαι· ὁ δὲ γὰρ Ῥῶς Σολυ-
 μάς, συνάμα τοῖς περὶ ἐκεῖνον πλείστοις καὶ ἰσχυροῖς οὔσι, διέ-
 γνω τὸν ποταμὸν διαπεραιωσάμενος ταὺς παρὰ τὸ χεῖλος ἐπὶ φυ-
 λακῆν ἴοντας καταγωνίζεσθαι. καὶ δὴ τῷ ῥέματι μεθ' ὀρμῆς B
 ἐμβalόντες πλείστης ἰσχύϊ τε τὴν τοῦ ὕδατος ῥύμην καὶ κατὰ
 10 θάτερα τὴν ταχίστην γίνονται, φρομαγμοῖς καὶ μόνους τῶν κατὰ
 σφῶς ἀγεράων ἵππων καταπλήξιν τὸ ἀνδιστάμενον ἕκαστον οἰδ-
 μένοι. ὡς γοῦν τῷ θάρρει προσηδῶντες εἰκναιῶς ἐπὶ τοὺς πεμ-
 φθέντας ἐξώρμων, οἱ μὲν πρὸς μὲν τὴν πρώτην ἐμβολὴν τοῦτο
 μὲν φυλαττόμενοι τοῦτο δὲ καὶ τεχνιτεύοντες ἐπιμικρῶς εἶξαν, ἐπι-
 15 τήδειον δ' εὐρόντες τόπον μετὰ βάρους ὄπλων ἴοντας κατοῦ- C
 στεον. κἀκείνων μὲν ἐφικέσθαι τῶν ἀδυνατῶν ᾗοντο, ἐπιείρων
 δὲ βάλλοντες τοὺς ἵππους, εἴ πως κατευτοχοήσαντες τοὺς ἐπὶ
 τῶν ἵππων γαννυμένους πέλοδς ἀποδείξαιεν. ἐτρώθησαν γοῦν
 καὶ ἄλλοι τῶν ἵππων, τιτρώσκειται δὲ καὶ ἡ τοῦ Ῥῶς Σωλυμᾶ,

13. οἱ μὲν] οἱ δὲ?

stare conantium arcendos. non latuit hostes quid pararetur. erumpunt
 statim furioso contra impetu Itali. pars horum in adversa fluvii Asunae
 instructi ripa stabant, procincti ad repellendos eos qui alimenta obsedas
 inferre moliebantur: hos enim se fame compulsuros ad deditiōnem spe-
 raverant. at Rhos Solymas cum magna suorum manu, virorum utique
 fortium et roboris praecipui, traiciendum sibi ultra fluvium statuit ad
 eos debellandos qui ex adversa ripa secundo amne fluentium transitum
 defensabant. ergo equitatu denso eluctati torrentem impetum fluminis,
 ulteriorem oram brevi tenere, fastu tanto, ut solo fremitu et hincitibus
 ferocium equorum quibus insidebant percussuros se aversurosque statim
 in fugam adversarios omnes confidere viderestar. cum igitur exilientes
 e flumine quasi perfunctorie et contemptim prae nimia corti successus
 fiducia in nostros ibi stantes invehentur, hi partim prudenti cautione
 periculi, partim arte quadam stratagematis, ad eludiendos hostes in locum
 iniquiorem, paululum retro cesserunt. nacti vero locum aptum, fixis in
 eo vestigiis insequentes equites armatura impeditas gravi iaculis petere
 coeperunt. ac in ipsorum quidem corpora galeis ac loriciis protecta per-
 ferre se ictus sagittarum posse desperantes, in equos collimabant, par-
 tam se ferociae dempturos superbe se ex equis ostentantibus rati, si pe-
 ditēs ex equitibus facerent et sic eos percussos casu, mole armorum gra-
 vatos, facilius obnoxios haberent. igitur cum alii vulnerati equi sunt,
 tum equa generosa et praeferox, qua Rhos Solymas insultans minaxque

πλὴν οὐ καιρῶς ὥστε καὶ ἔξαπινάλως καταπιεσῆν. ὄμως (τὸ γὰρ βέλως ἤπευγε) καὶ τοῦ πολλοῦ θράσους καθυφείτο καὶ τὸν D ἐπιβάτην εὐκαίως ἔφερεν, ὥστε καὶ σιτοδοχείῳ κατὰ γῆς προσπαῖσαι ἀνεωγῶτι, συμποδισθῆναι τε καὶ τὸν ἐπιβάτην καταβαλεῖν. οἱ δὲ μὴ δυνάμενον κινηθῆναι τὸν σοβαρὸν περιστάντες χερσὶν ἄλσκουσι. φημίζεται γοῶν παραυτὰ ἔνθεν μὲν τοῖς τοῦ βασιλέως ἐκείθεν δὲ τοῖς κατὰ τὸ φρούριον ἢ ἐκείνου ἄλωσις. καὶ οἱ μὲν ἐν χερσὶν εἶχον τὸν τέως μέγα σοβαρευόμενον, οἱ δὲ τοῦ φρουρίου καὶ πρὸ τοῦ τοὺς ἀγγελοῦντας παραγενέσθαι ἐφη- E· δόμενοι τοῖς ἐκτὸς τῆν ἄλωσιν ἤγγελον. ἅμα γοῶν ἦν οἱ ἐντεῦ- 10 θεν συνησπικότες, κρατοῦντες ἕκαστος καὶ τὸν θεῖον ἔξ· ἔλαιον πάπυρον, περαιωθέντες τὸν ποταμὸν τετραραγμένοις ἐρπίπτουσι καὶ ἅμα πρὸς φρυγὴν τρέπονται. οἱ μὲν οὖν κατὰ στόμα παιόμενοι διεφθειρόντο (οὐ γὰρ πρὸς τὸ ἀνταχεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὸ μαθεῖν μόνον τί τὸ γινόμενον ἐτρέποντο κατὰ πρόσωπον), οἱ δὲ 15 κατὰ νώτου πληττόμενοι διωλλοθαιόν τε τῶν ἵππων καὶ πλίντες ἔθνησκον, ἔστι δ' οὗ καὶ ζῶντες συνελαμβύοντο. σπουδῇ γὰρ ἦν τοῖς μὲν τὸν ποταμὸν Βοώσῃν φθάσαι καὶ περαιωθεῖσι

ferebatur, percussa telo est, non letali quidem ictu, quo statim concideret: tamen sensu qualiscumque satis alte penetrantis vulneris turbata non parum, multum de priori remisit audacia; sessoremque iam segnius et titubanter sustinebat, quoad impingens forte in excavatam illic foveam frumento, ut fit, condendo, implicatum cavo pedem expedire non valens incidit, equitem superciliosum prius illum ferumque deliciens; quem ob pondus armorum immobilem haerentem nostri undique accurrentes comprehensum abducunt. divulgata momento est totis imperatoris castris et intra ipsam obsessam arcem ducis hostium comprehensio. et in castris quidem certa fides erat oculorum, praesentem, quae manibus teneretur, praedam cernentium ac scilicet illudentium in eam servitutis humilitatem iam redacto tam tumido paulo ante gloriatori, obsessi vero etiam antequam ad eos pervenissent qui hoc nuntiatum miseri erant, nescio quomodo casus eius facti certiores, signa laetitiae ediderunt, ex quibus nostri procul intelligerent iam scire ipsos quid contigisset. ergo sub auram nostri omnes armis sumptis, correptaque quisque in manum tincta oleo sacro chartula, trajecto amne in turbatos clade ducis hostes ruunt. hi statim funduntur fuganturque, paucis qui os obverterant spectandi potius curiositate quam resistendi animo, subito delectis. fugientium autem iam pariter omnium terga insequentes nostri valide incussis missilibus caedebant. unde prosternebantur equites, vulnere aut officiculo equis lapsantibus evoluti. horum plerique occumbebant: vivi nonnulli capiebantur, interclusi eo quod summo studio captabant. id autem erat pervenire ad Boosem fluvium et eo transito salutem in tuto ponere. at impe-

σωθήσεται, τοῖς δὲ τοῦ βασιλέως τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν αὐτῶν P 350
 ὁρμὰς διακλείειν προφθάουσι. μὲν δέει τοῦ μὴ κυλυθῆναι παν-
 τάκουσιν, αὐταῖς σκευαῖς καὶ γυναιξίν ἐνελοόμενοι, καὶ ὁ ἐπιὼν
 τὸν προΐοντα καταπατῶν τε καὶ κατασποδῶν, αὐτοὶ παρ' ἑαυτῶν
 5 τὰ πλείστα ἰσφάλλοιτο, πολλοὺς δὲ καὶ ὑπετίμοντο οἱ ἰππεῖς
 πρὶν φθάσαι τὸν ποταμὸν, καὶ ἔργον εὐζώνου πεζοῦ ἰππεὺς ἐγέ-
 νετο σοβαρὸς, ὡς ὕλισκεσθαι μὲν πλείστους, ἅμα δ' ἑυλωκότας B
 ἀπάγεισθαι πρὸς τὸ φρούριον, καὶ πάλιν ἄλλους καὶ ἐπ' ἐκείνοις
 ἄλλους, καὶ οὕτως ἐφεξῆς τοὺς μὲν φονεύεισθαι τοὺς ὀνομαστοὺς
 10 δὲ συλλαμβάνεισθαι, μέχρις οὗ καὶ τὸν ποταμὸν Βοώσῃν φθά-
 σαντες οἱ μὲν ἕκαστον ἑαυτοὺς ἐρρίπτουσι κατὰ τοῦ ρείματος, τὸ
 ἐξαπολωλέναι προτιμῶντες τοῦ μετ' αἰσχρότης πεσεῖν εἰς χεῖρας
 Ῥωμαίων, οἱ δὲ βλα τὸν ποταμὸν διεκπαλοντες ἐκ πολλῶν ὄλγοι
 πρὸς τὸ τῶν Κανίνων φρούριον διεσώζοντο φεύγοντες, γυμνοὶ τε C
 15 καὶ ἄοπλοι καὶ πεζοὶ οἱ πρὸ μικροῦ σοβοῦντες καὶ ὡς νοσοῖαν τὴν
 Ῥωμαῖδα καταλαβεῖν κατ' ἔλλισμὸν ἔχοντες.

33. Ἄξιον δὲ μηδὲ τὸν ἐκείνον θρίαμβον τὸν ἐν τῇ πόλει P 351
 γεγονότα παραδραμεῖν. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ κράτος ἐνίκων οἱ βα-

2. μὲν] καὶ οἱ μὲν?

ratorii cursum istum retardare tum a tergo lacessendo, tum praecurrendo
 viamque obstruendo, varie certabant. inter quas Itali confusi, qua metu
 ne prohiberentur in tutum evadere, qua mixtione inordinatissima sarcina-
 rum et mulierum quas una secum trahebant quibusque impliciti conflicta-
 bantur, trudebant deiiciebantque sese mutuo, temere invicem incurrentes
 ac conculcantes, ita ut eorum multi currentium ad flumen equorum un-
 gulis contererentur; et afflicti lapsu superbe cataphracti equites praeda
 faciliis erant peditum expeditorum. horum plurimi simul capiebantur, si-
 mul ad arcem custodiendi trahebantur, redeuntibus mox qui deduxerant,
 et aliis alios aliosque similiter, statim ubi corripuerant, in tanta custodia
 locantibus, eo in his discrimine servato, ut vulgus quidem et gregarii
 necarentur, insignioribus et primariis reservatis. per hunc tumultum qui
 tandem e Latinis ad Boosis ripas pervenire potuerunt, se volentes in
 flumen praecipitabant, mortem praecoptantes ignominiosae sub Romanis
 captivitati. fuere tamen quibus conatus transnatandi succederet. hi per-
 pauci e plurimis in Caninarum tandem arcem tutum ex effusa fuga rece-
 ptum habuerunt, nudi, inermes, pedites, qui paulo ante fastuosi ac mi-
 naces universum Orientale imperium se tanquam avicularum nidum im-
 plurimum impune rapturos, ablaturos ludibunde, speraverant.

33. Dignum porro fuerit nec illum triumphum praeterire, qui huius
 gratulatione successus celebratus in urbe est. postquam enim plenissimam

σιλέως, μᾶλλον δὲ καὶ ἄκοντι τὰ θυμαστά κατὰ τῶν ἀλαζόνων
κατώρθουν, τοὺς μὲν πεσόντας ἐσκόλευον, πλεῖτον συλλέγον-
τες ὄπλων τε καὶ ἐνδυμάτων καὶ ἵππων καὶ σκευῶν παντοίων ἐξη-
σκημένων, τοὺς δὲ γε ζῶντας αὐτούς τε καὶ ἵππους αὐτῶν ἐπε-
B συναθροισαντες, καὶ τοὺς μὲν πέδαις ἀφύκτοις δεσμήσαντες τοὺς 5
δ' ἀνέντες εἰς ὑποζύγια, σφίσι τὴν στρατιὰν ἀναλαβόντες (οὐδὲ
γὰρ εἶχον ἐντεῦθεν δεδιέναι πανστρατιᾷ ἐαλωκότων) εἰς βασιλέα
μετὰ γε τροπαίων λαμπρῶν ἀνεξίγηυσαν, θέα ὄντως φιλορω-
μαίοις πανθαύμαστος. ὁ γοῦν βασιλεὺς δεξάμενος μὲν τοὺς
ἰδίους, μαθὼν δ' εἰς τὰ κριβέες τὰ πραχθέντα, ἔτι δὲ καὶ ἰδὼν 10
C ἕκαστον αὐτοῖς ἵπποις τε καὶ σκευαῖς, τοῖς μὲν κατεσκληρόσι καὶ
μόνοις ὀστείοις καὶ δέρμασι τὴν πάλαι δεικνύουσιν εὐκληρίαν, ταῖς
δὲ διερωγυλαῖς οὐκ αὐταῖς ἴσως αἷς καὶ πρῶν ἐχρῶντο, ἀλλὰ
ταῖς τυχούσαις καὶ αἷς ἂν ἐκείνους ἐπολυώρουσιν οἱ ἔλειπντες, καὶ
γε στοιχηδὸν διεληλακότας κατανοήσας, σώματα στυγρὰ μὲν τῷ 15
τότε καὶ οἶα μὴδὲ σώματ' ἂν τις εἶπεν ἀλλὰ σιὰς τῶν πάλαι γε-
γύνητων, ψυχὰς δὲ τῷ μὲν κατὰ σφᾶς πάθει καὶ λαν καμπτομέ-
D νας, τῇ δὲ τῶν προσώπων τάσει καὶ τῷ τοῦ φρονήματος ἐμβρι-
θεῖ τὴν πάλαι δηλούσας ἐλευθερίαν, ἐπεκάμφθη μὲν τοῖς κατ' ἄν-

Caesarei victoriam reportarunt, aut potius facile ac sine pulvere tam
mira in arrogantissimos iactatores gesserunt, mortuos quidem spoliarunt,
unde divitias congesserunt plurimas ex armis, vestibus, equis, vasis elabo-
ratis omnis generis; superstites autem et equos ipsorum congregantes;
illos compedibus vinctos validis, hos solutos et abactos inter inuenta,
copias secum universas quas duxerant resumpserunt (neque enim erat cur
ibi ad praesidium limitis pars earum ulla relinqueretur, utique hostibus
plane deletis) et redire ad imperatorem instituerunt, splendidis illic prius
tropaeis positis. spectaculum sic euntes passim praebebant mirifice in-
cundum bene affectis erga res Romanas. imperator ubi qua par erat
gratiae significatione suos excepit, ubi rem ut gesta erat e singillatim et
exacte narrantibus audivit, ubi etiam otiose inspexit unumquemque capti-
vorum cum equis et vestitu, equis strigosos et exsuccis, tamen in illa
macie nihil praeter pellem obductam ossibus trahentium signa non ob-
scura monstrantibus pristini vigoris, vestitu obsoleto et lacero, non eo
videlicet quo prius domo allato usi fuerant, sed ex forte obvius centu-
callis ad necessarium tagmen spoliatorum corporum precario adsente aut
spectantium misericordia concesso. hos, inquam, in longam digestos se-
riem intuens Augustus attente singulos, corpora observabat squallida illa
tunc quidem luridaque, sed quae non tam corpora quis diceret quam um-
bras veterum gigantum; quorum animae tamen, casu licet ac malis fra-
ctae, quadam exporrectione facierum et eminente in fronte ac superciliis
audacia veterem libertatem prae se adhuc ferrent, motus intima est mi-

Ἐρωπον συναπτήμασι, χέρας δ' αἶρει πρὸς τὸν θεὸν καὶ ὁμολο-
 γεῖ τὴν χάριν τραπῆ τῷ στόματι, καὶ γι' ἑλθῶν ἀνάγραπτα θεῖ-
 ναι προστάσσει γράφισθαι τοῖς τῶν ἀνακτόρων τοιχίσμασι, πλὴν
 οὐκ αὐτὰ καὶ μόνα, ἀλλ' ἢ δὴ καὶ ἀρχῆθεν θεοῦ γέγονεν ἔλειψ-
 βτος, κῦν ἐκείνα μὲν καὶ αὐθις ἐν προστάσεσι γυγράφατο, τὰ E
 δ' οὐκ ἔφθασε τελεσθῆναι ἐπελθόντος τῷ βασιλεῖ τοῦ θανάτου.
 ἐκείνους δέ, τὴν τοῦ θεοῦ χάριν δεκνύναι ἑλθῶν ἐπὶ πάντων,
 οὐκ αὐτὸς μεγαλιζόμενος τοῖς πρῶτῳ τελεσθεῖσιν οἷά τις ἀπειρό-
 καλος καὶ μικρόψυχος, ἀλλὰ μᾶλλον θεὸν μὲν εἰδὼς αἴτιον, θεὸν
 10 δὲ καὶ μεγαλύνειν προθέμενος, θριαμβὸν προστάσσει καταγαγεῖν.
 ὁ δ' ἦν, ἴστατο μὲν ἕνωθεν ἐξ ἀπόπτου ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἀνα- P 352
 κτόροις τῶν Βλαχερνῶν, πρὸς κατὰ θάλασσαν δυτικὸν ἀφορῶν,
 ἐφ' ᾧ ἕμα μὲν θεῖτο ἕμα δ' εὐνόητος εἶη τοῖς θεωμένοις.
 ἦγοντο στοιχηδὸν ἐκείνοι καθ' ἕνα, ὡς εἶχεν ἕκαστος ἐφ' ἵππον,
 15 κατὰ θάτερα τῶν πλευρῶν καθήμενος. εἰδίδοτο δ' ἐκάστῳ κρα-
 τεῖν καὶ κορτὸν ἐκ πανύμου ἢ τινος ἄλλου εἰκαίου, ὡς τρόπαιον
 πάντως τοῦ κατὰ σφῆς πταίσματος. ὄχλος δὲ παρ' ἐκάτερα
 πλείστος ἴστατο, οἱ μὲν τὰ τῆς τύχης ἐποικιζόμενοι καὶ γε ἐλε- B

seratione humanorum casuum, manus autem ad deum sustulit, clara voce
 gratias ei referens; et quasi votivis volens tabulis gratitudinem hanc suam
 extare in posterum testatam, praecepit plangi super parietes palatii totam
 huius victoriae ac pompae triumphalis seriem, non hoc autem solum, sed
 et alios praeterea prosperos successus, quibus antea quoque suum deus
 imperium dignatus erat fortunare. continuoque inchoatum id opus est in
 vestibulo porticum regiae: sed perducere ad finem, et huius ultimae ad-
 iunctione victoriae compleri monumentam id non potuit ante mortem huius
 imperatoris Michaelis, quae paulo post contigit. perro istos tunc capti-
 vos ostentare per urbem triumpho traductos voluit, non ille quidem in-
 citationis suae causa, quasi sibi laudem glorianter adscribens victoriae
 istius super partae, id quod insolenter vani pusillique animi nota non ca-
 reret, sed eo studio ut et deo ipse grates debitas profiteretur, et cun-
 ctos invitaret ad divinum numen ob hoc praeclarum nobis indultum bene-
 ficium laudandum. pompa igitur ipsa in hunc modum processit. stabat
 imperator excelso in loco palatii Machernarum iuxta mare in occasum
 obverso, ut simul spectaculo frueretur, simul esset ipse late conspicuus
 multitudinis spectantium. ducebantur continua serie captivi singillatim,
 idoneo intervallo invicem discreti, equo quaque proprie vehebat, non li-
 bratus in dorso cruribus hinc inde pendentibus, sed sedens pedes com-
 pede vincetos in alterum equi latus demittebat. inditus erat manus cuius-
 que contus ex papyro aut villi alia materia, insignis videlicet offensiois
 belli qua erant in istam redacti sortem. turba consistebatur utrinque
 densa, quorundam miserantium fortunae casus infestos, praesertim ubi in
 principes ac primarios viros tali traductos ignominia incurrebant oculi,

οὔντες εὐκαλῶς ἀγομένους τοὺς μεγαστᾶνας, οἱ δὲ καὶ ἐπιμωκώ-
 μνοι, δεικνύντες ὅσον ἐς ὅπου φέρι μετανοίας ἢ ἀπόνοια, ἢ
 μικρὰ μὲν σαίνει, μεγάλα δὲ τὰ κακὰ φέρει. ἄλλοι δὲ καὶ συρίτ-
 τοντες, οἷα τοῦ πλήθους, ἐχλεύαζον. τρυφή δ' ἦν αὐτοῖς ἢ
 τῶν ἀλωμένων πομπή, οὐ τόπον ἐκ τόπου μεταλαμβάνουσιν 5
 ὡς δῆθεν μεταφερομένων καὶ κενὸν σφῶν ἀφιέντων τοῦπισθεν·
 C ἄλλ' ὁ μὲν ἤγετο ὁ δ' ἐπήγετο, καὶ τρυφήν ἱκανὴν ὁ πρῶτος
 τοῖς φιλοθεάμοσι παρασχὼν τῷ μόνῳ φανῆναι ἀπὸν οὐκ ἐλύπει,
 ἕτερου διαδεχομένου τὸν τόπον καὶ τὴν τάξιν τοῦ τέρψαντος.
 μᾶλλον μὲν οὖν καὶ αἰε νέον ἐπιόντες τῷ ἄλλος καὶ ἄλλος φαίνε- 10
 σθαι κατὰ τὴν ἐν τῷ κύκλῳ κατατομὴν ἕτερον τῷ καινῷ πλέον
 τοὺς θεωμένους. ἦν δ' ἄρα μὴ μόνον ἀοιδῆ νεωτάτῃ ἐπέηρος
 D τοῖς ἀκούουσιν, ἀλλὰ γε καὶ νέα θέα ποικίλη τοῖς ὄρωσι τρυφή.
 ἀντίποις γὰρ ἐπὶ νέῳ καὶ νέος ἐπὶ παρηθηκότι καὶ γε γυμνὸς
 ἐπ' ἐνδεδυμένῳ καὶ ἀκαλυφῆς ἐπὶ καλύπτρῳ φέροντι καὶ κατη- 15
 φιαῶν ἐπ' ἀγερώχῳ καὶ ἀλαπιδνός ἐπ' εὐσωματοῦντι καὶ καταπι-
 πτωκῶς τῷ πάθει ἐπὶ τῷ λογισμῶς ὀρθοῦς φέροντι ἐποικίλλον

2. μετανοίας ἢ] ἢ μετανοίας P.

aliorum contra Irridentium insultantiumque ultro increpando, meritum eos
 ferre vaesaniae suae fructum, seram poenitentiam, quae proles esse solet
 inconsultae amentiae, modicum quidem initio quos abripit mulcentis, ad
 extremum gravissime multantis. erant e faece praesertim plebis qui etiam
 miseros exsibilarent. durabat autem dulcis spectaculi voluptas uno licet
 in loco haerentibus, nec opus habebant alio migrare, ut viso, quod pla-
 cuerat, praetereunte fruenterant. succedebat enim assidue praecuntii se-
 quens pari suo dedecore ludibrium exhibens, et oculos abunde pascens,
 ne praeteritum sequi aut requirere curarent. quin potius crescebat
 dulcedo spectandi, praevortente satietatem continua quadam velut muta-
 tione scenae, saanis praesertim gregariae multitudinis et petulantis aeta-
 tis materiam praebente ridicula tonsura foede rasorum orbe toto caputem,
 novitatis apud vulgus specis iucunda. qua sicut gaudebant oculi, sic et
 aures demulcebantur confusis improprie in hostes iactis digna patientes;
 quae instar habebant novae cantilenae, placere plurimum (ut vetus ha-
 bet verbum) populo solitae. distinguebatur autem pompa multa varie-
 tate, et ipsa delectante, dum adolescentulo succedebat iuvenis, intermi-
 scebantur senes viris; et semper inexpectatum aliquid vices variae multi-
 formis spectaculi offerebant, dum nudus post vestitum traheretur, suc-
 cedebat pileatus intecto verticem, delectus vultum ferociter contumaci,
 macer pingui, fortunam abiecte forens excelsum animum oris constantia
 monstranti; quas velut erant fercula varia, et hoc ipso gratissima, ex-
 quisiti oculorum epuli, tanto producti spatio temporis, per quantum loci

τὰ τῆς θείας καὶ ὀφθαλμούς εἰστίων τῶν συμμιγῶν ὄψεων. οὐδὲ γὰρ ἐς ὄλεθρον ἢ σχοινοτενῆς ἐκείνη σειρά τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐς διὰ πλείστον συχναῖς ἑκατοστύσι διεληπτο. ἕκαστος δ' ἰόντων ἐπὶ τὸ παρ' ἑκάτερον τοῦ βασιλέως γινόμενος καὶ ἄκων ἐδίδου, ἐκύπτων ἐξ ἡφαιστρίδος, τῷ βασιλεῖ τὴν προσκύνησιν, μορφύζων **E** καὶ ταπεινὸν καὶ τὸ τῆς ψυχῆς οἰδαῖνον μετασχηματίζων εἰς ἰλαρότητα. οὕτω μὲν οὖν εἰσελθόντες τὴν πόλιν, καὶ διὰ μέσης ταύτης ἐξ ἄκρων εἰς ἄκρας τοῖς κατὰ σφῶς ἀναροῖς ἐμπομπέοντες, τῇ τῆς Ζευξίππου δίδονται φυλακῇ *), τοῖς τυχοῦσι μὲν 10 χλεύη, ἄλεινοι δὲ τοῖς ἐπικεικαστέροις γινόμενοι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράχθησαν τῆδε.

34. Βασιλεῖ δὲ οὐ μόνον τῶν αὐτοῦ μετῆν εἰς κόσμον **P** 353 σφῶς ἄγειν τὰ πρόποντα, ἀλλὰ καὶ τοὺς μηδὲν προσήκοντας κατὰ τινὰ δεσποτικῶν ἐπερηρημένους τὰ μέτρα συστέλλειν διὰ σπουδῆς 15 ἦν. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους δόρον κινῶν ἠνάγκαζε τοῖς μετροῖς χρῆσθαι, τὸ μὲν αὐτόνομον ἐκ τύχης ἔχοντας σφῶς καὶ συμβάματος, τὸ δ' ἄλλως ὅπου τὰ ἐσκαμμένα κηδῶν καὶ βασιλείας δικαίως κατωφρυῶσθαι κινδυνῶδες ἑαυτοῖς μαθόντας. τῷ δὲ γὰρ **B**

protendebatur longissima catena, vinctas innoctens, intervallis inter singulos iustis, plurimas hominum centurias. porro singuli ut ad locum venerant, unde superne despectabat imperator, venerari eum vel inviti profunda ex equis capitis demissione cogebantur, id tamen se plerisque libenter facere quadam modestiae affectatione simulantibus, quinetiam quo penitus contabescabant animi moerorem renidentis oris adscititia hilaritate fucantibus. sic ingressi civitatem, et sic per eam quantum patet universam probrosa sui dedecoris traducti pompa, in carcerem Zeuxippi coniecti sunt, vulgarium, ut dixi, hominum intemperanti ludibrio irrisi, elegantius institutis et per hoc humanioribus infelicitati condolentibus ipsorum. atque haec quidem acta in hunc modum sunt.

34. Caeterum imperatori non solum curae erat, ut qui cum eo et sub eo vivebant, intra fines sese continerent decentis moderationis; sed et istam extendebat providentiam ad alienos quodam interdum intumescens fiducia potentiae, quorum effertentem sese supra modum arrogantiam temperare ac comprimere studebat. quo in genere alia quidem quos fortuna casuque aliquis sui iuris et omni subiectione liberos fecisset, manu armata fastum demittere coegit, belli offensivis edoctos quam periculosum ipsis esset transilire cancellos, et supra quam sors et opes ipsorum ferreat, usque ad usurpationem iurium regionum assurgere. La-

*) cf. Glossarium alterum v. Ζευξίππου φυλακῆ.

τῆς τῶν Λαζῶν ἔρχοντι Ἰωάννη παρασήμοις βασιλικῶς ἐμπο-
 πεύοντι, οὐ μετὸν ὄλωσ βασιλείας ἐκείνῳ, πέμπων πολλάκις
 ἐπήγγελλε τῆς μὲν καθ' αὐτὸν ἑξουσίας ἀνέσθην ἔχειν ὡς βοῦλευται,
 ὀνομάτων δὲ καὶ παρασήμων βασιλικῶν φειδισθαι· μηδὲ γὰρ
 ἄξιον, αὐτοῦ βασιλέως ὄντος, ἐπ' αὐτοῦ Βασιλεῖον θάνατον καὶ
 C πόλειως, καὶ τινὰς ἄλλους ἐπὶ τοῦ μελιζονός τε καὶ ὑπερτάτου φη-
 μιζοθαι ἀξιώματος, ἀλλὰ μέρος ὄντα κάκεινον ἐπισυνάπτειν
 τῷ ὄλω, μηδ' οὕτως βασιλικῆ τάξει τὴν σόγγυσιν ἐκίφρουν.
 τοῦτο γοῦν πολλάκις ποιῶν οὐδὲν πλεον ἤνυτεν ἢ τὸ δοκεῖν μηδὲν
 ἔχων ἀνύτειν. ὑπερηφάνει γὰρ βάρβαρος ὢν καὶ ὑπερῶρα τὴν
 πρόσταξιν, καὶ τινὰς προφάσεις τοῦ μὴ αὐτὸς κατάρξαι τῆς ἐπὶ
 τούτοις παραβασίας ἀλλ' ἀπὸ πατέρων ἔχων ἐπλάττετο· προσέει-
 D δὲ μηδὲ τοὺς περὶ αὐτὸν εἶν ἔλεγε κολούων οὕτως ἀξίωμα πατρι-
 κὸν ἐκ κλειστοῦ καὶ ἐς αὐτὸν κατιόν, μηδ' ἀκλειεῖς καὶ αὐτοὺς
 εἶναι τὸ μέρος ἐκκλησίας στατηθέντος ἐκείνου βασιλικῆς. μίω¹⁵
 γὰρ φθόνον πιδίλων εἶναι κοκκοβαφῶν καὶ βασιλείας ὀνόματος
 P 354 τῷ τὰ μελιζ ἔχοντι· τὰ δ' ἦν, ὡς ἔλεγεν, ὑπόπτωσις τε καὶ
 δουλικῆ ἐντυχία καὶ εἰρημικαὶ σπονδαὶ καὶ πρὸς τὸ συγκεχωρημὸς
 ἐφ' ἅπασιν. ἔγνω γοῦν ὁ κρατῶν διὰ ταῦτα μετελθεῖν ἄλλως τὸν

zorum vero principi Ioanni, qui regni insignibus temere ac praeter fas
 assumptis se ostentabat, saepius denunciavit nihil se quidem obstare quo
 minus dominio sui principatus pro libito uteretur: illud magnopere no-
 nere, abstineret nomine regio, nec eum vestitum aut ornatum adhiberet,
 qui characterem praeferret Caesareae potestatis. meminissetque non de-
 cere ipsum, qui pars esset imperii Romani, eius sibi cultum et notas ma-
 iestatis arrogare, qui legitime constitutus in throno Augusto imperatrix
 urbis loci eius ipsius et summae dignitatis officio cogeretur dare operam,
 ne membrum exaequaret se capiti et discrimina graduum honoris ambi-
 tione turbulenta confunderet. verum ex hisce, licet saepius iteratis mo-
 nitis, non alium Augustus fructum retulit quam desperationem quidquam
 deinceps hae via proficiendi. superciliosus quippe barbarus timore se
 inflabat suis admonitionesque spernebat, praetextus obtendens vases, si-
 genesque se non primum inebare ista, quorum scilicet usum a patrum
 exemplis deceret; ac quando redigere se ultro in ordinem vellet, haud
 passuros id smos, ad dedecus propriae reipublicae pertinere rates, si
 transmissam avita successione principatus decus dynasta ipsorum degeneri
 villitate ablueret. haud enim se tam contemptibilem imperii late claris-
 simi partem esse, ut indigni videri deberent qui splendoris illius antiqui
 residuis adhuc quibusdam quasi radiis fulgerent. nec esse cur invidetur
 honos rubrorum calceorum et regni nomen maiora utique habenti. sic
 ille, per illa maiora, quibus frui se gloriabatur, innuens prostrationes
 ipsi a subditis in eccursu venerantibus fieri solitas, et tractationes pacis
 ac foedera aequo iure cum maximis regibus inita. his turgentem magi-

Ἰωάννην, καὶ μᾶλλον οὐ καὶ νέον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καθίστατο, κήδει γοῦν θύμενος εἰσποιήσασθαι καὶ τὸ δι' ὑποψίας εἶναι τοῦ κολούειν ἄλλως θέλειν τὴν ἔξουσιαν καὶ μὴ κατ' αὐτὸ τὸ τῆς βασιλείας δίκαιον ἐπαγγέλλειν τὴν μεταμορφάσιν ἀναιρεῖν (καιὸς γὰρ οἰκαιοὺς μὴ, ἂν ἔχειν χόραν βούλεσθαι τὸ τῶν δικαίων σφίσι B καθυφεικός), πρῶτον μὲν ἐκ πλείστον μεγαιστῆσι καὶ σοφοῖς τὰς πρὸς ἐκείνον πρεσβείας ἐκπληροῦν ἔγνω, ὡς ἂν ἕμα μὲν τῷ τῶν προσώπων ἀξιωματικῷ ἱκανοὺς τὰ ἐς πῶστιν ἔχη τοὺς λόγους δεκνύειν ὄντας, ἕμα δὲ καὶ τῇ κατ' αὐτοὺς ἐπιστήμῃ τῶν λόγων 10 κείθεν οἷς λέγη καὶ πῶσαν χειρίστην ἐκκρούειν ὑπόνοιαν. διὰ ταῦτα καὶ ὁ μέγας λογοθέτης ὁ Ἀκροπολίτης ἔτι ζῶν ἀπεστέλλετο, καὶ ὁ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μέγας οἰκονόμος ὁ Ξιφιλίνος, C μεσολαβήσοντες μὲν καὶ τὰ τοῦ κήδους (ἦν γὰρ καὶ τρίτη θυγάτηρ τῷ βασιλεὶ Ἐδόουλα, ἦν δὲ συναρμύζειν εἰς γάμους τῷ Ἰωάννῃ 15 ἡ βρούλετο), πείσαντες δὲ αὐτὸν δὴ καὶ τοῖς περὶ αὐτόν, ἐκείτους μὲν ἐφείναι τῷ νέῳ τὴν πρὸς βασιλέα ἀφιξίν, αὐτὸν δὲ παστάς ἔχοντα τὰς ἐλπίδας ὡς ἐπὶ καλοῖς προσκαλούμενον ἀπαντῶν μετὰ θάρρους. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ταῦτα, τοὺς δὲ μήτ' ἐκείτους ἐφείναι τὸ παράπαν μήτ' αὐτόν προθυμεῖν ἤκειν· πολλοῖς D

ficus de se sensibus Ioannem, flore praeterea viridis aetatis et principatus novitate ferociorem, facile intellexit imperator non alia ratione adducendum ad subiectionem erga se aliquam, quam si cum affinitate praecoccupatum adoptionis modo quodam in familiam insereret suam. sic enim se illi suspicionem, qua abalienabatur abs se, dempturam, modestiam istam cultus et titulorum non alio ipsi animo ab imperatore praescribi, quam ut exactoraret ipsum et iure ditium patriae privaret. ubi enim is sensisset vocari se ad honorem imperatorii coniugii, haud amplius formidatarius videbatur talia imperatorem machinari, cum natura non ferat noceros deterere dignitatem minnereque opes generorum velle; quos contra patria caritate complectantur, et auctos fortunis ac titulis etiam supra hereditaria bona cumulatis cupiant. hoc animo imperator ac spe, viris summatibus huiusmodi prudentissimis legationes ad Ioannem mandavit, ut et dignitas ipsorum conciliaret promissis fidem, et eloquentia dexteritasque tractandi cunctas elucata suspensiones quae obstarent, persuadere quod obtabatur tandem posset. itaque cum Acropolis magnus logotheta, dum viveret, tum Xiphilinus magnae ecclesiae oeconomus ad Lazos misit, ut offerrent Ioanni nuptias tertiae imperatoris filiae Eudociae, nihil omiserunt industriae atque artis, quo vel ipsum iuvenem Ioannem vel eius familiares ac consiliarios pellicerent, illum quidem ad proficiscendum meta omni deposito Constantiopolim, summis illic honoribus dignandum, hos autem ad id ipsum suadendam suo principi. successu tamen is conatus tum quidem caruit. nam nec Lazae vulvae preceres auctores fieri Ioanni volebant timoris talis, nec ipse per se prie-

γὰρ πρότερον χρόνοις τοὺς ἐκ γετόνων πρὸς τοὺς ἄρχοντας αὐ-
 τῶν ἐγκυμίζεσθαι καὶ καθ' αὐτοὺς εἶναι, τὰ βασιλείας ἐν ἄστραϊς
 μανθάνοντας, καὶ γε πρὸ τῶν ἀπ' αὐτῆς καλῶν καὶ μεγίστων τὰ
 κατὰ σφᾶς αἰρουμένους μέτρια. ὡς γοῦν ποικίλαις συμβουλαῖς
 οἱ πρέσβεις οὐκ ἔπειθον λέγοντες πάντα δεύτερα τιθεμένους τῆς 5
 σφῶν θελήσεως, πρὸς βασιλεῖα ἐπέστριφον μηδὲν τὸ παράπαν
 ἀνύσαντες. οὐ μὴν δὲ καὶ ἐς τέλος πειρᾶν διαφῆκεν ὁ βασιλεὺς,
 E ἀλλὰ προσαποστέλλων συχνάκις τὸ μὲν ἠπέλει τὸ δὲ καὶ τοῖς
 ἀπ' ἑαυτοῦ γενησομένοις ἐκείνοις καλοῖς ἐδίελαζεν, ἄν μόνον
 πεισθέντες ἦκοιεν. τέλος στέλλει τὴν λογοθέτην τῶν οἰκουμῶν 10
 Ἰατρόπουλον, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας πρεσβύτερον, τὸν
 μὲν κατὰ τιμὴν τοῦ προσκαλουμένου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ βασιλέως
 καλῶν ἀγγελίαν, τὸν δὲ κατὰ τινα πληροφορίαν καὶ πίστιν τῶν
 λεγομένων, ὡς ἐπὶ τούτοις καὶ τῆς ἐκκλησίας πρεσβευούσης, μη-
 δὲν εἰδυίας κατὰ τὸ εἶκός, ὡς ἐκεῖνος ἔπειθε λέγων, ἐφ' οἷς ἂν 15
 P 355 καὶ συνομολογήη ψεύδεσθαι, ὥστε παρέντας τὰς ὑπόψιας αὐ-
 τοῖς τοῖς πράγμασιν κρῖνειν εἰ παῖδα ἕμα ποιεῖν ἐκείνον καὶ κακὸν
 βούλοιο. ταῦτα λέγοντες ἔπειθον, καὶ ἄρχους ταμόντες ἢ μὴν
 καὶ γαμβρὸν γενέσθαι τοῦ βασιλέως τὸν Ἰωάννην καὶ μετὰ πλεί-

ceps in id propendit, cum concordibus omnes sensibus dicerent exemplis
 se domesticis doceri non evagari affinitatibus extra ditionis limites pa-
 triae, sed sponsas in gentis eiusdem optimatum domibus quaerere: im-
 peratorium vero genus ac stirpem, velut res votis ac captu propriis su-
 periores, sic intueri ut stellas homines ac coeli sidera mirari solent,
 quae scilicet ita suspiciunt ut ad contactum eorum a natura negatum non
 aspirent. viderent igitur quam non fuisset epus commendari ab impera-
 tore modestiam iis, qui nunc oblatorum ultro ipsis honorum maximorum
 splendorem non dubitarent recusare tanquam mediocritatis ipsorum, qua
 contenti essent, excedentem modum. ergo legati omnia frustra experti,
 redire tandem ad imperatorem re infecta sunt coacti. nec tamen ille ad-
 huc despondit animum, sed aliis eo atque aliis legationibus crebro mis-
 tandis, hinc terrere illos minis, inde allicere promissis, et cum universas
 tam singulos privatim accommodatis ad cuiusque spes ac captum tentare
 sermonibus non destitit, terribilia intentans ni facerent, montes aureos
 pollicens si audirent, quoad tandem misso illic logotheta domesticorum
 Iatropulo, cui comitem ecclesiae presbyterum adiunxit, sic secum repa-
 tans, logothetae dignitatem valituram ad faciendam fidem sinceri impera-
 toris animi in promittendis bonis ingentibus quae tali interprete offerret,
 cumulum vero persuasionis addituram ecclesiasticam gravitatem eloquentem
 in eius socio, nec dabituram ipsos credere pollicitationibus quarum ec-
 clesia, quae fallere nesciret, se vadem quodammodo exhiberet, compos
 effectus votorum Augustus est. cum enim ambo illi pro se quisque con-
 testarentur optima fide ac voluntate imperatorem vocare Ioannem in ne-

στον τῶν ἀγαθῶν ἐπιανήξεν, καλῶς καὶ τῶν περὶ ἐκείνον δε-
 χθησομένων, μακρῶς νηὸς ἐπιβάντες εἰς πόλιν κατήγοντο. ἐπεὶ
 δὲ ὁ βασιλεὺς μὲν ἔτυχεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπῶν, διατρέψαν ἐν Β
 Λοπαδίῳ (ἐκεῖ γὰρ τὰ κατὰ Σάγγαρον διελευθῶν καὶ γ' ὡς ἦν κα-
 5 τασφαλισόμενος ἔστησε τὴν πορείαν, ὡς ἐκείθεν κατοχυρώσων
 καὶ τὰς κατὰ τὴν Ἀχυρούους ἕκρας), ἐκεῖνος δὲ τῶν ὀρίων τῆς
 Ῥωμαίων ἐπιβαίων, βουλὴν καὶ οἱ πρέσβεις εἰσάγουσι τοῖς ἀμφὶ
 τὸν Ἰωάννην ἀπεθέσθαι τοῦτον τὰ ἐρυθρὰ καὶ πεδύλους μέλασιν
 ἐποδήσασθαι, ὡς δὴ παντὸς εὐθὺς παρὰ βασιλείως γενησομένου
 10 τοῦ κατ' αὐτὸν ἀξιώματος. ἦν γὰρ συγκείμενον σφίσι καὶ τὰ C
 τῆς δεσποτείας ἐκείνον ἀμφιβαλλόμενος σύμβολα, ἕμα τῷ παιδα
 γενέσθαι, περιφανῶς ἰσαῦθις κλείεσθαι. τὸ δ' ἐπ' ἐρυθροῖς
 μεταλαμβάνειν τὰ ἐκ πορφύρας δίχροα μὴ καὶ ὕλως ἀκρεπὲς ἦ,
 πρὸς τῷ καὶ ἄλλως δυσχερὲς φανῆναι τῷ βασιλεῖ. ταῦτα λέξαν-

cessitudinem filii, paterno deinde affectu illum omni bonorum genere au-
 cturum, discussis denique suspicionum umbris Lazi plane assenserunt; ac
 iureiurando a legatis accepto, quo nomine imperatoris et sua ipsorum
 fide sancte spondebant omnino fore ut Ioannes Constantinopolim profici-
 scens ibi filiam imperatoris duceret uxorem, ac mox bonis honoribusque
 cumulatus remitteretur domum, comites quoque suos liberalitate Augusti
 ditatos reducens secum, nave simul omnes longa consensu versus urbem
 solverunt. quoniam vero forte tunc contigit abesse ab urbe imperatorem
 commorantem ad Lopadium, ibique intentum vel praeventendis damnis vel
 ruinis reparandis regionum circa Sangarim (hoc enim ut ageret itinere
 versus illas partes suscepto, Lopadii consistendum sibi putaverat, inde
 videlicet vicinia sui caeteraque providentia firmaturus adversus vim Per-
 sicam arces illius limitis sitas ad Acheraum), legati Romani Ioannem
 Lazum deducentes, ea imperatoris absentia obiter cognita, ubi primum
 fines Romanos attigerunt, occasione inde opportuna sumpserunt sugge-
 rendi Ioanni elegantem facturum illum, si rubris calceamentis paulisper
 exutis nigra indueret usque ad imperatoris brevi adfuturi reditum. etsi
 enim in discessu conventum inter ipsos fuerat prefecturam Ioannem cum
 sibi solitis insignibus despoticae potestatis, tamen causam esse idoneam
 disserabant cur in eo tum quiddam remitteret, cum foenore gloriae mox
 recepturus honorifico Augusti iudicio id quod volens ad tempus brevissi-
 mum deposuisset. imperatori quippe decretum esse Ioannem, statim atque
 in necessitudinem filii admotus is sibi foret desponsa ipsi propria filia,
 magnifice ornare iis symbolis supremæ dignitatis, quæ despotis in aula
 imperatoria tribui solebant. delicturum autem ipsi, si Ioannem videret ea
 per se occupasse, quæ habere illum suo beneficio, et sibi suæque erga
 illum benevolentia imputari cuperet. quin et alioqui parum convenire
 iam purpura utentem bicolores ex roseo et candido, quæ propriae de-
 spotarum essent, vestes assumere. itaque ne gravaretur primum occur-
 sum imperatori exhibere in eo cultu, qui facultatem ei non praeriperet
 ipsum, quod aiebat, insolitis honoris insignibus decorandi. hæc dicen-

τίς τε καὶ πρῶξαντες τῇ πόλει προσίσχουσι, καὶ κατὰ τὸν λιμένα
D τὸ Κέρας ἀποβάντες νηὸς ξεναγοῦνται πολυτελῶς ἔν τισι τοῖς
κατὰ τὴν πόλιν οἰκίμασι. καὶ γ' ἐφ' ἡμέραις τὸν ἀπὸ τῆς Θα-
λάσσης ἀποσκευασάμενοι θόρυβον, ἐντολὰς δεξάμενοι βασιλῆως,
πρὸς τὸ Λοπαδίον γίνονται. καὶ δὴ τὰ εἰκότα φιλοφρονηθέντες, 5
ἄμ' αὐτῶ βασιλεῖ πλῶ χρησάμενοι, τὴν πόλιν καταλαμβάνουσι.
E ἤπειγον γὰρ αὐτὸν τοῦτο μὲν οἱ γάμοι τῆς Θυγατρὸς, τοῦτο δὲ
καὶ ἐκ δόσεως Τόχαροι ἀγγιζόντες ἐξέρχεσθαι, οὗς αὐτὸς βα-
σιλεὺς, Νογᾶν ἀξιώσας κατὰ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου,
ἐκείνου πέμπαντος ἐξεδέχετο. τῷ τῶος γοῦν μηνὸς Γαμηλιῶνος 10
λήγοντος ἐπιστὰς τοὺς γάμους ἐτέλει τῇ θυγατρὶ. ὄλον δ' Ἐλα-
φβολιῶνα διαγαγὼν ἐξήρτυε δυνάμεις καὶ πρὸς ἔξοδον ἤτοι-
μάζετο.

P 356 35. Τῷ γὰρ σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ οὐκ ἦν ἠρομίῃν,
ἀλλὰ καὶ αὐθις σπονδὰς ἐκείνας συγγέας ἐπεχειρεῖ τοῖς μὴ προση-
κονσιν. ἄλλως δ' ἐπισχεῖν αὐτὸν τῶν βουλευμάτων βασιλῆος
οὐκ ἔχων (τὸ γὰρ Θερμουργὸν ἐκείνου καὶ αὐθιades μέχρι καὶ ἐς
ἀποκέρυξιν ἐκείνον ὡς ἀποστάτην ἐτίθει) εἰ μὴ γὰρ Τοχάρους
ἐπαγαγὼν πῦσαν μὲν τὴν ἐκείνου λήσεται, αὐτὸν δ' ἐν στενῷ
B καταστήσει πραγμάτων τε καὶ ἐπιπέδων, εἰ τῶος διαδράσει τὸν 20

tes persuaserunt quod volebant; cumque Lazarum principe eo quem opta-
verant modo vestito ad urbem appulerunt, exscendentesque e navi ad
portum Ceras dictum splendide sunt hospitio excepti in suburbanis domi-
ciliis, ubi per aliquot dies refecti e iactatione navis et maris nausea,
mandato ad se veniendi ab imperatore accepto Lopadium profecti, quibus
deciuit benevolentiae significationibus admisi tractatique ab eo sunt, mox-
que cum ipso navi vincti rursus urbem tenuerunt. festinabat enim impe-
rator tum quod filiae nuptias conficere quamprimum e re deceret, tum
quod nuntiarentur ex Occiduis partibus adventare Tochari, quos a Noga
impetraverat adversus Ioannem sebastocratorem auxilio sibi mitti. tunc
igitur Septembri mense desinente regressus in urbem nuptias filiae cele-
brat, Octobrem inde totum consumpsit copiis instruendis expeditioneque
apparanda.

35. Causa huius expeditionis fuit, quod Ioannes, quem suus inquietus
animus tranquille vivere non sinebat, rursus foedere super invito vio-
lato conabatur invadere non sua. ea res Augustum movit, ferocis eius au-
dacesque impetus compscere aliter non valentem, ad eam proscribendam
ut rebellem, Tocharosque in eum immittendas, qui vastitate terris ipsi
subiectis inferenda spes resque ipsius in artum cogerent. talia verasantum
animo urgebat hiems imminens, ineptum rei a suis gerendae tempus,

ἀνδρον, ταῦτ' ἐπὶ τοῦν στράτων Τοχάρους ἐπέηεν. εὐκαιρον
 δ' εἶχε καὶ τὸν ἐφεστῶτα χιμῶνα· χιμῶνος γὰρ καὶ σύνθηρις
 ἐκείνοις στρατεύειν· ὃν καὶ προκαταλαβεῖν ἠκέλητο, ὡς ἔξω
 πόλεως συμβαλεῖν Τοχάροις. ἦν δὲ ἄρα τὸ μελετώμενον μῆλημα
 5 μὲν ἄλλως στρατιωτῆ πῆκον ἐπιεικῶς, Χριστιανῶ δὲ καὶ λίαν
 ἀπαῖδον· ἀσεβεῖς γὰρ ἐπὶ Χριστιανοὺς ἐξομαῖν καὶ γ' ἀθίους C
 ἐφ' ἱερά, μὴ καὶ τῶν σφάδρα θεῖου φόβου ἀνεπιστρόφων τὸ
 τόλμημα ἦ. ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἐξῆγεν ἢ ἀπὸ βασιλείας ἀξίωσις
 πρὸς Νογῶν, καὶ τὸ θέλειν πάντως ἐκείνον ἔξαφανίσαι καὶ χώρας
 10 ἐκείνας καὶ τὸν ἐχθρόν· οὐκ ἦν δὲ ἄρα καταρραθνεῖν τὴν δι-
 κην, ἀλλὰ παλιμπος οὖσα τότε μῦλλον καὶ προηγῆτο, ὡς μετὰ
 μικρὸν ὁ λόγος ἐρεῖ. τηνίκα δὲ Μουνυχιῶνος μηνὸς ἐνστάτος
 ἐκείνος μὲν πρὸς τὴν ἔξοδον ἠτοιμῶντο, οὐ τόσον τῷ κατ' αὐ- D
 τὸν πλήθει καὶ ταῖς δυνάμεισιν ὅσον Τοχάροις Θαρρῶν· ἢ δ' Αὐ- P 357
 15 γούστα τοῦτο μὲν ἀφορώσα καὶ πρὸς τὸ τῆς ἐκστρατείας παρόλο-
 γόν τε καὶ παρακαίριον, τοῦτο δὲ καὶ ἀρρωστίαν ἐπικιμμένην κα-
 ταυνοοῦσα τῷ βασιλεῖ ἐκ τῆς κατὰ τὸ θέρος δυσπραγίας ἐπισυμ-
 βᾶσαι, καὶ τι τῶν ἀβουλῆτων ὑπονοοῦσα, ἐπιχέ τε σθεναρώ-
 τερον καὶ ἐξίνασι οὐκ εἶα, οὐκ ἀφωσιωμένως, ὡς ἂν τις εἶποι,
 20 καὶ ἐκ πλαγίου, ἀλλ' ἐνστατικῶς ἄγαν καὶ φανερῶς, ὡς μέγα τι

quamvis opportunum Tocharis, qui libentius ea tempestate prodire ad
 bellum solent. tamen sua et suorum causa praevertens oportebat, mature
 occurrendo extra urbem Tocharis, ut illos bene animatos dimitteret ad
 diripiendas ferroque ac flamma deformandas ditioi Ioannis subditas gen-
 tes. cogitatio haec erat bellatori quidem forte non incongruens, at Chri-
 stianum dedecens vel maxime. impios enim in Christianos armare, et
 atheos sacrilegosque raptores in sacra et templa immittere, facinus fuit
 iamane quantum alienam a timente deum et Christi cultore principe.
 tamen exercitus barbarae illius gentis a Noga precibus imperatoris flexo
 missus, iam e finibus egressus suis ad notum paratus stabat, ut in di-
 tionem Ioannis hostiliter irromperet. nec huius sceleris vindicta, quam-
 quam alias cunctari solita, tarde tunc occurrit: verum, ut mox dicetur,
 quam celerrime representata est. tunc ergo sub medium Novembrem
 procinctus imperator in expeditionem imminabat cum paratis copiis, haud
 tantum harum multitudine confusus quantum robore feritateque Tocharo-
 rum. Augusta vero reputans quam alieno tempore projectionem talem
 adornaret imperator, quae vel benevalenti periculosa foret: quanto ergo
 magis infirmo oertam aletura perniciem videretur (nam contractus aeru-
 nis praeteritae aestatis ab imperatore morbus, etsi alios ipso celante
 latebat, perspectus Augustae tamen erat), omni ope removere virum ab
 hoc itinere suscipiendo conabatur. in quo non artificioso circuitu aut per
 obliquos anfractus grassabatur, sed palam damnabat consilium eundi,
 clareque denuntiabat gravissimum nec aliter quam domi permanendo evi-

- B** κακὸν ἔξ ἀνάγκης προξενούσης τῆς ἐκστρατείας. καὶ “τί παθῶν” ἔλεγεν “ἀφειδεῖς μὲν σώματος, ἀφειδεῖς δὲ καὶ αὐτῆς ζωῆς; ὃν εἰ μήτι γ’ ἔλλο εἰς ὑποφίας ἂν ἐνήγην οὐκ ἀγαθὰς καὶ δειματὰ καιρία, ἀλλ’ οὖν ἢ νόσος αὐτῆ καὶ τὸ μὴ εὐρώστως ἔχην ἱκανὸν κωλύειν ἂν ἐνομίζετο.” τῷ δὲ ταῖς ἀληθείαις κατὰ νοῦν ἦν, περὶ ἑαυτῷ δειλιῶντι κἀκείνῳ, τὴν Θράκην καταλαβόντα συμμῖξαι μὲν τοῖς Τοχάρσι καὶ γε λόγοις καὶ διεξιώσσει διεγείραι,
- C** οὐ μὴν δὲ καὶ συνεκστρατεῦσαι, ἀλλ’ ἔσον ἔγχωροῦν προῖοντα σὺν σφίσι ἐκείνους μὲν τοῖς οἰκείοις παραδοῦναι καὶ τάξαι τὸ ποιητέον, αὐτὸν δ’ ὑποστρέψαι. ἐνεκμηρίον δὲ ταῦτα καὶ τὸ ἰσχυρῶς εἰπεῖν οὐκ ἔστιν ἄλλο, ἅμα καὶ αὐτῷ δὴ τῷ πρότερον γαμβρουσαμένῳ τῷ Ἰωάννῃ. ἀλλ’ ὅμως ὑπὸ πολλῇ τῇ παρὰ τῆς Ἀδριανῆς ἐγγύσει καὶ ταραχῇ, ὡς μηδὲ τοῖς ἐκτὸς ἀγνοεῖσθαι τὰ δρώμενα, διορθωδοσέσης τὸ μᾶλλον, ἢ μᾶλλον
- D** προφορῶν τῆς ψυχῆς ἐκείνης τὸ συμβησόμενον, ἐπιτετα-
 ραμένως οἶον καὶ ἀνεμμένως ὁ βασιλεὺς, τὴν τῆς δεσποίνης ὀρθωδῶν οὐκ ἀγαθὸν οἰωνὸν κρήνων, τοῖς γνωρίμοις συνταξάμενος ἔξεισι. καὶ δὴ μέχρι Σηλυβρίας αὐτὸς τε καὶ παῖδες ἵπποις χρώ-

10. τῷ?

tabilem perniciem ista ipsi expeditione cudi. eiusque ad virum haec saepius iteratae voces erant. quae te, malum, praecipitat inquietudo inconsultissima? quin parvis aegro corpori? cur dubiam valetudinem in certum exitum prolicis? quae tanti demum tibi res aut spes est, quam vitae manifesta iactura recte putes emendam? haec ita pulsabant imperatoris aures, ut animum quoque commoverent intime, perterrerentque ministro etiam omine et auguratione infausta tristissimi successus. sed et ipse morbi sensus per vitalia grassantis facile conscio monstrabat haud vires nunc suppetere militiae praesertim hibernae laboribus ferendis. igitur utcumque simulabat aliud, revera non ultra Thraciam decreverat progredi; destinabatque, visis ibi Tocharis, et ad rem strenue gerendam animatis cum allorutione tam donis, non quidem in hostem eos una secum ducere, sed postquam eos esset comitatus aliquanto eius viae spatio, commendatos suis, qui porro cum iis pergerent et vice sui quid fieri vellet praeciperent, ipse dimittere ac sic reverti domum. huius arcani consilii signum fuit, quod una secum et filios et generos, etiam ipsum Ioannem postridie fere nuptiarum e filiae thalamo abreptum, secum prodians dedit; quod nunquam faceret, si hiemare in expeditione cogitasset. ergo inter illas quas dixi ominosas reclamaciones Augustae, quae non ita tegebantur penetrabilibus regiae quin ad notitiam externorum erumperent, turbatus augurio et secreta praesagitione mentis exhorreascens, obfirmatus tamen in proposito, vale necessariis dicto, egreditur urbe; ac Selybriam

μόνοι ἦσαν· ἐκεῖ δὲ τὰ τῆς νόσου ἐπιπέθου καὶ οὐκ ἦν βαδίζειν·
 ἐκείνον πᾶσι, ἐκείθεν θαλάσση καὶ νηὶ διεγνώκει μέχρι Παυσετοῦ
 χρῆσθαι· καὶ ἅμ' ἐμβάντων (ἠγγέλλοντο γὰρ ἐγγὺς ὄντες καὶ B
 Τόχαροι, καὶ οὐκ ἦν ἀναβάλλεσθαι ἢ μὴν ἀμειβῆναι καὶ διὰ τὴν
 νόσον ὑπερτίθεσθαι· ἐκακοσπλόγγητι γὰρ καὶ τῶν ἐγκύτων ἀρ-
 ρώστως εἶχεν) ἅμα τοίνυν ἐμβάντων αὐτοῦ τε καὶ παιδῶν στο-
 χαστῆς τις ἂν τότε, καὶ πρὸς τὴν τῶσ μελλόντων γνώσειν ἐξ ἀγ-
 χασίας οἰκείως ἔχων, εὐσκόπως ἅμ' ἐξ αὐτῆς τὸ μέλλον ἂν κα-
 τετόκασεν. (36) αἴφνης γὰρ εὐδίας οἴσης πρὸς τὸ χειμεριῶ- P 358
 10 τερον μετέβαλλεν ὁ καιρὸς, θάλασσα τε ἡ ζέως ἡμερος ἐξηγρίωνε
 λαμπροῦ πειόντος τοῦ ἀπαρκτηίου, καὶ οὐκ ἦν τὴν τοὺς βασιλεῖς
 ὄγουσαν ταῦν εὔσταθεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ κρμάτων ἀγρίων ἐνο-
 χλονιμένην, τῆδε κἀκεῖσε φερομένην ἀνάγωγον, μηδὲν ὑπέικου-
 σαν τοῖς κελύσμασιν, αὐτανθρον ὡς εἶχε καταποντίζεσθαι, ὥστε
 16 καὶ πολλάκις μὲν καταδύεσθαι οὐκ ἰσχυρῶς ἀναδυσομένην, το- B
 σαυτάκις δὲ ἀπελιπιζομένην ἀναδύεσθαι πάλιν, καὶ ταυτῶν ἀπο-
 ροίντων καὶ κυβερνήτου ὅπως χρήσονται τῇ θαλάσση. τότε καὶ
 τὸν βασιλέα προσηνῆ τὸν κίνδυνον βλέποντα, καὶ περὶ ἑαυτῷ τε
 καὶ πᾶσι τοῖς πωσιῶν ὀρωδοῦντα, εἰπεῖν πρὸς τὸν κυβερνήτην
 20 ὡς ἀγωνιστέα καὶ ὑπὲρ δύναμιν· εἰ γὰρ μὴ κόσμον πάντα,

usque ipse cum filiis equis vectus, cum inualescere morbum sentiret nec
 itineri terrestri iam esset par, mari et nave decrevit usque ad Rhaedet-
 stum uti. conscendentibus supervenit nuntius indicans in proximo esse
 Tocharos, ut cunctandi iam amplius facultas nulla restaret, sed quantum-
 vis retardaret morbus ingravescens, occasio urgens necessario traheret.
 causa languoris, quo in horas magis magisque debilitabatur, in visceribus
 male affectis erat, eumque intime acri admonens sui sensu turbabat, ne
 bene sperare posset. nec illum consternabat solum minax moeror auspicii
 funesti. nemo in illam cum eo conscendit navem, quin mala solvere illam
 alite et cursum exitiosum inchoare ominaretur. quorum facies illo pallore
 attonitas qui cerneret, non sane oraculis egeret ad praesentiendum quod
 instaret. suos cuique sagax animus vates erat certus occursuri mox ipsis
 infortunii, vaticinii fidem statim explere incipientibus eventia. (36) nam
 subito ex sereno in turbidum mutatur tempus, et mare prius tranquillum
 efferatur, valido incumbente borea. nec placidum tenere cursum poterat
 navis imperatores vehens, sed feris concussa fluctibus huc subinde atque
 illuc impingens, planeque ad nautarum imperia contumax, nihil certius
 spondebat quam proximam demersionem sui vectorumque. nam et saepe
 ita deprimebatur ut nunquam speraretur emersura, tam nautis quam ipso
 gubernatore ignorantibus qua iam vi aut arte maris furorē eluctari pos-
 sent. tunc imperatorem ferunt intuentem periculum praesens, et quo loco
 suae filiorumque spes salutis essent cum horrore reputantem, navarcho
 dixisse contendendum et utique supra vires esse: si minus enim mundum

C ἄλλ' οὖν Ῥωμαῖδα πᾶσαν ἐπὶ ξύλων ἔγειν ἄλλιον, τοὺς βασιλεῖς ἔχοντα. καὶ τὸν ἀπειπεῖν μὲν ἄνευ, μὴ καὶ κίνδυνος ἕντιμος ἔξαγγέλλοι, προτρέπειν δὲ τὸν ἐξ ἑαυτοῦ λόγον τοῖς πρῶτοις, ὡς ἀναγκαῖον ἔν, εἰ μὴ θεὸς ἀρήγοι, χανεῖν πρὸς θάλασσαν πᾶντας· οὕτω καὶ τέχνη ναυτικὴ πᾶσα τῶν κινδύνων ἡττήτοσφισιν ἐν χρῆσι κεμένων. μὲντοι γούνη διαμαχομένοι πρὸς τε κύμα καὶ θάλασσαν ἀγριαίνουσιν, καὶ πολλάκις ἐγγὺς ἐλθόντες τοῦ

D καταδύναι, τῇ Ῥαυδιστῶ ἡμιθνήτες ἐκ φόβου προσίσχουσιν. ἐκίσει γούνη ἐφ' ἡμέρας τῆς τετραχῆς ἀνέσαντες καὶ τοῖς ἵπποις αἰθρῆς χρησαίμενοι, ἐξελθηκότας μέχρι καὶ τῆς Ἀλλαγῆς χῆρας¹⁰ κατήντησαν.

Ἀλλαγὴ δ' ἦν ἐκείνη καθ' ἣν καὶ τὸ ζῆν μεταλλάττειν ἔμαρτο τῷ κρατοῦντι· καὶ ὁ μὲν Παχώμιος φθάσας τετύφλωτο, ὡς μὴ ἐντελεῖς τὰς ὑποψίας ποιοῖτο, τὸ δὲ γε τοῦ Παχωμίου

E χωρίον τὸ μύρσιμον ἐξεπλήρου. ὡς γὰρ ἐκεῖσέ που κατισκῆρνον¹⁵ ἅμα βασιλεῖς καὶ στρατός, καὶ ἡ νόσος ἐπέκειτο πλῆον, ἔφθασαν δὲ καὶ οἱ Τόχαροι σπεύσαντες συμβαλεῖν βασιλεῖ, βασιλεὺς μὲν οὐκ ἦν οὗδ' ἵππαζομένῳ ὀρᾶσθαι οὔτε μὴν δμιλεῖν εἰς νόσον

P 359

2. κίνδυνος?

universum, universam certe Romanam rem exiguo fimo ligno contineri quoambo imperatores veherentur. porro hunc, hand se quidem vel cessasse hactenus vel omissurum quidquam in posterum conatus industriaeque profitentem, addidisse, verbis quae satis appareret nolenti expressa kritis experimentis conatum summorum, vitari nulla vi posse, nisi deus adiuuaret, quin pariter omnes hiantem mari absorberentur: adeo palam vinct omnem artem nauticam vehementia ingruentis mali. tandem extrema die contentione oblectati fluctibus ac ventis, et saepe ad ultimum demersionis admoti discrimen, Rhaedestum metu semineces appellunt. ibi difebus patiscis e lactatione recreati, equis rursus inscensis pervecti Allagen sunt.

Haec nimirum Allage locus erat, ubi vitae finem imperatori occursum irrevocabili olim deo decreto statuerat. atque ille quidem excaecatus antea Pachomius ostenderat quam vanis suspicionibus formidat fuisset successio eius in imperium. ager porro cui Pachomii nomen a domino adhaeserat, vulgati oraculi, cuius ambiguitas suspectum reddiderat Pachomium, fatali eventu fidem explevit. cum enim ibi fixis tentoriis haerent imperatores pariter et exercitus, ingravatus seniori Augusto morbus est. eodem porro brevi occurrerunt festinatis acciti nuntii Tochari: sed his frui non licuit optato utrinque conspectu, imperatores decumbere ob morbum coacto, ac ne in eoque quidem valente se sociis ostendere, coramque illos, ut ceperat, affari, quando et ei contigit ut nescio cui libelle subscriptionem in lecto apponens regiam, in expressione temporis

κινέτω, δε καὶ τὸν Νοέμβριον ὑπογράφοντι συμβὰν τὰς τοῦ
 Ν κερφαίας συμμίξαι, ἐπελθεῖν εἰπεῖν λέγεται ὡς ἰδοὺ συνέκλεισαν
 ὁ Νοέμβριος. τὸ δ' ἦν ὑπονηθῆν ὡς συνέκλεισαν αἱ πράξεις
 τῷ βασιλεῖ, τῆς ψυχῆς τὸ μέλλον ὑποδηλοῦσης. ἦν οὖν τῇ τοῦ
 5 ραΐσαι τῆς νόσου προσδοκία εἰς ἀναβολὰς τιθεῖς τὸ ἐντυχεῖν ἐπι-
 στῶσι τοῖς Τοχάροις· ἐπεὶ δὲ ἡ νόσος ἐκρυπταῖοῦτο καὶ τῷ ἀπὸ
 ταύτης δέει καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἔθρους ὀρθωθῆναι συνήπται (οὐ γὰρ ἦν B
 ἄλλως ἐπιπλεῖν ἢ κινήθεντας ἀφανίζων τὸ πρὸς ποσίν, εἰωθὸς
 ἄλλως ληστειαῖς ἀποζῆν, τοῦ βασιλέως μεταλλάξαντος), ἀναγω-
 10 κασθεῖς δὴ διὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς καὶ ἀπ' αὐτοῦ σκιμποδος τῆς
 δδύνης ὁμιλεῖν σφίσι ἐγγω, καὶ τοῖς μὲν πλήθειον ἄλλως ἐς χά-
 ριν ποιεῖν, τοὺς δὲ γ' ἔρχοντας σφῶν εἰσαγαγεῖν τε καὶ τὰ προσή-
 κοντα εἰπεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι. τότε τοῖσιν καὶ παρασκευασάμενος
 ὡς εἰκός, καὶ γε τοὺς οἰκίους ἐφ' ἐκότερα παρυστήσας, αὐτὸς C
 15 καὶ βίβη καθήμενος ἐπὶ σκιμποδος, ὡς ὁ κριτὸς ἐλθόντων καὶ τὰ
 κατ' αὐτὸν πράγματα ἐνεχώρουν, ὀλίγοις τῶν λόγους τὴν ἐκείνων
 ἀφωσιοῦτο Θεραπείαν, χάριν μὲν ἔχειν ἐμφαίνων καὶ τῷ Νογῆ
 τὰ κατ' ἀξίωσιν ἐκτελέσωντι, χάριν δ' ἔχειν κἀκείνοις ὡς προθύ-

solita, mensem qui tum in cursu erat, Novembrem, littera Ν designaret,
 apicibus quibusdam adiunctis qui reliquorum eius vocabuli elementorum
 viam explorerent, ac chartam ita signatam reddens diceret "eccc conclu-
 sus November est." quibus altiori quam quo ipse loquens penetraret,
 significatu indicabatur acta imperatori cuncta conclusa, praesagiente id
 ipsius anima, et istud ipsum augurium his verbis afferente. interim ex-
 pectatione melioris reditionis valetudinis differebatur congressus affatus-
 que Tocharorum. verum imminuta eius rei spe propter ingravescentem
 in dies morbum, et metu malori accedente, ne gens effera desperata sa-
 lute principis, regiones, in quas erant eius accitu ingressi, solita ipais
 rapacitate depraedarentur, coactus imperator est admittere ad audientiam
 duces ac primores Tocharorum, eosque e lectulo alloqui. ergo vulgus
 quidem militum nationis eius donativis curavit deliniri: preceres autem
 in cubiculum, ubi aeger decumbebat, accitos audire coram affarique con-
 stituit. id quam decentissimum, pro statu praesenti rerum, apparatu sic
 actum est. circumstabant utrinque necessarii ac familiares imperatoris.
 ipse conisus, quantum debilitas corporis forebat, erectus et lectulo in-
 aidens, obsequium benevolerum sociorum ad amicum invitationem studiosae
 occurrentium impense commendavit, gratum id sibi et memori animo con-
 dendum officium profitens. in primis se Nogae gratias agere habereque
 plurimas contestatus est, quod is tam prompto tam prolixo petenti sibi
 quod optarat annuisset; quo nomine, ut ipsis quos spectabat praesens,
 qui tam strenue auxilio venissent, sic illi qui benigne misisset, actentum
 se obstrictam fore. perincommodum tali articulo sibi verbum hunc in-
 tervenisse, plus ideo molestum quod quibus destinaverat officis indicis-
 Georgius Pachymeres I.

μῶς ἐπὶ βοήθειαν ἀπαντήσασι, δυσχεραίνειν δ' ἐπὶ τῇ νόσῳ ὅτι μὴ καθαρῶς εἴη τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐντυχίαν γίνεσθαι, ἐν ἐλπίσι **D** δ' ἔχειν ῥαῖσαι τῆς νόσου καὶ τὰ πρὸς θνήσκου ἐκτελέσαι, εὐκλείνοια ποιοῦντα ὡς ἄξιον. ταῦτ' ἐλπόντος ἐκείνου τοὺς Τοχάρους σχῆμα μὲν ἀλγοῦντων ἐνδείξασθαι, σχῆμα δὲ καὶ ἐπιζήτων αὐθις ἐμφαίνειν ὡς ῥαῖσαι τε τὸ πάθος μετ' οὐ πολὺ καὶ γε σφισιν ἔσται τὰ ἀπὸ τοῦ βασιλέως καλὰ ὑγιαίνοντος. καὶ οἱ μὲν ταῦτα, ἡ νόσος δὲ ἐπιδίδου καὶ τὰ ἐαυτῆς πληροῦν ἔμελλεν. ὡς γοῦν ἡ κυρία ἐνέστη καὶ ἤδη τὰ τοῦ θανάτου, καὶ μᾶλλον τοῖς **E** ἰατροῖς, προσδόκιμα ἦν, τῷ μὲν ἀκτουαρίῳ Καβάσιλῳ οὐκ ἄσφαλὲς τὸ ὑπομιμνήσκων τὰ τοῦ κινδύνου ἐδόκει (νομίζεται γὰρ τοῖς νοσοῦσι καὶ τοῦτο μοῖρα θανάτου, ὥσπερ ἂν εἰ αἴτιον ἦν ἐπὶ τοῦτοις τὸ λέγειν τοῦ γίνεσθαι), ἀφείναι δὲ πύλιν ἀπελθεῖν ἀντοιμον οὐ τῶν καλῶν ἐδοκίμαζε. τῷ τοι προσελθὼν τῷ ἔξ ἐκείνου βασιλεῖ Ἀνδρονίκῳ ἐθάρρει τὸν λόγον τῆς ἀποφάσεως ὡς εὐβιώσοντας ἔτι τοῦ βασιλέως. καὶ ὅς οὐδ' αὐτὸς ὑπομιμνήσκων τὸ ἀπενκταῖον ἐθάρρει, ὁμοῦς δὲ τὴν ἐτοιμσίαν σοφίζεται. ἐσθὺς γὰρ τὰ τοῦ δεσποτικοῦ θανάτου σύμβολα εὐτρεπίζεται, ἃ **P** 360 λαβῶν ὁ ἱερεὺς τῶν τοῦ κλήρου καὶ εὐλαβῶν, στολισθεὶς ὡς ἔδει,

11. τὸ] τοῦ P.

que veri amoris excipere generosos socios sua causa tam longe profectis interim prohiberetur. caeterum sperare brevi remittendum; sibique valitudine recuperata optatam mox facultatem afferre gratam suam erga ipsos voluntatem consentaneis et merito ipsorum et suo studio beneficiis exprimendi. haec eo paucis et aegre locuto, Tochari prae se tolerant dolere se incommode principis amici, cupereque ac sperare brevi eum restitendum in salubritatem pristinam; tuncque se sinceriori percepturos gaudio promissa ab ipso bona. ita illi: caeterum morbus inde augescens vi qua grassabatur saeva, haud obscure Augustum in interitum urgebat, adfuitque non multo post minime dubiis agnoscenda indicibus suprema aegroti dies, quando medicis nihil mitius quam maturum decumbentis obitum perlam ominantibus, actuario Cabasilae haud animus tamen adfuit, praevallente meta offensionis, indicandi Augusto periculum suum. nam et hoc fatalis hora ingruens afferre solet in primis noxium mortalibus, ut indicis quantumvis benevolos imminenti obitus, tanquam si eius causa esset, exosos fore habeant. idem porro Cabasilas religiosi merito dicebat sic imparatum ex vita excedere Augustum sinere. quare defuncturam isto se erga illum officio putavit, si filio successorique eius Andronico discrimen denuntiaret patris extremum, quod et statim fecit. verum ne Andronicus quidem ausus est tam tristem parenti afferre nuntium. tamen aliquid excogitavit quo suum utramque silentium suppleret. iussu scilicet eius subito promuntur dominicae mortis symbola, quae sacerdos cleri palatini venerabundus, quo par erat ornata accipiens, improvise processit ad

παριστάται οὐ ἀναστώσας πάμπαν μηδὲν εἰδότε. ἔτιχε δὲ πρὸς
 τὸν τοῦτον ὄρων βασιλεύς, καὶ τὰ καθ' αὐτὸν (ἦν γὰρ καὶ τοὺς
 λογισμοὺς ἰσχυρόμενος) ὡς εἶχε διανοοῦμενος. ἴστατο γοῦν ὁ
 πρεσβύτερος παρὰ θύτερα, τὰ ἅγια δῶρα κρατῶν ἐν χειρῶν,
 5 καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου καὶ μόπου ἐπιστροφὴν πρὸς αὐτὸν καταδοκῶν
 ἐφ' ἱκανὸν σιωπῶν ἴστατο. ὁ δὲ εἶτε τι τοιοῦτον ὑπονοήσας,
 εἶτε καὶ ἄλλως ἐπελθὼν αὐτῷ, ἐπεγκλίνας πρὸς τὸν πρεσβύτερον, B
 καὶ ἡμ' εἶδε καὶ ἡμα συνῆκε τὸ δρῦμα, καὶ τί, φησί, τοῦτο;
 τοῦ γοῦν ἱερέως ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ εὐξόμενοι φέρουσιν εἰς βοήθειαν
 10 καὶ τὰ δῶρα τὰ εἰς ὑγίαν συνοίσοντα λέγοντος, αὐτὸς διακόψας
 ἀναθαρρεῖ, καὶ τῆς κλήνης ἀνέγρεται, καὶ ζητεῖ ζῶνην, καὶ τὸ
 ἅγιον διέξυσι σύμβολον, καὶ τὸ "κύριε ῥῦσαι με ἐκ τῆς ὥρας
 ταύτης" εἰπὼν, καὶ τὰ εἰκότα ποτνιασάμενος πρὸς τὸν ὑψιστον, C
 τὴν ἁγίαν μετὰληψιν δέχεται, καὶ πεσὼν αἰθερῶν καὶ καιρῶν ἐπι-
 15 σχῶν τὴν ψυχὴν ἀφήσιν. καὶ δὴ τελευτήσας οὐχ ἦττον τοῖς τῶν
 Τοχάρων ἢ τῶν οὐκείων τετίμηται δάκρυσιν. οὗ τὸν νεκρὸν τὸ
 τάχος οἱ εἰς τοῦτο ταχθέντες συστειλαντες νυκτὸς παρὰ τὴν νύκτα
 μόνην, ἐγγύς που τῶν ἐκεῖ κειμένην, μετακομίζουσι. καὶ οὕτως
 ἀπέρχεται βασιλεὺς ζήσας μὲν τὰ σύμπαντα ἔτη πενήτηκοντα καὶ
 20 ὀκτώ, βασιλεύσας δὲ ἡμερῶν δεουσῶν εἴκοσι τὰ εἴκοσι τέσσαρα. D
 ὑποδεῖται μὲν γὰρ τὰ τῆς βασιλείας ἐρῶν Ἐκατομβαιῶνος

nihil minus cogitantem Augustum accessit. erat aeger tunc forte vultu ad
 parietem averso, curis ut apparebat familiaribus intentus: vigeat enim
 animo, nec de iudicandi eius aut ratiocinandi solerti acrimonia quidquam
 morbus imminuerat. stabat igitur in contraria parte presbyter sacra dona
 manu sustinens, et dum ille se sponte converteret, sat longo tempore
 silentio expectans. tandem imperator, sive quo excitatus signo sive in-
 stinctu propriae mentis admonitus, ubi faciem aliorum retorsisset, viso
 presbytero statim intellexit quorsum is venisset. Interrogavit tamen quid
 sibi eo ornatu eo statu vellet. illoque respondente sese post preces pro
 eius salute fusas etiam utilia ei iuvando afferenda sacra dona putavisse,
 quorum perceptio ad morbi quoque valitura expulsionem foret, non expe-
 ctato dum id totum pronuntiasset, aeger statim excitans se ipsum supra
 lectum exurgit, zonam postulat, sanctum symbolum pronuntiat, addens et
 illud "libera me domine ab hora hac," tum quibus par erat demissionis si-
 gnis altissimum praesentem veneratus sacram communionem accipit, et in
 lectulum relapsus exiguo superstes intervallo, paulo post animam emittit.
 cuius mox cognita mors non minus Tocharorum quam ipsi subditorum ho-
 norata lacrimis est. eius cadaver festinato compositum, quibus id negotii
 datum fuerat, noctu ad novum monasterium in illa vicinia situm depor-
 tant. sic hinc migravit imperator, postquam vixisset omnino annos octo
 et quinquaginta, imperasset autem quatuor et viginti, demptis diebus vi-
 ginti. nam imperii insigne purpuram induit prima die Ianuarii, ut dictum

πρώτη, ὡς λέλεκται, *Θνήσκει δὲ Σκιρροφοριῶνος ἐνδεκάτῃ, ἡμέρᾳ παρασκευῇ. καὶ οὕτως καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ σημεῖον ἐτελειοῦτο. ἦν γὰρ ἐκ πῖ στοιχείου τριγνάμματον τὸ ἐπ' ἐκείνῳ σύμβολον. δῆλωσις δ' οἶμαι ταῦτα τοῦ τε κατ' ἐπέκλην αὐτῷ λεγομένου (Παλαιολόγος γάρ), τοῦ τόπου καθ' ὃν ἐμέλλε τελευτᾶν (τοῦ Ε Παχωμίου γὰρ τὸ χωρίον ἐλέγετο) καὶ τῆς ἐπιτελευτίου ἐπὶ ταῦτοις ἡμέρας· ἡμέρα γὰρ ἦν παρασκευῆ καθ' ἣν ταῦτ' ἐπράττετο, ἐνδεκάτῃ, ὡς εἴρηται, Σκιρροφοριῶνος τοῦ 5ψςά' ἔτους.*

est: obiit autem undecima Decembris, die Parasceus. et sic impletam eventa est quod significasse videri potuit sigillum, quod adhibere obsequando consueverat. exprimebat autem id characterem formatum ex tribus figuris elementi Graeci III, indicantem, quantum interpretor, primo cognomen familiae ipsius, quod erat Palaeologus; deinde locum ubi erat moriturus, qui Pachomii ager dicebatur; denique diem obitus quae Parasceus fuit, undecima, ut dictum est, Decembris anni 6791.

P E T R I P O S S I N I

E SOCIETATE IESU

**OBSERVATIONUM
P A C H Y M E R I A N A R U M**

AD HISTORIAM RERUM

MICHAELIS PALAEOLOGI

LIBRI TRES.

LIBER PRIMUS.

GLOSSARIUM: quo declarantur obscuriora verba usurpata in historia rerum Michaëlis Palaeologi.

LIBER SECUNDUS.

NOTAE: quibus loca perplexa aut quomodocumque declarationis vel emendationis egentia qua illustrantur, qua opportunis cautionibus muniuntur.

LIBER TERTIUS.

CHRONOLOGICUS: ubi characteres temporum in hac historia notati considerantur, ordo gestarum rerum exquiritur, extricantur confusa: denique in expansa tabula annorum fere triginta epochae praecipuorum eventuum a Pachymere memoratorum suis annis affiguntur.

PETRI POSSINI E. S. I.
OBSERVATIONUM
PACHYMERIANARUM
LIBER I.
GLOSSARIUM.

Ἁγιάσματα p. 258 v. 8. esse *ἁγιάσματα* particulas sive re- P 363
liquias tum panis tum vini eucharistici rite consecrati et transsub-
stantiati in corpus et sanguinem Christi domini, demonstrare
suffecerit ex uno et altero loco liturgiae S. Basilii, ubi inter ora-
tiones quae post consecrationem ante communionem a sacrificante
pronuntiantur, una est in qua dicitur: *σὺ ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ προσ-*
δεξάμενος τὰ δῶρα ταῦτα, καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ
σαρκὸς καὶ πνεύματος, καὶ δίδαξαν ἁγιοσύνην ἐπιτελεῖν ἐν φόβῳ
σου, ἵνα ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν ὑποδε-
χόμενοι τὴν μερίδα τῶν ἁγιασμάτων σου, ἐναθῶμεν etc. hic *μέ-*
ρις ἁγιασμάτων vocatur manifeste particula quam quisque com-
municantium percipit ex pane ac vino consecratis. paulo infe-
rius in eadem oratione sacerdos rogans ut detur participaturis eu-
charistiam perseverantia in gratia uaque ad extremum spiritum,
quo ista sacra symbola sint illi pro viatico in vitam aeternam,
sic loquitur: *δός ἡμῖν μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς ἀξίως*
ὑποδέχσθαι τὴν ἐπιίδα τῶν ἁγιασμάτων σου εἰς ἐφόδιον ζωῆς
αἰωνίου etc. cum autem *ἁγιάσματα eucharistiae reliquias* hic
verti, nihil diversum ab ipsa eucharistia significare volui; quippe
qui profitear cum catholicis omnibus sub qualibet sacrarum spe-
cierum particula totum Christi corpus esse, et ut ecclesia canit P 364
inter sacra, *tantum esse sub fragmento quantum toto tegitur.*
unde quaelibet mica τῶν ἁγιασμάτων utique *ἁγίασμα* et vera eu-
charistia est. usus autem sum illa forma loquendi ut morem in-
nuerem antiquum, in quem historicus hoc loco digitum intendit,
significans tunc solitum in Constantinopolitana ecclesia. fuisse re-

liquias particularum eucharisticarum pueris baptizatis consumendas dare. hoc idem et Nicephorus Callistus Hist. Eccl. 17 c. 25 testatur his verbis: Ἔθως κερράτηκεν ἐκ πολλοῦ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, ὡς ἐπειδὴν πολὺ τι τῶν μεριδῶν τοῦ ἀγρᾶντου καὶ θείου σώματος τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐναπολειφθεῖη, μεταστέλλεσθαι τοὺς ἱερέας παῖδας ἀφθόρους ἐκ τῶν ἐς χαμαιδιδασκάλου φοιτῶντων, καὶ ταύτας νηστεῖς ἐσθίειν· ὃ δὴ καὶ ἔμοι πολλὰκις νωπότερον κομιδῇ γε ὄντι ἐπισυνέβη γενέσθαι etc. *consuetudo a multo tempore imperanti urbi fuit, ut quum plusculum de partibus immaculati divini-que corporis domini et dei et servatoris nostri Iesu Christi reliquum esset, sacerdotes pueros incorruptos ex iis qui ad praeceptorem inferioris ludi eunt accerserent, qui ieiunii reliquias eas ederent. quod quidem mihi quoque saepenumero, quum puer admodum essem, contigit.* haec Callistus; qui cum historiam inscripserit Andronico Palaeologo huius nostri Michaëlis filio et successori, manifestum est quo tempore haec quae nunc narrat Pachymeres contigerunt, hunc adhuc morem viguisse. qui quidem a Dionysio Areopag. Clemente Alexand. et aliis antiquissimis patribus testimonium habet. unde eius honorifice meminit Concilium Tridentinum sess. 21 cap. 4. cum enim definivisset parvulos ante rationis usum non obligari ad perceptionem eucharistiae, haec addit: *neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit. ut enim sanctissimi illi patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certe eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.* sic sacra synodus.

ἀδιαφορότης p. 281 v. 7. dudum est cum ecclesiastici, praesertim ascetici, scriptores aliquid innovarunt in notione vocis ἀδιαφορία, pro qua noster ἀδιαφορότητα hoc loco posuit. cum enim philosophi veteres Graeci de moribus agentes, inter bonum et malum medium quiddam ἀδιάφορον vocarent, uti culpae ita et laudis experta, Christiani, docti forte evangelicae Christi sententia, verbum etiam otiosum reddundae rationi obnoxium esse denuntiante, τὸ ἀδιάφορον vitio accensuerunt. quod praesertim in S. Basilio et aliis qui ἀσκητικὰ scripserunt cernere est; prout alias memini annotare me ad Epist. S. Nili cccxxxv. ex hoc usu Pachymeres hic solutiorem nec irreprehensibilem agendi libertatem ἀδιαφορότητα vocavit.

αἴτιος p. 482 v. 6. quod theologi Latini frequentius *principium* appellant in divinis productionibus ad intra, Graeci passim αἴτιον et αἴτιαν dicunt. nec vocabulum *causa* usquequaque ab eo usu abhorret. S. Hilarius de Trinit. lib. 11 patrem vocat *causam nativitatis filii*. et lib. 12, agens de generatione filii, *et ex causa, inquit, perfecta atque indemutabili nascens, necesse est ex causa in causae ipsius proprietate nascatur.* S. Au-

gustinus lib. Quæst. 83 quæst. 16: *quod autem rerum omnium causa est, etiam sapientias suas causa est, nec unquam deus sine sapientia. igitur sempiternas suas sapientias causa est sempiterna.* Victorinus Afer lib. 1 adversus Arium: *aequalis patri, sed maior pater, quod ipse dedit ipsi omnino, et causa est ipsi filio ut sit, ut isto modo sit.* utitur et S. Anselmus et Richardus Victorinus hoc modo loquendi. quamvis S. Thomas Opusc. contra Graecos cap. 1 et in Summa 1 p. quæst. 83 art. 1, et Eugenius IV. in Concil. Florent. in Lit. Vn. et idem Concilium P 365 sess. 15, doceant, quod Graeci *causam* in trinitate appellant, a Latinis securius et melius *principium* dici.

ἀψηρη ἀγορή p. 268 v. 9. sumptum ex Homero Iliad. v. 276: *ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, λῦσεν δ' ἀγορῆν ἀψηρηήν*, qui versus idem repetitur Odyss. β. priori loco explicat scholiastes veteris *ἀψηρηήν τὴν ταχέως ἀθροισθεῖσαν*. ab hoc dissentit Eustathius, dum ad geminum locum Odyss. β pag. 1444 ed. Rom. sic annotat: *ἀψηρηήν δὲ εἶπεν οὐκ ἐπιθετικῶς, οὐ γὰρ ἀψηρηή ἐστιν ἀγορὰ πᾶσα, ἐπιρρηματικῶς δὲ μᾶλλον ἐντὶ τοῦ ταχέως καὶ ἴσιν ὅμοιον τῷ τότε μοι γάνη εὐρεῖα χθών.* vides hic sentire Eustathium solutam concionem *subitam* dici, eadem sententia qua si scriberetur *solutam subito*, epitheto adverbii munere fungente, ut in illo alio versu *tunc tellus mihi lata dehiscat, lata* ponitur pro *lata*. quod et imitatur Virgilius, dum de lupo ait *gregibus nocturnus obambulat*, et de Aenea *se matutinus agebat*. crediderim equidem Pachymerem magis adhaesisse priori sententiae, quae *ἀψηρηήν* verum *ἀγορᾶς* sive *συνόδου* adiunctum agnoscit. is enim tota hac narratione satis indicat se favere patriarchae Arsenio, et iniuste damnatum putasse. unde *σύνοδον* a qua damnatus est *ἀψηρηήν* vocando, visus est indicare voluisse iudicium istud eius praefestinatum et cupide perlatum fuisse, in gratiam imperatoris incumbentis in ultionem duritiei patriarchae, potius quam ex culpae merito. adhibet et alibi hanc quasi proverbialem formulam Pachymeres, ut lib. 5 cap. 12 sub finem; ubi cum ambo codd. B et A haberent *λῦσαι δὲ λαψηρηήν ἀγορῆν*, manifesto mendo manu remedium attulimus, rescribentes, ut oportuit, *λῦσεν δ' ἀψηρηήν ἀγορῆν*, ea verba, ut plerumque solet in occursu abhorrentium a vulgari usu, secure omittente Vaticano codice.

ἀπάθιστος p. 257 v. 6. celebrabatur hoc festum *ἀπάθιστον* dictum *τῷ σαββάτῳ τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστής*, ait Rituale Graecorum: hoc est *sabbato quintae hebdomadae quadragesimae*. unde apparet quo pertineat illa mentio *τῶν συνήθων νηστειῶν τελομένων*. origines porro institutionis istius festi fuisse disseruntur in eodem Rituali. haec summa est. profecto in Persidem adversus Chosroën Heraclio imperatore, Chaganus Mysoram et Scytharum dux, rupto cum Romanis foedere,

ab Occiduis partibus cum numerosissimo exercitu infestus Constantinopoli se admovet, obvia quaeque foede vastans et multa blaspheme in deum minans. eodem tempore Sarbarus missus a Choroë cum copiis validissimis Orientales provincias late populatus et ipse altera ex parte Constantinopolim aggreditur, ferro flammaque passim saeviens. inde ex composito barbari ambo terra marique urbem simul oppugnant. sed cum patriarcha Sergius populum ad fidendum in deiparae patrocinio ipsamque invocandam non frustra esset adhortatus, tam manifesta ira dei in utrumque hostilem exercitum incubuit, ut et terrestres copiae internecone delerentur, et classis universa exortu procellae subitae, ex sinu Ceratis dicto ad substructiones templi deiparae in littore ad Blachernas siti, allisa frangeretur. in gratiarum actionem pro tanta victoria populus Constantinopolitanus noctem pervigilavit in laudibus deiparae, et anniversaria deinceps religione idem repetens initium dedit huic festo, quod deinde in perennem firmitatem est stabilitum duplici alio deiparae beneficio. nam cum post annum trigesimum sextum imperii Constantini Pogonati Saracenorum innumerabiles copiae Constantinopolim toto septennio circumsedissent, evidenti ope imploratae a Constantinopolitanis in auxilium deiparae primum hiemantes Cyzici multos suorum amisere, mox metu in fugam classe acta

P 366 ad Sylaeum ingruente saevissima tempestate submergi cuncti sunt. postremo sub Leone Isauro iisdem Saraceni victoriis tumidi, quod Persarum regnum evertissent, Aegyptum, Africam, Aethiopiam, ipsam etiam Hispaniam incursionibus vastassent, cum mille contingentis navibus Constantinopolim oppugnantes, iam iamque ut sperabant capturi, deiparae suam urbem tuentis ope contriti sunt, primum plusquam viginti millibus ipsorum a Bulgaris caesis, deinde foedissimo ad Sosthenium naufragio classe maxima ex parte deleta; denique saeva fame ipsorum reliquiis usque ad eum humanorum cadaverum, quin et stercoreum, adactis, dum tot mala pauci superstitēs fugientes cum residuis navigiis per Aegaeum currunt, immissa divinitus grandine ardenti, cuius fervor picem qua tabulae navium agglutinabantur liquefecit, cum sua ibi omnes classe perierunt, tribus tantum navibus ad cladis iudicium domum reversis. *διὰ τὰντα (subiicit idem auctor) τὰ ἐπιφανῆ θαυμάσια τῆς πανάγνου καὶ θεομήτορος τὴν παρούσαν ἑορτὴν ἑορτάζομεν. ἀκάθιστος δὲ ἐλεῖται, διότι ὀρθοστάτην τότε πᾶς ὁ λαὸς κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὸν ὕμνον τῆ τοῦ λόγου μητρὶ ἤμελψαν, καὶ ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις οἴκοις καθῆσθαι ἐξ ἔθους ἔχοντες, ἐν τοῖς παρούσι τῆς θεομήτορος ὀρθοὶ πάντες ἀκρωμέθη.* hoc est: *propter haec omnia tam admiranda a castissima dei genitrice opera patrata praesentem diem festum celebramus. Acuthistos vero, quasi carens sessione, dictus est, quod populus tota nocte stando hymnum deiparae concinat, quodque cum*

in aliis aedibus ex more sedere liceat, in istis divinas matris erecti omnes stantes auscultamus.

ἄκτουάριος p. 530 v. 10. quare hic Cabailas prae caeteris intellexerit imminere mortem aegrotanti Augusto, non aliam comminisci verisimiliorem causam queo, quam quod huic ex officio incubuerit peculiaris cura τοῦ νοσηλεύειν καὶ νοσοκομεῖν imperatorem morbo laborantem, intima, inquam, et quae tale tempus postulat, febrienti corpori ministeria exhibendi. cur porro talem ministrum ἄκτουάριον Pachymeres vocet, non facile occurret praecoccupatis opinione communi, quam secutus Casaubonus, notis in Trebellium Pollionem, reprehendit Paeonium Graecum interpretem Eutropii, quod quam in lib. 9 Breviarii Eutropiani, ubi de Victorino agitur, Latine scriptam repererat *actuarii* vocem, ipse Graeca ὑπομνηματογράφου non reddiderit, sed proprium eam viri nomen putaverit, in quo secundo sine dubio Paeonius peccavit, est enim illic ex auctoris mente *actuarius*, ut ex Aurelio Victore et Trebellio Pollione quos Eutropius describit clarissime patet, non proprium personae sed appellativum vocabulum, vitas genus et conditionem exprimens. de caetero erraturum contendo fuisse Paeonium, si ὑπομνηματογράφου pro actuario posuisset, errorem eorum qui speciem pro genere usurpant. quantum enim ex multis colligens autumo, actuarii universim dicuntur qui ministeria humilliora usus quotidiani opus his habentibus adhibent, quales servi plerumque veteribus erant, unde non usque adeo imperite idem Paeonius δούλου vocem ἀκτουαρίῳ adiunxit. sub hac universalitate familiarium administratorum puto comprehensos commentarienses ὑπομνηματογράφους, sed et νοσοκόμεους infirmorum curatores et chirurgos et horum in quavis vitae necessitate aut commoditate subadiuvaa. qualium oum plurimam esse oporteret copiam in obsequio castrorum Romanorum, ex iis fuisse non parva ex parte conflatum arbitror actuariorum corpus, quod Aurelius Victor illam ipsam Victorini tyranni per Attititanum quemdam actuarium, cuius ille uxorem stupraverat, procuratam caedem memorans; describit his verbis: *tantum actuariorum, quorum loco Attititanus habebatur, in exercitu factiones vigent, ut arduum petentibus malitia patraretur. genus hominum, praesertim hac tempestate, nequam, vaenale, callidum, seditiosum, habendi cupidum atque ad patrandas fraudes velandasque quasi a natura factum, annonae dominans, eoque utilia curantibus et fortunis aratorum infestum, prudens in tempore his largiendi quorum vae-* P 367
cordia damnoque spes contraxerit. haec Aurelius Victor; quae cuncta ὑπομνηματογράφους, amanuensis aut exceptoribus eorum quae dictantur, convenire qui dixerit, nae is milites Romanos fecerit nimis literatos: tum praeterea laboraverit in expedienda ratione, cur id genus annonae dominaretur? quam ve-

risimillimam reddat, qui panifices, pistores, opsonatores, caupones, coquos, propolas, pincernas, castrorum frumenti menstrui dimensores, et caeteros id genus ad inseruiendum militantibus auctoratos, in istum numerum compergit. ego vero non parvam talium ministrorum partem fuisse arbitror aegrorum aut morbo aut vulnere corporum curatores, chirargos, pharmacopoeos, valetudinarios; qualium assectari solitam exercitus Romanos numerosissimam multitudinem ex officio et publicis impensis extra omnem dubitationis aleam est. atque adeo ex hac observatione puto lucem affundi ad intelligendum locum quendam in Novella Justiniani cxvii, ubi praescribens imperator qua caritadine debeat mulieri more viri eius militatum profecti constare, ut rite possit ad alteras nuptias transire, decernit, *siquidem in scholariorum classe vir ille meruerit, a primis scholas in quam scriptus fuerat, et insuper ab actuario, hoc est, ut opinor, a chirurgo vel valetudinario ministro, qui videlicet ei morienti adstiterit, testimonium iureiurando firmatum reddi de eius morti.* verba legis haec sunt: *εἰ δὲ σχολάριος ἦν ἑκείνος οὐ κατὰ τελευτῆς ἢ ἀμφισβήτησις ἐστὶ, κατὰ τῶν πρώτων τῆς σχολῆς καὶ ἀκροατορίου* etc. hosce generatim actuarios militarium nomine designatos a Trebellio Pollione crediderim equidem, dum in libro de Triginta Tyrannis de Victorino, cuius supra memini, sic scribit: *solus Victorinus in imperio remansit, qui et ipse, quod matrimoniis militum et militarium corrupendis operam daret, a quodam actuario, cuius uxorem stupraverat, composita factione Agrippinas percussus* etc. in his Trebellii verbis alterutram istarum vocem *militum et militarium* superfluum esse putavit Casaubonus, iure in hoc a Salmasio reprehensus. qui ipse Salmasius dum subiicit *militares* dici eos qui missioneem a militia acceperant, ut consulares dicuntur qui consules fuerant, mihi quidem non persuadet rem ita semper habuisse, etiam non negam aliquando id usu venisse. non credo, inquam, quoties apud quemlibet scriptorem *militaris* aliquis dicitur, toties intelligi militem emeritam. nam saepe militaria ea vocantur quae ad milites pertinent, ut arma et vestimenta et equi; et calorum, lixarum, institorum, qui castra frequentant ut militibus inserviant, militaris turba dicitur. quidni ergo qui militibus quocumque nomine ministrant, quales erant actuarii, ut ostendimus, militares dici poterint? sane ita vocem illam usurpatam a Pollione, attentius verba eius perpendenti patet. quia enim dicturus erat necis causam Victorino fuisse uxorem actuarii stupratam, praemittere illum oportuit non militem solum sed *militarium* etiam, hominum quovis officio militiam sequentium, ex quo genere *actuarii* erant, matrimonii corrupendis eum operam dedisse. quare *militarium* vox ad paulo post inductam *actuariorum* mentionem digitum intendit. haec mihi fuere suspicandi causae, Cebesiam

cuius hic meminit Pachymeres νοσοκόμον et valetudinarium curatorem Michaëli Palaeologo moribundo adhaesisse; cui cum intima eius temporis admoveret ministeria, facile signa mortis instantis observare potuerit. tales enim imperatoribus Constantineopolitanis per haec tempora ministrare consuevissent, qui actuarii nomine in Palatinae dignitatis honorem evecto in aula versarentur curen-
dae Augustorum valetudini, docet nos locus Georgii Acropolitae in Hist. p. 34 ed. Reg. ἀντιλγει δὲ τοῖς λεγομένοις ὁ ἰατρός Νικόλαος, ἀνὴρ ἤμιστα μὲν φιλοσοφίας μετασχών, ἄκρος δὲ τῆν οἰκείαν τέχνην, καὶ μάλιστα τὴν διὰ πείρας γενοσοκομένην. πάνν δὲ οὗτος ἠγαπάτο τῇ βασιλίδι, ἀκτουαρίου δὲ εἶχε τιμὴν. en Nicolaus medicus in arte sua excellens, et praesertim eius praxi atque usu dexter, in obsequio erat Irenes Augustae actuarii dignitate: quidni parem operam, pari auctoramento tituli, Michaëli Augusto memoratus hoc loco Cabasilas navaverit?

ἀλλ' ἄγεια p. 310 v. 4. hic vocem ἀλλόγιος Vaticanus in- P 368
terpolator, ut solet quando non intelligit, omittit. ne quaeramus originem huius vocabuli in Graeca lingua, deterret auctor ipse, qui non obscure indicat peregrinum id esse et usu illic vulgari militum plerorumque exterorum tritum. ego donec verisimilius aliquid afferat quispiam, suspicor Gallicum esse aut deformatum ex Gallico. nam Galli sive Franci, ut notissimum est, permulti ab annis ferme ducentis occasione sacrarum expeditionum in illis partibus militaverant. hi porro cum soleant sedes ad hibernandum attributas militibus in pagis aut oppidis *allogiamenta* sive *allogia* vocare (hodie dicunt *les logemens de gens de guerre*), ea Pachymeres unius literae mutatione *allagia* vocaverit. res autem satis suadet ipsa, ista corpora diversi generis militum contuberniis et hospitibus fuisse divisa, ita ut Paphlagonēs verbi gratia uno in oppido stationem haberent, Thraces in alio, Phrygēs Macedonēs Mysi Cares et reliqui similiter, atque adeo tot essent corpora quot *allogia* sive *hospitia* aut *loca* hibernis attributa, unde invaluerit ut ipsae illae legiones *allogia* sive *allagia* dicerentur. haec si minus cuipiam arriserint, remittam equidem eius causa non gravate de origine ac notatione de notione quidem vocis vereor ut possim, cum eius auctorem habeam idoneum. Georgius Acrop. c. 59 Hist. p. 66 ed. Reg. de quodam Constantino Margerite, primum dicit fuisse illum ἄρχοντα ἀλλόγιον αὐτοῦ, nimirum imp. Theodori; tum pag. sequente id ipsum explicans ait ὁ δὲ βασιλεὺς Θεόδωρος ἄρχοντα τῆς αὐτοῦ κατανόμακε τάξιως. Constantinum Margeritem quem ante dixerat ἀλλόγιον βασιλέως ἄρχοντα, nunc vocat ἄρχοντα τῆς τάξιως βασιλικῆς. igitur idem τάξις et ἀλλάγιον. τάξις autem et τάγματα legiones aut cohortes Graecis dictas quis nescit *)?

*) cf. Poiné. Glossar. alterum (Andronic.) v. ἀλλαγὴ extr.

Ἀλβανίται p. 357 v. 13. agit de vicinis Dyrrhachio populis, aut potius suburbanis rusticis. Albanorum regionem in Macedonia Ptolomaeus agnoscit. porro antiqua Macedonia postremis hisce Orientalis imperii senescentis temporibus in quatuor divisa partes priscum nomen in sola mediterranea retinuerat. pars vero eius confinis Dalmatiae et Illyrico Albania iam tunc, uti et hodie, appellabatur; ubi erat Dyrrhachiensis civitas, cuius casus terrae motu evercae hic memoratur. ex Albania porro recte gentile nomen formatur Albanitae.

ἀμφοαλῆς p. 508 v. 10. videtur usurpare ἀμφοαλῆν ut proprium viri nomen, quamquam et videri possit appellativum vocabulum dignitatis, praefectum maris indicans; cuius et notionis et vocis usum satis celebrem apud hos scriptores Neograecos quivis in iis versatus novit, et docet Meuranius verbo *Ἀμφοάλιος* et *Ἀμφοᾶς*. ego sine praecudicio rem integram in medio relinquo, exprimens in versione Latinis literis eam ipsam vocem, quam lector pro suo arbitrio vel proprie vel appellative sumere poterit.

P 369 *ἀναδέχασθαι καὶ ἀναδοχή* p. 256 v. 14. hoc loco duas illas voces *ἀναδοχῆς* et *ἀναδέχοιτο* peculiari quadam usurpari ecclesiastica notione, facile attentius omnia circumspicienti patet. videtur autem prius vocabulum *ἀναδοχῆς* in eo hic significato poni, ut indicet absolutionem sacramentalem in tribunali confessionis arcae impertiri poenitentibus solitam a sacerdote iurisdictionem ad id ordinariam vel delegatam habente. similiter verbum *ἀναδέχασθαι* exprimit actionem ipsam sacerdotis absolventis. continet autem posterior pars huius sententiae rationem prioris: ideo enim scribit auctor increpitum Iosephum quasi absolvisset in foro conscientiae Augustum contra voluntatem patriarchae; quod postquam excommunicaverat Augustum patriarcha, vetuisset nominatim ne etiam eius confessorius Iosephus ipsum arcano confitentem deinceps audiret aut absolveret. id tamen sibi fuisse prohibitum negabat Iosephus. sane scimus dissimulando permisisse patriarcham ut Augustus, licet a se interdictus sacris, aliqua tamen participatione sacrorum uteretur; ut distincte Pachymeres refert, inconsequentiam eius facti excusans, l. 8 c. 14. quare fieri potuit ut et ipse relinquendo illi usu libero confessionis arcae conniveret, non interdicendo Iosepho eius confessorio ne ipsi poenitentiae sacramentum privatim ministraret. vide quae annotamus verbo *πνευματικός*.

ἀναφορά p. 375 v. 8. *ἀναφορά* hic sonat *prolationem*, ut alibi *προφορά*. notum enim *προφορικὸν λόγον* opponi *ἐνδιάθετον* apud Graecos, ut apud Latinos opponitur sermo voce prolatus mente concepto. videri etiam potest adhibita vox quae propter compositionem ex praepositione *ἀνά*, repetitionem aut resumptionem significante, innueret istam pronuntiationem inter

sacra publicam nominis papae non nunc primum institutam, sed cum olim ante schisma fuisset usitata, nunc restitutam.

Ἀνέμα πύργος p. 378 v. 16. de Ioanne Vecco agit turris haec Anemae, quae, ubi et unde sic dicta sit, docet Anna Comnena l. 12 Alexiadis p. 364. ubi postquam deprehensam Michaëlis Anemae in imperatorem Alexium coniurationem retulit, et se ipsam curasse decretas ipsi in poenam excaecationis gratiam damnato fieri, subdit ductum eum fuisse in turrim prope palatium aedificatam, et ibi habitum in custodia. adscribit deinde haec verba, quae indicant isti deinceps loco *turris Anemae* appellationem adhaesisse. οὐπω δ' οὗτος τῆς εἰρηκτῆς ἐλευθεροῦτο, καὶ τὸν Γρηγόριον αὐθις ἢ τοῦ Ἀνέμα εἶχεν εἰρηκτῆ πύργος δ' ἦν τις τῶν ἀγγοῦ τῶν ἐν Βλαχέρνας διακτόρων διακειμένων τευχῶν τῆς πόλεως, ὁ τοῦ Ἀνεμᾶ καλούμενος, ὡσπερ τι λάχος τὴν ἐπανομίαν ταυτηνὴ κληρωσάμενος διὰ τὸ πρῶτως τὸν Ἀνεμᾶν σιδηρόδετον δέξασθαι ἐπὶ πολὺν ἐν αὐτῷ χρονοτριβήσαντα χρόνον. haec ibi Anna; quae sic olim vertimus. *non dum is eo carcere liberatus fuerat, cum alium hospitem Gregorium haec quae prius Anemae fuerat unius custodia excepit. turris autem erat una quaedam ex iis quae per moenium civitatis partem Blachernarum regiam proxime spectantem certis intervallis dispositae sunt. ea insignem ex eo quem narramus eventum appellationem in omne tempus propriam nacta est: turris iam passim Anemas vocata, propterea quod Anemam ferro victum primum acceperit diuque tenuerit.*

ἀνεμοπύλας p. 410 v. 21. de Icario ait fuisse illum *κατάρχοντα νήσου μεγίστης ἦν ἀνεμοπύλας ἴθος τοῖς ἐκεί καλεῖν*. non esse hoc nomen illius insulae vulgare ubique, docet ipse auctor, dum ab incolis id proprie usurpari solitum admonet. an verum et omnibus notum huius insulae nomen Lipara fuerit, quae septem aut, ut alii, decem Aeoliarum insularum maxima et unica inter omnes habitata fertur, viderint peritiores. ego P 370 *ἐπέγω*, quoad indicium occurrerit certius. si hoc sit, apparet causa cur hanc insulam Pachymeres *μεγίστην maximum* dixerit, licet nec Cretae nec Siciliae comparabilem, respectu videlicet ad sex aut novem Aeolias minores.

ἀντιδωρον p. 361 v. 2. rursus de eodem p. 407 v. 8. erat hic merus, non consecratus aut in Christi corpus conversus panis, qui cunctis promiscue inter sacra in ecclesia distribuebatur apud Graecos, uti et apud Latinos, ritu hodieque vigente. dictus *ἀντιδωρον*, quod vice sacri doni eucharistiae, dispositione, quam exquisitissimam Christi corpus requirit, non praeparatis, ministraretur. de hoc fuse et erudite Iacobus Goar Ord. Praed. Notis ad Eucholog. p. 154, quem vide.

ἀντιπικρονία. hanc vocem a Pachymere p. 375 v. 8. usurpatam ad significandum illegitimum irregularem et sacris

canonibus contrarium usum, coniectura divinavi, cum codices omnes ibi manifestissime corrupti aliter nec intelligibiliter eum locum exhiberent. advertat aequum animum prudens lector et iudicet. isto quod indicavi capite libri V disserens imperator apud patriarcham et synodum de concilianda inter ecclesiam Latinam et Graecam pace, enumerat capita de quibus conveniendum esset, ut pax illa coalesceret; et contendit demonstrare nullum eorum tale esse a quo admittendo abhorreere quisquam debeat metu culpae consciscendae. primum enim *λειτουργεῖν τε καὶ μνημονεύειν*, quibus verbis, prout ea suis locis in hoc Glossario enarramus, significavit, priori quidem admittere Latinos in communionem sacrae Liturgiae, hoc est eam ipsis praesentibus et communiter orantibus non aversari celebrare, altero vero mentionem papae facere publicam in liturgicis precibus: ea, inquam, ambo esse licita evicisse sibi visus est auctoritate Mannēlis patriarchae cum sua synodo et Ioannis Ducae imperatoris, quos missa legatione illa ultro promississe papae, si abstineret a iuvandis Latinis qui Constantinopoli tunc potiebantur, ostendit ex codice ecclesiae ad fidem eius rei gestae faciendam prolato. demonstrat deinde eorumdem auctoritate Latinos propter additionem in symbolo non esse habendos haereticos, cum illi nihil tunc aliud a Latinis exegerint, nisi ut additamentum istud a symbolo tollerent, nihil prohibentes quominus in caeteris scripturis id retinerent et legerent; quod ostendit doctrinam ipsam ac dogma nequaquam ipsis displicuisse, ac consequenter crimen hic haeresis, iudicio eorum, non fuisse. hanc puto esse sententiam illorum verborum, alioquin huius scriptoris more ac peculiari genio sane perplexorum: *πῶς μὴ κατηγοροῦντες ὅλας ἀσβείας* (huic voci Vaticanus substituit *ἀρεσιν*, non male) *τοῦς Ἰταλοῦς, ἤξιλον παραιροῦντας τὴν προσθήκην τοῦ συμβόλου, ἐν ταῖς λοιπαῖς γραφαῖς ἀνάγραπτον ἔχοντας, συνδιέναι τοῖς πεφρασμένοις* (ita clare ambo codices optimi B et A, cum fragmentum a Petavio editum *πεφρασμένοις* legat) *ἀναγινώσκοντας*. haec sic ad verbum sonant: *ut omnino non accusantes impietatis sive haereseos Italos, petierint, sublato modo additamento e symbolo, in reliquis scripturis id conscriptum habentes, simul efferre cum aliis quas ex iis chartis pronuncians legerent*. hanc plane sententiam, paulo clarioribus dumtaxat verbis, interpretatio eius capitis nostra exprimit. transit denique ad demonstrandum nihil esse illiciti in admittenda commemoratione nominis papae in liturgicis precationibus Graecorum. et de hoc capite sic loquitur in codice Barberino: *τινὰ δ' ἔχειν τὴν κοινωνίαν ἢ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος, ὅπου γε καὶ μὴ πάσας ὄντας τοὺς ἄλλους ἀνάγκη μετέχειν τοῖς κοινωνίας τοῖς ἐκκλησιαζουσι συνισταμένους λειτουργοῦντος τοῦ ἱερέως, καὶ τὴν τριάδος χάριν παραδιδόντος κοινῶς*. Allatianus in hoc tantum discrepat

quod articulum praepositivum τήν ante vocem κοινωνίαν non habet; uti neque editio Petaviana. porro cubare in mendo verba P 371 illa ἔχειν κοινωνίαν vel τήν κοινωνίαν inde manifestum est, quod infinitivus ἔχειν non potest cohaerere, salva syntaxi, cum nominativo ἀναφορά, qui sequitur. unde sine dubio Pachymeres scripserit ἔχει in praesentis indicativi tertia persona. quid ergo illud γ redundans in omnibus exemplaribus, in Barberino vero omnium optimo praeterea articulus τήν; quid haec, inquam, aliud dixerim quam vestigia in apographis adhuc extantia archetypae scripturae? auctor videlicet sic initio scripserat, τίνα δ' ἔχει ἀντιμανονίαν; pro quibus exscriptores perperam posuerint τίνα δ' ἔχειν κοινωνίαν, securi σολοιμισμοῦ et perturbationis inextricabilis in quam tota sententia per istud ipsorum παρόραμα implicata remanet; ut nihil dicam de taediosa repetitione eiusdem nominis κοινωνία altero statim post versu, et quidem sensu insulsissimo. quid enim magis ἀσυλλόγιστον fingi potest quam hoc modo argumentari: *quam enim habet communionem prolatio nominis, cum alios qui papae non sunt necesse sit participare communioni etc.?* non me fallit videri alicui posse vocem κοινωνίαν priori loco positam usurpari in ea notione qua κοινόν interdum immundum sonat, ut significet *labem ac maculam*, sententia iam utcumque tolerabili, sed quae non tollit verisimilitudinem longe maiorem emendationis nostrae, ad quam ideo non dubitavi conformare editionem. si quis quaerat quomodo Vaticanus codex hunc locum expresserit, sciat totum omisiisse; sic plerumque, cum quid ambigui occurrit, defungi solitus.

ἀντιλλάξας p. 140 v. 4. agit de militibus Caesaris insidiantibus urbi Constantinopolitanae, quam improviso interciperi parabant, summo propterea silentio agentes, ne responsantibus e muro quibusdam proderentur. codd. B et A cum simplici λ scribunt, Vatic. alterum λ addit. audio in vulgari Graecis hodie usitata lingua ἀντιλλάξας dici pro ἀντηλλάξας ab ἀνταλλάττω, noto iam vocabulo; quod fortasse noster expresserit more populari. si minus hoc placet, reponi posset ἀντιμαλαξάντων ab ἀντικλάξω quasi ἀντικλάγγω.

ἀντιστατικὸς ὡς p. 480 v. 9. habebat, ut apparet, in animo haec scribens Pachymeres locum Hermogenis περὶ στάσεων, ubi explicans quod sit ἀντίστασις, sic scribit: *γίνεται ἀντίστασις ὅταν ὁμολογῶν ὁ φεύγων πεπονηκέναι τι ὡς ἀδικημα, ἀνθιστῆ ἕτερον τι εὐεργέτημα μείζον δι' αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος παροφικόνον.* hoc est: *fit ἀντίστασις sive comparatio, quando reus confitens se fecisse aliquid quod maleficium vocetur, opponit ex adverso maius aliquod beneficium cuius auctor fuerit maleficium illud committendo.* veluti cum peregrinus accusatus quod contra leges murum urbis conscenderit, fatetur id a se factum, sed addit se hoc agendo servasse civitatem, repulsis hostibus, qui tunc

nullo civium sentiente murum infesti scallis admotis superaverant. hinc patet quid velit hoc loco noster, dum ait pacem ab Ephesino et aliis *ἀντιστατικῶς* dumtaxat admissam, confitendo nimirum eam malam esse, sed maiorum malorum vitandorum causa recte toleratam arbitrari. in quo detegitur ultimus receptus schismaticae contumaciae, et declaratur quam parum sincera fide plerique tunc Graecorum istam cum Latina ecclesia concordiam sint amplexi.

ἀποστολή p. 124 v. 7. inter causas quae imperatorem Palaeologum moverunt ad absistendum coepta oppugnatione Galatae obsidionemque solvendam, enumerat sparsam famam auxiliorum a sede Apostolica iam submissorum obsessis validorum et iam adventantium. *ἀποστολή* igitur hoc loco nihil aliud quam sedem Apostolicam Romanam sonat.

ἀπόφασις p. 268 v. 14. denuntiarunt patriarchae damnationem ipsius et depositionem iudicio synodi decretam. unde intelligitur in titulo cap. sexti, qui sic habet: *ὅπως συναχθέντων τῶν ἀρχιερέων τὸ τέλειον μήνυμα καὶ ἐπὶ τούτῳ ἡ ἀπόφασις γέγονε*, vocem *ἀπόφασις* damnationem sonare. scio non esse hanc vulgarem huius vocabuli notionem. tamen aliquid simile significare interdum, ostendunt loca classicorum auctorum, vulgaribus etiam lexicis relata. mihi sufficit Hesychius, apud quem lego *ἀπόφασις, κρίσις, ψῆφος, δίκη*. et vetus lexicon anonymi editum a Vulcanio *ἀπόφασις* sententia.

ἀπροσποιοῦμαι p. 496 v. 4. verbum istud alibi non reperi. et Vaticanus, ut solet in obscuris, et hoc et comma cum eo totum omisit. caeterum huius notio ut contraria τῷ *προσποιοῦμαι* debet, opinor, accipi. notum autem quid *προσποιεῖσθαι* sit, assumere, adiungere, admovere sibi; ut solent principes eos quos sua gratia dignos putant. ergo *ἀπροσποιεῖσθαι* erit excludere ac reiicere. quod huc belle quadrat, ut Acropolis favore ac familiaritate imperatoris significetur excidisse.

ἄρματα. in notione vocis *ἄρμα*, qua currum designari sciunt omnes, innovasse recentiores Graecos aliquid, et allini sibi Latinorum usu passos esse ut armaturam et instrumenta inferendi aut propulsandi vim ea significarent, docet Thomas Magister id reprehendens his verbis: *ἄρμα ἐν ᾧ οἱ ἔκποιοι ζεύγνυνται. οἱ δὲ ἐπὶ ὀπλων λαμβάνοντες οὐ καλῶς χρῶνται*. percubuit id tamen satis, ut adversus eiusmodi censuram tueri se quispiam exemplis queat. omitto quae testimonia eius notionis refert Meursius, quaeque apud scriptores etiam non usquequaque barbaros facile occurrunt. admonéo tantum Pachymerem, utcumque alias antiquarium, huius *νεωτερισμοῦ* teneri manifeste. duo eius annotavi loca in quibus vocem *ἄρματα* si quis currus interpretaretur, ab eius mente aberraret. p. 134 v. 8 sic scribit de Ioanne Duca imperatore *κατωχύρου τὰ φρούρια εἰσφ καὶ ἄρμασιν*.

specie ipsa prima apparet complecti eum duo maxime necessaria praesidiarii arcium, alimenta et arma. si quis tamen contentiosior currus etiam in apparatu tuendarum arcium non inutiles interdem aut etiam ad convectionem commeatuum necessarios hic memoratos velit, nae huic extorquebit pertinaciam quod ibidem mox *περὶ ἄρμάτων* dicitur, ea esse ex eo genere rerum cuius nunquam affatim utentibus sit; unde mox additur, id reputantem illum imperatorem iussisse addi catalogis gratis suppeditandarum e fisco militi rerum arma omnis generis et usus; ubi in Graeco est vox *ὄπλα* manifeste ut *σὺνὸνυμα τοῦ ἄρματος* prius memorati posita. clarissime etiam eadem vox *ἄρματα* pro *ὄπλα* usurpata reperitur p. 419 v. 14, ubi Pachymeres ait Venetos aliquando ditiores splendidioreque Genuensibus fuisse, a quibus, vice rerum humanarum, postea divitiis et cultus magnificentia superati sint. ergo priorem illam Venetorum magnificentiam memorans, ait eorum *συνέδριον*, hoc est proceres patricios, ex quibus in ea urbe senatus constat, *πλούτῳ καὶ ἄρμασι καὶ παρασκευαῖς ἀπάσαις* Genuensibus olim praestitissae. hic ne *ἄρματα* currus interpretemur, prohibet, si nihil aliud, certe situs urbis Venetae ad maris aestuaria sic posita ut cymbis per eam, non rhedis commeetur. quare ridiculum faceret Pachymerem, qui eum dicere iuberet senatores olim Venetos in sua urbe specie rhedarum et magnificentia curruum copias ostentasse. ut omissam ex aliis huius historiae locis, quod alibi observo, apparere, ne P 373 in urbibus quidem in plano et sicco aedificatis, iisque regis, frequentem ea tempestate curruum rhedarum aut essedorum, splendide praesertim ornatorum, usum fuisse. ergo sine dubio *πλούτῳ καὶ ἄρμασι* divitiis et armis vertendum fuit. nimirum armis pretiose ornatis instructi gaudebant apparere, more a satirico laudato, dum adducit ex heroicis temporibus exemplum cuiusdam gemmis non ad ornanda pocula, ut Virro quidam faciebat, uti soliti, sed ess in vaginae fronte ponere, hoc est in capulo, conspicuo videlicet loco, ostentare: alludit enim illud Virgilii *stellatum iaspide fulva* ensem Aeneae tribuentis. sed haec *ἐν παρέργῳ μέρει*. summa sit, *ἄρματα* in his duobus Pachymeris locis pro *ὄπλοις* positum, et arma Latina notione designare, nec ad currus nisi absurde referri posse*).

ἀρπεδῶν p. 293 v. 17. *αὐτὸς πέμψας καὶ ἀρπεδοῦσιν ἐνδειῖσθαι παρασκευάσας*. haec licet in contextu disiuncta sic aptanda sunt. significat Germanum patriarcham, valida ad ipsum throno deiiciendum conflata factione, persuasum supina credulitate studere sibi imperatorem quam maxime, confidenter indicasse ipsi opus sibi esse donativis, quibus spargendis adversantium reconciliaret animos. quam ad rem, in dissimulatione per-

*) cf. Glossar. alterum v. *ἀρματοφυλάκιον*.

astens Michaël Augustus, nummos ei aereos argenteosque misit, quos dum solemnibus litaniarum pompa in festo palmarum procederet, patriarcha iactaret in confertam plebem. haec dona vocat noster ἀρπεδόνας, quae vox proprie significat lineas aut funes hamo praefixos, quibus pisces escae inbianes infixae avidè voratis capti trahuntur in piscantis manum. atque haud scio an non propterea lineam divitem huiusmodi gratuitas rapinas in plebem ambitiose sparsas alicubi vocaverit Martialis, quod his velut lineis piscatoriis, sed aureis et amabilioribus, hominum studia et voluntates capiantur. quamquam nec ignoro nec improbo quae alia eruditi interpretes in eum locum commentantur*).

ἀτηρόν p. 150 v. 17. pro ἀτηρόν hoc loco Vaticanus codex scribit λυπηρόν: notius id enim. noster videlicet veterum scriptorum abstrusiora vocabula libentius usurpat. Hesychius ἀτηρόν exponit βλαβερόν. inde fit ἀταρτηρός per epenthesim, vox Homero Hesiodoque frequentata. Eustathius ad Iliad. α. originem vocis ἀτηρόν ducit a nomine ἄτη noxae, calamitatis. damnum. cave obtempere Constantino in Lexico iubenti pro ἀτηρός rescribere ἀτειρός. quae mihi causa fuit haec hoc loco admonendi, alioqui tacituro de voce ἀτηρός, ut ex vulgari veteris Hellenismi notitia satis perspecta.

ἀτάλλειν p. 44 v. 14. agit ibi loquens Muzalo de puero Ioanne Augusto; quem eo subditis amabiliorem videri debere ait, quod per aetatem adhuc simplicem, sine fuco, puerili securitate operetur. est ἀτάλλειν, inquit Eustathius ad Iliad. δ, ἐκ τοῦ ἄττειν καὶ ἄλλισθαι. quod idem repetit ad Iliad. ε, addens ob euphoniā dempto uno τ scribi ἀτάλλειν; quod tamen noster hic non est secutus, sonat autem id verbum movere ac proferre se libere in omnem partem, naturae indulgendo, citra metum aut respectum; quod et bestiarum est et puerorum, quos nondum ratio compescit. vocabulum plane Pachymeriani generis, priscum, populariter loquentibus inusitatum, e scholiasticis poetarum in historiam intextum; qualibus hic auctor delectatur.

P 374 αὐθεντοπουλεύειν. puer princeps aut regnantis filius parvus, cum procedente in primam pueritiam infantia committatur natalibus congruum accipit et ministerio ac satellitio circumdatur, αὐθεντοπουλεύειν dicitur Graeciae recenti, cuius usu vox πούλος ὑποκοριστικὴ est. ut ergo αὐθέντης dominum, ita αὐθεντοπούλος parvum dominum sonat. hinc intelligitur quod scribit noster p. 24 v. 6 de Muzalonibus tribus fratribus Theodoro imperatori caris, quod ei, cum primum puer familiam principalem habere coepit, in ephebos honorarios dati fuissent. ἄνδρας οὐκ εὐγενεῖας μὲν μετέχοντας τὸ παράπαν, εἰς παιδοπούλους δὲ αὐθεντοπουλευομένῳ τεταγμένους αὐτῷ.

*) cf. Glossar. alterum v. ἀρχή.

αὐτοπρόσωπον ἀντιφάρμακον p. 212 v. 8. proverbium indicans efficaciam praesentiae in tractandis negotiis, praesertim reconciliationum, quae longe citius et facilius a coram affante et os ac vultum notum exhibente transiguntur quam ab absente per literas aut internuncios. hoc adagium in vulgatis collectionibus nondum reperi.

ἀψικορῶν p. 298 v. 11. verbum hoc ab alio usurpatum videre non memini. tamen ex vulgata notione vocabulorum *ἀψικος* et *ἀψικoria* Platoni Plutarcho et Luciano tritorum, facile intelligo recta analogia formatum verbum *ἀψικορεῖν*, quod sonet in satietatem cito venire rei aut personae alicuius. perapte ad sententiam loci, quo significatur cito pertaesum imperatori Germani patriarchae, quem paulo ante tanto studio promoverat.

Βαρβάρα p. 270 v. 19. res indicat regionem quandam aut partem Constantinopolitanae urbis aut suburbiorum eius Barbaram dictam, forte a vicino templo S. Barbarae martyri dicato. sane Constantinopoli fuisse templum celebre S. Barbarae nomine, docet Petrus Gillius l. 2 c. 2 Topographiae Constantinopol, quod videtur collocare in prima regione, quia vero hoc *κελλύδριον*, de quo hic agitur, dicitur fuisse mirifici Nicolai, hoc est ei dicatum et ex eo nuncupatum, suspicari licet proxime illud adhaesisse templo in honorem eiusdem S. Nicolai a Iustiniano olim exstructo, ut refert Procopius l. 1 de Aedificiis c. 6.

Βαρδαρειώται p. 321 v. 3. corrigenda forte sit huius vocis scriptura, mutato *ε* in *ι*, ex Codino c. 5, ubi postquam Bardariotarum vestitum et ministerium explicuit, de iis haec subiungit: *τούτους πάλαι Πέρσας κατὰ γένος ὁ βασιλεὺς μετακίσας ἐκείθεν εἰς τὸν Βαρδάριον ἐκάθισε ποταμὸν, ἀπ' οὗ καὶ Βαρδαριώται καλοῦνται. hos genere Persas imperator inde translatus constituit prope Bardarium amnem, ex quo Bardariotae vocantur.* Bardarum hunc amnem appellat Anna Comnena l. 1 p. 18, ubi eum describit et in Thessalia collocat, uti et noster eum memorans l. 1 c. 10. eum Nicetas initio l. 3 videtur *Ἄξειον* Axium vocare. verisimile est Pachymerem, cum *Βαρδαρειώτας* scripsit, id gentile nomen non ex Bardario Codini sed ex Bardaro Annae formasse; unde recta analogia *Βαρδαρεύς* et *Βαρδάρειος* fluere possunt. utut sit de vocabulo, de re ipsa constat, gentem hanc origine Persicam, domicilio Thessalam, ab imperatoribus Byzantinis aut etiam proceribus horum consanguineis adhiberi solitam ad certum genus satellitii propriis insignibus distincti, eo ferme modo quo principes Europaei hodie Helvetiis utuntur.

βασιλογραφεῖον p. 492 v. 1. ita codd. omnes, etiam P 375 Vaticanus. unde intelligendum crimen libelli contra imperatorem scripti lecti habiti peculiari vocabulo *βασιλογραφεῖον* fuisse vocatum, et ei mortis poenam constitutam.

βεβράναις p. 492 v. 19. ita concorditer tres codd. nisi quod Vat. ad βεβράναις addit συμπίσση, omīssa voce οὔσι. voluit opinor ponere σύν πίσση, ut significaret picem additam membranīs urendis supra caput Caloīdae; qui sic capillis flamma applicata correptis excaecatus miser est. βεβράναις puto dictum pro μεβράναις ex voce Latina *membranae*: quid enim aliud aspicer? quin nisi me deterreret consensus codicum, crederem errore librariorum scriptum βεβράναις pro μεβράναις, eo deceptorum, quod in primis exemplaribus unde exscripsere, τὸ β ea figura pingeretur quae parum distat a μ. hoc fieri plerumque solitum esse, norunt qui in codicum Graecorum manu exaratorum lectione versati sunt. locum porro hunc, ut in codd. duobus B et A legebatur, emendandum ex Vaticano putavi, restituto in locum verbi οὔσι τῶ σύν πίσση, quod ille suggerit satis ad rem faciens.

Βέκλας p. 28 v. 14. τὸ συμβάν ἐπὶ τῷ πάλαι Βέκλας. notissima est impostura Photii, qua sui revocationem ab exilio eblanditus est a decepto Basilio imperatore, fabulosa eius genealogia supposita, in qua ipsum Basilium propheticē designatum comminiscabatur vocabulo *Beclas* formato e primis literis nominum Basilii ipsius, tum huius coniugis Eudociae, filiorum praeterea ipsius quatuor, Constantini, Leonis, Alexandri, Stephani. ea fusa narrantur a Niceta in vita S. Ignatii patriarchae CP et a Constantino Manasse.

Βλάγχα p. 365 v. 14. τὸ δὲ πρὸς τὸν Βλάγχα. ita cod. Allatianus. Barberinus vero τὸ πρὸς τῷ Βλάγχα κοντοσκελίον. Vaticanus sine mentione κοντοσκελίον sic habet: τὸ δὲ πρὸς τὸν Βλάγχαν, id referens ad vocem νεώριον, *navale*, superius positam. quid fuerit hic *Blanca* vel *Blancas*, in monumentis aut descriptionibus Constantinopolitanae urbis reperire nondum potui.

βοασμούςς p. 355 v. 7. sic optimus codex Barberinus, cuius auctoritate corrigendum putamus Allatianum qui βοασκούς clare legit. nam et Vaticanus, licet in hoc vocabulo balbutiens, magis ad Barberinum inclinat, dum sic exhibet hunc locum: οὗς δὴ βοασμούςς οἱ κοινοὶ λέγουσιν. apparet boatus Graeca lingua vulgari βοασμούςς dictos, et prompta est originitio ἀπὸ τοῦ βοᾶν et βοάζειν, unde rectior analogia potius βοασμόν formaverit quam βοασκόν.

Γαβραῖς p. 282 v. 10. invenio Γάβρα nomen civitatis Persicae apud Ptolemaeum; ex qua maiores Germani patriarchae, de quo hic agitur, ortos oportuit. caeterum ratio ἀντιθέσεως exigeret ut a Gabra gentile nomen formaretur, quod responderet P 376 τῷ Λάζος. nisi noster Γαβραῖς in recto pro Γαβρεύς aut Γαβραῖος posuerit, norma quadam sua propria, ut amat cum paucis loqui.

Γασμουῖλοι et Γασμουλικόν p. 309 v. 14. vulgus Byzantinum Hybridas ex Latinis patribus, matribus Graecis na-

tos γασρούλους vocare consueverat, ut docet nos hoc loco noster. origo talis appellationis incerta est. suspicari tamen licet allusum in ea ad vocem Latinam *mulus* Graecis etiam usitatam. lego enim in Basilic. Eclog. 19: καὶ ὁ μουλίων, ἐὰν δι' ἀπειρίαν καὶ ἀσθένειαν οὐκ ἐκράτησεν τῶν μουλῶν: et *mulio*, si ob imperitiam vel infirmitatem *mulos* aut *mulas* tenere nequiverit. quia ergo *mulus* διγενὲς est animal, ex commixtione duarum specierum natum, ex eius vocabulo Graeci formaverint nomen quo exprimerent istud genus Hybridarum Constantinopoli ortum ex coniugio Graecarum cum Latinis. universa porro talium natio Γασμουλικόν dicebatur, Pachymer. p. 188 v. 8. τῷ δὲ γὰρ Γασμουλικῷ, οὗς δὴ συμμίκτους ἢ τῶν Ἰταλῶν εἴπειν γλῶσσα. non diassimulabo Vaticanum codicem in hoc secundo loco (nam prior p. 809 v. 14 in eo non comparet) vocabulum istud per secundam literam inchoare: scriptum enim exhibet τῷ βασμουλικῷ. reperio etiam Nicetam Choniatem lib. 3 in Manuèle Comneno, describentem idem genus hominum, βασμουλοῦς non γασμούλους vocare. Pachymeres tamen in utroque meliori codice constans est in hoc nomine per tertiam literam auspicando. utrius praevalere debeat auctoritas, arbitrio relinquo prudentis lectoris.

γονικευθείσης p. 164 v. 8. ita cod. uterque, B et A. Vaticanus autem: τρίτον ὅπερ ἦν ἐξηρημέτρον τῆς γῆς τοῖς θεληματούχοις. apparet verbum hoc esse agrimensurum arva dividendum et sua cuique assignantium iugera. nusquam alibi hoc vocabulum memini me legere. auspicor autem formatum a γόνος significante μίτρον, hoc est filum sive funiculum, quo in designatione praediorum, quae cuique in partitione terrarum attribuuntur, uti coloniarum deductores solent. unde sunt illi in scripturis tam saepe usurpati funiculi hereditatum, 1 Par. 16, 18. Ios. 17, 5 et 14. ibid. 19, 9 et 29. Psalm. 77 54, 104 11 et alibi. fandum mihi coniecturae Hesychius est apud quem lego γόνον μίτρον. posset etiam forte cuiquam videri deductum verbum γονικεύειν a voce γονία focum significantis, ut Meursius tradit, quod in eiusmodi assignationibus agrorum singulis focus, hoc est familiaris, sua terrae arabilis portio tribuatur.

δαταλευταί p. 161 v. 10. pro δαταλευταί, quod in duobus codd. B et A legitur, Vaticanus habet μάγειροι, quod secutus sum in interpretatione vocabuli a me quidem alibi non visi. reperitur quidem δαταλεύς *conviva*, *sodalis*; sed fuliginis et carbonum, quibus parietes deturpatos ab istis δαταλευταῖς noster queritur, mentio aptius in cognos quadrat.

Διαβαιναῖς p. 466 v. 11. addit Vaticanus ἐπὶ τῷ Διαβαιναῖ τόπῳ, quo indicat locum quemdam fuisse circa Ternobum, ita vocatum.

διαφωνεῖν. duplicem habemus huius verbi usum apud P 377 Pachymerem, inusitatum aut rarum utrumque ac propterea enar-

ratione indigentem. prior extat p. 146 v. 9. non usurpari hoc loco verbum *διαφωνεῖν* in vulgari discrepandi aut dissentiendi notione, satis attendenti patet. agit auctor de Latinorum Constantinopolim obtinentium exercitu Daphnusiā oppugnante, tum cum capta est Constantinopolis ab Alexio Caesare. cuius rei, dum adhuc fieret, fama quasi divinitus ad Latinos Daphnusiā oppugnatores momento perlata consternavit illos horrore pericali in quo versari apparebat uxores et liberos ipsorum Constantinopoli relictos. unde statim solverunt, suppetias, si pervenirent in tempore, laturi. nullum hic indicium dissensionis inter ipsos. quare verbum *διαπεφωνήκεσαν* male hoc loco interpretaretur, qui discordibus tumultuatos sententiis ad talem nuntium Latinos diceret. nec dubito quin auctor studiosus affectator eruditionis antiquae, et captare gaudens notiones abstrusas, τὸ *διαπεφωνήκεσαν* usurpaverit eo sensu quo a LXX positum id verbum est Ezechielis c. 37 11: *ἀπαλώσει ἡ ἐλπίς ἡμῶν, διαπεφωνήκαμεν*, quod vulgatus ex Originibus vertit: *perit spes nostra et abscisi sumus*. est enim in Hebraeo גזרנו *nigzarenu* a גזר *gazar*, quod est abscindere; et additur וְלִי יָאֵן נֹכַח *et tibi nisi abundat*, ut alibi non raro, videri potest eo pertinere ut significetur divisio animi quasi a se ipso, sive, ut alibi scriptura loquitur, confractio cordis, qualis contingit subita et magna calamitate comprehensis, cuius depellendae nulla aut tenuis spes est. Vatablus vertit: *succisi sumus nobis*. puto Hesychio hunc ipsum LXX interpretum locum obversatum animo, cum *διαπεφωνήκαμεν* interpretatur *ἀπαλώμεθα perimus*, quae est vox desperantium, et in occurso ineluctabilis mali angorem animi, qui verbo *διαφωνεῖν* significatur, exprimentium. Graeci tamen posteriores, ex illo fortasse aut LXX Seniorum aut Hesychii loco, verbo *διαφωνεῖν* exanimandi aut expirandi notionem subiecerunt. auctor anonymus Actorum fusissime scriptorum B. Andreae cognomento Sali, quae extant Graece in cod. Vaticano 1574, p. 5 referens quandam luctam per somnium ostensam, qua idem B. Andreas commissum secum Aethiopem prostravit occiditque eliso eius ad petram capite, sic scribit: *ἔτυχεν αὐτοῦ (Aethiopia) τὸ κράνιον εἰς πέτραν, καὶ κατενεχθεὶς παραστά διεφώνησε*, hoc est: *forte ruens incidit capite in petram, ad quam valido illius impetu interiiit*. sane mortem illius nigri pugilis ex illo casu secutam indicari verbo *διεφώνησε* ostendit plausus ibi statim memoratus favorum Andreae, qui candidati ea visione apparebant, et gratulatio tanquam plena victoria nece adversarii patrata: *κρότος δὲ μέγας*, inquit, *τῶν λευκεμένων καὶ χαρὰ γλυκυντάτη τότε ἐγένετο*. haec non commemorassem, nisi necessaria essent ad alium Pachymeris nostri locum declarandum, p. 486 v. 19. agit de Cotye quodam, qui iussu imperatoris correptus a tortoribus, cum vinciretur diris supplicii excrucians, eorum

ipso metu exanimatus conciderit mortuus. unde statim eundem addit pondus miserabile sublatum et humo mandatam fuisse multis cernentibus. ut non sit necesse ad intelligendum mortem huius verbo διαφωσθῆναι a Pachymere significari, recurrere ad Vaticanum paraphrasten hunc locum sic exprimentem: ὁ δὲ πρὶν δεθεὶς κρεμασθῆναι τῷ φόβῳ τῆν ψυχὴν ἀποτίθησιν. hoc est: *is vero priusquam vincitus suspenderet, metu animam efflavit.*

διδυμοῦν p. 364 v. 18. διδυμοῦν pro *geminare* vix apud veteres reperias. sed origo apparet, et recte constat analogia.

δοκῶν p. 148 v. 15. ita codd. B et A. Vaticanus autem P 378 more suo libere mutans quae obscuriora putat, ὁ πρῶτος pro ὁ δοκῶν ponit, non male sententiam interpretans. sunt enim Graecis etiam veteribus οἱ δοκοῦντες, qui auctoritate existimatione dignitate in aliqua gente aut coetu eminent, antiqua et proba, sed rariori et ideo hic non frustra declarata notione. talis autem erat inter hos thelematarios seu voluntarios Cotritzaces, quem superius noster p. 138 v. 18, ubi narravit Caesarem τοὺς δοκοῦντας θεληματῶν convocasse, in iis fuisse praecipuum demonstrat, dum illum vice ac nomine omnium locutum refert.

δόξα p. 275 v. 13. vox δόξα hic peculiari notione sumitur pro dogmate sive doctrina sacra, quam inconcussam tenere, pro qua pacisci vitam et sanguinem Christiani cuiusvis officium est. Vaticanus sic παραφράζει locum hunc: εἰς τί γὰρ τις σκανδαλισθεῖη, ὅτι μεταλλαγὴ τις γέγονε τῆς παραδεδομένης ἡμῖν δόξης; ἀλλ' οὐδέν, χορηγοῦντος θεοῦ, παραβέβασται etc. infra lib. 6 c. 1 usurpatur haec eadem vox eadem notione in his verbis: τὸ παραβῆναι σφᾶς τὴν πρὸς ἐκείνον (θεόν) νομιζομένην δόξαν ἀρχῆθεν.

ἐγκόλπια p. 265 v. 21. intelligimus hinc sacras icunculas, quales habemus cereas effigies agni dei, aut id genus sacra amuleta gestare de collo suspensa Graecos Christianos solitos, et hoc specimen atque indicium fuisse Christianae religionis. nam eo nomine sibi talia mitti Sultan postulat, ut sic probaret se Christianum esse, de quo videbat dubitari. patet unde eiusmodi religiosa gestamina ἐγκόλπια vocentur, quod nimirum e collo apta in sinum penderent. fuisse autem, quod dixi, formas aut effigies quasdam sacras iis impressas, manifeste docet noster paulo post, dum ait Sultanem petendo res tales se demonstrasse τῶν θεῶν ἐκτυπωμάτων προσκονητῆν *divinarum formarum veneratorem*. ergo illa quae appellavit ἐσθὰ περιάμματα et ἐγκόλπια, erant eadem θεῖα ἐκτυπώματα, expressae rerum sacrarum formae, Christi nimirum aut sanctorum. unde per haec iurare solitos Christianos Orientales ad sancendam pactorum fidem, docet Cantacuzeni locus l. 3 c. 17 p. 408 ed. Reg. συμβάσεις, inquam, δὲ θέμενοι περὶ τοῦ γάμου, καὶ κατὰ τὸ Ῥωμαίων ἔθος δι' ἐγκολπίων ἐμπεδώσαντες τὴν πρᾶξιν. video

huic locum parum efficacem visum iri ad confirmandum id quod dixi, de iuramento firmandis pactis per *ἐγκόλπια* dari solito, si lector de isto Cantacuzeni testimonio iudicet ex versione eruditissimi Iacobi Pontani nostri. is enim nihil ibi agnoscit sacrum, ad civilem mereque humanam observationem cuncta detorqueus, dum sic verba modo descripta Latine reddit: *paciscentes nuptias, et more Romano pronubis monilibus de collo gestandis acta confirmantes.* cum ab omni reprehendendi quemquam supercilio abhorrere natura, tum huius viri praecipua me dudum veneratio valde alienum facit ab eius cogitatione sugillandi. tamen quia veritas cunctis affectibus antistat, non possum abstinere quin hic meum ab eius sententia diversum iudicium proponam, praesertim cum illam videam quae in interpretatione posuit, etiam in Notis affirmare adstruereque diligentius; ea porro aint eiusmodi ut nisi coarguantur, locum tenere suum ac probari nequeant quae noster Pachymeres hic affirmat. accenset ibi nimirum Pontanus *ἐγκόλπια* nuptiali suppellectili, arrhas et pronuba munuscula, ea interpretans, qualibus *vir*, inquit, *sponsam seu uxorem sibi futuram oppignerare quodammodo consuevit.* et mirum statim in talium rerum numero nominari annulum, manus utique ac digitorum gestamen, non sinus ac pectoris, prout erat necesse, ut ad *ἐγκόλπιον*, rerum e collo in sinuum pendentium, classem referretur. contra ea nos dicimus cum nostro Pachymeres vulgaris usus ac promiscui *ἐγκόλπια* fuisse, plurimumque a vero aberrare, talia solum a procis in coniugii pignus data, a solis accepta gestataque nupturientibus fuisse feminis. praeterea contendimus religionis ista insignia, non muliebris tantum aut civilis ornatus monilia fuisse; quippe quae *θεία ἔκτυπάματα, divinas formas* impressas aut insculptas praesferrent, et merito idcirco vocarentur *ἱερὰ περιάματα sacra amuleta.* putamus autem illum, cuius Cantacuzenus meminit, *Romanorum morem Ῥωμαίων ἔθος* non ad pacta nuptialis proprie restrictum, sed ad omne late pertinuisse conventionum genus, ita ut ex consuetudine Constantinopolitanorum, quicumque quidvis invicem promitterent ac stipularentur, manu ad pectus admota et reverenti tactu pendentium illic sacrorum amuletorum polliciti fidem facerent; quod Cantacuzeno dicitur *ἐμπροσθὴν τῆν προᾶξιν* aut *τὰς συμβάσεις δι' ἐγκολπίων.* et quis scit an non inde apud Occidentales quoque Christianos invaluerit, quod hodie in usu videmus esse, ut manu pectori admota fides verbi aut pacti confirmetur? tam universalem porro fuisse consuetudinem Orientalium Christianorum gestandi huiusmodi religionis signa, ut necessitatem induceret, apparere potest ex eo quod noster innuit l. 2 c. 25, distribui gratis solitas militibus *σεβασμίας εἰκόνας sacras icones;* quas videlicet e collo suspensas in fidei ac religionis tesseram portarent. dicet forte adversus hactenus statuta argutior quispiam:

P 379

istam ἐμπέδωσιν συμβάσεων γάμον δι' ἔγκολπίων, cuius Cantacuzenus meminit, referri ad iusiurandum non posse, quoniam statim post idem auctor iuramentorum his adiunctorum distincte meminerit his verbis τοῦ παρακοιμημένου δὲ καὶ ὄρκους προσθέντος φρικώδεις ἐπὶ τούτῳ. primum respondeo vocem προσθέντος ad ὄρκους φρικώδεις relatam potius confirmare quod nos diximus: significat enim Apocauchum, qui isthic loquitur, cum vehementi studio incumberet ad persuadendum patriarchae quod volebat, ad prius illud iusiurandum lenius, gestu tantum et tactu ἔγκολπίων exercitum, alia horribilia φρικώδη adiunxisset, dira sibi nimirum imprecando si falleret, quo certius faceret fidem dictorum. deinde aio istas horrendas execrationes et capitis devotiones sui, ab Apocaucho tunc factas, non ad pacta nuptialia pertinuisse, sed ad caetera quae persuadere patriarchae cupiebat, nempe vera esse quae de consiliis magni domestici patriarcham deicere throno meditantis falso et calumniose ad ipsum patriarcham detulerat; eiusque calumniae ut fidem faceret, ac se illi intime iungendo fraudis omnis atque insidiarum suspiciones amoliretur, affinitatem obtulerat per nuptias suae filiae cum filio patriarchae; in quam, ut est dictum, iam ambo consenserant, et consensum firmaverant δι' ἔγκολπίων per tactum sacrae iconis, quam uterque ipsorum de more ante pectus pendulam gestaret. quare recte haec ultima verba Pontanus in nostram sententiam sic vertit: *Apocaucho insuper caput suum horrendis execrationibus devovente, ni sincerus sit. en quo spectarent hi ὄρκοι φρικώδεις adiuncti ἐμπεδώσει δι' ἔγκολπίων*, non iam ad sponsalia firmanda, sed ad delationis sinceram veritatem persuadendam. denique observet prudens lector evidentem et irrefragabilem horum, quae dixi, confirmationem ex ipso loci conspectu palam extantem. refertur in illo citato historiae Cantacuzeni capite colloquium arcanum Apocauchi cum patriarcha: inter id ille huic filiae propriae cum eius filio nuptias obtulit: patriarcha admittente, pactum ab utroque mutuum δι' ἔγκολπίων firmatum est a duobus patribus de liberorum coniugio in horum absentia transigentibus iure paterno. quem hic ergo locum habere potest arrherum nuptialium aut pronubi annuli traditio, quam hic interpres cogitavit? sed de his plus satis.

ἐφοκτὴ λήθησιν p. 247 v. 17. non dubito quin haec scribens habuerit in animo Pachymeres Procopii locum l. 1 de bello Persico c. 5, ubi de Persis deliberantibus quid de rege Cabade reducto in ordinem decernerent, auctor ait: οἱ δὲ πτεῖναι ἀνδρα βασιλείου αἵματος οὐδ' ὄλωσ ἔγνωσαν, ἀλλ' ἐν φρονίῳ καθειρίζαι ὅπερ τῆς λήθησιν καλεῖν νενομίκασιν. ἦν γάρ τις ἐνταῦθα ἐμβληθεὶς τύχη, οὐκ ἔτι νόμος σφίσι μνήμην αὐτοῦ εἶναι, ἀλλὰ θάνατος τῶ ὀνομακότε ἡ ζήμια. διὸ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην πρὸς Περσῶν ἔλαχεν. hoc est ex novissima optima versione: *abhor-*

P 380

rvere tamen eorum animi ab effundendo regio sanguine, satisque habuerunt asservare Cabadem in castello oblivionis, ita dicto ex lege, quae de eo qui fuerit illuc coniectus mentionem unquam fieri vetat, poena etiam capitali iis proposita qui ipsius nomen protulerint. quae causa fuit appellationis eiusmodi. vides in his, ut rem, sic appellationem εἰρκτής λήθης ex Perside venisse. et fuisse ibi videtur certa custodia, in quam qui darentur, de iis mentionem deinde inferre ullam capitale foret. pari exemplo imperator Michaël Palaeologus, qui dum esset privatus, in Perside fuerat, ut noster docet l. 1, videtur imitatione usus quem ibi visum probaverat, instituisse ut quos Nicaeensi cuidam carceri mancipasset, in perpetuum ibi tenerentur, nec quisquam orare pro iis aut omnino satagere vel mentione tenuis auderet. hanc imitationem innuit particula similitudinis ὡς, indicans Nicaeensem custodiam Palaeologo fuisse pro arce aut castello, quam Persae vocabant nomine aequivalente his Graecis vocibus φρούριον λήθης. nam non est audiendus Christophorus Persona, dum ibi φρούριον λήθης Latine reddit *custodiam quae lethe vocabatur*, quasi λήθη *lethe* Persicum, non Graecum vocabulum sit. haud paulo prudentius ultimus tempore, non merito, interpretes Procopii Claudius Maltretus noster φρούριον λήθης *castellum oblivionis* Latine reddidit. in quo videri possit ei casu quodam praecivisse Pachymeres, dum l. 4, de isto eodem agens ergastulo, in quod ea conditione subibatur ut nefas esset illuc semel introductorum meminisse, illud κάστρον οαstrum sive castellum ἀντονομαστικῶς appellat. cum enim de Barlaamo quodam, inquieti ac suspecti ingenii homine, retulisset decrevisse imperatorem eximere sibi semel omnem in posterum de illo metum ac sollicitudinem, quo id assequeretur, ait praecipisse cuidam e sibi fidissimis eum Nicaeam abducere, ac ibi πρὸ τοῦ εἰς κάστρον εἰσγαγεῖν στερεῖσθαι τῶν ὀφθαλμῶν, priusquam in castellum introduceret, oculis privare.

εἰσιτά p. 478 v. 4. multa toto hoc commate ἀνάγκη et invicem inconnexa ponuntur. exprimuntur enim carptim, solis initiis sententiarum delibatis, quae Graeci, pacem cum Latinis haud ex animo probantes, in scriptis Vecci reprehendebant. quid autem hic sonet aut quid sit vox εἰσιτά, haud in expedito est. forte εἰσιτά dictum ut προσιτά a recto προσιτόν *accessibile*, ut εἰσιτόν significet *introducibile*, ut sic dicam, vel *introduci dignum*. quasi dicere vellent, quaestiones quae a Vecco moverentur, non esse dignas quae introducerentur in domum dei, hoc est ecclesiam. an potius existimabimus εἰσιτά positum pro εἰσιτέ, eo sensu ut negare velint introducenda haec fuisse in ecclesiam, quippe quae eius quietem turbarent.

Ἐκκλητον p. 375 v. 16. hic manifeste τὸ Ἐκκλητον sonat *ius provocationis*. alioquin inanis esset quae affertur ratio ad

leniendum concessionis huius incommodum. nempe quod tale ius, P 381 licet a Graecis concessum, haudquaquam tamen redigendum in praxim videretur: nemine verisimiliter curaturo conferre se Constantinopoli Romam, laborioso et periculoso tot marium traiectu, ad litem suam provocatione illuc translata, ibi persequendam, est ergo sine dubio τὸ Ἐκκλησιον, ius provocationis a iudicio patriarchae Constantinopolitani, et aliorum Orientalium ad pontificem Romanum; cuius iuris agnitio professioque unum erat e tribus praecipuis capitibus quae ad ecclesiarum conciliationem a Graecis exigebantur. ea capita his tribus verbis designabantur: τὸ πρῶτειον, τὸ μνημόσυνον, τὸ Ἐκκλησιον. primatus papae, eiusdem inter sacra publica commemoratio, postremo ius appellationis ad eundem a sententiis synodorum aut patriarcharum.

Ἐλλησποντίας p. 396 v. 9. venti noemen, ut ἀπαρκτίας. ventus vehemens flans ab Hellesponto.

ἐναϊθριάζειν p. 405 v. 9. non est hic ἐναϊθριάζειν eub dio esse: summa enim aestate, ut tunc erat, meridiano sole fervente, haud esset illa commoda statio. intelligendum ergo imperatorem ad auram e septentrionali forte patente fenestra flantem frigus captasse. aut si frigore aëris camerae vi a coeli ardore defensi clausis fenestris utebatur, ἐναϊθριάζειν pro refrigerari positum fuerit; ex eo quod plerumque fiat, ut quae sub coelo aperto iacent refrigerentur, translato eo verbo etiam ad refrigerationem quae aliter evenit. l. 6 c. 29 mentio fit ὕδατος ἐξαιθριαζομένον aquae sub dio refrigeratae; quod, etiam tunc quoque aestas erat, facilius intelligitur per noctem factum. at hoc loco diserta fit diei mentio, cum designatione horae pomeridianae.

ἐνδυτή p. 385 v. 3. recte Meursius docet ἐνδυτήν esse supremum sacrae mensae instratum. primum enim insternebatur arae quod dicitur ἀντιμύσιον, sacra mappa, tunc tantum necessario imponenda altari, quando non constabat an illud fuisset consecratum. supra illud, aut supra nudam sram certo sacram, extendebatur in praeparatione sacrificii linteum, quod appellabant κατασάρκα, supra quod videlicet ἀμέσως corpus sive caro domini in eucharistia post consecrationem praesens reclinebatur. id velum corporale Latini vocamus. nec plus erat in ipsa functione sacrificii. at post ipsam ara operiebatur tapete sive ἐνδυτῇ, textus plerumque magnifici; unde in illos unus pretiosa stragula offerebantur. qualis haec fuit ἐνδυτῇ ab imperatore Michaële Palaeologo primum magno templo S. Sophiae donata, deinde etiam ad pontificem Romanum missa. credibile est ex isto tapete super sram explicato speciose pependisse in frontem altaris simbrias, tuborum aut nolarum vel etiam malorum formis distinctas; unde Hesychius ἐνδύταν, si forte idem cum ἐνδυτῇ sit, ἀλώτον dixerit, quomodo ἀλώτους φιμούς Pollux memorat lib. 10, ubi de ornamentis equorum. ἐκαλοῦντο δέ τις, inquit,

ἀύλωτοι φισοὶ διὰ τὸ κἀδωνας ἔχειν ἐπηρτημένους, οἷς ἐγγερε-
 τίζοντες ἕπκοι ἤχον ἐποιοῦν προσομοιον ἀύλω. ita ille, ad sonum
 referens, quod non inverisimiliter ad speciem quoque pertinit.
 nam alioqui κἀδώνων, utcunque hinnitibus responsantium, so-
 nus non multum ad tibiae cantum accedit. forma vero tubi aut
 nolae in appendicibus ephippiorum, uti et militarium chlamyduum,
 elegantiam ad aspectum habet. has appendices calliculas sive gal-
 liculas vocabant, quas glossae veteres τροχάδας Graece interpret-
 antur, ea voce rotundum aliquid et volubile designantes; quae
 erant tintinnabula et malogramata ex ora vestis Aaronicae depen-
 dentia Exod. 39 23. Passio S. Perpetuae describens vestitum
 Pomponii discomi in visione apparentis: *erat vestitus distinctam
 candidam, habens multiplices calliculas.* haec candida videri
 potest fuisse ἐνδύτας ἀύλωτός Hesychii. ad cuius formam ἐνδύτης,
 operimentum graec, et ipsa ἀύλωτός facile fuerit, multiplici ap-
 pendice callicularum eleganter ornata, insertis etiam speciose unio-
 nibus, ut hic noster memorat. diversa a superius dictis περὶ ἐν-
 δυτής καὶ τοῦ κατασάρκα docet Iacobus Goar ad Euchologium
 p. 627, Meursium corrigi iubens: sed non persuadet, quoniam
 quem laudat fundum suae sententiae Symeonem Thessalonicensem,
 postquam consului, haud faventem ipsi reperi. ait in eo errare
 Meursium quod κατασάρκα non ἀμέσως arae nudae sed supra ἀν-
 τιμίνσιον sterni solitum asserat. atqui non hoc simpliciter aut
 universaliter Meursius asserit, sed tantum quando non constabat
 de consecratione altaris; cuius asserti testem producit Manuëlem
 patriarcham in haec verba: τὰ ἀντιμίνσια οὐκ εἰς πάσας ἀνάγκη
 κείσθαι τὰς ἁγίας τραπέζας, ἀλλ' εἰς ἃς οὐ γνώριμόν ἐστιν εἶτε
 καθιερωμένοι εἰσὶν εἶτε οὐ. *antimensia non omnibus imponi sa-
 cris mensis necesse est, sed in eas de quibus non est notum, con-
 secratae sint necne.* addit statim rationem: τὰ γὰρ καθιερωμέ-
 νων ἁγίων τραπέζων τόπον ἐπέχουσι. *antimensia enim consecra-
 tarum sacrarum mensarum locum obtinent.* unde concludit:
 καὶ ἔνθα εἰδὲ γνώριμοι καθιερωμένοι, οὐ χρεια ἀντιμίνσιων ἐστὶ.
*et ubi perspectum est aras esse consecratas, opus antimensis
 non est ibi.* addit et aliud testimonium Nicephori Homologetae
 sive confessoris, qui agens de ἀντιμίνσιοις, κυρίως δὲ inquit
 ἐπ' ἐκείναις τῶν τραπέζων τίθενται, ἃς καθιέρωσις οὐκ ἤγλασεν.
*proprie vero super eas sacras mensas ponuntur, quas consecra-
 tio non sanctificavit.* non igitur absolute dicit Meursius τὸ κατα-
 σάρκα supra ἀντιμίνσιον sterni. vidi autem et accurate perpendi
 indicatum a Goare contra Meursium Symeonis Thessalonicensis
 locum, qui sic habet, arae ad sacrificium instructae apparatus
 memorans: κατασάρκα δὲ τὸ λεγόμενον εὐθύς, καὶ μετ' αὐτὸ τρα-
 πεζοφόρον κέκτηται. *quod vocatur catasarca, statim; post illud tra-
 pezophorum habet.* agit de ara utique consecrata. quae si
 talis non esset aut esse non sciretur, non negaret superimpositio-

nem necessariam ἀντιμινίστου. hunc locum Symeonis Thessalonicensis Goar sic vertit: *interulam vero vestem, quae ad carnem dicitur, et superne mantile adepta est.* tria non probo, quod τὸ κατασάρκα interulam, quod τραπεζοφόρον mantile, quod κέκτηται reddat adepta est: nam κέκτηται hoc loco est *possidet* aut *habet.* κατασάρκα nomen proprium veli sacri in quo ἀμέσως reclinatur eucharistia sive corpus et caro domini, ecclesiastico vocabulo debuerat exprimi. denique τραπεζοφόρον velum potius est quo superne sancta conteguntur, quale quod nostro more supra calicem aut sacram pyxidem Christi corpus aut sanguinem continentes supra aram extenditur. declarat hoc mox Thessalonicensis ibidem, ὅτι inquit *τάφος ἐστὶ καὶ θρόνος Ἰησοῦ.* significat: sacra eucharistia super aram isto quem describit apparatus oculis fidelium proposita duos indicari Christi status, iscentis in sepulcro et resurrectionis gloria conspicui tanquam in throno. pergit idem declarans, καὶ τὸ μὲν (κατασάρκα) ἐστὶν ὡς σίνδων ἢ περιειληθή νεκρός. *ac catasarca quidem, sive corporale, sindonem repraesentat qua mortuus Christus involutus est.* τὸ δὲ ὡς δόξης περιβολή, ὡς καὶ ὃ ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ τίθεσθαι ἐμφαίνει ψαλμός, κύριος ἔβασίλευσε, λέγων, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. *illud vero (hoc est τραπεζοφόρον) ut gloriae amictus (partim, hic addit de suo interpret nescio quare), uti et qui dum superponitur (sanctis velum) cani solet Psalmus demonstrat, dicens: dominus regnavit, decorem induit.* hactenus Thessalonicensis; ex quibus eius verbis apparet nihil Meursio Thessalonicensem adversari, sed potius refellere ipsum interpretem Euchologii, in eo quod ad ordinem lotionis sacrae mensae p. 627 τραπεζοφόρον mantile fuisse dicit, illud praeterea confundens cum ἐνδυνῆ, quod illi neutiquam concesserim, nisi testem laudet.

ἐνορία p. 452 v. 4. quas nos hodie vulgo dioeceses vocamus, ἐνορίας Graeci dicunt, regiones episcopi cuiusque ditioni ac potestati ordinariae proprie subiectas. nam dioecesis vocabulum latius olim patebat. P 383

Ἐξαυτωρειανοὶ p. 66 v. 9. πρὸς μὲν τῶν Ἐξαυτωρεια-
νων πατριάρχων. hoc est Arsenium patriarcham. sic duo codd., Vaticano omittente, ut solet in obscuris. manifeste hic memoratur patriarcha quidam Exautorianorum distinctus a patriarcha simpliciter et κατ' ἐξοχήν sic dicto. Exautoriani qui dicerentur, suspicari licet ex his quae tradit Meursius verbo ἔξαυτωρεια, ubi docet ex Suida ἔξαυτωρειαν dici ἑλευθερίαν ἀπὸ στρατείας *missionem a militia.* quod et innuit Leo in Tacticis Const. 20, militares dividens in duo genera. ὅσοι τοῦ στρατοῦ εἰσὶ, αἱ, καὶ ὅσοι τῆς λεγομένης ἔξαυτωρειας. hinc videlicet ἔξαυτωρειανοὶ vocabantur qui emeriti aut aliis idoneis causis legitime missi a militia militum privilegii gaudebant. inter quae suspicari licet et hoc fuisse, ut ubivis agerent, non a loci episcopo sed a patriarcha in

spiritualibus penderent. quare praesto habebant vicarium patriarchae, ad quem illo absente recurrerent. quia vero ubi erat imperator, ut tunc Magnesiae, magnus erat exautoriorum numerus, et cum illis propatriarcha proprius ipsorum, ad hunc congregati proceres mittunt ut patriarcham, cuius erat vicarius, accerseret Nicaea, quod eius opera et auctoritate praesentis res de qua tractabatur egeret. haec opinabar in loco perplexo, donec quid certius occurrerit, non nesciens tamen post captam a Latinis Constantinopolim et mortem Ioannis Camateri, sub quo patriarcha Graeci ex ea urbe pulsati per Latinos sunt, electum ab iisdem Graecis imperii sedem Nicaeae habentibus patriarcham titulo nihilominus Constantinopolitanum, qui sacris praesideret, Michaëlem Autorianum, quem alii Saurianum vocant; quinetiam Arsenium hoc capite memoratum, qui a Michaële Autoriano septimus eandem patriarchalem Nicaeae sedem tenuit, reperio Autorianum quoque dictum. sed quid haec ad *πατριάρχην Ἐξαντωριανῶν*, de quo hic mentio? quaerendum igitur amplius, nisi quis coniecturae a me prius propositae acquiescendum putet.

ἐπαλαστήσω p. 298 v. 15. *ὅλον ἑαυτὸν ἐπαλαστήσας*. repetit et l. 5 c. 6. non posui hoc verbum in hoc catalogo ut lectorem docerem quid valeret (confido enim id ipsum ex Homeri lectione didicisse, apud quem *Ὀδυσσ. α* v. 252 legerit *τὸν δ' ἐπαλαστήσασα προσήυδα Παλλὰς Ἀθήνη*, ubi Didymus exponit *ἐπὶ τοῖς λεγθεῖσιν, ὡς ἀλαστοῖς καὶ δεινοῖς οὖσι, δεινοπαθήσασα*), sed ut admoneam de genio Pachymeris, quem delectat verba vel semel poetarum cuiquam veterum usurpata in oratione sua ponere; quae una ex causis est eius obscuritatis. sed et hoc praeter Homeri auctoritatem novat, ut verbum apud illum neutrum ipse activum faciat. non enim *ἑαυτὴν ἐπαλαστήσασα* Homerus posuit ut noster. et si quid id refert, simplex quoque huius, *ἀλαστήσας*, idem princeps poetarum absolute sine regimine casus posuit *Iliad. μ* v. 165, ubi *ἄσως Ἴτρακίδης... ἀλαστήσας ἔπος ἠῦδα*, non autem *ἑαυτὸν ἀλαστήσας*, ut hic Michaël Palaeologus a Pachymere inducitur.

ἐπέχειν p. 256 v. 13. videtur hoc loco *ἐπέχειν* nove positum pro *coërcere et castigare verbis asperere aliquem*. vide voces *ἀναδέχασθαι* et *πνευματικός*: nam ex ibi dictis patebit ratio interpretationis huius loci meae.

P 384 *ἐπσκευτεῖν* p. 288 v. 11. lego hic *ἐπσκευτῶμενος* a verbo *ἐσκευτεῖν* satis inusitato illo quidem, non tamen abhorrente a stylo huius scriptoris antiquarii, si quis alius, et fastidire obvia, sectari avia palmarium putantis. forte is legerat apud LXX *ἰερεμ. 20* *ἐσκευτῆ ἡμέρα*, hoc est, ut Hesychius interpretatur, *ἐπισθυμητή*, ut Suidas, *εὐχῆς ἀξία*. satis hoc illi fundamenti fuerit ad verbum *ἐσκευτεῖν* fabricandum, ut alia passim multa. nonne quid hic aliud, quod ad rem faciat, comminiscamur? codex

Barberinus habet *ἐπαικτησάμενος*, Allatianus *ἐπικτησάμενος*. Vaticanus, ut in similibus solet, pro eo quod non intellexit, alia omnia nec sententiae consentanea subiecit. manifestum autem est neutram illarum vocum huc quadrare. nec aliud occurrit quod ad mentem auctoris tolerabiliter se accommodet, quam *ἐπικτησάμενος*.

ἐπίδοσις p. 286 v. 16. *κατὰ λόγον ἐπίδοσεως*. significat non ordinarium et proprium fuisse hunc Proconnesiae ecclesiae pastorem, sed hoc in ea pro tempore officium exercuisse ex commissione aut delegatione, ut loquuntur, precario et concessione, quae hic *ἐπίδοσις* vocatur; uti et p. 360 v. 11, ubi de quodam Latino episcopo quondam Crotonae scribitur, voluisse imperatorem *καὶ ἐκκλησίαν διδόναι οἱ τῷ λόγῳ τῆς ἐπίδοσεως ὡς σχολάζοντι τῆς λαχούσης*, *commendare ipsi ecclesiam administrandam ex delegatione, non ordinaria potestate, cum is ecclesias quam dudum fuerat sortitus, cura iam vacaret.*

ἐπικόμπια p. 294 v. 1. ita cod. Allat., ex quo putavi corrigendum Barber., qui *ἐπικόμπια* exhibet. Vatic. clare Allatiano consentit. sunt autem *ἐπικόμπια* ea quae ab aliis *ἐπικόμβια* vocantur a Meursio laudatis eo verbo, nempe sudariola aut linea segmenta, quae ligatis intus certo numero nummulis materiae diversae in plebem confertam iaciebantur solemnitatibus certis. Io. Cantacuzenus l. 1 c. 41 p. 125 ed. Reg. *τῇ ἡμέρᾳ καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς χρισθεὶς ἔξεισι τοῦ ναοῦ, παρά τινος τῶν συγκλητικῶν, ὃν ἂν βασιλεὺς ἐθέλοι, εἰς τὸν δῆμον ῥίπτονται ἅ λέγουσιν ἐπικόμβια· δύναται δὲ τοῦτο ἀποδέσμους τινὰς ἐν ὀθονίων τμήμασι δεδεμένους, ἔνδον ἔχοντας νομισματα χρυσᾶ τῶν βασιλικῶν τρεῖα καὶ ἕξ ἀργύρου τοσαῦτα ἢ καὶ πλείω, καὶ ὀβολοὺς ἀπὸ χαλκοῦ τοσοῦτους.* hoc est ex versione Pontani nostri: *die quo imperator unctus a templo exit, ab aliquo eius optimatum, quem ad hoc elegerit, in populum iaciuntur quae vocant epicombia. sunt autem fasciculi segmentis linteis illigata habentes numismata aurea imperatoria tria, totidem argentea aut plura, et obolos aereos totidem.* haec ille. ex quibus obiter collige cur auri non fiat in nostro Pachymeriano loco mentio, sed argenteorum dumtaxat aereorumque nummolorum. aurei scilicet nummi largitionibus imperatorum causa et nomine factis reservabantur: haec autem patriarchica erat, non imperatoria epicombiorum sparsio.

ἐπιλογάζειν p. 353 v. 9. *τὰ ἀμολογημένα ἐπιλογάζετο.* duo ultima verba Vatic. de more *παραφραζών* his aliis commutat: *τὰ συμπεφωνημένα ἐπεσκηνάζετο.* significat auctor hunc legatum cralis Serbiae dissimulasse in tractando prius conversa et stipulata inter imperatorem et cralem, astuto illa silentio tegendo, ne mentione facta illorum ea rata habere videretur. *λύγη* interpretibus Homeri est *ἐν ἴσῳ τῷ ἡλύγῃ, ὃ ἐστι σκέπη, σκιά.* unde est

P 385 *λυγαίον φῶς* maligna lux. hinc *ἐπιλυγάζειν* valebit *obscurare, caligine offundere*, artificii silentio premere atque involvere.

ἐπιστημονάρχης p. 261 v. 8. *ἐπιστημονάρχης* vox est composita ex *ἐπιστήμων* et *ἀρχή* ad significandum principem cognitorem, hoc est, eum cui in primis cognoscendi de re aliqua ius competit, aptum vocabulum ad explicandam principum aut magistratuum saecularium interventionem in synodis aut coetibus ecclesiasticis. non enim iis praesident ut iudices cum iure suffragii decisivi, sed intersunt ut testes, solo cognitionis approbatrix arbitrio decretis auctoritatem conferentes, et ad executionem robur saecularis potestatis adiungentes. ubi notandum primatum istum cognitionis, qui competere principibus, non ecclesiasticis hic dicitur, esse respectu caeterorum sui ordinis, hoc est laicorum, inter quos primis ipsis convenit talia nosse. alludunt igitur haec nostri auctoris verba ad veterem memoriam historiae ecclesiasticae, quae Constantinos Theodosios Marcianos aut ab his missos legitime praesedisae conciliis fidem facit, isto nimirum quem exposui modo. quare vox *βασιλέως* hic universim et indefinite sumenda, quatenus non hanc determinatam personam sed quemcumque ad imperiale fastigium evectum indicat. participium autem ei adiunctum, *δικαιουμένου*, designat ius talis cognitionis et praesentis arbitrii in ecclesiasticis coetibus, usu antiquo et patrum ecclesiae veterum consensu, principibus competens. reperio usum hoc vocabulo in eadem notione Demetrium Chomatenum archiepiscopum Bulgariae in responsionibus ad Constantinum Cabasilam archiepiscopum Dyrrhacliensem, relatis a Leunclavio l. 5 Iuris Graeco-romani p. 316 et sq. ed. Francofurtensis an. 1640. ibi enim haec leguntur: *ὁ βασιλεὺς γὰρ οἷα κοινὸς τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιστημονάρχης καὶ ὧν καὶ ὀνομαζόμενος καὶ συνοδικαῖς γνώμαις ἐπιστατεῖ καὶ τὸ κύρος ταύταις χαρίζεται· ἐκκλησιαστικὰς τάξεις φυθμίζει, καὶ νομοθετεῖ βίῳ καὶ πολιτείᾳ τοῦ βῆματος; καὶ μὴν καὶ δίκαις ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν καὶ πρὸς γε γηφρευουσῶν ψήφοις ἐκκλησιῶν. ἐνάγει δὲ καὶ ἀπὸ ἐλάττονος τιμῆς εἰς μέγιστα, δηλαδὴ ἀπὸ ἐπισκοπῶν εἰς μητρόπολιν, ἢ ἀνδρὸς αἰρετῆν ἢ πόλιν τιμῶν etc.* haec ibi, aliaque; in quibus si cui forte is auctor videatur potestatem hoc verbo indicatam extendere latius quam ut possit contineri intra terminos sacris canonibus et exemplis orthodoxorum principum dudum fixos, praesto est idonea in contrarium exceptio: nempe hominis schismatici, qualem se Demetrius hic eodem isto scripto palam declarat, auctoritatem nihil legitime praescribere contra doctrinam disciplinamve catholicam.

ἐπίσχεσις p. 225 v. 16. agit de sacerdote qui attentaverat benedicere nuptiis sine facultate chartophylacis, cui ideo in poenam suspensio a functione sacerdotii irrogata sit. est ergo *ἐπίσχεσις* ecclesiastica notione, quod iuris canonici consulti *suspensio*

sionem vocant, speciem ecclesiasticae censurae excommunicatione minorem. quod etiam indicant verba mox sequentia: *τούτο γάρ οὐκ ἴδοξε τοιοῦτον ἢ τι ἄλλο μέτριον τῷ βασιλεῖ ἀγγελθῆναι, ἀλλ' ἀφορισμὸς ἀντικρως*. quibus significatur imperatorem se sibi nuntiata ita exarsisse, quasi non suspensio illud sed excommunicatione maior fuisset, confundendo species gradusque censurarum canonicarum. Vaticanus solita libertate hunc locum *παραφράζει*, pro illis verbis *ὡς πρόστιμον* . . . *ἐπίλογεσις ἦν*, sic scribens: *ἐσχόλαστο τῆς ἐρωσύνης παρὰ τοῦ πατριάρχου πρὸς καιρόν*. de suo addit mentionem patriarchae.

ἐταιριάρχοι p. 321 v. 5. *τούς ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς, οὓς* P 386 *ἐταιριάρχους λέγουσιν*. hinc, praeter ea quae de hac voce notat Meursius, intelligimus introductores sive admissionales imperatorum *hasteriarchos* dictos, quod nempe tribuni praetorianorum, quibus proprie id nomen convenit, plerumque isto admittendi ad principem officio fungerentur.

ἐτεροθαλής p. 292 v. 10. *τὴν ἐτεροθαλῆ ἀδελφὴν αὐτῶν*, nempe Ioannis et Theodosiae liberorum Marthae sororis imperatoria, cap. sequenti de eadem Nostongoniassa loquens noster habet iterum *καὶ τῆς αὐτῶν ἐτεροθαλοῦς τῆς Νοστογγονίσσης*. quid sit hoc loco *ἐτεροθαλής*, clare docet Eustathius ad Iliad. ζ p. 1283 v. 2 ed. Rom. *καίβης πατρὸς μὴ ὁμομήτριος ἐτεροθαλις λέγονται. filii patris eiusdem, sed matris diversas*. res porro in praesenti sic se habuit, ut diserte tradit Pachymeres sub finem c. 19. Tarchaniota vir Marthae et ex ea pater Ioannis et Theodosiae, ex priori uxore genuerat antea Nostongomissam, cui videtur ad distinctionem maternum familiae nomen adhaesisse. haec eo notavimus quia in vulgaribus lexicis haud satis disertim exprimitur haec istius notio vocabuli.

εὐλογία p. 407 v. 8. etsi videri potest agere auctor de benedictione a patriarcha post perceptionem *antidori*, hoc est, ut suo loco demonstravimus, *panis benedicti*, accipienda, tamen verisimilius est *εὐλογίας* vocabulo panem ipsum benedictum hic significari, ut *ἔν δια δύοϊν* historicus expresserit, dum et *ἀντιδώρον* et *εὐλογίας* distincte meminit, duo eiusdem unius rei vocabula continuans. retinui porro Latine nomen *eulogiae*, quippe in hac notione Latinis ecclesiasticae scribentibus tritum. unum affero exemplum e plurimis passim occurrentibus, ex decreto Pii papae eius nominis primi, quo putatur hunc usum sanxissse benedicti panis in ecclesia distribuendi his qui ad eucharistiae perceptionem parati non essent. id sic habet Conciliorum tomo 1 p. 234 ed. Reg. *de oblationibus, quae offeruntur a populo, et consecrationibus quae supersunt, vel de panibus quos deferunt fideles ad ecclesiam, vel certe de suis, presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido et convenienti, ut post missarum solemniam, qui communicare non fuerint parati, eulogias*

omni die dominico et in diebus festis exinde quae cum benedictione prius faciat. haec Pius papa et martyr. ex quibus vides cur exclusus participatione eulogiae in festo S. Georgii Michael Augustus dixerit *ἀνέορτα φορτάσαμεν festum infestum celebravimus.* hoc est: non id fecimus quod fieri festo die ad eius legitimam celebrationem fas et usus ecclesiasticus posebat.

εὐχέλαιον p. 511 v. 11. ad vocem *εὐχέλαιον* haec annotat Meursius: *sic dicebatur ἡ ἀκολουθία quae in consecratione olei psallebatur a septem sacerdotibus.* eruditus interpres Euchologii notis ad *εὐχέλαιον* p. 431 sic scribit: *passim autem rursus εὐχέλαιον vocatur, quasi dicas (non olei consecrationem, ut barbare Meursius in Glossario) sed oleum cum oratione, compositis ad invicem εὐχῆς et ἐλαίου vocibus.* haec ille; qui vereor ut tam facile praestet sequitatem suae censurae, quam Meursius ab interpretatione sua barbariei notam eluet. nam revera tota ceremonia ac ritus multis orationibus ac benedictionibus constans, quo consecrabatur oleum, *εὐχέλαιον* vocatur. videtur autem auctor notarum ad Euchologium idem hoc loco passus, quod

P 387 humanitus contigisse refert Gellius l. 7 Noctium Atticarum c. 17 grammatico cuidam celebri a se interrogato de notione vocis *obnoxius.* de quo sic ibi Gellius scribit: *qua vero ille grammaticus finitione usus est, ea videtur in verbo tam multiplici unam tantummodo usurpationem eius notasse.* sic enim et P. Goar, cum plures *εὐχέλαιον* species fuerint, omnia ad unam trahit, eam qua oleum ad unctionem infirmorum parabatur; a qua tamen ipse alibi diversam memorat p. 441, cuius ἀκολουθίαν sive officium ac consecrationis ritum editum se vidisse ait, etsi suae collectioni non curaverit inserere propter suspicionem cuiusdam in eo *ἐθελοθρησκείας* et superstitionis. certe hoc quoque cuius hic Pachymeres meminit *εὐχέλαιον*, tum ab illo non immerito Goari suspecto euchelaeo pro mortuis, quam Graeci vocant *τελετὴν ἐλαίου ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων*, tum a consecratione olei pro infirmis, manifeste diversum est. quin docuit me eruditissimus Allatius usu obtinuisse apud Graecos ut quidam ritus *εὐχέλαια* vocentur, in quibus nullus olei usus intervenit, uti exempli gratia aliquando, inquit, florem aut ramulum sancti cuiuspiam reliquiis aut imagini praecipuae venerationis admotum ad aegrum deferunt, qui confidens sancti eius precibus iuvari, eo flosculo ramo aut etiam linteo dolentia sibi membra contingit. hoc, ut qui vidit fide dignissimus testatur, *εὐχέλαιον* appellant. neque hic *ἐλαίου* mentionem *κρυῶς* ac proprie, sed *μυστικῶς* et figurate usurpari putant, quatenus olei symbolo dei, quae his ritibus imploratur, misericordia, designatur et *ἐλαίου ἀντὶ ἐλέου* sumitur.

ζυγῆνοι in titulo capituli 12 l. 3 (p. 6) *τὰ κατὰ τοὺς ζυγῆνους*, et similiter in titulo c. 13 *ἀπολογία τῶν ζυγῆνων.* esse hoc nomen non proprium gentis, sed appellativum, ut *ἀγρόται*

et *μαρτυροῦνται*, quibus istos alias vocabulis indigitat noster, manifeste patet ex fine capituli 13, ubi sic legitur in Allatiano: ταῦτα περὶ τοὺς τοῦ ζυγίου διαπραξάμενοι. en quos *ζυγίηνοὺς* dixerat, iam τοὺς τοῦ ζυγίου vocat, hoc est, iugum incolentes sive montanos. Barberinus tamen et Vaticanus vocem *ζυγίηνοὺς* hic quoque retinent.

ἡμίανδροι p. 351 v. 15. quid aliud *ἡμιανδρῶν* interpretemur in comitatu virginis regiae quam semivirōs eunuchos, ministrare in Oriente principibus feminis solitos?

Θεραπεία p. 211 v. 13. orat imperator excommunicatus patriarcham τοῦ δαμοῦ τὸν ἐκέτην ἀνεῖναι καὶ μετεγνώσκει τὴν *θεραπείαν ἐπάγειν ἣν ἐκεῖνος βούλεται*. hic *θεραπεία* peculiarem et ecclesiasticam habet notionem, significans opera quae vocantur *satisfactoria*, puta ieiunia humiliationes et similia reis magni et publici criminis ad expiationem canonicam iniungi solita veteri ecclesiae disciplina. quare *θεραπεία* hic id ipsum est quod Latini ecclesiastici scriptores *poenitentiam* vocant; uti *poenitentes*, qui culpas expiant suppliciis, *θεραπεύεται* Philoni, S. Basilio et aliis Graecis dicuntur. talem apud Pachymerem esse significatum huius vocis, demonstrat quod infra eodem capite patriarcha imperatori *θεραπείαν πράττειν προστάττει*. et paulo post haec patriarchae ad imperatorem verba recitantur: *θεραπείαν ποίει, καὶ δέξομαι*: ad verbum *fac poenitentiam et accipiam*. unde mox vocatur *ἀντίποινος θεραπεία*, et additur eam quadam aequalitate respondere gravitati criminis debere.

ἱερολογία p. 225 v. 13. quid sit hoc loco *ἱερολογία* et P 388 *ἱερολογεῖν* merito quaeritur. vir eruditus, editor et illustrator Euchologii sive Ritualis Graecorum, *ἱερολογίας sacra registra* interpretatur et *ἱερολογεῖν in registra recensere*. describens enim in Euchologio p. 268 et sequentibus opusculum cui titulus est *τάξις τῆς ἁγίας μεγάλης ἐκκλησίας*, haec ex eo verba de chartophylace ἔχων δὲ τὰς *ἱερολογίας τῶν μνηστειῶν, ἱερολογῶν αὐτάς* sic latine reddat: *sacra insuper registra matrimoniorum penes se habet, quae postquam in registra recensuerit*. huic expositioni meus me vetat auctor acquiescere, dum hic scribit *προνόμιον* fuisse chartophylacis ut nutu arbitratoque dumtaxat ipsius istae quaecumque demum sint *Hierologiae* fierent. Hesychius *προνόμια* esse docet τὰ *ὀφειλόμενα τῷ ἀξιώματι*, decora aut privilegia quae eximie debentur alicui dignitati. splendidus in primis ac praecellens chartophylacis magistratus est; cui propterea vix est ut credi possit attributum vice *προνομίου* et honorariae praerogativae pensum ac laborem non solum penes se habendi *registra matrimoniorum*, sed etiam manu propria conficiendi, nomina nubentium *in registra recensendo*, ut idem interpretes loquitur, reddens vocabulum *ἱερολογῶν*, quo propriam chartophylacis functionem Graecus scriptor declaravit. atqui haec quidem mu-

nera nihil honorificum aut tanto fastigio dignum habentia actuarios potius ac vulgares scribas vel ad summum tabularii custodes deceant. longe aliter Thessalonicensis Symeon quid auctoritatis circa matrimonia chartophylax exercuerit indicat his verbis: καὶ τὰ τῶν γάμων νομιμῶς προνοίξει γίνεσθαι. *ut legitime celebrentur matrimonia curat.* porro institutione Christi, qui matrimonium ex civili contractu in sacramentum evexit, ut id rite perpetretur opus est sacra aliqua ecclesiastici ministri functione, qua, ut Evaristus antiquissimus pontifex epist. ad episcop. Africanos loquitur, nubentes *suo tempore sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus et oblationibus a sacerdote benedicantur.* huius benedictionis effectus quis sit, docet Siricius item pontifex epistola ad Himerium Tarraconensem c. 4, ubi interrogatus *si desponsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere,* respondet: *hoc ne fiat modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nupturae sacerdos imponit apud fideles, sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur.* hanc benedictionem praesentibus in ecclesia sponsis a sacerdote conferri antiquissimi per omnes ecclesias moris est. Concil. Carthag. IV Can. XIII. *sponsus et sponsa cum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus suis vel paranympis offerantur.* quia vero episcopi est designare sacerdotem, quem potissimum velit ista sacra circa coniuges ceremonia defungi, patriarchae Constantinopolitani hanc proprie curam chartophylaci sive cancellario suo demandaverant, ut vel ipse per sese sponsis hoc modo benediceret, vel sacerdotem eligeret qui id faceret, adeo ut citra eius assensum ac iussum nullus presbyter id rite ac legitime posset agere. hoc est quod docet hic noster, dum ait προνόμιον esse chartophylacis τὸ προτροπαῖς ἐκείνου τῆς ἱερολογίας γίνεσθαι. *non sine facultate ac mandato eius adhiberi sponsis a sacerdote ullo nuptiales benedictiones.* quare ille τις τῶν ἱερέων ὃς διχα τῆς τοῦ χαρτοφύλακος προτροπῆς νυμφίους ἱερολόγει, *sacerdos quidam qui citra mandatum ac nutum chartophylacis sponsis benedixerat,* suspensionis ob id poena est multatus, ut mox Pachymeres subiungit. est igitur ἱερολογία sacra functio sacerdotis circa sponso, quando in ecclesia rite matrimonio iunguntur; id quod dudum antea me docuerat Nicephorus Bryennius Caesar sub finem libri III commentariorum a me nuper editorum, ubi narrans illegitimas nuptias contra omne fas attentatas a Botaniate invasore imperii cum Maria Augusta coniuge Michaelis Ducae solio deturbati adhuc viventis, refert, quom iam sponsi ambo in ecclesiam venissent, sacerdotem qui ad eam functionem peragendam paratus fuerat (ὁ μέλλον τὴν μνηστειαν τελεῖσαι) collegisse se et quantum piaculi conscisceret reputantem, si bigamum, cuius etiam secunda uxor adhuc viveret, cum muliere cuius item maritus adhuc superstes esset, ecclesiastica benedictione P 389 coniungeret, cunctatum esse prodire ex altari. tunc autem con-

ciliatorem sacrilegarum nuptiarum Isaacium Caesarem alium istius loco sacerdotem submitisise, ὃς καὶ τὴν ἱερολογίαν ἐτέλεσεν, qui nuptialis ritus ceremoniam peregit. haec Bryennius Caesar, qui paulo ante functionem eandem verbo εὐλογεῖν designaverat, de aestu ac scrupulo prioris sacerdotis sic scribens: συναγαγὼν αὐτὸν καὶ γυνοῦ ὅση κακοῦ φέρεται μοιχείαν ἄμα καὶ τριγαμίαν εὐλογεῖν, ubi εὐλογεῖν idem est quod ἱερολογεῖν: utrumque autem significat sacrum illum ritum quo sacerdos sponsoes in matrimonium coniungit; quem benedictionem ab antiquis ecclesiasticis scriptoribus Latine vocatum vidimus. in quo tamen est praeterea observandum esse et aliam benedictionem nuptialem, quae coniugibus per verba, ut loqui solent, de praesenti rati iam matrimonio a sacerdote copulatis solet adhiberi; de qua intelligitur illa quaestio quam theologi movent, an sit peccatum consummare matrimonium ante ecclesias benedictionem etc. vide Sanchez l. 3. disp. 12. caeterum prior illa de qua diximus benedictio est quae hic ἱερολογία et ἱερολογεῖν vocabulis exprimitur. huc facit Georgii Acropolitae locus, Hist. n. 33. πληροῦσι τὴν τῶν παιδων συναφίαν, τοῦ πατριάρχου Γερμάνου τὰ τῆς ἱερολογίας τετέλεστος. agit de nuptiis Theodori iunioris Lascaris cum Helena filia Aesonis Bulgariae regia. adde et titulum can. 6 Neocaesariensis recitati a Matthaeo Blastare verbo γάμος; qui sic habet: περὶ τοῦ μὴ συνεστῆσθαι τῷ διαγαμῶντι τὸν ἱερολογήσαντα.

Ἰγνηλάτης*) p. 464 v. 9. καθικετεύει ἐν τῶν ἰγνηλάτου παραβολικῶν etc. ait imperatorem, cum videret quosdam inconsulto zelo improbare concordiam cum Latinis initam, congregari iussisse episcopos omnes et monachos; tum ipsum in illo consensu medium orationem inchoasse, rogando ex Ichnelatae Parabolis, cuius loci ad hoc tempus opportuni plerisque ipsorum recordari confidebat, ne potius mallent imitari avidae praesestinantes quam prudenti patientia maturitatem occasionum et rerum expectare cessando solitos. multos dies, ne dicam hebdomadas, in huius sum loci meditatione versatus. cuius cum intelligendi una spes et ratio sita esset in notitia scriptoris in eo laudati, totum me dedi investigationi istorum παραβολικῶν ἰγνηλάτου hic memoratorum, ignotissimi tum mihi operis, quoad eruditissimus iuxta humanissimisque Leo Allatius ὁ πάνυ primo indicium, deinde etiam copiam pervari eius et Latinis prorsus hactenus incogniti commentarii fecit. totum avidae perlegi: quinetiam, quod sic expedire visum est, raptim Latinitate donatum in harum Observationum appendicem conieci. ibi videbit, si tanti iudicet, studiosus lector quem eius hic indigat imperator locum, dissertatione parabolica sexta, qua fabellis ad id aptis stultitia traducitur eorum quos ipsis statim exordia longorum negotiorum impa-

*) cf. Glossar. alter. v. ἰγνηλάτης.

tiens abripit aviditas ad fines successusque praevorandos. hic agendum mihi puto de nomine *Ιχνηλάτης*, quod cum tamquam proprium istius vel auctoris vel operis ponatur, neutri tamen ex origine convenit; quae mihi fuit causa illud ab eius titulo in Latina interpretatione removendi. primus vocabulum *Ιχνηλάτης* ad hunc librum appellandum adhibuit Graecus illius interpretes Symeon Seth, imitatus, ut ipse sit, sed ex parte dumtaxat, Arabem in-nominatum, qui ex Persica dialecto, in quam has parabolicas dissertationes Perzoës ex Indicis originibus transtulerat, Arabice illas reddens, operi titulum imposuit compositum ex nominibus duarum personarum, quarum dialogus maiorem implet partem dissertationis primae et ad secundam etiam extenditur. earum Indica vocabula quae fuerint, nescimus; quorum tamen ut priorum retineri sonus et aliarum literis exprimi debuerat linguarum. ac ne illa quidem memorantur quae in sua interpretatione Persica posuit medicus Perzoës. primus Arabs, qui secundus in-

P 390

terpres fuisse dicitur; non solum duos istos interlocutores Arabice ex origine vocibus indigitavit hisce *Cylile* et *Dimne*, verum etiam operi quindecim dissertationum universo eadem pro titulo praeponit. id constat ex admonitione Allaliano codici praefixa, quam hic describendam duxi. βιβλίον φυσιολογικὸν μετακομισθὲν ἐκ τῆς Ἰνδίας καὶ δοθὲν τῷ βασιλεῖ Χοσρόῳ ἐν Περσίᾳ παρὰ τινος Περζῶε σοφοῦ καὶ ἱατροῦ τὴν τέχνην, καὶ μετενεχθὲν εἰς τὴν Ἀράβειαν γλῶσσαν, παρὰ δὲ Συμεῶν μεγίστου καὶ φιλοσόφου τοῦ Σηθ εἰς τὴν Ἑλλήνων διάλεκτον μεταβληθὲν, καλούμενον Ἀραβιστὶ μὲν Κυλίλε καὶ Διμνέ, Ἑλληνιστὶ δὲ Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης. ἔχει δὲ μύθους παμπόλλους καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὠφελίμους. haec ibi; quae sic Latine sonant: *liber physiologicus delatus ex India et datus regi Chosroi in Perside a quodam Perzoë sapiente et medico, translatus etiam in Arabum linguam, a Symeone vero magistro et philosopho cognominato Seth in Graecorum dialectum conversus, vocatus Arabice quidem Cylile et Dimne, Graece vero Stephanites et Ichnelates. habet autem fabulas permultas et omnibus hominibus utiles.* video ex his verbis restare dubium lectori, an Persica et Arabica, quas fuisse diversas ponimus, non una revera et eadem fuerit versio. dicitur enim hic tantum librum hunc ex India in Persidem delatum a Perzoë, ita ut quod additur de translatione in linguam Arabicam, tribui eidem Perzoi queat et intelligi versum ab eo Arabice Chosroi oblatum et vulgatum in Perside fuisse, ubi forte lingua Arabica non incognita vulgo fuerit, verum omnem ambiguitatem tollit quod ad calcem operis subiungitur ab ipso Graeco interprete Symeone Seth, post quintam decimam Dissertationem adscriptam his plane verbis: ταῦτα τὰ ἐς τμήματα ὁ σοφὸς ἱατρὸς Περζῶε μετέβαλεν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Περσίδα διάλεκτον, μετακομίσας ἐκ τῆς Ἰνδίας τῷ βασιλεῖ Χοσρόῳ. ἐκ δὲ τῆς Περσικῆς εἰς τὴν

τῶν Ἀράβων μεταβλήθησαν γλώσσῃ, ἐκ δὲ τῆς Ἀράβων παρ' ἡμῶν εἰς τὴν Ἑλληνίδα, καὶ εἰς τὴν παρ' ἡμῶν μέχρι τῆς σήμερον εἰς ἀφίλιαν τῶν ἀναγνωσκόντων. hoc est, ad verbum: *has 15 sectiones sapiens medicus Perzoë transtulit ex Indica in Persicam dialectum a se deportatas ex India regi Chosroi. ex Persica vero in Arabicam versae linguam sunt, ex Arabica demum a nobis in Graecam. et sunt apud nos usque in hodiernum diem ad utilitatem legentium.* ita ibi. unde manifestum est Persicam quae dicitur Arabicamque versionem fuisse plane diversas. cum autem, ut ex prius descripto eiusdem Symeonis prologo constat, titulus *Cylile Dimne* Arabicae versionis proprius fuerit, uti et ipsa illa vocabula Arabica ex origine putantur, dicendum est et Indica archetypa et Persicam a Perzoë concinnatam interpretationem vel caruisse titulo vel aliter inscripta apparuisse. unde quis aequus concesserit nobis, qui non interpretationes Graecam aut Arabicam, sed opus ipsum ortu prime Indicum Latine reddimus, necesse non fuisse Arabicae aut Graecae nomenclationis habere rationem, praesertim cum ea parti tantum operis, hoc est duabus dumtaxat dissertationibus conveniat, quibus coronati et vestigatoris colloquia recitantur. quaesivi ex magistris Arabicae linguae an *Cylile* et *Dimne* Graece *στεφανίτην καὶ ἰσχυράτην*, hoc est Latine *coronatum* et *vestigatorem* significarent. responderunt in *Cylile* quidem agnoscere se aliquid quod *coronae* notionem redoleat, in *Dimne* nihil reperire quod ad vestigii significatum vergat. ex quo fortasse suspicari liceat mendum exscriptoris in ista peregrina voce reddenda. sicut omnino inesse videtur in particula *καὶ*, prout illa cum Arabicis coniungitur vocibus, cum Graeca sit. credibile est enim Sethum scribentem Graecis characteribus Arabicum titulum *Κυλλίς οὐ Διμνέ* posuisse: illud autem *οὐ*, quae copula est Arabicus, Graecus librarius in *καὶ* converterit. refert doctissimus Allatius diatriba de Symeonum scriptis p. 184 prodixisse Ferraria an. 1584 quandam huius operis interpretationem Italicam multis locis mutilam, in cuius prologo legatur hunc librum ex Indica in Agarenam linguam a Lele Demno Saraceno versum fuisse; ridiculo errore ex eo nato, quod liber idem ab Arabe interprete *Cylile* u. *Dimne* inscriptus fuerit. id valere potest ad comprobandum meum consilium alienae ab originibus nomenclationis removendae, ne similiter errandi cupiam simpliciori daretur occasio, existimanturo fortasse *ichnelaten* nomen esse auctoris, qui primus hoc opusculum condidit, cum id sine certo scriptoris nomine editum in India Symeon Seth innuat, dum scribit initio praefationis suae: *ἡ παρούσα βιβλος ἐγράφη μὲν παρὰ σοφῶν ἀπὸ τε μύθων καὶ παραβολῶν, hunc librum compositum fuisse a sapientibus ex fabulis et parabolis*; quod indicat nullum ei fuisse inscriptum singularis auctoris nomen. iureque ideo me illud *specimen sapientiae Indorum veterum*

nuncupare potuisse. sed de his iam plus satis: alia enim vocant.

καβαλλάριοι p. 328 v. 14. retinui *caballaris* vocabulum in versione idcirco quod existimavi haud sine causa Pachymerem ista voce hic usum potius quam ipsi notissima et obvia *ἰκπέων*. nempe *caballarius* consuetudine iam tum illius temporis non quemlibet equitem sed insignem et primarium sonabat; eratque (id quod hodieque in Italica lingua inde ductum perseverat) in eo verbo nobilitatis quaedam emphasis, minime conveniens equiti gregario. itaque cum noster eiusdem huius initio capituli hunc in modum scribit, ὁ καβαλλάριος Ἀλέξιος ἀνὴρ γεννάδας καὶ ἀνδρικός, intelligendus est eius viri nobilitatem claritatemque isto nomine signasse. nec mihi est incredibile trecentos istos ex eo equitum genere fuisse, qui usu hodie militiae Gallicae *Maîtres* magistri dici solent; quorum videlicet unusquisque alios equites sub se merentes ductat.

καθ' ὁμολοίαν p. 209 v. 21. ita constanter scribitur hoc vocabulum in tribus codd. in hoc et aliis huius historiae locis, unde non videtur dubitandum quin vocem nobis usitatam *Cardinalis* sic tunc Graeci suis literis exprimerent. nec id imputandum ignorationi eius originis ex vocabulo *cardo*. nam hanc haud ignotam sibi declarat Pachymeres l. 5 c. 8, ubi de imperatore scribit καὶ χρυσὸν πέμπων καθ' ὁμοιοῦσιν, στροφίγειν δ' Ἕλληνας εἰποι εἰς θύρας οὐσῆς τοῦ κάβα. ubi vides vocem *cardinis* exprimi Graeco vocabulo *στροφίγγος*.

καθ' ὁμολοίαν p. 284 v. 16. καθοσιώσεως ἔγκλημα τοῖς περὶ τὸν Φραγγόπουλον. hi accusati sunt, ut clare docet auctor in consequentibus, conurbationis in imperatorem, quem interficere decreverant, ut ipsi facti sunt. hinc intelligitur ἔγκλημα καθοσιώσεως dici crimen laesae maiestatis, et quidem in primo capite, ut solent loqui. ad hoc indicandum ideo accommodatur καθοσιώσεως vocabulum, quia vitae personaeque principum res sacrae sunt, quas violare sacrilegium immane sit. unde passim maiestati imperatorum copulatur adiunctum sacrae; et eorum literae *sacrae* sine addito appellantur, vocabulo etiam Graecis usitato. usurpat et alibi noster καθοσιώσιν hac notione. l. 5 c. 19 καὶ τὸ μῆζον ἐκρίνοντο καὶ εἰς καθοσιώσιν; et c. 20 ἀλλ' οὐ κείθον πολλὰ λιπαροῦντες, ἀλλ' ἀντικρὺς ἐκρίνοντο τῆς πρὸς βασιλεῖα καθοσιώσεως. denique ut alia omittam loca, l. 6 c. 24 ἐπαγαθὸν (Μακάριον) δὲ καὶ καθοσιώσεως εἰς τοὺς δουτικούς ἀρχοντας κατὰ βασιλικῶς διεγείραντα.

Κά νης*) p. 231 v. 14. non dubium quin hoc loco *Κάνης* nomen sit principis, a quo Nogas cum Tocharis missus fuerat et a cuius dominio, ut paulo ante dixit histicus, deficere incipie-

*) cf. Glossar. alter. v. *Κάνης*.

bat, suas res agens et sibi proprie vindicans quae belle acquirebat. agitur ergo hic de Tartarorum principe, qui magnus Canes P 392 hodieque appellatur. lib. 5 c. 5 scribitur hoc vocabulum per *ι* et inflectitur *Κάνις Κάνιδος*.

κίστρον p. 503 v. 13. de Barlsam et Tzuila Tzycandae ab imperatore mandatum refert, ambos *πρός Νικαίαν ἀπαγαγόν*, *πρὸ τοῦ εἰς κίστρον εἰσαγαγείν*, *στερήσαι τῶν ὀφθαλμῶν*. video hic *κίστρον* pro ipsa urbe Nicaea posse accipi: nam Iustinianus Novella 128 vocem *κίστρον* synonymam voci *πόλις* videtur indicare, dum scribit *ἐν ταῖς πόλεσιν ἦτοι κίστροις*. quod si recipitur, sensus loci sit iussisse imperatorem excaecari Barlaamum et Tzuilam in itinere priusquam Nicaeam intrarent. et sunt exempla similium excaecationum obiter factarum, ut Basilacii ad locum Chlempinam dictum prope fontem ab hoc casu deinde nominatum *βρούσις Βασιλανίου*, ut refert Anna Comnena l. 1. his tamen apud me obstat primum quod in illo Iustiniani loco particula *ἦτοι* non expositive sed disiunctive videri potest usurpata, et sic contrarium potius ostendet: nempe *πόλις* et *κίστρα* diversas res esse. deinde quod utcumque forte minores et mediocres urbes castrorum vocabulo designatae interdum fuerint, id tamen non videtur fieri potuisse in Nicaea urbe maxima, et quae, dum a Latinis Constantinopolis tenebatur, sedes Orientalis Graecorum imperii fuerit. denique quod cum praecedens participium *ἀπαγαγόν*, indicativum praeteriti temporis, significet prius abductos Nicaeam duos illos quam excaecarentur, id tantum factum debere videtur intelligi priusquam in arcam sive *κίστρον* perpetuae custodias ipsorum destinatum includerentur. docet autem noster alibi Nicaeae fuisse in hunc usum castellum contra vim munitum, quod qui subissent, eorum de liberatione vel verbum dicere capitale foret, unde *εἰρηνὴ λήθης* *carcer oblivionis* vocabatur, ad quam vocem quae annotavimus vide, si tanti est *).

κέλλα p. 213 v. 13. *κεῖνος* (*ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος*) *εὐθύς τὴν κέλλαν ἐποθύμενος*. cella ergo cubiculum dicitur non monachorum solum sed et aliorum: nam patriarcha tunc non videtur in monasterio fuisse.

κελλύδριον p. 270 v. 19. cellulam verti. est *καλλύδριον ἐποποριστικόν* in tertio diminutionis gradu. puto autem significari sacellum cui adiuncta esset domuncula. id suadet mentio S. Nicolai, cui dicata videlicet esset aedicula. nota est ex vetustissimis scriptoribus *cellae* usurpatio pro loco religioso cuiuspiam cultui dicato.

Κελτοί p. 486 v. 17. unde essent hi qui *Celti* vocabantur Constantinopoli, docet Vaticanus paraphraestes hunc locum sic ex-

*) cf. Glossar. alter. v. *κίστρον*.

primens: τὸν δὲ Κόνιν τοῖς Ἀλαμάνοις δοῦς κρημαννύειν ἐπέ-
ergo Celti Pachymeri dicuntur Alamanni.

κέρως p. 524 v. 2. κατὰ τὸν λιμένα τὸ Κέρως ἀποβάντες
νηός. agit de Ioanne Lazorum principe Constantinopolim appel-
lente ad portum *Ceras* dictum, κόλπον sinum appellat Procopius
l. 1 de Aedificiis c. 5, originem etiam nominis indicans: ἀμφὶ τὸν
κόλπον, εἰτ, ὅπερ Κέρως οἱ ἐπιχώριοι Κερόσση τῇ Βύζαντιος μη-
τρὶ τοῦ τῆς πόλεως οἰκιστοῦ ἐπωνύμως καλοῦσι. hoc est ex nova
versione Claudii Maltreti: *circa vinum ab indigenis dictum Ceras,*
de nomine Ceroessa matris Byzantis qui urbem condidit.

P 393

κλίπτειν p. 352 v. 4. inter sordes cralis Serbiae numerat
illantum et tumultuarium cibatum, nulla munditie mensarum,
nullo ordine ministerii, cunctis pro se quoque aviditate venatoria,
quidquid quasi furtim arripuerant, vorantibus. talem quandam
subesse intelligit notionem verbo κλίπτειν hoc loco posito, si quis
mentem sententiae perspexerit.

κλίμακας p. 411 v. 16. non dubitavi Latine vertere *scalas equestres*, hoc est, ex equorum ephippiis utrinque pendulas,
recentiori equitandi disciplina. nam heroicis temporibus Graeciae
Latiaeque instrumentum istud quo pedes equitantium sustineantur,
usu ignotum, nomen non habuit, postera aetas et rem et vocabu-
lum invenit. Graecis quidem citioris aevi id ἀναβολεύς di-
ctum est, Latinis scala. utriusque testis Suidas, ἀναβολεύς δὲ
inquiens ἢ παρὰ Ῥωμαίους λεγομένη σκάλα. ex quo vocabulo suas
hic κλίμακας Pachymeres traxit. res enim clamat ipsa agere illum
de stapedibus sive stapedis aut stapis, quas subices pedaneos
Budaeus dixit. ego scalae nomen, testimonio Suidae ante multa
iam saecula in hac notione Latinis usitatum, κλίμαξεν Pachyme-
rianis rependere debui. est autem ratio in promptu cur stapia
scala dicta sit, quod videlicet inscendenti equum homini scalas
vicem praestet.

κνώμενοι p. 368 v. 2. περῶ, τὸ τοῦ λόγου, καὶ ὄντι
κνώμενοις ἐώκεσαν. erant, inquit, patriarcha et ei assistentes
episcopi, ad mentionem ipsis reconciliationis cum Latina ecclesia
factam, similes iis quibus auricula pennae affrictu leni stringitur,
etsi revera id obiter et perfunctorie, non autem, ut videri vole-
bant gratificantes imperatori, libenter et iucunde audirent. ad
blanditias titillationem et γαργαλισμόν referri proverbialiter a ve-
teribus stricturam auricularum affrictu pinsulae, demonstrare
accuratus debeo propter causam quam mox referam. Lucianus
libro περὶ ὀρχήσεως non longe a principio Cratinum inducit suc-
censentem Lycino quod sederet in theatro spectans saltantes et
cum voluptate audiens tibiaram cantus et mollium ac lascivorum
carminum sonos: κάθησαι καταλούμενος θηλυδριαν ἄνθρωπον
ὄρων ἐσθῆσι μαλακαῖς καὶ ἄσμασιν ἀκολάστοις ἐναβρυνόμενον,
καὶ μιμούμενον ἐρωτικά γύναια τῶν κάλαι, τὰς μαχιστάτας Φαι-

δρας καὶ Παρθενώας καὶ Ῥοδόνας τινάς, καὶ τὰυτα πάντα ἐπὶ
 κρούμασι καὶ τερτίσμασι καὶ ποδῶν κτύπῳ etc. tum paulo post:
 κάθησαι τὰ ὅμοια πεπονθῶς τοῖς τὰ ὅτα περιῶ κνωμένους. ex
 quibus manifeste patet: audire cum voluptate cantilenas et nume-
 rosum strepitum saltantium, caeterisque aurium deliciis affici, a
 Luciano dici pati rem similem iis quibus auriculae penna strin-
 guntur. confirmatur id ipsum evidentius ex alio eiusdem Luciani
 loco, in libro περὶ διαβολῆς de calumnia, ubi ait οἶδα γοῦν τινὰς
 οὕτως ἡδέως γαργαλιζομένους τὰ ὅτα ἐπὶ τῶν διαβολῶν ἄσπερ
 τοὺς περιούς κνωμένους. scio igitur quosdam tam suaviter de-
 lictiri solitos auditu calumniarum, ut ii quibus auriculae penna
 stringuntur. haec afferenda testimonia fuerunt, ut interpreta-
 tionem huius Pachymeriani loci nostram tueremur adversus con-
 trariam ei sententiam paraphraetae Vaticanæ, qui pro his quae apud
 nostrum auctorem in duobus optimis codicibus B et A leguntur de
 patriarcha et patribus synodi, περιῶ, τὸ τοῦ λόγου, τὰ ὅτα
 κνωμένοι ἰώκεσαν, sic reddit: οἱ δὲ οὐδ' ἄσπερ ὡς ἀκοῦσαι
 ἤνεύχοντο, illi autem ne summis quidem auribus audire susti-
 nebant. perperam omnino, ut saepe alias, et contra auctoris
 mentem locique sententiam, quae plane exigit hic intelligi patriar-
 cham et episcopos, ut imperatori gratificarentur, cui obsistere P 394
 non poterant, simulasse se libenter audire quod is proponebat de
 ineunda cum Latinis pace, cum revera intus in animo id aversa-
 rentur et nonnisi perfunctorie audirent, intimum et verum animi
 sensum exprimerent non audentes, nec adeo id necessarium putan-
 tes, quod considerent rem ad extremum successu carituram. his
 ex occasione adiungam locum 2 ad Timoth. 4 3, ubi fit mentio
 hominum κνηθόμενον τὴν ἀκοήν, hoc est, ut vulgatus eleganter
 vertit, prurientium auribus, ἰσοδυναμεῖν huic enarratae hoc
 loco formulae ex mente Hesychii. nam is ubi exposuisset κνηθό-
 μνοι τὴν ἀκοήν per haec verba: ζητοῦντές τι ἀκοῦσαι καθ' ἡδο-
 νήν, quaerentes aliquid audire ad voluptatem, postea κνωμένοι
 interpretatur aequivalenti vocabulo κνηθόμενοι.

Κόκκοι p. 489 v. 16. quos dicat hic Pachymeres Coccus
 monachos, Vaticanus ipse videtur ignorasse paraphraetae: nam
 hoc verbum omisit, ut caetera fere quae non intelligit transilire
 consuevit. ne proprium id nomen putem, obstat numerus: nana
 quae ratio patitur ut multi nomine uno velut proprio sint usi?
 an peculiaris quaedam monachorum sodalitas hoc vocabulo desi-
 gnata est, sic forte appellatorum a colore vestis coccineum prae-
 ferente quippiam? id quidem suspicabar; et fulciebat coniectu-
 ram quod statim subiungitur, fortassis expositive, καὶ τοὺς
 κατ' ἐκείνον, quod licet interpretari et eos qui circa illum, nempe
 imperatorem, erant. non paucis huius historiae locis, praesertim
 capitibus 2 et 18 l. 4, video indicari Iosephum ante patriarcha-
 tum adhuc monachum assiduum fuisse apud imperatorem, adco-

que, quod hinc sequitur, in palatio diversatum, utique non solum: nam et illi adhaesisse sui instituti comites pronum est creditu, et fratribus aut filiis imperatoris alios monachos similem operam navasse non est inverisimile. quid si opinemur hos quasi palatinos monachos, etiam ut caeteros domus regiae ministros vestitus aliquo genere aut colore a caeteris discretos, κόκκους μοναχούς vocatos, forsitan quod coccineum siquid gestarent. ego tamen ἐπέω, plus lucis in hac caligine alicunde, si forte affulgeat, opperiens *).

κόλυβα. L 6 titulus c. 12 (p. 10) sic habet, τὰ συμβάντα πατριάρχῃ δια τὴν τῶν κολύβων ἀποστολήν. Vaticanus κολύμβων legit; qui quidem hoc loco non describens auctorem, sed more suo liberrime παραφράζων, sic scribit: ἐν τοῖς ἐκπαύμασιν, οἷον τῶν χαλκῶν πινάκων, εἰ τὸν ἐφθόν σίτον φέρουσιν, ὡς (legendum puto ὄν) ἢ συνήθης γλώττα κόλυμβα λέγει. hinc habemus ἐφθόν σίτον lingua Graeca vulgari κόλυμβα dictum. sed multis experimentis comperta mihi huius paraphrastae indiligentia, non satis illi fidere possum, ut auctoris ipsius nostri duobus exemplaribus optimis B et A probatam lectionem huius vocabuli non praeferam, praesertim cum ei palam suffragetur Suidas. lego igitur κολύβων, non κολύμβων, et voce κόλυβα intelligo, sic docentis Suida, σίτον ἐψητόν frumentum coctum. Pachymeres in hoc c. σίτον ἐφθόν vocat, idem, ni fallor, quod antiqui molam vocabant, farris nempe moliti farinam inspergi hostiis solitam. significat ergo hic locus solitum tunc Constantinopoli fuisse in festo Hypapantes offerri patriarchae sacris operanti patinas plenas isto farre tosto, quibus cum bene precatus solemnibus benedictione fuisset antistes, eae ut sacra apophoreta distribuebantur praesentibus, et una earum mittebatur ad Augustum, quam mos erat ei praedenti offerri sub secundam mensam inter bellaria. hoc sonant haec nostri verba: ὄν (patinarum nimirum earum quas ἐκπαύματων πλατείας vocat) ὡς ἀπαρχή τις ἢ κρείττων τῆ βασιλεῖ προσήγγοτο ἐπιδόρπιος. vide quae dicimus verbo πλατείας ἐκπαύματων.

P 395

ἀπὸ κοιλίας φωνεῖν p. 379 v. 6. vocat propria auctoritate sine idoneo testimonio in causa sua loqui ἀπὸ κοιλίας φωνεῖν, proverbiali opinor formula ex iis ducta sacrae Scripturae locis quae Pythonissarum mulierum ventriloquarum meminerunt Act. 16 16 et 1 Reg. 28, ubi pro eo quod vulgatus habet v. 3, Saul abstulit magos et ariolos de terra, LXX legunt περιεῖλε τοὺς ἐγγαστριμύθους, sustulit ventriloquos. et ib. v. 7, dixitque Saul servis suis: quaerite mihi mulierem habentem Pythonem. LXX ζητήσατέ μοι γυναῖκα ἐγγαστριμύθον. spiritus malus qui Python vocabatur nomine ducto a Graeco verbo πυνθίσθαι ex πυνθάνειν, quod responsa ederet, Hebraeis loco illo c. 28 1 libri Samuelis

*) cf. Glossar. alter. v. κόκκος.

vocatur **ὄμ** *Ob*; quae vox libri Iob c. 32 20 utrem significat, quia scilicet daemon iste insidebat ventrem phanaticarum istarum, ex eoque in modum utris inflato voces emittebat, quas stulti consulentes pro oraculis habebant. hinc quae quis proprio sensu sine maiorum auctoritate affirmaret, ἀπο κοιλάς φωνεῖν Pachymeri dicitur.

κοινόν p. 280 v. 16. ὑπὸ τὸμφ κοινῷ γεγονότι. cave putes **κοινῷ** adiunctum hic esse nominis **τόμφ**. est enim **κοινόν** neutrum substantivum, coetum communem et corpus universum Constantinopolitanum cleri in unum congregatum significans, notione antiquis etiam usitata. quid sit autem hunc conventum haberi ὑπὸ τὸμφ *sub tomo*, dicitur verbo **τόμος**. vide etiam verbum ὑποφήσιος.

κοινωνικός p. 378 v. 3. **κοινωνικός** δὲ εἶναι τῇ ἐκκλησίᾳ. sic loquens Veccus non ea communione se coniunctum ecclesiae dicit, qua quilibet Christianus, etiam laicus, ei adhaeret, sed alia peculiari, adscriptorum clero propria, et proventibus ecclesiasticis eo nomine participantium. quo pertinent superiora his contigua eiusdem Vecchi verba: αὐτός γὰρ εἰσιμιος εἶναι καὶ ὀφείμιον ἀποθέσθαι καὶ κᾶσαν ἀφείναι τὴν πρὸς αὐτὸν πρόσδοον. videtur aliquid hodie simile in usu curiae Romanae, ubi notarii quidam Apostolici *participantes* dicuntur, quae vox **κοινωνικός** respondet, ad differentiam aliorum.

κονοσταύλος. sic scribit passim hoc vocabulum Pachymeres, pronuntiationem, ut apparet, Francorum, a quibus id nomen Graeci sumpserunt, propius assectatus. illi enim *constable* hanc dignitatem vocant. et sic, ut est credibile, tunc quoque per Orientem, ubi multi versabantur, proferebant. hoc admonendum visum, quoniam alii longe aliter id nomen efferunt, et ne quis me in versione *constaulum* reddere miretur.

κόντος p. 181 v. 2. vocem Comitum, ut dignitatem notat, scriptoribus citimae vetustatis tritam, Pachymeres hic exprimit, prout vulgo pronuntiarum ab Italis solebat, *conto*, aut ut effertur hodie *conte*; quod Graece **κόντον** reddit et nos *contum* expressimus. rem autem ipsam quod attinet, etiam Pachymeres passim iniquior Latinis *contum* hunc, de quo agit, ambiciose vocatum a suis dicat, quasi ampliori vocabulo quam modus eius domesticae dignitatis ferret, tamen cum hunc Genuensem nominatum dicat *Vintimilia*, audivi ex iis qui antiquitates Genuensium perspectas habent, revera comitis nomen isti familiae ex vetustissimo tempore tribui consuevisse. verum fortasse nostrum movit, ut istam P 396 nimis splendidam civis Genuensis appellationem putaret, quod maximi tunc principes ea honorari satis haberent. quo pertinet, quod eiusdem libri c. 8 scribit, de Carolo agens rege Siciliae; ἀδελφὸν ῥήγος τῶν Φραγκίσκων ὄντα καὶ εἰς κόντους τεταγμένον τὸν Κάρολον. Carolus nimirum, frater S. Ludovici regis Fran-

corum, quando vocatus est ad regnum Neapolitanum et Siculum, comes erat provinciae, unde *comes* ab Italis tunc vocabatur. quo etiam contentus titule tunc erat, princeps licet in paucis opulentus et praepotens, dynasta Sabaudiae. Cantacuzenus l. 1 c. 40 p. 120 ed. Reg. *ἐπύθοντο ὡς τοῦ τῆς Σαβαυδίας ἀρχοντος, ὃν κόντον ἢ Λατίνων γλαῦσα καλεῖ* etc.

Κοντοσκελίον p. 365 v. 14. reperio apud Petrum Gyllium in Topog. urb. Constant. l. 1 c. 20 mentionem portae condescalae, quas Graeco *κοντόσκελος* dici potuit. forte illi vicinum et ex ea nomen ducens navale olim istud fuit Contoscalium dictum, quod tunc dirutum reaedificare voluisse Michaël Augustus hic dicitur.

Κορδοκούβας p. 430 v. 18. pronom suspicatu est lingua Mysorum cordocubae vocabulum aliquid ex oleris notione duxisse, propagatum forte ex quadam corruptione Graecae vocis *κόρχορος* notissimam designantis oleris speciem, et vulgari olim adagio celebratae, *καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις*.

κορτινάριοι p. 321 v. 3. quatuor genera palatinorum ministrorum gradatim dignitate crescentia memorat, Bardariotas ostii custodes instar Helvetiorum, cortinarios, cubicularios et admissionales. cortinarii fuisse in aulico satellitio ii videntur, quorum erat munus ad cortinam, extra velum intimum, *la Portiera* cubiculi regii, praestolari subitos nutus et fortuita imperia principis, et admissionibus ministrare.

Κορυφά p. 508 v. 17. est hic *Κορυφά* recentius nomen insulae Corcyrae, hodie et ex aliquo retro saeculis vulgo *Corfu* dictae; quod ideo retinere in interpretatione debui, quandoquidem id auctor sciens usurpat, veteri sibi non ignoto praesferens; uti etiam in *μορέα* vel *μορέα*, pro Peloponneso, et in similibus feci.

Κράλις l. 5 c. 6. saepe nominat Pachymeres *Κράλεν Σερβίας*; quam vocem etsi non ignoro a quibusdam pro appellativa accipi aequivalente vocabulo *βασιλεύς*, tamen cum et noster et Cantacuzenus et alii eam retineant, nec verbo *βασιλεύς* commutent, non est quod nos dubitemus idem facere: alioqui nec Sultanem Persidis nec Canim aut Canem Tocharorum nec Mepē Iberiae dicere deberemus, sed regis nomen pro istis vocibus ponere, quod nemo probaverit.

λαμπίνας p. 156 v. 8. *ἐν λαμπίνας*. ita uterque cod. B et A: nam Vat. haec omittit. *λαμπίνη* quid sit, non reperio. P 397 nimirum ex usu fortasse linguae vulgaris Pachymeri obrepserit, ut i pro η in hoc vocabulo poneret: nam *λαμπίνη* nota iam vox est. Hesychius: *λαμπίνη* εἶδος ἀμάξης ἐφ' ἧς ὄχουσαι ἔνοιο, ἀπνήνη, ἢ ἄρμα σκεπαστόν. haec ille, congerens multa quae simul integram vocis quam explicat absolvunt notionem. et sane omnia quadrare videntur in hunc locum et in mente scriptoris

fuisse. illa porro verba: ταῦτα γὰρ ἦσαν τὸ πάλας, videntur respicere festum scenopegiae aut tabernaculorum a Iudaeis olim celebrari solitum in memoriam vitae a patribus in tabernaculis transactae per annos quadraginta in deserto. etsi autem Scriptura ubi hoc festum praescribit, meminerit tantum diserte tabernaculorum erectorum extra domos, satis tamen pronum creditu est adhibita ad hunc usum plaustra ramis virentibus superne tecta, et caetero splendore varii ornatus agræstis festivitatis laetitiae celebrandae accommodata, quae hic noster λαμπίνας vocat.

λειτουργεῖν p. 374 v. 17. hoc loco res ipsa exigit ut τὸ λειτουργεῖν non simpliciter sonet missam sive sacram liturgiam celebrare, sed id facere simul cum Latinis, iis una communicando; in quo erat sita schismatis amotio: nam schismatici Graeci Latinos ut excommunicatos et haereticos in consortium sacrorum admittere recusabant.

λέπας p. 385 v. 10. ὡς λέπας πέτρας. vetus proverbium ex Aristophane in Pluto, ubi Chremylum sic loquentem facit sub finem

ὡς εὐτόνωσ, ὃ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ γράδιον
ὥσπερ λέπας τῷ μειρακίῳ προσίσχεται.

ad quem locum sic annotat vetus scholiastes: λέπας κογγύλιον ἀφιζάνον ταῖς πέτραις ὅτ' αὐταῖς προσκῆγνυται, δυσάποσπάστως ἔχον, ἐπειδὴν τις αὐτοῦ βουληθεῖη λαβεῖν. similia idem docet ad versum hunc alium eiusdem Aristophanis in Vespis, non longè a principio,

προκαθεύδει πρὸ πάντων
ὥσπερ λέπας προσεχόμενος τῷ κλονί.

idem alii scriptores tradunt. *lepadem* hanc concham Plautus Latine vocat non semel. Plinius tamen videtur *buccinum* appellare. ubi enim l. 9 c. 36 *buccinum* dixit esse *minorem concham ad similitudinem eius buccini quo sonus editur, unde est causa nominis*, paulo post addit: *buccinum nonnisi petris adhaeret, circae scopulos legitur* *).

μακαρίτης p. 282 v. 16. ἐκ Γερμάνου τοῦ μακαρίτου. aliquando credidi designari hoc loco S. Germanum P. C. scriptis clarum, qui Christi anno 714, imperante Anastasio Augusto, ex Cyzicena sede in Constantinopolitanam est translatus. impellebat ad sic opinandum mentio antiquitatis bis hoc loco repetita, quasi indicans Germanum hunc patriarcham novum ex ultima vetustate exempla et praecepta emendandae ecclesiae inde usque ab actis et scriptis sancti Germani accersere studuisse. verum re attentius considerata probabilius existimavi agi hoc loco de Germano longe recentioris memoriae patriarcha, cuius mortem et elogium habes

*) cf. Glossar. alterum.

apud Acropolitam in imperio Ioannis Ducae Batatae sub quo floruit: *ἔτυχε μὲν πρὸ καιροῦ τὸν πατριάρχην Γερμανὸν τὰ τῆδε κα-
ταλιπόντα πρὸς τὰς θείας ἀπάραι σηνάς, καλῶς καὶ δόξως βιά-
σαντα καὶ καλῶς τῆν αὐτοῦ ποιμάνοντα ποιμνήν.* sic Acrop. p. 39
Hist. ut hunc potius indicari hic putem, suadet vox *μακαρίτης*
civilium magis quasi quemdam, ex usu Graecorum, quam religio-
sum, qualis sanctis ab ecclesia declaratis debetur, honorem desi-
gnans, praeterea recentiore quendam defunctorum memoriam
P 398 indicans. non enim qui ante multa saecula sunt mortui, cum
nominantur, *μακαρίται* dici solent, sed *οἱ προσφάτως τελευτή-
σαντες*, quos qui viderint adhuc vivant. sic huius libri c. 23
Irenem Augustam Ioannis Ducae uxorem, quae commodum eodem
cum hoc Germano vixerat tempore et ante virum decesserat, *μα-
καρίτιδα* vocat. nullo igitur modo agit hoc loco Pachymeres de
sancto Germano patriarcha illo vetustissimo, quem si nominaret,
non *μακαρίτην* sed *μακάριον* diceret, verum de isto altero qui vi-
ginti circiter annis prius decesserat memoriam sui laudabilem re-
linquens.

μαμάκουθος *) p. 369 v. 1. vituperat hic Pachymeres
patriarcham et antistites, qui ei aderant, quod non acriter ob-
stiterint primae propositioni reconciliationis ecclesiae Graecae cum
Latina, sic suum animum ostendens schismati addictum et aver-
sum a pace, utcumque aliud aliquando simulaverit. *μαμακούθος*
autem Graecos illos praesules vocat, stultitiae illos inanimans,
ut ostendit, quod mox adiungit quasi declarandi gratia, *ἀναι-
σθήτως τῶν πραττομένων ἔχοντες*. id porro vocabuli mutuatus
videtur a suo Hesychio, quem librum ipsi fuisse familiarem ex
aliis locis intelligimus. in Hesychii vero lexico hodie legitur *μα-
μάκουθος μαρός*. verum ego non dubito quin in suo meliori ex-
emplari Pachymeres legerit *μαμάκουθος*: unde hic posuit *μαμά-
κουθοι*. id colligo ex Eustathio, qui (ad v. 562 et 563 Od. π
*Ἐλπῆνωρ δὲ τις ἔσκε νεώτατος, οὔτε τι λίην ἄλκιμος ἐν πολέμῳ
οὔτε φρεσὶν ἤσιν ἀρηρώς*) multos enumerans stultitiae infamia
celebres, post Sannam Coroebum Margiten, quorum notissima de-
mentia in proverbium et scomma simili vitio laborantium transie-
rit, haec adiungit: *ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Μαμμάκουθον καὶ τὸν Με-
λιτιδὴν καὶ τὸν Ἀμφιετιδὴν, οἳ διαβόητοι ἐπὶ μαρῶν ἦσαν: simi-
liter autem et Mammacuthum et Melitidem, necnon Amphieti-
dem, qui celebres insania fuerunt.* ubi significat ista propria fuisse
nomina insanorum quorundam, quae deinde in similibus ipsis ap-
pellationem translata fuerint, prout de Sanna nominatim obser-
vaverat, sic antea scribens: *τὸν μαρόν οἶδαμεν Σάνναν καλεῖ-
σθαι ὡς ἀπὸ τινος κυρίου ὀνόματος, stultum scimus Sannam vo-
cari tanquam a quodam proprio nomine.* cuius rei testem citat

*) cf. Glossar, alterum.

Cratinum comicum, ita continue subiungens: καὶ παράγεται Κρατίνος κωμῶδων τοιοῦτον τὸν Θεοδοσίδην Σάνναν. quia vero Eustathius constanter hanc vocem cum duplici μ scribit, forte sic ea apud Pachymerem, etsi ambo codd. optimi B et A concorditer cum unico μ scribant, emendanda fuerit. Vaticanus solitae sibi licentiae in hoc prae caeteris capite indulgens, cum alia passim in eo scripta verbis libuit effert, tum in hac voce quiddam καινοτομεῖ. sic enim habet: μάκονθοί τινες ὄντες. videtur autem ex alia origine hanc vocem accersere, nec viri singularis olim fuisse nomen proprium agnoscere, sed propagatam putare ex verbo μακοῶν, quod Hesychius exponit παραφρονεῖν, προσκοιεῖσθαι μὴ ἀκούειν, *desipere, simulare se non audire.* et hanc potissimum secundam dissimulati auditus notionem huic sic a se decurtato vocabulo imputandi occasionem fortasse sumpserit ex eo, quod paulo superius legerat apud auctorem, patriarcham cum synodo ab imperatore provocatos ad serio cogitandum de ineunda cum Latina ecclesia concordia ἐπικολαίως ἀκηκοῦναι *perfunctorie audisse*, et cum rem aversarentur, non tamen obstitisse, sed quasi dissimulantes se percepisse quod dictum fuerat, astuto silentio lucrificisae invidiam aut periculum palam resistendi: οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς ἀντιστήναι *non iis. inerat resistendi vis.* eos tamen non se continuisse intra fines merae dissimulationis aut silentii, sed praeterea etiam, ut imperatori gratificarentur, significasse placere sibi mentionem illatam ab eo pacis, manifeste affirmat noster, ut ostendimus superius verbo κνώμενοι. quare non illos μαμακούθους aut μακούθους idcirco vocavit, quod simulaverint P 399 se non audire, sed quod declaraverint sibi probari quod proponebatur, haud satis providentes quid inde consecuturum esset, in quo ponit stultitiam eorum hoc verbo reprehensam.

μ ανδύας p. 262 v. 11. Hesych. μανδύας εἶδος ἱματίου Περσῶν πολεμικόν. forte πολεμικοῦ. Eustathius ad Od. τ sub principium: Ἀλλίος Διονύσιος λέγει ὅτι Περσικὸν ὄνομα καὶ ὁ μανδύας. Ἰσικε δέ, φησι, φαινόλη. ait *Aelius Dionysius Persicum esse nomen mandyam. similis autem est penulae.* veteres glossae verborum iuris μανδύας ἱμάτιον, τὸ λουφικιον. sed haec ut tiara et alia cum res tum nomina ad usum sacrorum sunt translata. docet eruditissimus pater Goar O. P. (notis ad missam S. Ioannis Chrysostomi p. sui Euchologii 113) fuisse mandyam inter pontificales vestes id quod cappam sive pluviale Latini Christianorum rituum expositores vocant. a qua nec forma nec notione multum abest penula; quam ad sacrorum usum iam tum ab Apostolicis accommodatam temporibus non immerito viri doctissimi suspicantur ex Pauli loco 2 ad Timoth. 4 13. fuit praeterea mandyas propria monachorum vestis ex humeris ad pedes usque deflens et totum ambiens corpus, a parte sola anteriori aperta; qualem etiam in ecclesia Graeca retinere in pontificatu

ii solebant qui erant ex monachis promoti. ex quo genere cum esset Arsenius ex Apolloniensi monasterio ad thronum patriarchalem olim assumptus, ut tradit Gregoras l. 3, non mirum ai mandyam etiam extra sacras gestaret functiones. nam civili et ordinario vestitu fuisse tunc indutum illum cum privatim et familiariter imperatorem domi suae inviseret, res ipsa exigit. nondum me poenitet *μανδύαν* sacram penulam hoc loco vertisse; et qui perpenderit quae de penulae forma et usu a veteribus traduntur, et ea cum traditis de mandya contulerint, haud multum, ut spero, repugnabunt. vide et Codinum saepius vocem *μανδύας* usurpantem.

μαρμούτζας p. 282 v. 8. *μαρμούτζαν προσωνόμαζον, προσάπροντες ὄνομα Περσικόν.* erat igitur *μαρμούτζας* nomen Persis familiare; quod in ea gente multi proprium habent. Id autem idcirco a maledicis Germano imponebatur, quod is, ut paulo post dicitur, remotiorem originem generis a Gabra urbe Persidis, propinquiorem a Laxis duceret. codex Allat. *μαρκουτζᾶν* legit, Anonymus vero ms, quem Allatius exscribit in Exercit. contra Creyglionum p. 605, *μαλχουτζᾶν.* et fortasse *μαρκουτζᾶς* in Barberino legendum fuit, fallente in ms similitudine characterum μ et κ *).

Μάρκου p. 28 v. 9 et p. 102 v. 18. Dyrhachiensi episcopo pro Michaële Palaeologo adhuc privato et tum periclitante ac sollicito deum oranti audita vox refertur incognita, nullam ad linguam pertinens, *Μαρρου*, quam sibi recitatam Manuël Dyrpatus episcopus Thessalonicensis sic est interpretatus, ut portendi per eam imperium Michaëli diceret: indicari enim isto vocabulo, ex primis sex vocabulorum literis *ἀκροστίχως* conflato, hanc sententiam divinitus ostensam: *Michaël Augustus Romanorum Palaeologus ocuus vocabitur.* sic Latine expressimus servata elementorum veritate illa Graeca: *Μιχαήλ ἀνάξ Ῥωμαίων Παλαεολόγος ὄξτως ὑμνηθήσεται.*

P 400 *ματρῶνα* p. 33 v. 20. matronae nomen id veteri usu Romanorum sonat mulierem patriciam et gente nobilem. Clemens in Actis Petri: *ὡς καὶ τῶν εὐγενῶν γυναικῶν τὰς περιφανεστέρους, καὶ ἃς ὁ λόγος ματρῶνας οἶδε καλεῖν.* ait ergo noster solitum Theodorum Augustum viris domo minime nobilibus, caeterum apud se gratiosus, conciliare matrimonia virginum patriciarum, quibus illi deinceps matronis ampli ac beati forent.

Μεγαλοβλαχίται p. 83 v. 11. in his apponenda post *καλῶν* distinctiunculae notula fuit, quae ms deeat; ne dici videretur Achillem iam tum suo tempore Phthiotas suos Megaloblacluitas appellasse. sed et cum participium *καλῶν* Ioanni adiungitur, id ita intelligendum, ut non solus ita eos vocaret: commu-

*) cf. Glossar. alterum.

niter enim ea tempestate invaluerat ut Thessaliae montana Magna Blachia vocarentur. Nicetas in Balduino Flandro p. 813 ed. Basil. an. 1557: ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ ἄλλος τις τὰ Θεσσαλίας κατέχων μετέωρα, ἃ εὖν μεγάλη Βλαχία κακλήσκειται, τοπάρχης ἦν τῶν ἐκεῖ. huius, qui tempore Balduini Megaloblachitis imperitaverat, unus e successoribus fuit hic Iosnnes Michaëlis despotae nothus, de quo hic Pachymeres. meminit etiam μεγάλης Βλαχίας Georgius Acropol. Hist. sect. 15 p. 23 ed. Reg. et sect. 38 p. 33.

μέλαιοι p. 478 v. 8. τὸ δὲ τῆς μάχης — μὲν ἐφείτο. haec valde perplexa sunt, more ac indole auctoris, non raro quaedam dimidiata congerentis. videtur autem hic summam et fastigia carpens indicare quae essent tunc hominum querelae de scriptis Vecci. porro vox μέλαιοι sic ibi abrupta pendet, punctis clausa in utroque ms B et A: nam Vaticanus hunc locum, ut fere caeteros difficiles, securus transiit. μέλειον, ut notum est, significat *in cassum*; unde et nomen μέλειος est, vanum et supervacaneum sonans. si emendatione curandus hic locus esset, posset rescribi μέλειον, ut intelligeretur dogmata moveri frustra, incassum, intempestive. sed melius citra ullam in contextu mutationem intelligemus commemorari summarie et per inchoatas tantum sententias, quae tunc ore vulgi contra Veccum et ei adhaerentes iactabantur, haec nimirum, *moveri ab ipsis intempestive dogmata. vanos esse homines et inanitas miscentes iurgia* etc. ex plerisque incompleta oratio posset repetendo τὸ ὅτι superius positum, in hunc modum, ὅτι κινουῦνται δόγματα, ὅτι μέλαιοι εἰσι etc. mox recitat verba ipsa reprehendentium Veccum et sequaces eius: εἶτα ὑμῖν ἐφείτο etc.

μυσάζων p. 352 v. 16. Chronicon Constantinopol. μυσάζοντα nomen dignitatis agnoscit, quam cum magni ducis, magni domestici et protostratoris et protovestiarii dignitatibus amplissimis comparat, et eam tunc tributam memorat cuidam Cantacuzeno, quae erat familia ex primariis. unde intelligimus magistratus id nomen fuisse in Constantinopolitana aula in primis splendidi, cui proportionem similem apud suos Serbos hic memoratus Georgius gereret. sequestrum Latine dicere poteram: sed cum sit, ut dixi et Mearsius observat, dignitatis propriae Graecorum nomen, usitatum ipsis vocabulum retinere satius est visum *).

Μεσοθινία καὶ Μεσοθινῖται p. 310 v. 8. Alizonas, P 401 sive ut Eustathius scribendum praecipit plerisque non obtemperantibus, Halizonas, memoratos Homero Herodoto Straboni Stephano et aliis, quamquam cum aliqua scripturae varietate, Scythiae Europaeae populos, communi Graeciae Byzantinae recentioris dialecto *Mesothinitas* dictos credendum scilicet Pachymeri est. ad intelligendam autem eius appellationis rationem affulgere

*) cf. Glossar. alter. v. μεσιτιόντας.

forte lux nobis a Plinio poterit, qui l. 5 c. 80 Halisernem (nisi error in scriptura est) eorum civitatem in ea ora collocat quam idem deinde c. 92 a Thynis universam docet habitatam; unde quod in media Thynia essent facile Mesothyni a Graecis dici poterint. a qua etymologia si quis abhorreat ob discrepantem scripturam vocis, Thynia per y scripta, a Thinia Pachymeri memorata, quam ille ubique per i scribit, accipiat aliud veriloquium in Strabonis testimonio fundatum. is enim l. 13 in Troadis descriptione Allazonium oppidum Halizonum istorum, quos alii, ut indicavi, Allazonas vocant, collocat ad laevam Aesepi amnis: quia enim *θλυ* littus Graecis sonat, Halizones inter littora hinc fluminis Aesepi hinc Propontidis sitam regionem incolentes merito *μεσοθύνια* dicti fuerint. nec omittenda ex occasione declaratio loci nostri auctoris c. 9 l. 1, cui quae hic diximus facem praeferrunt. scribitur ibi sic: *τότε δὴ καὶ τοῦ Παλαιολόγου εἰς κεφαλὴν τεταγμένου μεσοθύνιας καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων ἐκείνου προστάξαντος, καὶ τὰ πολλὰ κατ' Ἰταλῶν κρᾶττοντος* etc. narratur illic Michaëlem Palaeologum tum cum maxime ac strenue exerceret praefecturam sibi creditam Romanarum copiarum contra Italos pugnantium, monitum a Coty quodam de consilio imperatoris excacare ipsum parantis fugisse cum monitore in Persidem. sed quid sibi vult quod Palaeologus *εἰς κεφαλὴν τεταγμένος* dicitur *μεσοθύνιας καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων*. traditam illi fuisse regendam Mesothiniam provinciam nulla usquam sibi est mentio. et provinciam hic sive regionem *μεσοθύνιας* vocabulo indicari, vix ferat continue adiuncta mentio *optimatum*, et quidem cum pronomine *ipsorum*, *καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων*. quid hic dicemus? aliud sane, postquam multa disquisivi, non occurrit nisi *μεσοθύνια* hic poni pro legione quadam aut parte Romanarum copiarum ex iis conflata militibus qui Mesothinitae vulgari lingua dicebantur. hoc videtur nos docere noster auctor, dum illo c. 27 l. 4 sic loquitur ex versione nostra, de Romanis agens copiis validissimis Ioannis despotaes ductui permissis: *conflabatur hic exercitus ex differentibus corporibus et velut collegiis militum . . . unum erat Paphlagonicum . . . aliud cum et ipsum multitudine tum vi et arte praestans bellica, ex Halizonibus, quos Mesothinitas vulgare dicit idioma*. en quid Mesothinia haec fuerit cui tunc praepositus Michaële Palaeologus ab imperatore fuerat: non regio, sed legio *μεσοθύνια* Pachymeri dicta, compendio militariter loquentibus tum forte usitato; quale adhiberi hodieque videre me memini in narrationibus praeflorum aut oppugnationum in nostra Gallia, ubi legiones, Navarica exempli causa vel Nortmannica, Navarra et Nortmannia dici non raro leguntur. iam satis cohaeret quod additur, *καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων*, in quo modus ipse loquendi gradationem indicat. ut aliquid amplius licet in eodem genere optimates isti fuisse intelligantur. nempe non solum imperator Mi-

chaëlem Palaologum legioni Halizonum Mesothiniae vulgo nuncupatae εἰς κεφαλήν ἔταξεν, *met in teste*, ut Galli hodie loquuntur, hoc est, ducem praeposuit; sed etiam, quod honorificentius fuit, subesse eidem voluit cohortem ὀπισμάτων dictam, de qua voce vide sis, lector, quae paulo inferius annotabimus. non omnittam admonere apud Acropolitam c. 64 Hist. μεσοθινίαν, de qua hic actum, cum v scribi. codices Pachym. cum ἰ μεσοθινίαν constanter scribunt. hos nos expressimus. sic et in Tocharorum et aliis quibusdam vocabulis Acropolita a nostro differt, nec nostri P 402 iudicii est definire uter erraverit. quare rem integram relinquitur: quod reperimus damus.

Μέγισ p. 216 v. 15. ait Mepe Iberiae Davidi datam in uxorem filiam spuriam coniugis despotae Ioannis. ubi quid suspicemur aliud quam supremam in Iberia potestatem vocabulo isto designari, ut sicut crasis in Serbia, sultan in Perside tunc dicebatur, qui rebus illis praeserat, sic Iberorum Asiaticorum rector *Μεπε* vocaretur. de quo tamen amplius pronuntio, quoad certius eius rei testimonium suppetat *).

μετάληψις p. 361 v. 8. ait admissos ad omnem communionem sacrorum Latinos a Graecis iussu imperatoris, reconciliationem ecclesiarum procurantis, excepta *μετάληψις*, quam non quaerebant. et tamen antea dixerat eos communicasse etiam *ἐν μετάληψις τοῦ θείου ἄρτου ὃν ἀντίδορον λέγουσιν in perceptione sacri panis quem antidorum dicunt*. qui panis eum repraesentaret eucharistiam, videntur etiam Latini non recusaturi eam cum Graecis percipere. nimirum *μετάληψις* ex usu Graecorum proprie significat sumptionem vini consecrati, sive specierum sanguinis Christi, quam ideo in communiōe laica Latini *non quaerebant, οὐκ ἔραγγον*, quod ea sibi sciebant interdictum ritu Occidentalis ecclesiae. docuit me hanc proprietatem vocis *μετάληψις* vir pereruditus et in primis sciens Graecorum Rituum Iacobus Goar O. P., qui notis ad Liturgiam S. Ioannis Chrysost. p. 150 Eucholog. refert Graecos in ipsa altaris concha depingere imaginem Christi domini pontificiis vestibus ornati, decussatis manibus panem consecratum dextra, calicem vero sinistra proferentis, inscripto ad dexteram et sacrum Christi corpus vocabulo *μετάδοσις*, ad laevam vero et calicem nostra hac voce *μετάληψις*. hinc habemus *μετάληψις* vocabulum aliquando proprie accommodari ad perceptionem sacri calicis. dixi *aliquando*, quia praeter id quod superius, ut modo admonebam, *μετάληψις* adiungitur τῷ θείῳ ἄρτῳ. etiam infra c. 36 l. 6 imperator moribundus dicitur *τῆν ἁγίαν μετάληψιν δέξασθαι*. videtur autem indicare illic historicus voluisse, sumpsisse tunc illum eucharistiam quo modo solebant sumere meritori apud Graecos, hoc est sub utraque specie.

*) cf. Glossarium alterna.

nam aequae, opinor, ad utramque speciem pertinent memorata paulo prius *σύμβολα τοῦ δεσποτικοῦ θανάτου*. nisi forte quis suspicetur extremo languore conflictantibus dari solitam alteram tantum speciem, nempe liquidam, quam commodius transmittent per fauces catarrho obsessas, et ideo *μεταλήψεως* solius, hoc est vini consecrati conversique in Christi sanguinem, factam hic mentionem, quod id solum tum Augustus perceperit. nam solitos iam olim Graecos fuisse aegrotis in eum vi morbi statum redactis ut aegre panis species glutirent, ne sine viatico abirent, speciem vini ministrare solam, docet Petrus Arcudius l. 3 de concordia ecclesiae Oriental. et Occidental. etc. p. 386.

μετόχιον p. 270 v. 21. agit de domuncula cum sacello divi Nicolai ad mare sita, quam dicit fuisse *μετόχιον τῆς Ὀξείας metochium* Oxese insulae Propontidis, ad quam deportari iussus expatriarcha Arsenius. in ea aedicula, quippe imminente in retissimum illuc traectum, aut forte etiam ad monasterii Oxensis, cui addicebatur eo relegatus Arsenius, ius dominiumque pertinente, obiter is depositus est. l. 5 c. 2 nomen idem iterum a P 408 nostro adhibetur in his verbis: *τὴν δὲ μονὴν ἐκεῖνην* (loquitur de monasterio quod fuerat Blemmidae) *τῇ τοῦ Γαλησίου μονῇ ὑποτιθῆναι εἰς μετόχιον*. indicat monasterium quod fuerat Blemmidae, contributum et subiectum monasterio Galesii. aliquae religiosas familiae habent extraordinarias domos, quaedam quae vocant *hospitia*, ubi diversentur illarum ministri aut religiosi, qui negotii causa in locis illis peregrinantur. videtur quid simile voce *μετόχιον* hic designari.

μηνολογεῖν p. 319 v. 9. hoc loco *μηνολογεῖν* significat mensam apponere diplomatibus aut chartis regis; quod sibi uni Michaël Augustus reservatum voluit, nominatim excipiens ne id Andronicus filius, quem in imperii consortium admittebat, facere se vivo posset. unde idem noster in Andronico (quod aliud opus, deo dante, mox edemus) l. 1 c. 1 narrat eum post patris Michaëlis mortem primum in scripto iussu regio mensam apposuisse: *ἄρτι πρῶτως μηνολογησάμενος πρόσταγμα*. quo eodem scripto ad patriarcham perlato ait illam, cum mors Michaëlis celaretur, Pachymeri sibi ipsi forte adstanti regiam illam chartam dedisse, *ἔρωτων εἰ αὐτὸς ἔχει γινῶναι διαστοχασάμενος ὃς τινὸς ἀν εἴη τὸ μηνολόγημα, quaerens num qua ipse coniectura certo posset dignoscere cuius manu expressus mensis esset*. si enim Andronici esse constaret, certum foret argumentum obiisse Michaëlem. ne autem id facile discerneretur in causa erat, quod manus et forma literarum Andronici sic congruebat cum paterna, ut non nisi aegre etiam a perito distingueretur: *ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ καὶ παρέλιπτο τοῖς τοῦ πατρὸς ὡς μὴ φαιδῶς διαγινῶναι ἔχειν καὶ τὸν εἰδήμονα*. Gregoras (l. 4 p. 52 ed. Basil. an. 1562) referens ornatum insignibus imperii a patre Andronicum addit: *ἐπέτρην δ' αὐτῷ ὁ πατήρ*

καὶ δι' ἰουθηρῶν ὑπογράφειν γραμμάτων προστάγματα, οὐ μόντοι μῆνα καὶ ἰνδικτον, ἀλλὰ Ἀνδρόνικος Χριστοῦ χάριτι βασιλεὺς Ρωμαίων. *permissis vero ipsi pater edictis subscribere rubris literis, caeterum sine mense et indictione: sed Andronicus Christi gratia imperator Romanorum.* haec Gregoras; ex quibus intelliges quid sit quod Pachymeres scripsit ὑπογράφειν βασιλικῶς *subscribere regie:* est enim id ὑπογράφειν δι' ἰουθηρῶν *subscribere rubris literis.*

μνημονεύειν καὶ μνημόσυνον p. 374 v. 17. haec offerebantur a Graecis papae, si vellet abstinere a iuvandis Latinis Constantinopolim tunc occupantibus. verbo *μνημονεύειν* significatur distincta mentio papae in sacris Graecorum liturgiis publice ac nominatim facienda. ipsa porro talis commemoratio τὸ *μνημόσυνον* absolute antonomasia compendiarie dicitur in hac historia, ut superius diximus verbo *ἐκκλητον*. ab hac Romani pontificis inter sacra commemoratione cur tantopere Graeci abhorrerent, causam non esse sapienter ostendit imperator, his illos urgens verbis: *τίνα δ' ἔχει ἀντικανονίαν ἢ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος* (subaudi papae), *ὅπου γε καὶ μὴ πάπας ὄντας τοὺς ἄλλους ἀνάγκη μετέχειν τοιαύτου τῆς κοινῆς, τοῖς ἐκκλησιαζούσιν συνισταμένους τοῦ ἱερέως.* quasi diceret: quid tantum refugitis a nominando inter sacrum papa, cum ibi multos alios, minoris utique dignitatis, nominatim exprimi usu olim legitimo invaluisset? verissima haec sunt. nam in liturgia S. Iohannis Chrysostomi haec legimus p. 78 Euchologii: *ἐν ταῦθα ὁ ἱερεὺς μνημονεύει ἂν θέλει ζώντων καὶ τεθνεώτων. ὑπὲρ ζώντων λέγει. ὑπὲρ σωτηρίας, ἐπισκέψεως, ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ δούλου Θεοῦ δεῖνος.* *hic sacerdos meminit quorum vult vivorum et mortuorum. pro vivis dicit; pro salute protectione et remissione peccatorum servi dei N.* en ut nominatim mentio fit in sacro quorumvis ad arbitrium sacerdotis. p. deinde 79: *ὁ δὲ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ. ἐν πρώτοις μνήσθητι κύριε τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου ἡμῶν τοῦ δεῖνος. sacerdos vero exclamat: in primis memento,* P 404 *admine, sacratissimi metropolitae nostri N.* quilibet igitur episcopus a sacerdote in dioecesi eius celebrante nomine expresso memoratur. quinetiam, ut mox additur, idem honos habetur simplici sacerdoti et imperatoribus. sic enim adscribitur: *καὶ ὁ διάκονος πρὸς τῇ θύρᾳ στάς λέγει τοῦ δεῖνος πανιερωτάτου μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, ὅστις ἂν ἦ, καὶ ὑπὲρ τοῦ προσκομίζοντος τὰ ἅγια δῶρα ταῦτα εὐλαβεστάτου ἱερέως τοῦ δεῖνος ὑπὲρ σωτηρίας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν καὶ πάντων καὶ πασῶν. ὁ χορὸς καὶ πάντων καὶ πασῶν. et diaconus ad ianuam stans dicit: . . . et pro offerente sacra munera haec devotissimo sacerdote N. pro salute piissimorum et a deo custoditorum imperatorum nostrorum, et cunctorum et cunctarum. chorus repetit, et cunctorum et cunctarum. quia enim impera-*

torum vocabulo *Angustus* et *Augusta* cum liberis eorum significabantur, addebatur ista utriusque sexus expressio.

μύια p. 293 v. 10. non solum *alga* et *muscas*, sed quidquid innatans aquis soliditatem aspectu mentitur quandam, *μύιαν* vocabulo designatur, quantum ex collatis Hesychii Suidae Oppiani Nicandri et aliorum locis datur intelligi.

Μόρσον p. 180 v. 19. quae olim *Peloponnesus* dicebatur, eam hodie Graeci vulgo *Moream* vocant. videtur autem *Pachymeris* aetate τὸ *Μόρσον* dicta; unde et hanc vocem supplevimus in lacuna capituli 9 eiusdem lib. 3. ad quem locum vide notas. alicubi tamen *Pachymeres* *Μορβάν* scribit: sed constantius in neutro id vocabulum usurpat.

Μόσυνες p. 311 v. 12. scio alios scriptores *Mosynos*, non *Mosynas* hos populos vocare: tamen cum *Μόσσαι* non possit esse a recto *Μόσυνος* sed a *Μόσυνες*, plus sapere quam meus auctor nolui.

Μουγούλοι p. 344 v. 15. videtur dicere eos quos *Byzantini* *Tocharos* vocarent, ipsorum *Tocharorum* usu et lingua *Mugulios* dici consuevisse.

μυριοστύς p. 470 v. 6. hoc vocabulum *μυριοστύας* sic scribitur in duobus mss, Vaticano omittente. flectitur videlicet a recto *μυριοστύς*. quo non dubito, etsi alibi exemplum non reperi, quin *Pachymeres* *μυριάδα* significet, sicut c. 88 l. 6 *ἐκατοστία* centuriam appellat, sic scribens: *ἐς οὗτοι πλείστον συγκαίς ἐκατοστύσι διείληπτο*. et eius aequalis scriptor *Georgius Acropolitae* *χιλιοστία* chiliadem nominat in his verbis p. 4 éd. Beg.: *οἱ δὲ αὐτόμολοι πρὸς τοὺς πολεμίους χωροῦσι χιλιοστύς πολλὰ*. ubi recte doctissimus interpres *Leo Allatius* *χιλιοστύας* *πολλάς* reddit: *multa millia*.

νοσιά p. 515 v. 15. vocabulum *νοσιάν* sic clare scribitur in codd. Barber. et Vatic. *Allatianus* autem videtur legere *νοσιάς*: sed ex caeteris quoque vestigiis titubantis illic calami satis apparet errorem esse, ac omnino rescribendum ubique *νοσιάν*. videtur autem *νοσιά* positum a *Pachymere* *συγκοπικῶς* pro *νεοσιά*, P 405 quae vox significat *nidum cum pullis implumibus*. peratringitur enim proverbiali similitudine confidentia Latinorum, qui Romaniam, hoc est imperatoris Constantinopolitani ditionem universam, tam facile se comprehensuros sperarent quam ludibunde a forte incurrente tollitur avicularum recens ovis exclusarum tota cum ipso nido familia.

οἰκειόχειρος p. 497 v. 2. de *Muzalone* malis inflexo ad obsequendum imperatori. quae sint istae *οἰκειόχειροι ἀσφάλεια* divinandum: nam illud *οἰκειόχειρον* alibi non reperi. licet opinari voluisse significare auctorem, non solum spondisse *Muzalonem* obedientiam in posterum, sed ea prompti obsequii documenta in praesens exhibuisse, quae fidem abunde facerent

sponsioni et imperatori metum omnem adimerent, ne promissis ille postmodum non staret. sint ergo *οικειόχειροι ασφάλεια* cautiones et securitates quasi dato pignore ex propriis in antecessum representatis spondentis officiis acceptae.

ὄξεια p. 385 v. 3. duo hic sunt adiectiva feminina sine suis substantivis, suppleendis videlicet a lectore, ut fit cum frigida simpliciter ponitur pro aqua frigida. voci *χρυσόπαστος* videtur ex auctoris mente subiungenda *ἰσθής* aut *ξυστίς* ex Eubulo comico, cuius Pollux initio libri sexti haec refert verba: *ταῖς ξυστίαι ταῖς χρυσοπάστοις στρώννυνται*. verbum *στρώννυνται ἐνδύτη* convenit, quae stragulum aut instratum supremum erat arae maximae, ut suo loco declaramus. vocabulo *ὄξεια* equidem *βαφήν* adaptaverim ex Eustathii loco mox describendo verbo *ὄξύλευκος*: ex quo intelligitur *ὄξειαν βαφήν* rosam esse tincturam.

ὄξύλευκα p. 322 v. 1. verti *e roseo candentia insignia*, doctus ab Eustathio ad Od. π, ubi cum ex Chaeeremone retulisset *ὅτι κοινῶς μὲν τὰ ἄνθη ἕκαστος τέκνα ἐκάλεισεν, ἰδίως δὲ τὰ ῥόδα ὄξυφεγγῆ καὶ ἕκαστος τιθηνήματα*, sic continuo admonet: *ἔνθα ὄρα τὸ ὄξυφεγγῆ χρησίμιον ὂν εἰς τὸ νοῆσαι τοῦνομα τῆς ὄξειας βαφῆς*. ubi *observa vocem ὄξυφεγγῆ utilem ad intelligendum quanam vere eis tinctura quam ὄξειαν nominant*. quibus verbis satis indicat *ὄξειαν βαφήν* trahere aliquid e colore vigentis rosae, aut potius eundem ipsum esse. itaque iure, opinor, meo *ὄξύλευκον* sum interpretatus *e roseo candens*. neque tale fuisse imperii gradu inferiori a despota participati insigne novum est, cum et rubeus et candidus, ex quibus *ὄξύλευκος* mixtus est, ambo regiae potestatis characterem usu antiquo praeferant. utique cum purpura in veste regia, candor in diademate commendaretur, sed et habemus Pachymeris ipsius testimonium hoc confirmans l. 6 c. 34, ubi cum retulisset decrevisse imperatorem ornare Ioannem principem Lazorum, postquam ei filiam Eudociam despondisset, insignibus quae tribuerentur despotis usu aulae Constantinopolitanae, mox illa ipsa insignia despotae vocat *τὰ ἐκ πορφύρας διχροα, bicoloria ex purpura*, hoc est, ut hic loquitur, *ὄξύλευκα, ex candido et roseo mixta*.

ὀπιμάτοι p. 24 v. 16. docuit nos pridem eruditissimus Rigaltius in Glossario, quod ipse didicerat ab auctoribus idoneis ibi laudatis, *ὀπιμάτους* vocem esse castrensem, certum genus aut ordinem militum signantem. unde tanto magis confirmantur quae de vocabulo *μεσοθονία* legionem aut cohortem sic nominatam indicante supra suo loco diximus. omnino illo Pachymeris loco Michaele Palaeologi militaris Italico navata bello indicatur opera. unde illa verba *τὰ κολλὰ κατ' Ἰταλῶν πράττοντος* de industria sic verti, ut de bellicis eius quo de agitur facinoribus sermonem hic esse lector intelligat. quanam vero et ex quo

generis hominum cohors haec legiove optimatum dicta in Romano tunc esset exercitu, difficile divinato sit in scriptorum eius temporis ea de re silentio. fieri potuit ut nobiles voluntarii et suo sumptu militantes sic appellarentur, qui optimatum vocabulum domo afferrent indicium natalium patriciorum aut census domesticorum. forte etiam qui militarem fortitudinem experimentis illustribus probassent, in certam honoris gratia segregati legionem hoc designabantur nomine; quomodo auctor est Olympiodorus in Excerptis Photianis τῶν Ῥοδογαίτου Γότθων τοὺς κεφαλῶτας, capita ipsa et praestantissimos quosque Gothici exercitus quem ductabat Rodogaisus, optimatos sive optimates fuisse vocatos. habemus etiam ex Mauritio l. 2 strateg. c. 3 unumquemque optimatum militem sibi obsequentem secum duxisse, qui ἀρματος armatus dicebatur, quod ipsum argumentum est excellentioris supra vulgus militum dignitatis ὀπτιμάτων, ad quam respicit vox αὐτῶν hic a Pachymere posita, indicans superiorem honoris et dignationis gradum in praefectura optimatum supra praefecturam Mesothiniae fuisse.

οὐδέσι p. 222 v. 2. videtur hic nove usurpatum adiective vocabulum οὐδέσι in dat. plurali ab οὐδέσι ad significandum viles homunculos de faece plebis ac nihili. nam τοῖς οὐδέσι statim opponit μεγάλους, sic subiungens: μεγάλων ἐπὶ τούτοις τεταγμένων τὸ πρότερον. l. 3 c. 18 Iosephus Galesii Germanicum patriarcham alloquens ait: καὶ σὺν ὀλιγοροῦσιν ὡς μηδενός. hic quoque positive, ut sic loquar, usurpatur τὸ μηδέσι: nempe non verus sed intrusus et suppositivus patriarcha Germanus habebatur. hoc exprimit noster verbo nullus μηδέσι.

παπίας p. 350 v. 9. de magno papia sic Codinus c. 5 n. 34: ὁ μέγας παπίας (sic enim scribit, cum noster π simplex ponat) εἶχε μὲν πάλα ὑπερησίου ἀνεπίγνωστον, ὡν δὲ οὐδέμιαν. magnus pappias habuit olim ministerium incognitum, nunc autem nullum. tamen Pontanus noster ad Cantacuzenum docet ex Zonara magnum pappiam dictum iudicem illum summum ad quem commentarienses de personis reorum et numero, de qualitate delictorum, de clausorum ordinibus referre debebant.

παρικοιμώμενος p. 206 v. 2. ὃν παρικοιμώμενος ὁ κρατῶν εἶχε, et paulo post καὶ τὸν παρικοιμώμενον Μακρομήν. apparet ex his officii aulici id vocabulum esse; unde et mox eo sine proprio nomine vir idem designatur, dum additur ἦν δ' ἐνδοκιμῶν ὁ παρικοιμώμενος. erat nempe hic, ut loquitur Codinus, cubiculariorum et epheborum imperatoris caput: ὁ παρικοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος εὐρίσκειται κεφαλὴ τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδοπούλων καὶ τῶν κοιτωναρίων. quocirca equidem praefectum cubiculi Latine dixi, licet viderem Wolfium in excerptis Gregorae subiunctis cubicularium interpretari. sed veram eius vocis notionem magis videtur Pontanus assecutus initio sui Cantacuzeni,

ex cuius sententia interpretor, ut dixi, παρακοιμώμενον hoc loco cubicali praefectum, nempe imperatorii, sive ut interduum dicitur, sacri cubiculi. quia vero huius erat officium excubare noctu imperatori aut excubiis praeesse, παρακοιμώμενος vocatur plus significante vocabulo quam sonet, haud ad interpretationem suffecturo excubitoris nomine, quod aequae cuius cohortis vigillum gregario conveniret. Pachymeres l. 6 c. 12: ἐξ αὐτῆς πέμ- P 407
πει τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον τὸν βασιλικὸν Βασιλείον. en ut singulari nomine effertur hoc nomen personam indicans praestantem, maiorisque dignitatis quam quantum capiat excubitoris simplex mentio. videtur officium simile eius quod in aula Romana hodie vocant *maestro di camera*, et in Gallica *premier gentilhomme de la chambre*. sed et παρακοιμώμενον generale interdum vocabulum esse, omnes indicans qui ex officio in cubiculo imperatorio stationem ordinariam habebant, intelligitur ex iis quae annotamus ad vocem σφενδόνη.

παρακλητικίζειν p. 372 v. 3. ex abunde perspecta notatione vocabulorum παρακληξ et παράκλητος licuit significatum divinare verbi παρακλητικίζειν lexicographis vulgaribus indicti et tamen a Sancto Gregorio Nazianzeno usurpati, cuius locum Iosnes Parastron, qui hic loquens inducitur, tacito auctoris nomine recitat. sanctus enim ille doctor Oratione de Spiritu Sancto ante medium, cum hanc proposuisset interrogationem haeretici pneumatomachi τίς οὖν ἡ ἐκπόρευσις; quae igitur est processio? respondet: εἰπέ σὺ τὴν ἀγεννησίαν τοῦ πατρὸς, καὶ γὰρ τὴν γέννησιν τοῦ υἱοῦ φυσιολογίῳ καὶ τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ πνεύματος. *edissere tu mihi ingenerabilitatem patris, et ego generationem filii enarrabo et processionem spiritus.* tum subdit: καὶ παρακλητισσομεν ἄμφω εἰς θεοῦ μυστήρια παρακύντοντες. et *insaniamus ambo in dei mysteria immittentes oculos.* ita scribitur hic locus in editione mere Graeca Basileensi anni 1550 p. 221 v. 4, longe melius quam in Parisiensi Graeco-latina, ubi παρακλητικῆσομεν legitur quasi ex παρακλητέω, quod rectum non est.

παροχεύς p. 153 v. 2. τὸν μέντοι γε πρότανιν τούτων καὶ παροχέα ὡς δυνατόν ἐμεγάλυνεν. ita codd. B et A. Vaticanas pro his habet καὶ τὸν γραμματοκομισθὴν ἐμεγάλυνε. praeterquam error est in scriptura φ intruso in locum τ in voce γραμματοκομισθὴν, etiam videtur, ut non raro solet hic interpolator potius quam descriptor Pachymeris, aberrasse a mente auctoris: qui cum dicit πρότανιν τούτων καὶ παροχέα μεγαλυθῆναι, auctorem et praebitorem horum magnificatum fuisse ab imperatore, non vult significare ipsum praemio affectis tabellarios, qui laetum nuntium attulerant (de mercede quippe istis liberaliter persoluta dixerat antea: καὶ ἀντιδίδου μὲν τῶν λόγων τὰ μάλισα), sed vel agit de Caesare, qui rem tantam feliciter fortiterque peregerat, cui propterea se debere profiteretur imperator successum

istum, et eius virtutem ac meritum eo nomine celebraret: vel per voces *πρόταινει καὶ παροχία* deum indicavit bonorum omnium fontem, cui peculiariter acceptam referens tam insignem felicitatem eum magnificaverit. hoc confirmari potest ex iis quae mox subdit: *συνεπάλει πάντας εἰς εὐχαριστίαν τοῦ προέτιτου*, *provocabat cunctos ad gratias numini agendas.* et huius gratulationis occasione habita concio, quae capite sequenti recitatur, multa habet in hanc sententiā. quod hic peculiariter notandum venit, est vox *παροχέως* posita, ut videtur, pro *πάρχοτος* *praebitor*, *largitor.* cuius formae exemplum haud passim reperias. legitur tamen et inferius l. 6 c. 23, ubi recitato D. Damasceni loco patrem aeternum *προβολία τοῦ ἐκφαντορικοῦ πνεύματος προλάτοrem* sive *emissorem enuntiatorii Spiritus* vocantis, ait quosdam ut falso affectum Damasceno hoc dictum reiecissem, quosdam autem id legitimum eius sancti doctoris testimonium agnoscentes in eo vocabulum *προβολέως* in *παροχέως* mutasse.

P 408

Πηλεύς *) p. 450 v. 10. Peleum hic memorari patrem Achillis et in exemplum castimoniae proponi apparet, ut statim post Aristidem in specimen abstinētiaē a furto alienissimae. non tamen occurrit adhuc mihi testimonium antiqui scriptoris istam eximiam pudicitiae laudem Peleo asserentis, cuiusmodi quodpiam obversatum animo scribentis haec Pachymeris suspicor. neque enim videlicet omnia quae ille legit in nostras venire manus; ac fortasse ne nunc quidem supersunt. quam multa enim vetustatis Graecae monumenta quingentis his fere annis, quot a Pachymeris aetate ad hanc nostram intercedunt, perire funditus contigit, aut certe hactenus *ἀνέκδοτα* servari. sed nec cuncta edita vidimus. animadverto tamen Homerum crebra quam infert mentione Pelei frugalitatis ei virtutisque laudem fere tribuere videri; quarum videlicet merito ab Actore Pthiae regnante, ad quem ex Aegina confugerat, propriis filiis praelatus generique ac regni successor electus fuerit, ut Eustathius refert ad Iliad. β p. 321 ed. Rom. ad quam forte historiam alluserint fabulae quae praelatum diis ipsis iudicio principis deorum in felicitate nuptiarum, concessa ipsi in sponsam Thetide quam Iupiter ipse pro se ambire potuisset, celebrant Peleum: cuius generis illa sunt Catalli:

*teque adeo, eximie taedis felicibus aucte,
Thessaliae columen, Peleu, cui Iupiter ipse,
ipse suos divum genitor concessit amores.*

nec forte a genio Pachymeris multum aberraret qui suspicaretur ita meminisse illum Pelei herois inculpati, ut alluserit ad etymon nominis eius *ἐκ τοῦ πηλοῦ*, quod *lutum* significat, formati, velut innuens non magis affinem fuisse Veccum, spectatae sanctimoniae hominem, suspicionibus impudicitiae, quam si fictum ex

*) cf. Glossarium alterum.

creta et luto corpus, non autem ex carne concretum habuisset. invenio allusionis non usquequaque absimilis exemplum apud Eustathium (ad Iliad. i p. 772 ed. Rom.) explicantem dictum factum in cauponem qui vaseale vinum turbare faecium admixtione solitus audivit a quodam: μή ποῖσι τὸν Οἶντα Πηλεῖα, *ne facias Oeneum Peleum*. quod ut εὐτραπέως *salae* dictum ibi auctor laudat, sic enarrans: μή τρυγίαν κνκῶν, 'καὶ τῷ κρητῆρι παραμυγνύς, μετὰβαλλε τὸν οἶνον ὡς εἰς πηλόν, ᾧ δοκεῖ παρωνομάσθαι παιγνημόνως ὁ Πηλεὺς. *ne faeces diluens et crateri admiscens muta vinum velut in lutum: ludicra enim paronomasia videtur verbo Peleus lutum indicasse.* haec qui non probavit, condoleat infeliciter conantibus, et meliora, si habet, suggerat grate accepturis.

πλατεῖαι ἐκπωμάτων p. 453 v. 12. quaerebam hic quid essent ἐκπωμάτων πλατεῖαι, quas ex aere fuisse mox indicat noster de iisdem iterum agens his verbis: χαλκᾶς ἐκείνας πλατείας ὑποδοχάς. solus Vaticanus χαλκᾶς πίνακας appellat, sed huic fides apud me quidem dudum est ex quo decoxit. certe πίναξ nimis generale vocabulum est; neque in tabulis aut laminis aereis commode id *frumentum coctum*, sive iam molitum, mola videlicet farris tosti, ut antiqui loquebantur, sive granis integris naturali forma, commode gestari potuit. ne multis: mihi attente consideranti hunc locum veniebat in mentem ἐκπωμάτων πλατείας et πλατείας ὑποδοχάς dici hic a Pachymere vasa mensaria quae *sottocorpe* Italiae hodie dicuntur; quorum est usus in scyphis porrigendis. habent ea superne latitudinem capacem scyphorum simul multorum (unde πλατεῖαι ἐκπωμάτων recte vocentur), labro per circuitum ad aliquam latitudinem resupinato coronatam, innitentem pedi supposito rotundo, qui et manubrii usum praestat ministranti pincernae. eius formae lances, aut si dicere liceat, capedines, argenteae fere hodie visuntur in proce- P 409
rum convivii: tenuiores fictilibus utuntur. aetate Pachymeris nondum Peruanis ditata metallis aereae increbuerant: sed materiae vilitas encausto picturae variae fructus autumnales assimulantis tegebatur, ut docet hoc loco noster. negari non potest quin percommoda fuerit istiusmodi vasis forma ad istas *eulogias frumenti cocti* tum decore admovendas aris, tum inde post sacerdotis benedictionem deportandas in domos tuto, latitudine, ex qua πλατεῖαι dicuntur, paulisper concava, et capacis rotunditatis, facile admittente materiam talem, et a lapsu prohibente beneficio editi circum marginis, illius nempe de qua dixi, modice reductae et alte per circuitum extantis loriculae. voces quoque tum ἐκπωμάτων tum ὑποδοχῆ aptissime in nostram sententiam accidunt. indicant enim usum istius vasis eo facti ut pocula, ἐκπώματα, imposita exciperet, sic offerenda convivis manu pocillatoris. porro πλατείας videntur substantive dici. nisi quis

malit, cum sola haec vox ponitur, subaudiendam et tacite sup-
plendam illam alteram *ὑποδοχαί*.

πνευματικός καὶ πνευματίζων p. 256 v. 4. Iose-
phum monasterio Galesii praepositum vocat Pachymeres *ἕνδεκα
πνευματικὸν καὶ εἰς πατέρα τεταγμένον τῷ βασιλεῖ*. primo aspectu
vox *πνευματικός* hoc loco videtur idem sonare cum eo quod l. 3
c. 19 memoratur *πνεύματι ζῶν spiritu vivante*, quod ibi dicitur
de monachis sanctimoniae opinione venerandis, sumpta ex Paulo
apostolo formula loquendi, quales imperator pro se adhibuit *μεσί-
τας πνεύματι ζῶντας καὶ συνήθεις τῷ πατριαρχῷ*. tamen si quis
introspectiat, aliud in ea latere deprehendet haud negligendae no-
tionis. argumento sit quod paulo post eodem capite scribitur,
famam emanasse, interdictum Iosepho huic ab Arsenio patriarcha
fuisse ne fungeretur officio *πνευματικοῦ*. Graeca sic habent: *ὅς
καὶ ἐπιτιμήσειεν ἐφ' ᾧ μηδὲ πνευματικός ἀναδέχοιτο*. nimirum
πνευματικός est Graecis Christianis idem quod Latinis ecclesiasti-
cis *confessarius*, ut etiam recte dudum Meursius observavit.
itaque suspicor τὸ καὶ abundare, ut saepe alibi apud nostrum,
sic in loco descripto; et cum *πνευματικός καὶ εἰς πατέρα τεταγ-
μένος τῷ βασιλεῖ* Iosephus dicitur, nihil aliud indicari nisi eum
patrem spiritualem, hoc est confessarium imperatori fuisse. ex
qua observatione lux affulget posterioribus a me descriptis Pachy-
meris verbis. horum enim hinc patet esse sententiam, iratum
imperatori patriarcham vetuisse ne Iosephus deinceps etiam priva-
tas eius confessiones exciperet (*ἀναδέχοιτο*, de quo verbo quas
suo loco notamus, huc confer) aut ipsum *in foro*, ut loquuntur,
conscientiae absolvet, hactenus siquidem post anathema impe-
ratori publice dictum, in quibusdam quae antiquus usus vetabat
excommunicatis permitti, connivendum putaverat patriarcha, ut
Pachymeres superius admonuit. de hoc genere videtur et hoc
fuisse, nimirum tolerare ut privatim confiteretur et in foro con-
scientiae absolvetur. id quod nunc tandem offensus instantia
Iosephi prohibuerit; et videlicet iurisdictionem abstulerit neces-
sariam ad absolutionem valide impertiendam. unde cum nihilo
secius postea Iosephus perrexisset dare, ut prius, operam confi-
tenti Augusto, et illum videlicet de more absolvisset, ansam Iose-
phi criminandi Arseniani ab eo iam patriarcha schismate discissi
sumpserunt, quasi attentasset rem nefariam ferendo sententiam
absolutionis sacramentalis sine potestate iurisdictionis, quo modo
lata talis sententia sine dubio irrita est, unde id attentasse in
sacramento nihil minus sit quam sacrilegium. est autem et id
extra dubium, emanare ab episcopis ordine hierarchico iurisdictionem
istam. quare si eam rite patriarcha revocasset, certum erat
non potuisse deinde imperatorem a Iosepho audiri aut absolvi
sacramentaliter. ad id porro quid Iosephus responderet, commo-
morat Pachymeres, quamvis subobscure in codd. B et A. sed in

Vaticano clarius, negatum nempe ab ipso factum: pertendisse, inquam, haud eo devenisse Arsenium patriarcham ut sibi iurisdictionem adimeret et omnino interdiceret absolutione imperatoris. verba haec sunt historici sub finem huius capituli: *πάν μη γυγονός ἐφημίσθη, ὡς καὶ ὁ Ἰωσήφ πατριάρχης ὕστερον, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦτο, διςχυρίζετο.* sic in codd. duobus. At Vaticanus sic habet: *ὁμοίως ὁ Ἰωσήφ πατριάρχης ὕστερον διεχυρίζετο ψεῦδος εἶναι τὸν λόγον (melius diceret τὸ λεγόμενον) ἐπὶ πολλοῖς. Ioseph postmodum patriarchatum gerens pertendebat falsum esse quod a multis iactabatur.* nempe ut paulo superius dixerat, *ὡς γὰρ τῆς τοῦ πατριάρχου βουλῆς ἀντικειμήσεται (Iosephus) τῆς βασιλείας ἀναδοχῆς, sine nutu et assensu patriarchae Iosephus ingesserit se ad audiendam sacramentaliter confessionem imperatoris.* φέρεται δέ, subiungit statim, *καὶ λόγος παρὰ πολλοῖς, ὡς καὶ ἐπιτιμήσειεν ὁ πατριάρχης Ἰεσοφῶν (Iosephum) ὥστε μὴ εἶναι τοῦ βασιλείας πνευματικόν.* fertur scilicet sermone multorum patriarcham interdixisse Iosepho ne esset confessorius imperatoris. ita clarius, ut dixi, Vaticanus paraphrastes; a quo germanam auctoris sententiam hic expressam confirmat Pachymeres ipse, prout eius contextus ab optimis codicibus exhibetur, infra l. 4 c. 28 sic de Iosepho dicens: *ὅν ἀποφείσθαι λέγον ἐπὶ τοῦ μη τὸν βασιλέα εἰς πνευματικὴν νόσητα δέχεσθαι.* quae ibi sic verti: *quod illum aiebant in excommunicationem incurrisse, sub cuius interminatione vetitum ei olim a patriarcha fuisset habere deinceps imperatorem loco spiritualis filii et illius confessiones, ut antea consueverat, in posterum accipere.* non poterit autem me quisquam, opinor, reprehendere, quod πνευματικόν confessorium interpreter, quin prius arguat vulgatum Florentinae oecumenicae synodi interpretem, qui p. 17 tomi 32 ed. Conc. Reg. illa verba τιμωρίας πνευματικὸς νόμος Γρηγόριος sic Latine reddit: *honorabilis a confessionibus dominus Gregorius.* erat scilicet confessorius imperatoris Graecorum, qui concilio Florentino interfuit. ut omittam alia eiusdem notionis verbo πνευματικὸς subiectae testimonia a Meursio, ut dixi, recitata; quae si quis omnia consideraverit, nec is-hand poterit iudicare addidisse me quidquam sensus auctoris mei, dum ab eo memoratam πνευματικὴν νόσητα ad ministationem privatam sacramenti poenitentiae et exceptionis secretarum confessionum retuli.

ποιότης p. 362 v. 8. *παρ' ὃ καὶ ἡ προσηγορία τῆς ποιότητος ἔλληται.* hoc est si ad verbum reddas: *iusta quod et appellatio qualitatis sumpta est.* quid autem istud est relativo quod indicatum? nempe, ut apparet ex praecedentibus, obliquum adaptari et exaequari debere ad rectum, non e converso rectum ad obliquum. confido vel ex hoc loco, cui multi alii simili ἀσυστάτως et insuspiciabili cohaesione tenebrosi per hanc historiam occurrunt, assensurum mihi lectorem prudentem si dixe-

ro Oedipum; non Davum esse oportere interpretem Pachymeri, scriptoris, si quisquam ullus, antiquarii, cuique meliori iure quam illi in quem Latinus epigrammatarius hoc versu lusit; exprobraveris:

non lectore tuis opus est, sed Apolline libri.

sed *παρέγγων ἢ προοιμίων ἄλλης*. opus vocat ipsum; et attentus concessus dici a me causam expectat cur in *ποιότητος* vocabulo non, ut vulgo consuevit, *qualitatem* sed *regulam* intellexerim. vereor enim ut apud plerosque satis sit allegare, quod verissime possum, manifestum ex inspectione praecedentium verborum, loci sententiam id flagitasse. non enim deerant qui exigant etiam aberrationes et deliria scriptorum ab interpretibus exprimi; atque adeo in isto genere quam superstitiosissime ineptire fidem vocent. aio igitur opinatum esse me, vidiisse aliquid usquam Pachymerem quo motus ad existimandum sit, *ποιότητα* regulam interdum significare, istamque, ut solet, quamvis raram, notionem oblata qualicumque occasione usurpare affectasse. non est inverisimile homini obsoletorum verborum aucupi talium collectorem et enarratorem diligentem familiarem Hesychium fuisse; cuius vocabularii haud paulo correctiora Constantinopoli ante hos quadringentos annos, hoc est aetate Pachymeris, exemplaria fuisse quam illud ex quo Aldus Manutius editionem expressit suam, nemo prudens dubitaverit. suspicor itaque Pachymerem in verbo *ποιότης* apud Hesychium longe aliud legisse quam hoc ibi hodie apprensus nullius pretii: *ποιότης χρώμα ἡδονῆ νότος*. quid quaeso νότος, quid ἡδονῆ ad ποιότητα? quid illud ipsum χρώμα? quam inopinatum et, ut libere dicam, ἀπροσδιόνυσον? ac pro illis quidem ἡδονῆ νότος reponendum putarim, ex iis quae ad verbum *γονιεύειν* annotavi, ἢ γόνος, μίτος. quod nunc atinet, χρώμα pro χρώμα in Hesychio Pachymeriano suspicor scriptum apparuisse. *groma* vox est ex qua qui agrorum metiendorum rationem tradidere, in unum collecti corpus, gromatici scriptores, nomen invenerunt. est enim id instrumenti vocabulum ista in arte praecipui, quo ad dirigendas limitum lines in terrarum partitione aut dimensione utebantur. *groma* sive *gruma*, ut vulgo explicant, *mensura quaedam est qua flexae viae ad lineam diriguntur*, aut, ut Nonius habet, *loca media in quae directae quatuor congregantur viae*, quod nimirum in illo centro campi dimetiendi agrimensores grumas suas intenderent, et iis adiuti vel lineas ipsi primi rectas designarent vel curvitatem prius descriptarum deprehensam corrigerent. istorum hanc actionem expressit Ennius cum *grumam dirigere* scripsit. in Glossariis veteribus ab Henrico Stephano et Bonaventura Vulcanio editis legitur *gruma γνώμων*. unde verbum *grumat*, quod ibi explicatur per illa Graeca *μετρεῖ ἐξισοῖ*. paulo post ibi ponitur *grumari καταστρέφαι Δοράται*. pro quo Vulcanias legi iubet *grumare*

P 411

διορθῶσαι, uti et pro eo quod ibidem mox cernitur *gruma βασιλική γνώμη* reponendum contendit *gruma δίοπτρα τεκτονική*. videtur vocabulum istud antiquum *gruma* a priscis Latinis ex Graeco γράμμα formatum. est autem γράμμα, ut aliae glossae Graeco-Latinae veteres docent, ὁ σταθμός *scrupulum*. scrupulum autem sive scrupulum, ut ex Varrone et Columella libris de re rustica viri docti colligunt, mensura est adhiberi solita metiendis agris, nempe *gruma* sive *groma*, quae erat instrumentum cuius ope dirigebatur oculus ad lineas ducendas exacte rectas, promiscui usus architectis et agrimensuris, unde δίοπτρα τεκτονική dicta, ut vidimus. ex his liquet *groma* sive *gruma* idem esse quod γνώμων, σταθμός, δίοπτρα τεκτονική, scrupulum sive scrupulum, quae omnia vocabulis Latinis *amussis*, *normae*, *regulae* respondent, et instrumenta significant, quibus visus humanus ad diiudicationem recti a curvo aut ad exaequationem obliqui ad exacte directum utitur; ad quod cum esset usus opportunus funiculorum, etiam γόνος, μίτος hoc instrumentum dici potuit; quae verba Hesychio funem sonant agrimensorium. porro cum Hesychius, qui tam multa nobis ignota monumenta vetera viderat, alicubi forte reperisset hoc instrumentum, γρόμων sive γράμμων dictum, ποιότην aut ποιότητα vocari, et hoc inter notiones abstrusas vocabulorum, quales innumeras opere illo suo complectitur, exprimendum putasset, fieri facile potuit ut ex eo Pachymeres, captator cupidus verborum inusitati significatus, ποιότητος vocabulum hoc loco pro regula posuerit. hactenus scripta cum ostenderem Illustrissimo D. abbati Octavio Falconerio, ipsius ea limatissimo iudicio subiiciens, suggestit ille videri posse antiquum Etruscum vocabulum *Piota*, e Graeco ποιότης expositae hic notionis ortum, promiscuo tunc usu gentium ambarum, et Latinis sive Italis permultis Constantinopoli et in multis aliis Orientalis imperii insulis et locis peregrinantibus aut degentibus, et vicissim non paucis Graecis Pisas atque Etruriam visentibus, varia commerciorum vice. constat sane apud Dantem Aligherium, antiquum et maximi nominis poetam Thuscum, vocem *Piota* pro pede usurpari. vide eius Infernum sub finem cantus 19. vocabuli autem *pes* et equivalentium in cunctis linguis usus est frequentissimus ad significandam mensuram sive instrumentum metiendi. unde ille tritus Horatii versus

metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

eiusdem generis et nominis erant instrumenta plures simul pedes dimetientia, quae pro ratione numeri, retento pedis nomine, P 412 distinguebantur. ex his erat decempeda dimetiendis usitata porticibus ex Horatio eodem:

*nulla decempedis
metata privatis opacam
porticus excipiebat Arcton.*

nam ut supra vidimus, architectis et agrimensuris communia erant huiusmodi instrumenta mensurarum. quia porro plerumque fit ut mensurae nomen rei mensurae tribuatur, et dicatur exempli gratia *pes terrae*, *palmus* sive *ulna panni* etc., ita videmus Italicum vocabulum *piota* terrae interdum tribui, forte ex dimensione agrimensoria cuius instrumentum *piota* vocaretur. *piota*, aiunt sutores accuratissimi Lexici Etrusci, *diciamo la zolla di terra che abbia seco l'erbu.* ad quod citant *Pietro Vettori Trattato VI*, in haec verba: *non vengono à star molto suor della terra per cavarsi del semenzaio con essa, cioè in una piota* etc. *piota* ergo Italice idem quod *pes*, unde et instrumentum agris metiendis dictum sic fuerit, et vox *ποιότης* Graecis aevi sequioris eadem notione usurpata, istum usum Hesychio notante et Pachymere exseribente, prout hactenus diximus, non affirmantes, sed quaerentes et quasi micantes in tenebris.

πράγματα p. 448 v. 15. hoc loco vox *πράγματα* similem notionem habet eius de qua annotasse aliquid memini scholiis ad Catenam Graecorum patrum in Evangelium S. Marci, brevi, nisi literae amicorum fallunt, Parisiis edendam. similem, inquam non enim pecuniam signatam, sed signa vasa gemmas et eius generis pretiosam et speciosam supellectilem hic eo verbo designari loci sententia exigit. de re ipsa hic indicata, hoc est de clade Isaacii Augusti, cuius occasione ista venerint in potestatem Bulgarorum, dicemus in notis ad eum locum. pro voce *κάλλισα* in cod. Barberino legebatur *μάλισα*, sed et in eiusdem ora codicis *κάλλισα* tanquam verior lectio agnoscebatur; et cum eam solum optimus et ipse codex Allatianus in contextum reciperet, non dubitavi quin praefenda esset. Vaticanus solita securitate utramque omittit. convenit autem adiunctum *κάλλισα* satis apte ad significandam speciem insignem coronae, acceptri, vasorum aureorum, torquium, monilium, gemmarum vestinque imperatoriarum, quae hoc loco designantur verbo *πραγμάτων*. Galli hodie usu simili vocant *effets* res pretio aestimatas, prout distinguuntur a pretio ipso et nummis.

P 431

Πολυκιψ και Πρίντζης p. 402 v. 6. ait plurium suffragiis destinatum patriarchatui Constantinopolitano fuisse monachum nomine Principem ex familia Principum Peloponnesi. agit de eodem l. 3 c. 3 noster, dum hunc ab imperatore missum ait ad Chalsū Tocharorum Orientalium dynastam deduxisse filiam notham imperatoris ipsi Chalsū desponsam; quae tamen cum eo pervenisset, reperto mortuo Chalau, eius filio et successori Apagae vel Apagani nupserit. verba Pachymeris sunt: *τῷ μὲν Χαλαοῦ μετὰ τοῦ μοναχοῦ και ἱερέως Πολυκιπος ἐξειδίχου τὴν ἐκ τῆς Δικλοβακαζίνης ἐκ νοθείας παιδα Μαρίαν· και ὁ Πολυκιψ ἀρχιμανδρίτης ἂν τότε τῆς τοῦ παντοκράτορος μονῆς* etc. is postea creatus Antiochenus patriarcha ibidem dicitur; et res narratur

l. 6 c. 5, ubi hic vir Theodosius vocatur, uti et c. 22 l. 2. ex his habemus ita fuisse peculiare *Principis* nomen dynastis Peloponnesi, ut pro vocabulo familiae adhaereret singulis ex ea domo prognatis, usu videlicet Graecorum, verum et gentile nomen illius stirpis origine Francicae vulgo nosse minus curantium, quamquam illud doctiores non nescirent. nam Georgius Acropolita, Historiae suae c. 48, Aethiopiae et Peloponnesi Principem Βιλαρδουίν Villarduinem nominatum docet. Gregoras vero l. 7 p. 109 titulum Principis Peloponneso imperitantibus tributum ait iam a tempore Constantini Magni, uti et Athenarum dynastiae nomen magni ducis et Thebarum Boeotiarum domino appellationem magni primicerii μεγάλου προμικηρολου, quas postea usu vulgi in μεγάλου κυριου nuncupationem degeneraverit; obtinenti denique Siciliam regis nomen. ridicule, quasi iam tum aetate Constantini magni Sicilia, Thebae, Athenae, Peloponnesus avulsa a corpore Romani imperii dynastis propriis subessent, non modo id tolerante novae Romae conditore, sed etiam, si superis placet, istos regulos amplius honorare appellationibus curante. porro l. 8 c. 16 hanc vocem aliter Pachymeres scribit in his verbis: καθημερηνοὺς πολέμους πρὸς τὸν Πρίντζην ἐξήγησεν. loquens de sebastocratore fratre imperatoris circa Monembasiam quotidianis velitationibus adversus Peloponnesi Principem decernente, quem Πρίντζην Printzem vocat, vocabulo propius accedente ad vocem Francicam *Prince*, qua Francici tunc incolae Peloponnesi proprium dominum indigebant.

προβολεύς p. 482 v. 4. merito hic Veccus τὸ προβολεύς εἰς τὸ αἴτιος μεταλαμβάνει, hoc est, inesse vocabulo προβολεύς vim notionemque principii activi ac causae contendebat. sic enim plane eandem vocem intellexit et usurpavit Gregorius Nazianzenus Oratione de Filio, in his verbis: καὶ τοῦτο ἐστὶν ἡμῖν ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, ὁ μὲν (nimirum pater) γεννήτωρ καὶ προβολεύς (λέγω δὲ ἀπαθῶς καὶ ἀχρόνως καὶ ἀσωματικῶς), τῶν δὲ (et filii et Spiritus Sancti) τὸ μὲν γέννημα. τὸ δὲ πρόβλημα. ubi clare pater γεννήτωρ filii aeterni, προβολεύς autem Sancti Spiritus dicitur, vicissim autem filius patris γέννημα, Spiritus autem Sanctus eiusdem πρόβλημα. ex quibus patet verbum προβάλλειν non quamcumque emissionem Latine significare, sed eam quae sit cum influxu activo coniuncta; qualis est emissio ramorum ex vivente trunco. qualium emissionum est mentio Cantic. 4 18. *emissiones tuae paradisi malorum Punnicorum.* quare mihi videtur satis bene respondere Graeco huic P 432 verbo προβάλλειν Latinum *producere*, quod et ipsum causae notionem habet, adeo ut προβολεύς recte explicetur vocabulo *productor*, sicque in testimonio Damasceni pater aeternus productor Sancti Spiritus per filium dicatur. multa de vocabulis προβολεύς et προβολή eruditissime disputat Petavius noster c. 8 l. 5 de Tri-

nitate et alibi in eo opere, quae videri apud eum possunt. hoc enim quod diximus, nobis pro instituto, et loci quem tractamus intelligentia, sufficit in praesens.

- P 412 *προσελῶντες* p. 209 v. 9. remiges hos fuisse, qui *προσελῶντες* quasi proprio artus aut ordinis vocabulo dicebantur, et ipsa origo suadet vocis ἀπὸ τοῦ προσελᾶνειν sive *προσελᾶν prorsum impellere*, et diserte noster tradit, tum hic tum c. 30 l. 5, ubi quem semel *προσελῶντα* dixerat, postea *συνώνυμος* vocat *προσέρτην*. Wolfius in excerptis Pachymerianis Gregoras subiectis vitiosam huius vocabuli scripturam exprimit, ex mendoso videlicet codice, dum hanc recitat ex hoc haud dubie loco sententiam: *Gasmulicum ad bella erat animosum, Pysylontes vero agendis remis strenui.*

προσπαῶ p. 276 v. 13. vix alibi reperies *προσπαῶν*, etsi *παῶν*, uti et alia ex eo composita, frequens sit. quid aliud putemus quam metaphoram hic esse a sagitta in scopum intenta et illum feriente ductam? sic enim ait fabulam incurere in verum ac illud quasi percutere, ut sagittam scopum. simile quiddam sacrarum literarum interpretes adnotant ad illud S. Pauli ad Rom. 10 4. *finis legis Christus*. lax ibi vocatur tota historia vetus sacris libris commendata, quibus et res a patribus gestae et sacrorum apparatus ac caeremoniae traduntur, omnia Christum venturum praefigurantia. in quo allusisse apostolus putatur ad originem vocis Hebraicae *legem* significante. תורה *thora* enim a radice תר *iarah* est, cuius prima notio est *iecit, proiecit*. unde eius est usus proprius in eiaculatione. 1 Regum 20 36 de Ionathane sagittam eiaculante scribitur ויהי יארה *vehu iara hachetsi: et ipse iecit sagittam*. quo pertinere putatur multorum Psalmorum inscriptio: *in finem*, hoc est in Christum. in quem procul indicandum et quasi indigitandum pleraque ibi scripta dirigebantur. nec frustra: veritate quippe prophetiis exacte respondente, figurae in rem incurrerunt. fabulae morale praecipuum adumbrantis par ratio est. ut enim figura prophetica, cum res figurata exhibetur, *προσπαῶν ἀληθείᾳ in veritatem incidere* dicitur, sic et apologus, cum eo significatum officii monitum declaratur et quasi ad rem ipsam applicatur.

- πρωτος* p. 298 v. 5. *πρὸς τὸν πρῶτον ἐκθέμενος*. hic *πρῶτος* absolute et substantive usurpatur pro supremo illic praeside sacrorum, nempe patriarcha.

πρωτοκῆρυξ p. 476 v. 1. quem antea vocaverat *δομτικὸν ἐκκλησίας*, nunc appellat *πρωτοκῆρυκα*, synonymam, opinor, usurpans eam vocem pro *πρωτοψάλτης*. nam ut Codinus habet c. 17 n. 40, οὐ πρωτοψάλτην ἔχει ἐκκλησία ἀλλὰ δομτικὸν. quibus significat praecentorem, hoc est, eum cuius officium est cantum inchoare in choro, non *πρωτοψάλτην* solere dici, ut res exigeret, sed *domesticum ecclesiae*. haec mihi causa fuit

opponendi in versione *πρωτοτύπου* vocabulo Latium *praecentoris* nomen.

πύλαι καὶ *πύλα* p. 365 v. 18. hic vocem *ἀραρυίας* emendavimus indicio syntaxis, cum *ἀραρυίας*, quod in codd. B et A, Vaticano omittente, legebatur, quadrare ad vocem *πύλας* non potest. proba in hunc locum est *παράφρασις* Vaticani codicis his verbis: καὶ πύλας ἐν ταῖς πύλαις ἦγον ἄλλον (lego ἄλσιν) σιδεραῖν καὶ ἰσχυρὰν κατασκευάζει. non ergo portae aut valvae ex ferro solidae intelligendae hic fuere: neque enim id sinit rei subiectae natura. non, inquam, portui, ut domui aut conclavi obduci solidum ostium potest. qui enim aut quibus molliendi machinis tantae latitudinis postes essent, quanta explere atque obturare, quam vaste hiat, valerent totum os portus, quo magnae ac longae naves praelongos hinc inde protendentes remos, eaeque non singulares sed plures interdum simul, aditum exitumque habere commodum debeant? ergo hic noster cum *πύλας* dixit, intellecturum putavit prudentem lectorem tale ostium quod portui claudendo apponi posset, catenam nimirum ferream. addam hic satis raram notionem vocabuli *πύλη* aut *πύλα*, cuius usum reperi in Graeca versione Speciminis Sapientiae Iudorum, quem librum Latinitate a me donatum huic historiae imperii Michaëlis Palseologi Augusti, a quo id opus in quadam concione allegatur, hortatu amicorum tanquam *παρεμπόρευμα* adiunxi. ibi in prima praefatione quae historiam inventionis et deportationis eius libri ex India in Persidem recitat, pagina codicis quo utebar Graeci nona, sic legitur: πλὴν διὰ τὸ σοι ἀρεστὸν λήψομαι μίαν πύλαν ἐκ τῶν ὑφασμάτων τῆς κώμης Φουίσταν, ἵνα ἐν αὐτῇ δοξασθῆσομαι κἀγὼ δούλος σου ἐν πάσῃ τῇ συγγενείᾳ μου. λαβὼν δὲ ὁ Περζωδὲ ἐκ τῶν βασιλικῶν ἱματίων etc. in his verbis primum occurrit P 414 quaerendum quid sit *πύλα* ἐκ τῶν ὑφασμάτων. nam *portae* notio, quae naturalis est *πύλη*, quam hic sit intempestiva nemo non videt. omnino agnoscendum est *πύλα* hic pro *πύλα* positum a *πύσσω* *πlico* *ινολιν*, ut volumen aut scapus panni cuiuspiam hoc vocabulo nunc significetur. fundum habeo coniecturae Eustathium, qui ad illum versum 411 Iliadis θ, *πρώτησι δὲ πύλησι πολυπτύχου οὐλύμποι*, sic annotat p. 721 ed. Rom. *παρηχητικῶς δὲ πως ἢ ἐτυμολογικῶς παράκειται ἡ πύλη καὶ ὁ πολυπτύχος· παρὰ τὸ πύσσειν γὰρ καὶ ἄμφω, ἵνα ἡ πολυπτύχος ὁ πολυπύλος.* haec ille; in quibus vides *πύλην* a *πύσσειν* deduci, extrito subiuncto *τ*. addam ex occasione de panno hic memorato pagi *Phuistan*, quod in illo videlicet pago texeretur: forte inde natum vulgare nomen hodie in Gallia panni cuiusdam ex gossypio texti, quod *fustaine*, *fustanium* appellatur. ex consequentibus porro verbis intelligitur genus hoc panni regis aut regiae familiae usibus fuisse reservatum, ita ut vestiri eo nemo posset sine concessu peculiari regis. unde characterem haberet

eximii honoris et apud principem gratiae indumentum tale propterea enim addit Perzoës accipere se istam vestem ob praerogativam honoris ei annexi communi aestimatione: *ἴνα, inquit, ἐν αὐτῇ δοξασθήσομαι καὶ γὰρ δούλος σου ἐν πάσῃ συγγενείᾳ μου.* in quo etiam significat non sua se solius causa istum admittere honorem, sed familiae ac cognationis inde conspicuae futurae, sic ambitionis invidiam pietatis et caritatis in consanguineos laudabilis ostentatione redimens aut saltem minuens. confirmant autem quod diximus de reservatione huiusmodi panni ad usus regios, illa extrema verba: *λαβὼν δὲ ὁ Παρζωὸς ἐκ τῶν βασιλικῶν ἱματίων.* cur enim, quae prius nominaverat *ὑφάσματα τῆς κόμης Φουριστάν,* nunc *ἱμάτια βασιλικά* vocaret, nisi quod iis uti regi soli et familiae ipsius liceret, et si quibus privilegium idem a rege eximii honoris gratia triberetur.

Ῥώς p. 509 v. 19. ait ducem Latinorum, quem descripsit ferum ardentem et capite rufum, hominem vastae staturae, cui erat nomen Rhos Solymas, videri nactum appellationem ex similitudine cum eo quod vocat Ῥώς *Rhos.* quid autem est hoc? an scripserit Pachymeres Ῥώς pro *ῥωίξ?* Ῥώς sane constanter scribunt duo codd. optimi B et A, Vaticano hoc comma omittente. atqui Ῥώς nihil, quod sciam, huc faciens significat. *ῥωίξ* autem ex Eustathio *Παρεκβολαῖς* ad Od. i. p. 1638 ed. Rom. est *φάλλαγγιον εἶδος,* species animalis noxii dicti phalangii. de hoc Plinius l. 29 c. 4: *phalangium . . . est plurium generum, unum simile formicae, sed multo maius, rufo capite.* huic comparatum hunc ducem a Pachymere crediderim. dixerat enim antea et rufa eum coma fuisse et vultu rubente, quippe accenso naturali ardore. unde credibile sit vel ξ in ζ scienter mutatum ab antiquario scriptore, exemplum eius mutationis alicubi forte scriptorum veterum nacto, vel errore hic librarii *ῥωίξ* pro *ῥωίξ* positum.

Σάλπαις p. 472 v. 8. ait *Salpacin,* quod erat cognomen Mantachiae cuiusdam ducis exercitus Persarum, Persica lingua significasse fortem.

σταυροπήγια. l. 6 titulus est capitis 11 (p. 10): *ὑπὸς βασιλικῆ νεαρὰ προβαίνει ἐπὶ τοῖς σταυροπηγίοις.* apud Mathiaem Blastarem titulus est: *ὅτι μόνῳ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως διδοῦναι σταυροπήγια πάντου πέμπειν. soli patriarchae Constantinopolitanae concessum esse stauropogia quocumque mittere.* tum rem ipsam sic explicat: *μόνῳ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως*
P 415 *ἐκ συνηθείας ἐφείναι μακροῦς σταυροπήγια τε διδόναι καὶ τὴν ἀναφορὰν καὶ μνήμην τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχειν, οὐ μόνον ἐν οἷς κέκτηται ἰδίῳις χωρίοις ὀπουδήποτε κειμένοις καὶ τοῖς ἀκινήτοις κτήμασι τῶν ὑποκειμένων τούτω μοναστηρίων, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τῶν μητροπόλεων αὐτῶν ἐνορίαις, ἔνθα ἂν παρὰ τοῦ τὸν νεῖον ἀνεγείροντος δηλαδὴ προσκληθεῖν. soli patriarchae Constantino-*

polis ex longa consuetudine permittitur stauropogia, sive crucium fixatione, concedere et relationem ac memoriam nominis ibi habere, non solum in praediis aut terris quae peculiari iure possidet, ubicumque sita sint, et in immobilibus possessionibus subsectorum ipsi monasteriorum, sed etiam in dioecesebus metropoleon ipsarum, ubi videlicet ab aliquo templum aedificante advocatus fuerit. ex his licebit intelligere *σταυροπηγίων* nomine hic significari eas supremam patriarchae in ecclesiis patriarchatus sui, quo posset eximere quae loca quasve personas vellet a potestate episcopi cuiusvis, et intra fines dioeceseon suum licet antistitem habentium certa sibi monasteria vel ecclesias valeret excipere, citra nutum aut assensum proprii locorum illorum metropolitae. hanc autem potestatem videtur exercuisse patriarcha frequentius in praediis et agris sibi vectigalibus et in templis de novo erectis, quorum fundatores, ad operis amplitudinem et commendationem id rati pertinere, affectabant ut uni *ἀμείσως* patriarchae illa subiicerentur, a iurisdictione propriorum loci praesulum exempta. quia vero, cum locum aliquem in aliena dioecesi situm eximere ab auctoritate ordinarii et sibi reservare patriarcha vellet, id declarare solebat fixa ibi cruce cum certa inscriptione, cuius formulam videre licet apud Meursium, ideo ipsa exemptio et ius illius *σταυροπηγίων* verbo indicabatur. id clare patet ex hoc in quo versamur loco nostri historici. is enim cum in titulo capitis mentionem posuisset Novellae imperatoriae circa *σταυροπηγία*, eius Novellae sententiam in ipso capite sic refert: *προβαίνει νεαρά βασιλεὺς ἄλλ' ἅττα πλείστα διαριζομένη καὶ τάττουςα, καὶ τὸ τὰ ὀπουδηποτοῦν πατριαρχικά, ὅσα ἐν κτήραις καὶ μοναῖς, ὑπὸ τοῦς ἐπισκόπους ἂν αἱ ἐνοραὶ τελεῖν. προδίδι ἰμπερατορία Novella qua cum alia decernebantur quaedam, tum illud in primis, ut quae ubicumque cuiusque modi praedia vel monasteria patriarchico iuri reservata censerentur, ea deinceps episcopis, quorum in propriis dioecesebus illa essent sita, subiicerentur.* ita ille; quibus verbis vides declarari quid in titulo voce *σταυροπηγίων* intellexerit. plura de his non dico, quod et Meursius verbo *σταυροπήγιον* et post illum vir pereruditus Iacobus Goar O. P. p. 612 et 613 sui Euchologii copiose ac diligenter hoc vocabulum edisserant, plane in sententiam nostri Pachymeris.

στυψις καὶ στυπτηρία p. 420 v. 7 et v. 12. non dubium quin utroque hoc vocabulo alumen designetur, merx expetita ob usum celebrem in tingendis pannis laneis, ut ait hic noster, *ἐπι πολλῇ τιλῇ χρῶνται ταύτη τὰ ἐξ ἐρίων ὑφάσματα.* quod distinctius Plinius exequens, docet l. 35 c. 16, cum sint aluminis species duae, candidi et nigri, inficiendis claro colore lanis candidum liquidumque utilissimum esse, contraque fusco aut obscuro faco iisdem imbuendis nigrum accommodatum. mox ibidem Plinius

loca percensens ubi alumen provenit, Pontum memorat, unda hic noster refert solitos illud per Euxinum exportare Genuenses. Phocaeae tamen non meminit, ubi fodinas aluminis ponit Pachymeres, serius videlicet detectas nec Plinii iam tum aetate celebres.

σύμβολα δεσποτικοῦ θανάτου p. 530 v. 18. manifeste in his sacra eucharistia designatur illis verbis: *σύμβολα δεσποτικοῦ θανάτου dominicae mortis symbola*, quae statim post ἄγια δῶρα nuncupat. cuius appellationis rationem nemo requireret, qui meminerit illud Apostoli 1 ad Corinth. 11: *quotiescumque manducabitis panem hunc et calicem bibetis, mortem domini annuntiabitis, donec veniat*. unum addo de voce σύμβολον, cum simpliciter dicitur, summam Christianorum dogmatum indicare apud hunc nostrum quoque, ut cum is mox addit moribundum imperatorem in procinctu sacri accipiendi viatici τὸ ἅγιον διεξιέναι σύμβολον, symbolum videlicet Apostolicum fidei suae profitendae recitasse. alibi saepe in hac historia symbolum Nicaenum absolute symbolum nominat. intelligebatur enim de quo diceret, ex subiecta materia, cum tractaretur controversia de additione *filioque* symbolo Nicaeno, vel si exactius loquimur, Constantinopolitano, a Latinis inserta. vide quae annotamus ad l. 5 c. 11.

συγχωρεῖω καὶ συγχώρησις p. 385 v. 5. ait oblatum ab imperatore sacro templo pretiosissimum altaris velum, cum absolveretur ab excommunicatione, dignum se ac tali gratulatione donum. ut hic, sic et alibi verbum *συγχωρεῖω* in ista notione sumitur. uti et *συγχώρησις* pro ipsa absolutione hoc ipso capite: *ἀντελθετο ὡς λέπας ἐκείνου* (Iosephi patriarchae novi, qui eum ab excommunicatione solverat) *διὰ τὴν ἀπ' ἐκείνου συγχώρησιν*, propter absolutionem, quam cum frustra ab Arsenio petiisset, a Germano accipiendam non putasset, denique a Iosepho tertio ab Arsenio patriarcha impetraverat.

συναπτῆ p. 174 v. 2. synaptae nomen Latine retinui, quia non reperio unum aliud in nostra lingua verbum quo res voci *συναπτῆ* subiecta satis exprimitur. multa de ea utiliter docet Meursius. videtur aliquid simile illi parti litaniarum nostrarum, qua deo continua serie multa commendantur, ecclesia, pontifex etc., adiuncta cuius acclamatione populi: *te rogamus audi nos*. pro quo Graecis est *τοῦ κυρίου δεηθῶμεν dominum rogemus*.

συνών p. 487 v. 16. Pachomius literator dicitur τῷ Στρατηγοπούλῳ Μιχαὴλ συνών. hic τοῦ συνεῖναι verbo non quaelibet indicatur praesentia, sed intimus convictus domesticumque in re literaria ministerium, quale divites olim exigebant ab iis quos apud se habebant, ut eorum eruditione, cum esset opus aut vacaret, inveniatur. hi haud fere aliter quam *συνόντας* vocabantur, ut intelligitur ex longo et pereleganti Luciani de his libro, cuius ipse titulus (inscribitur enim *περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ*

συνόνται) hanc quam asserimus huius vocabuli notionem demonstrat.

Συρσιωάννης p. 528 v. 5. agit de Ioanne duce profecto Thebas, et illic reperiente magnum dominum, quem lingua popularium ibi Syriocannem vocitatum ait, et tamen cognominem ipsi fuisse Ioanni duci. unde intelligitur additionem illam primae syllabae ad nomen istud non pertinere, sed adiunctam ei consuetudine illarum gentium originis Francicae, vel ex longa cum Francis consuetudine, nomen *Syre*, quod ex Graeco *κύριος* factum putatur, suo principi accommodantium. suspicor idem nomen, licet paulum diversè scriptum, fuisse *Συρσιωάννης*, quod cuidam nobili Comano in baptismo inditum refert Cautacuzenus l. 1 c. 11.

σφαῖρος Ἐμπεδοκλείου p. 203 v. 15. primo mihi loci P 417 huius occurru venit in mentem laudari hic sententiam philosophi veteris e discipulis aut sectariis Empedoclis, cui nomen Sphaero esset. quidni enim talis appellationis quispiam dedisse operam Empedocli potuisset, cum Sphaerus alius e Cleanthis schola, notus auctor multorum operum, Diogeni Laertio memoratus sit? animadverti postea obortam opinionem eandem Hieronymo Wolfio hunc locum in sua Excerpta conferenti. sed consideranti rem attentius brevi patuit *σφαῖρον* hic pro *σφαῖρα* positum plane significare follem orbicularem, quales videmus pilas maiores spiritu confertae, quas Itali *palloni*, Galli *balons* nominant. excipiat aliquis contra non reperiri nomen istud hac forma, sed feminae ubique terminationis et generis apud scriptores classicos legi. concedo. quid tum postea? an est adeo alienum a Pachymeris more quiddam in talibus *κωνορομείν*? praeterea suspicari licet visum ipsi aliquem librum idonei auctoris ex iis multis qui ad nos non pervenerunt, ubi *σφαῖρος* pro *σφαῖρα* poneretur. sed verbi controversiam profligaverimus, re semel ipsa constituta. demonstrato, inquam, loci quem tractamus sententiam exigere ut *σφαῖρος* follem rotundae formae significet, simul evicerimus istam huius vocabuli hoc loco notionem esse minime dubiam. ergo ad id nos accingamus. ait hic Pachymeres patriarcham Arsenium, postquam Michaëli Palaeologo imperatori ob excaecatam pupillum et collegam suam in imperio Ioannem puerum sacris interdixerat, dissimulasse tamen, dum quaedam fieri videret minime cohaerentia cum anathemate rite intorto. nam cum eum qui tali, ut paulo ante loquitur, *gladio Spiritus* a communione fidelium plane abecissus fuisset, nefas esset iuxta sacros canones admittere ad nullam participationem sacrorum, tamen ex eo tempore non destiterunt Constantinopolitani sacerdotes et clerici nominatim memorare in sacro chore atque inter ipsa liturgiae mysteria imperatorem licet excommunicatum, connivente ad hoc coram se usurpatum patriarcha metu maioris mali. verebatur

enim ne, si et hoc vetuisset, excusae qua utcumque continebatur imperator verecundia quadam sacrae potestatis, omnia in extremam perturbationem impelleret, eveniretque tale aliquid quale in Ulyssis nave, dormiente ipso, feliciter ad portum aspirante, temeraria cupiditate comitum eius accidit, qui

ἀσπὸν μὲν λῦσαν, ἄνθρωποι δ' ἐκ πάντας ἄρυσαν,
τοὺς δ' αἶψ' ἀρπάσασα φέρον κόντοντες θύελλα
πλάκωντας γαίης ἀπὸ πανθίδος,

ut ipse Ulysses iugens Alcinoos narrat Od. π sub initium.

*utrum quidem solverunt: venti autem omnes eripere:
ipseos vero subito rapiens tulit in Pontum procella
flentes a terra patria.*

eiusmodi quempiam foetum tempestatibus utrum, ut alicubi loquitur Horatius, hic σφαίρον vocabulo designavit Pachymeres, eius figura imperatoris irritabilem animum adumbrans, quem iam aestantem ira gravi ob anathema inflictum si rursus patriarcha laeseretur, periculum erat ne is totas habenas furori laxaret. studio, dicit forte quidam eruditus lector: sed tunc oportuerat hunc σφαίρον Ὀδύσσειον, non Ἐμπεδοκλείον dictum a Pachy-
mere. nam quid utribus Aeoliis cum Empedocle? ad haec occursum rogo aequum arbitrum rerum informare secum ne gravetur ideam ingenii Pachymeris supra modum antiquarii; et eruditionis abstrusae, quod multis ex locis patet, ostentatoris paene putidi. ergo is non satis habens indicasse notam sibi ventorum in utres coactorum ab Aeolo et Ulyasi traditorum fabulam, etiam innuere curavit haud se ignorare quodnam esset eius fundamentum fabulae.

P 418

non enim de nihilo illa Homerus finxit, sed alludit in eo ad magicam vim utrius quorundam, quibus ad ventos sopiendos praestigiatore iam olim uterentur. e quorum poeta numero fuit Empedocles. hic enim inter alia magicae artis experimenta, quatum edendorum modum ac viam se traditorum iactabat, sedandorum et excitandorum ventorum arbitrarium potestatem numerat, sic in quodam poemate discipulum alloquens:

παύσεις δ' ἀκαράτων ἀνέμων μένος, οἳ' ἐπὶ γαίαν
δρῶνμένοι νομοῖσι καταφθίνουσιν ἄρουραν,
καὶ πάλιν ἦν κ' ἐθέλησθα, παλίντετα πνεύματ' ἐπάξεις etc.
*sedabis indefessorum ventorum furorem, qui supra terram
ruentes flatibus devastant sata.*

et rursus, si libuerit, revocata reduces eorum flabra.

quomodo autem haec praestaret, tradit Timaeus Hist. l. 18, sic recitatus a Diogene: ἐτησίαν ποτὲ σφοδρῶς πνευσάντων, ὡς τοὺς καρπὸς λυμῆναι, κελεύσας (Ἐμπεδοκλῆς) ὄνους ἐκδαρῆναι καὶ ἀσπυροὺς ποιῆσαι, πρὸς τοὺς λόφους καὶ τὰς ἀκρωρίας διέτρενε πρὸς τὸ συλλαβεῖν τὸ πνεῦμα. *Estis aliquando vehementer flantibus, sic ut fructus corrumpantur, iussis excoiri asinis, utres ex eorum pellibus factos expandit hiantes auram versus in ingis*

collium et montium, quasi ad spiritum comprehendendum, innuit autem historicus hinc consecutam tranquillitatem, velut ventis in carcerem compactis. quod populus admiratus Empedocli κολαστηρίου ventorum inhibitoris cognomen indidarit. Eustathius quoque Παρεμβολαῖς ad 'Οδ. κ meminit Empedoclis tanquam arte praediti ventorum compingendorum in utras eorum similes quos Aeolus Ulyasi donavit. eius haec verba sunt: Ἀνεμοκοῖται γένος ἐν Κορίνθῳ ἀνέμους κοιμίζοντες. εἰς ἅμα δεξιῶς λέγεται διεκκῖσθαι καὶ Ἐμπεδοκλῆς, οὗ καὶ εἰς αὐτὸ τέχνη ἰσότητος. Anemocoetae sectae hominum nomen est Corinthi ventos sopitissimum; qua valuisse in primis peritia dicitur Empedocles, cuius in hoc genere ars ab historicis celebrata est. ita ille, locos alludens non solum modo memoratos Timaei et Laërtii, sed aliorum etiam historicorum, puta Porphyrii, cuius in vita Pythagorae, editionis Holstenianae, typis Vaticanis, haec leguntur p. 19: ὃν μεταλαβόντας Ἐμπεδοκλῆα τε καὶ Ἐπιμανίδην καὶ Ἄβαριν πολλὰν ἐπιτετελέσθαι τοιαῦτα· δὴλα δ' αὐτῶν τὰ ποιήματα ὑπάρχεν. ἄλλως τε καὶ ἀλεξάνεμος μὲν ἦν τὸ ἱκόννομον Ἐμπεδοκλίους. quae postrema verba eruditissimus Holstenius sic vertit: quin et Empedocli cognomen erat Alexanemi sive averrunci ventorum. hanc ex veterum lectione de Empedocle famam obversantem animo Pachymeres habens, dum periculum exitiosissimae procellae prudenti conniventia vitatum ab Arsenio patriarcha, utriusque Aeoli Ulyasi traditarum et ab eius comitibus ingenti pernicis ipsorum temere contrectatarum exemplo illustraret, non se tenuit quin fabulam cum historia commistam offerret lectori, Homericos ventorum folles cum asininis a Timaeo memoratis Empedoclis utribus una mentione coniungens σφαίρον Ἐμπεδοκλείου. sic quidem coniectabar. recte an secus, aequi lectoris esto iudicium.

σφενδόνη p. 469 v. 5. καὶ τὸν παρακοιμώμενον τῆς μεγάλης σφενδόνης. meminit huius officii Codinus c. 4, ubi tradit τὰ τοῦ παρακοιμώμενου σφενδόνης φορέματα, quibus is vestibus et insignibus potestatis uteretur. Gretserus noster ibi vertit: praefecti sigilli seu annuli signatorii gestamina, melius quam Lupinus, qui παρακοιμώμενον σφενδόνης accubitorem fundae interpretatur, aut etiam quam interpres Iuris Graeco-Romani, cui παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης σφενδόνης accubitor magnae palae dicitur. σφενδόνη proprie funda saxis iaculandis, usitatissima translatione a formae quadam similitudine ducta, palam annuli significat, ut notissimum est; nec minus perspectum ob-signari literas olim solitas annuli pala certis insculpta characteribus aut formis, ceræ chartis appositae impressa. hinc σφενδόνη pala annuli, sigillum dicitur; quod cum duplex aut multiplex P 419 imperantibus esset, maximi omnium custos παρακοιμώμενος μεγάλης σφενδόνης hoc loco appellatur. quare autem παρακοιμώ-

μενος? opinor quia ex his erat qui ex officio assidue apparere circum imperatorem aut in proximo ad subitas evocationes semper esse debebant, cubiculum principis diu fere nocturne frequentantes. vide quae diximus verbo *παραιοιμαίμενος*.

σχολή p. 50 v. 6 et p. 358 v. 8. peculiarem, ni fallor, vim habet vox σχολή hoc loco, emphasim ferens cuiusdam interrogationis ironia submissae. agitur de Serbis populis, quos propria civium et popularium suorum rapere solitos, verisimile non esset ab externis per eorum fines peregrinantibus temperaturos, hac ferme sententia: qui suos diripere non dubitant, ab alienis scilicet abstinere? iterum in simili notione usurpatum hoc vocabulum habetur l. 5 c. 12 in his verbis: *εἰ δὲ διδοῖμεν καὶ ἔκκλητον, σχολή τινα τόσην τίμωντα θάλασσαν τῶν δικαίων ἀμφισβητεῖν. si vero et ius provocationis concesserimus, periculum fuerit scilicet ne quis tam vasto mari ius suum persecuturus Romam se conferat?* alium habeo huius idiotismi testem Symeonem Seth in Graeca ex Arabico interpretatione libri quem ipse *ἰγνηλάτην* vocat. hanc nos Latine redditum ad calcem harum Observationum mantissae loco damus. eius in secunda dissertatione sic Graeca legitur: *εἰ γὰρ μὴ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογήσῃται τις, σχολή γ' ἂν ἐτέρου ὑπερασπίζοιτο. qui enim ne se quidem ipsum in periculo defenderit, ab eo scilicet expectetur ut fortiter pro alterius capite decertet?* in septima quoque sic regina maritum alloquitur, conquerens non communicari sibi ab eo scitu necessarium arcenum. *εἰ γὰρ ἔμοιγ' ἂν ἀποκρύψῃς, σχολή γ' ἂν ἐτέροις πιστεύσῃς. si enim de hoc me celas tuam coniugem, aliis id scilicet fateberis?* ita etiam loquitur Georgius Acropolita in Prooemio Historiae p. 2 ed. Reg.

σωλήας p. 173 v. 1. quid sit *σωλήας*, magna et perplexa quæstio est. legi accurate, diu meditatæ sum, quæ de hoc argumento viri doctissimi Ioannes Meursius, Leo Allatius, Iacobus Goar Ord. Praed., Iacobus Gretserus et Ludovicus Cellotius societatis nostræ scripsere. in rei deinde inquisitionem ipsius attentione longa et acri incubui. exponam hic, si potero, breviter et clare quid discussis cunctis verisimillimum compererim, luce praesertim mihi affusa ex eruditissima diatriba illustriss. Leonis Allatii ad Fabium Chisium, hodie Alexandrum VII, de hoc proprie argumento novissime et accuratissime scripta. incipio a consideratione nominis. *σωλήας*, sive ut Symeon Thessalonicensis dialogo de sacramentis emendatius scribit, *σολέας*, vel etiam ut apud Euchologium in ordinatione diaconi legitur, *σολέα*, non est vocabulum Graecæ originis, ut omnes facile consentiunt. nec fere vidi qui dubitent quin Latinum sit, in Hellenismum, ut alia plurima, usu intrusum. si ergo disquiserimus, quid Latinis valet *solea*, forte non fuerit id inutile ad iudicium statuendum de re ipsa voce hac indicata, quænam tandem sit. Sextus

Pompeius Festus, optimus enarrator antiquarum notionum verbis Latinis subiectarum, non sua solius sed Marci praeterea Verrii Flacci, antiquioris nec minus accurati grammatici, auctoritate significatum vocabuli *solea* nobis edisserit his verbis: *solea, ut ait Verrius, non est solum ea quae solo pedis subiicitur, sed etiam pro materia robustea* (vel ut habet alia lectio, *robusta*), *super quam paries cratitius extruitur*. Paulus hunc locum exscribens particulam pro negligit. sic enim habet: *solea vel ea dicitur quae solo pedis subiicitur . . . vel materia robustea, super quam paries cratitius extruitur*. in margine editionum optimarum, Venetas anni 1560 ex bibliotheca Antonii Augustini, et Parisiensis Scaligerianae anni 1584, ἀντὶ τοῦ pro suggeritur alia lectio per, ex qua coniectura forte non vana ducatur, scri- P 420
ptum olim in archetypo fuisse *pes e materia robustea* etc. nam pes dicitur quod aliud sustinet, ut *pes mensae* Plinio l. 12 c. 1: *eodem ebore numinum ora spectarentur et mensarum pedes*. quo sensu stereobaton pes est stylobati. Vitruvius l. 8 c. 3: *supra terram parietes extruantur sub columnis dimidio crassiores quam columnae sunt futuras, uti firmiora sint inferiora superioribus, quae stereobata appellantur: nam excipiunt onera*. psulo post: *extractis autem fundamentis ad libramentum stylobatas sunt collocandae, supra stylobatas columnas disponendae* etc. materiae porro mentione robusteae non proprie intelligendum hic querceum lignum, sed metonymice corpus quodvis duritiei quantae opus est moli gravissimae portandae. alluditur enim in similibus origo architecturae, quae primum aevo rudiori lignis aedificabat, ex quibus querceum fundendo aptum indicabatur ob dotes quas memorat Vitruvius l. 2 c. 9 his verbis: *quercus terrenis principiorum satietatibus abundans, parumque habens humoris et aëris et ignis, cum in terrenis operibus obruitur, infinitam habet aeternitatem, ex eo quod cum tangitur humor, non habens foraminum raritates propter spissitatem, non potest in corpore recipere liquorem sed fugiens ab humore resistit*. retinebantur autem, etiam post substitutos in structuris ligno lapides, vocabula priora. ut Paulus ex Festo verbo *Rubum* tradit Robum dictum in carcere locum quo praecipitatur maleficorum genus (puta fastigium propugnaculi in praecipitatio imminens, unde maleficii convicti deiciebantur, ut Manlius ex rupe Tarpesia). causam appellationis statim tradit, *quod ante arces robusteis includebantur*. hoc est, quoniam apud veteres mos erat arcium claustra ad summum usque moenium lignis roboris extruere, inde postea quoque quam e saxis tolli propugnacula consuevere, mansit priscum vocabulum materiae, ut *robus* etiam tum fastigia aggerum ac pinnae murorum dicerentur. quamquam ipsum roboris aut robusteus nomen materiae querceae proprium non est, sed coloris; unde bos *robus* sive *rubus* priscis erat. Paulus ex

Festo: *Robur rubro colore, et quae rufo significari, ut boves quoque rustici appellant, manifestum est. unde et materia quas plurimas habet venas eius coloris, dicta est robur. hinc et homines valentes et boni coloris robasti. haec Festus, quae demonstrant nihil referre ad rem ipsam quae solea in aedificiis vocatur, ligneae sit an saxea, marmorea vel aerea structura. hactenus informatam ex originibus Latini sermonis ideam rei quae solea dicitur, conferamus ad usum disquisitionis praesentis, et indagemus in templis Graecorum ecquid fuerit quod in hanc formam incideret; unde statuere possimus ipsum id εὐτόχημα fuisse, quod vocabulo σελίας indicatur et a nostro hic Pachymere et a Graecis recentioribus passim plurimis. adyta in Christianis apud Graecos templis inde usque ab originibus religionis septa repagulis fuere, quae et gressus ab iis profanorum et oculos arcerent. ac principiis quidem exiguo defungebantur, necessarium secretum maiestati sacrorum contenti quomodocumque obduxisse. arae gradibus inferne supra solum obtendebantur e materia cancelli: hi gressus excludebant non initiatorum a sacro septo. super hos vela tendebantur: haec conspectum mysteriorum concioni adimebant. Eusebius L. 10 c. 4 de Constantino templa Christiana Graecis exstruente scribit: τὸ θυσιαστήριον ἔς ἂν εἴη τοῖς πολλοῖς ἄβατον, τοῖς ἀπὸ ξύλου περιφραγτὸς διακρίσει ἀεὶ, ut esset inaccessum populo, ligneis sepeis clathris. sic ille de cancellis memoratis, quos alii κενκλίδας vocant, ut Symeon Thessalonicensis. Gregorius vero Nazianzenus singulari numero totum cancellorum septum κενκλίδα vocavit illo versu*

κενκλίς διεργουσ' οὐ βίους ἀλλ' ὄφρους.

quia enim intra septum locus erat sacerdotibus, plerisque tunc eiusmodi ut fastu solum ac superbia, non exercitatione virtutum supra vulgus eminerent, eleganter ait cancellos, qui dirimebant sacerdotes a populo, non vitas sed supercilia discrevisse. similiter loquitur Constantinus Porphyrogenitus infra referendus. erant hi cancelli pervii portulis, per quas aditus exitusque presbyteris patebat. hae κενκλοθυρίδες Codino dictae. sed tam haec quam intercolumnia, aut spatia oculis pervia cancellorum, velis oppansis protegebantur a populi aspectu. βηλόθυρα his nomen, quo non tantum Codinus est usus, sed etiam Anastasius Bibliothecarius in Stephano, his verbis: fecit et in eadem basilica egregii doctoris gentium velothyra quatuor, ex quibus unum auro textum. paulo post velothyrorum usum qualem dicimus distinctius indicans, ait data a pontifice eodem velothyra serica tria in circuitu altaris, hoc est, ut apparet, intendenda tagendo ab oculis populi presbyterio, quod et in Latino rita erat circum altare. illustrat haec omnia S. Germani locus in Mystagogia, quem ideo describam: κίονια ἦτοι τὰ στήθεα διαχωρίζοντα τὸ βῆμα ἀπὸ λοιποῦ ναοῦ, καὶ κενκλλά εἰσι τῆς προσευχῆς τῶν

δηλοῦντα, ἐν οἷς σημαίνει τὴν μὲν ἔσωθεν τοῦ λαοῦ εἰσοδον, τὴν δὲ ἔσωθεν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ὑπάρχουσαν καὶ μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν οὖσαν ἐπιβατόν. *columellas sive thoraces separantes altare a reliquo templo, et cancelli locum orationis manifestant et signant quousque exteriorius ingredi populus possit, ac quod interiorius est, sancta sanctorum esse, locum solis pervium sacerdotibus.* in his verbis notari velim voces illas πύονια καὶ στήθεα, quibus designantur alte extantia tigna τοῦ θρουράκιου ἢ δικτύου cancellati septi reticulato opere hiantis, rimis tamen aut intervallis velorum oppansu tectis, ut diximus. atque haec prius fuere. postea invenit imperatorum magnificentia rationem ista ornandi et salvo usu religionis ac necessitate ritus in augustiorem conformandi speciem. pro cancellato e materia septo pretiosiore e marmore aut aere, argento quin etiam et auro, illuminantibus opus gemmis quoque insertis, scenam obtenderunt sacro altari, omni architectonica elegantia visendam, columnis, signis, vasis, floribus, figuris visa pulcherrimis. Constantinus Porphyrogenitus de vita et rebus gestis Basilii Augusti, postquam retulisset eum munificentia plane regia templi, quod extraxit, parietes dextra laevaue tectorio ex argento aureis interstincto floribus et gemmis obduxisse (οἱ δὲ ἐκ δεξιῶν καὶ εὐωνύμων τοῖχοι ἀργυρον ἀφθονον καὶ αὐτοὶ ἐπικείμενον ἔχουσι, διηρηθισμένον χρυσοῦ καὶ τιμίοις πεποικιλμένον λίθοις καὶ μαργάρων λαμπρότησι), statim addit de sacro septo sive sole: ἡ δὲ διεργουσα τὰ ἄδυτα τοῦ θείου οἴκου τούτου κιγκλῖς, Ἡράκλεις, ὅσον ὄλβον ἐν ἑαυτῇ περιεῖληφεν, ἧς οἱ στῦλοι μὲν καὶ τὰ κάτωθεν ἐξ ἀργύρου διόλου τὴν σύστασιν ἔχουσιν, ἣ δὲ ταῖς κεφαλῖσι τούτων ἐπικείμενῃ δοκῖς ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ πᾶσα συνέστηκεν, τὸν πλοῦτον πάντα τὸν ἐξ Ἰνδῶν περιεχυμένον πάντοθεν ἔχουσα, ἐν ἣ κατὰ πολλὰ μέτρα καὶ ἡ Θεανδρική τοῦ κυρίου μορφή μετὰ χυμευσεως ἐκτετύπεται. *qui vero adyta huiusce divini templi separant cancelli, deus bone! quantas in se divitias continent? quorum columnae partesque imae omnes ex argento conflatae sunt, et capitellis earum superincumbens trabs tota ex puro auro constat, universas Indorum divitias omni ex parte circumfusas habens; in qua multis locis et theandrica domini forma opere chymico expressa est.* haec Constantinus; qui et alibi similia de magnificentissima decoratione templi alterius per eundem Basilium Augustum facta referens, postquam dixit et templi parietes et ipsa praesertim interiora adytorum argento auro gemmis et unionibus splendidissime incrustata, proprie addit de exteriori facie septi altare abscondentis: καὶ ἐκ τῶν ἐντὸς διεργουσαι τὰ θυσιαστήρια κιγκλῖδες καὶ τὰ ἐν αὐταῖς περιστυλα, καὶ τὰ ἄνωθεν οἶον ὑπέρορθρα χρηματίζοντα, οἷτε ἐντὸς θᾶκοι, καὶ αἱ πρὸ τούτων βαθμίδες, καὶ αὐταὶ αἱ ἱεραὶ τράπεζαι, ἐξ ἀργύρου πάντα περιεχυμένον ἔχουσι τὸν χρυσοῦν. *et qui ab exteriori templi parte sanctuarium ecludunt*

cancelli, et in ipsis columnas, et quae super eas sunt hypertithra, et intus sellae, ipsaeque sacrae mensae, omnia ex argento circumfusum habent aurum. ita ille; quibus similia Codinus de templo S. Sophiae memorat. res porro ipsa loquitur, et architecturae ratio exigit, isti moli columnarum et caeteri ornatus substerni basim debuisse e solo extantem; quam et Constantinus indicavit illis prioris testimonii verbis *οἱ στῦλοι μὲν καὶ τὰ κατωθῆν, columnas partesque imas omnes*, quibus exprimit eam substructionem isti scenae sustinendae quam ex Vitruvio superius vocavimus stereobata, super quae stylobata ponuntur columnarum sedes proxima. hoc autem veteri Latino verbo propriissime P 422 *solea* est. id quod ipsi Graeci intellexerunt, superpositos isti quasi crepidini ornatus *κόλλους* appellantes, vocabulo a solea cui innituntur ducto. Theodori Studitae verba haec recitat Georgius Hamartolus in Leone Armeno: *οἱ τε θεῖοι κίονες καὶ οἱ εὐλοιοὶ κελούμενοι, ἃ τὸ σεβάσιμον τοῦ ἱεροῦ διατειχίζουσι θυσιαστήριον. necnon sacrae columnas, et qui solii vocantur; quae venerandum a templo intersepiunt altare.* parem *κυριολογίαν* videtur Cedrenus affectasse, dum *τοὺς σωλάς* verbo plurali vocat nulla illa et varia vestibulum et quasi proscenium aras sacrae componentia ornamenta. verba eius haec sunt: *ἡ τρούλλα τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας φουρνική οὐσα ἔπεσε, τότε ἄμβωνα καὶ τοὺς σωλάς ἐξ ὄνυχτου λίθου ὄντας συνέτριψε καὶ εἰς γόνυ ἀπέτελεσε.* *trulla sanctae dei magnae ecclesiae camerata in fornacem concidit, et ambonem ac soleas, qui erant ex onychite lapide, contrivit et in pulverem comminuit.* haec Cedrenus. tam erat, opinor, in ea ecclesia unus *σωλάς* quam unus *ἄμβων*. cur igitur historicus *ἄμβωνος* in singulari, *σωλαίων* in plurali meminuit? quid verisimilius dicamus quam idcirco id factum, quia *σωλαίων* a *σωλαίας* aut *σωλαίσις* (nam forte *σωλαίσις* scripserit) studuit distinguere, verisimilitudini etiam narrationis consulens. nam contritum illa ruina in minutum usque pulverem *soleam*, hoc est stereobata solide structa ex materia praedura marmorum aut etiam metalli, credibile minus erat: de columnis, sigillis, liliis, pomis et aliis figuris ex onychite gemma supra *soleam* erectis, quae cuncta *σωλαίων* vocabulo intelligit, res erat a fide non abhorrens, quod ista et subtilioris formae et mollioris materiae, insuper etiam primos impetus ruentium ex fornice lapidum excipissent. non infitias iverim tamen alios passim auctores, uti et nostrum hic Pachymerem, dum *soleam* simpliciter nominant, aequae stereobata cum superpositis stylobatis, *basibus*, *columnis*, *capitellis*, *trabe*, *cymatio*, *epistyllis*, *sigillis*, *vasis* ac reliquo ex arte coronamento, una verbi notione comprehendere. quin etiam pro certo habeo, idque magnopere animadvertendum puto, non solam hanc substructionem cum suis ornamentis, *τὸ βῆμα ἀπὸ τοῦ ναοῦ*, altare ac presbyterium a templo reliquo dirimen-

tem, nuncupatam fuisse *soleam*, sed id nomen praeterea extensum ad significandum aliquantum spatii soli ac pavimento ecclesiae inter *soleam* et locum ubi stabat populus interiaccens. quemadmodum enim βῆμα, quod proprie gradum sonat et altare gradibus videlicet sublatum synecdochice indicat, significabat praeterea spatium soli satis latum, quod ab infimo altaris gradu usque ad cancellos aut *soleam* patebat, intra quod spatium statio antistitum et sacerdotum erat, id quod extra omne dubium est, ex sexcentis passim obviis scriptorum optimorum locis manifestum: ita dicendum quoque necessario est *soleae* appellationem propagatam ad designandum similiter spatium aliquod soli, quod statim a *solea* versus populi ac concionis locum tendebatur, quo in spatio subdiaconi lectores aliique inferiores ecclesiae ministri stabant, quibus ius non esset intra *sacra septa* in ipso *bemate* aut *presbyterio* stare. docet hos nos clare Symeon Thessalonicensis libro de Sacr. his verbis: ὑποδιακόνους καὶ ἀναγνώστους καθῆσθαι γρη̄ ἔξωθεν τοῦ βήματος περὶ τὸν σωλῆαν, ὅς ἐστί καὶ βῆμα καλεῖται ἀναγνώστων. *subdiaconos et lectores sedere oportet extra bema, circa soleam; qui et bema lectorum nuncupatur.* *bema* hic dici locum intra *sacra septa* ab altari ad cancellos pertinens nullus dubitat, quale vulgo *presbyterium* Latini nuncupamus. Hinc ait Thessalonicensis exclusos subdiaconos lectoresque legitimam stationem habuisse περὶ σωλῆαν *circa soleam*; quem propterea *soleam* nuncupatum ait βῆμα ἀναγνώστων, quasi dicas *altare lectorum*, idcirco quod, ut βῆμα ἱερῶν, nempe *sacrum altare*, locus erat intimus ad quem progredi sacerdotes possent *sacris* in eo peragendis, ita *soleas* meta erat ultima ministerii subdiaconorum et lectorum, quos penetrare in *sacra septa* nefas erat. rursus ut spatium *circa aram*, intra quod usque ad cancellos aut *soleam* sacerdotes consistebant, βῆματος appellatione comprehendebatur, sic etiam spatium ante *soleam*, in quo erat subdiaconorum et lectorum statio, *soleae* quoque vocabulo designabatur, ita ut in hisce duobus *soleas* fungeretur ipsis vice βήματος et ideo βῆμα ἀναγνώστων *bema lectorum* vocaretur. haec sententia est verborum Symeonis, manifeste docentium illam intimam admotam *soleae* templi partem impertiri solitam nuncupatione *soleae*, per extensionem scilicet popularem et minus rigida proprietate. atque hoc valet ad intelligendum id quod alibi scribit idem Thessalonicensis, libro nimirum contra Haereses: γίνεσθαι δὲ εἰσοδος εἰς τὸν σωλῆαν ἐκ τοῦ βήματος διακόνου καὶ ἱερέως διχὰ φωτῶν. *fit introitus in soleam e bemate diaconi et sacerdotis sine luminibus.* describit *sacram* quamdam functionem, quae mos erat prodire ex *presbyterio* in templi partem ei praetentam sacerdotem cum diacono. illam porro templi partem una *solea*, sive cancellis a *presbyterio* diremptam, *soleam* appellat. pari notione accipienda necessario vox *solea* est apud Ioannem Can-

tacuzenum Hist. l. 1 c. 41, ubi describit ceremoniam coronationis Andronici Junioris Augusti in magno templo S. Sophiae peractam. ait enim inter caetera multa supplicationem circa templum ductam a patriarcha, clero, imperatoribus et omni populo. tum in reditu versus altare, ubi ventum ad soleam esset, alios quidem omnes foris mansisse, solum imperatorem, qui coronabatur, ingressum reperisse patriarcham stantem super sacris cancellis, hoc est in ipso liniine portae soleae, qua ex presbyterio in reliquum templum prodibatur. verba Cantacuzeni haec sunt: τὸν δὲ ναὸν περιελθόντες κατὰ τὸ ἕθος ἐπειδὴν γένοιτο ἐν τῷ σωλέῳ, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἑστᾶσιν ἐκτός, αὐτὸς δὲ (βασιλεὺς) μόνος εἰσερχόμενος τὸν σωλεῖαν τὸν πατριάρχην ἐπὶ ταῖς ἱεραῖς κηλίσιν ἑστηκότα εὗρίσκει. haec ille; quae clare indicant spatium aliquod templi sacros cancellos una ex parte contingens soleam vocatum, in quod unus imperator introierit, caeteris abstinentibus ingressu. locum autem fuisse distinctum a presbyterio manifeste patet ex eo quod progressus per illud spatium imperator patriarcham invenerit ἐπὶ ταῖς ἱεραῖς κηλίσιν ἑστηκότα, stantem super sacris cancellis, in ipso videlicet sacri septi sive presbyterii aditu. vides hic exinie concessum imperatori soli locum intra soleam, hoc est in spatio vicino sacris septis, subdiaconis et lectoribus reservato, unde populus excludebatur. eo videtur alludere quod Nicetas Paphlago scribit in vita S. Ignatii, referens praesagium somnium Bardae imperatoris, quo praemonitus fuerat de vi quae ipsi deinde per Basilium illata est: visus enim fuerat sibi videre ad se stantem in templo venientes albatos quosdam, ὃν ὁ μὲν δέσμιον τὸν βασιλέα ἀναλαβὼν καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ κατασύρων ἐξωθεῖτο τῆς σωλείας, quorum unus vincitum imperatorem arripiens et ad dextrum latus trahens extrudebat e solea, proprio videlicet imperatoris intra templum loco, unde pelli omen ferebat expulsionis ab imperio. in ritualibus Graecorum libris distincta quoque reperitur cuiusdam spatii ante sacros cancellos solea vocati mentio. in ordinatione diaconi haec leges: ἐξελθόντες δύο διάκονοι ἐκ τοῦ ἁγίου βήματος λαμβάνουσι τὸν μέλλοντα χειροτονεῖσθαι διάκονον, ἑστῶτα ἐν τῇ σωλέῳ. exeuntes duo diaconi ex sacro bemate accipiunt eum qui ordinandus est diaconus, stantem in solea. in ordinatione vero sacerdotis: μετὰ δὲ τὸ πληρωθῆναι τὸν χειρουβικὸν ὕμνον ἵσταται ἐν σωλέῳ ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι πρεσβύτερος. postquam completus fuerit Cherubicus hymnus, stat in solea qui ordinandus est sacerdos.

Summa dictorum et sententiae de solea meae haec est, fuisse soleam Latino antiquo verbo proprie dictam substructionem stylobatis columnis epistylis caeteroque architectonices elegantis specioso apparatu coronatam, quae in templis Graecorum magnificentius ornatis, vice ligneorum cancellorum ac velorum,

eram maximam et presbyterium ab ingressu inspectuque populi tegebat; extensam quoque appellationem soleae ad spatium quoddam isti subtractioni contiguum designandum. addam hic humanitatis officio instinctus non intempestivam vindicationem boni scriptoris, dum de solea non inscite nec temere disputat, ab alio magis erudito quam humano incomitanti parum civiliter. coniecturam de solea suam veracunde atque obnoxie proponit P 424 Ludovicus Cellotius noster l. 6 de Hierarchia c. 6 p. 435, in hunc modum scribens: *quid si divinet aliquis in ea planitie chori ampla et aequabili eductum aut in medio aut ad alterum latus nobiliter aliquod solum omni elegancia adornatum etc. sicque soleam a solo dictum et pavimento, vel si mavis ab expansa aequabiliter et fusa exporrecta forma, qualis soleae est.* haec Cellotius; quae confido aequos omnes assensuros haud adeo esse absurda, ut a scriptore religioso tam atrociter et invidiose traducerentur. *gravius, inquit, hallucinatur Cellotius, qui ab expansa et exporrecta eius forma, qualis est soleae, sic dictum putat, quasi profanis soleis et non solutis calceamentis terra sancta calcanda foret.* hic vero merus est succus loliginis. quid, amabo, soleae forma ad sacri loci contaminationem pertinet? an omnes soleae profanae? etiam illae quibus pontifices sacris operantes rite utuntur ecclesiastica benedictione sacratis? videat autem qui piaculum putat ad explicandam figuram loci sacri uti similitudine soleae, quid eum statuere sit consequens de Innocentio Tertio pont. max., qui l. 1 Mysteriorum Missae, c. 85, per calceamentum pedum significari docet sacrosanctum incarnationis verbi mysterium, per quod ait *deum in Iudaea notum, et cuius in Israel magnum nomen, in Idumaeam extendisse calceamentum suum.* at etiam ex modestia Cellotii censor idem, quem honoris causa modo non nomino, ex modestia, inquam, laudabili Cellotii occasionem arripit ei acerbissime insultandi, dum sic scribit: *quid igitur solea? interrogat se ipsum Cellotius. haeret mihi aqua, respondet: turbida est certe, coeno et solo et sordidus eius soleis profanata.* haec catholicus et religiosus sacerdos de catholico et religioso sacerdote scribit; quae si adversus Haereticum aut Mahumetanum scriberentur, vix excusari ab inhumanitate possent. caeterum praeter votum tam stomachoso censori contigit ut quae Iesuitae libenter infligebat haud parcens verbera, in eum quem minime vellet resiliant, amicissimum sibi, nobis et cunctis merito suo caput, illustrissimum Allatum, qui doctissima dissertatione de solea, ex qua plurimum profecisse me initio sum professus, eius originem nominis quaerens, *non male, inquit, etiam a solea, non ut crepidam sonat, quamquam ab ea quoque non inconcinne dici quispiam autumaret.* haec ille; quibus omnia illa quae in Cellotium pariter loqui ausum intorta vidimus fulmina, in suum caput attraxisse videri poterat, nisi

laureum baculum gestaret, per quem est a procellis istiusmodi tutissimus.

Ταναΐτης p. 422 v. 9. venti *Ταναΐτου* dicti meminit Procopius l. 4 secundae tetradis c. 4 p. 578 ed. Reg. his verbis: *Ταναΐν δὲ καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι καὶ τὴν ἐκβολὴν ταύτην ἐκ λήμνης ἀρξαμένην τῆς Μαιαΐτιδος ἄχρι ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον . . . ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνεμον, ὃς ἐνθένδε πνεῖ Ταναΐτην προσαγορεύουσιν.* ex quibus intelligimus huius venti nomen non a vero amne Tanaisumptum, sed ab alveo quodam aut pronο fluxu paludis Maeotidis in Pontum Euxinum, qui alveus etiam Tanais nominari consueverit. ab eo autem spirantem ventum, qui, ut ait noster, inter Boreales solet esse vehementissimus, Tanaitem dici.

ταρίτες p. 419 v. 21. hinc habemus naves quasdam contractae longitudinis, hoc est minus longas quam triremes, Taritas a Genuensibus iis olim utentibus fuisse vocatas. verisimile est easdem has esse cum iis quas *ταρίδας* Nicetas appellat; qua voce P 425 *δρομῶνας* eum significasse Meursius censet. unde forte vel hic rescribendum *ταρίδες* fuerit, vel apud Nicetam *ταρίτες* emendandum. videndum etiam an non hinc emanaverit *Tartanarum*, quae hodie appellantur, nomen. caeterum si *δρομῶνες* sint *ταρίτες*, iis conveniet descriptio dromonum quae apud Procopium l. 1 de Bello Vandalico c. 11 legitur his verbis: *πλοῖα μακρὰ ἕς εἰς ναυμαχίαν παρεσκευασμένα, μονήρη μέντοι καὶ ὀρθῶς ἐπιρθεῖν ἔχοντα, ὅπως οἱ ταῦτα ἐρέσσοντες πρὸς τῶν πολεμίων ὡς ἥμισυ βάλλοιντο. δρομῶνας καλοῦσι τὰ πλοῖα ταῦτα οἱ νῦν ἄνθρωποι· πλεῖν γὰρ κατὰ τάχος δύνανται μάλιστα.* *longae naves ad maritimum praelium instructae, sed unico actus remorum ordine, tectis desuper munitae, quo earum remiges quam minime telis hostilibus paterent. hoc navium genus hodie dromonas vocant. voce a cursu ducta quo illae in primis veloci valent.* haec Procopius.

τατάς p. 512 v. 5. huius dignitatis cui nomen est *tatas aulae* saepe meminit Codinus in lib. de Offic. Aul. c. 2, ubi hoc officium sextum et trigesimum dignitatis ordine esse ait inter Palatina; c. 4, ubi eius habitum explicat; c. item 5, ubi observat huic officio nullum incumbere ministerium, οὐδὲ ἐν ἐπιτήρημα κέκτηται. nusquam autem tradit rationem nominis, aut quem ad finem instituta haec praefectura sit. *tata* Latinis iam olim puerile nomen est, quo primum ex infantia in balbutiem prodeuntes parvuli, quos vident viros, *tatas*, quas mulieres, *mammata* appellant, ut docent interpretes Martialis ad illum versum epigrammatis eius 101 l. 1:

mammatae atque tatas habet Afra; sed ipsa tatarum dici. et mammarum maxima mamma potest.

suspicari ex hoc forte possumus *tatam aulae*, quem hic eunuchum videmus, fuisse praepositum educationi ac curae liberorum

imperatoris adhuc parvulorum; et propterea huius *ἐπιτηδεύματα* nullum extitisse erga imperatorem, ac ne functionem quidem immediatam ullam erga ipsos parvulos, quod manus eius esset imperare nutricibus et gerulis, qui eis addicti curandis erant. nec vana forsitan coniectura fuerit hunc Andronicum eunuchum, quod Andronice nunc Augusto, ante patris imperium nato, educande servilibus ministeriis navasset operam, ab eo iam ad alto manumissum patroni nomen libertorum accepisse, et eiusdem gratia promotam in istam honorificam praefecturam.

τεθέν p. 222 v. 11. ait: cum regio illa Maryanderorum et Paphlagoniae rebus ad victum utilibus abundaret, signatae monetae parum haberet, quod vectigalia in nummis exigenterentur, coactos earum terrarum incolas fuisse, ad exacte conficiendam tributi summam, vendere scilicet vili universa quae collegerant messe ac vindemia, et sic deinde toto anno necessariis ad victum eguissae. videtur ergo hic τὸ τεθέν peculiari notione usurpatum, ad significandum quidquid reponebatur in annonam et victum familiae per annum. quamquam non diffiteor posse referri ad summam impositam per censum, cui semel exsolvendae universae annona alieno tempore vili distracta profliganda erat colonis miseris, in reliquum annum victu carituris, cui notioni magis accedit quod legitur l. 1 c. 5, τὸ λοιπὸν τοῦ τεθέντος τέλους.

Τελχίν p. 253 v. 7. Eustathius in *Iliad.* v p. 941 ed. Rom. *Τελχίνας*, ait, *πλάττουσιν οἱ μῦθοι δαίμονας τινὰς κακοποιούς.* P 426 *Telchinas fingunt fabulae daemones quosdam maleficos.* similia et idem alibi. Hesychius: *Τελχίνες βάσκανοι, γόητες, φθανεροί.* Etymologicus: *λέγονται δὲ Τελχίνες οἱ φθανεροὶ καὶ πονηροὶ καὶ βάσκανοι δαίμονες.* dicuntur autem *Telchines invidi mali, et immanes daemones.* his auctoritatibus fretus *malum et invidum daemonem* interpretatus sum hoc loco *Τελχίνα.*

τόμος καὶ τομογραφεῖν p. 280 v. 16. agit de Germano, quem sub finem praecedentis capitis dixerat electum fuisse in patriarcham concordibus plerorumque antistitum suffragiis, quibus et imperatoris calculus accessit comprobantis iudicium synodi. *παρὰ τῶν λοιπῶν ἤξιοῦτο τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προστασίαν ἀναδέξασθαι, σὺν οἷς καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν ψήφον ἀποδέξάμενος.* tunc videtur electionis Germani decretum rite perlatum, quod τόμος hic dicitur usitatissima eius vocis notione in scriptis Graecorum citimae vetustatis, praesertim de rebus ecclesiasticis agentium. caeterum difficilem ad assentiendum electioni sui se praebente Germano res pendeat, quoad exoratus is tandem ab imperatore et reliquis amicis annuit. et tunc ad promulgandum decretum prius factum congregatus est coetus qui voce *κοινόν* hoc loco significatur, ut superius ostendimus. distulimusque huc statuendum quid hic dicatur *κοινόν ἐπὶ τόμῳ γεγενός*

coetus sub tomo factus. videtur significari coetum hunc vi prius iam perlati de electione Germani decreti coactum, non ut de ea deliberaret, sed ut rem statutam exequeretur et novum patriarcham quasi in possessionem sedis mitteret. suspicabar etiam ex facto quadamtenus simili, quod max referam, patres qui in hunc coetum convenerunt exemplum scriptum decreti a se prius editi manu quemque tenuisse. sic enim actum videtur in alio ecclesiastico conventu, cuius est mentio in vita Leonis papae I, recitata tom. 7 Concil. ed. Reg. p. 50. verba haec sunt: *congregati sunt 256 sacerdotes et alii 406 episcopi, quorum chirographus cucurrit. qui congregati sunt una cum tomo, hoc est fide Apostolicae ecclesiae.* vides hic decretum antea de fide Apostolicae ecclesiae, hoc est dogmate catholico, perlatum tomum vocari, et hunc tomum quemque congregatorum secum habuisse; unde et hoc κοινὸν ὑπὸ τόμῳ γεγονός dici potuerit, ac quod hanc τὸμον notionem attinet, actio ipsa decretum condendi alibi a nostro verbo τομογραφεῖν exprimitur. nempe l. 4 c. 29, ubi agitur de coronatione Andronici, *ἐτομογράφουν δὲ* inquit *καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπ' ἀφορισμὸν ποιῶντες* etc. decreto videlicet synodali rite condito, antistites sub anathematis interminatione sarxerunt ratam a cunctis agnoscendam habendamque evectionem Andronici in imperium, procurante id scilicet Augusto eius patre, quippe studiosissime agente ut quam maxime firma et irrevocabilis ista eius filii esset promotio.

Τρικοκκίῳται p. 201 v. 16. ταῦτα περὶ τοῦς Τρικοκκίῳτας. sic concorditer tres codices. videtur populi nomen a locoductum, qui τρικοκκον vel τρικόκκιον diceretur. reperi apud geographos Strabonem, Ptolemaeum, alios, τρικύριον et τρικόκκιον: sed nusquam alibi τρικοκκον aut τρικόκκιον. verum ne quidquam immutetur, consensus codicum prohibet.

ὑποψήφιος p. 488 v. 12. hoc loco ὑποψήφιος vocatur, qui iusta ad dignitatem aliquam electivam suffragia electorum tulit, nondum tamen decretum electionis rite perlatum est. unde P 427 iste Theodosius, in quem praeponendum throno patriarchali Theopoleos sive Antiochiae pleraeque patrum sententiae conspiraverant, erat electus tantum et quasi designatus patriarcha, nondum tamen in possessionem missus et ἀνακηρυχθεὶς ὑπὸ κοινῆ τόμῳ, ut l. 4 c. 13 de Germano in Constantinopolitanum patriarcham prius electo scribitur, hoc est palam declaratus patriarcha, perlato et legitimis formulis rite sancito communi totius concilii de ista electione decreto, quod τὸμον vocabulo significatur.

φάκελλοι p. 511 v. 11. quid φακέλλοις hic putemus aliud quam Latinam vocem diminutivam ex fascis, quasi fascellos dicas, quod frequentius scribitur fasciculos? Synesius Epist. 188: *ἄκασι γέγραφα φάκελλον ἐπιστολῶν Διογένηι δεύς.* hoc

est: *omnibus scriptis, fasciculum literarium Diogeni commenda-*
dana.

φαιριάρης p. 287 v. 9. verba sunt Arseni eiecti patriarchatu et in insulam deportati. in his vocabulo φαιριάρης scōmmatice designat Germanum in suum locum intrusum; cuius nomen videtur alludere, dum φαιριάρην quasi φραιριάρην vocat. notum enim Constantinopoli erat quid Latina vox *frater germano* synonyma sonaret, cum essent in ea urbe Latini tam multi, praesertim cum simul, ut mox admonet historicus, germanam imperatoris Eulogiam oblique perstringeret. forte etiam φαιριάρης infense dictum pro πατριάρης, ut ad Philipp. 2 3 κατατομή pro περιτομή, φ et π nescio quid δύσσημον trahentibus ex quadam quasi contagione φάβλου et κακού.

φήμη p. 145 v. 9. ἀφικνείται — φήμη γὰρ οὐσα καὶ θεὸς ἢ φήμη. ita noster recondite suo more in codd. B et A, quae V suo item. more omisit. puto Pachymerem hic in mente habuisse abstrusorem quandam notionem vocabuli φήμη *), quae cum vulgo significet indicium rei gestae humano testimonio in notitiam absentium sparsum, aliquando proprie designat nuntium non humanitus allatum rei magnae longinquis in locis actae; et statim ibi cognitae quae nulla celeritas cursorum tam exiguo spatio pervenire potuerit. exempla veteres historici multa referunt. vide Livium initio l. 45 et Plutarchum in Aemilio Paulo, ubi praeter eventum mirabilem vulgati Romae praehii, quo in Macedonia quadrado ante debellatum fuerat cum Perseo rege, quatuor alia exempla commemorat similitum casuum, et in his unum, cuius ipse Plutarchus testis fuit, aetate sua, ut ait, omnibus perspecti, de perlata Romam eadem die qua in Germania contigit, caede Antonii, et eius exercitus clade qui contra Domitianum rebellarat. simili autem ratione videtur indicara noster pervenisse ad Latinos Daplanusiam oppugnantes famam captae a Graecis Constantinopolis, quam propterea *famam divinam* vocat, καὶ θεὸς ἢ φήμη. significat etiam eam esse veram et propriam nominis φήμη notionem, Homerum, opinor; secutus, apud quem, ut Eustathius admonet, φήμη est μαντικὴ κληθὼν, τούτῃστιν ὁ μέλλοντός τινος θελωτικὸς λόγος, ἐξ αὐτομάτου λεγόμενος: *propheticum omen, hoc est rei futuras cuiuspiam index verbum sponte prolatum.* quia vero ad prophetiam etiam pertinet notitia rerum absentium longinquis ex locis non humana opera delata, iure suo noster etiam ad hoc Homericam vocabuli *fama* notionem transfert.

φορητή οἰκία p. 380 v. 15. non usquequaque, ni fallor, obvia hic usurpatur notio vocis φορητή pro eo quod, ana-

*) habet Hesiodum illud θεὸς τῷ τίς ἔσται καὶ φήσῃ.

P 428 *logia* e solstitii, classicis usitata voce, ducta, fortasse Latine dicere possumus *portatilis*. hac porro circumlocutione vel *σκηναίς ταβερνακῆλα καστρενσία* exprimeret Pachymeres voluit, vel, quod verius puto, indicare domos e materia solutiles proceribus Romanis, urbanum luxum in militia quoad possent usurpare studentibus, paratas eo artificio ut partes earum solvi seiungique commissuris et alio delatas alibi rursus compingi possent. eius generis videtur fuisse *οικίδιον*, cuius est mentio infra l. 5 c. 6., quo viso refertur obstupuisse cralis Serbiae *Στέφανος Ὑρέσις*: *ἀλλὰ καὶ τὸ θεραπειτικὸν τὸ ἐν ἐκείνοις βλέπων Ὀυρέσις καὶ οἰκίδιον . . . ἐπαλαστήσας φησὶν αἱ αἱ, τί ταῦτα; καὶ ἡμῖν αὐτὸν συνήθης αὐτῆ ἡ δίαιτα* etc. quae indicant eum ista specie quasi nimii luxus offensum. aliquid etiam simile fuerit *σκηναίη νεῖς ἐκ πέπλων στιβαρῶν μεταξῆς*, quam monachus nomine princeps, deducens ad Chalati Tocharorum principem sponsam filiam imperatoris ὑπὸ μεγάλαις φαντάσιαις καὶ ἀβρότησι συνάμα καὶ κλούτῳ παντοδαπῶν, circumtulit ad ostentationem magnificentiae, ut l. 3 c. 3 narratur.

φρῆσις p. 360 v. 18. οὓς φρερίους αὐτοὶ λέγουσιν, ἀδελφοῦς. religiosos videlicet, quos *fratres* vocare iam tum apud Italos invaluerat. Galli sive Franci, ex qua gente plurimi Constantinopoli et passim per Orientem degebant, fratres *frères*, ut hodie, dicebant; unde Graeci vocem *φρερίους* formarunt, usurpat porro noster hoc vocabulum et alibi saepius. erant hi plerique e sacris familiis SS. Francisci et Dominici; quamquam et Melitenses equites apud Cantacuzenum frerios videmus dictos.

φυλακῆ ἡμέρας p. 245 v. 1. ut nox, ita et dies in custodias quatuor dividebatur, trium quamlibet horarum. hoc seculus *φυλακῆν* hoc loco verti *trihorium*, quam vocem memini me legere apud auctorem satis antiquum nec indiligentem Latinitatis Ausonium in Mosella. Vaticanus post verba quae descripsi glossema suum quoddam infercit non valde accuratum, sic exprimens hunc locum: *πρώτῃ τοίνυν φυλακῆ τῆς ἡμέρας, οἷον εἰπεῖν ἐγγὺς εἶναι τέσσαρας ὥρας τῆς ἡμέρας*. quid ita vero? nomen potuit auctor indicare voluisse initium custodiae sive trihorii, non autem ultimam eius partem contiguam horae diei quartae? immo vero clare significat de principio, non de fine primi diei trihorii se loqui, dum mox post recitata verba subiungit *ὑπερναβεβηκότες τὸν ὀρίζοντα τοῦ ἡλίου*, quae in B et A codd. leguntur, et licet in V non compareant, non videtur tamen dubium quin sint *γνήσια*. indicant autem, id quod ibi narratur, contigisse paulo post exortum solis, hoc est hora prima diei. l. 4 c. 8 nomen hoc idem *φυλακῆ* nocturno tempori, cui magis convenit, aptatur in his verbis: *καὶ δὴ τὴν πρώτῃν φυλακῆν τῆς νυκτὸς ἐκείνης*. ubi nemo non videt, qui quidem totum locum attente inspexerit, κατὰ

pro καὶ fuisse reponendum, ut fecimus; etiam in eo mendo tres codd. convenirent.

φώσσωνες. I. 5 c. ultimo ter usurpatur hoc vocabulum, et tertio loco apponitur adiunctum ἀργυριώμενοι, ut non sit dubium quin Pachymeris haec scribentis obversaretur animo locus ille Lycophronis in Alexandra,

ἄπλαστα καὶ φώσσωνας ἀργυριώμενους.

Isaacius Tzetzes, scholiastes eius obscurissimi poematis, sic ibi enarrat hanc vocem: φώσσωνας τὰ λαμπρὰ, τὰ ἀρμενα, παρὰ τὸ φῶ τὸ λαμπρύνω· λευκὰ γάρ· ἢ παρὰ τὸ φουσσᾶσθαι ὑπ' ἀνέμου φουσσῶντες. ubi vides φώσσωνας vela navium esse, sic dicta vel quod candent naturali colore lineae telae, a verbo φῶ, quod candere significet, vel quod inflante vento tumescant; a verbo φουσσᾶω, quod est inflare. eodem recidunt quae in eam vocem annotant Eustathius et Hesychius. nos Graeco poetico vocabulo Latinum item poeticum opposuimus, cum alibi φώσσωνας *carbasa* vertimus. P 429

χρόνος p. 35 v. 21. hic manifeste sumitur χρόνος pro ἔτος. item I. 4 c. 21: τὸν εἰκοσιτέτατον τῆς βασιλείας χρόνον ἐδήλωσεν ἄντικρυς. ubi agit de numero literarum nominis Michaelis Palaeologi, cui si adiungantur literae cognominis eius minus noti Manuëlis, sicut elementa viginti quatuor totidem ei annos imperii ominantia, ut eventus ostendit. nam hic imperator c. ultimo I. 6 24 annis imperasse traditur his verbis: βασιλεύσας δὲ ἡμαρῶν δεουσῶν εἴκοσι τὰ εἰκοσι τέσσαρα, nempe 874, quod nomen prius posuerat. quare debet resolvi diphthongua ov in nomine Μανουήλ, et pro duobus distinctis elementis computari, ut numerus ex mente auctoris constet. non omitam autem monere totum hoc comma de cognomine Manuëlis et praesagio ex eo ducto annorum imperii Palaeologi ab Allatiano et Vaticano codicibus abfuisse, in solo comparere Barberino. saepe alibi Pachymeres χρόνον ponit ἀπὸ ἐνιαυτοῦ aut ἔτους, praesertim hoc loco c. 20 I. 5: οὕτω χρόνος τετέλειται, et I. 6 c. 10: ἤδη δὲ χρόνον παρρηχημάτων τετάρων.

χρυσόσυρμα p. 337 v. 11. de Ioanne despota deponente pileum inaigne despoticae potestatis, et alium eius loco vulgarem imponente capiti. Codinus Curopalata de officiis c. 3 p. 12 ed. Paris. anni 1625: τὰ σκιάδια τῶν γαμβρῶν τοῦ βασιλέως δεσποτῶν ὄντων χρυσόκοκκινα συρματίνα, ἔχοντα σταυροῦς μαργαριταεῖνους καὶ γύρους. pilei generorum imperatoris, si sint despotae, aurei et coccinei coloris sunt et fimbriati, habentque cruces ex margaritis et gyros seu circulos. en pileus despotae aureus et fimbriatus. hunc ideo noster uno vocabulo χρυσόσυρμα nuncupat hoc loco, dum illum vulgari et privato mutatum ait a Ioanne de-

spota. igitur τὸ δὲ non materiam hic indicat pilei communis, sed terminum unde transierit ad vulgarem pileum is qui antea uti solitus esset aureo fimbriato. sic Virg. 3 Aen.

*quos hominum ex facie dea saeva potentibus herbis
induerat Circe in vultus et terga ferarum.*

χωλαί p. 404 v. 4. *χωλὰς τε φύσας τε παραβλαῖπας τ' ὀφθαλμῶ.* sic enim ex Homero κατακείμενος, cum in mas ὀφθαλμῶν legeretur. non intelliget haec scripta de Vecco pro reis solite agente, qui locum Homeri obversatum animo Pachymeris scribentis oculis et ipse lector non subiecerit aut memoria revocaverit. Iliadis decima Phoenix inter alia multa quae allegat Achilli flectendo, proponit deorum exemplum exorabilem in veniam culpae, cum precibus conveniuntur:

*οὐδέ τί σε χοῆ,
νηλεὲς ἦτορ ἔχειν. στρεπτοὶ δέ-τε καὶ ἀποὶ αἰῶτες . . .
καὶ μὲν τοὺς θυνάσσει καὶ εὐχολῆς ἀγανῆς
λοιβῆ τε κνίσση τε παρατροπῶς ἄνθρωπος
λίσσόμενος, ὅτε κέν τις ὑπερβῆη καὶ ἀμάχη.*

tum et de Litis filiabus Iovis addit

*καὶ γὰρ τε Διταὶ εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοι,
χωλαί τε φύσαι τε παραβλαῖπας τ' ὀφθαλμῶ.*

P 430 tales demum ingeniosae finguntur ad vim beneficam misericordiae exprimentam, eximere poenae satagentis convictos criminum, et horum angores in se suscipientis: de quibus multa erudite Enstathius disputat ad eum locum. Homerum noster suo genio indulgens hic excerpit, nihil sollicitus de lestone parum forte versato in Homeri lectione, sic nempe solitus passim intexere orationi suae crudas ignotasque innominatorum auctorum *χοήσας*, quasi praescripisset in vestibulo sui operis simile aliquid eius quod in foribus scholae Platonis legebatur: *οὐδέ τις πάντων ποιημάτων τε καὶ συγγραμμάτων ἀρχαίων ἀμύητος εἰσάτω.* porro sicut *Διταί*, quasi dicas *supplicationes*, Homerus *προσεσποικεῖ εἰς στήνη τελευτωρίας*, sic et in speciem obsequii obnoxii abiectaque per adulationem demissi subornat blanditias Martialis, dum scribit Ep. 72 lib. 10:

*frustra blanditiae venitis ad me
atritis miserabiles labellis . . .
iam non est locus hac in urbe vobis.
ad Parthos procul ite pileatos,
et stentes humilesque supplicesque
pictorum sola basiate regum etc.*

φωμίξασθαι χρυσοῖς p. 129 v. 5. nimirum invadentes Persidem Tochari Chalypham illic dominantem avarum et divitem auro liquefacto in os eius infuso necaverunt; quod noster obscure

dicit φωμίσσθαι χρυσοῖς, quasi diceret *offis aureis in os ingestis pasci*. sed rem uti se habuit, declarat Vaticanus Paraphrastes hunc locum sic exhibens: ὁ μὲν Χαλυφᾶς χρυσοῦ ζέοντος κατὰ λάργυγος ἐκίονου χυθέντος ἔταλεύετα. *Chalypha quidem auro fervente in guttur eius infuso mortuus est.* quod ita gestum adstipulatur Marinus Sanutus l. 3 part. 13 c. 7 sic scribens: *capti Calyphae gutturi liquatum aurum iussit (Haelonus) infundi, avaritiam exprobrans, quia cum immensis afflueret thesauris, cupiditate detentus pro salute sua eos expendere renuit.* haec Sanutus.

ᾠάτων p. 405 v. 9. non alibi repereram ᾠάτων pro ὄπερῶν, coenaculo aut aula superiori camera ovali forma. quid enim hic aliud intelligamus?

ὄργυιωμένοι p. 424 v. 16. ait immissam a tergo navi Genuensi plenis velis elabenti onerariam Catalanam, quae ventum ei a puppi suorum velorum oppansu interciperet ac sic sufflaminaret impetum ruentis. ὄργυιωμένους Tzetzes ad Lycophronem interpretatur *ἐκτεταμένους, ἠπλωμένους extensa et explicata vela*. subditque continuo *ἑτυμολογίαν* in hunc modum: ἢ ἀπὸ τῆς ὄργυιας, ἢ τοι τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν. ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ ὄργω τοῦ ὄργω. ὄργω δὲ τὸ ἐκ γῆς συντόμως ὄρουσιν τι τῶν φυτῶν ἢ τῶν βοτανῶν. ita ille, qui statim addit scribi debere ὄργυιωμένους adiuncto ι ad υ secundae syllabae; unde nos codicem nostrum, qui ὄργυιωμένους scribebat, correximus. ὄργυιωμένους, ait Tzetzes, μετὰ προσγραφῆς τοῦ ι δεῖ γράφειν. vides hinc obiter familiarem Pachymeri fuisse Lycophronem, genio videlicet conciliante σκοτεινὸν σκοτεινῶ. et illum quidem nostrum, qui omnium scriptorum tenebras in suum opus congerere studeret, non temperaturum arbitror, si qua occasio daretur, etiam *πελαργοχρωῆτας καὶ φαλακράτας κόρας* et *ἀπαρκτίας κρηστήρος αἰθάνος πνοάς*, quae Lycophron habet ibidem unde ὄργυιωμένους exscriptum est, in scriptione hac sua ponere, quam tam demum elegantem et eruditam visum iri credidit, si omnium inligi metuentium scriptorum griphos et noctes avide conquisitas ostentaret, parum pensi habens quas cruces lectoribus aut interpretibus suis figeret.

PETRI POSSINI E. S. L.
OBSERVATIONUM
PACHYMERIANARUM
LIBER II.
COMPLECTENS NOTAS.

IN TITULO OPERIS.

P 433 PACHYMERIS. cum varii varie Graecum nomen Παχυμερης Latine efferant et inflectant, alii Pachymeram, alii Pachymerium, alii aliter vocantes, mihi commodius et expeditius visum est inflexione uti Latina nominum classis tertiae. quin id sit simplicius et ad usum facilius, nemo negaverit. iure autem fieri, exemplis adstruitur. nam Ulysses, Socrates, Demosthenes, similia plurima mere Latine ab omnibus flectuntur, nullo respectu ad inflexiones Graecas istorum nominum. quis enim unquam adumbrare curavit Latino sono genitivum Δημοσθένους aut accusativum Δημοσθένη balbutiendo *Demosthenus* aut *Demosthene*, Romana Minerva invitissima? hoc etsi parvum dictu, necesse visum hic profiteri.

MICHAELIS. quotus hic inter imperatores Constantinopolitanos Michaël fuerit, non erit inutile semel statuere. primus ad imperium hoc nomen pertulit Michaël Curopalata cognomento Rhangabenus, laudatissimus princeps, anno Christi 811. secundus homo scelestissimus Michaël Balbus, e carcere ubi ad vivicomburium servabatur, vi ad solium erupit anno Christi 820. tertius Michaël Porphyrogenitus Theophili imperatoris filius cum matre Theodora imperium tenuit, magno rei publicae et ecclesiae malo: fuit enim, ubi adolevit, impiissimus. coepit dominari anno Christi 842, male periit 867. anno inde Christi 1034 Michael Paphlago a patria dictus, adulter Zoës Augustae, Romano eius viro strangulato imperium arripuit, et tenuit annis fere octo. moriens successorem habuit Michaëlem cognomento Calephatem, eius nominis quintum, qui post annum a Zoë, quae illum promoverat, imperio et oculis privatus locum cessit Constantino Monomacho anno Christi 1042. quatuordecim post annis Michaël cognomento Stratonicus sextus eius nominis coronatur Au-

gustus: sed mox anno 1037 Isacio Comnenio ultro concedenti abdicavit principatum. anno Christi 1071 Michaël cognomento Parapinaceus, filius Constantini Ducae imperatoris, mortuus Romae Diogeni successit, septimus inter Augustos Byzantinos Michaël; quem inter et hunc nostrum cum nemo sic appellatus imperaverit, Palaeologus, cuius hic historiae damus, numerandas erit Michaël VIII.

PALAEOLOG. natus hic anno Christi 1224 ex Andronico P 434 Palaeologo magno domestico, matre Palaeologa Irene et Alexii Palaeologi despotaë filia. haec Irene, Michaëlis. avia materna, filia fuit Angeli Comneni, quo imperante Constantinopolis capta est a Latinis. dedit is eam coniugem Alexio Palaeologo (ut Phrantzes habet: Acropolita Andronicum appellat), quem et despotaem creavit et imperii successorem designavit. sed is brevi est mortuus, unica ex coniuge filia suscepta, quae Andronici Palaeologi magni domestici uxor, Michaëlis Palaeologi mater fuit, quare is a patre iuxta matremque Palaeologi appellationem tulit, *δυνασταυλόγος* propterea vocatus, ut Phrantzes habet c. 1. idem tradit Gregoras l. 8 p. 32. sed et Comnenus a matris avo Angelo Comneno imperatore dictus, ut Phrantzes ibidem docet; ac passim ita vocatur ab Acropolita scriptore ipsi faventissimo. unde crediderim affectasse Michaëlem ante imperium dici Comnenum, quod eam rem velificari ambitioni suae crederet. sed et huius posteros ob nobilitatem inclytæ tot Augustis familiae Comnenorum appellatione gloriatos ostendunt inscriptiones Michaëlis et Andronici Iuniorum a Pontano descriptae Notis ad Phrantzen. hunc porro nostrum Michaëlem, postquam ad imperium pervenit hand magnopere curasse Comnenum dici, licet intelligere ex Pachymere, qui ei familiaris, et sub eius filio Andronico Seniore, non sine cura demerendae regnatricis domus gratiae, scribens, nunquam eum alio gentili quam Palaeologi nomine designat.

HISTORIA RERUM. duas historias separatim voluminibus et titulis Pachymeres reliquit, ut in codicibus optimis Barberino et Allatiano distinctissimae leguntur. licet Vaticanus paraphraetes, qui multa contraxit, quaedam addidit, pleraque mutavit, ambas in opus unum conflaverit; cui forte similis fuerit Augustanus ille codex, unde sua excerpta Wolfius sumpsit: nam et is unam ex duabus Pachymeris historiam videtur agnoscere. nos priorem Michaelis VIII Palaeologi acta exequentem modo damus, alias, deo volente, Andronicum eiusdem scriptoris, sive de gestis Andronici Senioris libros VII, in lucem emissuri.

p. 11 v. 1. *Constantinopolitanus genere, ortus et educatus Nicaeae.* Pachymeres huius Histor. p. 148 v. 7. testatur patrem suum Constantinopolitanum civem fuisse, exulare a patria coactum ob Latinos ibi dominantes. sene cum idem Pachymeres hic doceat se annum aetatis undevigesimum agente pulsos Constantino-

poli Latinos, et libro harum Observ. 8 demonstrari ainus receptam e Latinis urbem recuperasse Graecos octo et quinquaginta annis postquam amiserunt, facile potuit nasci Nicaeae Pachymeres patri quinquagenario, qui usque ad annum aetatis undecimum in paterna domo Constantinopoli educatus ob exosam Latinerum ibi dominationem Nicaeam migraverit. tradit enim Acropolita Historiae suae c. 6 Latinos urbe capta liberam Graecis dedisse facultatem vel ibi manendi vel alio migrandi: τῆς πόλεως κυριεύσαντες οἱ Ἴταλοι ἄδισιαν δεδώκασι τοῖς ταύτης εἰκητοῖσι, τοὺς θείλους μόνον τὰ καὶ ὑπὸ χεῖρας εἶναι αὐτῶν, τοὺς δ' ἀπελεύτους ἀπέχεσθαι ὅπῃ ἂν βούλοιντο. mox addit plerosque illustriorum clam aut palam abiisse, quorum e numero fuisse Pachymeris patrem verisimile est.

v. 3. *clero adscriptus.* in Graeco legitur apud optimos codd. B et A θείω σωθεὶς κλήρω, prout expressimus. numpre σωθεῖσθαι aliquando est appellere aut pervenire. Codicibus c. 22 de sponsa imperatoris: κατὰ τὴν ἡμέραν κατ' ἣν μέλλει ἀποσωθεῖν εἰς τὴν πόλιν. quo die perventura in urbem est. Vaticanus iam hinc incipiens obcuriora clarioribus mutare θείω κλήρω σωθεὶς posuit.

p. 12 v. 8. *ut doctus quidam asseruit.* apparet ex illis P 495 verbis διὰ τὸ φανέντα κρύπτεσθαι etc. doctum hunc Sophoclem esse, cuius in Aiace μαστιγοφόρω illa extat celebris de tempore sententia:

ἄπανθ' ὁ μακρὸς πάναρβιθμος χρόνος
φύσει τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κρύπτειται.

p. 14 v. 4. *istud argumentum praecuratum ab aliis.* videri potest innuere Nicetam Chomiatem, qui et urbis expugnationem a Latinis et res aliquot post eam annorum, prout geri videbat, scripsit. Georgium quidem Acropolitam Logothetam et Nicephoram Gregoram ne innui hoc loco a Pachymere putem facit, quod Gregoras post Pachymerem scripsit: Acropolita vero licet aliquanto senior Pachymere, iunior tamen fuit quam ut res Theodori Escaris prioris spectare praesens potuerit, quas ex fama et monumentis in historiam digessit, hoc ex eius historia clare discimus. scribit enim ille ibi c. 29 p. 25 ed. Reg.: τότε καὶ αὐτὸς πρὸς τῶν γονέων ἐκ τῆς Κωνσταντινου ἀπιστάλην τῷ βασιλεῖ ἐκπαιδεκάτης (videtur legendum ἐκπαιδεκάτης ὄν) tunc et ipse a parentibus ex urbe Constantinopoli missus sum ad imperatorem sexdecim annos natus. apparet doctissimum interpretem legisse ἐνδεκαέτης pro ἐκπαιδεκάτης: vertit enim undecim annos natus. sed quod addit statim auctor οὐ ἐγκυκλίου ἀπηλλαγμένον παιδύσεως perfunctum iam tum studiis fuisse humaniorum literarum, magis, ni fallor, congruit cum aetate annorum sexdecim. parum enim est verisimile undecennem puerum grammaticam, rhetoricam, ipsam philosophiam, cum artibus quatuor huic sub-

iectis, arithmetica musica geometria et astronomia, satis perceptas habere potuisse. *παιδεύσεις* siquidem *ἑγκύκλιος* tot illa complectebatur, ut ex Ioanne Tzetze intelligitur, sic de his scribante Chiliad. 11 sect. 367:

*ἑγκύκλια μαθήματα καλοῦνται
ὁ κύκλος τὸ συμπέρασμα πάντων τῶν μαθημάτων,
γραμματικῆς, ῥητορικῆς, αὐτῆς φιλοσοφίας,
καὶ τῶν τεσσάρων δὲ τεχνῶν τῶν ὑπ' αὐτὴν κειμένων,
τῆς ἀριθμοῦσης, μουσικῆς καὶ τῆς γεωμετρίας
καὶ τῆς οὐρανοβαμονος αὐτῆς ἀστρονομίας.*

fateor interdum solam grammaticam *ἑγκυκλίου παιδεύσεως* mentione designari *κατὰ κατάχρησιν*, οὐ λόγῳ δὲ κυρίῳ, ut idem Tzetzes ibidem loquitur; nec eo infitias videri posse locutum eo sensu Acropolitam, dum de illa quam percepisse iam tum se ait encyclica doctrina statim subdit *ἣν γραμματικὴν κατονομάζουσιν οἱ πολλοὶ quam plerique grammaticam nominant*, praesertim cum paulo post, c. nimirum 32, idem adiungat se hortatu imperatoris Ioannis, ad quem missus fuerat, *ὑψηλοτέρᾳ τῶν λόγων παιδεύσει καὶ λογικοῖς παιδεύμασιν* operam dedisse, magistro Theodoro Exapterygo. verum haec non obstant iam positis, cum sit vero similis *γραμματικῆς* vocabulum non *καταχρηστικῶς* sed *κυρίως* ibi Acropolitam usurpasse, ac non alterius generis disciplinas sed maiorem in iam degustatis progressum in schola Exapterygi quaesisse, quippe a quo, ut ipse mox addit, septem annis nihil nisi *τῶν ποιημάτων σαφήνειαν καὶ τῆς τῶν λόγων τέχνης διδασκαλίαν* percepit, quorum neutrum encyclicae limites excedit. denique sexdecim natum annos se in Ioannis aulam admissum satis manifeste demonstrat Acropolita, dum c. 32 primam rem omnium quae ipsi in comitatu Ioannis Augusti contigerunt, memorat sui traditionem in disciplinam Theodori Exapterygi, quem se audire cepisse ait *ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἄγοντα decimum septimum agentem annum*: quodsi iam undecimo aetatis ad Ioannem venisset, oportuisset eum ibi sex totis annis sine ulla occupatione desedissee. pro certo igitur habendum sexto decimo aetatis anno cepisse Acropolitam Ioanni Augusto adhaerere. quo autem id eiusdem Ioannis imperii atque adeo Christi anno contigerit, explorandum nunc est. adventum in aulam Ioannis suum P 436 in id tempus incidisse narrat Acropolita, quo tempore Roberto Latinorum imperatore mortuo Ioannes olim Ierosolymorum rex Constantinopolim est evocatus ad res illic moderandas, quoad Balduinus puer in aetatem imperio idoneam adolevisset. Robertus autem anno Christi 1228 aut sequenti est mortuus; unde Ioannis Brennensis ex Italia, ubi Gregorio Nono militabat, Constantinopolim appulsus ad Chr. 1229 aut 1230 pertinet, quando Ioannes Batatza, qui anno Christi 1222 Theodoro Lascari suo socero successerat, octavum aut nonum imperii annum numerat

Georgius Pachymeres I.

bat. nec res igitur Theodori Lascaris, nec primi decennii Ioannis Batatae acta, scribi ex oculata notitia ab Acropolita potuere. quare alios nobis incognitos talium eventuum *αυτόπτας* historicos hic innuere Pachymerem agnoscendum est.

p. 14 v. 10. *commissis invicem Mercurio et Latona.* alludit pugnam deorum ab Homero celebratam Iliad. v, ubi cum alii alius dii adversi comparantur, tum par infestorum invicem numinum Mercurius et Latona, ille Graecis haec Troianis militans producitur.

Ἀητοὶ δ' ἀντίστη σῶκος ἐριούνιος Ἐρμῆς.

etsi autem, quomodo scribitur Graece, *Ἀητοῦς* sive Latonae nomen nihil commune cum *Ἀήθη* oblivione habere videatur, certum tamen atque adeo vulgare Graecae literaturae non rudibus est Latonam ad noctis et oblivionis significationem allegorice trahi. *ὡς ἡ Ἀητώ* (ait Eustathius ad Iliad. ξ p. 989 ed. Rom.) *οὐ μόνον εἰς λήθην ἀλληγορεῖται, ἀλλὰ καὶ εἰς νύκτα τὴν τῶ ἀέρι Διὸς προσήκουσαν ὅτε μὴ φῶτι καταλείπεται, οὐκ ἂν εἴη τις τῶν περὶ λόγους ἀγνοῶν.* *Latonam symbolice designare non solum oblivionem, sed et noctem aëri Iovi convenientem quando luce non illustratur, nemo ruditorum ignoraverit.* inde ad versum superius descriptum ex Iliad. v idem enarrator doctissimus hoc observat (ed. Rom. p. 1197) *Ἀητοὶ δὲ φησιν ἀντίστη σῶκος ἐριούνιος Ἐρμῆς* ὅπερ αὐτίς ἡθικῶς ἐκλαμβάνονται, ἡ μὲν εἰς Ἀήθη, ὁ δ' εἰς λόγον μεταγόμενος. haec ille, quae indicant ingeniosae adumbratam ab Homero, isto infesto invicem incurso Mercurii et Latonae, certamen quoddam orationis et literarum per Mercurium designatarum, adversus ignorantiam transactarum rerum oblivione mortalibus induci solitam, dum *historia*, ut eleganter scribit Anna Comnena in praefatione ad Alexiadem, *ad Lethum quemdam torrentem obiicitur velut invictae soliditatis moles, praecipitem quodammodo inhibitura lapsum temporis, certe prohibitura ne quae in eo gesta sunt omnia irreparabiliter oblitterentur* etc. *ἀλλ' ὅ γε λόγος τῆς ἱστορίας ἔργμα κατεργάτατον γίνεται τῷ τοῦ χρόνου φέματι, καὶ ἱστορίαι τρόπον τινὰ τὴν ἀκάθεκτον τοῦτου φοῖν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γινόμενα πάντα ὅποσα συμπεριέληψε συνέχει καὶ περισφίγγει καὶ οὐκ ἐξ διολισθαίνει εἰς λήθης βυθούς.* haec ibi Anna; quae emendatiora quam in editis, ope optimi codicis a me post editionem visi, libenter hic descripsi.

c. 8. quae hic Pachymeres tradit de angustiis in quibus fuerunt qui praecerant reliquiis Graeciae post captam a Latinis urbem, Theodorum potissime Lascarim Ioannis Batatae decessorem et huius ipsius Ioannis prima principatus respiciunt tempora. vide de his Acropolitam capite praesertim tum historiae suae tum chronici compendiarri septimo.

c. 5. quod innuit hoc cap. Pachymeres de Chadeno ab imperante iam Michaële Palaeologo misso ad censum agendum praesidiariorum montes Persis obiectos tuentium, non reperio distin-

ctius alibi explicatum a nostro. tantum de causis gratiae Chaderi apud Michaëlem, quas se alibi dicturum hic significat, invenio c. 11 huius libri Chadenum hunc dum iussu Theodori Augusti suspectum illi Palaeologum Thessalonica viactum abduceret, humane ac clementer, quoad potuit, dirum imperium exercuisse, unde pronum creditu est, utcumque id noster diserte nusquam alibi expressit, Michaëlem, ubi est ad Imperium evectus, eo nomine se gratum Chadeno praeuisse, adhibendo eum familiariter, et eius opera primis administrationis rei publicae functionibus utendo. cum autem referat noster p. 98 v. 15 Palaeologum statim atque declaratus imperator est, antequam coronaretur, Philadelphiam cum copiis progressum, inde accersivisse praesidiarios confinium Persidi montium et res illius limitis ordinasse, credibile est ex iis quae hic scribuntur, usum eum in toto illo negotio et consilio et ministerio Chadeni. quamquam huic coniecturae videtur intercedere, quod noster hoc loco indicat istam vexationem custodientium montes Persidi oppositos, a Chadeno persuasam Michaëli Palaeologo iam imperanti, ad posteriora recuperatae Constantinopoli pertinere tempora. quare nisi prolepsis hic quaedam agnoscitur, quaerendum alibi est quando contigerit quod nunc refertur. frustra autem tota hac Michaëlis historia quaeretur, Pachymere fortassis oblito promissum exolvere, aut se defunctum satis ratio qualicumque indicatione rei eius alieno loco praemissa.

c. 6. rem dictu parvam, sed admonitu forte non prorsus inutilem brevissime transigam. pronum est docto Graece lectori, dum in hoc capite *μαχομένων* bis leget, suboriri suspicionem editi mendose loci, cum auclor, prout caeteri solent fortasse, *μαχομένων* scripserit. atqui constantissime ac clarissime in codicibus antiquissimis, praesertim Barberino cui potissimum adhaesimus, *μαχομένων* scribebatur. nempe Pachymere hic quoque loqui cum vulgo piguit, recordantem apud Homerum Od. 2 v. 402 se legisse *μαχεύμενον*, Od. ω v. 114. *μαχεύμενοι*, Iliad. α v. 345 *μαχόιντο*, et alibi similia.

p. 21 v. 1. *qui filiam nepotis eius* (hoc est Ioannis patris Theodori) *ex fratre matrimonio sibi iunxerat Michaël Palaeologus.* haec distinctius narrantem audire operae pretium est Georgium Acropolitam oculatum gestorum testam. ergo is Historiae suae c. 51 p. 55 ed. Reg. sic scribit: *καὶ ὁ βασιλεὺς* (nempe Ioannes Augustus Theodori pater) *τὸν Κομνηνὸν ἐνεδέξατο Μιχαήλ, καὶ ζῆνγνυσεν αὐτῷ εἰς γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Δούκα ἑγγόνην τὴν Θεοδώραν, ἣν μόνην ὁ πατὴρ αὐτῆς καταλειπὼς ὁ τοῦ σεβαστοκράτορος υἱὸς Ἰωάννης ἦεν ἐν μείραξιν ὧν τὸ χροῖὸν ἐξεμέτησε.* ita ille. ex his habemus Ioannem Ducam sive Batatzem Augustum purgato satis a criminibus impactis et recepto in gratiam Michaëli Palaeologo, quem

Acropolita Comnenum vocat, dedisse uxorem fratris sui sebastocratoris Isaacii Ducae neptim Theoderam, cuius pater Ioannes Isaacii filius in adolescentia praereptus acerba morte unicam eam prolem reliquerat uxori suae Eudociae Ioannis Angeli filiae, quae Eudocia florente licet aetate viro amisso, laudabili religionis exemplo in viduitate deo serviens permansit; unde haud vane opinatur Acropolita partem praemii divinitus tributi virtuti eius videri potuisse tam felix coniugium filiae per id ad imperium mox evehendae.

v. 2. *magni conostauli dignitate.* videtur haec dignitas Michaëli Palaeologo collata occasione nuptiarum modo memoratarum, ab ipso earum conciliatore Ioanne Augusto. nam Theodorus huius successor iniquiore fuisse visus in Michaëlem semper est animo quam ut in eum ornandum tam profusus esset, alioqui solitus, ut c. seq. Pachymeres observat, dignitates eiusmodi tribuere novis potius hominibus quam principibus regii sanguinis, quorum erat deprimendo supercilio intentus.

P 438

v. 5. *vota eius generis mente clam intima subsidentia etc.* his exprimere conatus sum illud subobscurum $\xi\ \delta\upsilon\ \epsilon\upsilon\kappa\alpha\theta\eta\mu\epsilon\upsilon\upsilon\ \epsilon\lambda\gamma\epsilon$, sententia, -ut spero, ab auctoris sensu non abhorrenta. sed deinceps circa similis perplexitatis loca, qualia passim occurrunt in hoc scriptore, nihil morabor lectorem in his notis; quibus tantum necessaria, idque brevissime, indicare propositum est. quod rem ipsam attinet, qua de hic agitur, certum est Michaëlem Palaeologum iam a puero titillatum imaginationibus imperii, conscientia natalium Augustorum et praesaga indicatione auguriorum excitatis. non semel illi narraverat soror Eulogia lactentem adhuc ipsum non ad aliam facilius obdormiscere nœniam solitum, quam ad eam quae Augustum quondam illum inyectum iri Constantinopolim per portam Auream caneret. refert id noster p. 128 v. 12. vocem MARPOV de coelo missam contextam e sex literis quae Michaëlem Augustum Romanorum Ocyus Vocandum significarent, a Thessalonicensi antistite laetus audierat, ut narratur hoc p. 28 v. 9 et 17. denique tacitus, sed gratulans gaudensque intime omen captaverat ex cantu fortuito Chadeni proximum ei vaticiniorum regnum spondentium eventum augurante, prout ibidem p. 30 v. 19 legitur. iuveni denique solerti forti generoso altos afflabat spiritus Irenes aviae maternae primogenitae Alexii imperatoris ius ad imperium paterna designatione in virum eius prolemque propagandum. nam huic, ut refert Gregoras l. 3 p. 82, Augustus genitor rubrarum cepidarum usum decreverat, quod prole carens mascula virum eius ac sobolem cernere principatus hereditatem omnino vellet. nec erat qui non videret talis indolis, tantae nobilitatis adolescentem tali rerum statu haud absurde in magnas assurgere spes posse. quare Ioannem Batatsen, praeclaris alioqui Michaëlis faventem dotibus,

abstinuisse ab eo evchendo; metu ne is successibus insolesceret usque ad ambitum supremæ potestatis, narrat Acropolita c. Hist. 50, significans Irenem Theodori Iunioris Lascaris primogenitam Michaëli fuisse destinatam ab avo coniugem, sed ei timenti quod dixi, tutius deinde visum non admovere sibi tam intime suspectæ ambitionis virum. denique ista suspicio fons omnium quas est imperante Theodoro plurimas passus, miseriarum Palæologo Michaëli fait, hoc ideo loco, unde eius incipit historia, merito a Pachymere indicatus, cum ex eo plerarumque mox referendarum rerum argumentam processerit.

p. 22 v. 8. *singularis certaminis experimento*. hinc habemus apud Græcos quoque imperatores invaluisse usum purgandi dubias delationes permissio aut etiam præscripto inter accusatorem et delatum certamine coram arbitris. verisimile est istum morem in Orientem invectum a Francis, qui occasione sacrarum Expeditionum eo profecti longo illic tempore perstiterunt. in antiquiori enim memoria Græcorum aut Romanorum haud facile quidquam tale reperis. inter Francos autem usitatissimum id olim fuit, ut passim apparet ex veteribus historiis res eorum tractantibus. hic ritus, de quo fuse disserit noster Delrio Disquisit. Magic. tom. 2, merito deinde abrogatus est ut iniustus et immanis, confixus ideo gravissimis decretis Iulii Secundi summi pontificis, cuius Bulla extat ea de re edita mense Aprilis ann. 1508, Concilii Tridentini sess. 25 de reform. c. 19, Gregorii 18 Constitutione quas incipit: *ad tollendum etc.* edita 9 Dec. an. 1582. quibus dudum antea præciverat Nicolaus I, cuius de hoc statuta inserta corpori iuris leguntur 2 q. 4 et 15 q. 6 c. 2.

v. 6. *cumque diu nullus esset qui pro tam suspecto etc.* hæc brevius peratringit noster, quod ad imperium Ioannis pertinerent, cum ipse in fine præcedentis capituli et huius initio significaverit se ab imperio Theodori suæ historiae principium ducere. longe autem fusius distinctiusque istam totam Michaëlis accusationem ac periculum exponit ex oculata notitia Georgius Acropolita Hist. c. 50 et 51. quem consule.

p. 24 v. 4. *Prothieracarium*. fuisse hunc locum præcipue dignitatis, præterquam hinc patet, cum imperator hominem impense sibi earum in eum promoverit, etiam intelligi potest ex numero ingenti ministrorum ei subiectorum, cuius indicium habemus ex eo quod refert Acropolita Hist. c. 61 his verbis: *αὐτίκα γὰρ τοὺς ἐξυπηρετοῦντας τοῖς βασιλεῦσιν ἐν θήραις ταῖς τῶν θηρῶν ἀγρῶν ἐλάφων τε καὶ χοίρων, καὶ τοὺς δ' ἰσθᾶκαν θηρεύοντας, πάντας ἀναξαρτῶς στρατιωτικοῖς συντίταχι τάγμασι, καὶ ἦν τὸ συνηγμένον πλῆθος πολὺ*. hæc ille, ex quibus prudens quisvis potest cognoscere ingentem fuisse multitudinem servientium imperatori in venationibus cerverum sprerumque, præsertim autem in aucupio per accipitres, quando ex iis ad militiam translatis magnus exercitus momento conflatus extitit.

c. 9. De fuga Michaëlis Palaeologi in Persidem hoc capite narrata plura refert Georgius Acropolita tunc apud imperatorem Theodorum agens, quando is est ad ipsum nuntius allatus. operae pretium lectori fuerit videre et cum his nostri conferre quae ille narrat c. Hist. suae 64. ubi etiam obiter observare poterit, quae in Glossario verbo *μεσοθυνία* notavimus de legione aut cohorte isto nomine appellata, non solum Acropolitae ipsius, sed et doctissimi eius interpretis auctoritate confirmata. nam illa Historici Graeca verba, *πρὸς τῶν στραταρχούντων ἐν Βιθυνία καὶ Μεσοθυνία*, sic reddit illustrissimus Allatius: *a cohortium Bithynicarum et Mesothyniae praefectis.*

p. 25 v. 19. *cum hostibus Sultanis congressus fortissime se gerit.* longe haec fusius ac diligentius Acropolita pertractat toto c. 65, qua occasione, quos ducens, quanta prudentia ac fortitudine, quo denique successu adversus Tacharios (sic enim appellat Acropolita quos noster Tocharos) pro Sultane rem gesserit Michaël Palaeologus, exponens.

p. 26 v. 7. *reversum benigne excipit.* reditum Michaëlis Comneni ad imperatorem Theodorum breviter memorat Acropolita c. 69, uti et Gregoras l. 3, neuter interpositorum in eam rem Iconiensis episcopi officiorum mentionem faciens, fortasse quod illa, ut alia multa rerum Michaëlis, nostro melius perspectarum, ignoraverint.

p. 26 v. 18. *Michaëlis despotaе nothus et obscurus filius.* haec copiosius distinctiusque referuntur a Georgio Acropolita ex oculata paene notitia: nam is huius in Occidentem expeditionis Michaëli Palaeologo comes fuit, etsi non eodem loco pugnavit, in alia divisarum copiarum parte rem gerens. quia vero ille quaedam aliter ac Pachymeres narrat, equidem Acropolitae potius hic quidem credendum puto, quippe qui eius, uti dixi, negotii pars fuerit, quam nostro qui res tunc actas ex fama, nec ea satis explicata, videtur accepisse. prima discrepantia in nomine ducis hostium est, quem noster Manuëlem vocat. contra Georgius Acropolita Hist. c. 71 Theodorum appellat. sic enim ibi scribit: *ἦν δὲ ὁ ῥηθεὶς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ νόθος υἱὸς Θεόδωρος ἐστὶν αὐτὴν ἡσὶν quem dixi defectoris Michaëlis nothus filius Theodorus.* dixerat vero antea ducem copiarum Michaëlis despotaе rebellis occurrentem Michaëli Palaeologo hasta percussum ab eo et equi sella excussum: *ὁ μὲν οὖν Κομνηνὸς Μιχαὴλ* (nam ut supra monui, Michaëlem Palaeologum Acropolita semper Comnenum vocat) *τῷ πρώτῳ ἐρχομένῳ ξυναντήσας βάλλει τῷ δόρατι καὶ ῥίπτει τῆς ἐπεστρείδος.* sed leve id discrimen vocabuli videri potest, praet in re ipsa dissentit ab Acropolita Pachymeres, siquidem hic non Theodorum a Palaeologo impulsū hasta et loco motum, sed vice versa Palaeologum a Theodoro, ut patet ex his verbis: *ὅτε καὶ ὁ τοῦ δεσπότητος Μιχαὴλ ἐκ νοθείας ἐκείνιος καὶς Μανουήλ*

τηγῶν ἐκείσε σὺν ἱκανῷ στρατεύματι, καὶ συμπλακείε τῷ πολέμῳ, P 440
τὰ πρῶτα μὲν ὁμοίε χωρησας τῷ ἡγμένῳ τῷ κόντῳ συναθεῖ καὶ
δίπτε etc. addit a restituto in sellam, unde fuerat deiectus,
 Palaeologo nothum Michaëlis despotae filium letali percussus ictu
 nequivisse parem reponere; quae significant manu et ferro Palaeo-
 logi cecidisse Theodorum sive Manuëlem istum nothum. id vero
 pernegabit qui mecum existimaverit Acropolitae potius creden-
 dum, tantum non his praesenti, quippe huius socio militiae. is
 enim diserte affirmat excussum sella Theodorum moxque e lapsu
 sublevatum accurrisse ad Comnenum et suppliciter deprecatum
 necem. Comnenum autem ignorantem quis hic esset, tradidisse
 ipsum Turco cuiusdam, qui eum interfecit. *τοῦ πτώματος γούν*
ἀναστὰς ὁστος (Theodorus nothus) προσέδραμε τῷ Κομνηνῷ Μι-
χαήλ, καὶ ἰδυσάσκει μὴ φονευθῆναι. ἤγγοι δὲ τοῦτον ὁ Κομνη-
νός, καὶ ὅστις ἦν οὐκ ἤπιστατο. παραδίδοσει γούν αὐτὸν Τούρκῳ
τινί, καὶ ὃς πεφόνευκε τοῦτον. porro quod σκότιον obscurum
 hunc Michaëlis despotae filium noster dicit, ad illegitimorum na-
 talium ignominiam pertinet, quam idem et alibi, ut infra p. 85
 v. 4 solet ista tenebrarum mentione designare, alludens, opinor,
 Homeri Iliad. ζ de Bucolione Laomedontis filio notho :

Βουκόλιων δ' ἦν υἱὸς ἀγανοῦ Λαομέδοντος

πρῆσβυτάτος γενεῆ. σκότιον δὲ εἰ γίνετο μήτηρ.

ad quem locus vetus scholiastes: *σκότιον ἐκ λαθραίας μίξεως τὸν*
λάθρα γεγενημένον καὶ οὐκ ἐκ τῆς κατὰ νόμον γαμηθείσης, τὸν δὲ
ἀδελφουχῆτων γάμων. ubi eleganter causam innuens cur obscuri
 dicantur illegitimi, id indicat ex eo factum quod non ex coniugio
 solemni facum genialium praelatione illustrato sed furtivo captatis
 tenebris concubitu nati sint. istius originationis verbi σκότιος
 illegitimitatis aptati, quod δὲ ἀδελφουχῆτων γάμων orti sint, aucto-
 rem Eustathius p. 622 ed. Rom. allegat Apionem veterem magni
 nominis grammaticum.

c. 11. Quae hoc capite narrantur de capto vincoque per
 Chadenum Palaeologo, deque praesagis imperii ea occasione illi
 oblatis, eorum nec vola nec vestigium cernitur apud Acropoli-
 tam; opinor ideo quod ille per id tempus in expugnatione Frilapi
 castris captus et longo tempore custodia detentus ab hostibus, ut
 ipse docet Hist. c. 62, ista non viderit. Gregoras quoque de his
 tacet, multo leviori, ut ex caeteris apparet, tinctus notitia re-
 rum Michaëlis Palaeologi, quas qui plenius hoc nostro tradiderit,
 frustra quaeretur.

c. 12. De morbo et morte Theodori pauca paene perfunctorie
 scribit absens tunc ab aula Georgius Acropolita, in his immorari
 potissimum solitus quae spectavit praesens. brevissime item id
 transigit Gregoras.

p. 83 v. 7. *in innoxia pertractatione ferri candentis.* id
 ferrum in Graeco vocat Pachymeres *μύθρον ἐκ πυρός ἤδη χύστα.*

potuit sufficere vox *μύδρος*, quam vetus scholiastes Sophoclis interpretatur *πεπυρωμένος σίδηρος*, et Hesychius *είδηρος πεπυρωμένος*: sic enim rescribendum pro *πεπυρωμένος*. fuit haec prava sine dubio innocentiae probandae ratio, merito in iure Canonico proscripta cap. *consulvisti*, cap. *Menam* 2 q. 6 et cap. *delicti* extra. de purgatione vulgari, cap. *sententiam* ext. nec eam noster probavit, sed tantum retulit quid fieret, etiam alibi, nempe l. 2 c. 1, gratulans tanquam emendato rei publicae statu quod ista desiissent fieri. Michaël quippe Palaeologus ante imperium adhuc despotæ, coepit abolere usum adigendi homines ad istud periculoso experimentum, quod iam privatas praedamna-verat, refert enim Acropolita Hist. c. 50 p. 53 ed. Reg., cum Phocas Philadelphiensis metropolita iussu imperatoris Ioannis P 441 Batatzæ Michaëli Palaeologo perduellionis suspecto purgationem per ferrum candens praescripsisset, sic eum alloquens *δὲι σε τῷ μύδρῳ τὴν ἀλήθειαν παραστήσασθαι*, respondisse Michaëlem: *ἐγὼ μὲν ἀμαρτωλὸς εἰμι ἄνθρωπος καὶ τερατουργεῖν τοιαῦτα οὐ δύναμαι. εἰ δέ μοι συμβουλευὴ μητροπολίτης ᾧν καὶ θεοῦ ἄνθρωπος τοῦτ' ἐδιαπράξασθαι, ἔνδυσαι μὲν αὐτὸς τὴν ἱερᾶν σου κάσσω φτολὴν, καθὼς εἰώθας ἐν τῷ θεῷ εἰσερχεσθαι βήματι καὶ ἐπιγχανεῖν θεῷ, εἶτα δὴ ταῖς σαῖς χερσὶν ἐκπύρωσόν μοι τὸν εἶδηρον, αἷς τοῦ θεοῦ ἐφάπτη θύματον.... καὶ ταύταις δὴ ταῖς ἱεραῖς σου χερσὶν ἐπίθεῃς τῇ χειρὶ μου τὸν εἶδηρον* etc. petebat nimirum ut antiistes prius ipse ignitum ferrum nuda manu otiose tractatum in suam deponeret. quod metropolita recusans hunc morem esse negat Romani aut ecclesiastici usus, sed barbaricum, excusans ineluctabili se imperatoris auctoritate ad istam illi purgationem indicendam adigi; quam tamen Michaël recusavit constantissime. videri potest ex reliquiis hoc superfuisse ethnicae, et quidem perantiquae, superstitionis. nam Sophocles heroicis iam temporibus Oedipodarum Thebis regnantium exerceri solitum indicat, dum in Antigona facit unum custodum quos rex Creon apposuerat cadaveri Polynicis ut sepeliri prohiberent, postquam id ab Antigona opertum humo fuerat, factum regi referentem, et magnopere excusantem id citra suam et sociorum conscientiam actum, haec dicere:

*ἡμεῖς δ' ἔτοιμοι κᾶν μύδρους αἴρειν χερσῶν,
καὶ πῦρ διέρπειν καὶ θεοῦς ὄρκωμοτεῖν,
τὸ μήτε δρᾶσαι μήτε τῷ ξυνειδένα
τὸ πρᾶγμα βουλευσαντι μήτ' εἰργασμένῳ.*

offert se et socios ad contractandum ferrum candens in probationem innocentiae: scio ex vetustissimis eius loci scholiastis unum hoc ad quandam iurisiurandi ceremoniam referre. sic enim ibi annotat; *εἰώθασιν γὰρ οἱ ὁμνύοντες ταῦτα ποιεῖν. μύδρους γὰρ αἴροντες ἐπαρᾶνται μένειν τὰ ὄρκια ἕως αὐτοὶ φανῶσι, καὶ ῥίπτονσιν αὐτούς εἰς θάλασσαν.* *solent enim (inquit) iurantes sublata*

ferrī massa et in mare iactata protestari mansuram ipse iuratorum fidem, quoad id pondus e mari emerit. quod nunquam scilicet futurum sit. ita ille; quod ferrī posset si μύδρος non significaret, ut ipse docet, πετυρακτωμένον σίδηρον. nam quid ardor hic faceret, ubi pondus solum in massa ferrī requirebatur? quare verior est altera, quam mox subiicit, sententia. ελώθασι δὲ ὀμνύοντες καὶ πίστει δίδόντες μύδρους βαστάξω καὶ πῦρ ὑπερβαίνω· τοὺς γὰρ μὴ ἐνόησας τῷ ἀμαρτήματι φόντο καὶ ἐν τούτοις μὴ ἀλύειν. soliti sunt iurantes et fidem dictorum facere studentes ferrī massas ignitas portare et super prunas ambulare, existimantes citra sensum doloris id facturos eos qui nullius sibi conscii fraudis sint.

v. 8. *quod sanctum vocabant.* etiam Acropolita loco laudato, p. 53, ferrum candens quo ad eiusmodi purgationes utebantur ἄγιον sanctum vocari solitum indicat, in Gallia tamen iudicium appellabatur, ut intelligimus ex formula quadam purgationis istiusmodi illic usitatae, quam profert Petrus Loyerius ex S. Mauritiū Andegavensis tabulario, et ex eo recitat Delrio tomo 2 Disq. Mag. l. 4 c. 4 q. 4 sect. 3. ubi legitur: *sponde sua se iudicium portaturum manu sua obtulit, et infra: post iudicium portatum Tetbaldus ille, deo propitiante, illaesus et sanus omnino apparuit. viderunt autem iudicium portari vel manum tertia die de more regardari fere universi homines etc.*

v. 9. *triduo prius custoditus et manu involuta etc.* hoc ipsum est quod modo innuebat formula Andegavensis, illis verbis *manum tertia die de more regardari.*

v. 13. *ignitum globum.* sic μύδρον hic verti, quod non solum materiam ignitam sed figuram orbicularem aut sphaericam ea voce indicari quidam veterum significant, ut Anaxagoras apud Laërtium l. 2, dum solem vocabat μύδρον διάπυρον. unde crediderim massas istas ubi μύδροι vocabantur, nempe in Graecia, globosae formae fuisse, non nescius alibi, ut in Germania massas candentes alterius figurae ad eiusmodi probationem adhibitas, nimirum vomeres; qualium sex candentium arreptu portatuque innoxio S. Chunegundem, uxorem S. Henrici imperatoris, virginitatem probasse memorant Annales Boiorum l. 9. P 442

v. 14. *nuda manu.* Supina scilicet. quod significans Pachymeres superius posuit *χερὶ κῦψαντες.*

v. 15. *in aetatem iam tum puberem adultus.* Pachymeres ubi Constantinopolim venit, statim ab ea e Latinis recuperata, undeviginti annos erat natus, ut ipse ait l. 1 c. 1. contigit id anno 1261, ut l. 3 dicemus. quatuor aut quinque ante hoc annis imperante Theodoro hae probationes per ferrum candens Nicaeae frequentabantur, ubi eas ille 14 aut 15 iam annorum adolescens spectare potuit.

v. 15. *quosdam citra ullam defunctos noxam candentis metalli tactu.* hoc fiebat, si tamen magicae artes aberant, de miserante infelicem innocentum necessitatem, non autem approbante perversum usum talia iubentium, vide, si lubet, apud Cantacuzenum l. 3 c. 27 p. 439 ed. Reg. mirum exemplum mulieris adulterii reae, sed poenitentis, quae sic se innocentem viro probavit. et alia quadamtenus similia apud Cassarium l. 3 Miraculorum, quae inde recitat Dalrio loco iam indicato p. 321 ed. Lugd.

c. 13. ubi legitur in nostris editis *οἷς ὁ λόγος σπουδαίωμα* cod. Barb. aliam suggerebat lectionem non improbabilem *τὸ σπουδαζόμενον*.

c. 14. quod duo codd. optimi Barber. et Allat. habent, *καὶ ἀλαστήσας πρὸς ἐκείνον ὄλον*, Vatic. reddit *καὶ ὄλον θυμούμενος*. nempe *ἀλαστήω* minus usitata vox visa a paraphraste aut interpolatore potius quam exscriptore in tritiorem usu notioioremque mutata est, prout passim deinceps idem solet. quae singillatim notare nimis longum foret.

c. 16. huius concionis a Muzalone protovestiario habitae sententiam breviter comprehendisse visus est Nicephorus Gregoras l. 3 p. 30, dum sic scribit: *ταῦτα δὲ οὐκ ἐλελήθει Μουζάλων δεινὸς μὲν γὰρ ὁ ἀνὴρ καὶ πρότερον ἦν ἐς τὸ συνίναν τοιαῦτα. τότε δὲ καὶ τῶν πραγμάτων ζῶντων καὶ ἀγωνίαν μεγίστην τῆ τῶν ψυχῇ προξενούντων, συνειστέρος αὐτὸς ἔδοκε πολλῷ ἑαυτοῦ. καὶ δὴ τὴν ταχίστην ἐς βουλευτήριον ἅπαντας μεγιστάνας συνηθροικῶς δεξιάν τε ἔδιδου τοῖς ὄλοις, καὶ ἀπὸ τοῦ ἤτινος προὔφερε τὴν ὀμίλλαν, καὶ δῆλος ἦν παραχωρήσων ἀσμένως τῷ βουλομένῳ τὴν ἐπιτροπήν τῶν τε κοινῶν πραγμάτων καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ βασιλέως.* haec ibi. ex quibus patet Georgium Muzalonem protovestiarium bene intelligentem quanta in eum flagraret invidia, ad principes in senatum convocatos cum submisisse atque obnoxie locutum, tum serio deprecatum nimios honores quibus esset homo novus nobilissimis praelatus, ultro abdicationem administrationis reipublicae et tutelae pueri Augusti obtulisse. unde apparet vel hanc esse ipsam *αὐτόχημα* Muzalonis orationem, cuius exemplum Pachymeres nactus huic loco inseruerit, vel si ab ipso exscripta est Pachymerc, apte ab eo ad verum efformatam. Acropolita de his silet, ac solitam diligentiam remittere videtur in istis initiis imperii Michaëlis, vitans, ut opinor, tanquam scopulum nefariam oppressionem pupilli Ioannis, ne imperatorem Michaëlem, cuius nunquam sine elogio meminit, vituperare cogeretur. quae ratio fortasse illum impulit ad metam historiae suae figendam in recuperatione urbis, quae Ioannis excaecationem haud longo spatio praecessit, ut libro 8 harum Observationum demonstrabimus. nec aebet a verisimili sensisse

P 443 Acropolitam, quippe hominem politicum in paucis, quam esset

merito suspectus Michaël Palaeologus procratae clam eversionis ac caedis Muzalonum, cuius ideo catastrophes apparatus ac causas disquirere curiosius omiserit in opere ad gratiam, ut apparet, Palaeologae familiae tunc regnantis edito. suspicionis eius (praeter Cassianam coniecturam ex successu petitam, quae si eum onerabat cuius fructu ac bono maximo amoti e medio Muzalonés fuerint, neminem magis infamabat quam Michaëlem, cui aditus ad imperium hoc facto patuerit) etiam fundamentum aliud Pachymeres suggerit, p. 55 v. 3 in hunc modum scribens: *αίτιαν δὲ ἔσχεν εἰς τοῦτο, ὡς ὁ τῶν πολλῶν λόγος ἔχει, ὁ τούτων τῆς φάλαγγος ἐξηγούμενος, ὃς καὶ πάσαι μὲν ἀρμημένους αὐτούς, τότε δ' ἐξαφθέντας πλὴν ἀνεθέντας τοῦ φόβου, καὶ δρασαίοντας τὰ ἀνήκεστα, ἐξ ἑτοίμου ἠρέθισα τὸν φόνον ἐπιτολήσασαι καιρὸν ἔχοντας. καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν ὕστερον φέρει τὸ πιθανόν· οὐδὲ γὰρ ἐτόλμων, εἰ μὴ τινὰς προβιβάσεις εἶχον, ἄλλοθενεῖς ὄντες καὶ τὸ πλὴν ἐπήλυδες etc.* quae significant iactatum iam tum arcanis susurris plerorumque, caedem Muzalonum ab Italica maxime militia patratam haud sine conscientia et tacito impulsu ducis huius generis militum videri attentatam. non sit hic quidem nominatim quis iste dux fuerit. sed superius p. 21 v. 3 iam dixerat Italicas omnes copias Michaëli Palaeologo, ut magno conostanlo, fuisse subiectas. unde constat hoc loco designatum Michaëlem, tacito tamen eius nomine, ad vitandam scilicet offensionem imperantis domus.

p. 49 v. 10. *cuius uxoris-avunculum se meminerat.* coniugem protovestiarri Muzalonis Gregoras l. 3 p. 29 solum ait ex imperatorio genere fuisse: gentem non exprimit. diligentius noster iam superius p. 24 v. 1 scripserat fuisse illam Cantacuzenem ex patre, Michaëlis Palaeologi sorore genitam, nomine Theodoram. vere ergo scribit noster et hic et sub finem p. 62 v. 20 Michaëlem Palaeologum *θεῖον*, hoc est avunculum fuisse uxoris Muzalonis. quamquam mihi posteriorem locum interpretanti patruī vocabulum pro avunculo excidit; quod precor lectorem ne corrigere gravetur.

p. 50 v. 10. *ibi fatalis necessitas causam absolvit.* mentio hic fatalis necessitatis ad mortis inevitabilem certitudinem pertinet, non autem, opinor, ad astruendum impium dogma libertatem arbitrii, quam doctrina Catholica tueri iubet, exterminans perperam asserta causarum aeternarum obvia quaeque ineluctabiliter rapiantium invicta quadam vi. si tamen hic aut alibi noster historicus aut ipse affirmat quidpiam aut alios aientes refert, in quo eius proscripti ab ecclesia erroris vestigium aliquod deprehendatur, meminerit lector Catholicus nihil praediicare contra orthodoxam veritatem qualibet schismaticorum opiniones. nam ut in praefatione praemonuimus, hic scriptor schismaticus est.

c. 19. Quae urbs scenam dederit huic tragœdiae, nec noster nec Acropolita nec Gregoras clare, dum eam narrant, exprimunt. fuisse autem Magnesiæ ex duobus argumentis colligimus. prius est quod c. 15 refert Pachymeres, mortuo Theodoro Augusto eius filium ab eius tutore Muzalones deductum in munitionem arcem ad Herimum Magnesiæ. quare cum manifestum sit ex ipsa relatione rei nono die a Theodori obitu gestae, non longe abfuisse Ioannem pupillum a loco ubi Muzalones interfecti sunt, oportet id factum non procul ab urbe Magnesiâ. aliud argumentum summum ex templo Sosandrorum, ubi piaculum illud patratum est. de quo sic scribit Gregoras l. 2 p. 21, de Ioanne Duca sive Batatae et eius coniuge Augusta Irene: *ἰδείμενον δὲ καὶ ναοῦ ἀφοίτου Ἰλιαν περικαλλεῖς, πλείστοις ἀναλώμασιν μεγίστους καὶ κοινὰς τῆς*
P 444 *τούτων οἰκοδομὰς κατασκευασίτες, ὁ μὲν βασιλεὺς τὸν τε καὶ τὴν Μαγνησίαν εἰς ὄνομα τῆς Θεομήτορος Σαῖσανδρα καλούμενον, καὶ τὸν ἐντὸς τῆς Νικαίας εἰς ὄνομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου.* in templum Sosandrorum dictum aedificatum magnificentissime a Ioanne Batatae Augusto *περὶ Μαγνησίαν* circa Magnesiâ, hoc est, ut opiner, in suburbano eius civitatis extra eius muros. nam hoc exigit antithesis cum alio in honorem S. Antonii Magni, *ἐντὸς τῆς Νικαίας* intra urbem Nicaeam ab eodem structo.

p. 62 v. 18. *impune velut e Mysia praedam congeriebant etc.* sic expressimus Graeca illa *καὶ λείαν Μυσῶν τάνκλων ἔποιον.* notum Graecorum adagium est *Μυσῶν λεία*; in cuius enarratione assentior potius Zenobio et Suidae passive id de Mysia praedae sine vindice expositis interpretantibus, quam Diogeniano Mysos praedatores vicinorum sine auctore idoneo inducenti.

p. 59 v. 22. *calceum in mortuo nigrum.* existimant hunc Theophylactum grammaticum esse protovestiarium Muzalonen, ideoque illum occiderant. sed cum mortui calceos nigros animadvertissent, errasse se agnoverunt. nimirum, ut docet Codinus de Offic. c. 4 p. 16 ed. 1 Paris. *τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ (πρωτοβερσιαρίου) πράσινα.* hinc intelligitur in caeteris indumentis nihil tum eximium protovestiarium fuisse, quo a privato discerneretur. in quo postea mutatum quidpiam. ut enim observat idem Codinus c. 2 p. 8, Michaël primus e Palaeologis imperator prasina indumenta, quae inaigne prius fuerant protosebasti, ad protovestiarium transtulit. *σημειώσαι ὅτι βασιλεὺς Μιχαὴλ τῶν Παλαιολόγων πρῶτος, ἀπὸ τοῦ πρωτοσεβαστοῦ τὰ πράσινα ἀφελών, ἐφόρεσε ταῦτα εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Ταρχανειώτην, τμήσας πρωτοβερσιάριον.* ita ille.

p. 81 v. 26. *Theodori.* de hoc Theodoro videndus Acropolita, multa de illo his quae hic indicantur consentanea variis historiae et chronici sui locis referens. agit et de illo Gregoras l. 2 p. 11 et 12, ubi etiam adscivisse ipsum sibi nomen imperatoris tradit his verbis *καὶ βασιλείας ἑαυτῷ περιετίθειεν ὄνομα;*

quorum sententiam non satis expressit interpres, dum vertit *sibi regium nomen adiecit*: satis enim ex consequentibus apparet se illum pro imperatore gessisse, et talem consuetis ritibus inaugurari se curasse a Bulgariae episcopo, ut mox docet idem Gregoras; cui noster consentiens paulo inferius, hoc capite, id factum ab Achridensi episcopo, cui Iacobus nomen erat, tradit. nempe Achris Bulgariae metropolis erat.

c. 31. Victoria hoc capite narrata, qua Princeps Achaëae a Romanis ducibus captus est, proditione Ioannis nothi, confuse ab Acropolita c. 82 et a Gregora l. 3 p. 35 memoratur. clarissime omnium eam noster exponit, indicatis eius causis, quarum praecipua fuit contumelia Ioanni notho illata, quam ille proditione ultus suis foederatis magnam improviso cladem intulerit. illud tantum a nostro praetermissum hoc loco, sed positum postea c. 13 l. 2, opportune suggerit Acropolita, tres Romanorum duces, quibus hic successus contigit, Ioannem Michaëlis Augusti fratrem, Constantinum Tornicium et Alexium Strategopulum in praemium victoriae fuisse ab imperatore auctos honoribus: Ioannem enim prius sebastocratorem despotam creatum, Torniciō vero antea magno primicerio sebastocratoris titulum collatum, denique τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον (verba sunt Acropolitae) μέγαν δομestικὸν ὃ ἀντοκρατορῶς τετιμημένος, δι' ἀποστολῆς τετιμημένος Καίσαρα. Strategopulum Alexium prius a se honoratum magni domestici P 445 officio, Caesarem absentem dixit, et istius ipsi dignitatis misit insignia. hic Caesar paulo post captus ab hostibus, ut cap. sequenti noster tradit, sed pace facta liber dimissus, urbem Constantinopolim postea recepit e Latinia. post quod iterum captus, et in Italia detentus custodia, inde permutatione cum domina Anna restitutus est patriae.

p. 91 v. 10. *modulatam tussim* Graece ἰμμελὲς βήττιν. consuetae adulatorum voces. Iuven. Sat. 8: *laudare paratus si bene ructavit* etc.

p. 92 v. 23. *nemo contactu ferri candentis* etc. sustulit adhuc despota, sed inhians imperio Michaël iniquum usum adigendi accusatos dubiorum criminum ad innocentiam probandam ancipitibus experimentis Monomachiae aut contactus massae candentis; de quibus nos supra ad p. 33 v. 7.

p. 94 v. 26. *vicit tamen divina praedestinatio* etc. in evectioibus hominum ad regna peculiarem semper intervenire dei providentiam, quae nullum eo perduci patiatur non ante sibi designatum, pro certo et vulgo noto proponit ipse Michaël infra p. 254 v. 11 his verbis: καὶ θεόν, εἴπερ τινὲ ἄλλω μάλιστα, καὶ καταστάσει βασιλείας συνίναμι πιστεύομεν etc.

p. 95 v. 4 seqq. Quod hic dicitur, solum a synodo antiqui religione iurisiurandi Michaëlem, quibus exprimitur verbis, non videtur aliud sonare quam declarasse ipsos quid in re esset, et

consultos ut doctores respondisse non videri vinculum prioris illius sacramenti ad hoc tempus ac rerum articulum extendi, quamquam si Graeci isti et tunc ab ecclesiae Romanae communiōne discissi antistites aliquam sibi iurisdictionem et potestatem ultra fas et Canonum praescriptum attribuerent, minime id mirum esset, cum talia iamdudum impune peccare soliti essent. ergo et hoc, ut alia quae non pauca in hac historia occurrent schismatici auctoris vitium redolentia, citra praesudicium et cum cautione debita legantur.

c. 8. Loca quae hic citat Pachymeres ex Homero leguntur in Iliad. ε v. 440: *νήπιον, οὐκω εἰδὸθ' ἑμοίου πολέμοιο*, et Iliad. δ v. 820: *ἀλλά σε γῆρας τείρει ὁμοίον*. ad quem postremum locum vetus scholiastes, quem Didymum quidem putant, sic annotat: *ἰστέον δ' ὅτι ὁ ποιητῆς πανταχοῦ τὸ ὁμοίον ἐκ τοῦ φανύλου λαμβάνει*. *sciendum poetam ubique simile pro malo sumere*. idem tradit et Eustathius ad eum locum p. 476 ed. Rom., addens et haec: *Ἀπλῶν γοῦν καὶ Ἡρωδιανός φασιν ὅτι οἱ γλωσσογράφοι ὁμοίον κατὰ διαίρεσιν φασὶ τὸ κακόν* etc. ibi videnda.

p. 104 v. 25. *quod omnino futurum est nulla posse prudentia praevirti*. semel superius monui, si haec ad astruendam pravam de fato humanam libertatem perimentem doctrinam cuiuspiam pertinere videantur, erroribus auctoris accensenda, ut nihil contra veri certique dogmatis praescribere auctoritatem queant.

p. 113 v. 21. *Nicetas episcopus Heracleas mitteretur*. Graeca: *πέμπουσι τοὺς περὶ τὸν Ἡρακλεῖας Νικῆταν*. haec sunt ex cod. Allatiano et ei consentiente Vaticano. nam Barberinus habebat *πέμπουσι τοὺς περὶ τὸν Νικομηθεῖας Ἰωάννην*. tamen idem codex lectionem Allatiani annotabat in margine, uti et Allatians vicissim lectionem Barber. quare cum illi duo ambigni essent, suffragio Vaticani lis dirempta est; et omnium iam consensu probatam cunctis restitui lectionem, ex ipsius forte auctoris correctione ortam, qui quod prius posuerat, emendans mutaverit. certo pronuntiarem de re, si constaret utra in civitate, Heraclea an Nicomedia, esset monasterium S. Diomedis, cuius hic mentio.

p. 115 v. 19. Quod candelabrum repetitur ab Arsenio in signum abdicati honoris patriarchalis, inde videtur factum, quod apud Graecos insignis potestatis episcopalis candelabrum haberetur. nam et in Apocalypsi septem episcopi Asiae septem candelabrorum symbolo designantur; et ubi ex his uni Ephesino comminatio intentatur eripiendi honoris, ea exprimitur his verbis: *movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris*. Apocal. 11 5. ne vero quis ad hodiernam nostratum consuetudinem haec exigens forte arbitretur candelabrum hic intelligi quale praeferi a ministro celebrantibus episcopis solet, argenteo manubrio cereum ardentem portans, quod vulgo in Italia *bugiam* vocant et inter episcopalem suppellectilem censetur: ne inquam id habere locum

possit, obstat, quod candelabrum cuius hic et in lotis Apocalypseos laudatis est mentio, non cereum funale praetulit, sed vas olei, sive lampadem intra quam oleo innatas ellychnium flammam conceptam pinguis liquoris succo aleret. tale quippe fuit candelabrum tabernaculi veteris Exod. 25 31, et quae ad huius exemplum candelabra decem aurea fecit Salomon et posuit in templo, 2 Paralip. 4 7. itaque et in Apocalypai candelabra haec *λυχνίας* vocantur, quod cerigeris instrumentis, opinor, non convenit, uti nec quae hic Graece legitur vox *λαμπαδοῦχον*. argenteum vero illud cerei gestatorium a Graecis recentioribus videtur *μανουάλιον* potius dictum. Nicetas in Isaacio et Alexio: *τά τε μανουάλια καὶ κανδήλας*. Anna Commena l. 15 *μανουηλήμ* appellat candelabrum ante imperatorem praeferrī solitum, cum funali scilicet et cerea candela. quod si candelabrum quoque pontificibus praelatum, usu similitum rerum vocabula vulgante, reperiatur *μανουάλιον* et ipsum dictum a Philotheo in Diaconico, tamen non illi cereus sed lampas imponebatur, ut idem ibi observat, *καὶ ὁ διάκονος* (inquiens) *ἴσταται δεξιόθεν αὐτοῦ κατέχων μανουάλιον μετὰ λαμπάδος ἡμένης*. proprium ergo videtur ecclesiastici et episcopalis candelabri lampadem cum oleo gestare. unde forte apud Zachariam Prophetam c. 4 olivorum cum candelabro mentio iungitur. huc crediderim alluisse Synesium, dum episcopatum *ἐλαίου* et *ἐλαίας*, *olei* et *olivae* symbolis adumbravit. scribens enim ad amicum qui sui rationem absentis haberi comitiis episcopalibus cupiverat, nec compos optati erat factus, serumque nec spei affine iam id votum erat, quod omnibus vacuis sedibus impositi praesides episcopi fuissent, id ipsum indicat aenigmaticè his verbis: *ὁ γὰρ Ἰλαίου σύ τε ἀξίως* etc. et paulo post *οὐδ' ἐλαία τίς ἴσται ἐνοφθαλμισμάτων ἰστρημένη . . . ἐφ' ἧπερ ἂν ὁ ἡδὺς φίλος ἐγκεντρισθεῖη*. at melius fuerit totam istam Synesiani vere characteris epistolam, quae inter editas non comparet, ex optimo Vaticano codice hic describere, adiuncta nostra interpretatione Latina. sic igitur habet:

Σ Τ Ν Ε Σ Ι Ο Τ

P 447

Ε Π Ι Σ Τ Ο Λ Η ρ η γ .

πρός τινα τῶν ἑταίρων ἐπισκοπὴν ἐκ μακρόθεν αἰτήσαντα,
μετὰ τὴν τῶν ἐπισκόπων ἀποκατάστασιν.

Τὸ σοφώτατον γράμμα, τὸ μάλα μὲν ἐμμελές, μάλα δὲ βραχύ,
ἀλλὰ καὶ μάλα λυγρόν, ὃ δὴ τοι ὁ θαυμαστός σοι νοῦς ἀπέτεκεν, ἡμῖν

S Y N E S I I

E P I S T O L A cxxiii.

in cod. Vat. num. 93.

*ad quendam familiarium qui episcopatum absens ex longinquo petierat,
post constitutos in ecclesiis vacantibus episcopos.*

Sapientissimum scriptam, cum valde concinnum, tum valde breve,
sed et valde argutum, quod Tibi mirifica mens peperit, ad nos delatum

κομισθὲν ἀνησέ τε τὰ μέγιστα, καὶ ἦσεν ἅμα δευτῇ. τῷ τε πρὸς ἀρίστου, καὶ κομιδῇ τῶν ἐπανειτῶν ἐταίρου, καὶ τῷ μετὰ συγῆς ὅτι δημιουργηθῆναι τῆς χάριτος. οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλοις τι μείζον ἠρέθεισέ που καὶ τολμηρότερον, ὃ τὰν ἄν, εἰ μὴ πῶς δῆπουθεν παρὰ τῶν, ἅτ' ἐν ἔχων καὶ τὰ πόρρω διαστῶτα συνάπτειν, καὶ τὰ πρὸς ἄλληλα ἐναντίας ἔχοντα κολλάκις συμφέρειν, συγνώμην τῷ πράγματι παραιτήσοιτο, μετὰ τῶν νεμεσᾶσθαι δικαίων οὐ πολλῶ δεήσει τοῦ ἡμᾶς στῆσαι. πρὸς κοῖον; ἴσως ἔρις, τὸ πρὸς τηλικούτον ἄνδρα, μουσαίς, οὐκ οἶδ' εἴ τις, τεταλαμένον (ὃν ἂν ἰδὼν Δημοσθένης, μεθ' ἡμῶν, εἶπεν, Ἐρμού λογίου τύπον εἰς ἀνθρώπους ἦκειν) γλωτταν ὡς ὄρῳ ἀντιδοῦναι τὴν ἡμετέραν, τὴν κάλας μὲν οὐδ' ἄκρω λεγανῶ τοῦ κρείττονος μεταστῶσαν, νῦν δὲ καὶ μὴν ἡγρομισμένην, ἣ μόγις ἂν οἶδε καὶ τὴν σπάρην σπάρην λέγειν. κοινοῦμαι γάρ σοι καὶ πάθος ἐξεμειδόμενος ἰδίως ἔμοι, καὶ νῦν μᾶλλον οὕτω κινδυνεῦον πύριον, ὡς εἴμαρτο, γίνεσθαι. τοῦτό σοι καὶ ταλανίζειν ἡμᾶς αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ εὐδαιμονίζειν κείδον, οἷς οὐδὲ συμμίζαι τῷ γέρονι βελτίστης ὄντι μοίρας ὅσοις σοι (ἵνα ἡμῶν τι τοῦ βαρβαροῦ μέρους ἀντιεῦθεν τυχὸν ἀποσμιλευθείη, καὶ οὕτω τοῦ μακροῦ γράσου τὰ ἡμῶν ἔκσταλῃ κατὰ βραχὺ) νῦν ὅτι μὴ κατὰ καιρὸν σοι τὸ ζῆνόμενον ἀνεφάνῃ, μᾶλλον τοῦ προτέρου ταλανίζειν παρήχεται. ὃ γὰρ ἔλαιον, οὐ τε ἀξιοῖς, κάγω βούλομαι, ἣ τοῦτ' εἶπεν, δι' τῆς εἶχον, πρὸς τοιοῦτόν τινα διαβῆναι, κατὰ ζωῶραν μεμενησ, ὡς ἣ τῶν πραγμάτων ἔδωκε φύσις, ἐπὶ τὰ πρὸς χρεῖαν κατέστη

delectavit maxime, placuitque duplīci simul nomine: quod et ab optimo eodemque laudatissimo sodale et quod cum plurima conditum extaret gratia, quin et pæne provocavit ad aliud quid maius audaciusque tentandum, quod utique, nisi amor vetus, utpote vim habens longe disita coniugendi adversaque invicem plerumque conciliandi, veniam facte deprecaretur, parum abfuit quin nos in eorum ordinem redigeret, quibus iure meritoque succenseatur. ad quidnam? fortasse quaeres: nempe ad, cum tanto viro, hæc scio an non interius quam quivis alter Musis initiato (quem si videat Demosthenes inter nos, dicat Mercurii facundi simulacrum ad nos venisse) comparationem et commutationem attentandam nostrae huius quam vides linguae, nec olim exquisitioris elegantiae vel per summi explorationem digiti gusta imbutae et nunc longa rusticatione sic agrestis reddita, ut vix sciat scapham scapham dicere. confiteor enim Tibi vitium tacitum et clam in sinu habitum, nunc ita invalescens fate quodam meo, ut periculum sit ne in solidum mei deinceps domineatur. habes unde persuadearis miserari nos potius quam felices praedicare; quibus ne contigerit quidem cum quoquam ex optimo ille vestro genere ac ordine politissimorum congreddi, cuius usu attrituque nos e faece barbarorum abradere aliquantulum possemus de pingui hoc succido pastoritii horroris, quo vestrum, delicate mundorum, nitorem offendimus. sed maiorem ista priori miserandi ac dolendi causam offeret, quod modo accidit: petitionem videlicet tuam ad tempus non occurriss. nam oleum quod tu petis, et ego velim, aut, ut vere dicam, in votis habui, ad aliquem istuc talem qualis tu es transire, detentum in loco, prout rerum natura talit, collatum in usum est. adeoque nec oliva iam

τοίνυν οὐ δ' ἔλαλα τίς ἐστιν ἐνοφθαλμισμάτων ἐστρημένη (ἀνά-
σχου γάρ μου καὶ μικρὸν τῇ κοινῇ γλώττῃ χαρισαιμένου) ἐφ' ἧπερ P 448
ἂν ὁ ἡδύς φίλος ἐγκεντρισθεῖη. πεπλήρωται γὰρ ἐκάστη, καὶ παρ-
ποδοτεῖν ὡς οἶόν τε ἤδη ἀπάρχεται. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα.
ταῖλλα δὲ καὶ ὁ παρὼν δῆλα θῆσει. καὶ ὅπως ἄπερ ἤτησας οὐκ
ἔσχε καιρὸν, τάχ' ἂν σοι διατρανώσαιτο. ἔρρωσο καὶ εὐθύμει
φιλοσοφίας ἀπάσης ἀντιποιοῦμενος.

super ulla est, supra quam inoculationi locus vacet (sine enim me exiguam quid linguae communi indulgere) cui dulcis amicus inseratur. plena enim unaquaeque est, iamque fructum edere pro se singulae inceptant. haec quidem hactenus. caetera tabellarius praesens exponet et quomodo quae postulasti opportunitatem non invenerint, utique ad liquidum ediaseret. vale et bono animo incumbere in dudum captam ad omnem philosophiam impetum.

c. 19. Valde videtur notandum somnium hoc propheticum oblatum Ioanni Vecco, et testimonium quod illius fidei ac veracitati Pachymeres, illi aſias, ubi de conciliationis ecclesiarum negotio agitur, parum sequens, reddit, dum eum *φιλαληθῆ εἰς πίστιν τῶν λεγομένων* fuisse dicit, hoc est veritatis amantem, et cui tuto quod affirmabat crederetur. unde intelligimus quae ille deinde multa magna pro Latinis contra Graecos scripsit et dixit, quam ab omni exceptione fraudis et fuci aliena debeant haberi.

p. 124 v. 22. *in suburbio*. forte aptius scripsisset in *suburbanc*. nam suburbium videtur locus urbi admotior quam hic indicatus, quippe ad septimum situs lapidem. nondum tamen me ipse condemno, qui sciam in maximis et regii urbibus suburbia interdum ad decem et ultra milliaria extendi continua fere serie villarum. Romae sane longiuscule procurrisse ab urbe suburbia iam tunc aevo Ciceronis, indicio est quod legimus Philipp. 12: *hisce ego me viis committam, qui Terminalibus nuper in suburbium, ut eodem die reverterer, ire non ausus sim?* utut de hoc sit, illud quidem certum est, Hebdomon, de quo noster hoc loco, nomen fuisse suburbani Constantinopoli disiuncti miliaribus septem, prout erudite demonstrat Nicolaus Alamannus Notis ad c. 15 Historiae arcanae Procopii, ex Socrate Sozomeno et Idatio.

c. 24. Postquam res Persica, quod hic narratur, succubuit Tocharis, videtur contigisse quod noster p. 18 v. 20 retulit, ut pugnaces quidam Persae parere Tocharis dedignati, arces Romani limitis vexare ceperint, quas et tandem expugnarunt.

p. 134 v. 8. *non inde ad proprium victum sumere*. Graecis illis respondentia: *φέροντας δ' ἔξωθεν ἐπιτάττων στείλεισθαι*. haec videntur a paraphraste Vaticano non intellecta, ut non raro alias aberrat. pro his enim sic ponit: *φέροντας δ' ἔξωθεν τὸ μὲν ἀρκοῦν τοῦ σίτου χρῆσθαι, τὸ δὲ πλεόν κάλιν ἀποτίθεισθαι*. at qui τὸ ἔξωθεν ex mente auctoris ad *στείλεισθαι* refertur; ut volue-
Georgius Pachymeres I.

rit Ioannes imperator barulos frumenti reponendi in arcebus nihil inde obiter minuere ad proprium victum, sed iis aliunde assignari unde in tali via ac ministerio vescerentur.

p. 140 v. 4. *idem ille Cutritzaces.* mentio Cutritzacis in Graecis editis non comparet: illa enim expressa sunt ex cod. Barber. et Allat., quorum in neutro legitur. supplevit autem recte Vaticanus: est enim ad sententiam explicandam necessaria. ille sic habet: ὁμοῦς αὐτὸς οὗτος ὁ Κουτριζάκης τὸν τόπον καλῶς ἐπιστάμενος. ex quo nos totum locum sic restituendum putabamus: τοῖς ὑποβαλλομένοις προσέχων, ὁμοῦ γὰρ αὐτὸς οὗτος ὁ Κουτριζάκης εὐ εἰδὼς τῶν τόπων συνήει. quae inserere contextui non ausi tamen interpretando expressimus: manifeste quippe manca est codicum aliorum lectio, nec sensum per se commodum efficit.

p. 139 v. 18. Iam quod hic noster *inevitabilis efficaciae* esse ait *decreta providentiae*, si cui videantur ad damnatam fatalis necessitatis doctrinam spectare, repudientur et corrigantur a prudente lectore iuxta placita orthodoxi dogmata.

p. 141 v. 23. *monasterium ad Fontem situm.* hunc fontem et locum describit Procopius l. 1 περὶ κτισμάτων c. 3, dum templi in honorem deiparae ibi a Iustiniano conditi meminit his verbis: ἕτερον δὲ ἱερόν αὐτῇ (τῇ θεοτάτῃ) ἐν χώρῃ καλουμένῃ πηγῇ ἀνέθηκεν. ἐνταῦθά ἐστι δάσος κνκαρίσσων, λιμῶν ἐν ἀπελαῖς ταῖς ἀρούραις τεθληῶς ἄνθεισι, παράδεισος εὐφορῶν τὰ ἄραια, πηγῇ ἀψοφητῇ βλύζουσα γαληνὸν τὸ ὕδωρ καὶ πότιμον. haec ille: quae sic Latine sonant ex eleganti interpretatione Claudii Maltreti nostri: *eidem (deiparae) templum aliud condidit (Iustinianus) apud Fontem: sic locum appellant; in quo opacisimum est cupressetum; floribus molli solo surgentibus pratum vernat; pomis exuberat viridarium; fons tacita scaturigine lenem et dulcem aquam effundit.* templum, ut alia pleraque, custodiendum est traditum monachis, quibus domicilium adstructum hic monasterium Fontis dicitur. erat autem id situm, ut idem Procopius paulo post docet, prope portam Auream, ἀγγιστά πη τῶν χωρῶν καλουμένων πυλῶν. haec est *porta Fontis*, cuius paulo inferioris Pachymeres meminit. idem alibi, nempe p. 160 v. 5, *χρυσῆαν πυλῆν* Auream portam appellat. auctor Pandectae Hist. Turc. c. 200 Selybriae portam dictam quoque ait: *inde (inquit) pervenitur ad decimam sextam, videlicet Silybriae vel Selybriae portam, quae a priscis χρυσῆ πόρτα vel Aurea porta nominabatur. nam extra portam hanc est hodieque Fons, qui χρυσοπηγή vel aureus fons a Graecis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum historiis, quae saepenumero palatii πηγῆς sive fontis mentionem faciunt, et templi deiparae virginis ad πηγὴν sive fontem.* ita ille.

p. 150 v. 14. In his Graecis verbis *καταστάνας κατὰ χώρον ὑπνοῦντων*, etsi ex codd. optimis Barber. et Allat. cum fide ex-

pressa sunt, mendum inest non dubium. quid enim illuc facit vox *ἐπινοούντων* locum occupans vocabuli, quod respondeat participio *καταστάντος*? recte igitur et ex meliori, opinor, exemplari pro *ἐπινοούντων* Vaticanus ponit *πνεύματος*, sensu iam plano, quem et nos in interpretatione tenuimus. quae sequuntur in iisdem codd. B et A, desperatam perplexitatem habent, auctore, ut solet, tam in delectu quam in collocatione verborum obviam facilitatem sedulo fugiente. Vaticanus ea compendio et clarius de suo exprimens sic habet: *εἴτ' ἴάν τι περὶ τὰ αἰσθητὰ συμβαίη, μὴ καταστάντος κατὰ χώραν τοῦ πνεύματος, εἰ μὲν ὁμαλὸν ἐστί καὶ τῶν συνήθων τὸ ἀντιλαμβανόμενον αἰσθητικῆς ἀκουσθῆν, οὐ τοσοῦτον γίνεται τὸ βλάβος περὶ τὸ λογιστικόν. εἰ δὲ λυπηρὸν ἢ χάριεν τὸ ἀντιλαμβανόμενον εὐθέως ἀκουσθῆν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, τεθορυβημένων τῶν αἰσθήσεων ἔκπληξιν ἀπεργάζεται.* ita ille mutans et contrahens pro arbitrio. nos auctorem ipsum exhibemus, et quam fidelissime ac clarissime conamur reddere.

p. 160 v. 20. *postquam diu clausa permanerat aperta est* P 450 *porta Aurea.* sic reddidimus quod in Graeco legitur, *ἤνοικτο ἡ χρυσέα πύλη χρονία.* ita clare exprimentur optimi codd. B et A. Vaticanus autem pro *χρονία* ponit *μόλις.* unde intelleximus velle auctorem significare post longam denique expectationem patuisse illas diu obseratas fores. more videlicet pomparum solemniorum, quibus, ut Tertullianus de mysteriis scribit initio libri adversus Valentinianos, *cruciantur aditus;* quod referri potest ad moras in vestibulo haerentium. paulo post idem memorat *suspiria portarum,* iuxta lectionem cuiusdam codicis non usquequaque fortassis improbabilem, etsi merito viri docti praetulerint *suspiria epoptarum:* nam videri potuit velle auctor exprimere suspensam inquietudinem expectantium ad portas et ad optatam eorum patefactionem suspirantium. admonet autem, opportune ad quod dicimus, noster imperatorem peculiari studio curasse ut quam maxime augusta sanctaque haec ceremonia sui solemniss in urbem regiam ingressus evaderet. quam in rem inter caetera diuturnam istam adhibuit moram portae Aureae aperiendae, ante quam clausam persistentem aliquot dies cum comitatu substitit; et ipso triumphalis introitus non ante meridiem pandi voluit, ut paulo post dicitur. nec est incredibile tantam a Michaële solemnitatem in suo isto per portam Auream ingressu affectatam, quod eam sibi adhuc lactenti praedictam audisset, narrante ipsi Eulogia sorore. vide rem descriptam supra p. 128 v. 11.

p. 163 v. 9. *quos allatrari cum apparent.* sic expressimus quod Graece *ἐκάλουσι δ' ὑλακτουμένους τῷ πλήθει.* quamquam non dissimulo, ex quo iam haec sic erant edita, observasse me in codice antiquo *ἑλαττουμένους* pro *ὑλακτουμένους.* est quidem sine dubio mendosum illud vocabulum, ut ibi scriptum vidi cum o parvo in tertia syllaba, cum ab *ἐλαττώω ἑλαττωμένους* flecti

oportuerit. caeterum si cui magis haec placet lectio, referendum pronomen *ἐξέλvous* ad Venetos et Pisanos erit, quos, quia minori numero essent quam ut ab iis timeri seditio posset, haud gravate pateretur imperator intra urbis moenia degere, cum a Genuensibus multitudine metuendis turbas aliquas timens minime tatum existimaret iis domicilia in urbe tribuere. quare, ut deinde c. 35 scribitur, ipsos primum Heracleam Thraciae submoverat, sed postea mutata sententia eos in suburbium Galatam transtulit, non poenitet quidem me prioris iam editae lectionis, quae sententiam haud inverisimilem exprimit: tamen si quis erit cui plus arrideat altera, is ad eam conformare interpretationem Latinam in hunc modum poterit: *caeterum Genuensibus satis fidere non poteras intra urbem degentibus, quod multi essent nec cum aliis communiter viverent* *). *Pisanos et Venetos multo inferiores numero intra moenium ambitum domos habere haud aegre sinebat.*

p. 173 v. 11. *χειροτονηθεῖσιν*. hanc vocem sic emendavimus, necessaria ut putabamus ratione, cum in archetypis clare legeretur *χειροθετηθεῖσιν*.

c. 8. Quos hoc capite noster Aethiopas appellat, hi erant Saraceni Aegypto per id tempus imperitantes, cum quibus et S. L. P 451 dovico Francorum regi et aliis principibus Christianis Ierosolymam et alia Palaestinae loca occupantibus graves dimicationes fuerunt. aperit autem hic clare Pachymeres originem famosae militiae Mammaluchorum, conflatae ex mancipiis maiori ex parte Scythicis, quae puerili aetate ex Euxino in Aegyptum deportata ibi educarentur et adolescerent in milites fortissimos, magno Christianorum damno, nec minori culpa Christianorum Constantino- poli dominantium, quibus erat facillimum istud exitiosum Ierosolymitano regno commercium interciperere, nisi avaritia, ambitio, avita aemulatio Latinorum plus apud eos quam religionis rationes valuissent; quare merito Pachymeres capitibus 4 et 5 sequentibus hoc factum improbat.

p. 180 v. 19. *tres reginae*. hoc est tres regiae virgines: nam ex regibus natas reginas nuncupari usus iam olim invaluit, cuius exempla passim occurrunt.

v. 24. *Maio de Belicurto*. indicat forma nominis Francum hunc fuisse, suadetque idem, quod Peloponneso sive Morcae, unde hic ortus dicitur, Franci tum imperitabant.

p. 181 v. 3. *Vintimilia*. nota haec est appellatio antiquae ac praenobilis familiae Genuensis, hodieque, ut opinor, superstitis.

p. 183 v. 26. *in purpura*. vides hinc non satis fuisse, ut quis Porphyrogenitus diceretur, natum fuisse ex patre iam impe-

*) *nec — oiverent*. immo et illis utrisque etiam consuetudinis numerus superiores.

rii compote, ut plerique hactenus sunt opinati, purpurae nomine intelligentes pannum purpureum quo exciperentur partus Augustarum. requiritur enim praeterea nasci intra domum quae πορφύρα purpura vocabatur. haec pars erat imperialium aedium Constantinopoli; unde Constantinopolim migrasse prius oportuerat parentes Constantini, ut is Porphyrogenitus nasci posset. itaque Andronicus, etsi natus esset, ut Pachymeres videtur voluisse, imperii patris anno primo, quod discutiemus l. 3 c. 8, non tamen esse vere Porphyrogenitus potuit, quod extra Constantinopolim sit natus, uti nec Theodorum iuniorem Lascarim, etsi principio imperii patris Ioannis Batatzae natum, Porphyrogenitum usquam dictum legimus. nimirum haec nomenclatio dicebatur ex loco partus, domo cui purpura erat nomen, sita Constantinopoli, in quam partui vicinae Augustae immigrare erant solitae. Anna Comnena l. 6 p. 166 vocat οἰκίαν ἀφωρισμένην πόλει ταῖς τικτούσαις τῶν βασιλίδων, et addit πορφύραν δὲ τοῦτο οἱ ἀνέκωθεν ὀνομάζουσιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ τῶν πορφυρογεννήτων ὄνομα εἰς τὴν οἰκουμένην διέδραμεν. describit eam domum alibi Anna, l. videlicet 7 p. 190, et ei nomen factum ait a colore marmoris ex quo erat structa, quod dicit fuisse Roma portatum ab imperatoribus, quando sedem imperii Byzantium transtulerunt. haec verba Constantinum Magnum indigitant. et memini legere aliquid apud Aelium Lampridium in Alagabalo, quod trahi ad istam translationem adstruendam possit. verba Lampridii haec sunt: *stravit et saxa Laedaemoniis ac Porphyreticis plateas in palatio quas Antoninianas vocavit, quae saxa usque ad nostram memoriam manserunt* (scribit haec auctor sub Constantino, cui hunc ipsum librum dicat) *sed nuper eruta et exacta sunt.* ita ille. quidni vero nos suspicemur eruta et Byzantium translata iussu Constantini eo migrantis, aut potius credamus Annae id affirmanti?

p. 188 v. 4. *quo in genere Laconibus plurimis.* Graeca hic in codice optimo B, quem, ut saepe dixi, fundum editionis habuimus, mutila erant. hunc enim in modum ibi legitur ὅπου γὰρ καὶ Λάκωνι πλείστοις ὕστερον ἐκ τοῦ . . . . . ἀφιγμένοις. codex A. habet ὕστερον ἐκ τῆς πόλεως ἀφιγμένοις, ubi merito P 452 quaeras ex qua urbe advenisse hi Lacones dicantur. sane urbis nomine, cum sine addito ponitur apud hos scriptores, Constantinopolim intelligi res ipsa loquitur. ex urbe autem Constantinopoli quis persuadere sibi possit dici venisse istos, qui potius hic in eam transmigrasse memorentur? itaque recte Valicanus paraphrastes sic hunc locum effert: *ἐντεῦθεν καὶ Λάκωνι πλείστοις ὕστερον εἰς πόλιν ἀφιγμένοις.* unde fortasse corrigendus sit Allat. codex, reposito εἰς τὴν πόλιν vice ἐκ τῆς πόλεως. sed haec non sufficiunt sanando vulnere exemplaris archetypi. nam in eo articulus masculinus aut neuter τοῦ indicat, id quod statim deest

feminini generis non esse. ipse igitur se suppleat B codex, qui cum p. 180 v. 19, consentiente sibi Allatiano, scribat ἀπὸ τοῦ Μορέου, suggerit nobis quid post haec sua verba ἐκ τοῦ . . . . . exscriptor omiserit spatio relicto. Vaticanus loco illo tertium se adstipulatorem addit, nisi quod Μοράλου scribit pro Μορέου. profecto ex Moreo sive Morea, hoc est Peloponneso, venisse Laconas oportuit, cum ibi sit Laconica. translati autem inde tunc videntur, quando, ut infra p. 205 v. 4 noster scribit, ἄκρα Πελοποννήσου ἀμφὶ Μονεμβασιάν συν Ἐσάρτη καὶ Λακεδαιμόνι ἐπὶ Ῥωμαίοις ἐγένοντο.

p. 192 v. 10. *Dacibyzae dictam.* videtur Pachymeres et hic et inferius, p. 198 v. 15, praetereaque p. 307 v. 11, Niceatiarum castrum cum Dacibyza confundere, quae tamen Acropolis distinguit, sic scribens c. 37 Hist. p. 32: καὶ παραμείψας τὸν χάρακα ἐπόρθησε τὴν Λακιβύζαν πρὸ καιροῦ καὶ κατέσχε τὴν, προσέτι καὶ τοῦ Νικητιάτου φρούριον. forte utriusque arcis commune Νικητιάτου nomen fuerit, alteri autem earum proprium Λακιβύζης; unde Νικητιάτων, plurali numero, noster posuerit.

p. 214 v. 3. προσπίπτειν τῷ τῆς Ῥώμης πάπα. verba sunt imperatoris, quibus offensus duritie Arsenii patriarchae, sibi confitenti crimen et offerenti se paratum ad satisfactionem et poenam canonicam, poenitentiam et spem reconciliationis contra canones negantis, ait tempus esse recurrendi ad Romanum pontificem, ad quem videlicet agnoscebat antiquum ius esse provocandi ab iniquis iudiciis summorum etiam patriarcharum. et modus loquendi significat viguisse adhuc illam, etiam in Graecia schismate a Latinis divulsa, opinionem atque sententiam, quippe fundatissimam in sacro dogmate et in omni memoria ecclesiasticae antiquitatis.

p. 216 v. 21. ἐκείνη δ' ἐκ νοθείας. res hic narratur tam incredibilis ut mendum codicis primum legens suspicarer, nec inducere possem in animum uxorem despotae Ioannis, fratricidam imperatoris, matronam eius loci, non solum ex adulterio peperisse sed palam viro tolerante educasse filiam spuriam, quae postea, Ioanne scilicet ipso despota et fratre ipsius Augusto conciliantibus, Iberiae principi collocata sit. tantumne tam impudenter mulieribus ibi licuit? verum conferens alios codices rem ubique constanter in eundem modum expressam reperi. disertius etiam in Vaticano, qui ubi de Ioannis despotae castimonia dixisset ἐκήνθει δὲ καὶ τὸ σῶφρον ἐκείνω, ὡς οὐδέποτε ἀκουσθῆναι αὐτὸν ἐτέρᾳ γυναικὶ χρῆσασθαι ἢ τῇ ἰδίᾳ καὶ μόνη, subiungit ἀλλ' ἐκείνη οὐκ ἦν ὡς ἐκεῖνος (vides unde ducta sint illa interpretationis verba, *multum illi dissimilis*) ἀλλὰ καὶ θυγάτριον ἀπεγέννησε
P 453 νόθον ἐκείνου στρατείας προσέχοντος. at illa non erat sicut ille, sed et filiolam genuit notham illo bellis gerendis attendente. caeterum quod attinet ad huius ex adulterio natae puellae nuptias

ab imperatore conciliatas cum Mepe Iberiae principe, agnoscere in hoc licet artem politicam adhiberi solitam a Constantinopolitanis imperatoribus, deliniendi barbaros, quibus expugnandis se impares sentiebant, nuptialibus pactis. audiamus ea de re Cantacuzenum l. 1 c. 39, ubi agit de Moesis affinitate conciliatis Andronico iuniori: *μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἐξημέρου καὶ φιλικῶς διετίθει πρὸς Ῥωμαίους τὸ ἐκ τῶν βασιλικῶν οἰκῶν γυναίκας ἀγεσθαι ἑαυτοῖς. περιμάχητον γὰρ αὐτοῖς τὸ τοιοῦτο.* et paulo post: *ὃ δὴ καὶ οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς εἰδότες καρθένους τὴν ὄψιν διακρηπτεῖς, οὐκ εὖ γεγονυίας μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξ ὠσήμεων γενῶν, ἐν τοῖς βασιλείοις ἐκτρέφοντες, ὡς θυγατέρας ἑαυτῶν, ὁπότε δέοι, τοῖς Σκυθῶν σατραπίαις κατηγγύων.* *maxime vero ipsos deliniebat et conciliabat Romanis, quod ex imperatoria familia uxores nanciscebantur. hoc enim ipsis in primis expetibile videtur et contentione quantavis eum dignum.* post aliqua: *id quod Romanorum imperatores cum intelligerent, virgines forma praestantes, non modo legitime ex nobiles natas sed et ex parentibus plebei generis genitas, in palatio aiebant, quas, ubi res posceret, filiarum appellatione honestatas Scytharum satrapis desponderent.* haec ibi, cuius moris exempla in hac nostra historia plura extant. sic enim supra p. 174 v. 14 ad Chalaü principem Tocharorum Michaël Palaeologus imperator filiam suam notham Mariam mittit coniugem, quas Chalaü mortuo eius filio et successori Apagae nupsit. et mox p. 180 v. 11 Nogae Tocharorum Occiduorum regulo alia eiusdem imperatoris filia notha Euphrosyne vocata collocatur. sic denique hic dynastae Iberorum puella adulterio uxoris despotae Ioannis nata coniungitur, ut alia praeterea multa similia.

p. 223 v. 20. Cometa, cuius hic meminit Pachymeres, tota terrarum orbe spectatissimus et scriptorum illius aevi monumentis celebratissimus fuit. de illo enim agunt Theodor. in Vita Urbani IV, Supplementum Parisiensis Rigordi c. 175, Villanius l. 6 c. 7, S. Antonin. tit. 19 in fin., Bernardus Guido in Chronic., Magnum Chronicum Belgicum in Urbano IV, Palmerius in Chronic. etc. relatorum ab his summam sic colligit Henricus Spondanus in Contin. Annalium, anno 1264 (nam eo anno hic Cometa est visus) n. 8. *cometes visus est, qui ab Oriente surgens usque ad medium hemisphaerii verus Occidentem comam protrahabat, et Iulio Augusto ac Septembri mense (fere a solstitio aestivali usque ad aequinoctium autumnale) insigni magnitudine fulgens, ac speciem ingentem edens, omnes mortales in sui admirationem adduxit, in Graecia et Syria praesertim, ubi etiam cum horrore mortalium visus dicitur.* hactenus Spondanus ex prisca auctoribus, quibus contrarium noster Pachymeres affirmat, dum hic scribit *ex occidente in ortum effulsisse a vere usque ad autumnum.* Graeca sic habent: *ἀστὴρ κομήτης ἐκ δύ-*

σεως κατὰ τὸ ἰσθμινὸν ἐξέλαμπεν ἐξ ἡφρος εἰς φθινόπωρον. in duobus a reliquorum quos nominavimus indicio recedit. prius est, quod ab Occidente versus Orientem motum cometen dicat, alterum quod a Vere usque ad autumnum, cum illi contra testentur ab Oriente in Occasum processisse, et circa solstitium aestivum coepisse apparere. in hac controversia ut facile adstipulemur pluribus contra unum, facit quod etiam aliunde comperimus Pachymerem *παχυμερέστερον* in huius cometæ observatione versatum. id enim testificatur quidam eruditus, ut apparet, eius lector, qui codicem hunc ipsum, quem fundum editionis habuimus, oculis subiectum habens tenere se non potuit quin e regione huius loci ad marginem adscriberet rubrica haec ipsa verba: ὁ δὲ τοῦτο παριστορεῖ. ὁ γὰρ κομήτης, ὃς ἡμεῖς αὐταπεινόσαμεν, ἐξ ἀνατολῆς ἦν κίνησιν ἐποιεῖτο, περὶ πον τὰς Ἰάδας φαινόμενος. ἦν δὲ κεννώδης, δίχα διαιρούμενος. οὐδὲ τοῦτο παριστορεῖ. Ἰσως δὲ βορειότερον· ὁ γὰρ βοῦς τῶν βορῶν ἄστρον, ὅπου καὶ αἱ Ἰάδες. haec sic Latine sonant: *aliter hoc ac revera se habuit refert historicus. nam cometa quo de agitur, prout nos propriis*

P 454 *oculis observavimus, ab Oriente movebatur circa Hyadas apparens. erat autem fumosus, divisus bifariam. in illo quidem haud aberrare a vero dixerim, quod in boreali parte indicat apparuisse: Taurus enim, in quo sunt Hyades, boreale signum est.* hactenus censura marginalis; quae quod ait indicasse Pachymerem in boreali parte cometen apparuisse, e titulo capitis sumptum est, ubi in Graeco legitur *περὶ τοῦ φανέντος κομήτου ἐκ βορῶν*, quibus congruus c. 25 initio scribit noster, Macedonibus et Thracibus ad Septentrionem Constantinopoli obversis visum esse cometen infausta minari, quas minas postea Sultan Azatinus, qui provinciarum illarum vastationi causam dedit, in rem deduxerit; quae significant in Septentrionali coeli parte cometen visum. porro ex hac nota obiter colligo codicem hunc quem Barberinum a posteriori possessore dicimus, e Graecia delatum in bibliothecam Urbani Octavi *τοῦ μακαρίτου*, videri ex primis fuisse qui per urbem Constantinopolim vulgati sunt ab ipso auctore suam historiam edente, viventibus adhuc multis qui rerum hac historia narratarum *ἀντόπται* fuerant; quorum unus lapsus historici in relatione huius phaenomeni ex suo oculo testimonio redarguere potuerit. qui idem quod verbum in titulo capitis positum nomine auctoris ipsius citat, ut vidimus, argumentum nobis suggerit opinandi titulos capitum ab ipso Pachymere inditos et conscriptos, ut in Barb. codice et inde in hac editione nostra Graece comparent, fuisse, contra quam suspicari forte aliquis posset ex eo quod in Allatiano codice alioqui optimo et perantiquo, non legantur. suadet haec mentio nobilis cometæ, et tempus quo haec scribebam mense Aprili anni 1665, similibus phaenomenis suspensum, ut hic aliquid de cometis dicam ab his quin-

que retro mensibus magna passim hominum admiratione et expectatione spectatis. prior mense Novembri superioris anni 1664 coepisse apparere dicitur: sed a paucis tunc notatus, mense Decembri celebritatem est adeptus, tota tunc Europa, prout e scriptis undecumque vulgatis intelligitur, observatissimus. vidimus et nos illum Romae saepe otioseque cum bis ter ulnarum coma, orbe stellas primae magnitudinis ad oculi iudicium aequante, fulgore subpallido micantem, cursu errantem desultorio, mutatis in dies locis, scripsere de illo plurimi huius aevi praestantes astronomi, qui mea nomenclatione non indigent, fama sua clari, duos tamen memorabo instinctu grati animi, quod ii suos mihi eius argumenti commentarios donarunt, D. Ioannem Dominicum Cassinum et R. P. Iacobum Grandamy soc. nostrae, quorum ille Romae, hic Parisiis suas de isto cometa lucubrations ediderunt, addam universam eius observationis historiam paucis comprehensam a nostris mathematicis Ingolstadiensibus, qui ad me miserunt. *anno 1664 cometa exunte Novembri, ut aliunde nuntiatur, iam exortus, Ingolstadii 18 Decembris 6 mat. primo nobis visus est, infra tropicum Capricorni sub rostro Corvi, barba directe a sole versus occasum hispanalem protensa et late qua terminabatur diffusa. 19 nubes. 20 Dec. intra Craterem et Corvum. 21, 22, 23, 24 nubes. 25 Dec. 4 mat. infra ventrem Hydri, qua ei Crater insistit, sub sod. trop. comparuit. caput hac die apparenti diametro fere par Veneri, barbam albicanti luce splendidam ad 30 gradus evibrare visum. 26, 27, 28, 29 nubes. 30 Dec. 9 vesp. in Lepore velut crinitus apparuit: nam ob lunae viciniam cauda videri non potuit. porro eundem hunc cum priore cometa esse, confirmant observationes Trident. quas 28 Dec. eum prope Canem maiorem, celeriori quam initio motu progressum, ex matutino vespertinum, ex barbato caudatum evasisse testantur. 31 Decemb. inter Leporem et Eridanum, iam multum supra Tropicum evectus conspiciebatur. anno 1665 1 Ianuarii, 12 noctis, ad australem, et eadem die 9 vespertina ad borealem Eridani ripam constitit. 2 Ianuarii prope os Ceti. 3 Ian. Ceti mandibulam attigit, syrma Orienti obversum trahens. 4 Ian. aequatorem superavit. 5 Ian. 6 vesp. in caudae medio prope neutrum cometae lucida Ceti, Menbar dicta, clare resplenduit. quod etiam Leodii, Olomucii, Viennae, Mantuae, Pragae, Lucernae, Tridenti sub idem tempus observatum est. unde colligi potest cometam hunc carere parallaxi sensibili, adeoque luna inferiorem non esse. quantum vero supra lunam elevatus sit, P 455 ob parallaxium incertitudinem evidenter demonstrari nequit. 6, 7, 8, 9, 10 Ianuarii per caput Ceti tarde progressus, 11 prope anteriores Arietis pedes comparuit, cauda breviora versus oculum Tauri exprorecta. 12 Ian. in genu Arietis. 13 et deinceps usque ad 4 Februarii lentius in dies inter pectus Arietis et Li-*

*num Piscium progressus, corpore multum imminuto ac syrmatē breviori effulsit. 4 Februarii postremo caudatum licuit instrumentis observare. visus tamen porro nobis est instar stellae nebulosae 5, 7, 10 et 11 Februarii inter cornua Arietis et Linum Piscium. deinceps vero etiam ab acutissime videntibus deprehendi amplius non potuit. hinc constat cometam hunc maximam sonae torridae partem perlustrasse, adeoque maiori Africae et magnae Asiae ac Armeniae parti, nunquam tamen Europae verticalem incessisse. hactenus astronomi nostri Ingolstadienses de priori cometa, posterior circa kal. Aprilis ostentandi sui fecit initium contrario priori exortu et motu, cauda longiori densiorique, de quo videnda quae cum alii alibi viri doctissimi, tum iidem prius memorati Cassinus Romae, Grandamy noster Parisiis in lucem ediderunt. desiit apparere a sole absorptus circiter diem 19 Aprilis, quo die cum S. D. N. Alexander VII hic Romae in Basilica S. Petri solemmissima ceremonia B. Franciscum de Sales episcopum Genevensis rite sanctorum albo adscripsisset, visa mihi est haec *συνωπία* novi indigetis superum choris inserti et evanescentis cometae argumentum non illepidum epigrammatis, et remisi me libenter e tristitia morosae occupationis in non in-tempestivum lusum, his extemplo versiculis pangendis:*

*Cum superum, Franciace, tibi tribuuntur honores,
abscondit tetricum sponte cometa iubar.*

*erigor augurio; nec iam partenta minasque
tot crinitarum duco timenda facum.*

*averruncus adest nozarum, et sancta sacerdos
qui novus ingreditur, monstra luenda piat.*

sume animos, coeli spectris esterrita tellus:

stat tibi certa salus, dum tenet astra SALES.

p. 229 v. 3. *fatum triste.* Graece *μοῖρὰ τις δυστυχῆς*. fati mentio si cui hoc loco et aliis huius operis similibus videatur ullam affinitatem habere cum pravo et haeretico dogmate libertatem humanam sui compotem negante, reiiciendum esset cum caeteris erroribus huius scriptoris. vide quae monuimus ad p. 104 v. 25 et p. 139 v. 18.

p. 251. oratio imperatoris hoc capite relata obscurissima in Graeco est. Vaticanus paraphrastes pro ea quod voluit supponit. ego coniectura mentem auctoris, ut spero, assecutus partim versione, partim, ubi aliter non potui, paraphrasi eam exposui quam potui clarissime.

p. 257 v. 11. *noctu post finem hymnodiae.* nam, ut in Glossario verbo *ἐνάθιστος* innuimus, tota nox patriarchae, clero, imperatori et populo stantibus illo festo pervigilabatur, continua decantatione psalmodum et hymnorum, quae ut tandem sub diluculam desiit, hunc loco et tempore captato accusator Arsenii libellum delationis obtulit Augusto.

p. 259 v. 7, vox *ἐκκλῆσιοντο* emendata a me est ex coniectura, cum cod. B haberet *ἐγκλῆσιοντο*, A vero *ἐκκλῆνοντο*, Vaticanus porro libertate solita pro eo verbo poneret *ἀποστήθοντα*. sententia vero loci manifeste postulat *ἐκκλῆσιοντο*.

p. 261 v. 4. *imperatori tribui principem locum in cognitione rerum ecclesiasticarum.* iam monui in Glossario verbo *ἐπιστημονιάρχης* cognitionem istam meri fere testimonii, non iurisdictionis aut decisivae potestatis esse. sic enim Constantinus Magnus Nicaenae, Marcianus Chalcedonensi, alii aliis imperatores synodis intervenerunt, missis etiam, cum interesse ipsi non poterant, delegatis a se; quod in recentioribus quoque conciliis, puta Tridentino, servatum scimus, ut in eo legatis imperatoris, regum ac caeterorum principum saecularium locus tribueretur, non cum iure ferendi ad decisionem dogmatum suffragii, sed ut testes actorum primique cognoscerent vulganda postmodum in populos, interimque auctoritate ac potestate principali libertatem securitatem otium decernentibus patribus facerent. sic in collatione Carthaginensi, ubi causa Donatistarum tractabatur, *cum episcopis ingressus est* (verba sunt epitomae Baronianae Spondani ann. 411 n. 4) *etiam Marcellinus in locum ad collationem paratum; qui quidem non solum tribunus militaris erat, sed et notarius, hoc est a secretis imperatoris, ut constat ex titulo epistolae catholicorum ad ipsum ante collationem scriptae, nec tamen in illa collatione iudicis simpliciter, sed cognitoris nomen prae se tulit. ita enim nominare consuevit antiquitas iudices saeculares, quorum arbitrio cuncta disponderentur, sed ita ut integrum iudicium episcopis relinquerent, nec aliquid ipsi sibi unurparent nisi quod ad pacem ac quietum congressum pertineret, usque in omnibus pacta conventa conservarentur; in quibus rite ordinandis eidem interloquendi facultas esset; atque demum cuius alterutrius partis potiora iura essent, ex aequo pronuntiare deberent. ut de his omnibus constat cum ex ipsis actis praesentis collationis, tum ex aliis diversarum synodorum, ac praesertim Oecumenicarum gestis.* ita Baronius apud suum epitomatores. ex quibus cuius esse planum poterit quatenus se extendat haec *ἐπιστημοναρχία*, princeps cognitio rerum ecclesiasticarum laicis principibus concessa per canones et antiquum usum, de qua hic mentio.

p. 272 v. 18. *cui se ipsum manu propria Athanasium inscripserat.* Athanasius nomen erat quod Andronicus iste Sardinis episcopus assumpserat, cum abdicato episcopatu monasticum habitum induerat, prout superius narratum est c. 181. 2. porro is speraverat fieri posse ut eius istius monasticae professionis abolita memoria in coetum, ut prius, episcoporum admitteretur: nec enim erat facile rem sub paucis actam testibus probare. verum prolata epistola quam ipsius esse nota manus proderet, cu-

ius in titulo more antiquo suum praescribens nomen Athanasium se ipse pro Andronico vocaverat, argumentum id irrefragabile visum monachatus Andronici, cui nec ipse qui ei favebat patriarcha resistere ausus conatum remisit invandi eius, qui sua se ipse scriptura convinceret.

p. 281 v. 24. *sinistra de Germano iudicia.* hoc loco Pachymeres inter enumerandas odii popularis in Germanum causas unam ex praecipuis omittit, quod paci ecclesiarum studeret, unde postmodum ab imperatore Remam legatus negotium concordiae ibi confecit, prout noster narrat p. 384 v. 15. quare ad hoc totum concilium ecclesiae Graecae cum Latina negotium
P 457 vel plurimum ipse contulit. nam et in concilio Lugdunensi comparuit, ut in eius sacrae oecumenicae synodi Actis notatur sess. 4. porro antequam ad haec adhiberetur, observaverat videlicet imperator propensionem eius ad Latinos; observaverant et alii, qui addicti schismati ob id ipsum eum pessime oderant et eidem postea imputarunt quidquid in hoc genere contra eorum votum contigit. Anonymus ineditus, cuius exemplum extat apud ill. Allatum in opere de Translationibus episcoporum, spiritu schismatico aestuans, haec scribit: ὁ Ἀδριανόπουλος Γερμανός, ὁ ἐκκληθεὶς Μαλχουτζᾶς, ὃς καὶ λατινόφρων γέγονε καὶ κατὰ τῶν εὐσεβῶν διαγμῶν ἐκίνησε μίαν. *Adrianopolis Germanus, cognomento Malchutzas, qui et cum Latinis sensit et contra pios* (immo impios schismaticos) *persecutionem movit magnam.*

p. 282 v. 20. *Germani alterius.* fuit hic retro quintus in serie patriarcharum Graecorum. nam Germanus Adrianopolitanus successit Arsenio, Arsenius Mannēli, Mannēl Methodio, Methodius Germano Nauplio. hunc potius ut hic innui putem quam alium longe antiquiorem, sanctum Germanum scriptis editis notum, qui anno Christi 714 kal. Augusti Ioanni Constantinopolitano patriarchae successit, suadet adiunctum *μακαρίτης*, quod de mortuis non vetustissimae memoriae a Graecis usurpatur.

p. 296 v. 4. *μη ἄψη, μη θύγης.* verba sunt ex S. Paulo ad Coloss. c. 2 v. 21. quae Graeci usurpabant in occasione aversandae communionis eorum quos heterodoxos aut schismaticos putabant. saepius usurpantur in hac historia; de quo semel admonuisse satis visum est.

p. 304 v. 9. Illa Graeca verba ὅσα καὶ ἀσφαλῶς ἀποφήνασθαι, quae secure ostenderentur, utcumque Latine reddens expressi: erant enim in utroque optimo codice, licet ea Vaticanus, ut pleraque non intellecta sibi, transiit. caeterum fateor me haud satis percipere quid velint, nisi forte significant Germanum liberaliter largiri solitum egentibus ex iis quae in manus et potestatem eius veniebant, nisi talia essent quae peculiaribus ex causis donasse invidiosum esset, puta si cum ipse episcopus aut patriarcha fuit, ex oblationibus ad se delatis ea daret consumen-

da pauperibus, quae qui offerrent appendi tholis sacris aut in thesauro ecclesiastico servari voluissent, moleste laturo si ea teri manibus et consumi usu egentium viderent.

p. 311 v. 17. *Μαρυανδηνοῦ θρηνητήριος.* alludunt haec adagium vetus, cuius mentio fit versu 686 Stromatei proverbiorum antiquorum apud Andream Schottum nostrum in Collectione Graecorum Paroemiastorum, versus ille sic sonat:

Μαρυανδηνῶν μέμνησο θρηνητηρίων.

origo forte adagii fuit quod apud illam Maryandenorum gentem funera ambitiosius celebrarentur, moestissimo cantu, tibiis et id genus organis adhibitis. unde in proverbium abierint *Μαρυανδηνὸς θρηνητῆρ* et *Μαρυανδηνὰ θρηνητήρια.*

p. 313 v. 23. *Athanasio audita.* dixerat paulo ante hunc fuisse Alexandrinum patriarcham. hic videtur successisse Nicolao, cuius mentio est libri huius c. 9. ex huius capituli verbis habemus Pachymeri *σύγγραφον* et familiarem fuisse quendam Athanasium patriarcham Alexandrinum, qui sine dubio is fuerit cuius hortatu se Pachymeres ipse profitetur, in titulo paraphrasis suae ad epistolas Dionysii Areopagitas, opus illud aggressum. P 458 hoc ideo monui, quia video nostrum Antonium Possevinum putasse ibi nominari magnam Athanasium; de quo si ageretur, recte iuberet Possevinus deleri illam inscriptionem ut mendacem.

p. 314 v. 2. Si hoc capite et alibi hoc libro noster historicus parum reverenter loquitur de monachis Graecis, offendere catholicum lectorem non debet, cum ii plerique schismatici fuerint et Romanae ecclesiae Latinoque nomini infensissimi, quos potius a Graeco et schismatico scriptore ut turbulentos et contumaces traduci, pro testimonio causae orthodoxae favente accipiendum est.

p. 316 v. 4. *Georgio Acropolitae.* habemus huius eruditissimi viri historiam et chronicon; scimus ex aliis multa de eius vita et rebus gestis, nec tamen usquam invenimus idoneum fundamentum illum insimulandi laxioris conscientiae. quare suspicor ex odio in eum schismaticorum hanc calumniam natam. cum enim ille homo pereruditus et recti ac liberi iudicii ex lectione patrum veterum, uti et Veccus, agnovisset causam Latinerum, quos sine causa sui Graeci aversarentur, iustiorum esse, uti et fidem circa dogma de S. Spiritu ex patre filioque processione orthodoxum, totus ex animo incubuit in negotium conficiendae pacis ecclesiarum, fidem in eo ac non parum utilem operam imperatori navans. qui et in solemnibus legatione ad Gregorium X papam eum inter saeculorum principem misit, ut Pachymeres docet p. 384 v. 15, et eundem cum expatriarcha Germano comparere vice sui in Lugdunensi concilio voluit, ut ex Actis eius concilii sess. 4 constat. hinc videlicet exosus hic schismaticis non modo contumelias ab iis, sed vexationes etiam gravissimas est passus, post Michaëlis

Palaeologi mortem praevalentibus apud Andronicum infensis paci qui postquam eam ab illo abrogandam abrumpendamque curarunt, etiam ei suaserunt ut Acropolitam, unum ex columinibus catholicae partis, in carcerem conderet. istam ille iniuriam quam forti animo, quam invicta constantia tulerit, docet epistola Demetrii Raülis Cabacis ad filium Manuëlem Graece, sed stylo semibarbaro, scripta, ex qua nuper edita ab ill. Allatio (in doctissimo opere Exercitationum in Creyghtonum p. 616 et seq.) auctoris verbis, ut ab eodem viro magno Latine redduntur, referam plene heroicum huius viri factum, quo abunde purgabitur calumnia hic ei impacta laxioris conscientiae. sic igitur ait: *post multos elapsos annos, cum adhuc senior* (Georgius Acropolita hic noster) *in exilio et carcere perduraret causa legationis propter unionem cum catholica ecclesia, alloquitur imperator D. Andronicus filium illius ceterosque senatus principes, ante eum in consilio assidentes, "principes, videturne vobis bonum ut magnum logothetam huc adductum perentemus, an nobiscum conveniat? post tot carceris et exilii annos forte nobis obtemperabit, et coniunctis sententiis nobiscum concinet in hoc ecclesiarum discidio, et vitabit rerum asperitatem, et quod ter tanto melius est, libertate perfruetur, et addecentiori cura illius vultudini indulgebatur."* omnes uno ore responderunt *"bonum est, domine, et executioni mandetur. immo iussa tua nulli noxia sunt."* sic itaque cum respondissent, imperator mandavit ut adduceretur; eoque praesente, ut mitius negotium disponderetur, sic exorsus est orationem imperator. *"agnoscens principem illum, quiesnam ille sit?" et digito monstravit filium eius. respondit ille imperatori "non agnosco. si quid vero argumentari et coniectura persequi datur ex loco in quo considet, princeps est tui sancti imperii honoribus decoratus. at quinam ille sit nondum capio."* respondit imperator *"filius tuus est, dominus Theodorus magnus logotheta."* abiecta omni cunctatione filius assurgens nudato capite patrem aggreditur, et salutem ultero citroque pater et filius sibi dederunt. tum rursus imperator orationem ad eum direxit: *"magne logotheta, res ita ceciderunt coegeruntque ut tibi haec tristia et in magnum malum evaderent.* P 459 *quare modo visum est mihi et hisce rerum gubernatoribus, ut te huc adductum alloqueremur de ea re quas nobis bona atque honesta videtur, si tamen tua voluntas non abnuisit nos audire, ut una mente atque sententia nobiscum convenias circa ecclesiae dissidia. hoc enim mihi et filio tuo magno logothetae bonum reputatur et decens, ut nobis obtemperes: et omnia vulnera ac tristia, quae necessitate temporis in te illata sunt, sanabimus."* hic porro ad imperatorem ita effatur: *"sancte domine, quaecumque ad me enuntiasti percepi. verum nunc respondeo et refero quod mihi in animo fixum est. iustius est et acquies ut sancta*

regia tua maiestas mei domini imperatoris patris tui sententiam subsequatur, et filius meus dominus Theodorus meam, quam nos vestram." et nihil ultra retulit. sed nec qui imperatoris nuntius secundabant principes, nec ipse imperator verbis expressit, iustitia ratione generositate et magnificentia in ruborem suffusi, omnia siquidem, dummodo iustum ac decens saluum esset, nihil reputabat. haec ibi; quae videat et indicet aequus lector an sint hominis *κατημειψόμενος τῶν εἰς συνείδησιν ἔχοντος*, minimum pensi habentis in rebus gerendis quid fas et officium moneret; quod falso videlicet ei noster imponit hoc loco. sed ne cuiusquam videamur suspiciosius agere cum Pachymere, qui quod alias fuerat notare potuerit, cum mutabiles sint mores hominum, dicamus sane, si negligentior rationum officii vixit unquam Georgius Achropolita, tum necesse est id fuisse, quando addictus adhuc schismati adhaerebat erroribus Graecorum: postea quidem quam ecclesiae Latinae reconciliatus est, tantum profecisse illam apparet ut culmen ipsum Apostolicae perfectionis attigisse videatur.

p. 817 v. 28. *Eudocia magno apud urbem domino elocatu est.* quis iste magnus dominus in urbe? inferius p. 328 v. 4 scribitur de Ioanne duce, sum obsessum in urbe cui nomen Patrae, cum noctu fugisset venisse Thebas, et ibi reperisse magnam dominum, *τὸν μέγαν κύριον*. sic vocatum apparet Thebarum principem Latini generis. dici ergo potest Eudociam tertiam filiam Lascaris Augusti magno domino principi Thebarum, huius forte quem Ioannes dux ibi reperit patri aut patruo, fuisse collocatam, matrimoniumque id celebratum in urbe Constantino- poli, ubi tum is princeps fuerit in comitatu imperatoris Latini rerum illic potentis, ita ut τὸ κατὰ τὴν πόλιν ad locum nuptiarum sit referendum, non ad magni domini potestatem, quasi is eam in urbe Constantinopoli exerceret ei dominandum, sed quod ibi degens titulo sui peculiaris domini alibi siti, nempe Thebis, insigniretur. pari exemplo ipse hic imperator Michaël unam e filiabus Theodori Augusti Maio Belicurtio principi Peloponnesio coniunxit, alteram comiti Vintimiliae Genuensi, ut vidimus l. 3 c. 6. istis porro principatibus per Orientem ex ruinis imperii Romani subnascentibus suae quaedam propriae appellationes erant, quas ab imperatoribus se accepisse gloriabantur. in quo affectabant antiquissimos quosque allegare privilegiorum et honorum istiusmodi largitores, more hominum sua semper facere augustiora satagentium. itaque ad Constantinum usque Magnum quidam retro nitentes in ista iactatione pertingebant, suctorem illum suis maioribus talium fuisse nominum ferentes; quod etsi ridiculum dictu, cum Constantini Magni aevo nec longe postea istae adhuc minutae dynastiae constitutae fuissent, haud tamen aspernatus est Gregoras, apud quem haec legimus l. 7 p. 109:

ὁ δὲ Ῥωσσιᾶς τὴν τε στάσιν καὶ τὸ ἄξιωμα τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κεκλήρωται Κωνσταντίνου. ὁ δὲ Πελοποννησιακὸς τὸ τοῦ Πρίγκιπος, ὁ δὲ τῆς Ἀττικῆς τε καὶ Ἀθηναίων ἀρχηγὸς τὸ τοῦ μεγάλου δουκός, ὁ δὲ τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου, ὁ δὲ τῆς μεγάλης νήσου Σικελίας τὸ τοῦ ἡγῆος, καὶ ἄλλοι ἄλλα. *Rossicus statum et dignitatem praefecti mensae a magno sortitus est Constantino, Peloponnesiacus vero principis titulum, Atticae autem et Athenarum dynasta*

P 460 *nomen magni ducis. at qui Boeotiae et Thebis praest, magni primicerii titulum obtinuit, uti et regis, qui magnam insulam Siciliae habet in potestate, et alii alia. ita ibi Gregoras, qui paulo post addit de Thebana dynasta quae singulariter ad rem nostram faciunt: τὸν γὰρ τοι τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν ἀρχηγόν, ἀντὶ μεγάλου πριμικηρίου, μέγαν κύριον ὀνομάξουσι νῦν, εἰς τοῦτο παρενεχθέντες ἐκ τοῦ παρενεχθῆναι τὴν πρώτην συλλαβήν. videtur velle usu et vulgi corruptione tunc invaluisse ut dux Thebarum, qui olim magnus primicerius esset dictus πριμικήριος, sensim compendio κήριον certum pro primicerio vocitatum, ac denique in voce κήριος secundam literam mutatam, ut κύριος pro κήριος diceretur, et adiuncta quam semper habuit appellatione magni, μέγας κύριος magnus dominus.*

p. 324 v. 22. videri potest haec scribens Pachymerus in animo habuisse illos verus Euripidis:

φιλεῖ τι πόλεμος οὐ πάντ' εὐτυχεῖν,
 ἐσθλῶν δὲ χαιρεῖ πτώμασιν νεανίων,
 κακούς δὲ μισεῖ. τῇ πόλει μὲν οὖν νόσος
 τόδ' ἐστὶ, τοῖσιν δὲ κατθανοῦσιν εὐκλείης.

p. 334 v. 6. ἄλλως ἔγνω παρακαλεῖν καὶ θερμοῶς ἐκτενεῖν. fateor hic clare non dici deum invocatum a despota, quod tamen in interpretatione posui. coniectura tamen non vana est id quoque verbis illis παρακαλεῖν et ἐκτενεῖν significare voluisse μυστηριώδη hunc quendam et lucifugam scriptorem, sensa sua in suis mentis penetralibus introspecti potius quam signis expressa intelligibilibus extare in suis paginis gaudentem, praesertim cum alias Ioannem despota impense a religione commendaverit, et mutatio quae contigit, divini auxilii non frustra implorati fidem fecerit.

p. 340 v. 6. εὐ γὰρ Ἡρακλείτω εἰρησθαί. ad intelligendam hanc Heracliti sententiam, quam noster suo indulgens σκοτεινῷ genio Heraclitea prorsus obscuritate hic involvit, fateri debeo lucem mihi opportune praelatam a paraphraste Vaticano, qui hunc locum sic exprimit: καθὼς γὰρ Ἡρακλείτος ἔλεγε, τὰ πάγματα ἐν ῥοῇ καὶ ἀπορροῇ. ὡσπερ οὐκ ἔστιν ἐπὶ τοῦ παραρτήματος φεύματος δις βᾶσαι τὸν δάκτυλον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐνός ὕδατος, οὐδὲ στάσιν εὐρεῖν ἐνιστοῖ τῶν πραγμάτων διακῆν αἰετοῦ φεύματος παρατρύχοντων. haec ille; quorum auxilio confido me

verum auctoris sensum interpretando expressisse. mitto quæ-
rere unde istas Diogeni Laërtio (quod quidem repererim) ignotas
Heraoliti et Cratyli gnomas hauserit Pachymeres; qui utique vi-
disee multa potuit monumenta Graecorum, quae nos latent: et
fuisse diligentem antiquitatis investigatorem satis apparet.

p. 342 v. 4. *monasterio deo*, qui est, *saoro* (nam haec
erat peculiaris domus eius nuncupatio). Graece: τῇ μονῇ τοῦ
ἄνθρωπου θεοῦ (τῷ γὰρ ὄντι κυρίως προσανέκτιστο). his, ni fallor,
significatur, istud in quo Blemmidas degebat, monasterium pec-
uliariter nuncupatum fuisse θεῷ τῷ ὄντι. alluditur ad illud
Exodi 3 14, iuxta LXX, dei ad Moysen ἐγώ εἰμι ὁ ὢν. unde est P 461
et Apoc. 1 4: χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν etc. proprius
nimirum character naturae dei, quatenus comparatur cum crea-
tis, est semper et necessario existere. haec ergo principi quasi
dei attributo singulariter dicatum voluerat Blemmidas suum mo-
nasterium.

p. 342 v. 5. *εἰς περιποίησιν vs.* agit de centum libris auri P 483
(nam Vaticanus diserte habet ἑκατὸν λίτρας χρυσίου) quas Blem-
midas testamento legabat monasterio in quo degebat, *εἰς περι-
ποίησιν*: quae tamen summa post eius mortem, nulla ratione tes-
tamenti habita, προσανέτιθη τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰς περιποίησιν,
ut paulo inferius dicitur hoc eodem capite. qua notione usurpa-
ret Pachymeres in his duobus locis vocem περιποίησις, quaerenti
mihi occurrit Hesychius qui πλεονασμὸν eam interpretatur. nam
in eius lexico sic legimus hodie: περιποίησις πλεονασμὸς κτήσεως.
forte alias legebatur πλεονασμὸς κτήσεως, abundantia possessio-
nis, novum bonum accedens ad prius parta, et augmentum su-
perveniens possessioni antiquae, velut adventitium peculium ve-
leri patrimonio superadditum. id erudite vulgatus interpres
Ephes. 1 14 expressit vocabule acquisitionis. quod ibi κυρίως,
in stricta proprietate, sumendum, ut sonet quidpiam superad-
iunctum antea quaesitis. quare frustra argutatur neovator inter-
pres, et qui eum laudat Henricus Stephanus in Thesouro. Graecae
linguae, dum instincti uterque libidine calumniandi veterem usu
ecclesiae probatam novi Testamenti versionem, contendunt περι-
ποίησιν illo apostoli loco sonare assertionem sive vindicationem,
quod quam sit ineptum patebit ex consideratione verborum Sancti
Pauli. sunt autem haec: ὅς ἐστιν ἀρραβίων τῆς κληρονομίας ἡμῶν
εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως. quae sic vulgatus vertit: qui
(nimirum Spiritus Sanctus) est pignus hereditatis nostrae in
redemptionem acquisitionis. nempe, ut enarrat Chrysostomus
hunc locum, his qui fidem et caritatem habent, iam nunc datur
ius ad hereditatem, cuius repraesentatur pignus et arrha: quin
et eius quasi substantia confertur infusione gratiae habitualis,
qua constituimur filii dei. desunt tamen nobis adhuc multa ut
perveniamus ad perfectionem speratae felicitatis. gratia igitur

Georgius Pachymeres I.

habitualis κληρονομίας hereditatis vocabulo signatur: dona autem nondum habita necessaria perducendis nobis ad finem ultimum consummatae beatitudinis, περιποιήσεως acquisitionis indicantur verbo. ista dona valut in aliena manu posita redimenda nobis sunt, hoc est emerenda et impetranda bonis operibus et precibus. ne autem desperemus ea impetrare ac promereri nos posse, datur

P 484 nobis eorum praesens pignus Sanctus Spiritus, idemque efficacissimus adiutor ad operandum quod a nobis exigitur, ut plenam salutem assequamur. iuxta hunc sensum quam recte cohaerent verba apostoli videt profecto prudens lector; simulque intelligit quam nullam commodam sententiam efficiat Genevensis expositio. quae est enim *redemptio assertionis aut vindicationis?* et *acquisitionis*, hoc est, rei nondum possessae adiungendae ad id quod iam habemus, facile quivis perspicit fieri *redemptionem* posse, hoc est, parari eam et quasi emi persoluto pretio idoneo. certe Latinis scriptoribus primae classis *acquirendi* verbum hanc ipsam quam exposuimus notionem habet augmenti et additionis super prius possessa cumulatae. Cic. epist. 7 l. 3: *postea vero quam ita accepi, ita gessi imperia maxima, ut mihi nihil neque ad honorem neque ad gloriam acquirendum putarem.* idem in Catilina. *nam mihi quidem ipsi quid est quod iam ad vitae fructum possit acquiri.* ut similia omittam multa passim obvia. haec satis sunt ad evincendum contra cavillationes novatorum, veterem interpretem vulgatum non potuisse melius exprimere vim Graecae vocis περιποιήσεως quam ei, ut fecit, opponendo vocabulum *acquisitio*; nec nos quod noster hoc loco historicus εἰς περιποιήσεων attributum dicit, male declarasse verbis illis *in augmentum fundationis* etc.

P 461 p. 848 v. 24. *ne umbram quidem ullius munitiuiculae.* in Graeco μηδὲ φρουρίου οὐσίαν. haec alludunt ad vocem μεσημβρίας mox positam. quae nomen quidem erat notae urbis, de qua hic agitur. sed quod tam prope accederet ad vocem μεσημβρία ut idem esse videretur. sonat autem μεσημβρία meridiem. ibi latet antithesis ad οὐσίαν umbram. id etsi dictu parvum, admonuisse oportuit, ne lectorem hic offenderet intempestiva et ἀπροσδιόνυτος visa umbrae mentio.

p. 849 v. 8. ὁ δὲ Μύτζης. ut quae hoc capite referuntur intelligantur, repetendum ex superius sparsim narratis a Pachymere et ex Gregora est, Ioannem imperatorem, quem Pachymeres hic Ducam vocat, Cantacuzenus in praefatione historiae Batatzam, cui Theodorus Lascaris prior dotale imperium transmisserat, data ei in uxorem Irene filia, filium et successorem imperii habuisse Theodorum, Lascarim a matre dictum, nepotem Theodori Lascaris primi. huic desponsam Helenam Asanis Bulgarorum regis filiam narrat Gregoras l. 2 p. 13. cuius soror Mytzae coniux fuit, ut nos docet Pachymeres hoc loco, Mytza

et Theodorum Lascarim *συγγάμβρους* vocans. ex hoc Theodori Lascaris secundi matrimonio natum Irenem idem Ioannes Ducas Theodori pater adhuc vivens Constantino collocavit huic, de quo hic noster, qui partem generis ex Serbia trahebat. recte autem vocat Constantini coniugem Irenem *ἰσχύονην* Asanis, hoc est neptem, quippe ex Helena genitam, Asanis filia.

p. 360 v. 2. *cardinales quas vos* etc. Pius II oratione ad cardinales, quae extat comment. l. 4, sic eos compellat: *vos veri mundi cardines, supra quibus militantis ostium ecclesiae volendum ac regendum est.* ostium autem papa vocatur ut Christi vicarius, qui de se ipso dicit Ioannis 10 9: *ego sum ostium.* quod de auro hic scribitur ad cardinales misso ut papam quo volebat imperator flecterent, accipe ut scriptum a schismatico res Latinorum et negotiationem quae nunc inchoabatur conciliationis ecclesiarum infamare conante suspicionibus calumniosis. quare is auctoritatem in hoc quidem non habet, cui tuto inniti credendo prudens possit. nec opus erat imperatorem, haud aliqui prodigum, pecunia emere consensum pontificis aut cardinalium in reconciliationem ecclesiarum, quam illi semper, ut etiam noster alibi non dissimulat, summis votis optaverant, ultro parati pro ea quidvis pacisci. ad impetrandum vero a pontifice ut Caroli regis adversum se expeditionem prohiberet, quod facile crediderim prae omnibus voluisse Michaëlem, satis ipse intelligebat fore verum suum in pacem ecclesiarum procurandam declarasse studium. denique hic tantum qualicumque fide Pachymeres affirmat oblatum ab imperatore cardinalibus aurum, acceptum ab iis non asserit. et fuisse scimus aliunde illo aevo cardinales aliquos tam sanctos, qui abinentiam Fabricii, Samnitum aurum aspernantis, in se desiderari non sinerent.

p. 361 v. 10. *regii archidiaconus cleri.* saepius in hac P 462 historia Pachymeres indicat fuisse domesticos clericos principum. sic superius, c. 22 l. 4, scribit Iosephum, antequam monachus fieret, lectoris officium exercuisse in clero domestico dominae Irenae. haec fuit prior uxor imperatoris Ioannis Ducae saepius memorati in historia Georgii Acropolitae. sic de Pinaca Heraclota capite mox 24 ibi narrat, quando ei ereptus honor est, ipsi aliqui debitus, consecrandi patriarchae Iosephi, datum in solatium ut in palatio sacris operaretur; quae res, ut ibidem notatur, magnis auctoramentis quaestuosa erat. sic et in aulis Christianorum Occidentalis ecclesiae imperatorum ac regum videmus templa ipsorum domestica suos item clericos et omnis ordinis ministros iam olim habere. ut de aliis sileam, id prolixè docet Historia Sanctae Cappellae domus Regiae Franciae dudum edita magno volumine.

p. 363 v. 21. *defuncti cadaver pro merito animae* etc. satis haec consentanea iis quae Franci scriptores tradunt de morte

et funere sancti regis Ludovici, ex quibus compendio refert Spondanus anno 1270 num. 4: *sacra eius ossa carne denudata lotione mundissima, pannis sericis cum aromatibus involuta, in loculo reservata fuisse, deferenda ad ecclesiam S. Dionysii etc. carnem vero et intestina a Carolo eius fratre a suo nepote Philippo rege impetrata, honorifice in Siciliam delata, et reposita in ecclesia Montis Regalis monasterii ordinis S. Benedicti prope Panormum.* huc respicit mentio a nostro facta *loculorum pretiosorum* in plurali numero: duo enim fuerunt, quorum altero S. Ludovici ossa in Galliam portata sunt, altero intestina et carnes in Siciliam translata.

p. 365 v. 22. verti argentum vivum *ἄργυρον ὑγρόν χυρόν*, imitatus Aristotelis interpretes l. 1 de Anima, qui sic Latine reddunt *ἄργυρον χυρόν*. quod et *ὑγρόν* recte a nostro dicitur: est enim humor liquidus, et liquor aeternus, ut Plinius loquitur Nat. Hist. l. 33 c. 6 et 8, *guttis dividi faciliis et lubrico humore confluens.* hydrargyri, quod vulgare huius rei nomen scio, vocabulo abstinui propterea quod cum huius liquoris duplex genus sit ex Plinio ibidem, alterum naturale alterum factitium, hydrargyri appellatio potius, ut idem tradit c. 8, factitio tribuitur. de priori vero hic agere Pachymerem, suadet ex effectu deprimendi fundi maris, quem ei tribuit consentaneae iis quae de eodem tradit Plinius loco iam laudato, c. 6 l. 33; ubi sic scribitur: *est et lapis in his venis (argenti), cuius vomica liquoris aeterni argentum vivum appellatur, venenum rerum omnium. exeat ac perrumpit universa permeans tabe dira.* ita ille; unde facile potest intelligi cur aptum iudicatum sit exedendo perrumpendoque et sic altius excavando fundo portus, de quo hic historicus, qui gratiam iniisset a lectoribus, si distinctius modum enarrasset, quo haec depressio fundi portus per argentum vivum facta est. credibile quippe est peculiarem quandam ad id artem et certas forte machinas adhibitas, quae ignotae hodie sint, usui futuras si scirentur.

p. 368 v. 6. *verum illis ut non placebat*—*principi.* haec et quae mox subiicit superbam ignavam contumacem Graecorum antistitum in schismate pertinaciam declarant; quae et se cum illis paria sentiens hic historicus traducit, dum obnoxios principi vili assentatione, contra mentem et sensum intimum, significasse ait sibi vel maxime placere id ipsum a quo impotenter abhorrebant; quod immane quantum ab evangelica sinceritate ac generositate alienum est.

v. 10. *in semel aditu possessione auctoritatis independentis* etc. per gradus ad istam usurpationem auctoritatis independentis Graeci Constantinopolitani processerunt. primum pertaesii Byzantinae humilitatis, qua olim in ecclesiarum ordine infimo metropolitam Heracleae Thraciae superiorem agnoverant, ut ipse

ultra Pachymeres fatetur p. 305 v. 7, facile impetrarunt flagranti apud omne Christianum nomen novi sui conditoris Constantini Magni gratia, ut in censum maiorum ecclesiarum, quae postea frequentius patriarchales vocatae sunt, referrentur. quem nemo ipsis honorem invidit, quoad sibi praescriptos in eius usu limites percurrere aut transilire sunt conati. cum enim sacra Nicaena synodus locum ipsis quartum inter quinque maiores assignasset, ipsi aequum censentes novam Romam et imperii sedem alteram etiam in ecclesiastica dignitate ἀπόσως admoveri Romae veteri, nihil non moverunt quo assequerentur ut Alexandrino et Antiocheno patriarchis, quorum ille secundus hic tertius a Romano patriarcha ab omni retro antiquitate numerati fuerant, praeponebantur, et secundum protinus a papa auctoritatis ecclesiasticae gradum insisterent. atque hoc ipsum palam primo petere non ausi tantum expugnarunt, suum nacti tempus quo erat Constantinopolim anno Christi 381 synodus coacta, ut ab ea decernerentur sedi Constantinopolitanae τὰ πρεσβεία τῆς τιμῆς. id universim et ambigue dictum cum longo tempore nemo putasset pertinere ad abrogationem Nicaeni canonis, quo erat, ut diximus, secundus et tertius a Romana sede dignitatis locus Alexandrino et Antiocheno thronis rite sancitus, tandem in Chalcedonensi magna synodo Anatolius Constantinopolitanus patriarcha magno ambitu obtinuit, frustra reclamantibus sedis apostolicae legatis, ut statueretur Constantinopolitanae sedi primum post Romanam locum esse tribuendum. qua de re factus certior S. Leo tunc pontifex Romanus intempestivam ambitionem huius perfunctorie retudit, scriptis ad Anatolium literis, quibus sic illum increpat. *post illa itaque ordinationis tuae non inculcata principia, post consecrationem Antiocheni episcopi, quam tibimet contra canonicam regulam vindicasti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam ut sacratissimas Nicaenorum canonum constitutiones conareris infringere, tanquam opportune se tibi hoc tempore obtulerit quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdidit et Antiochena ecclesia proprietatem tertiae dignitatis amiserit, ut his locis iuri suo subditis omnes metropolitani episcopi proprio honore priventur, quibus inauditis et nunquam ante tentatis ita praeveniris excessibus, ut sanctam synodum, ad extinguendam solum haeresim et ad confirmationem fidei Catholicae studio Christianissimi principis congregatam, in occasionem ambitus trahas, et ut conventiam suam tibi det impellas, tanquam refutari nequeat quod illicite voluerit multitudine, et illa Nicaenorum canonum per Spiritum vere Sanctum ordinata conditio in aliqua unquam sit parte solubilis etc.* pergit enim ibi fuisse S. pontifex pari gravitate prave attentatam castigare novitatem. ac quoniam Anatolius sibi faventem Constantinopolitani supra memorati canonis interpretationem ambitioni

suae praetendebat, hunc praetextum sic paulo post submovet. *persuasioni enim tuae in nullo penitus suffragatur quorundam episcoporum ante sexaginta, ut iactas, annos facta subscriptio nunquamque a praedecessoribus tuis ad apostolicae sedis transmissa notitiam, cui ab initio suae caducae dudumque collapsae sera nunc et inutilia subiicere fomenta voluisti, eliciendo a fratribus speciem consensionis, quam tibi in suam iniuriam vercundia fatigata praebet.* post quae quasi sententiam pronuntians ultimam et litem decretorie finiens, haec addit: *non convellantur provincialium iura primatum, nec privilegia antiquitus institutis metropolitani fraudentur antistites. nihil Alexandrinae sedi, quam per Sanctum Marcum evangelistam Beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis; nec Dioscuro impietatis suae pertinacia corridente, splendor tantae ecclesiae tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoque ecclesia, in qua primum praedicante Beato apostolo Petro Christianum nomen exortum est, in paternae constitutionis ordine perseveret, et in gradu tertio collocata nunquam se fiat inferior. nec contentus S. Leo ipsum Anatolium redarguere, scripsit ad Marcianum Augustum instanter orans ut auctoritatem operamque suam interponeret ad coërcendum Anatolium ne sic in illicita prosiliret. ex ista epistola, quae in ed. Rom. 57 numeratur, quaeque in synodo Romana sub Bonifacio II ab Holstenio edita pag. 107 et seq. legitur, haec sunt: *apud Christianum et vere religiosum vereque orthodoxum principem loquor. multum Anutolius episcopus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento. habeat, sicut optamus, Constantinopolitana civitas gloriam suam, ac protegente dextera dei diuturno clementiae vestrae fruatur imperio. alia tamen ratio est rerum saecularium alia divinarum; nec praeter illam Petram, quam dominus in fundamento posuit, stabilis erit ulla constructio propria. perdit qui indubita concupiscit. satis sit quod praedicto vestrae pietatis auxilio, et mei favoris assensu, episcopatum tantae urbis obtinuit. non dedignetur regiam civitatem, quam apostolicam non potest facere sedem; nec ullo speret modo, quod per aliorum possit offensiones augeri. privilegia enim ecclesiarum sanctorum patrum canonibus instituta, et venerabilis Nicaenae synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. in quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo, necesse est me perseverantem exhibere famulatum, quoniam dispensatio mihi credita est, et ad meum tendit reatum, si paternarum regulae sanctionum, quae in synodo Nicaena ad totius ecclesiae regimen spiritu dei instruente sunt conditae, me, quod absit, connivente violentur, et maior sit apud me unius fratris voluntas quam universae domus domini communis utilitas. et ideo sciens gloriosam clementiam vestram ecclesiasticae studere**

P 464

*concordiae, et his quae pacificae congruunt unitati piissimum praestare consensum, precor et sedula suggestione Vos obsecro, ut ausus improbos, unitati Christianae pacique contrarios, ab omni pietatis Vestrae abdicetis assensu, et fratris mei Anatolii nocituram ipsi, si persiterit, cupiditatem salubriter comprimat. annuisse porro S. Leonis postulado Marcianum Augustum ipse S. Leo significat, alia post ad eundem epistola scripta, quae inter editas, opinor, 60 est, et refertur in Collectione Romana Holstenii a p. 127. incipit: *Literarum clementiae Vestrae multiplex gratia debita a me veneratione suscepta est, et gratulanter agnovi quam piam curam Christianae religionis, ut consuestis, habeatis, cum inter domini sacerdotea eam vultis firmare concordiam, quae et universali ecclesiae et divino apta sit cultui.* Paulo post: *nam et Vestra mansuetudo insinuationem meam tam libenter accepit, ut et semper scribere dignaretur, et haec ageret, ut quae nunc correctae sunt Vestrae gloriae debeantur.* correctum esse iam testatur, cooperato in id Augusto, et revocatum quod temere Anatolius attentaverat perturbando ordinem sedium et Constantinopolitanam secundam a Romana numerando. ex his apparet sententiam rescripti Marciani, quod non extat, eam fuisse qualem, qui viderat, expressit Gelasius: *probari sibi observantiam S. Leonis de custodia canonum paternorum, et sibi placere ut et fides Nicaena suam obtineat firmitatem et privilegia ecclesiarum illibata permanerent.* qua re deterritus Anatolius humiliter et obnoxie S. Leoni scripsit, significans se desistere a proposito. extat haec epistola in Collect. Rom. a p. 182, ex qua hic exscribam quae ad demonstrandum quod dixi pertinent. primum ibi proficitur universum se, quaecumque imperata ei forent Romani pontificis literis, paratum esse obedienter exequi; in quo inest tacita declaratio revocati prioris sui consilii circa desiderium gradus secundi post Romanam sedem, quod id clare improbatum in S. Leonis scriptis ad se literis viderat. eius haec verba sunt: *nam penitus absit ut ego eis, quaecumque mihi fuissent mandata per literas, adversarer.* deinde distinctius circa factum, de quo agebatur, excusat in hunc modum: *de his autem quae Constantinopolitanae gratia sedis sancita sunt in Chalcedonensi nuper universali synodo, pro certo Beatitudo Vestra hoc habeat, nullam esse culpam in me, homine qui semper otium et quietem, in humilitate me continens, ab ineunte mea aetate dilexerim: sed Constantinopolitanae ecclesiae* P 465 *reverentissimus clerus est, qui hoc habuit studium, et istarum partium religiosissimi sacerdotes, qui in hoc fuere concordēs et sibi pariter adiutores.* mox autem quodcumque tentatum in hoc genere fuerat irritum agnoscit ex quo illud Romanus pontifex improbasset. sic enim continuo subiungit: *cum et sic gestorum vis omnis et confirmatio auctoritati Vestrae Beatitudinis fuerit**

reservata. ita ille, satis iudicans nihil consecutam novi iniuria aut loci Constantinopolitanam sedem per Chalcedonensem canonem, qui ut vim haberet confirmari debuerit a Romano pontifice, cum eum tamen ille reprobaverit. ubi est ergo illa possessio independentis auctoritatis, aut quo iure ac quando inita, quam se tueri certos hic Graeci schismatici affirmant? sane illi fundum unicum aut praecipuum *αὐτονομίας* istius, et liberae ab omni Romanae sedis iurisdictione potestatis, Chalcedonensem istum canonem praedicant. audiatur pro omnibus Anna Comuena l. 1 Alexiadis p. 81 ed. Reg. *καὶ μάλιστα ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος εἰς περιωπὴν μεγίστην καὶ πρωτίστην τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀναβιβασαμένη, τὰς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν διοικήσεις ἐπὶ τοῦτον ἐποίησε.* sic Anna ex codice pleniori, cuius mihi post editionem copia contigit. itaque in tota ista presentatione summi honoris caput ipsum spei ac summae fiduciae Constantinopolitanis in canone Chalcedonensi repositum fuit. desperatissima igitur causa ipsorum est et prorsus insana petitio, cum ante omnia de primatu in universum orbem ne per somnium quidem Chalcedonensis canon cogitet; tum id ipsum quod agere voluit, ut sedem Constantinopolitanam ex quarto in secundum promoveret gradum, reclamante Romano pontifice irritum et effectum cassum manserit. ac licet temporibus Iustiniani seri successores Anatolii, quo iure quae iniuria, Alexandrino Antiochenoque patriarchis praepositi legantur in Novellis illius imperatoris, tamen id citra praeiudicium primatus Romanae sedi competentis factum manifeste declarat ipse Iustinianus in suo codice l. *cognoscere*, ubi de Romano pontifice loquitur his verbis: *nec enim patimur ut quidquam eorum quae ad ecclesiasticum pertinent statum, non etiam ad eiusdem referatur Beatitudinem, cum ea sit caput omnium sanctissimorum dei sacerdotum.* haec ille; ad quae sic annotat, alioqui expertus Romanae communionis, Hugo Grotius, in Sparsione Florum p. 814: *haec perpetua fuit piorum principum sententia ad tuendam ecclesiae unitatem perquam necessaria. idem dicunt Valentinianus et Placidia in Actis ante concilium Chalcedonense, iudices a Martiano dati, et ipsa synodus Chalcedonensis 4 act. 16. adde Novellam 131.* quare aliam suae auctoritatis independentis Constantinopolitanam confirmationem quaerant. nam haec quidem qua se una niti fateantur, e canone Chalcedonensi, palam οἴχεται, ne ipsis quidem (tanta vis veritatis est), etiam postquam Photiano schismate frontem perfricauerunt, dissimulare interdum valentibus. quid enim aliud indicat id quod superius hoc ipso est capite narratum, congregatam sub Iosanne Duca imperatore Graecorum synodum decrevisse legationem ad papam, qua functi re ipsa sint episcopi duo, Sardensis Andronicus et Cysicenus Georgius, per quam profiterentur se paratos obsequi pontifici Romano eiusque in sacra

liturgia mentionem rite facere, si is societatem abrumperet cum Latinis urbem Constantinopolim tenentibus etc. neque enim, dum hoc pollicebantur, novum ius se conferre Romano antietiti putabant, sed vetus et ab ultima firmatum antiquitate agnoscere. quid aliud demonstrat quod p. 214 v. 3 Michaël Palaologus Augustus ad synodum Graecorum antistitum perorans, ubi esset questus de duritie canonibus damnata patriarchae Arsenii negantis sibi poenitenti reconciliationem, tanquam ex doctrina quae in confesso apud omnes esset, ait *tempus esse procidendi ad pedes papae Romae sedentis, et ab eo suppliciter petendi salutare peccati remedium.* nisi certam et nemini dubitabile ius esse, si quando Constantinopolitanus patriarcha a regula disciplinae veteris deflexerit, provocandi ad pontificem Romanum et ab eo rite petendi sumendique quae iniuste a Constantinopolitano sint negata. non igitur legitima possessio haec fuit, sed iniquissima usurpatio *auctoritatis independentis*, quam se tenere ad extre- P 466 mum velle hic schismatici testantur. sed qui ex ipsis aut eorum posteris postea resipuerunt, eam abdicarunt, ut professi deinde sunt in concilio Florentino sess. 25 p. 516 ed. Reg. his verbis: *περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα ὁμολογοῦμεν αὐτὸν ἄκρον ἀρχιερεῖα καὶ ἐπίτροπον καὶ τοποτηρητὴν καὶ βικάριον τοῦ Χριστοῦ, ποιμένα τε καὶ διδάσκαλον πάντων Χριστιανῶν, ἰθύνειν τε καὶ κυβερνᾶν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.* *de primatu papae confitemur ipsum summum pontificem et dispensatorem, et locum tenentem ac vicarium Christi, pastoremque et doctorem omnium Christianorum, regere ac gubernare ecclesiam dei.* cum quo ipsis permissum est, dissimulante propter bonum pacis ecclesia, ut suum Constantinopolitanum patriarcham Alexandrino praeponerent, prout ibidem statim addunt: *σωζομένων τῶν προνομίων καὶ τῶν δικαίων τῶν πατριαρχῶν τῆς ἀνατολῆς, τὸν Κωνσταντινουπόλεως δευτέρου εἶναι μετὰ τὸν πάπαν, εἶτα τὸν Ἀλεξανδρῆας* etc. *salvis privilegiis et iuribus patriarcharum Orientis, ut Constantinopolitanus secundus sit a papa, deinde Alexandrinus* etc.

v. 12. *cauponum et illiberalis sortis homuncionum.* idiotas Latinos et prae se viles superciliosissimi et fastu inani turgidi schismatici habebant, ideoque illis quamvis manifesto iure debitam subiectionem negant, immane quantum a Christiana humilitate abhorrentes, quae piscatores ab initio philosophis praestulit. sed istam superbiam fusta ultio excepit, ut qui subiecti apostolicis Christi vicariis contumaciter spreverint, tyrannis barbaris miserime nunc serviant.

p. 366 v. 18. *quia contingebat frequenti pontificum morte alios ex aliis papas fieri.* vere hoc dictum, nam per haec tempora βραχυβιῶτεροι, ut sic loquer, quam fere alias Romani pontifices fuere, siquidem Alexander IV sex tantum annos vixit, Urbanus vero IV tres, nec multo plus Clemens IV, Gregorius X

tres cum dimidio, Innocentius V. quatuor mensibus, Hadrianus V. sequimense non toto, Ioannes XXI. novem mensibus, Nicolaus III. non totis tribus annis. sed et in hoc erat aliquid quo Graeci agnoscere possent meliorem ecclesiae conditionem ac statum apud Latinos quam apud ipsos. etenim cum non minus fere crebras patriarcharum mutationes Constantinopoli contingeret fieri quam paparum Romae, discrimen erat tamen, quod papae mortis necessitate mutabantur, patriarchae Constantinopolitani arbitrio imperatoris amovebantur et subrogabantur. itaque paucis huius principatus annis Arsenius primo, dein Nicephorus, tum denuo Arsenius, mox hoc relegato Germanus, hoc detruso Iosephus, post istum depositum Veccus fuerunt patriarchae. ut fere non minus Michaëli Palaeologo conveniat, quod Ephraemius in catalogo patriarcharum Constantinopolitarum de Isaacio Angelo scripsit:

ἐκκλησίας ἴδιμα κωνσταντινῶν φύρων,
ὃν μὲν καθιστάς πατριαρχῶν ἐς θρόνον,
ὃν δ' ἐξάγων αὖ, καὶ μόνῃ προαιρέσει.

p. 372 v. 7. *attentatae additionis ad symbolum.* magnopere se ostentant in hac passim historia schismatici Graeci ex hoc loco, quasi, quidquid de dogmate processionis Spiritus Sancti ex patre pariter ac filio statuatur, fugere Latini nequeant quin saltem temeritatis manifestae teneantur, quod symbolo Constantinopolitano vocem *filioque* non dubitaverint adiungere. quare necessarium existimo demonstrare, quod clare me facturum spero, nullam in hoc temeritatem fuisse. id, ni fallor, assequar duobus capitibus tractandis, quorum prius *historiam et factum*, alterum *ius facti*, rationes scilicet ob quas Latini id citra ullam iustam reprehensionem agere potuerunt, dilucide ac breviter exponet.

Historia eius additionis sic se habet. cum exortis post Ariana P 467 tempora novis haeresibus Eunomii Macedonii et aliorum S. Spiritus divinitatem oppugnantium, quasi ex eo, quod de filio solo diserte fuisset in magna synodo Nicaena definitum consubstantialem eum patri esse, de Spiritu Sancto sequeretur, minime illum a patre procedere, celebratum est Constantinopoli concilium generale secundum, indictum a Damaso papa, convocatum a Theodosio seniore Augusto, in quod convenerunt centum quinquaginta episcopi anno Christi 381. ibi damnata Pneumatomachorum blasphemiam, visum est patribus apponendum aliquid Nicaeno symbolo, quod istam deinceps haeresim perimeret. haec igitur verba ei adiuncta tunc sunt: *et in Spiritum Sanctum dominum et vivificantem, qui ex patre procedit, qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per prophetas.* satis hoc visum ad praesentem usum. sed cum insanire nihilominus Eunomiani pergerent, sequi ex statuto dogmate filium filii Spiritus

tum Sanctum esse cavillantes; quod autem satis constaret unicum esse consubstantiali patri filium, Spiritum Sanctum, qui filii filius esset, a divinitatis participatione removendum et ad creaturarum classem submovendum omnino esse: quidam ut isti argumentationi occurrerent, negare coeperunt Spiritum a filio procedere, sic, ut ipsis videbatur, plausibilis reiecturi Eunomianum sophisma, recitatum a S. Basilio in opere contra Eunomium his verbis: *ἀλλὰ λέγεις· εἰ θεοῦ μὲν εἰκὼν ὁ υἱὸς υἱοῦ δὲ τὸ πνεῦμα, καὶ εἰ θεοῦ μὲν λόγος ὁ υἱός, ἕημα δὲ υἱοῦ τὸ πνεῦμα, διὰ τὴ μὴ υἱὸς υἱοῦ τὸ πνεῦμα εἰρηται; τούτῳ γὰρ ἰσχυροτάτῳ πρὸς ἀσέβειαν ἐκρήσω. ἡ γὰρ υἱὸν ἢ κτίσμα καλεῖσθαι νοσῖν, καὶ ὅτι μὴ υἱὸς ἀνόμασται, διὰ τοῦτο κτίσμα εἶναι βλασφημεῖς.* verum advereus hanc imperitissimam responsionem reclamaverunt, praesertim in Occidente, Catholici, utrumque iuxta orthodoxum canonem ex aequo profitendum affirmantes, et procedere Sanctum Spiritum ex patre simul et filio, et tamen eum nec patris nec filii filium esse. ac perseverantibus Graecis quibusdam in negando Sanctum Spiritum a filio procedere, et in sui erroris confirmationem symbolum Constantinopolitanum rapientibus, in quo solum diceretur Spiritum ex patre procedere, theologi passim orthodoxi, praesertim Romae ac per provincias Latini ritus, contestabantur ita dici in Constantinopolitano symbolo Spiritum a patre procedere, ut non excludatur consortium filii, cui pater omnia sua communicet praeter esse patrem, ac consequenter spirationem quoque activam conferat, qua ille fiat secum unum Spiritus Sancti principium; quare cum Sanctus Spiritus a patre non quomocumque sed per filium, ut patres quidam Graeci loquerentur, procedat, vere et ad auctorem sensum explicari Constantinopolitanum symbolum, quo loco ait Spiritum Sanctum a patre procedere, adiungendo eum a filio quoque produci. ferventibus hisce dissidiis per hunc modum, addi coepit symbolo a Latinis verbum *filioque*, voce tantum tenus, in disputationibus de isto dogmate. eoque pertinere arbitror, quod Iosephus episcopus Methonensis in libro contra Marcum Ephesium testatur, auctorem laudans Aristinum historicum, mox a secunda generali synodo, iam tum tempore Damasi papae, additamentum vocis *filioque* non modo a Latinis factum sed a Graecis quoque orthodoxis fuisse comprobatum; quippe conscius eam veram fuisse Constantinopolitanorum patrum symboli auctorem sententiam.

Res in eo statu mansisse videtur per annos fere 400 usque ad tempora secundae Nicaenae synodi, quae fuit generalis septima, anno Christi 787 celebrata. tunc enim primum ex verbis in scripta promota est additio, siquidem eius oecumenicae sacrae synodi actione 7 recitatum extat Constantinopolitanum symbolum his plane verbis: *credo in Spiritum Sanctum . . . qui ex patre et ex filio procedit.* Graece *ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορευού-*

μενον. scio Graecos in Florentino concilio sess. 6 contra hoc excepisse, codices eorum antiquos continentes acta Nicaenae 2 synodi symbolum sine additione illorum verborum καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ et ex filio exhibere. sed iis; ut ibidem refertur, tunc Latini re-
P 468 sponderunt habere se antiquum Graecum codicem, in quo additio manifeste compareret, sicut et in interpretationibus Latinis iam olim editis eius sacrae synodi. verba ipsorum Graecorum hoc quod dico testantium haec sunt sess. 6 concil. Florent. tom. 32 ed. Reg. p. 84. τούτου τοῦ ὄρου ἐβδόμης συνόδου παρ' ἡμῶν ἀναγνωσκομένου, προεκομίσθη παρὰ Λατίνων βιβλίον ἕτερον παλαιὸν γεγραμμένον, τὸν αὐτὸν ὄρον τῆς συνόδου ταύτης περιέχον, ἐν ᾧ εὗρέθη προσκειμένον ἐν τῇ θεολογίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἰς τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ. et addit Graecos illum suae linguae codicem cum admiratione spectasse, et probum specie manusque perantiquae reperisse. eodemque de re p. deinde 86 referuntur Iuliani cardinalis verba haec ad imperatorem Graecorum: γαληνότετε βασιλεῦ· τὸ προκομισθὲν παρ' ἡμῶν σύμβολον ἐν τῇ ἐβδόμῃ συνόδῳ ἔσται ἐν βιβλίῳ παλαιότατο, καὶ ἀδύνατον ὑπονοῆσαι γενέσθαι τινα ἐνλλαγὴν ἐν αὐτῷ. ἔχομεν δὲ ἱστορικῶν ἀνδρῶν παλαιῶν καὶ σοφῶν, γηγραφέα περὶ πολλῶν ἄλλων, καὶ δὴ καὶ περὶ τούτου διεληφῶσα ὅτι τὸ σύμβολον οὕτως ἐξετέθη καὶ ἀνεγνώσθη παρὰ τῆς ἐβδόμης συνόδου. serenissime imperator: prolatum a nobis symbolum in septima synodo est in libro antiquissimo, nec cogitari aut excipium fundamento potest alteratum aut corruptum id exemplar fuisse. habemus autem historicum, priscum hominem et sapientem, qui cum de aliis plurimis scripsit, tum de hoc propria de quo nunc agitur, affirmavit symbolum sic expositum et lectum apud septimam fuisse synodum. ex his habemus satis certo constare Nicaenam secundam synodum generalem septimam, revera disertam professionem processionis Sancti Spiritus ex filio Constantropolitano symbolo addidisse, utcumque Graeci quidam codicibus corrupendis eius rei famam obruere sint conati. quare Latini deinceps synodi oecumenicae auctoritate freti, non solum ut antea voce tenuis, sed scripto iam quoque vocabulum filioque symbolo inserere potuerunt. nondum tamen audebant symbolum cum ista additione inter sacra canere; qui restabat tum adhuc in istius additionis progressu gradus tertius. Romani pontifices cum et constare de dogmate processionis S. Spiritus ex filio viderent, et symbolum ipsum habentem diserta eius rei professione auctum, palam propositum a generali synodo, minus necessarium putabant id addi cantato in ecclesia symbolo, quod satis aliunde in eo intelligi confidebant. extat istius eorum tali de re iudicii monumentum illustre in primis, quod hic recitari e re puto. anno Christi 809 celebrata est Aquisgrani praesente imperatore Carolo Magno frequens synodus Gallicanorum

petrum; qui accurate disputata contra Graecos controversia de processione Spiritus Sancti, cum de re ipsa ut oportuit definirunt, certissime tenendum produci Spiritum Sanctum a filio quoque, tum ut contrarium errorem pertinacia Graecorum late graesentem eliderent, petendum a pontifice censuerunt ut symbolum, cum additione vocis *filioque* cantari in ecclesia iuberet. pervenerunt ad Leonem Tertium legati hoc postulantes a synodo et imperatore missi. quibus Leo respondit, quod ad dogma quidem attineret: *ita sentio, ita teneo, ita cum his auctoribus et sacrae Scripturae auctoritatibus. si quis aliter de hac re sentire et tenere voluerit, defendo; et nisi conversus fuerit et secundum hunc sensum tenere voluerit, contraria sentientem funditus abiicio*, quod autem de iubendo cantari in ecclesia simbolo cum additione *filioque* rogabatur, negavit sibi videri concedendum. et instantibus legatis per haec ipsa verba: *si sciret paternitas tua quantam sunt hodie millia id scientium quia cantatur, qui nunquam scituri essent nisi cantaretur, fortasse nobiscum teneres, et id tuo etiam consensu ut cantaretur acquiesceres*: respondit Leo: *interim assentio. verum tamen quaeso responde mihi. num universa huiusmodi fidei mystica sacramenta, quae symbolo non continentur, sine quibus quisque, qui ad hoc pertingere potest, Catholicus esse non potest, symbolis inserenda, et propter compendium minus intelligentium, ut cuique libuerit, addenda sunt?* aliquanto post legati sic aiunt: *ergo ut video, illud a Vestra paternitate decernitur, ut primo illud de quo quaestio agitur, de saepe fato symbolo (quod nempe legitur in ecclesia) tollatur, et tunc demum a quolibet licite et libere, sive cantando sive tradendo, discatur et doceatur (extra cantum videlicet ecclesiasticum, qui inter sacra fit). ad quae papa reposuit: ita procul dubio a nostra parte decernitur; ita quoque ut a vestra assentiatur, a nobis omnimodis suadetur.* haec ex actis illius Aquigranensis concilii, a Sirmondo tom. 2 conciliorum Galliae editis, descripsimus. in quibus observari operae pretium sit, usurpari quidem ism tum in Gallia coeptum ut symbolum cum additione vocabuli *filioque* in ecclesiis inter sacra caneretur. id enim innuant illa verba legatorum: *si sciret paternitas tua quantam sunt hodie millia id scientium quia cantatur.* sed hunc morem a Romano pontifice nondum tunc fuisse approbatum ipsi qui usurpabant norant, dum eius approbationem petunt. et quidem hic pontifex Leo III adeo fuit in hoc proposito fixus, ut, quod Petrus Lombardus l. 1 Sententiarum dist. 11 testatur, transcriptum symboli sine additione *filioque*, quale nimirum in missa cantari omnino volebat, reliquerit in tabula argentea post altare Beati Pauli.

Perventum tamen aliquando ad itum tertium progressus in additionis negotio gradum fuisse manifestum est, ut nimirum,

etiam approbante pontifice Romano, symbolum cum additione *filioque* inter sacra caneretur. a quo autem id primum pontifice fuerit admissum, incertum est. Nicolaum et Adrianum quidam nominant. sed Andreas Rhodius causam Latinorum agens in concilio Florentino de utroque negat, quomiam neutrum eo nomine Photius accusaverit, neutiquam de re tali, si esset vera, taciturus. addit idem Andreas conc. Flor. sess. 7 p. 122 ed. Reg. ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἠναγκάσθη βλέπουσα τὸν ἐπιχείμενον μὴ ἐκινδύνον· ἐψάλλετο γὰρ ἤδη ἐν ταῖς Γαλλίαις καὶ Ἰσπανίαις. ὥστε ἤρρεσεν ἐκείνῳ τῷ ἄκρῳ ἀρχιερεῖ, μετὰ συνειδητῶν πολλῶν πατέρων δυτικῶν τῶν γενομένων οὐ μικροῦ ἀξιώματος ἢ ὀλίγου ἀριθμοῦ, ἀναπτύξαι ἐκείνο ὃ λέγομεν, καὶ ὡς ἐν τῷ συμβόλῳ φάλλομεν. *coacta est ecclesia Romana (admittere ut caneretur symbolum cum additione filioque) cum magnum videret impendere periculum: iam enim canebatur in Gallis et Hispaniis. quare placuit summo illi pontifici, cum multorum Occidentium patrum consensu, qui nec dignitate tenues nec modici erant numero, illud explicare quod dicimus et sicut in symbolo canimus.* hoc est, decernere ut deinceps vox *filioque* symbolo in ecclesia cantato adderetur. quis fuerit iste summus pontifex non indicatus hic nominatim, adhuc investigandum superest. Baronius ad annum Christi 888 (p. 596 ed. Rom. anni 1602) refert in sua bibliotheca Vallicellana asservari volumen antiquum Graeci auctoris Anonymi, qui distincte affirmat additionem vocis *filioque* ad symbolum quod canitur in ecclesia, primum admissam et decretam a Christophoro papa.

Hic Christophorus, ut idem Baronius alibi docet, Romanam sedem invasit anno Christi 907, deiecto ex ea et detruso in carcerem Leone V, eamque per sex menses tenuit. post quos expulso et in vincula coniecto Christophoro Sergius III iterum apostolicum thronum insedit, in eoque perstitit usque ad mortem suam, quae contigit triennio post, anno Christi 910. mihi non videtur inverisimile Andream Rhodium Graecum hominem eiusdem istius Graeci commentarii, cuius exemplar habuit Baronius, notitiam habuisse; adeoque memorem quid ibi legisset, ea quae descripsimus in concilio dixisse. abstinuisse autem a mentione distinctiori papae Christophori, vel quod putaret scriptorem illum Graecum in eo errasse, confundendo eum cum suo successore aut potius expulsore Sergio; vel quod utriusque istorum tam maculosa vita, tam foeda memoria esset, ut in consensu tam gravi, cui praesertim interessent multi parum aequi Romanae ecclesiae, illa infelicitissimorum eius temporum probra refricare memorando non duceret opportunum. recitat idem Baronius ad annum Christi nongentesimum nonum, qui fuit secundus Sergii III, concilium celebratum in pago sive provincia Suessionensi, in loco Troasie dicto, praesidente Herveo archiepiscopo Rhemensi,

anno, ut ibi in fronte scribitur, *dominicae incarnationis nongentesimo nono, indictione duodecima, sexto kalendas mensis Iulii*. P 470
 in quo praesidens synodo archiepiscopus post multa quae proponit alia ibi tractanda, hoc quoque de controversia processionis Spiritus Sancti memorat, his verbis: *sane quia innotuit nobis sancta sedes apostolica adhuc errores et blasphemias cuiusdam vigere Photii in patribus Orientis, in Spiritum Sanctum, quod non a filio, nisi tantum ex patre procedat, blasphemantis, hortamur vestram fraternitatem ut una mecum, secundum admonitionem domini Romanae sedis praesidis, singuli nostrum perspectis patrum Catholicorum sententiis, de divinae Scripturae pharetris acutas proferamus sagittas, potentes ad conficiendam belluam monstri renascentis et ad terebrandum caput nequissimi serpentis.* haec ibi; quae Baronius descripsit ex codice Antonii Augustini, accepto ex bibliotheca S. Remigii Rhemensis. ex his licet suspicari, increbrescentibus per Hispanias et Gallias disputationibus de dogmate processionis Spiritus Sancti ex patre simul et filio, consultam de more sedem apostolicam mandasse inquisitionem in synodiis provincialibus de ista quaestione fieri; ac perlati postea, ut est verisimile, patrum votis, damnatam haeresim Graecorum, et ad eam extirpandam, prout patres etiam Aquisgranenses iudicaverant, utile iudicantium addi symbolo in ecclesiis cantato vocem *filioque*, annuisse denique Romanum pontificem, *cum magnum videret impendere periculum*, ut loquitur Andreas, et multi magnae auctoritatis Occidentales patres id necessarium iudicarent. et ita deinceps communi decreto per totum Occidentem symbolum cum additione *filioque* in missa cantatum; aut potius cum id antea per Galliam et Hispaniam voluntaria ecclesiarum et episcoporum devotione usurparetur, assensu denique Romani pontificis est firmatum.

Dedimus hactenus historiam additionis vocis *filioque* ad Constantinopolitanum symbolum, articulis temporum et progressionis gradibus distinctam; ex cuius vel simplici expositione confido apparere innocentiam et aequitatem eius facti, ut paene potuerim lucrifacere operam secundi ex propositis capituli tractandi, quo sum pollicitus demonstraturum me iustis et idoneis de causis istam esse a Latinis additionem factam. nam primum quidem additionis modum et gradum, quo magistri et theologi Catholici allegatum in praesidium erroris a negantibus Sanctum Spiritum a filio procedere testimonium Constantinopolitani symboli, patris solius in productione S. Spiritus disertam mentionem facientis, sic explicabant ut filium cum patre conspirantem intelligi oportere contenderent, ac sic voce tenus vocem *filioque* symbolo adderent, quis iure possit reprehendere, cum ea non tam additio quam expositio fuerit, rem proferens illic absconditam, non intrudens aliunde importatam? Andreas episcopi Rhodi

hac ipsa de re in concilio Florentino sess. 6 disputantis probatus eius sacrae synodi assensu syllogismus huc facit: οὐδεμία ἐκθεσις, ἀνάπτυξις ἢ σαφήνιά τινος ἐπιστήμης ἢ μαθήματος φηθείη ἂν προσθήκη. ἀλλὰ τὸ ἐκ τοῦ υἱοῦ λεγόμενον ἐν τῷ συμβόλῳ ἐμπειρέζεται τῇ καὶ τοῦ πατρὸς φωνῇ, ἐξηγήσις δὲν αὐτοῦ καὶ ἀνάπτυξις. οὐκ ἄρα ἐστὶ προσθήκη. *nulla expositio, explicatio aut declaratio doctrinae cuiuspiam aut dogmatis recte vocetur additio. atqui vox filioque verbo tenus adiuncta symbolo iam prius in eo continebatur, latens et subintellecta in ipsa mentione patris; cuius abstrusi sensus haec tantum enarratio et explicatio est. non est igitur additio.* scio Graecos schismaticos contra excipere, vetitum esse nominatim apponere quidquam symbolo etiam expositionis causa. sed eos submovet idem Andreas Rhodius diserte negans id unquam fuisse prohibitum. verba eius haec sunt concil. Florent. sess. 7 p. 107 tomi 32 Conciliorum ed. Reg. ἀφ' οὗ ἐπιταί ὅτι ἡνίκα συμπρασανθῆ τὸ σύμβολον, καὶ κωλύεται τὸ προσθεῖναι, νοεῖται ὅσον πρὸς τὸν νοῦν καὶ πρὸς ἕτεραν διάνοιαν ὅσον δὲ πρὸς διασάφησιν, οὐδέποτε ἢ ἐκκλησία τοῦτο ἐκαίωκε. *unde sequitur prohibitionem addendi, quae consummato iam symbolo est apposita, intelligendam esse de additione novi sensus diversaeque sententiae: nam additionem quae ad meram declarationem pertinet, nunquam prohibuit ecclesia.*

P 471 Secundus additionis gradus auctoritate synodi Nicaenae secundae, generalis septimae factus apologia non indiget. quotus enim quisque non sentit nihil minus iuris oecumenico concilio Nicaeno secundo fuisse declarandi aliquid in symbolo Constantinopolitani oecumenici secundi, quam ipsi Constantinopolitano secundo fuerat apponendi verba quaedam symbolo prius edito a Nicaena prima generali magna synodo? apposita vero iam symbolo per generalem synodum voce *filioque*, quin illam cantare quoque inter sacra continuo potuerit citra reprehensionem ullam ecclesia Romana, dubitare nemo poterit qui reputet nullam fingi probabilem rationem posse, cur symbolum a Constantinopolitana secunda generali editum synodo recte in cantum ecclesiasticum sit receptum; idem symbolum auctiori et explicatori editione vulgatum a Nicaena secunda generali septima synodo, nefas fuerit ecclesiasticis aptari modulis, et in choro, dum sacra peraguntur, audiri. dicent fortasse genus mendacii fuisse symbolum quasi a Constantinopolitanis secundae synodi patribus editum cantare, cum additamento tanto posterius illi a septima generali synodo inserto, ex quo non iam amplius id secundae synodi symbolum esset, sed aliud septimae. respondeo: si multa verba a secunda generali synodo symbolo Nicaenae primae generalis addita non obstitissent quominus id symbolum Nicaenum vocari perseveraret, cur unius quadriasyllabae voculae additio impediet ne vere idem symbolum Constantinopolitanum ut antea possit dici? Nicaeno symbolo

Constantinopolitanum centum quinquaginta patres adiunxerunt, post illa verba *credo in Spiritum Sanctum*, haec dominum et vivificantem, qui ex patre procedit, qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per prophetas. et tamen symbolum sic auctum Nicaenum nihilominus deinceps Catholicici dixerunt. Durandus in Rationali Divin. Offic. l. 4 c. 25, postquam apostolicum et Athanasianum symbola memorasset, subiungit: *tertium est Nicaenum, quod Damasus papa ex constitutione universalis synodi apud Constantinopolim celebratae instituit.* similiter Magister Sententiarum l. 1 dist. 11 et Alexander Alensis par. 3 quaest. 69 membro 5 symbolum quod in missa cantatur Nicaenum ac Nicaenorum patrum vocant. huius ratio est quod additio Constantinopolitanorum patrum nihil novum intulit Nicaeno symbolo, sed quaedam quae in eo latebant explicatius protulit. hoc affirmat S. Gregorius Nazianzenus, unus e 150 Constantinopolitanis patribus, scribens ad Cleonidum: *ἡμῖς, inquit, τῆς κατὰ Νικαίων πίστεως τῶν ὁγλῶν πατέρων τῶν ἐκείως συνελθόντων ἐπι παθαιρέσει τῆς Ἀρειανικῆς αἰρέσεως οὐδὲν οὔτε προσημήσαμεν ποτε οὔτε προσημῶν δυνάμεθα, ἀλλ' ἐκείνης ἕσμεν πίστεως συν θεῶ καὶ ἰσοῦμεθα.* tantum addit se cum suis in illa sacra synodo collegis articulatus exposuisse, quae minus sufficienter, habita ratione deinde subortarum haeresum, de Sancto Spiritu declarata a Nicaenis fuerant, προσδιαφθερόντας τὸ ἑλλειπῶς εἰρημένον περὶ τοῦ ὁγλου πνεύματος. in quae Nazianzemi verba scholiastes eius Elias sic recte commentatur. τῷ μὲν σώματι τῶν λέξεων παρελλείπετο, τῇ δὲ ψυχῇ (λέγει δὴ τὰ τῶν νοημάτων) οὐδαμῶς. διὸ καὶ ὁ ἅγιος οὐ τὸ παραλιλιμμένον ἀλλὰ τὸ ἑλλειπῶς εἰρημένον τοῦ σώματος λέγει διαφθερῶν ἦτοι ἐξακριβοῦν καὶ διαμορφῶν. haec ille; quibus significat non sensibus aut quasi animae symboli Nicaeni defuisse aliquid, dicere Gregorium theologum, sed sono verborum ac veluti corpori etc. unde sequitur additionem identitati non obstare. idem nunc pari iure dicimus. quam voculam Nicaena secunda synodus generalis septima symbolo a Constantinopolitana generali secunda edito addidit, ea cum extranea non fuerit, sed ex visceribus ipsius symboli doctrinae ac Constantinopolitanorum patrum sententiae eruta, non facit ut post huius epenthesim symbolum aliud diversum id debeat censerī. nullum ergo fuerit mendacium, id Constantinopolitanum ut antea vocare. quod vero ecclesiae Galliae et Hispaniae cantare symbolum in sacro cum additione *filioque* per se instituerunt, id nimirum sibi licere credidere, postquam ista additio per generalem septimam synodum comprobata et usurpata fuerat. unde, ut superius vidimus, Leo Tertius pontifex id factum non ut nefarium damnavit, sed tantum ut ab eo desisterent P 472 suavit propter causam quam ibi commemorat. sed illa Romani pontificis moderatio, ut tunc fuit laudabilis, sic postea per Grae-

Georgius Pachymeres l.

corum schisma haeresi cumulantium pervicaciam evasit intempestiva. etenim illi abstinere a cantu symboli cum additione *filioque* pro signo profitentium suam de processione Spiritus Sancti ex patre solo haeresim habebant. sic Photius Leonem Tertium tanquam sibi consentientem in ista blasphemia laudat, quod nimirum ille nolisset cantari symbolum cum additamento *filioque*. coacti ergo vere sunt, ut loquitur Andreas Rhodius superius relatus, Romani pontifices cantari iubere symbolum tali additione auctum, iusto metu gravis scandali, tum apud Latinos, quorum ecclesiae pleraeque iam ultro cantum illum usurparant, tum apud Graecos, qui eius rei omissionem in erroris sui patrocinium traherant. et tamen vel sic coacti temperarunt Graecos ipsos adigere ad id symbolum cum pari additione in ecclesia cantandum. licet non deessent fervidiores, qui id Graecis iniungi suaderent. contra quos videtur Ioannes Parastron, missus Constantinopolim a Gregorio X, ille verba a Pachymere hoc capite recitata protulisse; per quae suadere studet Italis *ut dimisso amotoque additionis ad symbolum* (a Graecis videlicet exigendae) *scandalo, cum fratribus, quos viderent palam Graecis conciliari, vera ita demum coalitura pace, vellent.* uti et vicissim Graecos mox ipsos hortatur ad admittendas et satis accipiendas excusationes quas Latini allegarent pro additamento ad symbolum, hoc est pro eo quod symbolum voce *filioque* auctum in suis ecclesiis cantarent, prout iustis et necessariis de causis maiores ipsorum id instituisent. praestitisse mihi videor quod promiseram, et satis evicisse nullam in facto additionis vocis *filioque* ad Constantinopolitanum symbolum temeritatem Latinorum posse notari, sed summam potius et Romani pontificis et ecclesiarum Occidentis apparere cum fundatissima ratione moderationem ac sapientiam, in necessitate obsistendi grassanti haeresi temperantium tamen id a Graecis exigere, quo illos exasperandos et quadam exprobratione praeteriti erroris confundendos intelligebant, et ista benigna accommodatione studentium eos ad unanimam ecclesiarum alicere concordiam.

p. 390 v. 17. τὸ πρὸς τὸν Ἀβραάμ τοῦ Θεοῦ. aliquid quodammodo simile dictum Abraamo a deo reperitur Genes. 12 2: *benedicam benedicientibus tibi* etc. caeterum verba, ut hic iacent, potius sumpta videntur ex Genes. 27 29: *qui benedixerit tibi, sit ipse benedictus, qui maledixerit tibi, maledictionibus repleatur.* sed haec non dicuntur a deo Abraamo, sed ab Isaaco Iacobo, ut forte hoc sit *μνημονικὸν σφάλμα* Pachymeris.

c. 20. Quando contigerit hoc capite narrata incomitatio rhetoris ecclesiae Holoboni ostendemus infra in Chronologicis l. 3 harum Observationum c. 5 n. 6. nunc occasionem non omittem demonstrandi Vaticanum paraphrastem nequaquam ipsum

fuisse Pachymereni, qui aliam quasi editionem sui operis commutans plurima vulgaverit; id quod virum doctissimum suspicatum video. si enim is ipse esset, non ita manifeste a se ipso dissensisset, ut hic facit. cum enim in nostris optimis B et A codd. Pachymeres hoc loco habeat *πλήν οὐκ ἐπὶ τούτου τοῦ καιροῦ γεγονός ἀλλὰ πρότερον*, paraphrastes sic hunc locum effert *πρότερον μὲν συμβάν μετὰ τὸ ἐξορισθῆναι πατριάρχην Ἀρσένιον*. ita illa. et mox ut sibi cohaereat, ubi conventus est mentio habiti congregatis episcopis cum patriarcha, imperatore praesente, Vatica- P 473
nus patriarchem tunc fuisse Germanum disertè tradit contra manifestam Pachymeris sententiam, qui nihil omnino de conciliationis ecclesiarum negotio tractatum, quamdiu patriarchatum tenuit Germanus, tradit. nec potest esse dubium quin patriarcha illic tacite indicatus nomine Iosephus fuerit; sub quo demum tractatio concordiae ecclesiarum moveri coepta est. et quidem Iosepho patriarchatum gerere incipiente nondum fuisse deformatum infami supplicio Holobolum, manifeste patet ex cap. huius libri 12, quo narratur imperatorem urasisse patriarcham (Iosephum videlicet) et quosdam ex clero ad assentiendum paci quam tractabat cum ecclesia Romana, suffragantibus in hoc ipsi archidiacono Meleteniota, Georgio Cyprio protapostolario, et hoc ipso Holobolo, quem inde patet nondum male multatum ab imperatore, quin etiam in gratia tunc apud eum fuisse, donec eam illo ipso conventu imprudentia sua perdidit. alibi etiam observavi scriptorem hunc a Pachymeris, quem interpolat, mens aberrare. sed hoc in specimen talium abunde sit hic memorasse.

p. 393 v. 5. *poenitere se prius actorum*. quid viderat Holobolus de novo ut mutaret sententiam, et ex probante consilium reconciliandarum ecclesiarum repente in eius paci adversarium mutaretur? nihil sane nisi se minus honorifice quam vellet tractatum ab Augusto; quam ille, ut putabat, contumeliam perseverentia in schismate et perversa ulcisci studuit. en quo spiritu Graeci schismatici ferrentur. non eos ratio, non auctoritas, non veritatis cura, sed ambitio et superbia privataeque rationes praecipitabant, ipso iis addicto historico satente. non ita Ioannis Vecchi ex adversario in fautorem Latinorum mutatio contigit superius c. 25 narrata, ille siquidem quoad putavit causam Graecorum veritate niti, modeste restitit imperatori usque ad perpersionem carceris, ubi vero per otium lectis patrum libris clare vidit potius ius esse Latinorum, statim agnitam veritatem est professus et constantissime defendit.

p. 394 v. 18. *intestinis ovium ipso adhuc fimo refertis impliciti onustique*. etsi hanc foedam traductionem damnatorum per urbem *καιρὸν θρῆλαβον* Pachymeres vocat, praecesserant tamen eius exempla Constantinopoli. vide Annam Comnenam, quid

ipsa simile viderit, referentem l. 12 Alexiadis p. 363 ed. Reg. ubi peculiariter in rem nostram notat eos qui hoc modo circumducebantur habuisse capita intestinis bouum oviumque quasi ad ridiculum ornatum cincta: τὰς δὲ κεφαλὰς, inquit, ἐντροσθίοις βῶων καὶ προβάτων ταινίας δίκην κοσμήσαντες. in optimo ms Puggiano, cum quo editam iam Alexiadem contuli et plus quam mille locis emendavi, legitur κατακοσμήσαντες.

p. 397 v. 13. πρὸς Μεθώνην γίνονται. sic contextus trium simul codicum: sed in Barberino supra Μεθώνην adscriptum in glossae modum Κορώνην legimus. hoc ab erudito lectore additum putamus ad praevertendam ambiguitatem, quae posset obici minus cautis a vocabulo Μεθώνης. isto enim nomine est urbs Thraciae apud Suidam et Stephanum; item alia Macedoniae in Magnesia, cuius meminere Thucydides, Strabo, Stephanus, Plinius etc. Methonen etiam in Thessalia memorat Hesychius, illam forte de qua Seneca choro actus 4 Troadum his versibus

*an frequens rursus levibus Methone,
quae sub Oetaeis latebrosa silvis etc.*

nulla porro harum in hunc locum quadrat: non enim protractos a Malea Laconiae promontorio Hellespontias ventus plenis velis per totam noctem impellens, quod hic dicitur, appellere retro potuit in Macedoniam aut Thraciam. est ergo haec Μεθώνη quam Pausanias Μοθώνην scribit, Messeniae urbs maritima in modico promontorio, cui adversum aliud angusto sinu diremptum Coronae P 474 insidet, alia urbs, cuius propterea mentionem opportune suggerit glossa non inutile ad determinandum de qua Methone hic agitur: nam in hanc non inverisimilis cursus a Malea fuit vento qui ab Hellesponto vehemens spiraret. hodie haec civitates nomen sive antiquum in mappis recentioribus obtinent, signatae vocabulis Modon et Coron. porro qui sinum Modonem inter et Coronam situm intrat, is ut Methonem sic et Coronam tenuisse dici potest, ut nihil glossator auctori contrarium alleverit.

p. 420 v. 11. cui Manueli nomen erat Zacharias filio. patet haec Manuelis et Zachariae vocabula praenomina fuisse hominum quibus commune foret Catanae gentis nomen. hoc enim dicendum necessario videtur, ut Pachymeres cum Gregora cumque Duca Michaelis nepote, cuius historiam vir doctissimus Ismael Bulialdus ante hos annos quindecim primus edidit, conveniat, si quidem illi ambo docent Michaëlem Palaeologum hunc nostrum concessisse Phocaeam Cataneis. ac Gregoras quidem sub initium libri 11 p. 239, agens de Catane Phocaeae principe, et cum Mitylenem tunc occupasse referens in eamque immigrasse, praesidio tamen valido Phocaeae relicto, statim subdit: κληρὸς δ' αὐτῶν περιελθὼν ἦν ἀπὸ προγόνων ἢ Φώκαια πρὸς τοῦ βασιλέως καὶ πέππου τοῦ βασιλέως σφισὶ δοθεῖσα ἐπιτροπῆς ἕνεκα καὶ χρημα-

των τινος πορισμοῦ. διὸ καὶ κατὰ χρόνους τακτοῦς οἱ τούτης ἐφο-
 ρεῖαν διαδεχόμενοι γράμμασι βασιλικοῖς ἀναγεύοντες αἰεὶ διετέλουν
 τὴν δόσιν τοῦ κλήρου etc. qudrum summa est, Catanem, qui sub
 Andronico iuniore princeps Phocaeae erat, eum principatum ob-
 tinuisse hereditario iure transmissum a suis maioribus, quibus
 illum imperator proavus Andronici iunioris (fuit is Michaël Pa-
 laeologus prior) certis legibus in feudum, ut loquuntur, conces-
 sisset. quare quoties in eo principatu filii patribus succederent,
 diploma imperatoris impetrare illos oportebat, quo in istius dyn-
 nastiae legitimam possessionem mitterentur. ita ibi Gregoras.
 Ducas autem c. 20 Hist. p. 89 ed. Reg. sic habet: *ἐν ταῖς ἡμέραις*
δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ πρώτως βασιλεύ-
σαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἤλθόν τινες Ἴταλοὶ αἰτοῦντες τὸ ὄρος
(agit de monte Phocidis) δοθῆναι αὐτοῖς, καὶ λαμβάνειν κατ' ἔ-
τος τὸ συμφωνηθέν. imperante Michaele Palaeologo, eo qui pri-
mus in domum Palaeologam imperium intulit, venerunt quidam
Itali petentes montem Phocaeae sibi dari sub pensatione annui
tributi. haec Ducas, qui quaequam hic non nominat istos Ita-
 los, paulo inferius tamen indicat eos e gente Catanae fuisse, dum
 scribit *ἦσαν δὲ οἱ φηθέντες τῆς πόλεως (γῆς Φωκαίας) κητόρες*
ἐκ τῶν Καναίων Γενουῖται, Ἀνδρέας καὶ Ἰάκωβος etc. erant
quidem memorati urbis novae Phocaeae domini e Cataneis Ge-
nuenses Andreas et Iacobus, posteri videlicet illorum aut illius
 qui cum Michaële Palaeologo priori de montis Phocaeae dominio
 transegerat. unde intelligitur hunc cuius meminit hoc loco Pa-
 chymeres, qui primus montem Phocidis beneficio imperatoris ob-
 tinuit, Mannuëlem Cataneam fuisse vocatum, filium Zachariae Ca-
 tanaeae sive Catanei. reperimus et Catelusios vocatos: nam qui
 multi in historiis citerioris aetatis Catalusiorum appellatione me-
 morantur, ex eadem cum Cataneis esse familia certo colligitur ex
 collatione variorum locorum Villanji, Laonici et aliorum histori-
 corum qui res quingentorum retro annorum scripto complexi sunt.
 nec nova res est mutari aliquid in nominibus magnarum domuum,
 cum olim sciamus Cloantos in Chuentios, Lamos in Lamias, Clau-
 sos in Claudios et Clodios, Hortensios etiam in Hortalos transisse,
 nullo id in argumentum trahente familiae diversae; ut omnittam
 similia plurima passim observata in memoria recentiorum adeoque
 hodie vigentium stirpium. non enim his immorari locus aut prae-
 scriptae brevitatis sinit modus, quem quidem iam excessisse me
 paululum sentio, scilicet officio elatum grati animi erga familiam
 nobilissimam, cuius vetera illustrissimaque extant erga meam pa-
 triam Galliam fidei benevolentiaeque non vulgaris monumenta.
 Rufus quippe, aliis Ruffinus, Cataneus, cognomento de Volta, P 475
 Philippi Augusti Galliae regis archithalassus fuit, et eum post ex-
 pugnatam Acconem deportavit in Apuliam, ut Rigordus docet in
 libro de Gestis Philippi Augusti p. 142. Salvator etiam Vitalis in

Chronico Corsicae tradit, in expeditione S. Ludovici qua cepit Pelusium, unum ex eadem stirpe Cataneorum de Volta inter duces exercitus fuisse. anno item Christi 1396, cum Genuensis res publica in gravi suo periculo necessarium censuisset subicere se imperio Caroli VI regis Galliae, missus ad illum communi consilio Damianus Cataneus summa prudentia parique felicitate negotium confecit, relato domum ex regia gratia titulo atque honore mareschalli Franciae. perseveravitque affectus in posteris non sine mutuae regum benevolentiae signis illustribus; quale fuit quod Ludovicus XII, solempni pompa Genuam invectus, villam Laurentii Catanei eius invitatu humanissime visit, delectatum se hospitio gratissime praeferens. quare in occasione legationum ad reges Franciae Catanei a Genuensibus plerumque, ut ibi gratiosi, legebantur. sic anno 1499 Christophorus, anno 1511 Thomas Catanei, anno 1513 alius item Cataneus, legati Genua in Galliam venisse reperiuntur.

v. 12. *aluminis fodinas.* quis hic labor esset et quantum ex eo lucrum, discimus ex Duca, qui domicilium se habuisse in ista nova Phocaea profitens, quae refert spectasse oculis creditur. *ἐν τῇ Φωκίδι τῇ κατὰ τὴν Ἰωνίαν ὄρος ἦν ἐν ᾧ μέταλλον στυπτηρίας ἐπάγει· καὶ ὁ λίθος ἅπας τῆς ἀκρωρείας πυρρῆ προσομιλήσας, εἶτα ὕδατι, ὡς ψάμμος γίνεται. τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην ψάμμον εἰς λέβητα βάλλοντες σὺν ὕδατι, καὶ κατὰζοντος οὐ τόσον, ἢ βληθεῖσα ψάμμος διαλύεται· καὶ τὸ μὲν κερῶν καὶ οὐσιῶδες αὐτῆς ἐν τῷ ζωμῷ μένον ὡς γάλα τυρώδες, τὸ κερῶν καὶ γῆδες αὐτῆς ἔξω ῥίπτουσιν ὡς ἀχρηστον· τὸν δὲ ζωμον εἰς σκαφὴς κενώσαντες ἀχρὶς ἡμερῶν τεσσάρων παραδρομὴν, εὐρίσκειται ἐν τοῖς ἀκροῖς τῶν ὑποδόχων ἀγγείων πεπαγομένος ὁ ζωμός καὶ ἐκείνων ἀγγείων ὁμοίως κρυστάλλῳ εἶτα.* hoc est ex versione Bulialdi: *in Phocide, quae Ioniae adiacet, mons erat metalli aluminis feras; cunctique lapides, qui in vertice montis, in ignem primum, postmodum in aquam missi in arenam comminuantur. haec ex istis lapidibus collecta in cacabum aqua mixta demittitur, ac ubi parum aqua iniecta ferbuit, arena liquefit. quod densum est eius, offae simile, ad modum lactis in caseum coagulati servatur: quod durum et terrestre, ut inutile abiicitur. offa vero illa in vasa diffusa per quatuor dies in eis subsidit; posteaque circa oras summam vasorum concreta splendensque ad instar crystalli reperitur* etc. satis enim haec sunt ad indicandum istius huius mercis causam Ducas mox memorat, quod alumen tincturibus necessarium sit. *ἔστι δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα θευασκοποιῖς.* quae confirmant id quod noster paulo inferius scribit: *inde siquidem vim inferre magnam illi (Genuenses) consueverant istius mercis (aluminis) vendibilis in primis, quoniam plurimus, prout hodieque cernitur, eius usus est in pannis e lana tenta colore va-*

rio succandia. his omnibus addo Cataeorum imperitantium Phocaeae mentionem etiam extare apud Cantacuzenum l. 2 c. 29 p. 290 ad. Reg. ubi eandem, ut apparet, rem narrans quam superius retulimus a Gregora, Mitylenes videlicet occupationem per Cataneos Phocaeae regulas factam, in eo videtur a Gregora discrepare, quod factum id Dominico Cataniae Andreae filio tribuit, non autem ipsi Andreae et Iacobo eius fratri. verba Cantacuzeni haec sunt: ἡγγέλλενο. ὅς Δομένικος ὁ Ἀνδρόβου τοῦ Κατανία, ὃς τῆς νῆας Φωκαίας ἤγαγε βασιλέως παραδόντος κατὰ χάριν, τοῦ πατρὸς αὐτῷ ἀποθανόντος κληρονόμος τῆς οὐσίας καταστάς, πλούσιος δὲ ἦν, ταῖς χρημασί φουσηθεῖς Λεσβὸν διανοηθεῖν Ῥωμαίων ἀπελόμενος ἰδίαν ἱκανῶ περιποιήσασθαι ἡγεμονίαν etc. quae ibi pergit narrare, quibus egregie confirmantur quae de Phocaeae dominis beneficio imperatorum Palaeologorum Cataneis diximus, necessario ad supplendam in hoc loco nostrae historiae ἀποσιώπησιν P 476

p. 421 v. 14. Vocem ἐνοικενασάμενοι ex margine in contextum intuli, expuncto νησάμενοι, verbo nihili.

p. 429 c. 2. Quae hoc cap. narrantur de Maria regina Bulgariae in avunculum imperatorem, odio pacis ecclesiarum ab eo procuratae, concitare Sultanem Syriae conante, facile ostendunt pravum schismaticorum animum; uti et quae capite sequenti, et deinceps narrantur, quam crudelis impia facinorosa haec mulier fuerit demonstrant; quare illa protectrica schismatici rebelles gloriantur licet, digna patella operculo.

p. 436 c. 5. Quae hic narrat Pachymeres, se adhibitum ab imperatore ad clam explorandum equid Theodosius monachus, si Antiochenus patriarcha fieret, obstiturus esset negotio conciliationis ecclesiarum, rem illam ex Augusti sententia gessisse, ostendunt hunc nostrum, etsi tacito iudicio animi schismatici faveret, ut multa demonstrant huius historiae loca, tamen imperatoris consiliis eius generis haud palam adversatum. immo suspicari forte non immerito possemus eum vivente Michaële vere et ex animi sui sententia favisse paci, sed eundem historiam deinde hanc scribentem sub Andronico, qui se iterum a Romana ecclesia abscidit rescissis paternis actis, servisse tempori revolutum in familiares errores.

p. 440 v. 13. ex canonibus quondam a Sisinio perlatis, non est hic Sisinius ille antiquus Constantinopolitanus patriarcha, qui anno Christi 426 Attico successit, ut narrat Socrates l. 7 c. 26, sed alius, ut apparet, longe posterior, qui anno Christi 995 Nicolao Chrysobergi suffectus est. nam hunc Ioannes Curopalata

in Hist. ad ann. mundi 6603 testatur canones de matrimonio sanxisse.

v. 18. *gradus affinitatis.* Anna filia Michaëlis Augusti, sponsa destinata Michaëli despotae, quarto consanguinitatis gradu continebat Annam alteram, filiam sororis patris sui, nuptam Nicephoro despotae, Michaëlis despotae germano; et quia Nicephorus et Anna coniuncti matrimonio pro uno censebantur, etiam Nicephoro et consequenter Michaëli eius fratri totidem affinitatis gradibus admovebatur. porro Michaël Annae uxori sui fratris affinitatis gradu secundo iungebatur, quia suo germano eius viro secundo consanguinitatis gradu iunctus erat. affinitatis quippe gradus, ut theologi et iuris Canonici consulti haec tractantes docent, pari passu sequuntur gradus consanguinitatis. ut ergo consanguinitatis primus gradus est qui parentes inter et liberos intercedit, secundus fratrum ad fratres, tertius fratris sororisve filiorum ad patruos avunculos amitas et materteras, quartus consobrinorum ad consobrinos, ita et affinitatis numerantur totidem; quales revera in hac filia Michaëlis Augusti respectu sponsi ei destinati Michaëlis despotae numerabantur. unde ex hac parte, ut ait historicus, quatuor erant *συγγενεῖς* sive affinitatis gradus, ex parte vero sponsi ipsius Michaëlis despotae respectu fratris eius Nicephori et eius coniugis Annae natae ex sorore Michaëlis Augusti, duo; quia ut consanguinitatis gradu secundo connectebatur frater fratri, ita secundo pariter affinitatis gradu coniungebantur levir et fratris. haec mens huius loci est; circa quem notanda venit duplex Graecorum illius temporis a Latinis hodiernis discrepantia. prior est quod, ut hinc apparet, apud Graecos tunc affinitas affinitatem pariebat, cum in usu iam ecclesiae Latinae nihil prohibeat quominus aliquis ducat uxorem sororem uxoris fratris sui: altera quod in numerandis cognationis et affinitatis gradibus parentes nunc non imputentur, sed primus gradus constituitur in fratribus, cum, ut numerat hoc loco noster, necesse sit primum gradum respectu patris ac matris poni, secundum respectu fratrum ac sororum. sic enim tantum Nicephorus despotae, qui filiam sororis imperatoris in matrimonio habebat, ab ipsius imperatoris filia quarto affinitatis gradu distare poterat, prout hic dicitur.

p. 448 v. 22. *quando ducente Isaacio Augusto etc.* rem hic indicatam fuisse narrans Georgius Acropolita (Historiae suae c. 11 p. 10 ed. Reg.) in summa docet Isaacium Augustum in Bulgaria, qui auctore rebellionis Asanae a se defecerant, expeditione suscepta, Asanem cum praesidiis arcta obsidione circumfuisse intra oppidulum Strinobum dictum, *ἐντός τοῦ πολυχνίου ὅθ' ἦν τὸ ἔσπερον Ἐρπλοβοῦς*. videtur amplificata deinde ab Asana victore haec civitas, quippe quam noster Ternobum vocans; regiam Bulgariae urbem fuisse non semel indicat. pergit Acropolita dicere, cum

in extremo discrimine res Assanis et Bulgarorum essent, quae ne in Isaacii Augusti potestatem mox venirent nulla res prohibere hamannitus poterat, exisse ab urbe obsessa quondam specie transfugam, qui trepide imperatori nuntiaret mox irrupturos in eius castra maximo numero Scythas; quo ille indicio percussus nocte repente obediendum solvens fugit ab oppido postridie dedendo, et eiusdem proditoris etiam in fugae via consilium fraudulentum sequens se suosque coniecit in angustias, ubi mox plurimi a paucis misere oppressi sunt Bulgaris, qui ex composito in circumventos irruentes Romanos plerosque caedunt, imperatore cum non multis seque se in tutum recipiente, omni apparatu et imperatoria suppellectili hostibus relicta. *οἱ δὲ, αἰτ Acropolita, διασωθέντες μετὰ τοῦ βασιλέως γυμνοὶ τε ἦσαν καὶ ὀλίγοι πάντες. ἐντυθέντες ἐρουσιώθη τὰ τῶν Βουλγάρων φύλον λελαν κολλήν ἐκ τῶν Ῥωμαίων κερδῆσαν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν παρασῆμων τὰ τιμιώτατα τὰς τε γὰρ τοῦ βασιλέως πυραμίδας ἀνιλάβοντο καὶ φιάλας τῶν ἐπισημῶν καὶ χρῆμα εἰς πλεθρὸς καὶ αὐτὸν δὴ τὸν βασιλικὸν σταυρὸν etc.* haec sunt quae noster hic vocat *ipsea insignia imperii*. in quibus quod *τὰς τοῦ βασιλέως πυραμίδας imperatoris pyramides*. Acropolis numerat, lucem accipit ex alio eius loco, Hist. c. 40 p. 36, ubi de Theodoro Angelo imperii insignia deponente sic scribit: *τὰ μὲν γὰρ ἱερῶν πίδαλα ἀπεβάλλετο καὶ τὴν περιμέγεθρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερκάθηται κόκκινος, βασιλικὰ ταῦτα σύμβολα.* hoc est ex versione doctissimi interpretis: *namque rubri calcei dimissi, et unionibus interstincta pyramis, super quam lapis rubeus emicabat, quae imperatorum insignia sunt.*

c. 10 et 11. Quae hic narrantur de Vecco libere causam pauperum iniuste oppressorum agente cum Augusto, a quo ea occasione pessime tractabatur, palam ostendunt quam ille vir alienus ab omni adulatione fuerit, et quam certum sit, ea quae pro ecclesia contra Graecos schismaticos egit dixit scripsit, purgata videri debere a suspitione fuci ac fraudis. de stauropegis fuse agimus in Glossario, ubi et vide de Colybis capitis 12.

p. 468 v. 18. *me neutsiquam passurum addi symbolo etc.* P 478 nunquam exegerunt Latini a Graecis ut particulam et ipsi *filiisque* symbolo Nicaeno adderent, modo fidem ipsam processionis Sancti Spiritus ex patre et filio tenerent, et Romanam ecclesiam faterentur non peccasse cum ad declarandum expressius dogma verbum illud *filiisque* symbolo addidit. haec duo si praesent, qui e schismate Graecorum redeunt, nihil aliud ab iis requirendum sanxit etiam Clemens VIII, cuius ea de re decretum memini me legere apud Posevinum in Apparatu. vide quae superius annotavimus ad c. 11 l. 5. nihil ergo mirum si Michael imperator generus quid vere Latini peterent, et videns spargi a schismaticis in populum vanos metus, quasi iussurus statim papa foret ut in

omnibus Graecis ecclesiis symbolum deinceps eum additione vocum vocabulo *filiique* aequivalentium cantaretur, praemunit animos, profitens se neutiquam id passurum. consentaneis his et Graeci loquuntur in concilio Florentino sess. 25 p. 508 ed. Reg. τὸ τῆς προσθήκης, ἡμεῖς οὐ δεξόμεθα πώποτε ταύτην, ἀλλ' ἐγχεροῦμεν ὅτι μὴν ἔχειν ταύτην ἐν ταῖς ὑμῶν ἐκκλησίαις, οὐ μὴν ἐν ταῖς τῆς ἀνατολῆς. καὶ λέγομεν ὅτι ἀνάγκης καταπειθεσῶς ἐνεπέζετε τὸ σύμβολον· καὶ οὐ λέγομεν τὴν ἐν τοῦ υἱοῦ φωνήν ἢ εἶρην πίστιν ἢ προσθήκην τεναί, ἀλλ' εὐσεβῆ, καὶ σαφῆς καὶ ἀμφοτέρου συμβόλου. καὶ εἰσι τὰ σύμβολα ἀμφοτέρω εὐσεβῆ, καὶ ἀμφοτέρω μὲν λέγεσθαι ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ, καθὼς ὑμεῖς λέγετε, καὶ ἐν τῇ ἀνατολικῇ, καθὼς αὐτοὶ ἡμεῖς λέγομεν. καὶ οὕτως γε γένηθω ἡ ἔνωσις. *de additione: nos illam nunquam admittimus, sed eam vobis in vestris ecclesiis habere permittimus, non autem in Orientalibus; dicimusque symbolum a vobis explicatum necessitate cogente; et vocem illam ex filio non esse aliam fidem aut aliquod additamentum, sed piam et nostri symboli explanationem; et esse utrumque symbolum pium et eiusdem sententiae, ut in ecclesia Romana recitetur sicut vos dicitis et in Orientali ut nos ipsi dicimus, atque ita faciendam unionem.*

p. 460 v. 8. οὐ προΐσχετο ὄλας αὐτῆ τῶν ἱερῶν πραγμάτων ἀνάξιον. hinc apparet existimasse Graecos in formula abdicationis aut depositionis alicuius ex episcopali dignitate necessario, ut valida censeretur, exprimi debere, eum qui deponitur indignum eo loco et ineptum officio esse. quae causa fuit Nicetae episcopo Heraclensi misso a synodo ad Arsenium patriarcham, postquam is ab ecclesia fugiens in monasterium recesserat, ut ab eo sessionem patriarchatus exigeret, causa, inquam, haec ei fuit instandi ut in formula abdicationis, quam Arsenius libenter dabat, exprimeretur indignum eum sacerdotio fuisse, ἀνάξιον τῆς ἱερωσύνης, idque εἰς τὸ τῆς παραστήσεως εὐλογον, ut *videretur idonea cessionis causa*, prout narratur a nostro p. 115 v. 5.

p. 461 v. 19. *is erat tunc Urbanus.* demonstrabimus inferius l. 3 c. 10 in Chronico, ad annum 1279, non Urbanum tunc fuisse papam; sed Nicolaum III, ut memoriae aut calami lapsus hic agnoscendus sit, errore tamen in omnia exemplaria diffuso.

p. 467 v. 5. δῶρα μὲν δέκτο. sumpta haec ex Homero Iliad. β v. 420: ἀλλ' ὄγε δέκτο μὲν ἱερά, πόνητον δ' ἀμύγαρον ὄφειλεν. unde et correximus quod in ms vitiose legebatur ὄφειλεν.

P 479 p. 469 v. 17. *oraaculum incuscriptum marmori* etc. hoc oraaculum Gregoras describit l. 5 p. 67. nos hic illud ex margine codicis Barberini representamus cum nomine auctoris a Gregora taciti, etiam paulo auctius. nam haec verba καὶ τὸ παρ' Ἡρακλίου κολλήγιον. apud Gregoram non comparent.

Οὗτος ὁ χρησμὸς Πausανίου ἀρρέθρον.

Τῆς δὲ πόλεως Τραλλίων τὸ κάλλος χρόνοις ἐστὶται σφεννύμενον. τὸ δὲ πολλοστὸν ταύτης καταλειφθῆναι ἐν ἐσάτοισι ἐπιφορηθήσεται (Gregoras legit ἐκβοηθήσεται) ἔθνη ἀνάγκη, ἀλωθήσεται (Gregoras ἀλώσεται) δὲ οὐδαμῶς. εἶτα ἀνακαινισθήσεται παρὰ δυνατοῦ Νικανύμου, ὃς ὀκαταπλῆν ἀγλαῶς ἐννάδα (Gregoras ἐννάδα et in margine ἐννεάδα) βιώσει δίσκων, καὶ τρεῖς ἐπὶ πύκλων πόλιν Ἀττάλου λαμπρυνεῖ, καὶ τὸ παρ' Ἡρακλείου κολλήγιον ὃ καὶ πόλις ἐσπέριας ὑποκύνφουσι, καὶ ἀγέρωχοι ὑποκλιθήσονται παιδικῶς.

Hoc est oraculum Pausaniae praesidis.

Urbis vero Trallium decor temporibus erit extinctum. tenues tamen eius reliquias in ultimis exterrebuntur a gente sine principatu: at nequaquam capientur. renovabitur autem a potente cui a victoria nomen. qui octuplex splendide novenarium vivet discorum, et ter septem orbium civitatem Attali illustrabit, et quod ab Heraclio oppidulum; cui et urbes Occiduae subiacebunt, et feroces subiicientur pueriliter.

Verti, ut in oraculis fieri debet, κατὰ πόδα, ad verbum, singulos exprimens apices, iudicium de ipso vaticinio, verumne sit an fictum, quod suspicatos et Pachymerem et Gregoram video, tum si verum, quo eius ἀπόβασις pertineat, lectori relinquo integrum.

p. 470 v. 7. *in fatis erat.* vide quae notavimus ad p. 104 v. 25 et p. 139 v. 18, item ad p. 229 v. 3; quibus haereticam doctrinam fatalis necessitatis liberum arbitrium perimentis raecimus, si forte hic illam scriptor schismaticus indicatam vellet.

p. 478 v. 28. *edicti sententia.* videtur hoc edictum imperator inchoasse ab illis S. Gregorii Nazianzeni verbis quae sic in oratione contra Eunomianos leguntur p. 195 et 196 ed. Graec. Basileens. *μνημονευτίον γὰρ θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνευστίον.* quod deinceps hic historicus culpat orthodoxum patriarcham Veccum, quia is scriptis refellere schismaticos sit aggressus, schismaticae lo-
liginis succus est, nullo satis specioso tectorio lividam malignitatem velans. itaque oblitus quam magnifice antea praedicaverit nobilem et liberam Vecci indolem ab omni adulationi servitute di-
iunctissimam, nunc, si superis placet, eum exhibet Persa quovis
abiectiorem in assentando, prodigum titulorum, et nihil sibi fa-
cientem reliqui in extollendo honoribus indebitis Ephesinum, cu-
ius opera egeret, antistitem, quo ita sibi eum devinceret. *scribit,* inquit p. 479, *ad Ephesinum, cumque, ut ipsa inscriptione demereretur, non simpliciter ἐρωτάτων, qui solet titulus episcopis tribui, sed πανιερώτατον in fronte literarum nuncupat.* ita Pachymeres; qui videtur haec scribens nunquam legisse librum in Graecia notissimum, Liturgiam Chrysostomi. in qua sacerdos celebrans voce sublata dicit *μνήσθητι, πόρις, πανιερώτατου μη-*

τροπολίτου ἡμῶν τοῦ δεινός: *memento, domine, πανιερωτάτου metropolitae nostri N. et iterum mox τοῦ δεινός πανιερωτάτου μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου ὄντος ἢ, N. patriarchotati metropolitae aut episcopi, quicumque sit.* quodsi sacerdotem facientem ad aram, et in sacro ornato Christi personam repraesentantem, non dedecet πανιερωτάτου deferre titulum cuilibet episcopo, qui patriarchae privatas literas ad Ephesinae antiquissimae et honoratissimae sedis antistitem danti putet vitio vertendum si tali eum P 480. titulo compellaverit? ergo alia quidem schismatici obiciant Vecco, si habent: *αὕτη γὰρ ἢ μήρωθος οὐδὲν ἴσταται.*

p. 482 v. 18. *enimvero scandalorum* etc. satis audacter, ne dicam impudenter et impie, schismaticus hic scriptor sanctae ecclesiae patres *scandalorum magnorum* causas dedisse ait, dum sacrum dogma de processione Spiritus Sancti ex patre per filium, hoc est simul etiam ex filio, recte et orthodoxe explicant. quanto sapientius faceret, si cum Vecco, quem hic immerito culpat, exerentem se veritatem, quam prius ignoraverat, admitteret, et cum Latinis profiteretur rem a suis ipsis Graecis patribus, ut fatetur ipse quoque, manifeste traditam.

p. 484 v. 16. *illi ergo ambo soli gloriam* etc. quod hic vides laudari pertinaces in schismate usque ad perpetiendam effusionem oculorum, imputa vitio historici palam, ut dictum est, schismati addicti. et pertinere huc puta sapiens effatum Sancti Cypriani, haereticos, qui pro sui erroris defensione dira morte paterentur, non gloriam martyrii mereri, sed poenam luere perfidiae.

p. 495 v. 27. Constantinum Acropolitam a patre magno *logotheta acceptum.* videri poterit cuiuspiam Georgium Acropolitam magnam logothetam hoc tempore iam fuisse mortuum. id enim ex duobus hic positis potest astrui. prius est Constantinum hunc aversum se a pace ecclesiarum palam tulisse; quod non est verisimile facturum eum, si pater eius, pacis eius quasi auctor et studiosissimus, viveret. alterum, imperatorem Constantino succedentem eo nomine rem ad patrem juvenis non detulisse et si filium castigandum non commisisse. sed ad primum dicimus mirum non esse Constantinum a patre dissensisse, cum superius Pachymeres docuerit in singulis ferme tunc familiis paria contigisse. certe in ipsa imperatoria videmus Eulogiam Michaëlis Augusti germanam carissimam palam in ipsum ob pacem factam insurrexisse, et alios consanguineos etiam usque ad carceres executiones et necem ipsam pertinaces in schismate fuisse. ad secundum respondeo forte abfuisse tunc ab aula Georgium magnum logothetam, legatione aliqua vel provinciali praefectura alibi uspiam detentum. supervixisse porro illum Michaëli, et ab Andronico propter legationem ad papam et ad concilium Lugdunense

pro causa pacis obitum in carcerem coactum, disertissime tradit idoneus sutor Demetrius Raïles Cabaces ex Plethone Gemisto, qui videre potuit quas dicit, cum Constantinopoli sub Michaelis et post hunc sub Andronico vixerit, etiam a Pachymere memoratus, vide quas notavimus ad p. 814 v. 2.

p. 496 v. 5. *in Acropolita quidem ulciscendo iram in potestate habuit.* scio visum iri cuiusdam Graeca illa καὶ κρείττων τῶν κατ' ἐκείνον τὸν θυμὸν ἦγε non id quod sonat versio, sed quasi contrarium sonare. verum adversativa quae mox sequitur, τῷ δὲ Μουζάλωνι καὶ λίαν χολούμενος, hoc intelligi quod expressimus in prioribus verbis indicat, quantumvis illa huc invita pertrahantur, plane siquidem significare vult auctor diverso ac fere contrario modo se gessisse Augustum cum duobus hiis, Constantino Acropolita et Theodoro Muzalone; quare diserte affirmans effusam in hunc ab eo totam acerbiter irae, hoc ipso necessitatem nobis imponit intelligendi mitius egisse cum altero, et in eo multando iracundias fraenum attraxisse, utcumque id non clare archetypa expriment. quamquam si quis penitius introspiciat, confido deprehensurum etiam ad expressam a nobis sententiam Graeca satis posse accommodari *).

p. 498 v. 18. *ad Montem Nigrum.* supplevi ad illa Graeca P 481 πρὸς τὸ μέλαν vocabulum ὄρος montem. erant enim in Monte Nigro monachi plurimi, et ad capestrandam monasticam professionem accommodatus ille locus. itaque illic monachus olim vixerat Germanus postea patriarcha, ut noster docet p. 280 v. 9. Theodosius item princeps, deinde patriarcha Antiochenus, ut habetur l. 5 c. 24. poterat et ad τὸ μέλαν subintelligi σχῆμα, quod vestis monachorum per Orientem nigra esset: sed verbum καταφυγῆν commodius refertur ad locum quam ad vestem. nec obstat coniecturae quod hic dicitur, exactum a Cotanitzā (haud dubie ab Augusto) ut statim vestem sacram indueret. nam hinc potius apparet petitam nomine Cotanitzae ab imperatore facultatem eundi ad Montem Nigrum: sed hunc veritum ne is sic dimissus aho abiret, exegisse ut statim se alligaret monastica professione sacro habitu induto, quod ille nil recusans fecit.

p. 505 v. 20. *ut imperator cum suis... anathemati subiecterentur.* recitatur ab Odorico Raynaldo haec excommunicationis in Michaelem Palaeologum sententia ad annum 1281. ubi quamquam culpatur Palaeologus quod pacta ex fide circa concordiam ecclesiarum non expleasset, haud tamen facile adducor ut credam, quod illic vir ille doctissimus videtur opinari, culpam imperatoris in eo sitam, quod, sicut promiserat, non effecisset

*) cf. Obs. ad Andronic. l. 2 c. 1.

ut Graeci particulam *filioque* symbolo adderent. non enim reperimus id ab eo exactum aut ipsum recepisse; annotavimusque superius ad c. 16 huius libri, ecclesiam Latinam satis habuisse, si Graeci dogma ipsum processions Spiritus Sancti etiam ex filio profiterentur, et Latinos agnoscerent iusta ex causa declarationis expressioris verbum illud symbolo Nicaeno addidisse, non precipiendo ut ipsi pariter illud adderent. fuere autem alia quibus merito suspectus aut etiam convictus fictionis videri potuit Palaeologus; puta vexationes Vecci orthodoxi patriarchae, quae illum ad ultro abdicandam dignitatem coegerunt, narratae a Pachymere hoc libro a c. 10 ad 14. et quod aut nescivit aut dissimulavit noster, coniuratio imperatoris Michaëlis cum Siculis et Petro rege Aragonum contra Carolum Apuliae et Siciliae regem a sede apostolica probatum, cuius Gregoras meminit et alii temporum illorum scriptores relati in Annalibus Ecclesiasticis ab Spondano et Raynaldo ad annum 1280 et sequentem. quo pertinet quod istam in Michaëlem excommunicationis sententiam perlatam instante Carolo rege historici rerum illarum memorant, ut ibi licet videre, cogitasse autem Palaeologum hoc suae damnationis nuntio percalsum cuncta quae pro concordia ecclesiarum hactenus egerat rescindere, quod hic noster affirmat, non est prorsus inverisimile in homine quem apparet politicis maxime rationibus et metu infensae sibi potentiae Caroli regis ad istam tractationem adductum. tamen id eum non fecisse testatur hic noster. et ipsi Graeci schismatici persussum habuerunt ipsum usque ad mortem in fide concordiae peratitisse; quae causa ipsis fuit eum honore sepulturae fraudandi.

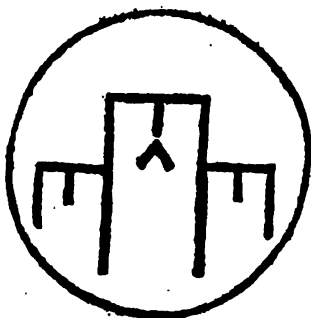
p. 521 v. 16. *Acropolita magnus logotheta dum viveret.* haec indicant scripsisse ista Pachymerem sub Andronico, et quidem multis annis post mortem Michaëlis Augusti. nam Georgius Acropolita mortuus est in carcere, in quem comiectus fuerat ab Andronico sub initium eius imperii, quod schismaticis assentiri nollet, in eoque constans perseveravit per plures annos, repudiata libertate et restitutione in integrum oblata ei ab imperatore si deficere a communionem Romana vellet, in qua denique diem obiit confectus aerumnis dei causa toleratis. vide quae superius notavimus ad c. 28 l. 4.

p. 531 v. 15. *την ψυχὴν ἀφίησιν.* post haec Vatic. cod. haec subiungit: *ὁ μηδὲν τὸ παράπαν πάντοτε τεθνήσκειν προδοκῆσας, διὸ καὶ ὄρκους τοὺς ὄνομα θεοῦ φέροντας εἰς οὐδὲν ἕλογίζετο, καὶ ἀδικίαν καὶ φόβους καὶ τιμωρίας ὡς κώναπος παρῆεν ἤγειτο· ὁ μὲν ἔπειτα νεκρὸς, καὶ δάκρυσι τῶν οὐκ εἰσὶν ἰβήθηται, qui nunquam se moriturum crediderat; ideoque iuramenta dei nomen ferentia nihili duxerat, iniurias vero, caedes et supplicia saeva, quasi non iis homines sed culicibus laederentur, exercebat.*

is tamen incebat mortuus et lacrimis domesticorum rigabatur, haec cum in neutro codicum optimorum reperiantur, non putamus esse Pachymeris, sed interpolatoris et paraphrasae, quem acinus et alia praeter auctoris mentem inseruisse. moderatior est enim noster historicus quam ut sic atrociter insultasse putandas ait mortuo principi, cuius bona malaque libere, sed citra malignitatem in hac historia expressit. magna et vera laus est Michaëlis Palaeologi inter multa, quae nec dissimulari nec probari possunt, perperam facta, pacem et concordiam ecclesiarum indefesso ad extremum studio urssisse. et merito eum hac praecipue re Ioanni Batatzae praecelluisse Georgius Metochita affirmat oratione prima historica. ait ibi eum magna spe generosae indolis, cum cura peculiari ad summa quaeque educatum sub Ioanne Batatza, non parvo etiam ipsius principis favore, πάν ἐν ἀριστοβουλαις καὶ ἀριστοπραξίαις κατορθωμένον αὐτῷ cuncta eius rectissime consultata optimaque acta imitando expressisse, καὶ ἐκπαιγεῖον γερονέναι τῶν τούτου πλεονεκτημάτων et ad vivum expressam imaginem evasisse decorum illius. mox addit eundem Ioannem longe a Michaële superatum, praesertim eo quod, quam ille solum cogitaverat et mentione dumtaxat prima informaverat ecclesiarum pacem, hic consilio consafu perseverantia demique peregit, et factam, quoad in vita perstitit, tenuit. quare totis habenis albas idem Metochita eloquentiae quadrigas in eius laudes velut in campum rhetorum Marathonium admittit, οὗτος, inquiens, ὁ κλεινός ἐν αὐτοκράτορι Μιχαήλ, τὸ μέγα τῆς ἐώας καὶ ἐσπεριου λήξεως ὄνομα, μᾶλλον δὲ τῆς οἰκουμένης τετραμερείας, τὸ φοβερόν καὶ ἀγκυλῆς περιθρύλλημα, ὁ τὴν εὐσεβίαν ἀρραγής, ὁ θεοῦ τὴν πρὸς θεὸν πέποιθῆσιν καὶ ἀδίστακτος, ὁ παρ' ὄλον αὐτοῦ τὸ βιάσιμον πρόβλημα τὴν εὐκρινῆ πίστιν ποιούμενος καὶ ὅσα τῆς ἀμωμῆτος πίστεως σύμβολα πρὸ πάντος ἔργου πρὸ πάντος διανοηματος καὶ βουλευματος ἐν παντὶ τρόπῳ τε καὶ καιρῷ, ἐν ταύτῳ τῷ καθεσθῆναι καὶ ἀναστῆναι καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ τυχόντος κινήματος ἢ βαδίσματος, ἢ ἀπάματος φρῆν, ὁ μεγαλόνους ἄνθρωπος καὶ σφράνιος, ὁ μεγαλοεργός καὶ μεγαλεπήβολος, ὁ Κομνηνοφνῆς Παλαιολόγων βλαστός, καὶ σύμπαν ἀξιοθαύμαστος. inclutus in imperatoribus Michaël, magnum Orientalium et Occidentium tractuum nomen, aut potius quatuor mundi cardinum terror et gloria, pietate constantissima, fiducia in deum ardente pariter et immutabili; qui per totam vitam scopo illustri sibi proposito fidei sinceræ, cuncta quæ ad hanc conducerent, quæ illam quomodocumque referrent, prae omni opere cogitatione consilio, omni modo et tempore, sedendo, surgendo, in omni motu ac passu spectavit amplexusque est. indefessa mens, magnorum homo sensuum, coelestis, magna operatus, ingentia conatus; Comnena mixtus stirpe Palaeologorum surculus, plane admiratione dignus. haec ibi Georgius Metochita; quae nos encomia

laudati auctoris, orthodoxi quippe confessoris, qui tetram a schismaticis carcerem pro fide apostolica Romana multis annis, usque ad mortem invicta constantia sustinuit, mortuo imperatori nostro pro funebri laudatione impendimus, sic prout possumus *ἐπισημοῦντες; compensantes* conviciorum planstra, quae passim in eum effundunt Graeci schismatici et Latini haeretici, perfectam ab eo ecclesiarum Orientalis cum Occidua conciliationem livore Satamico indignantes.

P 483 p. 532 v. 2. *sigillum, quod adhibere obsignando conservat.* codex Barberinus formam effingit huius characteris in hunc modum.

praeter eam porro quam affert hic Pachymeres huius *III* triplicati rationem, ex divina praenotione exitus Michaëlis Palaeologi petitam, fuisse aliam oportuit in mente ipsi Michaëli, utique ignaro diei ac loci suae mortis, cum eam ultro ac libens assumpsit, putarim equidem eum per istud tertio repetitum *III* voluisse indicare id quod initio huius libri monuimus, esse se Palaeologum non ex patre solum sed etiam ex matre, ac propterea maiori litera *III* in medio posita se ipsum representasse, aliis duabus a dextra et sinistra parentem utrumque significantibus. nam Palaeologum significare ista *III*, indicat litera A in ventre medii posita.

PETRI POSSINI E. S. I.
OBSERVATIONUM
PACHYMERIANARUM
LIBER III.

CAPUT I.

De nominibus mensium a Pachymere usurpatis.

Quae noster historicus, praeter morem usumque caeterorum, in P 485 mensibus appellandis novat, ea etsi videri poterant ad grammaticam pertinere rationem, hic tamen exponenda potius quam in Glossario putavi, quia errorem in chronologia obtrudere lectori poterant nisi de iis praemoneretur. cum enim quis exempli gratia legeret inauguratum imperatorem Michaëlem Neomenia Hecatombaeonis, vix posset, veris ac vulgatis praeoccupatus notionibus, aliud animo subficere quam Iunii aut Iulii mensis id kalendis factum. atqui erraret ita credens toto coelo, et brumam in solstitium aestivum, Ianuarium in Quintilem temere transferret. edisseratur hic igitur in limine Pachymeriana nomenclatio mensium, ne qua cuiquam in hoc genere hallucinatio obrepat.

ΕΚΑΤΟΜΒΑΙΩΝ. p. 96 v. 15 *εκατομβαιωνος νομηνια.* in margine utriusque codicis B et A notatur *Ιανουαριον.* quod solum in contextu Vaticanus exprimit. idemque constanter observatur ubicumque alias *εκατομβαιωνος* nomen ponitur. *εκατομβαιων* vocabulum antiquum est primi mensis in anno Attico, ab hecatombis sive sacrificiis centum boum, quae auspiciandis anni novi kalendis solemniter ritu fiebant, deductum. verus in coeli ratione situs huius mensis, ut fuse demonstrat doctissimus Petavius tota descriptione anni Attici, praesertim c. 11 l. 1 de doctrina Temporum, fuit circa *προπαρς θεινις*, *solstitium aestivum.* unde Graeci auctores classici, qui res Romanas tractarunt, hecatombaeonem cum mense Iuliani anni Iunio fere comparant, Ianuario autem Iuliano potius Gamelionem opponunt. recentiores autem

Georgius Pachymeres I.

expeditius Romana nomina Graecis literis exprimant, *Ἰανουάριον*, *Φεβρουάριον*, *Μάρτιον*, et sic de caeteris scribentes: nam alioqui Graeci menses lunares exacte respondere Iulianis minime lunariis nequeant, nostro tamen Pachymeri visum est nulli tritam veterum aut iuniorum viam insistere. ac cum fere caeteri *ἐκατομβαιῶνος* voce Iunium aut Iulium designent, ipsi libuit id nomen Ianuario tribuere. in quo satis apparet quam rationem sit secutus. quia enim primum anni Attici mensem *ἐκατομβαιῶνα* sciebat dictum, isto quoque vocabulo fas sibi putavit primum item Romani anni mensem appellare, parum curato discrimine tempestatum. ac similem in aliorum etiam nomenclatura mensium licentiam usurpans implicuerat lectores suos ambiguitate perincommoda, nisi eius librarii succurrissent notando fere ubique in ora marginis vero nomine mensis indicati.

ΑΗΝΑΙΩΝ. p. 306 v. 11 *ἡ μηνὸς ληναῖῶνος δευτέρα* in margine amborum optimorum codd. B et A et in contextu *Φεβρουαρίου* scribitur. ac res ipsa loquitur Februarium hic signari, cuius die secunda festum *ὑπαπάντης*, quod purificationem beatæ deipseræ Latini dicimus, celebrari manifestum est. de hoc autem festo hic noster agit nominatim. unde autem in mentem ipsi venerit Februarium *Ἀθηναῖῶνα* vocare, difficilis coniectura est: neque enim ullus Atticorum vulgo memoratorum ac ne Macedonicorum quidem, Bithynicorum, Pythicorum aut omnino ullius Graecæ locutæ gentis mensium hoc nomen, quod sciam, fuit. scribit quidem Petavius l. 1 de Doct. Temp. c. 34 *Βουκάτιον* Boeotorum primum mensem *Ἀθηναῖῶνα* vocari ab Hesychio. verum, quod viri summi pace dixerim, id apud Hesychium non lego, loco quem ipse citavit, verbo scilicet *Ἀθηναίων*, ubi contra sic scriptum extat: *Ἀθηναίων μῆν. οὐδένα τῶν μηνῶν Βοιωτοὶ οὐτὰ καλοῦσιν. εἰκάσει δὲ ὁ Πλούταρχος Βουκάτιον· καὶ γὰρ ψυχρὸς ἐστίν. ἔνιοι δὲ τὸν Ἑρμαῖον, ὡς μετὰ Βουκάτιον ἐστίν· καὶ γὰρ Ἀθηναῖοι τὴν τῶν ληναίων ἑορτὴν ἐν αὐτῷ ἄγουσιν.* hoc est: *Lenaeon mensis. nullum mensium Boeoti sic appellant. indicat autem Plutarchus Bucatium: nam et frigidus est. aliqui vero Hermacium qui post Bucatium est: etenim Athenienses Lenaeorum festum in ipso agunt.* hunc locum Hesychii descripsi, quia ex illo suspicor oblatam occasionem Pachymeri Lenaeorum Februarium vocandi. nimirum cum inde noster didicisset secundum Thebaeorum mensem qui Bucatium anni Thebani caput statim sequitur et *Ἑρμαῖος Hermacius* nomen habet, aliquibus videri Lenaeonis quoque verbo designatum, idcirco quod circa tempus secundi mensis Boeotorum Athenienses Lenaeorum festum agerent, putavit erudite se facturum si ansam ex eo arripere secundi Romanorum mensis eodem Lenaeonis vocabulo signandi. haec scripseram cum incidi in locum Harpocratonis, ubi in *Di-*

σειδαίων e regione opponitur Φεβρουαρίω. id secutum hoc loco nostrum credibilis est *).

ΚΡΟΝΙΟΣ. constanter hoc nomine Pachymeres Martium mensem indigitat. nam p. 244 v. 7, ubi sic scriptum est: τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους μηνὸς κρονίου, τῶν θείων ἡμερῶν τῆς νηστείας τελουμένων, uterque codex B et A e regione vocis κρονίου in margine annotat *Μαρτίου*; et ieiunii quadragenarii mentio in eum mensem incurrentis plane Martii characterem habet. praeterea p. 355 v. 6, ad ea verba κρονίου μηνὸς ἐνστάντος, uterque codex ad oram libri *Μάρτιον* clare nominat. Vatic. quoque de more *Μαρτίου* pro κρονίου in contextu collocat. quod item facit p. 396 v. 5, ubi haec aliorum codicum verba κρονίου ἀρχομένου μηνός, ipse reddit *Μαρτίου ἀρχομένου μηνός*. ut dubitandi locus non supersit quin Martius mensis in hac historia dicatur κρόνιος. sed quam manifestum factum, tam obscura facti causa est. quid enim verisimile comminiscamur cur primus et unus Pachymeres vocem κρόνιος in ignotissima priscis iuxta recentibusque notione usurpaverit? dum aliud opportunius sagax lector expedit, ego suspicabar nostrum, cum fortè vidisset in Harpocrationis Diagrammate mensium superius laudato Hecatombaeoni pro synonymo Cronium apponi, et aliunde sciret Martium olim fuisse primum anni Romani mensem (iuxta illud tritissimum Tibulli

Martis Romani festae venerē kalendae:

P 487

exoriens nostris hic fuit annus avis),

sed postea additis decimestri anno duobus menibus honorem ducendi annum Ianuario tributum, Pachymerem, inquam, hoc se nosse gestientem ostentare, duobus mensibus quasi de primatu certantibus in Romano anno, vocabula duo divisisse quae Attici anni primo mensi convenirent. diagramma illud semel hic describere tanti visum est.

Ὀνόματα μηνῶν κατὰ Ἀθηναίους.

Ἑκατομβαιῶν ὁ καὶ Κρόνιος	ὁ Σεπτέμβριος
Μεταγειτνειῶν	ὁ Ὀκτώβριος
Πυανειψίων	ὁ Δεκέμβριος
Μαιμακτηριῶν	ὁ Ἰανουάριος
Ἀθηναίων ὁ καὶ Ποσειδεῶν	ὁ Φεβρουάριος
Γαμηλιῶν	ὁ Μάρτιος
Ἀνθιστηριῶν	ὁ Ἀπρίλλιος
Ἐλαφηβολιῶν	ὁ Μάϊος.
Μουνυχιῶν	ὁ Ἰούνιος
Θαργηλιῶν	ὁ Ἰούλιος
Σκιροφοριῶν	ὁ Αὐγουστος

*) cf. Glossar. alterum v. *Ἀθηναίων*.

ΒΟΗΛΟΜΙΩΝ. p. 257 v. 5 *βοηδρομιῶνος Ἰουλίου*. uterque cod. B et A in ora libri *Ἀπριλλίου*, Vatic. τότε τοίνυν *Ἀπριλλίου ἀργυμένου*. Boëdromionem tertium fuisse mensem in anno Attico demonstrat Petavius l. 1 de Doct. Temp. c. 11 testimoniis Aristotelis Theophrasti et Plinii. sed cum tertium locum iam occupasset Pachymeris iudicio Cronius, quartum illi assignavit, aut aliud est secutus quod nos latet. de re ipsa constat, hic Iuliani anni Aprilem intelligi, cum describatur festum ἀνάθεστον dictum, Ieiunio verno celebrari solitum, sabbato videlicet quintae hebdomadae quadragesimae, ut ostendimus in Glossario verbo ἀνάθεστος. quo die Pascha illo anno fuerit, et consequenter in quem Aprilis res hic narrata incidit, dicemus infra, ubi de characteribus chronologicis huius historiae agetur.

ΠΤΑΝΕΨΙΩΝ. p. 403 v. 7 *εἰκοστῇ μὲν καὶ ἑνῇ Πτανεψιώνος*. e regione vocis *Πτανεψιώνος* codd. B et A habent *Μαῖου*, quod V de more in contextum recipit. nec dubium relinquitur ex caractere mox expresso festi instantis Pentecostes, ut inferius demonstrabimus, quin Maius hic mensis indicetur. unde corrigendum videtur quod p. 270 v. 10 scribitur *κωνσταντιῶνος*: est enim ibi in margine vox *Μαῖου*, antiqua manu, cui glossema recentioris manus subiungitur *μεταγειτεινιώνος*. res porro ipsa et loci sententia, ut l. 3 Observationum c. 5 clare demonstramus, omnino Maium exigit.

ΜΑΙΜΑΚΤΗΡΙΩΝ. p. 403 v. 9 *δευτέρῳ δὲ μαιμακτηριῶνος*. in margine duo codd. *Ἰουλίου*. tertius ut solet id nomen contextui inserit nec festum Pentecostes in secundam illo anno Iunii incidens, ut suo loco docebimus, dubium relinquit quin Iunius Pachymeri *μαιμακτηριῶν* sit. τὸ ὅτι tenemus: τὸ δὲ ἄλλο, ut in caeteris, quaerendum. Davi enim sumus, non Oedipi*).

P 488 **ΑΝΘΕΣΤΗΡΙΩΝ.** p. 286 v. 19 *δ' ἀνθεστηριῶν*. e regione in margine *Ἰούλιος*. Vid solum in contextu habet. antea p. 149 v. 3 *ἐορτῇ τῆς θεομήτορος Ἄννης μηνὸς ἀνθεστηριῶνος*. rursus p. 483 v. 15 *τότε τοίνυν δωδεκάτῃ ἀνθεστηριῶνος μηνός*. utrobique codd. de more *Ἰούλιον* annotant. Augusti mensis Pachymerianum nomen in hac historia, quod meminerim, non extat**).

ΓΑΜΗΛΙΩΝ. p. 395 v. 2 *γαμηλιῶνος μηνός*. codd. B et A e regione adscribunt *Σεπτεμβρίου*, silente praeter morem V, qui hoc comma transiit. antea p. 299 v. 8 *μὴν δὲ ἐφοιστήων τότε Γαμηλιῶν, ἦγετο δὲ ἡ τοῦ τιμίου σταυροῦ ἐορτῇ*. festum exaltationis S. crucis 14 Septembris etiam a Graecis celebratum. consueta et ibi codd. admonent. sed satis ex Festi mentione intelligitur September.

*) cf. Glossar. alter. v. *Μαιμακτηριῶν*.

**) cf. Glossar. alterum v. *Ποσειδεῶν*.

ΕΛΛΑΦΗΒΟΛΙΩΝ. p. 394 v. 19 *ελαφηβολιώνος ζήτη μηνός.* suggerunt, ut solent, codd. B et A in margine Latinum mensis nomen *Ὀκτώβριον*, Octobrem, quem et ipse locus per se indicat, cum in eo affirmetur praecedentem *ἀμείσως* mensem fuisse Gamelionem, quem certo vidimus Septembrem esse.

ΜΟΤΝΤΧΙΩΝ. p. 318 v. 17 *μηνός μουνηχιώνος.* codd. B et A *μουνηχιώνος* glossema solitum adscribunt, Romanum mensis eius vocabulum exprimens, *Νοεμβρίου Νοεμβρίου.* quod vero initium id fuisse anni verba illa *ἐπιόντος ζτους* indicant, referendum ad indictionem, quae peculiare anni principium ducebat a Septembri, cum alioqui civilis anni caput in kal. Ianuariis fixum esset.

ΣΚΙΠΠΟΦΟΡΙΩΝ. nomen hoc apud Pachymerem ultimi mensis est Decembris, ut intelligitur ex verbis p. 305 v. 2 *ὁ βασιλεύς τοῦτον προβάλλεται μηνός σκιρροφοριώνος εἰκοστή ὀγδόη.* ad marginem e regione in cod. B scribitur *Δεκεμβρίου*, uti et p. 582 v. 8, ubi de imperatore scribitur *θνήσκει δὲ σκιρροφοριώνος ἐνδεκάτῃ*, in margine *Δεκεμβρίου.* quod utrobique V in contextum recipit.

C A P U T II.

Initium imperii Theodori Lascaris Junioris, unde haec historia procedit, rationibus chronologicis et coelesti characterē demonstratur.

I. Non possumus ex opportuniori epocha huius historiae caput ducere quam ex initio principatus Theodori Lascaris eo nomine secundi, filii et successoris in imperio Ioannis Ducae, Batatae cognominati. insigniora enim quaeque de Michaële Palaeologo adhuc privato hic narrata hoc Theodoro imperante contigerunt, cuius praematurum obitum statim fere Michaëlis eiusdem in imperium evectio excepit. scio sub Ioanne quoque nonnihil eius generis c. 6 l. 1 memorari: verum et id obiter inasinuatum dumtaxat quasi praetexitur operi; et illud ipsum iure imputari Theodoro potuit tantum non imperanti et apud parentem seniore eoque gratiae ac potentiae gradu nitenti, qualem par erat unigenito virilis adepti plenitudinem aetatis, haud dubio successori declarato P 489 et iam nunc fere collegae tribui. recte igitur noster initio modo laudati capitis 7, velut historiam inde suam auspiciens scribit, imperante Theodoro Lascari post patrem, Michaëlem Palaeologum semper obnoxium affectati regni suspicionibus fuisse, quo ex fonte malorum omnium, quae tunc est passus, causae fluxerint. ut ergo limen quasi praestruamus historiae quam illustratum imus, ante omnia elaborandum nobis est in constituendo praecise tempore, quo cepit Theodorus Lascaris Iunior habenas imperii tractare. negligentius in hoc definiendo et quasi de suo nomine πα-

γυμνότερον videtur noster historicus defunctus. sed habemus quos adhibeamus subsidio locupletes auctores duos, Georgium Acropolitam et Nicephorum Gregoram: quorum prior accuratissimus et praesens inspector, quas narrat, rerum c. 52 Hist. prioris p. 56 ed. Reg. sic scribit: ἐτεθνήκει βασιλεὺς Ἰωάννης τῷ εἴσ' αὐτοῦ Θεοδώρῳ τὴν βασιλείαν καταλειποῦς τριάκοντα καὶ τρία ἔτη διανύοντι. τοσοῦτος γὰρ ὁ χρόνος αὐτῷ ὀπίσθος τῆς πατρικῆς βασιλείας ἐτύγγανε· σχεδὸν γὰρ τῇ πατρικῇ ἀναρρήσει καὶ ἡ γέννησις ἡλείνου ξυνέδραμεν. hoc est: *obierat Ioannes Augustus, filio suo Theodoro imperium relinquens annum agenti tertium et trigessimum aetatis. vitae enim eius tempora principatus paterni spatium aequabant, quod ferme cum patris acclamatione ortus ipsius accurrisset.* haec ille, quae totidem verbis repetit in secundo opere, cui *Chronicon compendiarium* titulus est, numero item 52 p. 137 ed. Reg. Nicephorus Gregoras l. 3 p. 24. ed. Basil. de Ioannis morte et Theodori successione sic habet: ἦννε δὲ ἔτος, ὅποτε ἐτελεύτα, ἐξηκοστόν, ὅποτε δ' αὐτὸς τὰ τῆς αὐτοκρατορίας ἐνεχειριστο σκῆπτρα, ἑβδομον ἤδη καὶ εἰκοστόν, ὡς μόνα τὰ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ γίνεσθαι ἔτη τρία καὶ τριακοντα, ἄποσα δὲ καὶ εἰς αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας διάδοχος ἦννε Θεόδωρος· ὁμοῦ τε γὰρ αὐτὸς ἐξ ὀδῶν εἰς φῶς προήγετο μητρικῶν, καὶ ὁμοῦ τὲ τῆς αὐτοκρατορίας σκῆπτρα ὁ πατὴρ ἄρτι εἰδέετο. *agebat autem annum, quando est mortuus (Ioannes) sexagesimum aetatis, quando vero sceptrum imperii in manus sumpsit, septimum iam et vigesimum, ut soli eius imperii numerentur anni tres et triginta, quot tunc vitae filius eius et successor in principatu explebat Theodorus: simul enim hic materno partu in lucem productus est, simul pater ipsius imperii recens accepti moderari sceptrum coeperat.* ita Gregoras; qui mox adiungit Theodorum haud assumptum in consortium imperii a patre adhuc vivente ob causas quas ibi memorat, consensu procerum et exercitus imperatorem fuisse salutatum.

II. Neuter horum praecise annum expressit in aera Graecis vulgari, quo mors Ioannis et Theodori successio contigit. verum Georgius Acropolita cum initio suae historiae expugnationem Constantinopoleos a Latinis insignierit anno mundi 6711 et tempora inde diligenter numeraverit, facultatem offert certo investigandi annum quem quaerimus, obitu Ioannis, inauguratione Theodori notabilem. scribit is c. 4. suae hist. p. 4 edit. Reg. in hunc modum: ἐάλω παρὰ τούτων (Λατίνων) ἡ Κωνσταντινίου, ἔτους μὲν ὄντος ἀπὸ γενέσεως κόσμου εψεα, εβ' Ἀπριλλίου ἄγοντος. τῷ γὰρ εἴσι Μαῖου ὄντος τῇ πόλει προσώρμησαν· ἐν ἔνδεκα δὲ μηνὶ συνέβη γενέσθαι τὴν πόρθησιν. *capta ab iis (Latinis) Constantino- polis est anno ab orbe condito 6711, die 12 Aprilis. anno quippe 10 mense Maio admoverunt se civitati, undecim vero post mensibus direptionem fieri contigit.* anni aeras Graecorum, ut inter

peritos convenit, reducuntur ad annos aerae Christi vulgaris subtractione annorum 5508: tot enim praecessisse mundi annos expletos Graeci putant ante kalendas Ianuarias proxime secutas Christi domini natalem diem. ex hac methodo conficitur expugnata a Latinis Constantinopolim anno Christi 1203, duodecima Aprilis. duos inde fere annos *ἀναρχία* et rerum confusio miserissima inter Graecos fuit. quibus exactis acclamatur imperator Theodorus Lascaris gener Isaacii Angeli, et a Michaële Autoriano patriarcha rite coronatur. Georgius Acropolita c. 6: *δύο γοῦν παραδραμόντων ἐνιαυτῶν, καὶ ὡς δεσπότου παρὰ πάντων φημιζομένου τοῦ Λασκάρου, ἐπεὶ συνδρομὴ γέγονε κατὰ Νικαίαν ἀπὸ περιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν λογάδων τῆς ἐκκλησίας, σκέψης τούτων ἐγένετο, ὅπως βασιλεὺς φημισθίη ὁ δεσπότης Θεόδωρος.* P 490 paulo post: *ψηφίζεται ὑν πατριαρχης Μιχαὴλ ὁ Αὐτωριανός. . . . ὃς καὶ τὸν δεσπότην Θεόδωρον τῷ βασιλικῷ διαδήματι ἐτανίωσεν.* haec ibi. contigiisse oportet electionem et evectionem Theodori anno Christi 1205, circa mensem Aprilem. inde ineant eius imperii anni, quos idem Acropolita octodecim numerat p. 17, sic scribens: *ἦν δὲ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὅποτε τὸ τέλος ἔσχε τοῦ βίου, τῶν μὲν τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν περιέκεινα, ἐλάττων δὲ τῶν πενήκοντα, βασιλεύσας ἐκ τούτων ἑτῆ ιη.* hoc est: *erat autem imperator Theodorus Lascaris, quando vivendi finem fecit, aetatis quidem annorum supra quadraginta quinque, minor tamen quinquagenario. ex his annos octodecim imperando exegerat.* ita ibi. iam si mille ducentis quinque aerae Christianae annis alios octodecim adiungimus, efficiemus annum Christi 1223, quo currente contigerit mors Theodori Lascaris et generi eius Ioannis Ducae Batatae successio in eius locum, ita ut idem annus utrique communis fuerit.

III. De Ioannis porro Ducae principatus et vitae spatio sic refert idem diligentissimus scriptor Acropolita Hist. p. 56: *καταλαμβάνει τὸ Νυμφαίον, καὶ ἐν μὲν τοῖς βασιλικαῖς οὖν ἀπῆλθεν οἰκημασιν, ἐν δὲ τοῖς ἑγγύς ποῦ τῆς χώρας βασιλεῖσις κήποις τὰς ἀνακτορικὰς σκηναὶς ἐνιδρύσαστο. ἐνθα καὶ τὸ χρεῶν ἐπιστούργησε τρίτῃ Καλάνθων Νομβρίον, ἐξήκοντα καὶ δύο, ὡς οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ ἐκρηβίστερον εἰδότες ἔρασκον, ἑτῆ βιάσας, ἐξ ὧν τριακοντα καὶ τρία βεβασιλευς.* hoc est: *pervenit Nymphaeum, nec ibi tamen in aedes imperatoriae divertit, sed in suburbanis regiae hortis Augustale fixit. ubi et naturae debitum, exolvit, tertio kalendae Novembris, cum vixisset annos, ut peritiores rerum eius tradunt, sexaginta duos, ex quibus tres et triginta in imperio transegit.* sic ibi. addantur ergo anno Christi 1223, illo ipso annumerato 33 imperii Ioannis: conficitur annus Christi 1255, cuius sub finem Octobris idem Ioannes diem obierit. de successione porro Theodori materno nomine dicti Lascaris in patris Ioannis Ducae Batatae imperium, ex Gregora itemque Acro-

polita habemus, acclamatum eam quidem a proceribus et exercita imperatorem statim post patris obitum, inauguratum tamen in ecclesia solenni ritu serius fuisse, propterea quod patriarcha qui ceremoniam perageret nullus tum erat. etenim, ut Acropolis scribit p. 57, *πέφθακε ὁ πατριάρχης Μανουὴλ μικρὸν τι πρὸ βασιλικῶς Ἰωάννου προτελευτήσαι. Manuël patriarcha paulo ante Ioannis Augusti mortem decesserat.* accesserunt deliberationis in quaerendo digno morae, et post designationem Nicephori Blennmidæ huius recusatio, sub hanc consultatio nova; et post multos singillatim expensos, qui variis de causis non placuerunt novo principi, electio monachi Arsenii evocatioque ex monasterio sito ad Apolloniadis lacum, inde huius sacrorum ordinum expertis initiatio per gradus a diaconatu ad patriarchatum una hebdomade deproperata. haec facile totum Novembrem partemque Decembris tenuerunt, ita ut coronatio solennis novi Augusti per novum patriarcham rite perpetrari vix potuerit ante festa Natalitia, et credibile est ipso Christi natali, quo die auspiciator reperiri alius nequiret, sacram istam ceremoniam peractam.

IV. His ita positis, quae partim certissima diserta testificatione Acropolitae tunc viventis et praesentis ac Gregorae comparatissima ex recenti memoria scribentis, partim, quod attinet ad circumstantiam diei Christi natalis ad Theodori coronationem electi, in silentio scriptorum ex serie naturali rerum verisimillima sunt, offert nobis quidam alioqui perintricatus et obscurus Pachymeris nostri locus occasionem minime spernendam insigniendi luculento coelesti caractere frontem hanc ipsam et quasi capitalem epocham huius quam edimus historiae. ponit auctor noster l. 1 c. 13 haec ipsa plane verba de quadam eclipsi solis quae Theodori praematurum obitum praesagierit: *ὃ δὴ καὶ προσήμανε τι σημεῖον· ἥλιος γὰρ ἐκλελοιπεν ἔφ' ὧραν τρίτην τῆς ἑκτης ἡμέρας, καὶ βαθὺ σκοτος τὸ πᾶν κατελήφθη, ὥστε καὶ ἄστρα φανῆναι κατ' οὐρανόν. καὶ δὴ ἀρπάζεται καὶ πρὸ ὧρας ἀντὶ βασιλικῶς μὲν καὶ γεννηθῆς καὶ τραφῆς etc.* haec ad verbum scrupulosissima fide sic Latine sonant. *quod et praesignificavit signum quoddam. sol enim defecerat ad horam tertiam sextae diei, et densae tenebrae cuncta comprehenderant, adeo ut apparerent stellae per coelum. itaque praeripitur acerba morte vir regie quidem et natus et educatus etc.* haec in excerpta sua Pachymeriana congerens Wolfius sic effert: *sub obitum Theodori Lascaris sexto die sol per horam obscuratus est, tenebraeque operuerunt omnia, adeo ut stellae in caelo apparerent.* Henricus Spondanus in continuatione Annalium Baronii ad ann. 1259 num. 13 scribit sub obitum Theodori Lascaris Iunioris *solem per horam obscuratum esse, ita ut stellae apparerent.* sumpsit id nimirum ex Wolfio. Odoricus Rainaldus num. 54 an. 1259, mortem Theodori referens, eiusdem meminit eclipsis, quam sexto ab eius obitu die contigisse

P 491

ait, auctorem laudans Pachymerem. at hic, licet diei sextae meminerit, haud tamen eam numerandam dixit ab obitu Theodori, sed potius indicavit contrarium, eo ipso quod praesignificatam illa eclipsi Theodori mortem asserit; ad quod necesse fuit eclipsim morte fuisse priorem. errandi occasione viris hisce magnis Pachymeres praebuit perfunctorie ac perplexae deliquim istud solis memorans, sine certa anni mensis diei, ut in his assollet, indicatione, quinetiam alieno id loco referens, et iustam obiciens legenti causam opinandi illud paucis diebus antequam Theodorus moreretur visum, cum aliunde compertum sit nullam toto illo anno 1259, quo certo constat obisse Theodorum, solis eclipsim Nicaeae aut locis finitimis videri potuisse. quare non immerito Sethus Calvisius in Chronologia anno Christi 1255 Wolfiana Pachymeris excerpta falsi arguit, quae reprehensio etsi, ut modo fatebar, ipsum amplectitur Pachymerem, tamen, ne iniusti simus, partem eius ipsi quoque suam debemus Wolfio aspergere, qui *sub obitum Theodori* defecisse solem de suo adiecit, cum id Pachymeres non scripserit. nam quod ex occasione obitus Theodori meminerit istiusmodi eclipsis, quis non videt quam infirmum argumentum sit opinandi eam tunc visam?

V. Ego vero dum caeteram indolem lucifugae cuiusdam, ambagiosae ac *σκοτοδασυπυκνώτριχος*, ut Gelliano et Aristophaneo verbis utar, Pachymerianae dictionis cogito, dumque praeterea mente amplexus simul cuncta quae hic referuntur singillatim expensa colligo, mihi videor animadvertere iudiciis haud vanis voluisse nostrum historicum saltem obscure innuere, si minus clare praedicare, deliquim solare, quod hoc loco memorat, longe ante hoc tempus, in quo narrando versatur, patratum et spectatum fuisse. argumentum sic sentiendi primum sumo ex plusquamperfecto tempore quod in verbo bis affectat, non scribens *ἐκλείπειν ἥλιος* sed *ἐκλείπει*, et statim post *σκοτός τὸ πᾶν κατέληψε* sed *κατέληψε*. *defecerat*, inquit, *sol*, non autem tunc defecit; et tenebrae universa *obduserant*, multo scilicet prius, non autem tunc *obduserunt*. quodsi quis quaerat quanti temporis intervalum haec verbo indicata praecessio postulet, reputet quaensm eventa praesignata fuisse isto portento auctor censeat. satis fuisse ac distincte peraecutus mala quae Theodori principatum infestarent, morbum prope continuum, suspiciones acres et miseram, aversionem principum ab ipso, brevitem spatii educendo in robustam aetatem heredi locum negantem, praeter caeteros tumultuosos motus rebellionum et bellorum toto illo nec pleno quadriennio semper undique coorientium, totum id infortuniorum textum relativo ὃ indigitavit Pachymeres, dum scribit ὃ *δη καὶ προσήμῃν* quod et praesignificavit. cum vero sit manifestum praesignificationem necessario anteriorem esse re praesignificata, quis non intelligit oportuisse signum istud circa ipsa imperii Theo-

dori principia conspectum? quid illa sextae diei mentio? nonne evidenter exigit insignem aliquam unde numeretur epocham? ea porro cum Theodori mors esse non possit, quippe quae praesignificari signo posterius edito nequirit, restat ut eiusdem solemnissimae inaugurationis intelligenda sit, natali, ut diximus, Christi, 25 Decembris die anni 1255, celebrata. et commodum ab ista ipsa die quae sexta illuxit, trigesima Decembris illo eodem anno 1255 et feria fuit quinta, cum illo anno periodi Iulianae 5968 cyclus solis 4, litera Dominicalis C fuerit, die, inquam, 30 Decembris, 6 a coronatione Theodori manu Arsenii patriarchae in ecclesia facta, anno 1255, eclipsis solis visa Nicaeae ingens est, eadem hora quam notavit Pachymeres post meridiem tertia, cum tenebris densissimis toto aëre, et apparitione stellarum in coelo, ut patet ex eius deliquii exactissimis calculis, quos sequenti mox capite dabimus. totam hanc coniecturam ac ratiocinationem eo pluris facio quod mei ingenii non est. cum enim diffusis facultati meae viros duos mihi amicissimos et astronomiae peritissimos de hac eclipsi consuluissem, Ioannem Baptistam Ricciolum et Iacobum Grantami, ambo convenerunt in affirmando nullam anno Christi 1259, quo est Theodorus Iunior Lascaris mortuus, solis eclipsim, qualem Pachymeres describit, spectari Nicaeae potuisse. alter vero illorum, Iacobus Grantami, benignissimo mihi gratificandi studio totam intricatissimi huius loci perplexitatem insigni, mea causa elucubrato, commentario explicuit, id ipsum quod hic compendio proposui uberius et accuratius adstruens. id praecclarum viri longe doctissimi, et de me supra quam praedicare possim optime meriti, opus quale accepi erudita ipsius exaratum manu deinceps hic adscribam.

C A P U T III

Iacobi Grantami e societate Iesu dissertatio de eclipsi solis a Pachymere notata. ad Petrum Possinum eiusdem societatis.

I. Eclipsis solis supra ex Pachymere descripta non minores in historia temporum et astronomicis legibus tenebras parit, quam dicitur in aëre obscuritatem fudisse et lumen plane totum solis extinxisse: aër enim tecto a luna sole aliqua saltem stellarum luce fulgebat, et quae in terra gerebantur non omnino invisibilia et intractabilia fiebant: descriptio autem illa sic obscurare videtur historiam, ut nullam ei penitus fidei lucem aut aspectum veritatis relinquat. mors imperatoris ponitur anno in autumnum vergente: τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου πρὸς τὸ φθινοπωρινὸν ἀποκλίνοντος μεταλάττει τὸ βιοῦν ὁ κρατῶν. praenuntia affligitur solis defectio tanta ut profundae tenebrae omnia tegerent et stellae in coelo lucentes apparerent: ὃ δὴ καὶ προσήμηνέ τι σημαίων. ἥλιος γὰρ etc., ut

supra. tempus quod assignatur sub horam tertiam diei sextae, *ἔφ' ὥραν τρίτην τῆς ἑκτης ἡμέρας*, tenebras magis quam lucem offundit, et dum terminos neque initiorum neque finium praescribit narratio, tam liberum errandi locum facit quam docendae veritati viam occludit.

II. Quamobrem, ut in his tenebris lux aliqua veritatis, si quae insit, agnoscatur, ante omnia constituendum quo anno et quo anni tempore vivendi finem fecerit imperator is de quo Pachymeris hic agit. facem praefert huic historiae obscuritati Georgius Acropolita c. 52, auctor accuratus et nobilis, qui summa diligentia res sui temporis certis notis quasi veris coloribus pari elegantia ac fide depinxit.

Is ergo mortem duorum imperatorum Ioannis Ducae et Theodori Lascaris filii eius ita describit, ut annum et anni mensem clare exprimat. ait enim de Ioanne, obiisse illum diem extremum 3 kal. Octobris annos natum duos et sexaginta, ex quibus triginta tres regnaverat. *ἔνθα*, inquit, id est ad Nymphæum ubi Ioannes vitam finivit, *καὶ τὸ χρόνον ἐλειτούργησε τρίτην Ἰαλανθῶν Νομβρίου, ἑξήκοντα καὶ δύο, ὡς οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ ἀκριβέστερον εἰδότες ἔφασκον, ἔτη βιώσας, ἐξ ὧν τριάκοντα καὶ τρία βεβαίωλεν.* idemque paulo post repetit de anno regni 33, cum ait *ἔτεθνήκει μὲν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης τῷ νυφῷ αὐτοῦ Θεοδώρῳ τὴν βασιλείαν καταλειπὼς τριάκοντα καὶ τρία ἔτη διαύοντι. τοσοῦτος γὰρ ὁ χρόνος αὐτῷ ὀπόσος καὶ πατρικῆς βασιλείας ἐτύγγαν.* P 493

III. Hic porro 33 imperii et mortis Ioannis annus erat Christi 1255, ante receptam a Graecis anno 1261 Constantinopolim, sextus, ante mortem Theodori Ioannis filii, quartus, ut constat ex Duca Michaelis nepote Hist. c. 2 et ex mox dicendis magis adhuc patebit.

De Theodoro vero idem Acropolita haec habet ib. c. 74: *ἑκάστου μὲν οὕτω βιώσας καὶ μήκω ὅλους τέσσαρας ἐνιαυτοὺς αὐτοκρατορήσας, κατὰ Νομβρίου γὰρ ἄρξας ἐν Ἀύγουστῳ μηνὶ τὸ τέλος ἔσχηκε τῆς ζωῆς.* ubi manifeste et quartus annus imperii nondum finitus, et initium regni mensis Novembri, et finis vitae Augustus exprimuntur; eaque totidem verbis idem auctor in Chronico compendiaro repetit; quibus Nicephorus Gregoras l. 2 in fine omnino consentit in annis triginta tribus tum imperii patris, tum vitae filii cum imperium a patre suscepit, tum etiam in quatuor annis imperii Theodori non integris, cum asserit eum l. 3, cum trigesimum sextum vitae annum ageret, defunctum: *ἔκτον καὶ τριακοντὸν ἀπὸ γενέσεως χρόνον ἀμείβοντι νόσος ἐνσκήπτει τῷ βασιλεὶ χαλεπὴ καὶ βαρεῖα καὶ ὅπλα θανάτου φοροῦσα.*

IV. Est ergo mortuus Ioannes Duca anno Christi 1255, in fine Octobris, et Theodorus Lascaris eius filius anno 1259, mense Augusto. quae nota temporis recte convenit cum ea quam expri-

mit Pachymeres scribens Theodorum imperatorem vitam cum morte commutasse anno ad autumnum inclinante.

Sed de eclipsi solis, et tanta quanta a Pachymere describitur, vel eo anno vel in morte Theodori vel in autumnum facta, auctor alius nullus meminit, et fieri ullam potuisse leges astronomicae non permittunt. novilunia enim anni 1259 aut ecliptica nulla fuere, aut non Constantinopoli ac locis vicinis, et auctores chronologi et annalium scriptores, qui solis eclipsim paene totalem referunt ad annum Christi 1259 in morte Theodori, non tabulas astronomicas sed auctorem Pachymerem sequuntur. ita enim Odo-ricus Raynaldus ad annum Christi 1259, narrata Theodori morte in mense Augusto, ait paragrapho 54: *sexto ab eius obitu die tradit Pachymerius insignem solis defectionem fuisse, adeo ut unius horae spatio densissimae horrent tenebrae stellaeque in coelo apparent.* ita Henricus Spondanus ad eundem annum; ita alii, qui huius defectionis meminere, Pachymeris auctoritate se tectos putant sine alio examine, et errant, et alios in errorem inducunt.

Acutior aliis Sethus Calvisius in Chron. an. 1255 Pachymeris fragmenta erroris arguit, quod eam solis eclipsim in obitu Theodori indicaverint, quo anno et sequentibus nulla talis invenitur, et eam putat accidisse in morte Ioannis Duce, post eius obitum die 6, 30 Decembris.

Sic Calvisius, ex parte quidem vere, ut ab auctore in rebus astronomicis bene versato, sed ex parte contra historiae veritatem manifeste pugnantia. certum enim est iam paulo ante prolatum Pachymerem loqui de obitu Theodori in mense Augusto, anno, ut ipse ait, ad autumnum inclinante; quo non quadrat mors Ioannis, quae in 30 Octobris incurrit, ut etiam paulo superius docuimus. deinde quid spectaret ad mortem Theodori, quae describit aperte Pachymeres, narratio tam accurata eclipsi solis factae in morte patri quatuor fere ante annos, nulla alia patri mentione habita aut id exigente causa rationabili? quomodo denique eclipsi, quae contigit 30 die Decembris, dici potest accidisse sexto die post mortem Ioannis, qui vitae diem extremum habuit 30 Octobris?

Haec igitur Calvisii animadversio non tollit aut minuit quaestionis difficultatem, sed auget potius, et ita implicat ut insolubilem facere videatur.

Sic igitur Pachymerem intelligendum arbitror, ut revera mortem Theodori describat, factamque vere asserat inclinante ad autumnum anno, sed eclipsim solis designet non quae in obitu eiusdem Theodori facta sit (id enim textus non dicit; et inepta ea esset ad praesignificationem, de qua in eo mentio est), sed quae initio imperii eiusdem Theodori, quasi praenuntia brevis et infelicis eius regni, quod non multo plus triennio statit, et in conti-

nuis belli motibus et morbi molestissimi saepe repetitis gravissimis tentationibus actum cum vita finitum est anno aetatis 86 nondum completo.

Quae tamen cum non satis distinguat Pachymeres, et statim post descriptam mortem Theodori de illa eclipsi sermonem inferat, nihil de initio imperii significans, instam certe non aliud attendentibus erroris causam dedit. at si quis rem attente consideraverit et cum historia illius temporis contulerit, in iis tenebris lucem inveniet. sic autem eam explico.

Theodorus vivendi finem fecit anno Christi 1259, mense Augusto. historiae totius haec fides est, de qua dubitare non licet. Pachymeres id asserit, cum ait factum vergente in autumnum anno, nempe inter solstitium aestivum et aequinoctium autumnale. Theodorus initium regnandi fecit anno Christi 1255, patre mortuo sub finem Octobris, non declarato filio successore, qui ideo tardius electus, elevatus in clypeo, unctus et coronatus est, tum propter diversa populi studia, tum ob Manuëlis patriarchae paulo ante mortui desiderium, Nicephori in eius locum electi modestiam in recusanda dignitate, ac Arsenii tandem vocati ad unguendum et coronandum imperatorem longiorem moram, quae omnia fuisse describunt Nicephorus Gregoras initio l. 2 et Georgius Acropolita c. 58. Theodorus statim initio regni infestis bellis contra Bulgaros et Thessalos usque ad vitae exitum infelicitè occupatus est: difficillimis negotiis implicatus, suspicionibus et humore melancholico ad quaedam sua maiestate indigna etiam adversus aulicos dignitate et fide erga eum praestantes perpetranda adductus, vixit miserabiliter. Theodorus longa tandem macie confectus, toto corpore exangui, frustra tentatis omnibus humanis remediis, extra regiam, in gravi luctu poenitentiae et habitu religioso, dolens quod Christum deseruisset, regno simul et vita privatur in aetatis flore, anno tantum sexto supra trigesimum, imperii quarto. Theodorus vehementer anxius de fide et amicitia Michaëlis Palaeologi, filiolo ad imperii gubernacula inepto sub hominis obscuri et sub patriarchae tutela, ad invidiam dignitatis, qua brevi deiectus est, relicto, testamentum condidit in gratiam tutoris illius Muzalonis, quem Romanorum rerum dominum constituebat, quoad filius ad perfectam venisset aetatem, cum gravissima procerum offensione, quam secuta est imperii perturbatio et in Michaëlis familiam transitio crudelissima. fuit hic miserrimus Theodori regni et vitae status et luctuosa mortis conditio, quam brevius Nicephorus, fusius Acropolita describit, qui cum imperii logotheta existeret, frequens imperatori ratione officii aderat, et quae praesens fieri videbat magna fide et diligentia narrat.

VI. Haec igitur voluit insinuare Pachymeres, cum scripsit infelicis regni et luctuosi obitus Theodori praenuntiam extitisse defectionem solis horribilem, quae sub initium regni eius facta est,

hora tertia post meridiem, sexto die, videlicet post eius coronationem et unctionem solemnem.

Etenim, si coniecturas non improbabili locus datur, videtur facta coronatio Theodori ipsa solemnitate nativitatis Christi domini, sive ut ex luce diei celeberrimae aditus ad imperium clarior existeret, sive ut inde felicitatis augurium sumeret imperator, quod regnandi principium duceret ab eo tempore quo Christus initium vivendi fecisset; quo sane modo et ratione gentes et ecclesiae nobilissimae anni exordium a Christi natalibus auspicantur.

Utut sit de ipsa mente imperatoris, certe eius consilia non mediocriter turbare visa est defectio solis tam insolens, tam cito post eius coronationem facta. visa est enim iuxta tabulas astronomicas die 30 Decembria. visa sereno coelo, prout innuitur ex notata ab historico apparitione stellarum. **P 495** visa hora post meridiem tertia, ante solis occasum fere integra luce deficiente, stellis in coelo velut in profunda nocte toto crepusculi tempore in densis terrae tenebris apparentibus. visa insuper est sexta die post imperatoris coronationem, quo praecipue tempore de eo consilia et omina futuri eventus, non sine multo in omnem partem sermone, agitabantur.

VII. Et hinc patet quamobrem Pachymeres eam eclipsim ut funestum imperii portentum in ipso aditu, id est sexta die post Theodori coronationem, considerandam dederit, ut quae ex funera face praeunte non diurni imperii male ominosa significatio caperetur; qualis augurationis et exemplum in vetustioribus historicis Pachymeres non unum habuit, et recentiores quoque idem videmus imitatione celebraasse, saltem dum ex officio referunt iudicia vulgi hominum in tales fere praesagitiones proni, quoties istius generis coelestia portenta sub principatuum auspicia incurrunt.

Ex hoc sunt genere quae apud Iulium Capitolium in Gordiano Tertio leguntur. ubi enim hunc coepisse imperare retulit historicus, statim adiungit: *sed indicium non diu imperaturi Gordiani hoc fuit, quod eclipsis solis facta est, ut nox crederetur neque sine luminibus accensis quidquam agi posset.* ita ille, solis defectionem innuens quae anno Christi 237, 12 Aprilis, Romae visa hodieque ex tabulis deprehenditur. Sextus item Aurelius Victor anno u. c. 1062, cum narrasset pacem inter Augustos Constantinum et Licinium factam, adscitis in consortium imperii Caesaris nomine utriusque liberis Crispo et Constantino filiis Constantini et Liciniano filio Licinii, adiungit: *quod equidem vis diuturnum neque his qui assumebantur felix fore, defectu solis foedato iisdem mensibus die patefactum.* contigit ea eclipsis anno Christi 317, 20 Decembria. ita etiam non ita veteri patrum nostrorum memoria observant historiae Gallicae scriptores anno Christi 1544, quo natus est Franciscus Secundus Valensius, quarto

post eius nativitatem die horribilem solis eclipsim contigitse, eodemque anno tres lunae insignes defectiones visas, eaque prodigia magnum dedisse astrologis indicandi et scribendi argumentum. unde natum eiusdem principis emblema, tribus lili floribus e terra emergentibus, sole desuper et luna oppositis, cum hac inscriptione *inter eclipses exior.*

Sed iam tempus est demonstrandi positis ex arte astronomica calculis quam apte ad id quod indicavimus tempus accidat istud indicatum a Pachymere deliquium solare.

VIII. EPILOGISMUS

defectionis solis quae contigit anno Christi 1255, 30 Decembris, iuxta tabulas Rudolphinas subsidiarias Kepleri ad meridianum Nicaenum in Bithynia revocatas.

Novilunium medium.

	D.	H.		
Decembris	29	15	18	45
tempus proximae apogaeitatis solis.				
	D.	H.		
Iunii	13	14	58	26
intervallum a novilunio medio	165	23	39	41
	S.	G.		
motus intervallo respondens	5	13	0	32
tollendus a loco apogaei solis	2	29	50	17
primus locus solis	9	16	49	45
prima distantia luminarium sole longius progresso	0	5	32	20
tempus proximae apogaeitatis lunae.				
	D.	H.		
a prima die Ianusrii etc.	385	18	20	4
intervallum a novilunio medio	4	4	34	52
motus intervallo respondens	S.	G.		
addendus	1	21	15	39
locus apogaei lunae	7	20	1	46
primus locus lunae	9	11	17	25
tempus prosthaphaereticum addendum novilunio medio, horae 11. 41. 55.				

P 496

Novilunium verum.

	D.	H.		
Decembris	30	3	0	40
Correctio.				
	S.	G.		
secundus locus solis	9	16	52	48
secunda distantia luminarium			31	18
luna longius progressa.				

tertius locus solis	9	16	49	55
secundus locus lunae	9	17	24	1
secundum tempus prosthaphaereticum tollendum		H.		
		1	3	50
tertius locus lunae	9	16	49	55
correctio tollit a novilunio vero		1	3	50
aequatio vero temporis			7	52

*Novilunium verum correctum, et perfecte
aequatum.*

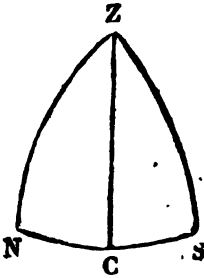
	D.	H.		
Decembris	30	1	48	58
tempus verae synodi in meridiano tabularum.				
	D.	H.		
Decembris die	30	1	48	58 post merid.
ad meridianum Nicaenum magis Orientalem		1	34	0
adde				
vera synodus Nicaeae Decembris die.	30	3	22	58

Locus verae synodi.

	S.	G.		
	9	16	49	55
		Grad.		
eius ascensio recta		228	16	0
		H.		
Nicaeae post meridiem		3	22	58
		G.		
quibus respondet in aequatione		50	43	0
P 497 usque additis ad ascensionem rectam modo positam pro loco verae synodi, fit ascensio recta puncti culminantis eclipticae seu meridiei Nicaeae		G.		
		338	59	0
huius ascensionis punctum culminans sive meridies in ecliptica	S.	G.		
	11	7	15	36
huius puncti declinatio australis		8	53	0
addita elevationi poli Nicaeae		41	26	0
dat distantiam puncti culminantis eclipticae a vertice		50	19	0
angulus eclipticae et merid.		68	7	0
distantia puncti culminantis eclipticae a vera synodo	S.			
	1	20	25	41

puncto culminante magis Orientali et in semicirculo ascendente. ideoque nonagesimus gradus eclipticae, respectu puncti culminantis, ponitur in Oriente; et synodus in Occidentali quadrante eclipticae.

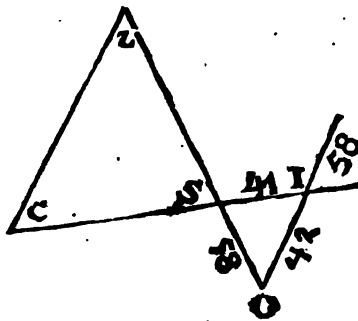
pticae fieri dicitur. ex quibus fiunt et solvantur trianguli ZNC
et ZNS. in quibus

	G.		
ang. N	90	0	0
ang. C	68	7	0
latus CZ	50	19	0
CS	50	25	41
NZ	45	34	0
NC	24	11	0
NS	74	57	0
SZ	79	18	0 distantia lunae a vertice
ang. S	46	37	0 angulus parallacticus.

unde nascuntur tres priores parallaxes in synodo vera Nicaeae.

altitudinis	58	0
latitudinis	42	58
longitudinis	41	1

	H.		
primum tempus parallacticum	1	25	0
adde ad veram synodum	80	8	22
quia fit synodus in quadrante Occidentali eclipticae			58
fit visa synodus minus accurata D.	H.		
Nicaeae	30	4	47
			58 post merid.

IX. Huc usque ducta eclipsis in horizonte Nicaeno caduca invenitur deficiente calculo ea de causa, quod sol et luna tempore visae synodi minus accuratae, id est paulo ante quintam pomeridianam, sub horizontem iam descenderant, depressa etiam profundius luna quam debuerat propter parallaxim altitudinis, quae in quadrante Occidentali eclipticae sidus deicit, et tardius P 498 in Occidentem toto tempore parallactico apparens reddit. hac igitur de causa ultra veram synodum eclipsis observari non potuit

Nicaeae in Bithynia, ubi Pachymeres sola eius initia describitur quamobrem ut integra habeatur, et perfectus eius epilogismus certis suis limitibus tam in quantitate quam in duratione definiatur, mutandus est secundum leges artis loci meridianus et assumendus occidentalior, in quo tota eclipsis eadem observari poterit eodemque fluxu temporis quo Nicaeae eius initia supra horizontem videbantur. sic enim fiet ut qualis etiam Nicaeae partim visa partim latens reipsa extiterit, ex observatione alibi facta, ubi tota visa fuerit, tam certo quam facile intelligatur.

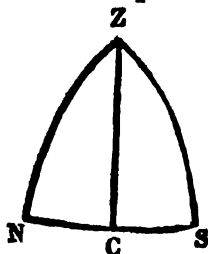
Sumo igitur meridianum triginta gradibus, hoc est duabus horis, Nicaeno occidentalior, in eodem tamen parallelo seu pari elevatione poli, ad eumque accommodo quae iam supra de Nicaeno dixi, additis propriis quae ad ipsum singulariter pertinebunt.

	S.	G.		
locus verae synodi	9	16	49	55
eius ascensio recta		288	16	0
	D.	H.		
tempus verae synodi Nicaeae	30	8	22	58
in dato meridiano	30	1	22	58

	G.		
respondent in aequatione Grad.	20	44	30
quibus additis ad ascensionem rectam synodo verae convenientem	288	16	0
fit ascensio recta puncti culminantis eclipticae in dato meridiano	G.		
	309	0	30

	S.	G.		
et punctum culminans	10	6	66	8
eius puncti declinatio Australis		18	42	0
addita elevationi poli Nicaeae		41	26	0
dat distantiam puncti C a ver.		60	8	0
angulus eclipticae et meridiani		75	27	0
distantia puncti culminantis eclipticae a vera synodo	0	19	46	13

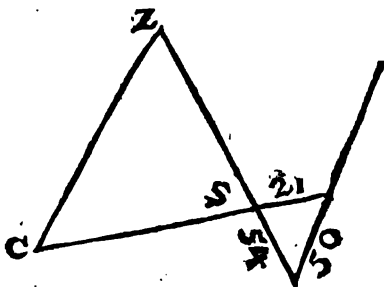
puncto culminante magis orientali quam synodo. ideoque ut supra, synodo in occidentali parte eclipticae, et in semicirculo ascendente puncto culminante positus, unde trianguli ZNC et ZNS. in quibus

	G.		
ang. N	90	0	0
ang. C	75	27	0
latus CZ	60	3	0
CS	19	46	13
SZ	66	44	0 distantia lunae a vertice
NZ	57	40	0
CN	23	37	0
ang. S	66	1	0 parallacticus.

unde nascuntur tres priores parallaxes in synodo vera in dato meridiano

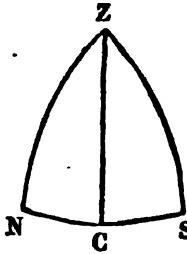
altitudinis	54	0
latitudinis	50	0
longitudinis	21	0

primum tempus parallacticum minus accuratum			45	35	
adde ad veram synodum mens. Decembris	D.	H.	80	1	22 58 post merid.
fit synodus visa minus accurata in dato meridiano Decembris	80	2	8	33	
locus lunae in synodo visa minus accurata in dato meridiano fit ex parallaxi longit.			21	0	
et motu solis			1	49	
respondente primo tempori parallactico			45	35	
additis ad locum verae synodi	S.	G.	9	16	49 55
locus verae synodi					
motus lunae primo tempore parallactico			22	49	
locus lunae in synodo visa minus accurata	9	17	12	44	
primum tempus parallacticum			45	35	
habet in aequatione respondentes gradus			11	23	45
quibus additis ad ascensionem rectam puncti culminantis eclipticae in synodo vera			809	0	30
fit ascensio recta eiusdem puncti culminantis eclipticae in synodo visa minus accurata			820	24	15
punctum culminans eclipticae	S.	G.	10	12	4 0

P 499

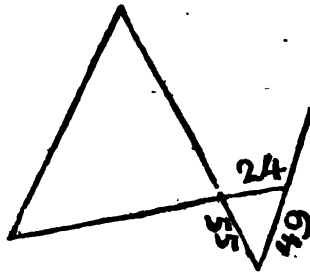
declinatio australis	17	14	0
adde elevationem poli Nicaeae	41	26	0
distantia puncti culminantis a vertice	58	40	0
angulus meridiani et eclipticae	73	44	0
distantia puncti culminantis a luna	0	24	51
unde trianguli in semicirculo ascendente et quadrante occidentali eclipticae in synodo visa minus accurata.			16

	G.			
ang. N	90	0	0	
ang. C	73	44	0	
latus CZ	58	40	0	
CS	24	51	0	
NZ	55	4	0	
CN	24	42	0	
SZ	68	11	0	distantia lunae a vertice
ang. S	62	2	0	parallacticus.

ex quibus tres posteriores parallaxes in synodo visa minus accurata in merid. dato.

altitudinis	56	0
latitudinis	49	0
longitudinis	24	0

comparandae parallaxes longitudinis.		
prima in synodo vera	21	0
secunda in synodo visa minus accurata	24	0
differentia motu crescente	3	0
ideo tollenda est haec differentia a prima parallaxi	21	0
restant	18	0
qui est motus lunae visus respondens primo tempori parallactico	45	35

per quem invenitur tempus synodi visae accuratae per hanc analogiam. P 500

ut motus lunae visus 18 0 ad primum tempus parallacticum 45 35

ita prima parallaxis longitudinis 21 0 ad secundum tempus parallacticum 53 10

adde ergo pro conditione quadrantis occidentalis, in quo fit synodus, hoc tempus prosthaphaereticum 53 10

	D.	H.		
ad veram synodum	30	1	22	58
fit visa synodus accurata Dec.	30	2	16	8
in meridiano dato post meridiem.				

latitudo lunae.

locus lunae in synodo vera in dato meridiano S. G. 9 16 49 55

adde pro conditione quadrantis occidentalis eclipticae verum motum lunae respondentem secundo tempori parallactico 26 27

fit locus lunae in synodo visa accurata 9 17 16 22

ex hoc tolle locum nodi Ω corr. 3 25 0 2

restat verus motus latitudinis 5 22 16 20

qui demptus a sex signis dat distantiam a proximo ζ 7 43 40

unde vera latitudo borealis sive arcus inter centra 42 81

comparandae parallaxes latitudinis in meridiano dato

prima in synodo vera 50 0

secunda in synodo visa minus accurata 49 0

differentia 1 0

motu decrescente

tertia parallaxis latitudinis habetur per hanc analogiam

ut primum tempus parallacticum 45 35

ad hanc differentiam 1 0 sive 60

ita secundum tempus parallacticum 53 10 ad differentiam

primae et tertiae parallaxis latitudinis 1 10

hanc differentiam 1 10, quia motus fit decresc.

tolle a prima parallaxi latitudinis 50 0

restat tertia parallaxis latitudinis 48 50

ab hac tertia parallaxi latitudinis 48 50

tolle veram latitudinem, minorem videlicet a maiore 42 81

restat visa latitudo 6 19

ex boreali facta australis propter excessum tertiae parallaxis latitudinis supra visam latitudinem.

quantitas eclipsis.

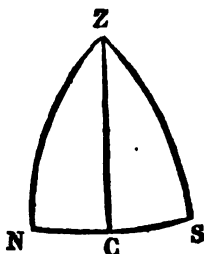
ex summa semidiametrorum	30	48
folle visam latitudinem	6	19
restat quantitas eclipsis	24	29
in scrupulis	1469	
quae multiplica per	6	
habes	58814	(9)
P 501 quae divisa per semidiam. solis	931	
dant digitos 9, et ex residuo fiunt	36	
quantitas ergo est digiti 9, 36.		

Duratio eclipsis.

Petitur ex scrupulis mediae durationis cum motu horario lunae in incidentia et emersione composita.

summa semidiametrorum	30	48	1848
arcus inter centra	6	19	379
summa	2227	33477202	
differentia	1469	81670218	
summa	65147420		
media pars summae	32573710		
scrupula mediae durationis	30	9	1809
ad incidentiam		ad emersionem	
locus lunae una hora ante visam synodam accuratam.		locus lunae una hora post synodum accuratam.	
S. G.		S. G.	
9 16 44 52		9 17 47 52	
ascensio recta puncti culminantis eclipticae	306 36 15	336 36 15	
(punctum culminans eclipticae.	10 4 15 0	11 4 44 0	
declinatio australis.	19 16 0	9 49 0	
distantia puncti culminantis a vertice	60 42 0	51 15 0	
angulus meridiani et eclipticae	76 14 0	68 30 0	
distantia puncti culm. a luna	0 17 30 8	1 16 56 0	
puncto culminante magis orientali quam synodo in semicirculo ascendente, et synodo in quadrante occidentali eclipticae.			

unde trianguli,

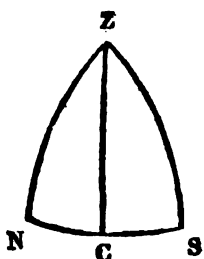
distantia lunae a vertice
 angulus S parall.
 parallax. longitud.
 (tertia parall. longitud.
 (posterior tempore motu
 (decescente in quadrante
 (occidentali eclipticae,
 differentia
 (tollenda ab horario
 (lunae vero
 restat horarius lunae apparens

		G.		
ang.	C	76	14	0
latus	CZ	60	42	0
	CS	17	30	8
	NZ	57	53	0
	NC	22	59	0
	NS	40	29	0
	SZ	66	9	0
		67	50	0
			21	0

P 502

	24	19
	3	19
	28	57
	24	38

unde trianguli.

distantia lunae a vertice
 angulus S parall.
 parallax. longitud.
 (tertia parall. longitud.
 (prior tempore, motu
 (crescente in quadrante
 (occidentali eclipticae,
 differentia
 (tollenda ab horario
 (lunae vero
 restat horarius lunae apparens

		G.		
ang.	C	68	30	0
latus	CZ	51	15	0
	CS	46	56	8
	NZ	46	31	0
	NC	16	23	0
	NS	63	19	0
	SZ	71	60	0
		49	44	0
			36	0

	24	19
	11	41
	27	57
	17	16

<p>analogia ut 24. 88. ad 3600 ita scrupula mediae durationis H 30. 9. ad 4451. 1. 14. 11. tempus incidentiae</p>	<p>analogia ut 17. 16. ad 3600 ita scrupula mediae durationis 30.9 H ad 6286 1 44 46 tempus emersionis</p>
---	--

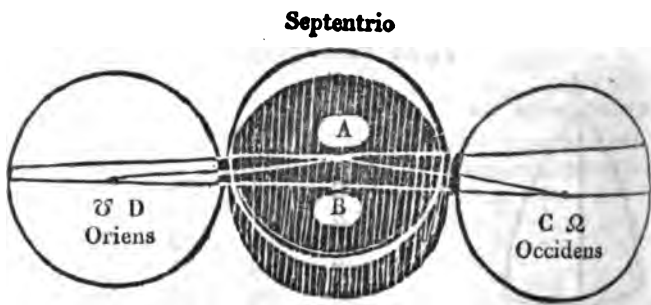
tota duratio eclipsis.

H. 2. 58. 57.

<p>in meridiano dato duabus horis ante Nicaenum visa synodus accurata sive ecli- psis visae medium. Decembris die 30, hora 2 16 8 tolle pro incidentia 1 14 11 initium die 30, hora 1 1 57 adde pro emersione 1 44 46 finis die 30, hora 4 0 54 post meridiem.</p>	<p>in meridiano Nicaeno duabus horis redditis medium die 30, hora 4 16 8 initium hora 3 1 57 finis hora 6 0 54 post meridiem.</p>
--	---

P 503

Typus eclipses.

	H		H
emersio BD	1 44 46	incidentia BC	1 14 11

probatio per quadrata.

AC summa semidd.	30	48	radix	quadretum
AB arcus inter centra	6	19	1848	3415104
tolle minus quadratum a ma- iori. restat			379	148641
			1809	8271463

idem supra probatum per logarithmos in duratione.

X. Ex epilogismo huius eclipsis tam accurate et per singula quasi momenta examinatae, manifestum est eam ipsam esse quam Pachymeres designavit, et iam patere omnes illas circumstantias, quae in eius descriptione obscurae adeo et incomprehensibiles videbantur.

In primis enim certum est eam factam anno Christi 1255, mensis Decembris die 30, proindeque non pertinere ad Theodori Lascaris obitum, qui mense Augusto circa autumnum anno Christi 1259 contigit, sed ad eius solemnem inaugurationem aut coronationem, quae facta est sub finem anni 1255.

Facta est Nicaeae in Bithynia circa horam a meridie tertiam, et apparens eius initium non duobus integris minutis horam tertiam praetergressum est. facta est sub finem diei sextae post coronationem Theodori. ex coniectura enim probabili supra a nobis exposita Theodorus est coronatus imperator ipso die natali Christi domini, ut ex gemina celebritate dies magis sollemnis ageretur; et post dies sex mensis Decembris 30 facta eclipsis idcirco dicitur ab historico die sexta contigisse: neque enim alius apparet dies, qui sextus haberi possit vel mensis vel hebdomadae, quandoquidem facta est eclipsis die quinto hebdomadae, eo anno cyclo solis 4, litera Dominicali C. adde quod Pachymeres diem Veneris non *ἔκτην ἡμέραν* sed *παράσκευήν* appellare solitus est.

Tenebras autem ita profundas ut sua obscuritate omnia tegerent et stellae in coelo conspicuas redderent, fecit non tam magnitudo eclipsis, quae digitos decem non attingit, quam tempus serum quo facta est, nempe circa solis occasum: accedente enim ad diurnae lucis imminutionem sole ad horizontem appropinquante, defectu luminis solaris et lunae interpositione, circa solis occasum, et toto tempore consueti crepusculi, visa est etiam profunda nox advenisse et obscuritas omnia tegere cum clara stellarum manifestatione, quod ipsum Pachymerius innuit cum ait solem circa horam tertiam diei sextae per horam obscuratum. P 504

Unde vulgo existimatum est eclipsim per horam dumtaxat durasse, quia nonnisi per horam Nicaeae visa est, inchoata circa tertiam, et sole occidenta paulo ante quartam in horizonte Nicaeno, ubi minimus arcus diurnus non multum excedit horas octo circa solstitium brumale, poli altitudine supra horizontem graduum quadraginta unius cum dimidio, eadem prope cum Romana.

Et quamvis alio meridiano quam Nicaeno usus sim ad magis integram et exactam eclipsis investigationem, calculus tamen eodem prope redit; nec discrimen ullum notabile invehit levis aliqua mutatio latitudinis lunae, ut neque parallaxis aut refractionis in distantia ab horizonte. quare satis convenit reductio, quam adhibui dati meridiani ad Nicaenum, ut intelligatur qualis tota Nicaeae partim visa partim latens extiterit.

XI. Casterum ut nihil merito desideretur ad perfectam eorum quae ad hanc eclipsim pertinent intelligentiam, restat demonstrandum nullum alium solis defectum circa obitum Theodori contigisse, cui Pachymeris descriptio convenire possit. et hoc quidem sic demonstratur.

Certum est ex legibus astronomicis anno Christi 1259, quo Theodorus diem clausit, extremum mense Augusto novilunium tam medium quam verum contigisse nocte media inter decimum nonum et vigesimum diem eiusdem mensis; et quamvis interdia extitisset, eclipticum tamen non fuisset, quia medius motus latitudinis lunae sign. 3 G. 17. 86. 51. longissime terminos eclipticos praetergreditur.

Constat quoque iuxta easdem leges aliud novilunium eclipticum eodem anno ante mensem Augustum et Theodori mortem nullum extitisse praeterquam in mense Aprili die 23, medio motu latitudinis lunae S. O. G. 15. 4. 22. intra terminos possibilea, quod etiam quia Nicaeae paulo ante mediam noctem celebratum est, solis defectum visibilem non exhibuit. quamobrem nullus eo anno solis defectus aptus fuit ad significandam aut nuntiandam Theodori mortem: multo minus, si quis contigerit annis superioribus, nisi is dumtaxat qui in aditu eius imperii a Pachymere assumptus et tam horrendus designatus est, qui et a nobis hic suis certis characteribus insignitus et ad finem anni post Christum 1256 positus.

Ad cuius chronologiae confirmationem tuto referrí possunt aliae duae apud Nicephorum Gregoram l. 9 Hist. c. ultimo observatae eclipses circa mortem Andronici Senioris, altera lunae eo ipso die quo eum mori contigit, 12 Februarii anno Christi 1332, altera solis, quae tot diebus mortem imperatoris praecessit, quot ipse annis in vivis fuerat. *ἐπισκόνησις*, inquit, *ἡλιακῆ τοσούτας ἡμέρας προειληφνῖα τὴν αὐτοῦ τελευτήν, ὅσα καὶ αὐτὸς ἦν ἔτη καὶ πάντα βεβιωκώς.* dies agnoscendi sunt 74: totidem enim Andronicus annos vixit, qui 50 fere regnavit. septuaginta autem et quatuor dies inter illas eclipses intercesserunt: nam solis quidem facta est 30 die Novembris anno Christi 1331 in novilunio, quod tunc extitit, lunae vero in plenilunio, quod contigit anno sequente 12 Februarii. et ita eas tabulae nostrae repraesentant. et Calvisius in Chronologia anno Christi 1331 et 1332 priorem observat 30 Novembris die festo S. Andreae, et post dies 74 secutam ait Andronici mortem die 12 Februarii, nulla mentione eclipsis lunae habita, cum tamen Nicephorum auctorem laudet, qui utriusque diserte meminit et utramque ponit inter signa mortem imperatoris divinitus praenuntiantia, cum ait *προσημείαι κολληαί προειληφνῖσαν*, quo similiter modo Pachymeres voluit defectum solis a se descriptum, et a nobis affixum in aditu imperii Theo-

dori, breve illud et minime fortunatum portendisse, cum dixit
 ὃ δὴ προσέφημὲν τι σημεῖον. ἕλιος γὰρ etc.

XII. Ex qua duorum auctorum, quorum eclipses exposui, de earum significatione sententia, ad calcem dissertationis in qua P 505 hactenus historicum et astronomum agere me oportuit, quaeso ut mihi liceat tantisper agere theologum, et circa significationes defectionum utriusque luminaris definire breviter, at solide, quid Christianus homo debeat aut possit vel sentire legitime vel in usum adhibere sine vitio timiditatis aut sine noxa superstitionis, quorum alterum humanae fortitudini, alterum Christianae religioni repugnat.

Unum igitur hoc pronuntio, eclipses solis et lunae esse defectus naturales, vel luminis in ipsa luna in umbram terrae incurrente, vel radiorum solis in terra, Luna se inter utrumque iniiciente. tam naturales autem et ordinatae sunt coniunctiones et oppositiones eclipticae, quam sunt ipsi motus luminarium et azygiae non eclipticae, quam sunt dies et noctes, quam solstitia et aequinoctia, quam menses et anni: pendent enim haec omnia simili modo a prima lege et ordinatione conditoris, quam coelis et sideribus praescipit ab initio molitor deus, quam legem constantem et inviolatam res creatae conservant; quae causa est cur eclipses praedicantur infallibiliter a peritis cum circumstantiis magnitudinis et durationis, habita exactissima ratione temporum et locorum, in quibus illae contingunt. accedit quod numerus eclipsium magnus sit et occursum frequens: quatuor, interdum et plures per singulos annos fiunt, et iam a mundi exordio plus quam vicesies mille numerari possunt.

Eadem porro providentia, quae fecit in mundo duo haec luminaria magna, *luminare maius, ut praeeset diei, et luminare minus, ut praeeset nocti, ut lucerent super terram et dividerent lucem a tenebris* (Genes. 1), eadem pariter sua bonitate et sapientia motus eorum et conversiones ordinavit ad felicem mundi gubernationem, ad electorum salutem et suam gloriam; nec dubium quin ipsas coniunctiones et oppositiones, solis et lunae defectus et illuminationes, constituerit in numero pondere et mensura, quam sciebat et volebat humano generi ad salutem et felicitatem profuturam.

XIII. Ex hoc uno pronuntiato tollitur admirabilitas et vulgi quidam stupor, qui eclipses consequitur: oritur enim ex ignorantia cum quadam novitate et raritate apud eos qui nec earum causas intelligunt nec eas saepius observarunt, cum contra sapientes et docti eas suis temporibus securi expectent, et occasione in commodum conversa effecta bene utantur, et perniciem, ei qua creditur imminere, totam in hostes derivent.

Ita olim Sulpitius Gallus, ut referunt Livius l. 44 et Plut. in Paulo Aemilio, de insigni defectione lunae, quam praeviderat

in exercitu Romano, in quo tribunus sub imperatore Aemilio Paulo militabat, concione habita suos ad pugnam instruxit docuitque causas eclipsium et certos eventus suis temporibus necessarios, tam felici eventu ut ab eis abstulerit vanum illum timorem qui ex rei novitate et insolentia oriri solet ignorantibus, et eum pugnandi ardorem edoctis et vincendi cupidis iniecit ex quo plena victoria Romanis evenit, cum contra in castris Macedonum novitas et ignorantia fecerit res ut ea prodigii instar haberetur, et eclipsis visa existimata sit praenuntia fugae et defectionis Persei, quam Macedoniae clades est consecuta.

Ita nuper Christophorus Columbus anno Christi 1493, cum alimentorum inopia laboraret, nec posset a Lamaicensibus, apud quos classis Hispana, cui praecerat, appulerat, vi et precibus auxilium impetrare, usus est scientia proximae eclipsis, et barbaris eius ignaris pestem impendentem, nisi opem ferrent, minatus diem et horam defectionis lunae edixit, quo illi prodigio percussi et graviter aliquid metuentes ad Columbum quasi sua inhumanitate offensum copioso instructi comiteatu supplices venerunt, et veniam facilius quam sperabant sua liberalitate impetrarunt.

P 506 Ita Claudius imperator, ut habet Dio l. 6, cum vereretur ne solis defectio futura die suo natali anno imperii quinto tumultum Romae pareret ex ignorantia et novitate iuncta vano timori et opinioni vulgi, quod ea signa essent principibus infausta, publico edicto notum voluit ante aliquot dies deliquium illud futurum, insuper et causas eius, quantitatem et durationem exposuit tam distincte et intelligibiliter, ut eo viso nemo timeret aut miraretur, omnes imperatoris sapientiam venerarentur.

XIV. Tollitur praeterea inanis illa opinio, quod eclipses orbi noceant, quod clades pestes et bella regnis importent, quod vastitates et subversiones imperiorum ac religionis vel efficiant vel praenuntient. damnum enim quodcumque creat eclipsis in modica iactura lucis et benefici influxus non admodum diuturna consistit. plus saepe unica nox aut dies pluvius mundo lucis amicae et benignarum influentiarum eripit quam eclipses decem, et sapienter visus est agere Pericles, referente Plutarcho in eius vita, qui navis imperatoriae gubernatorem eclipsis solis territum, in medio victoriae cursu moras trahentem, Chlamyde involvit, et interrogavit an quid ex eo valantine sentiret incommodi, eoque negante ullum se sensitisse, docuit nullum maius a sole per lunam interpositam velato timendum esse; et paulo quidem maius esse coelum et diuturniores fore tenebras, sed solem non multo post suo splendori sine alio incommodo redditum iri; quod cum factum esset, cursum classis felicem nacta est.

Non ita Nicias aut doctus aut felix, qui vel imperitia vel superstitione ab eclipsis lunae territus, veritus classem portu edu-

cere, sibi suisque perniciem creavit, ut Plutarchus narrat in eius vita et Thuc. l. 7.

Felicius Agathocles et scutius, dum classem in Africam traiceret et horrenda solis defectio intercederet, suis metu deiectionis, nil timendum a prodigio professus est iis qui iam in curas essent: si deliquium antequam portu solvissent contigisset, timendum forte videri, sed euntibus et praeterea minus fortunatis Sicilia nihil adversi metuendum; iis autem ad quos ibatur, et florentibus Chartaginiensibus fortunae mutationem, si qua ex talibus signis portendebatur, esse pertimescendam.

Non nocent eclipses, nisi quod noceant opinantibus; nihil ex se mali fundunt sol et luna magis in oppositionibus et synodis quam extra illas. condita sunt haec sidera a bono domino et parente universi clementissimo, gubernantur manu sapientissima ad filiorum commoda et salutem. defectiones quando contingunt, naturales sunt et innoxiae. non pestes generant, non bella cient, non mortes principum annuntiant, non temporum calamitates aut regnorum conversiones minantur.

Ab ipso mundi exordio eclipses, ut modo fiunt, eademque lege et ordine et numero fiebant; et si Keplero creditur, sol ipse fons lucis et bonorum omnium, mundi oculus beneficus, conditus est in eclipsi subiecta luna in primo gradu Cancri, in aestivo solstitio multis Africae regionibus solis aspectum impediens. quis ita sentiens credat eclipses noxias, et solem ipsum in tanta sui et mundi infelicitate ab optimo parente deo creatum?

XV. Certe ante bella et pestes fiebant eclipses, ante reges natos, ante provinciarum et regnorum divisionem in illa antediluvianorum longaeuitate pace et sanitate tam diuturna eclipses fiebant, et tunc erant innocentes. unde et quando noxiae esse coeperunt? unde malignos influxus, quos postea tam frequentes afflarunt, accipere?

Prima omnium, quae in Graeca historia describitur eclipsis solis, narrata ab Herodot. l. 1, Medos et Lydos pugnantes invenit et conciliavit. Alexandro faustissima fuit eclipsis lunae, quae ante postremam eius de Dario victoriam contigit. profuit Caesari solis illa quae in transitu Rubiconis, alea de imperio retinendo iacta, facta est, de qua Dio l. 4. profuit et illa quae Pharsalicam pugnam praecessit; quae si Pompeio funesta dicitur, cur non aequae Caesari fortunata dicenda est? P 507

Non occidit Augustum eclipsis lunae, quae quadraginta post eius mortem diebus visa est; immo eius occasione Drusus rebellantes in Pannonia Romanas legiones ad fidem et obsequium revocavit. et si quis advertere velit, plures forte cum eventibus fortunatis quam cum sinistris eclipses coniunctas numerabit.

In fati Romuli prosperis et urbis felicitate positae sunt eclipses duae solares, in conceptu illius una, in huius funda-

mentis altera vel inventae vel affectae. ita videlicet innocens eclipses et indifferentes habitae sunt, ut aliis faustae, aliis noxiae et malorum praenuntiae viderentur; ita eas quaeque ad sua vota convertit.

Multae luminarium defectiones annotatae sunt mortibus imperatorum, plures post mortem et in exordiis notari poterunt; multae praecesserunt clades regnorum, vastitates populorum, bellorum et morborum perniciem, plures consecutae sunt: atque ut consequentes causae non dicantur bonorum, quae finibus malorum annexa sunt, ita nec praecedentes haberi debent fontis malorum vel indices, si quae cum illis concurrant. medii sunt hi luminarium defectus inter bona et mala rerum humanarum; nullos in eas influxus habent; connectuntur quidem cum illis, sed casu, non efficientia, mera contingentia, non necessitate.

Necessariae sunt omnes eclipses solis et lunae, et necessariis intervallis distinctae, ordinatae inter sese, et ita quodammodo concatenatae ut sint infallibiles et inevitabiles: humani autem casus, pestes, bella, mortes principum plane contingentes et solutae cohaerent accidentibus et circumstantiis, quae ut ex hominum libera voluntate et fortuito causarum concursu pendent, ita mutationi sunt obnoxiae, et anteverti vel impediri possunt. quam ergo incongruum et irrationale facere res necessarias et immutabiles causas effectuum contingentium et mutabilium?

XVI. Tam facile dici posset ortum solis aut occasum lunae causam esse iurgiorum et contentionum, quae vel interdia vel noctu contingunt, quam eclipses morborum et calamitatum, quae post illas fiunt. certe aequinoctiis et solstitiis, quae quater in anno lege certa fiunt et temporum vices sua diversitate formant et distinguunt, causa posset adscribi cur pestes et bella, cur clades regnorum et seditiones populorum eveniant. tam innocentes habendae sunt coniunctiones solis et lunae defectionibus obnoxiae, quam quae sunt ab eis immunes. omnia quidem plenilunia et novilunia magnae invehunt in orbem mutationes, sed necessariae et ad felicem mundi statum sapienter a deo ordinatae. verum aestus autumnus hiems ex solis et lunae diversis conversionibus oriuntur, et iis necessariis ad temporum commoditatem et hominum felicitatem, quae semper eadem lege, quam initio rerum conditor constituit, cursum tenuerunt et tenebunt. quis sapiens in adscribat saeculorum calamitates? quis eorum malignitatem in adversa regnorum fortuna accusat? quis prodictionis, quis laesae maiestatis condemnat?

Excusentur igitur synodi luminarium eclipticae, quae non minus necessariae neque minus ad bonum universi a deo ordinatae. absolvantur ab opinione maleficientiae, quae non plus malignitatis habent, quae non plus virium ad mutationem aëris et humorum sortitae sunt.

Ex dictis intelligitur quae fides habenda sit astrologorum genti circa eclipsium diritatem et effectuum ex iis consequentium malignitatem. sunt qui maleficas earum vires provinciis et urbibus specialiter adscribunt, et duodecim zodiaci signis in quatuor quadrantes distributis nocere volunt eclipses iis praecipue mundi partibus, quae subiectae sunt signo cuius in regione eclipsis fiat, et effectuum vitia pro eclipsis magnitudine ad plures menses atque etiam annos extendunt.

Sunt qui in eclipsibus rationem planetarum praecipuam haberi volunt, et iis maxime hominibus labem timendam affirmant, quorum in horoscopo iidem qui eclipsibus dominantur planetae, P 508 praesertim si malignioris naturae sunt, ut Mars et Saturnus, et a Iove Venere et Mercurio vis eorum malefica non refringatur.

Sunt qui pro variis domibus coelestibus, in quibus eclipses fiunt, distinguunt malorum varia genera et personarum, quibus ea mala impendent. in nona domo significationem seditionum et mutationes religionum fieri asserunt; in quinta agrorum sterilitates, fames et pestes portendi, aulicis fortunae ludibria, praegnantibus feminis partus infelicitatem nuntiari; in quarta domo Saturno et Marte cum eclipsi convenientibus vastitates urbium et minorum mutationem significari. et haec quidem, aliaeque non meliора, tanta confidentia quidam pronuntiant, quasi certo futura essent, et tam certae eorum causae iis creduntur, ut personas etiam singulares sexu professione et dignitate aliisque propriis conditionibus designent, et ipsis nominibus appellare, si tuto possent, profiteantur.

XVII. In hoc genere praesidentiae peccat in primis Cyprianus Leovitius in descriptione et pictura eclipseon quae ab anno 1554 usque ad 1605 contigerunt, ubi earum significationem plane secundum regulas astrologiae iudiciariae describit. quod et praestant post Ptolemaeum Cardanus, Iunctinus, Origanus, et alii ephemeridum scriptores, ut artis iudiciariae professores plerique omnes. contra quos nihil ego modo. sufficiat quod de eclipsibus hic pronuntiavi, eas ex necessario et a deo ordinato solis et lunae occurrere vel oppositione innocenti prodire; quarum auctorem accusant ii impie qui eas tot malorum causas haberi volunt, et se ipsos impietate artis infamis et humanis divinisque legibus interdictae contaminant.

Liceat infidelibus, aut quid sit eclipsis ignorantibus, lunae, ut putant, laboribus opitulari. liceat tintinnabulis et aeris sono quam possunt vehementissimo terrere draconem, qui cum luna congregitur. liceat malierculis sagis et maleficis, quae lunae amores ambiunt aut vendunt favores, eam e tenebris emergentem vel salutare redeantem vel proclamare victricem. Christianis et deum timentibus et eruditis nefas accusare deum in operibus tam praeclaris et beneficis solis et lunae, existimando temere

synodos eorum etiam eclipsibus vel efflere, vel nuntiare calamitates orbis terrarum, vel omnes vel maxime perniciosas.

Sed negari non potest quin multi defectus solis et lunae cum calamitatibus publicis et morte principum saepe concurrant, sed confitendum quoque longe plures et eclipses sine iis casibus et infelices rerum eventus sine eclipsibus contigisse, concursus admittitur in aliquibus, in nullis causa probatur, in omnibus contingentia, et merus casus agnoscendus est.

XVIII. At quid prohibet deum ad incutiendum hominibus suae maiestatis salutarem reverentiam eclipses adhibere, easque velut faces funereas ostentare, si non causas, saltem praenuntias cladium generalium, et tubas bellorum, quibus mundum affligere et corrigere constituit? nil quidem id fieri prohibet, sed et nihil persuadet; et si quando id deus fecerit, quis audeat ubi, quando et quoties deus id efficiat profiteri? cui deus suum ea de re consilium aperuit? res plane mira, nec divino consilio vacat, quod in tota sacra scriptura nullius omnino eclipsis mentio fit, cum tamen in populo dei nec mortes principum nec bella nec calamitates deessent, non deerat sensus miseriarum, non deerant oculi ad eclipses videndas cum publicis cladibus coniunctas, deerat forte providentia, et suae gentis salutis negligens non admonerat attendere ad signa tam visibilia, quae tam patenter quam certo suae iracundiae et hominum castigationi praemittebat? profuisset id quidem Iudaeorum genti, et Christianis non obsesset. sed consilium dei absconditum a saeculis, et ipsis prophetis non revelatum, ars iudicaria penetravit scilicet, et in coelo scriptum docet, sed duntaxat intellectum legere scientibus? nugae merae in hoc ergo pietas et sapientia Christiana conquiescit, quod eclipses sint defectus naturales solis et lunae, quae nullam habeant non modo certam sed ne quidem probabilem efficientiam, vel significationis cum publicis calamitatibus aut morte principum connexionem, multoque minus cum fortuna et eventibus liberis privatorum.

P 509

Hoc autem magnum commodum eclipses solis et lunae in historiam temporum important, quod ex earum tenebris sua ipsa obscuritate manifestis lux magna saepe rebus gestis accedat. vix enim melioribus indiciis initia regnorum, natiuitates principum, victoriae illustres, aliaeque scitu et commendatione posteritatis digna probantur, quam eclipsibus. chronologia regum Persarum, Cyri et Alexandri monarchia, et connexio profanae historiae cum sacra maxime illustratur per eclipsion certos eventus. tota series historiae Graecorum, et fundatio Romanae reipublicae, ut et gesta Iulii Caesaris, Augusti et aliorum imperatorum nihil habent certius quam quod defectionibus solis aut lunae constituitur.

Atque de ipais scilicet, quae gemina dissertatione epilogiis definit, hoc possum merito profiteri, eas fundare solidissime rationem temporum circa quae contigerunt quae sine illis obscura admodum est et magis difficultatibus implicata. unde hoc ipso nomine gratias patri luminum et immortales habendas reor, quod de tepebris lucem proferat, et ex solis ac lunae deflectionibus historicae veritatis lumen educat. ipsi gloria in saecula saeculorum. Amen.

Hactenus P. Grantami.

CAPUT IV.

Statuitur tempus mortis Theodori, coronationis Palaeologi, receptae e Latinis Constantinopolis, et excaecationis pupilli Ioannis.

I. Erit hoc de quo hactenus tam multis actum est, solare deliquium, insigniens illustri caractere articulum ipsum temporis, unde nostra haec proficiscitur historia, exit, inquam, nobis instar alte colluentis phari portum unde solvimus monstrantis, quem inter eundem respicientes metiri subinde progressuum spatia quaeramus et cursus universi numeros exequi, non contemnendo vel ad solatium fructumque animi vel ad erroris praecautioem usu. experimentum capere primum libet in Theodori morte et regni spatio, de quibus accuratissimus Acropolita sic scriptum reliquit in Hist. p. 85 ed. Reg. *ἐκείνος μὲν οὖν οὕτω βιώσας, καὶ μῆτις ὄλους τέτταρας ἐνιαυτοὺς αὐτοκρατορήσας, κατὰ Νοέμβριον γὰρ ἄρξας ἐν Αὐγούστῳ μηνὶ τὸ τέλος ἔσχηκε τῆς ζωῆς.* vides ibi testimonio viri gravissimi, referentis quae praesens spectaverat, Theodorum solos quatuor nec plenos annos imperasse. acclamatum enim Novembri mense, vivendi pariter et imperandi finem Augusto mense fecisse. igitur cum certo sit certius annum Christi 1255 mortuo tertio kal. Novembres Ioanni patri subrogatum, procerum et militum acclamatione subvectioneque in glypeo, deinde sub finem Decembris solemniter ritu a novo patriarcha Arsenio coronatum, manifestum est anno eum Christi 1259 vivere simul et regnare desuisse. hic enim annus a 1255 quartus est.

II. Quo anni tempore decesserit, satis exprimit Pachymeres, dum id evenisse ait *τοῦ χρόνου πρὸς τὸ φθινοπωρινὸν ἀποκλίνοντος, inclinante in autumnum anno*, hoc est, per aestatem quidem, sed iam senescentem et adventanti autumnio concedentem sensim. quadrat ea nota temporis apte in Augustum mensem; quo re ipsa extinctum Theodorum Acropolita, ut diximus, affirmat. in duobus exceptione maioribus et concordibus firmatum testibus pro fixo et indubitato debet haberi. seditio secuta exer-

Georgius Pachymeres I.

P 510

citus et Muzalonum caedes Magnesia in templo Scaendrorum, dum iusta Theodoro eidem funebria persolvuntur, perpetrata, nona post mortem Theodori die contigit. clare hoc Gregoras et Pachymeres asserunt. Prior l. 3 p. 80 ed. Basil. sic loquitur de ista caede: *ἐννέτη μὲν γὰρ ἡμέρα παρῆν μετὰ τῆς τελευτῆς τοῦ βασιλέως.* cui consonans noster initio c. 19 l. 1 *τῆς δ' ἐνν, inquit, ἡ περὶ τῷ ἀπογομένῳ ἐννέτη κατέπεσεν παρῆν* etc. et hoc ergo pro constanti tenendum, licet Acropolita de die taceat, nono post mortem Theodori die Muzalones furore militum oppressos in templo et obtruncatos periisse. deliberatio inde de tutela pueri principis, electio ad id Michaëlis Palaeologi, huius per gradus ad imperium adreptio, dum primum magni ducis titulo insignitur, deinde tanquam ad demandatum munus rite gerendum necessaria potestate despotaë ornatur. denique pupille principi collega in imperio decernitur. haec, inquam, et variae interim a Palaeologo et huius studiosis exercitae ambitionis artes iatis honoribus a clero et patriarcha, a senatu et populo oblatiendis, facile trium et quod excurrit mensium spatium exigunt, quo sub finem Decembris impetrari omnium ordinum consensu potuerit ut in proximas kalendas Ianuarias indiceretur novi imperatoris Michaëlis Palaeologi acclamatio sollemnis. hoc sic noster exprimit sub finem capitis 29 l. 1: *ᾧριστο μὲν οὖν ἡ ἡμέρα τῆς ἀναρρήσεως ἑκατομβαιῶνος νομηνια τῆς τότε τρητοῦδος δευτέρως ἐπινεμήσεως προεφινιτα ἐστὶν dies acclamationis kalendae Ianuariae currentis tunc secundae indictionis.* fuit hic dies primus anni Christi 1260, qui cum sit periodi Iulianae 5973, indictionis numerum habuit tertium, sed a Septembri duntaxat inchoandum. unde recte convenit quod scribit noster historicus, indictionem tunc adhuc secundam cucurrisse.

III. Post coronatum Palaeologum, qui maxime illustris eventus contigit, fuit recuperatio regiae urbis dudum occupatae insessaeque a Latinis. quare digna est res cuius patratae tempus paulo diligentius exploretur. narrat illam noster l. 2 c. 26—8, praee cunctis aliis in isto argumento versatis copiose ac diligenter. de tempore haec solum tradit sub finem c. 27, captam urbem a Caesare Alexio Strategopulo die Sanctae Annae matri deiparae sacra quinta et vigesima mensis Iulii: nam eo die Graeci S. Annae memoriam, pridie quam Latini soleant, colunt. annum exprimit Georgius Acropolita, cuius in hoc eventum finem historiae suae defigentis verba haec leguntur p. 100 ed. Reg. *καὶ ἡ Κωνσταντινου προνοία Θεοῦ ἀθίως ὑπὸ χεῖρα τοῦ βασιλέως τῶν Ρωμαίων ἐγένετο κατὰ λόγον δικαίων τε καὶ προσήκοντα Ἰουλίῳ ἐκοστήν καὶ πεμπτήν ἄγοντος, οὐθῆς ἐπινεμήσεως τετάρτης, καὶ ἀπὸ γενέσεως κόσμου ἵτους ὄντος 5973, ὑπὸ τῶν ἑθνην κρατομένη χρόνους πενήκοντα καὶ ὀκτώ. et Constantinopolis providentia dei rursus sub manu imperatoris Romanorum fuit, prout*

isotam et conveniens erat, Iulii mensis die quinto et vigesimo, indictionis quarta, anno ab orbe condito 6769, postquam in potestate hostium fuisset annis quinquaginta octo. sic Acropolita, accurato et ad nostras exacte rationes quadrante calculo. ut annus mundi aerae vulgaris Graecorum ad Christi annum redigatur, perpetua methodo tollendi ex summa sunt 5508. igitur annus ab Acropolita indicatus mundi 6769 idem fuit cum anno aerae nostrae Christianae 1261. est hic periodi Iulianae 5974, quae summa divisa per quindecim dat numerum indictionis quartum. spatium quoque detentae a Latinis urbis adamussim rectae chronologiae exactum ab Acropolita proditur. superius quippe c. 2 vidimus captam a Latinis Constantinopolim anno Christi 1208. cum autem nunc definiamus receptam a Graecis eandem fuisse urbem anno Christi 1261, qui ex 61 8 subtraxerit, exacte reperiet 58 annos dominii Latinorum in regia Graecorum civitate.

IV. Restat ultimum ex propositis caput epochae certae illigandum excaecatio pueri Ioannis. eam noster pro facinoris atrocitate tragice deplorans l. 3 c. 10, unicam temporis circumstantiam notat, dum tam immanem carnificinam in pupillo innocente, pro imperatore Romanorum iam agnito, exercitam horrendo suau memorat die omnium sanctissima, anniversaria videlicet natalis Christi. annum investigare nos oportet. ut quam proxime post initum a Michaële Palaeologo imperium id opinemur factum, subigit ipse Pachymeres, qui cum modo laudato c. 10 l. 3 scripserit Ioannem Theodori imperatoris heredem, quando excaecatus est, fuisse *παιδίον ἀπαλόν καὶ μηδὲν ἔτι σχεδὸν τελείως ἢ τὸ χαλεμὸν ἢ τὸ λεπτὸν μαθόν, καὶ γ' ἐν ἴσῳ τιθέμενον τὸ ἄρχεῖν καὶ ἄρχεσθαι*, et paulo inferius τοῦ βράβου μισρὸν ὑπερβεβηκὸς *παιδίον*. iam tamen l. 1 c. 13 affirmaverat eundem, cum est eius pater Theodorus mortuus, fuisse novennem. huic enim aetati si tres quatuorve anni accederent, iam is prope pubertatem attigisset, quando est excaecatus, nec sane dici posset puerulus paulum modo infantiam excedens: et imperandi ac parendi, gaudendi dolendique discrimen ignorans. immo si recte rationes ponimus, quantumcumque festinemus in representando crudeli regii pueri supplicio, vix poterimus assequi ut verisimile reddamus quod de tam immatura teneritudinis pueruli, quando est excaecatus, affirmatur a nostro. fingamus enim vel primo ipso sui principatus anno saevitum tam atrociter a Michaële Palaeologo in pupillum insontem. cum in annus, ut diximus, fuerit Christi 1260, si iam tum, quando Theodorus Ioannis pupilli pater Augusto mense anni 1259 vivere desiit, ipse iam novennis fuerat, ut Pachymeres asserit, utique 25 Decembris die anni 1260, sexto decimo videlicet post mense, undecennis fuisse debuerat, cuius aetatis pueri, praesertim educati regia, haud so-

P 511

lent gaudendi dolendique ignorare discrimen. haec mihi cunctis opinandi est parum: exacte proditam a Pachymere Ioannis pueri aetatem in patris morte: potiusque assentior Georgio Acropolitae, qui a 75 auae Historiae, relata morte Theodori, de hoc eius filio sic scribit: ὁ μὲν ὡς τοῦ βασιλέως Θεοδώρου ὁ Ἰωάννης πᾶν ἀφ᾽ ἡλιε ἐτόγγωνεν. ὡν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευταίας τοῦ βασιλέως καὶ πατρός· οὐπω γὰρ τελείων ἐπιανεῖν ἠνέργηεν ὄντι. *ac filius quidem imperatoris Theodori Ioannes valde immaturae fuit aetatis, quando imperator eius pater est mortuus: annum quippe nondum octavum impleverat.* ita illa. hoc omnino tenendum, certum porro est ante receptam Constantinopolim et solemnem Michaëlis Palaeologi Augusti in eam ingressum, qui die 15 mensis Augusti anno 1261 paractus est, non fuisse puerum Ioannem excaecatam. multa enim quae Pachymeres a c. 88 l. 2 ad 9 l. 3 memorat, omnino post captam urbem et ante Ioannem excaecatam contigisse oportuit. quia vero nec numero nec genere illa talia sunt ut maius quadrimestri spatium exigere videantur, plane censeo huius eiusdem anni 1261 die octavo kal. Ianuarias, Christi nampe, ut Pachymeres tradit, natali, iussu barbaro tutoris et collegae Michaëlis Palaeologi Ioannem Augustatum puerum paulo maiorem novenni fuisse luminibus orbatum et in aeternam custodiam arcis Dacybitzæ conditum, sexto anno vertente ab inauguratione patriæ eius Theodori, tali, ut vidimus, die sacris in templo ceremoniis paracta.

CAPUT V.

Chronologia Patriarcharum, Arsenii, Nicephori, et iterum Arsenii, qui sub Michaële Palaeologo sedem Constantinopolitanam tenuerunt.

I. Multa sunt in tempore ingressus, exitus, in spatiis vitæ ac sedis horum patriarcharum ita confusa, ut viris etiam magnis non occasionem modo sed necessitatem errandi obiecerint. atqui non ut illi, horum quæ primum modo produntur destituti luce monumentorum, citra culpam et reprehensionis iustæ meritum in his titubasse potuerunt, nobis item, si quid offenderimus, similis veniæ conditio ac spes ostenditur. quare, nisi debere volumus multam negligentiae nomine, annitendum est nobis et pro virili contendendum in isto semel sic purgando loco, ut eum deinceps vel mediocris attentio legentis inoffenso queat vestigio decurrere. hoc deinceps conabimur. sedem Constantinopolitanam imperante Michaële Palaeologo quinque omnino patriarchæ tenuerunt; quorum unus etiam Arsenius illi ecclesiæ bis præfuit. priorem huius patriarchatum ab anno Christi 1255 procedere tam certum est, quam illo ipso anno Theodorum Lascarum Iuniorum imperare coepisse; quod capitibus libri huius tertio

et quarto demonstravimus. etenim, ut diserte oculatus testis et auctor cuiusvis rei locupletis Acropolita Georgius tradit, acclamatus imperator Theodorus post patris Ioannis mortem, quae illo Christi anno 1255 tertio kal. Novembres contigit, curam omnium primam posuit in providendo ecclesiae pastore, quam patriarcha Manuël paulo ante Ioannem eius patrem moriens reliquerat viduam. ac si spatia rebus ea occasione actis congrua dimetimur, certo intelligemus non potuisse Arsenii evectioem ad patriarchatum ante mensem eius anni ultimum fieri, nam penultimo Novembri persolutis decessori parenti funebribus iustis, deliberatio de patriarcha inita est a Theodoro. primumque multis circumspectis in Nicophoro Blemmida, quo philosophiae magistro novus imperator usus fuerat, designatio consedit. verum illo, postquam longe absens invitatus est per nuntios, honorem detrectante, nova inquisitio digni tali loco viri desiit in Arsenio; qui oblatam dignitatem libenter admittens ex monasterio ad lacum Apolloniadis sito, ubi vitam religiosam exercebat, Nicaeam profectus, ibi spatio hebdomadis unius (non unius diei, ut perperam ponitur apud Spondanum) unius, inquam, hebdomadis spatio diaconus sacerdos et patriarcha ordinatus est. idemque mox ritibus in ecclesia consuetis Theodorum eundem imperatorem coronavit.

II. Nemo non videt in his facile consumi debuisse interval- lum sesquimenstruum, ut vix tandem sub medium Decembrem possessionem adire patriarchatus Arsenius potuerit. quia porro, ut notat Acropolita, Theodorus imperator evocatus Adrianopolim instantibus causis, expedire se Nicaeae festinabat necessaria cere- monia inaugurationis suae, quae prima ei apta se obtulit dies (fuit ea Christi natalis), in ea sacris primum operante patriarcha solemnem in templo coronationem accepit die 25 Decembris, a qua die, quae sexta est numerata, Decembris 30 horrenda solis eclipsi fuit insignis. habemus ex his initium sedis Arsenii omni firmitate constitutum in mense Decembri anni 1255 a Christo nato. perseveravit inde ille in tranquilla functionis patriarchatus usque ad mortem Theodori imperatoris, quae mense Augusto anni Christi 1259 evenit, necnon usque ad evectioem in imperium Michaelis Palaeologi, quem et coronavit, et quidem solum, contra quam statutum fuerat; quod fuit initium deliciendi ab spe imperii redigendique in ordinem infelicitis pueri Ioannis iam Augusti. coronationem istam Palaeologi praebakiter consensum in Februarii anni Christi 1260. non longo post eam tempore Arsenius sera ductus poenitentia facilitatis suae, qua permiserat omitti coronationem pupilli principis eius potissimum fidei a patre moriente commendati, Nicaea fugiens in monasterium dictum Paschasii secessit, ibique privatam agere vitam instituit. hoc videtur factum mense Martio dicti anni 1260. nam eius rei nun- tius perlatus ad imperatorem Michaellem dicitur, quo tempore ia

traicere Hellespontum parabat ad visendam Selybriam a suis captam paulo ante. ita Pachymeres l. 2 c. 15. recte hoc quadrat in principium Aprilis, vernam nimirum tempestatem, qua reges solent ad bella procedere, ut Scriptura loquitur. nam ut docet idem historicus, Constantinopoleos oppugnationem Michæl animo versabat, quam re ipsa est aggressus insequenti aestate. tunc autem is itinere cogitato supersedens; dedit operam rebus ecclesiae, ibidem ubi tunc erat Nymphaei perastens, congreganda synodo quae de Arsenii secessu statueret. synodus Nicetam
 P 519 quendam ad Arsenium mittit. is ab Arsenio renuntiat cedere illum patriarchatu. hic finis fuit prioris Arsenii sedis. quae cum desierit Aprilis anni 1260 et coeperit Decembri anni 1255, quatuor annorum et praeterea totidem fere mensium fuit oportet.

III. In eius locum substitutus statim est Nicephorus tunc Ephesi metropolita. cur statim id factum credam causa est, quia festinabat in procinctu ad expeditionem urgentem imperator; et ipse Nicephorus cupidissime assentiens nullam moram interposuit electioni suae. narrantur haec c. 15 et 16 l. 2, ubi et dicitur eodem tempore decessisse Nymphaeo imperatorem quidem Callipolim versus cum exercitu ad Constantinopolim oppugnandam, novum vero patriarcham Nicephorum Nicaeam, quae cum esset tunc urbs regia, Latinis Constantinopolim tenentibus, in ea solitus erat Graecus Constantinopolitanus patriarcha diversari. initium patriarchatus Nicephori verisimiliter confertur in finem Aprilis aut initium Maii anni supra memorati 1260. narrat inde Pachymeres l. 2 c. 20 diuturnam et irritam oppugnationem Galatae, in qua imperator consumpsit aetatem. eoque ad eum Nicephorus patriarcha, peritaeus Nicaensium, quorum Arsenio addictorum odia in se irasque nulla delinire arte potuerat, se contulit, spe ingrediendi cum ipso Augusto urbem mox, ut credebatur, capiendam. sed cum obsidionem solvere coactus imperator Nymphaeum se recepisset, secutus eum illuc Nicephorus ibi est mortuus sub autumnum, ut apparet, aut hiemis initium eiusdem anni 1260. quare illius patriarchatus haud fere longior septimestri aut octimestri fuit. hinc vacavit aedes annum circiter, anxie deliberante imperatore quem ad rationes meditatae expunctionis pupilli accommodatum ei praeficeret, quoad tandem in Arsenii revocationem consensit, cuius in praeteritione coronationis Ioannis pueri patientiam expertus speravit etiam eo facilius usurum in exauctorations quam parabat eiusdem. contigit interim capi urbem, et imperatorem in eam invehì solemni pompa, ibique fixo iam domicilio, Arsenium denuo electum a synodo missis legatis invitasse ad resumendam melioribus auspiciis abdicatam olim potestatem. quibus ille assentiens in urbem venit et sedis patriarchalis possessionem rursus adiit, l. 3 c. 2.

IV. Arsenii restitutionem non multo post captam urbem contigisse inde argumentum duci potest, quod in secunda coronatione Michaëlis ab Arsenio delinito donis et honoribus libenter celebrata, proxima dominica post resumptum patriarchatum, Alexio Strategopulo Caesari, qui urbem cepit, eximius et plane extraordinarius honores est habitus, ut statim post Augustos qui coronabantur, hoc est Michaëlem Palaeologum et Theodoram eius coniugem, nominaretur in synaptis, hoc est in litanis et precibus publicis. refertur hoc a Pachymere l. 3 c. 2 sub finem, ubi recte observat historicus fuisse hanc quandam exaurationem pupilli Ioannis, astutissimi imperatoris blanditiis et artibus impetratam a simplici nimum patriarcha, non providente tum videlicet quo haec pertinerent. in quo ut fucus fieret seni, ut ex caeteris apparet, suspicaci, et cui salus dignitasque pupilli Ioannis, eius peculiari curae commissi, erat, ut oportuit et res deinde monstrarunt, longe carissima, quis non videt fuisse necesse ut gratia flagrans Alexii Caesaris, in recentissima videlicet memoria heroici facinoris quo rem Romanam imperii metropoli recuperanda incomparabili beneficio sibi devinxisset, rationes pupilli principis, cui praeferebatur, et multas alias tam inusitatum hominis non imperantis honorem dissuadentes considerationes eluctaretur. igitur cum urbem ab Alexio captam statuerimus die 25 Iulii anni 1261, ingressum vero in eam solemnem pompam Michaëlem Augustum 18 kal. Septemb. eiusdem anni, die sacro deiparae assumptae doceat Acropolita c. 88, dicere valde verisimiliter possumus resumptum ab Arsenio regimen patriarchalis sedis sub finem Augusti mensis et Michaëlis coronationem sub initium Septembris celebratam. in quo si quis vitiligare velit, tamen idem id in longum differre non poterit. cum enim certo definierimus superius c. 4 n. 4 Ioannem Augustum puerum excaecatum fuisse die Christi natali huius anni 1261, et manifestum sit inter coronationem Michaëlis et excaecationem Ioannis idoneum quodpiam temporis spatium intercessisse, haud utique multo ultra fixam a nobis initi secundum ab Arsenio patriarchatus epocham licebit quantumvis argute coniecturis evagari.

P 514

V. Habemus initium ascendi patriarchatus Arsenii. restat finis eiusdem indaganda. narrat Pachymeres l. 3 c. 14 Arsenium patriarcham audita Ioannis excaecatione anathema in eius auctorem Michaëlem Augustum intorsisse. id factum oportuit circa initium anni Christi 1263, cum primum nempe vulgata fama est facti atrocis. cap. deinde 19 dicitur Michaëlem, postquam videlicet aliquandiu ignominiam meritisimae poenae tacitus tulerat, petisse supplicem ab Arsenio solutionem anathematis, nec tamen, licet diu et vehementer inatitasset, impetrare potuisse. multa dehinc narrantur novem reliquis capitibus libri tertii, quae illo intervallo frustra petitaes absolutionis ab excom-

municatione contigerunt. haec prout in synopsi chronologica digessimus, facile trium annorum spatium expleunt. quando iam desperans Michæl quidquam sua causa facturum Arsenium, ad episcopos de statu rerum suarum eam orationem habuit, quae c. 1 l. 4 recitatur. in ea quasi fundamenta iacta sunt depositionis Arsenii. ad quam ut processum fuerit, docere historicus incipit l. 4 c. 3, ubi accusatio in patriarcham capide ab imperatore accepta memoratur. damnatio Arsenii et exauctoratio iudicio synodi decreta refertur c. 6. executio porro sententiae et eiecio Arsenii e sede et urbe perscribitur c. 8. oratio, de qua diximus, imperatoris habita videtur sub initium anni 1268, cum iam per annos tres excommunicationis, qua fuisset illigatus statim post excaecationem Ioannis pueri, solutionem nequidquam flagitasset. post orationem illam, quae velut clarigatio quaedam fuit terrendo, si fieri posset, patriarchae praemissae, secatae sunt deliberationes episcoporum et officia multorum ex ipsis ad patriarcham pro Augusto supplice, tum ultima huius Iosephi sui confessarii ad Arsenium allegatio. quae cum nihil proficerent, tandem sub initium Aprilis Arsenio lis est intentata, oblato contra illum libello. de hac re verba Pachymeris notanda sunt c. illo 3 l. 4 sic scribentis: τότε τολύνη βοηθρομιώνος έσταμένον και συνήθον νηστειών τελουμένων εορτής άγομένης ήν άκάθιστον σύνηδες όνομάξεν. tunc igitur sub initium Aprilis sollemnis ieiunii tempore, dum festum ageretur quod Acathistum vulgo nominant. datum contra patriarcham libellum accusatorium consequenter narrat. diximus in Glossario verbo 'Ακάθιστος, festum illud solitum fuisse celebrari sabbato quintae hebdomadae verni ieiunii dierum quadraginta, sexdecim diebus ante Pascha. cum autem, ut est manifestum, non quolibet anno sabbatum quintae hebdomadis quadragesimae in Aprilis initium incideret, apparet his verbis contineri characterem anni quem quaerimus. ordo rerum gestarum in synopsi expansus ducit nos ad annum Christi 1266. nam hic annus fuit periodi Iulianae 5979, cycli solis 15, cycli lunae 11. horum cyclorum certissimo indicio habemus Pascha illo anno fuisse Aprilis 18. unde retrocedendo ad sabbatum quintae hebdomadae quadragesimae ac festum Acathistum, reperimus id incidisse in tertium Aprilis, qui dies aptissime congruit in illam mentionem έσταμένον βοηθρομιώνος incipientis Aprilis.

VI. Mora iudicii totius a prima delatione ad executionem sententiae et deportationem damnati ad insulam duorum fuit fere mensium, siquidem docet Pachymeres l. 4 c. 8 extrusum per ministros imperatoris patriarchali palatio Arsenium nocte *circiter extrema mensis Maii*. νύξ ήν περί του τα τελευταία πνυαντιώνος sic scribit hoc loco noster istud nomen, cum alibi constanter πνανεψιώνα Maium vocat. sed utcumque variet scriptura vocabuli, res est quidem ipsa minime dubia Maium huc indicari.

quatre certo ex his licet definire spatium secundi patriarchatus Arsenii, qui a mense Septembri anni Christi 1261 ad finem Maii 1266 per annos quatuor et menses praeterea circiter novem duravit. ut semel absolvamus de Arsenio, mortis eius diem historicus noster expressit l. 5 c. 20 his verbis: *ἐκράντετο μὲν οὖν ταῦτα ἑλαφροβλιῶνος ἕκτη μηνὸς τοῦ ἐπιόντος ἔτους, τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου πρότερον ἢ ταῦτα γενέσθαι ἡμερῶν δὲ κατὰ τὴν νῆσον μεταλλάξαντος εἰς' οὖν τριακοστῇ γαμηλιῶνος μηνός. haec gesta sunt* (nempe ignominiosa traductio Holoboli) *inveniente anno* (ob initium videlicet indictionis a Septembri) *die sexta Octobris, Patriarcha Arsenio sex prius diebus quam haec fierent in insula mortuo.* in his nullus apparet character certi anni. quare ad illius indagacionem alia grassandum est via. narraverat ibi Pachymeres causam primam irae imperatoris in Holobolum extitisse ex huius praecipiti quadam eruptione indignationis in imperatorem, cui cum inservire coepisset in negotio conciliationis ecclesiarum, suggerendis ex historia aut lectione patrum argumentis ad eam suadendam aptis, repente institutum et sententiam mutaverit, offensus quod in quodam coetu, ubi aliis sessionis honorem imperator tribuisset, ipsum solum reliquisset stantem. unde ille interrogatus de re quae tractabatur, praeterquam speratis et prius ostensis contraria omnia respondit, etiam Augusto exprobravit excaecationem pueri Ioannis. unde imperatore vehementissime commoto, Holobolus sibi metuens in asylum ecclesiae confugerit, sed inde blandis imperatoris suasionibus extractus, relegatus Nicaeam fuerit in monasterium Hyacinthi. scribit autem ibidem Pachymeres, ab ista relegatione nondum anno expleto, vocatum Nicaea Constantinopolim Holobolum ab imperatore ad dirum supplicium fuisse. igitur si potuerimus definire tempus illius conventus, quo suam gravem in perniciam ruit Holobolus intemperantia iras et linguae, statere licebit de vero tempore cum supplicii de Holobolo sumpti tum mortis Arsenii. atqui speramus istius quidem veti nos fore compotes. nam conventus iste videtur ille idem fuisse quem descripsit Pachymeres c. 12 libri eiusdem 5, ubi tradit intentum imperatorem adducendis in suam de pace incunda cum Latina ecclesia sententiam, avertis ab eo consilio praesulibus Graecia, congregato apud se patriarcha cum episcopis et praecipuis ex clero, inelutisse ut in eam conciliationem assensum darent, allegandis rationibus quas ei suggererant docti homines, archidiaconus Meliteniota, Georgius Cyprius protopostolarius, et rhetor ecclesiae Holobolus, qui omnes aderant, pro se quisque negotium iuvantes, quamquam, ut ibi submonet historicus, Holobolus quidem non ex animi sui sententia, sed in speciem duntaxat nec studio sincero. esse hunc coetum eundem suadet personarum identitas et rei tractatae in utroque: nam Meliteniota Cyprius et Holobolus utrobique memorantur

adhibiti ad iuvandum imperatorem in conviciendis fautoribus schismatis. nec obstat quod illo c. 20 posterioris temporis memoriam exequitur: nam discrete ibidem admonet, quod ibi narret, actum superius, sed ibi memorari ob similitudinem rerum. conventus porro ille c. 12 narratus significatur ibidem habitus, postquam legati Gregorii X pontificis Romani Constantinopolim advenerant. non potuerunt autem illi eo pervenisse prius quam sub finem anni 1272, siquidem literae quas eis perferendas ad Michaëlem imperatorem is pontifex dedit, recitatae a Raynaldo illo anno n. 25, scriptae sunt 9 kal. Novemb. eius quem dixi anni apud urbem veterem, ubi Gregorius tunc erat. sub initium igitur anni 1273 fuerit habitus is coetus, quo gratiam apud imperatorem suam Holobolus perdidit. ex quo tempore nondum anno evoluto, retractus Constantinopolim tam diras ibi (quae c. 20 describuntur) contumaciae suae poenas dederit sexta die Octobris anni 1273, mortuae ante sex dies in insula Oxea, ubi dudum exulabat, Arsenio, quem inde intelligimus post suam e secundo patriarohatu eiectionem vixisse annis septem, et quatuor insuper mensibus.

C A P U T VI

Chronologia Patriarcharum Germani, Iosephi, et Ioannis Vecci, qui post Arsenium, imperante Michaële Palaeologo, sedem Constantinopolitanam tenuerunt. tempus missae legationis ad papam.

P 516 I. Post amotum Arsenium Germanus ex Adrianopolitana sede in Constantinopolitanam translatus et patriarcha declaratus est mense Iunio die festo Sancti Spiritus, ut loquitur Pachymeres l. 4 c. 13: *μηνὸς μαϊακηνήσιωνος ἐν τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἑορτῇ*. libenter hoc differrem in annum sequentem. nam inter exactorationem Arsenii et promotionem Germani multa commemorat Pachymeres capitibus 9 10 et 11 l. 4, quae in angustias paucissimorum dierum inter extremum Maium et Iunium ineuntem intercedentium aegerrime videntur posse compingi. fuit, ut diximus, hoc anno, quo est exactoratus Arsenius, Pascha 18 Aprilis, et consequenter Pentecoste, quam hic vocat noster *ἑορτὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος*, 6 Iunii. sententia depositionis perlata in Arsenium et executioni mandata est *περὶ πέντε καὶ τεσσαρτάκις τοῦ μηνὸς Μαΐου* circa extrema mensei Maii, ut clare tradit noster c. 8 l. 4. Germanus porro inauguratus patriarcha, ex eodem auctore, est die Pentecostes, hoc est, sexto Iunii. medium spatium non plus octo aut decem dierum fuisse oportuit. et tamen docet indicatis locis Pachymeres primum electionem successuri Arsenio liberis suffragiis synodi relictam ab imperatore, unde sit

consequens moram congregatos patres maturae inquisitioni idoneam sumpsisse. deinde ubi suffragia in Germanum convenissent, recusasse ipsum admittare honorem, nec nisi argentibus et saepius iteratis imperatoris eum ad hoc quotidie adeantis instantiis demique inclinatum assensisse. praeterea meminit ibi auctor factionis validas conflatae Arsenio faventium, quae tam vehementer invaluerit cum manifesto periculo publicae quietis, ut. necesse habuerit imperator longa eam et accurata concions compescere conari. demique narrat datam esse operam ut reliqui Orientales patriarchae, Alexandrinus et Antiochenus, eiectionem Arsenii probarent; quam ad rem verisimile sit missum ad eos rei factae nuntium, et expectatum videlicet eorum responsum re adhuc integra ante anubrogationem novi patriarchae in locum expulsi. his de causis propenderem equidem ad differendam Germani electionem in annum sequentem; quod per characterem hoc loco memoratum licet. nam aequae illo anno Christi 1267, cum cyclus solis fuerit 16 et lunae 11, qui dant Pascha 17 Aprilis, Pentecoste pertingit in mensem Iunium, quintum eius diem occupans. quia tamen, quod statim ostendemus, certo constat Germanum eundem patriarchatu cessisse die 14 Septembris huius eiusdem anni 1267, unde esset consequens non plus eum tribus mensibus cum dimidio in sede perstitisse, si quem tanta patriarchatus Germani brevitatis offenderet, poterit is per me credere patres synodi, quo tempore Arsenii causam cognoverunt, diaquisivisse simul de successore, si forte, quod pronum factu apparebat, ille amoveretur; quare statim ac sententiam in Arsenium tulerunt, suffragia in Germani electionem dare potnerint. de conflato Arsenianorum schiamate quod narratur, inchoatum id pendente iudicio Arsenii, caeterum factionis corroborationem usque ad periculum publicum, licet post Germani evectionem extiterit, ex occasione per prolepsim antea a Pachymere relatum. postremo missos quidam statim nuntios indicaturos depositionem Arsenii ad Alexandrinum et Antiochenum patriarchas, sed eorum reditum minime expectatum. non enim illi patriarchae habere putabantur in tali negotio ius suffragii: alioqui ne damnatio quidem ante nutum eorum praecipitari debuisset, quod factum tamen constat. summa sit in medio relinqui a me coeperitae Germani patriarchatus anno 1266 an sequenti; propendere tamen magis in quam maximam sedis eius brevitatem, utique in qua facilius rationem invenio cur ab eo volente et parato imperator anathemate solvi se non curaverit.

P 517

II. Finem patriarchatus Germani eiusdem ponit Pachymeres l. 4 c. 21 die festo exaltationis sanctae crucis mense Septembri; quo die sit illum celebratis, ut solemnitas poscebat, divinia in templo officii. sub vespere patriarchio cedentem, ad ana. quas

habebat in Manginis cellulas se recepisse, nec postea ullis se adduci precibus visisse ad ullum usum abdicatae dignitatis. unde ad successoris inquisitionem conversae cum imperatoris tunc antistitum curae sunt: quo anno id contigerit, ex successoris electione brevi post secuta intelligendum est; quae cum, ut mox demonstrabitur, peracta fuerit die 28. Decembris anni desinentis a Christo nato 1267, pro constanti est habendum perstitisse Germanum in patriarchatu vel a sexto Iunii anni 1266 ad quartum decimum Septembris anni 1267 per annum unum et menses praeterea quatuor cum dimidio, vel a quinto Iunii anni 1267 ad 14 Septembrem eiusdem anni per menses tres et dies novem. postque ipsius spontaneam abdicationem sedem vacasse tribus mensibus, et diebus praeterea quatuordecim, usque ad designationem successoris; septemdecim vero usque ad eiusdem inaugurationem, quae kalendis Ianuarii anni 1268 celebrata rite est, prout deinceps ostendemus. scribit noster c. 23 l. 4 Iosephum monasterii Galesii praefectum confessarium imperatoris legitime suffragiorum numero electum prebante ac studente maxime imperatore, designatum fuisse patriarcham *μηρός επισκοποποιήσας ελκοσθη ὄρθοῃ τῆς δεκάτης ἐπισημύσεως τοῦ εἰσὸς ἔτους μηνὸς Ἰακτωβρίου vigesima octava, decimae indictionis, anni 6776.* moxque addit fuisse ordinatum kal. Ianuarii anni sequentis *ἐκτομβασιῶνος δὲ νομηνίῃ χειροτονηθεὶς εἰς ἀρχιεπίσκωπ τετέλεσθαι.* annus aerae mundi Graecorum reducitur ad vulgarem aerae nostrae Christi detractioe 5608. fuit ergo is annus Christi 1267, periodi vero Iulianae 5980. qui numerus divisus in quindecim indicat indictionem eius anni characteristicam, decimam, prout Pachymeres notavit. unde dubium esse non potest quin patriarchatus Iosephi Galesii a kal. Ianuarii anni Christi 1268 procedat.

III. Ubi desierit, modo definiam. refert Pachymeres l. 6 c. 17 Iosephum, qui se promulgatis palam literis iureiurando obetrinxisset ad nunquam assentiendum conciliationi cum Latinis, ab imperatore aegre id ferente persuasum migrare patriarchalibus sedibus, secessisse in monasterium Periblepti, pollicitum se resumptisturum patriarchatui, si de concordia ecclesiarum Romae conveniretur a legatis eo ad hoc missis; interim quasi privatum victurum. postea cum legati pace composita redissent, indicatum esse videri sedem vacare, cessione conditionata Iosephi iam in absolutam transeunte, positione conditionis unde pendeat. quocirca itum in suffragia novae electionis. iste secessus patriarchae Iosephi contigit, ut noster ibi distincte tradit, die 11 Ianuarii, secundae indictionis, anni 6762, *ἐνδεκάτῃ μηνὸς ἑκατομβασιῶνος δευτέρας ἐπισημύσεως τοῦ εἰσὸς ἔτους.* fait hic annus Christi 1274, per. kal. 5987, qui revera numeravit indictionem

secundam, qualem nullis et quatuordecim precedentibus et tantidem secutis habere potuit, ut periculum nullum sit ne annus tam ipsi propria insignitas nota cum alio quopiam confundatur aut mutetur. in ista porro suspensione res fuerunt ferme per annum, quoad legati pacem a Romano pontifice conventam stipulantque referentibus, comitia sunt indicta novo creando patriarchae, quod non contigit ante sequentem annum, ut docet nos historici nostri locus modo considerandus.

IV. De Ioannis Vecci Iosepho subrogati electione, quam et statim inchoatam post legatorum Roma reditum et celeriter transactam apparet, sic scribit Pachymeres c. 24 l. 5. *ὁ Βέκκος ἐπικοστῆ μὲν καὶ ἔκτῃ Πυανεψιώνος μηνὸς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀγλῶν πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ πατριάρχης προβέβηται. δευτέρα δὲ Μαΐμακτηριῶνος τῇ ἐπιούσῃ κυριακῇ, ἐν ἐπισήμῳ ἡμέρᾳ τοῦ πνεύματος, τὰ τοῦ πνεύματος δέχεται καὶ τελειοῦται ἀρχιερέως. Veccus sexta et vigesima Maii mensis, in festo sanctorum patrum Nicaensium patriarcha electus est. secunda vero Iunii dominica hebdomadis vertentis, insigni die Sancti Spiritus gratiam Spiritus percepit, ordinatus rite patriarcha.* hi characteres unice designant annum Christi 1275, periodi Iulianae 5988, quo cyclus solis numeratus est 24, lit. dominicalis fuit F, cyclus lunae currebat 8. quae notae festum Paschae conferrunt in 14 Aprilis, dominicam vero Pentecostes in 2 Iunii. unde patet a prima successione Iosephi ad initum a Vecco patriarchatum intercessisse menses solidos sexdecim cum diebus octo decim. anno praecedenti Christi 1274 si quis suspicari vellet Vecci creationem factam, frustra esset ob characteres diversissimos: nam cyclos is annus habuit solis 23, lunae 2, qui dant Pascha 1 Aprilis et Pentecostem 20 Maii, et litera dominicalis eiusdem anni G diem secundum Iunii facit sabbatum, cum dominicam fuisse oportuerit quo anno est Veccus in patriarchalem Constantinopoleos evector sedem. huius finis, quoniam Michaëlis Palaeologi funere posterior extra huius historiae limitem exit, nostrae considerationis nunc quidem non est.

V. Restat ultimum quod proposuimus hic tractandum, tempus quo missa Romam est a Michaële Augusto insignis legatio ad absolvendum negotium conciliationis ecclesiarum, qua Germanus expatriarcha et Georgius Acropolita feliciter functi sunt, characterem non dubio insignitum legitur c. 21 l. 5. ait illic historicus solvisse duabus triremibus legatos paci conficiendae destinatos, paratis iam ad eam ex parte Graecorum omnibus. hi fuerunt, ut c. 17 superius dixerat, partim ecclesiastici partim senatorii. priores Germanus nuper patriarcha et episcopus Nicaeae Theophanes, alii magnus logotheta Acropolita, praepositi Panaretus et magnus interpres Berthoeota. triremium

alteram conscenderunt Panaretus et Berrhoeota cum donis imperatoris ad pontificem, in altera duo episcopi cum Acropolita fuerant. altum petierunt, sit loco laudate noster c. 21 l. 5 *Κεφάλου ἀρχιεπίου μηνός*. est haud dubie Pachymeri *Κρόνιος* Martius, prout est huius l. c. 1 demonstratum. perguit dicere conflictatos eos parum prospera tempestate pervenisse in sinum Laeonteum, ubi est promontorium Maleae, *ἀγγοντος τοῦ μηνός*, hoc est eodem mense desinente, ultima eius decade: notum est enim Graecos partiri menses in tres decadas. primam vocant *ἀρχεμῆνου* sive *Ιεραμῆνου*, secundam *μεσοῦντος*, tertiam *φθινοῦτος* sive, ut hic noster, *ἀγγοντος μηνός*. addit ibi vehementer iactatas procella triremes ambas primum dissociatas vi venti fuisse, deinde alteram illarum, qua Panaretus et Berrhoeota vehebant, misere fractam et submersam, aliam salvam appulisse ad Methonae portum; idque contigisse *πέμπτη μυσία*, hoc est feria quinta hebdomadae maioris, qua coena domini celebratur ab ecclesia. ex his oportuit illo anno feriam quintam in coena domini mense Martio fuisse, et quidem aliquo die decadis ultimae mensis istius. non potuit ille annus esse alius ab anno Christi iuxta vulgarem aeram 1273. manifestum hoc est ex serie narratarum hac historia rerum. nam superiori Christi 1272 coepit sedere Gregorius X, qui primus mentionem concordiae intulerat, postquam in Syria electum se absentem a Cardinalibus cognovit. deinde iam coronatus legatos Constantinopolim ad id negotium urgendum miserat. hi strenue rem egerunt, pro virili Augusto cooperante; quae referuntur hoc libro a c. 11 ad 17. haec annum facile Gregorii 1, Christi 1272, expleverunt. dispositis utcumque omnibus ex parte Graecorum missi sunt legati, de quibus agimus, circa initium anni, Gregorii Pontificatus secundi, Christi 1273. nec tardius potuerunt: alioqui Gregorium non reperissent Romae, qui hoc anno inde discessit versus Galliam, ut ibi concilium oecumenicum Lugduni celebraret. habitum id concilium

P 519 est anno sequenti Christi 1274, praesente illic pontifice, et legatis Graecorum iam cum ecclesia Romana conciliatorum ibidem comparentibus. quae conciliatio cum per hanc legationem perpetrata fuerit, evidens est eam prius obitam et renuntiatam Constantinopoli fuisse quam sacra synodus Lugduni inchoaretur. quadrat autem unice ad hoc ipsum character hoc loco indicatus feriae quintae maioris hebdomadae incidentis in postremos dies Martii, siquidem hic annus Christi 1273 fuit periodi Iulianae 5986, cyclum solis habens 22, cyclum vero lunae sive aureum numerum 2, litteram dominicalem A; quae notae Pascha illius anni defigunt in 25 Martii. fuit ergo feria quinta in coena domini die 25 Martii eiusdem. quare verax et exacta deprehenditur historici narratio et chronologia nostra confirmatur.

CAPUT VII.

De eclipsi solis a Gregora memorata, qua stabilita hactenus chronologia firmatur.

I. Hactenus chronologiam nostram indicatis a Pachymero characteribus, quantum licuit, munivimus. non est autem negligenda opportunitas quam nobis benignam offert insignis Nicephori Gregorae locus eiusdem coelesti quoque solaris maximi deliquii suffragio roborandae. scribit is auctor Historiae suae l. 4 p. 51 ed. Basil., postquam narravit abdicationem Germani, Iosephi subrogationem in eius locum, et ab hoc indultam imperatori Michaeli Palaeologo solutionem anathematis quae dudum fuerat ab Araenio devinctus ob excaecatam Ioannem pupillam, scribit, inquam, in hunc modum: *κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεσοῦντο τῆς ἡλιῶν τὸν ἥλιον ἄρτι τὴν τῶν διδύμων τετάρτην παραλλάττοντα, περὶ ὥραν πρὸ μεσημβρίας τρίτην τῆς ἡμετέρας ἡμέρας τοῦ μαΐου, τοῦ 590ς ἔτους. ἦν μὲν οὖν ἡ πᾶσα ἡλιεψις διαστάλων ἕγγιστα δυοκαίδεκα, τοσοῦτον δὲ κατὰ τὸν μέσον τῆς ἐκλειψῆος χρόνον ἐγεγόνει τὸ σκότος περὶ τὴν γῆν ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἀστέρων φανῆναι. sub hoc tempore obscuravit luna solem quartum Geminiorum transmittentem gradum, circa horam ante meridiem tertiam quintae ac vigesimae diei Maii, anni 6785. fuit porro tota eclipsi digitorum proxime duodecim. tantas autem sub medium deliquii tempus tenebrae circa terram extiterunt, ut et multae stellarum apparerent.* ita Gregoras describit. Insignem prorsus et horrendam solis defectionem Constantinopoli visam paulo antequam exauctoraretur Germanus et Iosephus in eius locum substituendus eligeretur. quod utrumque illo anno a Gregora indicato aerae Graecorum 6785, hoc est aerae nostrae 1267, evenisse nos quoque ostendimus superius n. 2 e. 6. quare si demonstrare potuerimus fide tabularum et ratiociniis astronomicis solis deliquium tam notabile in urbe tam frequenti circa meridiem spectatum, cum omnibus eius memoratis circumstantiis, illo revera fuisse commissum anno, nemo non videt magnum inde firmiter accessurum et ratiociniis nostris et fidei historicorum quorum auctoritate nitimur. haec me spes impellit ad rogandum per literas R. P. Iacobum Grantami societatis nostrae, Lutetiae Parisiorum degentem, ut dignaretur istius eclipsi calculos ponere, fecit ille pro sua et eruditione et humanitate praestantibus diligentissime, prout ex eius ad me missa, quam hic adscribam, exercitatione astronomica patebit.

II. Iacobi Grantami e societate Iesu epilogismus novilunii ecliptici anno Christi 1267, 25. Maii, iuxta tabulas subsidarias Rudolfinas ad meridianum Constantinopolitanum revocatas. annus is est communis, non bissextilis.

P 520

Novilunium mediura.

	D.	H.		
Maii	24	10	50	13
	D.	H.		
tempus apog. soli lun.	14	11	32	7
intervalum a novilun.	21	0	41	54
motus intervalle respondens tol-	S.	G.		
lendus	0	20	15	58
locus apogaei solis	3	0	1	36
primus locus solis	2	9	45	58
prima distantia luminarium sole				
longius progresso	0	5	27	43
tempus apogaei lunae	D.	H.		
proximum novilunio	166	7	51	27
intervalum	7	6	21	22
motus intervallo respondens	S.	G.		
addendus	3	0	43	42
locus apogaei lunae.	11	3	34	33
primus locus lunae	2	4	18	15
tempus prosthaphaereticum		H.		
addendum		19	41	10

Novilunium verum.

	D.	H.		
Maii	24	21	31	23
	S.	G.		
ad primum locum solis adde	0	0	25	28
fit secundus locus solis	2	10	11	26
secunda distantia luminarium,				
luna longius progressa	0	0	3	1

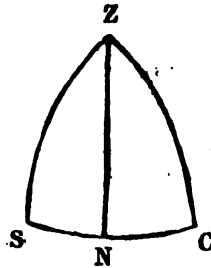
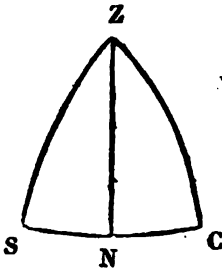
pro correctione.

	S.	G.		
ad primum locum lunae,				
addendum	0	5	56	12
fit secundus locus lunae ad secun-				
dum solis locum revocandus	2	10	14	27
tempus correctioni respondens tollendum			5	51
pro aequatione perfecta temporis, addenda				32

Novilunium perfecte correctum et aequatum.

in meridiano tabularum, Maii	24	21	26	4
post meridiem.		H.		
in meridiano Constantinopolitano additis		1	28	0
post mediam noctem fit dies Maii	25	10	54	4

hoc tempore et loco Zodiaci facta est vera synodus: quo autem sit P 521 visa, tam minus accurata quam accurata, per triangulos et parallaxes ostenditur in sequentibus.

Tres priores parallaxes.

altitudinis	25	10
latitudinis	28	40
longitudinis	8	33
in synodo vera.		

Tres posteriores parallaxes.

altitudinis	28	30
latitudinis	23	62
longitudinis	15	35
in synodo visa minus accurata.		

In triangulo ZCN rectangulo in N. Gr. 90 eclipticae.

	G.			G.	
ang. C	75	28	ang. C	74	45
latus CZ	24	14	latus CZ	24	29
NZ	23	24	NZ	23	33
NC	6	26	NC	6	50

In triangulo ZSN rectangulo in N.

	G.			G.	
latus NS	9	18	latus NS	10	58
SZ	25	6	SZ	29	13
ang. S	99	31	ang. S	54	58

	D.	H.		
primo tempore parallactico	0	9	16	0
sublato a vera synodo	25	10	54	4
restat visa synodus minus accurata		H.		
Maii die	25	10	44	48
secundo tempore parallactico	0	0	52	14
sublato a vera synodo	25	10	54	4
restat visa synodus accurata Maii	25	10	1	50
locus lunae; qui et solis, in synodo vera				
	S.	G.		
	2	10	11	26

tolle motum respondentem tempori pa-				
rallactico accurato	29	7		
restat locus lunae in synodo visa accu-	S.	G.		
rata	2	9	42	19
ex hoc tolle locum nodi Ω	8	14	26	33
restat verus motus latitudinis	6	25	15	46
P 522 unde vera latitudo borealis sive arcus				
inter centra	27	10		
e tertia parallaxi latitudinis	24	48		
tollenda: et restat visa latitudo seu ar-				
cus inter centra	2	22		

Quantitas eclipsis.

Ex summa semidiametrorum	31	41		
tolle visam latitudinem sive arcum in-				
ter centra	2	22		
restat quantitas eclipsis	29	19		
in scrupulis 1759				
quae multiplicata per 6 faciunt 10554				
quae divisa per semidiametrum solis 900				
dant digitos 11				
restant 654				
quae faciunt digiti unius partes 40				
quantitas ergo eclipsis est digiti undecim cum quadraginta parti-				
bus duodecimi.				

Duratio eclipsis.

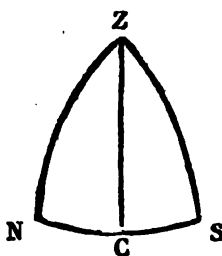
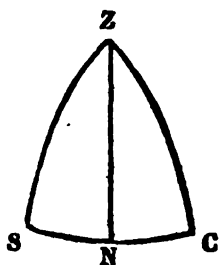
Duratio huius eclipsis exacte definietur ex scrupulis mediae durationis 31 35 per horarium lunae motum in incidentia et emersione compositis, ut consequitur.

In incidentia.

locus lunae una hora ante visam syno-	S.	G.		
dum accuratam	2	9	8	4
	D.	H.		
tempus Maii	25	9	1	50

In emersione.

locus lunae una hora post visam syno-	S.	G.		
dum accuratam	2	10	16	34
	D.	H.		
tempus Maii	25	11	1	50

Tres parallaxes.

altitudinis	25	30
latitudinis	24	0
longitudinis	8	37
ang. C 92	75	38 16
latus CZ	24	9 41
NZ	23	21
NC	6	24
NS	7	49
SZ	24	33
ang. S	72	32
SC	14	13

Tres parallaxes.

altitudinis	25	30
latitudinis	20	30
longitudinis	15	10
ang. C 92	86	32 11 P 523
latus CZ	19	39 2
NZ	19	36 0
NC	1	14 0
NS	13	56 42
SZ	23	56
SC	12	44 (transi- to S in Occid.)
ang. S	55	52

tertia parallaxis longitudinis 48 11, quae visae synodo accuratae respondet, comparanda cum parallaxi longitudinis inventa.

In incidentia.

tertia parallaxis longitudinis	48	11
parallaxis longitudinis in incidentia prior tempore	8	37
differentia motu crescenti admodum celeriter	39	34
hanc differentiam addo horario vero lunae a sole	29	28
fit motus horarius apparens velocissimus	69	2

Analogia.

Ut hic motus apparens 69. 2. 4142' ad unam horam 3600, ita scrupula mediae durationis 31. 35. 1895 ad tempus incidentiae 1647. 27. 27.

In emersione.

tertia parallaxis longitudinis	48	11
parallaxis longit. in emersione posteriori tempore	15	10
differentia motu valde decrescente	33	1
hanc differentiam adde horario vero lunae a sole	29	28
fit motus horarius apparens velocissimus	62	29

Analogia.

Ut hic motus apparens 62 29 ad 3600, ita scrupula mediae durationis 31 35 ad tempus emersionis 30 20

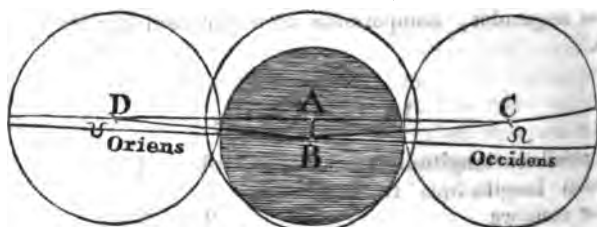
	Integra duratio	67	47
	D.	H.	
initium	25	9	34 23
medium eclipsis (Maii)	25	10	1 50
finis	25	10	32 10
Constantinopoli post mediam noctem.			

P 524

emersio AD

Septentrio.

incidentia AC

Meridies

Typus eclipsis

in triangulo ABC rectangulo in A.

ex summa semidiametrorum	31	41	BC
tolle arcum inter centra	2	22	AB
habes scrupulos mediae durationis	31	35	AC

III. Ex hoc epilogrammo clarissimum fit in eclipsi descripta reperiri characteres a Nicephoro Gregora designatos, annum a mundo condito 6775, id est Christi 1267, Maii diem 25, horam ante meridiem 3, et digitos prope 12, unde tanta obscuritas in

terra ut stellae in coelo apparerent. at deficit una illustris; nota loci solis in Zodiaco: ponit enim Nicephorus gradum 4 Geminorum, noster autem calculus 10. sed in eo Nicephorus manifesta hallucinatur, secutus non astronomicas leges, sed popularem putandi rationem et communem errorem iungentium aequinoctium vernum, seu primum gradum Arietis, cum 21 Martii; quemadmodum iam a concilio Nicaeno in usu id erat, non observato, saltem non correcto, vitio antecessionis aequinoctii versus initium Ianuarii unius diei per centum triginta circiter annos. qui error postea correctus est anno Christi 1582, sublatiis 10 diebus, quibus initium Arietis Martii vigesimum primum praecesserat. et revera a concilio Nicaeno habito anno Christi 325 usque ad tempus huius eclipsis anno Christi 1267 anni fluxerunt 942, pro quibus Nicephorus sex gradus antecessionis Geminorum usurpavit, cum merito septem integros numerare potuisset. Sethus Calvisius in Chronolog. anno Christi 1267 hanc eclipsim notavit, eodem anno et die quo Nicephorus; eumque circa 4 gradum Geminorum iure corrigit: sed contigisse ait hora 11. 9. 21 post mediam noctem, tardius multo quam velit Nicephorus qui 3 ante meridiem scribit; cum quo belle calculus noster convenit. numerat autem Calvisius digitos obscurationis 11. 52, fere ut nos et Nicephorus proxime ad totalem. feriam quoque quartam rite designat. et probat cyclus solis 16, litera B Keplerus in tabulis Rudolphinis p. 98 eiusdem eclipsios mentionem facit, et ostendit recte a Calvisio Nicephorum reprehendi, et cum eo ponit grad. 10. 59 Geminorum, paulo liberalior in minutis. porro de duratione huius eclipsis neque Nicephorus neque Calvisius aut Keplerus quidquam affirmant. et vero quanta ea fuerit, ad fidem historiae aut temporis rationem nihil refert, probatis aliis certissimis notis. verum ne ea ad integrum exactumque epilogismum desideretur, magna diligentia eam consignavi. et ne quis breviter non integrae horae in eclipsi prope totali nimiam reprehendat, velocissimum lunae motum apparentem circa 3 parallaxem longitudinis, tam in incidentia crescendo valde in quadrante Orientali eclipticae, quam in emersione multum decrescendo in quadrante Occidentali, quaeso ut mecum attendat, et desinet mirari. P 525 haec in gratiam R. P. Possini; qui viri amici laborem gratum, si placet, habebit, et eum deo in suis orationibus et sanctissimis sacrificiis commendatum habebit.

IV. Hactenus R. P. Iacobus Grantami. cui adiungam quod consultus a me de eclipsi eadem R. P. Ioannes Baptista Ricciolus, statim humanissime respondit hisce plane verbis.

Aera Constantinopolitana supponit completos fuisse mundi annos 5508 ante unitatem Christi aerae. quare annus 6775 aerae Constantinopolitanae est aerae Christianae 1267.

Anno Christi 1267 cycclus lunae seu aureus numerus fuit 14, epacta 3, novilunium civile inter 25 et 26 Maii. cycclus solis fuit 16, litera dominicalis B et dies 25 Maii incidit in feriam quartam.

Anno eodem 1267, die 25 Maii, novilunium verum Constantinopoli fuit sesquihora ante meridiem: sed ob parallaxim longitudinis fuit hora 3, minutis 5, ante meridiem sole et luna versantibus in gradu 12 Geminorum. latitudo lunae Borealis et vera fuit minutorum 19. 8. sed apparens ob parallaxim latitudinis fuit Australis et minutorum 3. 8. summa autem semidiametrorum solis et lunae fuit minutorum 30. 40. et solis diameter integra minutorum 31. 38. ideoque digiti ecliptici 11. 25. sed eo quod radii solis oblique in terram incidentes aliorum procul a vertice Constantinopolis reflecterentur, nec multum aërem supra positum illustrarent, visa est eclipsis paene totalis, et stellae horizonti propiores aliaque conspici potuerunt.

Ex mea Geographia reformata suppono altitudinem poli Constantinopolis esse grad. 42. 56, et longitudinem a Palma insula Fortunatarum gr. 54. 36.

Quid sibi velit Gregoras, aut quibus ex ephemeridibus hauerit solem fuisse tunc in quarto gradu seu parte Geminorum, penitus ignoro. licet enim tabulae astronomicae insignium mathematicorum paucis aliquot minutis dissidere possint a meis, multis tamen gradibus nullae. certe enim anno illo 1267 sol ingrediebatur in signa Zodiaci diebus 9 aut 10 citius quam nunc post correctionem Gregorianam calendarii. nunc autem ingreditur Geminos die 22 aut 23 Maii. ergo tunc die 13 aut 14 circiter. atque adeo die 25 Maii erat iam in 11 vel 12 gradu Geminorum.

Haec ille. habes, lector, eruditissimorum hominum et praestantium astronomorum circa eclipsim a Nicephoro Gregora memoratam iudicia et ratiocinia, quae tantam eius notitiam suppeditant quanta optari fere potest, certe quae abunde sufficiat ad usum nostrum insigniendi anni quo Germano abdicante Iosephus patriarcha est creatus, tam luculento caractere, ut in eo a caeteris discernendo labi deinceps aut vel titubare quisquam nequeat.

C A P U T VIII.

Andronici, qui Michaëli Augusto primogenitus, in imperio collega et post eius obitum successor fuit, aetas, coniugii et evectionis in imperium tempus, caeterorumque eius actorum chronologia.

I. Michaëli Palaeologo qui successit in imperio Andronicus, senior ab historicis posterioribus dictus ex comparatione cum ipsius nepote Andronico iuniore, avi in imperio collega, quicum

graves et rei Romanae perniciosissimas inimicitias exercuit, in Cantacuzeni praesertim historia narratas, Andronicus, inquam, P 526 Senior Michaëlis Palaeologi prioris primogenitus, imperii collega et post patris mortem successor, quando natus sit, qua aetate uxorem duxerit, quo anno particeps factus fuerit Augustae potestatis, incertum faciunt variae ac male inter sese cohaerentes cum Pachymeris tum Gregorae et aliorum qui de illius rebus scripserunt affirmationes. quare operae pretium me facturum statui, si evolvendae ex ambagibus et certo, quoad licebit, digerendae ordine rerum ipsius hac historia memoratarum chronologiae capitis huius operam impenderem. prima omnium statuenda est epocha natalis Andronici huius, perplexis Pachymeris et Gregorae assertionibus nutans. scribit Pachymeres l. 3 c. 7 Theodoram Michaëlis Palaeologi uxorem, cum comperisset virum suum cogitare de se repudianda adesciscendaque loco eius in coniugem Anna Alamana Ioannis Batatsae olim Augusti vidua, graviter, ut par erat, id ferentem, expostulasse quod se coronatam iam Augustam sine ulla causa imperator vellet dimittere, postquam ei iam Augusto peperisset filios, primum quidem Manuëlem qui cito perierat, deinde vero Andronicum adhuc superstitem, quem pater regie nutribat, denique tertium postquam in urbem Constantinopolim e Latinis receptam imperator migraverat, illic in purpura natum Constantinum nomine, cognomento Porphyrogenitum. *ἡ βασιλις Θεοδώρα χαλεπῶς εἶπεν ἐνέγκαι, εἰ δέσποινα ἰσπεμμένη οὐδα καὶ γνήσια γυνή, ἐπ' ἀνδρὶ τε τῷ βασιλεῖ τεκοῦσα παῖδας, καὶ πρῶτον μὲν ἀποηγόμενον ἄλλον, τὸν Μανουήλ, εἶτα δὲ καὶ τὸν περιόντα Ἀνδρόνικον, ὃν βασιλικῶς ὁ πατὴρ τρέφοι.* ex his videtur posse colligi sensisse Pachymeram Andronicum, immo et praeterea Manuëlem prius mortuum, post initum a Michaële Palaeologo imperium natos, ut sic illos mater eorum Theodora viro iam imperanti, ἀνδρὶ τῷ βασιλεῖ, pepererit.

II. Atqui haec quidem repugnat ipsi primum Pachymeri affirmanti Andronicum annos natum quatuor et viginti patri morienti successisse. si enim is patre iam imperante, et quidem secundus post Manuëlem in infantia mortuum, natus est, cum Michaële, ut est demonstratum, imperare coeperit kal. Ianuar. anni Christi 1260, venire in lucem non potuit ante annum Christi 1261, imperii Palaeologi secundum; et consequenter, quando idem Palaeologus Michaële anno, ut cap. sequenti demonstrabitur, Christi 1282 mortuus est, Andronicus non nisi annorum auius et viginti esse potuisset. pugnat id etiam cum eo quod Gregoras scribit l. 4 p. 40, Michaëlem, cum solempni pompa Constantinopolim a suis recuperatam ingressus est, Andronicum filium iam tum bimulum duxisse. *ἴνασι πρὸς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων ἅμα τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ καὶ τῷ υἱῷ Ἀνδρονίκῳ τῷ νέῳ βασιλεῖ δεύταρον ἔτος ἔγοντι τῆς ἡλικίας.* certissimo enim statuimus superius ingressum,

Michaëlem Palaeologum urbem paulo prius a suis captam die 15 Augusti anni Christi 1261, quo tempore ut duorum annorum puer Andronicus fuerit, oportuit eum natum saltem initio anni Christi 1260. quod dici nequit, cum ante illum patri iam imperanti natus fuerit primogenitus eius, Manuel in cunis mortuus. necessario igitur agnoscenda πρόληψις est in illis verbis ἐξ' ἀνδρῶν τῶ βασιλεῖ, ut nequaquam Theodora significare voluerit se viro suo iam imperanti Manuëlem et Andronicum peperisse: sed appellationem imperatoris, quae suo marito tunc cum illa haec dicebat conveniret, tribuisse, licet illa non pertineret ad id tempus quo illa Manuëlem et Andronicum enixa fuerat.

III. Sed aliquid certius de anno natali Andronici Senioris statuere licebit ex tempore ipsius obitus, sicubi satis certo id definitum reperire potuerimus. legimus apud Ioannem Cantacuzenum (l. 2 c. 28 p. 228 ed. Reg.) hunc Andronicum, qui abdicatione imperio factus monachus Antonii nomen assumpserat, in monasterio mortuum esse mense Februario, indictione 15, anno quadragesimo supra sexies millesimum et octingentesimum, natum annos septuaginta duos. si ex numero 6840 annorum 72 demas annos, supererit annus aerae Graecorum 6768, quo fuisse natum oportuit eum qui annis duobus maior septuagenario anno 6840 diem obierit. est hic annus 6768 mundi iuxta Graecos idem quem nos in aera Christiana numeramus 1260; qui fuit, ut vidimus, primus imperii Michaëlis. eius anni principio si editus in lucem Andronicus est, habere locum utcumque potest quod ex Gregora retulimus, eo bimulo, sive secundum aetatis annum agente, ἐν-περον ἔτος ἄγοντι τῆς ἡλικίας, contigisse ingressum triumphalem Michaëlis eius patris in urbem regiam paulo ante de Latinis receptam. sed non potest cum hoc quadrare quod scribit Pachymeres in historia imperii Andronici l. 1 c. 1, eum quando patri successit, annos aetatis numerasse quatuor supra viginti. verba sunt de illo Pachymeris haec ipsa: τῶ τοι καὶ νέος ὢν ὁ ἐπολαφθεὶς βασιλεὺς, ἔτη γεγονώς τέσσαρα πρὸς τοὺς εἰκοσι τηνικάδα. nam cum ab anno Christi 1260 ad 1282, quorum priori coepisse imperare, posteriori obiisse Michaëlem Palaeologum certe demonstravimus, manifestum sit intercedere annos dumtaxat duos et viginti, patet promovendum ulterius toto biennio natalem Andronici necessario esse, si vera de ipaius, quando capessivit imperii habenas solus, aetate Pachymeres scripserit. nam quod idem c. ult. l. 6 huius quam nunc edimus historiae Michaëlem Palaeologum tradit imperasse annis viginti quatuor, accommodari forte ad veritatem id posset vel ea ratione quam disceremus c. sq. n. 3, vel intelligendo numeratum illic eius imperium ab eius celebri praedictione quam Thessalonicae biennio ante acceperat, voce Μαρπου de coelo missa, ut narratur l. 1 c. 11. sed hoc ad aetatem Andronici trahi non potest, nec excusari aliter ab errore Pa-

chymeres, si vere natum sum putavit quo anno coëpit imperare pater eius.

IV. Existimo tamen vera illic Pachymerem et ex certa publica que notitia scripsisse, errasse vero Cantacuzenum in subdu-
cendis annis Andronici Senioris, qui ætatis non 72, ut ille affir-
mat, sed 74 vitæ finem invenerit. huius assertionis habemus
auctorem eidem Andronico familiarissimum extremis vitæ tempo-
ribus Nicephorum Gregoram, apud quem cum legamus c. ult. l. 9
p. 209 ed. Bas. confabulari se quotidie cum Andronico tunc mo-
nacho otiosissime solitum, atque adeo ipsa nocte qua est mortuus
multas horas suavissimi colloquii cum eo duxisse, facile credere
possumus rescivisse ex eo ipsum quæ de illius annorum numero
notavit in monodia de Andronici obitu initio l. 10 p. 214 his plane
verbis: *τέταρτον μὲν ἤδη καὶ ἑβδομηκοσὸν ἔτος ἀπὸ γενέσεως αὐ-
τοῦ τελευταῖον ἦν ὅτε* *quartus et septuagesimus annus a nati-
vitate ipsi morienti absolvatur.* quæ verba non tantum vi-
xisse illum annis 74, sed etiam illos explevisse significant, cum
autem sit mortuus die 12 Februarii, ut idem Gregoras affirmat
sub finem l. 9, vel 14, ut anonymus annotavit ad marginem loci
Cantacuzeni, quem paulo ante retulimus, cogimur dicere natum
fuisse Andronicum sub initium anni Christi 1258. ac ne quis sus-
picetur irrepsisse errorem in notas numerales apud Gregoram,
qui tamen extense ac sine notarum compendiis annum septuagesi-
mum quartum ætatis Andronici exprimit, etiam aliunde manife-
stum est ex animi sui certa sententia id affirmasse illum auctorem.
ait is nimirum initio c. ult. l. 9, inter alia signa quæ portende-
runt obitum Andronici Senioris, visam solis eclipsin, quæ totidem
diebus quot ipse annis vixerat eius mortem præcesserit. commis-
sam spectatamque est id novilunium eclipticum ultimo Novembris
anni Christi 1331. ex quo si numeres unum et triginta Decem-
bris, totidem Ianuarii, duodecim Februarii dies, exacte conficies
summam dierum septuaginta quatuor, parem numero annorum
vitæ ipsius, ut scripsit Gregoras, tacite hic revocans quod alias
dixerat, Andronicum, quando cum patre primum ingressus est
Constantinopolim, secundum ætatis annum egisse; cum ex hæc
quod nunc ex certiori testimonio affirmat, manifestum sit ipsi tunc
quartum ætatis ab aliquot iam mensibus currere coepisse, quippe
in lucem edito circa initium anni Christi 1258. id quod non pa-
rum præterea confirmatur ex tempore nuptiarum Theodoræ ma-
tris Andronici cum eius patre Michaële, ab Acropolita notato.
hic enim historiae suæ c. 51. refert Ioannem Ducam imperatorem P 528
collocasse Michaëli Palaeologo, in gratiam recepto interventu
Manuëlis patriarchæ, Theodoram fratris sui olim defuncti Isaacii
Ducæ sebastocratoris filiam. necesse est dicere factum id fuisse
sub finem anni Christi 1254 vel sequentis initium, quo post mul-
torum mensium languorem Ioannes Augustus Octobri mense diem

obit. est autem incredibile fecundam alioqui mulierem viro aevi pleni, quippe annorum duodetriginta cum duxit uxorem iuveni, sex totis primis coniugii annis nullam prolem edidisse. quocirca existimo Manuëlem primogenitum, qui deinde infans obiit, ipsis natum anno Christi 1256, Andronicum vero biennio post, primis mensibus, ut dixi, anni Christi 1258. quoposito prona deinde facilitate apta caeterorum Andronici actorum in serie huius historiae dispositio succedit. nam quod ante mentionem electi in papam Gregorii X refert c. 28 l. 4 Pachymeres, Andronico iam in virum adulto, hoc est in puberem et coniugio maturam educto aetatem, patrem eius uxorem quaerere coepisse, bene quadrat in annum Christi 1271, sedis vacantis post mortem Clementis Quarti tertium; quo nimirum Andronicus quintum decimum agebat aetatis annum. nuptias ipsas Andronici cum Anna regis Pannoniae filia, capite eodem memoratas, ad annum sequentem Christi 1272 referimus. unde assumptio Andronici eiusdem in consortium imperii a patre Augusto facta, et solemnis coronatio Andronici et Annae novorum Augustorum, quam Pachymeres altero a nuptiis anno celebratam ibidem tradit, ad annum Christi 1278 Andronici duodevigesimum pertinet.

C A P U T IX.

Statuitur tempus obitus Michaëlis Palaeologi et numerus annorum eius imperii. appendix de anno captas a Persis Heraclaeas Ponti.

I. Utrumque caput ad discussionem hic propositum molesta opinionum varietate perplexum est. ut enim omittam vulgaria chronica, quorum in quibusdam vidi principium imperii Andronici Senioris, quod statim a morte Michaëlis eius patris inceptit, consignatum anno Christi 1294, et ipsi Michaëli sex et triginta imperii annos attributos, Spondanus obiisse Michaëlem anno Christi 1283 ponit, et principatum tenuisse annis viginti quatuor refert ex Gregora, ut ait; apud quem tamen loco ab eo laudato id non reperio, sed tantum mortuum Michaëlem anno mundi iuxta computum Graecorum 6791, aetatis suae 58. *ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς (verba sunt Gregorae de Michaële Palaeologo scribentis) περὶ οὗς εἰρήκειμεν τόπους παρ' ἑλλίδα τῆς οἰκίας ἔτυχε τελευτῆς κατὰ τὸ ἑξακισμυλιοστὸν ἑπτακισιοστὸν ἑνενηκιστὸν πρῶτον ἔτος, ὀκτὼ καὶ πενήτηκοντα ἑτῶν τυγχάνων.* hoc est: *imperator circa illa quae diximus loca praeter spem vitae suae finem invenit, anno sexies millesimo septingentesimo nonagesimo primo, aegens aetatis annum quinquagesimum octavum.* ita Gregoras.

II. At noster Pachymeres l. 6 c. 86 huius operis sic scribit de die obitus Michaëlia. *ἡμέρα ἣν παρασκευὴ ἑνδεκάτη σιμροφφ-*

ἡμέρα τοῦ ἑξῆς ἔτος. *feria erat sexta undecima Decembris anni 6791.* ac in anno quidem magno consensu Gregoras, ut vidimus, praetereaue Phrantzes cum Pachymere conveniunt, ut dubitari de hoc non debeat, cum sit tamen vehemens causa dubitandi ex circumstantia diei parasceues sive feriae sextae illo anno incurrentis in undecimam Decembris diem. est annus aerae mundi Graecorum 6791 Christi 1283, hoc est per. Jul. 5996, quo fuit cyclus solis 4, numerus aureus 11, indictio pariter 11. cyclus porro solis 4 litteram indicat dominicam C, quae cum insigniat diem duodecimum Decembris, undecimus necessario fuerit sabbatum, non autem parasceue sive sexta feria, qualem cum tamen P 529 illo anno fuisse tradit pro certissimo et vulgo notissimo Pachymeres. igitur anno Christi 1282 mori Michaëlem Palaeologum oportuit, quo cyclus solis 3 litteram dominicae indicem dedit D: haec enim litera diem Decembris tertium decimum efficiens, tertium retro undecimum fuisse sextam feriam demonstrat. quid ergo? dicemus errasse Graecos historicos in anno mortis Michaëlis, et pro 6790 sequentem 6791 indicasse? ne cogamur hoc dicere, duplex huius explicandae perplexitatis suppetit ratio. aut enim labentis iam anni 6790 et paucos duntaxat extremi Decembris dies reliquos trahentis rationem non habendam populus et historici censentes, obitum eius ex anno mox sequenti, 6791, quo is videlicet innotuit, insigniendum putaverunt, neglecto discrimine nullius momenti ad civilem aestimationem, quae fere minutam ἀκριβειαν respuit. aut, quod verisimilius reor, annorum mundi et aerae suae principium, item ut indictionis, a Septembri Graeci repetebant. unde iam tum annus mundi iuxta ipsos 6791 coeperat a mense fere tertio, cum anni Christi 1282 mensis ultimus Decemberolvebatur. ut vere dixerint Pachymeres Gregoras et Phrantzes obiisse Michaëlem anno 6791, nec vere tamen scripserint Spondanus et Rainaldus eundem anno Christi 1283 fato functum, cum illo anno dies Decembris undecima, qua efflavit animam, sabbatum, non sexta feria fuerit.

III. Hoc igitur existimamus pro indubitato tenendum, anno Christi 1282, die 11 Decembris Michaëlem Palaeologum vivendi et imperandi finem fecisse. quamdiu imperaverit disquirendum restat. diserte Pachymeres Hist. c. ultimo imperasse Michaëlem asserit annis viginti quatuor; idque ipsum, ut palam notum, antea posuerat c. 21 l. 4. atqui hoc quidem aegre conciliatur cum iis quae iam omni firmitate constituimus, nimirum coronatum eum ritu solemnium Augustum primum fuisse kalendis Ianuarii anni Christi 1260, vivere autem desiisse 11 Decembris anni Christi 1282. nam ex his apparet manifestum imperasse illum a die inaugurationis suae annos omnino viginti tres, minus viginti diebus. dici tamen potest non usquequaque aberrasse a vero Pachymerem, quem

verisimile est id retulisse quod vulgo ferebatur. solet autem populus in numerandis annis accuratam et minutam aspernari diligentiam; nec fere dubitat decem, exempli gratia, ei principi annos tribuere, quem constat nonum excessisse. minime item putat necessarium ab inaugurationis die primum initium regni ducere, ubi supremam potestatem antea illum exercuisse palam est. itaque imperium Michaëlis Palaeologi iam ex eo tempore numerari potuit quo is tutor Ioannis est declaratus; quod contigit paulo post Muzalonum caedem, qui nono die ab obitu Theodori Augusti sunt interfecti. mors Theodori ex Acropolis in Augustum mensem incidit, opinor desinentem, cum Pachymeres eam conferat in confinia aestatis et autumni. a Septembri ergo anni Christi 1259 imperii habenas Michaël sumpserit, quas tenuit ducis magni, deinde despotae titulo, donec sub finem Decembris ad imperii cum pupillo collegium eveheretur. revera igitur imperavit super annos viginti tres expletos duobus fere mensibus, ut si de annis inchoatis sermo sit, negari nequeat 24 eius imperii annos numerari potuisse. in hunc modum Pachymerem quidem ab errore vindicamus: Phrantzem, qui mortem Michaëlis coniungit cum indictione 14, ἀλογιστίας absolvere non possumus. certissimum enim est anno Christi 1282, quo Michaëlem constat mortuum, indictionem 10 fuisse numeratam.

IV. Hactenus versati chronologica methodo sumus in epochis huius historiae figendis, quae certo aliquo insigniri caractere potuerunt: caeteras quarum statuendarum in prudenti coniectura tota spes sita est, hic singillatim exequi nec otium est nec operae fuerit pretium. satis sit eas, uti et acta hoc opere memorata praecipua, verisimili ratione in ordinem digestas, certis in abaco chronologico annis assignare. quod antequam aggredimur, describendam hic duxi annotatiunculam lectoris, ut apparet, accurati adscriptam in Barberino optimo codice ad oram exteriorem, e regione verborum illorum c. 27 l. 4: τῶν χωρῶν κατεχομένων τοῖς Πέρσαις, πάλαι ἂν ταῖς χώραις καὶ αὐτὰ συναπαλόνοτο. ad haec, signo indice apposito, sic ex adverso scriptum manu antiquissima et scripturae codicis, quantum iudicari aspectu potest, aequali, scribitur

ὡς ἀληθῶς εἰρημας . . . .
 πότα μου ἄγις . . . .
 γὰρ τῶν Περσῶν ἐπι . . .
 καὶ τῇ ἀμελείᾳ τῶ . . . .
 τούτων συνελ . . . .
 τοῖς Πέρσαις, καὶ ἡ κατὰ
 τὸν Πόντον Ἡράκλεια ἐάλω
 ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ δ. N . . .
 τοῦ σωξή ἔτους.

quae desunt, resecta fuerant cultro librario. ea nos in hunc modum restitui posse putabamus

ὡς ἀληθῶς εἰρημίας δι-
ποτά μου ἄγιε. καὶ τῇ
γὰρ τῶν Περσῶν ἐπιπέσει,
καὶ τῇ ἀμελείᾳ τῶν κρα-
τούντων συνελθούσῃ
τοῖς Πέρσιν, καὶ ἡ κατὰ
τὸν Πόντον Ἡράκλεια εἴλω
ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ δ. Ν ἡ
τοῦ σωτῆρος.

haec sic latine sonant. *ut vere dixisti, domine mi sancte. et enim incursione Persarum, et negligentia imperantium cooperante Persis, etiam Heraclea ad Pontum sita capta est mense Julio, die 4, indictione 13, anni 6868.*

Est hic annus Christi 1360, per. Italicae 6073, quo numerata est indictio 13. indictionem *ἐκινέμησιν* Graeci vocant, et nomen istud *ἐκινεμήσεως* hic nota illa *N* compendiose indicatur, resecto max numero *ιγ*, hoc est 13, qualem exigit ille annus. nondum reperi alibi notatam hanc expugnationem Heracleae; cuius ideo fortasse non erit inutile qualemcumque istam hinc notitiam sumpsisse. alloquitur porro, ne hoc lectorem moretur, quicumque is fuit, auctor annotatiunculae historicum ipsum Georgium Pachymerem, quem *ἄγιον δεσπότην* sanctum dominum vocat utpote sacerdotem et in ecclesiastica constitutum dignitate.

C A P U T X.

P 531

Synopsis chronologica praecipuarum rerum hac historia memoratarum, eas assignans annis suis.

Anni Chr.	Romano- rum Pon- tificum.	Imperato- rum Ori- entia.
1265	Alexandri IV. 1	Ioannis Batatzac. 33

Moritur imperator Ioannes Ducas Batatzata prope Nymphaeum 3 kal. Novemb. Georg. Acropol. Hist. c. 52. vide l. 3 Observationum nostrarum c. 2.

Filius eius Theodorus, Lascaris a matre dictus, proclamatur imperator consensu procerum et populi. Acrop.

Recusante patriarchatum Nicephoro Blemmida, Arsenius e monasterio ad lacum Apolloniadis accersitus fit patriarcha. idem Acrop.

Is coronat Theodorum die Christi natali. Observ. Pach. l. 3 c. 2 n. 3.

Sexto post die, 30 Decembris, eclipsis solis horrenda Nicaeae cernitur hora 3 post meridiem. Pachym. l. 1 c. 13. vide superius c. 2 n. 4 et totum c. 3.

Anni Chr.	Romano- rum Pont. Alex. IV.	Imp. Or. Theodori Lase. Iun.	
1256	2	1	<p>Expeditio Theodori Lascaris in Occidentem contra Constantinum regem Bulgariae et Michaëlem despotam, quem utrumque sui terrore ad pacem adigit. Acropol. Hist. n. 56 et sq. Gregoras l. 3 p. 26.</p> <p>Sub autumnum huius anni Michaël Palaeologus magnus conostaulus Nicaeae relictus ut rebus per imperatoris absentiam praeeset, cum comperisset Cotys cuiusdam indicio excaecationem sibi parari, cum ipso indice fugit in Persidem. Pachym. l. 1 c. 9 p. 12.</p> <p>Ibi a Sultane Romanis quibusdam copiis praefectus contra Scythas strenue rem gerit. Gregoras l. 3 p. 27. Pachym. p. 13.</p>
1257	3	2	<p>Michaël Palaeologus agente Iconiensi praesule ab imperatore revocatus e Perside benigne ab ipso excipitur, et magis conostauli dignitatem recipit. Gregoras l. 3 p. 28. Pachym. l. 1 c. 9 p. 13.</p>
1258	4	3	<p>Michaël Palaeologus mittitur in Occidentem cum exercitu, et bene ac feliciter pugnat. Pachym. 1 10. fusius Acropolita Historiae n. 70.</p> <p>Theodorus imperator atra bile laborans Martham Michaëlis Palaeologi sororem diro supplicio excruciat, et metuens ne ideo frater eius rebellaret, per Chadenum in Occidentem missum deduci Palaeologum ad se vinctum curat. Pachym. 1 11 a p. 15 ad 19.</p> <p>Auguria imperii Michaëli Palaeologo, dum caperetur et vinctus duceretur, oblata. Pachym. p. 15 et 16.</p> <p>Michaël Palaeologus educitur e carcere et recipitur in gratiam ab imperatore. Pachym. p. 17 et 19.</p>
1259	5	4	<p>Imperator Theodorus moritur mense Augusto, anno ad autumnum vergente. Acropol. n. 74 p. 85. Gregoras l. 3 p. 29. Pach. p. 19 et 20. Phrantzes 1 3 p. 41.</p>

Ann. Chr.	Romano- rum Pont. Alex. IV.	Imp. Or. Theodori Lasc. lun.	
1259	5	4	<p>relictis impuberi filio tutoribus Arsenio patriarcha et Georgio Muzalone protovestiario.</p> <p>Nono die ab imperatoris obitu, dum ei inata funebria in templo Sosandrorum Magnesia redduntur, Georgius Muzalo tutor Ioannis principis cum fratre Theodoro trucidatur ab exercitu in seditionem concitato. Gregoras p. 30 et 31. Phrantzes 1 3 p. 42. Pachym. fusissime a p. 31 ad 36.</p> <p>Michaël Palaeologus declaratur tutor pueri principis, et fit dux magnus. Pachym. a p. 38.</p> <p>Idem largitione sibi conciliat studia hominum. ibid. p. 40 et sq.</p> <p>Creatur despota a p. 43 ad 47.</p> <p>Impetrat denique summum imperii honorem p. 48.</p> <p>Extremo autumno huius anni princeps Aethiopiae supplicat profectus ad Michaëlem Occidentis despota rebellantem capitur a ducibus Romanis, praelio victus prodicione Ioannis Nothi. Pachym. a p. 50. Gregoras p. 35.</p>
1260	6	Michaëlis Palaeol. 1	<p>Kalendis Ianuarii Michaël Palaeologus rite acclamatur imperator, collega principis pupilli cuius erat tutor. Pachym. p. 61. Gregoras initio l. 4 p. 36. Acropolita Hist. n. 77 p. 89. Phrantzes 1 4 p. 43.</p> <p>Michaël Occidentis despota, auxilium a Manfredi genere rege Siciliae acceptis, Romanos ad Tricoryphum acie vincit et Caesarem Alexium Strategopulum capit. Pachym. 1 32.</p> <p>Alexius Caesar brevi liber dimissus ad Palaeologum imperatorem redit. Pachym. 1 32.</p> <p>Palaeologus nondum coronatus limitem Orientalem visit et arces praesidiis firmat, usus ad hoc consilio et opera Chadeni apud ipsum gratiosi, sed in eo quidem negotio parum providi: ex iis enim quae tunc egit secuta deinde est arcium illius</p>

Anni Chr.	Romana- rum Pont. Alex. IV.	Imp. Gr. Michaelis Palaeol.	
1260	6	1	<p>limitis iactura. Pachym. partim 2 6 p. 63, partim 1 5 p. 8.</p> <p>Decreta coronatione solemniori duorum Augustorum inter sacra per patriarcham celebranda, pervicit contra pacta Palaeologus arte magna et vehementi ambitu ut ipse solus coronaretur, praeterito puero. Pachym. 2 7 et 8 p. 64 et sq.</p> <p>Arsenius patriarcha Nicaea fugiens patriarchatu cedit. subrogatus in eius locum Nicephorus Ephesi episcopus. Pachym. 2 15 et 16.</p> <p>Capta Selybria imp. Michael Palaeologus Galatam oppugnat longo tempore, frustra. 2 20.</p> <p>Soluta obsidione redit Nymphaeum, ubi Nicephorus patriarcha moritur. 2 22. Obs. 3 5 §.</p>
1261	7	2	<p>Alexander IV pontifex max. moritur Viterbii octavo kal. Iunii, postquam sedisset annos 6, menses 5, dies 4. sedes vacavit post eius obitum tribus mens. et trib. dieb.</p> <p>Quarto kal. Septembris creatus est pontifex Iacobus Pantaleo Gallus, et pridie Nonas coronatus assumpsit nomen Urbani, eius appellationis IV.</p> <p>Chalyphas Persidis victus a Tocharis auro in os infuso necatur. Pachym. 2 24.</p> <p>Sultane ob socordiam contempto dno ex eius optimatibus, Basilici nomine, ad Michaellem Aug. transfugiunt. ibid.</p> <p>Ipse postremo Sultani cum liberis ad imperatorem supplex confugit. ibid.</p> <p>Alexius Strategopulus Caesar in Occidentem tractum despota illic rursus rebellare moliente cum exercitu missus, et urbem obiter tentare iussus, eam cepit opo Thematariorum, Latinis in Daphnusia oppugnatione occupatis. Pachym. 2 26 sqq.</p> <p>Recuperant Constantinopolim Graeci die 25 Iulii sacra apud ipsos S. Annae matri deiparae. ibid.</p>

P 533

Urb. IV.
ana. I.

Anni Chr.	Romano- rum Pont. Urb. IV.	Imp. Or. Michaelis Palaeol.	Imperator Michael Palaeologus ingredi- tur urbem Constantinopolim die 15 Augu- sti assumptae deiparae sacra, ipse pedes sequens triumphalem currum quo imago eiusdem deiparae a S. Luca depicta por- tabatur. Pachym. 2 31. Acrop. c. 88.
1261	1	2	<p>Arsenius restituitur in patriarchatum et exceptus Constantinopoli Palaeologum ite- rum solemniter coronat. Pachym. 3 2.</p> <p>Imperator legatos Romam mittit. 2 36.</p> <p>Cum Tocharis et Aethiopicis foedera icit. 3 3.</p> <p>Pupillum Ioannem collegam suum no- vennem excaecat die Christi natali, et in arcem Dacibytzam perpetuo custodiendum includit. 3 10.</p> <p>Holobolum improbare ausum excaeca- tionem Ioannis dire mutilat. 3 11.</p>
1262	2	3	<p>Arsenius patriarcha imperatorem ex- communicat ob excaecatam Ioannem. 3 14.</p> <p>Zygeni sive Montani contra Michaelē imperatorem rebellantes in gratiam cuius- dam pueri caeci, quem Ioannem Theodori filium esse credebant, aegre tandem do- mantur. Pachym. 3 12 et 13.</p>
1263	3	4	<p>Triremes imperatoris insulas eripiunt P 534 Latinis. c. 15.</p> <p>Imperator legatos ad papam mittit. c. 18.</p>
1264	4	5	<p>Expeditio Ioannis despotae fratris im- peratoris in Occidentem, qua Michael des- pota coactus est pacem facere. Pachym. 3 20.</p> <p>Cometa apparet mensibus aestivis. Pachym. 3 23.</p> <p>Urbanus papa moritur Perusii 6 Nonas Octobris. Spondan. hoc anno n. 9, ex antiquis auctoribus quos laudat. absoluit annum tertium sedis, et inchoavit quar- tum per dies triginta quatuor.</p>

Annal. Chr. 1266	Romano- rum Pont. Clem. IV. 1	Imp. Or. Michaëlis Palaeol. 6	<p>Cardinales Perusii congregati post quadrimestrem contentionem tandem convenerunt in electionem ad pontificatum Guidonis Grossi Galli Cardinalis absentia. qui postmodum Perusium adveniens, indeque cum Cardinalibus Viterbium profectus, ibi consecratus est pontifex octavo kal. Martii, die cathedrae S. Petri, et Clemens eius nominis Quartus nuncupatus. Spond. ex antiquioribus monumentis, hoc anno n. 1.</p> <p>Sultan Azatinus, qui ex Perside profectus ad Michaëlem Augustum ab eo parum officiose tractabatur, elapsus et coniungens se Tocharis, tantum non oppressit imperatorem imparatum. Pachym. 3 25.</p> <p>Patriarcha imperatorem obiurgat, quod bella cum Christianis gereret, pacem cum infidelibus coleret. ib. c. 26.</p> <p>Foedus inter imperatorem et Michaëlem despotam affinitate sancitur. ib. c. 28.</p>
1266	2	7	<p>Imperator cum frustra per triennium petiisset absolutionem excommunicationis a patriarcha Arsenio, de eius duritie queritur oratione ad episcopos habita. Pachym. 4 1.</p> <p>Ultimae ea-de re imperatoris preces ad Arsenium per Iosephum Augusti confessarium delatae et reiectae. ib. c. 2.</p> <p>Libellus accusationis in Arsenium datus imperatori et cupide acceptus. ib. c. 3.</p> <p>Damnatio et depositio Arsenii. c. 4, 6 et 7.</p> <p>Eiectio eius et deportatio in insulam. c. 8.</p> <p>Successeritne statim Germanus in locum Arsenii, an post annum vertentem, in ambiguo reliqui superius c. 6 n. 1, magis inclinans in dilationem propter causas illic indicatas, distinctius mox exponendas sq. an.</p> <p>Arsenianorum factio conflatur et invalescit. colligitur ex Pachym. 4 11 et 19 et locis aliis.</p>

Ann. Chr.	Romano- rum Pont. Clem. IV.	Imp. Or. Michaelis Palaeol.	
1266	2	7	Coniuratio deprehensa in Augustum, cuius suspitione etiam Arsenius exul aspergitur: sed ille innocentiam suam probat. ib. c. 15.
1267	3	8	<p data-bbox="414 311 969 391">Imperator Arsenianorum schisma reprimere conatur. eius ea de re ad populum oratio. Pachym. 4 11. P 535</p> <p data-bbox="414 391 969 478">Hoc anno translatum Germanum e sede Adrianopolitana in Constantinopolitanam verisimilius puto. ¶</p> <p data-bbox="414 478 969 1461">Nam id ne factum existimem anno superiori, facit primum, quod cum Arsenii iudicium absolutum fuerit sub finem Maii, ut diserte tradit Pachymeres, spatium quod inde ad diem Pentecostes, quo idem inauguratum Germanum affirmat, cum non potuerit esse plus quam octo dierum, angustius est quam ut capere possit inquisitionem et deliberationem synodi, tum suffragiis in electionem Germani perlatis, longam eius nec nisi per multos dies iteratis imperatoris precibus victam denique recusationem. credibile etiam est cunctabundum alioqui et circumspectare cuncta solitum imperatorem haud statim ausum substituere alium Arsenio, priusquam mora et experientia comperisset id se tuto et citra publicam offensionem facturum. ac cum perlato nuntio de assensu Antiocheni patriarchae, a quo ut viciniore timeri plus poterat quam ab Alexandrino toto mari diviso, animatus ad audendum fuisset, retardatum tamen metu factionis Arsenianorum, numero et viribus augescentis, quam ad compescendam variis artibus incubuit. existimans autem invalescere illam anarchia et longa vacatione sedis, populo pastorem amotum ideo fortasse requirente quod praesentem qualemcumque non videret, decreverit Germanum promovere, fidum sibi et vulgo, ut apparebat, gratiosum hominem. que in patriarchalem evecto thronum, cum nihilo segnius Arsenianorum studia flagrare pergerent, absolutionem ab eo dare licet parato noluerit</p>

Anni Chr.	Romano- rum Pont. Clem. IV.	Imp. Or. Michaël Palaeol.	
1267	3	8	<p>accipere, clandestinisque egerit artibus ut Germano post tres menses abdicanti Iosephus subrogaretur, adversus cuius electionem nihil tale quale Germano obiciebatur excipi posse consideret. quare ab illo denique reconciliari ecclesiae voluerit. quod minime distulisset a Germano impetrare, si iam is a Pentecoste superioris anni patriarcha inauguratus sesquiannum fere integrum in ea dignitate perstitisset.</p> <p>Quinta igitur die Iunii, quae hoc anno 1267 cycli sol. 16, lun. 11 Pentecoste fuit, patriarcha creatus est Germanus; et transactis in eo honore quatuor fere mensibus cum dimidio, die demum 14 Septemb. abdicavit, prout narrat noster 4 21. initium patriarchatus Germani funestatum quodammodo est tristi augurio deliquii solaris, quod horribile Constantinopoli apparuit 25 Maii, duodecim diebus ante inaugurationem ipsius, ut videri potuerit brevitatem et infelicitatem huius patriarchatus praesignificatam ostento eius simili quo brevitatem pariter et infelicitatem imperii Theodori Lascaris eo nominis secundi praesignatam fuisse creditum est. memoratur ista eclipsis a Niceph. Gregora l. 4 p. 51 ed. Bas. vide supra c. 7 huius libri, ubi epilogismum istius novilunii ecliptici a R. P. Iacobo Grantami astronomica methodo expansum damus.</p> <p>Sub finem huius anni, die 28 Decembris, Iosephus Galesii monasterio praepositus, confessarius imperatoris, iusta synodi suffragia ad patriarchatum tulit. Pachym. 4 23.</p>
1268	4	9	<p>Kal. Ianuariis Iosephus quarto kalendas rite electus, consecratus patriarcha est. Pachym. 4 24.</p> <p>Die 2 Februarii festo Hypapantes solvitur anathemate a novo patriarcha Michael imperator. ib. c. 25.</p>

Ann. Chr.	Romano- rum Pont. Clem. IV.	Imp. Gr. Michaëlis Palaeol.	Tarchaniota filius Marthae sororis im- peratoris coniugem ducit filiam Ioannis fratris despotae Occidentis. ib. c. 26. Die 29 Novembris Clemens IV papa mo- ritur Viterbii. Spond. ex antiq. monum. hoc anno n. 12.
1268	4	9	
1269	Sed. Vac. 1	10	<p data-bbox="412 368 884 421">Orientales provinciae imperii Persarum incursionibus desolantur. Pachym. 4 27.</p> <p data-bbox="412 432 884 485">Arsenianorum schisma magis magisque invalescit. ib. c. 28.</p> <p data-bbox="412 496 884 740">Carolus frater S. Ludovici regis Fran- ciae, acie victo anno superiori Conradino ad lacum Fucinum, pacificam iam posses- sionem inchoat regni Neapolitani et Siculi, ac Balduini filio Constantinopoli profugi in generum adscito auxilia promittens Mi- chaëli Palaeologo curam iniicit. indicat haec Pachym. variis locis, 8 8 et 36, 4 29, et alibi.</p> <p data-bbox="412 751 884 836">Hyacinthi factio et Pantepoptenorum monachorum pro Arsenio pugnantium ec- clesiam turbat. 4 19 et 28.</p> <p data-bbox="412 847 884 954">Carolus rex Siciliae classem armat ad Constantinopolim recuperandam. 5 8. va- rii contra istum metum imperatoris appa- ratus. ib. et mox c. 10.</p>
1270	2	11	<p data-bbox="412 999 884 1128">Per hos annos enituit virtus bellica Io- annis despotae fratris imperatoris, variis successibus expeditionum prosperarum in Orientales et Occiduos tractus probata. 3 21 et alibi.</p> <p data-bbox="412 1139 884 1335">Tarchaniota magnus Conostaulus, im- peratoris ex Martha sorore nepos, contra avunculum rebellat, ad Ioannem socerum despotae Occidentis fratrem transfugiens, Tocharis prius in regiones imperio subdi- tas evocatis, qui caedibus et rapinis eas vastarunt. 4 30.</p> <p data-bbox="412 1347 884 1444">Imperator legatos ad S. Ludovicum Francorum regem mittit, qui eum in Africa Tunetum obsidentem inveniunt et eius morti intersunt.</p>

P 537	Anni Chr.	Romanorum Pont. Sed. Vac.	Imp. Or. Michaelis Palaeol.	
	1271	3	12	<p>Ioannis Ducae in arce Patrarum obsessi stratagemata insigne, quo Ioannis despotae fratris imperatoris victorem exercitum profligat, ipso ignominiose fugere compulso. 4 31.</p> <p>Philanthropenus adiuvante Ioanne despota classem Latinam vincit. c. 32.</p> <p>Legatio a Michaële imperatore in Pannoniam missa ad petendam regis Pannoniae filiam in sponsam Andronico suo primogenito. c. 29.</p> <p>Cardinales Viterbii congregati tandem conveniunt in electionem Thealdi archidiaconi Leodiensis in Romanum pontificem.</p>
	1272	Greg. X. 1	13	<p>Nuptiae Andronici filii Michaelis imp. cum Anna filia regis Pannoniae in templo S. Sophiae a Iosepho patriarcha celebrantur. 4 29.</p> <p>Ioannes despota frater imperatoris sensim in ordinem redactus insignia despoticae dignitatis ultro deponit. ib.</p> <p>Patriarchae Iosephi profectio in Orientis provincias ad schisma ibi coercendum frustra suscepta. eius ibi cum Nicephoro Blemmida congressus. 5 2.</p> <p>Thealdus in Syria commorans audit nuntio suae electionis in Romanum pontificem, Michaëlem imperatorem ad pacem ecclesiarum conciliandam invitat. quod is libenter audit, urgente a Carolo metu. 5 11.</p> <p>Regi Bulgarorum Constantino Maria Eulogiae filia sororis imp. nubit. 5 3.</p>
	1273	2	14	<p>Thealdus Romam appulsus ibi consecratur pontifex 6 kal. April. et nomen assumit Gregorii X.</p> <p>Legati a Gregorio X Constantinopolim missi ad negotium conciliandae pacis inter ecclesiam Latinam et Graecam magno illic conatu rem promovent. 5 11.</p> <p>Imperator ecclesiasticos Graecos urget ad pacem. c. 12. Holobolum graviter multat. c. 20.</p>

Anni Chr.	Romanorum Pont. Greg. X.	Imp. Or. Michaelis Palaeol.	
1273	2	14	<p>Ioannem Veccum prae caeteris reluctantem condit in carcerem. c. 13.</p> <p>Pertinaces in schismate recusationis suae causas in libellum coniciunt, quem imperatori offerunt. c. 14.</p> <p>Arsenius in exilio moritur 30 Septemb. c. 20.</p> <p>Dyrrhachium subito et vehementi terrae motu nocte una destruitur habitatoribus oppressis. 5 7.</p> <p>Affinitas imperatoris designata cum principe Serbiae disturbatur. 5 6.</p> <p>Andronicus adsciscitur a patre in collegam imperii, et cum Anna uxore coronatur. 4 19.</p> <p>Imperator affinitatem et foedus contrahit cum Noga Tocharorum principe, data ipsi in uxorem Euphrosyne sua filia notha. 5 4.</p> <p>Pontifex exoratus a Graecis Carolum Siciliae regem impedit ab inferendo Constantinopol. bello. 5 26.</p>
1274	3	15	<p>Ioannes Veccus lectis diligenter patrum P 538 scriptis et ecclesiasticis monumentis schismaticam sententiam ultro deponit, et in procuranda ecclesiarum concordia strenue imperatori cooperatur. 5 15.</p> <p>Schismatici Iosepho patriarchae persuadent ut scripto publico declaret, iureiurando interposito, se nunquam in pacem ecclesiarum consensurum. 5 16.</p> <p>Imperator magna ecclesiasticorum parte in suam sententiam attracta, legatos mittit Romam ad pacem ecclesiarum componendam, cum patriarcha ita interim transigens, ut ipse patriarchali palatio excederet, pollicitus etiam se throno cessurum, si de pace cum papa conveniretur. 5 17 et 21.</p> <p>Eulogia soror imperatoris enixe favens schismaticis a fratre avertitur, quod is pacem ecclesiarum promoveret; ac per filiam Mariam Constantinum Bulgarorum regem in eum concitat. 5 3, et 6 1.</p> <p>Legati imperatoris mutuos a Gregorio pontifice legatos adducentes autumno Con-</p>

Anni Chr.	Romano- rum Pont. Greg. X.	Imp. Or. Michaëlis Palaeol.	
1274	8	15	<p>stantinopolim perveniunt, ubi pax ecclesiarum concluditur, Gregorio inter sacra proclamato summo pontifice Apostolicae sedis et oecumenico papa. 5 22.</p> <p>Germanus olim patriarcha cum Theophane Nicaeno et Georgio Acropolita legati imperatoris ad concilium Lugdunense missi eo perveniunt die 24 Junii. Acta concil. Lugdun.</p>
1275	4	16	<p>Acres inter Graecos dissensiones circa pacem cum Latinis. 5 23.</p> <p>Ioannes Veccus patriarcha eligitur in locum Iosephi. c. 24.</p> <p>Imperator acribus supplicii saevit in obstinatos schismaticos. c. 19 et 20.</p> <p>Icarius ad imperatorem transfugiens et ab eo classi praepositus bene rem gerit. c. 27.</p> <p>Ioannes Veccus scribere contra schismaticos cogitur c. 28.</p> <p>Iosephus expatriarcha Chelam in exilium deportatur. c. 29.</p> <p>Genuenses invito imperatore transire Hellespontum ausi capiuntur et male mulantur. c. 30.</p>
1276	Innoc. V. Ioann. XXI.	17	<p>Gregorius X Papa moritur Arretii die 10 Ianuarii. Spond. ex antiquis monum.</p> <p>Eligitur in eius locum Petrus de Tarantasia ord. praedicatorum. Romae consecratur pontifex die 22 Febr. nomine assumpto Innocentii eius appellationis V.</p> <p>Moritur quarto post mense die 22 Junii.</p> <p>Post 19 dies creatur in eius locum pontifex Othobonus Fliscus, dictus Hadrianus V. sed is electus 12 Iulii, obiit die 18 Augusti.</p> <p>Suffectus huic Viterbii est die 13 Septembris. Ioannes Petrus Lusitanus, Cardinalis antea Tusculanus dictus. is nomen assumpsit Ioannis, quem Onuphrius XX, Platina XXII, Spond. et alii quos sequimur XXI numerant.</p> <p>Hic legatos ad Michaëlem Palaeologum ab Innocentio quinto destinatos, episco-</p>

Annal Chr.	Romano- rum Pont. la. XXI.	Imp. Gr. Michaëlis Palaeol.	
1276		17	<p>pos Ferentinum et Taurinensem cum duobus fratribus ord. praedicatorum, proficisci Constantinopolim iussit, ibique confirmationem et observationem eorum quae legati Michaëlis imper. in concilio Lugdunensi promiserant exigere. Spondanus ex antiqua. n. 8 huius anni.</p> <p>Constantinus rex Bulgariae, instigante uxore, bellum in Romanos movet. 6 1.</p> <p>Eulogia soror imperatoris schismaticorum princeps et malae causae vehementissima patrona. ib.</p> <p>Maria Bulgariae regina, Eulogiae filia, matris exemplo et hortatâ patriarchas Orientis et Sultanem Aegypti concitare in imperatorem conatur, quod is pacem ecclesiarum procurasset et tueretur. ib.</p>
1277	Nicol. III. 1	18	<p>Ioannes XXI pont. max. Viterbii moritur ex vulneribus acceptis ruina camerae, quae illum noctu dormientem oppresserat, die 15, aut ut alii tradunt, 20 Maii.</p> <p>Post sex menses sedis vacantis electus est in pontificem Romanum Ioannes Caietanus patria Romanus, gente Ursinus, die 25 Novembris, vocatus in pontificatu Nicolaus eius nominis Tertius. Spond. et Odor. ex Antiq. Maria Bulgariae regina Sphentisthlabum Mysiae principem adoptionis simulatione deceptum proditoris interficit. 6 2.</p> <p>Lachanas subulcus armata rusticorum manu Tocharos Bulgariam incursantes reprimi, Constantinum Bulgariae regem acie vincit et occidit. 6 3.</p> <p>Mense Aprili huius anni Michaël imper. et Andronicus eius filius et imperii collega solemnem fidem et obedientiam Rom. pontifici iurant. Regest. Nicolai 3.</p>
1278	2	19	<p>Michaël imperator Asanem in generum adscitum regem Bulgariae fieri curat. 6 4.</p> <p>Michaëli Occidentis despotae aliam filiam collocat. c. 5.</p> <p>Maria Constantini Bulgariae regis vidua Lachanae olim subulco nubit. c. 7.</p>

Anni Chr.	Romanorum Pont. Nicol. III.	Imp. Or. Michaëlis Palaeol.	
1278	2	19	<p>Nicolaus pont. legatos episcopum Grossetanum cum tribus religiosis ordinis Minorum ad Michaëlem et Andronicum ad consummandum negotium pacis ecclesiarum mittit. Regest. Nicol. III n. 143 usque ad 153.</p>
P 540 1279	3	20	<p>Legati a Michaële imperatore ad pontificam pervenerunt gratulantes ei pontificatum et obedientiam profitentes. attulerunt iidem literas a Ioanne Vecco patriarcha, quibus Nicolaum se agnoscere declarabat <i>pastorum pastorem omniumque praesulem supereminentem praelatorum</i>. addebant legati imperatorem quidem pro viribus conatum omnes Graecos ad pacem ecclesiarum amplectendam adigere, verum multos e suis propinquis aliisque potentibus acriter obstare, adeo ut in apertam rebellionem schisma erupisset; et congregata pseudosynodo centum monachorum cum aliquot abbatibus et octo episcopis anathema intortum in patriarcham et se nec sibi vires ad manum esse quibus tam potentem factionem opprimeret. quare boni consuleret pontifex, arte se ac moderatione in hoc negotio uti potius quam vi aperta: sic enim videri necesse metu maioris mali. Regest. Nic. III. n. 156 et sq.</p> <p>His ita praemunitis apud pontificem imperator Ioannem Veccum patriarcham, cui sciebat infensissimos esse schismaticos, ut eos sic deliniret, vexare aggreditur accusationibus in eum admittendis. hunc enim annum designant illa Pachymeris verba 6 10: <i>iam autem evolutis annis quatuor ex quo Ioannes patriarchatus honore praecebat, mense Februario septimae indictionis, graves in eum accusationes a quibusdam e clero conflantur, mendaces illae quidem et plane inanes, non tamen eiusmodi quas aegre imperator admitteret.</i> numeravit hic annus indictionem septimam; et cum superius c. 6 n. 4 demonstratum sit Ioannem Veccum patriarchatus possessionem adiisse die 2 Iunii anno 1275, utique is hoc anno 1279 eius</p>

Anni Chr.	Roma- rum Pont. Nicol. III.	Imp. Or. Michaelis Palaeol.
1279	3	20

dignitatis quartum explebat. crediderim Michaëlem pro suo more circumspiciatissime agendi, iam ab huius anni principio aut fine praecedentis, cum decrevisset Vecco, cuius libertate offendebatur, negotium facessere, ne id Romanus pontifex sequiorum in partem interpretaretur, hac cum de qua diximus legatione praecoccupare studuisse. sicque iam securum ab ea parte, quae suis rationibus congruere putabat in patriarcham egisse, narrata a Pachymere 6 10 et tribus sequentibus. caeterum videtur, simul accusari coeptus est Veccus et aversus ab eo imperatoris animus palam se prodere (quod noster ait factum mense Februario 7 indictionis, hoc est huius anni 1279), expeditus Romam celer nuntius, qui ad pontificem pervenerit paulo post quam audita fuerat superior legatio imperatoris. eo vero accepto nuntio motum pontificem statim ad imperatores legatos expeditivisse, iussos festinare quantum possent et subvenire quam primum Vecco laboranti. hos legatos Pachymeres occurrisse imperatori scribit 6 14 revertenti Hadrianopolim; iisque ut satisfaceret, Veccum, qui pertaesus vexationum patriarchatu cessasse videbatur, in eo rursum stabilire decrevisse. moxque Constantinopolim cum legatis profectum, iis gestis quae a c. 14 ad 17 narrantur, accommodata ad ita satisfaciendum legatis, ut schismatici tamen non exasperarentur; denique, ut c. 17 dicitur, *die sexta mensis Augusti* eiusdem indictionis (nempe prius memoratae septimae, quae huius anni 1279 character est) Veccum in palatium patriarchale solemni pompa reduxisse.

Unum in his reperio perplexitatis inextricabilis, quod statim Pachymeres adiungit *datam fuisse operam concinnando scripto quo papae (is tunc erat Urbanus) super mandatis per legatos renuntiatis satisfaceret.* itane vero anno 1279 sedebat Romae Urbanus papa? an non est manifestissimum Nicolaum Tertium iam a 25

P 541

Anni Chr.	Romano- rum Pont. Nicol. III.	Imp. Gr. Michaelis Palaeol.	
1279	8	20	<p>Novembris anni 1277 creatum fuisse pontificam, sedisseque inde annos integros duos ac menses praeterea novem, hoc est usque ad mensem Augustum anni sequentis 1280, quo est mortuus. suspicari non licet mendum librarii: nam in mss codicibus optimis clarissime legitur <i>Ὀυρβανος δε τωτ' ην.</i> existimo ergo errorem esse Pachymeris ipsius, ex eo forte ortum, quod cum Nicolaum Tertium pontificam <i>Ὀυρβανον</i> frequentius nomine familiae clarissimae ex qua erat ortus appellari audiret, et recordaretur Urbani IV, qui quo tempore ipse in urbem Constantinopolim recens e Latinis recuperatam anni 1261 rediit, Romanae ecclesiae praeesse diceretur, <i>Ὀυρβανον</i> cum <i>Ὀυρβανω</i> confuderit et Nicolaum appellari putaverit Urbanum.</p> <p>Idem Nicolaus pontifex hoc anno moritur. vide Spondan. Odoricum et alios.</p> <p>Hoc eodem anno Lachanas acie victus a Tocharis est, Maria vero eius uxor imperatori tradita. Asan autem gener imperatoris admissus Ternobum regni Bulgariae possessionem adiit. Pachym. 6 8.</p> <p>Videtur ad hunc annum pertinere quod narrat Pachym. 6 18 de duobus episcopis Graecis accusatis de pertinacia in schismate et ad papam ab imperatore missis ut punirentur; qui ab eo (videlicet Nicolao Tertio) remissi cum honore fuerint in suas ecclesias.</p>
1280	Mart. IV. 1	21	<p>Simon de Bria Card. creatus pontifex assumit nomen Martini vulgo quarti numerati, cum revera secundus eius nominis fuerit, quod duo post primum interiecti Marini, non Martini appellati fuerint. Spond. ex Antiquioribus.</p> <p>Andronicus alter Augustus expeditione iam anno superiori in Orientales imperii tractus suscepta, hoc anno urbem Tralles antea dirutam instauravit frequentavitque colonia, novo nomine Andronicopoleos. sed a Persis novam munitionem suo limiti</p>

Ann. Chr.	Romano- rum Pont. Mart. IV.	Imp. Or. M. Michaelis Palaeol.	
1280	1	21	<p>vicinam suspectam habentibus inopinato P 542 obsessa siti ad deditionem compulsa est. Pachym. 6 20 et 21.</p> <p>Imperator Michaël alterum filium Constantinum Porphyrogenitum cum copiis in Occidentem mittens, ipse cum exercita Prusam se confert. c. 22.</p> <p>Audita Prusae creatione Martini IV imperator legatos ad eum mittit. c. 30.</p> <p>Bulgari concitante quodam Tertere ab Asane novo rege aversi, dum ab eo defectionem machinantur, ipse rebus suis diffidens Ternobo aufugit, vituperatus eo nomine ab Augusto socero. Terteres vacuum regni solium occupat. c. 9.</p> <p>Lachanas, qui Asane Ternobi dominante magnas Bulgaris et Romanis clades intulerat, faventibus illi parum benevolis Bulgarorum in Asanem studiis, ubi Tertere iam regnante difficiliorem experitur recuperationem eius regni, ad Nogam Tocharorum principem supplex confugit, auxilia postulans. venit eodem Asan simili de causa, barbaro utrumque suspendente spebus incertis: sed ad extremum Lachanas a Noga inter epulas trucidatus est. c. 9 et 19.</p> <p>Imperator suppliciis atrocibus in schismaticos saevit. c. 24 ad 27.</p> <p>Alios praeterea sine causa suspectos male multat. in his Pachomium grammaticum, quem excaecari iubet ob quoddam vaticinium de eius nomine vulgatum. c. 24.</p>
1281	2	22	<p>Redeunt ad imperatorem missi ab eo prius ad Martinum pontificem legati, referentes se pessime exceptos a pontifice offenso in Michaëlem, quod negotium pacis ecclesiarum non bona fide promoveret verba dare contentus. fuit et alia causa non memorata Pachymeri, quod Michaël, conciliante Ioanne Procyda, foedus iniisset cum rege Aragonum contra Carolum, quam ob causam anathema pontifex in</p>

Anal. Chr. 1281	Romano- rum Pont. Mart. IV. 2	Imp. Or. Michaëlis Pachom: 22	<p>Michaëlem intorsit constitutione promulgata Urbeveteri 14 kalend. Decembris anni sui pontificatus primi, hoc est huius 1281. quae extat apud Odoricum, et in Lect. Antiqu. Canisii, et in Bullariis tom. 1 in Martino IV. Pachym. 6 30.</p> <p>Carolus rex Siciliae detectis pontifici artificiis Graecorum, facultatem impetrat bellum inferendi Michaëli, idque aggreditur infeliciter, copiis eius apud Bellagradam profligatis. 6 32.</p> <p>Anna uxor Andronici Augusti moritur. 6 28. imperator Michaël indignans ob ea quae audierat in se dicta factaque a Martino papa, eius inter sacra commemorationem prohibet. tamen re melius considerata persistere in iis quae decreverat pro pace ecclesiarum statuit. 6 30.</p>
P 543 1282	3	23	<p>Lazorum princeps Ioannes studiose invitatus ab imperatore Michaële, et tandem adductus ad affinitatem cum eo admittendam, filiam Michaëlis imperatoris ducit uxorem Constantinopoli mense Septembris. 6 34.</p> <p>Ioannes Sebastocrator in imperatorem rebellans terras eius incursionibus vexat. 6 35.</p> <p>Contra eum imperator Tocharos evocat. ib.</p> <p>Mense Novembri movet imperator cum exercitu occursurus Tocharis quos evocaverat, et versus Thraciam progreditur, Augusta frustra reclamante. c. 35.</p> <p>Consensa nave periclitatus in mari Michaël imperator cum Andronico filio aegre tandem Rhaedestum appellit. inde Allagen terra provectus positus ibi castris languore correptus est, ex quo die 11 Decembris feria sexta decessit, in agro Pachomii dicto, ut fides pateret oraculi, cuius eventum avertere tentaverat Pachomio excaecando, ut superius c. 24 Pachymera narrasset.</p>

